

R. P.
GABRIELIS
DE HENAO
SOCIETATIS IESV,
EMPYREOLOGIÆ
PARS PRIMA.

R. P.

GABRIELIS

DE HENNAO

SOCIETATIS IESU

EMPHYREOLOGIAE

PARS PRIMA

B 1998

Comprolo d. P. Pedro
de Montenegro
BB.

R. P. GABRIELIS

DE HENAO

VALLISOLETANI

SOCIETATIS IESV.

PROFESSORIS THEOLOGIÆ

in eiusdem Societatis Salmanticensi Regio Collegio;

EMPYREOLOGIA,

SEV PHILOSOPHIA

CHRISTIANA,

DE EMPYREO CŒLO.

Del Col. d. M. Comp. & d. M. P. Pars Prima. & Leonada BB.

*Nouum opus, maximèque necessarium Philosophis, Theologis scholasticis, & mysticis,
Interpretibus sacrarum litterarum, Concionatoribusque diuini verbi.*

NUNC PRIMUM PRODIT.

LVGDVNI;

Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAURENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. D. C. LII.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

R. P. GABRIELIS

DE HERMANO

VALLISOLETANI

PROFESSORIS THEOLOGICAE

in eisdem Societate Saluberrimi Regio Collegio

EMPYREOLOGICA

SEU PHILOSOPHIA

CHRISTIANA

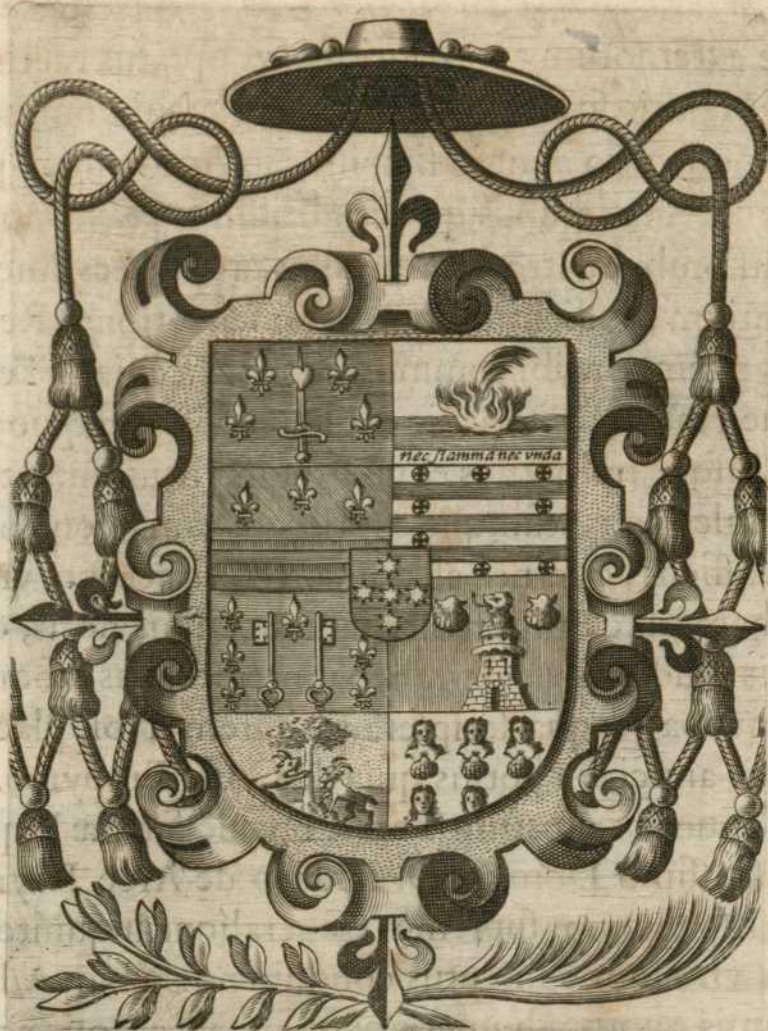
DE EMPYREO COELO

Col. M. M. ... Pars Prima. & Secunda. 3. Ed.

Notandum opus, maximeque necessarium Philosophis, Theologis, Scholasticis, & Magistris
Interpretibus sacrae litteraturae, Concionatoribusque divini verbi.

IN AUCTORITATE PRODIT

REVERENDISSIMO,

ET ILLUSTRIS ADMODUM DOMINO

D. SANCTIO DE DORIGA
ET VALDES,

*QVONDAM COLLEGII MAIORIS SALMANTICENSIS,
quod Archiepiscopi vocant, Socio litteratissimo; post Granatensis Sanctæ
Inquisitionis Fiscali spectatissimo; nunc à Consiliis Regiis, & in
eodem Granatensi sacro Tribunali Inquisitori integerrimo,
Ecclesiæque Toletanæ Hispaniarum Primariæ
dignissimo Canonico.*

VINQVE propè iam sunt anni à destinato hoc ad Te munusculo, REVERENDISSIME DOMINE, venerationis, & reuerentiæ nostræ erga Te symbolo. Degebam Oueti in Asturiis, cùm illic è Salmantica aduentasti, remissurus tantisper animum patriis in sedibus à litterariis curis, ac sudoribus, quibus per multos retrò annos puerum ferè, iuuenem, ac virum te exercuisti in Academia totius orbis celeberrima. Vix enim pueritiam euaseras, & iam S. Pelagij ad dictus Collegio, quod Illustrissimus ille tuus Auunculus Ferdinandus Valdesius Archiepiscopus Hispalensis, Inquisitor Generalis, Præses Castellæ, & Hispaniarum Gubernator erexit, Iuri Canonico, ac Cæsareo, conatus omnes viuidæ mentis, ingeniique felicitatis impiger impendisti, tanta sodalium

laude, tantaque externorum approbatione, vt optatus fueris, ac cooptatus
focius Collegij Maioris, sub Archiepiscopi Toletani nomine Clarissimi, &
ob insignes viros quos suo aluit in sinu: inde in Academiam prodeunti, qua
subtilissimis argumentationibus, qua eruditissimis praelectionibus, qua do-
ctissimis conclusionibus patrocinated nullus propè dies sine linea fuit, vt
nec sine spectantium, audientiumque commendatione. Rediisti itaque in
patriam, quo ego tempore ibi commorabar. Et licet iam Te ex fama nos-
sem, tuorumque Fratrum antiqua in me beneficia obsequio me tuo deuin-
xissent; talis, tantusque mihi visus es in egregiis virtutum, naturae, doctrinae-
que dotibus, qualem, quantumque exprimere fama non potuisset; eis me
prosequutus es officiis, quae nec ab amico veteri accepta vnquam memi-
nissem. Excolebam tunc Empyreologiam succisuiis horis, quas tradendae
Theologiae meis Auditoribus detrahebam; interpolabas laborantem, huma-
nissimeque extorquebas, vt quae scripseram, recitarem Tibi, placebantque auf-
cultanti, aut quia amici, aut potius quia de Coelo Empyreico. Interea laetus
nobis allatus est nuntius, creatum Te esse Fiscalè sanctae Inquisitionis Gra-
natensis ab Illustrissimo Domino D. Didaco de Arce Reynoso Episcopo
Plasentino, & Hispaniarum supremo, Generalique Inquisitore: is namque
praestantissimus vir summè intentus conquirendis vbiq; Administris egre-
giis, ac selectissimis, quorum humeris onus Fidei Catholicae tutandae impo-
neret, Te elegit, nihil minus cogitantem. Vt dicere liceat Illustrissimo In-
quisitori quod Athalarico Regi apud Cassiodorum lib. 9. variarum, episto-
la 22. *Electio nostra de meritis venit, & tantò quis Inquisitoris Generalis ani-
mo proximat, quanto bonis studiis societate coniungitur. Non vere amini ab-
sentes, nec sitis de Inquisitoris ignoratione solliciti. Latere potest forsitan vul-
gare hominum genus, nesciri non potest proles Senatus, quando bene noti sunt,
qui meritis asseruntur: & abundè cognoscitur quisquis fama teste laudatur.
Quapropter Te longissimè constitutum mentis nostra oculus serenus inspexit,
& vidit meritum, quod non habebatur occultum. Propositum siquidem tuum
celebrata dilatauit opinio, faciens fidem generis morum pondere, non etate. Neque
enim fas erat, vt quem familia tanta produxerat, sententia nostra in eo cor-
rigendum aliquid inueniret. Semen generis morum fructibus reddidisti. Haec
tunc Illustrissimus Inquisitor. Et inuidit quidem saeculari statui, Regiis Tribu-
nalibus tantum Candidatum, Teque togae Senatoriae, quam Catholica Ma-
iestas iam apparabat, praeripuit. Gestiebamus omnes gaudio, Tibique adgra-
tulabamur, quod quam alij Dignitatem exquisitis, importunis, continuisque
petitionibus non assequuntur, spontè oblatam videremus. Tu solus mære-
bas, quia altissimae, ac dignissimae Hierarchiae Ecclesiae imparem Te iu-
dicabas. Premebas tamen corde tristitiam, ne putaretur magni à Te non
haberi, quod à cunctis magni aestimabatur munus. Paucis, quos inter vnus
fui secretorum conscientiae particeps, anxietates illas tui aperuisti animi.
Obtinuimus tandem, vt sedatis scrupulis delatum susciperes honorem, aut
impositum subires onus. Non potui tunc non mirari insignem tuam pie-
tatem, ac religionem; lacris namque initiadus ordinibus id in primis curasti,*

vt aliquorum dierum secessu, & anteaetæ vitæ generali confessione, quam ipse excepi, Diuinis mentem præparares. Euasisti repentè ad Ecclesiasticam normam tam compositus, ac si ab ineunte ætate id vitæ genus Tibi præstituisse sequendum; nimirum morum honestas viam tacitè munierat, præluseratque sacratori statui. Vix hunc auspicatus, cum ex illustrissimi Inquisitoris imperio nobis ademptus es, ne Granatensis Inquisitio ardentissimo Tui desiderio diutiùs teneretur. Comitati sumus abeuntem vnus diei itinere, & inter vltimos amplexus, ac Vale, promissimus Granatam nos breui accessuros, vt Te salutaremus. Transisti Matrito, ibique apud Illustrissimum Inquisitorem adeò te probasti, vt opinione de Te concepta, ob famæ præconia, longè maior fueris iudicatus. *Enimverò tales prouehere Principem Ecclesiasticum decet, vt quoties procerem suum fuerit dignatus aspicere, toties se cognoscat recta iudicia habuisse, vt ait Cassiodorus lib. 4. variarum, epistola 3. sub Theodorici Regis persona.*

Deliberatum iam nobis erat, cum illud promissimus, Emphyreologiam nostram, de cuius agebamus editione, sub tanti Patroni vmbra, seu potiùs luce in publicum emittere, eamque quantocyus ad Te mittere, vt nostro Te nomine saluere iuberet. Sed cum editio longiùs protenta sit, quam sperabamus; en datam liberamus fidem, quando post optimè functum Fiscalis officium electus es Inquisitor, & amplissimæ Ecclesiæ Toletanæ Canonicatum adiisti; quorum posterius vt tribuendum sit iudicio priuati hominis, qui Te sibi viuenti coadiutorem impetrauit ab Ecclesiæ summo Dispensatore, & cui morienti successisti: at priùs referendum est in singularem de Te existimationem Illustrissimo ingeneratam Inquisitori, cui post paucos menses sic commendatus extitisti, vt ad Inquisitoris apicem vltro euexerit. Fiscalis munia exequutus es tam sedulo atque exactè, vt promotionis festinatus fauor intempestiui notam non incurrerit. Nunc verò sic Te in Inquisitoris officio geris, vt in dies deligendus ad supremum Tribunal vulgò existimeris. Inuigilas diligentissimè causis fidei Tibi commissæ. Testor nuperam illam tuam visitationem per totum fermè tractum Granatensis Inquisitionis. Qua æquitate, quam suauis seueritate, quam dexterè, & prudenter, quo omnium plausu, & acclamationibus difficilem prouinciam obiisti? Neque in his tantum, quæ publica sunt, sed & in domesticis maximam tibi laudem comparasti. Religiosi, modestique tui mores intra priuatos parietes, miraque affabilitas famulorum reuerentiam inuitant, amorèque alliciunt. Nunquam non Te aut orationi, aut litteris, aut negotiis incumbentem inuenire est. Largissimè pauperibus subuenis, quorum id est commune votum, vt maioribus Te Ecclesiasticis redditibus Deus cumulet ad certum egenorum subsidium. Familia tua Herum æmulata tum domi, tum foris virtutum emicat radiis, & deseruientium probitate crescit Domini fama. Quæ cum ita sint, non alium debui, nec potui Mæcenatem
mihi

mihi adsciscere, siue obseruantia, atque amicitia iura, siue ornata virtutum, sapientia, & dignitatis oporteat spectare in aduocando Patrono.

Præter hæc, splendor generis non leuem solet authoritatem, maiestatemque nominis conciliare Mæcenatibus. Quantum hinc Tibi pondus accedat, is solus ignorabit, qui Collegiorum ad quæ admissus; Tolentanæ Ecclesiæ, cuius es Canonicus; & Inquisitionis sanctæ, quam administras, statuta de puritate sanguinis non audierit. Domus Doriga, quam Frater natus maior Dominus, D. Garcia de Doriga Valdes, Iacobæus Eques possidet, iuxta illustre Cænobium Benedictinorum S. Saluatoris Cornelianensis Antiqua, Magnifica, ac diues est, si quæ alia in Asturiis Ouetensibus. Ferdinandus Garcia de Doriga tuus Atauus, quem Senem nominarunt, & ad quem extant honorificentissimæ Augusti Imperatoris Maximi, Inuictissimique Caroli V. litteræ, procreauit ex Domina, D. Maria Valdesia tres filios: quorum primus tuus Proauus, Ferdinandus etiam nomine, iunctus matrimonio cum Domina, D. Maria de Tuñon hærede Domus Tuñonensis deriuatæ ex conspicua Tineensi. Secundus, Ioannes dictus, in Patrimonium accepit domum Villamarensis, appellatam alio nomine de Doña Palla muliere nobilissima Domina Prauiæ, vbi sita est Domus Villamarensis; ex qua antiquitus prodiit D. Petrus Perez Villamar Alcaudus Regius Cordubæ; sepulchrale ipsius elogium æra M. CCII. seu anno Christi 1164. refertur ab Ambrosio de Morales lib. 16. Chron. Hispaniæ cap. 8. accepit etiam in vxoris dotem domum de Yebra apud Bierçum. Tertius, vocatus Garfias, Peñaluæ locum, qui est proximus Dorigæ, obtinuit in hæreditatem paternam, duxitque vxorem foeminam Valdesiam, & ab eis originem trahit Dominus, D. Garfias de Doriga Valdes, & Oforio primus Peñaluæ Comes. Genuit prætereà tuus Atauus Dominam D. Viracam, de Doriga matrem D. Didaci Florez de Valdes Militaris ordinis Iacobæi, & Commendatarij de Oreja, Præpositique Regiis nauibus bellicis. Genuit insuper Dominam, D. Annam de Doriga, à qua descendunt Domini Domus de Quiros. Et vt ad Proauum redeam, is vltra tuum Auum generauit D. Ioannem de Doriga, & Salas, Equitem Calatrauensem, & classi Regiæ Præfectum, Gubernatoremque oppidi, quod in Peruano Regno nuncupatur *La Rica*. Ne verò Progenitorum tuorum altiùs, & diffusiùs prosequar heroicam seriem, vix in Asturiis eminet eximia aliqua familia, quæ in Doriganam, aut non transfuderit sanguinem, aut ab ea non acceperit. Sat sit capitatim recensuisse Valdesios, & Salas descendentes ab Infanti quodam Regis I. Bermudi filio, quorum Marchionatus de Mirallo deuoluitur iam nunc hæreditario iure ad Peñarandæ Duces, Hispaniæ Magnates: Bernaldos Quirosios Bernardi Carpiensis progeniem, de quibus Asturicense Adagium, *La Casa de Quiros despues de Dios: Mirandas, trophæo quinque virginum, quas è Maurorum manibus,*

regnante

regnante I. Bermudo, diripuerunt, Insignes, Marchiones modò Vallis Carzanæ, & Vicecomites Infantatus: Estradas, Comites Vegæ Sellanæ: Queipos de Llano, Maiores Vexilliferos Principatus Asturicensis, & in Bierço Toparchas Toreni, Rones, (quorum splendidissima stirps numerabat iam olim nonnullos Tredecim viros Iacobæos, authore Rade Andrada; & cum Hispaniam moderaretur Alphonſus sextus è Legionensibus, primusque è Castellanis Regibus, *Toda Aluarezia Ron* nupta Petro Suarez optimæ conditionis inter Gallæcos Equites prælustrem Fajardorum inchoauit familiam vt conſignat litteris Salazar de Mendoza) Alas, Inclanes, Malleças, Arangos. Et quod magnopere confert ad tuæ gentis decora, tuus ex Sorore nepos Dominus, D. Rodericus Alvarez de Asturias lineam paternam ducit ab Aluareziiis de Asturias Comitibus vetustissimis, & celebratissimis Nauæ, ac Noroñæ; horumque sepulchra, patronatum Capellæ Maioris in Ecclesia Nauæ, complurésque Vassallos retinet.

Vt autem de natali solo nonnihil delibem tum ad Tui commendationem, tum ad aliquam Asturibus referendam gratiam, qui me, dum ibi manerem, beneuolentissimè tractarunt. Natus es in ea prouincia, quam non Aſtyr armiger Memnonis, vt fingit Silius Italicus, non Aſtyri Gallæci, vt dictitant alij, sed Tubal, cum primùm in Hispaniam appulit, Coloniis populosam fecit; inter quas celebrant aliqui Tudelæ tractum, vitiatò temporis iniuria Tubellæ primæuo nomine; Et sunt qui scribant, oppidum Nauiæ in Asturiis conditum à Noëmo; sed veritatis constantia penes eos sit, vt & cum tradunt nescio quid de ficitate quadam generali, & de perfugio incolarum reliquæ Hispaniæ ad Asturias. Natus es in ea prouincia, quæ Annibali, & Carthaginensibus aduersùs Romanos dedit robustissimorum militum copias, si credimus Silio; quæ Romanorum potentissimo Imperio vix colla submitit, vt narrant Lucius Florus, Dio Cassius, Paulus Orosius; & is fortissimas Hispaniæ gentes appellat *Astures*; Siliusque *Belligeros*, & *Exercitos in armis*; Lucanus verò *Impigros*. Vidimus nos ipsi in S. Michaëlis templo, quod mira arte fabricatum imposuit monti Naranco propè Ouetam Rex Ramirus I. inscriptionem Augusto Cæsari dicatam, illustre monumentum vrbs Lanciæ occupatæ à Publico, vel Tito Carifio, cui belli præfecturam delegauit Augustus Tarraconem ab Asturiis secedens *in summis difficultatibus constitutus, ac ex labore, curisque in morbum prolapsus*, vt ait Dio. Collis etiam asperrimus Olloniego imminens, & Ouetò distans non multis passibus nuncupatur ad hodiernum vsque diem *Pico de Lança* Imperante Tiberio, Proconsul vnus cum valida militum manu continendis Asturibus incumberebat, & Trajanò Dominante addita est, vel substituta legio gemina septima in confinio Asturiarum, vbi Legio ciuitas assurgit. Sed qui Romanis tandiu restiterant, in fædera iam, & amicitiam adunati, postremi

Hispanorum discesserunt. Natus es in ea prouincia, quam S. Iacobus Apostolus, prout refertur in antiqua Historia Cæsaraugustana peragravit; radiisque Christianæ Religionis primitus illustrata Catholicam fidem semel susceptam nunquam dimisit, quin potius fuit Asylum, quo in Maurorum irruptione, miserandaque Hispaniarum strage, sacri libri, Sanctorum ossa, ac Cineres, Episcopique totius gentis confugerunt. Hinc Ouetensi Ecclesiæ cognomen Sanctæ adquisitum, hinc Ouetum nominari *Episcoporum Cuius* consuevit. Et licet Ouetensem Ecclesiam erexit Rex Fruela anno Christi 757. transtulit tamen ex Asturum Luco, nunc Sancta Maria de Lugo, quo loci ab Oueto parum remoti, & Romanorum tempore populosissimi sedes Episcopalis valde antiqua, & Religioni Christianæ ferè cœua præcesserat. Nec desunt gloriosissimi Martyres Saturninus, Theophylus, Reuocata, qui sanguine fuso sub annum 300. suam, Asturumque professionem Christianam testati sunt Argenteolæ, quod est oppidum Auilès, vt ex dextri Chronico ad annum 300. num. 20. & ex Commentario Francisci Biuarij discimus. Natus es in ea prouincia, ex eisque fortissimis Progenitoribus, qui Maurorum retardarunt impetum, ne Hispanias, quàm longè, latèque patent, suam redigerent in ditionem, & qui Pelagio adiuncti in Couadonga reliquias Hispanorum illic inclusas asseruarunt, postque non procul à Cangis de Onis Mauros ipsos conferto debellarunt prælio, & Pelagium Asturiarum crearunt Regem, ac Regni vndecim, & amplius successores in scepro confirmarunt, & bellis contra Mauros gestis egregiam nauarunt operam, vt merito Astures dicantur Regni Hispanici Restauratores, & Regum Castellæ Primogenitis Asturiarum Principatus sit adiudicatus anno 1388. Natus denique es in ea prouincia, quæ nulli primas deferat, & plerisque antistat, siue Religionis integritatem, siue Nobilitatis splendorem, siue facinorum magnitudinem, ac numerositatem, consulti tam prisca, quàm recentibus Historicis iusta expendendi lance tempus nobis suppeteret, & occasio.

Supereſt REVERENDISSIME DOMINE, vt Emphyreologiam nostram tot Tibi titulis debitam benignè, amicèque excipias. *Regnum habent celorum, qui in terra ambulant, quasi in cælo degentes absque affectionibus.* quæ est pulchra Theophylacti sententia in cap. 3. Mathæi. Cum itaque vitam agas tam ab affectionibus liberam, tamque dignam Ecclesiastico homine, habes in terra regnum celorum: hinc mihi spes est, gratam Tibi fore tractationem de illo. Ausimque Te alloqui eis verbis, quibus S. Bernardus Eugenium Papam in lib. 5. de consideratione. *Totiens peregrinabitur consideratio tua, quotiens ab illis rebus quæ supra sunt, ad ista deflectetur inferiora, & visibilia, siue intuentia ad notitiam, siue appetenda ad usum, siue pro officio disponenda*

disponenda, vel actitanda. Si tamen ita versatur in his, ut per hac illa requirat, haud procul exulat. Sic considerare, repatriare est. Conducet istud opus, in quo agitur de coelo Empyreo, & de supernis ut repatries, nam quò caelestia notiora fuerint, eò in terrenis, & mundialibus minus hærebitur, maiorique cura ad requirenda procedetur caelestia. Quibus ut in Empyreo fruaris post diuturnæ vitæ spatium, & post functionem clariorum in Ecclesia Dignitatum in votis semper habebit.

Obsequentissimus Tui servus

GABRIEL DE HENAO.

Facultas R.P. Prouincialis Castellanae Prouincia.

Ego Franciscus Antonius Cabezon Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, potestate ad id mihi facta à R. admodum P.N. Vincentio Carrafa Præposito nostro Generali, facultatè facio, vt tomus, cui inscriptio *Empyreologia seu Philosophia Christiana de Cælo Empyreo*; compositus à P. GABRIELE DE HENAO nostræ Societatis, Sacræque Theologiæ Professore, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu & sigillo nostro munitas dedimus. Oueti, In Collegio nostro S. Mathiæ, die vigesima quinta Maij, anno Domini millesimo sexcentesimo quadregesimo septimo.

FRANCISCVS ANTONIVS.

APPROBATIONES DOCTORVM.

Reuerendi Patris GABRIELIS DE HENAO Societatis IESV perlustratam à nobis inscriptis Doctoribus Almæ Facultatis Parisiensis *Empyreologiam* tamquam bonis moribus & Doctrinæ Orthodoxæ consonam probauimus Lugduni die 31. Ianuarij 1652.

Fr. PAVLVS LOMBARD. *Prouincialis Carmel.*

Fr. CYRILLVS MOREL, *Camelit. Lugd. Prior.*

Approbatio Provicarij Generalis.

ANNVIMVS Nos etiam cum prædictis Magistratis vt *Empyreologia* R.P. GABRIELIS DE HENAO typis prodeat, Lugduni prima Februarij 1652.

DE VILLE *Vic. Gen. Substit.*

Consensus Procuratoris Regij.

VISA Doctorum approbatione, Ego infra scriptus Regio nomine non impedio quin hic liber à PHILIPPO BORDE, LAURENTIO ARNAVD & CLAVDIO RIGA VD, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in lucem prodeat, cum defensione tali casu requisita & solida. Actum Lugduni die prima Februarij 1652.

LORIN.

P E R M I S S I O.

TA & me non dissentiente fiat, Lugduni die prima Februarij 1652.

SEVE.

INDEX

INDEX LIBRORVM,

Exercitationum, & Sectionum, primæ Partis Empyreologiae.

- LIB. I. **D**E Nomine, existentia, Productione, & Antiquitate Empyreï Cœli. pag. 27
- EXERC. I. De Nominibus Cœli, & Empyreï. ibid.
- Seçt. I. De nomine Cœli. ibid.
2. De nomine Empyreï? p. 28
- EX. II. De Existentia Cœli Empyreï. p. 30
- Seçt. I. Referuntur qui negarunt Empyreum, & instituitur cõtra eos disceptatio. ib.
2. Existentiæ Empyreï multiplex ex facris litteris probatio. ibid.
3. Pro Empyreï existẽtia producitur densum agmen complurium Patrum, & scriptorum Ecclesiasticorum. p. 32
4. Pro eiusdem Empyreï existentia recensentur alij scriptores Ecclesiastici antiqui. p. 43
5. Hebræi, & Philosophi Ethnici aliquam Empyreï notitiam habuerunt. p. 46
6. Examinantur rationes aliquarum pro Empyreï existentia. p. 47
7. Rationes aliæ congruentiores expenduntur. p. 48
8. Exercitationis conclusio, & Censuræ aduersus negantes Empyreum. p. 49
- EX. 3. De Productione Cœli Empyreï, & de eius Antiquitate. p. 51
- Seçt. I. An Empyreum sit quid improductum & æternum? ibid.
2. An Empyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem? sugillantur duo errores de supremo Cœlo, & Paradiso Cœlesti. p. 55
- LIB. II. De Natura Cœli Empyreï. p. 59
- EX. 4. De Natura corporea, vel spirituali, composita, vel simplici Empyreï. ibid.
- Seçt. I. An Empyreum sit naturæ corporeæ? ib.
2. An Empyreum sit corpus completum simplex, vel compositum ex materia & forma? p. 61
3. An compositum Empyreum distinguatur realiter inadæquatè à materia, forma, & vnione simul sumptis? An consistat adæquatè in entitate quadam ultra recensas? An ea superaddita entitas sit subsistentia Empyreï compositi. p. 67
4. Respondetur argumentis in fauorem entitatis, quæ superaddita materiæ, ac formæ vnitis sit adæquatè compositum. p. 72
5. Diluuntur argumenta in fauorem entitatis, quæ in composito ex materia, ac forma vnitis sit simul totalitas, & subsistentia. p. 78
- EX. V. De Empyreï materia prima. p. 80
- Seçt. I. An Empyreï materia distinguatur specie à materia reliquorum corporum. ibid.
2. An Empyreï materia appetat innatè perfectiores formas, quarum est capax? vbi de de appetitu innato erga actum habitam. p. 103
3. Repelluntur obiecta contra doctrinam superiorem. p. 107
- EX. VI. De Empyreï forma substantiali. p. 115
- Seçt. I. An Empyreï forma substantialis differat specie à reliquis cœlestibus, & sublunaribus? ibid.
2. An Empyreï forma sit supernaturalis? ib.
3. An Empyreï forma sit vitalis? p. 118.
4. Vtrum forma Empyreica superet in perfectione alias cœlestes, & sublunares? p. 119
5. An Empyreica forma educta sit ex potentia materiæ. p. 121
6. An eductio formæ Empyreicæ fuerit simul, eius vnio, seu productiua actio vnionis, qua materiæ copulatur? p. 135
7. An eductio formæ Empyreicæ prodierit ex huius priuatione existente in materia pro eodem instanti reali? p. 138
8. An eductio formæ Empyreicæ prodierit ex huius priuatione præexistente ante materiæ Empyreicæ creationem? p. 141.

Index Librorum,

- EXERC. VII. De vnione substantiali inter materiam, & formam empyrei.** p. 146
- Sect. 1.* An vnio materiæ, & formæ empyreæ distinguatur ab vtraque. *ibid.*
2. An ex parte materiæ empyreæ detur vnus modus vnionis, & alter ex parte formæ? p. 151
  3. Quodnam sit subiectum vnionis materiæ, an forma empyrea, vtraqueve simul? p. 155
  4. An vnio empyrea distincta sit ab actione generatiua, seu eductiua formæ? p. 166
  5. Quisnam sit formalis conceptus vnionis physicæ? p. 175
- EX. VIII. De subsistentia compositi empyrei.** p. 180
- Sect. 1.* Existencia, & distinctio realis, ac positiua subsistentiæ à natura humana præmittitur, vt inde inferatur, quid censendum sit de empyrea. *ibid.*
2. Deducitur existencia, & distinctio realis, ac positiua subsistentiæ in Empyreo. Vbi an repugnet substantia creata siue composita, siue simplex habens subsistentiam realiter indistinctam. p. 184
  3. An subsistentia empyrei sit eius productio. p. 186
  4. An subsistentia Empyrei sit entitas modalis, vel res absoluta? p. 189
  5. Quænam sit causa subsistentiæ Empyrei? p. 193
  6. An subsistentia sit principium operationum naturæ empyreæ? p. 194
  7. An subsistentia sit saltem conditio præuia operationum naturæ Empyreæ? p. 195
  8. Quibus entitatibus compositi Empyrei competat subsistentia? p. 198
  9. Quisnam sit formalis effectus subsistentiæ? p. 206
- EX. IX. De Empyrei natura, prout hæc est principium motus, & quietis?** p. 214
- Sect. 1.* An compositum Empyreum sit naturale ens, & natura? p. 215
2. Enodantur obiectiones aliquæ. p. 217
- LIB. III. De tribus insignioribus proprietatibus Empyrei cæli.** p. 219
- EX. X. De luce Empyrei.** *ibid.*
- Sect. 1.* An Empyreum sit lucidum? *ibid.*
2. An lux Empyrea producta sit simul cum ipso cælo? p. 222
  3. Cur Empyrei lux non illuminauerit abyssum in mundi natalitiis, & cur à terricolis nunc non videtur? p. 223
  4. An lux Empyrea sit in tota eius profunditate, vel solum in aliqua parte. p. 226
  5. An lux Empyrea sit supernaturalis? p. 228
  6. An lux Empyrea sit diuersa in specie à solari, aut ignea luce? p. 229
  7. A quo efficiatur lux Empyrea? p. 231
  8. An lucis Empyreæ intensio sit tanta, vt ad eam non perueniat actu aliud corpus, nec peruenire possit ex lege ordinaria Dei? p. 235
  9. Sit ne tanta lucis Empyreæ intensio, vt nec naturaliter, nec diuinitus possit augeri per gradus superadditos? p. 237
  10. An lux Empyrea accipiet augmentum in mundiali renouatione? Et an Empyrei concaua superficies reddetur lucida, conspicieturque à rediuiuis pueris, qui cum peccato originali decesserunt? p. 241
- EX. XI. De Immobilitate, & loco Empyrei Cæli.** p. 242
- Sect. 1.* An Empyreum sit corpus immotum? *ibid.*
2. Insignis difficultas contra quietem Empyrei. p. 244
  3. An Empyreum possit moueri? p. 245
  4. An Empyreum sit in loco reali extrinseco? p. 251
  5. An Empyreum sit in loco imaginatio extrinseco? p. 254
  6. An Empyreum sit in loco reali intrinseco? p. 256
- EX. XII. De incorruptibilitate Empyrei cæli** p. 267
- Sect. 1.* An Empyreum æternabit incorruptum substantialiter, vt creatum est? *ibid.*
2. An empyreum æternabit incorruptum accidentaliter, vt creatum est? p. 269
  3. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causis secundis? Et quomodo concilianda sit substantialis incorruptibilitas Empyrei cum eius materia corruptibilium formarum capaci? *ibid.*
  4. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima agente per potentiam absolutam? p. 276
  5. Ad sectionem 4. appendix, in qua tractatur an sicut repugnat entitas creata, ex cuius productione teneatur omnino Deus ad productionem alterius, ita etiam impossibilis sit creatura, cuius productio prorsus obliget Deum ad alius destructionem? p. 283
  6. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima, ita, vt quantum est ex se, exigat naturaliter ab ea in perpetuum conseruari? p. 288
  7. Cuiusdam obiectionis occasione disquiritur

Exercitationum & Sectionum.

- ritur, an repugnet creatura, cui con-
naturale esset durare ab æterno; sicut
Empyreo, & nonnullis alijs creaturis
connaturale est durare in æternum?
p. 291
- LIB.IV. De alijs accidentibus, & qualitati-
bus Empyreï cœli. p. 297
- Ex.XIII. De quantitate permanente Em-
pyrei. ibid.
- Seç.1. An quantitas empyrei distincta sit in
specie à sublunari? ibid.
2. Quanta sit Empyreï magnitudo, seu
moles? vbi de eius à terra distantia.
p. 298
3. Quænam sit empyrei figura exterior?
p. 300
4. Quænam sit empyrei figura interior,
seu an intra ipsum sint domus, & pa-
latia? p. 302
- Ex.XIV. De Empyreï soliditate, & diffluen-
tia. p. 305
- Seç.1. An Empyreum sit corpus solidum,
vel diffluens. ibid.
2. Quo pacto fiant in Empyreï rarefactio,
& condensatio? p. 312
3. An ex diuinis litteris Empyreum ali-
quando discissum colligatur? p. 315
4. An per loquutionem Angelorum in Em-
pyreo condensentur partes aliquæ il-
lius. Et an Beatorum nomina scripta
sint in illo? p. 316
- Ex.XV. De nonnullis Empyreï qualitatibus.
p. 318
- Seç.1. An in Empyreï sit aliqua ex primis
qualitatibus? ibid.
2. An in Empyreï sint colores? An virida-
ria, gemmæ, lapidésque pretiosi? p. 319
3. An in Empyreï sint soni? p. 322
4. An in Empyreï sint odores? ibid.
5. An in Empyreï sint sapes? p. 323

LECTORI.

VM multa sint, de quibus te (amice, & studiose Lector) præmonitum velim, ea digessi in varia præloquia, Antiquorum verbis plerumque tesseleta, & concatenata, sunt enim, quibus hoc præfandi, etsi spissum, densumque genus est non ingratum. Lustra oculis subiectum Præloquiorum Syllabum, vt ex eis legas, quæ malueris, si omnia nolis.

SYLLABVS PRÆLOQVIORVM.

- Primum Præloquium, de Inscriptione huiusce operis.*
- Secundum, de scientia, ad quam pertinet præsens tractatus.*
- Tertium, de Nobilitate Empyreologiae.*
- Quartum, de Utilitate.*
- Quintum, de Amenitate.*
- Sextum, de Difficultate.*
- Septimum, de Nouitate.*
- Octauum, de Authoribus antiquis, qui adiumento fuerunt.*
- Nonum, de Sancto Thoma Aquinate speciatim.*
- Decimum, De Authoribus modernis.*
- Vndecimum, de Recentioribus in Manuscriptis.*
- Duodecimum, de consultis ab scriptore viris.*
- Decimum tertium, de Correctione, & publicis disputationibus, quibus scriptor exposuit suas opiniones.*
- Decimumquartum, de Prophanis, & humanioribus litteris traductis ad obsequium Empyreologiae.*
- Decimumquintum, de Nouellis aliquibus opinionibus contentis in Empyreologia.*
- Decimumsextum, Prosequitur tractatio de Nouitate opinionum.*
- Decimumseptimum, de Moderatione in nouitate opinionum.*
- Decimumoctauum, de Breuitate quam hic, & longitudine, quam ille criminari posset.*
- Decimumnonum, de Stylo.*
- Vigesimum, de Methodo.*
- Vigesimumprimum, de Dilata editione.*
- Clausula Præloquiorum.*

R. P. GABRIELIS
 DE HENAO
 SOCIETATIS IESV.
 PRÆLOQVIA
 AD EMPYREOLOGIAM,
 Seu Philosophiam Christianam de Cœlo
 & Empyreo.

NE abruptè incipere videar, & tractationis habita præ manibus requiratur à lectore ratio, operæ pretium duxi me facturum, si ante loquerer nonnulla, quæ in limine cuiusvis scientiæ, aut artis solent præmitti, & quæ alij in præfamine ad lectorem tradere consueverunt. Sicut enim corpus capite, arbor radice, & flumen fonte indiget, ita & sermo præcæmiis, uti docet S. Ioannes Chrysostomus, homilia de ferendis reprehensionibus, & conuersione S. Pauli.

PRÆLOQVIVM PRIMVM.

De Inscriptione huiusce operis.

EMPYREOLOGIAM VOCO, non secus ac scientia, & sermo de Astris, dicitur Astrologia. Nomen *Empyreum* prolatum sine adminiculo substantiui significat ex communi vsu Cælum, quod est Beatorum sedes; ideo dictio Cælum desiderari non debet in constructa nomenclatura, quæ etsi noua fictaque nuper, habebit fidem, siquidem ex Horatii arte Poëtica consilio.

Græco fonte cadat parte detorta.

Voco etiam *Philosophiam Christianam de Cælo Empyreo*, per imitationem ad naturalem, seu ad scientiam, quæ agit de ente naturali, quæque contractiori vocabulo nuncupatur *Physica*, seu *Phylologia*; nam *Philosophia naturalis*.

P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars I.

lis comprehendit in omni sua latitudine Dialecticam, Physicam, & Metaphysicam. Adde Epitheton *Christiana*, ut discriminem à *Philosophia* quasi prophana, siquidem ens quod in præsentia tractatu elucidandum suscipio, aut ignotum omnino fuit, antiquis, Philosophis Ethnicis, aut non nisi ex sacris, & Christianis litteris agnoscere perfectè potest. Explicui titulum, ac materiam operis. Num Authori continget, quod expertus est Ausonius in præfatione ad Parentalia? *Quosdam solet commendare materia, & aliquotiens fortasse lectorem solum lemma sollicitat tituli.*

PRÆLOQVIVM. II.

De Scientia, ad quam pertinet præsens Tractatus.

CVM constet, nullam hactenus institutam scientiam, quæ singulariter tractet de Empyreo,

A

pyreo,

pyreo, videndum est, ad quam ex communibus pertineat, aut reducatur hoc opus. P. Franciscus Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 5. n. 17. inquit Philosophicum videri, re tamen vera Philosophicum non esse; quia cælum Empyreum, *Licet ens materiale sit, in rigore tamen non est ens mobile secundum ordinariam potentiam, nec per motum cognosci potest. Et propter similem rationem non cadit sub Metaphysica naturalis considerationem, præsertim quia eiusmodi cælum etiam est extra obiectum eius, eo quod materiale sit. Sola ergo Theologia potest aliquid de proprietatibus huius Cæli inuestigare; nam per reductionum quandam, ad accidentalem gloriam Beatorum pertinet.* Hactenus eximius doctor. Sed P. Petrus Fonseca lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. q. 2. sect. 7. v. *licet quoque*, significat, Empyreum non sine absurdo excludendum à consideratione Physica. Quare ad eam spectat per sapientissimum hunc virum; cui adhæsit P. Bartholomæus Amicus tract. 8. Physicorum q. 11. dub. 4. art. & conclusione 3.

3 In eadem ego sum existimatione. Moueor, quia Physica respicit, vt obiectum attributionis ens naturale pro vt naturale includit naturam, quæ est principium motus & quietis. Sub ente autem naturali continetur Cælum Empyreum, tanquam species sub genere, vt continetur Cælum sydereum. Ergo &c. Minoris probationem remitto in Exercitio 9. Inquis, existentiam Empyreici explorari non posse per Philosophiam, cum illud sit expertus motus. Respondeo, desumpta instantia ex subsistentia, quæ licet latuerit veteres Philosophos, & à Christianis sit agnita ex mysteriis Trinitatis, & Incarnationis, quin ad eius notitiam sufficiens fuerit indagatio Metaphysicæ, tamen inter huius attributa obiecta numeratur. Addo, existentiam Empyreici nonnullis Philosophis fuisse fortè aliquantulum notam. Et saltem possibilitas Empyreici, seu Cæli immobilis non est supra vires cognoscitivas naturales. Quod satis est, ne excludatur à consideratione physica quemadmodum satis est possibilitas corporis simplicis completi cognita viribus naturæ, licet existentia ignoretur, ne corpus simplex completum alienum sit à Physiologia.

4 Ad hanc itaque pertinebit agere de Empyreo, quatenus hoc Cælum est ens naturale, ingenerabile, & incorruptibile, non verò quatenus est domicilium corporum glorificatorum; nam sub hac ratione spectat ad Theologiam. Sic actus charitatis erga deum vt authorem gratiæ pertinet ad facultatem Theologicam, quatenus est supernaturalis, & ad Animasticam, quatenus vitalis est. Sanè nemo ibit inficias, solius Theologiæ proprium esse agere de Cælo vt conueniente habitationi glorificatorum corporum. Etenim conuenientia in Cælo supremo per modum loci realis extrinseci ad corpora humana post resurrectionem prætergreditur obiectiuam spheram omnium aliarum scientiarum, quæ non nisi ex fidei supernaturalis principiis possunt inuestigari.

PRÆLOQVIUM III.

De Nobilitate Empyreologiæ.

Nobilitas dignitasque Empyreologiæ apparet adeo clarè ex obiecto, quod contemplatur

vt longa oratione opus non sit. Superat Empyreum in perfectione substantiali corpora elementaria, & sydereæ, nec non & mixta omnia inanimata, gaudet eximiis proprietatibus, quales sunt lux, immobilitas, & incorruptibilitas, ornatur præstantissimis incolis. Quapropter magnam trahet Empyreologia excellentiam ex obiecto tam insigni. *Quale est enim ad calos animo subire, totamque illam machinam supernam indagabili ratione discurrere, & inspecta mentis subtilitate ex aliqua parte colligere, quod tanta magnitudinis, arcana velauerunt?* Sic Cassiodorus in l. de Astronomia; quam cum Empyreologia superet, ad hanc non iniuriâ transferuntur à nobis Cassiodori verba.

PRÆLOQVIUM IV.

De Vtilitate.

6 **H**Oratius lib. 1. Carminum Ode 28. Sic alloquitur Architam insignem Astrologum. *Nec quicquam tibi prodest. Aereas tentasse domos, animoque rotundum Decurrisse polum morituro.*

Ast nobis tam pro hac, quam pro altera vita futura proderit magnopere accurata Empyreici notitia, illudque mente permeasse. Et quidem præsentis operis vtilitatem nullus non fatebitur, qui peregrinus non sit in literis Theologicis, & Biblicis Patrumque antiquorum monumentis. Innumera sunt in Theologia, Scriptura sacra, & Patrum thesauris, quæ ex non perfunctoria cognitione Empyreici dependent. Perspicuum id erit in decursu operis. Quo intellectus Philosophi Christiani affluenter satis instruetur, spero. Quid de voluntate dicam? *Inardescet* procul dubio, iamque illic cupiet assistere, ubi se sperat sine fine gaudere, vt ait S. Gregorius Magnus homilia 37. in Euangelia, & vt S. Bernardus in sermone de S. Martino, *Nonne enim piè, & fideliter intuentibus nobis vehementissimum quoddam incertinum amoris, & prouocatio flagrantissimi desiderij erit consideratio ipsa tam lucidissima regionis?* Iulius Firmicus Maternus Proæmio ad lib. 8. Astronomicum laudat in Philosopho studium adhiberitum sydereo cælo & astris; *Quia dabunt, inquit, nobis hæc instituta quantamcumque diuina scientia notitiam, & ad originis nostræ secreta perducent. Diuinis enim semper disputationibus occupati, & animum nostrum celestibus potestatibus applicantes, ac diuinis ceremoniis initiantes ab omnium prauarum cupiditatum desiderijs separantur. Quæ res illud magnopere perficit, vt contemptis omnibus, quæ in rebus humanis, vel mala, putantur esse, vel prospera, animum, nostrum naturali virtute, & autoritate compositum, incorruptum origini suæ, illibatamque seruentur.* Hunc in modum gentilis Astrologus. Et à me quidem optandum fuisse, atque enitendum, vt dum Christianum, ac Religiosum Empyreologum ago, hæcque de Empyreo institutiones elucubro, animus à terrenis affectibus depuratus, & mundialibus curis liber nihil nisi caeleste, æternum, ac diuinum anhelaret. Sed tamen in suscepto tractatu, deditâ curâ, non voluntati, sed intellectui lectoris inferuio; non enim scriptionem ad mores principaliter dirigo; aliis hanc Spartam relinquo, & in ea ornanda laborarunt strenuè tam veteres, quam recentes

recentes non pauci. Iam quando de utilitate
Empyreologiæ dixi, &

Omne tulit punctum, qui miscuit vile delci,
deuencio ad dulcediuen, & amānitatem.

PRÆLOQVIVM. V.

De Amānitate.

7 **S**Vauitas, & Amānitas Empyreologiæ deduci-
tur à pari ex tractatione de cælo sydereo.
Quantæ hæc sit delectationis exprimit Aristo-
teles lib. 1. de partibus Animalium cap. 5. ubi ita
fatur: *Substantia, que naturâ constant, partim inge-
nita, immortalesque sæculis omnibus sunt, partim or-
tus participes, atque interitus intelliguntur. Sed
partem illam æternam, ac proinde nobilem, ac di-
uinam minus contemplari propterea possumus, quod
admodum pauca illius modò sensibus pateant, quo-
rum beneficio tum de ea ipsa parte diuina, tum
de iis, que nosse cupimus, facultas nobis inda-
gandi, cogitandique suppeditet. Res mortales, at-
que caducas, ut stirpes, & animantes, quod eas
socias, familiaresque habemus, nosse vberius possu-
mus. Quippe cum multa inesse quoque in genere
percipere possit, quicumque non laborem recusat
pleniorum; utrumque tamen studium nos delectat.
Res namque illas superiores, tametsi leuiter attingere
possumus, tamen ob eius cognoscendæ generis
excellentiã amplius oblectamur, quam cum hæc
nobis iuncta omnia tenemus. Hæc Aristoteles. Quod
si penes ipsum adeo nos oblectat speculatio cœ-
lorum mobilium, quæ oblectabit consideratio
cæli immobilis? cum hoc ab illis longè distet
nobilitatis intervallo. Et sanè eò cumulatiùs erit
gaudium, quò à nostris sensibus est magis ab-
strusum Empyreum. Vnde rectè ad Alethium
scripsit S. Paulinus in epistola 33. *Non modica
animis credentium voluptas est promissa fidelibus
bona dulci cogitatione præsumere, & in paradiso
iam animis deambulare.* Legatur S. Teresia in
via perfectionis cap. 38. ubi eius voluptatis
causas expendit dulcissimè.*

8 Cæli mobiles habuere multos sui assiduos
contemplatores, Cæsar apud Lucanum prædi-
cat de se lib. 10.

*Media inter prælia semper
Stellarum, calique plagis, superisque vacanti.*

Sed relictis Ethnicis, Philo in lib. de gigantibus
scribit de Abrahamo, *Quando hærebat in Chal-
deorum terra opinione, & nondum mutato nomi-
ne vocabatur Abram, homo cæli erat sublimis,
æthereaque natura scrutator, in effectibus, eorum-
que causis, & id genus aliis philosophando: ex quo
studio, & appellationem præsentem sibi quasiuit,
Abram enim interpretatur Pater sublimis; nomen
conueniens consideranti sublimia, cælestiaque intelle-
ctui, præsertim cum concreta huius natura nostra pa-
ter sit intellectus pertingens ad ætherem, & ulterius.*
Sic Philo. Abrahamum parentem proposuit sibi
imitandum Isaac, de quo in cap. 24. Genesis v. 63.
*Egressus fuerat ad meditandum in agro, inclina-
ta iam die, idest, ad contemplandum cælum,
ac sydera; quæ est interpretatio Hebræorum, &
Lyra, atque Tostati. Deipara virgo describitur
ab Hieronymo Vidain hymno de ipsa,*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I,

Nunc animo cælum peragrans.

Origenes homilia 11. in Lucam ait de S. Ioanne
Baptista, *Non expectauit, ut à Patre nutritur, sed
recessit fugiens tumultum urbium, populi frequen-
tiam, & abiit in deserta, ubi purior aer, &
cælum apertius.* In S. Melanio Episcopo com-
mendat Vluardus sexto Ianuarij, fuisse iugiter in-
tentum cælo. S. Martinus Turonensis tam continuè
intuebatur cælum, *ut cæli suspex, vulgò cogno-
minaretur, & de eo inquit S. Bernardus, Crebrò
homo Dei, ut pote terram despicens cælum suspicie-
bat, nempe sciebat ad hoc secretam in corpore acce-
pisse staturam.* Sanctissimus societatis Nolte Pa-
triarcha Ignatius frequentabat Solarium, ex quo
liberè in cælum posset suspicere, ibique illa eius
vox, *O quam mihi sordet terra, dum cælum aspi-
cio!* S. Teresia ubi supra ait, animum suum ex
solo cæli aspectu interiùs reuocatum, mirè-
que recreatum. Similia alia Sanctorum exem-
pla licebit videre apud Patrem Cornelium Cor-
nelij à Lapide in cap. 1. Actuum Apostolorum
v. 10.

9 Crediderim, diuinos illos viros oculis qui-
dem stitisse in sydereo orbe; mente vero Em-
pyreum penetrasse, eorumque, ut Pauli ad Phi-
lippenses 3. v. 20. *Conuersationem in cælis fuisse
calorum.* Hinc S. Anselmus, (aut quisquis est Au-
thor Commentariorum in epistolas Pauli) ex-
plicans indicatum Apostoli locum fatur sic ad
rem, *Nostra conuersatio iam secundum fidem, &
secundum spem est in cælis. Si enim non est in cælis,
quomodo habemus sursum cor? corpore ambulamus
in terra, sed corde habitamus in cælo. Sicut enim
domus exterioris conuersationis est adificium, quod
inhabitat corpus, ita domus nostræ cogitationis est
res qualibet, quam per dilectionem inhabitat ani-
mus. Omne enim, quod diligimus, quasi in hoc
quiescentes habitamus. In supernis cor fixerat; in
terra quidem positus, sed tamen à terra extraneus,
de se, suisque similibus dicit, *Nostra conuersa-
tio in cælis est.* In eos intendit Protomartyr Ste-
phanus, ut narratur in Actis Apostolorum cap. 7.
v. 55. *Quia, expendente Petro Damiani in ser-
mone de hoc sancto, qui spiritu diuinitatis affla-
tur, conculcatis terrestribus, cælestibus inhiat, &
æternis; & quia adnotante S. Petro Chrysologo
sermone 4. *Qui Christum videre querit, cælum,
unde Christus est, non terram, de qua aurum,
intuetur. Et cetè quisquis rectum vite iter tene-
re nititur, non terram debet aspicere, sed cælum,
ut hortatur Lactantius lib. 6. diuinarum insti-
tutionum cap. 8. non illam, sed hoc contemplari
sedulo debet, sollicitus, ut querat, & sapiat,
quæ sursum sunt, uti Colossenses, & Christi-
colas omnes instruit S. Paulus cap. 3. epist. ad
Colos. v. 1. & 2. verendumque est, ne ex Gentili
Pœta Persio Satyra 2. audiamus,***

O curuæ ad terras animæ, & cælestium inanes!

Et ne Christianus homo non queat verè dicere,
quod Anaxagoras intendens digitum in cælum,
Ingens mihi patriæ cura est. Utinam sim ego
vnus ex quærentibus, & sapientibus, quæ sur-
sum sunt! Nam iuxta S. Leonem serm. 3. in
Epiphania, *Quicumque in Ecclesia sapit, quæ
sursum sunt, non quæ super terram, cælestis quo-
dammodò instar est luminis. Et dum ipse san-
cta vita nitorem seruat, multis viam ad Dominum
quasi stella demonstrat.*

A 2 Persua

Per-suasum fuit ipsis Ethnicis Philosophis, factum esse hominem ad cælum contemplandum, ut refert in oratione exhortatoria ad Gentes, Clemens Alexandrinus, laudans eorum existimationem. Hinc forsitan ortum traxit oculorum patefactio in demortuis corporibus proiectis ad rogam indicata à Virgilio lib. 4. Æneidos in illo v. 244.

Lumina morte resignat.

Quali nefas esset, (Sic Plinius lib. 11. Historiæ naturalis cap. 37.) cælo non ostendi vel in funere lumina, quæ ut instrumentum ad consideranda cælestia dedit hominibus artifex Deus. Sed quicquid sit de hoc indicio, Cicero lib. 2. de natura Deorum inquit, *homines humo excitatos, & erectos constitutos, ut Deorum cognitionem, calum intuentes capessere possent. Sunt enim in terra homines, non ut incolæ, & habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum, atque cælestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animalium pertinet.* Silius Italicus lib. 5. de bello Punico canit,

*Nonne vides, hominum, ut celsos ad sydera vultus
Sustulerit Deus, & sublimia finxerit ora,
Cum pecudes, volucrumque genus, formasque ferarum*

Segnem, atque obscenam passim stransisset in alium?

Pulchrè Italicus: pulchrius Christianus Poëta carmine in Genesim sub nomine S. Hilarij Pictaviensis, sed rectius adscribitur Hilario Arelatensi,

*O felix animal, summi cui dextra Tonantis
Est pater, ô felix nimium, qui ducis olympo
Et genus, & formam, si te non noxia terra
Vitia decipiant, nec blandus subruat error.
Numen eris, caloque redux mirabere regna,
Quæ promissa bonis fido pater exhibet ore.
Nam tibi multa Deus nascenti contulit ultro
Atheream faciem primum, vultumq; paternum,
Incessumque pedum rectum, sublimia colla
Ne qua mora in cælum oculis spectantibus esset.*

Pulcherrimè S. Basilius, tum homiliâ 9. in Exameron, tum homiliâ in illud Moysis. *Attende tibi ipsi.* Appono solius prioris loci verba, *Iumenta terrea sunt, & ad ipsam nutantia terram; at planta cælestis homo, quantum figurâ, formæque corporis cæteris animantibus antecellit, tantum & dignitate anime præstat. Qualis namque est animantium quadrupedum forma? caput illis ad humum est pronum, ad ventrem spectat, voluptatem ventris omnibus modis persequitur. Caput tuum ad ipsum calum exurgit, oculi tui res supernas conspiciunt. Quod si unquam & tu, carnis affectionibus succumbens, te ipsum dehonestaris, ventrique, & his, quæ sunt sub ventre, servieris, comparatus es iumentis insipientibus, & illis persimilis es effectus. Alia te cura decet, supernas res, inquam, explorare, ac querere, ubi Christus est, terrenis contemptim transmissis, cælestia mente transcendere, uti forma te natura insigniuit, sic & te ipsum, & tuam vitam disponere velis. In republica cælesti versare. Vera tibi patria est superna illa Hierusalem, concives, atque contribules ipsi primogeniti, qui sunt conscripti in cælis.* Sic Basilius, consonant S. Bernardus serm. 24. in cantica, alique collecti à Pontano in v. 85. lib. 1. Metamorphoseos. Ouidij, & à Biscola tom. 2. Horarum successuarum lib. & cap. 1. Non ergo mirum, quin potius debitum, si Christianus, & Re-

ligiosus Philosophus Empyreï cæli se se addicat contemplationi.

Dixerim cum Seneca in epistola 65. *Ego ista non quaram? semel ista videnda mihi sunt, an scaper? Nesciam, quò hinc iurum sim? qua sedes expectet animam solutam legibus servitutis humane? Vetas me cælo interesse, idest, ubes me vivere capite demisso? Maior sum, & ad maiora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis.* Hæc de Sydereo cælo Seneca; quæ nos aptius ad Empyreum transferimus. *Naturaliter hominibus insitam cum cælo societatem,* affirmavit Clemens Alexandrinus in oratione ad Gentes, quæ verba de cæli notione, ad quam ipsa natura homines inclinat, explicantur à Gentiano. Scripsit Aquilles Tarius in Isagoge ad Arati phænomena cap. 1. *Neque verò incredibile dictu est ab humanis ingeniis tantam vim contemplationis (Syderei cæli) ortum habuisse. Etenim cum est anima omnis immortalis, è caloque delapsa; tum ad cognatum sibi cælum aspirans, eadem omnia sibi familiaria prospicit, & ad illud allicitur, ad quod efferri naturâ suâ festinat.* Hæc Ethnicus homo. Quidni Christiana documenta, & pietas nos alliciant, ut Empyreo cognoscendo allaboremus? ubi scimus, esse thesaurum nostrum, & sedere in Patris dextera Christum, ac nos nunquam donec illuc perveniamus, quod desideramus, allequenturos. Aliorum cælorum conspectus, tam noticius fuit multis, quàm delectabilis, eò namque deuenere plerique gentiles, ut Solis, Lunæ, & stellarum adorarint pulchritudinem. Vnde S. Leo sermone 2. de Epiphania admonet, *Sol, Luna, & sydera sint commoda utentibus, sint speciosa cernentibus, sed ita ut de illis gratia referantur Authori, & adoretur Deus, qui condidit, non creatura, quæ seruit.* Ast Empyreï cæli meditatio tam utilis erit, quàm iucunda Philosopho Christiano.

Asterius homiliâ in Euangelij locum de œconomio iniquitatis secundum Lucam permittit nobis syderei cæli intuitionem, ut quæ possit esse non damnosa. Ita enim aiebat, *Accepisti corpus à creatore ex partibus pluribus compositum, & quinque sensibus ad usum, commoditatemque vitæ instructum, qui nec ipsi liberi sunt, verum pro se quisque legibus certis adstringitur. Et quod ad usum attinet, qui princeps censetur, centuere naturam, & contemplare, quæ visu pulchra, ac præclara, solem terrarum orbem collustrantem, lunam tristem, & obscuram faciem noctis illuminantem, Stellas cæteras exiguum illas quidem, neque nobis sufficiens ex se lumen præbentes verumtamen decus nescio quod, spectemque scintillantem, quam sortita sunt, eiaculantes: Ad hæc, & talia licet, oculis utare, cætera verò spectacula, quæ per oculos noxam animæ inferunt, fuge, & præter curre, velumque, ne videant, obducito.* Hactenus Amasæ Præful, qui multò potius permitteret, imò & suaderet spiritualium nostrarum facultatum frequentem usum circa Empyreum cælum; nam nullum inde damnum, sed maxima emolumenta reportabimus. Si calum videris, inquit S. Basilius in Psalm. 32. *Ipsiusque ordinem consideraueris, fidei tibi est dux, per id namque artifex tibi ostenditur.* Author epistolæ ad Demetriadem positæ inter Ambrosianas, *In pulchritudine cæli, & terræ quasdam esse paginas ad omnium oculos semper patentis, & Authorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitatur magistrorum, & eloquia scripturarum.* S. Eutherius in epist. ad Valerianum.

Per istos etiam oculos in futurum cupiditate magna ex parte raptamur, si admirationem, quam ex mundi contemplatione capimus, retorqueamus in ipsum tanta machina Authorem, aut si cogitemus quantum in posterum splendor lucis possit luminibus occurrere, cum se nunc tantus insinuet; quam magnifica fulgebis perpetuis forma rebus, cum sit nunc speciosa peritura. Euthymius item in Psalm. 18. *Ipsi cali ubique Dei magnificentiam prædicant, proprioque aspectu ad id utuntur pro voce, à magnitudine enim, ac pulchritudine creaturarum rerum, quasi propositione quadam earum artifex consideratur: nam qui cali magnitudinem spectat, & pulchritudinem, & formam & situm, & cetera huiusmodi, visque veluti Doctore quodam utitur, hic facillime summam Dei potentiam & dignoscet, & credet. Hi percipiuntur fructus ex Syderei cæli visione, sed cumulatiores illi, qui ex contemplatione Empyreï: excitabit namque nos non solum ad Deum, summamque ipsius potentiam rimandam, sed ad demirandam etiam benignissimam providentiam erga iustos, pro quibus condidit tam magnificum palatium; nec poterit non istius cæli attentata, & exquisita consideratio ingentem parere voluptatem.*

PRÆLOQVIUM VI.

De difficultate.

13

CVM difficile estimemus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu nostro sunt, inueniamus cum labore; quæ in calis sunt, quis inuestigabit? Rogat meritò Sapiens cap. 9. v. 16. & S. Hilarius in Pl. 1. 29. scribit: *Quis causas, naturasque cæli, & huius, & superioris, & cæterorum sciet? Secreta illa, & profunda inscrutabilis iudicij secreta mens terrena non penetrat. Inuestigare quidem ea, perscrutarique, pium est; sed inscrutabilia ea esse, & inuestigabilia confitenda sunt; quorum est alterum religiosa voluntatis, alterum imperispicabilis natura.* Olympiodorus in Ecclesiastem cap. 8. *Nullus, neque secularis scientia, neque diuina sapientia mediocriter consultus, vel, quantum hominibus licet, perfectè eruditus, poterit substantias rerum neque mensuram cæli, terra, ac maris, aut quomodo hæc ipsa concreta coaluerint, quibusue adminiculis iunxerint consistant, intelligere. Quod si fortè quisquam sapiens videatur probabiles rationes afferre, ipsam tamen intimam veritatem inuenire prorsus non poterit.* Hinc Aristoteles lib. 2. de cælo textu 17. 34. 60. & 61. prudentissimè fatetur multarum rerum cælestium coniecturalem tantum, & opinabilem notitiam à se adquisitam. Nihilominus, ut in simili de qualitate vitæ cælestis lego apud S. Augustinum lib. de diligendo Deo cap. 18, & apud Iulianum Pomerium, vel S. Prosperum lib. 1. de vita contemplatiua cap. 2. *Non ideo debeo inde facere, quod valeo, quia dicere, quantum volo, non valeo. Neque enim quia Deum ineffabilem credimus, fari de illo, quod possumus, non debemus. Ita sanè ut plus credatur de illa vita, quam scribatur, quia nec potest tantum inde proferrì sermone, quantum potest mente complecti, & minus concipit mentis humana quamlibet profunda complexio, quam se habet recipisus magnitudo.*

14

Timebam ego aliquando, ne mihi diceretur cum Iuuenali Satyra xi.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Noscenda est mensura sui spectandaque reb.

In summis, minimisque.

Cum Horatio lib. 1. epistola 7.

Metiri se quemque suo modulo, ac pede verum est.
Et in arte Poëtica.

Sumite materiam vestris qui scribitis aquam.

Viribus, & versare diu quid ferre recensere

Quid valeant humeri.

Ignoras, quæ sub oculis tuis sunt, & nosse tentas Empyreum? Parem audiuit obiurgationem Philosophus quidam, qui, ut cum Platone in Thæteto, Laertio lib. 1. de vitis Philosophorum, & Stobæo ferm. 78. enarrat Petrus Damiani lib. 5. epistola 1. *Dum nocte stellarum cursus, & meatus syderum subtiliter rimaretur, in puteum repente corruit, & biandi, sicut dicitur, immanitate profundum, & obscenis sordium squaloribus plenum. Cui nimirum Philosopho domestica erat ancilla nomine Iambi, qua in Dominum suum liberè, ac prudenter inuicta per metrum iambicum, quod ex ea post modum tale nomen accepit, super eo plausibilem dixit, Dominus, inquit, meus ignorabat stercora, qua sub pedibus eius erant, & nosse tentabat sydera.* Nollet Lælius Biscola tom. 2. horarum successuarum lib. 10. cap. 15, hanc carminis iambici nomenclaturam, & originem demiratur in Petro Damiani, cum in nullo alio inueniatur. Quicquid de hoc sit, Diogenes Cynicus apud Laërtium lib. 6. carpebat Mathematicos, quod Solem, & Lunam, & sydera intuentes, qua ante pedes essent, negligenter. Rursus ipse Diogenes ad eum, qui de cælestibus dissererebat, quando, inquit, de cælo venisti? Antiquus Poëta Pauertius dixit apud Nostrum Eusebium Nierembergium in proœmio Theopolitici, *Quod ante pedes est, nemo spectat, Cæli scrutantur plagas.*

S. Gregorius Nazianzenus Oratione 2. de Theologia, *Cum qua ante pedes sunt, ignores, neque te ipsum permitti possis, tamen, quo supra naturam tuam sunt, anxio, multoque labore inquiris, & rebus mensuram non subeuntibus inhias?* Minutius in Octauio, *Si quid sapientie vobis, aut verecundia est, desinite cæli plagas rimari: satis est pro pedibus aspiceret.* S. Caesarius Dialogo 1. *Quid nos inuabit summum, & numero superius scire cælum, cum ne quidem id, quod est ante, & super capita nostra, conscendere mente velimus, materie crassa granati, & affectibus id, quod mente percipi potest, obscurantes, inferioribus, & humi positus semper inhiantes.*

Verum non ideo non tentabo nosse Empyreum, fretus manuductione cælestis Magistri, cuius doctrinæ initium, progressio, & consummatio fuit regnum cælorum, seu Empyreum, ut doctissimus, piissimusque Hæresologorum Princeps Cardinalis Bellarminus lib. & cap. 1. de æterna felicitate Sanctorum deducit ex Euangelis. Vnde etsi Empyreï natura sit prope incomprehensibilis, ut inquit S. Anastasius Synaita lib. 2. contemplationum Anagogicarum in Exameron, etsi etiam *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit que preparauit Deus iis, qui diligunt illum, possumus cum Paulo 1. ad Corinth. 2. v. 10. fidenter pronuntiare, nobis ea reuelasse Deum per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei. Quo presente, etiam, quod inextricabile est, explicari facile potest, ut affererat Syneus epist. 137. licet at itaque, diuine spiritus, dicere,*

Per te iam cælum in terris, iam sydera nota.

Fido prætereà manuductioni Patrum Theologorum, Philosophorumque præstantissimorum, quos

16

in Empyrei hac inuestigatione diues nactus sum; esto enim regnum calorum thesauro in agro comparetur Math. 13. v. 44. Quoniam eius diuitia nondum omnibus manifeste apparent, inuenitur tamen, licet non ad plenum, quia sanctorum predicatione qualis quantusue sit magna ex parte declaratur. Quæ sunt verba Eusebij Gallicani sermone in Natali vnius Virginis. Et fas sit huc adducere preloquium illud Authoris libri de Mundo ad Alexandrum, Cum minus corpori liceret in caelestem emigrare sedem, & relicta terra ipsum calum inspicere, quod olim demones Aioia facere cogitarunt, animus post mentem beneficio Philosophia ducem sibi assumptam per omnia transiit, peregrè que profectus est; cumque in viam quandam, ex qua nullam lassitudinem sensurus foret, ingressus esset, qua locorum intervallo plurimum inter se discreta essent cogitatione vna comprehendit, sic Pseudo-Aristoteles, imitatus ab Apuleio in lib. etiam de Mundo.

17

Via quidem ardua est; sed non ideo deiicitur, quin potius erigitur animus: Quique teste S. Claudiano Mamercio lib. & cap. 2. destatu animæ, Mortalium generi natura datum est, ut abstracta fortius querat, ut negata magis ambiat, ut tardius adepta plus diligat, & eò fragrantius ametur veritas, quò vel diuini desideratur, vel laboriosius queritur, vel tardius inuenitur. Quod si hanc ex integro non inuenimus, Scimus ex Seneca lib. 7. de beneficiis cap. 13. & si quædam eius conditionis sint ut effectum præstare debeant, quibusdam pro effectu esse omnia tentasse, ut efficerent. Nec tristabimur, quinimò gaudebimus cum S. Leone in ferm. 9. de Natiuitate Domini, quòd ad eloquendum impares sumus, sentiemusque nobis bonum esse, quòd vincimur. Nemo enim ad agnitionem veritatis magis accedit, quàm qui intelligit in rebus diuinis, etiamsi multum proficiat, semper sibi superesse, quòd querat, Nam si se ad id, in quòd tendit peruenisse presumit, non quasita reperit, sed in inquisitione deficit.

18

Ptolomeus in proæmio ad quadripartitum ait, Multorum ad inuestigandum difficilia vilipendere; & quosdam, quòd præ difficultate nimia scire nequeunt, alios scire posse, nequaquam existimare. Hinc nos vidimus aliquos, aut audiimus, qui nostrum in hac difficili tractatione laborem parui facerent; aliquos etiam, qui cum de Empyreico pauca inuenissent, eaque difficulter, dicerent, nec nos posse. Sed posterioribus respondebam.

— Labor improbus omnia vincit.
Omnia conando docilis solertia vincit.

Et cum S. Damasceno c. 1. Dialecticæ, Naturâ comparatum est, ut omnia diligentia, & labore ac presertim dei donantis favore, ac beneficio percipiantur. Priores autem si nostras has elucubrationes legerint, operam positam non adeò despiciatam habebunt.

19

Ingenuè fatebor, vitam religiosam addidisse mihi non nihil audaciæ ad difficile hoc de Empyreico opus. Religiosa vita imago est illius, quæ in Emphyreo agitur. Hinc S. Bernardus scribit ad fratres de Monte dei, Habitantes in calis potius, quàm in cellis excluso à vobis toto seculo, totos vos inclusistis cum deo. Cella quidem, & cali habitatio cognata sunt, quia sicut Calum, & cella ad inuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis; à calando enim calum, &

cella nomen habere videntur, & quòd colatur in cellis, hoc & in calis. Quidnam est hoc? vocare deo, frui deo. Quòd cum secundum ordinem pie, & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere, sancti Angeli dei cellas habent pro calis, & æquè delectantur in cellis, ac in calis. Nam in cella iugiter caelestia actuantur, calum cella & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & similis operis effectu proximum efficitur; nec iam spiritui oranti, vel etiam à corpore exeunti à cella in calum longa, vel difficilis via inuenitur. Hactenus S. Bernardus satis dulciter. S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 7. ait. In humanis rebus, & in hac peregrinatione nihil tam efficaciter gerit in se imaginem caelestis patria, quàm Monastica conuersatio, & congregatio diuino cultui dedicata, supernis namque ciuibus vna est mansio, vna gloria, læticia communis, concors voluntas, mutua dilectio, & sempiterna securitas. Quæ in congregationibus vniuersim de gentibus reperitur; vna quippe est omnium habitatio indistincta, & cuncti ad usum equaliter concessa. S. Sidonius Apollinaris lib. 4. epist. 25. laudat Domnulum, quòd iam caelestibus, supernisque preludat habitaculis, dum libenter solitus est ascendere in Monasteria. Cum ergo Religiosi amulemur caelestes ciues, futor vltra crepidas non habear, si de eorum agam domicilio, & Philosophicas litteras in caelestis Regiæ famulicium conuertam. Sancti tui, idest saccati tibi, benedicent tibi, gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentie regni tui. Ita iubet, & sperat Pfaltes Regius Psalm. 144. à v. 10. S. Tercia in via perfectionis cap. 37. dicebat, Religiosus domus debere esse Regias, in quibus homines doceantur aulici esse cæli. Quidni ut discant candidati esse sapientie caelestis?

PRÆLOQVIVM. VII.

De Nouitate Empyreologie.

Multorum vestigiis insisto, nullius tamen qui ex professo discussit, collegeritque in vnum corpus pertinentia ad Empyreum. Accedo ad materiam non tantum non consumptam, sed nec subactam. Qui præcesserunt non prorsus mihi videntur, quæ dici possunt, sed aperuisse, ut loquitur Seneca in epistola 79. Et quoniam hoc argumentum nos iam primi aggredientes quasi desertam, & inusitatam viam inire molimur, idcirco precibus magnopere peimus tum à Deo Patre, ut itineris ducem se præbeat, tum à Domino nostro Iesu Christo, ut virtute sua, ac potentia nobis adiumento sit: Sic Eusebius Casariensis lib. & cap. 1. Ecclesiasticæ Historiæ. Et quia iuxta S. Claudianum Mamercum lib. & cap. 1. de statu animæ, Mortalium generi mas est, noui operis agnitione pellici; Erunt forsitan aliqui, quorum huius operis nouitas alliciat. Rursus quia, ut Iuuenalis satyra xi.

Magis illa inuuant, quæ pluris emuntur.

Et ut S. Sidonius Apollinaris lib. 2. epistola 10. Naturâ comparatum est, ut in omnibus artibus hoc sit scientia pretiosior pompa, quòd rarior, quippe facile inuestigata plerumque vilescant. Ut argutè S. Augu

20

S. Augustinus cap. 6. lib. 2. de doctrina Christiana, & ut eius discipulus S. Proiper Epigrammate 68.

Vltro obiectorum vilium est pretium.

Erit forsitan aliquibus in pretio Christianæ istius Philosophiæ raritas.

21

Et quamuis Empyreum pro dignitate non illustrauerim, Attamen quando adæquissimum illum indicem definita merces est, baud quaquam aspernabilis, vel soli voluntati ad decentia opera propensa, ne quæso ad captam rerum indaginem finis cunctatioris; nam tamesi rerum sublimium attingere dignitatem minime possumus, si modò à genuino sensu scriptura, & scopo spiritus ope subnixi, non excederimus, non usquequaque relictis ei conscribimus, sed & cooperante gratia Ecclesiæ dei nonnihil impariemur commoda edificationis. Fas sit mihi sic fieri cum S. Basilio homilia 2. in Examer. liceat etiam veniam à lectoribus expectare, Nonno namque operi venia concedenda, ut aduertit S. Hieronymus Proœmio in quæstiones, siue traditiones Hebraicas libri Genesis. Occurrent nonnulla, quæ lectores perfectiora vellent. Sed nouerint ex Cicetone, Nihil esse simul inuentum & perfectum nouaque diem suppeditare incrementa: Ex Aristotele lib. 2. Elenchorum cap. 9. qua ab initio comperiuntur, paruum in primis sumere solere incrementum: ex Seneca lib. 6. naturalium quæstionum cap. 5. Nullam rem consummatam esse dum incipit; longèque semper à perfecto fuisse principia: Ex Apuleio lib. 1. Floridorum, Nec quidpiam omnium esse, quod possit in primordio perfici; sed in omnibus ferme ante esse speciei rudimentum quàm rei experimentum: Ex Cassiodoro lib. 2. var. epist. 3. Solere initia perire meliora, dum à parvis inchoant, qua in sequentibus magna se admiratione sublimant.

PRÆLOQVIVM. VIII.

De Authoribus antiquis, qui adiumento fuerunt.

22

Quantum contulerint ad Empyreologiam hanc sacræ litteræ, Patrum Ecclesiæ, & interpretum, tam veterum, quàm recentium scripta in vtrumque Testamentum, ipsæ paginæ, me tacente, prouulgabunt. Licet autem sacræ litteræ expressis verbis Empyreum nobis non tradant, non idcirco inuito labore calum istud in eis inuestigamus. Scitum est illud S. Augustini scribentis contra Adimantum cap. 17. In scripturis sacris aliquando ipsa diuina authoritas non siletur, aliquando occultatur, ut & manifestis lector instruat, & obscuris exerceatur. Nec prætereundum est illud Philippi Abbatis epist. 2. Ob hoc nonnulla occultantur, ut diligentius inquirentur, & inuenta strictius teneantur. Si quis ex nonnullis nostris paginis demat, quæ sunt propria antiquorum Patrum, vacuæ relinquentur, ut in Chryssippi libris cōmendauit Apollodorus apud Laetium lib. 7. de vitis Philosophorum, & ipse Laetius lib. 10. in Epicuri operibus Exatointegrè Patrum testimonia, petita ex suis fontibus, ut eorum mens clarè appareat. Cui id fastidio fuerit, aduertat, se cura, & labore liberari adeundi ipsos Patres, quorum vix vllam præsentabo locum à

me non visum. Tardi enim ingenij est, ex Tullij nota censura, riuulos conseltari, & fontes non videre. Quapropter admodum confido cum S. Anastasio Sinaita lib. 1. de rectis fidei Catholica dogmatibus, nihil deprehensum iri dissentaneum, & à veritate alienum; quin potius singula quæque esse consentanea incorruptis Maiorum documentis, quorum ergo doctrinam ut sequerer, magnopere contendi etiam infans, atque adeo iuxta pererritam vulgo paræmiam à tenellis unguiculis.

23

Duo hic circa Pates tempestiue commonefaciam. Primum vnus nonnunquam, eiusdemque Patris Græci authoritates à me apponi iam ex hac, iam ex illa versione latina, prout ad manus fuerunt in diuersis Societatis collegiis, in quibus Empyreologia operam nauauit. Secundum, citari à me interdum vetustum Patrem nomine Beatum, Monachum, & Presbyterum in Astanis Liebanensibus, tandemque Vxamæ Antistitem, expositione super Apocalypsim; quod opus nondum typis commissum extat in Bibliotheca nostri Vallisoletani Collegij S. Ambrosij. Beatus socius fuit Etherij antecessoris sui in Episcopatu Vxamenfi; cui eam expositionem dicant, & vterque scripsit contra Elipandum illos libros, quos luci commissos habemus in Bibliotheca Colonienfi varij PP. de Beato, & eius expositione super Apocalypsim agunt Iulianus Perez in Chronico n. 401. Morales lib. 13. Generalis Historiæ Hispaniæ cap. 26. & 27. lib. 14. cap. 3. atque Aluarum Cordubensem in epistolis meminisse eius; Lopes in Chronico Generali Benedictinorum tomo. 3. Christ. anno 783. ac 784. Sandobal in notis pro Sylonis Regis gestis à pag. 114. vsque ad 127. Gillius Gonzalez Davila in Theatro Ecclesiæ, Episcoporumque Vxamenfium lib. & cap. 2. Mariana lib. 7. de rebus Hispaniæ cap. 9. Ioannes Grial in notis ad cap. 30. libri Isidoriani de viris illustribus, Vazques tomo 1. in 3. p. disp. 89. cap. 1 à num. 2. Posseuinus in Apparatu, Aubertus Myreus in Auctario Bibliothecæ Ecclesiasticæ cap. 224. Baronius in annalibus Ecclesiasticis tomo 9. anno Christi 783. à num. 5. Andreas Schotus in Bibliotheca Hispana tomo & c. 1. Ludouicus Alcazar lib. 1. in Apocalypsim notatione 26. sect. 1. sed in sect. 3. vitum à se exemplar M. S. Vallisoletan. nostri Collegij attribuit Apringio, vel Aprigio Hispano, & Episcopo Pauenfi. Ausim tamen dicere M. S. istud non esse Apringij. Nam in eo Author profiteretur allaturum se, quæ reperit in Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Fulgentio, Gregorio, Ticonio, Irenæo, Apringio, & Isidoro finitque præfationem his verbis, Hunc ergo, Sancto Pater Etheri, ob edificationem studij fructum tibi dicant, ut quem consorsens professor Religionis, cobraedem faciam & mei laboris Labitus etiam Alcazar, dum sect. 1. inquit, Beatum absoluisse suum opus Ara Hispana 1008. qui est annus Christi 970. cum enim Beatus scripserit anno 783. contra Elipandum, iamque grandæuus, constat apertè lapsus Alcazaris. Non ergo anno 970. absoluit opus Beatus, sed librarius transcriptionem. Vnde M. S. habet, In nomine Domini Iesu Christi; iniarius est liber iste Apocalipsis. Ioannis, sexto Idus Iunias, & finit exaratus tertio Idus Septembris sub ara 1008. deo gratias. Amen. Vixit Beatus vsque ad annum saltem 796. Nam Iulianus Perez in Chronico n. 411. tradit, Beatum eo anno tanquam

quam Episcopum Vxamensem additisse in quodam Concilio Toletano. Apringuis vero florebat anno 529. ut in Maximi Episcopi Caesar-augustani Chronico legitur, & de illo inquit S. Ildorus cap. 17. interpretatum esse Apocalypsim B. Ioannis Apostoli, subtili sensu, atque illustri sermone, melius penè, quam veteres Ecclesiastici viri exposuisse videantur. Testamentum S. Gennadij Episcopi Asturiensis conditum anno 905. vel 915. transcriptum ab Ambrosio de Morales, tomo 2. fol. 16. tomo 3. lib. 15. cap. 45. memorat librum Aprigij, & hunc celebrant Honorius Augustodunensis, Titemius, Sixtus Senensis, Possennus, Myreus, & ex Nostratibus Garibay lib. 8. cap. 16. Mariana lib. 5. cap. 7. Moralez lib. 11. cap. 9. in Hispaniæ historia, alijque recentè à Roderico Caro in notis ad chronicon Maximi, audioque in posthumis Francisci Biuarij Cisterciensis ad idem Chronicon Commentariis, quæ iam sunt sub prælo, contineri multa de Apringio.

24

Theologos antiquos euolui non segniter, maxime sententiatos; multa enim sparsim tradunt de Emphyreo, operis mei fuit, & studij eos legere, ut ex pluribus diuersos flores carperem, non tam probaturus omnia, quam quæ bona sunt, electurus. Assumpsi multos in manus meas, ut ex multis multa cognoscerem, imitatus Doctorem Maximum Ecclesiæ Hieronymum, cuius sunt superiora verba in epistola 77. contra vigilantium. Atque, ut docemur à Macrobio in Prologo Saturnalium, Apes quodammodo debemus imitari, quæ vagantur, & flores carpunt, deinde quicquid attulere, disponunt, ac per cauos diuidunt, & succum varium in vnum saporem mixtura quadam & proprietate spiritus sui mutant. Nos quoque quicquid diuersa lectione quesiuimus, committimus stilo, ut in ordinem eo digerente coalescat. Nam & in animo melius distincta seruantur, & ipsa distinctio non sine quodam fermento, quo conditur vniuersitas, in vnius saperis usum varia libamenta confundit, ut etiam si quid apparuerit, vnde sumptum sit, aliud tamen esse, quam vnde sumptum noscitur, appareat. Quod in corpore nostro videmus sine ulla opera nostra facere naturam. Alimenta, quæ accepimus, quandiu in sua qualitate perseverant, & solida inmatant, malè stomacho oneri sunt. At cum ex eo, quod erant, mutata sunt, tum demum in vires, & sanguinem transeunt. Idem in iis, quibus aluntur ingenia, præstomus, ut quæcunque hausimus, non patiamur integra esse, sed in quandam digestionem concoquantur, alioquin in memoriam ire possunt, non in ingenium. Ex omnibus colligamus, vnde vnum fiat ex omnibus, sicut vnus numerus fit ex singulis. Hoc faciat noster animus, omnia, quibus est additus, abscondat, ipsum tamen ostendat; quod effecit. Ut qui odorata pigmenta conficiunt, ante omnia curant, ut nullius sint odoris propria, quæ condiuntur, confusuri videlicet omnium succos odoraminum in spiramentum vnum. Vides, quàm multorum vocibus constet chorus? vna tamen ex omnibus redditur, aliqua est illis acuta, aliqua grauis aliqua mediæ, accedunt viris femine, interponitur fistula: ita singulorum illic latent voces, omnium apparent, & fit concertus ex dissonis. Tale hoc præsens opus volo. Multa in illo artes, multa præcepta sunt, multarum atatum exempla, sed in vnum conspirata. Sic Macrobius.

25

Qui lib. 6. cap. 1. Veritus, ne dum ostendere cupit quantum Virgilius ex antiquorum lectione pro-

fecerit, & quos ex omnibus flores, vel quæ in carminis sui decorem ex diuersis ornamenta libauerit, occasionem reprehendendi, vel imperitis, vel malignis ministraret exprobrantibus tanto viro alieni usurpationem. Addit, hunc esse fructum legendi, emulari ea, quæ in aliis probet, & quæ maxime inter aliorum dicta mireris, in aliquem usum tuum, opportuna deriuatione conuertere. Quod & nostri tam inter se, quam à Græcis, & Græcorum excellentes inter se saepe fecerunt. Et ut de alienigenis taceam, posse pluribus edocere, quantum se mutuo compilarint Bibliotheca veteris Auctores. Vnum nunc exemplum proferam, quod ad probanda, quæ assero, penè sufficiet. Africanus enim Togatarum scriptor in ea Togata, quæ compitalia inscribitur, non inuerecundè respondens argumentibus, quod plura sumpisset à Menandro. Fateor, inquit, sumpsi non ab illo modo, sed ut quisque habuit, quod conueniret mihi, quodque me non posse melius facere, credidi, etiam à Latino. Quod si hæc societas, & rerum communio Poëtis, scriptoribusque omnibus inter se exercenda, concessa est, quis fraudi Virgilio veritat, si ad excellendum se, quadam ab antiquioribus mutatus sit? Cui etiam gratia hoc nomine est habenda, quod nonnulla ab aliis in opus suum, quod æternum mansurum est, transferendo, fecerit, ne omnino memoria veterum deleteretur. Quos (sicut præsens tempus ostendit) non solum neglectus, verum etiam risui habere iam capimus. Denique & iudicio transferendi, & modo imitandi consequutus est ut quod apud illum legerimus alienum, aut illius esse malimus, aut melius hic, quàm ubi natum est, sonare miremur.

Legenti mihi Auctores antiquos, & insignes præ oculis fuit, illud Quintiliani lib. 10. Institutionum oratoriarum cap. 1. Non omnia, quæ magni Auctores dixerunt, utique esse perfecta, nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt, animum, & nonnunquam fatigantur. Ac laudè Cum semper, aut plurimum vera dicere, diuinum sit, aut diuino quàm proximum, ut cenfebatur Synesius de Insomniis, si aliquando discedo ab antiquo aliquo Doctore veritatis, compellor vi. Neque enim quarumlibet disputationes quamuis Catholicarum, & laudatorum hominum velus scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, aut respicere, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quàm veritas habet, diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum. Ita aiebat S. Augustinus epist. 6. ad Fortunatianum, inculcatque alibi saepe ut in epist. 7. ad Marcellinum, & 19. ad S. Hieronym. lib. 11. contra Faustū c. 5. lib. de bono Perseueratiæ c. 2. lib. 1. de Trinitate cap. 2. & 3. lib. 3. in proemio. Breuius S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 1. 1. Eatenus diuinarum tractatoribus scripturarum fidem adhiberi par est, quoad vsque eidem tenore veritatis adstipulamur. Similia habent Rupertus in c. 11. Apocalypsis v. 1. Zacharias Episcopus Mytellenensis de Mundi, creatione, & S. Vincentius Lyrensis c. 39. comonitorij aduersus prophanas nouitates, Facundus Hermianensis lib. 11. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 6. Petrus Cluniacensis lib. 3. epistola 7. Cassiodorus c. 24. diuinarum lectionum, Eusebius Bruno Episcopus Andegauenensis in epistola ad Berengarium excerpta de veteri codice à Claudio Menardo in notis ad libros S. Augustini

26

contra Iulianum Pelagianum pag. 501. Abulensis locupletissime parte 2. defensorij cap. 18. & à cap. 81. vsque ad 86.

27 Quod si quandoque refutetur à nobis Authoris vetusti, & famigerati sententia, rationumque ipsarum vis ostendat, fuisse non leuiter improbatam nullus ob id finistrè censeat, aut in animum suum inducat, existimari à nobis minus benè de tali Doctore, quisquis ille sit. *Attendamus*, ait Richardus de S. Victore in Prologo ad expositionem. Tabernaculi fæderis, *quàm multa, quàm magna, quàm profunda cum omni diligentia pertractauerunt, & tunc desinet esse mirum, si alicui loco minus sufficientem expositionem reliquerunt. Non ergo est magnum, vel mirum, si in vno aliquo aliquid possumus addere, quod ad maiorem euidentiã, vel planiorem intelligentiam possit proficere. Hac propter illos dicta sint, qui nil acceptant, nisi quod ab antiquissimis Patribus acceperunt, sed, qui assidue producit novos fructus ad recreationem hominis exterioris, nunquam credendus est, nullos de cetero scientiæ profectus impertiri ad innouandos sensus hominis interioris? Vbi ergo illud est, quæso pertransibunt plurimi, & abundabit scientia? Accinit S. Anselmus in præfatione ad librum de Incarnatione verbi. Illi, quia breues dies hominis sunt non omnia, quæ possent, si diutius vixissent, dicere potuerunt, & veritatis ratio tam ampla, tamque profunda est, vt à mortalibus nequeat exhauriri, & Dominus in Ecclesia sua, cum qua se esse vsque ad consummationem sæculi promittit, gratiæ suæ dona non desinit impertiri.*

28 Colui amaui semper antiquitatem, & ideo conatus sum vt in meis opinionibus origo maneret ex veteri, vt i vult S. Gaudensius Episcopus Brixiensis tract. 1. superlectionem Euangelij vix aliquid scribo quod antiquorū auctoritate nō muniã, tum quia antiquiora honorabiliora, teste Aristotele lib. 2. Retic. c. 15. & antiquissima, honorabilissima, eodẽ teste lib. 1. Met. cap. 3. apud Baptista Fragosum parte 1. de regimine Reipublicæ Christianæ lib. 1. disp. 2. §. 7. num. 221. tum quia iuxta S. Ennodium lib. 3. epistola 36. *Exponit censura sententiam suam quisquis quod eligit (antiquitatis fulcris) non tuetur.* Tum quia ex Cassiodoro lib. 3. variarum epist. 9. *propositi nostri est noua construere, sed amplius vetusta seruare, quia non minorem laudem de inuentis, quàm de rebus possumus adquirere custoditis, proinde moderna sine priorum imminutione desideramus exigere.* Vnde laudantur æquè à Boetio in lib. de disciplina scholarium cap. 6. *Qui vetustissimis innouatis, & tanquam propriis riuus manantibus credentium intelligentias excitant.* Et S. Hieronymus præfatione in Prouerbia ait de se, *Neque enim nona sic cndimus, vt vetera destruantur.* Multa videbuntur siue ab aliis Neothericis, siue à me recenter inuenta; sed si benè inspiciantur, veterum sunt superstructa fundamentis. *An non videmus (Rogat Ruffinus scribens aduersus S. Hieronymum) vetustas ades nouellis adificiis profuisse? Et interdum assumitur lapis de abditis & abstrusis antiqua domus partibus, quæ noue domus frontem decorat, & exornet ingressum. Et interdum totum nouella constructionis adificium vniũs antiquæ trabis stabilitate munitur.* Ob religionem hanc nostram erga vetustatem, præsumptuosi non erimus, si cum Cassiodoro lib. 1. variarum epistola 25. dicamus, nobis debere suas laudes antiquos principes, quorum fabricis dedimus longissimam inuenturam vt pristina nouitate relu-

ceant, quæ iam fuerant vetusta senectute fuscata.

Colunt, amant nonnulli antiquitatem, sed vno in collectore reperitam. Theologi, qui sunt ex hac farragine, qui neque veterum quemquam, neque scripturarū quicquã legunt in si in sententiis, & earum commentariis, hi perinde mihi videntur facere, ac si quis Auth oribus omnibus, qui latine scripserunt, amissis, constructionum præceptis ab Alexandro petitis reliquum ex Perotti Cornucopia, & Calepino conuentur ediscere, quod persuasum habeat, in his omnia latine lingue vocabula se se reperiturum; & profecto reperiet plurima, eaque selectissima; nempe vt apud recentiores Theologos priorum dicta Authoritatis loco locuntur inserta; ita hic quoque veteres Poetæ, atque oratores, aliquot etiam, qui nunc nec stant quidem. Sed neque hæc vnquam faciunt latinum; nec illa Theologum, si sola sint, etiam si decem millibus spinosissimarum questionum fuerit instructus. Sic Thomas Morus, Romanæ, Catholicæquæ fidei testis prælustis, in epistola ad dorpium. Alij, si vnius classici Authoris, ac præsci conspiciant Citationes, verbis que verba hinc, & inde petita, sed perfunctoriè librata, agglomerent, reliquos valere iubent. Ceterum, vt optimè vidit S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu Animæ cap. 7. *Non refert ad agnitionem veri, quid de eodem sapius quisque dixerit, quam quid senserit, querere; quia in sepe dictis nec est vberior cognitio rerum, quàm sit prolixitas onerosa verborum. Quapropter in astruentionem veri magis considerandum est, quid vnũ multi senserint, quàm quid vnus sepe dixerit.* Addit Philipus. Abbas epistola 2. ea, quæ necesse est sciri, vno in loco nō possunt omnia reperiri, & ideo necesse est: *legendo frequentius multa reuolui, vt frequenti lectione, possit ignorantia caligo resolui.* His de causis ego nulli parco diligentia vt antiquos quosque legam, eorumque explorem mentem, assequar sentia vellemque Authores nouisse omnes velut vngues digitosque meos.

Alij suas chartas, cum ditent effossis ex antiquitate thesauris, callidè occultant, per quos profecerint, forsitan vt quæ ab antiquis sunt elaborata, diuendant tanquam noua, & propriij Martis inuenta, & dum nihil inuenire possunt ex se, ea, quæ dicta sunt ab aliis, ipsi scribere sub alia verborum forma vituntur, Vt inquit Alberus Magnus apud Prulium cap. 7. vitæ Alberti eiusdem. Timere autem debuissent illud de Cornicula in Horatio lib. 1. epistola 3.

*Ne cum fortè suas repetitum venerit olim
Grex animum plumas, moueat cornicula risum
Furtinis nudata coloribus.*

Nos cunctis nota faciemus accepta à veteribus, ob temperantes consilio S. Basilij in epistola 1. ad S. Gregoriũ, Theologũ *Neque verò inquit ad discendum verecundum esse oportet, neque ad docendum malignum. Quod ab alio tute didiceris, nequaquam clam habendum, eiusmodi facere mulieres improba solent, quæ ex aliis ipsa quasitos liberos viris suis tollendos subiiciunt, patrem ementientes. Authorem verò ipsam prodere grata commemoratione decet, verumque ipsius scientiæ parentem.* Et vero, vt notat Ioannes Philoponus lib. 1. de mundi creatione cap. 2. *æquum non est alienis tanquam propriis se iactare.* Plinius senior in præfatione ad Vespasianum prudenter arbitratur, *benignum esse, & plenum ingenuipudoris, fateri per quos profeceris, & è contra, obnoxij animi, & infelicis ingenij esse, deprehendi in furto malo, quam mutuum reddere præsertim*

29

30

cum fors fiat ex usura. Nepotianus, ut in eius epitaphio ad Heliodorum laudat S. Hieronymus, ingenio pudore, qui ornabat etatem, quid cuius esset, simpliciter confitebatur, atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando eruditissimus habebatur.

PRÆLOQVIVM. IX.

De S. Thoma Aquinate speciatim.

31 **I**Mitabimur in discipulatu Angelici Magistri Franciscum victoriam, & Melchiorem Canam & Nobilissimos Thomistas, posterior scribit hæc de priori, & de se in præmio ad lib. 12. de locis. *Memini de præceptore meo ipso (Francisco Victoria) audire cum nobis secundam secundam partem capisset exponere, tanti D. Thoma sententiam esse faciendam, ut si potior alia ratio non succurreret, sanctissimi, & doctissimi viri satis esset nobis auctoritas. Sed admonebat rursus, non oportere S. Doctoris verba sine delectu, & examine accipere; imo verò si quid aut durius, aut improbabilius dixerit, imitatos nos eiusdem in simili re modestiam, & industriam, qui nec auctoribus antiquitatis suffragio comprobatis fidem abrogat, neque in sententiam eorum ratione in contrarium vocante transit. Quod ego præceptum diligentissime tenni. Non enim ullam, non D. Thoma dico sed ne magistri mei opinionem quidem renocavi ad arbitrium meum, nec cordi tamen fuit iurare in verba Magistri. Nam & vir erat ille natura ipsa moderatus; at cum D. etiam Thoma aliquando dissensit; maioremque, meo iudicio, laudem dissentiendo, quam consentiendo assequeretur. Tanta erat in dissentiendo reverentia. Sic Canus. Nos itaque Angelici Magistri doctrinæ securissimæ, & solidissimæ ex corde affecti plerumque adhærebimus. Quod si semel à nobis ab aliqua eius opinione recedamus penè inuiti, coget tunc rationum pondus, nec deerit auctoritas Patrum Ecclesiæ, aut probatorum, & antiquorum Theologorum, servabimusque semper debitam erga tantum Doctorem reverentiam.*

32 **I**psi, qui Thomistarum nomine celebres sunt, deseruere aliquando Theologiæ Principem. Catherinus in lib. 4. annotationum aduersus Caietanum transcribit hæc eius verba 3. p. q. 78. art. 3. *Si quis contendat expositiones has posse convenire littere, sed non intentioni Authoris (nempe S. Thomæ) qui videtur ex proposito docere oppositum, memineris, me ab auctore didicisse post Augustinum talem exhibere aliorum lectorem, qualem meorum exopto.* Desunt iam hæc verba cum commentatio articuli 3. in editionibus recentibus. Hieronymus ab oleastro, magnus Pentatheuci interpres, discordat tum in cap. 1. Genesis v. 28. tum in cap. 2. v. 19. à S. Thoma, cuius in verba à se non iuratum proficitur aperte utrobique, videlicet pag. 180. & 181. dum iterum explicat dicta in annotationibus. Dominicus Sotus lib. 1. Physicorum q. 6. art. 2. dub. 1. conclusione 2. docet, posse diuinitus conservari materiam primam sine forma substantiali; quo nihil repugnantius S. Thomæ. Sed adiicit Sotus. *Neque in hoc puto derogari gravissima auctoritati S. Thomæ, quia res non est tanti momenti.* Idem Sotus 3. Physicorum q. 1. conclusione, & propositione 5. impugnans sententiam, quam Angelico Doctore attribuebant Thomistæ, ait. *Quando contrarium in S. Thoma reperirem, aut exponerem, aut nihil crederem eius honori, & auctoritati ob-*

uari, si in rebus his minimis communem potius modum concipiendi amplecterer. Possent aliis exemplis Confirmare Thomistarum à S. Thoma diffidium, non sine eorundem confessione.

33 **V**ideo, displicitas non raro Thomistis rigidioribus interpretationes nostras adhibitas verbis S. Thomæ. Sed cum tanta sit apud Patres varietas in exponendis sacra scripturae verbis compluribus nihil mirum si Angelici Doctoris scripta hanc subeant fortunam. Non iis solis quibus felix faustumque Thomistarum cognomen contigit, datum est, scrutari, & noscere S. Thomæ mysteria, ut iusto confidentius aiebat Rispolus lib. 2. de Auxiliis 91. ante conclus. 1. §. *Relinquant.* Versamus diu, noctuque eosdem S. Doctoris libros, cupimus illos peicallere, & intellectu conspiceri, divina favente gratia; quam sibi, & non aliis adesse in isto negotio, haud quaquam asserent. Quid? Quod inter ipsos experimur non infrequentes discordias circa mentem Præceptoris Angelici. Nihil huic conformius esse publicatur à permultis, quam supernaturalem actum intellectus, aut voluntatis fieri non posse, diuinitus etiam, absque habitu, aut auxilio supernaturali intrinseco. At Ioannes à Neapoli Dominicanus, qui vicinus fuit temporibus S. Thomæ, & forrè eius auditor in 1. quæstionum variarum pucto 1. pag. 7. statuit. *Spiritum sanctum posse de potentia absoluta mouere voluntatem ad actum dilectionis supernaturalis sine omni habitu supernaturali inherente voluntati.* Et cum conclusionem hanc firmiter, & auctè vallasset, subiungit pag. 8. col. 2. *Nec contra prædicta videtur loqui Frater Thomas, si diligenter dicta eius inspiciantur. Hoc enim solum probat ubique, quod si talis habitus non ponatur in anima, actus charitatis non esset nobis sic connaturalis, & facilis, & delectabilis, & perfectus, sicut actus aliarum virtutum; non autem quod nullo modo voluntas possit in hunc actum mota à spiritu sancto.* Ita Neapolitanus. Nec minus disertè Didacus Deza Archiepiscopus Hispalensis in 4. sententiarum dist. 49. q. 4. art. 3. notabili 5. per totum fol. 213. Præstantissimus is Theologus, nulli inter Thomistas secundus, scribebat anno 1517. Paludanus in 4. dist. 49. q. 1. art. 3. conclus. 2. num. 34. & cum ipso S. Antoninus 3. p. summæ Theologiæ tit. 30. cap. 4. §. 1. eandem sententiam suis suffragiis nobilitant; ut & Franciscus Victoria relatus à Zumel 1. p. q. 12. art. 5. disp. 2. conclus. 3. Heruasus verò, Generalis Magister ordinis Prædicatorum quodlib. 5. q. 7. Ripa q. illa 12. dub. & cap. 1. v. vltimo, Vincentius Asturicensis, Relectione de gratia Christi q. 6. pag. 803. Valde probabilem esse denuntiant. Huic controversiæ est affinis alia de totali, vel partiali actiuitate proxima habitus supernaturalis in actum supernaturalem; & quantum dissentiant Thomistæ pro asserendo S. Doctore in vnam vel alteram partem, ostendit Luculenter P. Ioannes Martinez de Ripalda disp. 30. de ente supernaturali sect. 2. & 20.

34 **R**ursus iudicant communiter, haberi expressum non posse adhuc de potentia absoluta constitui idem corpus extensum in duobus locis æquatis. Sed Dominicus Sotus insignis Thomista, si quis alius, lib. 4. Physicorum q. 2. art. 3. §. Et 3. subscribens oppositæ opinioni, inquit, *nec forsitan voluit negare S. Thomas, nisi quod stando in rigore circumscriptionis, non potest idem corpus existere in duobus locis circumscriptione.* Et præterea quia illud non dixit repetendo in summa, ubi proprias opiniones

opinionem, atque ultimam voluntatem testatus est. Caietanus in 1. p. q. 75. art. 7. ait, Cæcos esse, qui non vident doceri à S. Thoma inæqualitatem substantialem animarum rationalium. Attamen Sotus in prædicamento substantiæ q. 2. concedit, se esse vnum ex illis Cæcis.

35 Post Dominicum Bannez fuit apud Thomistas, præsertim Hispanos, constantissimum, doceri à S. Thoma phycas prædeterminationes in voluntate creata tanquam comprincipium, aut conditionem necessario requisitam ad exercendum quemcunque actum, etiam liberum, maximè si bonus sit, cum quo illa habeat essentialem, & metaphysicam connexionem, quin sit in potestate voluntatis creatae aut impedire existentiam prædeterminationis, aut existente prædeterminatione, & in eius sensu composito non prodire in actum prædeterminatum. Sedem in his diebus illustrissimus Dominus D. Frater Fraciscus de Araujo Episcopus Segobienfis, & Primarius Theologiæ Magister quondam in Academia Salmanticensi, Dominicanæ familiæ, & nostræ Hispaniæ decus, tom. 2. in l. 2. q. 111. art. 5. dub. 6. reicit acriter phycas eius generis prædeterminationes, eisdem vtens authoritatis, & rationis argumentis, quibus Societatis Iesu Theologi, & in num. 41. v. Sed accedat scribit. Mirum planè est, quòd quidam Nouij Theologi, quorum multi absque ullo examine suorum Magistrorum sectantur placita, tantam sibi fidem velim haberi, vt indubitanter posteri Theologi credere seneamur, hunc dei phycum humana voluntatis prædeterminationum concursum, cuius nec sacra Concilia, nec SS. P. P. aliquando meminerunt, sed ab eis fuit quòdam fallaci discursu confictus. In n. 43. v. vnde crediderim allegat quædam S. Thomæ verba q. 6. de veritate art. 3. pronuntiatque esse manifesta contra phycas prædeterminationes? Reuerendissimus Frater Thomas Turchus Generalis Prior Ordinis S. Domini, cum in vniuersali Capitulo Valentia Cidi celebrato anno 1648. adesset conclusionibus, in quibus Hispanus Thomista tuebatur pro virili phycas illas prædeterminationes, vt quæ à S. Thoma fuissent edoctæ, prorupit in hæc verba, quæ Notarij publici testimonio consignata habemus, Fateor esse doctrinam plurium Thomistarum, Sed: . . . à S. Thoma longè aberrantium; quibus, si mihi ostenderit, S. Thomam alicubi fauere, promitto tibi Magisterium. Sic vir maximæ doctrinæ, & in S. Thoma versatissimus. Sufficiant hæc in specimen non leuium inter Thomistas discordiarum circa sensum Angelici Præceptoris.

36 Nostro hoc sæculo solennes sunt in scholis multæ controuersia, quas S. Thomas fortè non attigit, aut non nisi sub obscure indicauit quia verò non semper cum Thomistis concordant alij, adducuntur apud vulgus à nonnullis in inuidiam nouatorum, & dissidentium à S. Thoma, quasi necesse sit, eandem esse causam huius, & ipsorum, aut quasi antiquitatis notitia solis ipsis sit reseruata; nouumque videri debeat quicquid alij proferunt continua Patrum, & Theologorum veterum lætatione adiecti. Non sentit contra S. Thomam, qui præter eum sentit. Et iam admonuit S. Bernardus in excusatione ad Homilias super Missus est, siquid dictum est præter Patres, quod non sit contra Patres, nec Patribus, neque cuiquam displicere debere.

37 Præterea S. Thomas in quibusdam loquitur opinatiuè, & interdum retrahat, quod prius etiam in

Theologica summa dixerat, Vt scribit Henricus Hentiq. lib. 1. de Põtificis Romani clauæ c. 15. §. 5. vbi Angelicum Doctorem eximio cõmendaret encomio, vir ipsi & deditissimus & eruditissimus. Ac sanè cum ex ratione temporis agatur, vt vna, eademque res, siue salubris, siue noxia iudicetur, imò ipsa Ecclesiastica sacramenta suorum temporum vicissitudines quarant, vigoremque suum ex deputati temporis congruitate concipiant, docente Petro Damiani in opusculo 41. cap. 1. ac 2. simile verò est, S. Thomam si etiamnum inter mortales degeret, reuocaturum aliquid, quod in summa reliquit, conuenientius suæ, quàm nostræ ætati. Ita saltem de opinione contracti à Deipara virgine peccati originalis in conceptu coniectatur Ioannes de S. Thoma in approbatione doctrinæ ipsius disp. 2. art. 2. pag. 229. licet Franciscus de Arauso 1. 2. q. 81. art. 3. pag. 421. hanc non probet diuinationem. Et ne plura; abundant Thomistæ, in suo sensu, sinant dum alios in suo abundare, siquidem per S. Bernardum in epist. 77. ibi vnusquisque in suo sensu securus abundat, vbi aut certa rationi, aut non contemnenda authoritati quod sentitur non obuiat.

PRÆLOQVIVM X.

De Authoribus modernis.

38 **S**vm ex iis, qui mirer antiquos, non tamen, vt quidam temporum nostrorum ingenia despicio, neque enim quasi lassa, & effeta natura nihil iam laudabile parit. Sic censeo; & pronuncio cum Plinio Iuniari lib. 6. epistola 21. ad Caninium. De Lampridio refert S. Sidonium lib. 8. epistola 11. Legisse incessanter *Authores cum reuerentia antiquos, sine inuidia recentes.* Et ipse S. Sidonius lib. 3. epistola 8. affirmat dese, *Veneror antiquos non tamen ita vt qui aequalium meorum virtutes, aut merita postponam.* Venerationis erga Synchronos assignat causam Paschasius Rathbertus Prologo in Matthæi Euangelium, *Neque enim putandum est, nulli nunc temporis gratiam intelligentia largiri Deum, cum pateat illud Propheticum, Pertransibunt plurimi, & erit multiplex scientia. Sed & Philosophis sæculi tale aliquid post priorum studia ratione urgente probatur concessum, quorum Doctores, quanto iuniores fuere, tanto utique perspicaciores.*

39 Aliam præstat rationem, satisque congruentem gloriosissimus nostræ Societatis parens S. Ignatius in fine aurei libri Exercitiorum spiritualium regula 11. inter eas, quas proponit, vt cum orthodoxa Ecclesia verè tentiatur, cum enim suavisset plurimi facere doctrinam sacram tum eam, que positua dici solet, tum que scholastica, sicut enim sanctis Doctoribus antiquis, Hieronymo, Augustino, Gregorio, & consimilibus scopus fuit ad amorem, & cultum dei amplectendum, animos mouere: ita peculiare est Beato Thoma, Bonauentura, Magistro sententiarum, & aliis recentioribus Theologis dogmata ad salutem necessaria exactius tradere, ac definire, pro vt conuenit suis temporibus, & posteris ad hæresum errores confutandos. Adicit, siquidem Doctores huiusmodi, vt sunt tempore posteriores non solum scripture sacra intelligentia præditi sunt, & veterum Authorum iuuantur scriptis, sed etiam cum influxu diuini luminis, Conciliorum sanctionibus, decretis, & variis Ecclesiæ sancta sanctionibus ad salutis

Salutis nostra subsidium feliciter utuntur. In quibus verbis animaduertendum est, quanto in pretio fuerint apud S. Ignatium Theologiae scholasticae Proceres S. Thomas, S. Bonaventura, & Magister sententiarum. Illud etiam adnotandum, non ideo aliis Theologis recentioribus nomen, & locum denegasse.

40

Quamobrem extollens veteres & non incuriosos recentium ex Cornelij etiam Taciti voto in lib. 2. Annalium studiosè cito Theologos, & Philosophos modernos in eorum operibus ut recentissimis, emendatissimis, diligenter versatus; nec illos sileo, qui adhuc viuunt, & inter nos. Non enim debet operibus eorum obesse, quòd viuant. An si inter eos, quos nunquam vidimus, floruisse, non solum libros eorum, verum etiam imagines conquirere; eorundem nunc honos presentium, & gratia quasi satiatae languescet? Ast hoc prauum, malignumque est, non admirari homines admiratione dignissimos, quia videre, alloqui, audire, complecti, nec laudare tantum, verum etiam amare contingit. Hæc de Pompeio Saturnino Plinius Iunior lib. 16. ad Euricium, quæ ego in communi transtuli. Erras, qui cum vacerra apud Martialem lib. 8. Epigrammate 69.

Miraris veteres : . . . Soles
Nec laudas nisi mortuos Pætas.

Inuidiæ vitium plerumque id est, ut post Nasonem lib. 3. de Ponto Elegia 4. alibi que sæpe, & post Senecam lib. de breuitate vitæ cap. 15. alioque apud Amenissimum Ramiresium [de Prado ad lib. & Epigram 1. ipsiusmet Vatis Bilbilitani, obseruat Martialis lib. 5. Epigramm. 10.

Esse quid hoc dicam, quod viuis fama negatur,
Et sua quòd rarus tempora lector amat?
Hi sunt inuidia nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper ut illa nouis.
Sic veterem ingrati Pompeij querimus umbram
Et laudant catuli Iulia templa senes.
Ennius est lectus, saluo tibi, Roma, Marone,
Et sua riserunt secula Meonidem.
Rara coronato plausere theatra Menandro,
Norat Nasonem sola Corynna suum.
Vos tamen, ô nostri, ne festinate libellij
Si post facta venit gloria, non propero.

Hoc sibi solatio blanditus est Propertius lib. 3. Elegia 1.

Ast mihi quod vino detraxerit inuida turba
Post obitum duplici fenore redde thonos.
Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
Maius ab exequiis nomen in ora venit.
Statius in fine libri 12. Thebaidos,
Mox, tibi si quis adhuc præterdit nubila liuor,
Occidet, & meriti post me referentur honores.
Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,
Ouidius alicubi.
Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.

Velleius Paterculus lib. 2. Historiarum cum narasset insigne quoddam facinus, & nuperum, subiungit, Quod ego factum cuiuslibet veterum consulum gloriæ comparandum reor, nisi quòd naturaliter, audita visis laudamus libentius, & presentia inuidiæ, præterita veneratione prosequimur, illis nos obrui his instrui credimus. Tacitus in libro de Oratoribus agnoscit, Malignitatis humane vitium esse, ut vetera semper in laude, presentia sint in fastidio: & vetera, antiquaque miremur nostrorum temporum

studia rideamus, & contemnamus. Horatius l. 2. epist. 1.

Nisi qua terris semota, suisque
Temporibus defuncta vider fastidit, & odit.

Verumtamen non solum sine inuidia, aut fastidio sed & cum veneratione modernos adducemus Authores tam extraneos, quàm domesticos.

Ast in his allegandis diligentiores, & copiosiores erimus, Incunda sunt nobis externa poma, modò sapore delectent, sed longè nostro gratiora gustui propria, quàm peregrina; præterquam quòd & gloriam quandam nobis conferre videntur. Ut inquit S. Basilii oratione in S. Gordium Martyrem. Sic sequemur domesticos, ut iustam Dominici Soti lib. 1. de natura, & gratia cap. 2. Vitemus reprehensionem in eos, qui opinionem quamlibet sua familia adeò mordicus propugnant, ac si ex illa conuicta periculum immineret Orthodoxæ fidei. Sic etiam sequemur, ut cum Theodoro lib. 1. de curandis Græcorum afflictionibus, Nulli nostrorum magis parendum esse, quàm rationi existimemus, quæ consultantibus nobis optima videatur. Quippe nomen sententiæ pereat, quando non illud dicitur, quod sentitur, ut ingenuè Facundus Hermianensis lib. 12. pro defensione trium Capitulorum Concilij Chalcedonenfis cap. 3.

41

PRÆLOQVIUM XI.

De Recentioribus in manuscriptis.

NOstrorum etiam Recentiorum manuscriptis perlegendis intentus fui non mediocriter, ipsorum elucubrationibus, luce publica dignissimis, multa, quæ profero, debita velim. Quòd si eorum nomina, & laudes prætermitto, id in causa est, quia ut notauit Lucianus Dialogo, quomodo historia scribenda sit, Ipsa laudes vni fortassis alicui incunda, ac delectabiles sunt, ei putat, qui laudatur; ceteris verò molesta: & maxime si immodicos veri excessus, siue hyperbolas habuerint, quales ipsas plerumque faciunt, dum benevolentiam eorum, quos laudant, venantur, & eo usque immorantur illis, donec omnibus adulationem hanc manifestam faciant. Adde, commendationem vnius forsitan non fore sine illaudati alterius inuidia: quippe, docente S. Zenone Veronensi vel potius S. Basilio in homilia de inuidia, Ex Salomonis sententiâ, zelus hominis ex socio ipsius. Et profecto sic res habet. Non enim Agyptio vir Scytha inuidebit; sed sua genti quilibet; & in eadem gente, non ignotis, sed familiaribus, & vicinis, & eiusdem artis hominibus, aut alia de causa conuictis, & his denique coeuis, cognatis & fratribus. Et omnino ut arugo frumenti est vastatio, sic inuidia amicitia pestis. Sed non sileo, duos optimos, & præcipuè meos Magistros Patres Martinum de Lezaun, & Ioannem Chacon, illum in Philosophia, hunc in Theologia, illum tam litteris, quàm regimini, cui nunc incumbit, natum apprimè; hunc triginta, & plures annos summa omnium laude edocendæ Theologiæ deditum Vallisoleti, & Salmanticæ, virum quidem profundi adeò, & perspicui ingenui, tantæque eruditionis, ut nisi importuna obueneret mors anno 1639. cum de suis scriptis edendis in publicum meditaretur, claresceret eius nomen inter primores nostri seculi Theologos.

42

PRÆLOQVIVM. XII.

De consultis ab Scriptore viris.

43 **H**Aud contentus librorum, & Manuscriptorum lectione consului in rebus difficili-
 oribus viros complures ingenij, ac omnigenæ
 literaturæ fama celebres, & mihi notos experiētia
Semper gratum est, teste Cassiodoro lib. 2. variarū
epist. 40. de doctrina colloqui cū peritis. Mihi & vtile
 fuit; nam quæ accipiebam ex hominum voce, &
 sermone, tantū sublidij afferre deprehendi, quantū
 quæ ex litteris petebantur. Quæ sunt fermè verba
 Papiæ apud Eusebium lib. 3. historiæ Ecclesiasticæ
 cap. 33. & apud S. Hieronymum in Catalogo
 Scriptorum. *Occursus meherclè ipse sapientum in-*
uat; & est aliquid quod ex magno viro, vel tacens
proficias, ait Seneca in epistola 94. & Patiensis
 Cancellarius Gerson Epist. ad studentes Collegij
 Nauarræ, *Prosum probatorum virorum colloquia,*
qui ascensum contemplationis & sua arduitate dis-
crimina suo labore, suisque periculis experti sunt. Pos-
 sem in hoc loco eos cōmemorare, quos siue præ-
 sens, siue absens consului, & ex quibus nonnulli
 prouulgatis operibus æternam sibi famam com-
 pararunt. Sed me retardat Hugo de S. Victore lib.
 3. eruditionis Didallicæ inquitens, *Multos*
noni, qui cum primis adhuc elementis indigeant,
non nisi summis interesse dignantur, & ex hoc so-
lummodo se magnos fieri putant, si magnorum, &
sapientum scripta legerint, vel audierint verba. Nos,
inquit, vidimus illos, nos ab illis legimus, saepe
nobis loqui solebant. Illi summi, illi famosi cogno-
uerunt nos. Sed vtiā me nemo cognoscat, & ego
cuncta nouerim? Remoratur me etiam Velleius
 Paterculius, qui post memoratos viros de Roma-
 nâ Republica ante suam ætatem optimè meritos,
 accedens iam ad cōueros scribit, *Penè stulta est*
inherentium oculis ingeniorum enumeratio. Nam
uiuorum ut magna admiratio, ita censura diffi-
cilis est.

PRÆLOQVIVM XIII.

De Correctione, & publicis disputationibus,
quibus Scriptor exposuit suas
opiniones.

44 **N**Equid intentatum relinquerem pro veritate
 comparanda, multis mea tradidi corrigenda
 scripta *permittens inquisitionem in sobolem, ex*
 Synesij in epistola 1. monitione, *sanior enim cor-*
rumpendis suffragiis efficacissimus est. Certo certius
 est illud S. Ambrosij lib. 7. epist. 40. ad Sabinum,
vnunquamque fallunt sua scripta, & aurem prae-
tereunt, atque ut filij etiam deformes delectant, sic
etiam scriptores indecori sermones suos palpant. Ut
 commune hoc subterfugerem periculum, & ne
 in prole censuram negligens, conceptum magis de-
 signarem mihi placere, quàm meritum, Ut præ-
 cauet S. Ennodius lib. & epistola 4. quæ suū alios,
 qui essent arbitri. *Tunc quippe suis instrumentis*
res rationis expenditur, cum iudicium cogitur su-
bire prudentum, vti ait Boetius in præfatione
 P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

ad libros de Arithmetica. Publicis etiam dispu-
 tationibus exposui coram doctissimis viris plura,
 quæ in hoc opere continentur. Et plerumque,
 vt animaduertit idem Boetius in lib. de disci-
 plina scholarium cap. 6. *differendo inuenitur faci-*
lius scintillula difficultatis, quàm si study obser-
uationi committeretur. Ioannes Gerson in epistola
 ad studentes Collegij Nauarræ notat, *Theolo-*
giam robur sumere inter consocios disputatione non
proterua, non ceruicosa, non amara, non tumultu an-
te, perspicaci animositate, sed modesta, qualem
esse decet veritatis inquisitionem, quæ acuat, &
excitet ingenium, quæ studium renouet, & inflam-
met, quæ stabiliat quoque veritatis positionem falsi-
tatis appositione patefacta.

PRÆLOQVIVM XIV.

De Prophanis, humanioribus litteris
traductis ad obsequium
Empyreologie.

45 **N**on rarò veritates Christianas comprobo, &
 exortio testimoniis Gentilium; quo constat,
 tantam esse illatum lucem, vt etiam inter Cym-
 merias Ethaicorum tenebras emicuerint. *Et sicut*
pretiosa in stercore gemma à prudente debet curari,
colligi, & reperta dignitati ingenua renocari; ita
undecumque veritas clareat Catholica defendenda
est vnitati, suadente Primasio in Prologo ad Apo-
calipsim. Nequeresert inquit Philippus Abbas epi-
stola 7. à quo quis accipiat vtilem veruatem, cum illa
rectè intelligenti suā commendet puritatem; nec tam
propter Doctorem veritas teneatur, quàm propter ve-
ritatem Doctor commendabilis habeatur. Infitto Pa-
 trum Ecclesiæ, imò & Apostolorum exemplo,
 vt de se facetur Rupertus lib. 7. de diuinis officiis
 cap. 22. dicens de Gentibus quoque exemplo Apo-
 stolorum, atque Doctorum solemus auferre, si qua
 ab illis probè dicta, vel facta sunt, & tanquam cap-
 tiuæ mulieris vngues, pilosque superfluos amputa-
 re, vt ab alienigena falsitate mundata sententia
 thalamum veritatis digna sit introire. Alludit Tui-
 tientes Abbas ad locum Deutoronomij cap. 21.
 v. 12 quem eleganti, & multiscio calamo per-
 tractat Noster Paulus Sherlogus Anteloquio 11.
 in Salomonis Cantorum Canticum sect. 5. *Cer-*
tè omnes Patres, vt testatur S. Hieronymus in epi-
stola ad Magnum Oratorem Romanum, intan-
tum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos
resarciunt libros, vt nescias, quid in illis primum
admirari debeas, eruditionem saculi, an scientiam
scripturarum. Hinc S. Paulinus in epistola 38.
 hortatur Iouium. *Animi philosophiam non depo-*
nas, licet dum eam fide condias, & religione con-
serta vitare sapientius, vt sis Dei Philosophus, &
Dei vates.

46 **Q**ui, me, ignorato sanctorum Doctorum ex-
 emplo, cui ad hæreo, audeat nimis religiosus vel-
 licare, Vti nonnulli Synesium quasi Theologū li-
 terarum osorem esse oporteat, solaque diuinarum re-
 rum inuestigatione distentum, quemadmodum
 conqueritur ipse Synesius in epistola 153. legat
 hæc S. Gregorij Nazianzeni verba in oratione fun-
 ebris pro S. Basilio, *illud inter omnes sana men-*
tis homines constare arbitror, eruditionem in-
ter humana bona primarium locum tenere. Non

de hac nostra solum, ac nobiliore loquor, qua contempto omnis sermonis lepore, atque ornamento, salutem unam, earumque rerum, qua ratione atque animo intelliguntur, pulchritudinem artissime complectitur, sed etiam de externa, quam plerique Christiani pravo quodam indicio, ut insidiosam, ac periculosam, & procul adeo auertem repudiant. Quamobrem non id circò contemnenda est eruditio, quòd ita quibusdam videatur, quin potius insulsi, & preposterè habendi sunt, qui hoc existimant, omnesque sui similes esse optarint, ut priuata eorum ignorantia, communis ignorantia tenebris obtegatur, nec quisquam ipsorum inscitiam prodat, & coarguat. Legat etiam Damascenum cap. dialecticæ dicentem, Quandoquidem autem admonet Diuinus Apostolus, ut omnia probantes, id quod bonum est, tenemus; exterorum quoque sapientium libros consulamus; nam etiam fortasse apud eos mercium aliquid nauiscemur, atque aliquid, quod animo proficit, ex ipsis decerpemus. Nam cum artifex omnis ad operum suorum constructionem quibusdam instrumentis opus habeat, consentaneum etiam est, ut regina ancille quadam inseruiant, ac proinde veritatis famulos libros sumamus, atque impietatem, qua secleratam tyrannidem in eos exercuit, propulsemus; nec eo quod bonum est, malè utamur. Adeat præterea eundem S. Damascenum lib. 4. de fide orthodoxa cap. 18. Cassiodorum cap. 27. diuinarum lectionum V. Bedam relatum à Pratiario in cap. Turbat 7. Dist. 37. S. Naziamzenum oratione aduersus Iulianum, si plura ex Patribus repona velit.

47

Ob hæc meritò P. Maximilianus Sandæus p. 1: Theologiæ commentatione 8. Exercit 3. num. 1. scripsit, Ad probandam dogmatis alicuius persuasionem apud Gentes etiam fuisse, aut naturæ quodam instinctu, vel luminis solum naturalis ductu veritatis cuiusdam fuisse participes vetustissimos Ethnicos, aut consensum, conpirationemque populorum, non infructuosè adducuntur à Theologo Poetarum testimonia, eorumque fabula, è quibus latentes receptæ veritatis stricture sæpe emicant, licet figmentorum quasi cinere sopita. Confirmatur id insigniter ex S. Claudiano Mamercio lib. 2. de statu animæ cap. 7. Animaduertamus (ait ille) præter natium humane mentis vigorem, hæc videlicet animas, quæ tam remota pericute sunt, tam clausa adiecerunt. tam perita viderunt, idcirco scilicet lumine veritatis afflatas, ut in salutem generis humani toti quædoque mundo diuinitus editum esset dogma, apud rudes veri Gentilium mentes, Gentilium testimoniis viderentur, quo magis ignorantia nubilo cecata, & infidelitatis frigore in quandam glaciem durata Gentilitas Evangelicæ veritatis calori cederet, si eadem veritas aduersantium quoque sibi metore sonisset. Aut cur non hæc eadem per Philosophos nobis in usum veri calitus procurata credamus, quæ ad redarguendam nostrorum quoque imperitiam utilia fore cognoscimus? Tantùm S. Claudianus Mamercus. Fas proinde sit in his, quæ nec honestati, nec veritati repugnant, sed potius fauent, uti Ethnicorum libris, tanquam spoliis saltem Egypti: quam comparationem affert. S. P. Ignatius parte 4. Constitutionum Societatis Iesu cap. 6. in Declarationibus litteræ E. Parisiensis Cancellarius Gerson in epistola ad studentes Nauartæ, nequam improbat in Theologo se commodare, sed non tradere scriptis Gentilium; & ea velut peregrinando percurrere tum pro copia sententiarum, moralium, tum pro stylo, & ornatu verborum, tum

pro poematum, & historiarum qualicumque peritia, tum pro oblectamento quodam ex varietate lectionis.

Sed adhuc obiectas, quid cum Seria Philosophia ac Theologia versus Gentilium Poetarum? Tamen si id reprehendis, agnosce, inquit S. Ambrosius lib. 3. de fide ad Gratianum non solum sententias, sed etiam versiculis Poetarum scripturis insertos diuinis. S. Pacianus Antistes Barcinonensis obiurgatus à Symproniano, quòd Virgiliano carmine esset vsus, responder, Quid Paulus Apostolus? Erubescit, cum Atheniensem illum versum & dicit, & comprobatur? Non in Actis Apostolorum ita ponit, Quidam etiam secundum vos dixerunt, Huius namque genus sumus, cum igitur genus sumus Dei. Et rursus ad Titum dixit, Dixit quidam ex illis proprius eorum Propheta, Cretenses semper mendaces, mala bestia, ventres pigri. Et addidit, Testimonium hoc verum est. Sic peccamus exemplo. Nec Rhetores sumus, sed quamcumque vocem copiam Dei credimus. Hactenus Pacianus in epistola 2. Ut omittam, Ethnicorum Poetarum Carminibus condecoratas à Pontificibus Romanis, ab Imperatoribus, & Iurisconsultis suas leges, quas allegat Franciscus Torreblanca in Prologomenis ad practica bilia Iuris spiritualis num. 76. & 77.

48

PRÆLOQVIUM. XV.

De nouellis aliquibus opinionibus contentis in Emphyreologia.

ET si plerumque malui cum Solino in Præfatione, opiniones eligere, quàm innouare; aliqua tamen produco in litterarum theatrum, aut à iunioribus aut à me excogitata, quibus præcorum Doctorum præsidium adiungere non licuit: adiungent fortè eruditiores alij. Efferuntur aliqui de suis rebus, tanquam de penitus recentibus, & excogitatis à se, cum sint iam pridem inuenta. Exemplo possunt esse, ait Lorinus in cap. 1. Ecclesiasticis v. 9. bombardæ, & typi grafici apud synas in usu, priusquam apud nos. Arietis muralis vltim inuenire Carthaginenses; ut nouam tamen machinam admirati sunt, cum à Romanis libratus auderet in suos muros. Excipe Carthaginensem Tertullianum cap. 1. de Pallio, Arietem nemini adhuc libratum, illa dicitur Carthago, studiis asperrima belli, prima omnium armasse in oscillum penduli impetus. Cum autem vltimarent tempora patriæ, & Arietis iam Romanus in muros quondam suos auderet, obstupere illic Carthaginenses, ut nouum extraneum ingenium.

49

Tantum aui longinqua valet mutare vetustas.

S. Sidonius Apollinaris lib. 4. epistola 3. laudans librum S. Claudiani Mamerci de statu Animæ ait. Noua ibi verba, quia uersta. Sanè multa in Theologicis, & Philosophicis noua sunt, vel ob audientium; aut legentium imperitiam vel quia adeò sunt vetusta, ut in obliuionem, & desuetudinem abierint. Satis est decantatum illud Ecclesiasticis cap. 1. v. 10. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere, hoc recens est; iam enim præcessit insculis, quæ fuerunt ante nos. Et Petrus Fonteius dixit in Poetica eorum verborum paraphrasi.

Quæ

Quæ nunc dici fierique notamus.

Ut noua præteritis iam dicta, aut gesta fuerunt. Temporibus; sed cum semel interiere, resurgunt, Atque renascuntur, quasi facta recentia, cum sint Antiqua, & Patribus iam dubium cognita nostris.

Terentius in Eunucho,

Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius.

Solinus in Præfatione, *Quid enim afferre nouum possumus? Quid proprium nostrum esse possit, cum nihil omiserit antiquitatis diligentia, quod intantum ad hoc usque cui permaneat.*

50 *Quamobrem permitto cum Seneca in epistola 64. omnia à veteribus inuenta esse. Ast hoc semper nouum erit, usus & inuentorum ab aliis scientia, & dispositio. Præterea (prosequitur Seneca in epistola 79.) conditio optima est ultimi. Parata verba inuenit, quæ aliter instructa nouam faciem habent, nec illis manus iniicit tanquam alienis, sunt enim publica. Melchior Canus Præmio in libros de locis Theologicis, et si putet, post priores Theologos in rerum inuentione tribuere sibi posteriores vix quicquam posse, asserit tamen, si sibi assumunt ordinem, dispositionem, perspicuitatem, videri ea iure suo quodammodo vendicare. Scripserat paulò antea, licet prisca doctrinarum Authores doctissimis quibusque ac diligentissimis magnam diuinarum copiam suppeditanere, at recentiorum inopia docendi facilitate pensatur: quæ in rudium, & inertium animos artificiosius influunt, & quæ fuscè olim disputabantur, ac liberè, ea nunc articulatim, præsequæ dicentes, lucem non paruam inuentis priscorum obscurioribus afferant. Atque hæc vna in re, quantum animi mei coniectura colligere possum, iuniores vel pares antiquis, vel etiam superiores reperientur, cæteris omnibus longè inferiores, Hæc Canus de recentioribus suæ ætatis; quæ nostri temporis modernis quando aptius congruant, quisque facile diiudicabit.*

51 *Sed esto, aliqua à nobis producta, prisca nota non fuisse, non ideo tamen sunt exhibenda. Neque enim graue, ac sceleratum, est aliquid inuolare, cum vilitas nouitati adiuncta est. Non enim noxia, & vitia vetustate perpenduntur. Verum id explorandum est, an in antiquioribus rebus vitium inueniatur, ac contra in recentioribus virtus reperiat. Hoc examine probandas, aut improbandas nouitates existimat S. Isidorus Pelusiotæ lib. 2. epistola 46. Vnde hortatur Cassiodorus lib. 3. variarum Epistola 17. Non sit nouitas molesta, quæ proba. Sed delectabit audire Arnolphum, ex Comite Monachum, in Epistola quadam apud Henticum Canisium tomo 2. antiquæ actionis pag. 7. *Consurgunt (ait ille) ad versumque quorundam animi fratrum dicentium, haud æquum à me dictis antiquitatis quid addi, vel minui, maxime cum hæc peritiores, ac perfectiores omiserint. Quibus videtur, probum meapte sic temperare responsum. Quare illis hoc fecerint, imò quòd vitale fuit hæc in parte non fecerint à vilitate mei temerarium est discussum iri. Hoc tantum dixerim, pace eorum, & omnium bonorum quia non solum nobis vetera licet mutare, sed etiam, si sint inordinata penitus abiicere, sin verò ordinata, sed minus vitia, cum veneratione sepelire; & quia dispensatione diuina à præcedentibus multa relinquuntur sapientibus, in quibus possunt mereri ali-**

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

cuius aut admissionem, aut remissionem peccati.

Rupertus Abbas explicans in Prologo Apocalypsis illud Genesios 26. v. 28. *Rursum fodio alios puteos, quos foderant serui Patris sui Abraham, obiciendum ab aliquo credit, iam satis est, quod alij meliores, & sanctiores, nihilominus, & Doctores inuenerunt atque scripserunt, illicitum est, temerarium est adicere quidquam ad ea, quæ à nominatis, Catholicisque Patribus dicta sunt, atque ita facere legentibus fastidium, augendo multitudinem commentariorum. Sed quid respondeat, videamus, Sanctarum scripturarum speciosus ager omnibus Christi confessoribus communis est, & tractandi illas nulli iure negari potest licentia, dummodo salua fide, quæ sentit, dicat, aut scribat. Quis namque rectè indignetur eò, quòd in eadem possessione post vnum, aut duos puteos, quos foderunt Patres præcedentes, plures proprio fodiant labore filij succedentes? itaque iuxta hanc regulam nobis quoque concedant, post illos puteos, quos foderunt, id est, post illos tractatus, quos tractauerunt Patres, & priores nostri, & alios fodere puteos proprio vomere ingenij, dummodo viam & nos aquam reperire possimus, quæ nulli noceat bibenti, nulli scandalum, vel errorem faciat legenti. Huc vsque Tui-cientis Abbas, cuius verba non populari trutina Librat noster Hieronymus de Gueuaia in cap. & v. 1. Matthæi obseruatione 15. attexereque posset eiusdem tenoris alia in Philippo Abbate cap. 49. de silentio Clericorum. Et sub cautione adhibita à Ruperto in postrema Periodo, iterandaque à nobis in principio num. 71. accipiat candidus lector, quæ sequuntur.*

53 *Ergo alienum à Philosophia, & Theologia studium non ducatur, sic adente Synesio in sermone ad Pæonium, Et expolitiones speciosas modo introducere, atque arte moliri quidpiam, & amplius atque elegantius aliquid perficere. Quem ad modum enim vires, cum conduntur, ad necessaria tantum, quæ sunt, respiciunt, quomodo & conseruari, & durari possunt, auferentes autem non amplius necessariis illis contenta sunt, sed maxima pars impendiorum iam in porticus speciosas, & gymnasiorum amplitudinem transfertur, & fori splendorem; ita scientia ad vniuersum consistit in rebus necessariis, incrementum autem in excellentioribus. Sic Synesius.*

54 *Et iudice S. Vincentio Lirinensi cap. 28. Commonitorij. Inuidus hominibus, & exosus Deo est, qui hunc Religionis (appone, & scientiarum) profectum prohibere conatur. Merito inquit Quintilianus lib. 3. Institutionum oratoriarum cap. 6. *superuacuum foret in studiis longus labor, si nihil liceret melius præteritis inuenire. Vltèrius lib. 10. cap. 1. censet pigri esse ingenij contentum esse iis, quæ ab aliis sunt inuenta Concordat Boetius lib. de disciplina scholarium cap. 5. dicens, Miserrimi quidem est ingenij semper inuentis vti, nunquàm inueniendis ditari. Extollit Moysen Philo lib. 1. de eius vita, quòd sapientes intra modicum tempus superauit, natia docilitate institutionem præcurrens, ut reminisci videretur, non discere: in rebus discilioribus de suo commisce aliquid, Nam præclara ingenia multa nouant circa scientias. Anima enim bonè nata præceptis obuiam se se offensa à se ipsa magis, quàm à Magistris adiuuatur. S. Petrus Chrysologus, vel potiùs Venantius Archiepiscopus Toleranus, cui sermonem 138. inter alios Chrysologi attribuit Iulianus Perez in aduersariis n. 45 1. & 45 2.**

B 2 *felicem*

felicem vocat venam, que suo ditatur irriguo, & fluentia pueri sui tota acquirit, atque attrahit libertate. S. Hilarius in lib. de Trinitate ait, opus esse nobis regenerati ingenij sensibus, ut unumquemque conscientia sua secundum celestis originis munus illuminet. Scriba doctus in regno Caelorum similis esse debet iuxta Christum D. Matthæi 13. v. 52. homini patri familias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera, In quæ verba Noster Celada ad cap. 11. Iudith. §. 77. acutè, & perbellè. Sed appendam auctarium acceptum ex Alano Varennio, qui homilia 1. in canticum canticorum obseruat, sponfam cap. 7. v. 13. vetera sine recentioribus non offerre, quasi ex recentiorum iunctura, vetera ut noua sint, habeant; & prius dicere noua, quàm vetera, cum ordine quodam siue natura, siue rationis vetera præmittenda essent. Sed ob hanc fortasse causam ita consequenter post noua disponuntur vetera, ut à nobis lucem, & nouitatem, & vigorem accipiant.

55

Sciscitatur Seneca in epistola 33. Quousque sub alio moueris? Aliquid, & de tuo profer. Omnes itaque istos nunquam Authores, semper interpretes sub aliena umbra latitantes nihil puto habere generosi. Memoriam in alienis exercuerunt. Aliud est meminisse, aliud scire: meminisse est re commissam memoria custodire; at scire, est & sua facere quemque nec ab exemplis pendere, & toties ad Magistros respicere. Hoc dicit Zeno, hoc Cleantes. Aliquid inter sit inter te & librum. Quousque disces? Iam & præcipe. Quid est, quare andiam quod legere possum? Multum, inquis, vna facit vox. Non quidem hæc, quæ alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur. Adhuc nunc quod isti, qui nunquam tutela sue sunt, primum in eare sequuntur priores, in qua nemo non à priori descendit: deinde in ea re sequuntur, quæ adhuc queritur. Nunquam autem inuenietur, si contenti fuerimus inuenitis. Præterea qui alium sequitur nihil inuenit, imò nec querit. Quid ergo? Non ibo per priorum vestigia? Ego verò utar via veteri; sed si propiorem, planioremque inuenero, hanc muniam. Qui ante nos ista mouerunt, non domini nostri, sed duces sunt, Patet omnibus veritas, nondum est occupata; multum ex illa etiam futuris relictum. Hucusque Seneca.

56

Subiicio germana alia eiusdem in epistola 64. Veneror inuenta sapientiæ inuentoresque; adire tanquam multorum hereditatem iuuat. Mihi ista acquisita, mihi laborata sunt. Sed agamus bonum Patrem familie, faciamus ampliora, quæ accipimus; maior ista hereditas à me ad posteros transeat. Multum adhuc restat operis, multumque restabit, nec ulli nato post mille secula præcludetur occasio adhuc aliquid adiiciendi: Multum egerunt qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Suspicendi tamen sunt, & ritu deorum colendi Dominicus Soto in Proæmio ad libros decem de Iustitia, & iure, ex Maiorum inuentis non deprimendum, sed potiùs attollendum animum ad noua ait, Quantò plura à præcessoribus in re quaque inuenta sunt, tantò posteris, si ullo valent ingenio, vberiorum sylvam subministrant excogitandi noua. Sic ille penitissimus Theologus. Et saltem negandum non est, successu temporum multis nouiter gratiam diuinitatis infundi, quæ forsitan præscis Doctoribus celata monstratur ut animaduertit Cassiodorus lib. 1. lectionum diuinatum cap. 8. & ut S. Benedictus cap. 3. Regula, sæpe iuniori dominus reuelat, quod melius est. Et Tertull. lib. de Virginib. velandis c. 1. inquit, Quæ

est Paracleti administratio nisi hæc, quòd disciplina dirigitur, quòd scriptura reuelantur quòd intellectus reformatur, quòd ad meliora proficitur? Paulò antea dixerat, lege fidei manente cetera iam disciplina, & conuersationis admittunt nouitatè correctionis, operante scilicet, & proficiente usque in finem gratia Dei.

Obscura planè, & sordida sunt ea ingenia, quæ nihil de suo afferunt profus, nihil nouant veterum coaceruandis placitis intenta, sine discursione, sine libertate, sine optime. Et dolendum est cum Saluiano in præfatione ad libros quatuor de Ecclesia aliquorum huius temporis tam imbecilla esse iudicia, ac penè iam nulla, ut hi qui, legunt non tam considerent qui legant, quàm cuius legant; nec tam dictionis vim atque virtutem, quàm dictatoris cogitent dignitatem. Talis fuit erga Montanum suum Magistrum Lugo, qui authore Boetio c. 5. de disciplina scolarum, Montani sui Magistri monitis in tantum confusus est, quòd omne verbum ab ipsis ore progressum catenulis exarabat, & tanquàm sacrum exiimabat nihil aliud, quàm magistri vicè in scholis obtinens prædicabat vnde multoties pudore confusus inclusus abibat.

Hac de causa Martinus Cantapetrensis lib. 9. Hypotyposeon regula 34. admonet cum S. Hieronymo studiosos ne ita sint addicti alicui scriptori, quantumuis probato & celebri, ut in verba Magistri iurasse videantur. Cum enim in multis quotidie offendamus omnes, quæ mente præditos esse arbitrandum est illos, qui ita animum adhibuerunt dictis Scoti, Okami & aliorum, ut ab illis nulla ratione adhibita auelli possint? Idem Martinus lib. 6. col. 409. pronuntiat, duram, & iniquam sancire legem, qui vult, nunquam discedere licere ab scriptorum præfinitionibus, nec illis aliquid addere, aut amputare. Si cum ipsis inter se semutuo pugnare liberèque digladiari liceat, & appositas interdum tueri opiniones, studiosis non integrum sit citra insignem illorum contumeliam ab aliqua earum dissentire. Quapropter & ipsimet nunquam in animum induxerunt postulare, ut quæ dixerint, stabilia sint, & firma, sed ut tanquam probabilia, & rationi consentanea tandiu illa habeantur, grandiu nihil certius inuenitur, & melius. Alioquin nunquam talem accessionem, nec tam ingens incrementum facultates accepissent, nisi quotidie hominum ingenia aliquid perse adinuenissent, aut planius, quod ab antiquis dissertum erat, explicuissent, & in lucè, prospectu que eduxissent. Hactenus Cætapetrensis Et Catherinus lib. 1. annotationum aduersus Caietanum ait, Si D. Thomas, aut sancti quilibet Doctores absque rationibus aliquid pronuntiarent, possemus merito herere, ac dicere, non est putandum sine probabili rationi motos esse, ac propterea sic merito turbantes iudicium suspenderemus. At verò postquam rationes afferunt, quibus videmus motos eos ad opinandum, aut decernendum quidquam, rationes autè ipsas planè considerantes videmus apertissimè inefficaces, quid, queso restat, quamobrem debeamus authoritati succumbere, cuius principium, quod est producta ratio, palam nouimus non subsistere.

Durandus de S. Portiano in præfatione ad quatuor libros sententiarum proponens leges, quas in scribendo seruat, fatetur in hunc modum, Modus loquendi, ac scribendi in ceteris, quæ fidem non tangunt, est ut magis innitatur rationi, quàm authoritati cuiuscumque Doctoris, quantumuis celeberrimi, vel solennis & parui pendatur omnis humana authoritas, quando per rationem elucescit contraria veritas. Quamuis enim captiuandus sit intellectus noster in obsequium Christi, & in iis, quæ fidem tangunt, plus acquiescere debeamus authoritati

57

58

59

authoritati sacra scriptura, quam cuiuscumque rationi humana, quia diuina notitia, quam exprimit sacra scriptura, plus excedit humanam notitiam, quam humana notitia bestiales: tamen omnis homodimitens rationem propter Authoritatem humanam incidit in insipientiam bestialem, ut comparatus sit iumentis insipientibus, & similis factus sit illis. Quis enim nisi temerarius audeat dicere, quod magis sit acquiescendum authoritati cuiuscumque Doctoris, quam authoritati SS. Doctorum, sacra scriptura, Augustini, Gregorij, Ambrosij, & Hieronymi, quos celebritate condigna Sancta Romana Ecclesia sublimauit? Et tamen Augustinus inter Doctores celeberrimos dicit de se ipso 3. de Trinitate circa principium, Noli meis litteris, quasi scripturis canonicis inferuire, sed in illis & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum retinere. Et ad Vincentium Victorem lib. 2. Negare non possum, nec deo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in opusculis meis que possunt iusto iudicio, & nulla temeritate culpari: Ex quibus patet, quod compellere, seu inducere aliquem, ne doceat, vel scribat dissona ab iis, que determinatus Doctor scripsit, est talem Doctorem preferre sacris Doctoribus, præcludere viam inquisitioni veritatis, & præstare impedimentum sciendi, & lumen rationis non solum occultare sub modio, sed comprimere violenter. Nos igitur plus rationi, quam cuiuscumque authoritate humana consentientes, nullius puri hominis auctoritatem rationi preferimus, attendentes, quod omnibus existentibus amicis sanctum est præbitorare veritatem. Sic Durandus.

60 Adiungo Abulensem 2. parte Defensorij c. 18. Nullus aut hor (qui canonicus non sit) tanta auctoritatis est, ut propter eum captiuare nostrum intellectum debeamus, qui solum captiuandus est in obsequium Christi; sed non est captiuandus ob reuerentiam, & auctoritatem cuiuscumque puri hominis, per quem non constet spiritum sanctum loqui. Item facere hoc, esset inconueniens, quia sequeretur indirectè, quod tales Doctores approbati per Ecclesiam ex approbatione, sine aliâ à se ipsis tantam haberent auctoritatem, ut non liceret dubitare de veritate suorum dictorum, nec obici, seu repugnare eis in aliquo, & hoc probatum est supra esse falsum. Item ex hoc tolleretur viris scholasticis oportunitas amplificandi doctrinam fidei, si non liceret quicquam dicere contra definita per tales approbatos ab Ecclesia. Et istud nimis noceret Ecclesie, ut supra declaratum est. Item istud esset tollere viam ad inueniendam veritatem, & tenendam, postquam inueniretur. Item sequeretur deterius, scilicet quod istud esset tollere omnem scientiam. Tantum Abulensis, qui sapienter & amplè deducta absurdaprosequitur.

61 Alfonsus Castrensis lib. 1. aduersus hæreses cap. 7. habet quæ sequuntur, Fateor, me non posse cohibere iracundiam, quoties video aliquos ita addictos hominum aliquorum scriptis, ut impium autument, si vel in modicâ re quis ab eorum sententia discedat. Volunt enim hominum scripta velut diuorum oracula recipi, illumque honorem illis exhiberi, qui solis sacris litteris debetur. Non enim iurauimus in verba hominis, sed in verba Dei. Ego enim miserrimam hanc dicerem seruitutem, sic esse humana sententia addictum, ut non liceret vilo modo illi repugnare; qualem patiuntur his quise tantum Beati Thomæ, aut Scoti, aut Okami dictis subiiciunt,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

ut ab eorum placitis, in quos iurasse videntur, nomina fortiantur, quidam Thomista, alij Scotista, alij Okamista appellati. Paulus quidè iussit captiuare intellectum nostrum, sed in obsequium Christi, non autem in obsequium hominis. Quo fit, ut hi qui tam leuiter de hæresi pronuntiant, non expedentes, de qua re loquantur, sape sua ipsorum feriantur sagitta, incidantque in eam foueam, quam aliis parabant. Nam velle humanas scripturas in diuinarum ordinem connumerare, hoc verius ego dixerim hæresim; quod faciunt hi, qui humanis scriptis dissentire impium autument, perinde ac diuinis, quales ego vidi in tantam insaniam deuenisse, ut non sint veriti ad populum in publica cõcione hoc expendere. Quisquis à Beati Thomæ sententia discesserit, suspectus de hæresi est censendus. O fortes verbi Dei, imò verius dixerim verbi Thomæ Prædicatores? Erit ergo B. Bonauentura suspectus de hæresi putandus, quod in multis obuiet B. Thomæ? Erit ergo B. Anselmus suspectus de hæresi dicendus, quod contra B. Thomæ sententiam non putat amatorem Virginis, qui festum Conceptionis celebrare respuet? Nec tamen ista sic à me dicta velim; ut quispiam putet, me his verbis omnes illius instituti, aut Ordinis homines velle mordere. Noui enim ex his plures doctos, & cordatos, ac verè pios quibus cum ista aguntur, aut ab aliis, ut plurimum indoctis, dicuntur, valde displicent. Valdè enim displicet etiam mihi, quod & nostrum sodalitiū in verba Scoti ferè iurasse videatur. Ego quidem B. Thomæ sanctitatem veneror, eius doctrinam multum tribuo, quod multum Ecclesiam illustrauerit; non tamen puto, adeo esse illi fauendum, ut per omnia oporteat cum illo sentire. Neque ego hoc unquam de Beati Thomæ humilitate crediderim, ut velit quempiam suis dictis sic esse addictum, cum nec ipsemet adeo eisdem fuerit addictus, ut meliora ostendenti non fuerit paratus obtemperare: nam sape suam ipse reuocauit sententiam. Hactenus Castrensis Minorita. Breuius Victorinus Mansus Monachus Cassinensis lib. 1. harmoniæ Theologiæ c. 2. Ea in rerum diuinarum tractatione seruanda est lex, ut quicquid præter ea, que Ecclesia sancta consensione recepta sunt maxime probabile occurrat, id nostro iure defendere liceat. Neque si quid aut Scoticis, aut Thomisticis pronuntiatum contrarium erit, illud errorem esse asseramus.

63 Succedat S. Gregorius Nyssenus, sed multò illustrior auctoritate, & antiquitate. Sapientissimus hic Pater lib. in Exameron discedens à quadam sententia Patris sui, & Præceptoris S. Basilij, cuius scripta dixerat nullis aliis nisi Testamēti, diuino spiritu dictante, exarati, monumentis cedere, sic loquitur, Ego verò licet magna Præceptoris nostri vox huic sententiæ fauere videatur, rogabo tamen eos, in quorum manus hæc incidant, ne grauiter ferant, sed patientur me institutum ordinem sequi. Neque enim opiniones nostras ut leges auditoribus proponimus, sed ex doctrina ipsius occasionem arripientes consentaneum ordinem intuemur. Quamobrè, & hæc oratio nostra, siquidè à decore non horruerit, ad eius sapientiam referetur.

64 Seneca lib. de vita beata cap. 30. promittens se ostensurum placere Stoicis doctrinam, quam ibi statuerat, addit, Non quia legem dixerim mihi, nihil contra dictum Zenonis, Chryssippine committere, sed quia res ipsa patitur, me ire in illorum sententiam, quam si quis semper vnius sequitur, non id vitæ, sed factionis est. Utinam quidem iam tenerentur omnia, & inoperta, ac confessa veritas esset? Nihil ex decretis mutaremus.

B 3 Nuns

Nunc veritatem cum eis ipsis, qui docent, querimus. Idem Seneca in epistola 80. Non ergo sequor priores? Facio, sed permitto tibi, & inuenire aliquid, & mutare, & relinquere. Non serui, illis sed assentior Tullius lib. 3. de officiis, laude profectur Platoniam suam Academiam, quia licentiam dat, ut quod maxime probabile occurrat, id proprio iure liceat defendere. Quintilianus lib. 3. Institut. orat. cap. 1. de se proteltatur, Non tamen post. tot, ac tantos Authores pigebit meam, quibusdam locis posuisse sententiam. Neque enim me cuiusquam secta, velut quadam superstitione imbutus, addixi, & electuris qua volent, facienda copia fuit, sicut ipse plurimum in unum confero inuenta, ubicumque ingenio non erit locus, cura testimonium promeruisse contentus. B. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 23. consulit, Noli nimis ex Auctoritate pendere. Et quod ait Horatius, sapere aude, ne non te ratio subiuguet prius, quam metus. Athalarius Cassiodorum lib. 8. variarum epistola prædicat Beatum Magistrum, felicissimumque discipulum, qui affectuose didicit, quod aliis Doctorum terror extorsit, Nostrum adi Emanuelem de Naxera in cap. 3. Iosue §. 15 & 37.

63 Non eo animo transcripsi hæc Authorum testimonia, ut vlla ratione illos damnem, qui S. Thomam, aut Sotum, Okamum, aut Durandum, Suarezium, aut Vazquium, vel quemlibet alium probatum Doctorem sibi præscribunt sequendum, Quamquam illos probare non soleo, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione Constructi, ut Fabij utar verbis, nefas ducunt à suscepta semel persuasione discedere. Theologo nihil est necesse in cuiusquam iurare leges. Maius enim opus est, atque præstantius, ad quod ipse tendit, quam ut Magistri debeat vestigiis semper insistere, siquidem est futurus Theologia laude perfectus. Quæ sunt verba Melchioris Cani Proæmio in lib. 12. de locis Theologicis.

PRÆLOQVIUM. XVI.

Prosequitur tractatio de nouitate opinionum.

64 Nullus, si prudens sit, opponat, noua est opinio, quam fers. Respondere namque promptum est cum Arnobio lib. 2. Contra Gentes, Quandoque ipsa vetus & vetus fiet quam vos agitis; sed temporibus, quibus capit, noua fuit, ac repetina. Non absimile illud Claudij Imperatoris responsum apud Tacitum lib. 11. Annalium, Patres Conscripti, qua nunc vetustissima credunt, noua fuere. Plebeij Magistratus post Patritios, latini post Plebeios, cæterarum Italia Gentium post latinos. Inueterascet hoc quoque, & quod hodie exemplis tuemur inter exempla erit. Et Martialis lib. 1. Epigrammate 55. festiuè ludit.

Nec me quod tibi sum nouus, recuses.
Omnes hoc veteres tui fuerunt.
Tu tamen inspicere, qui nouus paratur
An possit fieri vetus sodalis.

Addo ex tacito lib. 3. Annalium, Non omnia apud priores meliora, sed nostra quoque ætas multa laudis, & artium imitanda posteris tulit.

65 Ast reclamas, antiquiora nostra sunt, ac per

hoc fidei, & veritatis plenissima, Occurro tamen ex Arnobio lib. 1. dicente. Antiquitatem plenissimam, etiam matrem errorum fuisse. Et optarim, ut ipse dicas, si doceat te ratio, non esse veras opiniones veterum, quid ipse facies. Maiores ne potius an rationem sequeris? si rationem maioris, discedere te necesse est ab institutis, & auctoritate Maiorum, quoniam id solum rectum est, quod ratio præscribit. Sin autem pietas Maiores sequi suadet, fateris igitur & stultos illos fuisse, qui ex cogitatis contra rationem sententiis seruerunt, & te ineptum, qui id colas, quod falsum esse conuinceris. Discursus hic est Lactantij lib. 2. diuinarum institutionum cap. 7. qui cap. 8. subiungit, Nec quia nos illi temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt; quasi omnibus equaliter datur, occupari ab antecedentibus non potest. Quare cum sapere, id est, veritatem querere, omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine vlllo iudicio inuenta Maiorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod Maiorum nomine posito, non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia Minores vocantur, aut illi desipuerint, quia Ma res nominantur.

Optarim itidem ut dicas (id ipsum petiit à Berengario Adelmanus Episcopus Brixienfis in epistola de veritate Corporis Domini in sacrosancta Eucharistia) Nonne homines erant, & falli ab aliis, atque ipsi fallere alios poterant? Ita enim dicit scriptura, quia omnis homo mendax. Unde ergo eò culminis peruenerunt, ut tam ratum habendum sit quicquid de diuini mysteris senserunt, memoriaque tradiderunt? Attentè hæc perspexerat Melchior Canus lib. 7. de locis Theologicis cap. 3. dum scripsit, Authores Canonici ut superni, Cælestes, diuini perpetuam stabilemque constantiam seruant; reliqui verò scriptores sancti inferiores, & humani sunt, desciuntque interdum, ac monstrum quandoque periunt præter conuenientem ordinem, statumque naturæ. Martinus Cantapertrensis Præfatione ad lib. 6. Hypotyposeon prudenter etiam aduertit, aliqua non omnino comperta, & concocta scripturis suis viros doctos intexuisse, quæ à posteris ad limam reuocari possent, & ab illis, si plus orij earum rerum contemplationi impendissent. Seneca lib. 6. naturalium quæstionum cap. 5. non minus cōuenienter monet, opiniones veterum parum exactas esse, & rudes, Circa verum adhuc errabatur. Noua erant omnia primò tentatibus. Post eadem illa limata sunt, & si quid inuentum est, illis nihilominus referri debet acceptum.

67 S. Cyprianus epistola 71. ad Quintum notat appositissimè ex Apostolo, multa singulis in melius reuelari, & debere unumquemque non pro eo, quod semel imbiberat, & tenebat, pertinaciter congregari: sed si quid melius, & utilius extiterit, libenter amplecti. Non enim vincimur, quando offeruntur nobis meliora, sed instruimur. Idem S. Doctor in epistola 73. ad Iubaianum ait, Non tamen quia aliquando erratum, ideo semper errandum, cum magis sapientibus, & Deum timentibus congruat patefacta, & perspecta veritati libenter atque incunctanter obsequi, quam pertinaciter, atque obstinatè reluctari.

68 Verum quia teste Aristotele lib. 2. Met. cap. 3. & S. Hieronymo Præfatione 2. in Iob. Tanta est vetustatis consuetudo, ut etiam confessa plerisque vitia placeant: Non semel vidi aliquos malè affectos in nouas opiniones non malè fultas, vel ipsis iudicibus, quod antiquis scriptoribus ignotæ fuerint,

fuerint, & quod veteres opiniones ex suo deturbentur throno, præiudiciumque patiantur, cum alias venerata extarent, sicque earum deploratur iniuria tanquam pereat antiquis quicquid nouis accesserit, ut in priori epistola præfixa vita S. Amandi scribit Philippus Abbas Bonæ Spei. Sed in primis, non est necessum, ut ea, quæ aliquibus ignota sunt, non sint omnino. Ita Philoponus lib. 1. de Mundi creatione cap. 7. Deinde, quod pertinet ad consuetudinem refutandam, quam videntur opponere veritati, quis tam vanus sit, ut veritati consuetudinem præferat? aut quis perspecta luce tenebras non derelinquat? Nisi & Iudeos Christo aduentante, idest, veritate, adiuuat in aliquo antiquissima consuetudo, quod relicta noua veritatis via in vetustatē permāserint. Sic Firmilianus scribens ad S. Cyprianum epist. 75. Hildebertus Cenomanensis Episcopus epistola 64. concisus inquit, iudicialem esse pertinaciam, consuetudinem præferre veritati.

48 Ulterius, Nihil magis præstandum est, quam ne puerorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non quæ eundem est, sed quæ itur, Atqui nulla res nos Maioribus implicat malis, quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea que magno assensu recepta sunt, quorumque exempla nobis multa sunt, nec ad rationem, sed ad similitudinem viuimus. Inde est tanta coaceruatio aliorum supra alios ruentium. Quod in strage hominum magna euenit, cum ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se trahat: primi exitio sequentibus sunt. Hoc in omni vita accidere, videas, licet, nemo sibi tantum errat, sed alijs erroris causa, & Author est. Nocet enim applicari antecedentibus, & dum unusquisque manu credit, quam indicare, nunquam de vita indicatur, semper creditur, versatque nos, & præcipitat per manus traditus error, alienisque perimus exemplis. Sanabimur, si modo separemur à catu. Nunc verò stat contra rationem defensor mali sui, populus. Non tam benè cum rebus humanis agitur, ut meliora pluribus placeant; argumenti pessimi turba est. Queramus quid optimè factum sit, non quid vilitatissimum, & quod nos in possessione felicitatis aeternæ constituat, non quid vulgo veritatis pessimo interpreti probatum sit. Hactenus Seneca lib. de vita beata cap. 1. Conspirant Ioannes Picus Mirandulanus in Proæmio Apologiæ tredecim quæstionum & in oratione de hominis dignitate, Ludovic. Viues lib. a. de causis corruptarum artium; quos tu, si lubet, require, ne ego tanta testimoniorum copia molestior sim.

69 Rursus, qui nouis inimicantur opinionibus, non considerant quales sint prisca, sed ex eo probatas, atque veras esse, confidunt, quod eas veteres tradiderunt, tantaque est Authoritas vetustatis, ut inquirere in eam sit scelus, Inquiuntque cum Gentilibus apud Lactantium lib. 2. diuinarum Institutionum cap. 7. Maioribus nostris etiam nulla ratione reddita, rationis est credere. Quod quam sit à ratione alienum, nulli non patescit. Suspecta opinio est, ut expendit Tertulianus cap. 4. Apologetici, que probare se non vult, improba autem, si non probata dominetur. Ecquis impatienter non ferat, cum cernit duras, & difficiles sententias caput inter nubila condere, & quasi diuinum quid adorari? Si verò merita perscrutetur, ne cæcè se deuoueat, comperiat alia non esse, quam vana vocis, aut ianciduli axiomatis; quod quidem discidium, vel talitro argumenti petitum

cinerefcit, aut in pulueres redigitur. Multum antiquis temporibus (ait Seneca in epistola 45.) verborum caullatio eripuit, & captiosa disputationes, que acumen irritum exercent. Audatiæ non tribuatur, eas sententias verborum larua denudare, & inanes ostendere. Multa sunt sic digna reuinci, ne gravitate adorentur, ut inquit Tertulianus cap. 4. aduersus Valentinianos. Idem Tertulianus lib. de Virginibus velandis cap. 1. scribit. Veritati nemo præscribere potest, non spatium temporum, non patrocinium personarum, non priuilegium regionum, Ex his enim ferè consuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel simplicitate sortita in usum per successionem corroboratur, & ita aduersus veritatem vindicatur. Sed Dominus noster Christus veritatem se, non consuetudinem cognominauit. Si semper Christus, & prior omnibus, aequè veritas sempiterna, & antiqua res est. Viderint ergo, quibus nouum est, quod sibi vetus est. Hereses non tam nouitas, quam veritas reuincit. Quodcumque aduersus veritatem sapit, hoc erit hæresis, etiam vetus consuetudo. Caterum suo vitio quis quid ignorat. Quod autem ignoratur, fuit tam requirendum, quam accipiendum, quod agnoscitur. Sic Septimius.

Et velim, ut qui nimis deferunt consuetudini opinionum, & patrocinantium numero, legant ista S. Hilarij verba lib. 6. de Trinitate. Gravis & periculosus est error in plurimis, & multorum lapsus, etiamsi se intelligat, tamen exurgendi pudore auctoritatem sibi præsumit, ex numero habens hoc impudentia ut quod errat, prudentiam velit existimari, & quod cum multis errat, intelligentiam esse asserat veritatis, dum minus erroris esse existimatur in multis. Timeatque, ne contra ipsos dicat Tertulianus vbi proxime, quale est, ut Diabolo semper operante, & adiucente quotidie ad iniquitatis ingenia, opus dei, aut cessauerit, aut proficere destituerit? Caueant item, ne aduersus ipsos dirigatur hæc S. Hieronymi in epistola ad Sophronum reprehensio, Peruerfissimi homines, cum semper nouas expectant voluptates, & gula eorum vicina maria non sufficiant, cur in solo studio scripturarum veteri sapore contenti sunt? Idem S. Doctor Præfatione ad Pontathecum carpit eos qui ita ingenium, quasi vinum probant. Qua in vellicatione imitatur Plautum prologo calinæ & Horatium epistola 1. lib. 2. Postremus is merito indignatur ibidem dum audit.

Quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum, illepidenè putetur, sed quia
nuper.
Nec veniam antiquis, sed honorem, & præmia posci.

PRÆLOQVIVM. XVII.

De moderatione in nouitate
opinionum.

Hæc pro nouitatibus quæ neque sint contra fidem Catholicam, neque contra concordem & perpetuum, Patrū ac Theologorum consensum. Sed aduerterim in hisetiam nouitatibus, in quibus nullum fidei periculum, nulla erroris, & temeritatis nota, opus esse moderatione aliqua. Cum enim iuxta Georgium Trapezuntium tract. de

S. Ioanne Euangelista non mortuo, noua quoque delectent, & legentes ad frequentiore ipsa nouitate alliciant lectionem & sunt nonnulli, qui ut gratiam popularem caprent, affectant nouitates, & ut Cassiodorus cap. 11. Lectionum diuinarum reprehendit, putant esse laudabile, si contra antiquos aliquid noui, unde perire uideantur, inueniant. Richardus de S. Victore lib. 2. de Maiori Benjamin cap. 1. deplorat hoc sui etiam sæculi vitium, *Temporibus nostris* (inquit Richardus) *insurrexerunt quidam Pseudophilosophi fabricatores mendacij, volentes sibi nomen facere, studuerunt noua inuenire, Nec erat eis cura tam ut assererent uera quam ut putarentur inuenisse noua.* Presumes itaque de sensu suo, putauerunt se posse facere sibi sapientia arcam, & euntes in adinventionibus suis tradiderunt sententias nouas, arbitantes secum ortam, morituramque sapientiam. S. Bernardus, amicissimus Richardi scribens ad alterum Victorinum, nomine Hugonem, sic censet de quodam eiusdem temporis Theologastro, videtur plus nouitatis curiosus, quam studiosus ueritatis, grauarique de omni re sentire cum aliis, & dicere, quod aut solus non dixerit, aut primus.

72 Quapropter probus Philosophus, aut Theologus ueritatem ante omnia querat; quod si ea in antiquis adinuenit, gloriam sibi & nomen in nouis non ambiat; nec parum gloriosum erit, si uetustis nouitatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem attulerit. *Extrema quidem dementia est in medio, & perspicuo die commentitium lumen querere.* Quisquis enim post ueritatem reperiendam aliquid ulterius discuit, mendacium querit, Teste Martiano Imperatore in edicto de confirmatione Chalcedonenis Concilij. Sapientia studiosus, ueritate reperta in Antiquorum monumentis, si statim ibi, curetque ut sua industria & labore intelligatur illustrius, quod antea obscurius credebatur, & posteritas gratuletur intellectum, quod antea ueritas non intellectum uenerabatur. Ita adhortatur S. Vincentius Lirinensis cap. 27. Commonitorij addens cap. 29. *Quodcumque in hac Ecclesia Dei agricultura, fide Patrum satum est, hoc ipsum filiorum industria decet, excolatur, hoc idem, floreat, & matureseat, hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas est enim, ut prisca illa celestis Philosophia dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur. Sed nefas est, ut commutentur, nefas, ut detruncentur, & mutilentur. Accipiant, licet, euidentiam, lucem, distinctionem, sed retineant, necesse est, plenitudinem, integritatem, proprietatem. Quo fiet, penes Cassiodorum lib. 8. variarum epistola 13. ut antiquitatis cultor tantam suauitatem laudis inueniat in uis decretis, quantum saporem uetustatis assumunt.*

73 Sed siue nostra scripta aliquid noui afferant, siue non, tu illa sic lege (precor cum Seneca in epistola 45.) tanquam uerum quadam adhuc, non sciam, & contumaciter queram: :: Multorum magnorum uirorum iudicio credo, aliquid & meo vindico. Nam illi quoque non inuenta, sed querenda nobis reliquerunt & inuenissent forsitan necessaria, nisi & superflua quæsiissent. Obsecro etiam cum S. Gregorio Nysseno lib. in Exameron, eos qui nostra legerint, & aliquid præter communem opinionem inuenierint, sic accipiant, ut sine ullius iniuria indicendi exercitio probabiliter disputata. Neque enim propositum defendere, aut dogma constituere profitemur, ut calum-

niantibus occasionem præbeamus, nec hisce scriptis interpretationis doctrinam tradere, sed animum, & cogitationem nostram in hoc argumento dumtaxat exercere.

Rogoque rursus cum S. Anastasio Sinaita in præfatione ad Exameron tam præsentem, quam futuros filios sanctæ Ecclesiæ, ne si aliquid nouum, & minus consentaneum nostræ dicat oratio, inimico, & inuido, malignoque animo, sed fraterno audiant, quæ dicuntur. Nunquam enim aberrans, & perfectæ rerum cognitio est solius Dei. Notum cunctis cupio cum Guilielmo Parisiensi in primæ partis de uniuerso parte secunda cap. 50. *In omnibus sermonibus meis: : hac intentione, & moderatione me loquenturum, ut in nulla opinione uelim esse fixus, & immobilis, nisi quatenus Dei autoritas, & Patrum doctrina, atque testimonia me adstringunt.* Si igitur uel propria inuestigatione, uel cuiuscumque alterius declaratione aliter se habere ueritatem inuenero, me aliter sensisse dolebo, & ueritati semper adhaerere studebo. *Hæc enim uerè ac rectè Philosophantis est intentio, ut à deprehensa falsitate statim recedat, & errasse se doleat, atque inuentam ueritatem cum gaudio amplectatur: & hoc maxime in rebus ad religionem pertinentibus.*

PRÆLOQVIVM XVIII.

De breuitate, quam hic, & longitudine, quam ille criminari posset in Empyreologia.

75 **Q**uippe uix unquam contingit, ut omnium suffragia ex æquo sibi respondeant, per affectuum diuersitatem, quibus inuicem detrahimus, neque eadem dere uno, parique modo unquam opinamur omnes, ut notat S. Anastasius Sinaita lib. 1. de rectis fidei Catholica dogmatibus, & ut Horatius lib. atque epistola 2.

Non omnes eadem mirantur, amantque.

Hinc erit, qui me fusiore uellet, ex nonnullis difficultatibus siue Theologicis, siue Philosophicis, erit alius, qui breuiorem. Primus, si bonus est (occurro cum Aufonio in epistola ad Symmachum super edyllium 11. *quæ omisi non oblita mihi, sed præterita existimes; de hinc, qualiscumque sit, cogitet secum, quam multa de his non reperisset, si ipse quæsiisset: : alius alio plura inuenire potest, nemo omnia.* Cogitet etiam, ut in simili admonet Paulus Burgenlis, prologo suarum additionum ad Postillam Nicolai Lyrani nullum opus humanum adeo perfectum esse, quin ei superaddi aliquid possit, & de sola scriptura diuina dictum esse, ne addas quicquam uerbis illius. Multa equidem prætereo, quia ab aliis cumulatè, & luculenter tractata; quocirca ad eos remitto lectorem; multa etiam quæ apud me sunt explorata, & si aliis prolixum facessant negotium, non ob rerum difficultatem, sed ob uerborum technas. Cum autem de re constat, non est opus certare de nomine ut in epistola 28. ad Hieronymum censet S. Augustinus, qui in epistola 174. ad Pascensium addit, *Quid contentiosius, quam ubi de re constat certare de nomine? & in lib. 2. contra*

Accademicos

Academicos cap. 11. ait, *Turpe esse disputantibus, in verborum questione immorari, cum certamen nullum de rebus remanserit. Relictis itaque quæ aut merè vocalia sunt, aut omnino manifesta, ad examon veniunt mihi ex consilio Cassidori lib. 9. ariarum epist. 23. quæ putantur incerta. Nam quis de illa re æstimes deliberandum, ubi nihil reputatur ambiguum? Si tamen sint aliqua, quæ præteriti à me non debuissent, benignum erga me habebō lectorem, cui arrideat illud Polybij lib. 6. Historiarum, Oportet eum, qui rectè sit indicaturus de scriptoribus, non secundum omnia, sed secundum dicta indicare.*

76

Secundus, id est, qui me breuiorem vellet, eo quòd sit gravior multis actio brevis, audiat à Plinio responsum lib. 1. epistola 20. *Esse quidem, sed inertibus, quorum delicias, desidiumque, quasi indicium, respicere ridiculum est. Nam si hoc in consilio habeas, non solum satius est breuiter, sed omnino non dicere. Nos sequuti iudicium Quintilianii lib. 4. Institutionum cap. 2. breuitatem in eo ponimus, non ut minus, sed ne plus dicatur, quàm oportet. Existimauit rectè prælaudatus Plinius lib. 5. epistola 6. primum scriptoris officium esse, titulum suum legat, atque identidem interroget se, quid caperit scribere, sciatque, si materia immoratur, non esse longum; longissimum, si aliquid accersit, atque attrahit. Nostri operis materia est Empyreum, ei immotor, ei me totum impendo: adscititium non est quicquid ad illius deseruit illustrationem. Possent quidem quandoque multa breuiter dici; sed ubi breuitas sententiarum pondera non extenuat, non ubi intellectus multa necessariò intelligenda defraudat. Inualuit & segnitia Modernorum, quæ mox superfluum vocat quicquid cum eorum desidia non concordat, non sic apud antiquos, quorum si sapientia vèstra recordari voluerit, etiam longissima nostra, breuissima reputauit. Ita suas, & meas agit partes Petrus Abbas Cluniacensis lib. 1. epistola 34. Fatetur etiam Plinius in priori loco citatus, breuitatem custodiendam esse, si causa permittat; alioqui præuaticatio est transire dicenda, præuaticatio etiam, cursim, & breuiter, attingere, quæ sunt inculcanda, insi-genda, repetenda. Nam plerisque longiore tractatu vis quadam, & pondus accedit. Vtque corpori ferrum, sic oratio animo non iltu magis, quàm mora inprimitur: . Et hercule ut alia bona res, ita bonus liber melior est quisque, quò maior: . Non minus non seruat modum, qui infra rem, quàm qui supra, qui adstrictius, quàm qui effusius dicit: . Alius excessisse materiam, alius dicitur non implese; æque uterque, ille inbecillitate, hic viribus peccat: quòd certè etsi non limitatoris, maioris tamen ingenij indicium est. Excreuit Empyreologia vltra opinionem; sed tot, tanque varias res complectitur, ut possit lector eam et si in vniuersitate longissimam, breuissimam, in partibus indicare. Vti de quadam sua oratione ait idem Plinius lib. 9. epist. 4. Vt cumque sit paucis me verbis vsum putabo semper, cum de secretis loquor cælestibus. Nec enim de his dignè loqui possumus, etiam si linguis Angelorum loqueremur, quibus datum est enarrare gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiare. Quæ sunt verba Pothonis Presbiteri Prumiensis lib. 3. de statu domus dei cap. 8. Et verò si adhuc longius, quàm par esset, iudicetur nostrum opus, legat illud per partes, qui cognitum habere voluerit; si autem non voluerit, de longitudine*

non queratur. Sic fermè S. Augustinus lib. 4. de Doctrina Christiana, cap. 31. denique siue in longitudine, siue in breuitate peccarim, dicam cum Cassiodoro lib. de Anima cap. 9. *Cuius talis est disciplina, ut id, quod intendit, ita explicet, ut neque amplius neque minus aliquid dixisse videatur.*

PRÆLOQVIVM XIX.

De Stylo Empyreologiae

77

STylus operis Scholasticus est Nam ut disco ex S. Hieronymo in epistola 125. ad Damasum q. 2. *Disputanti mihi non ex flumine Tulliano ducendus est eloquentie riuulus, nec aures Quintilianii flosculis, & scholari declamatione mulcenda. Pedestris, & quotidiana similis, & nullam lucubrationem redolens oratio necessaria est, quæ rem explicet, sensum edisserat, obscura manifestet, non quæ verborum compositione frondescat. Sint alij disertis, laudentur, ut volunt, & inflatis buccis spumantia verba trutinent; mihi sufficit sic loqui, ut intelligar. S. Ennodius in libello aduersus eos, qui contra Synodum scribere præsumperunt, inquit elegantissimè, Non militis sunt picta verba, sed ori. Campus fortem postulat, pax profunda redimitum, qui pro futura asserit loquelam, quæ penicillo artis est colorata, contemnat. Rursus in dictione 3. data Stephano *Qui vice Dei iudicat, non desiderat picta colloquia, sed quæ infucatus commendat nitor ingenij, quia in his etiam sine amore blanditur eloquentia; in illis splendorem suum veritas nuda commendat. Sine phaleris est omne quod dicit affectio, ad vnguem fabricantur illa quæ volumus non tam speciem recti habere, quàm similitudinem. Synesius etiam in Dione ait, Philosophia luxuriantis lingua delicias amouet, graue, ac moderatum decus amplectens, cuiusmodi est vetus illud, & natura consentaneum, & propositis ad dicendum rebus accommodatum. S. Basilii in epistola 167. scribit. Dictionis in affectata, & incomposita simplicitas decora mihi videbatur, & conueniens professioni Christiani hominis, cuius est non ad ostentationem magis scribere, quàm ad publicam utilitatem. Liceat huc conuertere illa S. Petri Chrysologi in ferm. 18. In hac lectione quid spiritualis intelligentia lateat, si scire volumus, verborum flosculos non queramus. Qui maturitatis fructum querit, despicit amana camporum: Viola, Rose, lilia, narcissus, grati flores, sed grati panis, Quod est odor naribus, hoc est auribus sermonis ornatus, quod dat panis vita, hoc dat scientia salutis. Seponenda est ergo eloquentia voluptas quando scientia deposcitur fortitudo. Vnde Censore S. Prospero lib. 3. de vita contemplatiua cap. 34. Prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia, quando non res pro verbis, sed pro rebus enuntiantis verba sunt instituta. Videantur Hildebertus Canomanensis in epistola 64. alii que Patres congesti à Nostro Maximiliano Sandeo in Monitis proœmialibus Grammatici Prophanis, & in commentatione 12.**

Sed non ideo Barbarum, & sine lege stylum adhibeo, scriptoris voci vnum hunc scopum, & primum propositum, Vult Lucianus in Dialogo, quomodo historia sit scribenda, ut planè indicet, & quàm lucidissimè rem ipsam declaret, verbis neque

78

neque obscuris, & extra communem vitam positis, nec etiam vulgaribus istis, & tabernariis, sed i a ut à plerisque intelligantur, & ab eruditis laudentur. Ioannes Picus Mirandulanus in epistola 4. ad Hermolaum Barbarum, cum de barbarie antiquorum plurimum scholasticorum egisset, & pro ea exercuisset ingenium, concludit tandem, *Quorum sententia nec ego planè accedo, nec ingenio cuique, & liberali accedendum puto.* Catharinus in speculo Haresum consideratione 8. ait, *Nec me latet, desiderari in scholasticis nostris sermonibus elegantiam, cultum, candorem, item aliquem tradendi modum, & methodum lucidiorem. Nec ibo inficias hanc atatem, cum lingue eruditiores facta sunt, id suo iure quodammodo postulare, ne sit omnino inculta, & turbata, & inornata, atque inordinata loquutio.* Quòd si veterum illorum in loquendo duritiem, & inconcinnitatem sectari nihilominus mauis, audi Tullium in 1. quaestionum Tusculanarum, *Fieri potest, ut rectè quis sentiat, & id, quod sentit, politè eloqui non possit. Sed mandare quempiam litteris cogitationes suas, que eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis otio, & litteris.* Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit præter eos, qui eandem licentiam scribendi sibi permittunt. Melchior Canus in Proæmio ad lib. 2. de locis Theologicis ait, *Flumen nobis inanum verborum displicet, quibus sententia deest, nec sententiarum subtilitate capimur, si orationis est siccitas.* Nostræ orationi satis erit, si intelligatur, & non vituperetur: quæ et si elegantior fieri potuisset, sed ego stylum ita temperavi, ut rem potius, quam verba legentibus commendem. cum Vigilo lib. 1. contra Euthychetem. Inter alias Octauiani Imperatoris laudes recenset hanc Suetonius, *Quod genus eloquendi sequutus est elegans, & temperatum, vitæ sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum fatoribus.* Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissimè exprimere. Quod quo facilius efficeret, aut nec ubi lectorem, ubi audiorem obturbaret, ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque coniunctiones sapius iterare dubitauit, que detracta afferunt aliquid obscuritatis, et si gratiam augent. Enitor egomeos sensus sine vocum ambagibus, ac labyrinthis, proponere, ut eorum euitem execrandum morem, quorum loquendi formulas in scholasticis diputationibus nec Oedipus ipse percipiet; & verborum latebras forsan amant, quia veritati indagandæ non student. Hæc certè docente S. Zenone Veronensi, vel potius S. Basilio in sermone de præcepto, *Attende tibi, est emendati natura sermonis, ut neque obscuritate, qua dicuntur offuscet, neque abundans ineptiis, vim rerum, qua indicantur, faciat euanescere.* Effingo plerumque rationes, & argumenta ad formam syllogisticam. Scholam enim ego placare volo, scholæ propria verba, peculiareque loquendi formas submonere non audeo, ut nec ausus est memoratus Canas. Iniucundam eiusdem verbi repetitionem non recusò, quoties ex reticentia obscuritatem timeo.

79 *Melius est; ut reprehendant nos Grammatici, quam non intelligant populi quæ est S. Augustini sententia in Psal. 138. tunc que nostræ defensionis conducet, cum voces, & phrasæ Grammaticorum palato inspidas, sed schola vernaculas,*

rebusque explicandis accommodas vsurpemus. Eiusdem S. Doctoris præceptio est tract. 2. in Ioannem cap. 1. v. 13. *Non timeamus ferulas Grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam, & certiore peruenimus. Reprehendit, qui intelligit, ingratus, quia intellexit.* In lib. etiam 4. de doctrina Christiana cap. 11. inquit, *Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire, quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil querimus, nisi patere, quod clausum est.*

PRÆLOQVIUM XX.

De Methodo Empyreologie.

80 **G**Narus, quanto iure commendetur Methodus in tradendis scientiis, curauit Empyreologiam disponere ad ordinem tum naturæ, tum doctrinæ, mutuans ex vtraque quæ ad clariorem, & faciliorem operis structuram facere perspexi. Si enim rebus mundanis decorus est ordo, atque scientia, multò profectò magis eam obseruari conuenit; ut docet S. Gregorius Nyllenus oratione 2. de Christi resurrectione, in rebus magnis, atque celestibus, Huc etiam deseruit illud Cassiani in collatione 14. cap. 1. *Multa quidem scientiarum in hoc mundo sunt genera, tanta siquidem earum, quanta & artium, & disciplinarumque varietas est. Sed cum omnes, aut omnino inutiles sint, aut presentis tantum vitæ commodis presint, nulla est tamen, que non habeat proprium doctrinæ suæ ordinem, atque rationem, per quam ab expetentibus possit attingi. Si ergo illa artes ad insinuationem sui certis, ac propriis lineis diriguntur; quanto magis religionis nostræ disciplina, atque professio, que ad contemplanda inuisibilium sacramentorum tendit arcana, nec presentis questus; sed æternorum retributionem expetit præmorum, certo ordine ac ratione subsistet? Hactenus ex Cassiano, cuius verba, si pauca demas, videntur ad rem nostram nata. Gerson tract. 6. super Magnificat, aiebat, *Materiam afferre non possumus, nisi communem toti seculo; forma verò potest esse nostra; ut elementa communia sunt, sed per formas mixtorum in species distinguuntur. Cuperem hoc modo fieret inter nos; modus enim tractandi quasi formalis est, tollens suauitate fastidium, & inuitans, vel irritans ad essentiam.* Hactenus Gerson, ex cuius desiderio materiem Empyreï communem, & antiquam peculiari, ac noua forma, quæ lectores non fastidiret, sed alliceret conati sumus vestire. Nihil in compositum, indigestumque placuit afferre. Vt nec placuit S. Hilario lib. 1. de Trinitate, *ne operis inordinata congeries rusticum quendam tumultum perturbata vociferatione praberet, & ne confusione multarum rerum aut dicentis, aut audientis impediretur ingenium,* Iuxta cautionem Valeriani Episcopi Cemeliensis in homilia 8. quæ est 2. de Misericordia.*

Communes de Methodo regulas, & præcepta seruans diuido opus in partes principales, & in libros; hos autem in Exercitationes; quas partior in sectiones, & istas in numeros; ne verò sectiones longitudine pariant fastidium, & difficultatem, subdiuido in varios titulos non raro. *Est*

81

Est enim hominum consuetudo facilius docere, & dicere, quæ diuina possunt euidentius elucere, ut obseruat Cassiodorus lib. de Anima cap. 2. atque ut Seneca in epistola 89. quicquid in manus creuit, facilius agnoscitur, si discessit in partes, & Rutilius Numatianus lib. 2. Itinerarij rationem reddens distributi operis in duos libros.

*Sipe Cibis affert serus fastidia finis.
Gratior est modicis haustibus unda sui.
Interualla via fessis prestare videtur.*

*Qui notat inscriptus millia crebra lapis.
Aufonius in Edyllio distinctio sensum.
Augeat, & ignauis dant internalla vigorem.*

Quidnam autem contineat Empyreologia percipere poteris vel vno oculorum iactu in Indicibus Exercitationum apponendis, vel singulis partibus, vel toti operi, si non excedat vnus iusti voluminus mensuram.

82 Quoties ex aliquo principio generali inferenda est specialis conclusio pertinens ad Empyreum instituo digressionem, in qua principium illud, qua possum firmitate stabilio, pertinaci diligentia in explorando veritatem perseverans, quin radio eius penitus inuestiganda culibet opinioni temerè succumbam, ut liber sim à fugillatione, qua nonnullos inurit Minutius Felix in Octauio. Et si verò spatiet in statuendis principiis generalibus, id semper in votis fuit, ut non paginam, sed causam implem. Præsentio fore, rigidos aliquos censores, qui dicant, me hac ratione & prætextu Empyreici voluisse luci publicæ tradere Philosophiam, quam meis dictavi discipulis. Non ibo inficias, plura ex illa huc conuertisse; ast ni fallor, non extortè, non violenter, non vltra præfixum scopum. Nec crimen est, nostras elucubrations sub tam nobili materia in lucro, & quæstu ponere. Innumeri sunt Authores, qui sic se gessere, non solum sine calumnia, sed etiam cum laude.

83 Doctrinæ coactus consequentia, breues aliquando facio excursus. Licere sibi frequentes, putauit S. Ambrosius Præfatione in lib. 4. super Lucam, *Nam si ij, qui magnum mare littoralis parant navigatione transmittere, altioris compendium cursus, iidem ut nos, fiducia infirmitate vitantes, agrum, & vbes littore deductas, capti locorum decore frequenter inuisunt; quando magis nos in tanto non elementorum, sed gestorum caelestium siti profundo, viciniores legere portus, & frequemes amare debemus excursus, ne quis longe navigationis radio fatigatus, fastidij vomitum tenere non possit. Certè si quis in tuta ratis vitia in fida perspexerit, tanquam frequenti librorum portu obiecto, licet ut aurium vela deponat, lectionis anchoram figat, non videtur deseruisse nauigium, sed confecisse cursum, qui descendit in portum. Et plerisque locis fortassis amenitas locorum ipsa inuitet pratermeantem.* Hæc de excursibus frequentibus S. Ambrosius: nostri rari erunt, & occasione peculiaris alicuius doctrinæ. Cum enim sua quisquis inuentioni faueat, ut ait Plinius lib. 1. epist. 20. fas sit nonnunquam, quid ex illa sequatur circa alias materias, velut digito monstrare. Obuiæ fiunt quandoque extrinæ nonnullæ quæstiones, quas infalutatas præteritisse, neque verbanitatis, neque Magisterij patiuntur leges. Pertinet namque, secundum S. Augustinum lib. 4. de doctrina Christiana cap. 20. ad docendi munus non solum aperire clausa, & nodos

soluere quæstionum, sed etiam dum hoc agitur aliis quæstionibus, quæ fortasse inciderint, ne id, quod dicimus improbetur per illas, aut refellatur, occurrere.

84 Superfedeo multoties aliorum refutandis difficultatibus, contentus meos (quales quales sint manifestasse, ne videar semper eam rem in studium, & exercitationem quandam veruisse, ut memini obiurgasse in Teopompo Lucianum; & Olympiodorum in Philosophis Gentibus, qui alterius euerunt, & impugnant sententias, semperque interesse grauissimum bellum gerunt. Ita enartatione in cap. 12. Ecclesiasticis v. 12. Et de eisdem ait Eustachius commentario in Exameron, *Nulla sententia apud eos immota manet, semper primum oppugnante secundo; ita ut eos refellere, nihil sit negotij, cum illi sufficiant propriis dogmatibus euerendis; quæ humana ratione, iudicioque prodita multis obscuris latebris innoluta latent, nec vlllo firmitatis fulcro constabilita vacillant.* Expediit sæpe, amulari Socratem, de quo Laertius lib. 2. inquit, *Nitebatur summo ingenij acumine, non tam illos (id est, aduersantes Philosophos) ex sententia refellere, quam quod, ipse, verum esset, inuenire.*

85 Sed tamen sæpe etiam oportet ex censura Seneca lib. 6. Naturalium quæstionum cap. 19. *omnium copiam facere, & quæ improbamus damnare potius, quam præterire.* Tunc præcipuè oportet, cum per aduersarios crescunt præcepta veritatis, & hæc per ea ipsa, quæ ei aduersantur, elucet, ut loquuntur S. Chrysostomus homilia 4. in Genesim & S. Hilarius lib. 7. de Trinitate. Tales sunt aliquorum opiniones, ut eorum produxisse argumenta, quibus contra veritatem armantur, sit promouisse magnoperè eandem ipsam veritatem. *Et valdis absque dubio nititur privilegij, qui causam suam de Aduersarij asserit instrumentis. Speciosa victoria est, contrariam partem chartulis suis, velut propriis laqueis irretire, & testimoniorum suorum vocibus confutare, & amulum telis suis euincere, ut oppugnatore sui argumenta tuis probentur vilitatibus militare.* Sic S. Hieronymus in sermone de Resurrectione, vel S. Maximus Taurinensis, vel Eusebius Gallicanus in homilia de Pascha. Pressius S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu Anima cap. 6. *Gloriosum victoria genus est, ab eo, cum quo decertes, arma capere.*

86 Porro optandum est, ne cum in hoc nostro sæculo tam vsitatum sit, ut alij alios impugnent, dicere quis possit, quod de suo S. Hilarius scribens ad Constantium Augustum, *Dum in verbis pugna est, dum de nouitatibus quæstio est, dum de ambiguis occasio est, dum de autoritatibus quærela est, dum de studiis certamen est, dum alter alteri anathema esse capit, prope iam nemo Christi est. Incerto enim doctrinarum vento vagamur, & aut, dum docemus, perturbamus, aut dum docemur, erramus.*

PRÆLOQVIVM XXI.

De dilata editione huius operis.

87 **N**ostræ Empyreologiæ necessè est, ut multum pereat ex venia, cum amiserit, quam solam habuerit gratiam celeritatis, quod de suis carminibus dixit Statius in Proæmio ad 1. librum Syluarum. Imposuimus primam manum huic operi quam

quàm breuissimè, & septem ab hinc annis; suadebantque amici; vt iam tunc in publicum emitteremus. Sed respondebamus cum S. Augustino epistola 7. *Angit me planè Horatiana sententia.*

Nescit vox missa reuerti.

Hinc est, quod periculossimarum questionū libros: diutius teneo, quam vultis, & fertis, vt si nō potuerint non habere aliqua, que reprehendantur, salte pauciora sint, quàm esse possint, si precipiti festinatione in consiliū: eaderentur Addebamus illud S. Ambrosij lib. 7. epistola 39. sex diebus factum mundum exprimit (Moyles) non quod Deus tempore indiguerit ad constitutionem eius cui intra momentum suppetit facere que velit, dixit enim, & facta sunt, sed quia ea, que fiunt, ordinem quarunt, ordo autem tempus, & numerum plerumque exigit. Illud quoque precipue, quoniam nobis ad operandum famam daturus, numerum dierum seruaui, & tempora; nos enim tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus, ne precipitemus consilia, atque opera nostra, ne ordinem pratermittamus S. Hieronymus in epistola ad Rusticum de viuendi forma, si etiam ipsum instituit, Ne ad scribendum cito prosilias, & leui ducari insania multo tempore disce, quod doceas. Idem S. Doctor in epistola ad Pammachium de obitu Paulinæ ait, ex Quintiliano, Primum hoc constituendum, hoc obtinendū est, vt quā optimè scribamus; summa hac est rei. Cito scribendo non fit, vt bene scribamus. Bene scribendo fit, vt cito. His de causis ad nonum vsque annum, qui ad scribendum relaxatur Authoribus vt ex vulgato Horatij hemistichio in Arte Poetica.

nonumque prematur in annum.

Inquit Cassiodorus lib. & epistola 1. Procrastinaui editionem Emphyreologiæ, totoque eo tempore extremam manum imponere curauī, quantum in me fuit. Et tale quidem debebat esse de Cælo Emphyreo opus, vt dici posset.

Cælo ne peractum.

Fluxit opus.

Sed cum è mea prodierit manu, non poterit non imperfectum, impoliturumque haberi.

Clausula Præloquiorum.

Et iam satis de præloquiis, ne magis offendar nimis affectata defensio, vt præmonet Cassiodorus in Præfatione ad lib. 11. variatū, atque vt Plinius lib. 4. epist. 14. longiore præfatione vel excusare, vel commendare ineptias, ineptissimum: licet solum valde sit, attestante S. Fulg. Episcopo Carthaginis noui lib. 3. Mithologiæ in scientia formidolosam suspicionem excusandi querere suffragia: quo quicquid ignorantia, incursum mater, peccauerit, id venia absoluat petito, que culpas vestire consuevit. Iudice S. Ambrosio in epist. 40. ad Sabinum, *Atale se habet liber, qui sine assertore non defenditur.* Idcirco nolim esse nimis assertor nostræ Emphyreologiæ. In quasi plura alia implacida sint lectori, nostræq; egeant defensione, haud quaquam mirabimur, quinimò cum S. Sidonio lib. 9. epistola 11. dicemus, *Facturus rem videbar impudentissimam, si tantum mihi cuncta placuissent, vt nullatibi displicitura considerem: & cum Sedulio in epistola ad Macedonium præfixa operi Pæchali soluta oratione confecto, Proferant sua si qui carpere nituntur aliena. Promptius est omnibus iudicare, quam facere, & de castrensi munimine pericula securo vultu conspicerem.* Existimauit rectè Philippus Abbas in cap. 49. de silentio clericorum, *vix quemquam posse inueniri tam felicem statum temporis habuisse, vt veraciter gauderet, se nullum detractorem, nullum amulum pertulisse suorum librorum; nec minus rectè Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum nullam scripturam aliquam ita fortunatam prodire, cui nullus omnino contradicat.* Non aded superbè de nostra cogitamus, vt nullum ei refragaturum putemus. Contradicant, qui velint; patiemur namque redargui, refellique; quod quidam ferunt animo iniquo, quia certis quibusdam, destinatisque sententiis quasi addicti, & consecrati sunt, eaque necessitate constricti, vt etiam, que non probare soleant, constantia causa cogantur defendere. Nos qui sequimur probabilia, neque ultra id, quod verisimile occurrerit, progredi possumus, & refelli sine pertinacia, & refelli sine iracundia parati sumus, ex Tullij consilio in q. 2. Tusculanarum.

PARS PRIMA.
EMPYREOLOGIÆ

S E V

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ
DE EMPYREO CÆLO.

IN prima huius operis parte examino ea, quæ pertinent ad Empyreum intrinsecè, ut est in se, secundum esse substantiale, & accidentale. In secunda expendo ea, ad quæ se habet extrinsecè. Iam ergo ad primam accedentes,

———— Cælo tentabimus ire.

Tenuitatis tamen nostræ conscij, & diuino freti auxilio. Quis enim de terrenis ad cælestia, de umbra ad claritatem, de exemplari ad penetralia veritatis humano gradu sine diuino ductu possit ascendere? Ut inquit S. Ambrosius in Psalm. 118. Oëtonario 3. Adesto dux, ô ter Maxime Empyreï, totiusque vniuersi Monarcha,

Da, Pater, æthereos mentis conscendere cætus.

Empyreumque sacro sub nomine noscere cælum.

Si fautor adsis, tunc

Nihil mortalibus arduum est.

Tunc non

Cælum ipsum petimus stultitiâ,

Sed summa prudentia, & religioso ausu. De Epicuro cecinit Lucretius,

Quem nec fama Deum, nec fulmina, nec minitanti

Murmure compressit cælum, sed eo magis acrem

Virtutem irritat animi, confringere ut arcta

Naturæ primus portarum claustra cupiret.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra

Processit longè flammantia mænia mundi;

Atque omne immensum peragrauit mente, animoque.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

C Vnde

Vnde refert nobis victor quid possit oriri,
Quid nequeat.

*Nos non extra uniuersi mania, (quod vanum, & inutile foret)
sed ad supremam, nobilissimamque ipsius arcem, & partem, ad
Dei Regiam, & Beatorum Metropolim procedimus, tota animi
submissione, & annuente Numine, vt piè præsuminus.*

LIBER PRIMVS.
DE NOMINE,
EXISTENTIA, PRODUCTIONE,
ET ANTIQVITATE EMPYREI CÆLI.

AGGREDIOR primum de Empyreo librum; qui
erit velut cardo totius susceptæ tractationis. Itaque,
Deo fauente, ausus me credere cælo, insuetum per iter,
nomen, existentiam, productionem, & antiquitatem
Empyrei in primis explanabo, & elucidabo,
—————. Ipsūque recludam
Æthera. —————.

EXERCITATIO PRIMA.

De Nominibus Cæli & Empyrei.

QVONIAM, vt pulchrè ait S. Isidorus Hispalensis lib. 1. originum
cap. 7. *Nisi nomen scieris, cognitio rerum perit*, ideo in limine operis
oportuit præmittere vocum *Cæli*, ac *Empyrei* explicationem.

SECTIO PRIMA.

De Nomine Cæli.

Varias Nominis etymologias refero deprom-
ptas ex Ecclesiasticis scriptoribus, non cu-
rans modò de secularibus, neque fidem adhibens
illis, quæ ex Phœnicum Theologia memorat Eu-
sebius Cæsariensis lib. 1. de preparatione Euan-
gelica, scilicet Indigenam cognominatum fuisse
postèa *Calum*, & ab eo supremum corpus cælum
fuisse appellatum. In primis S. Augustinus, aut
Pseudo-Augustinus q. 106. de vtroque Testamen-
to mixtim, S. Thomas, aut Pseudo-Thomas in
Postilla super Genesim cap. & v. 1. volunt *calum*
à *celando*, seu *oculendo* dictum, quia inferiora om-
nia vniuersi corpora celat, & tegit. Huc forte
respexit Ouidius, cum lib. 1. *Metamorph.* cecinit.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

*Ante mare, & terras, & quod tegit omnia
calum.*

Pelbartus lib. 2. Rosarij Theologici v. *Calum*. §. 1.
tradit, ideo *calum* nuncupatum, præsertimque
Empyreum, quia *celat à nobis caelestes spiritus, &
Beatos*. A quo non longè abest Venerabilis Beda
expositione in Genesim, cum à *celando arcana* ap-
pellatum pronuntiat cælum. Si hæc arrideat no-
minis etymologia scribetur *calū* sine diphthongo.

S. Isidorus lib. & cap. 3. originum notat, di-
ctum à *calatura*, eo quod tanquam *vas calatum im-
pressa habeat signa stellarum*. Distinxit enim id
Deus *claris luminibus, & impleuit, solis scilicet, &
Luna orbe fulgenti, & astrorum micantium splen-
dentibus signis adornauit*. S. Isidorus imitatus est
S. Ambrosium, qui lib. 2. *Exameron* cap. 4. dix-
erat: *Calum, quod Vranos Græcè dicitur, Latine, quia
impressa stellarum lumina velut signa habeat, tan-
quam calatum appellatur, sicut argentum, quod*

C 2 signis

signis eminentibus resulget, eclatum dicimus.

3 V. Beda expositione in Genesim deducit à celsitudine nomenclaturam cæli. Quæ deductio apprimè quadrat Empyreo, cunctorum corporum cellissimo. Vnde Ægidius Romanus 2. p. exameron cap. 23. contendit, Empyreum vocari *calum*, non quia celans cum habeat lumen, & non corpora opaca, sed quia celsum.

4 Rupertus lib. 1. in Genesim cap. 29. *Calum à cernendo trahit, quia oculos habentium neminem latet, unde & Græcè Vranos dicitur.*

5 Richardus de S. Laurentio lib. 7. de laudibus B. Mariæ proponit dici *Calum quasi cellerium Domini, quia inde descendunt ad terram, id est, ad terrenos, omnia data optima, & omnia dona perfecta.*

6 Idem Richardus cogitat, dictum à *Casa elios*, id est, domo solis, quod non displicuit Authori librum de mundi imagine lib. 1. cap. 14. Authori etiam librorum de gemma animæ lib. 1. cap. 101. Comestori in historia Genesim cap. 4. Hugoni de S. Charo in Ioann. 6. vers. 40. Thomæ in cap. 15. Apocalypsis vers. 5. Iacobo de Vitriaco Dominica 11. & 21. post Octauam Pentecostes Bernardino de Busto parte 2. Rosarij sermone 19. Ex quibus etymologiis germaniores sunt prima, & secunda; huic ego morem geram cū & ne aliquis cum Ænea Syluio notante etymologizantium vitia in lib. de liberorum educatione derideat nonnullas ex memoratis deductionibus, sciat earum Authores attendisse potius ad vocis similitudinem, quam ad veram nominis originem. Sic Iustinianus in principio institut. de Testamentis deriuauit testamentum à testatione mentis, & Trebatius lib. 1. de Religionibus facellum à sacra cella, legatur Didacus Couarruias in tit. de testamentis p. 1. Rubrica n. 1. ac 2.

7 Licet à Sydereo ad Empyreum videatur translatum cæli nomen, tamen S. Clemens lib. 1. Recognitionum secus euenisse significat, dum inquit. *Idque firmamentum calum conditor appellauit, antiquioris illius vocabulo nuncupatum.* Concordant S. Clementi Origenes lib. 2. Periarchon cap. 3. S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ cap. 12. Nicetas lib. 4. Thesauri in confutatione hæresis 9. Gazæus in cap. 1. Genesim vers. 8. Athanasius Sinaita lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron; quarum postremus scribit, *Calum quidem superius, & quod non cadit sub aspectum, naturâ ab initio vocatum est calum; firmamentum autem materiale, quod ab imo descendit, non natura ab initio factum est calum, sed post unionem, quam habuit cum celo naturâ inaspectabili, tunc ipsum quoque calum est appellatum.* Credo, hos Patres ideo dixisse nomen cæli translatum esse ab Empyreo, seu à cælo, prima die condito, ad syderum, seu ad firmamentum, secunda die constructum, ac solidatum, quia nomine cæli intelligebant corpus firmum, & solidum, quale ab initio fuit Empyreum saltem secundum superficiem concauam, & conuexam; cum tamen corpus, ex quo constructum est firmamentum, cælumve sydereum, non fuerit ab initio nisi fluidum, & molle, utpote aqueum. Si iuxta Hebraicum textum cæli nomen spectemus, non ex Empyreo, ad sydereum, sed ex sydereo ad Empyreum esse translaturum, persuadet vox *schemaiin*, id est, *ibi aqua*, imposita primò ad significandum firma-

mentum conditum ex aquis, extensa autem à Moysè ad significandum Empyreum, cum dixit, *In principio creauit Deus calum.* Ita obseruant Molina disp. 2. de opere sex dierum, & Salius in scholiis ad c. 6. Apparatus in annales veteris Testamenti. Addit Iacobus Bonfrerius in c. 1. Genesim v. 7. *sicut cæli mobiles vocari sunt, schemaiin, quod eorum superficiem conuexam tegant aqua; ita & calum Empyreum vocari potuisse schemaiin, quod eius superficiem concauam impleant aqua.*

Empyreum non cælum utcumque, sed *cælum cæli* & *cæli calorum* sacris in litteris vocitari consuevit, ut constabit ex variis testimoniis decursu operis elucidandis. Vnde sicut epithalamium Salomonis sibi ob excellentiam vendicauit *Cantici Canticorum* insigne; ita Empyreum & *Cælum cæli* & *cælo calorum* dicitari est assequutum. Ad Hieronymum de Hormacchea prologo 1. in Cantic. Canticorum sect. 2. num. 28. apud quem reperies obseruationem hanc non sine cothurno adornatam.

SECTIO II.

De Nomine Empyrei.

9 **E**mpyrei nomen à τὸ ἕως πύρος Græcè, id est, ab igne adiciuit sibi hoc cælum ob splendorem, ut docet Angelicus Præceptor 1. p. q. 66. art. 3. in corpore, & multo antea vocatit Strabus in Glossa ordinaria ad cap. & v. 1. Genesim, ac ex illo Magister sententiarum lib. & dist. 2. Nam cum in igne detur ardor, & splendor, cælum dicitur Empyreum, seu ignitum, non ab ardore, aut calore, sed ab splendore, in quo solo ignem æmulatur. Sic stellarum globi vocantur quandoque flammigeri, & ignes caelestes. Vnde Papinius lib. 3. syluarum in Hercule Surrentino.

Dum me flammigeri portabit machina cæli.

Non quidem ob calorem, sed ob emicantem lucem, ut obseruat Petrus Hurtadus disp. 1. de cælo sect. 2. §. 18. Sic etiam cælum crystallinum dicitur aqueum, non propter naturam aquæ, sed quia perspicuum est, ut aqua, utitur hoc exemplo Ludolphus Carthusiensis in Psalm. 148. v. 4. Eximio Doctore P. Francisco Suarez improbabile non videtur, lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 2. nominis rationem duci, quia sicut ignis supremus est inter elementa, ita & Empyreum inter omnes cælos. Cælius Rodiginus lib. 1. lectionum antiquarum cap. 14. reuocat quidem nomen in splendoris exuberantiam; sed quatenus hoc cælum *syderibus suis, hoc est, Angelis sit insigne.* Aduerteret hic in Grammaticorum gratiam, piscem, quem vocant Latini *lucernam maris, quia lingua ignea per os exorta tranquillibus noctibus resulget*, ut ait Plinius lib. 9. Historiæ naturalis cap. 27. appellari Empyreum à S. Gregorio Nazianzeno in præceptis ad virgines,

Empyrus est piscis, qui nunquam absimitur igne, Verum ardens mediis effulget in aquoris undis.

Pythagoras in quodam carmine apud Lærtium meminit eiusdem piscis, ac nominis,

*Ipse etenim quandoque fui puer, atque puella,
Empyrius, & tumidi, maris, ales, & arbor.*

Sic vertit Iacobus Billius in notis ad S. Nazianzenum. Et de eo pisce consulendi sunt Hyppolytus Saluianus Historia 63. Aquatilius, Contadus Gesnerus lib. 4. de Aquatilibus pag. 588. Vlysses Aldrouandus lib. 2. de piscibus cap. 3. Sed his relictis, quibus veniam dabit tetricus lector.

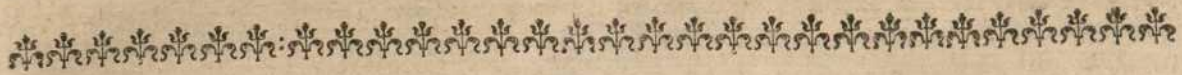
10 S. Thomas sollicitus est, ut ostendat, Augustinum, dum contra Porphyrium usurpat lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 9. & 27. loca *Empyrea*, sublimitatesque mundi *Empyreas*, nullatenus meminisse cæli *Empyreï*, sicut postea ex V. Beda, & Strabo positum fuit à Modernis. Imitatur Angelicum Doctorem Dominicus Bañez in commentario illius art. 3. transcribens, quæ de Angelis *Empyreis* congerit Viues ad præcitatum locum S. Augustini. Verum *Empyreï* nomen pro cælesti domicilio à Christianæ Religionis incunabulis vsitatum persuadet Epistola 2. S. Anacleti Pontificis Maximi, cuius in fine hæc habentur, *Nam & in nouissimo tempore hic sensu non inaniter poterit coaptari, in quo tempore Dominus ex cælesti aula, ac Empyreo domicilio, pessimi demonis iam ferre dedignans tyrannidem: .: . pro redemptione nostra carnem suscipiens aduenit.* S. Augustinus in soliloquiis cap. 31. scribit: *Hoc est calum tuum Domine, calum celans superarcantum, superintelligibile, superrationale, & superessentiale lumen, de quo dicitur calum celi Domino. Calum celi, cui terra est omne calum, quia mirabiliter exaltatum est super omne calum. Ad quod etiam terra ipsum calum Empyreum; hoc enim est calum celi Domino, quia nulli notum est nisi Domino.* Hactenus S. Augustinus, si eius sit soliloquiorum liber, qui circumfertur, Boetius cap. 3. de disciplina scholarium ait, *Prima verò litteralis protractio quasiuit utrum celi Empyreï dominatio terrenitatis aliqua particeps natura possit obfuscari.*

11 Michaël Psellus refert ex Chaldaicis Zoroastreorum oraculis, septem corporeos asserunt mundos, *Empyreum unum, & primum, id est, igneum, & tres post ipsum Ethereos, deinde tres alios materiales, quorum extremus terrestris, & semilucidus vocatus est, qui sublunaris locus est.* Ita vertit ex Græco in Latinum sermonem Eugubinus in recognitione Veteris Testamenti ad Hebraicam veritatem, cap. 1. Genesis, qui cap. 2. addit; *Opinio Christianorum de calo Empyreo, non tam nostra videtur esse, quam vetustissimarum gentium, ut modo diximus, præsertim Chaldeorum, qui septem corporeos mundos numerantes principatum tribuebant mundo Empyreo.* Proclus apud Simplicium in 4. Physicorum cap. 5. *Duas (dicebat) sphaeras cum nostris animis cogitemus, vnã quidem lucis vnus, alteram autem ex multis corporibus, æuales ma-*

*gnitudine; sed vnã quidem simul cum centro firmam, & stabilem colloca; alteram autem cum in eam inieceris, & totum mundum videbis esse in loco, & moueri, in luce immobili, & eum, quòd ad seipsum totum attinet, esse immobilem ut locum inuictur; moueri autem per partem, ut in eo sit loco inferior. Hæc cum dixit (adiungit Simplicius) dicta sua confirmat ex Platone, ut qui lucem illam, quæ est in republica, Iridi similem, locum esse dicat; & ex oraculis, quæ data sunt Chaldais, ea, quæ de fontana anima dicta sunt adducens, lucem omnino ignemque animans, atque athera mundos. Hanc enim essetucem, quæ est supra Empyreum, quæ est vnitas ante Trinitatem, & Empyreï, & atheri, & materialis. Hanc autem esse dicit, quæ æternas primum Deorum suscepit conditiones, & per se spectanda spectacula iis, qui digni sunt, in se ipsa ostendit. Tantum ex Proclo Simplicius. Vnde mirum non sit, Cardinalem Toletum lib. 4. Physicorum cap. 5. quæst. 7. affirmasse, agnitum à Proclo, & Simplicio Empyreum, Martianus Capella lib. 2. de nuptiis Philologiæ, & Mercurij, cum finxisset, Philologiam peruenisse ad primum mobile cælum, motoremque ipsius, adicit, *Quoniam extra mundanas beatitudines eum transcendisse cognouerat, Empyreo quodam, intellectualique mundo gaudentem iuxta ipsum extimi ambitus murum annexa genibus, ac tota mentis acie coarctata diu silentio deprecatur.**

12 Quòd si aliquis contendat, antiquos hoc nomine *Empyreï* voluisse tantum significare partem aliquam cæli syderei, ut de Porphyrio conatur S. Thomas inquires, *Porphyrius tanquam Platonicus calum istud sydereum igneum esse existimabat, & ideo Empyreum nominabat, vel atherum, secundum quòd nomen atheris sumitur ab inflammatione, & non secundum quòd sumitur à velocitate motus: Satis pro instituto præsentis erit, nominis antiquitatem ostendisse, & illud rectè translatum esse ad significandam cælestem Beatorum lucidam, immobilem, & incorruptibilem sedem. Nominis translatio hæc percipit ut minimum ex tempore Strabi Monachi Fuldenis, ordinariæ Glossæ Concionatoris, qui floruit ad annum Domini 840. Dixi, *Ut minimum: nam & à Rabano Archiepiscopo Moguntino, qui fuit ipsius Strabi Magister, & obiit anno 856. videtur usurpata, ut aduertam n. 56. Exercitationis sequentis.**

13 Etiam satis de nominibus cæli, & *Empyreï*. Obtempero Augustiniano monito lib. de quantitate animæ cap. 6. *Moneo, inquit, ut semper rerum curam magis, quam verborum habere delecter.* Et quidem ut docet S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. Dialogorum de Trinitate: *Nominum nobis non valde multa ratio ad necessariam manifestationem eorum, quæ sine errore nota sunt, licet utilis rebus singulis sit conueniens appellatio.*

EXERCITATIO SECVNDA.

De existentia cæli Empyreï.

VM impossibile sit, vt docet Aristoteles lib. 2. Posteriorum textu 39. cognoscere, quid est res, ignorantes, an sit, ideo statim aggredior quæsitum, an sit cælum Empyreum?

SECTIO PRIMA.

Referuntur, qui negarunt Empyreum, & instituitur contra eos disceptatio.

I Lmaricus Hæresiarcha effutiuit, non esse paradysum, neque infernum; sed illum, qui Dei notitia præditus est, habere in se paradysum; qui autem lethali peccato se infecerit, habere infernum. Sic memorat Henricus Spondanus in Annalibus Ecclesiasticis anno 1204. num. 17. Lutherus, & Caluinus, licet absolutè non sint inficiati paradysum Cælestem, negarunt tamen paradysum, quod sit Cælum Empyreum, atque immortum. Lutheri verba, in quibus Empyreum fictitium dicitur, exarant Maximilianus Sandæus infra, & Ioannes Bourgesius lib. 1. de continentia Christiana c. 43. & ex Caluini verbis ibidem propositis adhæsisse Luthero, colligitur non obscure. Ioannes Brentius in recognitione doctrinæ suæ de maiestate Christi apud Valentiam lib. 2. de controuersia vbiq̄uetaria cap. 6. & lib. 4. cap. 1. indixit etiam Bellum Empyreum; tametsi alij hæreseos macula infecti, vt Theodorus Beza in verbis transcriptis à Maximiliano Sandæo Commentatione 16. Grammatici prophani seruans constantiam, vt ex aliis inibi aductis liquet; Paulus Merula p. 1. Cosmographiæ lib. & c. 2. Philippus Lansbergius recensit à liberto Fromendo in tract. 6. Vesta cap. 2. & Ioannes Drusus cap. 2. in Genesim cap. 6 1. in Deuteronomium suscipiant patrociniū huius Cæli.

2 Eminentissimus Cardinalis Thomas de Vio Caietanus Commentario in cap. 12. posterioris epistolæ S. Pauli ad Corinth. v. 2. exponens illa verba, Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi vsq; ad tertium Cælum, scribit, Hoc est, vsque ad supremum Cælum, vsque ad locum in quo Deus, & Beati habitare dicuntur, vsque ad cælestem patriam. Appellauit autem locum illum summum tertium Cælum, quia in sacra scriptura trium calorum mentio fit. Insimum est calum acreum, iuxta illud, volucres cæli: medium est calum astratum, de quo in principio Genesim: Et posuit eas in firmamento Cæli, tertium, ac summum est aquæ omnes, quæ super calos sunt; cuius pluries scriptura meminit; quod appellamus Calum aquæum, Philosophi verò apellant primum mobile. Empyreum si quidem calum à posterioribus traditum, nullibi inuenitur in scriptura. Sic Caietanus. In quem ex-candescens Alcanius Martinengus pag. 244. Glosse magnæ literalis ad cap. 1. Genesim, asperis his verbis concludit, Præter hæc Empyreum calum

credere, ac affirmare, me compellis vetustissima ab Apostolis ad nos vsque manuducta traditio, acceptissima Christicolarum omnium opinio, ac persuasio; quam cum Ecclesia omnis, præcipue Romana; nunquam reiecerit, sed potius amplexata, ac prosequuta sit, tantum sibi veritatis nitorem, atque existimationem vendicauit, vt eam in dubium renouare, aut penitus explodere, sit ferè vniuersa Ecclesia, præstantissimis parenti, procaci quadam temeritate aduersari. Huc vsque Alcanius, cuius censura concordet alias grauissimorum Doctorem subtexam in Exercitationis fine, si prius tum ab authoritate sacrarum litterarum, Patrum Ecclesiæ, expositorum diuinæ scripturæ, & Theologorum, ac quorumuis Ecclesiasticorum Authorum, tum à rationibus coner, Empyreï existentiam meo pro modulo comprobare aduersus Caietanum; nisi enim is negasset Empyreum in nullam alij, quos præcedenti numero retuli, sollicitudinem vocarent.

Ero quidem fusior, quam spes; & forsitan inquires, quid tu per longam Exercitationem aduersum breuem periodum spatiaberis, si verbum verbo satis? sed non id negari est (respondeo cum S. Claudio Mamercio lib. 3. de statu animæ c. 14. fallaciã struere, quod destruere: Neget quispiam, spheram esse mundum: vno quidem hoc ille verbo negauerit: sed non vnum id vno item verbo vel Timæus adstruxerit. Proinde quicquid illud ampliusculè sermocinabimur, non modò sola falsi consutatio, sed veri etiam, coget adstruẽtio: quippe diuersum est, dedocere noxia, & vtilia docere; neque hoc idem est, sentem solo velle, quod frugem iacere. Non ergo id ipsum est eruere vitium, quod serere virtutem. Multo igitur amplius opera insumendum est in viroque horum, quam in alterutrum. Porro autem cum vtraque agitare mihi prouincia fuerit in tam præpedito negotio præsertim magis mira erit parcitas, quam prolixitas.

SECTIO II.

Existentiæ Empyreï multiplex ex sacris litteris probatio.

PRimam desumo ex primoribus verbis Genesim, In principio creauit Deus Cælum. quæ de Empyreio accipienda cælo persuadet tum Patrum Catena elaboranda in sectione veniente, tum aliorum constructa à Saliano, nomine firmamenti, secunda conditi die intelligentium mobiles omnes sphaeras. Hinc S. Vincentius Ferrer. in sermone de conceptione Virginis pronunciat. Omnes Doctores

Doctores Sanctos concorditer dicere, quod *caelum sumitur ibi* (scilicet Genesis cap. & v. 1.) *pro caelo Empyreo*. Patribus adstipulantur Interpretes Geneleos, Deltius, Cornelius, Menochius, Gordonus, Tirinus, Bonfrecius, Celada, & ex Theologis Molina, Becanus, Præpositus, Granadus; ex Philosophis Petrus Hurtadus, Ouiedus, Franciscus Alfonsus, Nicolaus Labeus è nostra Societate Iesu omnes sequuti Alfonso Salmeronem tom. 1. Proleg. 10. canone 7. pag. 175. vt missos faciam innumeros externos, quos ipsi allegant, & quos ipsi post se traxerunt. Itaque hi Authores non solum volunt significari ibi Empyreum, sed ita significari, vt Syderei nulla mentio fiat. Et qui id mirè illustravit, fuit P. Molina. Et quidem *resolutio quoad significationem Empyrei ita est certa ex communi consensu Patrum, & Theologorum*, vt dicat Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 15. *se non inuenire aliquem contradicentem ex his, qui calum hoc existere, & creatum esse, fatentur.*

Ego tamen inuenio Ascanium Martinengum, qui pag. 249. Glossæ magnæ discordat à reliquis, tum quia Patrum permulti nomine cæli non intelligunt Empyreum, tum quia Geneleos Historiam exarauit Moyse in gratiam Hebræorum, qui rudes admodum erant, diuinarumque rerum ignari, nec nomine Cæli Empyreum percipere valuissent: tum quia Omnia etiam à Moyse Angelorum creatio; qua paritate vitur itidem Gabriel Biel in 2. dist. 12. art. & dub. 2. Et omniæ creationis tam Angelorum, quam Empyrei videtur ratio esse, quia Moyse solummodo intendit exponere rerum visibilium productionem, vt ex S. Hieronymo confirmat Pereyra lib. 1. in Genesim num. 5. Imò possibile, & metallorum non præscribit ortum Moyse, quia in oculos vulgi Hebræorum non incurrebant, vt Ioannes Geraldinus 5. p. de Metheoris q. 3. monet. Sed indicia hæc non sunt vrgentia. Non primum, quia vt constabit ex sect. 3. frequens satis est apud Patres interpretatio illa. Non secundum etenim Moyse narratio continet plura captum rudium Hebræorum superantia. Sit in exemplum productio aeris, & ignis, quam præterisse Moysem non dices, nec tam aperte tradidisse, vt ab imperitis percipi posset. Adde, à sapientibus Hebræis vt Philone, de quo in n. 82. nomine cæli illud intellectum. *Et cum populus Hebræus crederet, & speraret vitam æternam, æquum fuit, vt optimè meditatatur Petrus Hurtadus, illis simul proponere, Lenanda molestia gratia, & terram, in qua tam multas arumnas ab Ægyptiis patiebantur, & calum, in quo summa felicitate erant eorum arumna compensanda; nec prius Deus voluit labores, quam eorundem laborum premia indicare.* Non tertium, quia implicite sub voce *Cæli* sunt à Moyse comprehensi Angeli, vt eruditè expendit Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 6. lege ipsum à n. 14. c. 4. Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 29. sect. 2. num. 12. disp. etiam 30. sect. 1. à num. 4. vsque ad 7. nihilque in hoc puncto desiderabis. In cuius ceronidem gratum erit excipere Ludouici Stellæ in cap. 1. Genesis prudentissimum iudicium, *Existimo (ait ille) Moysem sapientibus, & insipientibus satis fecisse, explicite quidem illa attingendo, qua crassiori populo congruebant; implicite verò ea comprehendendo, qua sapientes diuino lumine illustrati aliquando, intelligerent sub eisdem verbis, in quo mirabile fuit eius ingenium.*

Secundam probationem peto ex variis aliis locis veteris testamenti; nimirum Paralipomenon 2. cap. 6. v. 39. *Tu exaudies de caelo firmissimo habitaculo tuo.* Si totum Cæleste Dei habitaculum est mobile, quæ ei congruet esse firmissimum? Psalmo 102. v. 19. *Domine in caelo parauit sedem suam.* Isaia 66. v. 1. *Calum sedes mea est, terra autem scabellum pedum meorum.* Sedes autem loci stabilitatè innuit. Paralip. 2. c. 2. v. 6. *Si calum, & cæli calor capere eum non possunt.* Posuit primò cælum Syderei, deinde Empyreum, geminatione illa ex Hebræorum more significans cælum, quod reliquis est multò excellentius, & quasi alterius rationis. Sic pulchrè explicant Molina disp. 3. de opere sex dierum ad illud Psalms 113. v. 16. *Calum Cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Nicolaus Lombardus in lib. 2. Esdrae cap. 9. v. 6. vbi dicitur, *Tu ipse Domine solus, tu ipse fecisti calum, & calum calorum.*

Efformo tertiam probationem ex cap. 5. epistolæ 2. ad Corinth. v. 1. *Scimus eum quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd adificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Quid aliud, rogo, domus non manufacta, æterna in cælis, quam Empyreum firmum, & stabile domicilium Dei, ac Beatorum conditum in principio? Subriceo illa ad Galatas verba cap. 4. v. 26. *Qua sursum est Hierusalem, libera est, qua est mater nostra & illa ad Hebræos 12. v. 22. Accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis.* Nam licet aliud indicent, quam cælum mobile, non adedò sunt aperta.

Quartam conficio probatoinem ex ipsius Pauli ad tertium cælum raptu narrato in 2. ad Corinth. cap. 12. à v. 2. sumpta exinde occasione triplex communiter discriminatur cælum; primum Aereum; secundum Sydereum, tertium Empyreum. Ad hoc se sublatum asseuerat Apostolus, vt interpretantur Cornelius, & Tirinus cum S. Damasceno, Iuliano Pometio, Theophylacto & Haymone, quibus addo Theodoretum, & Oecumenium apud Iustinianum; nec displicet S. Thomæ 2. 2. q. 175. art. 3. ad 4. & in præcitato loco Pauli, Aluato Pelagio de Planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 52. in 4. errore Begardorum, Petro de Alliaco in compendio contemplationis cap. 3. num. 4. S. Bernardino Senensi tomo 3. in Aduentuali de Christiana vita, sermone 9. art. & cap. 3. pag. 65. Hugoni de S. Victore q. 35. circa 2. S. Pauli ad Corinth. Hugoni de S. Charo, Petro Lombardo, Catharino, Ioanni Arborco, Estio, Emanuclis, & aliisque Expositoribus ibidem, Ioanni etiam Baptista Villalpando explanationem Ezechielis tomo 2. parte 2. lib. 1. Isagogico cap. 6. Consultatur Noster Mafutius in vita S. Pauli lib. 4. cap. 1.

Quare fuisset Ioanes Philoponus lib. 3. demundi ceatione cap. 1. & 14. Inquiens, tertium cælum esse Aereum. Et specialiter refellitur ex Luciano in Dialogo *Philopatris*, vbi Christianis infestissimus Atheus inducit quendam à S. Paulo baptizatum dicentem sic. *Quando enim me Galileus ille conuenit: qui tertium vsque ad cælum per aerem ingressus est, quaque optima, & pulcherrima sunt, inde didicit.* In quibus verbis raptus S. Pauli, notus Luciano ex colloquio cum primæuis Christianis, non in aerem, sed per aerem

in aliud fuisse cælum proponitur satis expressè.
 9. Damafus in carmine de S. Paulo cani.

*Mutatus postquam placuit de nomine Paulus,
 Mira fides rerum, subito trans æthera vectus
 Noscere promeruit possint quid premia vita.
 Conscendit clarus Martyr penetralia Christi,
 Tertia lux calit tenuit paradifus euntem.*

Illud *Trans æthera vectus* denotat ascensum ultra aerem. Non igitur tertium cælum est tertia, & suprema aeris regio.

10

Si dicas cum Caictano, esse aqueum, seu primum mobile. Contra primò, quia veterum Patrum nullum reperies, qui in cælorum diuisione tertium ordine designarit aqueum, primumve mobile. Contra secundò, quia pati licentia posses dicere, tertium cælum, ad quod traductus est Paulus, fuisse cælum Veneris, infra quod exiit cælum Mercurij, & Lunæ cælum. Posses etiam dicere, fuisse cælum Lunæ, cui inferiores sunt circuli ignis, & aeris. Præuidit S. Ambrosius falsam hanc diuisionem cælorum, dum scripsit, *Et forsàn quibusdam videatur, non magnum esse, si homo Christi raptus est usque ad tertium cælum, cum in tertio calo dicatur Luna esse.* Audi quid subiungat, *Sed non ita est, quia ultra omnia mundana Sydera raptus intelligitur, & ideo magnificum, & mirabile est, quod narrat. Significat enim supra firmamentum in tertium numero cælum de spiritualibus calis raptum semetipsum.* Contra tertio, quia non apparet, quid primum mobile præ cæteris calis sibi adsciscat, ut vocetur à Paulo v.4. *Paradisus, in quo audiuit arcana verba, qua non licet homini loqui.* Volupe erit audire iterum S. Ambrosium, *Bis se raptum dicit, id est hinc usque ad tertium cælum, deinde in Paradifum caelestem, in quo latroni dixit Dominus quod futurus esset cum eo. In Paradiso, inquit, Patris, illic ubi & ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra. Quid ergo mirum, si post resurrectionem corpus iam expiatum, atque tenuatum factum immortale, futurum credatur in calis, quando non dubitat Apostolus adhuc mortale corpus potuisse eleuari ad calos, & tolli in paradifum Dei Patris caelestem.* Hactenus S. Ambrosius. Non ab similia affert ex S. Augustino S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus lib. & cap. 2. Prognostici, ut adstruat caelestem paradifum, in quo beatæ animæ exute corporibus requiescant. Et ipse S. Iulianus cap. 1. dixerat, *vnus est terrenus paradifus : : : alter verò caelestis, ubi anima beatorum statim, ut à corpore exeunt, transferuntur, atque digna felicitate letantes expectant receptionem corporum suorum.* De hoc paradiso Iulianus Pomerij ait, *Hinc quoque videntur anime iustorum duci, vel ire in paradifum, recedentes à corpore, quò se raptum dicit Apostolus, mente profecto, non corpore.* Hæc Iuliani Pomerij verba commendantur ab Haymone; qui tradit, tertium cælum vocari à Pomerio spirituale, siue mentale.

11

Ad pleniorē elucidationem verborum Pauli, notandum est primò, paradifum, ad quem se raptum affirmat, non esse terrestrem, *Quis enim mentem habens, diuina sapientem, dixerit in cucumerari regione, ac securi (qua conueniunt olitoribus) in calos cursum dirigentem ad volatum, traductum esse Paulum? Et quæ neque in secundo, neque in tertio calo verba inuenit ineffabilia, ea in terreno agro aquis irrigato mysticè esse nuntiata à*

*puro, & diuino ore Christi, & nunc super terram in hortis custodiri ea, qua sunt excelsiora omnibus supernis virtutibus, & Deo propinquoira, quam præstantissima Cherubin? Ita S. Anastasius Sinaita lib. 7. Anagogicarum contemplationum, ex SS. Iustino, ac Ambrosio. Et hic non solum ubi supra, sed etiam in 1. ad Corinth. cap. 6. docet, paradifum, quem inuifit Paulus, esse caelestem, indicatque S. Hilarius, dum lib. 6. de Trinitate commendat Apostolum his verbis, *In profundo maris vinens, in calo tertio homo, in paradiso ante Martyrium, in Martyrio perfecta fidei consummata libatio.* Sed tamen S. Methodius apud S. Epiphanium hæresi 64. & ipse S. Epiphanius in Ancoratu, ac in epistola ad Ioannem Episcopum, item S. Cæsarius Dialogo 3. Mozes Barcepha p. 1. de paradiso cap. 7. Procopius Gazæus in cap. 1. Genesis v. 6. volunt, esse terrestrem. Notandum est secundo cum Cornelio, & Massutio, ideo tertium cælum postea nuncupatum ab Apostolo paradifum, quia in Empyreo vastissimo separatus est paradifus, id est, locus Beatorum, quasi pars nobilior, ac eminentior, ad quam etiam introductus est Paulus, *Ne vel in hoc inferior esset cæteris Apostolis, qui corporaliter cum Domino versati sunt, Ut cum S. Chryostomo inquit Oecumenius. Hinc Paulum digno hoc elogio extollit Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in epistola lecta à sexta Synodo Generali actione 11. & approbata actione 13. *Ille sacer, qui Dei voces audiuit, & cælum ipsum habuit Magistrum, & paradisi contemplator pro tempore factus est.* Scripturæ sacræ testimonia alia pro existentia Empyreï expendam in Exercitationibus de luce, immobilitate, & incorruptibilitate illius.**

SECTIO III.

Pro Empyreï existentia producitur densum agmen complurium Patrum, & Scripturarum Ecclesiasticorum.

ERuditissimus P. Iacobus Salianus cap. 6. Apparatus ad Annales sacros & Ecclesiasticos veteris Testamenti huic curæ feliciter defundauit, tot Patres recensens, quot nullus antea nimirum tredecim, aut quatuordecim. Fas tamen nobis, sit ornare repetitis eorundem Patrum testimoniis Spartam, quam suscepimus; nec deerunt spicæ, quas in illorum etiam Patrum scriptis colligant nostræ posteriores Curæ; addemusque alios prætermittos à Saliano, nec putabit, nos actū egisse, qui commiserit nostram cum Saliani Catena. Cum in referendis Patribus sequar plerumque ordinem, quem in libro aureo de scriptoribus Ecclesiasticis Eminentissimus Robertus Bellarminus.

12

Patres seculi primi Christiani.

Sit primus Empyreï assertor S. Clemens Papa in epistola 4. ad Iulium, & Iulianum scribens, *Si enim dixit Moyses Propheta, In principio fecit Deus calum, & terram : : : & spiritus Dei erat super aquas. Qui spiritus Dei inssu quasi ipsa manus conditoris lucem separauit à tenebris, & post illud*

13

illud inuisibile calum, istud visibile produxit; ut superiora quidem habitaculum faceret Angelis, inferiora verò hominibus lib. 1. Recognitionum ad Iacobum Fratrem Domini, In principio, cum fecisset Deus calum, & terram tanquam domum unam, ipsa, qua ex corporibus mundi reddita est umbra his, qua intrinsecus clausa fuerant, tenebras ex se dedit. Sed cum voluntas Dei introduxisset lucem, tenebrae illae, qua ex umbra corporum facta fuerant, continuo deuoratae sunt: tunc deinde lux in diem, tenebrae deputantur in noctem. Iam verò aqua, qua erat intra mundum in medio primi illius cali, terraeque spatio quasi gelu concreta, & crystallo solidata, distenditur, & huiusmodi firmamento velut intercluduntur media cali, ac terra spatia. Idque firmamentum calum conditor appellauit, antiquioris illius vocabulo nuncupatum. Et ita totius mundi machinam, cum una domus esset, in duas diuisit regiones. Diuisionis autem hac fuit causa, ut superna regio Angelis habitaculum, inferiori verò praeberet hominibus. Sic ibi attribuens haec verba S. Petro Ex cuius doctrina ait similiter lib. 6. Post illud inuisibile calum, istud visibile produxit, ut superiora quidem habitaculum faceret Angelis, inferiora verò hominibus lib. 2. Cum Simon Magus dixisset solum istud, quod videmus esse calum in vniuerso mundo, refutatur in hunc modum à S. Petro, Non ita, sed vnum quidem confiteri conuenit Deum, qui verè est; calos autem esse, qui ab eo facti sunt, sicut & lex dixit; quorum vnum calum sit superius, quo continetur etiam visibile firmamentum; illud esse perpetuum, & aeternum cum his qui habitant ibi; istud autem visibile in consummatione saeculi resoluedum esse, & transire, ut illud calum, quod est antiquius, excelsiusque, post Iudicium sanctis appareat, & dignis lib. 3. idem S. Petrus inquit, Prolixioribus indiguit mundus iste temporibus, donec animarum qua praedestinatae sunt, ad expletionem eius numerus impleatur. Et tunc istud quidem visibile calum resoluetur, ut liber; illud verò, quod est superius, appareret, & anime Beatorum corporibus suis reddite inducentur in lucem. Paulò post rogatus à Simone Mago, si visibile istud calum, ut ais, resoluetur, cur ex initio factum est? Respondet, Propter hominum presentem hanc factum est vitam, ut esset interiectio quadam, & diuisio, ne quis forte indignus habitationem caelestium, & Dei ipsius sedem videret, quae his solis, qui mundi sunt corde videnda praeparatur. Nunc autem, id est, agonis tempore, inuisibilia placuit, esse ea, qua uiuentibus ad praemium destinatae sunt lib. 3. repetit: Duo sunt cali, quorum vnum sit istud visibile firmamentum, quod & transiit; aliud verò aeternum, inuisibile lib. 8. sic fatuit Nicetas socius S. Petri in disputationibus, Ego verò mundum dico à Deo factum, & ab ipso quandoque esse soluendum, ut ille appareat, qui aeternus est, & ad hoc factus, ut dignos se recipiat iudicio Dei. Quòd autem sit alius inuisibilis mundus, qui hunc visibilem intra semetipsum contineat, posteaquam de visibili mundo discussimus, tunc & ad illum veniemus. Denique lib. 9. haec profert S. Petrus, Deus per filium suum creauit mundum, tanquam duplicem domum interiectu firmamenti huius, quod calum appellatur, distinctam, & in superiori quidem Angelicas habitare virtutes, in isto autem visibili mundo nasci hominum multitudinem dedit. Ob haec, ut credo, persuadent sibi Nannius in Catena argentea

ad cap. & v. 1. Genesis pag. 28. Zstella Dominicanus in cap. & v. 1. eiusdem Genesis, Ecclesiam ex traditione Apostolorum recepisse Empyreum. Videatur annotatio circa Recognitionum S. Clementis libros, quam appono in Exercit. 21. non enim est certum opus S. Clementis; & si sub eius nomine quaedam ibi contenta citentur ab Origene. Neque quae ibi S. Petro attribuantur, ipsius sunt Petri, sed Authoris eorum librorum loquentis ut summum iuxta Petri praesumptam à se mentem. Gotfridus Viterbiensis parte 1. Chronici vniuersalis vna cum S. Clemente aduocat in patrocinium Empyreum S. Dionysium Arcopagitam lib. de Hierarchia caelesti. Sed locum non inuenio.

S. Anacleti, qui S. Clementi in Pontificatu successit, celebre dedit testimonium num. 10. Exercitationis superioris; nihilque est causa, ne intelligatur de calo Empyreum. Daniel Malonius in 2. dist. 2. disp. 7. sect. 1. putat huius cali notitiam haberi ex traditione Apostolica, quam ex S. Anacleti testimonio colligit.

Patres saeculi secundi.

S. Iustinus Martyr in oratione Parænetica ad Gentes, tum ex Platonico, tum ex proprio sensu inquit, Eodem quoque modo de calo, quod ortum est, illud quidem calum, quod effectum est existimant esse id, quod factum sub sensum cadit; alterum autem esse, quod intelligentia, & ratione comprehenditur. De quo Propheta ait, Calum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum. In explicationibus quaestionum Christianis à Gentibus positarum, In extremo saeculo, non in hoc calo, neque in hac terra homines pro iis, qua gesserint, premia accipient, sed in nouo calo, & in noua terra, ut illud indicat, calum nouum, & terra noua, quam ego facio, manet ante me in saecula. Sic q. 93. & q. 57. dixerat, Ex consequentia nominum, qua imposita sunt, intelligimus calos esse duos per se, & essentia; per interualla autem plures. Scio, harum quaestionum librum integrum non haberi pro legitimo factu S. Augustini; est tamen valde antiquus, & maiori ex parte S. Iustino adscribitur ab optimis vetustatis exploratoribus.

S. Theophylus Episcopus Antiochenus lib. 2. ad Autolycom contra Christianae Religionis Calumniatores, Primo quidem loco, ubi scriptura sacra tractat creationem seu mundi generationem, non loquitur de isto firmamento visibili; sed aliud quoddam calum nobis inuisibile proponit, secundum quòd visibile hoc firmamentum vocatum est. Tractati Affrij, qui auditor fuit S. Iustini Martyris insigne testimonium pro Empyreum referuo in num. 6. Exercit. 10.

Patres saeculi tertij.

Tertullianus libro de Trinitate cap. 1. inquit: Quamquam etiam superioribus, id est, super ipsum quoque solidamentum, paribus, qua non sunt hodie nostris contemplabiles oculis, Angelos prius instituerit, spirituales virtutes digesserit, thronos, potestatesque profecerit, & alia multa Calorum immensa spatia, & Sacramentorum infinita opera condiderit, ut immensus hic licet mundus

penè

penè nouissimum magis Dei corporalium rerum, appareat opus esse, quam solum. Sic Tertullianus seu potius eodem viuens seculo Nouatianus, cui liber ille de Trinitate adiudicandus videtur ex censura S. Hieronymi in lib. 2. aduersus Rufinum, & in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis. Inter Patres, apud quos extat Empyreï notitia, citatur Clemens Alexandrinus à Ioanne Fernandez in thesauro scripturæ verbo *calum*, & à Valentia, como 1. disp. 4. quæst. 12. puncto 3. Sed in lib. 1. Stromatum, quo loci allegatur à Fernandez, nihil reperi, quod ad rem faciat. In lib. 4. multa habet de habitatione animarum in cælo, quin de Empyreo aliquid adumbret. In lib. 7. quem locum Valentia designat, nihilo magis fauet.

18 Origenes lib. 2. Periarchon cap. 3. proponit sententiam S. Clementis supra transcriptis cum enim eius antea meminisset, ait, *Esse tamen super illam spheram, quam dicunt Stereoma, volunt aliam, quam, sicut apud nos calum continet omnia, quæ sub cælo sunt; ita illam dicunt immensa quadam sui magnitudine, & ineffabili complexu spatia vniuersarum spherarum ambitu magnificentiore constringere; itavt omnia intra ipsam ita sint, sicut hæc terra nostra est sub cælo; quæ etiam in scripturis sanctis terra bona, & terra viuentium creditur nominari, habens suum calum illud, quod superius: in quo cælo sanctorum nomina scribi, vel scripta esse à saluatore dicuntur; quo cælo cohibetur illa terra, atque concluditur, quam saluator in Euangelio mitibus & mansuetis promittit. Et illius namque terra nomine, etiam hanc nostram, cui arida prius nomen fuerat, cognominatam volunt; sicut & firmamentum hoc calum illius cali vocabulo nuncupatum est. Verum de huiusmodi opinionibus in illo loco tractauimus, cum requireremus, quid esset, quod in principio fecit Deus calum, & terram.* Approbasse autem opinionem relatam Sallianus ex homilia 1. in Genesim timetur, vbi sic loquitur, *Cum iam antea Deus fecisset calum, nunc firmamentum fuit; fecit enim calum prius de quo dicit, calum mihi sedes est. Sed quæ sequuntur verba, redolent sub cæli prius conditi nomine creationem Angelorum, & animarum ante mundum corporeum. Perpende verba. Post illud autem firmamentum facit, id est, corporeum calum, omne enim corpus firmum est sine dubio, & solidum. Et hoc est, quod diuidit inter aquam, quæ est super calum, & aquam, quæ est sub cælo. Cum enim ea, quæ facturus erat Deus ex spiritu constarent, & corpore, ista de causa in principio, & ante omnia calum dicitur factum, id est, omnis spiritualis substantia, super quam velut throno quodam, & sede Deus requiescit. Illud autem calum, id est, firmamentum, corporeum est. Et ideo illud quidem primum calum, quod spirituale diximus, mens nostra est, quæ & ipsa spiritus est, id est, spiritualis homo noster, qui videt, ac respicit Deum. Huc vltique Origenes, qui etsi tolerandus esset vtrumque quoad creationem Angelorum ante mundanam creaturam, de quo in lect. 2. subsequentis Exercitationis; non tamen quoad creationem animarum nostrarum. Postremis Origenis verbis afferam aliqualem interpretationem in n. 3. Exercit. 14.*

Patres seculi quarti.

19 S. Athanasius oratione in Ascensionem Christi Domini, *Non enim calum cum virtute proficiscitur Elias, nec firmamentum transiens, in illis locis, quæ*

*ibi sunt, manet. Sed audi, quid dicat is, qui euehit, euectum Dominus Eliam in cælum usque: & rursus dælio; statuit Eliam in alium erectum. Sufficit enim prophæ figura honorari. Ante Dominum enim non recipitur seruus cælo. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis, qui in cælo est. Reseruabatur enim cælum humani generis primitiis propter hominum conditorem. Sic Athanasius, apud quem loca vltra firmamentum, ad quæ non ascendit Elias, videntur alia non esse, quam Empyreæ. In Epistola ad Serapionem de sancto Spiritu, *Creatura sunt in locis distincta, veluti Sol, & Luna, reliquaque luminaria infirmamento, in cælo Angeli, homines in terra.* In quibus verbis distinguens cælum, quod est habitaculum Angelorum à firmamento, quod ornatur Sole, Luna, & Stellis, videtur indicare Empyreum, nam cæli primi mobilis rata aut nulla mentio est apud Patres antiquos.*

20 Quæ coniectura si quicquam valeat, annectendus erit S. Athanasio coætaneus ipse S. Macharius senior homilia 45. inquit, *Duplicem mundum fabricauit Deus, vnum superiorem administratoriorum spirituum causa, quos illic conseruari constituit, alterum inferiorem sub hoc aere, hominum gratia, Creauit etiam calum, & terram solem, Lunam &c.*

21 Acacius Episcopus Cesariensis in Palestina & Eusebij Pamphylj successor, interpretans illa verba Genesis, *Vocauitque Deus firmamentum calum*, ait, *Num forte hoc secundum calum ad prioris differentiam firmamentum appellatur? Par est enim, calum illud primum longe tenuius, ac magis integrum esse. Sic in Catena Aloytj Lipomani super Genesim.*

22 S. Hilarius enarratione in Psal. 122. *Quia secundum corporalem intelligentiam ille nobis subest sensus, vt calum, quod vltra firmamenti huius naturam est, Deus inhabitare existimetur, non excludimus publicam illam de sede Dei opinionem, vt et calum cali thronus sit: sed illam dignam Deo habitationem in caelesti Adam suo significatam esse credentes, etiam hoc ergo calum habitare Deus noscendus est, per eum quoque inhabitans, quos in eo constituit esse caelestes. Aliud eiusdem Hilarij testimonium, in quo loqui de Empyreo potatur à nonnullis producatur in num. 1. Exercit. 15.*

23 S. Cyrillus Hierosolimitanus Catechesi 11. Illuminatorum, *Calum quoque hoc non enarrauit (nempe filij diuini generationem) vntu enim Patris per Christum calum tanquam fumus extensum est. Neque ali calorū enarrabunt; neque aque, quæ super calos sunt hoc enarrauerint. Quid igitur doles te nescire, o homo, quod & cali ignorant, sed & vniuersa natura Angelica. Si enim posset esse, vt aliquis in primum calum ascendens, interrogauerit, quomodo Deus filium suum generauerit, Dicerent forte, superius habemus maiores, quam nos, illos interroga, Ascende in secundum cælum, & tertium, si potes, conscende, & ad Dominationes, Principatus, & potestates. Etiam si ad illos accesserit quispiam, quamuis id sit impossibile; & illi hanc enarrationem recusarent, neque enim eam norunt. Hactenus Hierosolymitanus Antistes, qui discriminans calum extensum tanquam fumum à cælis calorū, & ab aquis supercaelestibus, innuere videretur Empyreum. Exhibet nobis idem indicium in catechesi 15. vt norabo Exercit. 23.*

24 Diodorus Tarsensis in Lipomani Catena, Post inuisibiles, ac intellectu præditas substantias Deus calum statim una cum terra fabricatus est. Non illud, quod ad spectabile est, sed quod super omnes calos; quod David calum cali nuncupare solet. Idem Diodorus apud Photij Bibliothecam codice 223. duos creatos dicit calos unum quidem ad spectabile isto superius, quod una cum terra substituerit, alterum vero hoc, quod videmus. Horum ergo duorum alterum cæli quasi locum tenere alterum terra quidem cæli vicem similiter præbere, sed altiori illi calo soli instar esse, ac fundamenti.

25 S. Basilium agnouit Empyreum, ut docet S. Thomas 19. p. 66. art. 3. in corp. qui id deducit ex verbis S. Basilij homilia 2. in Exameron. Verum P. Molina disp. 3. de opere sex dierum v. sunt qui, animaduertit, S. Basilium, licet de loco inuisibili Angelorum loquatur, non tamen de cælo Empyreo. Illum enim Angelorum locum ante mundum corporeum fuisse conditum, est arbitratus, de eoque affirmat, nullam mentionem fecisse Moysen Homilia etiam tertia sequenti ait, duos alios esse calos corporeos, alterum, quod in principio una cum terra fuit conditum, & alterum firmamentum, in quo sunt astra, quod ex aqua asserit conditum secunda die. Sic Molina, cui tacite occurrit Sallianus in scholiis ad cap. 6. iniquiens, S. Basilium, comprehendisse animo, ac significasse verbis calum Empyreum, quamuis eas voces, nondum notas non usurparit; de eius autem antiquitate aliquid præter aliorum sententiam non sine dubitatione tradidisse, cum dicat Arbiiramur sanè, si quid erat ante mundi sensilis, atque corruptiui constitutionem, id in lumine nimirum fuisse Adde S. Basilium, cum in homilia 3. ait, Nos contra de duobus (cælis) tantum abest, ut quicquam ad dubitemus, ut & tertium inquiramus, cuius contemplatione dignus est habitus admirabilis Paulus, intendisse fortè animum in calum Empyreum, seu in locum Lucidum Angelorum, de quo pertractat in homilia 1. & 2. Si roges quodnam est primum illud calum in principio conditum, & distinctum à firmamento iuxta S. Basilium in his verbis homilia 3. Nos autem dicimus, cum nomen diuersum, officiumque peculiare secundi cali traditum sit, aliud hoc præter id esse, quod in principio est effectum, solidioris sanè nature, præcipuum quoque officium vniuersa ministrans? Respondeo S. Basilij mentem non esse mihi benè perspectam. De S. Eustathio Antiocheno, qui vitam agebat hoc sæculo, & cui attribuitur commentarium super Exameron, illudque ferè per omnia conueniens cum S. Basilij commentario, dicam in sæculo 6. occasione alterius Eustathij interpretantis latino sermone S. Basilium.

26 S. Gregorius Nazianzenus Carmine 4. de mundo canit.

Iam duo sunt mundi, quorum est antiquior alter,
Calum aliud, sedesque hominum tranquilla piorum,
Conspicuis solis animis, atque undique clarus?
Ad quem cum carnem mentem, carnem quoque sordibus aris
Eluerint, virtusque illos equarit honori
Calicolum humanis aditus, sedesque parebit.
Alter at est fluxus fluxis tum denique mundus

Conditus, omnipotens cum iam proferre pararet

Et solem, Lunamque, & cætera sydera cæli.
Atque hic mole sua nobis, miroque decore
Prædicat æterni nomen, laudisque parentis,
Estque homini, quem nobilitat cælestis imago

Primus, & extremus, tanquam sua Regia, mundus.

S. Cæfarius Frater S. Gregorij in dialogo 1. 10. gatus, quare non die primo, abyſſo adhuc obtinente cælestia, nondumque congregata aqua ad congregationem vnã, fecit Deus solem, & Lunam, & stellas; Respondet, eo quod nondum erat firmamentum, in quo luminaria erant reponenda. In principio enim, inquit, fecit Deus calum, & terram, non id, quod cernitur, sed supra id, quod cernitur, constitutum. Rogatus continuo, Num & multitudinem dicit calorum esse supra firmamentum? Respondet, Numerum quidem nullus sanctorum vnquam pronuntiauit, excepto eximio Apostolo, qui ad tertium se peruenisse clamat. Non autem in eo numerum ipsorum collocat; Nam quod dicit, se raptum in tertium calum vsque, per articulum, vsque, subinnuit, etiam alios supra tres constitutos esse. Et David Diuinorum Author carminum, laudate Dominum ex cælis, inquit; & socij Annaria Diuini, Benedicite, inquit, cali Domini Dominum. Virique numerum per spiritum subitentes. Quid enim nos inuabit summum, & numero superius scire calum? Cum ne quidem id, quod est ante, & super capita nostra conscendere mente velimus, materie crassa grauati, & adfectibus id, quod mente percipi potest, obscurantes, inferioribus, & humi positus semper inbiantes. In priori responsione fauet S. Cæfarius Empyreo, ut & in aliis eiusdem dialogi verbis, in quibus notat, calum primum non, esse illud quod cernimus, sed supra positum, de quo David canit, calum ali Domino. In posteriori responsione non contradicit Empyreo, quatenus hoc sit supremum, & tertium calum post aereum, & sydereum nam alij vltiores cæli quos non renuit, erunt quasi partes supremi tertique cæli, ut obseruabo infra, pro quorundam Patrum intelligentia. Iacobus Bilius supposititium putat Dialogorum opus, quod citauimus? non ita alij; etsi fareantur Dialogis illis adiecta aliqua, quæ S. Gregorij non sint.

S. Cæfario affocio Eliam Cretensem Scholiatorum S. Gregorij Nazianzeni, Solet scriptura (ait Elias notatione in orationem de Ægyptiorum aduentu, quæst 24.) aerem quoque calum vocare: En vnum calum. Vocat item eodem modo firmamentum, vocauit enim, inquit, firmamentum calum. En secundum calum. Ad hæc etiam illud, quod in principio simul cum terra creatum est, in quod scilicet Paulus quoque raptus fuisse dicitur, quod quidem tertium est post aerem, & firmamentum.

S. Epiphanius hæresi 74 ut summarim dicam, illi hymnis celebrant sanctitatem in calis calorum, ac reliquis inuisibilibus locis; hi vero celebrantur, & dona pro merito dignis exhibent. Cali calorum & inuisibilia loca videntur esse Empyrea. In lib. de ponderibus, & mensuris, Prima die fecit superiores calos, secunda verò firmamentum in medio aquarum. Rursus de S. Epiphano in sæculo nono.

S. Ambrosius

27

28

30 S. Ambrosius allegatur à Ioanne Bachonio in 4. dist. 47. q. 1. ait. 3. pro Empyreo, dicit Ambrosius (ita Bachonius) & ponitur in Glossa super 2. ad Corinth. 12. scio hominem raptum ad tertium calum: est tertium calum spirituale, ubi Angeli, & sancta anima Dei contemplatione fruuntur ad quod cum dicit Paulus se esse raptum, significat, quod Deus ostendit ei vitam, in qua videndus est in eternum. Natiua Ambrosij (si eius sint Commentaria illa in Epistolas Pauli) dedi verba num. 10. securius testimonium desumitur ex lib. 2. cap. 2. & 3. in Exameron, ubi omnino adhæret S. Basilio.

31 S. Philastrius Brixienfis Episcopus in hæresi 46. ex iis, quæ sub Apostolis extiterunt, de cælorum diuersitate, est hæresis, quæ ambigit. Scriptura enim in primo die calum, & terram facta declarat duo hæc elementa; secundo firmamentum æque factum, & nihilominus ipsum firmamentum calum appellatum fuisse testatur. Dauid autem dicit de calis uia, laudate Dominum cæli calorum & aqua, quæ super cælos sunt. Sive ergo sex cælos secundum Dauid, & septimum hoc firmamentum accipere quis uoluerit, non errat; nam Salomon tres cælos dicit, ita, calum & calum cali. Paulus aqñe Apostolus usque ad tertium calum se raptum fateitur. Sive ergo septem quis acceperit, ut Dauid, sive tres, sive duos, non errat, quia & Dominus, ait, Pater? qui in calis est. Nam & Pagani unum calum, & cælos profitentur interdum, Dauid ergo quod plenum est docuit; Salomon autem, quod ex parte est. Et B. Apostolus aqñe Liber Genesis duos cælos nobis nuntianit. In verbis primis, & postremis indicatur aliquatenus cælum Empyreum, ut potè quod sic conditum prima die, & diuersum firmamento

32 Nec obstat, Philastrium admittere septem cælos: Potest namque dici, aliquas partes cali siue, acrei, siue syderei, siue Empyrei considerati ab ipso quasi diuisas in distinctos cælos. Et forsitan in hoc sensu S. Iustinus q. 57. ad orthodoxos scripsit agens de numero cælorum, Moses quidem cælos dixit, numero autem nec unum, neque duos, neque plures tradidit. Consuevit porro diuina scriptura interstitia partium superiorum cælos nominare, ueluti uolatilium cæli, & aquila de cælo, & stella cali. Ex dictis ergo hisce, quæ posita sunt, consequens est, ut intelligamus cælos substantia quidem duos, interstitiis autem plures. En concedit duos tantum cælos totales, sed in varia spatia distinctos, quæ spatia interdum cælum uocantur in sacris litteris. Vbi nota, duos illos cælos totales uideri esse Empyreum, & Sydereum; nisi magis placeat, alterum esse sydereum; alterum aëreum. Sed quando de cælorum numero incidit sermo, prætereunda non sunt uerba illa quæ ex Sophonia Propheta leguntur apud Clementem Alexandrinum lib. 5. Stromatum, Et assumpsit me spiritus, & sustulit in quintum calum, & contemplantur Angelos, qui Domini uocabantur. In uulgatis Propheta requiruntur ea uerba. Idem Clemens lib. 4. affirmat, quosdam enumerare septem cælos. Ipso tamen iudice in lib. 5. Rectius fuerit, unum dicere calum, siquidem effectum est ad exemplar. Dei, qui unus est.

33 S. Gregorius Nyssenus frater S. Basilij Magni lib. in Exameron, cum proposuisset dubitationem aliquorum circa mentem S. Basilij Duorum quoque cælorum procreationem non capientes, cum de tertio cælo mentionem faciat Apostolus, dubita-

tionem in hac parte manere contendunt. Etenim cum in principio factum sit unum calum, postea uero firmamentum; nec illi numero calum aliud adscriptum sit, tertium calum præter hos duos negare posse demonstrari; cum neque post firmamentum aliud effectum sit calum, neque principij ratio patitur, ut quidquam antiquius cogitemus. Nam si in principio factum est calum inde nimirum res procreate sumpserunt initium. alioquin rectè principium non fuisset appellatum, si principium ipsius alterum extitisset. Quod enim ordine secundum est principium nec est, nec dicitur: Attamen Paulus tertium calum commemorat, quod mundi fabrica non habet, quemadmodum & hic secundi mentio quaritur. In fine libri sic satisfacit, si quis autè à nobis & tertij cali rationem petat quod Moses non scripsit, sed Paulus uidit, & in ipso tanquam in adytis sapientia consistens arcana audiuit, ab illis, quæ exposita sunt, tertium illud calum non abesse respondebimus. Videtur enim mihi magnus etiam Apostolus vincens omnes superiores totius natura, quæ sensu percipitur, terminos transcendisse, ad eamque ingressum esse, quæ animo: menteque comprehenditur, cum spectaculum illud minimè corporeum fuerit, ut ipse met significat, siue in corpore, inquit, nescio, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum eiusmodi hominem usque ad tertium calum. Summum igitur illud culmen huius mundi, quem dicimus, arbitror à Paulo tertium calum appellari. Tripliciter enim diuidit omne, quod cernitur, & ex scriptura consuetudine singulas partes cælum uocat. Abutens enim quodammodo significatione uerborum, spatium illud crassioris aeris, quo nubes, & uenti, & excelsi uolucrum uolatus perueniunt, cælum unum nominat, cum & cali nubes dicit, & uolucres cali. Nec simpliciter cælum hoc uocat, sed adiungit etiam illas uoces sub firmamento. Dicit enim, Producant aqua reptilia animantium uiuentium, & uolatilium uolantia super terram sub firmamento cali. Deinde alteram calum, & firmamentum appellat spatium illud, quod in erranti sphaera inclusum consideratur, in quo stella, quas errantes nominant, peruagantur. Sic ait; fecit Deus luminaria magna, & posuit ea in firmamento cali, ut lucerent super terram. Cuius distinctum orbis ornatu ut cuique consideranti perspicuum est, hæc infra supremum illud fastigium contigisse, quod omnia sensibus obnoxia complectens, eaque seiungens à rebus illis procreatis, quæ mente solum, & intelligentia comprehenduntur, firmamentum, & cælum appellat. Ea igitur, quæ uerbis explicari non possunt, cupiens Apostolus, & quemadmodum nos item hortatur, nihil eorum spectans, quæ cerni queunt, cum ea quæ uidentur, temporaria sint, quæ autem non uidentur, æterna, diuina uirtute sublatus peruenit eò, quod desiderio ferebatur, cumque sacras litteras à pueritia didicisset, uerbis scriptura uisitatæ rem ipsam expressit, tertium cælum appellans harum trium sectionum, quæ in mundo uidentur, extremam. Relicto enim, aëre, superatque medio illo spatio, in quo errantium stellarum orbis versantur summum atheriorum finium ambitum transcendit, & ad firmam illam, quæ sola mente percipitur, naturam perueniens, paradisi uidit pulchritudinem, & audiuit ea, quæ humana natura non loquitur. Hætenus S. Gregorius Nyssenus designans quasi digito Empyreum cælum. Transcribam eiusdem S. Patris alia uerba in num. 3. Exercit 14. sed quæ non ad eò aperte illud indicant.

S. Hieronymus non obscure fauet lib. 6. in Isaiam

Isaiam super cap. 14. v. 13. inquit, *vel antequam de celo corrueret (Lucifer) ista dicebat (nimirum Ascendam in calum) vel postquam de celo corruit? Si adhuc in celo positus, quomodo dicit, Ascendam in calum? Sed quia legimus calum cali Domino, cum esset in celo, idest, in firmamento, in calum ubi solum Domini est, cupiebat ascendere, non humilitate, sed superbia. Sin autem postquam de celo corruit, loquitur ista verba, arrogantiam debemus intelligere, quod nec precipitatus quiescit, sed adhuc sibi grandia repromittat, non ut inter astra, sed super astra Dei sit. Nullum est fundamentum, quo minus calum diuersum à firmamento, & ubi solum Domini est, accipiatur litteraliter, & proprie in verbis Doctoris Maximi. Gratis namque supponitur hunc sentire, Angelos conditos fuisse in supremo corpore caelesti, aut in eo extitisse ante adeptam beatitudinem supernaturalem visionis Dei. Idem S. Doctor in epistola ad Oceanum ait, *Inter calum, & terram medium extrahitur firmamentum, & iuxta Hebraici sermonis etymologiam calum, idest, Schamajm, ex aquis sentitur vocabulum, & aquae, quae super calos sunt in laudes Dei separantur. Unde & in Ezechiele Propheta crystallum super Cherubim videtur extensum, idest, compacta, & densiores aquae.* En distinguit calum quoddam ab aquis super caelestibus, & à firmamento, seu celo lydereo; nisi mavis cum Pereyra lib. 1. in Genesim num 88. per firmamentum in Hieronymo intelligere calum aereum.*

35 Seuerianus Episcopus Gabalensis in catena Lypomani ad illa verba Genesis, *Vocauitque Deus firmamentum calum,* scribit, *calum ergo hoc, non illud supremum, sed quod ad spectabile est, ex aquis effecit Deus, & ut crystallum fixit.*

Patres saeculi quinti.

36 S. Augustinus, teste Hugone de sancto Charo in cap. 1. Genesis, existimat lib. 12. Confessionum creatum cum Angelis prima die Empyreum. Sumpsit forsan occasionem Hugo ex verbis his in cap. 2. *Sed ubi est calum cali Domino? . . . ubi est calum, quod non cernimus, cui terra est hoc omne, quod cernimus? Hoc enim totum corporeum, non ubique totum, ita capit, speciem pulchram in nouissimis, cui fundus est terra nostra; sed ad illud calum cali, etiam terra nostra calum, terra est. Et hoc utrumque magnum corpus non absurdè terra est ad illud, nescio quale, calum, quod Domino est, non filijs hominum.* Rursus ex his in cap. 8. *Quod firmamentum vocasti (alloquitur Deum) calum, sed calum, terra huius, & maris, quae fecisti tertio die, dando speciem visibilem informi materia, quam fecisti ante omnem diem. Iam enim feceras e & calum ante omnem diem; sed calum cali huius, quia in principio feceras calum, & terram.* Caeterum in prioribus verbis loquitur S. Augustinus de celo Deitatis, & in posterioribus de substantiis Angelicis, quas cali nomine appellat tum ibi, tum in cap. 9. sequenti, putans, significatas per calum in principio creatum. S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus lib. & cap. 2. Prognostici hæc habet, *legimus in B. Augustino cum verba illa Apostoli enucleatissime definirer, quibus se idem Apostolus in tertium calum raptum fuisse commemorat, quod in tertio calo sit paradysus, in quo fuerit Apostolus raptus, & ubi Beatorum anima beantur exuta corporibus, definiens idem Doctor primum calum esse cor-*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

*corporeum, secundum spirituale, tertium mentale in quod mentis ascenditur contemplatione; ita asserens si primum calum rectè accipimus hoc omne corporeum quicquid est super aquas, & terram: secundum autem in similitudine corporali, quod ipsum cernitur, sicut illud, unde animalibus plenus in cesthafi Petro discus ille submissus est: tertium verò, quod mète conspicitur, ita secretà, & remotà, & omnino abrepta à sensibus carnis, atque mundata, ut ea, quae in illo calo sunt, & ipsam Dei substantiam, verbumque Deum, per quod facta sunt omnia, in charitate sancti Spiritus ineffabiliter valeat videre, & audire, non incongruenter arbitramur, & illuc esse Apostolum raptum, & ibi paradysum fortassis esse omnibus meliorem, eisi dicit oportet paradysum paradysorum. Extant hæc S. Augustini verba in lib. 12. de Genesi ad litteram c. 35. & tam hæc, quam illa alia S. Iuliani fauorabilia sunt quadatenus Empyreum, licet S. Augustinus per totum eum librum tam copiosus sit in asserendis variis expositionibus tertij cali, ad quod raptus est Paulus, ut firmam aliquam, & ratam vix elicere valeamus. In lib. 1. de sermone Domini in monte secundum Matth. explicans S. Doctor ea Christi verba, *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram,* inquit, *illam credo terram, de qua in Psalmo dicitur, spes mea es tu, portio mea in terra viuentium, significat enim quandam soliditatem, & stabilitatem hereditatis perpetuae, ubi anima per bonum affectum tanquam loco suo requiescit, sicut corpus in terra; & inde cibo alitur, sicut corpus ex terra. Ipsa est requies, & vita Sanctorum. Mites autem sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malo, sed vincunt in bono malo. Rixentur ergo immites, & dimicent pro tertenis, & temporalibus rebus. Beati autem mites, quoniam ipsi hereditate possidebunt terram de qua pelli non possunt. Inferunt ex his verbis Augustinus Tornicellus in primordiis mundi pag. 22. Andreas Duuallius in tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 1. ut sicut terra, quam nos habitamus, est immota, ita iuxta S. August. terra quam incolunt Beati, sit calum stabile, ac fixum. Sed certè comparationem hanc non exprimit S. Aug. Cuius egregium pro Empyreum testimonium inuentum in soliloquiorum libro, si liber iste suppositus non sit, dedi iam in n. 10. Exerc. precedentis. Et aliud ex libro de Quantitate Animæ c. 34. sedem habebit in n. 15. Exerc. 6.**

Sedulius in collectaneo Epistolæ ad Romanos super ea, *Spes, quae videtur, non est spes, aut, Nihil est ergo prorsus sperandum in futuro de iis, quae videntur. Oculum enim non vidit, quae preparauit Deus iis, qui diligunt eum. Videt autem oculus calum, & terram. Non ergo oportet hoc, quod videtur, credi preparatum esse à Deo iis, qui diligunt illum; sed calum quidem, imò calos multo eminentiores, & celsiores, quam est istud firmamentum, quod videri potest.*

Theodoretus q. 11. in Genesim, *Cum scriptura diuina, doceat, in principio Deum creasse calum, & terram, deinde post lucis creationem secunda die dicat, firmamentum factum esse, imperitia plena videtur esse huiusmodi questio, nimirum, est ne vnum calum, an duo? Oportebat enim ex temporis ratione, & ipso creationis modo calorum diuersitatem nosse, ut vnum luce prius; alterum vero post lucem; est illud quidem non ex aliqua alia materia, hoc autè ex aquis creatum esse. Nam inquit, fiat firmamentum in medio aquae quod per medium separet aquas ab aquis. Sic enim ab ipsa re cali partiti sunt appellationem. Siquidem cum ex aquarum fluida substantia compositum sit, & natura fluida condensata, & solidata fuerit, firmamentum nominatum est:*

D deinde

deinde quia sursum collocatum est, prioris cæli usum commodo nostro perficiens cæli nomen sortitum est. Paulò post. Quemadmodum cælum istud nobis est pro tegmine, terra autem pro paumero, ita cælum, quod videmus, pro tegmine supra positum cælum habet. Reperit eadem in c. 9. epist. ad hæbreos, & in cap. 12. epist. 2. ad Corint. Quorum occasione appono hic alia Origenis lib. 15. in Leuiticū. Quod autem dicit Domum in ciuitate murata, rectè, ut arbitror, domus, que in cælo esse dicitur, in ciuitate murata intelligitur. Murus est enim huiuscemodi domibus ipsum cæli firmamentum. Sed talem domum rari quique habere possunt, illi fortasse, qui super terram ambulantes conuersationem habent in cælis, & de quibus dicit Apostolus, Dei adificatio estis.

39

Reuertor ad Theodoretum ibidem dicentem, Qui igitur non credit, secundum esse cælum, semitam rectam transgreditur, qui verò plures numerare conatur, adhaeret fabulis, postposita diuini spiritus doctrina. Nihilominus iuxta S. Augustinū lib. 2. de peccato originali contra Pelagium, & Cælestinū c. 23. quaestio, quot sint cæli, in quorum tertium se raptum esse commemorat, Apostolus, vna ex illis est, in quibus salua fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur, quid verū sit, & sententia definitina suspenditur, aut aliter, quam est, humana, & infirma suspitione conicitur. Non itaque debuisset Theodoretus tam rigida censura eos ferire, qui cælum sydereum dissecant in plures sphaeras contiguas, & cuilibet nomen cæli attribunt. Theodoretus adhæsit S. Ioanni Chrysostomo tum in Psal. 148. v. 4. tū in Genesim homil. 4. vbi magnus hic Ecclesiæ Doctor scribit, Et vocauit Deus firmamentum cælum hoc, quod videtur. Et quomodo volunt aliqui factos multos cælos? Non ex scriptura diuina hoc didicerunt, sed ex suis opinionibus, ut ita dicam impelluntur. Quis igitur post tantam doctrinam feret eos, qui ex suo capite loqui, & contra diuinam scripturam multos cælos dicere audent. Sunt, qui velint, S. Chrysostom. loquutū contra hæreticos quosdam, ac Philosoph. machinantes sydereos alios cælos, & mundos extra hunc totum sydereum globum. Sic cum S. Thoma 1. p. q. 68. art. 4. Sixtus Senensis lib. 5. Bibliotheca sacrae annotatione 9. Cōnimbricenses l. 2. de cælo c. 5. q. 1. a 4. Hanc tamen interpretationem stricti iuris non esse, contēdit Petrus Hurtadus disp. 2. de cælo sect. 1. §. 13. & 14. Nicolausque Lausinus lib. 16. de eloquentia sacra, & humana cap. 35. ait, Chrysost. sententiam sine vllō interpretationum flexu nudè acceptā de vno cælo liquido defensari nunc à multis doctissimis viris. Consequenter ad suam sententiam tradit alibi S. Chrysostomus, sydereum cælū persistare immortum, astris tātū in eo motis, de quo in n. 3. Exercitationis 11. Aduertendum est, dum S. Chrysostomus adstruit vnicum cælum, non ideo negare Empyreum, habet namq; sermonem de solo hoc cælo, quod videtur; quodque in sacris litteris vocatur firmamentum: liquet id ex verbis exaratis, & exinde præterea, quòd in homiliis præcedentibus pertractat de creatione primi cæli.

40

S. Eucherius Episcopus Lugdunensis in v. i. c. 2. Genes. Igitur perfecti sunt cæli addit, Bene pluraliter cælos posuit, siue illud cælum spiritale, quod non videmus, per quod Angeli signifiati sunt, siue hoc corporeum, quod videmus, quod firmamentum est vocatum. Et omnis ornatus eorum. Ornatus spiritualis cæli Angeli sunt, & Principatus; huius Corporei cæli ornatus sydera, sol, & luna. Dum ait, per cælum spiritale significatos esse Angelos, non facit indistinctos hos ab illo. Ut quid enim postea subiunxisset, Ornatus spiritualis cæli Angeli sunt; sed denotat per

cælum, vti continens, significatos esse Angelos, vti contentos. In eo induli vulgari placito adscribēs commentaria hæc in Genes. S. Eucherio seniori Episcop. Lugdun. cū alterius sint authoris, vt obseruat Bellarm. Rosuueyus in notis ad S. Paul. ep. 2. Raynaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium p. 270. Andreas Schotus in editione operum S. Eucherij, Ioann. Seuaro in notis ad lib. 4. epist. 3. S. Sidonij, Albert. Mirceus in Auctario de scriptoribus Ecclesiasticis c. 89. Maximilianus Sandeus in Theologia Symbolica l. 6. cōmentatione v. p. 609.

41

S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ c. 12. In principio, inquit principium Genes. creauit Deus cælum, & terram. Si opinionibus missis veri fidē queramus, ecce tibi creaturarum testem ipsum creationis authorem, qui cum ante omne tempus creauerit cælum, & terram postque die vno fecerit lucem, & firmamentum, secundo iudem die condiderit, idque cælū ab vno nomine vocitauerit, cui ratis interuallo rum limitibus, loco, vel modo variantium porro syderū ornamenta subtexuit. Animaduerti promptum est, hoc visibile firmamentum tanto interuallo substantia cælo inuisibili cedere, quāto idem terra imis locorum intercapedine præminere. Quocirca alieno, ac translatiuo nomine firmamentū istud cælum dici potest. Cum verè esse cælum illi creato ante tempora cælo sit proprium. Enim verò istud stelligerū, quod cælum dicimus, tamē scripturā Genesios cæli dicitur firmamentum; quippe vbi luminarium creationē retexit fecit, inquit, Deus duo luminaria magna, & posuit ea in firmamento cæli; qua videlicet Authoritate verum illud vnum ante temporaneum cælum credere sinimus, quāquam istud, de quo agimus firmamentum, cælum dicere non inibi beamur, eo videlicet, quia Deus firmamentum vocauerit cælū. Alia postea interferit, quæ de cælo incorporeo, intellectualique, & Angelico veniunt intelligenda cautè legenti.

S. Prosper expositione in Psal. 113. ad illud, Deus autem noster in cælo sursum, & super terram; omnia, qua veluit, fecit, ait, Non in cælo, vbi solem, & lunam vident, qui creaturam colunt, sed in cælo sursum, quod transgreditur omnia corpora caelestia, & terrestria, quanquam neque in ipso ita sit, vt sine ipso esse non possit; quoniam in quibus est ipse, ea tanquam indigentia continet.

42

Gennadius Constantinopolitanus adductus à Francisco Zephyro in catena Græca V. V. P. P. super Pentatheucum fol. 19. Ex aquis iam creatis fieri firmamentum iussit simile cælo, quod prius condiderat, admonens se tam cæli, quā aquarum creatorem esse; illius quidem vt qui fecisset alteram eiusdem nature, hominem verò quòd ex eis faceret suo iure quodcumq; velit. Et post interposita alia, Exacta omnibus in rebus patet prouidentia Dei, non tam ex hac aquarum sapienti, distributione, quā quòd à principio nostrā in Christo salutem præfiniuit duos quasi status mortalibus iam dudum describens suis, vtrique sedibus attributis. Quādiu enim inconstantes fuerunt, ac perturbationibus addicti, atque idcirco sub lege, terrestre hoc domiciliū illis dono dedit, simul verò ad perfectā, ac sine crimine vitam Christi gratia conuerterunt, cælas reserauit, quò nos præuertens, Iesus ingressus est. Sic Gennadius, qui alius est ab Scholario Gennadio Antistite etiā Constantinop. & viuere desit. an. 471.

43

Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam, cogitantes quoque inter hæc horrenda, & pœnalissima, alia hinc præclara, ac beatissima, nouos cælos scilicet, & nouam terram, vultum rerum omnium pulchriorem, aeternum iustitia habitaculum, recens edificium creaturarum, aureus super cælos sanctorum omnium Domos, aulas gemmis inter micantibus expolitas

44

litas, & immortalium metallorum fulgore pretiosas, lumen illuc septuplo illustrius, puniceo semper splendore radians, beatitudinem ineffabilem bonis diuitem, latā cum incolis suis perennitatem, Patriarcharum consortium, Prophetarum societatem, Apostolorum germanitatem, Martyrum dignitatem, & in omnibus sãctis Angelorum similitudinem, opum celestium copiam, deliciarum immortalium affluentiam, communem cum Deo vitam.

46 In n. 47. Exercit. 2. 3. dafferã Aneã Gazã quãdam verba non incongrua; & Iulian. Pomerij Presbyteri alia attuli in n. 10. huius Exercitationis vestigijs eius Iuliani insitit S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus, vt videre est in illo numero, & in 36. Donatus fuit, referẽte Marco Maximo in Chronico primus Iulianus circa annum Domini 540. vel aliquantum antea nam circa annum 490 agebat vitam magna cum nominis claritate vt colligitur ex Gennadio c. 98. de scriptoribus Ecclesiasticis ex Cypriano in vita S. Cæsarij Arelatenfis, S. Ennodio l. 2. epist. 6. Ruricio Lemouicensi Episcopo l. 1. epist. 7. l. 2. epist. 9. secundus autem obiit anno 690. cuiusque corpus colitur nũc Oueti magna religione. Vterque scripsit tres libros Prognosticã, vt narratur lectione 6. officijs Ecclesiarum Tolet. & Ouetensib die 8. Martij. Vnde ægrè fero deceptionis argui e Possenino S. Isidorum Hispalensẽ cum in lib. de viris illustribus cap. 12. prodit memoriã Iulianum Pomerium Presbiterum scripsisse tres libros de futura vita contemplatione, vel actuali cõuersatione, nec non etiam de vitis, ac virtutibus. Licet id obiter insinuasse ingratiã S. Isidori: quem primas edoctum litteras à Dauide Archiepif. Hispal. in vico Vacæorum Pintaicensi, nunc ciuitate vallisolerana, narrat Marcus Maximus in Chronico; nosque detanto alumno gratulamur patrie nostræ.

Patres sæculi sexti.

47 Boethij seuerini præclara quãdam verba recitauit in n. 10. Exercit. 1. quin ex contextu diiudicare possim, ipsum non loqui de nostro cælo. Idẽ Boethius c. 3. de disciplina scholarium proponit ex nescio quo hanc discussionem, *An Iudicæ trina diuisioni calorum, an Aristotelis simplici ac quiescendum sit partitioni?* S. Thomas, aut quis est Author antiquus, qui eum librum commentariis illustrauit, edocet, comprehẽdi sub trina illadiuisione calos Empyreum, tydereum, & Aereum. Commentator ille in editione apud venetias per Ioann. & Greg. de Forliuio fratres anno 1491. die 27. Martij dicitur esse S. Thomas, sed nullus ex iis, qui calculum reducant Angelici Doctoris opera, recensuit cõmentarium in præfatum Boethij librum. Sixtus senẽsis lib. 4. Bibliothecæ sanctæ attribuit Thomæ Angelico interpretationem ad libros Boethij de consolatione Philosop. erit forsã eiusdem Thomæ Angelici expositio ad librum de disciplina scholarium. Et vt de Authore, sicut etiam de Interprete nihil certum superfit, Biraldo in Dialog. 4. de Hist. Poetarum, nõ Boetium, sed Martianũ capellã agnoscit Authorẽ: de quo Martiano agã in sect. 5. S. Anastasius sinaita l. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, *Duorum calorum tantum fabricationẽ didicimus ex sacra scriptura in: typum, ac figuram duorum velorum templi, que significant duas naturas Iesu, & duorum populorum, & duarum Ecclesiarum superne, inquam Hierusalem, & nostræ Fidelium. Quod enim superiori calo Deus est ad lumen, hoc calo inferiori est sol. & firmamento Ecclesiæ Euangelium, & quod sunt sancti Angeli in calo, quod*

non cadit sub asperctum, hoc sunt & in firmamento stella, & in Ecclesia sancti. Si autem in hymnis Davidicis audias etiam calos calorum, hoc est proprietat lingua Hebraica, que singulare sepe nominat in plurali. Quando autem, audis, Paulum raptum ad tertium, primum calum existima esse aerem, congruenter ei, quod dicitur, Noui omnes volucres calis, hoc est, aeris deinde secundum calum stellarum, & tertium supremum calum Angelorum. Et enim in exteriori parte templi stabat magna multitudo Israelis; in interiorẽ autem solum ingrediebatur sacerdos; in eam autem que est intra secundum velum solum Pontifex. Quomodo etiam in calis inuenies; in exteriori quãdam calo, & quod est apud nos, in firmamento, inquam, aereo, volucrum genera simul versari. que significant gregalem Israelis multitudinem; intra firmamentum autẽ, quod apparet, & ingredi, & degere, & seruire, ac colere intelligentes potestates, & forẽ etiam istorum animas: supra secundum calum (quodnam sit autem non intelligo) hoc est, secundum velum, nemo est ingressus, nisi solus Pontifex Christus, qui est Pontifex secundum ordinem Melchisedech. Superius autem calum existimo esse sinus Paternos. En supra calum stellarum adstruit Anastasius alterum Angelorum, & hominum domicilium; alterum seruatoris aulam, innuens Empyrei varias mansiones. Postremò cogitat calum Triados. Rursum idẽ Anastasius lib. 7. ait, *Duos fecit calos, alterum quidem superius, quod habet essentiam apud homines non ad spectabilem, planẽque inenarrabilem, & inexplicabilem: secundum autem calum e terra sustulit, & ipsum posuit ad spectabile, & ipsum appellauit firmamentum: Est autẽ horum quoque duorum calorum intermedia aqua viuã: calum, quod videtur, & calum, quod est supra aquam, quod non videtur, habent inseparabilem, & indiuiduam essentiam.*

Procopius Gazæus in cap. 1. Genesis, si quis dicat, Deum respexisse futuram rerum creationem, siue innouationem, hãcquaquam hallucinabiliter Decreuerat & enim Deus duo condere opificia pulcherrima alterum quidem mutationi, & corruptioni obnoxium, quod tamen nentiquam spirituales substantias perimere posset, & illud opus est, quod oculis nostris subiectum adspicimus, alterum vero liberum, & vocatum voluit esse a præsentis sæculi malorum labe; quod quidem auspiciatus est Christus humanam indutus naturam: in hoc præclarum ingrediẽmur opificium, vel adificiũ post secundum Dei gloriosum aduenum. Verum præsentis calo, de hãc Moses agit, congruit locus, in quo nunc degimus, interiãcens medius inter calum, teramque, atque in altero, vt pote diuiniore, viuẽmus immortalitatem consequuti: & in hoc nunc Christus incarnatus domicilium habet: Sicuti docuit B. Paulus, vt validam consolationem haberemus, qui hũc confugimus, vt patiamur proposita spe quam velut ancorã tenemus anima cum firmamentum tutam, & introeuntẽ usque ad ea, que sunt intra velum, vbi præcursor pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem Melchisedech Pontifex factus in æternum. Interius tabernaculum dicit locum, qui supra calum, vel firmamentum frequentatur. Pontificem summum, vel primum nominat Christum, quod hic primus in hoc ascenderit, & primus nobis istam habitationem aperuerit. Cum Christo etenim in illo calo commorabimur, inuisibilibus potentis, seu virtutibus admixti, vt declarat illud eloquium, sunt veluti Angeli, qui in calis sunt, imò sunt filij Dei, cum resurrectionis filij sint. Huc applicetur testimonium hoc Pauli: Deinde nos, qui viuẽmus, qui reliquierimus, simul cum illis rapiemur in occursum Domini in aera, & sic semper cum Domino erimus. Igitur cum Duo sint cali, constat va-

48

ria esse receptacula, variæque mansiones, & diuersas, pro locorum diuersitate: Denique calum, quod nunc fastigij vicem sustinet, fundamentum erit summi cali in communi resurrectione. Nam calum primum est quasi calum cali. Hæc Procopius, quibus in hærelitici quadam labecula notanda à nobis Exercit. 21.

49

Eustathius lib. 1. & 2. act. 3. in Exameron concordat, S. Basilio, quem ita traxit in latinum ut ingenium doctissimi viri facundia sua viribus æquiparasse videatur. Iudice Cassiodoro in libro de Institutione Diuinarum scripturarum c. 1. Me minit eiusdem Eustathij, & operis ab eo impensi in interpretando S. Basilio venerabilis Beda præfatione commentarij in Genesim, Sigebertus etiam in lib. de Illustribus scriptoribus Ecclesiasticis c. 21. Paucis abhinc annis Leo Allatus in Lucem edidit commentarium Græcum S. Eustathij Archiepiscopi Antiocheni, & Martyris in Exameron, vertitque in latinum, & vberioribus notis exornauit, testaturque noster Iacobus Sirmondus in notis ad lib. 11. Facundi Hermianensis antiquas apud Bibliothecas inuisi. Difficile adducar, ut creda, Comentarium illud esse S. Eustathij, qui in magna synodo Nissena claruit, & sub Constantio Imperatore Arriano ob Catholicæ fidei defensionem Traianopolim Thraciæ pulsus exilio ibidem in Domino requieuit; nam cum aliorum operum celeberrimi huius Patris mentio extet apud S. Hieronymum in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, altum de illo commentario silentium, nec videtur esse nisi rapsodia cõlacinata ex homiliis S. Basil. in Exameron, ut suadet verborum, ac sententiarum similitudo. Quod si S. Basil. mutuatus fuisset à S. Eustathio maiorem, & nobiliorem verborum, ac sententiarum partem, non dissimulasset ipse Basil. nec ta uci essent alij, nec homilia in Exameron tantam suo Authori comparassent laudem, ut dicat S. Greg. Niss. lib. in Exameron, *Rata igitur sint illius scripta, præsentique, nec ullis, nisi testamenti, diuino spiritu dictante exarati, monumentis cedant.* Sed cuiuscumque sit commentarium illud, sic in p. 4. loquitur Author, *Primo itaque creauit Deus calum, & terram, & lucem, & omnibus velocissimo puncto temporis lumen, quod corruptioni obnoxium est, communicauit. Ante enim illud umbra quadam obscura calo exteõs deiecta velabat omnia, lumenque à locis illis arcebat, verum extra calum, lumen, quod obcurari non potest, omni correptione, omni etate superius, in quo Angeli degunt, extenditur, de quo Salomon ait, lumen iustis in perpetuum, in quod qui bonè vixerint, delati quiescunt. Dispositionem hanc dilucidam reddet clarum, & apertum exemplum, lumen scilicet inextinctum locum omnem cali exterum illuminare, quem verò complexu suo calum tenet, antequam lumen fieret, caligine, ac tenebris tectum nõ apparuisse. Quemadmodum enim, si quis meridie feruentissimo ex densa materia tabernaculum confecerit, obcurata tem, & tenebras ex tempore paratas affert, neque locus ille, qui illius circumflexu tegetur, potest illuminari, nisi luminis radio fuerit perfusus: sic similes tenebra, qua non subsistebant, mundum, quem calum complectitur, ad umbrabant, eas Deus producto lumine se iunxit, lumen diffunditur, gignitur dies, dum contrahitur, nox aduenit; quare & dum tempora commetitur, dies, non autem noctes connumeramus. Secundo die creauit Deus firmamentum nature diuersæ. Aliud autem, id est, & aliud calum à principio productum, quamuis quibusdam vnum quid, & idem esse placuerit, aiunt namque hoc secundi perfectionem fuisse; ibi enim quasi confusè, & permixtè terra, & cali creationem, hic discre-*

tius, & exactius modum, quo Deus ea produxit sacralittera tradit. Nos vero fatemur aliud & aliud cū & nomen aliud, & propriū vsum secundo calo suppeditatum cognoscimus. Diuersum itaque est solidiore natura præditum ab eo, quod initio fuit creatum. Conferantur hæc cum aliis S. Basiliis appositis in n. 25. præsentis Exercitationis, cum aliis etiam apponendis in n. 14. sequentis, par quæsit de omnibus iudicium, aut ambiguitas.

Patres sæculi septimi.

Citatur pro Empyreo à Dionysio Cartusiano in 2. dist. 2. q. 3. S. Gregorius Magnus; sed locum non designat, neque ego reperi, Addit Dionysius, *De quo itidem calo Hieronymus in sermone de Assumptione gloriosissima virginis multa deprompsisse probatur.* Sed Doctor Maximus, aut quicumque est Author eius sermonis, nec vnum profert verbum, quod in Empyrei notitiam manu ducere nos valeat. Citatur etiam à Bartholomæo Anglico lib. 4. de proprietatibus rerum c. 4. & à Iosepho Angles in 2. dist. 12. q. 3. difficultate 1. S. Isidorus Hispalensis: in quo tamen nullum Empyrei vestigium apparet præter hæc verba, *supremum calum est calum Angelorum*, relata à S. Thoma 1. p. q. 61. art. 4. in corpore, sed in operibus S. Isidori nunc extantibus desiderata, nisi me præterierint admodum diligenter perquirentem. De S. Iul. Tolet. iam supra. Author Chronici Alexandrini vocat Beatorum cælum interius huius, quod videtur firmamenti, & antea dixerat, *institutum à Deo, cum vniversam fabricatus est naturam, atque in illud Dei, & omnia Dei oracula semper velut ad scopum, & metam collineasse.*

50

Patres sæculi octavi.

V. Beda in Exameron, *Quod autem, vel quale sit calum, quod in principio cum terra factum est, sequentibus verbis insinuat, cum dicitur Terra autem &c. Ut quid enim hoc de terra, prætermisso calo, intulit? nisi quia nihil tale de calo intelligi voluit. Ipsum enim est calum superius, quod ab omni huius mundi, volubili statu secretum, diuina gloria præsentia manet semper quietum. Nam de nostro calo, in quo sunt posita luminaria huic seculo necessaria, in sequentibus scriptura, quomodo, vel quando sit factum declarat. Non ergo superius illud calum, quod mortalium omnium est inaccessiblei conspectibus, inane creatum est, & variū, ut terra, quæ nihil in prima sui creatione videntium germinum, & videntium produxit animantium, quia nimirum mox creatum suis in calis, hoc est, beatissimis Angelorum agminibus impletū est. Quos in principio cum calo, & terra conditos esse ac mox conditionem simul, & totius creature primordialis ad laudem, creatoris retulisse, testatur ipse conditor, qui loquens ad S. famulum Iob, dicit, ubi eras, quando ponebam fundamenta terra? Et Paulo post, scrum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei, astra videlicet matutina eosdem Angelos, quos & filios, Dei nuncupant. Huc vsque Beda, cuius apertū hoc pro Empyreo testimonium affertur à Magistro sententiarum lib. & dist. 2.*

51

S. Ioannes Damascenus lib. 2. orthodoxæ fidei c. 6. *Quoniam igitur calum scriptura dicit, & calum cali, calos item, & calos calorum, & D. Paulus se ad tertium vsq; calum raptum fuisse asserit, in vniversitatibus huiusce procreatione calū illud conditū fuisse dicimus, quod ij, qui apud exteros sapiētia laude floruerūt, Moysi dogmata sibi vèdicantes, syderū expertem vocant. Præterea firmamentum Deus calum nuncupauit, quod*

53

in medio aquarum esse iussit, atque ita collocavit, ut aquas, que supra firmamentum sunt, abis, que firmamento inferiores sunt, distingueret. Et inferius, Enim vero calum cali primum illud calum est, quod supra firmamentum existit. Addit aerem etiam vocari calum, & hos esse tres calos, de quibus loquitur Apostolus 2. ad Corint. 12. Cum atrigisset S. Thomas 5. p. q. 68. art. 1. ad. 2. hunc Damasceni locum vult intelligendum de quodam calo spherico sine stellis, de quo Philosophi loquuntur dicentes ipsum esse nonam spheram, & mobile primum, quod mouetur motu diurno. volunt id ipsum Carthusianus in 2. dist. 2. q. 3. Nannius in catena Argentea ad cap. & v. 1. Genesis in solutione ad 5. argumentum. Pereyra lib. 1. in Genesis. num. 51. Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 3. n. 4. Confirmari potest ex Ioanne Philopono lib. 1. de mundi creatione c. 7. putante, calum prima die conditum esse spheram nonam stellis vacuum, quam induxerunt Hyparchus, & Claudius Ptolomæus inuentionis principium fumens ex Moysè; quod & repetit lib. 3. cap. 3. act. 4. & in hoc fatetur, creationis cæli primi nullam sibi occurrere rationem.

54

Sanè (vt rectè obseruat Auerſa q. 3. 2. Philosophiæ sect. 4.) S. Damascenus constituens quoddam aliud cælum supra spheras fixorum, syderū & errantiū Planetarum, tradensque ad illud euectū Paulum, aptius intelligetur de Empyreo iuxta sacras litteras, Moysisque doctrinam, quàm de primo mobili iuxta philosophos antiquos, Qui, vt de multis Græcorum sophilis animaduersum videdo à Tatiano in oratione contra Græcos, curiositate quadam inducti, quæcunque à Moysè, & similibus & sapientibus viris didicerunt, deprauare, & secus efferre conantur; partim vt ipsi proprium aliquid proponere videantur partim vt ea, que non intelligunt ficta quadam sermonis compositione velantes, veritatem suis commentis vitient. Nostrum iudicium (quod etiam fuit Vincentij Bellovacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 88. Ambrosij spheræ in floribus sapientiæ sermone 41. parte. 3. conclusionem 2.) satis probabile apparebit consideranti haustam à sapientibus Ethnicis ex Moysis dogmatibus notitiam cæli illius stellaris, quemadmodum testatur S. Damascenus; in Moysis autem dogmatibus nullum reperire est vestigium cæli, quod sit primum mobile, & nouum additum ab Hyparcho, & Ptolomæo supra octauum stellatum, & ab Aristotele putatum primum mobile. P. Molina disp. 10. de opere sex dierum v. fortè tamen, notat, Damascenum nomine primi cali, si attendè legatur, atque adeo tertij, ad quod raptus fuit Paulus, videri intelligere calum stellatum, quod distinctum sit à firmamento, in quo constituti sunt Planete. Non acquiesco, frustra namque dixisset S. Damascenus, primum calum esse illud, quod ij, qui apud exteros sapientia laude floruerunt, syderum expertem vocant, si ipsi de stellato sermo esset. In oratione de sabbatho sancto lego hæc etiam apud S. Damascenum. *Ipsè Deus Angelos, cum non essent, condidit, calum, terram, omniaque, que in ipsis continentur, ignem ætherum, aquarum profunditatem, aere ventilationis veluti penum, lucisque limpidissimum vehiculum, polum alterum in aquis stabilitum, sublimium illarum, atque infirmarum interstitium, quod etiam calum vocauit: solem lucidum duplicis curricula diei, scilicet, ac noctis Effetorem, omnia clarissimis suis radiis collustrantem, lunam noctis caliginem illuminantem, solis splendore excitatum æstum temperantem; astra prætereà hæc firmamenti ornamenta.*

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

Alcuinus numeratur à Pereyra lib. 1. in Genesis n. 45. à Becano 1. p. tractatu. 4. cap. 2. n. 6. inter Auctores fauentes Empyreo. Sed quo loci, in compositum est mihi, nisi fortè cum quæst. 2. Genesis respondens ait, *Deum condidisse calum Angelis & terram hominibus habitationem.*

55

Patres, & scriptores sæculi noni.

Rabanus Archiepiscopus Maguntinus: non solum agnouit Empyreum, vt colligox S. Thoma 1. p. q. 68. art. 4. in corpore; sed etiam hoc nomine vltus est. Nam Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum c. 4. scribit, *quæ sequuntur, Istius cali proprietates describit Rabanus, vtens verbis Basilij in examerò, sic dicens, calum Empyreum est corpus primum naturâ simplicissimum, de corruptione habens minimum, quia subtilissimum, primum mundi firmamentum, quantitate maximum, qualitate lucidum, figuratiōe sphericum, locali suo supremum, quia à cætro remotum, amplitudine sua sprium, & corpus, visibile, & inuisibile contentium, Dei summum habitaculum.* Hæc Bartholomeus Anglicus ex Rabano; in cuius operibus, quæ sex thomis cõprehenda non dico in lucem prodierunt, nihil tale meos incurſauit oculos, libro tantum, & cap. 1. in Genesis transcribit verba, quæ ex V. Beda præsentauimus in n. 52.

56

Strabus Fuldenſis in Glossa ordinaria ad illa verba. *In principio creauit Deus calum, inquit, calum autem non visibile firmamentum, sed Empyreum, id est, igneum, vel intellectuale dixit, quod nõ ab ardore, sed ab splendore dicitur, quod statim repletum est Angelis.*

57

Remigius Autisiodorensis in v. 2. Psal. 8. *Quoniã elenata est magnificentia super calos, ait, Magnificentia tua, id est, magnificus tuus Christus, qui emphaticè ipsa magnificentia dici potest, elenatus est super calos. Hoc materialiter; quia ascendit vsque ad octauum calum.* Fortè ad octauum calum est Empyreum: Præsertim cum in v. 48. Psal. 148. agnoscat septem circulos, *vbi Aplanes, & Planeta fixæ sunt.* Ast quia mirum alicui videbitur, non distinxisse Aplanem à circulis Planetarum, ideo de Remigij mente opinare, vt libuerit. S. Ephanianus in sermone de laudibus B. Virginis vocat eius vterum *octauum calum septem firmamentis celsus.* In quibus verbis per *octauum calum* intelligit Empyreum Salazarius in 8. Prouerbiorum v. 27. num. 350. sed de stellato planior est sc̄sus. Vbi noto Ioannem Tzetem Historiarum chiliade 12. in 410. videri oblitum cuius stellati cæli dum scribit circa annum 1160. Octo dicunt cæli orbes, atque Zonas Non errantem, & carentem astris, atque septem ertonum.

58

Patres sæculi decimi.

Idiota in libro contemplationum de virgine Maria scribit, *edificauit Deus Angelis calum, & hæc est domus gloria, Damonibus, & Damnatis Infernum & hæc est domus iustitiæ; hominibus lapsis mundum, & hic est carcer miseriæ. Idem autem carcer patria fuit bestiarum; pisces posuit in aquis, aues in aere, & stellæ in firmamento.* Sic sapientissimus Idiota, qui claruisse dicitur anno 902. vel, vt alij volunt, anno 790. ita refert Albertus Miræus c. 278. sed si is, qui hæcenus Idiota nomen prætulit, sit Raymundus Iordanas Author Tractatus de oculo mystico in vèti, & in communè vsu euulgati à nostro Theophilo Raynaudo, nõ ad vmbratū, sed expressū Idiotæ

59

D 3 testimo

testimonium pro Empyreo habemus cap. 3. tractatus illius n. i. vitam agebat Raymundus anno 1381. quare non erit ab antiquitate testis multum commendabilis. Post hæc scripta euoluens veteres libros Bibliothecæ collegij Salmantini Nostræ Societatis incidi in quendam tractatum de *Oculo Morali*, cuius postrema pagina continet sequentia verba. *Finitur liber de oculo Morali editus ab eximio sacrarum litterarum Professore Magistro P. Lacepiera. Impressus in ciuitate Lugrumny per Magistrum Arnaldum Guilielmum de Brocario Anno à Natiuitate Domini M. CCCC. tertio, & die quarta Aprilis.* Sic ibi, & in secunda pagina habentur hæc post appositum solummodo in prima titulum de *Oculo Morali. Magnificis, ac delectissimis Auditoribus meis in Ecclesia Diui Pauli presenti anno meis sermonibus assistentibus minor minimus Frater Dominicus Ponzonus salutem in Domino Iesu. Cupiebam charitatibus vestris oculos spirituales ex oculorum corporalium imitatione proposse apperire, sicut in quodam lib. llo, qui ad manus meas deuenerat, reperti optimè exaratum. Inueni enim multa tam moralia, quam naturalia relatione digna. Sed quia temporis angustia id facere non potui, libellum illum imprimendum dedi, ut habeant auditores mei cordialissimi, unde oculus interior purgatus, & se, & Deum, qui non nisi à purgatissimis oculis videri potest valeant utique contemplari. Cùmque ad hunc gradum conscenderem, pro me ad Deum intercedere velitis. Ita commendatio impulit me ad legendum libellum, vixque aliquot percurreram linesas, cum continuo subiit memoria alterius in vulgus sparsi à Theophylo, Lugduni, anno 1641. factaque amborum collatione, comperi eundem omnino esse, nonnullis additis in nouiore editione ad obductionem hiatuum codicis M. S. sed in antiquiore nihil ad perfectionem desideratur. Æqui, bonique conlulat curiosus lector ad notationem hanc nostram, ne eum tractatum computelet inter Idiotæ opera; neque Raymundo Iordano abcribat, quod ut secus faceret, habuit Theophylus ea motiua, quæ prudentis cuiusque animum ad fidem possent inducere.*

60

Mores Barcepha parte 1. de paradiso c. 10. *Regnum porro celeste illud, quod iustorum delictis destinatum, postea quàm reuixerint mortales (videã legendum Immortales?) ut ait Dominus noster, non esse in terris, sed supra calum, hoc est supra firmamentum, quod proximè supra nos est, multis argumentis comprobatur. Et postea, Ad hoc Ioannes Monachus sermone priori, quem de mundo nouo scripsit, sic ait, Enim verò regnum illud celeste Christi, non erat sub firmamento, sed supra calum, ubi Potestatum ordines existunt. Liqueat igitur celeste regnum, in quo Beati voluptate fruuntur, postquam reuixerint, supra calum, hoc est, firmamentum, id quod supr nos apparet, positum esse. Legatur etiam c. 8. & 11. act. 22.*

Patres, & scriptores seculi undecimi.

61

S. Anselmus Cantuarensis in elucidario, de quo in n. 40. Excercit. 21. iudicium feram, ait, *Deus, ut potens Rex, constituit sibi præclarum palatium, quod dicitur regnum calorum; deinde cauerem, id est, hunc mundum, in quo exitialem locum, id est, Infernum constituit.* Inter opera S. Anselmi circumferuntur libri de mundi imagine, qui tamè scripti sũt, aut ab Honorio incluso Monacho in Anglia, aut potius

ab Honorio Augustodunensi Presbitero, quorum primus floruit anno 1080. secundus anno 1120. vt rectè probat Aubertus Miræus cap. 344. Auctarij. In primo ex illis libris c. ap. 138. dicitur, *supra firmamentum sunt aquæ instar nebulae suspensæ, quæ calum in circuitu ambire traduntur, unde & aqueum calum dicitur. Supra quod est spirituale calum hominibus incognitum, ubi est habitatio Angelorum per omnes ordines dispositorum. In hoc est paradysus paradysorum, in quo recipiuntur anime sanctorum. Hoc est calum, quod in principio legitur cum terra creatum. Huic longè supereminere dicitur calum calorum, in quo habitat Rex Angelorum.* Postrema hæc verba accipienda sunt de cælo Trinitatis, vt & alias Ioannis Calecæ Patriarchæ Constantinopolitani sermone in Dominica ante Exultationem Sanctæ Crucis, quæ non grauabor in præsentiarum recitare, in *Euangelio* ait *Dominus Nemo &c. Ioannis 3. v. 13. cuius hæc est sententia, Nullum Angelum, nullumque hominem ascendisse in illud calum, quod est supra calos, nisi illum solum, qui inde descendit per inefabilem dispensationem, & immensam misericordiam, ut genus humanum ex seruitute Diaboli, ex maledictione, & à peccati iugo exolueret. Quamuis autem Angeli quoque per scalam Iacob ascendere, & descendere visi sunt, attamen visio illa non pertinet ad hoc sublime calum, sed ad aliud inferius. Nam in illud calum supra calos nemo ascendit nisi solus Dei filius, quandoquidem ille solus inde descendit filius hominis per dispensationem factus, & appellatus. Inquit enim calum cali Domino. Quod vero Elias, & Paulus, & si qui alij in calum, de quo Dominus loquitur, prouecti sunt; & quò ascenderunt voluntate, & nutu Dei ascenderunt, non virtute propria. Hæc obiter ex Ioanne illo. Bachonius in 4. dist. 47. q. 1. art. 2. tribuens V. Bedæ libros de mundi imagine scribit, *Beda 2. libro de mundi imagine c. 7. dicit, quòd hoc calum est corpus circulare supremum Angelos continens, &c. Vnde sic dicit calum superioris circuli proprio definitum termino, & equalibus undique spatij collocatum virtutes continet Angelicas, & igneum est à splendore, non à calore. Me later, qua fide retulerit ista ex Beda Ioannes Bachonius.**

62

Oecumenius in illud epistola ad Hæbreos c. 9. v. 1. *Habuit quidem & prius (Testamentum) iustificationes cultura, & sanctum seculare, inquit, Fecit itaque Deus calum, & terram quemadmodum Moses dicit in initio, calum dicens superius, secundo die visibile h c calum conditum, constituisse in medio aquarum, atque ita habere elevantas aquas ad Austrum. Suidas in lexico v. vranos loquitur eodè fermè modo.*

63

Maiianus Scotus in Chronico ait, die primo productum à Deo calum celeste cum Angelis suis omnibus, tunc valdè bonis. Per calum celeste, indicat Empyreum sed postea valdè corrupte addit, secunda die firmamentum in medio cali inter aquas superiores, & inferiores, septemque calos condidit, *Aer Aerber, Olympus, spatium igneum, Firmamentum, Olympus Angelorum, & calum Trinitatis.* Corruptè inquam, nam Olympus Angelorum, idè est ac Empyreum, & calum Trinitatis est ipsa immensitas diuina producta.

64

S. Bruno Carthusianorum Institutior lib. de Nouo mundo cap. 2. *Moses duos ponit calos, ait enim, In principio Deus creauit calum, & terram, Ecce vnum secunda die fecit Deus firmamentum in medio aquarum, diuisitque aquas, quæ erant super firmamentum ab eis, quæ erant sub firmamento, vocauitque firmamentum calum. Ecce alterum. Et hoc quidem est illud calum, quod per solem, lunam, & stellas, quæ*

in eodem fulgent, nostris oculis reuelatur. Primum enim calum de hoc mundo videre est impossibile; quoniam hoc quod videtur inter nos, & illud positum est. Sed cuius excellentia, pulchritudinis illud esse putabimus, cum huius inferioris tantam esse videamus. Et primum quidem Calum statim eadem die factum, & illuminatum est, dicente Domino, fiat lux, & facta est lux. Hoc autem tertia die, postquam factum est, solem, lunam, & stellas suscepisse narratur

Patres, & scriptores seculi duodecimi.

65 Euthymius in Psalm. 18. v. 1. nomine calorum in plurali numero ex more Hebraeorum interpretatur Calum, quod est supra firmamentum. In Psalm. 67. v. 34. ait, Calum verò cali illud appetat; quod est supra firmamentum, quodque ante omnes alios calos creatum est; illud autem firmamenti calum dicitur. Omitto alia in Psalm. 113. v. 16. in Psalm. 118. vers. 4.

66 Philippus Solitarius lib. 2. Dioptræ cap. 9. ait, Scriptura docent, excelsum esse locum, in quo anima Iustorum requiescant. Hic locus diuersis nominibus appellatur, nempe regio viuentium, terra mitium, tabernaculum à Deo factum, ciuitas altissima, torrens honoratissimus, sonitus festus celebrantium. Et hæc quidem ex epistolis Pauli ad Corinthios, & Philippenses constant.

67 Constantinus Manasses initio Annalium inquit, Perfectus ille Dei sermo, eorum opifex omnium ab initio calum syderibus carens, & immensa tamen venustate radiorum planè diuinorum fulgens una cum terra, & luce condidit. Et post pauca. Hoc modo primus dies effluxit. Hinc altero illucescente, calum secundum in orbem, globumque solerter redegit.

68 Rupertus lib. & cap. 1. in Genesim exponens prima Genesim verba scribit, Sanè cali nomine inuisibilis illa sanctorum Angelorum patria, terra autem vocabulo visibilis iste mundus designatus est. cap. 6. Iam quidem cum audimus calum, & terram animalis homo, qui nunquam in celo conuersatus est, nec dicere potest cum Apostolo, nostra autem conuersatio in celo est, hic talis nec opinari potest, qualis habitatio calum sit, mox ubi creatum fuit. Quippè cum spiritualis homo, quantumcumque caelestia contempletur, dum vinit, sufficienter id indicare potest, nisi quia magnus, & immensus locus magna, & spiritualis est Patris domus, in qua ab initio mansiones multe paratae sunt beatis Angelis, & sanctis hominibus, ubi localis est, & localiter sedet secundum verum hominis corpus Pontifex summus, qui penetravit calos, Iesus Christus filius Dei. Cuius videlicet spiritualis habitationis comparatione terra est quicquid carnis oculis cernitur, ut rectè per Psalmistam calum cali dicatur :: calum cali dicit, eo quòd comparatione eius hoc visibile firmamentum, quod secundo die factum est, non iam calum, sed terra sit; quia videlicet illud inuisibile est, istud autem terrenis animalibus est conspicabile. Addit in cap. 7. Calum quidem non omni ornatu inane, vel vacuum erat, quippe ex lumine diuinae Maiestatis resplenduit, sicut ad illius similitudinem calum istud visibile, & aer solis huius resurgit lumine. lib. 6. de gloria, & honore filij hominis, Quod est istud calum, in quo nobis est thesaurifandam? Non vtrique calum aerum, neque illud, quod secundo die factum est, sicut scriptum est, dixitque Deus fiat firmamentum in medio aquarum,

& vocauit Deus firmamentum calum. Sed calum tertium, quod in principio factum est, sicut itidem scriptum est, in principio creauit Deus calum, & terram. Calum illud inuisibile est, inuisibilis patria spirituum beatorum, diciturque calum cali, quia videlicet comparatione eius terra est, & hoc calum, & quicquid videri potest oculis terrenis.

Hugo de S. Victore in summa sententiarum tract. 2. cap. 1. Nec appellamus hic calum firmamentum, quod secunda die factum est, sed calum Empyreum, id est, splendidum, quod statim repletum est Angelis, illam scilicet supernam partem, vsque ad quam machina illa elementorum adhuc indistincta porrigebatur. Ad eisdem in q. 35. circa 2. Pauli ad Corinth.

Richardus de Sancto Victore in libro dicto Benjamin minor cap. 74. agens de tertio caelo, ad quod raptus est S. Paulus, ait, sed quid est calum hoc tertium, quod est inter terram, & calum, hoc est inter corpus, & spiritum. Sed videtur loqui de cognitione Dei valde perfecta, si verba, quæ subiungit librentur penficulatè.

S. Bernardus sermone 27. super Cantica, indicat Empyreum primo aspectu in his verbis, Sed est calum cali, de quo Propheta, Psallite, inquit, Domino, qui ascendit super calum cali ad orientem. Et hoc calum intellectuale, atque spirituale; & qui fecit calos in intellectu, creauit illud, & statuit in sempiternum, ipsumque inhabitat. Ne verò putes sponsa deuotionem citra illud remanere calum, in quo scit habitare dilectum, &c. Verumtamen S. Bernardus satis significanter in sequentibus per calum cali Angelos beatos declarat. Radulfus Ardens, qui floruit hoc seculo duodecimo, expressit Empyreum nomen nomilia 1. in Dominica 4. post Pascha.

SECTIO IV.

Pro eiusdem Empyreum existentia recensentur alij Scriptores Ecclesiastici antiqui.

Continuatio scriptorum seculi duodecimi.

Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, Magister sententiarum nuncupatus, lib. 2. dist. 2. & cum eo Albertus Magnus, S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Richardus Mediauillanus, Aegidius Columnensis, Durandus, Aureolus, Franciscus Mayronus, Guilielmus Okam, & ne prolixus sim, sententiarum omnes summa concordia approbant Empyreum existentiam, quin vnus solus disenserit ex quo tempore in scholis suscepta est interpretatio Petri Lombardi, qui obiit sub annum 1164. vt Baronius notat, vel 1159. vt Aubertus Miræus in scholiis ad cap. 31. Henrici Gandauensis de scriptoribus Ecclesiasticis. Approbant etiam Petrus Comestor initio Historiæ scholasticæ, Petrus Blesensis serm. 21. in Ascensione Domini, Gotfridus Viterbiensis in Chronico vniuersali parte 1. Floruerunt hi circa finem seculi duodecimi.

Scriptores seculi decimitertij.

Accedamus ad decimum tertium, & inuenimus fauentes Empyreum Innocentium tertium Pontifex

69

70

71

72

73

Pontificem Maximum, in sermone de Annuntiatione, Nicetam Choniatem, qui lib. 2. thesauri cap. 78. ait, *Grata illa requie sancti perfruuntur, quæ supra totius mundi fastigium beatis parata est, eiusque aula celestis, prout, & paradisi loco, incredibilis eorum, quæ sunt ordo, diuinorumque bonorum complementum proponitur.* Videatur idem Nicetas lib. 4. in confutatione hæresis 9. de Honono Auguttodunenfi, qui hoc sæculo perperam refertur à Trithemio, & Bellarmino, iam supra eum de S. Anselmo Cantuariensi. Inuenimus præterea S. Antonium Patavinum in sermone Feriæ secundæ de Dominica secunda Quadragesimali, Guilielmum Antifiodorensis lib. 1. summæ aureæ cap. 16. q. 3. & lib. 2. tract. 7. Guilielmum Parisiensem variis in locis partium vniuersi, Academiam in articulis damnatis anno 1240. Iacobum de Vitriaco in serm. 1. Dominicæ secundæ post Pascha, & in sermone 1. de Ascensione, Alexandrum Halensem 2. parte summæ Theologicæ à q. 45. Hugonem de S. Charo non semel in Commentariis super vniuersa sacra Biblia, Vincentium Bellouacensem lib. 3. speculi naturalis à cap. 87. & lib. 1. speculi Historialis cap. 9. Albertum Magnum in tract. de quatuor Coæuis q. 4. art. 13. & 2. parte summæ tract. 13. q. 12. & alibi sæpe. S. Thomam 1. p. q. 66. art. 3. & quotquot cum eo hanc Theologiæ partem elucidarunt. Adde eundem S. Thomam in Postilla super Genesis cap. 2. & in expositione super Apocalypsim cap. 11. si horum operum ipse sit Author: nam de priori negant S. Antoninus 3. p. historiali titulo 18. cap. 10. §. 2. Sixtus Senensis in Bibliotheca lib. 4. pag. 328. & 329. Ferdinandus de Castillo in Chronico Ordinis Prædicatorum lib. 3. cap. 31. Possseuinus in apparatu, adiudicantes Thomæ Anglico, quicquid reclamet Antonius Senensis. Diuersitas sententiarum aliquale forsitan indicium erit diuersi Authoris conferenti eas, quæ de operibus sex dierum extant in Postilla cum scriptis 1. p. summæ q. 66. art. 1. & quæst. 68. art. 2. iam verò de posteriori opere, etsi supposititium à plerisque iudicetur, & Thomæ Anglici habeatur tanquam factus, mihi tamen videtur esse S. Thomæ, vel saltem non esse Thomæ Anglici, quia hic non scripsit in 4. sententiarum librum, ad quem se refert Author expositionis cap. 21. v. 1. & antea cap. 16. v. 18. meminit Conuersionis Cumanorum ad Religionem Christianam, dicens factam suo tempore; ea autem incidit in sæculum S. Thomæ, prout constat ex præcitato Castillo lib. 2. cap. 50. & non in ætatem Thomæ Anglici, qui claruit sub anno 1400. Est in hac expositione opinio vna, vel altera discrepans à doctrina summæ; de quo signo an vrgens omnino sit, considerent alij.

74

Digressione ista recreati adiungimus alios Patronos Empyreï, nempe Vdalicum Argentinensem lib. 4. summæ, Iacobum de Virgine in legenda de Ascensione Domini, Henricum Gandauensem quodlibeto, & q. 7. Fratres ex Prædicatorum ordine in tractatu scripto Constantinopoli anno 1252. contra Græcos, titulo de quatuor receptaculis defunctorum, Richardum de S. Laurentio lib. 2. de laudibus B. Mariæ in Assumptione columna 1079. ac 1080. Ioannem de Neapoli in quæstionibus variis q. 22. puncto 4. Guilielmum Peraldum in serm. 1. de epist. in Dominica sexagesimæ, Alanum Insulensem in Cantica, cap. 3. v. 4. trahit nos hic Author ad aliam digressionem. P. Delcius in Isagoge ad Cantica ait, præfatum

interpretem Canticorum obiisse anno 1294. sed Petrus de Alua tomo 3. Bibliotheca Virginalis pag. 552. decessisse scribit anno 1182. Miræus in scholiis ad cap. 21. Henrici Gandauensis de scriptoribus Ecclesiasticis conlignat eundem mortis annum testimonio Roberti Chronographi Antifiodorensis, & testamento ipsiusmet Alani asseruato in canobio Ripatorij; tamen pag. 611. factorum Belgicorum narret extremum diem ad annum 1181. pridie idus Octobris. Confunduntur procul dubio duo Alani insulenses, & Cistercienses, de quibus Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi die 3. Ianuarij, & 14. Octobris, vnus fuit Abbas Ripatorij, & Antistes Antifiodorensis, interitque anno 1182. vt Carolus Vilch in Bibliotheca Cisterciensi, & Manrique in Annalibus eiusdem Ordinis anno 1182. cap. 3. tradunt, etsi Manrique anno 1166. cap. 5. n. 6. antea dixerat, non produxisse vitam nisi vique ad annum 1181. Alter, postquam Parisiis obtinuit Doctoris Vniuersalis cognomen, & Academiam moderatus omnigenæ litteraturæ laudem promeruit, humilem conuersi gradum in Cisterciensi elegit Religione. Et is inter præclara multa doctrinæ suæ monumenta, quorum Catalogus concinnatur à Carolo Vilch, reliquit in Cantica expositionem citaram sæpe, sed falsò à P. Didaco de Bacza sub nomine Cardinalis Alani, euolauitque ad superos anno 1294. quicquid Trithemius, Sixtus Senensis, Bibliotheca Gesneriana, & Possseuinus dicant celebrem fuisse anno 1300.

Scriptores Saculi decimi quarti.

Anno 1302. Kalendis Aprilis regnante Ferdinando IV. coactum est Concilium non Nationale, (vt inquit Noster Portocarrerus in lib. de Desensione B. Virginis ad Ecclesiam Toletanam cap. 26.) sed Prouinciale. (vt ex Authentico quodam instrumento seruato in Archiuo Segobienfis Ecclesiæ conuincit Didacus Colmenares cap. 23. Historiæ Segobienfis §. 23. & 24.) apud Peña fiet, præside Archiepiscopo Toletano Gundisaluo Palomeque, non autem Ægidio Albernez, in quo lapsus est Baronius tomo 8. anno 657. n. 42. nam Ægidius creatus est Archiepiscopus anno 1237. regnante Alfonso XI. Eius Concilij Canon, aut caput 11. continet, quæ sequuntur, verba: *Item quia Mater Dei, & Saluatoris nostri Domini Iesu Christi gloriosa, ac semper Virgo Maria Capellanum ac suæ virginis specialem præconem P. Ildefonsum Patriarchalis Toletana Ecclesiæ Præsulem, ac Rectorem post sui desumptionem descendens de celo Empyreo corporaliter visitauit, in signum spiritualis dilectionis, & amoris, & quos Mater Dei diligit, & honorat, nos teneamur diligere, & honorare; statuimus, & ordinamus, vt per totam Toletanam Prouinciam eius festiuitas præcipuè, seu duplici officio solemniter celebretur.* Ita de verbo ad verbum refertur hic Canon à Portocarrero supra, ab Ildefonso Vasquez in S. Ildefonso defenso, & declarato lib. 1. cap. 2. Petro Salazar de Mendõza c. 3. vitæ S. Ildefonsi §. 4. Thoma Tamayo de Vargas in descensione Virginis ad Ecclesiam Toletanam pag. 28. & de Concilio Peña Fielensi agunt Mariana lib. 15. rerum Hispaniæ cap. 5. Spondanus anno 1302. num. 15. Sebastianus Couarruias in thesauro Castellanae linguæ pag. 583. Rodericus Mendez. cap. 41. de populis Hispaniæ pag. 32.

75

76

Hoc eodem sæculo Nicolaus de Lyra tertio quoque verbo in suis operibus, Ludolfus Carthusianus in Psalm. 148. v. 1. & 4. Simon de Cassia lib. 8. de gestis Saluatoris cap. 23. lib. 14. cap. 30. Henricus Suso in Dialogo sapientiae cap. 12. & apud Blosum in consolatione pusillanimum pag. 352. Academia Parisiensis in Articulis damnatis anno 1340. Ioannes de S. Geminiano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32. Raynerus Piianus in Pantheologia titulo de Angelis cap. 2. titulo de Ascensione Christi cap. 5. Guilielmus Bandensel in Odæporico ad Terram Sanctam apud Henricum Canisium tomo 5. lectionis Antiquæ parte 2. pag. 137. Ioannes Taulerus in libello de decem cæcitatibus cap. 21. suo Emyreo adiecerunt calicum.

Scriptores sæculi decimi quinti.

77

S. Vincentius Ferrer. passim in sermonibus, Ioannes Gerson serm. de Angelis. parte 4. fol. 1. & alibi non rarò, S. Bernardinus Senensis satis frequenter in sermonibus, Alfonsus Tostatus in Genesim, & in cap. 23. Exodi, nec non Paradoxo 5. cap. 13. latiusque cap. 166. & sequentibus, S. Antoninus Florentinus l. p. summæ Theologiæ tit. 1. cap. 7. §. 2. titulo 5. cap. & §. 3. titulo 14 cap. 4. §. 3. Richardus Pampolitanus enarratione in symbolum Apostolicum, Ioannes de Turrecremata q. 1. super Euangelium de Ascensione. Henricus Harphices lib. 1. Theologiæ mysticæ p. 1. cap. 33. Iacobus de Valentia Episcopus Christophopolitanus in Psal. 103. v. 3. & sæpe aliàs. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus in Catalogo sanctorum lib. 4. cap. 128. Tinus Hadrianus in flagello Iudæorum tom. 8. parte 3. cap. 17. & 55. Marfilus Ficinus cap. 14. de Christiana Religione, & in Concione de laboribus ac ærumnis S. Pauli pag. 483. Dialogo inter Paulum, & animam, Ioannes Picus Comes Mirandulæ in 2. proæmio Heptapli, & expositione 2. de Mundo cælesti cap. 1. ac 2. in Apologia q. 1. semel, & iterum, Ambrosius Spiera in floribus sapientiæ serm. 6. parte 3. conclusionem 1. Bartholomæus Anglicus de proprietatibus rerum lib. 8. cap. 4. Michael Anglianus (qui antea Incognitus) in Psalm. 67. vers. 105 1. aliisque in locis, Franciscus Philelphus in conuiuio 2. pag. 156. Ioannes Reuchlin, seu Capnion in notatione super q. 19. S. Athanasij ad Antiochum Principem, Amadeus Franciscanus in sua Apocalypsi, Alfonsus de Spina in Fortalio fidei lib. 5. consideratione 3. Vvernerus Polevink initio fasciculi temporum, Baptista Mantuanus lib. 3. Syluarum Carmine Panegyrico in Robertum Sanseuerinatem fol. 59. lib. 4. fol. 68. lib. 5. fol. 75. confirmarunt Emyrei veritatem.

78

B. Veronica de Binasco, cuius vitam scripsit Isidorus Isolanus, digessitque inter alias sanctorum Noster Ioannes Bollandus die 13. Ianuarij à p. 887. tom. 1. de Actis sanctorum, claruit hoc sæculo, cum enim orta fuisset sub annum 1445. migravit Mediolani ad Dominum anno 1497. & Leo Papa X. anno 1517. permisit vt Beatam coli, eiusque imaginem depingi. Hæc ergo illustrissima Virgo, vt narratur lib. 4. cap. 21. diuinitus eleuata ad contemplandam imaginariè Christi Domini Ascensionem, vidit ingressum in cælum Emyreum. En verba, *Enim vero singulos calorum orbis Christo transcendentem noua Angelorum legiones abuiabant, nouis semper carminibus cælestia pangen-*

res . . . . Iesu Maximo denique calum ingresso Emyreum, Patrem, ac Spiritum sanctum velut eidem obuiantes contemplatur. Erat in supremo cali cacumine locata sedes ornatissima ad dexteram Patris, in qua Christus sedens ineffabili gloria circum septus effulsit.

Ere nata adiungam Veronicæ duas alias commendatissimas feminas, quarum prior S. Theresia à Iesu sæculum decimum sextum virtutum, ac cælestis sapientiæ suæ admiratione oppleuit, & ad veterem normam reformatis, non tantum mulieribus, sed etiam viris auxit Carmeli gloriam, Ecclesiæque decus. Posterior sit Venerabilis Virgo Maria de Escobar Fundatrix Recollectarum S. Brigittæ, Conciuis nostræ Vallisoletana, quam dum viueret, seu potius continuò moretetur triginta prope annos in lecto iacens, grauissimis cruciata doloribus, ac morbis, agnouit, alloquiturque tum ingenti mei animi consolatione etiamnum perdurante, & cuius pompæ funebri, magnificentissimæ quidem, si quæ vnquam alia in orbe Christiano ob sanctitatis opinionem, interfui anno 1633. laudatissimæ huius Virginis vitam hætenus Sedis Apostolicæ autoritas non probauit, sed speramus suo tempore Pontificium scitum: & iam Sanctissimus Dominus Urbanus VIII. anno 1628. Nouembris 10. confirmavit constitutiones, ac Regulas, quas ex Dei inspiratione composuit Marina pro Monialibus Recollectis S. Brigittæ eximia nunc Religionis fama Vallisoleti florentibus. Et Gregorius XV. sollicitante eadem Virgine iussit in Ecclesia celebrari ritu duplici festum S. Ioaehimi, erga quem deuotio Christiani populi maxime amplificata est Marinæ piis industriis, non secus ac erga S. Iosephum studio, & cura S. Theresiæ; quæ Marinæ spiritum intima familiaritate prouexit, & commendauit, vt id etiam obiter dicam. Interim dum desideratur Summi Præsulis integra censura, quicquid à nobis est dictum, priuata solius fidei, & autoritatis pondus habeat. Prior itaque in Mansionibus sextis cap. 4. & in septimis cap. 2. meminit Emyrei inquit, *ubi ferunt, calum Emyreum, ubi Deus existit, non moueri instar aliorum calorum, &c.* Posterior sæpe loquitur de Emyreo in Vita sua, cuius res stylo, grandique volumini commisit ipsius Confessarius V. P. Ludouicus de la Puente vir certè maior omni laudatione, incipiens ab otru Marinæ, & profequens vsque ad septuagesimum ætatis annum, id est, ab an. 1554. die 8. Februarij vsque ad annu 1624. die 16. eiusdem mensis, quo die septuagenarius obiit Vallisoleti, vbi fuerat uatens eodem, quo o Marina, anno; & tertia ante mortem hora dictauit, operi præclaro de Marinæ rebus immori gloriosum ducens, vt grauius obseruat P. Ioannes Rho l. 1. de variis virtutum historiis cap. 3. n. 34. Superuixit Marina nouem annis, quorum acta descripsit, ex posthumis schedis, & continuauit P. Andreas Pintus Ramiresius. Legimus vtriusque manuscripta, cupimusque, vt quantocyus luce publica donentur ad communem Reipublicæ Christianæ ædificationem.

79

80

Hætenus de Patribus, & scriptoribus Ecclesiasticis, qui ante sæculum decimum sextum (si S. Theresiam, & Venerabilem Marinam de Escobar excipias) dederunt vno ore suffragium pro Emyreo. Possentque adici multi alij; vixque erit vlla nostræ Emyreologiæ pagina, quæ Emyrei aliquem fautorem non proferat anteriorem eo sæculo; in quo, & in decimo septimo, quod nunc

nunc excurrit, tot occurrunt, vt vel sola ipforum nomenclatura totum impleat. *Quod autem apud multos vnum inuenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse, qui tradiderunt.* Sic Tertullianus cap. 28 aduersus Hæreticos. Et quidem Christianus animus, que sunt traditione Patrum, & ipsis roborata temporibus, nescit in despectionem deducere, sed venerari ea desiderat toto deuotionis affectu, vt inquit S. Petrus Chrysologus serm. 85.

SECTIO V.

Hebræi, & Philosophi Ethnici aliquam Empyreum notitiam habuerunt.

81 **H**ebæorum, & Gentilium exploro mentem, Quorumquidem ex abundantia est proferre sententias; non quod propriis deficiamus; sed quod magis mirum sit, aduersum nos dimicare nostros, & extraneos pugnare pro nobis, vt in simili dicebat S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ cap. 3.

82 Ex Hebræis Philo lib. de mundi opificio innuit non obscure Empyreum in his verbis, *Quod si principium non accipitur, nunc iuxta significatum temporis, conueniens fuerit id significari iuxta numerum, vt hæc voces, in principio fecit, idem valeant quod primum fecit cælum. Est enim reuera consentaneum rationi primum in generatione illud conuenisse, cum sit præstantissimum ex his, que facta sunt, & è purissima constet essentia: quam obrem Deorum tam non apparentium, quam sensui patentium destinatum est domicilium sacratissimum.* Hactenus Philo, qui postea ab hoc cælo distinguit firmamentum. Et licet cælum in principio creatum vocet *incorporeum*, interpretari possumus Philonem conuenienter ad dicenda in lect. 1. Exercitationis 4. Prælucens Dominico Bañez 1. p. quæst. 66. art. 2. dub. 3. circa 4. conclusionem, Henriquezio lib. ultimo summæ cap. 24. §. 5. & antiquioribus aliis ibi citandis, floruit Philo sub Caio Caligula Imperatore.

83 Testamentum duodecim Patriarcharum filiorum Iacob in testamento 3. quod est Leui hæc habet, *Tunc cecidit super me somnus; & contemplatus sum montem excelsum. Hic est mons Aspidis, in Abelmaul, & ecce aperti sunt cali, & Angelus Dei dixit ad me, Leui ingredere, & ingrediebar de primo cælo in secundum. Et vidi illic aquam suspensam in medio huius, & illius. Et vidi tertium cælum multo lucidius, quam duos, etenim altitudo erat in ipso infinita.* Afferuntur verba hæc ab Alcanio Martinengo pag. 638. Glossæ magnæ literalis in cap. 1. Genesis extratque integer liber tameris Apocryphus, in Bibliothecis veterum Patrum, & citatur ab Origene homilia 15. in Iosue, à Procopio Gaza ad cap. 38. Geneleos, quod magnam arguit antiquitatem.

84 Ioannes Picus Comes Mirandulæ in Heptaplo, expositione 2. de mundo cælesti cap. 1. scribit, *Empyreum non tantum creditum à nostris maxime iunioribus, Strabo, & Beda; sed à pluribus etiam Hebræorum.* Memoratque ibi Abrahamum Hispanum insignem Astrologum, & Isaacum in Philosophia nobilem, vtrumque Hebræum; quorum secundus putauit (teste etiam Pierio lib. 41. Hieroglyphicorum cap. 39.) Empyreum adumbrari

ab Ezechiele per saphyrum in similitudinem throni, vt color Saphyri nitorem lucis, throni similitudo stabilitatem, & immobilitatem declararet. P. Ioannes Præpositus de opere sex dierum dub. 1. n. 3. animaduertit Hebræos habuisse aliqualem notitiam, quamuis rudem, Empyreum, Boethius adductus in n. 46. Iudaicæ trinæ diuisionis cælorum mentionem facit. Rabi Abraham apud Petrum Figueirum in Psalm. 8. v. 5. inquit, *Sunt septem extensiones, id est, septem cali, seu orbis Planetarum, & octaua sphaera duodecim signorum; & supra hanc sphaera nona expers stellarum, & supra nonam sphaera decima; que est thronus Dei.*

85 Transeo ad Philosophos Ethnicos, de Platone insinuant Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Euangelica cap. 19. & S. Iustinus supra n. 15. agnouisse Empyreum; quod de ipso affirmatur à Francisco Georgio Veneto in harmonia mundi Cantico 1. tomo 3. concentu 6. & à Cardinali Toletio lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 7. & hic addit Plotinum, qui claruit tertio sæculo, (fuitque Præceptor Porphyrij, de quo in n. 10. exerc. 1.) Proclum, qui quinto, Simplicium, qui sexto, & de duobus istis constat ex verbis exaratis n. 11. Exercitat. 1. vbi vnâ apposui Chaldaicum Zoroastreorum oraculum, & Martiani Capellæ ægegiu locum. Suspicatur Barthius lib. 11. Aduersariorum cap. 3. Christianum fuisse Martianum; sed ex leui coniectura. Illud certum, magni habitum ab antiquis, vt noscitur ex S. Gregorio Turonensi lib. 10. Historiæ Francorum, S. Fulgentio Præsule Carthaginis nouæ lib. de vocibus veteribus, Cassiodoro apud Hugueianum Grotium in Febris Martiani, Remigio apud Volatranum lib. 17. Anthropologiæ Inuise Bibliothecam Gesnerianam in Felice Capella, Gualterium pag. 179. Chronologiæ, liliu Gregorium Giraldu, Dialogo 4. de Historia Poëtarum, Iosephum Blancanum lib. de locis Mathematicis Aristotel. in Chronologia Mathematicorum, vbi ex Partitio in Poëtica refert Martianum ad tempora Phocæ imperantis ab anno 602. Sed stylus sapit Apulei sæculum, quod fuit secundum Christianum.

86 Augustinus Steuchus in Cosmopeiâ ad cap. 1. Genesis fol. 11. & lib. 3. de perenni Philosophia cap. 15. tribuit Aristoteli cognitionem Empyreum. Verumtamen Stagiritæ in locis designatis ab Steucho, nimirum in lib. 1. de Cælo cap. 3. textu 22. & in eodem lib. cap. 9. textu 100. nihil ad rem tradit. Nam in priori fateretur quidem, Cælum esse habitationem Deorum, quin de Cælo immobili meminerit; in posteriori verò potius aduersatur, quæ fæuet Empyreum existentiam, cum locet Intelligentias beatas non in loco reali extrinseco, sed in imaginario extra omne corpus. Photius in Bibliotheca codice 259. testatur, *Pythagoricos asserere duodecim orbis in Cælo esse. Et primum quidem, & remotissimum firmamentum, vbi & summus Deus, cæterique intelligentia præditi Di, vt vocat Aristoteles, aut secundum Platonem Idea. Deinde septem Planeta sequuntur: Post Planetas ignis, mox aer, quem sequitur à quo, ac vltima subest tellus & c.* Tribuit Aristotelicis idem assertum. in quo sub firmamenti voce significatur sphaera fixarum stellarum.

87 Idem Steuchus in lib. illo 3. de perenni Philosophia cap. 15. latè ostendit adumbrari Empyreum in Apollineo quodam oraculo. Ad ipsum, & Annibalem Rosellum in Pimandro Mercurij Trismegisti lib. & Commentario 2. q. 1. cap. 3. Per lege vltius cap. 16. eius libri 3. Steuchiani, & Franci

cisci Patritij librum 8. Panaugia, librumque 7. Pancosmia, vbi multa pro Empyreo coaceruat ex Parmenide, vetustissimisque aliis Philosophis. Interim ego huc traho perillustre effatum Maximi Tyrij dissertatione 1. n. 8. *Porro meta ipsa itineris non Calum erit, neque qua in eo sunt corpora, (quamvis hac quoque amana sint, & diuinitatis plena, ut pote vera eius) legitimaque progenies, & quam fieri potest pulcherrime constructa) sed hac transeunda sunt, ipsumque supra Calum caput proferendum, donec ad verum illum, quem querimus, locum, eiusque serenitatem veniamus.*

*Quam nec fuscet hyems, nec multo semper ab imbre
Tingitur
Sed candidus aer
Dispergit nebulas, & lux purissima cingit.*

Similia inuenies apud Priscos Philosophos. Ex quibus multa se legere Steuchus lib. 3. de perenni Philosophia à cap. 17. Theophylus Raynaudus in Theologia naturali dist. 8. q. 4. art. 5. asserens n. 271. Empyreum non latuisse antiquos sapientes. Id ipsum antea dixerat dist. 3. q. 1. art. 9. n. 88. Adicit Balthasar Fellez parte 1. Philosophia dist. 44. sect. 1. n. 6. nec ignotum fuisse Poëtis Ethnicis, sed Ouidij versus, quos subiicit,

*Hic locus est, quem si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia Regis.*

non sunt nisi de solis Cælo.

88 Peruaserim mihi ex diuinis litteris, aut Hebræorum colloquiis aliquam apud sapientes Gentiles restagnasse Empyreï famam, in gentibus postea fabularum tenebris obscuratam. In eadem cogitatione fuere quod ad Cælestem patriâ S. Gregorius Nazianzenus, & Clemens Stromateus, videndi apud Raynaudum dist. illa 8. n. 272. & Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Euangelica cap. 19. Sanè, vt eximie nos docet Tertullianus cap. 47. Apologetici, *Omnia aduersus veritatem de ipsa veritate constructa sunt, operantibus amulationem istam Spiritibus erroris. Ab his adulteria huiusmodi salutaris disciplina sub orta, ab his etiam quadam fabula immissa, qua dissimilitudine fidem infirmarent veritatis, vel etiam si possent, euincerent. Vt quis ideo non putet Christianus credendum, quia nec Poëtis, & Philosophis, vel ideo magis Poëtis, & Philosophis existimet credendum, quia non Christianis. Itaque & ridemur Deum predicantes indicaturum. Sic enim Poëta, & Philosophi tribunal apud inferos panunt. Si gehennam comminemur, qua est ignis arcani subterraneus ad pœnam thesaurus, proinde dechachinamur. Sic enim & Pyriphlegeton apud mortuos amnis est. Et si paradysum nominemus, locum diuina amantatis recipiendis Sanctorum Spiritibus destinatum, materia quadam ignea illius zona à notitia orbis communis segregatum Elisij campi fidem occuparunt.*

SECTIO VI.

*Examinantur rationes aliqua pro Empyreï
existentia.*

89 **R**ationibus stabilienda iam est Empyreï existentia. Sed cum cælorum distinctio deprehensa sit ex motu, & Empyreum eo careat, aliunde

deque nostrum sub adspæctum non cadat, neque aliquem illius effectum in mundo sublunari experiamur, difficile admodum est rationibus naturalibus ipsius existentiam statuere. Nihilominus nonnullæ solent afferri, quas ad lydiu lapidem vocabo.

90 Prima, sicut simplex est ante compositum, sic vniforme ante multiforme. Ergo ante Cælum firmamenti multiformiter luminosi est Cælum Empyreum vniformiter luminosum. Secunda, inter corpora Cælestia existit vnum corpus constans ex luminoso, & non luminoso, vt stellatum, & aliud non luminosum, vt lunæ orbis. Ergo debet existere aliud, quod totum sit luminosum, quale est Empyreum. Dum enim aliquod est compositum ex duobus, si vnum illorum existit per se, opus est, vt & aliud existat. Tertia, ex corporibus Cælestibus aliquod est partim diaphanum, partim lucidum, nimirum Cælum stellatum; aliquod omnino diaphanum, nimirum Chrystillinum. Ergo debet existere aliud omnino lucidum, videlicet Empyreum. Quarta, in vniuerso inuenitur corpus opacum simpliciter, & secundum se totum, vt terra; & corpus lucidum simpliciter, ac secundum se totum, vt Solare; inuenitur etiam corpus partim diaphanum, & partim lucidum, vt Cælum quodlibet Planetarum, & stellatum; aliudque simpliciter ac secundum se totum diaphanum, vt Crystallinum. Ergo vt vniuersum sit completum, inueniri debet corpus, quod totum sit transparent, & luminosum; cuius conditionis est Empyreum.

91 Quinta, corpus non potest moueri, nisi contineatur in loco reali extrinseco, & iuxta Mercurium Trismegistum in Pimandro Dialogo 2. *Omne, quod mouetur, non in moto, sed in quodam stabili mouetur.* Ergo ad motum primi mobilis est necessarium Cælum immobile, in quo, vt in loco reali extrinseco contineatur. Vnde Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis scriptum reliquit, *Super omnes Calos mobiles est Calum immobile, in quo tanquam in loco omnia mouentur, locus autem ipse manet immobilis: Vnde omne aliud continens, vt contentum, continet, & prout ratio- ne illius continet, immobiliter continet, vt omnes de loco traclantes ipsum immobilem dixerunt. Et verum est, quia etsi immediatè continens, vt aer, vel aqua fluat, non tamen continens vltimum fluit. Ratione cuius firmitatis, & immobilitatis locus dicitur immobilis. Et res nunc existens in vno continente proximo, nunc in alio, non dicitur locum mutare, quia ad primum continens eundem respectum habet. Si illud Calum non esset, nihil prope locum haberet. Huc vsque mirabilis Amadeus. Repetire est in Petro Alliaco idem ferè argumentum q. 3. supra sphaeram Ioannis de Sacrobosco.*

92 Sexta, existit in rerum natura corpus mobile penes esse, & locum; rursus mobile penes locum, non verò penes esse. Ergo existit etiam corpus immobile penes esse, & locum. Septima, Inferiora secundum sui supremum attingunt superiora secundum infimum. Sed Angelus est motor immobilis, ita vt immobilitas sit infimum illius. Ergo oportet, dari corpus supremum inter materialia, quod attingat Angelum (qui materialibus superior est) secundum infimum immobilitatis. Octaua, nisi existat Cælum immobile, quod semper respiciat, & influat in eadem terræ regiones, deest, causa, in quam reducuntur diuersi, variique effectus continuè in illis producti. Nona efformatur,

ex numeri denarij perfectione, qua carebit Cælestis regio, si nouem sphaeris deprehensis ab Astronomis non adiiciatur Empyrea. Hæ sunt rationes naturales pro existentia Empyreï, quas si antiquos Theologos euoluas, reperies in ipsis, & vix vnus, aut alter eis ex integro applaudit.

93 Ad primam responderi potest, sufficientem dari vniformitatem in ipsis Sydereis sphaeris, cum solaris gaudeat luce vniformi. Quare sine necessitate ponitur vniformitas Empyreæ lucis. Ad secundam, non omnia, quæ in vnum compositum coalescunt, debere seorsim existere, alioqui deberet dari aliquod accidens nulli substantiæ inherens cum homo componatur ex substantiâ & accidenti, Deus verò sit substantia sine accidenti. Tertia, & quarta ratio præferunt solummodò quandam congruentiæ speciem, & non tam deseruiunt probandæ existentia Empyreï, quàm ex suppositione illius gradiuntur ad inducendum lucis proprietatem.

94 Ad quintam dici potest, motui opus non esse locum realem extrinsecum, seu superficiem, & immobilem corporis continentis. Et vel in vacuo dari potest motus localis, vt farentur Philosophi omnes; licet enim aliqui negent motum grauium, & leuium natiua vi, & ab intrinseco deorsum, ac sursum, nullus tamen est, qui inficietur motum ab extrinseco maximè circulem; cui satis est centrum immobile. Exacta à loco immobilitas declarabitur à nobis in sect. 4. Exercit. 11. Independentem omnino ab Empyreo cælo. Certumque est, Aristotelem absque huius cæli consideratione assignare immobilitatem loco reali extrinseco. Ad sextam, procedere tantum ex quadam congruentia, & attenta vi illationis, latere æquè in Antecedenti hoc, *Existit in rerum natura corpus nec mobile in se, nec mouens alia, rursus mobile in se, & mouens alia*, propositionem istam, quam subiicio, sed risu excipiendam. Ergo existit etiam corpus immobile in se, & mouens alia, aut istam non minus ridiculam, Ergo existit etiam corpus mobile in se, & non mouens alia. Urgebis, medium vniuersi, scilicet terra est, immobile. Ergo & extremum vniuersi, nempe Empyreum, debet esse immobile. Cæterum non apparet, cur si medium vniuersi est immobile, debeat esse immobile extremum, alioqui sicut illud est opacum, ita & hoc deberet esse. Angelo, qui est medius inter Deum, & hominem, conuenit non esse productiuum filij, quod tamen Deo, & homini haudquaquam competit. Quapropter non quicquid conuenit intermedio, opus est, vt extremis competat. Ad septimam, assumere plura, aut dubia, aut falsa. Ei responderet Durandus in 2. dist. 2. q. 1. n. 5. ordinem, in quo inferiora attingunt superiora debere attendi secundum essentialia; Empyreo autem essentialem non esse immobilitatem, cum possit saltem diuinitus moueri, & Angelum neque à se, neque ab alio esse immobilem. Præterea non constare cælum moueri ab Angelo. Ad octauam, effectuum diuersitatem reuocandam esse aut in diuersas dispositiones ipsarum regionum, aut in causam primam, & vniuersalem, de quo in Exercit. 16. Ad nonam, nimis Pythagoricam esse, & in quia falsò supponitur, cælos mobiles non esse nisi nouem; numerumque nouenarij, si cæli essent tantum nouem, habiturum non esse suam perfectionem. Videatur Ægidius Romanus in 2. dist. 2. art. 3.

SECTIO VII.

Rationes alia congruentiores expenduntur.

95 **E**As ex natura penetralibus depromptas exhibere nullus spero. Ergo ad sacra Religionis Christianæ ayla confugiendum est. Non nihil nitoris habet illa, quam S. Thomas tradit 1. p. q. 67. art. 3. cum enim mortale genus duplicem ingloriam, nempe spiritualem, & corporalem, præordinatum sit à benefico conditore, oportuit, vt sicut spiritualis accepit pignus in Angelorum beatitudine ab orbis principio, sic etiam corporalis acciperet in cõstructione primordiali corporis cuiusdam immunis corruptione, & mutatione, refertique infinita propè lucis copia. Effet vnde quaque quadrata hæc ratio, si detis agilitatis auspicia simul præberet.

96 Diuina Numinis benignitas non leuiter mihi suadet Empyreï existentiam. Operosior quippe esset Deus ad puniendum, quam ad præmiandum, si condito in imis terræ tenebroso carcere, in quo improbi Angeli, & homines suorum scelerum pœnas luerent, vnâ non architectatus esset in mundialis machinæ fastigio fulgentissimum palatium, in quo probi rectè factorum reperirent præmia. Quare sicut existit infimus, terrestris, obcurusque locus deputatus tantum improborum suppliciis; sic etiam æquum est, credi, existere supremum, celestem, lucidumque locum, destinatum tantum proborum præmiis.

97 Paradisi terrestris constructio, vt esset domicilium hominis in statu integræ naturæ toto tempore animalis vitæ, vt inquit S. Thomas 1. p. q. 103. art. 4. suadet etiam molitionem cælestis paradisi, vt esset domicilium hominis spiritualem vitam adepti, siue conseruato naturæ integræ statu, siue reparato Christi Redemptoris expensis.

98 Præterea Deus cælos mobiles fecit, propter mundum hunc inferiorem, & propter hominem dum in terris mortalem vitam transigeret. Ideo à die extremi Iudicij cessabit morus cælestium corporum, vt frequenter colligunt Theologi ex sacrarum litterarum monumentis. Ergo par est, credere, fabricasse propter eundem hominem cælum quoddam immotum, in quo immortalem degat vitam. Alioqui videbitur Deus plura prouidisse statui naturæ, mortalisque vitæ, quàm statui gratiæ, vitæque immortalis.

99 Denique Empyreï existentiam euincit politica ratio. Etenim indecorum esset, Deum sibi non deputasse specialem aliquem locum, in quo vt in Regia, palatioque pulcherrimo se videndum facie ad faciem exhiberet Angelis, & hominibus ad priuatam amicitiam vocatis. Qualis esset, rogo, Rex ille, qui in amplissimo regno propriam sibi, suisque aulam non erigeret? Iam verò si Deus elegit specialem aliquem locum, quis alius conuenientior, quàm cælestis, lucidus ex se, immotus, atque incorruptibilis suapte natura? Excogitare namque de eo loco dabemus, quanto dignius, altiusque possimus.

Maiestas loci, conuenit ipsa Deo.

Si dicas, illum locum cælestem esse primam sphaeram mobilem. Contra; tum quia prima sphaera mobilis,

mobilis, si distinguatur à CrySTALLINA, erit tenebri-
cola, & siue distinguatur, siue non distinguatur,
lucida ex se non erit; cum neque astris, neque Pla-
netis condecoretur. Tum, quia locus, qui con-
tinuò moueatur, non videtur aptissima sedes Bea-
torum, siue Angelorum, siue hominum, quorum ne
cogitationes quidem volubiles erunt, Authore
Augustino lib. 12. de ciuitate Dei cap. 16. Tum
quia prima sphaera mobilis deseruit sphaeris aliis
caelestibus, & elementariis inferioribus, necessa-
riaque est ad earum motus, aut operationes;
congruum verò apparet, vt locus à Deo desti-
natus beandis Angelis, & hominibus necessa-
rius non sit in vniuerso ad alium finem, quàm ad
hunc.

101 Rationes istæ rem satis suadent, etsi demon-
stratiuæ non sint; sed peritorum hominum prudent-
tum, & seniorum pronuntiationibus, absque demon-
stratione, non minus, quàm demonstrationibus atten-
dendum est, vt admonet Stagira lib. 6. Ethicorum
cap. 11. Nec vrgentiores sunt aliæ, quibus Phi-
losophi mouentur; communiter ad affirmanda
complura, quæ sensibus non experimur. Ipsa cæ-
lorum mobilium diuisio in decem orbes, ipsum
primum mobile (quod præ Empyreo placuit
Caietano) ignis præterea in lunæ concauo sphae-
ra fidem sibi compararunt inter Philosophos, &
Astrologos. Neque tamen horum argumenta
maius habent pondus. Iure itaque merito Theo-
logi, supposita doctrina Catholicae fidei de exi-
stentia Angelorum, & hominum beatorum in
cælo, conuenerunt vnanimes in eam, quam
de Empyreo hætenus comprobauius, sen-
tentiam.

SECTIO VIII.

Exercitationis conclusio, & censura aduer-
sus negantes Empyreum.

102 **F**Accessat iam immediatum, & inconsultum
horum assertum. Pro cuius confutatione suf-
ficere deberet consentio omnium, quia indubitata
veritatis manifestatio est autoritas vniuersorum,
& perfecta ratio facta est, vbi nemo dissentit. Ita
vt qui contra hoc sentire nitatur, huius prima sta-
tim fronte non tam sit audienda assertio, quàm
dannanda peruersitas, quia praiudicium secum
damnationis exhibuit, qui iudicium vniuersita-
tis impugnat, & audientie locum non habet, qui à
cunctis statuta conuellit. Confirmata enim semel ab
omnibus veritate, quidquid contra id venit, hoc
ipso statim falsitatem esse cognoscendum est, quod
à veritate dissentit. Ac per hoc sufficere etiam
id solum conuenit ad sententiam damnationis,
quod discrepat à iudicio veritatis. Mutuati sumus
verba hæc à Ioanne Cassiano lib. 1. de Incarna-
tione cap. 6. Vnde licet destituti essemus con-
gruentibus tot rationibus, quotquot à nobis
sunt propositæ, perpetuus nihilominus, &
constans Patrum ac Theologorum concentus
satis superque esset, ne aduersantium opinio bene
audiret.

103 Et propterea permulti Theologi vt minimum
temerariæ notam ipsi inurunt. Michael Palatius
in 2. dist. 2. disp. 1. scribit, *Asserimus, calum Empy-*
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

reum esse, quia Magister, Strabus, Beda, & ca-
teri post hos Patres, reliquaque Theologorum sacra
cetera secuta idem censuit; & si recens Caieta-
nus illud neget; sed temerè. Arbitror tamen, non
esse hæresis crimine notandum, qui calum Empy-
reum negaret; propterea, quia rem hanc nullus
locus sacer indicat apertè, neque colligitur ex sa-
cris euidenter, calum Empyreum esse; quamuis
temeritatis nota inurendus esset qui hoc dogma
asserens, Empyreum calum, non reciperet: quip-
pe se præfert cunctis Doctoribus Theologis circa
cunctationem hoc tradentibus. Sic Doctissimus
Palatius. Similiter Angles in 1. dist. 12. q. 3.
difficultate 1. conclusione 2. ait, *negare calum*
Empyreum esse, temeritas maxima esset. Valen-
tia tomo 1. disp. 5. q. 2. puncto 1. §. *Quare.* Ru-
bius lib. 2. de cælo cap. 5. q. 3. Zuzel 1. p. q. 66.
art. 3. dub. 1. in fine, Ferdinandus Escalante in
Clypeo concionatorum Verbi Dei lib. 8. cap. 3.
Vincentius Regius lib. & cap. 4. Euangelica-
rum elucidationum Digressione, ac num. 3. in-
quiunt, *negari Empyreum sine temeritate non*
posse. Clavius in cap. 1. sphaerae Iouis de sacro-
bosco, *Hoc certum esse debet sine magna teme-*
ritate negari non posse calum Empyreum, quod
est immobile, eo quod iam Communis Theologorum
schola illud admisit. Andreas Duuallius tract. de
Quatuor Nouissimis q. 6. art. 2. v. *Controuersia*
est, Quamuis calum Empyreum ratione naturali
probari nequeat, cum sub adspæctum non cadat,
nec motu vlllo, sicut alij cali, deprehendatur, nec
etiam in sacris litteris expressè contineatur, vt do-
cet D. Thomas 1. p. q. 66. art. 2. Nihilominus il-
lud absque maxima temeritate negari non potest,
cum communi Patrum, & Scholasticorum calculo
statuatur, Basily 2. Exameron, Beda, Damas-
coni, Strabonis, Thomæ, & omnium aliorum, fide-
lesque omnes in hanc veritatem consentiant, atque
etiam ex sacris litteris, si non expressè, saltem im-
PLICITÈ, & aliquo pacto possit erui. Hætenus Duual-
lius Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiae
Professor in Academia Parisiensi, Ambrosius Ca-
tharinus Dominicanus opusculo de bonorum
premio grauitè conqueritur, quod Empyreum
calum quidam noui Magistri nobis eripere conen-
tur. Designat in his verbis Caietanum Syncro-
num suum; quem ob id asperè pungit in li-
bello annotationum contra ipsum pag. 124.
Raphael Auerfa q. 32. Philosophiae sect. 4. cen-
set, *cognosci Empyreum ex doctrina fidei.* P. Fran-
ciscus Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4.
numer. 2. asseuerat existentiam Empyrei, esse
veritatem communiter in Ecclesia receptam, &
omnino certam, Dominicus del Pico in 1. parte
Trilogij clausula 2. serm. 13. Guilielmus Pi-
pinus Dominicanus clausula 1. in cap. 1. Gene-
sis, & Alfonso à Veracrucè Physicorum lib. spe-
culatione, & conclusione 4. esse positionem Ca-
tholicorum, esse veritatem Catholicam. Corne-
lius Gemma lib. 1. Cyclognominae artis cap. 8.
esse positionem Theologiae. Videantur Martine-
gus numer. 2. Nannius, & Ystella Dominica-
nus numer. 13. Malonius numer. 14. penes quos
seuerius censurandum foret, & adhuc rigidius pe-
nes Dominicanum Arauium, is enim lib. 10. Me-
taphysicæ q. 3. art. 4. n. 54. scribit, *calum Empyreum*
dari, certum est de fide.

Ast inquit Caietanus, non traditum Empyreum
nisi à posterioribus, scilicet Beda, Strabo, & P.

E Lombardo

Lomb. Sed iam ostendi, traditum etiã ab antiquissimis Ecclesiæ Patribus, notitiamque de ipso, quoad substantiam, & forrè quoad nomen, coævam propè esse Christianæ Religionis. Anne novum posteriorum inventum, quod tota antiquitas Christiana proclamaret, sed parcendum esset Caietano, si in *factorum lectione fuerit parum versatus*, impropèrante Melchioro Cano, eiuſdem familiæ viro, lib. 7. de locis Theologicis cap. 3. n. 10. Permissim adhuc ex abundantia, non traditum Empyreum nisi à Beda Strabo, & Petro Lombardo, nihilque de hoc cælo reperiri apud vetustiores alios Patres. Nihilominus Beda, & reliqui memorati non debuissent vocari posteriores, nisi forsàn soli scriptores Canonici, aut soli Doctores Ecclesiæ latinæ, vel Græcæ appellandi sint priores: nec fas fuit Caietano parui habere eorum, quos posteriores vocat, autoritatè; præsertim cum Theologi omnes post Magistrum sententiarum suis suffragiis confirmassent Empyreï cæli veritatem. Nullus est, qui nesciat, quanti æstimandus sit non ininterruptus, & cõmunis Theologorum consensus. Sumuntur quidem ex hoc in re graui vsque adeo probabilia argumeta, vt refragari temerarium sit, iudice Cano lib. 8. c. 4. conclusione 2. Argumento potest esse memorabilis decisio Concilij Viennensis sub Clemente V. vbi opinio, *quæ dicit tam parvulis quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabilior, & dictis sanctorum, & Doctorum Modernorum Theologia magis consonans ducitur eligenda.* En quanti habeatur ea opinio, quia conformior Patribus, & Theologis modernis. Quid porrò vtriusque consonatius, quàm Empyreum.

104

Inquit rursus Caietanus, Empyreum nullibi inueniri in scriptura, Sed Caietanum rogo, an ipse in sacris litteris inuenerit primum mobile? Designet vel vnum verbum de eo, & actû, sit de Empyreo. Rogo rursus, vbinam doceat scriptura, aquas supercælestes esse primum mobile, tertiumque cælum. Antiqui Astrologi non tertium, sed octauum cælum, illudque indistinctam ab stellarum fixarum sede habuere primum mobile, post noni, & decimi cæli, ex quibus hoc esset primum mobile, compararunt notitiam, quin de Chryſtallino curarent cælo, aut quin fecernerent à nono, & decimo, Recentes verò plerique Astrologi, tot mobilium cælorum diuisionem exautorare nituntur. Pates, & Theologi frequentissimè aut non interpretantur scripturam de aquis supra cælum astratum, aut volunt aquas supercælestes esse omnino distinctas, à primo mobili, quòd putentur vel octauum, vel decimum cælum.

105

Deinde respondeo, *Empyreï nomen nullo modo in nouo, ac veteri testamento habetur; sensus autem, & significatio eius ubique habetur, quæ sunt verba S. Epiphanijs agentis de nomine essentia contra Semiarianos hæresi 73. Similia legere est in S. Thoma l. p. q. 29. art. 3. ad 1. loquente de vocabulo persona contendenteque, ponendum esse in diuinis, quia licet in scriptura veteris, vel noui Testamenti non inueniatur dictum de Deo, tamen id quod nomen significat, multipliciter in sacra scriptura inuenitur assertum de Deo: .: . Si autem oporteret de Deo dici solum illa secundum vocem, quæ sacra scriptura de Deo tradit, sequeretur, quod nunquam in alia lingua possit aliquis loqui de Deo nisi in illa, in qua primo tradita est scriptura veteris vel noui testamenti. Ad inueniendum autem noua nomina antiquam fidem de Deo sig-*

nificantia cogit necessitas disputandi cū hereticis. Nec hæc nouitas vitanda est, cum non sit prophana, utpotè à scripturarũ sensu non discordans. S. Fulgentius in responsione contra Arrianos ad obiectionem 7. ait agens de voce Homouſion, Mirum est, quod in hoc nomine sonus tantum à quibusdam attenditur, nec dicti intelligentia vestigatur, cum pleraque non sint antiquitus dicta, & pro temporum, causarumque opportunitatibus professioni fidei reperiuntur inserta. S. Athanasius in Disputatione cum Arrio inquit, Quoniam res antiqua nouum nomen accepit, non vocabulo nouo noua rei virtus accessit. Hoc vtrique requiro, vtrum res, quæ antiqua est, simulate cum nominis nouitate damnetur? Idem S. Doctor in libro de Decretis Nycænæ Synodi cõtra Eusebium, addit, Impietatem admittere in totum vetitum est, etiam si quis variis verbis, ac persuasionibus inuentis id conetur conuestire: caterum pietatem amplecti sanctorum omnium consensu predicatur, etiam si quis nobis verbis fuerit vsus, modo qui loquitur piuum obtineat sensum ac per ea, quæ cogitauit, piè velit significare. Et vt millos faciam S. August. Tract. 97. in Ioann. aliosque Patres collectos à Didaco Ruiz de Montoya disp. 21. de Trinitate, disp. 60. de scientia Dei, & à Paulo Leonardo Sherlogo parte 2. Responsionum ad expostulationes contra scientiam mediam sect. 3. n. 12. sect. 4. num. 17. Scribit S. Epiphanius aduersus Arrianos hæresi 69. etiam si non esse hæc vox in scriptoris Diuinis: .: . attamen licebat nobis propter pietatem vti dictione utili ad munendam sanctam fidem. Hæc obiter, vt vnã nominis cæli Empyreï nouitatem à calumnia vendicaret, & vt ipsi non verteretur vitio, quòd in sacris monumentis non reperiatur. Regni calorum voce vsus est sæpe cum S. Ioannes Baptista tum Christus Dominus in nouo testamento, quin ea in antiquo fuisset audita, vt notat S. Chrysostomus homilia 4. in Marcum, S. Hieronymus ad Math. 3. v. 2. & lib. 1. aduersus Pelagianos, S. Augustinus lib. 19. contra Faustum Manichæum cap. ultimo, S. Thomas (aut quisquis est alius iudicio Vielmis in apparatu Possuini) ad Mathæum 3. v. 2. Petrus Damiani in sermone de S. Ioanne Baptista, Moses Bacupha parte 1. de Paradiso cap. 11. Theophylactus in cap. & v. 16. Lucæ, nec non in cap. 17. v. 20. in cap. etiam Ioannis 3. v. 16. Toſtatus q. 37. super Math. 11. Et tamen nec vocis nouitas fuit reprehendenda, nec eius sensus alienus erat à veteri testamento; si quidem cælestis patriæ lux promissa fuerat Abrahæ, & semini eius, docente Ecclesia in defunctorum Missis, & Abraham expectabat fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex, & conditor Deus, vti ait Paulus ad Hæbreos 13. v. 10. Gehenna nomen ad significandum Infernum Damnatorum primus etiam vsurpauit Christus seruator noster, obseruante S. Hieronymo in c. 10. Matthæi v. 28. & v. Beda ibidem, Eucherio lib. 4. in Reges cap. 31. Anne ideo aut Orcum nuper à Christo inuectum somniabis, aut verbi increpitabis translationem, de qua in te alios affatim Barradas tomo 2. in Euangelia lib. 7. cap. 17. Respondeo tertio, Etiam si Empyreï nulla extarent indicia in sacris litteris, non ideo repudiandum fuisse à Caietano; sunt namque multa, quæ etsi non contenta in diuinis, Oraculis, reieciſſe tamen, sit vt minimum temeritas, si frequenti Patrum, ac Theosophorum placito iam olim stabilita maneat, sicut vsque ad Caietanum stetit Empyreum.

Sanè

106

Sanè sepe numero mecum reputanti mihi, quoniam pacto excellentissima veritas tantum in inimicum semet habere fuerit; non improbabilis ratio, sicut reor, apparuit. Omnia scilicet dignoscuntur melius contrariorum comparatione: sic equidem lumen tenebris, sic vita morte sic veritas falsitati composita plus delectat. oportuit igitur hasce distantias pro suis qualitatibus sibi compotes sortiri patronos, ut neque falsi lateret defensor, nec veri vacaret assertor. Itaque fieret, ut nec ille magis noceret occultus, nec otiosus iste torperet. Sic dixerim cum S. Claudiano Mamercio lib. 2. de statu animæ in principio. *Ab adversario mora questio discendi occasio saepe extitit,*

teste S. Augustino lib. 16. de ciuitate Dei cap. 2 qui id confirmauit non incongruo exemplo tam ibi, quam lib. 2. de bono perseuerantiæ c. 20. atque in Pl. 5 4. v. 2 2. Nobis minus æqua Caietani de Empyreo existimatio occasio fuit istius cæli existentiam accuratiùs indagandi, obfirmandi diligentius, & dilucidius explanandi: cumque iuxta Cassianum lib. 1. de Incarnatione cap. 6. *veritas ventilata plus rutilat,* speramus equidem, maiorem deinceps lucem accessuram Empyreo, si eruditiores alij operam nauent euoluendis Sanctorum Patrum monumentis, excitati hac qualicumque nostra prauia excursionem.

EXERCITATIO TERTIA.

De productione Cæli Empyreï, & de eius antiquitate.

TATVTA iam existentiam Empyreï, deuenio ad productionem, & antiquitatem.

SECTIO I.

An Empyreum sit quid improductum, & æternum.

I **A**ugustinus Stenchus Eugubinus in Cosmopeia ad c. 1. Genesis fol. 11. ac 29. Recognitione Veteris Testamenti ad idem caput à fol. 98. Commentario Pl. 67. fol. 156. & denique Tract. de rebus incorporeis, ac inuisibilibus ait, Empyreum esse quid increatum, & æternum. Steuchi Crudum hoc dictum peracerbè tractant Catharinus, Nannius, Vielmus, Ystella, Martinengus, Pererius, Bonfrerius, Leonardus Marius, Augustinus Tornielius Salius, Henricus Spondanus in c. 1. Genesis, Genebrardus lib. 3. de sancta Trinitate, Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ, annotatione 4. Posseuinus in apparatu sacro tom. 1. agens de hoc Authore, Dominicus Bañez 1. p. q. 66. art. 3. Molina in 1. p. q. 10. art. 3. rursus disp. 3. de opere sex dierum, Suarez in tract. de eodem opere lib. 1. c. 4. n. 9. Valentia tom. 1. disp. 5. q. 2. puncto 1. Tannerus tom. 1. disp. 6. q. 2. dub. 4. Raynaudus Theologiæ naturalis disp. 1. q. 3 art. 1. n. 49. Hugo Sempilius lib. 10. de disciplinis Mathematicis cap. 1. n. 3. Petauus tom. 1. Theologicorum dogmatum lib. 3. cap. 5. art. 3. Duuallius tract. de quatuor nouissimis q. 4. art. 2. Leo Allatus in notis ad Eustathium pag. 25. Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Thomas Puis à Ponte in 1. p. q. 10. art. & dub. 3. n. 7. Antonius Zara in Anatomia ingeniorum sect. 14. membro 12. pag. 53. Vincentius Regius lib. & cap. 4. Euangelicarum elucidationum n. 4. Maximilianus Sandæus lib. 1. Theologiæ Mysticæ commentatione 13. Exercit. & disquisit. 1. Auerfa q. 31. Philosophiæ sect. 7. alijque complures Theologi, & in Indicibus librorum Expurgandorum pro Catholicis Hispaniarum Regnis iamdiu iussum est expungi, ut & in Romano.

2 **A**st Daniel Malonius in 2. dist. 2. disp. 7. exponit Steuchum de cælo Deitatis, seu de claritate, quæ sit ipse Deus, & hoc pacto liberat ipsum à censura, qua communiter inuitur; abusum tamen P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

nomine fatetur. Expositio Malonij consonat ijs, quæ Steuchus habet in Plal. 67. vbi pro gloria Dei vturpat Empyreum. Alia notat Suarez n. 7. in fauorem illius interpretationis, cui certè alia contradicunt, quæ congerit in n. 8. Quare iure merito vocat perplexam, & inuolutam Steuchi mentem. Nec poterit non vocare, qui legerit fol. 1. Cosmopeiæ, *Mundum quidem æternum non esse, æternumque nihil esse posse nisi Deum, sit omnium rationum concursu manifestum, & irrefragabile.*

Claudius de Sanctis, Repetitione 4. de Eucharistia clariùs expressit, quod balbutit Augustinus Steuchus, ait namque fol. 153. *Quid verò sit (Empyreum cælum) secundum scripturas, & creaturarum ordinem, atque contemplationem, probabilis respondetur, non statuumdum esse aliquod corpus, aut aliquem locum corporeum, aut aliquid denique creatum; sed lucem increatam à diuinitate emicantem, beatitudinis nostræ, & gloria fontem; breuiter id esse, quod erat ubique, antequam mundus corporeus esset conditus. Nihil enim ibi cogitari debet mundanum, ac creatum, cum creatio à mundi caperit origine, sed quemadmodum mundus sua existentia effecit sibi locum proprium, cum non ante esset locus, aut corpus, quo ambiretur; ita nec ultra mundum fuerit necesse, fingere esse aliquod corpus, aut loci planitiem aliquam creatam, in quam recipiantur Angeli, & beata corpora. Sed vt de mundo diximus, ita existimari debet, Angelos, quam primum extiterunt ex Dei nutu, ipsa sua existentia definisse sibi locum; & corpora, quamprimum supra mundum peruenerunt, sua presentia etiam circumscribere sibi locum intra Dei lucem, & gloriam, ad cuius fruitionem admittuntur, & propter huiusmodi creaturas, qua eo prouehuntur, ac Dei peculiarem manifestationem, calum & locus cognominatur; quamuis per se, & absolutè res illa considerata, neque corporeus locus, neque locus creatus existat, sed lux diuina, purissima, & simplicissima extra mundum illucescens. Subiungit paulò post, Non sum nescius à Talmudicis, & Rabinis Hebrais, à Christianis quoque nonnullis Græcis, & Latinis de cælo Empyreo sermonem haberi tanquam de vero cælo creato, & loco amplissimo. Nolim ego resistere obstinatiùs multorum Scriptorum, & Theologorum opinionibus, præsertim cum nihil veritati commodet, vel incommodet si calum illud*

3

illud censetur creatum, vel etiam corpus habeatur, vel non, suo quisque utatur arbitrio, non impedit; sequatur quisque in utramque partem, quos volet Authores, cum non desint. Addit post pauca. Scio, veteres non nullos Theologos de isto cælo solius esse loqui, ut de creato loco. Sed si cui arriserit illa, qua nihil magis probatur de isto cælo sententia &c. Pro qua concludit fol. 154. *Ceterum, ut tandem finiam disputationem de cælo Empyreo, quò Christus penetravit scripturis, & benè consultis Patribus magis consentaneum credo, non esse corpus, neque quicquam conditum.* In quo fatetur se suffragari Steucho. Quia verò qui contra hunc defendunt, Empyreum esse quid creatum, toti insistunt in eo, quòd oporteat, vel deum esse, vel creatum quid, occurrit Sainctesius scribens, *Quòd sicut ante creationem nihil prorsus erat præter Deum increatum, & oportuerit creaturas primas ibi, ubi erat solus Deus, & non aliud, recipi: ita nihil absurdum esse, si dicamus, non solum ipsas primas creaturas, sed Beatorum corpora, ac totam mundi machinam nulla alia interposita creatura, ibi, ubi erat solus Deus, recipi: aliòquin si creatura non potest existere nisi in alia creatura, ibitur in infinitum. Quòd si necesse est, aliquam creaturam ibi, ubi solus Deus erat, contineri, & sustineri, cur non & Christi corpus, creatura omnium excellentissima, & Angelos, & alios spiritus, ac Beatorum corpora ibi, ubi solus Deus est sine alia interiacente creatura collocari credemus?* Hactenus prolixè ex Sainctesio, ut ipsius sensus, & Steuchi (si idem censetur,) planius iano telceret, & apparet. Franciscus Patritius lib. 4. *Pascormia* videtur esse consimilis mentis, ut & Conradus Vorstius apud Sandæum suprà, & in Hidro Hollando pag. 35.

4 Nostra contra eos triplici continebitur asserto. Sitque primum, Empyreum cælum est ens à Deo productum. Secundum, Empyreum non existit ab æterno. Tertium, Empyreum est locus positivus, ac corporeus, & non spatium tantum imaginarij. Triplex assertum probatur simul ab autoritate tum ex cap. & v. 1. *Genesis, In principio creavit Deus cælum.* Quibus in verbis designatur, Empyreum siue solitariè, siue simul cum sydereo, ut expensum est in n. 4. *Exercitationis centerminat: tum ex Pl. 18. v. 4. Laudate eum cæli calor: quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Vbi cæli calor sumuntur pro Empyreo, uti & in lib. 2. c. 9. v. 6. *Tu ipse Domine solus, tu fecisti cælum, & cælum calor: ut omittam illud Genes. 2. v. 4. Iste sunt Generationes cæli, & terra, quando creata sunt in die, quo fecit Dominus Deus cælum, & terram.* Exodi 20. v. 11. *Sex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare, & omnia, qua in eis sunt.* Pl. 8. v. 4. *Quoniam videbo calos tuos opera digitorum tuorum, Lunam, & Stellas, qua tu fundasti.* Pl. 101. v. 6. *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.* Machabæorum lib. 2. c. 7. v. 28. *Peto, nate, ut aspicias ad cælum, & terram, & omnia, qua in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus.* Nam in promptu esset respondere, nullo ex his testimoniis comprehendere cælum Empyreum. Forsitan magis fauet illud Scruatoris apud Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* De quo testimonio plura inferius.

5 Probatur etiam à ratione primum, & secundum assertum, quia docente Fide Catholica, nihil positivum reale existens à parte rei, distinctum à Deo est improductum, & æternum; est enim Deus unum

uniuersorum principium, creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium, & corporalium; qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem, ut dicitur in Oecumenico Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. & refertur in cap. *Firmiter*. De summa Trinitate, & fide Catholica. Imò innumeri ferè Theologi, ac Philolophi Christiani tenent, repugnare creaturam, etiam permanentem, quæ existat ab æterno: eorumque opinio magnum, nobileque habet patrocinium ab autoritate Sanctorum Patrum; quos inter S. Basilius, perperam adductus ab Steucho, & Sainctesio pro æternitate Empyreï, ait lib. 2. contra Ennomium, eiusdem amentia esse, id, quòd æternum est, creature attestari, & creatorem hac professione priuare. Rursus sermone in ea verba: *In principio erat verbum (sic fertur) Non igitur in principio humanum erat verbum. Sed neque Angelorum esse potest; omnis namque creatio inferior eno est, principium à creatore accipiens.* Concinnunt S. Aug. & S. Fulgent. ille contra Felicianum c. 7. *Creatura est ex eo, quòd adhuc non est, aut aliquando non fuit, rei cuiuslibet corruptibilis, quantum in se est, omnipotentis Dei voluntate facta substantia:* hic lib. 2. ad Trasimundum Regem c. 6. *Claret, omnem omnimodis creaturam, ut potè prorsus ex nihilo factam, initio non carere, cuius origo sola creatoris voluntate, & potestate, quando faciendam iudicavit, qui mutabilium operum dispositionem semper immutabilem habuit, substituta cognoscatur ex nihilo, que tamen nunquam fuerit, priusquam initio creationis existeret.* Dices me deficeret, si Patres alios frequenter lectione obseruatos vellè hic reponere. Cum ergo Empyreum sit quid productum à Deo, & ab hoc distinguatur ut quid positivum reale existens à parte rei, sequitur, non durasse ab æterno. Quòd autem sit quid positivum reale existens à parte rei, & distinctum à Deo, probatum manet in Exercitatione proxima; ex qua tota non minus constat, esse locum positivum corporeum, & non spatium tantum imaginarij. Et verò tamen præfato Authori concederem, Angelos, hominesque glorificatos existere in spatio imaginario, non ideo annuerem ipsi neganti cælum Empyreum, quòd sit productum à Deo in tempore, & locus corporeus, fixus, ac immobilis, aptus intra se recipere Angelos, hominesque beatos. Franciscus Patritius significare videtur, Empyreum esse eius conditionis, quale confictum est imaginarij spatium à nonnullis antiquis, quorum meminit Cardin. de Lugo disp. 5. de Eucharistia sect. 4. n. 84. ens scilicet reale, diffusum immensè, & penetrabile cum omnibus corporibus, quæ in illo locari possunt. Sed hæc somnia sunt, & indigna prorsus, in quorum refutatione absumatur tempus.

6 P. Albertinus disp. vnica de Prædicamento ubi q. 1. excogitat, spatium imaginarij non esse quid negativum, neque quid reale, neque item quid ratione nostra confictum; sed tamen esse quid positivum medium inter reale, & rationis, aptumque ab æterno recipere, aut definire corpora, & spiritus, dependentque præterea aliquo modo à Deo, quia etiam non sit ab ipso factum, neque potuerit fieri, neque possit vnquam destrui, nihilominus, Deo, per impossibile deficiente, deficeret. Quo paradoxo, si quis vellent lenire imaginationem Sainctesij, nosque distingere, dicemus, & illud nobis ingenter displicere: & permissò adhuc illo, non idcirco negandum, Empyreum tale esse, quale paulò ante proposuimus. Displicet quidem ingenter. Nam ex S. Augustino

Omnis substantia. (Seu, quod idem est, omnis entitas positiva) *que Deus non est, creatura est, & qua creatura non est, Deus est.* Ita in lib. 1. de Trinitate cap. 6. Idem S. Doctor in Enchiridio c. 9. tradit: *nullam esse naturam, que non aut ipse Deus sit, aut ab ipso.* Et in tractatu super Psalm. 85. *Excepto Deo, quicquid aliud est in natura rerum, factum est à Deo.* in tract. etiam 1. super Ioannem semel, & bis hæc iterat. In Enchiridio cap. 9. ait: *Nullam esse naturam, que non aut ipse sit Deus, aut ab ipso.* Imitatus est suum Magistrum S. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. dicens: *Principaliter itaque tene, omnem creaturam (forte an naturam?) que non est Trinitas Deus, ab ipsa Trinitate, que solus Deus æternus, & verus est, creatam ex nihilo.* S. Iustinus in expositione fidei ait, *ac primum quidem ea, que sunt, diuidamus, inueniemus enim in id, quod creatum est, & in id, quod non creatum, diuidi omnia. Si quidem est in iis, que sunt, id vel natura non condita est, vel condita, &c.* Addit post modum *Hac itaque constituta diuisione, & hoc confirmato, inter diuinitatem, quoniam hoc non est creatum, ac naturam eam, que creata est, nihil interiectum esse, certè omne, quod ab ea natura, que condita est, differt, non à diuina distat.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. Dialogorum de Trinitate, rogatus ab Hermia: *quam tandem esset natura illa, que neque Deus est, neque creatura?* *Nullum enim opinor omnino medium. Vna enim perfectissima differentia est, que distare facit naturis Deum, & creaturam, & nihil aliud in his, que esse creduntur viderit quis, quam hæc, & sola; an præter hæc ipse aliquid admittendum cogitat?* Responder, *Minimè, ô Amice, omnia enim per filium facta esse, dicit diuina scriptura; atque adè si qua res ab omnibus separetur naturaliter, effugiet etiam hanc paruitatem, quod facta sit, sed ob naturam propriam excellentiam Deus existere cognoscetur, & veritas iterum nobis non elabatur.* Nam si quid non est Deus secundum naturam, erit omnino inter facturas. Idem S. Cyrillus lib. 1. in Ioannem cap. 6. *Cum rerum omnium naturam diligenter consideramus, Deum, & creaturam & nihil ultra hæc aliud conspiciamus; quicquid enim naturam Deum non est, id certè creatum est; ac rursus quicquid creatum esse, negatur, id certe Deus est.* S. Gregorius Nyssenus lib. 12. Contra Eunomium tradit, *nihil esse increatum præter diuinam naturam.* Authot de cognitione veræ vitæ inter opera S. Augustini cap. 7. pronuntiat, *Nihil præter creatorem, & creaturam existere.* S. Alcimus Auitus apud Petauium, *Nihil omnino esse præter duo, id est, creatorem, creaturamque sæpe definitum esse.* Faustinus Præbyter lib. contra Arrianos cap. 7. *Omne, quod est, aut diuinitas est, aut creatura.* Ferrandus Diaconus Carthaginensis, in epistola ad Anatolium, *omnis res, aut Deus est, aut creatura. Si Deus est, creatura non est, si creatura est, Deus non est.* Inuenies concordantes alios Patres in Ioanne sapiente, cognomento Cyparisiota, Decade 8. de Infinitate Dei in creaturis c. 10. Qui omnes, & cum ipsis Princeps Theologorum S. Thom. q. 3. de potentia, art. 3. in corpore constanter asseuerant, nihil posituum esse medium, inter creatum, & increatum, item omne posituum, quod non est Deus, esse creaturam; solumque Deum esse improductum, & ab æterno existere, quia scilicet omnia, que non sunt Deus, facta sunt per ipsum, & sine ipso factum est nihil. Id est, quicquid præterea adfertur, verè non est, vt communiter intelligitur S. Ioannes Euangelista c. 1. v. 3. Gordiano hoc modo Steuchum impli-

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

cant non minus arctè, quam frequenter posteriores Theologi.

Vielmius in suspicionem vocat hæreseos Arnaldi de Villanoua aientis, aliquid esse, æternum præter Deum, & aliquid esse, quod non creator sit neque creatura. Sic ex Vielmio refert Auerla, qui in locum Arnaldi Brixienfis suffecerunt Villanouanum Nam Prateolus Sanderus, & Gualterius, non Villanouano Medico Iacobi secundi Regis Aragoniæ, sed Brixienfi eiusque Magistro Petro Abaclardo hæresim memoratam impingunt. Longè sum, vt Albertino eandem notam inuram; crediderim namque loqui de sub illo spatio imaginario, non aliter ac plures grauissimi Authores de rerum creabilium essentia, quas ante existentiam dicitant non solum habere ab æterno potentiale esse in omni potentia diuina, sed in se etiam quoddam esse dominatum, intrinsecum, ac posituum distinctum ab ente tam rationis, quam negatiuo: audiunturque sine scandalo, & sine calumnia erroris. Verùm tamen ob adducta ex Patribus, variasque rationes, quæ huius loci non sunt, & partim habentur apud Nostros Martinum Bresserum lib. 1. de cōscientia c. 16. n. 135. Petrum Vuadingum disp. 2. de Incarnat. dub. & n. 1. toto cælo recedo ab opinione Albertini.

Vlterius in steucho subodorantur multi alium errorem, cuius meminit S. Gregorius Magnus lib. 18. Moralium cap. 28. & cui se deuouerunt Armeni, Petrus Abaelardus (qui tamen postea resipuit, si in eo fuit aliquando errore, nam in operibus, quæ extant, non inuenitur). Arnoldus Brixienfis, Almericus, & Recentes Græci Schismatici putantes, diuinam assentiam non posse in se videri à Beatis, sed in quadam luce, à charitate effluente ex ipsa, vnde cautè legenda sunt illa Claudij verba, *Sed lucem increatam à diuinitate emicantem, beatissimis nostræ, & gloria fontem.* Quibus verbis similia sunt hæc Gregorij Palamæ Græci apud Brouiū in Annalibus Ecclesiasticis, an. 1337. n. 8. *Est quidem lumen illud diuinum & increatum & Deitas à sanctis nominatur; sed non est substantia Dei, sed operatio, & gratia, & gloria, & splendor ex diuina substantia in sanctos missus. Omnes enim sancti tam homines, quem Angeli vident quidem gloriam Dei expertem temporis; substantiam verò Dei nullus neque homo, neque Angelus vidit, aut videre potest.*

Obiiciebat Steuchus aliqua sacræ paginæ testimonia, vt ex relatione eorum, qui ipsius nondum expurgata opera legerunt, compertum est nobis. Sed illa testimonia intelligenda sunt non de cælo Emphyreo, sed de increato Deitatis amictu lumine sicut vestimento Ps. 104. v. 2. *Lucemque inhabitantis inaccessibilem.* 1. ad Timotheum 6. v. 16. *Quod autem Deus vocetur cælum increatum, affluenter ostendunt Cornelius in Daniel. c. 13. v. 9. Aloysius, Nouarinus lib. 1. schismaticum sacro prophano, c. 3. & Iosephus Stephanus Episcopus Otolanus in lib. 1. Machab. c. 2. v. 37. causas ob quas sic dicatur deducit affluentiùs Guilielmus Parisiensis in secundæ partis de vniuerso part. 2. c. 82. & 86. Deus etiam nuncupari consuevit lumen iuxta Ps. 35. v. 27. *in lumine tuo videbimus lumen.* Sed vt notat S. Gregor. vbi supra: *Illi simplici, & incomprehensibili essentia non est aliud claritas, aliud natura.* Attribuendi Deo hoc nomen complures ex Patribus rationes colligit Cyparisiota Decade 6. de apparitionibus diuini luminis. Etsi verò Ps. 144. v. 13. *Regnum tuum, regnum omnium seculorum,* interpretemur de cælo Emphyreo, exprimitur ibi solum modò huius æternitatis à parte post.*

E 3

Deinde

10

Deinde obiiciebat Steuchus, mundi inuisibilis factum appellari à S. Basilio in loco ad n. 14. exarando, *æternum, & perpetuum*. Cui consonat S. Clemens appositus n. 12. Exercit. Superioris, affirmans, *Empyreum esse æternum, & perpetuum*. Cæterum, & *enim nonnulli iam æterni appellatione dignantur, quoniam ex eo, quod est semper, nominationem hanc sortitum est*. Sic respondet ipse S. Basilius lib. 2. contra Eunomium, & non paucis exemplis demonstrant Christophorus Gillius in 1. p. lib. 2. tract. 12. c. 1. Cerda in aduersariis sacris c. 80. num. 14. solere vocari æternum, quod magna est antiquitatis, & quod sine caret, licet non exordio. Psalmo 76. v. 6. anni, qui fuerunt ab Adam, nuncupantur *æterni*, & Psalmo præcedenti v. 5. montes appellantur *æterni*, vt & colles, Genesis 49. v. 26. In re passim. obuia moram non facio. Quia ergo Empyreum antiquissimum est, semperque duraturum, ideo vocatur æternum à sanctis Basilio, & Clemente. Ex quibus prior in eodemmet loco docet, aduersus Gentiles Philosophos ab æterno non fuisse cælum vnà cum Deo, neq; quiduis aliud.

11

Sanctesius opponit S. Hieronym. in c. 4. ad Ephesios, S. Augustinum de sermone Domini in monte. Eusebium Cæsariensem in vita Constantini lib. 4. c. 69. sed primi verba aliò tendentia dabo in Exercit. 20. tertij etiam ibidem. Secundum iam exposuit S. Thomas, vt animaduertam in Exercit. 21. Magis in speciem fauent alia S. Augustini verba, quæ extant, tum in lib. de cognitione veræ vitæ, (si hic liber sit Augustinianus) tum in lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 23. Nam in priori libro ait: *sicut igitur spiritus nunc nullo corporali loco sustentatur, ita quoque non est necesse, vt tunc spirituale corpus aliquo loco fulciatur, non enim insensibile corpus spiritus, sed spiritus corpus vegetat. Igitur nullus locus spirituale corpus fulcit, quod omni elemento subtilius erit; sed vt spiritus illocaliter in summo spiritu Deo subsistat, nisi fortè hoc pro loco accipiatur, quod substantialiter, & personaliter circumscribitur. Amplius: aut in hoc corporeo mundo Sancti manentes Deum videbunt, aut extra mundum erunt? Si extra mundum fuerint, tunc nulla elementari materia stantes, vel sedentes sustentantur, quia nullum elementum extra mundum comprobatur. Qui enim terram, vel aquam ibi esse credit, nimis terrenus fluidus despicit. Si autem aerem, vel ignem ibi esse arbitrat, grauius à mobilitate aeris & ignis ipse instabilis irrisus conspiciatur. Ergo extra mundum nulla re materiali fulciuntur, vbi nulla materia inuenitur. Si autem in hoc mundo erunt, similiter nulli elemento localiter stando, vel sedendo inherebunt, quia æquales Angelis erunt. Cum igitur spirituales sint, in summo spiritu, spiritualiter, non localiter manebunt.* Hactenus ex priori libro cap. 45. Deinde in posteriori inquit, *Si autem queritur; cum anima de corpore exierit, vtrum ad aliqua corporalia loca feratur, an ad incorporalia corporalibus similia, an verò neque ad ipsa, sed ad illud, quod & corporibus, & similitudinibus corporum est excellentius? Cito quidem responderim, ad corporalia loca, eam vel non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri. Iam vtrum habeat aliquod corpus, cum de hoc corpore exierit, ostendat qui potest; ego autem non puto, spirituale enim arbitror esse, non corporalem. Ad spiritualia verò pro meritis ferunt, aut ad loca pœnaliter similia corporalibus. Scibi S. Augustinus, quem, vt aduertit Suarez tom. 2. in 3. p. d. 42. sect. 2. v. Dices spiritualitas ammarum rationalium, sæpe habuit dubium circa existentiam in loco corporeo, dum*

sunt separata. S. Thomas in 4. dist. 45. q. & art. 1. ad 1. respondet, quatenus S. Augustinus in postremis verbis, & Boethius in similibus, vt & S. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 1. Patresque alij apud Petauium tomo. 3. Theologicorum dogmarum lib. 1. de Angelis cap. 13. à n. 5. voluerint, *incorporalia non esse in loco modo aliquo nobis noto, & consueto, secundum quod dicimus corpora proprie in loco esse, sunt tamen in loco, modo substantius spiritualibus conuenienti, qui nobis planè manifestus esse non potest*. Antiqui Theologi diu ad præallegatam Distinctionem agunt de receptaculis animarum post separationem à corpore, ita fermè respondet. sed delectabit audire Ioannem Bachonium in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. *cum dicit Augustinus, quod Angeli, & anime sanctorum viderent Deum extra omnem locum corporalem, & quod regnum calorum, & Paradisus non sunt loca corporalia, mysticè loquitur, accipiendo regnum calorum, & Paradisum pro ipsa visione intellectuali; de qua certum est, quod non requirit locum corporalem. Per hoc tamen non excludit, quod accipiendo tertium calum non figuratè, sed realiter, quin sit locus corporalis alius, quam si dixerim calum, vel aerem.* Hæc Bachonius. Iam ad authoritatem ex libro priori dico, intendi ibi præcipuè, quod corpora glorificata non indigeant secundum se circumscriptione loci corporei, & vt summum, quod existant in spatio imaginario supra mundum corporeum: siue autem vnum, siue alterum, siue vtrumque concedatur, non inde concluditur, actum esse de cælo Empyreo loco creato, & corporeo.

Rufus opponit Blauius S. Gregorium Nazianzenum in 1. epistola ad Cleodionum Præbiterum, quo loci scribit: *Si quis dicit, carnem nunc esse depositam, & Deitatem esse corpore nudatam, & non cum eo, quod accepit, & esse, & venturam esse, presentiam aduentus non viderit. Vbi enim nunc est corpus, nisi cum eo, quod id assumpsit? Neque enim, vt nugantur Manichei, in sole est depositum, vt honoretur propter ignominiam, vel in aerem effusum est, & dissolutum, & vocis natura, & odoris fluxus, & fulgoris minimè consistentis cursus.* Tantum Nazianzenus. Sed subiungit Claudius, *Hic Author constituit corpus Christi cum aliis extra mundum corporum caelestium.* Insigniter fallitur Claudius. Nam S. Nazianzenus non aliud ait, quàm verbum diuinum permanere vnitum corpori, quin hoc relictum sit in solis globo post Ascensionem ad cælum, aut quin sit attenuatum, & sparsum in aerem. Hinc verò neutiquam inferitur Christi corpus ex sententia Nazianzeni existere extra omnem locum corporeum, & caelestem.

Adiicit Sanctesius, *Fortassè ad id alludit Paulus, cum nos habituros domicilium scribit non manu factum, sed æternum in caelis. Manu factum enim ferè legitur apud Apostolum pro condito simpliciter.* Sed sanè Apostolus vsurpat verbum *Manu factum*, pro facto manibus hominum; traditque nostram domum in caelis æternam fore à parte post, humanaque opera non cōfectam, siue sermo ipsi sit de corpore glorificato, quod erit quasi animæ domus, siue loquatur de loco caelesti, in quo, seu in domo, habitabunt beati homines. Denique repetitus sepe Author affert nescio quid de lumine, quod viderunt Apostoli relucere in Christi transfiguratione; allegatque Nostrum Franciscum Turrianum disputantem in Antapologetico pro residentia Pastorum, an esset creatum quid, an increatum; Testatur citari à Turriano aliquos Patres, ipseque

12

13

ipseque adnectit alios ad probandum fuisse increatum, sed concludit his verbis: *Verum tot Patrum testimonia rectè sunt intelligenda, non quasi quòd proximè, & directè viderunt Apostoli, fuerit ipsa diuina essentia, vel aliquid increatum, sed quod representabatur, & inerat lumini, quod apparebat, esset Deus, & lux increata, qua per lumen creatum tanquam per aliquod subiectum creatum cernebatur, quatenus à creatura cerni potest.* Ingenuè fateor, præteruolant hæc meum caput, veteorque, ne colludant cum Armenorum, & Græcorum errore de quo in num. 8. Certissima debent duo esse, primum, Apostolos testes transfigurationis Christi non vidisse diuinitatem, lumenque increatum diuinæ essentia. Ita notant Goffridus Cardinalis in tract. de corpore & sanguine Domini, Maldonatus, Cornelius, Adamus Contzen. in cap. 7. Matthæi v. 2. & Maldonatus inquit, *Fuerunt nostro tempore viri eruditissimi duo, qui existimauerunt, Apostolos in Transfiguratione Christi vidisse diuinitatem. Minimè tamen illis assentior; neque vllum veterem Authorem ita sensisse credo, & ita sentire periculosum esse arbitror.* Secundum, lucem ab Apostolis inspectam, creatam, & corpoream fuisse, emanantemque à diuina subsistentia, & beata anima Christi modo explicato à P. Suario 3. p. in Commentario ad art. 2. q. 45. Primum, & secundum docetur, & confirmatur ex Ecclesiæ Patribus à Ioanne Cyparissiota in decade 6. cap. 4. & 5. neutramque negari potest, nisi ab eo, cui Gregorij Palamæ placuerit error, de quo Brobius in Annalibus Ecclesiasticis anno 1337. num. 8. Spondanus in eisdem Annalibus eodemque anno num. 11. & anno 1350. à num. 19. Non silebo, Turrianum nostrum grauius conqueri in memorato Antapologetico, quòd quidam ipsi affinxissent entitatem mediam inter increatam, & creatam. Sic à Raynaudo obseruatum inuenio, nam opus illud Turriani meas ad manus non deuenit, nec dinumeratur à Posseuino in apparatu factò, à Philippo Alegambe in Bibliotheca scriptorum Societatis Iesu.

SECTIO. II.

An Empyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem? Sugillantur duo errores de supremo Cælo, & Paradiso Cælesti.

14 **E**X A medio Minorita raptu 1. suæ Apocalypsis referitur ab Abrahamo Brouio tom. 18. Annalium Ecclesiasticorum anno Christi 1471. num. 40. & Nolro P. Cornelio à lapide in cap. 1. Apocalypsis S. Ioannis v. 4. quædam reuelatio, in qua traditur, *Angelo simul cum cælo Empyreo fuisse creatos per multa seculorum curricula ante mundum hunc sensibilem* S. Basilius homilia 1. in Exameron inquit: *Erat sanè status quidam mundi generatione superior, abstractis illis à concreione materia potentiis, mundo præstantioribus, pro decore accommodatus, temporis etiam conditione anterior, æternus nimirum, ac perpes. Creaturas autem in ipso Creator omnium, atque opifex perfecit, lucem spiritualem eorum beatitudini accommodam, qui Dominum amant, naturas rationis vi maxime præditas, atque inuisibiles; omnesque beatarum mentium ordines, quotquot*

nostra mentis quantamlibet dixeris, facultatem exuperant, quorum nomenclaturâ quidem possimus inuenire. Et hæc substantiam complent mundi illius inuisibilis. Rursus homilia 2. *Arbitramur sanè, si quid erat, ante mundi sensilis, atque corruptiui constitutionem, id in lumine nimirum fuisse. Neque enim Angelorum dignitates, neque cælestis exercitus vniuersus, neque omnino si qua natura sunt participes rationis, aut nomen sortita, aut nomine carentes, spiritusque subministrantes debebant intenebris, sed in hac commodissima sibi luce, latitiæque spirituali suum statum habuerunt.* Neque loquitur de luce increata, & diuina, quemadmodum S. Gregorius Nazianzenus oratione 43. in Dominicam nonam, Nicetas ibi, Procopius in cap. 1. Genesis; sed decreta, & corporea, vt ostendunt hæc verba paulo inferius, *Calum igitur cum factum esset Dei sanè imperio, suoque quaqua versum ambitu expansum, vt sue complexu circumferentiæ, qua excepturum erat, quasi interiori quodam sine compleretur ea, & contineret, corpus continuum obtinens, ab externisque sufficiens interna seiungere, comprehensum à se locum necessario carentem lumine reddidit, tenebrisque, interno intercisso splendore, & intercepto obscurauit.* Non excluderet sua opacitate firmamentum lucem mundi inuisibilis, nisi hæc esset corporea, & opposita tenebris corporalibus, de quibus agit Moyses. Ideo autem S. Basilius vocat spiritualem, vt sic discernat à luce mundi visibilis. Consentiant Basilio S. Casarius Dialogo 1. S. Ambrosius lib. 1. Exameron cap. 8. Theodoretus in Genesim q. 6. Georgius Cedrenus initio compendij Historiarum. Beda etiam super exameron producit in medium Baslij placitum, nec refellit, sed potius confirmat testimonio Sact. Clementis Romani.

Est illud valdè conforme alteri inter Patres familiari de creatione Angelorum ante mundialem hanc machinam. Patrum Cathologum apponunt Sixus senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 5. Ioannes Baptista Poza in elucidario Deiparæ lib. 4. tract. 2. c. 5. Ludouicus de la Cerda 1. de excellentia cælestium spirituum cap. 8. & vt ait S. Thomas 1. p. q. 61. art. 3. ad 1. *Omnes Doctores Græci hoc concorditer sentiunt, quòd Angeli sunt ante mundum corporeum creati.* De quo neminem fidelium dubitare, asseuerat Cassianus collatione 8. cap. 7. Latinos nonnullos Patres, & Græcos Doctores imitati sunt Genebraldus initio Chronologiæ ætate 1. Catharinus opusculo de gloria bonorum Angelorum, conclusionem 1. Honorius Augustodunensis l. & c. 2. de mundi imagine, Arnoldus Carnotensis in tract. de operibus sex dierum, Hieronymus ab Oleastro præfatione ad c. 1. Genesis, Hieronymus Oserius lib. 1. de Christiana nobilitate n. 8. & nuperrimè Hieronymo columbo lib. 1. de Hierarchia Angelica, atque humana cap. 2. n. 12. extraneum à veritate non videtur, si diu ante primam illam diem, in qua facta est distinctio lucis & tenebrarum, conditi dicantur Angeli vnà cum cælo Empyreo, & primo mobili, ac terra seu potius materia prima significata terræ nomine.

Sed & in fauorem productionis Empyreii ante primum mobile, ad terram adiungere quis posset S. Hieronymum, dum in questionibus, siue traditionibus Hebraicis librorum Genesis scribit, *Ex quo manifestissime comprobatur, quod prius quam calum & terram Deus faceret, paradysum ante condiderat; sicut & legitur in Hebræo, Plantauerat autem*

Deus paradysum in Eden à principio. Nam cum hoc Maximi Doctoris verba nequant intelligi de paradiso terrestri, videntur accipienda de Cælesti, ac Empyreo.

17

Tenendum omnino est, Empyreum non esse productum à Deo ante mandum sensibilem. Probabit quis primò ex Ecclesiastico dicente in cap. 18. v. 1. *Qui viuit in aeternum, creauit omnia simul.* vbi *Tò simul*, vel significat aliquod breue temporis spatium, putà sex dierum, vel significat ea, quæ Deus fecit per strictam Creationem, fecisse in eodem instanti, exceptis animabus rationalibus, quas nouiter semper creat. Et iuxta alterutram significationem inferitur, Empyreum non productum à Deo ante sex dies. Sed hæc probatio non est admodum efficax, tum quia particula *simul* significat forsitan ibi idem, *ac æquè, pariter*; tum quia exponi aptè potest de simultaneitate morali, quatenus Empyreum non sit conditum multò ante sex dies: nec inusitatum est, dicere, fieri, aut existere simul ea, quorum vnum modico temporis interuallo præcedit aliud; tum quia non constat de Empyrei stricta creatione secundum se totum, nempe secundum materiam, & formam; quin potius hanc fuisse præse generatam, multòrum fert opinio, cui nos adhærebimus in sect. 5. Exercit. 6. Probabit quis secundo, ex verbis Christi 8. Ioannis v. 44. vbi de Diabolo, *ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Peccauit ergo Diabolus ab initio. Ast statim, ac peccauit, detrusus est in Tartarum, vt colligitur ex Isaia 14. Lucæ 10. Apocalipsis 12. & 2. Petri, nec non Iudæ v. 6. Ergo ab initio creationis Angelorum existebat Infernus, & consequenter reliquus mundus corporeus quo ad elementa saltem, & cælum, cælumque Empyreum. Sed neque hæc argumentatio est efficax, neque attingit scopum, conuincit namque vt summum, Angelos non diu creatos ante Infernum, & cælum Empyreum, quin vllatenus conuincat, quod opus erat, videlicet, omnia ista producta fuisse simul physice, & non ante cæteras partes machinæ mundalis.

19

Validior probatio desumitur ex primoribus verbis Geneleos, *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Nam illud *In principio* significat in litterali sensu, Deum in initio temporis, ac primum, & ante omnia opera ad extra creasse cælum, & terram. Aliunde cælum simul cum terra productum, aut est solum Empyreum, aut ipsum, & sydereum, vt in num. 4. & in alio anterioris Exercitationis, ibi citato deducebam. Hinc S. Thomas 1. p. q. 46. art. 3. in corpore ait, ob ea Genesis verba *quatuor poni simul creata, scilicet cælum Empyreum, materia corporalis, que nomine terra intelligitur, tempus, & natura Angelica* docetque excludi eisdem verbis errorè dicentiu, *corporalia esse creata à Deo mediãtibz creaturis spiritualibus*, si quidè quatuor illa sint simul producta ante omnia à Deo proindeque creaturæ corporales non sint conditæ mediãtibz spiritualibus. Quo discursu videtur nõ minus argui erroris creatio Angelorum præcedens cælum, ac terrã quã productio cæli, & terræ mediãtibz Angelis, licet S. Thomas postea q. 61. art. 3. ad 3. ob reuerentiam erga nonnullos Patres, quibus placuit præcedens Angelorum creatio, sic explicet Genesis verba, vt ab errore liberari queat Patrum opinatio.

20

Psaltes Regius in Psal. 101. v. 26. eodem ac Moses sensu decantauit, *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli*, conditi etiam initio, non minus, quàm terra, & cælorum

nomine comprehenditur Empyreum vnà cum aliis cælis, de quibus immediatè subiungitur, *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent &c.* Rursus Moles cap. 2. Genesis v. 1. ac 2. narrationem operum sex dierum his verbis concludit, *Igitur perfecti sunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum; compleuitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod pararat.* Sic etiam fermè in Exodo cap. 20. v. 11. Nihil autem causæ est, ne vtroque à cælorum, qui primo sunt die producti, numero excludatur Empyreum, & sicut commentitiè excogitaretur, cælum hoc fuisse conditum post sextem diem, ita vanè putaretur constructum ante primum. Inter partes primi diei computo spatium, quod producto cælo, & terra præcessit ortum lucis. Prouerbiorum 8. v. 21. sapientia diuina affirmat se cū Deo fuisse, *antequam quicquam faceret à principio, seu, antequam cæli prepararentur à Deo, & terra fieret, vt declaratur postea.* Igitur antea nihil ad extra factum est à Deo, cælique simul cū terra, & in principio sunt præparati, siue sermo sit tantū de Empyreo, cælo, siue de eo, aliisque cælis. Christus Dominus apud Mathæum 25. v. 34. sic in extremo iudicio electos affaturus proponitur, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Regnum, quod paratum à constitutione mundi, id est, factum initio mundi, inquiet Christus, videtur esse corporeum, & materiale; nam spirituale gloriæ electos iã ab æterno manebat in prædestinatione diuina. Patri Suario lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. n. 5. acceptam refero hanc ponderationem, cui fauent S. Vincentius Ferrer in sermone de Prædestinatione, Nicolaus Lyranus in Glossa, Alfonso Toftatus in cap. 25. Matthæi q. 369. Cælius Pannonius in cap. 21. Apocalipsis sect. 2 puncto 1. multòque antea S. Ioannes Chrysostomus in Parænesi ad Theolodorum lapsus, intelligentes Christi verba de Empyreo, aut de regno cælorum ad ornato ab exordio mundi propter nos. Patriarcha Hiero olymitanus Sophronius in epistola, quæ lecta est coram Patribz Synodi sextæ actione 11. & quæ act. 13. est approbata, ait, *Deum omnibus, nempe sensibilibz, & intellectualibus, inuisibilibzque constituisse, seu decreuisse principium temporale, seu temporis.* Latina Ecclesia in Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. cap. *Firmiter*, de summa Trinitate, & Fide Catholica statuit, *Deum, sua omnipotentis virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam.* Numerandum est Empyreum inter creaturas mundanas, & purè corporeas, ac sensibiles, quare ad illud extendetur definitio Ecclesiæ latinæ, & pronuntiatum Sophronij.

Nec desunt rationes. Prima sit, Empyreum constituit vnum vniuersum simul cum reliquis creaturis corporeis, & spiritualibus. Ergo oportuit vt simul cum illis produceretur, Probabi hac ratione vtitur S. Thomas 1. p. q. 61. art. 3. vt adstruat, Angelos non fuisse productos ante mundum corporeum. Secunda sit, superuacanea foret Empyrei productio anterior creatione Angel. Ast hi non existere ante mundum visibilem. Ergo neque illud.

Vnde suppositia, aut deprauata est censenda reuelatio Ama Dei. Videantur Tanneus tomo 1.

disp. 5. q. & dub. 1. num. 16. Antonius Vas concel-
lius in descriptione Regni Lusitaniae pag. 526.
Frater Perrus de Alua, & Astorga tom. 1. Biblio-
thecae Virginialis, Fratremque Arturus à Monasterio
in Martyrologio Franciscano ad diem 10. Augu-
sti, ubi post Marcum Vlysioponensem, & Gonza-
gam expostulat sibi cum Abrahamo Brouio de in-
rentata aduersus Amadeum sinistra fama ex reue-
latione illa, aliisque eiusdem farinae nothis, atque
ementitis. Alfonso tamen Briceñus in apparatu
historiae de vita & doctrina Scoti à num. 93. vsque
ad 96. benigna quadam potius, quam gemina ex-
positione interpretatur reuelationem praefatam, ac
si legitima Amadei foret tam ipsa quam formula
verborum, quibus compendiarie recitatur à P. Cor-
nelio; nam ad verba quae visuntur apud Tannerum,
ac Brouium, nec intendit animum Briceñus, nec
benigna vlla cadit explicatio. Expectamus in dies
integram Amadei Apocalypsim, cuius fragmenta
fecit nuper communis iuris Petrus de Alua. Sed
in eis non lego reuelationem illam.

23

Et sane Angelos conditos fuisse à Deo simul-
tate non solum morali, sed etiam physica tempori-
s cum creatura mundana, exprimitur, quanto
clarius potest, in consilio lateranensi supra: vt
ostendunt ea verba *Deus simul* quamuis autem
particula *simul* significet non infrequenter idem,
ac *aequè pariter*; tamen ibi incompetens est hæc
significatio, tum ob subiecta verba, *Ab initio tempori-*
is tum ob ea alia, *Deinde humanam* in quibus ea-
tenus discriminatur natura humana ab Angelica,
quatenus illa quoad animam posterius tempore res-
pectu creaturæ mundanae condita sit, quam hæc.
Quare ad mentem Concilij producta est hæc in eod-
dem instanti mathematicè, ac creatura mundana.
Quod si in eodem tantum moraliter, cur de crea-
tura humana adderet Concilium conditam esse
Deinde, cum & creatura humana æquè posset dici
condita simul moraliter? Ob auctoritatem istius
Concilij sunt, qui velint, non solum temeritatis,
sed etiam erroris, & hæresis fugillandum, qui iam
assereret, Angelos creatos ante mundum corpo-
reum vel per vnum physicum instans. Nam in
professione fidei facta ab isto Concilio ex more
solito sub eis verbis, *Firmè credimus, & simpli-*
citer confitemur, & ad caput apposito titulo, *de*
Summa Trinitate, & Fide Catholica, decernitur,
Angelos non esse conditos ante creaturam munda-
nam, nihilque aliud continetur ibidem, quod fide
catholica credi non debeat. At quia ea veritas non
instituto, sed ex occasione, & obiter decreta est in
praefato Concilio, ideo Theologi permulti con-
tenti sunt, si temerarie tantum notam inulerint
post illud opinationi contraria: Quin P. Vazquez,
& alij temeritatis notam auertere adhibita, ni
fallor, violenta quadam interpretatione mentio,
& verbis concilij, cuius germanum sensum ante-
cè Dedi P. etiam Franciscus annotatione ad c. 5.
Decadi 8. Ioannis Cyparissiotæ, ait, *Non prohibet*
hæc Decretalis Innocentij tertij, quin liceat sentire,
quod Apostolorum Discipuli Clemens Dionysius,
quos multi alij postea, sequuti sunt, senserunt, creatos
fuisse Angelos ante mundum. Sic Turrianus. Sed
quo pacto ipse exponat Concilium, libet non
praeterire. Inquit itaque, *Quia durationem Ange-*
lorum, quæ non est subiecta tempori, quia est tota si-
mul, & innvariabilis, quæ est, & dicitur in sacris litte-
ris æuum, non possumus cognoscere, neque aliis mani-
festare nisi per extensionem nostri temporis ex horis,
diebus, & annis constantem, quam scriptura æuum

quoque aliquando vocat, vt Dionysius notauit, id
circo Pontifex proposuit ad credendum simul ab ini-
tio temporis vtraque creaturam spiritualem, & cor-
poralem conditam esse. Nomine itaque temporis
æuum, & tempus comprehendit Pontifex imitatus
Dionysium. Hactenus peritissimus vir. Sed particu-
lam *simul* non explicat, neque vnquam aptè de-
clarare potest. Suppetias Turriano venit P. Baltha-
sar Corderius in annotatione ad c. 10. S. Dionysij
Arcopagita de diuinis nominibus §. 3. dicens,
eam particulam significare, nihil ex rebus creatis
fuisse conditum ante alia sui generis, & ordinis,
nempe vnum Angelum non esse productum ante
alium, neque caelum ante terram. Sed est nimis
emuncta interpretatio, & contra quam facit, quod
de particula *Deinde* expendimus. Quapropter
Angelorum creatio ante mundanam creaturam
approbata haud quaquam est post sanctionem
Concilij Lateranensis, vt hoc allegato fatentur
Thomas Angelicus, vel Anglicus in postilla ad
Genesim cap. ac. v. 1. Ferrariensis lib. 2. contra
Gentes cap. 83. Gregotius de Arimino in 2. dist. 2,
art. 12. & complures alij tam antiqui, quam Moderni;
neque grata fuit omnibus Doctoribus Græcis, S.
namque Epiphanius, Acacius, Theodoretus,
Gennadius Constantinopolitanus, Diodorus Tar-
sensis, Sophronus Hierosolymitanus, Theodorus
Mopsuestenus, S. Basilius Seleucienfis, Theophy-
lus, & S. Cyrillus Alexandrinus, Procopius Ga-
zeus, Authorque quaestionum ad Antiochum
Principem sub nomine S. Athanasij eam, aut re-
futurunt, aut vocarunt indubium; & Georgius
Cedrenus in compendio Historiarum sexta die
mundi testatur, in libro Hebraico, qui Genesis
parua indigitatur, tradi caelestes potentias factas
prima die, nec id improbatum ab ipso Cedreno.

24

Cæterum etsi permitteremus anteriorem crea-
tionem Angelorum, debilis sit illatio ad Cælum
Empyreum, cum Angeli suapte natura non exi-
gant corporeum locum, in quo sint Idcirco S. Gre-
gorius Nazianzenus oratione in Christi Natiui-
tatem declarat, intellectualem mundum, creatum
ante ad spectabilem, non constare materia, &
Ioannes Philoponus, qui subscripsit Patribus Græ-
cis quoad anteriorem Angelorem creationem,
multus est in lib. 1. de mundi creatione à cap. 8.
vsque ad 21 vt euincat, Angelos constituentes in-
intellectualem mundum, neque nunc esse, neque
vnquam fuisse in loco corporeo. Nisi fortè quis
dixerit, dicens non apparere, Angelos in nihilo,
& ante, ac extra congruum Empyreii habitacu-
lum produci, vel saltem permanere diu iamque
beatos.

25

S. Hieronymus adductus in numero 16. loqui-
tur de paradiso terrestri; sed dum ait, *Quod prius,*
quam caelum, & terram Deus faceret, paradysum
ante condiderat, illud *Ante*, idem sonat, ac ante
perfectam caeli, & terræ exornationem, vt inter-
pratantur Pereyra lib. 3. in Genesim, num. 7. Tor-
niellus in Annalibus sacris die mundi tertia n. 13.
Bonferrius in cap. 2. Genesim v. 8. Vellofillus in
Aduertentiis ad 3. tomum S. Hieronymi, quaesito
vnico. Rua tomo 1. contro v. 3. positiua pag. 331.
vbi explicat quaedam similia verba ex 4. Esdrae
cap. 3. v. 6. Messana in difficilibus Doctoris Maxi-
mi verbo *Paradisus*; consulendusque est Ruper-
tus lib. 2. in Genesim cap. 25. Addit Pereyra, expli-
cari posse S. Hieronymum de Paradiso spirituali,
quæ est vita æterna præparata electis ante mundi
constitutionem.

26

S. Basilij mens valdè est obscura ; nam ex vna parte videtur agere de luce corporea , vt expensum est supra ; quicquid velit Petauius allegatus in n. 1. Ex alia verò parte , lux corporea non potuisset stare per se , sed deberet inherere alicui corpori : quare fuisset aliquod corpus conditum à Deo ante cælum. Quæ sunt Peteyræ verba lib. 1. in Genesim n. 59. Responderet tamen aliquis , aut S. Basilium putasse cum Epedocle relato ab Aristotele lib. 2. de Anima cap. 7. textu 70 cum Lucretio lib. 4. de natura rerum Theodoretò q. 7. super Genesim S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa cap. 7. S. Augustino apud Auerlam q. 54. Philosophiæ lect. 2. Lucem esse substantiam corpoream per se stantem , aut licet putarit esse accidens , sed creatam , & conseruatam diuinitus , diffusamque per spatium imaginarium independentem à subiecto substantiali corporeo. *Et primo modo lucem aliquam procreatam fuisse ante vniuersitatis huius conditionem , Basilium existimare potuit , eamque per se subsistentem , non tamen sempiternam , vt Palamita Graeculi. & Eugubinus falsissima oponiones errore finxerunt.* Ita Petauius tomo 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de opere sex dierum cap. 7. num. 6. Mihi quidem malè adhuc , & durè sonat productio , quantumuis non æterna , creaturæ corporeæ , siue substantialis , siue accidentalis , ante cælum , & terram. Sed præstat fateri occultum nobis esse sensum S. Basilij. *Et crebrò quidem accidit , vt Ecclesia luminaria , quoniam multa à nobis celsitudine separantur pro quodam nostræ ignorantia nobilo , cum in se splendentia maneant , nobis videantur obscura.* Quæ est obseruatio Facundi Hermianensis lib. 6. pro defensione trium Capitulorum Consilij Cal-

cedonenfis cap. 5. Quia verò *malignus animus , quæcumque non intelligit ; statim tanquam frivola falsaque per arrogantiam eicit , nulli cedens , neque aliquid supra ipsum esse existimans , vt aduertit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 13.* ideo nos , quibus malignus animus , presertim in Patres Ecclesiæ , nullus inest , S. Basilium non refutamus , quin potius cupimus , vt diligentiores alij cogitationem ipsius de illa luce declarent , & componant ad normam verioris doctrinæ.

Pro Excitationis mantilla non desinam adnotare ex S. Epiphano hæresi 24. Basilidis errorem dicentis , ex nescio quibus *Potestatibus , ac Angelis factum esse supremum cælum* , Idem in Hæresi 31. refert Valentinianos effuctire *Paradisum , qui supra tertium cælum est , quartum Angelum virtute , ac potentia esse , & ab hoc aliquid accepisse Adamum conuersatum in ipso.* Legantur S. Henæus lib. & cap. 1. aduersus Hæreses , lib. etiam 2. cap. 55. Tertullianus lib. contra Valentinianos cap. 20. qui eisdem ferè vtuntur verbis S. Hieronymus Indiculo de Hæresibus in 2. Nicetas lib. 4. thesauri hæresi 1. Maluenda cap. 5. de Paradiso. Talia sunt Basilidis , & Valentinianorum ea somnia , ac commenta , vt à nobis non sine temporis repudietur iactura , congestis hinc , & inde argumentis ab auctoritate , & ratione ; confert tamen memorasse , & per hominum ora traduxisse *Multo enim melius est , accusandis , & reprehendendis aliis audire absurda , quàm ex inscitia in eodem incidere. Longè melius est , vt sordes cognoscas , & oderis , quàm ignorans in easdem incidas.* Sic S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 6. Illuminatorum in causa haud dispari.

27

LIBER SECVNDVS. DE NATVRA CÆLI EMPYREI.

EV de eius essentia, & quidditate, quæ per rectam methodum explicanda venit post tractationem præmissam de existentia. Nec nos moratur illud Catonis in Dysthycis l. 2.

Mitte arcana Dei, cælumque inquirere, quid sit,
Cum sis mortalis, quæ sint mortalia, cura.

Quin potius cum Manilio lib. 1. Astronomicôn

———— Iuuat ire per ipsum

Aera, & immenso spatiantem viuere cælo.

Nam immortales etiamnum animo sumus, speramusque una cum corpore immortalitatem adepto Empyreas sedes inhabitare.

EXERCITATIO QVARTA.

*De Natura corporea, vel spirituali composita,
vel simplici Empyreï.*

NATVRA creata quæuis corporea est, vel spiritualis, composita, vel simplex. Quam ex his conditionibus obtineat Empyreum, explorabit hæc Exercitatio.

SECTIO I.

An Empyreum sit naturæ corporeæ?

DVbitarunt nonnulli apud Ioannem Pium Mirandulanum in Heptaplo lib. 1. cap. 2. *Naturâ ne esset corporeâ, an incorporeâ potius Empyreum?* Alij apud Antonium Agellium in Pl. 148. v. 4. asseruerunt, corporeum non esse summum cælum, in quo manent beatæ animæ. Paulus Burgensis additione ad Postillam Nicolai de Lyra super Pl. 18. ait, Empyreum esse cælum spirituale, ideoque ob subtilitatem vocari à Regio vate opus

digitorum Dei; cum tamen cæli syderei, quia corporei, appellentur opera manuum Dei. Paulus Scaliger de rerum causis, & successibus lib. 5. c. 4. tradit, Empyreum non esse naturâ verè corporeum.

Nihilominus illud esse verè corporeum, & quantum asserimus indubitanter. Libet hîc apponere Nostri Adami Tanneri verba tom. 1. disp. 6. q. 2. dub. 4. vt quæ ad punctum præsens contineant doctrinam maximè vtilem, *Empyreum verò* (sic Tannerus) *licet Iustinus in Admonitorio intelligibile; Anselmus lib. 1. de imagine mundi cap. 28. spirituale dixerint; ad hæc, Origenes in Genesim homilia 1. Cælo Empyreæ corporeum opponat, & denique*

denique *Stenobus* in cap. 1. *Genesis* ulterius temere progressus etiam lucem quandam increatam, & perenniter à Deo emanantem, dixerit; tamen alij sancti Patres, hodieque Theologi omnes, merito calum etiam Empyreum utpotè non tantum Angelorum, sed etiam hominum beatorum sedem, ac domicilium, corporeum esse docent. *Vi taceam*, quod *Gennadius* lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 12. absolute pronuntiat, nihil incorporeum, & intelligibile naturam credendum, nisi solum Deum. Hactenus *Tannerus*, qui omnino debuisset omittere *Gennadij* pronuntiatum, utpote peccans per excessum. Nisi explicanda sit benignè cum *Petauio* tom. 1. Theologicorum dogmatum lib. 2. cap. 1. n. 15. non secus ac simile aliud *S. Hilarij* Canone 5. in *Matthæum Calliani* lib. 7. collatione 13. *Methodij* apud *Photium* in Bibliotheca codice 234. *Theophyli* apud eundem *Gennadium* lib. 1. de viris illustribus, *Marcarij* senioris homilia 4. Et quidem *S. Damascenus* elegantem interpretationem nos edocet, dum in cap. 1. *Physicæ* inquit: *Ad eam partem, qua in contemplatione posita est, rerum corpore, ac materia vacantium consideratio pertinet, hoc est Dei, qui primum ac proprie corpore, atque materia vacat, ac deinde Angelorum, ac Demonum, & animarum: que etiam, si corporis ratio habeatur, à materia remota dicuntur, tamen si alioqui si cum eo, quod proprie materia caret, hoc est cum diuino Numine conferantur, materia consistunt.* Legatur etiam lib. 2. de fide Orthodoxa c. 3. ac 12. sed hoc omisso placet in reliquis insignis ille Theologus.

3 Et pro Patribus Ecclesiæ addo, si Empyreum aliquando vocatur ab ipsis incorporeum, spirituale à deo esse, quia non habet corporeitatem crassam, aut materiam similem saltem sydereæ, & elementari in crassitie. Quo sensu scripsit *Abulensis* in cap. 23. *Exodi* q. 53. *Calum Empyreum, licet corpus sit, ideo non est totaliter spirituale, tamen est quasi spirituale, quia non est de materia aliorum calorum; imò non dicitur esse de materia; & sic illud est sexta essentia.* Potuit etiam dici spirituale, quia est *Regio*, & locus Angelorum, ut obseruant *Petrus Comestor* in hist. *Genesis* c. 13. *Ambrosius* *Spretra* in floribus sapientiæ serm. 9. parte ac conclus. 3. *Author Philosophiæ Marguarita* lib. 7. tract. 1. c. 8. & vniuersum notat *S. Damascenus* lib. 1. Orthodoxæ fidei cap. 6. *Eum locum esse spirituales, ubi & consideratur, & versatur spiritualis, atque incorporea natura.* Tandem intellectuale ea de causa est nuncupatum Empyreum, iudice *S. Vincentio Ferrerio* serm. 4. in *Dominica* 1. *Aduentus*, quia nunc à nobis intellectu tantum capitur.

4 Admissa existentia Empyrei corporeum illud omnino esse probatur non ineffaciter ex Concilio Lateranensi sub *Innocentio* 3. in cap. *Firmiter* de summa Trinitate, & Fide Catholica: nam ibi creatura à Deo condita diuiditur in spirituales, & corporales, nempe in Angelicam, & mundanam; rursumque in humanam quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam. Ast Empyreum non est creatura Angelica, proindeque non est creatura purè spiritualis; neque item est creatura humana; proptereaque non est creatura constituta ex spiritu, & corpore. Ergo est creatura mundana, adeoque purè corporea. *S. Clemens Romanus*, nomine *S. Petri*, affirmat, contineri firmamentum intra Empyreum. Et hinc optimè infert *Franciscus Alfonsus* disp. de cælo sect. 1. n. 2. Empyreum habere trinam dimensionem, seu esse substantiam, corpoream, compositam ex partibus integrantibus. Idque etiã

persuadet ratio indicata à *Tannero*, quòd scilicet Empyreum sit locus realis extrinsecus Angelorum & hominum beatorum.

5 Probauit, Empyreum esse corpoream substantiam, *Anne* inde euidenter inferatur, spirituales non esse? Ita quidem. Nam, ut argumentabatur ex Concilio Lateranensis, ens creatum diuiditur, ut in extrema opposita, in spirituale, & corporale, & in compositum ex spirituali, & corporali tanquam ex distinctis extremis. Ergo Empyreum, quod est substantia corporea, & solo corpore constans, non erit spirituale, neque spiritu constabit. Rursus corporeum opponitur incorporeo, & quod corporeum est, non potest esse incorporeum. Ergo neque potest esse spirituale, si quidem incorporeum, & spirituale idem prorsus sint, tam in sacris litteris, ut testatur *S. Augustinus* epistola 174. quam in profanis. Præterea substantia considerata semper est respectu corporeæ, & corpore vacantis, seu spiritualis tanquam genus respectu differentiarum, à quibus contrahitur, & diuiditur. At differentia contrahentes, & diuidentes genus nequeunt vnã, eandemque speciem constituere. Ergo substantiæ species, quæ fuerit corporea, non potest simul esse spiritualis. Ad hoc; *Ecclesiæ Patribus*, qui Deum esse substantiam spirituales, & Hæreticis, qui corpoream esse contendebant, nunquam in mentem venit, illis quidem ut probarent, sic esse spirituales, ut corporea simul non esset, his sic corpoream esse, ut simul non esset spiritualis. Ergo quia ultra hominum opinionem semper fuerunt spiritualitas, & corporeitas identificate in entitate indiuidua. Certè quòd vna substantia sit perfectior in gradu corporeo, quam alia, eo quòd vna aliam excedat in gradu spirituali, notissimum cunctis. Sed quòd vna, eandemque substantia classem teneat spiritualis, & corporeæ inauditum prorsus fuit ad nostra vsque tempora, iam tamen *Modernus* quidam exertè pronuntiat, vnã eandemque rem simul esse spirituales, & corpoream; quem non aliter audio, ac si diceret posse simul esse increatam, & creatam, rationalem, & belluinam, animatam, & mortuam, naturalem, & supernaturalem, substantialem, & accidentalem, &c. Certè *S. Damasceno* in *Homilia* de *Sabbato Sancto* tam repugnans visum fuit, eandem rem simul esse spirituales, & corporales, quàm quòd simul sit increata, & creata, sic enim loquitur, *Nullo pacto hæc vnum, idemque naturam suam esse queunt, creatum scilicet esse, & simul increatum, mortale, & immortale, sub visum cadens, ab eoque seiunctum.* In quibus verbis sub visum cadens, est idem ac corporale in phrasi Patrum, à visu seiunctum idem est, ac spirituales.

6 Pronuntiatu sui duritiem emollire vult, quatenus spirituales tantum, & corporales tantum duæ sint differentia in substantia; cum quo rectè stat, ut detur tertia alia differentia conflata ex spirituali simul, & corporali, non secus ac practicum, & speculatiuum simul potest esse differentia cognitionis, etiam si extent duæ alia differentia, scilicet practici tantum, & speculatiui tantum. Sed contra, quia si triplex differentia assignata in cognitione ministrat argumentum ad triplicem illam aliam in substantia, licebit æquo iure posthac dicere, posse dari vnã animam, quæ simul esset rationalis & belluina, æquina, & leonina, quamuis adsint alia, quæ solum sint rationales, & solum belluinæ equinæ solū & solū leoninæ. Nō ergo quæ in cognitione ob diuersitatē obiectorum, vel cognoscen-

tium admittitur possibilis differentia compacta ex practico simul, & speculatio, transferenda est ad substantiam. Addit Modernus, eadem entitas pendere potest indiuise ab spiritu, & corpore: sicque pendet vnio inter animam rationalem, & materiam. Ergo est indiuise spiritualis, & corporalis. Sed contra, quia pariter colligere posset, eandem entitatem esse indiuise naturalem, & supernaturalem, siquidem actus per multi pendeant indiuise à principio naturali, & supernaturali. Quare sicut dependentia actuum à principio supernaturali partiali, est in causa, vt sint supernaturales, quin simul sint naturales, ob dependentiam à principio partiali naturali: ita dependentia vnionis à materia tanquam ab extremo partiali, sufficit vt sit tantum corporalis, non obstante dependentia ab anima spirituali, tanquam ab extremo partiali. Videatur n. 40. Exercit. 7. Si Neothericus non aliud intenderet, quam vnionem humanam non esse tam imperfecte corpoream, quam equinam v.g. annueremus. Sed non possumus non renuere, dum inquit, esse simul spiritualem; nam minor imperfectio in gradu corporeo sat ad id non est, sicut è contra maior imperfectio animæ rationalis præ Angelo in gradu spirituali non sufficit, vt anima rationalis sit simul corporalis. Rationem à priori exhibeo; quia scilicet essentielles conceptus rei corporeæ, & rei spiritualis debent consistere in indiuisibili. Vnde si anima rationalis est spiritualis, quia non dependet physicè in sui permanentia à quantitate, neququam corporalis erit, etiam si primam sui existentiã nequeat accipere naturaliter separata à quantitate, & ex hac parte imperfectior sit in gradu spirituali, quam Angelus. similiterque si vnio humana est corporalis, quia tam infieri, quam in conseruari dependet à quantitate, haud quaquam spiritualis erit ob dependentiam ab anima spirituali, licet titulo eius dependentiæ antecellat vnionem equinam alligatam animæ corporeæ. Sed ab hoc excessu præcindit essentialis conceptus entitatis corporeæ quemadmodum spiritualis entitatis conceptus abstrahit à defectu illo alio, quem comparatiuè ad Angelum habet rationalis anima.

7 Neque opponat quispiam, species visivas, immateriales, & spirituales vocari ab Aristotele lib. 2. de Anima textu 121. S. Augustino lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 16. Auerro in 2. de Anima commentario 97. & 101. S. Thoma apud Auerfam q. 53. Philosophiæ sect. 3. qui in q. 54. sect. 2. citat alios asserentes, lucem esse qualitatem spirituales. Cum autem negari nequeat, species visivas, & lucem esse corporeas, videtur, Authores illos ad misisse entitates spirituales, quæ simul essent corporales. Non, inquam, opponat, nam species visuæ dicuntur ab illis Authoribus immateriales ob depurationem à materia obiecti representati, seu quia species coloris est forma sine colore; dicuntur item spirituales ob indiuisibilitatem in representando, vt norat Auerfa, vel quia referunt entia spiritualia modo explicato à nostro Villapando tomo 2. explanationum Ezechielis parte & lib. 2. cap. 5. Denique lux appellatur spiritualis, quia instar substantiarum spiritualium putatur vulgariter peruadere corpus diaphanum, quod illuminat, quasi ex vna parte progrediatur ad aliam eademmet numero.

SECTIO II.

An Empyreum sit corpus completum simplex, vel compositum ex materia & forma?

8 **S**implex esse, iudicant Granadus tract. 2. de opere sex dierum disp. 1. n. 7. Celada in benedictione 1. de Adamo & Eva in cap. 1. Genesis v. 1. n. 7. Franciscus Alfonso disp. 12. de celo sect. 1. n. 21. Auerfa q. 33. Philosphiæ sect. 5. Redemptus Baranzanus, teste Hugone Sempilio lib. 10. de Mathematicis disciplinis cap. 2. Angelus à Montepiloso tomo 2. partis 2. Theologiæ disp. 32. art. 2. allegans Scotum in 2. dist. 14. q. 1. art. 2. tanquam manifestum sibi patronum; sed mihi suspiciosum, Amadeus tractat. 8. suæ Apocalypsis, & censent à fortiori omnes illi, qui negant celo sydereo compositionem ex materia, & forma. Eos referunt Zabarella lib. de natura cæli cap. 6. & 7. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 10. n. 2. & præcitatus Auerfa. At reliqui Theologi, ac Philosophi tribuunt Empyreum compositionem ex materia, & forma. Imo repugnare corpus illa carens, affirmant Connimbricenses lib. 1. de celo cap. 2. q. 4. art. 3. ad 8. Petrus Hurtadus disp. 1. de celo sect. 1. §. 8. & disp. 2. de Anima sect. 4. §. 49. Tellez parte 3. Philosophiæ disp. 54. sect. 6. n. 11. propendet Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. & n. 10. qui multos alios allegant.

DIGRESSIO

Non repugnat corpus completum simplex.

9 **P**robat P. Oniedus Contr. 5. Physic. punct. 5. §. 1. n. 2. quia inter substantias spirituales creatas datur quædam simplex completa, qualis est Angelica, quædam incompleta, qualis est animalistica rationalis. Ergo inter materiales non repugabit substantia, quæ sit simplex completa. Sed inefficaciter, tum quia ex Antecedenti inferitur etiã existentiã substantiæ materialis simplicis completæ: tum quia multi apud Vazquium 1. p. q. 50. in commentario art. 2. & apud Valentiam 1. p. disp. 4. q. 1. puncto 4. constituunt in Angelo compositionem ex materia, seu primo substantiali subiecto, & forma spiritualibus, putantes oppositum repugnare. Probat alij, quia potest Deus producere corpora perfectiora, & perfectiora in infinitum syncategorematicè. Ergo potest deuenire ad corpus, seu substantiam corpoream, ad eò perfectam, vt seipsa sit completa absque substantiali forma. Hi etiam inefficaciter, vt patet exemplo animarum rationaliũ, quas potest Deus perfectiores, & perfectiores in infinitum syncategorematicè efficere, non tamen eam animæ rationalis speciem, quæ seipsa sit completa absque materia. Quare sicut maior, & maior perfectio animarum rationalium contineri debet intra gradum substantiæ spiritualis incompletæ, ita maior, & maior perfectio substantiæ corporeæ debet contineri intra gradum compositæ ex materia, & forma, nisi aliunde probetur contrarium. Quod ab iisdem sic contenditur rursus, non repugnat corpus incompletum tanta præditum perfectione vt non egeat forma ad existendum naturaliter, vt non repugnat, imò de facto existit forma incompleta tantæ perfectionis, vt absque materia naturaliter permaneat, & conseruetur; talis est forma

rationalis. Ergo neque repugnabit corpus tam perfectum, ut non solum non egeat forma, quæ compleatur, verum etiam in capax eius sit. Attamen ex Antecedenti nullatenus deducitur, quod postremo loco infertur. Nam & si materia talis esse concedatur, ut naturaliter existere queat sine omni forma substantiali, talisque sit forma rationalis, ut existat conseruata naturaliter absque vnione ad materiam, adhuc illa capax est naturaliter compleri per formam substantialem; & hæc, scilicet forma rationalis, capax est naturaliter compleri per materiam. Ergo hinc ut summum deducitur, possibile esse corpus, quod non egeat formæ ad existendum naturaliter, non tamen, quod incapax sit compleri naturaliter per eam. Præterea Antecedens est falsum, si sermo sit de corpore indifferenti, ut compleatur substantialiter siue per formam, quæ possit naturaliter conseruari sine ipso, siue per formam, quæ non possit: tale enim corpus debet egere formæ ad existendum naturaliter; alioqui ex corpore, & forma nequirit resultare vnum substantiale per se, ut ostendam n. 8. Exercit. 6. Si vero sermo sit de corpore determinato, ut si habeat formam, ea sit, quæ nequeat conseruari naturaliter sine ipso, transeat, possibile esse, ut non egeat formæ ad existendum naturaliter; sit tamen incompletum. Quid inde? Certè à corpore incompleto ad completum videtur argui disparatè: & fortè melius inueniri sic possèt argumentum, repugnat corpus incompletum tanta præditum perfectione, ut non egeat materiæ ad existendum naturaliter; si quidem repugnet forma corporea substantialis tantæ perfectionis, ut absque materia perseueret naturaliter. Ergo repugnabit corpus tam perfectum, ut non solum non sit capax materiæ, verum etiam eius non egeat ad sui complementum, & conseruationem naturalem.

10 Validius non est aliud eorundem argumentum in hunc modum: possibilis est natura creata subsistens essentialiter per se ipsam, licet naturæ creatae de facto existentes subsistant per subsistentias distinctas à se realiter. Ergo similiter, licet naturæ corporeæ nunc existentes compleantur per formas substantiales realiter distinctas, possibilis erit natura corporea, quæ per se ipsam sit completa. Sed nisi inferatur: *quæ per se ipsam, & per formam substantialem sit completa*; nihil infertur: nam natura creata possibilis, assumpta in Antecedenti subsisteret per se ipsam, ut per subsistentiam, seu esset terminata substantialiter per se ipsam habentem rationem subsistentiæ identificatam secum. At natura corporea simplex, in cuius fauorem arguitur, non esset completa substantialiter per se ipsam habentem identificatam sibi rationem formæ substantialis. Denique iidem probanti impossibile non est corpus integraliter simplex, seu quod expers sit compositionis continuæ ex partibus integralibus. Ergo impossibile non erit corpus essentialiter simplex, seu quod expers sit compositionis essentialis ex materia, & forma P. Martinonus tomo 4. disp. 30. lect. 12. n. 80. meminit corporis propositi in Antecedenti. Et P. Ouiedus contron. ac puncto 5. Physicorum §. 2. tuetur, possibile esse corpus indiuisibile integraliter secundum substantiam, diuisibile tamen secundum quantitatem; quod à fortiori concedent, qui volunt, substantias corporeas de facto non habere partes nisi ratione quantitatis, & qui censent animalium imperfectorum animas corporeas esse diuisibiles integraliter, imò Alfonso disp. & lect. 4. de Anima n. 43. Ouiedus con-

trou. 7. Metaphysicæ puncto 2. §. 4. n. 26. iudicant, corpus illud impartibile posse esse præditum quantitate incapaci diuisionis in partes. Verumtamen cum S. Augustino in epistola 28. & in 57. lit. 4. de Anima, & eius origine c. 11. lib. 1. de quantitate Animæ. cap. 4. & 14. 5. Claudiano Mamercio lib. 1. de statu animæ c. 18. S. Damasceno lib. 1. fidei orthodoxæ c. 16. lib. 2. c. 12. apud me est impossibilis substantia corporea, quæ suapte natura non dependeat à diuisibili integraliter quantitate, & quæ proinde non habeat ordinem ad compositionem continuam ex partibus quantitatis, ideoque non vtor eo Antecedenti; quicquid sit de possibilitate corporis indiuisibilis integraliter secundum substantiam.

Aliunde itaque argumentor pro possibilitate corporis simplicis completi; non repugnat substantia spiritualis completa, quæ composita sit ex subiecto, & forma spiritualibus substantialibus. Ergo ex aduerso non repugnabit substantia materialis completa quæ incomposita sit ex materia, & forma corporeis substantialibus. Tamen videtur esse de conceptu substantiæ spiritualis completa incompositio substantialis, quàm asseritur ab Adversariis esse de conceptu substantiæ materialis completa compositio substantialis. Antecedens fulcitur primò, non implicat contradictionem forma substantialis spiritualis incompleta diuersæ speciei ab anima rationali humana; neque item implicat materia substantialis incompleta spiritualis. Ergo non implicabit substantia completa spiritualis constans tali materia, & forma. Probatur posterior Antecedentis pars, quæ solum eget probatione, quia materia illa, vel implicaret titulo substantialis, & hoc est falsum, ut patet in materia corporea; vel implicaret titulo incompleta, & id etiã est falsum, ut liquet in eodem exemplo, vel denique implicaret titulo spiritualis, quia scilicet omnis materia debet esse corporea. Tamen ad conceptum præcisum materiæ ut sic satis videtur esse, si sortiatum rationem primi subiecti substantialis; ex quo quidpiam eo pacto fiat, ut non per accidens insit, & ultra id materia corporea habeat titulo corporeæ dependentiam naturalem à quantitate.

12 Fulcitur secundò superius Antecedens, existit de facto anima rationalis humana, quæ est forma substantialis incompleta spiritualis apta constituere vnum per se cum materia corporea. Ergo & si fateamur non existere aliam formam substantialem incompletam spiritualem, quæ apta sit constituere vnum per se cum materia spirituali, quia talis formæ nullum de facto indicium habemus, defiteri tamen non debemus, possibilem esse, si quidem magis distans à materia corporea, magisque improporcionata videatur anima rationalis humana ad vnionem cum ea, quàm esset ista alia forma respectu materiæ spiritualis. Confirmari potest, & exornari insigniter hoc argumentum simili alio S. Augustini lib. 22. de Ciuitate Dei caput. 6. *Si anima inquit, tantummodo essemus, id est sine vlllo corpore spiritus, & in calo habitantes, terrena animalia nesciremus, nobisque futurum esse diceretur, ut terrenis corporibus animandis quodam vinculo mirabili neceretur, nonne multo fortius argumentaremur id credere recusantes, & diceremus, naturam non pati, ut res incorporea Ligamento corporeo vinceretur, & tamen plena est terra vegetantibus animis, quibus hæc membra terrena miro modo sunt connexa, & implicita.* Cur

ergo, eodem volente Deo, qui fecit hoc animal, non poterit terrenum corpus in caeleste corpus attolli, si animus omni, ac per hoc etiam caelesti corpore praestantior terreno corpori potuit alligari. Haecenus S. Augustinus, qui in epistola 3. ad Volusianum, ut probet non esse contra rationem unionem Verbi diuini spiritualis cum humana anima incorporea, arguit ex unione huius cum corpore, dicens, duarum rerum incorporearum commixtio facilius cudi debuit, quam vnus corporea, & alterius incorporea. Nam si anima in sua ratione non fallitur incorpoream se esse comprehendit, multo magis incorporeum esse Verbum Dei, ac per hoc credibilior Verbi Dei, & anima debuit esse commixtio, quam anima & corporis, sed hoc in nobis ipsis experimur, illud in Christo credere inbemur.

12. Iam idem Antecedens fulcitur tertio, Substantia spiritualis potest esse subiectum alterius entitatis spiritualis, non solum accidentalis, sed etiam substantialis, ut exploratum communiter est in Angelica natura substantiali nunc existere, & in anima rationali humana, quae non solum recipiunt accidentia spiritualia, sed etiam substantiam substantialem spirituale, & anima recipit unionem cum corpore substantiali, quae iuxta plures est spiritualis. Cur ergo repugnabit substantia spiritualis, quae sit primum subiectum alterius entitatis substantialis spiritualis? Vnde merito fatentur non repugnare Petrus Vadingus in tract. de Incarnat. Bupalus, & Martinonus in tract. de Angelis, Bartholom. Amicus in Physic. Arriaga, Alfonf. & Ouid. in Animasticis; licet contradicant Suar. disp. 13. Metaph. sect. 14. n. 13. Petrus Hurtad. disp. & sect. 2. de Anima Tellez p. 2. Philosop. disp. 22. sect. 5. n. 3. Teophylus Raynaudus in Theolog. naturali dist. 3. q. 1. art. 5. n. 42. Arrubal, Turrianus, Tannerus, Praepositus, Meratus, Franciscus Amicus, Auerfa Araujus, & Caspensis in tr. de Angelis quorundam rationes dissoluam in sect. 1. Exercit. venientis.

13. Argumentor iterum, non implicat contradictionem substantia corporea completa immunis ab essentiali partium compositione, neque substantiae, neque completionis, neque corporeitatis ratione. Suadetur ex Angelo, & materia prima corporea; ille enim est substantia completa, ex pers. tamen compositionis substantialis; haec simplex, corporea tamen. Ergo ex nulla ratione repugnat corpus completum simplex. Dices, implicantiā desumi ex coniunctis his rationibus in vna, eademque entitate. Contra, sitque; vltima probatio non apparet couincens illius implicatiōis argumentū.

14. Nam si aliquod, maximè vnum ex his, vel haec omnia simul. Primum, corpus simplex completum foret imperfectius animo rationali incorporeo; nam omni corpore, qualibet natura incorporea praestantior, iuxta S. Augustinum epistola 120. ad Honoratum, & lib. 12. de Genesi ad litteram c. 16. S. Anselmum c. 4. de Sacramento altaris; foretque vnā perfectius; nam substantia completa nobilior est, quam incompleta, qualis est animus rationalis. Similiter foret imperfectius homine, quia hic constat animo rationali spirituali. Absque dubio autem melior est natura rationalis, quam irrationalis, iuxta Richardum Victorinum lib. 1. de Trinitate, cap. 11. perfectius item, quia penes S. Bernardinum lib. 5. de consideratione ad Eugenium, Natura simplex multiplici antefertur, & penes S. Anselmum c. 3. de Incarnatione verbi, simplicia praestant compositis, quantum ad simplicitatem, & compositionem attinet; homo autem est natura multiplex, seu composita. Secundum, repugnat corpus incapax formae accidentalis. Ergo & incapax formae substantialis. Tertium illud corpus esset, & non esset naturale: esset quidem, ut supponitur, non esset, quia non constaret

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

materia & forma, quae sunt principia corporis naturalis in facto esse. Quartum, materia est de intrinseco conceptu substantiae corporeae. Ergo impossibilis est substantia corporea, quae non habeat materiam, & proinde formam ex sua natura, ne ex sua natura sit physicè incomplebilis materia. Ergo repugnat substantia corporea, quae ex natura sua sit completa, & simplex, seu carens compositione materiae, & formae. Confirmatur, omnis substantia corporea debet esse materialis. Ergo nulla est possibilis, quae componi non debeat ex materia.

15. Quintum, corpus illud esset quantum, quia extensum, & impenetrabile. Ergo constaret quantitate. Aliunde autem non constaret, quia defectum materiae sequeretur defectus quantitatis, quae quarto modo est proprietas materiae. Sextum, qualibet substantia corporea necesse est, ut sit vel potentia, vel actus. Sed substantia corporea simplex completa neque esset potentia, neque actus, cum neque materia, neque forma esset. Septimum, in genere Metaphysico impossibilis est substantia completa (nisi sit genus innum) quae non componatur ex genere, & differentia. Ergo in genere Physico impossibilis est substantia singularis completa, quae non componatur ex materia, & forma. Octauum, ea substantia esset operatiua, tum quia repugnat substantia creata, quae operatiua non sit, tum quia si substantiae imperfectiores compositae ex materia, & forma sunt operatiuae, multo potius ea substantia. Rursus non esset operatiua. Nam in primis, non transeunter; alioqui cum modo operandi sequatur modum essendi, & ea substantia sit in modo essendi independens à subiecto, operaretur modo independenti à subiecto; proptereaque operaretur per creationem. Deinde non vitaliter, tum quia nec vitam substantialem completam, nec incompletam haberet: nam si completam, foret Angelus, si incompletam, homo; tum quia nullum genus vitae accidentalis assignari potest ei substantiae; non quidem genus vitae intellectiuae; superat enim genus substantiae corporeae; nec item genus vitae sensitiuae, utpote quae requirat in viuente primas qualitates, quibus careret ea substantia, eo quod inepta esset disponi ad suscipiendam formam substantialem: non denique genus vitae vegetatiuae ob eandem rationem, & quia corporea ea substantia non posset acquirere nouas partes alterius, quae esset composita ex materia, & forma, neque alterius, quae esset simplex. nam cum altera composita non posset inire unionem continuatiuam, & in altera simplici non posset introducere accidentia similia suis, & contraria alienis: alioqui daretur corruptio formae substantialis in partibus substantiae adquisitae per vegetationem, quod est contra suppositionem. Nonum, vniuscuiusque primum subiectum est materia, & ex hac, ac ex forma debent constare ut ex principiis omnia entia naturalia, seu corpora completa; quod vtrumque docetur ab Aristotele in definitione materiae, & principiorum entis naturalis, seu corporis completi. Decimum desumitur ex autoritate S. Damasceni dicentis lib. 1. de fide orthodoxa cap. 4. Quo etenim modo corpus esse queat: quod simplex est, compositionisque expers?

Incipio ab hoc vltimo argumento, & respondeo, autoritate S. Damasceni tantum probari, non posse non competere corpori compositionem ex partibus integralibus saltem quantitatis, quae compositio persistere germanitus potest cum essentiali simplicitate, ut liquet in materia corporea.

F 2 rea.

rea. Ad nonum loqui Aristotelem de vnoquoque, deque enti naturali, seu corpore completo, quæ sint cõposita substantialiter, ac physicè. Ad octauũ dico primò, nõ repugnare substantiam creatã, quæ nulla tenus sit operatiua, & quæ in perfectione excederet absolutè, & simpliciter alias operatiuas etsi ab his excederetur secundũ quid, vel è conuerso quæ excederetur absolutè, & simpliciter, cum tamen ipsa excederet secundũ quid. Remitto lectorem ad. Exercit. 16. Dico secundò, eam substantiam posse esse operatiuam transeuntem, & non per creationem, quamuis enim in modo essendi independentes esset à subiecto, non ideo deberet esse independentes in modo operandi. Deus namque, & Angelus sunt independentes in modo essendi à subiecto, nec tamen Deus in omni operatione debet seruare independentiam à subiecto, neque Angelus in vlla potest eam seruare. Forma materialis tã substantialis, quàm accidentalis dependet inferi, & conseruari à materia immediatè vel mediatè, quin in operando sit dependens, ita vt materia cooperetur cum forma ignis v.g. ad productionem ignis, aut caloris, vel ita vt materia, aut quantitas concurrat cum calore v.g. ad species, quas diffundat. Non ergo modus operandi debet in omnibus, & semper sequi modum essendi. Tertio multis videri non impossibilem diuinitus creaturam præditam virtute naturali creandi. Quarto, eam substantiam posse esse operatiuã immanentem suarum proprietatum & passionum, inanimem tamẽ. Etsi enim sit actus simplex completus subsistens, non apparet, cur debeat esse viuens. Inter actus compositos cõpletos subsistentes dantur alij, qui sunt viuentes, vt homo, equus, alij, qui sunt inanimis, vt ignis: quidni inter actus simplices cõpletos subsistentes, poterunt dari alij, qui sint, viuentes vt Deus, Angelus, alij, qui sunt inanimis; vt ea substantia? Quintò, posse esse viuentẽ, quin sit Angelus, quia non haberet vitam substantialem spiritualement cõpletam, & quin sit homo, quia non haberet vitam substantialem spiritualement incompletam. Sextò, posse esse viuentem, & non vitam accidentalem intellectiua, neque sensitiua neque vegetatiua, si posset se mouere localiter extra locum sibi debitum, & connaturalem, si id satis sit ad vitam, vt pluribus placet. Septimò, posse esse viuentem vitam intellectiua, si substantia corporea non repugnet perceptio obiecti spiritualis, de quo in Exercit. 24. à lect. 3. Quod si repugnet, non quæcumq; immaterialitas erit radix intelligendi in substantia completa, vel incompleta; sed immaterialitas libera tam à cõpositione ex materia corporea, quàm à cõpositione ex partibus substantialibus corporeis. Ea autem substantia iis partibus constaret, & præterea dependeret in fieri, & conseruari à partibus quantitatis adiunctæ; idque solum sufficeret, ne esset intellectiua, etiam si ex abundantia concedatur incomposita ex partibus integralibus substantialibus corporeis. Octauò, posse esse viuentem vitam sensitiua, cui vita diuersa speciei à nostra, & animalium irrationalium, deseruirent qualitates omnino dissimiles iis, quæ nobis, & animalibus irrationalibus deseruiunt; vel si essent similes, eiusdemque rationis qualitate deseruientes ad vitam sensitiualement sustatiã, non ideo disponderet ad formam substantialem, cum huius esset in capax talis substantia. Nonò posse esse viuentem vitam vegetatiua acquirendo sibi partes alterius substantiæ corporeæ simplicis cõpletæ per vnionem continuatiuã, præcedentibus dispositionibus productis à substantia se aggenerante in altera, ex qua aggeneratur.

Ad septimum respondeo, argui ineptè ex cõpositione generis, & differentia in ordine metaphysico ad cõpositionem materiæ, & formæ in ordine physico, cum manifestũ, sit non omnes entitates creatas quæ in ordine metaph. gaudent cõpositione generis, & differentia, gaudere cõpositione materiæ, & formæ in ordine physico. Ad sextum, corpus completum simplex, fore potentiam passiuam formarum accidentalium, & fore etiam actum cõpletum subsistentem, quod vtrũque conuenire potest entitati creatæ substantiali carenti materia, & forma substantiali, vt patet in exemplo Angeli. Ad quintum, quãtãtatem non esse proprietatem solius materiæ, sed ipsius, & corporis, simplicis completi, posseque in hoc, & in illa esse eiuẽdẽ speciei, vt facile est colligere ex lect. 1. Exercit. 13. Quod si velis esse diuersa speciei, imò identificatam cũ corpore simplici completo, rem profectò dices non planè improbabile si quãtãtatem esset diuersa speciei, posset inepta esse ad recipienda accidentia, quæ disponunt modò ad introductionem formæ substantialis in materia. Sed etsi eiuẽdem speciei esset, & reciperet ab agentibus extrinsecis ea accidentia, non ideo disponderetur corpus ad formã substantialem, cuius est profus incapax. Forsan non produceret calorẽ ignis applicatus corpori illi, ne ageret frustra & vanè. Ad quartũ, & ad confirmationẽ negatur, materiã esse de conceptu intrinsecò cuiuscumq; substantiæ corporeæ, non tantũ incõpletæ (qualis est forma substantialis ignea, aut leonina v.g. quæ ex materia non constituitur intrinsecus) verum etiam completa, & omnem substantiam corpoream debere esse materialem, si materiale significet idem, ac primũ subiectum corporeum formarum substantialium, vel id, quod à tali subiecto depẽdeat in fieri, & conseruari. Conceditur verò, omnem substantiam corpoream debere esse materialem, si materiale significet idem, ac quantum, aut idem, ac nõ spirituale. Ad tertiuũ dico, illud corpus fore naturale prout naturale opponitur supernaturali theologice accepto, seu enti, quod est supra debitũ, & exigentiã omnium substantiarum nunc existentium, & creaturarum, milliumque aliarum possibilitium, nam in hoc sensu non minus erit ens naturale, quàm Angelus, qui materia, & forma non constar. Vnde etsi illud corpus nõ esset naturale prout naturale significat ens cõpositũ ex materia, & forma contradictio nulla iqueretur. Qui voluerit defendere, illud corpus fore naturam, quatenus natura sumitur pro principio causatiuo motus, & quietis, foreque etiam ens naturale, quatenus ens naturale usurpatur pro ente completo, quod constat natura, adeat Exercit. 9. Legatque speciatim 9. eius numerum.

Ad secundum respondeo per instantiam sic; repugnat substantia creata incapax formæ accidentalis. Ergo & incapax formæ substantialis. Hæc consequentia est falsa, si quidem Angelus, & forma substantialis sunt substantiæ creatæ incapaces substantialis formæ. Non ergo ex capacitate formæ accidentalis necessaria cuius substantiæ creatæ siue corporeæ, siue spiritualis inferatur inductabiliter capacitas formæ substantialis. Vlteriũ vt corpus illud simplex esset capax mutationis substantialis, sicut est capax accidentalis ex conceptu & imperfectione creaturæ, satis esset virtus receptua substantiæ realiter distinctæ, & vnionis continuatiuæ partium ipsius, si ea vnio sit substantialis. Nonnullis cum Arriaga disput. 2. Metaphysica n. 39. tom. 2. in p. 1. disp. 3. n. 19. videtur non implicare contradictionem substantia creata incapax cõpositionis accidentalis; & oppositum.

oppositum demonstrari non posse ex sola ratione entis creati ut sic, quia ad eam sufficeret dependentia à Deo in fieri, & conseruari, animaduertitur à Suario disp. 31. Metaphysicæ sect. 13. n. 26. Abstineo modò ab hac controuersia, circa quam consulantur ex Patribus Iunilius lib. 1. de partibus diuinæ legis c. 20. S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ c. 12. S. Maximus apud Nicetam lib. 2. thesauri c. 11. Ex Scholasticis Heruæus quodlibeto 8. q. 3, Fonseca 5. Metaphysicæ c. 8. q. 4 sect. 3. §. ad alterum. Tellez p. 3. Philosophiæ disp. 54 sect. 4. n. 10. Recupitus lib. 5. de Deo vno q. 20. à v. *Quinta compositio*, vsque ad finem Theophylus Raynaudus in Theologia naturali dist. 3. q. 1. art. 6. n. 60. rursus dist. 7. q. 1. art. 4. & 5. alijque. Theologidum 1. p. q. 3. & 9. agunt de simplicitate, & immutabilitate Dei. Illud non prætermittam, quamuis non repugnaret substantia creata, quæ ex natura rei nullum accidens subiret, tamen subiectionem obedientialem cuiusuis creaturæ ad Deum debere esse tantam ex Augustino lib. 9. de Genesi ad litteram c. 17. ut in illa, & ex illa possit Deus facere multa non exacta ab ipsa, & id circò impossibile esse creaturam substantialem incapacem essentialiter accidentium supernaturalium, aut non conaturalium sibi in quo saltem sensu aiebat S. Aug. lib. & cap. 6. de Trinitate, *omnem creaturam esse mutabilem*. Neque item prætermittam, spectare ad infinitam largitatem, & munificentiam Dei, nec non ad eius omnipotentiam, ut possit cuius substantiæ creatæ citra omnem exigentiam, ex mera, & gratuita sua voluntate multa elargiri dona accidentalia, & ut possit tanquam author supernaturalis maiora facere in bonum, & perfectionem cuiuscumq; substantiæ, quàm tanquam author naturalis. Ad primum, animo rationali, & homine fore absolute, & simpliciter imperfectius illud corpus, etsi secundum quid perfectius. Sic in multis aliis passim occurrit. Ipso animo rationali est absolute, & simpliciter imperfectius corpus compositum completum v. g. ignis (*negaretur quippè stultissime animam meliorem esse corpore*). Ut in epist. 56. asserit S. August. nec non in tract. ad Pl. 145. lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. & 33. lib. 8. de Ciuitate Dei c. 16. Simulque est perfectius secundum quid; rursus ipso homine est absolute, & simpliciter imperfectius calû, vnâq; est perfectius secundum quid.

19

Rogabit quis primò, per quam actionem produceretur illud corpus? Secundò, an posset destrui ab agentibus creatis? Respondeo ad primum, actionem productiuam partium illius corporis fore creatiuam, ut potè respicientem terminum, & causantem independentem à subiecto sustentationis: vna enim pars illius corporis non dependeret in fieri, & conseruari ab alia ut à subiecto. De productione vnionis inter vnâ, & aliam partem, variæ possunt esse sententiæ; totque, quot versantur circa productionem vnionis inter partes materiæ, aut formæ substantialis corporeæ. Non vacat de eis sententiis, nec præsens institutum petit diiudicare. Totum illius corporis resultans ex partibus vnitis denominabitur creatum, si vnio continuatiua partium creetur per actionem dependentem ab eis tanquam ab extremis quibus cû habeat essentialem connexionem, non verò tanquam à subiectis. Sed etsi vnio generetur, denominabitur illud corpus creatum, dummodò partes sint homogeneæ, & in qualibet parte seruetur eius essentia; nam tunc vnio non pertinebit ad essentiam, & integritatem corporis, de quo tamen ut integrato non renumam

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

concedere denominandum generatum. Quòd si partes sint heterogeneæ, & in qualibet parte non saluetur essentia corporis, denominabitur istud generatum in ratione corporis ex generatione vnionis: Quæ omnia ut intelligantur operæ pretium erit legere Excit. 6. numeros. 57. & 67. Exercitationisq; 14. numerum 16. Respondeo ad secundum, posse illud corpus destrui à causis secundis, si ab iis naturaliter crearetur cum facultate suspendendi, actionem conseruatiam; secus si crearetur naturaliter sine ea facultate in causis secundis, aut si crearetur ab istis ut eleuatis, & adhuc cum ea facultate, quia productum per creationem à causis secundis eleuatis exigeret naturaliter, ut in defectu illius actionis succederet actio conseruatiua proueniens à sola causa prima, quæ si decreuisset non substituere suam actionem adæquatam conseruatiuam, non tam deficeret corpus ex defectu actionis causarum secundarum, quàm ex defectu actionis conseruatiuæ præstandæ naturaliter à causa prima ob naturale ius ipsius corporis postulantis permanentiam sui, ut de Angelo, & materia prima communiter dicitur. Addo, non posse partes illius corporis destrui siue à causis secundis, siue à Deo per accidentia contraria. Et ratio est, quia non possent interitum subire ex aliquo accidenti recepto, in instanti, in quo reciperent, ut patet; neque item in alio sequenti; tum quia si in vno instanti pars recipiens, & accidens receptum fœderantur, cur non in sequentibus? tum quia accidens receptum petens destructionem partis recipientis, intenter destructionem sibi ipsi, & actio, per quam naturaliter produceretur accidens dependentem à parte recipiente, eius esset conditionis, ut ad ipsam sequeretur necessariò desitio accidentis: quod vtrûque absurdum omnino est: Tum denique quia ut inquit S. August. lib. & c. 6. de Trinit. *Nihil simplex mutabile est*. S. Proclus Constantinopolitanus ad Armenios, de fide, *Omnis passio pugna est, atque seditio compositarum rerum*. Ex materia videlicet, ac forma. Arnobius lib. 1. aduersus Gentes, *Interitionis dissolutione dilabi non potest id, quod est vnum, & simplex, nec vllarum partium congregatione compactum*. Et ut Cassiodorus lib. de Anima c. 10. *vnum atque simplex habere nescit aduersum, & ideo semper manet, quoniam in essentia sua non habet litem*. E contra verò, ut ait S. Greg. Naz. orat. 2. de Theologia: *Compositio initium est pugna, pugna autem seditio nis, seditio dissolutionis: . . . Non admittendum dissidium, ne destructio existat*. Sed quid de vnione continuatiua partium illius corporis? posset quidem destrui à causis secundis producentibus aliquid ei, contrarium, ad cuius exigentiam cessaret actio conseruatiua vnionis, etiam si talis actio esset creatiua, & à solo Deo: ut enim ad exigentiã agentis naturalis vltimò disponentis materiam prodit Deus in actionem creatiuam animæ rationalis, sic ad exigentiã alicuius qualitatis, quæ contraria esset vnioni cõtinuatiuæ partium illius corporis, posset Deus suspendere conseruatiuam creationem vnionis. Hinc si corpus illud non posset naturaliter conseruari nisi in tanta, vel tanta mole partium continua, si exigeret naturaliter octo ut minimum partes v. g. fieret, ut deficiente vnione duarum ad octo, vel ad plures deficerent naturaliter eo ipso duæ partes. In hoc modo defendèdi partes aliquas illius corporis destructibiles naturaliter vi, & exigentia causarum secundarum nullâ, vel leuem inuenio difficultatem: neque contra eum militant obiectæ ab Arriaga disp. 5. Physic. sect. 3. n. 41.

F 3

DIGRES

Cælum sydereum non est corpus simplex completum.

Cælum Empyreum non est corpus simplex completum.

20

ITa Theologi communiter, & nobiliores hac tempestate Philosophi. Nititur assertio congruentibus his fundamentis è Philosophia emendicatis. Primum, sydereum cælum ornatur accidentibus, quæ comitantur materiam, & formas substantiales in corporibus sublunariis, ut quantitate, luce, motu. Ergo ex similitudine horum accidentium deducitur satis aprè, communem esse cælo sydereo compositionem ex materia & forma. Secundum in cælo sydereo sunt accidentia ordinata ad agendum, ut lux, & ad recipiendum ut quantitas. Ergo illa formam indicant, hoc materiam. Tertium, sydereum cælum habet magnam communicationem cum corporibus inferioribus, quatenus agit in illa Ergo assimilatur illis in compositione ex materia, & forma. Et licet in illis odorati sint Philosophi materiam & generationem vicissitudine, qua frequenter censetur, carere cælum sydereum, tamen semel comperta materiæ, & formæ compositione in sublunariis, inde ad cælestia rectè transitur; inferturque ex similitudine accidentium, & proprietatum communicare in hac compositione. Sic Philosophi deueniunt in actionis notitiam ex exigentia, quam eius habet terminus; & tamen conceptus actionis non consistit in eo præcisè; quòd sit termino necessaria. Species impressæ cognitæ sunt à Philosophis iam ex distantia iam ex improportione obiectorum; nec ideo conceptus eorum, in hoc solùm consistit, quòd aut distantiam, aut improportionem suppleant. Substantiæ cognitio comparata est in Philosophia ex necessitate subiecti, cui insunt accidentia; & nihilominus Deus, qui est accidentium expers, non excluditur à substantiarum numero, sed potius est nobilissima substantia. Si Cælum stelligerum sit ex natura rei corruptibile, ut agentium naturalium, conficietur quartum argumentum non spernendum: non enim cum simplicitate corporis completi conciliatur corruptibilitas, nisi ut summum per discontinuationem partium; qui autem illud cælum existimant corruptibile vi naturali causarum secundarum, intendunt aliam incorruptibilitatem, quàm per discontinuationem partiū.

21

Ex sacris litteris non desunt fundamenta. Conimbricenses lib. 1. de cælo c. 2. q. 4. art. 2. adducunt illud sapientiæ 11. v. 18. *Omnipotens manus tua: .:; creauit orbem terrarum ex materia inuisa.* Etenim sub nomine or bis terrarum intelligi debet secundum S. Aug. lib. 1. de Genesi cōtra Manichæos c. 5. & Eucherium lib. 1. in Genesim c. ac v. 1. totus mundus corporeus. At tamen Suarez disp. 13. Metaphysic. sect. 11. n. 29. perdoctè notat, eo loci non esse sermonem de materia prima. Lorinus interpretatur locum de sublunari tantum mundo; & non nisi de hoc videntur loquuti S. Aug. & Eucherius. Firmiter fundamentum nobis offert c. 5. Geneleos. Innuit enim, Deum construxisse cælum sydereum ex parte aliqua aquarum, quæ prima productæ die totum spatium iacens Empyreum inter, & terram occupabant. Ita exponunt complures Patres apud Salianum die mundi secunda. Ita Biblicæ, Theologiæ, ac Philosophicæ litteraturæ peritiores Moderni commendati in n. 4. Exerc. 2. consentiuntque Petanius in Rationario temporum parte, lib. & c. 1. & Sandæus in Theologia iuridica cōment. 30.

22

Cum simplicitati cæli Empyrei nullum sit apprensens vestigium, nisi tantum eius non repugnantia, dicendum est, constare materia, & forma. Huic asserto fauent congruentiæ Philosophicæ expensæ pro compositione cæli syderei. Et si quidem Empyreum ordinatum præcipuè est in domicilium glorificatorum hominum penes animam, & corpus, par est amulari ipsos in eo, quòd coalescat ex materia, & forma.

23

Ait Franciscus Alfonso, corpus completum simplex est perfectissimum in genere corporum non viuentium. Ergo Empyreum, quod electum est in finem præstantissimum, inter eos, quibus deseruiunt corpora non viuentia, pertinet ad speciem corporis simplicis completi: Posset quis negare Antecedens sequens Suarium disp. 13. Metaphysicæ sect. 10 n. 11. vel ex eo non admittentem simplicitatem in cælo sydereo, quòd sequeretur, illud esse substantiam valde imperfectam, ob carentiam substantialis actus, qui est maximè perfectus inter actus informantes. Non acquiesco, quia carentia actus substantialis informantis compensatur per actum substantialem completum per se existentem: quippe hic actus ex ordine suo superat perfectione illum. Et aliqui tam altè cogitant de actu substantiali completo per se existente, ut negent eius perfectionem cælo sydereo, & Empyreum; ne vtrumque hoc cælum nobilius sit homine composito ex materia, & actu substantiali incompleto in formanti. Sed & hi peccant ut visum est in n. 18. nam homo absolutè, & simpliciter nobilius esset vtroque cælo ratione etiam sui actus substantialis incompleti informantis, ut qui sit spiritualis, & viuens. Ad argumentum Alfonso concessio antecedenti, neganda est consequentia. Finis præstantissimus Empyrei persuadet, ut summum, illud esse perfectius cunctis corporibus non viuentibus; quòd quidem rectè stat cum compositione ex materia, & forma; si vna ex illis eminentioris sit perfectionis, quàm materiæ, aut formæ omnium aliorum corporum vita carentium. Sanè si ex fine nobilissimo Empyreum euehitur ad gradum inexpertum corporis simplicis completi, a quo iure poterit euehi ad gradum compositi coalescentis essentialiter ex duplici parte materiali substantiali, quarum neutra sit materia, neque forma, quale possibile esse tentat ingeniosè Ouiedus Controu. 5. Physicorum punct. 4. Poterit etiam euehi ad gradum corporis integraliter indiuisibilis secundum substantiam de quo in calce n. 10. Neque incongruum illud erit fini Empyrei, si gaudeat partibus quantitatis. Scripsi supra *ut summum*, nam infernus est corpus destinatum ignobilissimo fini præ omnibus, quos habere potest corpus non viuens, nec ideo componitur ex materia, & forma imperfectioribus, quàm sunt illæ, quibus constant quæuis alia corpora, & quibus coalescere queunt plura possibilia. Ergo quòd è contra Empyreum ordinatum sit ad nobilissimum illum finem, non est manifestum indicium excessus in materia, aut formæ perfectione respectu reliquorum corporum inanimatorum. Adde, non repugnare corpus compositum substantialiter ex materia, ac forma inanimati superans absolutè, & simpliciter in perfectione corpus aliud simplex, ut tenet ipse Alfonso

Alfonfus n.8. Ergo non est, cur potius Empyreum pertineat ad gradum corporis simplicis, quam ad gradum compositi excedentis absolute, & simpliciter in perfectione aliquod corpus simplex.

24

Ait Auerſa, rationabile est, ſupremum cælum omnibus aliis corporibus antecellere in eo, quòd ſimplex ſit. Darem manus Auerſa, ſi vt Empyreum antecelleret, opus eſſet ſimplicitate. Certè opus eà non eſt, vt ſuperet absolute, & ſimpliciter in perfectione corpora alia non viuentia, & ſecundùm quid viuentia Urgebit quis vniuerſum erit incompletum, ſi careat gradu poſſibili corporis ſimplicis completi. Reſpondeo, non ideo vniuerſum fore absolute incompletum, eſſi omnimodo non eſſet completum; ſi quidem complementum, & perfectio, conſiſtens in gradu corporis ſimplicis completi non eſt debita: Nihil autem dicitur incompletum absolute, ſi careat complemento, & perfectione indebita. Perfectò opus non eſt, neque oportet, vt exiſtant omnes ſpecies, & gradus rerum poſſibilium. Non opus eſſe, patet, nam cuiuſvis creaturæ productio debet eſſe Deo libera, vt pote nullatenus requiſita ad intrinſecam ipſius perfectionem. Vnde dixit S. Ambroſius citatus à Franciſco de Lugo diſp. & cap. 1. de Angelis num. 20. *Cuncta & ſingula voluit Deus producere pro libero voluntatis arbitrio, non pro neceſſitatis obſequio.* Non oportere, oſtenditur à poſteriori ex inde quòd poſſibiles ſunt non ſolùm infinitæ rerum ſpecies, ſed etiã multi, quin & infiniti gradus ſiue perfectiores ſiue imperfectiores exiſtentibus, & nihilominus neque producti ſunt, neque vnquã producentur; imò repugnabit produci ſimul infinitas ſpecies, & gradus, ſi repugnet infinitum in actu quoad numerum. Urgebit vterius, ad varietatem, & pulchritudinem vniuerſi neceſſarium eſt corpus ſimplex completum, vt ſicut exiſtunt ſubſtantia creatæ ſpirituales ſimplices, & completæ, ſic etiã exiſtant ſubſtantia creatæ materiales ſimplices, & completæ. Hæc coniectura proponitur vt probabilis à P. Arriaga diſp. 5. Phyſicorum ſect. 3. num 48. ſed contra, quia perfectio vniuerſi non poſtulat exiſtentiam omnium ſpecierum, & graduum poſſibilium, neque debet eſſe quanta potuit, ſed quanta placuit conditori Deo, *Qui cum poſſi omnia facere, non tamen efficit, quatenus potest, ſed quatenus vult,* vt ait Magnetes lib. 4. ad Theoſtenem relatus à Franciſco Tuttriano in Antapologia, teſte Raynau. in Theologia naturali diſt. 8. q. 5. art. 6. n. 382. & vt Tertullianus lib. cõtra Paxeam cap. 10. *non quia omnia poſteſt facere Deus, ideo credendum eſt, illum feciſſe, etiã quod non fecerit, ſed an fecerit, requirendum,* atque vt S. Theophylus Alexandrinus epiſt. 1. Paſchali. *Liquidò apparet, Deum non tanta feciſſe, quanta poterat, ſed quantum rerum neceſſitas expetabat, tantum eius feciſſe virtutem.* Maior eſſet in vniuerſo varietas, & pulchritudo, ſi Deus condidiſſet (vt poſteſt iuxta ſcripta num. 11.) ſubſtantias ſpirituales compositas ex materia & forma ſpiritalibus. Quare ſicut actu non admittitur ex Angelis exiſtentibus aliquos eſſe ſubſtantias ſic compositas, quia nullum datur veſtigium, ex quo conlligatur perfecta compositio; ita non debet aſſeri, Empyreum, aut aliud corpus de facto exiſtens, eſſe ſimplex, quia nulla datur coniectura, ex qua deducatur diſcriminari ab aliis corporibus compositis, quorum habemus notitiam. Neque rerum ſpecies, aut gradus ſunt multiplicandi ſine vr-

genti ratione, quæ in præſenti non apparet. Imò eſſi varietas vniuerſi cogeret ponere in rerum natura ſpeciem corporis ſimplicis completi, rationes antea traditæ me mouerent, vt remouerem ab ea ſpecie cælus ſydereum, & Empyreum.

SECTIO III.

An compositum Empyreum diſtinguatur realiter inadæquate à materia, forma, & vnione ſimul ſumptis? An conſiſtat adæquate in entitate quadam ultra tres recensas? An eà ſuperaddita, entitas ſit ſubſiſtentia Empyreii compositi?

25

Cum probatum iam ſit, Empyreum eſſe compositum ſubſtantiale conſtat ex materia prima, & forma ſubſtantiali, tractationem de vtraque ſuſcipiemus in duabus ſequentibus Exercitationibus. Et cum compositum quoduis ſubſtantiale, non magis requirat partes, quàm compositioem, ſeu vnionem: proindeque Empyreum hanc importet non minus, quàm materiam, & formam, quæ ſunt eius partes ſubſtantiales, ideo in alia Exercitatione agemus de vnione inter materiam, & formam Empyreii. Tandem cum compositi cuiuſvis ſubſtantialis ſit velut corollarium appendix, & complementum vltimum ſubſiſtentia, dicabimus huic penultimam præſentis libri Exercitationem. Sed quia ultra hæc omnia requiruntur ab aliquibus conſtitutiua alia; & nonnulli volunt, ipſum conſiſtere in quadam entitate ſuperaddita, & ex eis vnus vel alter dixit, ralem entitatem ſuperadditam à ſubſiſtentia eſſe indiſtinctam: operæ pretium me facturum duxi re in hac Exercitatione de Empyreii composita natura reiſciam, expellamque de medio indicaras opinionones, vt expeditior ſit via ad Empyreii compositi vera, propræque conſtitutiua, & ad eius complementum.

26

Quapropter, in primis certum eſſe debet, compositum à materia, forma, & vnione ſeorſim ſumptis diſtingui realiter inadæquate tanquam iucludens ab incluſo: neque enim ſola materia, neque ſola forma, neque ſola vnio eſt compositum. Vnde à fortiori conſtat, diſtingui eo modo à materia, & forma ſimul, & collectiue ſumptis, ſed ſeorſim ab vnione: nam eſſi coexiſtant materia, & forma, ſi tamen abeſt nexus earum, diſtinctuſque modaliter ab ipſis, non reſultat compositum; quapropter materia, & forma, ſumptæ ſimul etiã, & collectiue, non erit compositum, ſed vterius requiretur vnio, non vt pars, ſed vt nexus diſtinctus modaliter inadæquate à composito.

27

Deinde apud me eſt certum, præter materiam, formam & vnionem nihil aliud opus eſſe ad conſtitutionem compositi ſubſtantialis, quod eſſentiale, & phyſicum appellatur. Probatur primò, quia materia, forma, & vnio independenter à quauis alia entitate ſuperaddita conſtituunt quoddam vnum ſubſtantiale per ſe ex potentia, & actu ſubſtantialibus, non enim conſtituunt aliquod vnum aut integrale, accidentale, aut per partem aggregationem. Ergo independenter à quauis alia entitate ſuperaddita conſtituunt compositum ſubſtantiale. Nec dicas, materiam, formam, & vnionem

independenter ab entitate superaddita habere se præcisiuè in ordine ad constitutionem vnus. Nam imperceptibile est, vnionem physicam non communicare vnitatem materiæ, ac formæ. Cum ego non cõmunicet vnitatem, aut integram aut accidentalem per purã aggregationem, cõmunicauit formaliter vnitatem vnus substantialis per se. Secundò, intellecta, & posita vnione substantiali, non potest non intelligi, & poni vnitum substantiale. Sed circumscripta quauis entitate superaddita intelligitur, & ponitur vnio substantialis inter materiam, & formam. Ergo intelligitur, & ponitur vnitum substantiale constatum ex vtraque. Quod vnitum nihil aliud est, quàm compositum substantiale. Omnes huius argumenti propositiones videntur mihi ex terminis per se notæ. Confirmatur, materiam, & formam esse formaliter vnitas, & formaliter esse compositas mutuo substantialiter. Sed vt materia, & forma sint formaliter vnitas, nihil aliud requiritur præter ipsas, & vnionem. Ergo neque vt sint formaliter compositæ mutuo substantialiter. Confirmatur rursus vbi datur compositio substantialis necesse est, dari substantiale compositum. Sed absque entitate adiecta materiæ, formæ, & vnioni datur compositio substantialis, cum ipsa vnio sit formaliter talis compositio. Ergo absque entitate adiecta datur substantiale compositum. Tertio, Compositum substantiale, seu totum metaphysicum ex natura, & subsistentia, si accedat vnio, saluatur adæquatè constitutum; neque enim in supposito Christi Domini assignare est aliam entitatem vltra naturam humanam, & subsistentiam diuini verbi vnitas. Similiter totum accidentale componitur adæquatè ex subiecto, accidente, & vnione; totum integrale ex duabus materiæ v.g. partibus vnitis. Ergo compositum substantiale essentiali, & physicum non includet aliam entitatem præter materiam, & formam vnione physica copulatas. Eadem namque est ratio de hoc composito, ac de illis aliis. Sufficiant hæc argumenta. Qui pluracupiat, reperiet apud Gerardum Senensem in 1. dist. 8. q. & a 1. Dominicum Sorum lib. 1. Physicorum q. 3. Astudillum ibidem q. 6. Gianninum lib. 4. Philosophiæ cap. 48. ac 49. Suarium disp. 36. Metaphysica sect. 3. Rubium lib. 1. Physicorum tract. 3. q. 1. Petrum Hurtadum disp. 6. Physicorum sect. 1. Arriagam disp. 5. Physicorum sect. 1. Balthasarem Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 20. sect. 3. Auerfam q. 19. Philosophiæ sect. 8. Bartholomæum Amicum tract. 1. Physicorum q. vltima dub. 4. tract. item 14. q. 4. dub. 3. Nicolaum Caberum lib. 4. Meteorologicorum textu 2. q. 3. Murciam lib. 1. Physicorum disp. 3. q. 4. Chrysostrum Caberum tract. 1. Phys. D. 6. dub. 3. Martinonum tomo 4. Disputationum Theologicarum disp. 8. sect. 1. Quiedum controu. 5. Physicorum puncto 1. & 2. Franciscum Alonsum disp. 6. Physicorum sect. 1. & 2. *quando ad tales remisisse competens plenitudo probatur esse doctrina*, vt ait Cassiodorus in præfatione ad libros diuinarum lectionum.

28

Ob opposita argumenta reiiciendus est P. Vazquez, dum tomo. 1. in 3. p. disp. 19. cap. 2. à n. 26. adstruit in composito substantiali essentiali & physico quendam modum substantialem deriuatum à forma, ex quo vt ex parte constituatur compositum illud. Adiciò alias impugnationes, quarum prima sit; vt materia commuiscet suos effectus formales ipsi formæ, non est necessarius modus substantialis deriuatus à materia in formam,

Ergo neque è conuerso. Si enim vt materia reddat animam rationalem sibi vnitam impenetrabilem cum alio corpore, non est necessaria nisi vnio, cur hæc non sufficiat, vt anima reddat materiam corpus completum? Secunda, vt compositum substantiale distinguatur ab accidentali, superuacaneus est ille modus, imò destrueret rationem compositi substantialis, cum impediret, ne materia, & forma vnirentur immediatè. Quod si resulter modus ille ex forma vnita materiæ, si quidem non pertineat ad constitutionem suppositi vt subpositi, erit accidentalis, vt infert Doctor Angelicus lib. 4. contra Gentes cap. 81. videndus etiam in 3. dist. 6. q. 1. a 2. ad 5. Tertia, Verbum diuinum assumpsit integram humanitatem in ratione compositi. Ergo si compositum humanum constituitur ex eo modo substantiali; sequitur, eum fuisse assumptum à verbo. Quam illationem non credam admissum iri à Vazquez. Quarta, Accidentaliter forma communicat suum effectum formalem subiecto per solam vnionem adistud & idem est de subsistentia respectu naturæ. Ergo substantialis forma, per solam vnionem communicabit suum formalem effectum materiæ, tam enim est potens forma substantialis, quàm accidentaliter, & quàm subsistentia; tamque est formalis effectus formæ substantialis, quòd ipsa communicetur materiæ capaci, quàm est formalis effectus formæ accidentaliter, & subsistentiæ, quòd communicetur subiecto, & naturæ capacibus. Quinta, non minus anima est viuificatiua corporis, nec minus huic immediatè vnitur, quàm modus inuentus à Vazquez. Ergo talis modus repudiandus est vt superfluous.

Rursus, certum esse velim, compositum substantiale essentiali, & Physicum non consistere adæquatè in quadam entitate, quæ sit omnino extra materiam & formam vnitas, quæque distinguatur ab ipsis tanquam excludens ab excluso. P. Suarez di. d. 36. Metaphysica sect. 3. num. 7. ait, hanc assertionem esse receptam ab omnibus, & in num. 9. addit, euidentiorem esse, quam vt probatione egeat P. Arriaga disp. 5. Physicorum sect. 1. num. 2. inquit, euidentiorem esse explicatis terminis. Sapientissimus Sorus lib. 1. Physicorum q. 3. scribit, *Credo quidem neque Aristotelem, neque S. Thomam vnquam suspicatos fuisse contrarium, & quamuis id alicubi insinuare viderentur, credo, mihi non persuasissent; adeo res mihi manifesta videtur.* Dolenter, & acerbè audit hæc Soti Verba Didacus Ortiz Dominicanus, qui tract. 4. Physicorum conferentia & §. 2. num. 368. Lamentatur, quòd Moderni suæ Religionis sequentes Magistrum Sorum, non tantum deseruerint, sed etiam impugnarint communem Thomistarum antiquorum sententiam de distinctione reali totius à partibus simul sumptis; pro qua in §. 1. n. 363. præallegarat decem Thomistas doctrina, & vetustate nobiles. Nihilominus nostra assertio suadetur primo; quia alioqui compositi humani essentia non includeret vt constitutiua sui animam rationalem, & carnem, quod non sine piaculo concedes, cum S. Athanasius proclamet in symbolo; *Anima rationalis, & caro, vnus est homo.* quem loquendi modum seruant S. Augustinus in epist. 57. ad Dardanum, & lib. 7. de Trinitate c. 4. lib. 19. de ciuitate Dei cap. 3. S. Iustinus in Parallelis S. Damasceni littera R. tit. 73. (testante Pe tauio) S. Damascenus lib. & cap. 3. fidei orthodoxæ, Boetius lib. de duabus Christi naturis. Aristoteles

29

stoteles lib. 2. de Anima cap. 1. textu 10. lib. 7. Metaphysicæ cap. 11. textu 39. & Ferrandus Diaconus in epistola ad Seuerum ait: *simul corpus, & anima rectè nuncupatur homo :: : simul constans ex natura corporis, est anima vna & natura humana.* Si respondeas, propositionem, *Anima rationalis, & caro vnus est homo*, intelligendam esse non in sensu formali, sed in causali; quatenus ex anima rationali, & carne vnitis resultat tertia illa entitas, in qua formaliter consistit compositum humanum. Contra, quia ea propositio intelligenda est in eo sensu, in quo alia, *Deus & homo vnus est Christus.* Sed hoc accipi debet in sensu formali, & non in causali: non enim ex verbo Diuino, & natura humana vnitis resultat tertia quædam entitas, in qua formaliter consistat Christus, & quæ non sit Deus, nec formaliter, & intrinsecè aliquid increatum. Ergo ea prior propositio intelligenda est in sensu formali, & non in causali.

30 Hinc suadetur secundo intentum à paritate compositi metaphysici ex natura, & substantia, quod etsi sit vnum per se, tamen non consistit in entitate noua resultante ex natura, & subsistentia vnitis, vt constat exemplo compositi facti ex natura humana assumpta, & subsistentia diuini verbi assumpte, Quapropter requisitus Ferrandus in epistola, de qua supra, *Quid est totum Christus?* respondet sapientissimè, *esse verbum Dei, animam rationalem, & carnem.* Igitur neque compositum physicum, & essenziale, consistit in entitate noua prodeunte ex materia, & forma copulatis, licet tale compositum sit vnum per se. Tertio, compositum integrale ex duabus partibus materiæ v. g. & compositum accidentale ex materia, & quantitate v. g. nihil aliud sunt, quàm duæ partes materiæ, & materia, ac quantitas vnità. Ergo compositum essenziale, & physicum ex materia, & forma nihil aliud erit, quàm materia, & forma simul sumptæ, ac vnità. Si dicas discrimen esse, quod hoc totum sit ens per se, & illa alia sint entia per accidens impugnaberis, quia cur saltem illa alia non consistent in entitatibus resultantibus quæ sint entia per accidens formaliter, ita vt duæ partes materiæ, aut materia, & quantitas vnità sint entia per accidens radicaliter tantum? Sicut entitas resultans ex materia, & forma vnitis est ens per se formaliter, & materia, ac forma vnità est ens per se radicaliter tantum.

31 Quarto, Deus posset impedire, ne existentibus materia, & forma cum vnione, resultaret entitas illa distincta & posset illam conseruare destructis aut separatis materia, & forma; nec enim est fundamentum ad asserendum habere mutuam essentialem connexionem. In primo euentu perseveraret compositum, quia manerent partes componentes media vnione. In secundo autem non perseveraret compositum, quia non maneret partium Simultanea positio? & *totum quidem non erit, partibus non existentibus*, vt perspicuum videretur S. Methodio apud Photium in Bibliotheca Codice 236. in fine, & Theodoro Gazæ aienti in libro de Mensibus cap. 10. *ex partibus totum conseruare.* Sed permessa perseverantia compositi humani absque corpore, & animo rationali vnitis, fieret, permanere principium ratiocinandi ac discurrendi secluso rationali animo, cum persisteret id, quod est homo. Quis autem concipiat tale principium seorsim ab animo rationali? Quinto, illa entitas, vel esset simplex vel partibus constans? si primum, nequit in illa consistere com-

positum, cum hoc exigit multipliciter partium. Si secundum, nego, an ab illa entitate partibus constante distinguatur compositum? Si respondeas, distinguere, incurres processum in infinitum. Si respondeas, non distinguere, Ergo ob eandem rationem debuisses affirmare non distinguere à materia, formaque vnitis. Rogo rursus, an partes, quibus constet illa entitas sint materia, & forma vnità, aliquidque aliud distinctum ab ipsis, vel sint partes omnino diuersæ? Non primum, quia est contra mentem Aduersariorum, & quia refutatum iam est supra. Non secundum, quia duplex partium series est prorsus commentitia, & quia de posteriori partium serie redit eadem quaestio, ac de priori, an scilicet sit composita per se ipsam, vel per entitatem resultantem? Sexto, entitas illa non componit, neque vnitur cum partibus vnitis, alioqui sicut illa resultat ex partibus vnitis, ita ex illa vnità, & componente cum partibus vnitis resultabit vltior alia entitas. Aliunde componet, & vnietur cum partibus vnitis, alioquin compositum substantiale erit quoddam totum per aggregationem puram.

Septimo, vt totum Mathematicum est maius suâ parte, ex celebri Euclidis axiomate lib. 1. elementorum Geometriæ, S. Augustini lib. 10. Confessionum. cap. 6. lib. & cap. 6. de Trinitate. Serm. 38. de verbis Domini in Euangelium secundum Ioannem, ita quodcumque totum est perfectius qualibet parte seorsim sumpta, & æque perfectum, ac partes collectiuè sumptæ; quorum neutrum saluatur in opposita sententia: nam in natura humana, superabit perfectio animæ rationalis perfectionem entitatis, quæ dicitur totum, & à fortiori superabit perfectio animæ, & corporis collectiuè sumpta. Octauo, natura Angelica est simplex pro humana. Ergo illa non includit partes, secus hæc. At natura humana, & compositum essenziale, ac physicum humanum idem prorsus sunt. Ergo quas partes includit natura humana, easdem includet compositum humanum. Non ergo consistet in entitate distincta à corpore, & anima rationali vnitis quæ sunt partes, quas includit, & quibus adæquatè constituitur natura humana. Et id circò inquit S. Thom. opusculo 2. c. 13. 4. *Humanitas non est aliqua alia forma præter animam, & corpus, sed est aliquid compositum ex utroque.* Inquit, naturam Angelicam esse simplicem præ humana, quia nullas habet partes, vel ex quibus resultet, vel in quibus consistat; cum tamen natura humana, seu homo, qua est compositum essenziale, & physicum, habeat saltem partes, ex quibus resultet, licet careat partibus, in quibus consistat. Sed omisso, periculosum videri, quod homo sumptus pro humanitate, naturave humana non consistat in anima rationali, & carne vnitis, contra in surgo, quia quod aliqua entitas resultet ex partibus, non satis est, vt ipsa sit formaliter composita, & partibus constans, vt ipse tu fateris. Ergo neque satis erit, quod aliquid consistat formaliter in entitate resultante ex partibus, vt sit formaliter compositum, & partibus constans, si talis entitas sit simplex, & à partibus realiter distincta. At iuxta te, homo sumptus pro humanitate consistit formaliter in entitate, quæ, etsi ex partibus resultet, est tamen simplex, & à partibus realiter distincta. Ergo homo sumptus pro humanitate non erit formaliter quid compositum, & partibus constans, sed potius quid incompositum, & simplex.

Nonò, Neque mente concipi potest, vt ait

Suarez, totum, & per se compositum, nisi intrinsecè constans partibus, & compositione, seu unione. Nam resultare præcisè ex partibus unitis, & eas essentialiter connotare (vt dicit de illa entitate, in qua per se consistit compositum essentialè, & physicum) non est, esse totum & per se compositum formaliter, sed tantum est oriri ex aliquo toto, & per se composito formaliter, habereque essentialem ordinem ad illud. Sic accidens resultare ex substantia, & ad eam dicere essentialem habitudinem, non est ipsum esse substantiam formaliter. Et præterea aliter se debet gerere totum, & per se compositum respectu partium unitarum, ac se gerit vna pars unita respectu alterius unitæ. Ergo illud ita se debet gerere, vt partibus unitis intrinsecè constet, ac constituatur; nam & vni parti conuenire potest resultantia ex alia, cui libetque vt unitæ essentialè est connotare aliam partem. Decimò, partes sunt essentialè composito. Sed si hoc consistat in entitate realiter adæquatè distincta à partibus, implicatorium est, partes esse ipsi essentialè; nihil enim potest esse de essentia eius, à quo realiter distinguitur adæquatè. Respondebis ex Ioanne Canonico apud Auerfam, id quod est de essentia metaphysica alterius, non posse distingui realiter, secus verò id, quod est de essentia physica; ideoque partes posse esse de essentia physica composita, non obstante distinctione reali adæquata. Caterùm si id, quod distinguitur realiter adæquatè ab alio, potest esse de essentia Physica illius, quare à te, cure ego non possim esse de essentia physica tui? Implicas certè in terminis, dum quæ distincta sunt realiter adæquatè, ais, posse habere eandem essentiam physicam. Nam essentia physica est realitas rei. Ergo quæ habent distinctas adæquatè realitates, nequeunt habere eandem essentiam physicam; sicut quia essentia metaphysica est formalitas rei, ea, quæ concipiuntur habere distinctas adæquatè formalitates, nequeunt concipi habere essentiam eandem metaphysicam. Vbi obiter exemplo compositi metaphysici ex genere, & differentia, aut ex specie, & singularitate; quorum neutrum consistit in formalitate adæquatè distincta à partibus metaphysicis, confirmari potest tota doctrina huius assertionis.

34 Quam precipuè direxi aduersus Neothericum quemdam nimis addictum entitati superadditæ realiter, in qua adæquatè consistat compositum substantiale essentialè, & physicum ex materia, & forma unitis. Per etiam Gabriel à Porta, cuius non sine commendatione meminit Martinus, eidem entitati fuit deuotus, imò in composito ex natura, & substantia, nescio quam entitatem adiecit. Sed & Modernus priori loco memoratus confundit cum substantia entitatem realiter superadditam materiæ, & formæ copulati, ansam, nisi fallor, attingens ex quadam obiectione apud P. Suarium num. 11. vbi hæc interserit, *Dices, vt resultet totum compositum substantiale, necessarium esse modum substantiæ, qui est distinctus ab unione. Respondetur, nunc nos loqui de composito, quod immediatè resultat ex materia, & forma unitis, quod est humanitas v. g. seu natura integra; cui natura verum est, addi modum substantiæ eo modo, quo in superioribus declaratum est; tamen inde resultat formaliter loquendo aliud compositum, quod est suppositum materiale, quod à suis etiam componentibus simul sumptis, & unitis in re non distinguitur.* Hactenus Suarius Video item apud Arriagam disp. 4. meta-

physica sect. 8. num. 89. impugnatos nonnullos, qui dixerunt, substantiam esse totalitatem naturæ, & hos fortè præ oculis habuit Modernus ille, vel potiùs Ioannem de Ianduno, qui lib. 7. Metaphysicæ q. 28. conclus. 2. scribit. *Notandum, quòd si aliquis quæreret, quid est illud reale additum in composito super materiam, & formam? Dicendum, quòd est substantia composita; vel si vis aliter nominare, vocetur per se substantia actualis. Vnde verum est, quòd substantia composita per se subsistit actu, & illud non verificatur de materia, nec de forma, quia materia non subsistit per se in actu, nec forma, sed in composito, sed illa substantia per se, & actualis in composito est illud additum causatum intrinsecè à materia, & forma. Quia Commentator dicit 8. Physicorum, quòd forma est causa actus incompositio, sed non est causa sui. Ergo alterius actus, quem compositum addit super actum formæ. Et tu dicit, quòd illa substantia actualis, cum sit accidens, ubi erit, vt in subiecto dicendum, quòd illa substantia est aliquid de genere substantiæ & c.* Hæc Iandunus illaudatus Author, & infallicis memoriæ in Annalibus Ecclesiasticis Illustrissimi Spondani anno 1324.

35 Ast siue proprio, siue alieno Marte Recentior in eam mentem deuenit, sollicitus est, ne aliquis arbitretur, coincidere secum Durandi sententia in 1. dist. 34. q. 1. n. 15. de substantiæ humanæ à natura humana distinctione per solam ratione ratiocinantem fundatam indiuerso modo significandi, quem habent voces *homo*, & *humanitas*, ex quibus prima exprimit substantiam, & secunda naturam cum tamen in re neque detur distinctio, neque fundamentum distinctionis inter substantiam, & naturam humanam. Hæc est sententia Durandi, quam toto cælo à sua distantem contendit Recentior ille: nam iuxta suam, substantia humana distinguitur realiter à natura humana, seu humanitate, cum sic distinguatur totum per se, quod ex anima rationali, & carne unitis resultat; totum autem per se sit substantia; & anima rationalis, ac Caro unitæ sint natura humana, seu humanitas. Vnde verbum diuinum potuit assumere naturam humanam, quin te ipsa assumeret substantiam humanam; id quod saluari consequenter non valet in sententia Durandi, non distinguentis vtranque nisi ex solo modo significandi, & non agnoscens reale discrimen totius per se ab anima rationali, & carne simul sumptis, ac unitis, vt constat ex loco præcitato, primum; & secundum, ex 3. sententiarum dist. 2. q. 2. si numero 1. adiungatur 14.

36 Quidquid sit de distantia à Durandismo, quantum ad modum declarandi substantiam; at in absurda ferè eadem videtur recidere Modernus. Nam si compositum humanum essentia, & quidditas humana est indistincta realiter, imò & per nostros etiam conceptus à substantia humana, cum hæc à verbo diuino non fuerit assumpta, sequitur verbum non assumptis compositum humanum, neque item id, in quo essentia, quidditasque humana formaliter consistit. Sed tamen susceptum esse à verbo compositum humanum, & naturam humanam compositam, elicio ex his Ferrandi in præcitata epistola verbis, *Quare verbum sine anima rationali, & carne non totum Christus, aut anima rationalis, & caro sine verbo non totum Christus? Nisi quia alia est verbi alia rationalis anime, carnisque natura. Illa simplex, ista composita; cum tamen vna ipsa Christi persona, qua*
duas

duas, diuinam, & humanam, id est simplicem, & compositam, videtur, adunare substantias, non sit composita, sed in singulis simplex, & in utrisque simplex, & ita simplex, sicut fuit antequam in sua naturitate susciperet humanam naturam, ut haberet deinceps substantias duas, vnā, sicut diximus, simplicem, aliam verò compositam. Sic vir (ex censura Trithemij) in diuinis scripturis & studiosus, & eruditus, & non minus sanctitate conuersationis, quàm doctrina venerabilis Ferrandus, quem Carthaginis Spartaria, & Toleti Antistitem fuisse post Diaconatum festum in Carthagine Lybica tradunt Marcus Maximus, Iulianus Perez, & cum ipsis Ioannes Marquez in origine Eremitarum S. Augustini cap. 11. §. 4. ac 5. Hæc obiter de Ferrando, ut eius autoritas plura habeatur. Assumptio humani compositi, & essentia, quidditatiue humanæ deduci etiam potest ex celebri axiomate apud sextam Synodum Generalem act. 18. S. Damascenum lib. 3. de orthodoxa fide cap. 6. & 18. atque in homilia de Sabatho Sancto, *Quod non est assumptum, non est curatum.* Nam si quid debuit curari per Christum, proindeque assumi à verbo, maximè compositum, essentia, & quidditas humana, imò hæc debuit esse medium tam dignitatis, quàm congruitatis assumendi corpus, & animam, Debuitque prius naturâ in ordine intentionis suscipi à verbo, ut perspicuum est ex Doctrina S. Thomæ 3. p. q. 6. art. 5. & Theologorum ibi loquentium de tota humanitate siue indistincta sit, siue distincta realiter à corpore, & anima simul sumptis, atque, vnitis. Vnde facta hypothese totalitatis realiter distinctæ, concludit appositè Nicolaus Ysambertus Doctor, & Socius Sorbonicus 3. p. ad q. 6. disp. 1. art. 12. totalitatem humanam fuisse assumptam à verbo, & non tantum animam, ac corpus, simul sumpta, vnitaque. Affirmat id ipsum noster Bartolomeus Amicus tract. 14. Physicorum q. 4. dub. 3. art. 5. num. 32. quia principaliter totalitati conueniret subsistere; quod in humanitate Christi præstitit verbum. Petrus Vodingus tract. de Incanatione dis. 4. dub. 12. num. 151. inquit, si totum superadderet partibus vnitis aliquam entitatem realem, tunc videri satis certum, dandam vnionem verbi ad illam entitatem, qua totum constituitur, distinctam ab vnione ad partes. Consulat Lector alios Theologos; notetque, nouum, ac rarum esse discernere naturam humanam, & humanitatem à composito, essentia, quidditateque humana; & qui tenetur fateri, verbum diuinum assumpsisse humanitatem & naturam humanam, ægrè negare posse, quod suscepit compositum, essentiam, quidditatemque humanam: Sunt enim synonymæ omnes hæc voces, nisi meæ aures peregrinantur. Et à S. Damasceno in præallegata Homilia docemur, *Christum in semetipso omnem primi Adams essentiam circumferre.*

36

Aliis argumentis Neothericum insequor; sitque primum; etsi totum per se humanum, esset idem, ac suppositum humanum, tamen illud non consisteret adæquatè in entitate, quæ foret omnino extra materiam, & rationalem formam vnitas, si quidem compositum humanum ita constituitur ex substantia, ut includat etiam materiam, & rationalem formam vnitas. Vnde consequentiùs diceretur, totum per se humanum requirete aliam entitatem præter materiam, & rationalem formam vnitas, consistere tamen adæquatè in illa, & in his, secundum, materia, & rationalis

forma vnita conferuari possunt absque omni proliis substantia de potentia Dei absoluta; non tamen absque eo toto, & vno per se consistente in illis. Ergo substantia distinguitur ab eo toto, & vno per se. Si neges priorem partem Antecedentis, saltem negare non poteris, materiam, & rationalem formam vnitas, ac inuariatas entitatiue, posse terminariam substantia humana, iam diuina, quin ratio totius, & vnus per se consistens in eis diuersa esset in vno casu, ac in alio. Si dicas, supponi falsò in posteriori parte Antecedentis totum, & vnum per se consistere in materia, & rationali forma vnitis, teneris dicere, eas posse diuinitus conferuari sine toto, & vno per se non consistente in ipsis, & proinde sine substantia (quod antea negaras) nam supposita distinctione non valebis assignare rationem inseparabilitatis essentialis. Tertium, substantia humana potest diuinitus conferuari absque materia, & rationali forma vnitis, præsertim cum per Aduersarium non sit modus, sed res absoluta. At totum, & vnum per se siue consistens in eis, siue non consistens conferuari nequiquam potest sine ipsis: exigit namque necessarid, & essentialiter partes vnitas, vel in quibus consistat, vel ex quibus resultet, ut Aduersarius fatetur, Quartum, substantia humana non resultat inimpedibiliter ex materia, & rationali forma vnitis; alioqui verbum Diuinum non posset assumere has, sine illa. Ergo neque resultauit inimpedibiliter totum, & vnum per se humanum. Ergo sicut in Christi materia & forma rationali vnitis impedita est substantia humana, ita etiam impeditum fuisset totum, & vnum per se humanum, seu totalitas, & vnitas per se humana, quæ naturaliter debuisset resultare. Non ergo erit in Christo tota, & vnaper se natura, essentiaque humana; neque Christus erit formaliter homo, sed tantum radicaliter, & casualitè; quod ego non auderem concedere.

Quintum, substantiæ manus non est facere totum, & vnum per se ex partibus substantialibus simul sumptis, & vnitis; Deus enim, Angelus, & rationalis anima separata carent eis partibus, non tamen subsistentijs. Confirmatur ex Diuini verbi substantia, quæ in triduo separationis animæ Christi à corpore, non minus, quam antea, terminauit animam, & corpus, nec tamen in triduo obicit functionem totius, & vnus per se, quod resultare debuisset naturaliter, si anima, & corpus essent vnita, & coniuncta. Sextum, substantia propria Angeli est extra simplicem vnitatem essentia, ac naturæ Angelicæ. Ergo substantia propria hominis erit etiam extra compositam vnitatem essentia naturæ humanæ. Antecedens, quo ad Angelos existentes de facto firmabitur in sect. 2. Exercitat. 8. Dices, saltem non repugnat essentia Angelica simplex, cui sit identificata propria substantia. Ergo neque repugnabit essentia humana composita habens identificatam sibi propriam substantiam. Concedo Antecedens, & Consequentiam, notans in casu Antecedentis non ideo identificandam substantiam cum essentia Angelica, quia præcisè hæc sit simplex; neque ideo in casu consequentis identificandam substantiam cum essentia humana, quia præcisè ista sit composita per se substantialiter: fundabitur ergo identificatio substantiarum in speciali conditione talis essentia Angelicæ, & talis humanæ essentia; & præterea hæc non distinguetur ab anima rationali, & corpore vnitis, quæ eiusdem speciei

37

speciei cum nostris non erunt. Recentior, cum quo disputo, non distinguit subsistentiam Angelorum nunc existentium ab ipsorum essentia simplici, & de hac ait, aut non posse assumi Hypostalicè à persona diuina, vel assumendam ut subsisteret simul personalitate creata, & increata. Hinc autem quàm fortiter ad hominem redargui possit in essentia composita humana, quis non videat? Septimum, natura, essentiaque simplex diuina intelligitur formaliter ante subsistentias personales, distinguiturque ab his virtualiter; vnde tota essentia diuina datur in qualibet ex tribus personis. Ergo essentia, naturaque etiam composita humana intelligitur formaliter ante humanam subsistentiam, & ab hac distinguetur realiter. Vnde in Christo, in quo deest subsistentia humana, aderit tota humana essentia formaliter constituta; nisi absurdissimè dicatur, hanc in Christo esse ipsammet subsistentiam diuinam, quæ humanæ subsistentiæ gerit vices.

SECTIO IV.

*Respondetur argumentis in fauorem entitatis,
quæ superaddita materiæ ac formæ
vnitis sit adæquate
compositum.*

40

PRætermittis communibus pro alio constituti-
uo compositi substantialis essentialibus, &
physicis præter materiam, formam, & vnionem;
relictis etiam, quæ à P. Vazquez afferuntur pro
modo substantiali deriuato à forma in materiam,
nam eis copiosè, & expeditè satisfaciunt laudati
Authores in n. 27. proponam tantùm illa, & eno-
dabo, quæ Recentior lynceo præditus ingenio vel
adinuenit, vel promouit in fauorem entitatis, quæ
adæquate esset compositum. Arguet itaque, primo,
vniones Petri, & Pauli, g. distinguuntur
specie. Ergo si Petrus includat materiam, formam,
& vnionem, in eisque formaliter consistat, distin-
guetur specie à Paulo includente vnionem specie
distinctam. Cum ergo sit manifestè falsum, Petrum
distingui specie à Paulo erit etiam à veritate alic-
num, essentiam Petri includere materiam, formam,
& vnionem, consistereque in eis formaliter. An-
tecedens probatur, quia duæ vniones, quarum
vtraque sit inter materiam, & formam Petri dif-
ferunt numero. Ergo duæ vniones quarum vna sit
inter materiam, formamque Petri, & alia inter
materiam, formamque Pauli, differunt specie, si-
quidem plus differant, quàm duæ priores vniones;
hæc autem maior differentia erit saltem specificia,
quippe numerica differentia non admittit magis,
& minus. Prior consequentia roboratur, quia vt
Petrus distinguatur specie à Paulo, satis est, quòd
vnum constitutiuum Petri non conueniat in spe-
cie cum vno constitutiuo Pauli, & si alia conue-
niat. Sic non obstante conuenientia specifica
inter materias Petri, & equi, distinguuntur specifi-
cè hi duo ob discrimen specificum formarum.
Si ergo Petrus, & Paulus constituantur vel inadæ-
quate per vniones specie diuersas sequitur, Pe-
trum, & Paulum specie inter se differre.

41

Arguit secundo si totum per se humanum ex-
empli gratia consisteret formaliter in materia,
forma, & vnione, deficiente hac numero materia,

quæ antea erat, non posset permanere hoc nume-
ro totum per se humanum, seu hic numero homo,
qui constituebatur ex hac numero materia; nam
deficiente, aut variato memorico constitutiuo, ne-
quit non deficere, aut variari numericum consti-
tutum. Atqui consequens illud non est verum.
Ergo neque Antecedens. Et quidem consequens
non esse verum, suadetur primò, quia docente
Fide Catholica, idem numero homo qui moritur,
resurrecturus est. At non cū omnino eadem nume-
ro materia; addentur namque puerorum corpori-
bus plures partes materia; & potest contingere, vt
homo carnibus humanis velcens moriatur statim
post eas in se conuersas per nutritionem; nec ta-
men resurget cum partibus materia hominis al-
terius etiam resurgentis. Pisces, quos edimus, hu-
manis forsam carnibus & in resurrectione restitu-
endis, saturati sunt, eisque decursu temporis im-
mutatis, & per vegetationem acquisitis saepe con-
stant herba, olera, poma, quibus nutrimur. Suade-
tur deinde, quia idem numero homo est in senec-
tute, qui fuit in infantia. Sed in illa non perseue-
rant eadem numero partes materia; multas nam-
que & fortè omnes amittit homo vi caloris natu-
ralis, comparatque alias per nutritionem. Hoc
argumentum est valdè senex, & annosum; nam
eo iam antiquitus vrebantur, qui opinati sunt
apud Suarium disp. 36. Metaphysicæ lect. & n. 2.
formam substantialem esse totam quidditatem
compositi substantialis, & materiam solum modò
ad istud pertinere tanquam vehiculum, ac su-
stentaculum formæ. Primum etiam argumentum
satis est inter Modernos per vulgatum, vsurpa-
turque passim in alios fines: imò inter veteres
etiam increbuit, vt in simili animaduertere est ex
Okamo apud Almainum super 3. dist. 14. art. 1.
corollario 2.

Arguit tertio; totum per se differt à toto per-
accidens, vt exploratum est. Sed nequit in alio dif-
ferre, quàm in eo, quòd resultet ex collectione
plurium entitatum inuicem distinctarum, sitque
integritas huius collectionis; cum tamen totum
per accidens consistat formaliter in tali collectione.
Nam si dicatur, totum per se differre à toto per
accidens in eo, quòd illud sit collectio plurium
substantiarum physicè vnitarum; hoc verò sit col-
lectio plurium entitatum, quæ vel non vniantur
physicè, vel si vniantur physicè, vna sit substantia,
& altera accidens. Contra insurgit, tum quia duæ
formæ substantiales vnitæ physicè non constitue-
rent totum per se, sed per accidens: tum quia
non assignatur communis ratio vniuoca totius
per accidens ad hoc & illud totum per accidens,
sed ratio æquiuoca, ac disiuunctina, vel disiuuncta.
Addit in argumenti confirmationem, dum com-
muniter dicitur, *Ex duobus entibus in actu non
fit vnum per se*, sensum esse, non posse ex duobus
entibus in actu constitui formaliter vnum per se,
licet possit ex eis resultare.

42

Arguit quarto, partes compositi substantialis
simul sumptæ, & vnitæ constituunt totum per se;
sed nihil potest constituere semetipsum. Ergo
partes simul sumptæ, & vnitæ distinguuntur à toto
per se. Maior est comperta: nam si partes non co-
existent, aut etsi coexistent, non sint vnitæ, ne-
queunt constituere totum per se. Minor probatur,
quia si aliquid posset constituere, aut com-
ponere semet ipsum, quid in causa erit, ne Deus
sit capax compositionis, neue natura diuina queat
se ipsam componere? Probaturs rursus, quia quòd
constituit,

43

constituit, aut componit, est vera causa constituti, aut compositi, alioqui causa vera non recte diuideretur in extrinsecam, & intrinsecam, & alioqui causa formalis, quæ non aliter causat, quam constituendo, aut componendo, non esset vera causa. At nihil potest esse vera causa sui ipsius. Ergo nihil potest constituere se ipsum. Si dicatur, argumentum pari instantiam in toto per accidens, quod non distinguitur à partibus simul sumptis, & vnitis, quamuis ab eis constituatur. Occurrit instantiæ reddens disparitatem exinde, quod in toto per accidens ex pariete, & albedine v.g. hæc sola constituit parietem album, & solus paries constituitur albus, quia sola albedo propriè denominat parietem album, & solus paries verè albus denominatur ab albedine. Cæterum in toto per se humano nec sola forma hominem constituit, nec sola materia constituitur homo. Vnde non est vera hæc propositio, *anima rationalis est homo*, nequitem hæc *materia est homo*. Sicut in toto per accidens vera est ista: *Parietis est albus*. Quarta hæc ratio, atque etiam tertia canos habent, sed repuerascentes Iunioris industria. Hactenus *ingenue, & equo animo ea, quæ ab Aduersario dicuntur, attuli. Tunc enim demum splendida, ac redundans victoria parta erit; cum illius argumenta, quæ aliquid roboris videntur habere, minime abscondimus; abscondere enim potius dolus est, quam victoria*. Vt verbis S. Chrysostomi in homilia 7. ad Philippenfes vtar.

43 Ad primum argumentum respondeo primo, etiã si vniones Petri, & Pauli distinguerentur specie logica, imo & physica, non ideo sequi, distinguendum sic Petrum, & Paulum constitutos partialiter ex eis vnionibus. Vt enim Petrus habens in instanti B. vnionem numericè diuersam ab ea, quam habuisset in instanti A. non esset diuersus numericè à seipso, sicque neque erit specificè distinctus à Paulo, quamuis constet vnione distinctæ speciei ab vnione Pauli Legatur n. 72. Exercit. 7. quo loci præbeo discrimen inter diuersitatem specificam Petri, & equi prouenientem, ex distinctione specifica formarum. Inquies, Petrus ex generatione vnionis dicitur genitus licet neque materia, neque forma generetur. Ergo similiter ex distinctione specifica vnionis ab altera Pauli dicitur specificè distinctus, etsi nec in materia, nec in forma Petri, & Pauli detur specifica distinctio. Instatur replica in concreto albi, & dulcis, quod ex generatione vnionum albedinis, & dulcedinis dicitur generatum, quin tamen ex diuersitate specifica earum vnionum dicatur specie diuersum: imò idem numericè est album, & dulce; etsi non solùm vniones, sed etiam albedo, & dulcedo distinguantur specie. Quapropter sicut album, & dulce est idem non tantum specie, sed & numero, quia subiectum, quod nomine albi, & dulcis sumpti materialiter & specificatiuè significatur solummodò in recto est idem numero, etiam si vniones, albedoque, & dulcedo significatæ in obliquo diuersæ sint specie: ita Petrus, & Paulus conuenient specie, quia materia, & forma, quas in recto tantum important Petrus, & Paulus, eiusdem sunt speciei, licet vniones, importatæ in obliquo ad eandem speciè non spectent. Replicabis, ergo quemadmodum album, vt album sumptum formaliter & reduplicatiuè distinguitur specie à duplici vt duplici, sic Petrus vt vnitus, & compositus distinguetur specie à Paulo vt vnito etiam, & cõposito. Concedo vtramque propositionem, quia formales rationes, quas in recto vtraque significat distinguatur in specie, nimirum albedo, & dulcedo

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

vnio Petri, & vnio Pauli; nec in posteriori est maior difficultas, quam in ista concedenda ab aduersario. *Petrus vt albus formaliter per albedinem A* cadente reduplicatione supra vnionem, seu *vt albus formaliter per albedinem A vt vnitam est distinctus specificè à Paulo, imò & à seipso, vt albo formaliter per albedinem B, vt vnitam*, quandoquidè vniones accidentales albedinis A, & B, non minus distinguendæ sint specie, quam vniones substantiales Petri, & Pauli, si Aduersarij ratio pro harum distinctione sit neruosa. Sed adhuc pungit spina primæ replicæ, Petrus namq; absolutè, & simpliciter dicitur genitus ex generatione vnionis. Cur ergo absolutè, ac simpliciter non dicitur distinctus specificè à Paulo ratione distinctionis specificæ inter vtriusque vniones? Si respondeatur, Petrum non habere vnde denominetur genitus nisi ab vnione genita, habere autè vnde denominetur conueniens specificè cum Paulo, videlicet à materia, & forma. Contra, quia cõpositum, cuius forma generaretur, & vnio crearetur, diceretur creatum absolutè, & simpliciter, licet adesset formæ generatio, ex qua prouenire posset denominatio generati. Ergo quod è contrario Petrus denominetur genitus absolutè, & simpliciter, ob generationem vnionis, reuocandum non est in defectum generationis materiæ, aut formæ. Contra rursus quia quod intenditur est, Petrum non denominandum genitum ratione vnionis, nisi eiusdem ratione denominetur distinctus specificè. Si præterea respondeatur, denominationes sequi debiliorem partem, & imperfectiorem; ideoque Petro competere geniti denominationem ex vnionis generatione, quæ debilior, & imperfectior est, quàm creatio materiæ, & formæ. Contra, quia casu, quo vnio crearetur, & forma generaretur, denominatio deriuata in compositum non esset generati, sed creati, vt antè argumentabar, quamuis generatio formæ debilior, & imperfectior foret, quàm creatio vnionis. Melius respondebitur, dum Petrus dicitur absolutè, & simpliciter genitus, sumi ipsum vt cõpositum formaliter, ac reduplicatiuè; dum verò dicitur eiusdem speciei cum Paulo, sumi non vt compositum formaliter ac reduplicatiuè, sed materialiter tantum, ac specificatiuè. Cuius discriminis non aliunde, quam ex communi vsu ex hiberi potest ratio. Quapropter vnionis generatio denominabit Petrum absolutè, & simpliciter genitum, eo quod compositi vt compositi ratio formalis sit & vltimum complementum vnio; huius tamen diuersitas specifica non denominabit specificè diuersum absolutè, & simpliciter, eo quod compositum sumptum materialiter, & specificatiuè, non diuersificetur ex vnione, sed ex partibus.

Ad idem argumentum dico secundò, vniones Petri, & Pauli nõ esse distinctas specie morali, nec philosophica, nec logica, sed dissimiles intra eadè omnino speciem, alioqui ipsæ animæ Petri, & Pauli ob respectum essentialè ad vniones illas haberet etiam specificam distinctionem, nullaque daretur entitas creata, quæ non distingueretur specie ab alia, siquidè nulla sit, quæ non possit, & debeat esse terminatiua diuersorum modorum, cognitionum, & volitionum, ac alia. Dices, ea, quæ pertinent ad eandem speciem, non posse aliter esse dissimilia, quàm in eo, quod vnum non sit aliud, vniones autem præter hoc, quod est, vniam non esse aliam, gaudere maiori dissimilitudine. Sed contra, quia contenta intra eandem speciem non recusant maiorem illam dissimilitudinem, vt contenta

44

G intra

intra idem genus infimum admittunt magis, & minus: nam leo, equus, & homo conueniunt in genere infimo animalis, cum tamen leo sit similior equo, quàm homini, & hic sit perfectior species, quàm leo, & equus. Hinc aliqui inferunt indiuidua eiusdem speciei, exempli gratia animas humanas (de quibus videantur inter alios noster Cornel. in c. 8. sapientiæ v. 20. Valentia tomo. 1. disp. 6. q. 7. p. 1. Suarez tomo 2. in 3. disp. 50. sect. 5. v. *Secundo Confiteri* Ouedus controu. 1. de Anima p. 8. §. 4. n. 34. Rubius tr. 2. de anima q. 3.) posse, & actu esse inæquales in perfectione substantiali. Sed isto principio nõ egemus in præsentiarum. Itaque maior dissimilitudo, quæ datur inter vniones Petri, & Pauli, quàm quæ reperitur interdum, Petri, non obstabit vnitati specificæ harum omnium vnionum, nec ratio vnionis humanæ prædicabitur nisi de pluribus solo numero differentibus. Si opponas, rationem vnionis Petri abstractam ab hac, & illa vnione esse quæ prædicatur de pluribus solo numero differentibus. Respondetur, rationem vnionis Petri prædicari vt indiuiduum in communi, prædictum ab indiuiduo determinatio huius, & illius vnionis, vel prædicari nõ in quid, sed contingenter, & accidentaliter etiam logicè, habito respectu ad rationem vnionis humanæ, cui contingit, & accidit etiam logicè, quòd vnio sit potius Petri, quàm Pauli.

45

Relinquamus hæc Dialecticis, vt percontemur Aduersarium, an totalitas Petri sit distinctæ speciei, vel non à totalitate Pauli? Quicquid dixerit de totalitate dicemus & nos de vnione. Cui si Petri totalitas non sit essentialiter alligata, non apparet ratio, ob quam debeat esse affixa essentialiter ad aliquam aliam vnionem; si autem ad nullam poterit diuinitus conseruari absque materia, & forma vnitis. E contra verò si sit essentialiter adstricta ad Petri vnionem, cum hæc sit specificè distincta ab vnione Pauli in sententia Aduersarij; sequitur, totalitatem Petri sic etiam esse distincta à totalitate Pauli. Rogandus est etiam, num natura humana Petri ratione vnionis, qua constituitur, sit specificè diuersa à natura humana Pauli, vel eiusdem potius sit speciei, non obstante vnionis specificæ differentia? Et vt responderit de naturis, sic & nos de Petro, ac Paulo. Quærendum item ab illo est, an specificæ conuenientia cõpositorum attendenda sit solummodo penes conuenientiam specificam totalitatum, vel præterea penes partium, & vnionis? Si primum, ergo casu quo duo composita haberent diuinitus eandem numero, vel specie totalitatem, essent eiusdem speciei, licet haberent partes, & vnionem specie diuersas, quod est aperitissimè falsum. In super si ex Recentioris placito totalitas Petri sit ex se indifferens, vt resultet à Pauli materia, & forma vnitis, sequitur, non repugnare Petro, quòd sit idem numero homo ac Paulus. Vt enim mera vnitas specificæ totalitatum in Petro, & Paulo facit eos eiusdem speciei, sic sola capacitas in partibus vnitis Pauli, ad habendam numericam totalitatem Petri faciet hunc non repugnantem, vt sit idem numero homo, ac Paulus. Si secundum, cur tam anxius est circa totalitatem, vt ex ea desumat vnitatem specificam compositorum? Urgetur amplius, nam iuxta multos Doctores recensos à Balthazare Tellez parte 3. Philosophiæ disp. 54. sect. 3. n. 1. & præcipuè Angelicum 3. p. q. 2. art. 5. in corpore c. 211. Compendij Theologiæ, Suarium in 3. p. q. 16. art. 1. in Commentarij. v. *Dicendum verò est*, nõ videtur posse cadere in dubium apud Catholicos, hominem dictum de Christo, seu

Deo, & aliis hominibus esse quid vniocum specificè, quod aut honorate, & ratione stabilitur doctè, & neruose ab Ysambeito 3. p. ad q. 2. disp. 3. art. 6. Vnde Simon de Cassia lib. 1. de gestis Saluatoris c. 2. vt quam longissimè distet ab admittenda diuersitate alia, præter quam indiuiduali, inter Christum, & meros alios homines, nec inæqualitatem quidè perfectionis substantialis inter horum, & illius animas rationales tuò concedi posse pronuntiat, contra quosdam sibi coætaneos, & contra censuram Parisiensis Academiæ. Excessit quidem Cassiensis (vt & noster Toletus lib. 3. de Anima q. 18. in eodem ferè pronuntiato) nam maior perfectio substantialis Animæ Christi securissima est, suo tamen illo excessu ostendit, quantum prospiciendum sit specificæ vnitati Christi cum meris aliis hominibus. Iam si sola totalitas esset homo, eaque in Christo identificata sit cū subsistentia diuini verbi non poterit in Christo ratio hominis esse vnioca cum aliis meris hominibus, sed debet esse diuersa, non tantum secundum speciem, sed etiam secundum genus, sic enim esset diuersa totalitas Christi à totalitate aliorum hominum. Respondet Modernus, satis esse si Christus conueniat specificè cū aliis hominibus ratione naturæ humanæ actiue, & passiuè. Sed in primis penes ipsum non poterit conuenire, si quidem vnio corporis, & animæ Christi requisita ad naturam humanam vt distinctam à composito, & supposito erit diuersæ speciei ab vnionibus humanarum aliarum naturarum. Deinde si homo consistit adæquatè in totalitate, quæ sit extra materiam, & rationalem formam vnitas, & ea totalitas in Christo est indistincta à diuini verbi subsistentia, non solum specie, sed genere diuersa à totalitate & subsistentia reliquorum hominum nihil prodest conuenientia specificæ in materia, & rationali forma vnitis, vt Christus homo conueniat specificè cum reliquis hominibus. Hæc de primo argumento.

Ad secundum dico primò, si Moderno illi non apparet absurdum, quòd tota quidditas hominis consistat adæquatè in entitate, quæ sit extra materiam, & rationalem formam vnitas, neque item debere apparere absurdum, quòd consistat adæquatè in rationali forma; quo admisso, nullum esset ipsius argumentum. At inquit, improbable esse, quòd compositum humanum consistat adæquatè in rationali forma, tum quia homo generatur, & corrumpitur, non autem rationalis forma. Tum quia ex S. Athanasio in symbolo, aliisque, Patribus supra adductis, *Anima rationalis, & caro vnus est homo*. Ergo homo vel debet consistere partialiter in materia, vel ex ea, vt ex causa intrinseca debet resultare: quare sola anima rationalis non erit homo, cum neque consistat in materia, neque ex ea vt ex sui causa resultet. Tum quia idem numero est equus ante, & post decem annos: nec recurrere licet ad identitatem numericam formæ, quæ sit tota quidditas cõpositi equini: si quidem equus vi caloris naturalis absumat, & deperdat partes non solum materiæ, sed etiã formæ. Miror, hæc ingeffisse difficultatem illi Neotherico; Nam ad primum dici potest, hominè generari, & corrumpi denominatiuè ab vnione formæ rationalis cum materia vt sui vehiculo, non secus ac in sententia ipsius Moderni, & si homo, seu totum humanum creatur, quia cū partibus vnitis, ex quibus resultat non cõparatur tanquã forma cū subiecto, cui insit, sed tanquã terminus intrinsecus cum fundamèto, nisi cõparetur primo modo, & cõstitatur aliud totum ex partibus vnitis, & ipsomet toto, tamè homo,

46

homo seu torum humanum generatur, & corruptur denominatiuè ab vnione partium. Ad secundum, si fas est interpretari Patres, & Concilium Francofordiense scribens ad Præsules Hispaniæ. *Quid est natura hominis, nisi anima, & corpus? perfectus homo non est nisi anima, & corpore.* Si fas est interpretari, inquam, quatenus homo non consistat in anima rationali, & carne, sed ex his resultet, fas itidem erit interpretari, quatenus nec resultet, neque consistat in vtraque, sed tantum in anima rationali, requisita carne vt vehiculo, vel potius vt subiecto receptionis, ita quidem vt homo adæquate saluetur in anima rationali. Ad tertium non manere eundem n. equum post decem annos, si deperdat partes formæ materialis, in qua consistat tota quidditas equi, vt non manet idem n. si deperdat totalitatem antiquam, quæ sit essentia adæquata equi. Et videtur non posse non deperdere, quia diuersis partibus materiæ, & formæ equinæ nequit non respondere diuersa totalitas, alioqui duobus equis n. distinctis posset respondere eadem numero totalitas, & equo ac muscæ eadem quo ad speciem; saltemque vt de facto integra totalitas vnus equi est numericè diuersa ab integra alterius, ita putandum esset de integris, vel partialibus totalitatibus equi recentiter geniti, & adulti.

17 Respondeo secundò, absolute (nam prima responsio est tantum ad hominem) respondeo, inquam, secundò, eundem hominem resurrecturum non logicè, nec physicè sed moraliter, quod in natura humana, vt distincta à totalitate approbari debet ab arguente. Et quidem resurget cum illis materiæ partibus, quas habuit in instanti mortis; si enim resurgeret cum omnibus habitis toto vitæ decursu, eoque longo, Giganteam in molem excresceret. Addet Deus partes materiæ de perditas vi caloris naturalis, vel supplebit ex alio corpore, si illa, cum quibus decedit homo, sufficientes non sint ad magnitudinem, aut Corporis Christi Domini exæquandam, aut corporis, quod homo haberet, si peruenisset ad ætatem Christi. Sed quid continget si duo homines moriantur cum eisdem partibus materiæ? Consulatur Suarius tomo. 2. in 3. p. disp. 44. sect. 2. v. *fundamento Durandi.* Et animaduertit volo, cum in scriptura sacra non minus dicatur resurrecturum idem corpus, eademque caro, quam idem homo, vrgeri Aduersarium non minus, quam nos difficultate proposita. Inquies, idèntitas moralis nõ est vera, sed penes apparentiam, & accidentia externa. Ergo non bene saluatur illud Iobi v. 27. in cap. 19. *Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspècturi sunt, & non alius.* Fieret enim satis illi identitari, si alius homo similis resurgeret. Respondeo, fieri satis identitati morali vt cum que, non autem veritati resurrectionis, ad quam opus est, vt idem homo secundum animam, & corpus maiori ex parte, & non alius similis resurgat; tum quia è diuina iustitia est, quòd idem homo præmio afficiatur, vel supplicio, tum quia docente S. Gregorio lib. 14. *Moralium cap. 27. Non rectè resurrectio dici potest, vbi non resurgit quod cecidit, & docente S. Damasceno lib. 4. de fide orthodoxa c. 18. Resurrectionem dicentes, corporum resurrectionem intelligimus. Resurrectio enim nihil aliud est, quàm secunda eius, quod cecidit resurrectio. Ex quo efficitur, vt illud ipsummet corpus, quod interit, & dissoluitur, tandem interitus expers ad vitam rediturum sit.* Quare à Deo disponentur eo pacto res, vt in eadem materia maiori ex parte resurgat homo, sub qua vitam finiuit, eritque idè omnino physicè quoad animam

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

quoad partes verò materiæ erit partim idem physicè, partim idem moraliter, seu penes prudentum hominum considerationem. Qui est sensus Iobi in superioribus verbis, & in aliis immediatè antecedentibus v. 26. *Rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum,* nec non Concilij Toletani vndecimi in istis insertis Confessione fidei. *In ea carne resurgemus, in qua viuimus, consistimus, & morimur.* Inquies iterum, resurrectio Christi fuit exemplar nostræ resurrectionis. Sed Christus resurrexit idem numero physicè, qui vixerat homo. Ergo & nos resurgemus idem numero physicè, qui vixerimus homines. Respondeo, tum rationè perfectam exemplaris non requirere æqualitatem in omnibus, sed proportionem, quæ sunt verba Suarij tom. 2. in. 3. p. disp. 50. sect. 5. v. *secundò consilij et,* tum Christum non resurrexisse eundem numero physicè hominem qui vixerat, & mortuus est, nam in resurrectione resumpsit sanguinem effusum à tempore, quo in horto orauit; & proinde anima re vnita corpori informauit aliquas partes, quas non informabat quādo est separata à corpore, & fortè plus sanguinis resumpsit, quàm qui effusus est à tempore illo vsq; ad instans mortis, & vsque ad vulnus læcæ, nec est certum resumpsisse totum sanguinem, quem habebat in instanti mortis. Ex quibus omnibus videndis apud Suarium suprà disp. 47. sect. 3. fit, Christum non resurrexisse eundem numero physicè hominem, qui vixerat, & mortuus est, præsertim si sanguis informetur anima rationali, vt probabilissimum est; sed etsi non informetur, pertinet tamen ad integritatem, & veritatem naturæ humanæ, & hominis, ideoque hic erit physicè numero diuersus pro diuersitate numerica sanguinis. Ad hæc, præputij in corpore resurgentis Christi supplementum ex aliqua parte materiæ, quæ cum extitisset in Christi corpore, deperdita fuit per cõtinuam nutritionem, quo pacto discursu treperitus Suarius disp. illa 47. sect. Bollandus in Actis SS. die 1. Ianuarij nobis suppeditat argumentationem non tenendam, quæ id ipsum fulciamus.

48 Iam quod additur in secundo argumento de homine puero, & sene Lenidense est, homo enim senex est idem adæquatè non physicè, sed moraliter secum vt puero; diminutio namque, & accretio partium inperceptibili fit modo paulatim, ac successiuè, imò etsi heret subitanè, sufficeret accidentium similitudo, vt item moraliter iudicaretur. Dicta de homine, in quo manet sèper inuariata physicè forma rationalis, extende à fortiori in alia viuentia irrationalita, in quibus non solum partes materiæ sed etiã partes formæ variantur physicè per vegetationem, aut nutritionem. Et mihi siue in homine, in siue in aliis viuentibus irrationalibus difficile est non variari physicè totalitatè illam adstructam à Neotherico, dum physicè variantur partes, ex quibus resultat. Sicut enim, *vbi pars deest, totum esse non potest*, vt docet S. Fulbertus Carnorensis serm. 3. Contra Iudæos, Sextusque Philosophus l. 8. aduersus Mathematicos titulo de toto, & parte, lib. 3. Pyrrhoniæ Hypotyposeon c. 12. & vt argumentatur sapientissimus Idiota in Psal. 15. v. 1. *sicut, destructa vna parte vniuersi destruitur totum vniuersum,* quæ scilicet totum est per aggregationem: ita variatis physicè partibus, non potest non variari physicè totum. Adicit ibi Fulbertus; *vbi totum est, partes quoque esse, necesse est. Quod si vna parte pereunte nomen totius perit, quanto magis cunctis pereuntibus, totum non subsistit?* Quæ verba huc etiam deferuiunt;

existentque nos, vt transcribamus alia Iustiniani Imperatoris in Ediçto suæ fidei transmissio ad Ioannem Papam II. in quibus non obscure indicat indistinctionem totius à partibus. En illa: *Cum compositionem dicamus, necesse est, confiteri, & partes in toto esse, & totum in partibus cognosci.* Similia ex Ioanne Maxentio refert Vazquez tomo 1. in 3. p. disp. 16. cap. 4. n. 24. Et tam Iustinianus, quàm Maxentius videntur institisse Aristoteli lib. 4. Physicorum c. 3. textu 23. tradenti, partem esse in toto, & totum in partibus, eo quòd totum non sit diuersum à partibus. Martianus Capella lib. 4. de nuptiis Phylologiae, & Mercurij, consentaneè etiam ait, *Partes sunt, quæ in toto esse intelliguntur, & ex quibus totum constat.* Omitto geminam ad secundum argumentum responsionem, alteram fundatam in doctrina Durandi super 4. disp. 44. q. 3. asserentis, non esse de conceptu huius numero hominis has determinatè partes materiæ; sed has, vel illas, indeterminatè ac disunctiue: alteram acceptam ex Magistro sententiarum in lib. 2. dist. 30. Abul. ad c. 2. Math. 243. opinantibus, partes materiæ, cum quibus homo generatus fuit, pertinere ad essentiam hominis easque semper in homine perseverare, quin deperdantur vi caloris naturalis, reliquas verò per mutationem comparatas non esse essentielles, sed integrales respectu huius numero hominis. Omitto, inquam, ne occasione argumenti, quod tam perspicuè, ni fallor, est dilutum, ingrediar tramites difficultatibus plenos.

49

Tertium argumentum instatur, in composito suppositali ex natura humana, suppositalitate verbi diuini, quod compositum est totum per se, & differt à toto per accidens, quin vt quid distinctum resulteret ex collectione naturæ, humanæ, & suppositalitate verbi diuini, & quin sit integritas eius collectionis. Scio, Gabrielem à Porta dixisse, compositum ex natura humana assumpta, & persona diuina assumente distinctum esse ab vtraque. Sed hoc supra est reiectum satis efficaciter, præcipue in n. 29. Et fundamentum Gabrielis apud Martinonum non aliud probat, quam vnionem substantialem inter naturam humanam, & personam diuinam, quæ vnio distinguitur ex parte rei ab extremis vnitis. Scio etiam, non neminem affirmasse, Christum, prout est homo, non esse vnum per se, neque ens per se, & cum præuideret, posse contra ipsum inferri, Ergo Christus, inquantum homo, est ens per accidens, Respondit distinguendo consequens, id est, aliquo accidenti constitutum, negatur consequentia, id est, consistens formalissimè in collectione conceptuum, seu entitatum realiter distinctarum, conceditur consequentia. Cumque ulterius videret, inferri posse, Ergo Christus propriè homo non est; dixit, sicut album est propriè album, licet sit ens per accidens, ita Christus est propriè homo, etiam, si vt homo sit quodam modo ens per accidens. Res hæc est, in qua cautissimè loqui oporteat nobis, & ad certam regulam ne verborum licentia, etiam de rebus, quæ his significatur, impiam gignat opinionem, vt monet S. August. 10. de c. 23. *Et verò sicut anima rationalis & caro vnus est homo, eo quidem pacto, vt sit vnum per se, & ens per se; ita Deus, & homo vnus est Christus, eo etiam pacto vt sit vnum per se, & ens per se, repositusque in categoria substantiæ ad modum, quo alij meri homines.* Neque dici potest, non aliter esse vnum per se, & ens per se, quàm illud, quod constitueretur ex duabus v.g. formis substantialibus vnitis physicè, aut ex Angelo, & animo

rationali, in quibus compositis nulla pars esset accidens.

S. Thomas 3. p. q. 2. art. 6. docet naturam humanam non fuisse accidentaliter vnitam verbo Dei; & sensu præcisè non est, vnionem non fuisse accidentalem, quatenus ea vocetur vnio accidentalis, quæ terminatur ad aliquod accidens. Sed prætereà neque fuisse per modum accidentis vti est vnio vestis ad corpus, Et id patet ex argumento. *Sed contra vbi sic fatur, Illud quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum, vel quale, vel aliquo alio modo se habens.* Si ergo humana natura accidentaliter adueniret, cum dicitur, *Christus est homo, non prædicaretur quid, sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens.* Quod est contra Decretalè Alexandri Papæ dicentis, cum *Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audet quidam dicere, quòd Christus secundum quòd est homo non est quid?* Notentur, verba, cum S. Th. tum Alexandri Papæ tertij, Ne ab eis vel transuersum vnguè dicatedur. Subticeo multa expensa à Theologis præsertim à Petro Hurtado disp. 21. de Incarnatione per totam S. 3. vt comprobent ex Conciliis & Patribus, vnionem Hypostaticam esse substantiam, & Christum esse ens per se, neutiquamque per accidens, quemadmodum Petrus merus homo est ens per se, & vnio creatæ substantiæ, cuius vices gerit increata, respectu naturæ humanæ Christi, est substantialis in Petro. Sed non filebo Decretalem Alexandri tertij relatum cap. cum *Christus*, de Hæreticis, transcriptam ex Concilio Lateranensi sub eodem Alexandro p. 49. c. 20. haberi integram apud Baronium anno Christi 1179. n. 13. his verbis: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Vuillelmo Semensi Archiepiscopo salutem. Cum in nostra olim esses presentia constitutus, tibi vna voce iniunximus, vt suffraganeis tuis Parisiis tibi adscitis ad abrogationem prauæ doctrinæ Petri quondam Parisiensis Episcopi, qua dicitur, quòd Christus, secundum quòd est homo, non est aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde siquidem est, quòd fraternitati tuæ per Apostolica scripta mādamus, quatenus quòd tibi, cū presens esses, præcipimus, suffraganeos tuos Parisios conuoces, & vnà cum illis, & aliis viris Religiosis, & prudentibus præscriptam doctrinam studeas penitus abrogare, & à Magistris scholaribus ibidem in Theologia studentibus, Christum sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima, & corpore consistentem præcipias edoceri: vniuersis firmiter, & strictè iniungens, quòd doctrinam illam de cætero nequaquam docere presument sed ipsam penitus detestentur.* Sic Papa Alexander. Quod si Franciscus Pena, & P. Vazquez vidissent integram hanc epistolam, neutiquam existimassent, directam contra Manichæos negantes Christo veram humanitatem. Est igitur scripta aduersus Petrum Lombardum Episcopum Parisiensem, & sententiarum Magistrum cognominatum. Et id indicat Scotus dum in 3. dist. 6. q. 3. animaduertit, opinionem reprobata ab Alexandro non fuisse hæreticam tempore Magistri, cuius obitus paulò antea contigit, anno scilicet 1164. Hinc qui ad vnguè percipere velit damnatam ab Alexandro sententiam adeat Magistrum lib. 3. si autem legat dist. 10. mirabitur, Vazquem esseuerasse tomo 1. in 3. p. disp. 17. c. 5. nullam esse in Magistro mentionem, quòd Christus, inquantum homo est, non sit aliquid. Penfitata verò diligenter vtraque distinctione comperiet, quàm genuinè Theologi antiqui intulerunt definitum

definitum esse à Pontifice, hominem prædicari de Christo vt aliquid, seu vt quid, & non vt accidens. Fatetur Vazquez veram, & Catholicam esse doctrinam eius illationis, sed illegitimè deductam ex decreto Pontificio. Ob cuius auctoritatem concludo, Christum, pro vt est homo non esse ens per accidens, alioqui homo prædicaretur de Christo per accidens, & non per se. Nec abeat absque expensione, *perfectum hominem, ac verum consistere ex anima, & corpore*, vt decernitur ab Alexandro; similiterque ab Innocentio tertio *c. In quadam* de celebratione Missarum, ibi *Adesse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum coniunctione verus homo subsistit*. Addo ex concilio Franco fordienfi, *in nomine hominis totum quicquid hominis est* (id est vt antea explicuerat, animam, & corpus) *intelligi*. Ergo homo non consistit adæquatè in aliquo extra animam, & corpus, nec intelligitur totum quicquid hominis est absque anima, & corpore formaliter. Reuertor ad Angelicum Doctorem.

51 Qui in q. illa 2. art. 9. docet, vnionem diuini verbi cum humanitate esse omnium maximam in ratione vnionis neccentis extrema realiter distincta, & speciatim respondens ad 2. art. *vnitas diuina persona est maior vnitas, quam sit vnitas, & persona, & natura in nobis. Et ideo vnio Incarnationis est maior quam vnio anime, & corporis in nobis* S. Bernardus iam antea dixerat, *Iner omnia, qua rectè vnum dicuntur, arcem tenet vnitas Trinitatis qua tres persone vna substantia sunt: secundo loco illa præcellit, quæ è conuerso tres substantia vna in Christo persona sunt*. Sic l. 5. de consideratione ad eugenium. Si autem vnio Hypostatica non faceret vnum per se, neque ens per se, nequaquam esset maxima in ratione vnionis; cum non deseruaret ad maximam vnitatem, qualis est vnitas per se. Ad hæc; ipse S. Thomas 3. p. q. 17. art. 1. tradit, Christum esse simpliciter, & absolute vnum, quamuis hoc prædicatum in neutro genere sumatur. Et sermo est de vno per se, vt explicat Suarez ibi, qui disp. 4. Metaphysicæ sect. 3. num. 15. proponit tanquam constans in Theologia Christum vt compositum ex Deo, & humanitate esse vnum simpliciter, quatenus vnum simpliciter propriè, & in rigore dicitur id, quod est vnum per se. Scripseratque antea Suarez in n. 8. certum vniuersim esse, quod compositum ex natura, ac substantia sit verè, ac propriè ens per se, & vnum per se; imò inter composita, quæ sunt ens per se, & vnum per se conuenire supremum gradum composito ex natura, ac substantia, animaduertit Auesà q. 5. Philosophiæ sect. 5. v. *ex his patet*.

2 Omissa alia instantia tertij argumenti desumpta ex composito continuatiuo duarum partium materia, aut formæ substantialis, quod est vnum per se, & ens per se, docente Aristotele lib. 5. Metaphysicæ cap. 7. rursus que lib. 10. cap. 1. & consentiente Petro Hurtado disp. 15. Physicorum sect. 1. Francisco Alfonso disp. 25. Physicorum sect. 1. aliisque, dum agunt de continuo; cum tamen ex duabus partibus materiae aut formæ substantialis vnitis non resultet tertia entitas. *Omnia* (enim) *membra corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt*: in quibus verbis 1. ad Corint. cap. & v. 12. Apostolus insinuat, corporis vnitatem non in alio consistere, quam in multis membris vnitis. Omissa, inquam, hac alia instantia, quia Modernus ille negat, compositionem continuam

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

esse ens per se, nec vacat de hoc puncto litem ipsi intentare, iam absolute Respondeo, id quod sufficit, vt ex his partibus, & non ex illis resultet causaliter tertia entitas, quæ penes Aduersarios sit totum per se, sufficere etiam, vt sine resultantia tertiæ entitatis distinguatur totum per se à toto per accidens. Vnde sicut ex materia, & forma vnitis resultat tertiæ entitas per Aduersarios, quia vniantur physicè tanquam partes substantiales habentes inter se proportionem per modum potentia, & actus substantialis, ita quin resultet ea tertiæ entitas, constituent se ipsis totum per se, distinctumque à toto per accidens; in quo vel non interuenit vnio physica partium (& totum huiusmodi non est propriè totum per modum vnitis; & quamuis esset, non deberet assignari ratio vnioeca inter ipsum, & quoduis aliud totum per accidens potiori iure, quam inter totum per se, & totum per accidens) vel si vnio interueniat, omnes partes sunt accidentales, aut saltem vna ex illis; vel si omnes partes sint substantiales, & nulla accidentalis, tamen non gaudent certa quadam aptitudine, & propositione requisita ad constitutionem totius per se, & vnitis compositi per se. Quod totum, & vnum compositum per se tam longè abesse debet à tertia entitate simplici, vt potius nec esse sit eam formaliter excludere, ne vnitas compositionis coincidat cum vnitate simplicitatis. Quod axioma ascitum, & extortum in confirmationem argumenti Consule num. 71. Exercit. sequentis. Et verò si ex duobus entibus in actis non possit vlla ratione fieri vnum per se multo minus poterit fieri addito alio tertio.

Quartum argumentum instatur, sicut præcedens, in composito ex natura humana, & subsistentia verbi diuini, in composito etiam ex genere, & differentia, vt utrumque enim constituitur ex partibus, vel quasi partibus simul sumptis, & vnitis ergo cum nihil possit cõstituere semetipsam, distinguetur (dissentiente Aduersario) primum à natura humana, & subsistentia verbi diuini, secundum autem exempli causa, homo, metaphysicè consideratus, ab animali rationali. Optima prætereà est instantia incomposito per accidens ex pariete, & albedine; pessimumque discrimen ibi assignatum. Etsi enim albedo sola per modum formæ constituat parietem album; at per modum subiecti intrat ipse paries. Et sicut vera est illa propositio: *Paries est albus* ita vera est hæc, *materia est animata*. Ideo autem non vera ea propositio, *Anima rationalis, aut materia est homo*, vt neque ista, *Paries est albedo, aut albedo est Paries* quia in priori distinguitur inadæquatè, & in posteriori adæquatè prædicatum à subiecto. Instatur denique argumentum in totalitate numeri binarij, quæ non distinguitur à duabus vnitatibus, per quas constituitur, *neque enim aliud est numerus, nisi vnitatum compositio*, vt docet S. Greg Nilf. lib. in Exameron, & alioqui numerus binarius euaderet in ternariū, vt parcam alijs rationibus, quas Nuperus, qua cum disceptatio est, intorquet aduersus totalitatem in quantitate numeri distinctam, dum in dialectica disputat de prædicamento quantitatis. *Non enim oportet ex eo, quod in confesso, est sed ex eo, quod in ambiguo, quæstionem instituere*, quæ est præceptio S. Iustini Martyris in responsione ad quæstionem 143. Orthodoxorum. Sed & ipse modus arguendi implicat in terminis. Nā si partes compositi substantialis simul supra, & vnita cõstituunt

53

totum per se. Ergo totum per se distinguitur ab illis realiter, nihil enim potest sic distingui ab eo, per quod constituitur, si quidem non aliud sit res constituta, quam formalia sui constitutiua. Falsum insuper est, nihil posse constituere se ipsum per identitatem, Deus namque se ipsum identice constituit, licet neque se componat, neque se causet, quia compositio arguit partes, & causa distinctionem simpliciter à causato, Deus verò & partibus caret, & à seipso est simpliciter distinctus. Ad argumentum dico in forma cum Ioanne Gonsalio Martino lib. 1. Physicorum disp. 4. q. 1. ne in voce *Constituere* hæreatur, partes simul sumptas, & vnitas constituere totum, componere, & causare illud, si accipiantur copulatiuè, aut distributiue, secus si accipiantur copulatè, aut collectiue nam primo modo significant hanc, & illam partem, quarum qualibet constituit, componit, & causat intrinsecè totum distinctum inadæquatè à qualibet; aut secundo modo significant totum vt totum, quod est omnino indistinctum ab ipsis. Vel dici potest cum Auerſa, partes simul sumptas, & vnitas id est, dum simul sumuntur, & vniuntur, constituere, componere, & causare totum, non verò vt simul sumptas, & vt simul vnitas, id est, quatenus reduplicatiue sumuntur, & vniuntur simul.

54 Replicabis; pars nulla vt diuisa à reliquis constituit totum. Ergo nulla, nisi vt reliquis vnita, constituit. Ergo omnes vt vnita constitunt. Negatur sola hæc postrema consequentia, quia omnes partes vt vnita nullam à se ipsis distinctionem realem continent; secus verò vna pars vt vnita ab altera vt vnita, & respectu vnus atque alterius gerit se vnio tanquam formalis ratio constituendi totum. Quod an distinguatur ratione ratiocinata, vel solum ratiocinante à partibus vt vnitas? Quæstionis est. In qua adhæreo Auerſæ, Petro Hurtao, & Francisco Alfonso, posteriorem tantum distinctionem approbantibus, non enim est, cur magis distinguatur compositum à partibus vt vnitas, quam homo ab animali. Exhibeo rationem à priori, quia partes vt vnita, seu vnium prædicantur formaliter de composito, & hoc de illis, seu de illo. Ergo non distinguuntur nisi ratione ratiocinante penes conceptum implicitum, & explicitum. Inquies, compositum distingui ratione ratiocinata, tum ob attributum vnitatis consequentiam ad entitatem compositam, tum quia compositum vt est vnum, refertur ad connotatum diuisionis in plura; partes verò vnita referuntur ad connotatum pluralitatis, & diuisionis. Non eo inficias, dici hæc ingeniosè, si concipiatur compositum vt præscindens ab vnitatis simplicitatis, & compositionis, partes autem vnita concipiuntur determinatè secundum vnitatem compositionis. Negandum tamen absolutè est, posse compositum aliter concipi, quam secundum compositionis vnitatem, quæ est pluralitas plurium partialium, seu diuisio in plura adæquata, proindeque non est attributum entitatis compositæ, sed ipsamet entitas composita formaliter.

***

SECTIO V.

Diluuntur argumenta in fauorem entitatis, quæ in composito ex materia, ac forma vnitas sit simul totalitas, & subsistentia.

55 **R**eslant eleuanda Recentioris argumenta pro indistinctione subsistentiæ à totalitate compositi substantialis ex materia, & forma. Primum est, compositum resultans ex corpore, & animo rationali est homo, circumscripto quouis alio. Sed nequit esse homo, quin suscipiat, & persona sit. Ergo &c. Minor, & consequentia liquent. Probatur Maior, tum quia homo est formalissimè animal rationale, videlicet principium radicale, & vt quod sentiendi, & ratiocinandi. Atqui compositum resultans ex corpore & animo rationali teorſim à quouis alio est tale principium. Tum quia à Sanctis Patribus allegatis supra, & à Philosophis Ethnicis non rarò definitur homo præcisè compositum ex anima rationali, & corpore. Secundum, persona ex Beethio lib. de duabus Christi naturis est *rationalis natura indiuidua substantia*. Sed hoc totum numero per se, quod ex anima rationali, & corpore resultat, est se ipso rationalis natura indiuidua substantia. Ergo se ipso, & independentè à quocumque alio est persona. Tertium, actiones sunt suppositorum, iisque attribuntur, vt ex omni Philosophorum schola pronuntiat Ioannes Thessalonicensis in Concilio Florentino sect. 18. At actiones partium tribuntur toti. Vnde Aristoteles lib. 1. de Anima cap. 4. textu 64. scribit *Dicere autem, animam irasci, vel timere, simile est, ac si quispiam diceret, animam texere, vel edificare; nam melius est fortasse dicere, non animam, sed hominem animam misereri, vel discere*. Quartum subsistentia compositi ea est, quæ sustentat quicquid est in composito, & cui insunt, atque inexistunt omnes partes tam essentielles, quam accidentales, iisque subsistit. Sed omnes partes substantiales, omniaque accidentia insunt, & inexistunt composito, & toti per se. Ergo ab hoc est indistincta subsistentia. Quintum, substantiæ concretæ ex materia, formaque substantialibus habent subsistentiam realiter distinctam, non sic substantiæ simplices quales sunt Angeli. Sed huius diuersitatis ratio non alia est, nisi quòd priorum substantiarum natura consistat in materia, ac forma vnitas, subsistentia verò in toto per se resultante ex eis, distinctoque realiter ab eis; cum tamen posteriorum substantiarum natura consistat in partibus metaphysicis, & subsistentia in toto per se metaphysico, cui speciale est resultare ex partibus, neque ab illis realiter distingui.

56 Huius quinti argumenti falsa est Maior quoad secundam partem de indistinctione reari subsistentiæ à natura Angelica. Et licet vera esset, non video, cur totum per se metaphysicum non sit distinguendum à partibus metaphysicis eo genere distinctionis, quo ipsa partes inter se, nimirum aux ratione ratiocinata, aut virtualiter intrinsecè, si totum per se physicum distinguatur realiter à partibus physicis. Neque item video, vnde probetur, subsistentiam identificari cum toto per se resultante realiter ex materia, ac forma vnitas, etià si gratis admitterè, distingui realiter, resultareque ab his.

Quarti

57 Quarti argumenti maior nimis Grammaticè proponit conceptum subsistentiæ competentis composito, neque enim subsistentia est subiectum, in quo recumbant partes, siue essentielles, siue accidentales compositi, sed potius est terminus, & complementum partium essentialium, sustentaturque, vel recipitur in eis, vel vnitur tanquam terminus purè intrinsicè. Fateor, Hypostasim, subsistentiam, suppositum aliquando dici, sustentare naturam. Sed tunc aut attenditur tantum ad etymologiam vocum, & non est semper idem id, à quo imponitur nomen ad significandum, & id, ad quod significandum nomen imponitur, vt inquit S. Thomas 1. p. q. 3. art. 8. aut consideratur logicè suppositum tanquam concretum, cuius rectum, ac subiectum est supposititas, & obliquum, atque forma est compositum, proindeque concipitur illa, vt habens in se compositum, & hoc vt habitum ab illa. Idemque est de Hypostasi, ac subsistentia sumptis in concreto. De quo Cardinalis Lugus disp. 12. de Incarnatione sect. 3. n. 33. & disp. 13. sect. 3. Sed quid prodest ea consideratio? Ignarus non sum, Vvadingum Nostrum disp. 4. de Incarnatione dub. & §. 3. dicere, subsistentiam diuini Verbi sustentare humanitatem Christi per intluxum, qui similis sit materiali influxui subiecti erga accidentia, & materiæ erga formas materiales, demptis tamen imperfectionibus. Ast hæc opinio valde singularis est. Et Patres dum dictitant, humanitatem inexisterè verbo, sustentari à verbo, non aliud volunt, quam sicut Deus quamlibet creaturam sustentat in esse suo, & hominem sustentat in esse, & subsistentia humana, siue in basi creata, sic hominem Iesum in gradu & persona Dei, siue in basi increata sustentat. Quæ sunt appositissima verba præclarissimi Theologi P. Alfonfi Salmironis tom. 2. tract. 27. p. 279. Quamuis verò in subsistentia verbi respectu humanitatis permitteretur Vvadingi sententia, nihil tale ipse cogitat de subsistentiis creatis respectu suarum naturarum, quin potius in n. 57. illud remouet. Minor haud quaquam est solidior, si quidem entitati illi, quam ex abundanti permitto esse totum per se distinctum à partibus copulatis non in sit, neque inexistant ipsæ partes, sed contra totum per se in sit, & inexistat partibus, afficiatque eas, vel tanquam forma, vel tanquam terminus purè intrinsicè.

58 Ad tertium fateor, actiones esse suppositorum, & compositorum, tribuique vtrisque eas, quas efficiunt partes. Hinc autem neutiquam infertur, composita ex materia, & forma vnitis non distinguui à suppositis: quamuis enim distinguantur, poterunt tam compositis, quam suppositis attribui.

59 Ad secundum, amplector definitionem personæ traditam à Boethio, recidentemque in idem cum alia Ioannis Theſſalonicensis sessione 19. Concilij Florentini, Richardi Victorini lib. 4. de Trinitate cap. 18. & sequentibus, videlicet. *Natura rationis capax, incommunicabilis existentia.* Nego tamen, totum per se, siue consistens in anima rationali, & corpore vnitis, siue resultans ex

eis, licet seipso singulare sit, & actu existens in rerum natura, esse seipso substantiam indiuiduam prædicabiliter, & incommunicabilem existentiam: habet namque id à subsistentia distincta, per quam redditur incommunicabilis supposito alteri, quatenus per eam communicatur proprio supposito, fitque independens ab alieno. S. Anselmus cap. 2. de Incarnatione Verbi, quædam habet verba, quæ ab arguente velim notari, *Qui non potest intelligere (sic S. Anselmus) aliquid esse hominem, nisi indiuiduum, nullatenus intelliget, hominem nisi humanam personam: omnis enim indiuiduus homo persona est: Quomodo ergo iste intelliget hominem assumptum esse à Verbo, non personam, id est, aliam naturam non aliam personam esse assumptam?* In his verbis S. Anselmus docet, hominem, & personam distinguui debere ab indiuidua substantia humana sumpta pro singulari præcisè substantia. Videatur n. 4. Exercit. 8.

60 Primum argumentum conficitur etiam a Durando in l. dist. 34. q. 1. n. 4. & 15. pro indistinctione tam reali, quam rationis ratiocinatæ inter humanitatem, & subsistentiam propriam. Ad illud respondeo, compositum, siue consistens formaliter in corpore, & animo rationali vnitis, siue ex eis realiter resultans, esse hominem per modum naturæ, & abstracti, id est, esse naturam humanam & humanitatem; non verò esse hominem per modum suppositi, & concreti id est, non esse suppositum, neque concretum constitutum ex natura humana, & subsistentia: & licet secundo hoc modo nequeat esse homo, quin subsistat, & persona sit, secus primo modo. Dumque de finitur homo præcisè compositum ex anima rationali, & corpore, attenditur explicando homini per modum naturæ, & abstracti, quin curetur de explicatione illius per modum suppositi, & concreti, nisi velis subintelligi tacitè subsistentiam, vt potè communem omni substantiæ tam secundæ, quam primæ. Duplex illa significatio vocis *homo*, vt poneretur iam pro sola natura humana, iam pro persona temporibus saltem antiquis, eaque de causa permulti Patres insistentes priori significationi dixerint, Verbum Diuinum assumpsisse hominem, illustratur eruditissimè ab Vvadingo disp. 12. de Incarnatione dub. 3. & ab Halloix in notationibus ad cap. 5. vitæ S. Hierothæi; addo Philippum Presbiterum, optimum S. Hieronymi Auditorem. l. 2. in Iob c. 31. pag. 140. vbi inquit, *Credimus, Salvatore verum hominem assumpsisse.* Ex dictis de homine patet responsio ad id, quod de animali rationali affert Neothericus; quem iam ex parte mutasse sententiam audio, nouaque facie daturum in lucem vnà cum integro Philosophico cursu. Sed ego inueniendæ veritatis studio, & sine præiudicio arctissimæ inter nos amicitie priores curas in Manuscriptis contentas refutaui, memor illius dicti Stratij Papinij l. 1. Sylvarum ad Stellam, *Nec quisquam est illustrium Scriptorum, qui non aliud operibus suis se remissiore præduserit.* Prodeant vtinam in publicum posteriores curæ elimatiores, ex quibus rei Philosophicæ insignem accessum speramus.

EXERCITATIO QUINTA.

De Empyreï materia prima.

STABILIVI in Exercitatione superiori, Empyreum constare materia prima, forma substantiali, vnione necente ipsas, & substantia complete. Eritopus, laborque sequentium toto hoc libro penitiùs exenterare prædictorum naturas. Et imprimis materia primæ.

SECTIO PRIMA.

An Empyreï materia distinguatur specie à materia reliquorum corporum.

I Numero distingui, extra litem est, Specie verò tradit Bañez p. 1. q. 66. art. & dubitatione 2. circatertiam conclusionem in prima conclusione. Tostatus in cap. 13. Exodi q. 53. vt illum interpretatur Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 5. n. 2. qui. n. 3. tenet, diuersam esse specie à materia non solum sublunarium corporum, sed etiam aliorum cælestium Molina disp. 5. de opere sex dierum §. *Ad secundam* fatetur, posse id probabiliter defendi, vt & Bonfrerius cap. 1. Genesis v. 2. §. *Peres secundo*. Arriaga tomo 2. in 1. partem disp. 29. sect. & subsect. 2. n. 13. propter altissimum finem, ad quem Empyreum est productum: vbi interpretatur Tostatus, quatenus senserit, istud cælum non esse compositum ex materia, ac forma. Petrus Hurtadus disp. 1. de cælo sect. 2. §. 26. ait, nihil certi posse affirmari de conuenientia, aut differentia materia cæli Empyreï, & sublunaris, quia possunt esse eiusdem speciei, & possunt esse diuersæ, concluditque, se nescire, quid factum sit, licet disp. 12. Metaphysicæ sect. 3. §. 14. dicat, Empyreum differre ab homine in specie ratione materia, & ratione formæ. Rubius lib. 2. Physicorum cap. & q. 1. n. 19. item lib. 2. de cælo cap. 5. q. 3. tradit, materiam Empyreï esse diuersæ valde conditionis à materia aliorum corporum cælestium, & subcælestium. Adstipulari videntur Posseuinus lib. 11. Bibliotheca selectæ c. 7. Alexander Valignianus lib. 2. Iaponensis Catechismi Christianæ fidei Concione 4. Petrus Ribadeneyra in festo Conceptionis Deiparæ Virginis, quo loco inquit, Empyreum esse cælum alterius substantiæ, Chrysostomus Caberus tract. 1. Physicorum disp. 2. dub. & n. 5. scribit, neminem inficiaturum, materiam Empyreï differre specie à sublunari: rursus dubio 6. n. 18. pronuntiat, diuersam esse specie à materia cælestium, ac sublunarium corporum. Ex antiquioribus citari possunt Mauburnus in Roseto exercitiorum spiritualium tit. 38. Alphabeto 75. lit. D, Georgius Venetus de Harmonia mundi cantico 1. tom. 3. concentu 6. tomo 4. concentu 32. Cantico 3. tomo 8. concentu 5. S. Anastasius Synaita libr. 3. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus ait, *Materia eiusmodi* (loquitur de materia corporis humani) *nulla in supernis illis consistit regionibus*. Et lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, *Cur*

non secundum quoque cælum, sicut primum fuit indigena, sed tanquam aliqua externa regione ipsum extulit ex terra, & ex eius guttis. Denique quotquot diuersificant specificè materiam Sydeream à sublunari, separabunt consequenter Empyream: & hanc etiam à sydeream, quotquot sydereorum corporum inter se materias. Harum opinionum Patronos videbis in Connimbricensibus lib. 1. de cælo c. 2. q. 6. ait. 2. & 4. in Raphaelæ Aueria. q. 33. Philosophiæ sect. 6. & 9.

Ex aduerso Guilelmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso parte 1. cap. 36. Guilelmus Vorriolong. in 2. dist. 10. parte 1. conclus. 1. art. 2. videntur denotare, Empyreum constare eadem materia in specie, quâ corpora reliqua. Huc forsitan respexit S. Athanasius (aut quisquis est Author quæstionum ad Antiochum) dum dixit q. 9. *Sciendum vero, quòd quemadmodum natura hominum vna, & vnus homo dicitur, multi item sunt homines; sic etiam calorum natura vna, & vnum cælum dicitur in diuina scriptura, & celi multi*. Sed hæc verba, (quibus similia alia S. Anastasij Sinaitæ & Gennadij Constantinopolitani leges in. n. 47. & 43. Exercit. 2.) vnitatem etiam specificam formarum omnium cælestium indicant, ideoque aut nimis, aut nihil fauent. Alium Authorem pro hac parte non reperi. Ea tamen mihi gratior est. Quam vt probem, non vtor rationibus petitis ex repugnantia diuersitatis specificæ inter materias. Talem repugnantiam nullatenus agnosco.

DIGRESSIO

Possibilis est Diuersitas Specifica inter materias.

Moueor primo, quia conceptui primi subiecti substantialis non repugnat partitio in varias species, imò & genera naturalis, supernaturalis, materialis, & spiritualis. Non repugnare primum subiectum substantiale, quòd supernaturale sit, concedent quotquot astruunt, possibilem esse substantiam supernaturalem, aut saltem non concedendi nulla appareat ratio, siue tale subiectum sit spirituale, de quo statim, siue materiale. Videatur sect. 2. Exercitationis sequentis, vbi contendo, possibilem esse formam substantialem supernaturalem. Rursus non repugnare primum subiectum substantiale, quòd spirituale sit, tenentur fateri, quotquot iudicant, possibilem esse substantiam spiritualement compositam substantialiter ex duplici parte, quarum vna sit subiectum, & alia forma. Pro qua opinione argumentatus sum in n. 3. Exercitationis præcedentis.

præcedentis. Nominari solet materia illud subiectum, etsi spirituale, quia materiam corpoream nobis notam æmularetur in munere erga spiritua-lem formam exercendo, non aliter ac vocatur materialis causa suorum actuum anima rationalis, & spiritualis, quia in eis sustentandis perinde se gerit, ac materia respectu formæ corporeæ tam substantialis, quàm accidentalis.

4 Moueor secundò, quia conceptui primi subiecti substantialis, naturalis, & materialis receptiui formarum separabilium, aut inseparabilium, non auerlatur partitio in subiectum solummodò receptiuum viuentium v.g. & in subiectum receptiuum non nisi vita carentium. Neque item auerlatur partitio in subiectum receptiuum solius formæ solaris, exempli causa (quam suppono inseparabilem) & solius formæ lunaris. Quamuis enim omnes materiæ conueniant in ratione communi recipiendi formas, differre nihilominus possunt in aliis rationibus. Consule Auersam q. 20. Philosophiæ sect. 2. & iterum q. 33. sect. 9. Confirmatur argumentum, nam ex potentia susceptiua vnius formæ substantialis non sequitur potentia susceptiua omnium, vt patet à paritate potentia susceptiua formæ accidentalis, & à paritate potentia actiua. Quòd si materia præstet influxum Physicum in formas materiales, quo fuerint perfectiores illæ, ad quas ordinetur, eò debet ipsa perfectior esse. Quare non repugnabit materia, quæ possit sustentare simi formam, non verò caballi, & alia materia, quæ possit hanc sustentare.

5 Moueor tertio, quia plures formæ substantiales in specie distincta sunt possibiles, quam quæ in hoc erunt vniuerso. Ergo non repugnat, materiam actu existentem esse incapacem illarum, capacem autem aliam, quæ in altera rerum serie posset produci. Confirmatur, non implicat contradictionem, fieri à Deo formam aliquam, quæ licet non sit supra exigentiam totius naturæ possibilis, sit tamen supra exigentiam totius naturæ existentis. Ast materia receptiua illius formæ distingueretur specie à præsentī, quia hoc non posset recipere naturaliter talem formam, cum non detur actu agens naturale valens producere illam formam; ac proinde neque dabitur passum: omni enim passo naturali debet respondere agens naturale. Motiuum hoc, & confirmatio habeant inter verisimilia.

6 Moueor quartò, quicquid manifestè non ostenditur contradictionem inuoluere, neutiquam denegandum est Diuinæ omnipotentia; sed non ostenditur manifestè, inuoluere contradictionem materiam ex se alligatam naturaliter formæ Empyreæ v.g. Talis autem materia differret specie à cælesti alia, & sublunari. Neque item ostenditur manifestè, repugnare materiam sublunarem alligatam ex se naturaliter quatuor speciebus formarum substantialium successiuè habendis, imò & vni speciei formarum substantialium corruptibilium; quæ materiæ differrent specie à sublunari de facto existente. Possem alia capita diuersitatis specificè inter materias assignare: sed sufficiunt indicata, & insequentibus nonnulla non spernenda accedent.

Expediuntur argumenta contra possibilitatem materiæ spiritualis, seu primi subiecti substantialis spiritualis.

7 PRimum nostrum motiuum in n. 3. ex parte erat, quòd non repugnaret spiritualis materia,

Nam si primum subiectum substantiale potest diuidi in spirituale, & corporeum, quidni corporeum poterit partiri in varias species. Sed contra arguitur primò, impossibilis est forma ordinata ad faciendam compositionem cum materia, quæ non indigeat ad aliquam operationem. Constat id inductione per omnia composita ex materia, & forma; & quia frustra esset compositio nisi propter aliquam operationem. Sed nulla est operatio, ad quam spirituali alicui formæ posset esse necessaria materia spiritualis. Nam si aliqua, vel erit intellectio, & volitio, vel motus localis: Non intellectio, & volitio, vt patet in elicitis ab anima rationali humana non exigentibus materiam; imò potius exigentibus iure immanentium recipi in eadem anima, à qua eliciuntur. Non localis motus sui ob eandem rationem. Localis autem motus impressus in alienum subiectum multò minus requirit materiam, cum non recipiatur in mouente, sed in moto. Secundò, si esset possibilis materia spiritualis, compositum resultans ex ipsa, & ex forma spirituali esset perfectius, quàm ipsa materia. Ergo compositum deberet connaturaliter occupare plus spatij, quàm materia; quo enim spiritus est perfectior, eo plus spatij debet connaturaliter occupare. Ast impossibile est, compositum occupare connaturaliter plus spatij ratione formæ, quàm ratione materiæ. Ergo &c. Tertio, Ens spirituale debet esse ens in actu. Ergo repugnat ens spirituale, quod sit in pura potentia; atque adeò, repugnabit materia prima spiritualis. Quarto, omnis substantia spiritualis dedit esse independentior à subiecto, quàm omnis corporea. Sed aliqua corporea sunt independentes à primo subiecto substantiali, scilicet completa tam simplices quàm composita vt tales. Ergo nulla spiritualis potest esse dependens à primo subiecto substantiali: & idcirco repugnabit forma spiritualis dependens in sui esse à materia prima spirituali. Quintò spiritualis forma, quæ ad materiam spiritualem comparetur, vt actus ipsius, foret perfectior & imperfectior rationali anima humana; perfectior quidem ob independentiam omnimodam à materia corporea; imperfectior autem ob dependentiam in conseruari à materia spirituali; & proinde ob dependentiam etiam ab actione generatiua.

8 Sextò compositum coalescens ex materia, & forma spiritualibus, esset nobilius, quàm rationalis animus humanus; superaret enim hunc in entis completi substantialis perfectione; rursus esset simul ignobilius, quia superaretur in eo, quòd non haberet totam suam perfectionem substantialem per entitatem simplicem, vt habet animus rationalis humanus. Septimò, materia spiritualis esset, & non esset intellectiua; primum, quia spiritualitas est radix intelligendi; secundum, quia cum materia sit principium singularitatis habebit limitationem, vt non valeat attingere vniuersale abstractum. Confirmaturque ex homine, qui est expers materia secundum partem quæ est intellectiua; præterea Deus, & Angelus eo quòd sint ad æquatè intellectuales, nullam materiæ subeunt compositionem. Octauò, materia spiritualis foret diuisibilis integraliter titulo materiæ, & integraliter indiuisibilis titulo substantiæ spiritualis; nam *ultima insipientia nec omnino, vel intelligentia consequens, vt incorporea natura substantialis diuisio possit intelligi*, vt ait S. Augustinus lib. 1. de Incarnatione Verbi c. 11. & in

& in lib. 2. circa medium, *Impossibile est de incorporeo diuisionem aliquam fieri.* Accinit Iulius Firmicus iniquens lib. de mysteriis, & erroribus prophanarum religionum cap. 5. *Quod potest diuidi, corpus est.* Nonò de ratione spiritualis substantiæ est, quòd sit perfectior, & actualior quauis forma materiali, & proinde quòd materiam in perfectione, & actualitate excedat, vt suadet maior nobilitas gradus spiritualis; sed materia spiritualis deberet esse omnino passiuæ, & pura potentia; hæc namque est materiæ essentia. Ergo implicat, quòd aliquid sit materia, & simul sit spirituale. Decimò, diuisio, & multiplicatio in pluribus indiuiduis est impossibilis sine quantitate. Ergo cum materia spiritualis, neque actu, neque potentia esset quanta repugnabit diuisio, & multiplicatio indiuiduorum constantium materia spirituali. Undecimò, illa forma spiritualis non esset anima, siquidem non respiceret corpus physicum organicum, sed subiectum spirituale. Aliunde verò esset anima, quia foret primum vitæ principium. Confirmatur, repugnat anima ordinata ad corpus, & quòd illud non sit organicum. Ergo multò potius erit impossibilis anima, quæ neque ad corpus ordinetur.

9 Ad primum dico primò, ordinationem formæ, & materiæ spiritualium, ad faciendam compositionem fore propter complementum substantiale vtriusque: nam hic titulus satis esset, etsi forma nullam haberet operationem, cuius de causa indigens esset materiæ. Sic accidentia corporea, si recipiantur in materia, ordinantur ad faciendam compositionem cum ipsa propter complementum accidentale accidentium, & materiæ, quamuis hæc non efficiat, neque recipiat transeuntes operationes illorum; quæ separata diuinitus à materia, vt in Eucharistia, operantur ad extra æquè connaturaliter ex se, ac si essent coniuncta. Secundò, pater effectus recensos possibiles esse alios spirituales, ad quos inadæquatè recipiendos, vel efficiendos deseruiret materia spiritualis; excogitari namque potest aliud accidens spirituale commune formæ, & materiæ; proindeque recipiendum in hac inadæquatè; excogitari etiam potest alius effectus spiritualis non producendus à forma in extraneo supposito, nisi ex consortio materiæ coefficientis. Tertiò, materiam spirituales posse esse necessariam tanquam receptaculum inadæquatum specierum intelligibilium, & operationum, quarum in argumento sit mentio. Nam licet eunc existentes non recipiantur in materia corporea, neque spirituali; cur impossibiles erunt aliæ, quæ ob diuersam suæ naturæ conditionem exigant materiam spirituales, tanquam receptaculum inadæquatum, imò & tanquam causam effectiuam partialem? Hinc si omnis substantia spiritualis debeat esse intellectiua, ac volitiua, competeret materiæ spirituali iure spiritualitatis substantialis efficere, & recipere intellectiones, ac volitiones saltem inadæquatè; discriminareturque à forma effectiua, etiam, ac receptiua, quatenus esset primum subiectum substantiale. Sed reuera non omnis substantia spiritualis præsertim incompleta debet esse intellectiua, & volitiua, vt patet in substantia Angelica, & in vnione animæ rationalis ad corpus, si ea vnio censeatur spiritualis.

10 Secundum argumentum instatur sic; Compositum spirituale substantiale resultans ex natura Angelica, & ex substantia (quæ per arguentem

præcedit illam pro priori, cum sit actio substantialis creatiua) est perfectius, quàm ipsa substantia, & tamen tale compositum non occupat connaturaliter plus spatij, quàm substantia. Instatur itidem in natura Angelica, quæ etsi perfectione excedat accidentia spiritualia, quibus ornatur, non occupat connaturaliter plus spatij, quàm accidentia. Ratio est, quia cum compositum non distinguatur à partibus vnitis, non debet occupare plus spatij, quàm partes vnitæ, nec vna pars superans in perfectione aliam, debet etiã in amplitudine loci superare, siquidem commensurantur mutuo, & excessus perfectionis sumitur ex alio capite, si partes comparentur inter se. Si verò comparentur cum aliis entitatibus, fateor, Angelum Gabrielem v.g. eo esse perfectionem, si cætera sint paria, quòd occupat plus spatij, quàm alius; & formam spirituales ordinatam ad materiam spirituales, eò fore nobiliorum, si cætera etiam sint paria, quòd occupet plus spatij cum sua materia, quàm alia forma cum sua. Recentior quidam, cuius est hoc secundum argumentum; cum in nostris Manuscriptis legisset primam instantiam, respondit postea in suis, virtutem Angelum ad vocationem coalescere ex ipsamet substantia, tanquam conditione sibi intrinseca, ideòque vocationem esse vtriusque, & ad eam concurrere Angelum immediatè, substantiam verò mediatè. Verum in euentu compositi constati ex materia, & forma spiritualibus, non concurreret forma ad vocationem materiæ, neque compositum posset naturaliter efficere maiorem aliam vocationem, ex qua maior ipsius, quàm materiæ solus indicaretur perfectio. Contra, vel vocatione Angeli, & substantiæ est eadem, vel est diuersa? Si est eadem, etsi Angelus excedat in perfectione substantiam, cur etsi forma spiritualis nobilior sit, quàm spiritualis materia, non respondebit vtrique eadem, & æqualis vocatione? Si est diuersa, sed tamen æqualis in ordine ad spatium, non obstante inæquali perfectione Angeli, & substantiæ, cur similiter materia, & forma spirituales non habebunt diuersas vocationes; sed æquales in ordine etiam ad spatium, quin obster inæqualis perfectio, & maior formæ præ materia?

11 Ad tertium dico, sufficere enti spirituali, si sit ens in actu entitatio excludente dependentiam à quantitate; neque requirere vt sit ens in actu entitatio excludente potentiam passiuam propriam primi subiecti substantialis: & ob exclusionem dependentiæ à quantitate superabit absolutè materia spiritualis non solum materiam corpoream, sed etiam omnes formas corporeas, est enim *indubitanter spiritus corpore melior*, ex Didymi Alexandrini censura in cap. 2. Epistolæ S. Iacobi. Et nemo sanæ mentis ambiget, Angelum, quia spiritualis adæquatè, meliorem esse homine; hunc verò, quia inadæquatè spiritualis, nobiliorem esse asino. Vnde S. Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram scite scripsit: *Spiritum omnem omni esse corpore sine dubitatione præstantiorem.* Et paulò post: *nullo modo spiritu præstantius esse corpus imo perspicuo modo spiritum corpore.* Et Pius II. Pontifex Maximus in Epistola 396. ad Mahometem Principem Turcarum, *Nobiliora sunt spiritualia, quàm corporea.*

12 Ad quartum, distingo Maiorem, Omnis substantia spiritualis debet esse à subiecto corporeo independentior, quàm omnis corporea, concedo, à subiecto incorporeo, nego. Quòd autem corpus

corpus simplex completum, & corpus etiam compositum completum ut tale, à nullo subiecto primo substantiali dependeat, non probat, repugnare substantiam spiritualement, quæ vel solum in fieri, vel in fieri simul, & conseruari habeat dependentiam à primo subiecto substantiali spirituali, vti non probat, repugnare spiritualement substantiam, quæ in fieri habeat dependentiam à primo subiecto substantiali corporeo.

13 Ad quintum, fore, vt forma spiritualis non dependeret in conseruari à materia spirituali, & proinde vt non generaretur, sed crearetur: vel fore, vt eo modo dependeret, & vt generaretur. Sed non inde sequi, quòd esset absolutè imperfectior, quàm anima rationalis humana; quia ea dependentia non esset absolutè maior imperfectio, quàm dependentia animæ rationalis humanæ in fieri, & in aliquibus operationibus à corpore. Sic licet accidentia spiritualia dependeat in fieri, & conseruari à subiecto substantiali spirituali, non minus, quàm materialia à subiecto substantiali corporeo, non ideo habent æqualem imperfectiõnem ex hoc capite. Nec formam spiritualement ordinatam ad materiam spiritualement terminatè ex natura rei generationem argueret absolutè minore perfectionem in ipsa, quàm in anima rationali humana terminante ex natura rei creationem: nam materia corporea terminat ex natura rei creationem: & nihilominus superatur absolutè in perfectione à formis substantialibus corporeis terminantibus ex natura rei generationem. Prior solutio magis mihi aridet, & ex ea parte constat, animam rationalem humanam dependentem in fieri, & in aliquibus operationibus à materia corporea, superandam absolutè imperfectiõne ab illa alia forma spirituali.

14 Ad sextum, compositum coalescens ex materia, & forma spiritualibus, esse absolutè perfectius animo rationali humano, quia est substantiale ens completum non constans corpore, nec vlla ex parte siue in fieri, siue in operari dependens à corpore. Quòd autem non habeat totam suam perfectionem substantialement per entitatem simplicem, non facit, vt excedatur absolutè ab animo rationali humano: nam absolutè præponderat gradus entis substantialis completi: nec constantis corpore, nec vlla ex parte siue in fieri, siue in operari dependentis à corpore. Et verum non est, animum rationalem humanum habere totam suam perfectionem substantialement, per entitatem simplicem, quandoquidem perficiatur substantialiter per vnionem ad corpus. Quare per entitatem simplicem non habet nisi totam suam perfectionem substantialement entitariam, cum ordine tamen ad corpus.

15 Ad septimum respondeo, non omnem spiritualitatem substantialement esse radicem efficiendi intellectiones, siue materia spiritualis esset radix inadaequata recipiendi has, siue solummodò ordinaretur ad complendam substantialiter formam spiritualement. Dicit etiam potest, materiam spiritualement fore principium effectiuum intellectiõnum. Et licet materia corporea limitet formam media illa percipientem, vt non valeat percipere nisi tantum singulare, & non vniuersale abstractum, non est, cur similiter deberet limitare materia spiritualis. Quòd si homo ea parte, quæ est intellectualement, caret spirituali materia, ideo est, quia secundum eam partem ordinatur ad componendum vnum totum per se substantiale cum materia cor-

porea: non posset autem ad id ordinari, si secundum eam partem constaret alia materia: siquidem vna materia nequeat ordinari ad compositionem substantialement cum alia, & forma, quæ completa est substantialiter per vnam materiam, non potest perire ulterius complementum substantiale proueniens ab alia. In super entitas, quæ respectu animæ rationalis esset materia spiritualis, comparata ad materiam corpoream foret forma; & cum aliunde entitas alia, quæ respectu animæ rationalis esset forma, simul etiam foret forma comparata ad materiam corpoream, sequeretur, hanc informari gemina forma substantiali, quarum vna supponeret aliam suapte naturâ. Id autem inuoluit contradictionem: nam quæ subsequeretur, non esset substantialis; cum forma substantialis debeat esse actus primus subiecti. Si autem diceretur, præsuppositam habere se vt dispositionem ad subsequutam intentam præcipuè à materia corporea, iam quæ posterior foret, & non quæ prior, gradum teneret formæ substantialis. Angeli de facto existentes ideo carent materia, & forma spiritualibus, tum quia neque indicium vllum, neque necessitas apparet eiusmodi compositionis in eis. Tum quia alioqui spiritualis forma Angelica diceretur, & esset anima rationalis, competeretque ipsi definitio animæ rationalis tradita à Philosopho lib. & cap. 2. de Anima textu 24. scilicet *id, quò primo intelligimus*, Nam ratione eius intelligerent primò Angeli. Qui si constarent anima rationali, fieret huius mentio in sacris litteris; cum animæ hominum toties fiat. Argumentum istud ab authoritate negatiua compulit S. Augustinum lib. 1. Retractionum cap. 11. & 16. nec non lib. 2. cap. 14. vt reuocaret usurpata à se vocem animæ loquendo de Angelis, & significando vitam, ac mentem eorum. Tum quia S. Dionysius Areopagita cap. 1. de cælesti Hierarchia vocat Angelos simplices intelligentias: cap. 4. ait, Angelis inesse simplicitatem Dei formalissimam, seu quæ diuinam maximè æmulatur. Quòd verum non esset, si Angelis inesset compositio ex materia, & forma substantialibus spiritualibus. S. Augustinus, vel quisquis est Author questionum veteris, & noui Testamenti q. 7. docet, naturam Angelicam esse secundum se simplicem. Citari solent S. Dionysius Areopagita cap. 1. & 2. de cælesti Hierarchia, cap. 4. de diuinis nominibus alijque Partes, dum appellant Angelos immateriales, materia vacantes, & ab omni materia solutos, ac liberos, materiæ expertes &c. Si respondeatur Patres hos intelligendos de materia corporea, saltem S. Thomas aliter intellexit Areopagitam; nam opusculo 15. cap. 18. concludit *Ex his omnibus patet, hanc fuisse Dionysij sententiam, quòd Angeli sint immateriales, & simplices substantia.* Suarez lib. 1. de Angelis cap. 7. n. 2. colligit, vt minus, Patres sensisse, nullam aliam rerum materiam præter corpoream creatam fuisse de facto à Deo; cum enim absolutè negent in Angelis materiam, non occurrebat eorum menti existere de facto nisi corpoream, à qua abstractos esse Angelos persuaserunt sibi. Deus denique ideo expertus est materiæ, & formæ spiritualium, quia materiæ imperfectio, compositionisque ex potentia, & actu dedecet diuinum Numen. Alias rationes pro immunitate Dei, Angelorum nunc existentium, & humanorum animorum rationalium à materia spirituali, remitto in alium locum.

Ad Octauum respondeo, non repugnare vnam materiam

materiam spiritualement, quæ sit diuisibilis in partes integrantes, si hæc diuisibilitas non sit contra conceptum rei spiritualis; vti indiuisibilitas opposita non est contra rei materialis, seu corporeæ conceptum in opinione Thomistica adstruente indiuisibiles integraliter animas corporeas perfectorum animalium. S. Augustinus exclusit solum à substantiis incorporeis diuisibilitatem in partes quantitativas, quibus constarent, vel à quibus essent inseparabiles naturaliter in fieri, & conseruari, vel loquitur solum de substantia incorporea increata, Iulius Firmicus fatur in primo sensu. Respondeo rursus, non repugnare aliam materiam spiritualement, quæ sit indiuisibilis integraliter, neque enim conceptus materia primæ vt sic, exigit essentialiter diuisibilitatem in partes integrantes. Idem dictum puta de formis spiritualibus, à quibus actuarentur vna, & alia materia, quarum prior posset informari per formam siue diuisibilem, siue indiuisibilem, vti euenit in materia corporea.

17

Ad nonum, quod eisdem verbis proponitur à P. Balthazare Tellez parte 2. Philosphiæ disp. 22. sect. 5. n. 4. dico, substantiam spiritualement debere absolute excedere in perfectione ob gradum entis substantialis spiritualis formam quamcumque corpoream, & materiam etiam corpoream. Idque apertius erit, si spiritualis omnis substantia siue completa, siue incompleta habens se per modum materiae, aut forma non possit non esse intellectiua; nam gradus entis intellectiui perfectior est absolute, quam quouis alius non intellectiuis. Hinc materia spiritualis, præsertim si esset intellectiua, superaret absolute in perfectione tam formam, quam materiam corpoream, vt notauimus in solutione ad tertium. Nec materia spiritualis esset omnino passiuæ, & pura potentia, si existeret in gradu intellectiuis; tunc enim gauderet actiuitate non solum erga suas proprietates, sed etiam erga intellectiones, licet fatendum sit, quod adhuc tunc foret potentia passiuæ pura aliquatenus, videlicet respectiue ad actum formalem, & perfectiuis; & quod secundum quod d superaretur in perfectione à forma corporea ratione maioris actualitatis, quæ huic competit. Inquiet aliquis, in composito ex materia, & forma spiritualibus sortiretur munus subiecti illa præ hac. Ergo illa non posset principium operatiuum intellectiuis esse, sed sola hæc; siquidem id est in composito subiectum, quod nullam exercet operationem, sed tantum recipit eas, quas efficit forma, vt iudicantur nonnulli. Contra tamen, quia albedo in composito parietis albi est forma, & paries subiectum, quin albedo efficiat aliud, quam species visua sui, quæ nullatenus recipiuntur in pariete. Idem est de aliis formis, vt de quantitate, vbiatione, quarum nullam nouimus operationem effectam ab ipsis, & receptam in suis subiectis. Contra rursus, quia animus rationalis humanus, secundum gradum etiam rationalis, est forma corporis, nec ideo recipiuntur in corpore operationes gradus rationalis vt talis nempe intellectio, & volitio. Præterea materia siue corporea, siue spiritualis effectione suarum passionum gaudet, & sine fundamento requiritur in compositi parte, quæ est subiectum, vt nullam operationem exerceat. Non ergo ea de causa materiae spirituali deneganda est actiuitas intellectiuis. Sed etsi aliis de causis tali actiuitate careret, non idcirco excederetur absolute in perfectione à for-

ma corporea; nam huius dependentia à quantitate, & illius independentia denotaret semper maiorem absolute perfectionem in illa, & minorem in hac, quæ nihilominus secundum quid ratione actualitatis maioris esset nobilior, quam illa. Sic fatente ipso Tellez in n. 5. accidentia spiritualia ratione actualitatis sunt secundum quid perfectiora, quam materia corporea, quæ ipsis est absolute perfectior ratione substantiæ, & entis per se.

18

Ad decimum, etiam si quantitas esset prorsus necessaria ad multiplicationem numericam, inde vt summum colligi non esse possibile eius conditionis composita, quæ inter se non diuersificentur specificè. Dixi *etiam si &c.* Nam falsum est, sola ex quantitate desumi posse principium multiplicationis intra eandem speciem; de quo concitè in n. 30. Et permissio, requiri materiam ad eam multiplicationem, sufficere materia vel corporea, vel spiritualis.

19

Ad vndecimum respondeo, formam illam spiritualement, & intellectiua non ordinatam ad corpus physicum organicum fore animam attenda definitione tradita ab Aristotele lib. & cap. 2. de Anima textu. 24. non autem fore, attenda alia, quæ habetur cap. 1. textu 6. Quod si velis vnam & aliam definitionem voce tenus, sed non sensu diuersam esse, dicam, aut illam formam non esse animam, aut Philosophum definiisse animam consideratis tantum animarum gradibus nunc existentibus. Ad confirmationem aio, primò, repugnare animam, formamue vitaliter operatiua, quæ respiciat corpus, & non organicum; nam respectus ad corpus esset propter operationes vitales materiales; his verò deseruire nequit corpus carens organis. Simili ferè ratione Bubalus noster tomo de Angelis q. 50. a. & quæsto 2. diff. 1. rursus q. 51. a. 7. quæst. 2. §. 5. docet, impossibile esse animam puræ intellectiua ordinatam ad corpus, quia scilicet istud impertinenter se haberet ad omnes illius operationes; Quo pacto non se gereret spirituale subiectum vt visum est in n. 9. Aio secundo possibilem forsitan esse animam informatiua corporis non organici; quia si vnus tantum operationis vitalis, materialis, esset principium ab intrinseco, non videtur desiderata dispositionum diuersitatem, in qua consistit organizatio. Et probabile est, non inuolui contradictionem in composito ex corpore, & anima purè intellectiua, quæ per species infusas, & non acceptas ex sensibus cognosceret, ordinareturque ad corpus, vt ad suum præcisè complementum substantiale. Si autem istud esse variè dispositum, tribueretur id perfectioni animæ, non verò operationum exigentiæ. Qui non agnoscunt repugnantiam in anima materiali, vel spirituali purè loco motiua corporis, cuius sit actus substantialis, nihil curant de corporis organizatione. Et aliqui dicunt, uec Aristotelem de ea curasse in definitionibus Animæ. Sed oscitanter legerunt textum 6. ac 7. in cap. 1. lib. 2. de Anima; ibi namque manifestè requirit corpus, cuius partes sint instrumenta conductentia ad varias functiones vitales; idemque est ex Aristotelis sensu corpus habere vitam in potentia, ac esse instrumentale, seu organicum, vt concinnè ad eum locum interpretatur Toletus post præcos alios commentatores.

Percontabitur non nemo, an materia spiritualis in formari posset per formam corpoream, vti materia

20

materia corporea informatur per formam spiritua-
lem humanam? Tellez in n. 8. respondet negatiuè,
quia materia spiritualis esset incapax qualitatum
corporalium, à quibus dependet conseruatio for-
mæ corporeæ. Si replicetur, forma spiritualis hu-
mana dependere potest in operari à materia cor-
porea incapaci qualitatum spiritualium. Ergo pa-
riter forma corporea poterit dependere quoad sui
conseruationem à materia spirituali incapaci qua-
litatum corporalium. Negat consequentiam in
n. 9. reddens eam disparitatem, quòd agens spiri-
tuale potest naturaliter vti instrumento corporeo,
eleuareque illud ad recipiendum, & ad agendum,
cum nobilior sit agens spirituale, quàm instrumen-
tum corporeum: at agens corporeum nequit tan-
quam instrumento vti re spirituali, nec eleuare ip-
sam vt recipiat, & agat; cum id, quod corporeum
est, inferius sit re spirituali. Si vterius replicetur,
valere hæc ex natura rei, sed non ex Dei absoluta
potentia. At, si valent ex natura rei, valere etiam
ex absoluta potentia Dei; nam vnum per se natu-
raliter, non diuinitus fieri postulat. Postremum id
mihi non probatur; multa namque, quæ ex natu-
ra rei nequeunt vni ad faciendum vnum, siue
per se, siue per accidens, queunt ex potentia Dei
absoluta, vt patet in anima, & gratia habituali
sanctificante, in humanitate Christi Domini, &
subsistentia Verbi diuini: nam in primo exemplo
fit vnum per accidens, & in secundo vnum per se
ex extremis; quorum vnio non est ex natura rei, seu
naturalis. Quapropter non apparet mihi repugnan-
tia in eo, quòd materia spiritualis ordinata natu-
raliter ad formam spiritualem, & forma corporea
ordinata naturaliter ad corpoream materiam vni-
rentur de potentia Dei absoluta, & constituerent
vnum per se, ita quidem vt si materia spiritualis
esset diuisibilis integraliter, cuilibet eius parti re-
ponderet alia pars formæ corporeæ, vel si esset in-
diuisibilis responderet ipsa singulis, & omnibus
partibus corporeæ formæ, non secus ac animus ra-
tionalis humanus indiuisibilis integraliter existit
in quacumque parte, & in cunctis corporis huma-
ni. Et posset forma corporea esse etiam integrali-
ter indiuisibilis. Addo, nec mihi apparere repu-
gnantiam in vnione, & constitutione vnus per se
ex materia spirituali, & spirituali nostro animo ra-
tionali: etsi enim hic non sit ex natura rei proprius
actus materiæ spiritualis, sed corporeæ, & illa
non sit ex natura rei propria potentia respectu ra-
tionalis nostri animi, sed alterius formæ spiritua-
lis distinctæ in specie; tamen id non obstat, ne de
potentia absoluta Dei eleuetur materia spiritualis
ad vnionem, & constitutionem vnus per se cum
nostro rationali animo, vt colligere licebit ex di-
cendis in sect. 2. Exercit. 6. Dices, rationalis
anima superaretur in perfectione ab illa materia
spirituali. Ergo ex vtraque non posset constitui
vnum per se compositum substantiale: nam for-
ma debet esse in composito per se substantiali, pars
præcipua, ac nobilior. Obiectiuncula huius
solutio constabit in n. 37. Dices rursus ex Inno-
centio III. Papa c. *In quadam*. 8. de Celebra-
tione Missarum, *Rationalis anima non potest vi-
uificare nisi verum corpus humanum, ex quibus verus
homo consistit.* Respondeo Pontificem loqui
de rationali anima considerata
ex natura rei.

*Diluuntur obiectiones contra possibilitatem
materia corporea alligata ad vnam
speciem formarum corruptibilem.*

PRonunciaui in quarto motiuo, non repugnare
materiam corpoream determinatam ad vnica
speciem formarum corruptibilem. Quòd non
caret speciali difficultate. Oppones namque pri-
mò, eo ipso quòd forma sit naturaliter corruptibi-
lis non habebit vnionem indissolubilem à ma-
teria, ac proinde poterit à quocumque agente cõ-
trario expelli forma antiqua, & alia diuersæ spe-
ciei, produci de nouo. Si respondeatur, in ea
materia non posse ab agentibus naturalibus pro-
duci formam specie, sed numero tantum diuersam.
Contra, nam cum idem valeat præstare præce-
dens forma, ac alia, quæ de nouo generaretur, &
vtraque sit habilis stare sub eisdem dispositionibus
nulla est necessitas, ob quam præcedens destrua-
tur. Quòd si dicatur formas distinctas numero
posse, quantum ex se est, stare sub eisdem dispo-
sitionibus; sed materiam posse fieri talem, vt ad
formam *A*, postulet aliquam peculiarem dispo-
sitionem, qua deficiente pereat forma *A*, & ad for-
mam *B*, postulet specialem dispositionem, qua in-
troducenda existat forma *B*, non ob exigentiam ipsius
formæ, sed materiæ. Contra, quia materia ad for-
mas numericè solum distinctas nequit exigere dis-
positiones, quæ non sint communes tam vni, quàm
alteri formæ. Et præterea cur materia determinata
ad speciem formæ ligneæ v.g. habensque actuali-
ter talem numero formam, nequeat ab igne spoli-
ari ea forma & suscipere formam ignis? Anne quia
forma ligneæ vniretur materiæ per vnionem incor-
ruptibilem? Hoc tamen, & si possibile sit de potentia
Dei absoluta, at non ex natura rei, si quidem
vnio materiæ ad formam ex se corruptibilem non
potest non esse corruptibilis ex natura rei ab agen-
tibus contrariis. Vnde repugnabit materia, quæ ex
natura sua petat vnionem incorruptibilem cum for-
ma ex se corruptibili, & subiecta contrariis agentibus.

Sed adhuc dupliciter superari potest obiectio.
Fas namque est dicere primò, non esse impossibi-
lem materiam, quæ sit naturaliter defectibilis. Se-
cundò, non esse impossibilem aliam, quæ semel
producta cum forma queat naturaliter conseruari
sine illa. Multi id vltimum censent de materia
præsentis, quantum ex se est, & primum quoad
materiam etiam præsentem nonnullis placet, qua-
tenus ea nec naturâ suâ petat esse æterna, neque
vt æternum duret, opus habeat potentia Dei abso-
luta: sed indifferens sit ad vtrumlibet, quantum
ex se est; vt aer ex se est, indifferens vt sit, & vt non
sit lucidus, nosque de de materia alia possibili non
renuemus, cum maius quid admittamus in sect. 6.
Exercit. 1. 2. nempe non repugnare materiam, quæ
vltra certam durationem non conseruaretur natu-
raliter. Hinc materia determinata ad quandam spe-
ciem formarum corruptibilem, si orbaretur singu-
lari vna forma, & non succederet alia eiusdem spe-
ciei, vel abiret naturaliter in nihilum, vel omni
forma carens permaneret naturaliter, quemadmo-
dum animus rationalis, dummodo in primo instâti
io formet corpus, persistit in sequentibus naturaliter
extra illud; & quemadmodum ignis conseruatur na-
turaliter absq; octo gradibus caloris, aqua absq; octo
frigiditatis licet absq; eis non valeant naturaliter
primò produci. Dices, agentia contraria non posse
expellere formam antiquam à materia quin introducât

21

22

similem propriæ ipsorum; non enim intendunt destructionem directè, & per se, sed propagationem conseruationemque suæ speciei, habendo se permissiuè circa interitum formæ occupantis materiam. Respondetur, illud verum esse in materia indifferenti ad formas similes iis, quibus ornantur agentia contraria. Et ista tunc per accidens non introducerent in materia formam similem propriæ, quin directè, ac per se intenderent desitionem alterius formæ, dispositionumque ipsius. Rursus dicet, materiam, quæ persisteret naturaliter absque omni forma non composituram vnum per se cum ea, quam actu vnitam sibi haberet ob rationem proponendam à nobis exercitat. sequenti n. 8. Respondetur, satis fore ad compositionem vnius per se, si forma nequireret naturaliter consistere seiuncta à materia.

23

Oppones secundò esse contra conceptum primi subiecti, quale est materia in composito physico, rationem differentialem, per quam determinetur ad vnam speciem formarum siue separabilium, siue inseparabilium. Erenim ex duobus extremis vnitis illud est subiectum, quod est indifferens, & determinatur ab alio; & illud est forma, quod determinat. Quapropter materia determinatè & vnicè respiciens formam igneam v. g. vel Solarem, caderet à conceptu primi subiecti, esto ab eo non deficeret quæ non omnes, sed aliquas tantùm species formarum præfixas sibi habeat. Confirmabis primò, in compositione Metaphysica genus se habet vt materia, & differentia vt forma; non ob aliam rationem, nisi quia genus, indifferens ex se ad varias species contrahitur per differentiam ad terminatam speciem. Rursus obiectum diuiditur in materiale, & formale per proportionem ad materiam, & formam; eaque de causa cognitioni non illud, sed hoc speciem determinat. Confirmabis secundò, quia causa formalis definitur à Philosopho lib. 2. Physicorum cap. 3. textu 28. *Ratio quidditatis*, seu essentialis rei. Ergo ex formali causa, & non ex materiali est desumenda essentialis diuersitas compositorum. Ergo subiectum, quod coincidit cum causa materiali, debet esse indifferens ad varias species quidditatis, & forma, quæ cum formali causa coincidit, debet esse determinata ad vnam quidditatis speciem.

24

Respondetur, conceptum subiecti esse longè diuersum, tum quia plura sunt subiecta ex se determinata ad plures formas, scilicet materia ad quantitatem, anima ad potentias vitales, si ab ea distinguantur; & permulti dicunt, materias specie diuersas esse determinatas ad eandem speciem quantitatis, quin è conuerso dicant, quantitates specie diuersas esse determinatas ad eandem speciem materiam. Quid? quòd maior determinatio datur in materia, quæ est subiectum, quàm in quantitate, quæ est, forma. Tum quia homo, qui est subiectum albedinis non magis est indifferens ad ipsam, & ad nigredinem, quàm albedo ad hominè, & ad parietem, nec magis est indifferens anima ad gratiam habitualem sanctificantem, & ad peccatum, quàm gratia ad animam, & ad Angelum, quamuis anima sit subiectum, & gratia forma. Ex qua gratia indifferenti ad animam, & ad Angelum, licet nec anima, nec Angelus sint indifferentes ad varias species gratiæ in sententia multorum negantium possibilem esse gratiam specie diuersam ab existente, argumentum aliud potest confici. Tum quia non repugnat materia indifferens tantùm ad duas formarum species, ex qui-

bus vna quæquæ sit indifferens ad duas materiam species; quo in casu æqualis erit indifferètia subiecti, & formæ, poteritque maior esse huius, quàm illius, si, vt non repugnat, hæc sit indifferens ad tres, vel quatuor species materiam. Quòd si forma Metaphysica, exempli causa, *Animal* in ista propositione *homo est animal*. Habet maiorem indifferèntiam, quàm *homo*, qui est subiectum Metaphysicū, quandoquidem animal sit indifferens ad plures species hominis, leonis &c. non sic homo; cur forma physica non poterit habere maiorem indifferèntiam, quàm subiectum physicum? Omitto alia, quæ contra appositum modum explicandi conceptum subiecti physici sponte occurrebant. Excogitabit quis in eius defensionem, materiam, quatenus est subiectum esse indifferèntem ad plures effectus formales: ad quantitatem v. g. esse determinatam vt communicet materiam effectum formalem quantæ; ideoque illam esse subiectum; hanc verò formam. Quare conceptus formæ non consistet in determinatione ad vnum subiectum; sed ad vnum effectum formalem & conceptus subiecti non in indifferèntia ad plures effectus formales. Euasione hac subterfugiet proximas obiectiones; proindeque miror, Arriagã, quem non latuit, fidisse specialius in desumpta ex forma indifferenti ad materias specie diuersas. Prætentatæ tamen euasioni occludenda est via sic: forma est indifferens ad communicandos diuersos effectus formales iuxta varietatem subiectorum, sicut subiectum est indifferens ad suscipiendos diuersos effectus formales iuxta varietatem formarum: diuersum enim album constituitur ex albedine vnita pani, ac vnita parieti. Ergo &c.

25

Ad confirmationem primam dico, loquutiones illas vsurpari per Metaphoram ad materiam corruptibilem corporum nunc existentem, quin idcirco impossibilis sit alia, quæ ratione prædicati Metaphysici differentialis habeat speciem. Ad secundam confirmationem responderetur, Aristotelicam definitionem multis Recentioribus non placere; primò, quia materialis causa, & vniò, sunt etiam ratio, per quam constituitur quidditas, & essentialis rei substantialis compositæ; secundò, quia in multis accidentalibus compositis diuersitas essentialis, & specifica ab aliis consistit non in causa formali, sed materiali. Respondeo deinde, Philosophum solummodò intendisse causæ formalis tradere definitionem, quæ directè respiceret formales causas compositorum substantialium corruptibilem: horum autem inter se se diuersitas essentialis, & specifica reducit nunc in causam formalem, & non in materialem; est namque eiusdem essentialis, atque speciei materia, qua constant substantialia composita corruptibilia modò existentia, & habentia diuersitatem essentialem atque specificam inter se se. Quare & si constituantur per materiam, non tamen tanquam per rationem diuersificandi vnum ab alio. At de possibili non repugnant composita substantialia, in quibus diuersitas desumat ex causa etiam materiali & in quibus materia sit æquè determinata, ac forma ad cuiusdam quidditatis compositæ speciem, siue ea composita sint corruptibilia, siue incorruptibilia; qualia de facto reputantur communiter cælestia, in quibus non minus communiter iudicatur, dari materiam destinatam ad speciem vnius tantùm compositæ quidditatis. Scrupuli Recentiorum contra definitionem Aristotelicam possunt sedati attenta mente Philosophi. Adito Franciscum Alfontum disp. 12. Physicorum sect. & n. 1.

Oppones

26

Oppones tertio, repugnat materia ex se determinata ad vnam numero formam siue corruptibilem, siue incorruptibilem. Ergo & ad vnam speciem formarum siue corruptibilem, siue incorruptibilem. Negabam quondam incaute Antecedens, nunc (*quia accurata rerum inquisitio persape ea quoque qua recte iudicata sunt, exactiore examine veritatis adhibito, longe aliter se habere ostendit*, vt prudenter monet in 1. oratione cohortatoria ad Græcos S. Iustinus Martyr) illud concedo, & nego consequentiam. Elucescet disparitas, ratione antecedentis concedendi reddita exinde, quod materia capax formæ vnus, non potest non esse capax multarum omnino similium, soloque numero differentium. Nam si non est impossibilis forma A, v. g. & capacitas ad eam; possibilis erit forma B, omnino similis, soloque numero differens, nec non capacitas ad eam. Quo argumentandi modo vsus est idem S. Iustinus Martyr q. 7. inter eas, quas Gentes Christianis ponunt, inquiring, *Deum autem voluntate mundum facere, hinc sciri potest, quod cum plures soles posset facere, non plures, sed vnum tantum fecerit, qui enim plures soles efficere non potest, ne vnum quidem; & qui vnum potest facere, necessario plures facere idem potest. Cur ergo Deus plures soles non fecit, quos facere poterat, nisi quod plures facere noluit?* En S. Iustinus probat, fore, vt non posset Deus efficere vnum solem, si plures non posset. En etiam concludit, posse facere plures, si vnum potest. Consonat Adagium Hispanum: *Qui en hace vn cesto bara ciento*, id est, latinè, *Qui facit vnum corbem, faciet centum.* Et ratio à priori est, quia inter finita, si productio vnus non inuoluet contradictionem, nec inuoluet productio alterius perfectè similis numeroque solo differentis.

27

Sed dices primò, rectam non esse hanc rationem, vt patet exemplo naturæ diuinæ nullam inuoluentis contradictionem in sui existentia, cum tamen non sit possibilis alia natura illi similis, & æqualis. Dices quidem, augens potius, quam eleuans nostræ rationis vices. Etenim ideo repugnat natura omnino similis; & æqualis diuinæ, quia hæc debet esse infinite perfectæ simpliciter; non esset autem sic perfectæ, si alia distincta, cuius perfectione individuali omnino careret, possibilis esset. Quam rationem elegantissimis his verbis expressit Tertullianus cap. 4. aduersus Hermogenem, *Oporret Deum vnum esse, quia quod summum sit, Deus est: summum autem non erit, nisi quod vnicum fuerit, vnicum autem esse non poterit, cui aliquid adequabitur.* Tunc ultra. At forma ignea, aut solaris non est infinite perfectæ simpliciter, imò repugnat sic esse perfectam. Ergo non est, cur duorum eius indiuiduorum omnino similium productiones importent contradictionem. Confirmatur primò, natura diuina hoc habet speciale, ob sui infinitam perfectionem simpliciter, vt non patiatur superiorem aliam naturam. Ergo & hoc speciale habebit, vt comparem aliam, & æqualem excludat essentialiter. Confirmatur secundò, si forma creata non possit specificè multiplicari, vt non potest natura diuina, esset infinita quoad perfectionem specificam, sicut est natura diuina. Ergo si non posset indiuidualiter multiplicari, vt non potest natura diuina, esset infinita quoad perfectionem indiuidualem, sicut est diuina natura. Vt enim forma creata immultiplicabilis specificè contineret omnem perfectionem possibilem sui generis, ita quæ esset immultiplicabilis numericè, contineret omnem per-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

fectionem possibilem suæ speciei. Confirmatur tertio: persona diuina non est multiplicabilis in personas numericè tantum diuersas, quia persona Patris v. g. cum sit infinite perfectæ simpliciter, debet habere in ratione formali personæ Patris totam perfectionem possibilem. Ergo cum forma ignea v. g. aut solaris non sit simpliciter infinite perfectæ, non debet, imò repugnabit habere omnem perfectionem possibilem in ratione formali specifica formæ igneæ, aut Solaris. Vbi aduertendum est, etsi persona sit specificè multiplicabilis in tres personas, & persona Patris v. g. non excludat vllatenus alias Filij, & Spiritus Diuini, imò quia ita est persona, vt simul sit essentialiter relatio ad personas Filij, & Spiritus, ideo has alias exigat essentialiter, vt terminos correlatiuos distinctos realiter à se, & specie subiectibili diuersos respectu personæ diuinæ vt sic, tamen quamlibet personam determinatam esse infinite perfectam intensiue simul, & extensiue in ratione talis personæ, licet non sit infinite perfectæ intensiue simul, & extensiue in ratione personæ diuinæ vt sic.

28

Dices secundò, instari apertè superiorem rationem in opinione negante possibile esse infinitum in actu secundum multitudinem indiuidualem; nam in ea sententia productio simultanea infinitorum hominum, etsi omnino similium, centum v. g. myriadibus hominum, quæ modò existant, inuoluit contradictionem, quin illà inuoluant centum myriades. Sed contra, quia etsi permittatur ea sententia, non ideo causa cadit nostrum argumentum; nam in tali opinione non debet repugnare infinitum saltem syncategorematicum hominum omnino similium. Et mihi satis erit obtinuisse vi argumenti confecti, posse existere simul, vel successiue duas formas, vel plures omnino similes, licet non possent existere simul infinitæ, eo quod multitudo infinita, siue indiuiduorum, siue specierum requirat ex suo conceptu successionem, quæ dabitur, si una forma producat destructa alia simili, vel potius non est opus dari, si multitudo sit finita. Confirmatur primò, si possibles sint simul, vel successiue duæ formæ numericè tantum distinctæ, possibles etiam erunt tres, & infinitæ saltem syncategorematicè, eo quod inter perfectè similia, si duo sint possible, erunt etiam possible tria, & sic sine fine. Vnde subtiliter Aurelius Prudentius in Hamartigenia redarguit per Deorum, quia inde confectarium esset multa Deorum millia possible fore; imò & actu existere ob specialem Deitatis in sui existentia necessitatem. Audi Hispanum Poetam,

*Sunt duo? sunt, igitur cur non sunt multa
Deorum
Millia? Cur Deitas numero contenta gemello est?*

& Scotus apud Victorinum Mansum lib. & cap. 3. Harmoniæ Theologiæ non minus acutè inquit, *quicquid naturæ suæ non est determinatum ad vnum, ac potius ad plura eiusdem rationis interminatum est, nunquam erit certo numero per se definitum, si quidem par erit semper ratio de singulis quibuscumque, cum sint, vt ponitur, eiusdem rationis. Nam & vetusti Philosophi etsi negant Deum plures mundos posse efficere; tamen si duos eum posset dicerent, neque tres, neque quatuor, neque infinitos eum negarent posse.* Iam ergo si possibilis est vna forma finita, etiam erit possibilis altera omnino similis, eo quod inter perfectè

similia finita, si vnum non repugnet, neque repugnabit aliud. Confirmatur secundò, vna forma non ex haurit virtutem, quæ est in Deo ad producendâ perfectionem formæ tam indiuidualem, quàm specificam, quia forma est terminus finitus, & limitatus in vtraque perfectione. Ergo sicut producta vna forma potest Deus in infinitum saltem synkategorematicè producere alias & alias specifica perfectione diuersas, ita alias, & alias indiuiduali sola differentes.

29

Dices terriò, enervari manifestè eandem rationè in productione omnium formarum possibilium pertinentium ad eandem speciem; nam à nobis asserenda est ea productio impossibilis, etsi cunctæ illæ formæ sint omnino similes. Sed reuera eius rationis acies non hinc hebetatur, quin potius acuitur. Dicimus namque, Deum post productam vnam formam posse producere aliam, inò & infinitas & post infinitas posse producere alias, & alias omnino similes, quin assignabiles sint, siue finitæ, siue infinitæ, in quibus listat diuina omnipotentia: Cum enim prior multitudo non repugnet, neque repugnabit alia, & alia posterior omnino similis; & id circo in Deo non deerit potentia ad eâ.

30

Propugnata ratio eò magis expedite procedit, quominus deciderari potest materia pro multiplicabilitate numerica formæ materialis. Vnde etsi contenderetur, inter perfectè similia, si vnâ non repugnet, neque repugnaturum aliud, dummodo ad sit materia; à qua quia remoti sunt Deus, & Pater diuinus, & Angeli, ideo dicatur repugnare Deos, & Patres Diuinos, & Angelos distinctos numericè; adhuc subsistit inconcussa nostra ratio infauorem numericæ multiplicabilitatis formæ materialis, ad est namque materia, ex qua petatur distinctio indiuidualis. Sed obiter noto, recurri sine causa ad materiam, vt ex duobus perfectè similibus, vno nò repugnante, aliud non repugnet. Certè si non obstante remotione à materia Angeli sunt multiplicabiles specificè, non sic Deus, & Pater diuinus. Ergo non obstante remotione à materia Angeli erunt multiplicabiles numericè ob nostram rationem, non sic Deus, & Pater diuinus, ob discrimen etiam iam assignatum in n. 27. Rursus si Deus est vnum numero indiuiduum, vt & etiam Angelus A. v. g. quin rationi indiuidui, quæ est in vtroque, obstat materiæ defectus. Ergo neque is præcisè obstat indiuiduationi alterius omnino similis indiuidui, & consequenter nec obstat multiplicacioni plurium intra eandem speciem. Quare repugnantia duorum & multiplicium indiuiduorum diuinorum orietur non ob defectum materiæ, sed ex illo alio capite supra proposito, quod in Angelo non vrget. Hæc obiter, vt propugnata ratio vsui etiam sit pro multiplicabilitate numerica cuiuscumque entis creati P. Franciscus de Lugo disp. 2. de Angelis c. 7. vult vniversim, non repugnare speciem creatam, quæ non possit esse nisi in vnico indiuiduo, & non videtur loqui de sola specie creatura non habente ordinem ad materiam, vt loquuntur communiter Thomistæ, dum docent Angelorum multiplicatam impossibilem prorsus esse intra eandem speciem verum tamen tam hi, quàm illi reiciendi sunt ex dictis, & nobis consentient aliqui Thomistæ, videlicet Ægidius Romanus quodlibeto 2. q. 7. Capreolus in 2. dist. 3. q. 1. Viguerius in Institutionibus c. 5. §. 3. Arausius 1. p. q. 50. art. 4. cum Ferrariensi. Bañes, Zumel, Ripa; existimant namque contententes cum suis & de re, & de Præceptoris Angelici mète, fieri posse diuinitus

plures Angelos solo numero distinctos; quod non inueniunt colligitur ab Yllamberto 1. p. ad q. 50. disp. 4. art. 3. ex singulari loco S. Augustini lib. 3. de libero arbitrio cap. 12.

Dissoluuntur argumenta, quæ generaliter militant contra materias specie diuersas.

Obiicitur primò materia capax vnius formæ substantialis non potest non esse capax omnium aliarum possibilium; quia cum ad capacitatem formæ in materia non sit necessaria continentia illius, si vnius est capax, erit & omnium. P. Arriaga disp. 2. Physic. sect. 1. à n. 154. examinare conatur hanc obiectionem exinde, quod nò valeat ex virtute receptiua vnius formæ accidentalis deductio ad receptiuam virtutem aliarum. Nullum tamen adducit exemplum, in quo subiectum formæ accidentalis non contentæ aliquantulum in ipso alias nequeat recipere. Deinde ait, materias posse habere differentias essentielles ex eo, quod vna incorruptibiliter, alia corruptibiliter informaretur, vel ex eo, quod vna haberet diuersum prædicatum absolutum, ac alia. Verùm de sola sublunari, & corruptibiliter informata proponitur obiecto à suis patronis, eoque tedit, vt neget materiæ omne prædicatum, quod non sit in ordine ad formas. Quare illud nouiter roboro: Potentia obedientialis passiuæ extenditur ad omnes effectus posibles, quia ad eam necessaria non est aliquantulum continentia effectus, ad quem eleuatur. Ergo similiter naturalis potentia materiæ extenditur ad omnes formas posibles, si in ea non sit necessaria continentia virtualis formarum. Respondendum ob id est, non repugnare materiam sublunarem, cui non sit naturaliter possibilis forma, quæ alteri materiæ sublunari sit possibilis. Sic licet potentia obedientialis passiuæ non exigat aliquantulum continentiam effectuum, tamen non extenditur ad impossibiles. Sic iuxta arguētēs naturalis potentia materiæ cælestis non extenditur ad formas sublunares, ne que è conuerso naturalis potentia sublunaris materia extenditur ad formas cælestes, etsi neutra materia habeat continentiam virtuales suarum formarum: ex quibus aliqua sublunares magis, aut saltem æque distant inter se, quàm aliqua cælestes inter se etiam comparatæ. Adde, ruere sponte obiectionem si materia præstet in fluxum physicum in formas materiales sublunares.

31

Insurges ex P. Suario disp. 13. sect. 12. metaphysicæ n. 6. materia capax vnius formæ corruptibilis nequit non esse capax aliarum corruptibilium, tum quia omnes formæ corruptibiles cōueniunt in ratione separabiliter informandi, quæ est sufficiens ad constituendam vltimam quandam speciem materiæ; tum quia omnes formæ corruptibiles possunt sese inuicem deturbare ab eadē materia. Sed contra ad hominem, quia omnes formæ cælestes incorruptibiles cōueniunt in ratione informandi inseparabiliter, & nihilominus per Suarium ea ratio non est sufficiens, vt materia cælestis nò diuidatur in varias species. Vnde sicut ratio inseparabiliter informandi est generica respectiue ad materiam cælestem, ita ratio separabiliter informandi posset esse generica respectiue ad sublunarem, & sub illa ratione possent dari aliæ magis determinatæ, quæ specificarent varias materias sublunares. Neq; opus est, vt omnes formæ corruptibiles queat se mutuo excludere ab eadē materia; satis est, si decem, aut viginti pugnet inter se pro possessione eiusdem materiæ. Et quauis materia

32

materia capax vnus formæ corruptibilis deberet esse capax omnium aliarum corruptibilium; cur repugnabit materia, quæ non tantum omnium corruptibilium, sed & alicuius cælestis esset capax, & alia, quæ non huius, sed illarum solum esset capax?

33

Obiicitur secundò à Moderno præstatis ingenij nostro in Philosophia addiscenda indiuiduo socio, cuius ad 1. partem cõmentariis iam iam in publicum edendis discesse & Theologica facultas, non repugnat genus aliquod potentia substantialis, quæ sit expers cuiuscumque determinationis. Sed in hoc genere potentia erit impossibilis distinctio specifica; quodlibet enim prædicatum, in quo secundum speciem deffident potetia, esset extra potentiam cuiusuis, seu non esset requisitum ex cuiusuis conceptu. Tunc sic: Potentia substantialis formarum expers omnis determinationis meretur solummodo nomen materiae primæ; quia talis potentia erit prope nihil, habebitque summam potentialitatem. Sanè hoc argumento posset pariter probari, materiam, quæ de facto datur, nullius formæ habere exigentiam, indeterminatam, quia æquiori iure mereretur nomen materiae omnino primæ illa potetia, quæ expers esset omnis determinationis ad formam in communi; quæque capax esset formæ, nullam tamen exigeret. Et præterea meliori iure mereretur nomen materiae omnino primæ illa potentia substantialis, quæ cum nulla possibili forma cõnecteretur. Vtcrius existo argumento fieret materiam actu existentem esse expertem determinationis ad quantitatem, accidentiaque alia. Adde, eas materias distinguendas specie, quarum vna exigeret essentialiter formam substantialem actu habitam, alia naturaliter tantum: determinatio autem ad formam aliquam indeterminatam non extraheret materiam à conceptu omnino primæ. Suadent hæc omnia, determinationem, quæ non includat actum formalem substantialem non obesse conceptui materiae profus primæ. Vnde esto non repugnaret aliqua potentia substantialis inmultiplicabilis in diuersas specie potentias, non est fundamentum, ut asseratur talem esse potentiam actu existentem, neque item, ut dicatur, quidquid sit de existente, inuolui contradictionem in alia multiplicabili.

34

Obiicitur tertio communiter, non sunt possibile actus puri specie distincti. Ergo neque pura potentia specie distincta. Quare cum materia sit pura potentia, non admittet varias species. Fruuolum argumentum, tum quia ex eo fieret, repugnare materias numero distinctas, quando quidem repugnent puri actus numero distincti. Tum quia purus actus debet continere omnem possibilem perfectionem tam numericam, quam specificam, eo quod sit infinitus simpliciter in perfectione. At pura potentia, cum non sit infinita in perfectione, non debet continere omnem specificam, & indiuidualem imperfectionem. Replicabis pura potentia materiae distat summè à puro actu. Ergo sicut purus actus excludit gradus specie diuersos, ita & pura materiae potentia. Sed ego potius inferrem, Ergo si purus actus reiicit diuersitatem specificam graduum, admittet eam è contra pura materiae potentia, ut sic saluetur summa distantia huius ab illo, & ut sic diuersitas specifica, quam ratione suæ perfectionis repudiat ille, cõperat huic ratione suæ imperfectionis. Omitto, puram materiae potentiam non ita distare à Deo, seu à puro actu, ut alia entia creata magis non distent, de quo postea. Urgebis rursus ex Durando in 2. dist. 12. q. 1. n. 11. materia est infimum ens simpliciter inter substantias. Ergo que-

P. Cabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

madmodum supremum ens simpliciter inter substantias respuit diuersitatem specificam graduum; quia in supremo nequeunt dari gradus; sic quia in infimo nequeunt etiam dari, excludit materia eandem diuersitatem. Respondetur, materiam inter substantias non esse infimum ens simpliciter; nam propriam substantiam quæ est substantia siue absoluta, siue modalis, excedit in perfectione, ut docet Suarez disp. 7. Metaphysicæ sect. 2. n. 11. & disp. 34. sect. 4. n. 41. Concordante Ouiedo controu. 2. Physicorum puncto 8. n. 7. nec videtur negari posse, cum substantia sit proprietas materiae; proprietas autem ignobilior esse debet, quam natura, cui competit, & à qua exigitur. Vnionem etiam inter materiam, & formam superari in perfectione ab ipsa materia, videtur certum; ea verò vnio est substantia non absoluta, sed modalis. Solutionem aliam actum subiiciam. Premes iterum, materia est prima causa materialis. Ergo est inmultiplicabilis specificè; causa enim, quæ in aliquo genere est prima, debet esse sic inmultiplicabilis. Sed dico, postremum id falsum esse in genere causa materialis, & formalis, sicut enim in vtroque hoc genere potest dari multiplicitas numerica, ita etiam specifica; & posterior hæc in causa formalis genere negari à nemine potest. Sanè, ut materia sit prima causa materialis, sat est, quod in isto genere, non præsupponat aliam causam.

35

Obiicitur quarto, materia possibilis distincta in specie, vel esset tam imperfecta quam hæc, quæ de facto existit, vel esset imperfectior, vel perfectior? Non primum, quia res diuersæ in specie debent esse inæquales in perfectione. Non secundum, quia alioqui materia præsens non esset imperfectissima omnium substantiarum. Non tertium, aliàs deficeret à conceptu materiae, quæ debet esse omnium substantiarum imperfectissima. Respondetur primò materias spectantes ad diuersas species, posse esse æquè imperfectas in sententia plurimorum, qui volūt opus non esse ad diuersitatem specificam in æqualitate imperfectionis. Dices, vna materia respiceret formas specie dissimiles iis quas alia. Ergo vna esset imperfectior, quàm alia. Sed norate debuisses, formas etiam specie dissimiles posse esse pares in imperfectione.

36

Responderi posset secundò, ex Arriaga, & Petro de Oña infra citandis, materiam non debere esse imperfectissimam omnium substantiarum, quæ ipsius etiam proprietates, & modales entitates non sint. Aiunt namque, materiam fortan esse perfectiorè multis formis substantialibus absolutis. Sed hoc non sine aliqua specie inobseruantia erga antiquitatem dictum comperiet, qui oculis lustrauerit Argenti-nentem in 1. dist. 44. art. 2. & in 2. dist. 12. art. 4. Solum 2. Physic. q. & dubio 6. Fontecam 7. Metaph. q. vnica sect. 1. Pereyram lib. 5. Philosoph. c. 12. Con-nimbriæ lib. 1. Physic. c. 9. q. 2. art. 3. & lib. 3. c. 8. q. 3. art. 2. Suarium disp. 13. Metaph. sect. & n. 11. nec non sect. 12. n. 5. Rubium tr. 1. de Materia q. 2. n. 11. Bartholomæum Amicum tract. 6. Physic. q. & dub. 6. Theophylum Raynaudum in Theolog. naturali dist. 6. q. & art. 1. n. 6. Præpositum 1. p. q. 9. art. 2. Recapitulum lib. 2. de Deo vno q. 12. n. 13. Et quidem à S. Dionysio Arcopagita c. 2. de Hierarc. Clæsti §. 4. asseritur, materiam esse vilissimam, à S. August. esse prope nihil, esse pene nullam rem, & inferius materia nil aliud agnoscitur à S. Doctore lib. 12. Confessionum cap. 7. Nicetas lib. 5. the-sauri cap. 43. inquit, *Duo sunt eorum, quæ sunt extrema; Deus, & materia: ille quidem ascendendo; hæc verò descendendo; postque materiam nihilominus super est.* Procopius Gazæus proœmio in *Genesim*,

H 3

Materia

Materia formis vilior, & deterior est. Aristoteles lib. 7. Metaphysicæ textu 7. pronunciat, materiam esse minus ens, quàm formam. 2. Phisicorum textu 12. hanc esse naturam magis, quàm illam. 9. Met. textu. 15. & 19. omni actu esse ignobiliorem puram potentiam inferioritas materiæ comparatæ cum forma rationali, & cum aliis irrationabilibus viuentibus dubitari non potest, quia, vt docet S. Augustinus lib. 83. quæstionum in 54. omnis anima omni corpore melior est; melius est enim omne quod viuificat, quàm id, quod viuificatur, corpus autem ab anima viuificari, non animam à corpore, nemo ambigit. Quod autem corpus non est, & tamen aliquid est, aut anima est, aut ea melius aliquid. Deterius enim omni corpore nihil est, quia & si materiam quis dixerit, vnde ipsum corpus fit, rectè, quoniam caret omni specie, nihil dicitur. Sic S. Doctor, qui non actum entitatum, sed formalem adimit materiæ secundùm se. Et inferioritate materiæ respectu formarum viuentium, & ex eo, quòd fit pura potentia. Suaderi etiam posset inferioritas respectu formarum non viuentium, quia si materia pertingeret formæ alicuius inanimis perfectionem, non repugnaret materia, quæ æquaret nobilitatem formæ animatæ, & quia pura potentia nequeat non superari ab actu perfectiuo substantiali. Sed postremum hoc qua facilitate dicitur, potest negari. Et ad primum responderi valet tantam esse nobilitatem formæ viuentis, vt sicut æquari nequit à forma inanimi, ita neque à materia, quæ existeret in eodem gradu perfectionis, ac forma aliqua inanimis.

37

Eandem materiæ inferioritatem respectu cuius vis formæ substantialis etiam inanimatæ probat non nemo, quia materia exercet munus subiecti præ forma in composito substantiali; non posset autem exercere illud munus, nisi imperfectior esset, quàm forma. Sed inefficaciter, quia materia non est minus perfecta, quàm quantitas recepta in ipsa vt in subiecto; & quia licet materia respectu formæ, cuius posset esse subiectum, deberet esse imperfectior; non sic respectu alterius, cuius esset naturaliter incapax: imo nec respectu eius, cuius esset naturaliter capax, deberet esse imperfectior absolutè, sed vt summum ex genere suo. Validior non est alia probatio desumpta exinde, quòd materia sit principium passiuum operationum compositi; & forma principium effectiuum; hoc verò principium nobilius sit illo vt inquit Aristoteles l. 3. de Anima cap. 5. text. 19. nam quòd efficit, ostendat abundantiam, ac facultatem, quòd autem patitur, & recipit, suam prodit indigentiam, ac paupertatem. *Beatiusque est magis dare, quàm accipere,* Actorum 20. v. 35. scilicet, interprete S. Augustino lib. 3. contra Maximinum cap. 14. *in hac vita, seu in principiis creatis, ubi est inopia, qua vtrique melior est copia. Melius enim est habere, quàm egere, & melius est donare, quàm accipere, erogare, quàm mendicare.* Validior, inquam, non est; nam materia non est dumtaxat principium passiuum, sed etiam est principium effectiuum suarum proprietatum, & quanuis materia non sit principium effectiuum aliarum operationum non repugnat forma, quæ non nisi suarum passionum sit effectiua. Sunt præterea aliquæ formæ, quibus tam parci & tam ignobiles effectus distincti à proprietatibus respondent, vt maioris perfectionis videatur in materia, quòd eius potentia passiuua extendatur ad totamque nobiles formas, & operationes recipiendas.

Vnde et si principium passiuum sit ex genere suo imperfectius, quàm principium effectiuum, posset absolutè materia superare in perfectione aliquas formas, vt ab omnibus concedendum est, superare secundùm quid eas, quæ materiales sunt, quatenus scilicet est ingenerabilis, & immortalis, quatenusque est indifferens, vt iam hoc, iam illud compositum substantiale constituat, nimirum cum forma humana hominem, cum forma cælesti cælum, quæ indifferentia caret forma cineris v. g. habens determinationem, vt constituat vnum compositum substantiale, valdeque imperfectum, & ratione determinationis ad vnius tantum compositi substantialis constitutionem exceditur secundùm quid forma etiam rationalis à materia indifferenti ad compositum humanum valdè perfectum, & ad varia alia. Vidi alterum Modernum, qui (post Sfortiam Pallauicinum lib. 2. de vniuersa Philosophia cap. 3. n. 356. & Amicum præcitatum) in materiæ ordine ad formam, vt ad finem suum (talis namque reputatur hæc ab Aristotele lib. 2. Phisicorum cap. 8. textu 81. & 91. in cap. 9. lib. 2. de Anima cap. 4. textu 37. lib. & cap. 1. de partibus animalium, lib. 5. Metaphysicæ cap. 4.) fundabat minorem perfectionem absolutam materiæ respectu formæ, cuius illa sit naturaliter capax. Sed nec hoc fundamentum est solidum; nam finis materiæ est compositum substantiale, quòd perfectius est, quàm materia. Præter quam quòd cur forma magis est finis materiæ, quàm materia ipsa sit finis formæ, salua Aristotelis autoritate? Et ad hanc sufficit si forma sit finis secundarius materiæ; finis autem nisi sit vltimus, non debet esse perfectior suo effectu, vt probat Bartholomeus Amicus alibi; & finem qui posse esse ignobiliorem reordinata ad ipsum, obseruat in simili puncto Ripalda disp. 21. de Ente supernaturali. sect. 2. n. 10. Ego quidem non video rationem, qua manifestè impugnari possint Arriaga, & Onna. Ob autoritatem tamen antiquorum sentiendum est, materiam non solum ex genere suo, sed etiam absolutè esse imperfectiorem quacumque forma inanimata, ita vt quamuis possit Deus producere perfectiores materias, & imperfectiores formas inanimas in infinitum, nulla tamen materia valeat æquare perfectionem vllius formæ inanimis, non secus ac nulla forma irrationalis valet æquare perfectionem vllius rationalis.

Tertiò, & melius ad obiectionem quintam responderetur, inter materias ipsas posse dari aliam perfectiorem, & aliam imperfectiorem ea, quæ de facto existit. Ita Hærnæus quodlibeto 3. q. 10. art. 1. & tract. de Materia cæli. q. 3. ad. 9. ac. 10. Petrus de Onna lib. 1. Phisicorum parte 2. q. 3. art. 10. Machin in 1. p. q. 25. art. 6. disp. 53. sect. 2. Aueria q. 20. Phisicorum sect. 2. & 11. Petrus Hurtadus disp. 2. Phisicorum sect. 5. in fine. Caberus, trac. 1. Phisicorum disp. 2. dub. & n. 5. Arriaga disp. 2. sect. 11. n. 153. Quiædus controu. 2. puncto 8. n. 7. Franciscus Alphonus disput. 2. sect. 10. n. 139. Probantque aliqui primo, quia repugnat substantia creata, ultra quam nequeat Deus efficere perfectiorem aliam Ergo & substantia, infra quam nequeat efficere imperfectiorem. Ergo infra materiam actu existentem poterit Deus producere aliam imperfectiorem? Secundò, implicat contradictionem tam forma substantialis, quàm accidentalis; qua deteriore aliam non valeat Deus causare. Ergo similiter implicabit contradictionem

38

traditionem materia, qua ignobilior alia effici à Deo nequeat. Tertio, in quantitate continua, siue permanenti siue successiva non est deuenire ad minimam, Ergo neque in quantitate perfectionis substantialis. Quarto, in moralibus non potest dari deterrimum. Ergo neque in physicis imperfectissimum. Non applaudo his argumentis. Primi Antecedens negatur à nonnullis referendis n. 53. Exercit. 10. & problematicè discutitur à Richardo Mediauillano quodlibeto 2. quæst. 4. Quod etsi à me concedatur, tamen inficior priorè consequentiam, quia inconuenientia, quæ apparent in substantia creata suprema omnium, ne utriquam vim habent in omnium infima. Participabilitas Dei infinita, ex qua suadetur, & conuincitur, meo iudicio, possibilem esse aliam, & aliam creaturam substantialem nobiliorem, nullatenus conuincit, nec suadet, possibilem esse aliam, & aliam ignobiliorem. Perfectio creaturæ substantialis desumitur ex accessu ad Deum, & recessu à nihilo, imperfectio è contra ex recessu à Deo, & accessu ad nihilum. Anne quia repugnet summus creaturæ accessus ad Deum, & recessus à nihilo, repugnabit etiam summus recessus à Deo, & accessus ad nihilum? Primum quidem est valde conforme, imò & necessarium infinitati Dei, & finitati creaturæ; secundum autem neque Dei infinitati, neque creaturæ finitati fauet potius, quàm oppositum. Sed & admissa priori consequentia, nego posteriorem; tum quia materia non est omnium substantiarum actu existentium imperfectissima ut constat ex num. 31. tum quia saltem materia excedit in perfectione accidentia aliqua, quare non erit omnium creaturarum imperfectissima; & satis est, si in productione accidentium imperfectiorum, & imperfectiorum non sit assignare terminum respectu diuinæ omnipotentiae. Raphael Auerſa, qui q. 24. Philosophiæ sect. 4. censet, repugnare speciem creaturæ simpliciter supremam inter creabiles, fatetur sect. 8. & 9. possibilem esse speciem infinitam in certo suo genere, ita ut in illo genere nequeat fieri alia perfectior. Quæ est multorum sententia, dum in generibus vnionis nestentis extrema realiter distincta, & cognitionis creaturæ, ac substantiæ corporeæ aiunt, non esse possibilem perfectiores alias species, quàm vnionis Hypostaticæ verbi ad naturam creatam, cognitionis creaturæ attingentis intuitiue Deum, substantiæque humanæ. Unde retorqueo argumentum: Non repugnat species creata, in cuius genere non possit fieri perfectior alia. Ergo neque species, quæ in suo genere sit imperfectissima. Ergo in genere materiæ, aut substantialis naturæ, non repugnabit aliqua materia ignobilissima. Ad secundum posset responderi negando Antecedens: posset etiam, concessio Antecedenti, negari consequentia, eo quòd materia in genere substantialis naturæ sit prope nihil. Vrgebis, si possibilem sunt absque termino formæ imperfectiores, debent etiam possibilem esse sine fine materiæ determinatæ ad ipsas indeque inæquales in perfectione. Sed contra, quia materia erit ex æquo indifferens ad omnes eas formas, vel saltem non demonstratur repugnantia in materia sic indifferenti. Tertij Antecedens est falsum, iuxta eos, qui quantitatem continuam Permanentem solis punctis, & successiuam solis instantibus constare putant. Et quæstio erit de nomine, an vnum punctum, & vnum instans dicendum sit quantitas permanens, & successiva.

Quapropter qui sic putant, possunt in hunc modum argumentari: In quantitate continua datur quantitas minima, nempe punctum, & instans. Ergo & in quantitate perfectionis substantialis. Crescit difficultas exemplo quantitatis discretæ in qua deuenitur ad dualitatem, qui est numerus omnium infimus. Neque proderit dicere, numerum binarium esse potius perfectissimum omnium, quia reliquis simplicior, & magis sui communicatiuus, ut pote in cæteris inclusus, quin vllus ex cæteris recedat summè, & infinitè ab ipso; semper namque restat alius, & alius remotior, proindeque neque numerus binarius erit imperfectissimus, neque quiuis alius, licet ille sit perfectior, qui minus recedat à binario, & imperfectior ille, qui magis recedat. Non, inquam, proderit, cum negari non possit, dualitatem esse numerum minimum, seu pauciores vnitates continentem, siue sit, siue non sit perfectissimus numerus. Ergo sicut datur numerus minimus, quantitasque minima discretæ, dabitur etiam quantitas minima perfectionis substantialis. Confirmatur, creaturæ supremæ, & perfectissimæ impossibilitas probatur communiter à paritate numeri finiti, quem repugnat esse maximum. Ergo creaturæ infimæ, & imperfectissimæ possibilitas probabitur rectè à paritate numeri finiti, quem non repugnat esse minimum. Ad quartum responderetur ab Arriaga tomo 1. in 1.2. disp. 43. num. 4. & sequentibus negando Antecedens. Sed hoc vltro concessio cum Angesto cap. 14. Moralium, si quid infertur ex impossibili deterrimo in moralibus, nihil aliud est, quàm quòd sit impossibile perfectissimum in physicis, non verò, quòd sit impossibile imperfectissimum, non deterrimum in moralibus responderi perfectissimo in physicis, & minimum in moralibus imperfectissimo in physicis. Hinc ex non repugnante actu minimæ malitiæ moralis ob leuissimam aduertentiam, & intensiorem, passionemque maximam argui potius potest in fauorem creaturæ, quæ physicè sit imperfectissima. Ex his colligitur quàm arduum sit, ostendere repugnantiam materiæ, quæ imperfectiorem aliam nequeat Deus producere. Nihilominus dico, talem non esse materiam, quia nec ostenditur repugnantia alterius imperfectioris, neque vllum est fundamentum, ut de materia nunc producta asseratur, esse ignobilissimam omnium, quæ à Deo valent fieri.

P. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 12. num. 6. Rubius lib. 1. Physicorum tract. 1. de Materia q. 8. à num. 53. lib. 1. de celo cap. 2. q. 7. Balthasar Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 5. num. 1. & 5. Theodorus Smiling. tract. 3. de Deo vno disp. 7. num. 74. affirmant, materiam saltem nostram sublunarem tam esse imperfectam, ut imperfectior alia prorsus repugnet. Pro qua opinione citantur à Suario in num. 5. Richardus, Aegidius, Durandus, Argentinus, Abulensis; adducitur etiam S. Augustinus, inquiens, materiam esse prope nihil, esse penè nullam rem, inferiusque illa nihil existere. Sed S. Doctor æquè fatur de materia cælesti, ac de sublunari nostra, nec tamen apud Suarium Materia cælestis est imperfectissima. Et sicut S. Doctor ait, materiam esse prope nihil, & ea inferius nihil esse, ita ait, Angelum esse prope Deum, & hunc solum illo superiorem existere, inde tamen nemo inferet, Angelum defecto existentem tam esse perfectum, ut impossibilis sit perfectior alius, & qui magis accedat ad

Deum. Ut summum inferri potest, Angelum de facto existentem tenere ex genere suo supremum gradum substantiæ creatæ, & contra materiam tenere ex genere suo infimum substantialis naturæ creatæ, quæ impossibiles sint perfectiores; ac perfectiores Angelorum species, & quin impossibiles sint imperfectiores, ac imperfectiores species materiæ. Addit Suares, materiam præsentem sublunarem esse summæ potentialitatis; verum si summa potentialitas sit idem, ac summa imperfectio, restat probandum quod additur. Si summa potentialitas sit idem, ac summa capacitas passiva formarum, quæ maior alia dari nequeat, sanè ea summa capacitas neque arguit summam imperfectiorem, neque debet comperere materiæ præsentis sublunari. Non arguit summam imperfectiorem, quia materia potius crescit, quam decrevit in perfectione ex capacitate ad plures, & nobiliores, formas. Unde materia capax quatuor formarum perfectior foret capaci duorum, & quæ esset capax quatuor vitalium formarum perfectior foret, quàm quæ esset capax quatuor non vitalium, si cætera saltem sint paria. Rursus non debet comperere materiæ præsentis sublunari ea summa capacitas? nam non repugnat materia, quæ separabilium plurium formarum sit capax, quàm nostra sublunaris, ut deducitur ex num. 5. neque repugnat eandem specificè materiam capacem esse formarum separabilium, & inseparabilium, quæ materia maiorem haberet, iuxta Suarium, capacitarem, quàm materia præsentis sublunaris.

40 Addit P. Antonius Perez optimus meus, & obseruatissimus Præceptor in conclusionibus Theologicis de Deo Trino editis Romæ anno 1648. num. 79. & 80. si esset possibilis materia ignobilior existenti, sequeretur, eam iam nunc dari, omnis enim entitas ob appetitum sibi innatum excellentiæ, ac dominationis postulat ex se præesse actu iis, quibus potest præesse, fugitque ex se esse infima, si potest non esse. Hæc ratio, si efficax esset, probaret, Deum ex natura rei non potuisse non producere creaturas ab æterno, ut eis actu præmineret, ac dominaretur, si productio creaturarum ab æterno sit possibilis; probaret etiam, Deum non posse non ex natura rei efficere simul omnes creaturas, quarum simultanea existentia non est impossibilis: ite debet ex natura rei existere actu cunctas species, imò & cuncta indiuidua possibilia infra Angelum, aut hominem, ut sic Deus actu præset, & simul omnibus creaturis, quibus potest præesse, idemque est de Angelo, & homine respectu specierum, & indiuiduorum inferiorum: probaret denique productas iam fuisse, attendentem naturam, quascumque species possibiles supra Angelum, vel certe supra illum non esse possibiles alias perfectiores, ut enim Angelo compereret naturaliter appetitus eminentiæ supra species ipso imperfectiores; ita naturaliter conueniret appetitus subiectionis ad species perfectiores; Nec minus congruum est, non esse supremum quod potest non esse supremum inter creaturas, quàm non esse infimum, quod potest non esse infimum. Si dicatur, ideo non sequi productas iam fuisse species possibiles supra Angelum, quia illæ sunt infinitæ; nec esset potior ratio, ut ob appetitum subiectionis producerentur duæ, quàm viginti, & infinitæ. Id ipsum ego dico, ne ob appetitum eminentiæ sint iam productæ species materiæ possibiles infra materiam nunc existentem nam & hæc sunt infinitæ. Fingitur procul dubio

41 uterque appetitus innatus, & productio harum specierum potius, quàm aliarum, siue perfectiorum, siue imperfectiorum reuocanda est inuoluntatem diuinam, non verò in inanes eos appetitus.

Inflat P. Antonius Perez in num. 81. si materia inferior est possibilis, & non est factum miraculum impediens eius existentiam, sequeretur, existere de facto. At non est factum miraculum quia non probatur, esse factum, & dum non probatur, det et negari. Ergo ea materia non est possibilis naturaliter, si quidem de facto non existat, & absque miraculo. Iam verò natura, quæ non est possibilis naturaliter, est omnino impossibilis, quia nulla natura substantialis supernaturalis est possibilis. Proponitur vniuersaliter hoc argumentum ad probandum non esse producibiles naturas substantiales præter illas, quæ de facto sunt, vel in se, vel in causis. Porro autem si inter causas numeretur Deus ab arguente, habet inde suæ argumentationis solutionem. Nam materia inferior, etsi non existat de facto, continetur in Deo tanquam in causa adæquata, non minus, quàm in agentibus creatis effectus, qui ab ipsis concurrente Deo ut causa vniuersali, produci possunt; nunquam tamen producentur. Et debet quidem arguens numerare Deum inter causas; alioqui ultra Angelos nunc existentes adigeretur dicere, non esse possibiles alios siue perfectiores, siue æquè perfectos producibiles à solo Deo. Ut ergo hi, quamuis nunc non producti continentur in Deo tanquam in causa adæquata potenteque eos naturaliter, & naturales in substantia producere per creationem; sic æquè putandum est de materia ignobiliore, cuius existentia non est impedita per miraculum, sed per uolitionem diuinam haud quaquam aduersantem naturalibus exigentiis creatorum entium. Missum facio substantiæ super naturalis creatæ impossibilitatem incertam esse, atque ancipitem, de quo in sect. 2. Exercit. 6. item aliquod ens posse esse naturale in se, & nihilominus improducibile naturaliter in talibus circumstantiis, ut de formis iam corruptis exillimatur vulgò. Post hæc scripta, allatus est ad nos tristissimus nuntius anno 1649. de immatura morte prælaudati P. Antonij Perez, cum à litteratis omnibus audissimè expectatus post liminè Salmanticam rediret ex urbe, ubi primariam Cathedram Theologicam nostri Collegij Romani administraret, vocatus, successusque in locum Eminentiissimi Cardinalis Ioannis de Lugo. Vehemens conceptus dolor facit, ut vix à lachrymis temperemus; charissimum namque amisimus Præceptorem, quem ob eximias virtutum doctores, ob doctrinam, ingeniique copiam, atque acumen & diligebamus, & tanquam prodigium mirabamur: eaque fuit, omnium, qui Vallisoleri, & Salmanticæ nouerunt, peruersio, Societatem nostram inter principes sui primi sæculi Theologos merito habituram tantum virum. Nec in Hispania solum, sed etiam Romæ summam sibi laudem comparauit. Ne autem discipuli ductus affectu excessisse videar, profero duos testes omni exceptione maiores P. Sfortiam Pallanicinum, & P. Honoratum Fabri; quorum prior cap. 47. Vindicationum Societatis hæc scribit, *Antonius Perez in Theologico Magisterio mihi collega, vir ingenio mortalium, quos ego aut uidentes, ubique nouerim, aut in Societate nostra florisse sciam, pro mea aestimatione nulli secundus.* Posterior verò in *Meta-*

phyfica

physica demonstratiua Appendice 2. in epistola ad Moulneitum inquit, *Plures appellare possem, qui res tuas in minimis non ponunt; sed duos tantum accipe ut breuitati consulam; alterum P. Antonium Perez Nostra societatis, qualem virum, Deus immortalis. Clarissimum Romani Collegij Lumen, cuius ingenium Roma suspicit, Theologia occupat, desciplina omnes ambiunt, vel, ut verius dicam, illustri orbe coronant.* Addit de quodam ipsius tractatu, quem viderat, *Ita me in admirationem traduxit, ut nihil unquam mihi, siue rationum momenta ponderarem, nervosius, siue ingenij lumina suspicerem, illustrius, siue nouam cogitationum varietatem demirarer, felicius quidquam ex cogitari posse videretur.* Hactenus Sfortia & Honoratus. Apparantur iam in lucem posthuma opera Antonij Perez, quibus nihil doctius, aut subtilius nostra forsitan ætas posteritati transmittet? Et fas fuerit sic parentasse Optimo Magistro.

42 Contra liberationem materiæ ab infimo gradu restat illud: si materia de facto existens non esset imperfectissima, sed infra eam possibile essent aliæ & aliæ imperfectiores in infinitum, fieret, ut existeret in altissimo perfectionis gradu, imò & in infinito. Vulgari obiectioni sufficit vulgaris responsio, excessum materiæ existentis non tam provenire ex absoluta altitudine materiæ, quàm ex ignobilitate aliarum sub ipsa possibilitate; non enim provenit ex inde, quòd materia existens sit ens à se, nullam dicens imperfectionem, aut omnem perfectionem, vel absolutè, vel sui generis absorbens, sed ex eo, quòd non sit imperfectissima, seu ex eo, quòd habeat pauciores imperfectiones, quam materiæ aliæ possibile. An sit vocanda infinitè perfectæ secundum quid ob excessum illum? Quæstionis est, sed de mero nomine. Vocabo infinitè secundum quid perfectam comparatiuè ad materias, quas superat, si tu voces infinitè secundum quid imperfectam comparatiuè ad alias, à quibus superat ut.

43 Iam quando ex professio actum est de imperfectione, vel perfectione materiæ, non silebo, perfectiorem esse absolutè formis accidentalibus naturalibus; quod docent apertè Scotus in 2. dist. 12. q. 2. v. *Ad argumenta principalia.* Mayro ibidem q. & art. 2. Toletus lib. 1. *Physicorum* cap. 7. q. 13. §. *Ex his patet.* Connimbricenses lib. 3. *Physicorum* cap. 8. q. 3. art. 2. inuicemque plerique. Et quidem de accidentibus, quæ sint materiæ proprietates, ut quantitas, vbiatio, ostenditur eadem ratione, qua in n. 34. vñ sum pro maiori perfectione materiæ, quàm subsistentiæ propriæ. De omnibus verò accidentibus naturalibus ostenditur vniuersim, quia cum materia sit ens perfe, ut potè substantia, non potest non esse nobilior omni accidenti naturali, quod est ens entis, seu ens ab alio; & in alio. Inquies, hinc tantum probari, materiam ex genere suo perfectiorem esse, id est, in ratione communi substantiæ: cum quo stare posset, ut esset absolute, & simpliciter ignobilior in ratione talis substantiæ. Respondeo, in nullo accidenti naturali elucere aliquid speciale; ob quòd absolutè, & simpliciter excedat materiam, qua ex genere suo imperfectius illud fateris nobiscum. Nec opponat quis S. Augustinum docentem, materiam esse prope nihil, & eam inferius nihil aliud stare. Loquitur namque de materia in genere, & ordine substantialis naturæ. Posset hic disputari, an materia excedat etiam absolutè & simpliciter accidentia supernaturalia? Balthasar Tellez parte 2. *Philosophiæ* disp. 2. 2. sect.

5. n. 10. citans S. Thomam, Vazquium, Suarium, & Fonsecam conset, sic excedere, quin neget ab accidentibus supernaturalibus excedi secundum quid ipsam materiam. Connimbricenses supra, materiæ anteponunt absolutè gratiam habitualement, & generaliter omnia accidentia supernaturalia. Molina 1. p. q. 12. art. 5. disp. 2. v. *Ad secundum argumentum.* iudicat, qualitates gratiæ, ac luminis gloriæ perfectiores esse absolutè substantiis omnibus, quas Deus re ipsa creauit; & cum inter eas materia sit imperfectissima, aut valdè imperfecta, non dubium quin illi præferret absolutè præfatas qualitates, si de illa speciatim sermo occurreret. Idemque cogitandum est de aliis Authoribus, quos allegat Ripalda disp. 21. de ente supernaturali sect. 1. n. 4. pro maiori perfectione absoluta præfatarum qualitatuum, quàm substantiæ intellectualis creatæ. Mihi valdè verisimile est accidentia nobilissima ordinis supernaturalis superare absolutè materiam in perfectione: nam quidquid sit, an ita superent substantiam humanam, & Angelicam, vtraque hac multò imperfectior est illa, de qua non tam altè concipi solet, quàm de gratia habituali, lumine gloriæ & c. quin potius de materia abiectè existimatur, & sublimiter de gratia habituali, ac de lumine gloriæ secundum illud Petri in 2. Epistola Canonica cap. 1. v. 4. *Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hæc efficiamur diuina consortes natura.* P. Suarez disp. 3. 2. *Metaphysicæ* sect. 2. n. 31. ait; *quis dubitet, gratiam esse perfectius ens, quàm modum subsistentiæ, vel vniuersi forme substantialis ad materiam?* Si autem gratia, esto sit accidens, præferenda est absolutè absque hæsitacione modis substantialibus subsistentiæ, & vniuersi, nihil mirum, si materiæ etiam à nobis præferatur. Quoad aliorum accidentium supernaturalium, non ita nobilium præcellentiam absolutam supra materiam, suum cuique iudicium liberum relinquo, licet magis propendeam, ut putem, materiam perfectiorem esse absolutè vbiacione supernaturali v. g. corporis. Obseruandum est, cum dixi, materiam excedere absolutè accidentia naturalia, respexisse non solum ad materialia, sed etiam ad spiritalia, nec solum ad non vitalia, sed etiam ad vitalia, dum modò spiritalia, & vitalia subintelligantur superare secundum quid materiam ipsam, sicut quæ non sunt spiritalia, nec vitalia, sed nihilominus actiua, excedunt eandem secundum quid, nempe ratione actiuitatis; imò, & ita exceditur ab omnibus ratione actus perfectiui accidentalis.

R E G R E S S I O I.

Materia Empyreæ est eiusdem speciei cum materia reliquorum Corporum Sublunarium.

44 **E**T si hactenus visum sit, intutè confugi ad repugnantiam diuersitatis specificæ inter materias, ut propugnetur vnitatis specificæ Empyreæ cum reliquorum corporum materia, alia tamen remanent nobis propugnacula. Primum, diuersificandæ non sunt in specie entitates ab homine Philosopho sine necessitate comperta ex ratione, aut experientia. In præsentem autem nulla apparet ratio, aut experientia ad distinguendum specificè materiam Empyream à sublunari. Secundum, proportio inter materiam Empyream, & corporum glorificatorum potest esse non leue indicium vnitatis specificæ

cificæ inter eas: Ast corporum glorificatorum materia eiusdem est speciei cum materia sublunarium, & corruptibilem.

45

Tertium, si Empyreum constet materia specificè, distincta à sublunari, ea erit imperfectior, quam hæc: quod videtur abscondere, siquidem Empyrei nobilitas exigat, ut si non superet, æquet saltem in materia perfectione corpora sublunaria sibi inferiora. Petrus Hurtadus disp. 2. Physicorum sect. 5. §. 3. disp. 1. de celo sect. 2. §. 27. Caberus tract. 1. Physicorum disp. dub. & n. 5. Arriaga disp. 2. Physicorum n. 170. si distinguatur specificè materia sydereæ à sublunari, dicunt, illam fore ista imperfectiorem, eo quod ista sit receptiva formarum viventium, quæ nobiliores sunt, præsertim rationales, formis sydereis; materia autem perfectio dimetienda est absolute, & simpliciter ex ordine ad formam; iudice S. Thoma q. 1. de Malo art. 2. in corpore, ubi ait: *Omne subiectum, in quantum est in potentia respectu cuiuscumque perfectionis, etiam materia prima ex hoc ipso, quod est in potentia, habet rationem boni.* Sic S. Doctor Et prædicatum respiciendi formas præstantiores excedit absolute, ac simpliciter alia, que in materia sydereæ considerant Suarez disp. 13. Methaphysicæ sect. 1. 2. n. 5. Connimbricenses lib. 1. de celo cap. 2. q. 6. art. 5. Auerſa q. 3. Philosophiæ sect. 6. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 5. n. 1. Rubius lib. 1. de celo cap. 2. q. 7. Eandem rationem ego transfero ad probandum, materiam Empyream fore absolute ignobiliorem sublunari, si inter utramque intercedat specifica distinctio, quæ maior ignobilitas & si admittatur à Cabero supra, & dub. 6. n. 19. mihi tamen absurda videtur, dedecensque dignitatem Empyrei. Premo hanc rationem contra eos saltem, qui Cabero refragantur, Ex hypothesi, quod vnus tali materia diuersa sit speciei à materia alterius cæli, nobilior erit absolute, quæ ad formam perfectiorem recipiendam ordinatur, ut farentur Suarez n. 2. Auerſa sect. 9. Ergo Concessa distinctione specifica materia Empyreæ à sublunari, non potest negari maior perfectio materia sublunaris, quàm Empyreæ, nam in tota collectione formarum, ad quas recipiendas destinatur materia sublunaris, multæ nobiliores erunt eà forma, cuius solius capacitatem habeat Empyreæ materia. Vt ergo rursus, duæ materia, quarum vna respiciat suapte natura formas specie dissimiles ab his, quas respicit altera, nequeunt non absolute distingui in specie, etiam si conueniant generice in modo recipiendi formas inseparabiliter informantes, si vtraque materia sit cælestis, vel separabiliter informantes, si vtraque sit sublunaris. Ergo & nequibit non esse vna perfectior absolute, quàm alia, si vna respiciat præstantiores formas, quàm alia. Namquemadmodum diuersitas specifica formarum debet arguere diuersitatem specificam in materiis non differentibus ad easdem formas, ita maior perfectio vnus formæ, quàm alterius, debet arguere maiorem perfectionem in materia determinata, vel indifferenti ad nobiliorem formarum, et si simul materia sit indifferens ad formas aliquas multò imperfectiores, quàm ea forma, ad quam est adstricta altera materia. Ergo cum materia sublunaris, casu quo specie distinguatur ab Empyreæ, indifferens sit ad perfectiores formas, quàm materia Empyreæ, & hæc sit determinata ad formam imperfectiorem, sequitur, hanc illi cedere absolute in nobilitate. Nec obstat, si obijciat ex Suarez, & Tellez supra, nec non

ex Bartholomæo Amico tract. 5. Physicorum q. vltima dub. 3. materia sublunaris erit magis passiva, quàm Empyreæ. Ergo & minus perfecta; ut enim materia potentialitas est imperfectio, sic maior potentialitas erit minor perfectior Respondetur namque, potentialitatem materia esse imperfectionem admixtam perfectioni, eoque maiori, quò fuerit ad plures, & eminentiores formas: sic quod Angelus habeat spatium certæ magnitudinis, quin naturaliter possit existere in ampliori, est imperfectio, quia tamen adiuncta perfectioni, ideo, tantò perfectior est Angelus, si cætera sint paria, quandò diffusius spatium occupare valet. Ad est aliud exemplum formarum substantialium, & accidentalium, quæ quò subiectum præstantius respiciunt, eò censentur præstantiores, tamen si imperfectio sit vis informatiua subiecti. Neque item obest, si cum Moderno quodam dicas, Empyreæ forma est longè perfectior innumeris formis, quas possidere potest materia subcælesti, & quibus comparatæ superantes Empyreæ in nobilitate sunt valde pauca. Ergo materia adstricta ad formam Empyreæ excellentior erit quàm subcælestis, quia æstimabilius est determinatio ad formam Empyreæ, quàm ius vagum ad innumeras formas ipsa imperfectiores, & ad paucas perfectiores; sicut si aliquis haberet ius vagè ad viginti formas inæquales, ita ut quauis satisfaceret eius exigentiæ, minus æstimabile hoc esset, quàm si determinatè debita ipsi foret decimaquinta. Nam etiam responderetur, falsam esse consequentiam, & exemplum, quo probatur, aut in quo inculcatur, si materia, vel alius habens aptitudinem vel ius ad vigesimam formam perfectiorem possit commode, & facile hanc acquirere, imò & possideat.

Quartum, si materia Empyreæ distinguatur specie à sublunari, nulla etiam, erit pars, aut indiuisibile materia in ipso Empyreo, quod non differat specie à quouis alio eiusdem Empyreæ. Nam pars affecta per vnâ formam est incapax ex natura sua recipiendi aliam formam, perquam afficitur alia pars, quæ proinde est eius capax ex sua natura Ergo partes illæ distinguntur specie. Consequentia patet, quia hæc diuersitas prædicatorum arguit distinctionem specificam. Antecedens probatur, quia alioqui ex parte A v. g. & forma Empyreæ non constitueret corpus incorruptibile ratione impotentia repertæ in ea parte materia, sed ratione solius formæ, aut vnionis, aut defectus contrarietatis inter dispositiones, vel accidentia partium A, & B, formarumque, quibus ornantur. Ecqui autem absurdum non censet distinctionem specificam omnium partium materia Empyreæ comparatarum inter se? P. Molina disp. 5. de opere sex Dierum. durum nimis esse pronuntiat, si materia cælorum mobilium, aut astrorum differant specie inter se P. Balthasari Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 4. n. 13. incredibile id videtur. Sed multò durius esse pronuntiaret Molina multoque incredibilius videretur Tellezio, si omnes partes cæli cuiusuis, auastri haberet inter se diuersitatem specificam; nec minor durities, & incredibilitas apparet, si in Empyreo omnes partes eandem sortiantur diuersitatem. Dices, si formæ, quibus afficiuntur partes Empyreæ, distinguantur specie, non esse duram, neque incredibilem diuersitatem specificam earum partium; si verò non distinguantur specie, non sequi in eis partibus diuersitatem à nobis intentam. Probabis primum, quia

46

quia supposita distinctione specifica in formis duorum calorum mobilium, aut duorum astrorum non desunt grauissimi Authores, qui asserant apud Auerfam q. 33. Philosophiæ sect. 9. diuersas fore in specie materias ipsorum. Ergo similiter asserent, partes Empyreï sic fore diuersas, si formæ earum distinguerentur specie. Probabis secundum; quia etsi pars *A* respiciat ex natura sua peculiarem formam, quam non respiciat pars *B*. tamen si forma respondens parti *A* non distinguatur specie à forma respondente parti *B*. deficiet caput diuersitatis specificæ in partibus, videlicet distinctio specifica terminorum, seu formarum. Sed contra, tum quia nullus ex indicatis Authoribus asseruit partes cæli vnus mobilis, aut astri diuersas esse specie inter se. Ergo nullus assereret, partes Empyreï sic inter se esse diuersas. Tum quia materiæ partes conuenientes specie debent esse indifferentes, vel determinatæ ad eandem omnino formas specie, vel numero diuersas, vt fert communis consensus. Vnde qualibet pars materiæ sublunaris, quia conuenit specie cum alia qualibet parte materiæ sublunaris, est indifferens suapte natura ad omnes formas specie, vel numero diuersas, ad quas indifferens est qualibet alia pars. Video, quæ conueniunt specie, & differunt solo numero, posse habere aliquod prædicatum vltra id, quod est vnum non esse aliud, vt notauit in n. 25. proximæ Exercitationis. Sed in materiæ partibus speciei eiusdem solus ille cogitationum Oceanus P. Suarez disp. 12. Methaphysicæ sect. 11. n. 20. tale prædicatum insinuat loquens de materia cælesti, & in ordine ad formas. *Non est autem improbabile (ita eximius Doctor) hanc singularem materiam talis speciei esse naturaliter coaptatam, & proportionatam huic singulari formæ, & cum ea habere peculiare vinculum, & propriam indiuidualem habitudinem, quanquam id incertum sit, parumque ad rem presentem referat.* Alij Authores eius prædicati non meminerunt. Nobis sat erit, coegisse aduersarios, vt inter singulas partes materiæ Empyreæ assignent maiorem diuersitatem, quàm quæ est inter singulas materiæ sublunaris.

47 Quintum addi potest, accidentia Empyreï sunt intra eandem speciem, intra quam accidentia aliqua sublunaria, nimirum quantitas, lux. Ergo eorum subiecta, quæ est materia prima, spectant ad eandem speciem. Non fido huic argumento. Nam antecedens est adhuc sub iudice, & consequentia infirma. Subiectis speciè diuersis queunt rectè inesse accidentia communia distincta tantum numericè. Tenentur id concedere, qui accidentia subiectari in toto composito contendunt. Et corpori simplici completo competeret eadem quantitas in specie, quæ compositis. Præterea retorquetur argumentum, quia in Empyreico dantur aliqua accidentia diuersæ speciei ab aliquibus accidentibus repertis in compositis sublunaribus. Ergo horum, & illius materiæ pertinebunt ad diuersas species. Sed certe nec conuenientia specifica aliquorum accidentium arguit sufficienter vnitatem specificam in materiis, nec disconuenientia specifica diuersitatem specificam. Vide sect. 1. Exercit. 13.

Enervantur argumenta contra vnitatem specificam materia Empyreæ, & sublunaris.

48 **O**ppones primò, vnitatem specificam inter materias sublunares indagarunt Philosophi

ex varietate formarum, quibus successiuè afficitur eadem pars materiæ, *[qua semper in mutatione versatur.* Vt ait Ephræm Syrus in confessione & reprehensione sui ipsius. Ergo cum Empyreica materia nulli transmutationi subiaceat prouenienti ex formis substantialibus, deest nobis vestigium vnitatis specificæ. Confirmabis ex eo, quòd Empyreicum non possit pati ab agentibus sublunaribus, quare non habebit materiam communem. Nam per Aristotelem lib. 1. de Generatione textu 43. 54. & 87. ea solùm potiuntur materia communi, quæ inter se inuicem agere, & pati possunt. Responderetur, sicut non obstante defectu transmutationis ponitur in Empyreico materia; ita eo non obstante percipi bene vnitatem specificam penes ipsam. Est quidem transmutatio optimum indicium materiæ, & vnitatis specificæ; ast non vnicum; si quidem à paritate rationis potest in corpore in transmutabili deduci, tum existentia materiæ, tum vnitatis. Sic si Deus materiæ sublunari aliquam formam ex se corruptibilem, aut separabilem vniret indissolubiliter, ita vt à nullo agente creato valeret destrui, aut seiungi, nullam ibi transmutationem videremus; inde tamen non bene inferretur carere materiæ compositione, aut vnitatem. Ad confirmationem fateor, actionem, & repassionem inter duo esse iudicium communis materiæ, non tamen ita necessarium, vt sine eo nequeat aliunde investigari, maximè si actionis, & repassionis inuenire sit impedimentum, stante communitate materiæ. Sic multiplicationis indiuiduorum intra eandem speciem sufficiens ratio est conseruatio speciei, ne vno indiuiduo deficiente pereat tota species, nihilominus non est ita requisita, vt repugnet indiuiduorum incorruptibilium multiplicatio intra eandem speciem; & non solùm non repugnat, sed etiam de facto datur in sententia communi agnoscante varia indiuidua intra quamlibet speciem Angelicam; nec videtur negari posse, dari multas stellas eiusdem speciei, etsi incorruptibiles; & in vno quoque corpore cælesti incorruptibili plures partes formæ solo numero differentes. Ex his interpretari licet Aristotelem, quatenus voluerit, mutuam duorum actionem, & passionem esse iudicium communis materiæ; sed non omnino necessarium; vel esse iudicium in rebus his inferioribus, non autem absolute in omnibus rebus. Philosophi mens circa compositionem cæli ex materia satis est obscura, multoque magis circa eius distinctionem specificam, vel oppositam indistinctionem à materia sublunari.

49 Oppones secundò, si materia Empyreica, & sublunaris pertineant ad eandem speciem, fore primò, vt non differrent inter se specie forma Empyreica, & sublunaris. Secundò, vt Empyreicæ materiæ potentia esset infinita, cum formæ Empyreicæ, & sublunares possibiles, specieque distinctæ sint infinitæ secundum numerum. Tertiò, vt materia Empyreica esset semper violenta, cum careret continuo pluribus formis sublunaribus perfectioribus, quàm Empyreica; ac proinde magis appetitis. Ad primum inconueniens respondeo, licet ex respectu ad materiam non differant forma Empyreica, & sublunaris, aliunde posse diuersitatem specificam nasci, scilicet ex operationibus, vel proprietatibus, vel modo informandi, non secus ac multæ formæ sublunares distinguuntur specie, etsi respiciant communem specificè materiam, quia habent diuersas operationes, vel proprietates. Insurges, Ergo homo, & Empyreicum non differunt specie.

specie. Concedo, non differre specie completa & adaquata. Dicuntur tamen simpliciter, & absolutè differre, quia distinctio vnius compositi ab alio sumitur simpliciter, & absolutè à forma. Ob id homo senex non dicitur distingui numero à se, vt puero, etsi constet diuersa numero materia saltem ex parte. Ad secundum inconueniens respondeo, non fore simpliciter infinitam materiae potentiam, quia modo limitato esset capax omnium formarum possibilium. Ob hanc rationem intellectus humanus non est infinitus simpliciter, etiam si possit efficere infinitos actus specie distinctos. Ipsa materia siue Empyreica, siue sublunaris habet per aduersarios potentiam ad infinitas formas siue Empyreicas, siue sublunares numericè distinctas; nam in specie formæ Empyreicæ sunt possibiles non tot, quin plures in infinitum, idemque est de qualibet specie cuiusuis formæ sublunaris. Inquies, perfectionem materiae non crescere, si respiciat multas, & infinitas formas eiusdem speciei; crescere verò, quò respiciat plures diuersarum specierum. Ergo si respiciat infinitas species formarum, erit simpliciter infinita. Sed hoc argumentum militat etiam contra te; nam materia sublunaris, distincta specificè ab Empyreica respiceret infinitas species formarum sublunarium. Quapropter etiam si crescat perfectio materiae ex respectu ad plures, & nobiliores species formarum, non ideo euadet simpliciter infinita ea materia, quæ respiciat infinitas species; quia incrementum perfectionis non est penes proportionem Arithmeticam sed Geometricam. Obuia sunt nonnulla exempla, quibus hæc doctrina clarescit. Sufficit digito designasse commune illud cognitionis vel abstractiuæ, vel intuitiuæ, qua noster intellectus attingit Deum, obiectum infinitum, quin sit infinita simpliciter nostra cognitio siue abstractiuæ, siue intuitiuæ, quia à nobiliori obiecto diffunditur, cæteris paribus, maior perfectio in sui cognitionem, non quidem proportionem priori, sed posteriori. Vnde ab infinito obiecto simpliciter, qualis est Deus, non debet refundi incognitionem nostram de ipso perfectio simpliciter infinita. Gratis admisi, formas specie distinctas possibiles materiae præsentis esse infinitas. Ad tertium inconueniens respondeo, materiam in primis pro signo habitæ cuiusuis formæ non appetere alias etiã ineffaciter, licet ex natura sua sit impotens plures simul recipere; quia appetitus innatus nequit tendere in bonum impossibile naturaliter. Deinde quanuis pro priori signo ad omnem formam maiori appetitu feratur in nobiliorem, nõ esse violentam consecuta ignobiliori, cum illam non appetat efficaciter, aut vt bonum necessarium simpliciter sibi; sed ineffaciter, & ad melius esse. Vtraque hæc responsio explicabitur ampliùs in Sectione sequenti.

50 Oppones tertio, frustraneam fore indifferentiam, quam habebit materia Empyreica ad formas subcælestes, cum nunquam reducenda sit ad actum. Confirmabis primò, eò quòd nulla entitas dicatur effectiua naturaliter aliorum effectuum in specie, quàm illorum, quos de facto efficere constat. Ergo similiter materia non dicetur receptiua naturaliter aliarum formarum in specie, quàm earum, quas de facto noscimus recipere. Cum ergo materia Empyreica non recipiat defacto nisi formam Empyreicam, huius, & non sublunarium erit naturaliter receptiua. Confirmabis secundò, exinde quòd materia sublunaris præsens distincta est in

specie à materia alia sublunari, quæ posset recipere formas alias specificè diuersas non possibiles in hac serie vniuersi. Cuius ea est ratio, quòd cum materia præsens non sit habitura, neque possit habere in hac serie vniuersi illas alias formas, videretur Deus ad formas possibiles in hac serie elegisse materiam, quæ solum sit ipsarum capax. Tunc sic: materia Empyreici nunquam est habitura aliam formam distinctam à semel habita, neque potest. Ergo &c. Respondeo, frustraneam esse indifferentiam nunquam reducendam ad actum ratione alicuius impedimenti importati per se à re, in qua ponitur. Huiuscemodi indifferentiam non habet materia Empyreica; quippe non importat per se, sed ex accidenti impedimentum recipiendi formas sublunares. Vt enim in primo instanti accepit à Deo conditore formam Empyreicam, poterat, quantum ex se erat, accipere aqueam, aut terrestrem; & vt acceperit hanc formam Empyreicam, poterat accipere aliam numericè tantum distinctam, contentam intra spheram diuinæ omnipotentiae. Vnde sicut non est frustranea indifferentia ad hanc aliam, etsi nunquam reducenda sit ad actum ita neque ad aqueam, aut terrestrem. Adde, si diuinitus materia, quæ modo ornatur forma Empyreica, orbaretur ipsa, tunc ex suppositione miraculi exerceret suam indifferentiam admittendo naturaliter quancumque aliam formam. Multi ex contrariis constituunt in materia sublunari potentiam exte naturalem ad recipiendam formam, quæ corrupta est, si iterum producat; & tamen ea potentia, nunquam reducetur ad actum ratione voluntatis diuinæ denegantis agentibus creatis simultaneum concursum omnipotentiae ad reproducendam formam, quæ destructa est. Paremiæ illius, *frustra est potentia, qua non reducitur ad actum* sensus alios perdoctè proponit Didacus Ruiz disp. 80. de scientia Dei sect. 10. à n. 5. Vergebis, cuiuscumque potentiae passiuæ naturali debet respondere agens naturale. Ergo si materia Empyreici habet, quantum ex se est, potentiam passiuam naturalem sublunaris formæ, debet existere agens naturale, quod valeat in illa introducere formam sublunarem. Sed Dico primò, potentiae passiuæ naturali dedere quidem coexistere creatam actiuam naturalem in sensu, in quo illa est ad formam, non in alio. Hinc cum materia Empyreici habeat potentiam passiuam naturalem ad formam sublunarem in sensu diuiso ab Empyreica, aut in sensu abstractionis ab vtraque, non verò in sensu composito Empyreicæ, sufficit si in illo sensu coexistat ei agens naturale creatum. Quoduis autem ex existentibus introduceret formam in materiam Empyreicam, casu quo hæc aut orbaretur forma Empyreica, aut præcederet pro priori cum indifferentia ad ipsam, & sublunarem. Dico secundò, satis esse, si potentiae passiuæ naturali respondeat agens increatum gerens se vt author naturæ. Sic in Angelo datur principium passiuum naturale specierum impressarum repræsentantium res ordinis naturalis. Quas tamen species solus Deus vt Author naturæ potest efficere secundum celebriorem opinionem. Sic etiam materia sublunaris habet potentiam naturalem susceptiuam animæ rationalis: hæc tamen à solo Deo potest naturaliter fieri. Quapropter si à Deo vt Authore naturæ valeretur induci alia forma in materiam, quæ modò est Empyreici, satis superque prospiceretur veritati Axiomatis contenti in Antecedenti. Vt omittam prospici abundè penes aliquos, si valeretur induci ab agente creato naturali possibili. Ad

primam confirmationem respondeo, posse tribui agenti, quod constaret esse impeditum extrinsecè, virtutem remotam ad alios effectus præter eos, quos de facto producit, si ad eam tribuendam adesset aliquod fundamentum. Quare cum constet, materiam Empyreæ posse sufficienter impedi ex-
 trinsecè ne recipiat alias formas etsi quantum est ex se, haberet virtutem; & præterea ad sint fundamenta non leuia, vt putemus, non nisi extrinsecè impediti, rectè in ea agnoscimus virtutem remotà ad alias formas præter præsentem. Secundæ confirmationis Maiorem concedo cum Ariaga disp. 2. Physicorum n. 15 & 8. Quiedo controu. 2. Physicorum puncto ac n. 8. concedo Minorem, & nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia saltem existunt secundùm speciem in rerum natura formæ corruptibiles, & sublunares; at verò non existunt, neque vnquam erunt in rerum natura formæ diuersarum specierum purè possibilium; ideo ad primas habebit potentiam remotam materia Empyreæ, nõ autem ad secundas: materia sublunaris præsens. Sufficiat hæc discriminis ratio in re ex congruenti solum admissa. Nam si metaphysicè spectetur, potest materia præsens sublunaris esse receptiua formarum aliarum secundùm speciem purè possibilium.

05 Oppones quartò, non seruat recta, sartaque Empyreæ incorruptibilitas substantialis, quã Theologi pro comperto habent, teste Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 1. n. 13 & Petauio tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de opificio sex dierum c. 2. n. 8. Si illud sit compositum ex materia eiusdè speciei cum nostrate. Quòd si dicatur, Empyreum ratione dispositionum suæ formæ esse incorruptibile, quatenus dispositiones illæ tales sint, vt superari nequeant vlla vi agentium naturalium, etiã si materia ex se habeat capacitatem ad alias dispositiones, & formas. Insurges contra, tum quia materia communis ineptè proponeretur à natura in præmium certaminis, si impossibilis esset consequutio materiæ ob dispositiones inuincibiles ab agentibus naturalibus: tum quia pugna præfatorũ agentium eò tendit, vt occupent commune subiectum neque enim directè respicit formæ, aut dispositionum ruinam. Quare si inueniant commune subiectum in Empyreæ, non poterunt non agentia naturalia pugnare pro illo. Si verò semel pugnent cū formæ, & dispositionibus Empyreæ formæ, vincant tandem aliquando, quæ nunc existunt agentia nobis nota, vel aliud ignotum nobis, sed maioribus præditum viribus. Respondeo, Empyreæ incorruptibilitatem alia basi firmendam quã diuersitate specifica materiæ, vt latè tractabo in sect. 3. Exercit. 12. Quidquid verò sit, an ex dispositionibus formæ Empyreæ proueniat necne incorruptibilitas huius cæli; non video, cur materia ex se communis nequeat præoccupari per formam aliquam, & dispositiones, quibus agentia naturalia impediuntur omnino in posterum à consecutione eius materiæ, & à pugna pro ea occupanda. Experimur in subcælestibus formas & dispositiones ægrè deturbabiles à materia communi semel possessa, vt in adamante & cedro, licet aliæ defacili reiici valeant: cur igitur nobis non persuadebimus, existere etiam in vniuerso formam, ac dispositiones, quæ ex natura rei non possint deturbari? Et quidem illatio materiæ in Empyreæ, aut aliis in cælis diuersæ à sublunatibus facta ex incorruptibilitate patet manifestis instantiis. Prima desumitur ex corporum cælestium quantitate, quæ frequenter conceditur non differre in specie à quantitate subluna-

rium. Et tamen quantitas illa diuidi non potest (sic vulgò pntatur) ratione dispositionum cælestium, vel impediti, quod maus, neque item potest recipere qualitates primas elementares propter coniunctionem cum materia, vel forma cæli: quod secus est de quantitate hac, nempe de sublunari. Instantia secunda desumitur ex ipsorum corporum cælestium materia, quæ est vna specificè in omnibus cælis mobilibus, vt plures ex Aduersariis fatetur, nec ideo cæli sunt inuicem corruptibiles ob communicationem in materia. Sed etsi vnus cæli materia distincta sit specificè à materia alterius cæli; at partes materiæ cæli eiusdè non sic sunt distinctæ, si comparètur inter se; quin inde sequatur, formam partis A, v.g. esse corruptibilem à forma partis B. nec formam, quæ est in parte A, aut B. informate separabiliter. Præterea pars A materiæ sicut initio accepit talem indiuiduam formam, potuit accipere quamlibet aliam indiuiduam ex infinitis possibilibus intra eandè speciem, & est nunc ex se indifferens ad quancumque eiusdè speciei; sed non idcirco separabiliter, aut corruptibiliter informatur à tali indiuidua forma primitus accepta: Tertiam instantiam offert ipsa materia, quæ ex se penetrabilis est cum alia materia, vt multi existimant; accedente autem quantitate, redditur naturaliter impenetrabilis. Ergo similiter etsi ex se sit capax materia Empyreæ formæ sublunaris, poterit huius incapax reddi naturaliter, si informetur inamissibili formâ Empyreæ. Et ne à materia discedã quartam instantiam peto ex corporum glorificatorum materia, quæ eadem numero erit, quæ fuit in ipsis pro statu corruptibili: sed per dotes gloriæ id habebit, vt nec alterare queat, neque rationalem animam amittere. Et licet gloriæ dotes sint supernaturales, superentque exigentiam naturæ, tamen ex eis prudenter coniectamur, posse materiam de se capacem patiendi corruptionem formæ, ac dispositionum, accipere aduentitium aliquid naturale, quo fiat proximè incapax.

Oppones quintò, compositum humanum est corruptibile ex se intrinsecè, quanuis constituatur ex forma in corruptibili in se, quia materia, ex qua etiam constat, potens est recipere alias formas contrarias. Igitur compositum Empyreum non erit incorruptibile, etsi potiretur forma in se incorruptibili, si tamen conturgat ex materia capaci contrariarum formarum. Respondeo, compositum humanum non esse corruptibile eò præcisè, quòd coalescat ex materia indifferenti ad contrarias formas, alioqui quando resurgat gloriosum, non posset non manere corruptibile. Quapropter ideo nunc corruptibile est, quia rationalis animus informat amissibiliter materiam: non sic forma Empyreæ: Et reuoluo obiectionem in Aduersarios: humanum compositum est modò corruptibile ratione vnionis solubilis vi naturalium agentium, tametsi conflatur ex materia, ac forma in se incorruptibilibus. Ergo è contra incorruptibile erit Empyreum compositum ratione indissolubilis vnionis; non obstante materia habili ex se ad corruptionem compositi, ac formæ.

Oppones sextò, materiam sublunarem esse generabilem, & corruptibilem, esse principium, ac radicem generationis, & corruptionis, quæ nequeunt competere materiæ Empyreæ. Respondeo, materiam sublunarem esse in se ingenerabilem, & incorruptibilem; licet concedi possit, esse generabilem, & corruptibilem ratione formarum, seu quatenus subiacer formis generabilibus, &

corruptibilibus ab agentibus secundis; quo pacto materia Empyreica non dicitur generabilis post susceptam formam cælestem. Rursus respondeo, materiam siue in Empyreo, siue in corporibus sublunariis esse ex se principium passiuum, & radicem generationis, ac corruptionis prouenientis à causis creatis; quia ex se apta est generationi formæ nouæ, & corruptioni formæ antiquæ per causas: contingit tamen per accidens in Empyreo, ut eius materia ob possessionem formæ cælestis impediat, ne sit proximè principium, & radix generationis, ac conceptionis. Sic creatura rationalis subiecta ex se corruptioni, & morti morali per peccatum, ut loquuntur Ecclesiæ Patres, impediri potest donis nonnullis supernaturalibus, ne sit proximè labilis in peccatum.

54 Oppones septimò, Consultū iri melius incorruptibilitati Empyreici, si denegetur eius materiæ virtus, & capacitas etiā remota ad alias formas. Sed contra, tum quia posses ex simili prouidentia stabilire in diuersitate specifica quātitatis incapacitatem à te positam in Empyreo, ut rarefiat, & condensetur. Vnde sicut prædictam incapacitatem non redigis in quantitatem, quia sufficienter reuocatur in dispositiones alias, & absque necessitate non est tribuendum quantitati Empyreicæ speciale illud prædicatum: ita similiter: tum quia si Empyreico proueniat incorruptibilitas ex dispositionibus, vel ex forma substantiali, hæc vel illæ reddent Empyreum, materia ex se capaci formæ corruptibilis compositum, tam incorruptibile ex natura rei, quàm si componeretur incapaci. Non ergo titulo prospiciendi incorruptibilitati Empyreici deneganda est eius materiæ virtus remota ad alias formas.

55 Oppones octauò, Etsi non repugnet compositum incorruptibile ratione materiæ determinatæ ex se ad formam, quæ naturâ sua sit corruptibilis, & actu corrumperetur, si collocaretur in alia materia; tamen Empyreum compositum non sic est incorruptibile per nos, sed habet incorruptibilitatem ratione formæ. Ergo & habebit incorruptilitatem ratione materiæ, etiam si utcumque possibile sit compositum incorruptibile ratione solius formæ. Concesso, aut permissò Antecedente, nego consequentiam; nam cum conueniamus in eo, quod forma Empyreica sit incorruptibilis suapte natura; sufficit hoc incorruptibilitatis caput in Empyreo, nec opus est assignare aliud ex parte materiæ.

56 Oppones nondò, ut aliquod compositum esset incorruptibile, non desideratur quidpiam aliud tanquam necessarium, nisi vnio ab intrinseco incorruptibilis inter materiam, & formam, siue materia sit, siue non sit ex se determinata ad formam; siue hæc & ipsius dispositiones sint incorruptibiles, siue corruptibiles ex se. Atqui hoc non obstante Empyreum compositum incorruptibile gaudet forma, & dispositionibus incorruptibilibus ex se. Ergo gaudebit etiam materia ex se determinata ad suam formam. Maior est falsà de composito incorruptibili suapte naturâ, & constante vnione naturali, si quidem ista nequeat esse incorruptibilis ab intrinseco, si necat materiam non determinatam ex se ad formam, si necat etiam formam corruptilem ex se, aut formam ex se separabilem à materia. Et in præsentī agimus de composito, quod suapte naturâ sit incorruptibile, cõstetque vnione naturali. Vnde Empyreum compositum præfatæ conditionis gaudere debet vel materiâ determi-

nata ex se ad formam, vel formâ, & dispositionibus incorruptibilibus ex se: & quia id solum posterius sufficit, ut paulò antea obseruauī, ideo prius illud reculo, ut superfluum.

Oppones decimò, forma incorruptibiliter afficiens materiam, postulat ex natura rei eam, quæ sit inepta ad recipiendas alias formas; nam cum materia ordinetur ad formam; erit improporcionatum medium fini formæ informantis inamissibiliter materia non respuens ex se reliquas formas, & saltem erit medium magis proporcionatum ea, quæ respuat. Respondeo, vnâ, & alteram materiam esse medium connaturaliter, sufficienterque proporcionatum illi fini, & licet posterior materia esset medium magis proporcionatum, non debere appeti à forma, quandoquidem hæc sit contenta medio sufficienti. Sed reuera ad finem formæ incorruptibilis, haberet se per accidens materia posterior, non secus ac ad finem formæ corruptibilis sic reputaretur materia suapte naturâ transiens, de qua in n. 63. Exercit. 12.

Oppones vndecimò, alienum est à reãta, & suauī dispositione, ut compositum incorruptibile & immutabile deesse ad non esse exigat materiam sui constitutiua, quæ sit principium intrinsecum corruptionis, & mutabilitatis. Sed contra, quia dummodo corruptio, & mutatio deesse ad non esse impedita sit per formam, ex qua potissime constituitur compositum, reãta, & suauis seruatur dispositio.

Oppones duodecimò, forma Empyreica est inseparabilis à materia. Ergo hæc è conuerso debet esse ab illa inseparabilis, ut sic inter vtramque detur proportio. Si autem materia Empyreica sit inseparabilis à forma cælesti, distinguetur vtique specificè à materia sublunari. Respondeo, in ratione potentia, & actus, nonnullisque aliis conditionibus debere dari proportionem inter materiam, & formam, non verò in omnibus: alioqui forma spiritualis non posset recipi in materia corporea; nec forma corruptibilis in materia incorruptibili; & alioqui sicut materia nequit conseruari naturaliter absque vnione ad aliquam formam substantialem, ita rationalis forma substantialis nequiret conseruari naturaliter absque vnione ad aliquam materiam; alioqui etiam ut potest materia sublunaris existere naturaliter sine hac specie formæ sublunaris, sic hæc species posset naturaliter existere sine tali materia. Ex quibus liquet, proportionem inter materiam, & formam non esse sufficiens argumentum, ut ex inseparabilitate formæ Empyreicæ à materia colligatur reciproca istius inseparabilitas ab illa.

Oppones decimo tertio, possibilis est diuersitas specifica inter materiam Empyreicam, & sublunarem. Ergo agnoscenda est de factò, tum ex eo, quod nullum detur genus, intra quod non existant actu multæ species, quarum varietas confert magnopere ad perfectionem ornatumque vniuersi: tum vltèrius, quia modus, quem habet materia Empyreica, causandi incorruptibiliter formam, & modus, quem sublunaris habet, causandi corruptibiliter, indicant satis congruenter diuersitatem specificā vnus materiæ ab alia. Concedo Antecedens, & nego consequentiam. Ad cuius priorem probationē dico, possibile esse multas species Angelorum, & animorum rationalium; nec tamen actu dantur ex aliquorum sententia quoad Angelos, & ex communi quoad animos rationales. Non ergo vniuersim certum, aut verum est, in vno quoque genere existere

existere actu multas species. Confert quidem ad perfectionem, & ornatum vniuersi, varietas harum; sed etsi non detur in materia Empyreæ & sublunaris, reperitur in aliis rebus. Replicabis; maior erit decor, & pulchritudo vniuersi si materia Empyreæ, & sublunaris differant specie. Contra, quia etiam foret maior, si quælibet pars materiae Empyreæ distingueretur specie à qualibet alia parte eiusdem Empyreæ, si cuiusque cæli mobilis, aut syderis materia diuersa esset speciei à materia tum Empyreæ, tum alterius cæli mobilis, aut syderis; si inter materias sublunares existerent nonnullæ dissimiles in specie: si denique vltra species materiae actu existentes produxisset Deus duas alias, aut quatuor species. Hæc omnia fateris nobiscum possibilis, nec tamen propter maiorem decorem, & pulchritudinem vniuersi putas ea in præsentiarum producta. Recole n. 14. Exercit. vicinæ. Ad posteriorem probationem dico, diuersos illos cauſandi modos præcisè ex se non magis arguere diuersitatem, quàm vnitatem specificam in materia Empyreæ, & sublunari. Quod si eadem numero materia sublunaris habet iam recipere, & sustentare formas materiales corruptibiles naturaliter, iam putè recipere animam rationalem incorruptibilem æquè congruenter habebit eiusdem speciei materia causare modo corruptibili formas sublunares, & modo incorruptibili formam Empyreæ; quæ non causatur sic, quia ipsa in se sit incorruptibilis vti est animus rationalis, neque quia sit perfectior, quam idem animus, sed ob specificam suam conditionem de qua in Exercit. 12.

61 Oppones decimoquartò, vna ex proprietatibus materiae est affici aliquà ex primis qualitatibus, Materia autem Empyreæ nullà ex illis afficitur. Hoc argumentum deuiat ab scopo, cum in id tendat, vt Empyreæ neget materiam. Deinde etsi elementaris, & Empyreæ pertinerent ad diuersas species, adhuc nulla ex primis qualitatibus compararetur, vt proprietatibus ad elementarem, sed ad formam substantialem; quippe aptius reduceretur in hac exigentia primæ alicuius qualitatis, vt bene notat Arriaga disp. 2. Physicorum num. 140. Inficitur absolutè, materiam debere semper affici aliquà ex primis qualitatibus.

62 Oppones vltimo, Empyreum non gaudet principio motus. Ergo nec materia specificè vniſormi cum corporibus sublunariis. Materia enim, quam Aristoteles definiuit, quamque in cæteris corporibus agnoscimus, est principium motus, & quietis eius, in quo est. Obiectio hæc Dominici Banez præcitati in n. 1. aut imbellis est, aut euincit contra illum, esse alienum à compositione materiae cæli Empyreæ; gratis namque dicitur non definitam ab Aristotele omnem materiam sed eam solùm, quæ est rei ordinatæ ad generationem per causas secundas. Patior ex abundantia tò principium motus haberi vt definitionem materiae. Sed hoc prætermisso, & reseruat aliis responsionibus in num. 13. Exercit. 9. satis nunc sit dixisse, partem saltem mediam Empyreæ agitari, & moueri, vt tradam Sect. 1. Exercit. 14. n. 17.

REGRESSIO II.

Materia Empyreæ est eiusdem speciei cum materia reliquorum Corporum caelestium.

63 **A**sertum hoc suadetur probabiliter eisdem argumentis, quibus superius. Possetque vltè P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

rius suaderi, quia vt in superiori, visum est, materia Empyreæ, & sublunaris sunt eiusdem speciei; Materia autem sublunaris est etiam eiusdem speciei cum sydereæ, nam materia, quæ primâ die conditi mundi habuit formam aqueam, accepit secundâ die caelestem, vt in tract. de opere sex dierum sapienter, & eruditè illustrauit, & promouit Ludouicus Molina quem præiuit Amadeus Minorita raptu 8. suæ Apocalypsis, & Hieronymus ab Oleastro Dominicanus tum annotationibus ad c. 1. Genesis, tum in explanationibus earundem annotationum, sequutique sunt Auihores laudati n. 4. Exercit. 2. Dionysius Carthusianus super 1. ad Corinth. c. 15. v. 39. expendens Apostoli verba. *Non omnis caro, eadem caro, sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piscium. Et corporea caelestia, & corporea terrestria; sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia claritas Luna, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate. Sic & resurrectio mortuorum* Inquit, *Porro exemplum Apostoli magis consonat opinioni dicentium, materiam primam in omnibus corporibus esse eiusdem rationis, quàm eorum, qui ponunt, eam distinguendam specificè.* Hactenus Carthusianus. Sed vellem, explicuisset ampliùs consonantiam illam maiorem. Quicquid de hoc sit, non caret congruentia, vniuersi corporei machinam prodiisse ab opifice Deo vniſormem specificè in materia.

REGRESSIO III.

Materia Empyreæ habet vnitatem specificam positiuam cum materia omnium aliorum corporum

64 **I**D addo propter nuperos Thomistas, quibus familiare est, negare materiae vnitatem positiuam specificam, quin & numericam. Cæterùm ipsimet non renuunt concedere vnitatem transcendentalem, quæ importet entitatem non diuisam. Ego aliud non contendo. Certum namque est, materiam non habere ex se vnitatem specificam positiuam importantem autum formalem. Transcendentalis illa vnitas, quatenus est indiuisio in entitates numero differentes, vocatur vnitas numerica, & quatenus est indiuisio in entitates plusquàm numero differentes, appellatur vnitas specifica, entitatiua, & incompleta, quia postulat compleri per vnitatem formalem, siue numericam, siue specificam, preuenientem à forma. Hinc venit intelligendus S. Thomas, cum 1. p. q. 16. art. 7. ac. 2. ait, *Materia prima dicitur esse vna, non quia habet vnâ formam, sicut homo est vnus ab vnitatem vnus forma sed per remotionem omnium formarum distinguendum.* Primò enim negat materiae vnitatem formalem positiuam; deinde tribuit vnitatem formalem negatiuam, quin inficietur, vnitatem entitatiuam specificam, & numericam. Sanè neutram inficiari posset. Non numericam, quia pars, vel punctum A, materiae est entitas positiuam, & realis vt distincta à quolibet alio. Ergo vt sic habet vnitatem numericam positiuam, & realem, distinctionemque positiuam, & realem à parte, vel puncto B, materiae. Non specificam, quia materia constat prædicatis essentialibus genericis, ac differentialibus. Conuenit enim cum forma in eo, quòd sit substantia incompleta, differt in eo, quòd sit primum subiectum substantiale. At species constituitur ex genere, & differentia. Ergo &c.

65

Dices primò, ex Aristotele lib. 2. de Anima textu 7. & alibi prouenire à forma distinctionem, & unitatem. Respondeo, illum loqui de distinctione, & unitate completa, seu de distinctione, & unitate entis physici completi, ac totalis. Hunc in modum inter pretor S. Thomam quando 1. p. q. 44. art. 2. in corpore scribit, *materiam contrahi per formam ad determinatam speciem*. Videlicet completam. Neque obiicias ipsam S. Thomam edocentem opusculo 3. 1. v. 1. *Materiam primam dici unam numero in omnibus*. Nam si addas sequentia verba competum erit, nos non aduersari Angelico Doctore, *Sed unum numero* (ita ille) *dicitur duobus modis, scilicet, quòd habet unam formam determinatam in numero, sicut Sortes; & hoc modo materia prima non dicitur una numero, cum in se non habeat aliquam formam*. Dicitur etiam aliquid unum numero, quia est sine dispositionibus, qua faciunt differre secundum numerum; & hoc modo dicitur materia prima unum numero, quia intelligitur sine omnibus dispositionibus qua faciunt differre numero, vel à quibus est differentia in numero. En excludit à materia secundum se unitatem numericam formalem, & admittit in illa secundum se absque sigillatione quantitatatis, & aliorum accidentium rationem vnus numero, quatenus ut sic non discriminet peruptibiliter indiuidua. Nihil ex his contra nos est.

66

Dices secundò, actum esse, qui distinguit, & formam esse, quæ dat speciem. Respondeo, formalem actum esse, qui distinguit completè composita physica; & formam esse, quæ ipsis dat se speciem completam. Imò & distinctio, speciesque incompleta materia potest esse ab actu formali, ut à termino intrinseci, ac transcendentalis ordinis, quem materia habet ad ipsum; omnis namque potentia præsertim creata, & naturalis refertur intrinsecè transcendentaliter ad possibilitatem sui actus. Adde, differentiam vocari actum, & formam metaphysicam; desumique ex actu metaphysico distinctionem, & ex forma metaphysica speciem, ut patet in Angelis, qui ratione actus, & formæ metaphysicæ sortiuntur distinctionem, & speciem. Vnde similiter materia ratione talis actus, ac formæ habebit etiam distinctionem, & speciem. Nec ideo debet per se poni in prædicamento, ut opponit Rubius lib. & tract. 1. Physicorum q. 2. n. 14. Nam cum non sit species completa, satis est, si reductiuè titulo compositi physici, quod est species completa, ingrediatur prædicamentum. Aduertendum hic est tum pro præsentis puncto, tum pro aliis anterioribus, distinctionem specificam appellari formalem, quia in compositis physicis sublunariis de facto existentibus prouenit ex sola forma, & ad instar distinctionis repertæ in præfatis compositis dicitur vniuersim formalis distinctio quæuis specifica, licet reuera possit desumi etiam ex materia: imò inter ea, quæ non constant ex materia, ac forma, potest dari distinctio specifica, ut inter Angelos. Similiter gradus, & distinctio indiuidualis vocatur materialis, non quia consistat vnice in materia tanquam principio intrinsecò, vel extrinsecò, potest namque reperiri inter eosdem Angelos, qui nec componuntur ex materia, neque ad eam ordinantur, & ipsa composita ex materia, forma, atque accidentalibus, habent distinctionem indiuidualem desumptam æquè ex his omnibus in ordine ad alia composita vel per se, vel per accidens, & qualibet ex præfatis entitatibus in ordine ad aliam habet etiam suam indiuidualem differentiam; quæ proinde materialis nun-

cupatur, quia proportionatur materiæ infimæ parti physicæ, similitudine quadam inadæquata, quatenus est primum subiectum logicum, & infimus gradus metaphysicus, de quo enuntiantur omnia prædicata, quæ vel composito, vel entitati simplici competunt, vel quia sicut composita physica sublunaria nunc nota non dissident specie per materiam, sed per formam; ita composita metaphysica ex genere, specie, ac indiuiduatione, non per hanc dissimilia sunt, sed per genus, aut per speciem; conueniunt namque in indiuiduatione, & disconueniunt in genere, aut specie. Tandem in compositione ex genere, & differentia responder materiae genus, & formæ differentia, ut inquit S. Damascenus c. 8. Dialecticæ, quatenus genus est quid potentiale, sicut materia; & differentia est quid actuale: sicut forma: cum tamen ea, quæ expertia sunt materiæ, ac formæ, ut Angeli, admittant compositionem generis, & differentia. Quòd si Deo per nostros cõceptus non congruit ista compositio ideo, est, quia nequit vnum prædicatum diuinum; quæ tale, concipi extra aliud, & adueniens alteri, uti opus esset ad rationem generis, ac differentia. Sed quicquid de hoc sit, ipsamet substantiæ compactæ ex materia, atque forma potiuntur genere, & differentia desumptis indiuisim ex vtraque, si quidem genus, & differentia prædicentur de substantiis compositis, & non materia de forma, nec è conuerso.

Entitatus actus materia roboratur auctoritate, & rationibus.

Dices tertio, materiam non includere entitatum actum; proindeque ex ipsa nullam posse desumi distinctionem, & speciem etiam in completam. Contra primo, ex SS. Dionysio Areopagita, Augustino, Damasceno, & Thoma. Nam S. Dionysius c. 4. de diuinis nominibus, dum late docet, materiam non esse malam secundum esse, multus est pro entitate, actuque eius entitatio. Legantur S. Dionysij Commentatores, S. Maximus, S. Thomas, & Pachimerius, quorum primus, & tertius expressè notant materiam dici non ens, non quòd omnino nihil sit, sed quòd esse non habeat formalem actum S. Augustinus lib. 12. Confessionum cap. 3. & 6. lib. 1. contra Aduersarium legis & Prophetarum c. 8. tradit, *materiam non esse omnino nihil*; quibus verbis clarè denotat actum entitatum materiæ; & postea subiungens; *esse quandam informitatem sine vlla specie*, denotat non minus perspicuè, esse puram potentiam passiuam, non includentem actum formalem S. Damascenus c. 3. Physicæ inquit, *Materiam per se ens esse ut subiectum* S. Thomas affirmat 1. p. q. 44. art. 2. ad 3. & q. 66. art. 1. in corpore: *Creationis terminum esse ens actu*. Et meritò, nam quod non extrahitur ab statu nihili concipi nequit produci ex nihilo, sed potius debet intelligi manere in nihilo. Cum ergo materia ut distincta à forma sit terminus creationis, habet ut distincta à forma entitatem actualem. Id ipsum apertissimè traditur à S. Thoma q. 3. de veritate art. 5. ad 1. his verbis depromptis ex doctrina S. Dionysij Areopagita c. 2. de cælesti Hierarchia §. 4. *licet materia prima sit in formis, tamen inest ei imitatio primæ formæ, quantumcumque enim debile esse habet, tamen est imitatio primi entis*. Quod si materia non haberet actum entitatum, licet debile non emularetur primum ens. Quare cum 1. p. q. 7. art. 2. ad 3. dicit, *Materia prima non existit*

67

in rerum natura per se ipsam, cum non sit ens in actu, sed potentia tantum, intelligendus est (vt & in eadem 1. p. q. 76. art. 1. in corpore opusculo etiam 31. vers. 1.) non de actu entitativo, sed de existentiâ completo. Quem sensum auscultat ab ipso Angelico Præceptore q. 5. de veritate art. 9. ad 6. *Dimensiones intelliguntur in materia, non in actu completo ante formas naturales, sed in actu incompleto.* Vbi concedit materiæ ante formas incompletum actum essentia, & existentia. Eundem sensum elicio exinde quod 1. p. q. illa 66. art. 1. ad 3. & alibi vocet materiâ *Ens in potentia*, vtpote censens esse entitatem in potentia passiva ad actum formalem, & antea in q. 50. art. 5. dixerat, *esse secundum se competit formæ, unumquodque enim est ens actu, secundum quod habet formam. Materia verò est ens actu per formam. Compositum igitur ex materia, & forma desinit esse actu per hoc, quod forma separatur à materia. Sed si ipsa forma subsistat in suo esse, sicut est in Angelis ut dictum est, non potest amittere esse.* In quibus verbis actus, quem tribuit formæ per se non subsistenti est formalis, & ex huius separatione desinere compositum esse actu, docet, non autem materiâ. At hæc desineret etiam esse actu, si non alium, quam formæ actum obtineret. Hinc præterea quando 1. p. q. 115. art. 1. ad 1. inquit, *materiam primam esse potentiam puram, sicut Deus est purus actus*, solum modò vult, materiâ esse puram potentiam absolutè (sicut Deus est absolute, & in omni genere actus purus) esse, inquam, puram potentiam absolutè, quia ex se nulum includit actum formalem determinatum, perfectivum potentia passiva ipsius. Et licet non repugnaret materiâ determinata ad numericam aliquam formam, tamen vt materiâ non est actus formalis, cum vt sic debeat distingui à forma, quæ vt actus formalis respondet potentia passiva repperat in materiâ. Sic paries in ordine ad albedinem est potentia passiva pura, quanvis habeat aliunde actum entitativum distinctum ab albedine, in eo quod actu fundetur potentia illa passiva. Sic etiam metallum, aut lignum respectu statuae est pura potentia passiva, quin ex se sit expertus entitativi actus. Vtuntur hoc exemplo Aristoteles lib. 1. Physicorum c. 7. textu 63. S. Damascenus in Physica c. 9. aiuntque metallo, aut ligno in artificialibus respondere materiâ in Physicis, & statuae respondere formam; vt autem metallum est in potentia ad statuam, figuramque artificialem, quam ratione sui non habet; ita materiâ esse in potentia ad formam quamcumque, quin ullam in sua essentia habeat. Hinc materiæ attributum est nomen puræ potentia, & non quia careat entitativo actu. Replicabis, pura potentia absolutè est ea, quæ omnem excludit actum, sicut purus actus absolutè is est, qui excludit omnem potentiam. Ergo si materiâ non excludat actum entitativum, non dicitur pura potentia absolutè Ariaga disp. 2. Physicorum n. 66. concedit illationem, sed non benè, quia purus actus, qui est Deus, non excludit potentiam actiuam. Quapropter sicuti non est contra rationem actus puri absolutè potentia activa, ita neque erit contra rationem potentia puræ absolutè actus entitativus. Et sicuti Deus dicitur absolutè actus purus, quia nullam includit potentia passivam ita materiâ dicitur absolutè pura potentia, quia nullum includit actum formalem. Insistes adhuc, Ergo Deus non est in omni genere actus purus, vt neque materiâ in omni genere pura potentia. Me expedio inquiring, Deum non fore actum

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

purum in omni genere, si per actum purum intelligatur actus excludens omnem potentiam, tã passivam; quam actiuam. Quia tamen actus purus sumitur communiter absolutè, & in omni genere pro actu excludente tantum potentiam passivam; dico similiter, materiâ esse potentiam puram absolutè, & in omni genere, quia excludit actum formalem.

Contra secundo ex ipsorum Thomistarum principiis, Actualis essentia materiæ distinguitur entitativè ab existentia, per quam existit. Sed nequit dari distinctio entitativa, nisi inter actus entitativos. Ergo materiâ prædita est saltem actu entitativo essentia. Ergo non est pura potentia entitativa. Consequentia hæc vltima claret, nam pura potentia entitativa debet excludere omnem actum entitativum, sicut pura potentia passiva omnem actum formalem. Prior consequentia nãuo caret. Minor constat ex ipsis terminis. Maior est Thomistarum estatum, aiunt enim, actualem essentiam materiæ existere per existentiam formæ distinctam ab essentia purè possibili, & actuali materiæ: quæ distinctio cum non sit Chimærica, nec rationis, debet esse entitativa.

Contra tertio, materiâ est potentia passiva pura sed pura potentia passiva, etiam excludat actum formalem, siue perfectivum, non potest excludere actum entitativum essentia actualis, quin potius debet talem actum includere formaliter. Ergo &c. Minor ostenditur, tum quia si excluderet actum entitativum essentia non esset ens, sed nihil, proindeque formæ, quæ ex ipsa fierent, producerentur ex nihilo; quæ verò in ipsa destruerentur, subirent annihilationem, si quidem subiectum, quod remaneret, esset nihil. Tum quia actus formalis, & perfectivus nequit actu vniri, præstareque perfectionem potentia carendi entitate, alioqui forma actualiter existens posset informare, ac perficere materiâ possibilem: imò & posset se communicare materiæ Chimericæ. Tum quia materiâ quãdo existit, est in potentia passiva actuali ad formas; nam si tantum esset in potentia possibili, seu obiectiva, & logica, sequeretur, ipsam materiâ, & formam præcisè esse possibile. Sed potentia passiva actualis includit formaliter actum entitativum; alioqui non distingueretur à potentia passiva obiectiva, & logica; imò huic responderet actus entitativus repugnans, cum tamen deberet esse potentia ad entitativum actum non repugnantem. Præterea potentia passiva actualis requirit non minus actum entitativum, quàm potentia activa actualis; vt enim ad agendum opus est entitate activa, ita ad recipiendum, & sustentadum opus est entitate receptiva, & sustentativa. Vbi omittendū non est, proprietates materiæ emanare ab ipsa actiuè, quod sine ipsius entitativo actu imperceptibile est. Tum denique, quia ex potentia passiva materiæ, & actu formali substantialis formæ resultat substantiale compositum distinctis partibus substantialibus constitutum. Sed nisi materiâ habeat entitatem substantialem, intelligi nequit, quo pacto constituat vnum per se entitativum substantiale. *Quis enim fieri poterit vt è non substantia constet?* Vt inquit Aristoteles lib. 1. Physic. c. 6. textu 51. Vnde idem Philosophus lib. 8. Metaphysicæ c. 1. Scribit: *quod autem materiâ quoque substantia, Patet*, est S. Damasc. c. 3. Physic. ait, *Materiam, vt qua subiecti rationem obtineat, & quantum ad id, quod potentia est, attinet substantia præditam esse, & cum privatione esse, ac forma actu presente manere; atque illud ipsum potentia ab omni*

I 3 mutatione

68

69

mutatione liberum conseruare. Hincque fieri, ut neque ab hoc, quod potentia est in actum migret, verum in suo statu manens formam suscipiat, ac forma recedente rursus priorem statum retineat, sique neque oriatur, neque intereat.

Entitatus actus materiae protegitur à Thomistarum Obiectionibus.

70

VT hæc, quæ pro actu entitatio materiae ex occasione attulimus, maneat omnino obfirmata, oportet celeri calamo satisfacere aliis, quæ contra illum congeruntur à Thomistis. Obiiciunt itaque primò, in definitione materiae non exprimitur ratio aliqua actus. Ergo in eius essentia (quæ explicatur per definitionem) nihil actus includitur. Secundò, ens diuiditur in actum, & potentiam. Ergo cum materia habeat realem potentiam, sequitur non esse actum. Tertio, iuxta Philosophos esse, existere, & actus est à forma. Quartò, materia non est actus informans, ut patet, neque subsistens, alioqui esset perfectior, quàm forma, esseque ens completum, & præterea si aliquo actu constaret, cum ali unde sit potentia, mixtum quid foret ex potentia, & actu; quod est absurdum. Quintò, ex duobus entibus substantialibus in actu non potest fieri vnum per se, ut colligitur ex Aristotele 7. Metaphysicæ c. 3. Ergo cum verum sit ex materia, ac forma substantiali vnitis fieri vnum per se, & hæc esse in actu entitatio, falsum vtrique erit, illam etiam esse in eodem actu entitatio. Sextò, si materia potiretur actu entitatio, posset saltem diuinitus existere denudata ab omni forma substantiali. Sed non potest sic existere. Ergo quia caret entitatio actu. Septimò, materia non habet propriam existentiam, sed participatam à forma substantiali; quod secus esset, si materiae competeret actus entitatio. Octauo substantialis forma non dicitur pura potentia informatiua, eo quod sit actus entitatio. Ergo materia, quæ dicitur pura potentia passiuæ, & subiectiuæ, ideo sic dicitur, quia non est actus entitatio. Nonò, Deus non dicitur pura potentia, quia est actus entitatio, licet sit potentia actiuæ, nullumque includat actum potentia actiuæ. Ergo etsi materia sit potentia passiuæ, nullumque includens actum potentia passiuæ, non dicitur pura potentia, si sit actus entitatio. Decimò, in tota latitudine entis datur ens supremum, qui est Deus, excludens omnem potentialitatem. Ergo & dabitur ens infimum, quæ erit materia, excludens omnem actualitatem, & entitatem. Vndecimò, materia est ens indeterminatum. Ergo est expers entitatio actus; nam si hæc haberet, non posset non esse determinatum ens. Duodecimò, materia non est cognoscibilis ratione sui, neque est bona in actu, sed in potentia. Ergo ratione sui non est in actu entitatio, sed in potentia.

71

Ad primum respondetur, definiri materiam, quatenus potentia passiuæ distincta à forma; quo sub conceptu non exprimitur ratio actus entitatio, quia in hoc non distinguitur à forma, neque item ponitur ratio actus formalis, quia hic non competit materiae, quæ potestate quidem est id, quod efficitur, id est actus formalis, non autem actu uti explicat S. Damascenus c. 3. Physicæ: ubi docet, ens significare id, quod potestate est, & id, quod actu, scilicet formali; proindeque materiam non esse ens in posteriori, licet sit in priori sensu. Ad secundum, ens diuidi in potentiam, non ut distinctam

ab actu entitatio, sed formali, diu idique in actum non ut distinctum à potentia entitatio, sed passiuæ. Ad tertium, Philosophos loqui de esse, existere, & actu completo compositi physici generalis, ac corruptibilis gaudentis specifica diuersitate à generabili, alio, & corruptibili. Similiter capiendi sunt quando pronuntiant, materiam non esse ens, non esse aliquid, non esse substantiam, non esse corpus &c. Quo loquendi modo deprimunt materiam, uti è contra commendant Deum, quando per negationes imperfectionum explicant nobis cum tam ipsi, quàm Ecclesiastici Patres collati bellè à Recupito lib. & q. 2. de Deo vno præsertim in 7. numero. Forsan nonnulli Philosophi cum Platone non distinguebant materiam à priuatione, quæ non est ens. Videatur S. Thomas in c. 4. S. Dionysij de diuinis nominibus lect. 2. Ad quartum, materiam esse actum subsistentem incompletum, & hinc imperfectiorem Angelo, qui est actus subsistens completus; sed non æquè perfectum, ac anima rationalis, aut quælibet alia forma substantialis, quæ est actus subsistens formalis incompletus, ob dicta in n. 37. Vtèrius, eandem materiam esse indiuisibiliter potentiam, & actum: potentiam quidem ut relatum ad actum formalem, actum verò ut relatum ad potentiam obiectiuam, seu ad non repugnantiam suæ existentia; sic Deus respectu creaturarum est potentia actiuæ, & respectu potentia passiuæ repugnantis ipsi est actus purus. Ad quintum cum S. Damasceno cap. 41. Dialecticæ non posse fieri vnum per se ex duobus entibus substantialibus in actu completo, secus ex duobus, quorum quodlibet sit in actu incompleto, uti sunt materia, & forma. Legatur n. 52. Exercitationis superioris. Vbi exhibeo rationem, ob quam ex substantia, & accidenti vnitis non fiat vnum per se, etiam si vnita substantia sit materia, carens per Aduersarios actu entitatio. Ad sextum, præcisè ex actu entitatio materiae non deduci, quod possit diuinitus conseruari sine vnione ad formam substantialem; nam modales formæ præditæ sunt eo actu, & tamen absque subiectis non valent diuinitus conseruari, & Angelus, qui valdè perfectò entitatio actu fruatur, connectitur essentialiter cum Deo. Deinde, existere posse diuinitus materiam denudatam omni forma substantiali, in quo consentiunt Nominales, Scotistæ, & ex Thomistis Sotus, Bañez, & Medina, vel non renuunt, vel prorsus conspirant; ex nostris autem omnes ab Origine Societatis P. Alfonso Salmeron vnus ex primis decem viris Societatis tomo. 1. Prologomeno io. Canone 1. pag. 170. ait: *Renocare verò in dubium, an sine forma existere valeat materia illa prima non est admodum rationi consonum. Nam illud ipsa diuina potentia, cui nihil est impossibile, nisi natura rei, aut rationi contradicat, satis demonstrat.* Sic Salmeron. Nec desunt, qui materiam, quatum ex se est, posse etiã naturaliter conseruari absque substantiali forma, sibi persuadeant P. Arriaga disp. 2. Physic. Sect. 6. n. 119. ingenuè fatetur, nullam sibi pro contraria opinione occurrere efficacem rationem. Franciscus Alfonso Franc. Quietus citandi in n. 8. Exerc. sequentis, & Ioan. Martinez de Ripalda in Manuscriptis post antiquiores nonnullos censent, materiam ex sua natura non importare dependentiam à forma substantiali pro posteriori. Ad septimum, conuenire materiae propriam existentiam, & quauis, non conueniret non inde inferri, materiam carere actu entitatio; cum in sententia Thomistica humanitas Christi Domini existat per existentiam Terbi Diuini quin

quin negent humanitati actum entitativum. Ad octavum, substantialem formam non dici puram potentiam informativam, quia potest esse subiectum aliquorum accidentium; aut materiam dici puram potentiam passivam, quia nullius subiecti potest esse actus informativus. Ad nonum potentia pura activa ad extra sine transmutatione sui posse Deo nomē attribui; quia ut operativus ad extra non includit actū respondentē tali potentia, videlicet effectū creatum. Si verò consideretur Deus ut operativus ad intra habet suos actus notionales, quos includat; ideoque non dicitur pura potentia activa.

72

Ad decimum non bene argui ex ente supremo excludente omnem potentialitatem ad ens infimū ut hoc excludat omnem actualitatem, uti ex ente supremo habente infinitam perfectionem, veritatē, & bonitatē, non bene arguitur ad ens infimum, ut nulla sit in ipso perfectio, bonitas, & veritas. Discriminis ratio est, quia quodlibet ens, eo ipso, quod existat actu, nequit non habere actum entitativum, ut & perfectionē, veritatem, bonitatemque. Adde, materiam non esse ens omnium infimum, ut traditum est in præcedentibus; & tam ipsam, quàm aliā quamcumque creaturam in statu meræ. Possibilitatis excludere omnem actualitatem, quæ tamen Deo existenti à se, & necessariè, non potest non competere; idque circò Deus alienus est ab statu meræ possibilitatis, & à conceptu potentia obiectiva ac Logicæ. Ad undecimum, eatenus materiam esse indeterminatum ens, quatenus est indifferens ad constituendum hoc, vel illud individuum, aut specificum compositum iuxta diversitatem individuali, aut specificam formarum. Et compositum quidem non constituitur in esse completo individuali, aut specifico per solam formam, sed per ipsam, & per materiam, quin vna alteram constituat in completo suo esse individuali, aut specifico. Vbi non silebo S. Thomam 1. p. q. 75. art. 7. ad 3. non formæ, sed composito tribuere, quod sit propriè in specie. Nec ideo dicent Thomistæ, Doctorem sanctum adimere formæ entitativum actum. Ad duodecimum, eo pacto negari materia cognoscibilitatem, seu veritatem, & bonitatem, quo esse ens; nam veritas, & bonitas sunt proprietates entis. Constat autem ex solutione ad tertium, quo sensu dicatur, materiam non esse ens, etiam si gaudeat actu entitativo. Forfan in negando cognoscibilitatem materia non alia celantur mysteria, quàm quod illius substantia non sit perceptibilis nunc à nobis, nisi per indeterminatè debita externa accidentia subiecta sensibus; vel quod in nullo statu sit perfectè cognoscibilis nisi in ordine ad aliud, nempe ad formam, & neque imperfectè nisi in ordine ad carentiam alicuius perfectionis, quæ de ipsa negetur. Sed quia materia debetur saltem determinatè quantitas, ex qua tanquam ex accidenti nunc cognoscitur, & quia forma in ordine ad materiam, & ad carentiam perfectionis actus completi percipitur, ideo præferendus est modus prior explicandi specialem incognoscibilitatem materia ratione sui. Lege, si lubet, Bartholomæum Amicum tract. 5. Physicorum. q. 1. dub. 1. & 2. q. etiam vltima dub. 4. ubi abundè discuit incognoscibilitatem materia; & de bonitatis in eadem defectu Consule Auerfam, q. 7. Philosophiæ sect. 1.

SECTIO II.

An Empyreus materia appetat innatè perfectiores formas quarum est capax? ubi de appetitu innato erga actum habitam.

VT, quàm clarè fieri possit, procedamus in hac sectione, explicare oportet in limine

73

Quid sit appetitus innatus, & quenam eius tendentiæ?

VNiuerfim quidem appetitus declarari solet, quatenus sit inclinatio rei in sui bonum & perfectionem. Bipartitur communiter in elicitedum, & innatum. Ille est inclinatio affectiva eliciteda à potentia cognoscente; hic est inclinatio insita rei ad bonum sibi debitum, vel saltem ad bonum connaturale per se. Quæ definitio minè includit cum alia proposita ab Angelico Præceptore lib. 1. Physicorum lect. 115. nempe *ordinatio alicuius secundum propriam naturam ad finem suum*. In quibus verbis nomine ordinationis intelligenda est ordinatio non activa, sed passiva, facta à Deo ordinante sapientissimè rem in finem huic debitum, vel connaturalem per se. Hinc quia Deus non ordinatur, seu determinatur ab alio in finem suum; ideo idem S. Præceptor ait in 3. dist. 27. q. 1. art. 2. ad 1. *in Deo est voluntarius appetitus tantum, quia ipse determinat omnia, & non determinatur ab aliquo*.

Recentes nonnulli definiunt appetitum innatum, quatenus sit *proportio unius entitatis cum alia, ex cuius defectu futura sit altera imperfecta, manca, & monstrosa*. Sed impugnantur optimè ab aliis, tum quia appetitus elicitedus efficax foret imperfectus non sequuto effectū, cuius non est appetitus innatus, alioqui eadem entitas esset simul verus, & metaphoricus, proprius, & improprius appetitus erga eandem entitatem; nam appetitum elicitedum esse verum, & proprium, innatum verò esse metaphoricum, & improprium constabit ex dicendis; tum quia diuina permissiva voluntas peccati, nisi hoc sequeretur, imperfecta foret, & vana, nec tamen innatè appetit peccatum: voluntas etiam efficax diuina delendi peccatum non appetit ipsum innatè, sed potiùs eius destructionem, & nihilominus imperfecta, & ridicula foret sine peccato.

74

P. Ripalda disp. 9. de ente supernaturali sect. 4. videtur definire appetitum innatum, *connexio essentialis nature cum non repugnantia boni constituti in potestate alterius, & inclinatio in eius boni existentiam*. Sunt qui eum confutent, primò quia animus rationalis in statu separationis habet connexionem essentialem cum non repugnantia corporis, quandoquidem in eo statu retineat conceptum formæ, entisque incompleti; noster etiam intellectus refertur transcendentaliter ad non repugnantiam actus erronei; & nihilominus anima in eo statu non appetit innatè reditum ad corpus mortale, ut fert communis sententia, nec noster intellectus aspirat innatè ad actum erroneum. Præterea intra ordinem nature plura sunt bona non superantia respectum transcendentalem eorum etiam entium, quibus non est debita existentia talium bonorum. Confutant secundò, quia permissiva peccati voluntas diuina, & scientia connectitur essentialiter cum peccato, quod

75

nec innatè, nec elicite appetitur ab ipsis. Duratio item Angeli in instanti A, connectitur essentialiter cum sui delitione in instanti B, quin appetat delitionem; est enim ei mala, & disconueniens. Sed hinc respondebit quis piam pro Ripalda, connexionem essentialem cum alio tanquam cum bono requiri ad appetitum innatum; ideoque durationi non competere istum appetitum circa sui delitionem, etiam si duratio admittatur distincta à re durante, & instanti coexistente, essentialiter que successiua, qualis nec à Ripalda, nec à nobis conceditur. Hinc etiam expromptè satisfaciatur reliquis, quæ in secunda, & primo continentur confutatione. Nam permissiua voluntas peccati, & scientia diuina, qua cognoscitur, non respiciunt transcendentaliter illud vt bonum suum. Intellectus noster, & animus rationalis separatus appetent innatè possibilitatem actus erronei, & iteratæ vnionis ad corpus, non verò existentiam, quia illa, non hæc est bona ipsis; nisi malit quis, illam possibilitatem non esse bonam intellectui, & animo rationali separato, proindeque ab istis non appeti, & si connexis essentialiter cum illa. Tandem perfectionum naturalium, quæ sint indebitæ, & gratiosæ, non appetetur existentia efficaciter ab entitate, respectu cuius tales sunt, quia ad efficacem appetitum innatum existentia requiritur connexio cum ipsa, & non sufficit connexio cum possibilitate. Imo neque ineffaciter appetetur ea existentia nam præfata perfectiones, etsi naturales sint in se, non erunt connaturales entitati in ordine ad quam censentur gratiosæ, & indebitæ. Legatur Ripalda disp. 5. sect. 3. n. 17. & fortè is Author negaret immediatam connexionem entitatis cum possibilitate perfectionum non connaturalium sibi; mediata autem connexio, quatenus immediatè entitas connecteretur cum Deo, & Deus cum possibilitate perfectionum illarum, vel non admitteretur à Ripalda iudicantem Deum expertem ordinis transcendentalis ad possibilitatem creaturarum, vel nihil iuuaret admissa, vt quæ communis esset omnibus creaturis actu existentibus, quin quælibet creatura appetat innatè quamlibet aliam.

76

Nihilominus reiiciendus, est Ripalda, primò, quia potentia libera proximè expedita desiderat innatè exercitium libertatis, & de eo gaudet innatè quando actu se exercet. Est autem in propria potestate illud exercitium. Secundò, quia voluntas efficax diuina creandi mundum v.g. connectitur essentialiter cum non repugnantia, & cum existentia mundi pro instanti voluto à Deo, At ea voluntas non est appetitus innatus erga mundum, vt paulò ante notauimus. Tertio, quia ad appetitum efficacem sat est connectio naturalis cum existentia boni. Vnde & si materia non connecteretur essentialiter cum possibilitate formæ, sufficienter intelligeretur appetens formas efficaciter, si alicuius existentiam vt sibi bonam exigeret naturaliter. Et è contra, sufficienter in nostro intellectu intelligeretur defectus appetitus efficax erga visionis beatæ existentiam, eo præcisè quod hanc non postulet, quidquid sit an essentialiter connectatur nec ne cum possibilitate visionis. Et hæc satis contra Ripaldam.

77

Iam verò vt magis declarem appetitum innatum aduerto, non distingui eum à potentia appetente; quod & vox ipsa innati appetitus propalat, & ratione probatur, tum quia quælibet entitas secluso quouis alio propendet in suo bonum, & perfectionem; tum quia appetitus distinctus non es-

set nisi elicitus. Nec obstat, lapidem appetere innatè centrum per grauitatem. Etenim hæc vel non distinguitur à substantia lapidis, vel solummodò est medium inditum à natura lapidi, vt, tendat in centrum.

Appetitus innatus cum concipiatur à nobis per meraphoram, & similitudinem ad elicitedum, triplex est, seu triplicè habet tendentiam reuertam in appetitu elicito. Prima est amoris, qui in bonum secundum se præcindendo ab absentia, & præsentia fertur. Secunda desiderij, quod fertur in bonum vt absens. Tertia gaudij quod fertur in bonum vt præsens. Ad hæc: quia appetitus elicitedus alius est absolutus tendens absolutè in bonum, alius; conditionatus tendens sub præfixa aliqua conditione; alius efficax, qui quantum ex se est, ponit bonum appetitum; alius inefficax, qui quantum ex se est, componitur cum carentia boni appetiti hinc fit, vt similes tendentiæ constituentur vel confiderentur à nobis in appetitu innato. Suas patitur difficultates præfatarum tendentiarum translatio ad appetitum iunatum; sed in Sectione sequenti curabimus eas superare.

78

Multiplex appetitus materia erga formas adstruitur, & satisfat questioni propositæ.

Materia primam habere appetitum innatum in formas substantiales, docetur ab Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 9. textu 81. S. Damasceno cap. 2. Physicæ; & certum est à ratione, quia formæ substantiales sunt perfectio, & bonum materiæ proportionatum, ac debitum naturaliter. *Uniuersis autem pulchrum, & bonum desiderabile, & amabile est, & ab uniuersis diligitur*, vt post Aristotelem pronunciat Areopagita cap. 4. de diuini s. nominibus §. 10. Habet etiam materia appetitum innatum in formas accidentales, quibus indiget ad sui conseruationem; secus in eas, quibus non indiget, vel quæ non sint per se connaturales ipsi, etsi possit ab eis perfici, quia ad appetitum innatum subiecti, respectu alicuius formæ satis non est, eam perfectiuam esse talis subiecti; sed ulterius requiritur debitum esse naturaliter, vel saltem esse connaturalem per se. Hanc ob causam entitates naturales non appetunt innatè dona supernaturalia, quantumuis per illa magnopere perficiantur. Vnde fit, appetitum innatum materiæ in formas substantiales, & accidentales debitas distingui ratione nostra ab essentia materiæ. Etenim vt apprehendatur essentia materiæ, sufficit concipere potentiam susceptiuam formarum. At non ex eo, quod concipiatur potentia susceptiuam formarum, apprehenditur appetitus innatus, cum his addatur inclinationem in bonum sibi conueniens, & debitum: quæ inclinatio deficere potest adstante potentia susceptiuam. Ideo dixit variis in locis S. Thomas, appetitum naturalem esse inclinationem consequentem formam naturalem; & licet aliqui interpretentur de boni accidentalis appetitum, quem per distinctas realiter proprietates habent formas, vt de ignis ad centrū appetitu, per leuitatè, in eoque discriminent hunc appetitum ab alio boni substantialis indistincto profus tam à forma, quam à materia, tamen Angelicus Doctor melius explicatur de inclinatione subsequuta per rationem nostram siue in forma, siue in materia cui, inclinatio pronisū est sepe mediū distinctum realiter ad conequationem sui boni, vt materiæ quantitas, & ignis leuitas ad obtinendum

79

obtinendum formam substantialem, & centrum. Quare Bartholomæus Amicus tract. 5. Physicorum q. 7. dub. 1. n. 4. optimè animaduertit, dum dicitur appetitus naturalis consequi formam, & oriri à forma, significari nomine formæ essentiam cuiusque rei. Nam Aristoteles lib. 1. Physicorum textu 60. & lib. 7. Metaph. textu 51. nomine formæ insignit essentiam rei, vt idem Amicus obseruat tract. 6. q. dub. & n. 1.

80 Materia secundum se, & vt distincta ab omni dispositione accidentali appetit innatè formas substantiales, quia hæ sunt perfectio, & bonum debitum materiæ etiam considerata secundum suam præcisam entitatem. Et quidem in appetitu, quem materia secundum se habet ad formas substantiales radicitur appetitus ad dispositiones accidentales. Vbi notandum est primò, appetitum materiæ secundum se non esse ad formas substantiales in communi, sed ad singulas in particulari. Nam materia non recipit actualiter, nec recipere valet formas in communi, sed in particulari: Nihil quippe recipit, aut recipere potest, quod à parte rei non existat, aut existere valeat; quod autem existit, aut existere potest à parte rei, particulare, & determinatum est. Notandum est secundò, appetitum secundum se non esse ad omnes formas simul habendas; imò neque ad duas, si id est naturaliter impossibile. Habet ergo materia appetitum determinatum ad omnes formas non simul, & collectiue, sed seorsim, & diuisiue habendas.

81 Qui appetitus est efficax, & absolutus, æquiualens tamen appetitui elicito, disiunctè confuso. Esse efficacem, probatur, quia materia fieret violentia, si omnis forma ei denegaretur. Esse absolutum, suadetur primò, quia potentia materiæ secundum se ad formas non est conditionata, sed absoluta. Ergo similiter appetitus non erit conditionatus, sed absolutus. Secundò, quia carenus appetitus ille esset conditionatus, & non absolutus, quatenus inclinaret in formam B. sub conditione destructionis formæ A. Ast non sic se habet res; tum quia destructio formæ A nequit esse conditio, cum non præcedat conditionatum, quod est introductio formæ B. & cum destructio formæ A non attingatur à materia, siquidem eam non causat; conditio autem debet ratione aliqua attingi ab appetitu conditionato. Tum quia non est, cur Potius appetitus sit conditionatus respectu vnus formæ, quàm alterius; cum ad omnes se extendat. Appeteret ergo simul formam B. sub conditione destructionis formæ A, & formam A sub conditione destructionis formæ B eademque forma esset simul conditio, & conditionatum. Tum quia potentia intellectus ad assensum, & dissensum, voluntatis ad amorem, & odium eiusdem obiecti, non est conditionata ad assensum sub conditione carentiæ dissensus; neque ad amorem sub conditione carentiæ odij, sed est absoluta ad assensum, & amorem, quos comitatur, vel subsequitur carentia dissensus, & odij; alioqui esset etiam conditionata ad dissensum sub conditione carentiæ assensus, & ad odium, sub conditione carentiæ amoris. Ergo multò minus erit conditionatus appetitus materiæ ad vnã formam sub conditione destructionis, seu carentiæ formæ alterius; cum assensus, & dissensus, amor, & odium eiusdem obiecti nequeat etiam diuinitus conuenire simul in intellectu & voluntate, secus duæ formæ substantiales in materia. Tum quia appetitus conditionatus transit in absolutum posita conditione. Ergo posita de-

structione formæ A, non inclinabit appetitus in illam vlla ratione. Ast materiæ secundum se appetitus est inuariabilis ad omnes formas. Tum denique, quia appetitus conditionatus attingeret aliqua ratione conditionem, quæ vel esset carentia formæ A, vel dispositiones ad formam B, Non primam conditionem ob dicta. Non secundam, cum & hoc pacto attingat formam A, & prætereà redit quæstio, an materia appetat absolute, vel conditionate dispositiones ad formas? Quare sicut teneris dicere, appetere absolute dispositiones ad formas, ita dicas, necesse est, appetere absolute substantiales formas. Et cum ex nulla suppositione designari possit forma, quæ præ alia sit necessaria, vt compleatur præcise appetitus materiæ secundum se, fit, talem appetitum æquiualele elicito disiunctè confuso. Reuocentur in mentem, quæ in præludijs ad Dialecticam, tradi solent de suppositione disiunctè confusa, *Aliquis equus requiritur ad equitandum*, vt distincta ab hac disiunctiue determinata, *aliquis homo currit*, & facili negotio penetrabitur doctrina nunc indicata.

82 Præfatus appetitus materiæ informas, habet se tum per modum amoris stricti; tum per modum desiderij; tum per modum gaudij. Et in primis habere se per modum amoris stricti, probatur primò, quia materia appetit formas, qua ratione sunt sibi bonæ, cõuenientes, & debitæ naturaliter. Sed formæ secundum se, seu vt abstractentes à præsentia, & absentia, sunt bonæ, conuenientes, ac debitæ naturaliter materiæ. Illas ergo appetit per modum amoris stricti. Consequentia rectitudo innotescit ex definitione amoris stricti edocta à S. Thoma 1. p. q. 20. art. 1. in corpore, & q. 34. art. 3. ad 1. nec non lib. 1. contra Gentes c. 90. ac 91. Maior probationem non exposcit. Fulcitur minor ex eo, quòd formæ vt possibiles, seu secundum sua prædicata essentialia sunt bonæ, conuenientes, debitæque naturaliter materiæ: alioqui hæc non exigeret possibilitatem illarum. Secundò, nullum bonum potest esse obiectum desiderij nec gaudij eliciti, quod non valeat terminare strictum amorem elicutum. Ideo enim desideramus bonum, quod abesse nobis cognoscimus, quia illud amamus. Insignia sunt ad huius veritatis illustrationem verba illa Angelici Præceptoris 1. p. q. 20. art. 1. in corpore, *Amor naturaliter est primus actus voluntatis, & propter hoc omnes alij motus appetitui præsupponunt amorem, quasi primam radicem. Nullus enim desiderat nisi bonum amatum; neque aliquis gaudet nisi de bono amato. Vnde in quocumque est voluntas, oportet esse amorem.* Qui, vt repetit idem S. Doctor in cap. 4. S. Dionysij de diuinis nominibus lect. 8. *Est prima, & communis radix omnium appetitiuarum operationum.* Tunc sic: In materia datur appetitus innatus desiderij, & gaudij, vt postea videbitur. Ergo & amoris stricti. Nam appetitus innatus æmulari debet elicutum. Inscius haud sum, nonnullos Theologos, vt Petrum de Arrubal Martinum Aluir, Valentinum de Herice, quos allegat, & sequitur nouissimè Franciscus Felix Scorita in tract. de voluntate Dei c. ac difficultate 2. contendere, Deum habere gaudium sui, non tamen amorem strictum. At tamen ideo per eos Deus non habet amorem sui strictum, quia non potest representari diuino intellectui increata bonitas, vt abstrahēs ab absentia, & præsentia. Ob quã etiam rationē videtur negãdus in brutis amor strictus, quia scilicet nequeunt percipere obiecta cum ea abstractione. Sed bonitas formarum in ordine ad materiam potest à nobis cognosci vt præcindens

ab absentia, & præsentia, ac secundum prædicata essentialia, quæ existentiam actualem non inuoluunt. Ergo potest à nobis considerari in materia respectu formarum sic conceptarum appetitus innatus per modum amoris stricti. Tertio, appetitus innatus nihil aliud est, quàm naturalis capacitas, & proportio entitatis alicuius cum perfectione, quam exigit. Sed materia est capax formarum secundum se, & cum illis habet proportionem, ut cum perfectionibus, quas exigit. Ergo &c. Quarto, si materia duceretur cognitione, appeteret formas secundum se; sed id appetitur innatè ab inanimatis, quod appeteretur elicite, si duceretur cognitione. Vnde Aristoteles lib. 1. Rhetoricorum ad Theodetem cap. 6. inquit, *sic ergo bonum, quod sui ipsius gratia est appetendum, & id, cuius gratia aliud quiddam appetimus, & quod omnia appetunt, vel quæ sensum habent omnia, vel quæ intellectum habent, aut si haberent.* Confirmatur; formæ secundum se sunt bonum materiæ. Ergo in illas secundum se, & proinde instar amoris stricti hæc fertur, ne sit aliquis formarum status, cui in materia non respondeat suus appetitus innatus.

83

Transeo ad probandum in materia appetitum per modum desiderij. Et primò, si miraculosè priueretur omni forma, aliquam desiderare, constans est, ut notat Arriaga disp. 2. Physicorum n. 43. Certum deinde esse debet, materiam pro priori ad formam habere appetitum desiderij erga aliquam. Tum quia pateretur violentiam, si omnis forma substantialis ei denegaretur. Tum quia pro priori exigit aliquam formam, quæ exigentia, cum non sit rei habitæ, sed habendæ, concipitur à nobis per modum desiderij, non secus ac exigentia, quam respectu centri habet lapis pro priori ad obtentionem illius, & aqua respectu frigiditatis pro priori etiam ad eius consequutionem, censetur à nobis instar desiderij. Confirmari posset exemplo animæ rationalis, quæ si valeret ex natura rei operari pro priori ad vnionem cum materia appeteret eam elicite per desiderij actum. Ergo pro tali priori appetit innatè appetitu æquivalente actui elicito desiderij. Ergo similiter materia appetet vnionem ad formam. Sed exemplo litigioso non egemus. Operæ pretium tamen erit desiderij appetitum in materia aliter confirmare ad hominem contra nonnullos, qui si materia in vno instanti orberetur diuinitus omni forma, admittunt, desideraturam pro priori eam formam, quam reciperet pro posteriori instantis sequentis. Ergo & nunc desiderabit formam, qua in instanti B, informatur, licet in A, ornata fuerit per aliam formam. Non enim oberit desiderio possessio formæ, ut nec obest in casu Antecedentis, & utrobique ad desiderium præcessit in anteriori instanti carentia formæ expetitæ. Quod verò in casu Antecedentis præcesserit omnium formarum carentia, est proflus per accidens, nec nisi gratis dicitur, desiderio formæ habitæ officere ante habitum.

84

Esti autem verum sit, materiæ pro priori ad formam conuenire appetitum desiderij erga aliquam; addimus nihilominus, materiam pro priori instantis realis, quo obtinet aliquam formam, non desiderare determinatè, vel ineffaciter obrentam pro posteriori. Prima huius ratio est; materia non appetit determinatè, dispositiones ad formam ignis v. g. Ergo neque ipsam formam ignis, etiam cum disposita est vltimò ad illam: tam enim debet esse indifferens ad omnes formas substantiales, si consideretur secundum se, quam ad omnes accidenta-

les. Secunda ratio est; materia secundum se non exigit determinatè formam ignis. At appetitus innatus desiderij saltem efficacis consistit in exigentia, seu indigentia boni, ut colligitur ex Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 9. textu 81. vbi ait formam non appetere se ipsam, quia non indiget sui; doceturque à S. Thoma lib. 1. Physicorum sect. 15. & S. Bonauentura in 4. dist. 49. art. 1. q. 2. compendiosè, ac scite ait, *Duo sunt de ratione appetitus, scilicet conuenientia, & indigentia.* Ratio tertia est; appetitus determinatus ad formam igneam sufficienter ponitur ex parte agentis extrinseci, & dispositionum receptarum in materia. Ergo sine necessitate tenditur ad hanc: imò cum absurditate: alioqui ex parte materiæ ponendus esset appetitus, seu exigentia destructionis formæ, cui opponuntur dispositiones; alioqui etiam appetitus innatus desiderij distingueretur quoad rectum inadæquatè à materia, siquidem consisteret partialiter in ipsis dispositionibus; alioqui denique æquo iure dici posset, rationalem animum dispositum lumine gloriæ appetere innatè visionem beatam, si materia disposita calore appeteret innatè formam igneam.

Circa appetitum desiderij addimus vlteriùs, materiam ut informatam determinata forma, non desiderare alias: tum quia & ut informatæ per vniam formam sunt naturaliter impossibiles aliæ formæ; appetitus verò innatus nequit ferri in bonum impossibile naturaliter. Nam quod est naturaliter desperatum, appetitur inordinatè, & in casum. Tum quia materia gaudet de ea forma, quam actu possidet. Ergo non desiderat alias ut affecta per illam, alioqui appeteret destructionem eius, in qua complaceret; nam generatio cuiusvis alterius erit corruptio possessæ formæ. Antecedens probabitur in n. 87. Tum quia negata quauis alia forma, non patietur violentiam materia, ut patitur aqua, si ab agente contrario priueretur aliquibus gradibus frigiditatis, quibus quia naturaliter carere potest, ideo absentes appetit. Et licet in materia affecta per vniam formam dari queant dispositiones ad aliam: tunc non materia, sed dispositiones desiderabunt aliam ineffaciter. Nam suppono esse dispositiones insufficientes ad introductionem alius formæ. Si enim sufficientes sint, non stabunt cum antiqua forma, sed pro posteriori illarum sequetur alia forma in eo instanti, quo sufficientes sint, quin in eo materia secundum se appetat determinatè, vel ineffaciter formam sequutam, ut dixi n. proximo. Quòd si neque in instanti, quo hæc introducitur, appetitur determinatè à materia secundum se, multò minus in antecedentibus.

85

Ex his sequitur, à materia ut informatam per vniam formam ablegandum esse desiderium aliarum formarum imperfectiorum, & æquè perfectarum, item earum, quæ perfectiores sint. Harum tamen non est ablegandum desiderium à materia considerata secundum se. Nam cum appetitus naturalis nihil aliud sit penes S. Thomam in lectione præcitata, quam *ordinatio aliquorum secundum propriam naturam in finem suum*, non esset benè ordinatus a Deo cognoscente finem appetitus materiæ nisi tenderet propensiori inclinatione in maius bonum, seu in formas magis ipsam perficientes, & ornantes uti non benè se gereret cognoscens finem, & se ad illum ordinans, nisi maiori inclinatione elicita afficeretur in maius bonum. Et quidè si ex eo constituitur appetitus innatus in materia ad formas, quia istæ sūt bonum illius connaturale, & non præcisè, quia materia est

86

est susceptiua formarum, quò nobiliores istæ sint, conuenientioresque materiæ, eò magis in illas propendere debet. Neque hinc fit, materiam non appetere absolutè omnes formas. Etenim stat optimè, eas sic appetere, vnamque magis, quàm aliam: vt stat appetere elicite aliquem equum ad iter agendum sub disiunctione, eumque magis, qui commodior fit. Neque item fit, materiam fore violentam sub forma imperfectiori, postularumque eius destructionem, vt consequatur perfectiorem. Non enim hanc appetit, vt informata per illam, nec secundùm se appetit efficaciter, sed inefficaciter, nec vt bonum simpliciter necessarium sibi, sed ad melius esse. Sic etsi animo rationali melior sit status separationis, quàm coniunctionis ad materiam, in hoc statu violentus non est, quia ille alius non est simpliciter necessarius ad sui naturalem existentiam, & conseruationem.

87

Deuenio tandem ad probandum in materia appetitum per modum gaudii. Pro quo argumentor primò ex autoritate S. Thomæ 1. p. 19. art. 1. in corpore aientis, *Qualibet res ad suam formam naturalem hanc habet habitudinem, vt quando non habet ipsam, tendat in eam, & quando habet ipsam, quiescat in ea: & idem est de qualibet perfectione naturali, quod est bonum natura. & hæc habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione, vocatur appetitus naturalis.* Secundò, Gaudium sequitur possessionem, ac præsentiam rei desideratæ. Sed materia desiderat formas, vt iam constitutum est. Ergo de earum possessione, & præsentia gaudet. Tertio, si materia duceretur cognitione, gauderet possessione, ac præsentia formæ, doleretque, si eà priuaretur postquam semel obtinuerit, nisi alià forma donaretur. Quarto, à simili, siquidem lapis quiescit, & gaudet innatè obtento centro, quod desiderabat. Nec dicas, materiam complacere solùm in possessa à se forma sub conditione, quòd aliam non recipiat. Nam ex adductis rationibus, quod suadetur gaudium, debet esse absolutum, sicut est absolutum desiderium, quo expetitur forma ante possessionem; & cum hæc sit absoluta, non potest non esse absolutum gaudium respondens ipsi; sequereturque alioqui materiam nunquam lætari absolutè in bono sufficiente sibi. Apparet etiam ex integro responsio ad difficultatem propositam in titulo sectionis.

SECTIO III.

Repelluntur obiecta contra doctrinam superiorem.

88

Sparsum dicta in sectione præcedenti multis patent obiectionibus. Quare opus est, vt his occurramus. In primis contra appetitum per modum amoris stricti opponi potest primò. Materia nequit appetere formas sine inclinatione, & pondere in earum existentiam. Ergo nequit eas appetere per modum amoris stricti: hic enim tendit in bonum sine inclinatione, & pondere in eius existentiam. Secundò, materia non appetit formas nisi vt sibi conuenientes. Sed formæ vt abstrahentes ab absentia, & præsentia non sunt illi conuenientes. Tertio, appetitus innatus sapit naturam eliciti appetitus concupiscentiæ. At hic fertur in bonum expetendo semper possessionem illius. Quarto, independenter ab operatione intellectus non dan-

tur formæ præcidentes ab absentia & præsentia. Sed si quis appetitus constituitur in materia, debet esse independenter ab operatione intellectus. Quintò amor strictus est circa bonum abstrahens à possessione, & carentia. Sed forma vel est præsens materiæ, vel absens. Si præsens, gaudebit de illa. Si absens, afficietur illius desiderio. Ergo non relinquitur locus amoris stricto. Sextò, idemmet actus elicitus nequit simul esse amor strictus, desiderium, ac gaudium eiusdem obiekti. Ergo neque idemmet appetitus innatus materiæ potest concipi à nobis, vt simul amor strictus, desiderium, ac gaudium. Septimò, appetitus innatus est facultas rei; cui possessio boni conuenientis & est posterior & contingens. Sed possibilitas formarum neque est posterior, quàm existentia materiæ, neque huic est contingens. Ergo in formarum possibilitatem nullo appetitu innato fertur materia.

89

Respondeo ad primum, negando Antecedens, materia enim in ordine ad formas vt possibiles, seu secundùm prædicata essentialia potest considerari à nobis sine inclinatione, & pondere in earum existentiam. Ad secundum negando minorem, formæ enim secundùm se sunt conuenientes materiæ. Ad tertium, non omnem appetitum innatum sapere conditionem eliciti appetitus concupiscentiæ, sed appetitum innatum, qui se habet per modum desiderij. Omitto, amorem strictum posse esse actum concupiscentiæ, vt de amore stricto visionis beatæ docet Petrus Hurtadus disp. 105 de tribus virtutibus Theologicis sect. 2. Ad quartum, independenter ab operatione intellectus dari formas vt possibiles, & in eas, vt sic ferri amorem strictum materiæ. Ad quintum, posse dari amorem strictum boni, quod re ipsa sit præsens, quia in bonum re ipsa præsens potest tendi, secundùm quod præcisè est possibile; similiter posse dari amorem strictum boni re ipsa absens, quia potest tendi in illud, secundùm quod præcisè est possibile. Ad sextum negari potest antecedens: nam fortè nõ repugnat actus elicitus creatus, qui simul sit strictus amor, desiderium, & gaudium eiusdem obiekti, vel qui saltem sit strictus amor & gaudium sui, desiderium verò alterius obiekti. Quippe in se vt absentem nequeat ferri. Sed concessio antecedenti negatur consequentia; quia appetitus elicitus non potest noua constitutiua comparare; secus innatus. Qui sufficienter re, & nomine discriminatur ab elicito, eo quòd ex parte recti indistinctus sit realiter à natura appetente. Quo in sensu accipienda est indistinctio innari appetitus à potentia apperente, nec alium nos intendimus in num. 77. contra Ioannem Franciscum Mirandolanum lib. de appetitu materiæ cap. 8. Et hic scias appetitum innatum materiæ instar amoris stricti ad formarum possibilitatem constituendum ex parte obliqui per hanc, si materia non connectatur essentialiter cum ipsa. Rationem facile colliges ex dicendis circa appetitum desiderij; & gaudij. Ad septimum, Maiorem vt summum esse veram de innato appetitu instar desiderij.

Deinde aduersus appetitum materiæ per modum desiderij erga aliquam formam pro priori ad eam, quam actu obtinet, obiectis ex Atriaga disp. 2. Physicorum, num. 41. Non datur absentia formæ saltem pro posteriori. Appetitus autem desiderij debet tēdere in bonū absens. Non benè, quia desiderio satis est, si tendat in bonū absens præcisè, sicut stricto amoris sufficit, quòd tendat in bonū abstrahens

90

abstrahens à præsentia, & absentia, licet à parte rei bonum habeat præsentiam. Hinc stat optimè desiderari elicite bonum realiter præsens, quia potest repræsentari vt absens. Sic sæpe in eodem instanti, quo fundimus ad Deum preces pro obtinendo aliquo beneficio desiderato, obrinemus illud, vti obrinemus gratiam habitualem in eodem instanti, quo eam promeremur. Replicabis, desiderium pendet essentialiter ab absentia desiderati; sed materia non pendet essentialiter ab absentia formæ. Ergo illius non habet desiderium, Responderetur appetitum materiæ per modum desiderij pendere essentialiter ab absentia formæ; non tamen ipsam materiam secundum se, quia appetitus ille non constituitur ex sola entitate materiæ, sed etiã in obliquo ex absentia formæ. Ex quo fit, non defecturam materiam, adueniente forma & licet possit concedi hac adueniente deficere appetitum desiderij, potest idem non incongruè negari, quia appetitus desiderij non exigit absentiam realem desiderati coexistentem sibi, sed vel realem, vel præcisiuam rei, siue præteritæ, siue futuræ; multoties enim datur desiderium elicatum rei consecutæ medio illo desiderio, quod cum sit efficax, debet saltem posse coniungi cum imperata consecutione boni desiderati. Inquies ergo Beatus poterit habere desiderium vnionis beatæ, cum ei possit repræsentari visio vt absens præcisiuè pro aliquo signo instantis realis, quo illam possidet. Dico, talem modum repræsentandi bonum vt absens præcisiuè esse imperfectum, ideoque non dari in Beato; non tamen repugnare ipsi; & casu quo daretur, esset sine angore, & timore, quemadmodum de facto est desiderium continuatæ beatitudinis, adstructum in Beato à non indoctis Theologis. Infertur ex dictis, impossibile esse in Deo desiderium suæ bonitatis; hæc namque proponi nequit intellectui diuino, vt absens præcisiuè; quicquid sit, an queat proponi vt obiectum amoris stricti. Obiicies rursus naturæ prioritas, quæ est in materia respectu formæ, non sufficit ad priuationem formæ. Ergo neque sufficit ad absentiam, quam requirit appetitus innatus per modum desiderij; Antecedens stabilitur latè in Exercit. 6. sect. 7. Vnde eo admissio distinguo consequens, non sufficit ad absentiam physicam, quæ non requirit appetitus ille, concedo; non sufficit ad absentiam intentionalem, vel quasi intentionalem metaphoricè, qua contentus est ille appetitus, nego. Itaque vt ad appetitum desiderij elicatum, (satis est absentia intentionalis in bono desiderato, siue simul detur, siue non detur absentia physica; sic ad appetitum innatum instar desiderij, (satis erit absentia quasi intentionalis metaphoricè, quæ nihil aliud est, quàm carentia præcisiuæ formæ reputata à nobis in ordine ad appetitum innatum desiderij, ac si esset carentia priuatiua, cum tamen reueta non sit, nec possit esse, quia priuatio formæ nequit physicè, & in se coexistere ipsi formæ pro toto instanti reali, & proinde nequit physicè, & in se existere pro priori signo naturæ instantis realis, vt indicato loco copiosè ostendetur. Quapropter cum priuatio formæ postulet absentiam physicam formæ, non sic appetitus innatus desiderij, non sufficit ad priuationem eam naturæ prioritas, quæ ad desiderium sufficit in materia.

91 Obiicies deinceps, quamuis non requiratur talis absentia boni pro instanti desiderij eliciti, quia possibile est, Deum tibi reuelare, quod collaturus sit gratiam pro instanti, quo eam desideras: at ne-

cessaria est saltem pro instanti antecedenti. Ergo idem eueniet in desiderio innato. Perperam itaq; assertum à nobis est vniuersum, ad hoc sufficere præcisiuam absentiam. Nego posteriorem Antecedentis partem; nam Angelo, qui desideraret gratiam in primo suæ creationis instanti potuisset Deus manifestare donationem gratiæ faciendam ipsi pro posteriori signo instantis eiusdem. Et vt omnem tergiuersationem præpediam, Angelo producto in æternitate à parte ante (neque enim id repugnat,) & exoptanti gratiam pro priori signo æternitatis, posset Deus intimare eius collationem pro posteriori: tunc autem absentia sola præcisiuæ gratiæ sufficeret ad desiderium elicatum, quia neque in se, neque in Angelo præcessisset positiuæ absentia, seu carentia. Ex quo fit, realem absentiam boni pro instanti præcedenti habere se per accidens ad desiderium elicatum, & ad innatum præsens. De quo puncto rursus in n. 95. Exercit. 6. Oppones denique, nemo expetit elicite id, quod iam potitur siue formaliter, siue æquiualeter. Quare ad obiectum eliciti desiderij requiritur contingentia in bono obtinendo, nec desiderari illud potest, quod aut prius supponitur possessum, aut posterius possidetur absque contingentia. Ergo ingenito appetitu instar desiderij eliciti non expeter materia aliquam formam pro priori ad eam, qua informatur actualiter, quia absque contingentia, seu cum necessitate naturali subiequitur possessio alicuius formæ, ideoque pro priori datur æquiualeter aliqua. Occuro dicens, sufficere ad appetitum desiderij elicatum, & ad innatum, qui cum referat, si pro signis, in quibus dantur, aut considerantur, sit præcisiuè absens bonum, quin huius possessio realis, formalis, vel æquiualens ob sit subiequuta in aliis signis. P. Ripalda, cuius est postrema obiectio in disp. 9. de ente supernaturali sect. 4. n. 23. audit apud quosdam, vt minus sibi cohærens, cum ibidem doceat, appetitum innatum esse connexionem essentialem, & ordinem transcendentem ad boni in alterius potestate constituti possibilitatem. Ergo si quidem boni appetiti possibilitas non sit contingens appetenti innatè, traditur inconsequenter à Ripalda conditio contingentia. Verum tamen is Author requirit contingentiam in existentia, non autem in boni possibilitate, quam non appeti, sed per se supponi ab innatè appetente exprimit satis clarè. Non igitur inconsequenter procedit. Censeo tamen, discurrere minus verè; nam si boni possibilitas exigitur essentialiter, sic etiam appetetur; & ad appetitum satis esset connectio naturalis cum existentia boni.

92 Vltèrius pro appetitu determinato desiderij in materia erga formam particularem consequutam in signo posteriori arguunt Recentes aliqui primò, indifferentia materiæ secundum se ad formas appetit conditionatè, vt si determinetur ad formam ignis v.g. mediis dispositionibus caloris, detur sibi forma ignis. Sed materia vltimò disposita per calorem est iam determinata ab illo. Ergo tunc absolute efficaciter appetit formam ignis. Secundò, ad bonam vniuersi gubernationem, (quam efficaciter appetit materia) spectat, vt materia vltimò disposita ad ignis formam detur hæc. Tertio, agens habet appetitum determinatum, & efficacem formæ, ad quam vltimò disposuit materiam. Ergo in ista respondet appetitus determinatus, & efficax talis formæ, cum enim habeat appetitum formæ alicuius, & introductis vltimis dispositionibus ad formam ignis destruenda sit naturaliter necessa

necessariò forma ligni, aliàque distincta à forma ignis nequeat naturaliter succedere, videtur hanc determinatè, efficaciterque appeti à materia ex suppositione, quòd vltimò sit disposita ad eam.

93

Rationes hæc vno enervantur verbo, scilicet dicendo, appetitum determinatum, & efficacem formæ igneæ non se tenere ex parte materiæ, sed ex parte dispositionum ad formam igneam; sicut exigentia destructionis formæ ligneæ, non se tenet ex parte materiæ, sed ex parte dispositionum earundem. Loquor de forma ignea quoad speciem; nam neque ex parte dispositionum datur appetitus determinatus huius formæ igneæ præ alia contenta intra eandem speciem; siquidem determinatio ad hanc formam præ alia proveniat à Deo applicante suam omnipotentiam solummodò ad formam A, v. g. quæ potuit esse iam corrupta vel existens in alio numero materiæ, vel potuit eius productio impediri ex mero libito diuino. Urgebis, materia disposita calore patietur violentiam, si ei negetur forma ignis. Respondeo, non materiam, sed calorem passurum violentiam, dummodò materiæ omnis alia forma non negetur, eius enim exigentiæ efficacisatisfit qualibet concessa. Quòd si calor expellatur à materia, non patietur propriè violentiam; hæc namque fit rei existenti, non verò destructæ. Instabis, formæ viuentes producuntur sæpe sæpius à Deo vt Authore naturæ ob exigentiam materiæ vltimò dispositæ ad illas, quin vllum sit naturale agens, quod illas possit producere, ac proinde quòd illas exigat, & appetat innatè. Aio, tunc ex parte materiæ dari appetitum efficacem alicuius formæ siue animatæ, siue inanimatæ; appetitum autem formæ animatæ dari tantùm ex parte dispositionum ad eam. Vbi animaduersum cupio, licet semper, ac producitur in rerum natura aliquis effectus naturalis, interueniat appetitus innatus, & exigentia illius, tamen non debere interuenire ex parte cuiuslibet partæ, sed collectionis omnium. Constat id in pluribus causis inadæquatis. Aer est materialis causa lucis, & aqua caloris, quin appetant innatè lucem, & calorem; aliter paterentur violentiam, quando priuarentur his accidentibus. Voluntas creata non appetit innatè actionem peccaminosam, nec intellectus erroneam; nec potentia loco motiua motionem violentiam. Omnipotentia diuina influit physicè in actus prauis entitatem materialem absque propensione in illius existentiam, sed potius in carentiam. Neque satis est transcendentalis ordo cuiuslibet causæ ad effectum. Nam cum is ordo (si admittatur) sit solum ad possibilitatem effectus, tantùm sequitur appetitus innatus erga ipsam. Premes, adstructo in materia appetitu desiderij pro priori, ponendus est appetitus determinatus, & efficacis formæ, quæ pro posteriori sequitur, & ad quam est disposita materia pro eo priori, præsertim cum formam esse præsentem, non obster desiderio, quòd sit causa, & ratio præsentis, quodque in formæ consequutionem inclinetur vt causa prosequens illam. Non video qua necessitate vnum inferatur ex alio; sed vt summum dispositiones appetere determinatè, ac efficaciter speciem formæ pro posteriori introductæ. Ipsi aduersarij fatentur, indiuiduam formam pro posteriori sequutam non appeti determinatè, & efficaciter à

materia. Si ergo appetitus desiderij in materia pro priori non sufficit ad ponendum appetitum determinatum, & efficacem indiuiduæ formæ introductæ pro posteriori, putandum pariter est, non sufficere ad constituendum appetitum, qui feratur determinate, & efficaciter in speciem formæ pro posteriori existentis, etsi desiderio vtrumque non officiat præsentia formæ.

Præterea in fauorem desiderij aliarum formarum habiti à materia vt informata per vnam, argumentabitur nonnemo, materia in hoc instanti appetit sui conseruationem pro sequentibus; sed conseruatio materiæ licet possit naturaliter stare sine hac, vel illa forma determinatè, non tamen sine aliqua. Ergo materia in hoc instanti, in quo informatur per formam determinatam, & vt informatam per eam, adhuc appetet indeterminatè aliquam formam. Respondeo, materiam, quæ in hoc instanti afficitur forma ligneæ verbi gratia desiderare aliquam formam, siue ligneam, siue alterius speciei; sed tamen vt informatam per formam ligneam non desiderare vllam aliam; quia ad explendum suæ conseruationis appetitum sat est forma ligneæ, qua actu afficitur. Inquies, ergo in hoc instanti desiderabit aliam formam, sub conditione saltem quòd deperdat ligneam. Nam purificata hac conditione non conseruaretur naturaliter, si alia forma non communicaretur ipsi. Quauis autem entitas desiderat id, quod est naturaliter necessarium ad sui permanentiam. Iam dixi in n. 81. appetitum materiæ, etsi indeterminatè ad hanc, vel illam formam, non esse conditionatum, sed absolutum. Vnde materia desiderabit absolutè sui conseruationem sub quacumque forma, per accidensque erit in ordine ad desiderium materiæ ea conditio amissionis formæ: ligneæ, sicut in ordine ad veritatem huius propositionis, *Aliquis oculus, & non dexter requiritur ad videndum*, per accidens est, quòd sinister non requiratur. Et quidem si materia non desideraret absolutè omnes formas, sed formam igneam v. g. sub conditione, quòd amittat ligneam, quam actu habet, fieret, hanc non desiderari à materia; eius oppositum volunt Aduersarij. Sequela probatur exemplo petentis nummos sub conditione, quod sibi deficiant vestes; non enim is desiderat defectum vestium, sed solum nummos sub ea conditione. Secus esset si desideraret absolutè indeterminatè vel nummos, vel defectum vestium. Fieret etiam, destructionem formæ ligneæ debere esse aliquatenus rationem introductionis formæ igneæ contra vulgare prouerbium, *Generatio vnius est corruptio alterius*; Et contra regulam, quam Deus seruat vt Author naturæ negans cæteras formas, quia vnam largitur. Secunda hæc sequela probatur exemplo promittentis peregrinationem ad limina Apostolorum, si periculum mortis euadat, nam liberatio à periculo est ratio adeundi limina Apostolorum. Et vniuersim conditionatum debet aliquatenus oriri ab eo, quod assumitur vt conditio. Sed insistes adhuc, Materia connectitur naturaliter cum hac forma sub conditione, quod reliquæ denegentur ei; nam sub tali conditione miraculum procul dubio esset, si hanc formam determinatam Deus non concederet, & materia ipsa, si duceretur cognitione, appeteret elicite hanc formam sub tali conditione. Igitur in materia agnoscendus est innatus aliquis appetitus conditionatus. Respondeo talem conditionem

94

esse miraculosam respectu materiæ affectæ forma corruptibili; ideoque appetitum innatum materiæ non ferri in formam hanc sub conditione quòd reliquæ denegentur, quemadmodum si formæ corruptæ reproductio sit miraculosa, alienum erit à materia ipsam efficaciter appetere etiam sub conditione, quod Deus decreuisset concurrere ad eam; nec materia, si duceretur cognitione, tenderet in eam appetitu elicitò efficaci naturali; qui solus consideratus conditionate ex parte rerum cognitione carentium est signum innati appetitus efficaci; nam elicitus inefficax naturalis competere potest nobis erga dona supernaturalia superantia efficacem nostrum appetitum innatum. Et qui dicunt, posse non naturaliter concipere donorum supernaturalium appetitum elicitum efficacem, sed non conferentem in salutem æternam, inficianturque simul in nobis appetitum efficacem, & inefficacem innatum illorum, tenentur dicere, appetitum elicitum, efficacem naturalem non esse certum signum innati appetitus illius. Rursus respondeo in ordine ad appetitum innatum materiæ secundum se esse per accidens conditionem appositam in argumento, ut paulò antea declaravi, loquens de simili alia conditione.

96

Ad hæc: contra defectum desiderij in materia ut informata per vnā formam erga alias siue imperfectiores, siue æquè perfectas, siue perfectiores insurges primò, materia informata per formam ligneam, aut viuentem sæpe disposita est inchoatè ad igneam, aut cadauericam, & sæpe magis ad ligneam, quàm ad quamcumque aliam formam. Ergo igneam tunc appetit, & magis, quàm aliam formam, cuius ex se capax est, quin ad illam sit vllatenus disposita, vel non tantumdè ac ad igneam. Probatur consequentia, quia dispositio aliqualis ad formam non potest non esse aliqualis determinatio ad formam, aliqualisque cum ea connexio; & maior dispositio non potest non esse maior determinatio, atque connexio. At appetitus innatus materiæ consistit in determinatione ad formam, & connexionem naturali cum ipsa. Ergo &c. Respondeo, non materiam secundum se, sed dispositiones desiderare inefficaciter formam, ad quam vltimò non præparant materiam, hisdemque competere, & non materiæ ut magis desiderent formam, ad quam magis præparant. Nam materia secundum se indifferens est, & indeterminata ad quamuis formam. Quòd si eam, ad quam est vltimò disposita, & quam actu habet, non desiderat determinatè, vel inefficaciter, etsi maiorem determinationem, & connexionem cum ipsa videatur sortiri, desiderabit multò minus illam, ad quam non est vltimò disposita, quamque actu non habet. Insurges secundò, perfectior forma est maius bonum materiæ, quàm imperfectior. Ergo materia inter formas sibi naturaliter possibiles, ad quas disposita non est, dum actu fruatur forma lignea v.g. desiderabit vnā, & magis eam, quæ sit perfectior. Verùm ex antecedenti æquè inferre posses contra te, materiam magis desiderare perfectiorem formam, cui actu non est vnita, quàm imperfectiorem, cui actu est vnita; & præterea magis desiderare perfectiorem formam, ad quam nullatenus est disposita, quàm imperfectiorem, ad quam aliquatenus est disposita. Quare neganda est consequentia, eo quòd materiæ ut informata per formam ligneam sit naturaliter impossibilis quæuis alia for-

ma perfectior inter possibiles absolutè. Dices; si materia desideret inefficaciter perfectiorem formam inter absolute possibiles, & absentes, eneuem esse nostram rationem. Contra, tum quia absurdi speciem præse fert, materiam respectu eiusdemmet formæ perfectioris habere desiderium efficacem, & inefficacem, licet efficacem competet materiæ secundum se, & inefficacem conueniret ipsi ut informata per formam ligneam. Tum quia desiderium innatum nequit importare conditionem, sub qua impossibile sit obiectum, & bonum desideratum. At sub conditione materiæ informata per formam ligneam impossibilis est naturaliter adeptio formæ perfectioris. Ergo huius desiderium innatum in materia importans per se talem conditionem est implicatorium. Scripsi *Importans per se*, ne mihi aliquis obiiciat desiderium innatum, quod datur in dispositionibus insufficientibus ad formæ introductionem, quodque inefficaciter fertur in formam. Etenim istud desiderium non importat per se conditionem sub qua impossibilis sit naturaliter formæ introductio. Insurges tertio, forma quæuis est bonum materiæ. Ergo hæc non solum desiderabit formam magis perfectam, dum est informata per minus perfectam; sed etiam desiderabit minus perfectam, dum est informata per magis perfectam. Confirmabis exinde, quòd possessio formæ perfectioris non possit tollere à materia desiderium imperfectioris, siquidem hoc desiderium sit identificatum cum materia. Respondeo, formam imperfectiorem esse bonum naturaliter impossibile materiæ, ut habenti perfectiorem, ideoque à materia in tali statu non desiderari, ut per te non desideratur forma corrupta, quia esto sit bonum materiæ, tamen est bonum naturaliter impossibile. Ad confirmationem dico, desiderium ingenitum materiæ semper perseuerare, & manere simul cum ipsa; quæ nunquam habuit vel conditionatum subiectiuè desiderium formæ imperfectioris casu quo ornaretur perfectiori. Sunt, qui amandent à materia informata per formam perfectiorem desiderium imperfectioris, quia hæc comparatione illius est mala; & quia alioqui animus rationalis in separationis statu appeteret innatè statum coniunctionis ad corpus; quia alioqui etiam humanitas Christi Domini subsistens per increatam verbi diuini subsistentiam, desideraret innatè creatam, & humanam subsistentiam; nam coniunctionis status est bonum naturale animi, etsi minus bonum, quàm status separationis; & subsistentia creata, ac humana est item bonum naturale Humanitatis, etsi multò minus bonum, quàm subsistentia increata diuini verbi, quæ est bonum supernaturale, & infinitum eiusdem non habentis quò attolleretur alius, ut fatur S. Augustinus lib. de prædestinatione sanctorum cap. 15. Sed priori rationi occurrit Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 2. n. 9. & tam hic Author, quàm grauissimi alij non verentur admittere vtramque illam sequelam. Insurges quartò, ex amore boni nascitur desiderium illius, quando est absens. Sed materia pro priori ad omnem formam amat strictè quamcumque. Ergo pro posteriori, in quo obtinet formam ligneam; & caret ignea, desiderabit hanc. Respondeo oriri ex amore desiderium boni, quando bonum est absens, & aliunde non interuenit aliud, quo satietur amans. Etsi autem materia, dum ornatur forma lignea, careat ignea; at per illā sufficienter expletur.

Infurges quinto, materia sublunaris afficitur amissibiliter à forma, sicque hanc recipit, & appetit. Ergo quando est sub vna forma appetit aliam quamcumque. Concedo consequentiam de materia sublunari secundum se, & specificatiuè; nego autem de ea reduplicatiuè, & vt affecta per vnâ formam. Solet in secundo sensu materia dici adultera, sed ex falso testimonio. Forſan sic dicitur ex inde præcisè, quod vnita cum vna forma admittit dispositiones ad aliam.

96

Super aduersus maius desiderium materiae secundum se erga formas perfectiores obiicitur primo, materia non discernit inter formas perfectiores, & imperfectiores, nec inter maius, & minus bonum suum, vt potè quæ cognoscitiua non sit. Ergo non potest desiderare magis eam formam, quæ nobilior sit, & melior sibi. Secundo, materia non desiderat efficaciter perfectiorem formam. Ergo neque ineffaciter eam desiderat magis, quam imperfectiorem. Tertio Appetitus, qui sit innatus, debet ferri efficaciter in suum obiectum; alioqui deesset ratio inficiandi in materia appetitum innatum ineffacem erga formas corruptas, adhuc supposita impossibili naturaliter reproductione ipsarum, deficeret etiam ratio adnegandum in natura Angelica, & humana ineffacem appetitum innatum erga dona supernaturalia; ideo enim neuter communiter admittitur, quia supponitur appetitum, si sit innatus, non esse efficacem; & efficax nequit tendere in obiectum impossibile naturaliter, vti est reproducenda forma, & donum supernaturale. Quam conditionem non haberet appetitus innatus vt ineffacax, siquidem elicitus vt ineffacax terminari queat ad obiectum naturaliter impossibile. Quarto, materia non desiderat vel ineffaciter perfectissimam formam. Ergo ex duabus inæqualiter perfectis non desiderabit ineffaciter perfectiorem. Quinto, materia solummodò desiderat suum complementum substantiale, sed hoc obtinetur per quamcumque formam. Ergo ex æquo quamcumque desiderat. Prima obiectio aut nihil probat, aut probat, materiam non desiderare formas vt bonum suum, cum non discernat inter bonum & malum. Reuera nihil probat, nam sicut desiderium formarum in materia est huius ad illas ingenita à Deo Authore naturæ inclinatio, & ordinatio passiuâ tamquam ad bonum suum, quia ex parte materiae præluceat discretio inter bonum, & malum; etiam ex parte Dei destinantis detur cognitio, & volitio boni, ad quod tanquam ad finem destinat materiam, de quo pulchrè Didacus Ruiz disp. 1. de voluntate Dei sect. 2. num. 22. ita maius desiderium erga formam perfectiorem erit maior inclinatio, & ordinatio passiuâ ad eam vt sibi magis consentaneam, quin obstat defectus præuix discretionis ex parte materiae. Ad secundam obiectionem respondeo, desiderium efficax determinatum erga formam perfectiorem non stare cum indifferentia materiae ad existendum simpliciter habita quacumque forma; stare verò desiderium ineffacax, quod maius sit. Et in nobis passim contingit, vt per appetitum elicitum non desideremus efficaciter determinatè bonum maius, licet illud minori præferamus, proindeque ineffaciter appetamus magis. Ad tertiam dico, non omnem appetitum innatum debere esse efficacem, licet omnis debeat ferri in obiectum naturaliter possibile appetenti: quam ob causam

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

negatur communiter in materia, & in natura tam Angelica, quam Humana appetitus innatus, non tantum efficax, sed etiam ineffacax ad formarum reproductionem, si sit naturaliter impossibilis, & ad dona supernaturalia. Neque ad appetitum innatum est transferendum quicquid in elicito inuenitur. Recole num. 94. & expecta 97. sequentem; scitoque, nonnullos non vereri concedere appetitum innatum ineffacem erga bonum impossibile ex natura rei. Ad quartam dico, repugnare formam perfectissimam, seu vltra quam non sit possibilis alia, & alia perfectior: mirumque propterea non esse, si erga illam non conueniat materiae appetitus innatus, qui solum potest ferri in bonum possibile, & possibile connaturaliter. Ast non repugnat, sed possibilis est etiam naturaliter vna forma perfectior, quam alia, ideoque materia poterit, & debet ineffaciter appetere magis eam, quæ perfectior est. Ad quintam respondeo, materiam desiderare suum complementum substantiale per formam; sed desiderare magis illud complementum, quod obtinebitur per formam perfectiorem, quia si materia duceretur cognitione, & proponeretur eligenda vel sola forma imperfectior, vel sola perfectior, deberet ex regulis prudentiæ eligere, & præhabere hanc appetitiuè. Replicabis, maior perfectio formæ amissibilis est per accidens ad materiam sublunarem, ad eiusque proinde appetitum. Sed contra, quia materia respicit per se à parte rei maiorem illam perfectionem, & non præcisè rationem formæ amissibilis.

97

Postremò, contra appetitum materiae per modum gaudij restant superandæ difficultates nonnullæ. Prima, materia non desiderauit determinatè formam Empyream v.g. Ergo neque de ea determinatè gaudebit. Nego consequentiam à paritate gaudij eliciti de bono determinato, quod tamen non debet semper esse desideratum determinatè. Secunda, materia pro priori ad formam Empyream desiderauit eam indeterminatè. Ergo nequit pro posteriori gaudere: nam desiderium, & gaudium eiusdem obiecti non valent in eodem instanti simultaneè existere. Hanc etiam consequentiam nego à paritate præfati appetitus eliciti; possunt enim in eodem instanti componi desiderium, & gaudium elicited eiusdem boni, si pro aliquo signo cognoscatur illud bonum vt absens præcisè, & pro alio vt præsens. Tertia, gaudium est de bono, quod supponitur existens in se realiter ante ipsum gaudium. Sed forma non sic supponitur existens ante appetitum materiae. Ergo, &c. Respondeo, falsam esse maiorem, vt de actu creato, qui supra se reflectens gaudeat de seipso sentiunt multi; sed ommissa ancipiti opinione, falsitas maioris patet in gaudio Dei de sua existentia. Solum ergo opus est ad gaudium, vt bonum in quod tendit, supponatur præcognitum secundum se aut vt existens pro aliquo naturæ signo formali, aut virtuali siue antecedenti, siue subsequenti cognitionem. Vnde cum possessio formæ non distinguatur adæquatè ab innato materiae gaudio, non debet supponi ad hoc: quemadmodum non debet supponi possessio ad gaudium elicited quando hoc est indistinctum ab illa determinante ad ipsum, quasi in genere causæ formalis. Quarta, appetitus materiae est necessarius: habere autem formam Empyream est contingens.

K 2 ac

ac proinde & gaudere de illa, si habeat appetitum per modum gaudij, cum illam possidet. Respondeo appetitum per modum gaudij constitui tum ex entitate materiæ in recto, tum ex possessione formæ in obliquo. Quare appetitus erit necessarius ex parte recti, & contingens ex parte obliqui. Nec obstat, appetitum gaudij esse in ordine ad formam, ne constituatur ex possessione formæ non enim est nisi ex parte recti in ordine ad illam. Neque constitui ex formæ possessione impedit, vt dicatur potius gaudium materiæ, quàm possessionis. Siquidem principalius, & in recto constituitur ex materia; ideoque potius erit gaudium huius, quàm illius. Aduerte, gaudium innatum non ex forma, sed ex ipsius possessione, quæ est quid distinctum à forma, constitui, proindeque non constitui etiam partialiter ex suo obiecto: nam obiectum gaudij non est possessio, sed forma, sicut obiectum desiderij innati non est absentia formæ, sed forma ipsa, quæ quidem desideratur, & non absentia, quin potius hæc vitari cupitur. Dices, gaudium elicatum non constituitur ex possessione etiam boni. Ergo neque innatum. Si de gaudio omni elicito loquaris, verum non est antecedens; cum gaudium, quo Deus complacet in suo gaudio, constituatur essentialiter ex obiecto, quod respicit. Si de creato, aio, illud per suam entitatem supponere possessionem obiecti saltem in esse cognito; quia entitas talis actus pendet à cognitione possessionis obiecti. Vnde per seipsum solum poterit participare rationem gaudij. At entitas materiæ non pendet à possessione formæ, quare per se ipsam solam nequit esse gaudium; sed debet constitui in ratione gaudentis per possessionem formæ, quin sufficiat possessionem esse connotatum extrinsecum, aut conditionem sine qua non. Hoc idem discrimen, seruata proportionem, applicandum est desiderio materiæ, quod constitueretur ex absentia præcisiuè, vel reali formæ, cum tamen desiderium elicatum non constitueretur ex absentia desideratæ rei. Tu ipse teneris cognoscere aliquod discrimen inter appetitum innatum, & inter elicatum creatum quoad vtriusque constitutiua, quando quidem elicatum distinguas, non verò innatum à potentia appetente, & quandoquidem fatearis, appetitum elicatum posse esse directè appetitum sui, si actus creatæ voluntatis reflectere supra se queant; neque autem appetitum innatum posse directè esse appetitum sui. Dixi, *directè*, nam indirectè materiam se amare, dum amat formam vt bonum sui, & dum conseruationem sui affectat, videtur manifestum. Est & aliud discrimen non prætereundum videlicet, quòd elicatum tendere queat in bonum verum, vel apparens; ast innatus ferri debet in bonum verum. Vterius appetitus ille, dum est inefficax, potest ferri iuxta plures in bonum, quod cognoscitur vt impossibile absolutè; sed sub conditione, quod possibile esset: porro autem hic appetitus debet tendere, siue dum est efficax, siue dum est inefficax, in bonum naturaliter possibile, absolutè independenterque à conditione impossibili.

98

Vehementer timeo, ne hinc aliquis arma in me arripiat. Nam si inter appetitum innatum, & inter elicatum tam multiplex est, & varium discrimen, vt quid tanto verborum apparatu transfusi ad appetitum innatum modos tendendi, instar amoris stricti, desiderij, & gaudij proprios

appetitus eliciti? Quod si id mihi licet, fas etiam erit attribuere materiæ strictum odium carentiæ formarum abstrahentis ab absentia, & præsentia, fugam ab ipsarum absentia, & tristitiam de eadem absentia. Respondeo, non alio iure traductos à me ad appetitum innatum modos tendendi instar amoris stricti, desiderij, & gaudij, quàm eo, quo nomen appetitus transfertur communiter ad inclinationem, & propensionem materiæ erga formas, vt bonum sibi proportionatum, & conueniens naturaliter. Quare sicut metaphoricè tantum conuenit inclinationi materiæ nomen appetitus, ita eiusdem appetitui innato competent metaphoricè tantum modi illi tendendi; & in isto sensu à me vsurpantur, vt & à S. Augustino lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 28. vbi agens de propensione rerum inanimatarum in suum bonum scribit quæ sequuntur, *Si arbores essemus, nihil quidem sentiente motu amare possemus; verumtamen id quasi appetere videremur, quò feracius essemus, vberiusque fructuosa. Si essemus lapides, aut ventus, aut flamma, vel quid eiusmodi, sine vilo quidem sensu, atque vita, non tamen nobis deesset nostrorum locorum, atque ordinis appetitus; nam velut amores corporum momenta sunt ponderum, siue deorsum grauitate, siue sursum leuitate nitantur. Ita enim corpus pondere, sicut animus amore fertur, quocumque fertur. Idem S. Doctor lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 17. ait, *Habet iste natura vsitatissimus cursus naturales leges suas, secundum quas & spiritus vite, qui creatus est, habet quosdam appetitus suos quodammodo, quos etiam mala voluntas non possit excedere.* Diuinus ille Hispanus, & Antistes Segobienfis S. Hierotheus apud S. Dionysium cap. 4. de diuinis nominibus §. 15. extendit amoris nomen ad inclinationem naturalem, qua res inanimis fertur in aliud tanquam sibi conueniens. Sic ibi obseruat S. Thomas lect. 12. Hinc neque in nomine appetitus, neque in modis illis tendendi, dum de materia est sermo obstare debet quod S. Iustinus Martyr obseruat contra Aristotelem, & contra ipsius sententiam de appetitu materiæ. *Appetere* (inquit S. Iustinus) *& concupiscere eius est, quod est animo præditum.* Non, inquam, obstare debet, nam appetere metaphoricè vno ex illis modis, vel omnibus simul tribuitur satis congruenter materiæ, aliis que rebus in animatis. Quod optimè explicatur à S. Thoma 1 p. q. 19. art. 1 in corpore verbis iam supra datis, & q. 22. de voluntate art. 1 item lect. 15. ad lib. 1. Physicorum; & in hoc vltimo loco respondet Auicennæ calumnianti lib. 2. sufficientiæ nomen appetitus translatum ad inclinationem naturalem. Imitatus est Auicennam Scaliger Exercit. 61. contra Cardanum n. 1. tam in improbanda voce, quàm in neganda propensione materiæ ad formas per eam vocem significata. Vterque tamen in vtroque audiendus non est. Ad id, quod additur de materiæ odio &c. dico, non aded esse in vsu accommodare eos actus materiæ per tropum, & metaphoram ex actibus elicitis auersionis desumptam; sed nihilominus non videri reprehensione dignum, qui aptaret; non secus ac creaturis inanimatis tribuitur nolitio, & gemitus à S. Paulo in Epistola ad Rom. cap. 8. v. 20. & 22. ob defectum, & interitum, cui subiectæ sunt, *Vanitati creatura subiecta est non volens, &c. Omnis creatura ingemiscit, &c.* ait Apostolus. *Quod quidem,* (subiungit S. Thomas in commentario) *si intelligatur de creatura sensibili habet difficultatem.**

Primum

Primum quidem quantum ad hoc, quod dicit, Ingemiscit, hoc enim conuenire videtur non nisi creatura rationali. Sed potest exponi ut id, quod dicit, Ingemiscit, idem sit quod dixit, Non volens, in illis enim ingemiscimus, quæ nostræ voluntati repugnant. Sic ergo in quantum defectus creatura sensibilis sunt contra naturalem appetitum particularis naturæ, dicitur ipsa creatura sensibilis ingemiscere. Hactenus S. Thom.

Appendix de appetitu innato materiæ ad formas corruptas.

99

NE desideret quis intam plena de appetitu tractatione celebrem hanc difficultatem, decreui eam non præterire intactam, & quæ de ipsa ad notabo deseruiant ad maiorem lucem præcedentium, in quibus appetitus materiæ erga formas corruptas occurrit non semel. Itaque dico primò, si materia ex se non habeat virtutem naturalem ad iterum recipiendas formas corruptas, non appetet eas reproduci; quia appetitus innatus nequit tendere in bonum naturaliter impossibile. Si opponas, appetitum innatum esse indistinctum à materiæ. Ergo cum hæc perseveret post formas corruptas, debet & ille perseverare. Respondeo, manente materiæ, manere appetitum ad formas corruptas consideratas simpliciter, & secundum se, quia appetitus ille ad omnes formas terminatur, non verò manere ad formas ut corruptas, seu ad recipiendas eas, ut iteratò productas; quia ad eas, ut sic nunquam materia habuit appetitum, sed ad eas specificatiuè. Præterquam quòd appetitus materiæ posset in obliquo constitui ex carentia formæ ut corruptæ, seu ex forma ut non corrupta. Deinde oppones, formam reproductam fore secundum se entitatiuè naturalem, bonumque naturale materiæ. Fateor, sed tamen reproductio, & passio repetita foret naturaliter impossibilis. Vnde sicut intellectus Angelicus, & Humanus non fertur appetitu innato in visionem Beatam, quia hæc est ipsi naturaliter impossibilis; ita neque materia in formam ut reproductam. Sed quia dicitur, visionem beatam esse entitatiuè supernaturalem, appello ad resurrectionem, quæ nos manet; ea enim non erit quoad entitatem, sed tantum quo ad modum supernaturalis hoc tamen sufficit, ne innatè appetatur à corpore nostro. Rursus obiciet, appetitus elicitus inefficax tendere valet ad bonum naturaliter impossibile. Ergo materia appetitu innato saltem inefficaci ferri poterit in formas ut reproductas, quamuis reproductio sit naturaliter impossibilis. Concedunt aliqui Consequentiam: imò & similem aliam de appetitu innato inefficaci naturæ Angelicæ, atque Humanæ erga dona supernaturalia; dumque vrgentur ex inde, quòd appetitus innatus importet indigentiam boni appetiti, & cum eius existentia connexionem naturalem, debeatque esse proportionatus rei appetitæ. Aiunt, id verum esse solum modò de appetitu innato efficaci per modum desiderij. Melius negatur consequentia, quia etsi aliquis appetitus innatus possit esse inefficax ut in n. 86. scripsi, nullus tamen ferri quit in bonum naturale impossibile ne detur inclinatio ingenita, cui Deus ut naturæ. Author satisfacere nequeat. Et quo ad paritatem appetitus eliciti iam supra bis, & ter.

100

Dico Secundò, si materia habeat ex se virtutem naturalem ad iterum recipiendas formas corruptas, reproduci illas appetet; quamuis enim ex ordinatione, & lege diuina illarum reproductio sit de fa-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

cto impossibilis; nihilominus id non obest appetitui; uti Deum decreuisse non produci actu plures formas, quæ naturaliter sunt possibiles, & nunquam extiterunt, non officit appetitui erga ipsas. Argues aduersus me primò, non potest quis efficaciter velle reproduci formam præcognita diuina lege non reproductio. Ergo neque materia poterit innatè appetere efficaciter reproductioem supposita eadem lege. Si respondeatur, appetitum elicatum regi cognitione, & proinde eius efficaciam impediri per cognitionem repræsentantem iteratam reproductioem impossibilitatem accidentalem, quæ non impeditur efficacia innati, ut qui cognitione non dirigatur. Insurges contra, quia si impossibilitas accidentalis ut præcognita impedit appetitum efficacem elicatum, cur ut in se non impedit innatum? Sicut enim ille fertur ad obiectum ut in cognitione, sic hic ad obiectum ut in se. Quapropter eodem modo discurrendum est de utroque. Sit ita. Vnde concessio Antecedenti, distinguo consequens, Ergo neque materia poterit innatè appetere efficaciter reproductioem eadem lege supposita, specificatiuè, nego, reduplicatiuè, concedo, id est, materiæ ut supponens diuinam legem non poterit innatè efficaciter appetere reproductioem, secus materiæ secundum se coexistens ei legi. Sic cum appetitu nostro elicito efficaci circa reproductioem componi potest cognitio de ipsius impossibilitate proueniente per accidens ex decreto diuino, dummodò talis cognitio non præcedat, neque dirigat. Argues secundò, etiam si rationali animæ non sit per se naturaliter impossibilis reunitio ad corpus, tamen in statu separationis non appetit eam innatè. Ergo similiter materiæ non appetet innatè formarum reproductioem, quæ per se non sit naturaliter impossibilis. Omitto Antecedens, & inficior Consequentiam, quia qui illud admittunt, mouentur ex eo, quòd status separationis sit longè conuenientior animæ rationali quam status coniunctionis ad corpus mortale; quin imò posterior is status non est conueniens si comparatur cum priori. Quæ ratio non militat in reproductioem formarum; cum inter formas corruptas sint plures conuenientiores materiæ, quam multæ, quibus de facto informatur, & cum materiæ congruentius esset redire ad possessionem perditæ formæ, quam omni forma carere.

Argues tertio, ex subtili Neotherico, materiæ nequit appetere formæ, qua fruitur, corruptionem, licet hæc sit possibilis naturaliter, alioqui materiæ appeteret sibi malum, & odio haberet formam. Ergo nec potest appetere reproductioem formæ semel à se possessæ, quantumuis supponatur possibilis per se naturaliter ea reproductio. Probatum consequentia, nam reproductio vnus formæ in se inferret connaturaliter corruptionem alterius formæ, quam possideret. Ergo appeteret huius corruptionem, si illius appeteret reproductioem dum enim appetitur aliquid, appetitur & id, cum quo habet necessariam, aut connaturalem connexionem. Argues quartò ex eodem, etsi possibilis sit per se naturaliter reproductio formæ, ast non in materiæ distincta ab ea, in qua primum extitit forma; ut enim nequeunt ex natura rei accidentia transire de vno subiecto ad æquato ad aliud ad æquatum, sic neque formæ substantiales corruptibiles. Si dicatur, transmigrationem formarum, siue accidentium, siue substantialium, quæ negatur communiter possibilis ex natura rei, non esse eam, quæ formæ corruptæ in vno subiecto producatur rursus

101

K 3 in alio,

in alio, sed qua incorruptæ persistentes destituant vnum subiectum, & adquirant aliud. Contra, quia eadem est difficultas in vna & altera transmigratione, imò maior apparet in priori, difficilius namque est corruptam formam reproducere, & ex vno subiecto in aliud adducere, quàm conseruare incorruptam, & transportare de vno in aliud subiectum. Tunc sic; sed eo ipso quod in materia *B.* exempli gratia, nequeat naturaliter reproduci forma, quæ in materia *A.* existit, & corrupta est, non potest materia *B.* appetere innatè eam formam, siquidem appetitus innatus materiæ, eo quòd sit potentia naturaliter receptiua, debeat proportionari cum naturali formæ aptitudine ad informandum. Ergo formam, quæ corrupta est in vna materia, non potest alia innatè appetere vt reproducendam in se. Quòd si obiiciatur, forma reproducenda, est bonum materiæ, & bonum naturaliter possibile. Ergo materia desiderabit eam non minus vt reproducendam, quàm vt primò producendam, gaudebitque de ea non minus vt reproducta, quàm vt primò producta. Respondebis, formam vt reproducendam in materia, in qua antea fuit, bonum quidem esse, & possibile naturaliter materiæ, sed connexum cum subsequuto malo corruptionis formæ alterius existentis in materia, ideoque non posse desiderari ab ipsa materia; quæ de reproducta forma gaudebit, quo ad substantiam complementi, & non quo ad modum; vel gaudebit absolute postquam intelligatur corruptio formæ alterius. Sic gaudet Deus de penitentia hominis post præuisum peccatum. Si iterum obiiciatur, materia pateretur violentiam recipiendo formam iam antea corruptam, nisi ipsam appeteret, quia reciperet contra propriam exigentiam habendi formas non antea corruptas. Respondebis, materiam passuram violentiam aliquam quo ad modum, quæ violentia rectè stat cum perfectione, & completionem ipsius materiæ quo ad substantiam per formam reproductam. Vel respondebis, materiam non passuram vllam violentiam; quia etsi appeteret formas non antea corruptas, tamen reproducta forma, qua donaretur, æquiualeat ipsis. Sic licet rationalis animus appetat innatè statum separationis, non idcirco violentus est in statu coniunctionis. Si præterea opponatur, forma corrupta potest naturaliter reproduci. Ergo in materia aliqua. Ergo terminabit appetitum innatum, & exigentiam alicuius materiæ, ne Deus vt naturæ Author operetur reproducens formam citra exigentiam naturæ. Dices inter naturalia posse dari bona quæ sint aliquibus gratuita, & indebira. Vel dices, exigentiam reproducendæ naturaliter formæ posse tenere se tantum ex parte agentium naturalium, vt aliquando ostendant sui perfectionem in virtute reproductiua. Cum autem neque primò, neque secundò recipere formam, denotet perfectionem in materia, sed potius imperfectionem, non vrget eadem ratio in materia, vt ipsi tribuatur exigentia recuperandi aliquando eandem formam. Si item opponatur materia disposita ad formam igneam, appetit hanc non obstante formæ lignæ corruptione inde sequenda. Ergo & appetet reproductiorem formam, ex qua nihilominus sequatur corruptio alterius formæ. Dices, ex reproductiorem formæ sequi per

se corruptionem formæ alterius, non verò ex productione formæ igneæ destitorem formæ lignæ, sequitur namque tantum per accidens hæc desitio, cum potuerit absolute eademmet numero forma ignea recipi in materia ante omnem aliam formam. Quare materia appetet innatè productionem formæ igneæ; quia malum sequutum per accidens ex bono non impedit appetitum erga bonum vt patet in Deo volente præcepta, ex quibus peccata sequuntur per accidens. Sed tamen materia non appetet innatè reproductiorem formam, quandoquidem reproductio per se inferat malum corruptionis formæ alterius. Si replicetur, formæ saltem cadauericæ productio per se inferat malum corruptionis, vel separationis animæ; nec ideo materia disposita ad formam cadauericam non appetet innatè productionem istius formæ. Occurres inquam, formam cadauericam non inferre per se malum præfatum, nam non debet præsupponere existentem animam in materia, quemadmodum nec anima debet præsupponere existentem formam embryonis, vt patet ex Adami rationali anima, quam non præcessit forma embryonis. Si denique obiiciatur, appetitus materiæ ad formas, est efficacissimus, vt pote qui nequit naturaliter frustrari. Sed non esset efficacissimus, si non appeteret reproductiorem formam possibilem ex natura rei, quia quando naturaliter haberet formam reproductam, & careret reliquis, tunc existeret naturaliter absque formis, quas appetit, proindeque appetitus non esset efficacissimus, quandoquidem frustraretur naturaliter. Concedes libenter non fore efficacissimum appetitum materiæ, casu quo reproductio formæ esset possibilis naturaliter. Hactenus ferè ex moderno illo, in cuius ad obiectiones responsis refutandis non immorabor; duriuscula quidem, & coacta pleraque videbantur, ni fallor; sed quia ingenium sapiunt, nolui præterire.

Tertium argumentum facillimè dissoluitur dicendo, materiam secundum se, & non vt ornatum alia forma, affectare reproductiorem destructæ consideretur materia existens diuinitus sine omni forma, vel consideretur existens naturaliter pro priori naturæ ad quamcumque formam, tunc secundum se appetet producendas, tam primò, quam secundò. Etsi verò reapse nulla reproducteretur, quin corrumpetur alia, id per accidens esset ad appetitum materiæ secundum se, sicut per accidens est, quòd nulla iam nunc primò producatur absq; subsequuta corruptione alterius. Quartum argumentum probat vt summum, non esse naturaliter possibilem reproductiorem formam in alia materia; quàm in ea, cui antea fuit vuita. Nos autem in præsentiarum tantummodò defendimus materiæ appetitum ad formam, cuius reproductio in eademmet materia sit naturaliter possibilis. Quapropter si argumento illo ostendatur, non posse naturaliter formam migrare de vna materia ad aliam quando post sui desitionem reproductatur concedemus, appetendam ab ea solum materia, in qua antea fuit. Quòd si neque ad hanc queat naturaliter redire, à nulla appetetur. Sed iam negatur suppositio, sub qua quæstio ventilatur. Sufficiant hæc de appetitu innato; quæ vtinam lectoris appetitui fastidium, nauseamque non moueant.

EXERCITATIO SEXTA.

De Empyreï forma substantiali.

 A componi, visum est in superioribus; quæ ad ipsam specialiter pertinent, iam examino.

SECTIO I.

An Empyreï forma substantialis differat specie à reliquis cælestibus, & sublunariibus?

1 **R**espondendum est affirmatiuè. Primò, quia Empyreum nobilius est substantialiter aliis cælis, & elementis, sed non ratione materiæ, vt potè eiusdem speciei, & perfectionis, vt tradidimus in Exercitat. præterita. Ergo ratione formæ. Ergo hæc differt in specie à formis cæterorum corporum, si intra eandem speciem nequeat stare excessus in perfectione substantiali, prout philosophantur non pauci. Secundò, omnes formæ elementares sunt corruptibiles ab intrinseco ex natura rei; quod de formis cælestibus affirmant complures. Ergo Empyreï forma, quæ incorruptibilis est naturaliter, vt nullus negat, distinguitur specie ab illis. Ratio hæc probat etiam distinctionem specificam formæ Empyreæ à viuentibus materialibus. Prima itidem, siue forma Empyreæ eas superet in perfecti one, siue superetur ab eis. Et præterea cum inanimis sit, confurgit ex hinc alia ratio. Tertiò, nulla forma cælestis, aut sublunaris assignari valet, cum quæ in specie conueniat Empyreæ.

2 Si assignetur ignea, tum quia Empyreum ab igne dicitur; tum quia innuere videntur S. Hilarius, & Venerabilis Beda, ille in Psal. 135. hic lib. de natura rerum cap. 7. Contra primò, quia forma ignea fuit producta à Deo secundà orbis die, Incredible autem est, Deum iterasse productionem ignis. Hæc tamen ratio non est admodum efficax; cum multi sentiant, ignem productum fuisse primâ die, & qui eius creationem differunt vsque ad secundam, non videntur negare posse, productum saltem ex parte in Inferno prima die simul cum terra propter Dæmones iam ab initio ferè damnatos, vt notat Arriaga tomo 2. in 1. p. d. 30. sect. 3. n. 21. Ideò meliùs contra secundò, quia Empyreï ignea forma calefaceret cælestes orbes, si quidem ab ea naturaliter dimaneret calor; imò & ipsum Empyreum calore æstuarer: nam nulla in illo esset qualitas contraria calori. Quæ ex se apparent absurda. Contra tertiò forma ignis posset naturaliter corrumpi ab aquis super cælestibus sibi contiguis. Contra quartò, Empyreum est lucissimum; ignis verò non habet lucem valde vehementem ob sui raritatem; ideoque in sua sphaera non licet. Quæ ratio proposita est ad gustum communis sententiæ.

3 Nec obstat, Empyreum igneum dici, non enim sic noncupatur à calore, aut, ardore sed ab splendore

& claritate, vt admonui num. 9. Exercit. 1. S. Hilarij, & Venerabilis Bedæ mens explorabitur in sect. 1. Exercit. 15. Et quidem cogitatio, subobscurè indicant de natura Empyreï aquis super cælestibus temperata, colluderet Heracliti, Pythagoræ, Platonis, multorumque Ecclesiæ Patrum opinioni de natura ignea astrorum. Obsoleuerat iamdiu hæc opinio inter Philosophos, & Theologos, qui cum Peripatericorum schola cælum sydereum distinctæ naturæ ab elementis statuabant vnanimiter, vsque dum paulò ante nostram ætatem cepit efferre caput. Sed licet astra igne compacta concedantur ob reuerentiam in tot tantisque Patres, quot quantosque longo ordine profert Alcanius Martinengus tomo 2. glossæ magnæ à pag. 875. idem de Empyreico fateri ea non cogit. cum de illo solùm S. Hilarius, & V. Beda inuoluntè loquantur.

SECTIO II.

An Empyreï forma sit supernaturalis?

4 **N**on disputo, an spiritualis sit? Etenim nulla prudens dubitandi ratio se se mihi offert. Et cum Empyreï forma sit ex natura rei inseparabilis à materia, & quantitate, sit planum, materialem esse. Subiungam in num. 19. grauissimam quandam ab authoritate probationem, & ex sect. 1. Exercit. 4. alias petere licebit. Illud itaque disputo, an supernaturalis sit? Motus duplici hæc ratione. Prima, Empyreum ordinatum est ad gloriam supernaturalem corporum beatorum. Ergo par est, vt constet forma supernaturali. Secunda, S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. ad 4. relinquit sub iudice, an claritas Empyreï sit claritas gloriæ discors à claritate naturali? Vbi indicare videtur, claritatem, seu lucem gloriæ, ac Empyreï esse supernaturalem. Et de claritate quidem glorificatorum corporu conceptis verbis affirmare creditur in 3. dist. 16 q. art. 1. ad 4. Tunc sic: lux Empyreï est proprietas formæ substantialis Empyreæ. Ergo, si illa est supernaturalis, debet etiam hæc esse supernaturalis; nihil enim naturale potest habere connexionem cum alio vt proprietate, quod superuaturale sit.

5 Nec putes inuolui contradictionem terminorum in forma substantiali materiali, quæ supernaturalis sit. Nam si rationibus agatur, probabile satis est non repugnare substantiam supernaturalem: & alia ex parte conceptus materialitatis, & supernaturalitatis non repugnant inter se: vt euincit Ripalda disp. 44. de ente supernaturali sect. 9. & sequentibus duabus, propugnans sensationes internas, & externas supernaturales intrinsecè; cum tamen materiales sint.

vnio etiam Hypostatica verbi ad corpus Christi Domini est simul supernaturalis, & materialis, nec non vnicatio definitiua corporis Christi in Eucharistia, productio accidentium materialium extra subiectum, modusque perfectatis ipsis communicatus, quæ sunt satis frequentia Theologorum iudicia.

6

Fortè quis dicet, fore, vt non resultaret vnum per se substantiale ex materia naturali, & forma supernaturali vnitis, vti non resultaret ex materia cælesti (si hæc distinguatur specie à sublunari) & ex forma aliqua elementari, quæ ei diuinitus vniretur. Sic in hoc casu discurrunt Fonseca 5. Metaphysicæ cap. & q. 4. sect. 5. v. sed querat. Suarez tomo. 1. in 3. p. q. 2. art. 1. in commentario v. Respondetur tomo etiam 2. in 3. p. disp. 48. sect. 3. v. Refert. Connimbricenses lib. 1. de cælo c. 2. q. 6. art. 5. ad 4. lib. 1. Physicorum c. 9. q. 11. art. 4. Murcia lib. 2. Physicorum disp. 4. q. 9. Nicolaus Ylamberus 3. p. ad 3. q. disp. 1. art. 4. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 4. num. 16. rursus p. 3. q. 53. sect. 2. num. 15. Bartholomæus Amicus tract. 11. Physicorum q. 7. dub. 3. art. 2. Didacus Ortiz lib. 2. Physicorum cap. 11. num. 69. Ægidius de Præsentatione tomo 3. de Beatitudine lib. 5. q. 3. vt & art. & §. 3. num. 29. Auerſa q. 20. Philosophiæ sect. 5. Si enim materia cælestis non constitueret vnum per se cum forma ignea v. g. quia illa est inepta naturaliter ad hanc recipiendam, aut quia pertinent ad diuersos ordines, aut quia carent proportione particulari quam inter se debent habere extrema vnabilia, & conuentura in compositionem vnus, & vnus per se. Ob quamlibet ex his causis non constituit materia naturalis & forma supernaturalis.

7

Eneruatur hic discursus in humanitate Christi Domini, & subsistentia diuini verbi, ex quibus vnitis resultat vnum per se, etsi humanitas sit naturaliter inepta vniri subsistentiæ increatæ, sit quæ in diuerso ordine, & magnam cum ipsa improportionem videatur habere. Quod si ex humanitate, & subsistentia, quarum neutra ordinatur ex se ad aliam in particulari, consurgit vnum per se, multò potius ex materia naturali, & forma supernaturali. Huius ea est ratio à priori. Vt ex duobus substantialibus vnitis fiat vnum per se, necesse solummodò est, vnum ex illis dicere ordinem ad existentiam alterius, illamque exigere saltem secundum rationem aliquam communem. Id addo propter humanitatem Christi, quæ quia dicit ordinem, estque in potentia ad hoc, vt compleatur per aliquam subsistentiam, ideo eleuata, vt vnatur increatæ verbi, componit vnum per se cum illa, licet non exigat, neque ordinetur ad existentiam illius in particulari. Præsens doctrina conformis est Patribus, dum enim contra Euthychetem probarent, in Christo esse duas naturas, cum tamen in homine puro non sit nisi vnica, hanc reddebant disparitatem, scilicet in Christo vnâ naturam non ordinari ad aliam, secus in homine. Inspiciantur attentè ista S. Athanasij verba apud Euthymium in Panoplia dogmatica orthodoxæ fidei parte 2. tit. 15. §. *Eccè enim: Quòd autem exemplum hoc rei ab eis propositæ nihil probet, statim ostendetur. Homo enim ex anima mente prædita, & corpore sensibus affecto animal iure censetur, quoniam horum neutrum sine altero prius consistit, neque natura terminum sine altero prius existendi principium sumant ex vtero, atque ita in vitam exeant, & vnus animalis constitutionem*

efficiant. Ad Dominus Iesus non imperfectè à rebus existendi principium accipit, sed naturarum perfectarum in se principium ostendit. Inspiciantur præterea ista Gelasij Cyziceni lib. de duabus in Christo naturis. *Non considerantes (improbat idem exemplum adductum ab Hæreticis) quia cum vna natura dicatur humana, qua tamen ex duabus constet, id est, ex anima, & corpore, principaliter illa causa est, quia nec initialiter, anima alibi possit existere, quam in corpore; neque corpus valeat constare sine anima, & merito, quæ alterutro sibi sit causa existendi pariter vnâ abusiue dici posse naturam, quæ sibi inuicem causam præbeat, vt ex alterutro natura subsistat humana, salua proprietate duntaxat duarum.* En fatetur Gelasius, posse dici corpus, & animam facere vnâ naturam, quia illud nequit vnquam existere sine hac, aliaue forma; hæc autem nequit saltem in primo instanti suæ productionis existere sine illo. Idem discrimen facundissimè, & subtilissimè pertractatur à Facundo Hermianensi lib. 1. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 6. & à Rustico S. R. E. Diacono Cardinali in disputatione contra Acephalos.

8

Ex præiactò fundamento inferebam ego aduersus Mayronem in 2. dist. 12. q. 1. art. 7. Marcilium, Gabrielem, & alios, quos citant, & sequuntur Alfonso disp. 2. Physicorum sect. 8. Quiedus controu. 2. puncto 7. §. 3. Materiam primam de se, & ex natura sua non posse existere sine forma substantiali. De libo corollarium, materia existens in homine eiusdem est speciei cum existente in reliquis compositis sublunariibus, sed materia existens in homine, talis est naturæ, vt deficeret naturaliter, si separaretur forma rationalis ab illa & alia nõ succederet. Ergo &c. Probatum Minor, ex materia, & forma rationali fit vnum per se, sed nequit resultare ex duobus vnum per se, quin saltem aliquod ex illis ita pendeat ab alio vt eo deficiente desinat esse nisi aliud succedat in locum ipsius; seu quin vnum ex illis dicat ordinem ad aliâ existentiam, eamque exigat vt minùs secundum aliquam rationem communem. Tunc sic: in homine non sic dependet forma rationalis à materia, neque huius exigit existentiam ad persistendum post primum instans. Ergo sic dependet materia à forma rationali, exigetque existentiam illius, aut alterius formæ substantialis.

9

Concludo ex dictis, non negandam possibilitatem formæ substantialis supernaturalis, siue spiritualis, siue materialis; quia cum materia naturali non constitueret vnum per se. Et fas est, eam possibilitatem sic positiuè comprobare primò, Nam si animæ rationali competit potentia informatiua respectu materiæ, qua non indiget ad sui conseruationem, cur repugnabit, materiam habere potentiam receptiuam respectu formæ, quam non exigat vt potè supernaturalem? Et ea quidem potentia receptiua similis erit potentia receptiua, qua gaudet anima rationalis in ordine ad gratiam habitualem, aut qua natura humana in ordine ad vnionis Hypostaticæ entitatem modalem. Vnde sicut gratia habitualis exigit animam rationalem, vt subiectum sui, qui peratur ab ipsa anima, ita substantialis forma materialis supernaturalis postulare vt sui subiectum materiam naturalem absque reciproca huius exigètia. Et hinc eluditur ratio P. Bartholomæi Amici supra in conclus. 6. si fortè contra informatio

informationem materiæ naturalis à substantiali forma supernaturali inflecteretur; nam ad talem informationem, non opus esset eleuari formam à Deo in genere causæ formalis neque præteream in genere causæ materialis. Sed sufficeret, quòd Deus in genere causæ efficientis, seu efficiendo eleuaret naturalem materiam ad genus causæ materialis, seu ad recipiendam, & sustentandam supernaturalem formam materialem; quo pacto sentiunt multi eleuari animam ad receptionem, & sustentationem donorum supernaturalium. Alij verò agnoscetes in anima potentiam neutram passiuam ad ea dona dicunt, animam vt subiectum non eleuari. Ita ex nostris Petrus Vvadingus disp. 7. de Incarnatione dub. 5. post Ægidium Conink, quorū opinio attingetur, & explicabitur à nobis in sect. 1. Exercit. 24. conuenienterque ad eam potest in præsentiarū expediti difficultas de sustentatione substantialis formæ supernaturalis. Inquies, nullam in hac fore proportionem erga illam, vt necesse esset ad componendum vnum per se, si vniantur; neque potest Deus mera sua volūate supplere defectum proportionis in componentibus intrinsicè vnum per se. Sed contra, quia materia naturalis haberet ex se proportionem, vt sustenter, aut recipiat formam supernaturalem, componatque cum ipsa vnum per se, si forma à Deo producatur actiuitate superante vires effectiuas, quæ in tota sint natura. Replicabis, cur natura cerui non erit sic proportionata, vt cum natura hirci constituat vnum per se, & cur equi anima non poterit coaptatione essentiali, vt si eleuetur à Deo, componat hominem vnita corpori? Occurro, tum exinde quòd non constat de improportione essentiali materiæ naturalis ad formam materialem supernaturalem, vt constat de geminæ naturæ completæ improportione ad constituendum in ratione naturæ vnum per se, & de ineptitudine essentiali animæ equinæ ad componendum hominem: tum etiam, quia adest non vnum vestigiū positiuū proportionis in materia naturali: si enim in intellectu nostro datur proportio ad visionem supernaturalem Dei accedente, eo quòd visio petat ex se connaturaliter recipi in illo, vel eo quòd concludat formalitatem vitalitatis respondentem suapte naturā intellectui nostro tanquam principio immanenti, vel eo quòd Dei visio est intellectio; ad quam in genere recipiendam noster intellectus inclinatur, Et hinc euehi potest ad receptionem visionis beatæ, etiam si aqua v.g. non posset; ita in materia naturali proportio ad supernaturalem formam recipiendam, & ad componendum vnum per se cum ea producta à Deo supra exigentiam, & actiuitatem totius naturæ colligitur sat probaliter ex ordinatione formæ tanquam actus substantialis incompleti ad perficiendum subiectum, & componendum cum ipso vnum per se; colligitur etiam ex inclinatione materiæ ad formam substantialem in genere.

11 Comprobatur secundò positiuè eadem formæ illius possibilitas ex diuini verbi ad Christi corpus vnione Hypostatica, quæ substantialis est, materialis, & supernaturalis. Quid ni ergo possibilis erit forma substantialis materialis, quæ supernaturalis sit? Tertio, quia non est vnde repugnet accidens aliquod supernaturale materiale, calor scilicet, aut lux exigens connaturaliter effici ab igne, aut sole eleuatis, postulansque inharere ipsis. Ergo neque repugnabit forma materialis respiciens materiam naturalem vt subiectum sibi debitum. Consequencia obtinet suam probitatis

speciem. Antecedens admittitur à pluribus quantum ad non repugnantiam lucis supernaturalis materialis, Eademque est ratio de calore: quantum verò ad exigentiam solis, & ignis, vt principij effectiui, & vt subiecti receptiui, non subit animus ratio vlla contradictionis præsertim cum existant accidentia supernaturalia, quæ postulent principium partiale effectiuum, & subiectum adæquatum, quod naturale, sit, & spirituale.

12 Ripalda disp. 23. de ente supernaturali sect. 3. num. 12. & Arriaga disp. 16. Physicorum sect. 1. numer. 10. indicant, possibilem esse formam, quam exploramus; licet secundus tomo 1. in 1. p. disp. 3. num. 12. moueat litem contra eam potius de nomine, quam de re; quòd videlicet talis forma, cum esset compars naturæ, seu partialis natura, non posset esse supra omnem naturam, quia non posset esse supra se ipsam. Sed hic parui momenti scrupulus euincitur à patronis possibilis substantiæ supernaturalis spiritualis. Herice in 1. p. disp. 48. cap. 5. num. 66. Marcus Antonius Alos, & Otraca 1. p. selectarum disp. 3. c. 3. §. 5. à num. 109. Franciscus Felix in tract. de visione Dei c. 2. difficultate 1. num. 10. Araujus 1. p. q. 12. art. 5. dubio 1. num. 45. tradunt, impossibilem esse formam substantialem supernaturalem corpoream; nihil tamen afferunt, quod æquè non faciat contra spiritualement, aut contra substantiam completam supernaturalem incorpoream; quodque meo iudicio valde premat P. Tellez p. 3. Philosophiæ disp. 54. sect. 1. n. 21. vniuersim ait, repugnare formam supernaturalem substantialem; quia si non repugnaret, esset essentialiter pars entis completi supernaturalis, cum verò nullum detur ens completum supernaturale, nisi Deus; foret pars Dei: quod implicat, quia Deus non habet partes. Cæterum restat probandum, soli Deo competere posse, quòd sit ens completum supernaturale: imò non est constans inter Theologos, Deum esse substantiam supernaturalem, in sensu, quo disquiritur, an sit possibilis substantia supernaturalis creata? P. Recupitus lib. 6. de Deo vno q. 3. cap. 9. num. 70. refert admissam fuisse à nonnullis possibilitatem formæ substantialis supernaturalis. Ipse verò n. 71. eam inficiatur, additque. *Dabilem autem esse formam, qua non sit modus substantialis, sed sit substantia corporea; & tamen sit in ordine supernaturali, non reperio apud Auctores: & videtur ex terminis ipsis constinere aliquod inconueniens.* Fugit me hoc inconueniens: & ratio, quam aduersus formam substantialem supernaturalem siue spiritualement, siue corpoream subiicit in fine numeri, iam est enodata in num. 7. & 9. Quapropter nisi ex ratione communis substantiæ supernaturalis absolutæ creatæ ostendatur repugnantia formæ absolutæ substantialis supernaturalis corporeæ, nunquam asseram, hanc esse impossibilem. Hactenus autem nec legi, nec audiui argumentum, quo demonstraretur implicantia contradictionis in substantia creata absoluta, quæ supernaturalis esset; quia ipsi connaturalia forent aliqua accidentia superantia exigentiam omnium substantiarum creatarum, de facto existentium, similibusque aliarum, & habentia conditionem diuersam à donis gratiæ, & gloriæ modo cognitæ, ex fide aut Theologia; nam hæc nulli substantiæ creatæ absolutæ connaturalia esse per se, contendi late in tract. de visione Dei; & nunc eò magis de lector media hac opinandi via quòd

quò nobiliorem eius patronum aduocare possum præceptorem quendam meum sapientissimum in commentariis ad 1 p S. Thomæ prope diem euulgandis magno rei Theologicæ incremento.

12

Nihilominus haud quaquam affirmabo, formam Empyream esse supernaturalem, quia de funtrationes, quæ insignem ad eò nouitatem suadeant, scriptis initio sectionis respondeo. Primæ, destinationem Empyreæ in gloriam supernaturalem nullatenus arguere supernaturalitatem formæ Empyreæ. Quid enim illi gloriæ conducatur, locum, in quo continentur Beatorum corpora, constare forma, aut materia supernaturali? Secundæ, si claritas Empyreæ sit supernaturalis, non numerandam inter proprietates formæ Empyreæ, Probabilius est, naturalem esse. Sed de hoc in sect. 5. Exercit. 10. & de Angelici Præceptoris mente in Exercit. 32.

SECTIO III.

An forma Empyreæ sit vitalis.

13

Empyreum non habere animam rationalem colligitur à paritate ex Anathemate, quo fertur à quinta synodo Generali error Origenis tribuentis eam cælo sydereo lib. 1. Periarchon cap. 7. lib. 5. & 8. contra Celsum. lib. 1. in Ioannem, Homilia extrema in Numeros, licet ab illo retulisse pedem videatur, tum Dialogo de recta in Deum fide, tum lib. 1. in Iob (si hoc opus sit Origenis) verba synodi hæc sunt, teste Nicephoro lib. 17. historię Ecclesiasticæ cap. 28. *Si quis dicit, Cælum, & solem, & lunam, & stellas, & aquas, quæ supra cælos sunt, animatas quasdam esse, & materiales (fortè rationales, vt ipse Nicephorus cap. 27. refert ex Origene) virtutes, anathema sit.* Legitur idem anathematismus in epistola Iustiniani Imperatoris ad Mennam, cuius epistolæ meminit Georgius Cedrenus in compendio Historiarum anno 25. Iustiniani, & Liberatus Archidiaconus Carthaginensis in Breuiario de causâ Nestorij, & Eutychetis cap. 23. iniquiens fuisse postea approbatam à Viglio Pontifice Romano, verba epistolæ hæc sunt apud Cardinalem Baronium tomo 7. anno Christi 538. n. 65. *Præterea hoc quoque Origenis demonstrat amentiam, quod affirmat, cælum, & solem, & lunam, & stellas, & aquas, quæ super cælos sunt, animatas esse, & quasdam virtutes ratione videntes.*

14

Eundem errorem damnat in Origene S. Hieronymus scribens ad Auitum, & in cap. 1. Isaia v. 2. nec non in cap. 45. v. 12. in cap. 8. Marthæi. v. 26. atque in cap. 1. Genesis v. 1. quo loci allegatur ab Scoto in Reportatis Parisiensibus super 2. dist. 14. q. 1. n. 10. Nec consensit Origeni in cap. 2. ad Ephesios v. 14. & in cap. 1. Ecclesiasticis. v. 6. Nam in priori loco, solùm ait, Christi Crucem profuisse terræ & cælo, idest, hominibus, & Angelis, vt proximè subiungit. Quare sine causa Vazquez tomo 2. in l. p. d. 183. cap. & n. 1. dubitat de priori loco. S. Thomas 1. p. q. 70. art. 3. inquit, S. Hieronymum videri in posteriori accedere ad Origenem, & idem de S. Isidoro Hispalensi cap. 27. naturæ rerum, vbi S. Hieronymum transcribit, liceret dicere. Sed Peteyra lib. 2. in Genesim n. 28. & Lorinus in cap. 1. Ecclesiasticis v. 6. interpretantur S. Hieronymum irecto sensu, licet eius Discipulus Philippus Præbyter

lib. 2. in Iob, cap. 25. scribat, *Multi globos syderum corporatos spiritus arbitrantur*, ob locum videlicet Ecclesiasticis. Rufinus inuectiua 1. in S. Hieronymum cauat ipsum, quòd in cap. 1. ad Ephesios v. 22. tradiderit, astra esse animantia rationalia. Sed S. Doctor Maximus loquutus est ibi non ex propria sententia, vt ad similes obiectiones Ruffini respondet in Apologia. 1. Confule Franciscum à Messana in difficilibus Hieronymi, verbo *Sol*, & verbo *Angelus* pericope tertia, ne offendas in Angelorum per Christi Crucem purgatione, quam in cap. 1. ad Ephesios v. 22. & in cap. 2. v. 14. proponit explicato etiam alieno. Eusebius Cæsariensis lib. 7. de Preparatione Euangelica cap. 2. deserit Origenem; etsi in Apologia pro ipso sub nomine S. Pamphyli Martyris dixerit, *De sole autem, & luna, & stellis vtrum animantia sint, an exanimata? manifestè non traditur*, in sacris scilicet litteris, ideoque velit vtrumlibet posse sentiri.

15

S. Damascenus lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 6. & in Historia Barlahami, ac Iosaphati, Procopius Gazeus in cap. 1. Genesis. v. 6. in cap. 13. Isaia v. 13. 5. Maximus in cap. 2. S. Dionysij de Hierarchia cælesti §. 4. alique Patres recens à Coniunimbricentibus lib. 2. de cælo cap. & q. 1. art. 2. Claudio Espenræo in tract. de cælorum animatione, Auerfa q. 33. Philosophia sect. 7. Bubalo in Commentationibus Angelicis q. 5 1. quæsto 2. difficultate 1. à §. 3. vsque ad 6. execrantur in cælo sydereo rationalem animam. Author lib. de cognitione veræ vitæ inter opera S. Augustini cap. 6. inquit, *Qui syderearationabilia, vel saltem sensibilia corpora arbitrantur iure sensu carentes inter irrationabilia computantur.* Caliodorus in Psal. 148. v. 4. *cæli substantia, quamuis pura, liuida atque egregia, esse putanda sit, dignaque talibus, ac tantis habitatoribus suis, tamen animal esse non comperi, & temerarium est ex opinione hominum dicere, quòd cælestium litterarum non tradit autoritas.*

16

Articulus Parisiensis damnat erroris animationem cælorum. Eam esse falsam, & erroneam pronunciant S. Bonauentura in 2. dist. 14. art. 3. q. 2. n. 30. Capreolus in 2. dist. 9. q. & art. 1. Petrus Aquila in 2. dist. 14. art. 3. q. 1. Gabriel ibidem q. vnica art. 3. dub. 2. Tarantasia apud Carthusianum ibidem q. 4. Ioannes Stephanus Durandus lib. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 31. n. 26. Catharinus, & Pereyra apud Tannerum tomo 1. disp. 6. q. 2. dub. 5. n. 11. Delrius lib. 1. disquisitionum, Magicarum cap. 3. q. 1. Eusebius Nierembergus lib. 2. historię naturæ cap. 9. Tellez p. 2. Philosophia disp. 43. sect. 1. n. 3. Pineda in cap. 1. Ecclesiasticis v. 6. Perauces tomo 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de opificio sex dierum cap. 12. n. 3. Bificiola tomo 2. hor. subsec. lib. 17. cap. 1. vt alios tam antiquos, quàm recentes prætereant; Sed Non silebo Gersonem, qui in Trilogio Astrologiæ Theologizatae propositione 13. parte 5. fol. 115. asseuerat, esse de fide, Angelos non animare cælum. Neque item omitam à S. Thoma in 2. distinct. 18. q. 2. art. 3. ad 3. dici: *Supposito secundum fidem nostram, quòd cælum sit corpus inanimatum, nihilominus &c.* S. Thomam in hoc loco imitati sunt Petrus Martinez lib. 3. de Anima. cap. 9. ad textum 61. Dominicus Sotus lib. 8. Physicorum q. 3. ad 4. Ioannes Gonsaluis Martinius lib. 2. Physicorum pag. 160.

Vnde mirandum est, Caietanum in Psalmum 135. v. 5. ad notasse, multos Philosophos rationaliter opinari, quòd cæli sint animati; & in hanc partem propendisse ipsum 1. p. q. 3. art. 1. iterumque tract. de Indulgentiis. Mirandum etiam est, Aureolum

17

Aureolum in 2. d. isp. 14. Villalpandum lib. & c. 2. de cælo, quosdamque alios apud Auerfam supra, eandem tenuisse partem non multis abhinc annis, & Florianum Nannium in Catena argentea ad c. 1. Genesis v. 16. in solutione ad 5. relinquere inter problemata vitam rationalem cælorum.

18

S. Thomas lib. 2. contra Gentes. c. 70. quodlibeto 12. q. 5. art. 8. & alibi obseruat, ad fidei doctrinam nihil pertinet, siue dicatur cælum animatum vita intellectiua, siue non. Excusandus tamen est exinde, quod in corpore Synodi quintæ vniuersalis non extet decretum relatum à Nicephoro, & epistola Iustiniani Imperatoris approbata à Pontifice Maximo Vigilio, sit recenter addita. Hieronymus de la Rua tomo 2. controu. 9. positiua pag. 835. sequutus Magistrum Ioannem Gallo Dominicanum, ait, nulla egere Angelicum Doctorem excusatione; quia ab eo Concilio exploditur tantum vita cælorum per animas rationales immertas ipsis ob flagitia perpetrata olim in statu separationis. Violentissima est, & nimis certa ista Synodi interpretatio: satisque foret, nostrum erga Angelicum Doctorem humile obsequium gratanter acceptare, quam Concilij verba, & mentem adeò violenter distorquere, adeoque euntè limitare, vt cælestibus corporibus concreatas rationales animas non percellat. Sed antequam S. Thomæ scriptis subducamus manum, oportet obseruare cum in præcatis locis censuerit, non esse sententiam fidei, quod cælestia corpora haud animentur, consequens esse vt tunc simul putarit non esse sententiam fidei, quod moueantur ab Angelis, & non à se; quo pacto mouerentur, si essent animata. Præuidit illationem hanc Valentia tom. 1. disp. 4. q. & puncto 1. v. *deinde* vt indicant ista verba, *Ad motum cali videtur sufficiens virtus aliqua calorum; maxime si cali essent animata præditi; quod verum ita sit nequaquam euidenter definitur potest; tamen si verius sit. animatos non esse calos; quod esse creditum, & non ratione conclusum ait Scotus in 2. dist. 14. q. 1. in fine.*

19

Quicquid de hoc sit anima intellectiua cælorum videtur exclusa à Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio, in c. *Firma* de summa Trinitate & fide Catholica; nõ enim ibi agnoscitur alia creatura spiritalis præter Angelicam, & humanam: si autem cali præditi essent anima intellectiua, componerentur, vt creatura humana, & corpore, & spiritu. Hæc autoritas deseruit etiam ad probandum quod supposuimus in limine sectionis 2. nimirum Empyreum non constare forma substantiali spiritali.

20

Iam ergo, si in cælo sydereo detestatur Synodus præfata, Vigilius Pontifex Romanus, Patres Ecclesiæ, & Theologi rationalem animam; æquè illam in Empyreo damnarent. Sed & vegetatiuam, ac sensitiuam respuunt in sydereo non pauci Patres, & frequenter Philosophi; ac Theologi; rationesque, quibus mouentur, pariter resutandam in Empyreo conuincunt. Nuper stellis vitam loco motiuam concessit eruditissimus Eusebius Nierembergus lib. 6. curiosæ Philosophiæ cap. 25. insinuante iamdiu eandem in cælo Sydereo vitam Raymundo Lullo cap. 37. Artis breuis. Sed cum Empyreum permaneat immotum; nullus aperitur disceptationi campus, & anima, quæ sit merè loco motiua, exosa est Philosophis contra Ægidium Romanum, & Caictanum lib. 2. de Anima cap. 3.

21

Postremò rationibus agendum contra animam siue intellectiua siue sensitiuam, siue vegetatiuam

Empyreï. Prætermisissis compluribus, tres tantum produco. Prima, Empyreï fini haud quaquã conducit vlla operatio vitalis nec apparet bonum, cuius gratia animeretur hoc cælum. Secunda, In Empyreo nec ratione, nec experientia hætenus est comperta operatio aliqua animastica. Ergo incunctanter neganda est ei anima, vt negatur mari, aeri, terræ, igni eo quod nullum iudicium vitæ in illis dignoscatur. Aureolus supra, art. & q. 2. ad 8. ob duas has rationes remouet animam ab Empyreo, quicquid sit de alijs calis. Tertia, si Empyreum viuenti forma constaret, eaque spiritali, & habente solummodò gradum rationalis, sequeretur, talem formam posse, quantum ex se est, existere naturaliter conseruatam extra materiam, quam informaret, proindeque sequeretur, Empyreum compositum posse, quantum ex se est, corruptionem naturaliter subire: sequeretur præterea, talem formam non magis naturaliter vniendam corpori Empyreï, quam ipsi, aut humano Angelum; nam eius formæ operationes omnes essent spirituales, neque adiuuaretur ex ministerio sensuum, quibus supponitur carere corpus Empyreum. Si verò id constaret forma viuenti spiritali, & habente gradum non solum rationalis, sed vegetatiuæ etiam, & sensitiuæ, non vitaretur naturalis corruptibilitas compositi Empyreï, & toties alteraretur Empyreum, quoties operationes vegetatiuas ac sensitiuas exerceret; imò in continuo esset incremento, & decremento partium materiæ ratione vegetationis. Præterea quædam organa in Empyreo ad functiones materiales, quinam sensus externi, & interni? Quodnam alimentum, vt se nutriat? Ex hinc pariter probatur, Empyreum non constare forma viuenti, quæ solum sit vegetatiua, aut vegetatiua simul, & sensitiua. Et hæc satis. Vide alia apud Auerfam præallegatum, Dandinum lib. 2. de Anima, digressione 11. Abulensem in cap. 23. Exodi q. 47. duabusque sequentibus.

SECTIO IV.

Vtrum forma Empyreica superet in perfectione alias cælestes & sublimares?

PRIMA conclusio: Forma Empyreica superat in perfectione alias cælestes. Probatum primò, nobilior proprietas formarum cælestium est lux; sed hæc aut perfectior est in Empyreo, aut saltem cumulatior ex formæ Empyreicæ exigentia: Ergo talis forma excedit in perfectione reliquas cælestes. Nam, quò aliqua qualitas præstantior est, aut intensior, eò in forma, cuius est proprietas, arguit maiorem perfectionem præ alijs formis, quæ cum in simili qualitate communicent non tamen penes perfectam adeò speciem, aut cumulatam intentionem. Secundò, Empyreï forma communiter censetur indestructibilis ex natura sua non sic tam communiter formæ aliorum cælorum, quas corruptibiles vi causarum naturalium existimant Philosophi plerique Aristotele antiquiores, permultique ex Patribus Ecclesiæ, quibus consensere Authores recitandi n. 7. Exercit. 12. Neque desunt, qui de facto in cælos inuehant generationes nouas, & corruptiones. Tunc sic formæ aliorum

22

aliorum cælorum, si destructibiles sint viribus agentium naturalium, non habent alia prædicata, quibus compensetur excessus incorruptibilitatis, qua gaudet forma Empyreæ. Ergo hæc eas superat absolute, & simpliciter in perfectione. Tertiò, Empyreum vindicat sibi locum sublimiorem inter corpora alia cælestia. Hæc autem eò perfectioribus ornantur formis, quò sunt constituta sublimiori in situ, vt doctè fiamant Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 5. q. 2. Robius ibidem q. 4. si excipiat sphaera solem deferens, aut ipsum solare corpus ob rationes speciales, quas præfati Authores adducunt.

24

Secunda conclusio: Forma Empyreæ perfectior est formis sublimioribus inanimis. Probatur primò forme elementorum eò sunt perfectiores, quò ipsa elementa superiorem occupant locum. Ergo cum Empyreum adeò sit in situ superius elementis ipsis, eius forma erit perfectior, quàm singulorum elementorum formæ. Quoad Antecedens consulantur Conimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 3. Probatur secundò, ex incorruptibilitate formæ Empyreæ. Tertiò, ex influxu in corpora elementaria, quem ei non pauci tribuunt. Quartò ex communi existimatione de formarum cælestium præ elementaribus, & inanimatis mixtorum præstantia.

25

Tertia conclusio: Forma Empyreæ est absolute, & simpliciter imperfectior formis viuentibus. Fauet Durandus in 2. dist. 2. q. 1. num. 6. Probatur primò ex eo, quòd inanimis sit. *Cuilibet autem non viuenti substantia natura lege præponitur quilibet viua substantia.* Vt inquit S. Augustinus in lib. de vera Religione cap. 29. Idque manifestum pronuntiant S. Thomas 1. p. q. 3. art. 1. in corpore S. Anselmi in Monologio cap. 29. S. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ cap. 5. lib. 3. cap. 6. Gutmundus Archiepiscopus Auerlanus lib. 2. de sanguinis, & corporis Christi veritate in Eucharistia. Et quidem persuasio frequens peritorum præponit gradui naturæ non viuentis gradum viuentis, & maioris perfectionis putat esse functionem vitalem, quàm non vitalem. Vnde S. Augustinus lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 4. ex operationibus vitalibus muscæ præfert ipsam soli. Videantur Rupertus lib. 2. in Genesim cap. 11. Procopius Gazæus in cap. 4. Genesim v. 2. Fonsæca 7. Metaphysicæ c. 7. q. 2. Hemelman in disputatis ad 1. p. titulo 3. disp. 1. cap. 14. num. 19. tit. 4. disp. 1. cap. 50. num. cap. 16. num. 4. Vellofillus in aduertentiis ad 5. tomum S. Hieronymi quæsto 1. Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 1. q. 2. art. 2. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 43. sect. 1. num. 4. Probatur secundò. Si inter formam Empyreæ, & rationalem fiat comparatio. Etenim forma rationalis est substantia spiritalis, independensque in conseruari à materia; & præterea est intellectiua, & volitina. Forma autem Empyreæ est substantia materialis, dependens in conseruari à materia, incapaxque intelligendi, & volendi.

Hinc Prudentius lib. Apotheosis carmine contra Ebionem canit.

Crede, animam non esse Deum, sed crede creatis.

Maiorem cunctis

S. Chryostomus Parænesi 2. ad Theodorum lapsum scribit, *Animæ pretiosus nihil est. Idque ne illis quidem, quia ad extremam demerentiam deuenerunt ignotum est, Cum anima nihil est equiparandum,*

dixit Poeticè quidem ex prophanis. Prudentius, & S. Chryostomus in his encomiis hyperbolicum quid sonant, vt inferius constabit. Philippus Abbas lib. 2. in Cantica cap. 21. ait: *Anima tali non Angelus, non qualibet maior est creatura: solus ille maior est, cui creatori par nulla potest effici creatura.* Loquitur de Anima Christi; de qua & de nostris ibidem inquit, *esse eiusdem cum Angelo, vel similis natura: sunt enim vnius quasi generis rationis merito huiusmodi creatura.* Quæ postrema verba temperant nonnihil duritiem priorum. Plura ex aliis pro præcellentia, & dignitate rationalis animæ colligit Bernardus de Busto 2. parte Rosarij serm. 10. parte 2. vbi concludit: *Anima dignior est cælo Empyreæ, in quo est collocanda; nam plerumque contentum dignius est continente: sicut lapis pretiosus suam capsellam valore transcendit.* S. etiam Bernardus Senensis tom. 1. serm. 50. pag. 302. inquit, *si quasi infiniti Empyreæ cali, & illius nobilitatis crearentur à Deo, adhuc anima celsior, ac nobilior remaneret.* Et quod caput est, S. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 34. eandem præstantiam animæ humanæ commendat aureis his verbis, *Anima natura, nec terra, nec maria nec sydereæ, nec luna, nec sol, nec quidquam omnino, quod tangi, aut his oculis videri potest; non denique ipsum, quod videri à nobis non potest, cælum, melius esse credendum est. Imò hæc omnia longè deteriora esse, quàm est qualibet anima, ratio certa conuincit, si modo eam veri amatores ducentem per in solita quadam, & ob hoc ardua, constantissimè, atque obseruantissimè sequi audeant. Si quid verò aliud est in rerum natura præter ista, quæ sensibus nota sunt, & prorsus, quæ aliquod spatium loci obtinent, quibus omnibus præstantiorem ruinam humanam esse diximus. Si quid ergo aliud est eorum, quæ Deus creauit, quiddam est deterius, quiddam par; deterius, vt anima peccans; par, vt Angelus: melius autem nihil. Et si quando est aliquid horum melius, hoc peccato eius fit, non naturæ. Quo tamen non vsque adeò fit deterior, vt ei pecoris anima præferenda, aut conferenda sit.* Hactenus S. Augustinus; in quo intentè pende illa. *Non denique ipsum, quod videri à nobis non potest, cælum.* Adumbrat enim ibi Empyreum, ni me mea fallit opinio. Augustinianus liber 83. quæstionum in 54. pro animæ laudatione legantur, vt & liber 3. contra Maximum in cap. 25. liber 33. q. 3. de libero arbitrio in cap. 11. S. Bernardus lib. 5. de Consideratione ad Eugenium, simulque aduertentia 7. Vellofilli ad S. Augustini quartum tomum. Item ipse S. Augustinus lib. 11. de Unitate Dei cap. 13. lib. 1. Retractionum cap. 26. vbi rationalis animæ, cum Angelo quam tradiderat æqualitatem, recantat; & meritò quidem, nam Angeli in perfectione excessus videtur esse de fide ob verba Psalmi 8. v. 6. *Muisti eum Paulò minus ab Angelis* vt contra Origenem lib. 1. Periarcon cap. 5. & 8. lib. 2. c. 8. tractant S. Athanasius q. 27. ad Antiochum S. Thomas 1. e. q. 75. art. 7. Schola Parisiensis anno 1526. titulo 28. contra Erasum. Valentia tomo 1. d. 6. q. 1. puncto 2. Nicolaus Ysambertus 1. p. ad q. 50. disp. 1. art. 2. cum Arboreo aduersus Georgium venetum, Conimbricenses disp. 1. de Anima separata art. 7. Sfortia in selectas summorum Pontificum constitutiones, theoremate 146. Suauez lib. 1. de Angelis c. 1. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 1. sect. 2. licet Philippus Abbas vbi supra velit, ex parte corporis, non verò animæ hominem antecelli ab Angelo. Nec possunt aptari Philippo interpre

interpretationes, quas pro S. Augustino, & S. Bernardo adornant Suarez, atque Arriaga.

26

Leuia sunt, quæ contra præcedentes conclusiones mihi sese offerunt extricanda. Primum, forma Empyreica est incorruptibilis naturâ sua, ratione inseparabilitatis à materia. Ergo superat in perfectione materiales omnes animas, cum hæc sint ex naturâ sua corruptibiles. Secundum, Materia Empyreica est perfectior omni materia sublunari. Ergo ut seruetur proportio inter materiam, & formam Empyreicam, debet hæc nobilior esse omni sublunari forma. Respondetur ad primum, formam Empyreicam titulo incorruptibilitatis esse secundum quid perfectiorem materialibus animabus; ut ob eundem titulum perfectior est eis materia prima; quam tamen inter substantias absolutas tenere simpliciter, & absolute locum in finem, nullus negat. Dices cum Auerſa q. 33. Philosophiæ sect. 7. formam Empyreicam præcellere saltem in perfectione simpliciter, & absolute vegetatiuas planetarum animas, & sensitiuas animalium, quæ fiunt ex putri materia; quia harum animarum non sunt insignes ad eò naturâ, & operationes, ut debeant simpliciter, & absolute præferri substantiæ, & operationibus formæ Empyreicæ. Sed contra, quia nisi omne viuens sit perfectius simpliciter, & absolute omni non viuente, non apparet specialis ratio, cur etiam animabus materialibus perfectiorum animalium non debeat præponi forma Empyreica, & quæuis alia cælestis, ut bene notat Ioannes Pontius in 2. Scoti dist. 14. q. 13. in commentario n. 19. Dices rursus, formas cælestes producere principaliter aliquorum animalium imperfectorum formas: nulla enim est alia causa secunda, cui attribui possit principaliter productio eorum animalium. Ergo formæ cælestes non sunt simpliciter, & absolute ignobiliores formis talium animalium, si quidem causa principalis debeat excedere, aut æquare effectum in perfectione. Contra, quia Deus solus est causa principalis animalium, quæ absque propagatione gignuntur, & multis in casibus recurrendum est ad Deum, ut ad solam causam principalem creatorum effectuum. Ad secundum responderetur negando Antecedens; & eo permisso, consequentiam. Nam non est, vnde suadeatur, formam debere esse in eodem excessu perfectionis, quo fuerit materia, quam afficit, & informat; quandoquidem non ex eodem fonte, quo deriuatur, & crescit perfectio in materia, deriuatur, & crescat in formis. Ut autem seruent proportionem inter se materia, & forma Empyreica, satis est aptitudo recipiendi, quam illa habet, & aptitudo informandi, quam hæc, ut patet in materia recipiente animum rationalem, à quo longè distat in perfectione.

SECTIO V.

An Empyreica forma educita sit ex potentia materia?

27

NEgant Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 2. q. 4. sect. 2. v. *Excluditur.* Suarez disp. 15. Metaphysicæ sect. 2. num. 17. & de opere sex dierum lib. & cap. 1. num. 11. Connimbricenses lib. 1. Physicorum cap. 9. q. 12. art. 5. v. *Proposita.* Granadus 1 p. controu. 6. Generali disp. 2. & communiter P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

Thomistæ tractantes de forma cæli syderei cuius eadem est ratio, ac de forma Empyreicæ, si illius materia non habuerit prius formam æquæ, Affirmant verò Author opusculi 42. inter alia S. Thomæ cap. 15. (sed iudice Caietano in tomo 3. suorum opusculorum tract. 4. in trusum est) Molina 1. p. q. 45. art. 1. v. *corpora simplicia* Vazquez ibidem art. 4. Præpositus de opere sex dierum dub. 3. & in q. illa 45. dub. 1. num. 5. vbi specialiter agit de forma Empyreica, Auerſa ad eandem q. 45. sect. 1. & q. 20. Philosophiæ sect. 7. nec non q. 33. sect. 2. Gabriel Alvarez in cap. 43. Isaia v. 1. Rubius lib. 1. Physicorum, tract. & q. 2. num. 17. Perrus Hurtadus disp. 4. Physicorum sect. 2. §. 17. disp. 3. de opere sex dierum sect. 2. §. 22. Arriaga disp. 3. Physicorum sect. 4. num. 33. tomo 2. in 1. p. disp. 28. sect. 1. ac 2. Franciscus Alfonsus disp. & sect. 7. Physicorum num. 28. Bartholomeus Amicus tract. 6. Physicorum q. 4. dub. 1. art. 3. num. 20. q. 5. latius in dub. 1. & sequentibus, Hieronymus Falsolus 1. p. q. 44. art. 4. dub. 1. num. 8. & 10. Petrus Vincentius de Marçilla, annotatione 1. in cap. 1. Genesis, Chrylostomus Caberus tract. 1. Physicorum disp. 4. dub. 2. à uum. 12. sermonem habens de Empyreica forma. Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 13. sect. 1. num. 10. Murcia de la Vana lib. 1. Physicorum disp. 6. q. 1. Ego his adstipulor. Ut monstrem, qua ductus ratione, opus est longa, sed non vulgari digressione.

DIGRESSIO.

Quid sit materialem formam educi ex potentia materia.

28

Volunt aliqui, nihil aliud esse quàm dependere secundum se à priori à materia. Non acquiesco, Tum quia potest dari dependentia ab alio à priori, ut præcisè à conditione; quæ dependentia non esseteductio ex illo alio habente se præcisè ut conditione. Tum quia animus rationalis primò non producitur naturaliter nisi in materia præcedente pro priori, ut subiecto; nec tamen educitur ex potentia materiæ, sed creatur, & infunditur corpori, ut in Concilio Viennensi, & Lateranensi sub Clemente V. & Leone X. definitum est. Inquies, educi esse dependere in fieri, & conseruari ab alio ut subiecto; animum autem rationalem, licet dependeat in fieri à materia ut subiecto puræ informationis, & receptionis, non tamen in conseruari. Contra primò, saltem animus rationalis educetur ex potentia materiæ in primo fieri, Et cognitio si eius essentia consistat in qualitate, potest diuinitus terminare creationem cum dependentia perpetua, & connaturali ipsius cognitionis secundum se ab anima & subiecto receptionis. Secundò, materia dependet in fieri, & conseruari à forma substantiali, & nihilominus non educitur ex potentia formæ. Haud effugies vim argumenti, si respondeas, materiam non dependere à forma ut subiecto receptionis; quòd ulterius requiritur, ut educeretur ex potentia illius. Afferam enim ego, formam materialem dependere quidem in fieri, & conseruari à materia, non verò ut à subiecto receptionis. Vel explicata quid addat subiectum illud dependentiæ in fieri, & conseruari, ut id, quod ab alio dependet ut subiecto receptionis in fieri, & conseruari, educatur ex potentia illius. Præterea vnio materiæ ad formam

L

potest

potest creati iuxta plures; cum tamen nequeat non dependere in fieri, & conseruari ab vtraque. Item creatio materiæ, si consistat in modo, dependet essentialiter ab ipsa materia. Nec valet dicere, vnionem, & creationem dependere à materia non vt subiecto receptionis, sed adhesionis. Inde namque sumam ego occasionem, vt affirmem, sic dependere formas materiales à materia.

29. Volunt alij, in dependentia speciali formæ materialis à materia imbibere educationem ex huius potentia. Etenim forma dependet à materia. At non à posteriori, cum materia non sit effectus formæ. Rursus non dependet tanquam modus à re, cum saltem diuinitus possit existere forma accidentalis, & substantialis sine materia. Tandem non dependet tanquam à conditione, cum materia non sit conditio disponens ad existentiam formæ; neque sit approximatio ad passum. Tunc sic: nullus alius modus dependentiæ restat, nisi dependentiæ ab ea vt subiecto, ex cuius potentia educatur. Ergo &c. Inductio hæc proba non est, nam potest forma materialis dependere à materia vt à conditione pro priori requisita tam ad fieri, quàm ad conseruari sui, quin educatur ex potentia materiæ; vt potest intelligi dependentia à posteriori in fieri, & conseruari, quin intelligatur educatio ab eo, à quo datur dependentia pro posteriori. Dices, dependentiam ab alio vt subiecto in fieri, & conseruari esse formaliter educationem. Contra, non repugnat forma, quæ materialis sit ex tali dependentia; cum tamen educi non valeat ex potentia materiæ. Quare si conciperemus, formam dependentem in fieri, & conseruari à materia, eam præcisè ex hinc putaremus materialem, sufficienterque distinctam à forma spiritali. Ego talis formæ repugnantiam non video.

30. Hinc repudiantur alij, qui in materialitate formæ fundant educationem ex potentia materiæ. Et enim vt sit aliqua entitas materialis, satis est dependentia physica à materia sine educatur, siue non ex huius potentia. Adde, committi ab illis vitiosum circulum, dum ex materialitate formæ probant educationem, & ex educatione materialitatem. Adde etiam, non declarare ab illis, quid sit formam spiritualemente accidentalem educi ex potentia subiecti spiritalis.

31. Alij probant, formas materiales educi ex potentia materiæ, quia producuntur ab agentibus creatis per virtutem naturalem; ea autem agentia carent virtute naturali ad creandum. Promouent suam mentem sic; quia ad præsentiam vnus ignis videmus alium ignem de nouo existere, colligimus, vnum ignem esse causam efficientem alterius, & vnum in sua potentia continere alium. Ergo cum videamus, materiales formas dependere à materia, colligere debemus hanc esse causam illarum, continerique illas in eius potentia, & educi ex ea. Hi, præterquam non explicant vniuersim, quid sit formam materialem educi ex potentia materiæ si quidem & ab agente increato potente per virtutem naturalem creare, educatæ fuere penes ipsos formæ cælestes, non admodum firmo in nituntur fundamento. Dici namque potest, materiales formas produci ab agentibus creatis per virtutem naturalem, ab eisque generari; quippe ad hoc satis esse videtur causari cum dependentia in fieri, & conseruari à materia vt subiecto præsupposito pro priori, quin opus sit ipsam materiam causare vel formas, vel vniones. Vt autem

vel formas, vel vniones educerentur ex potentia materiæ, vterius requiritur causari ab illa. Ad confirmationem responderi valet, ex dependentia præcisè ignis *B* ab igne *A*, non colligi hunc esse causam illius, alioqui ex dependentia vnus hominis ab alio, colligeretur, animam etiam rationalem causari ab homine. Si addant, rectè vt mirius colligi causari vnionem. Respondebitur, neque præcisè ex dependentia deduci hanc causari; sed ex eo, quòd vnio debet habere causam sui efficientem, quæ commodissimè censetur esse alius homo. Hinc etiam vnus ignis censetur satis philosophicè esse causa effectiua alterius; cum hic debeat habere causam efficientem, & non superet in perfectione alium ignem; aliundeque nulla specialis ratio vrgeat in oppositum. At fortassis aliquis assignabit rationem, qua reddatur difficilis causalitas materiæ in formas materiales, educatioque harum ex illius potentia; saltemque videbitur sufficiens causalitas effectiua agentium naturalium, & dependentia ipsarum formarum in fieri, & conseruari à materia vt subiecto præsupposito pro priori.

Mihi videtur dicendum primo, si materia influat physicè in formas materiales, has educi ex potentia illius, nihil aliud erit, quàm fieri dependenter ab influxu præstito ab illa vt à causa, ex qua fit aliquid, cum insit. Anceps tamen sum in præfato influxu admittendo. Eum Ariaga disp. 8. Physicorum sect. 1. vertit in dubium, inficiatus est absolute Lessius lib. 3. de summo Bono à num. 49. eiusque discipulus insignis Ægidius Conink. citandus infra, & ante ipsos subobicure negarunt Ægidius Romanus quodlibeto 2. q. 12. Iacobus Almainus in 3. dist. 23. quæst. 1. circa finem. Dominicus de Soto super 2. Physicorum quæst. 3. ad 3. principale, super 1. quæst. 6. paulò post initum, nec non dubio 5. quæst. etiam 7. ferè per totam. Iacobus Zabarella lib. de Generatione, & interitu in fine capitis 11. forteque alij relati à Bartholomæo Amico in tra. 10. Physicorum q. 3. num. 1. & quæst. 5. num. 1. à Balthasare Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 25. sect. 1. num. 4. dum erga formam materialem in fieri non agnoscunt causalitatem aliquam ortam à materia.

32. Meæ ambiguitatis ex promo causas. Prima, non apparet necessitas illius influxus, cum sine illo detur optimum discrimen inter generationem, seu educationem & creationem, vt inferius expendam. Secunda, adstructo influxu physico causæ materialis, non est, in quo differat causa purè materialis, qualis est materia respectu materialium formarum substantialium, à causa materiali simul, & efficienti, qualis est eadem materia respectu suarum proprietatum, quas in communi sententia, & materialiter, & efficienter causat. Nam materia quatenus etiam efficiens immanenter quantitatem v. g. exigit vnionem cum illa. Tertia, si materiæ conceditur influxus physicus materialis in formas materiales substantiales, non est, cur negetur vni formæ substantiali materiali physicus influxus effectiua immediatus in aliam, negatur autem à pluribus: quos aliter vrgeo sic: Si forma substantialis materialis potest effectiua influere in aliam per potentiam effectiuam immediatam distinctam ab ipsa; cur materia non poterit physicè influere materialiter in formas substantiales materiales per potentiam materialem immediatam; quæ distincta sit à materia? Et saltem cur hæc non influet immediatè effectiua in formas
substantiales

32

33

substantiales materiales , vt singulariter cogitauit *Aegidius Calumnensis* quodlibeto 2. q. 2. Quòd si amandes influxum effectiuum , quia absque eo sufficienter effectiue causantur formæ ab agentibus extrinsecis , ablegare etiam debes materialem , quia absque illo rectè omnia conciliantur. Si recurras ad imperfectionem materiae , ne sit effectiua tot formarum substantialium , & accidentalium ; ad eandem ego recurro , ne sit physicè influxiua materialiter. Quid enim prodest , influxum materialem exigere vnionem termini , in quem tendit , ne illi obstat imperfectio materiae ? Addo , posse terminum causatum materialiter , seu eductum non vniri causæ materiali , vt sentiunt *Gerardus Sennensis* in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 2. v. *Secundo patet* , *Petrus Hurtadus* disp. 5. *Physicorum* §. 3. & *Arriaga* disp. 4. num. 117. *Ioannes Gonsaluis Martinus* lib. 1. *Physicorum* pag. 89. *Bartholomæus Amicus* tract. 6. *Physicorum* q. 4. dub. 2. num. 7. tract. 10. quæst. & art. 3. num. 7. Non enim est fundamentum ad ponendam essentialem connexionem inter educationem , & vnionem , cum sufficiat connexio naturalis , vt distinguatur actio eductiua à merè effectiua , quæ nec naturaliter exigit vnionem. Et sanè materia , ac forma materialis , non postulant essentialiter vnionem ; & educationi satis erit , si essentialiter respiciat agens , & terminum promanantem ex influxu physico passiuo. Addo rursus , causam effectiuam partialem , qualis esset materia non debere æquare in perfectione effectum. Si confugas ad improprietatem materiae , ad eandem ego confugio , ne vlla ratione influat physicè. Plures ex aduersariis indicant , non repugnare materiam , quæ sit perfectior substantiali aliqua forma ; quam ergo habebit improprietatem , vt partialiter hanc efficiat ? Et in materia recipiuntur complura accidentia distincta à proprietatibus ipsius , quæ vulgò putantur superari in perfectione à materia. Si ad materiae indifferentiam transuoles , illa poterit determinari ad influxum effectiuum ex confortio agentium extrinsecorum , quæ se habent vt causæ principales , sine quibus nihil valeat efficere materia , vt potè quæ sit causa effectiua instrumentalis , sicut determinatur ad influxum materialem. Si denique recurras ad æqualitatem in perfectione , quam cum igne *B.* v. g. habet ignis *A.* proindeque dicas , non esse , cur productio effectiua illius tribuenda sit alteri causæ creatæ , quàm huic. Ratio hæc inefficax est in principiis *P. Suarez* disp. 18. *Metaphysicæ* sect. 2. *Balthazaris Tellez* p. 2. *Philosophiæ* disp. 27. sect. 3. *Bartholomæi Amici* tract. 12. *Physicorum* q. 10. dub. 3. art. 3. & 7. *Murcia* 2. *Physicorum* disp. 5. quæst. 10. *Rubij* in *Physica* longiori tract. de causa efficienti , quæst. 5. licet reuocarit in breuiori q. 6. *Connimbricensium* lib. 2. *Physicorum* cap. 7. q. 18. art. 2. & 3. *Caberi* tract. 2. *Physicorum* disp. 5. dub. 4. iuxta quos calor debet gaudere vi effectiue instrumentali formæ igneæ : esto ignis *A.* sit æquè perfectus , ac ignis *B.* producendus. Et saltem obesse non debet , ne diuinitus à materia passiuo possit effectiue produci forma ignea. Deinde ex hac ratione ego reiicio influxum materialem ortum à materia , vt potè superuacaneum , & nullo Philosophico introductum fundamento. Vt enim statuis , agens naturale non posse naturaliter operari , nisi in subiecto præsupposito , licet hoc non præstet influxum effectiuum in formam , & licet hæc non superet illud in perfectione : ita

P. Gabr. de Henao , Empyreolog. Pars I.

ego statuo similiter , quin inueniam rationem , ob quam necesse sit subiectum præsuppositum præstare influxum materialem.

Quarta , incredibile est , aquæ formam influere physicè in calorem , quo ipsa destruitur. Si ob id dicatur calorem non recipi in aquæ forma , sed in materia ; contra , tum quia æquè incredibile est , materiam influere in qualitates contrarias formis , quas possidet ; tum quia , cum in forma aquæ recipiantur gradus frigiditatis , debent etiam recipi gradus caloris , à quibus illi expelluntur ; contraria enim ab eodem subiecto se se deturbant. Si dicatur rursus , non magis incredibile esse , formam aquæ influere physicè in calorem , quàm intellectum efficere actum erroneum ipsi disconuenientem. Nec sequitur , intellectum , & aquam pati violentiam à se ipsis , dum concurrunt in effectus , quorum priuationem appetunt vel ob imperfectionem debitam , quam impediunt ; non enim ad eos se se determinant. Fateor , non nihil vim rationis retardari. Semper tamen ingerit difficultatem , quòd entitas aliqua influat physicè in aliud non solum disconueniens , sed etiam destructiuum ipsius. Si tandem dicatur , calorem non recipi nisi in sola quantitate quicquid sit de hoc sententia , pauci ex Aduersariis eam defensant. Quinta , Theologis , ac Philosophis familiare est , concedere aquæ v. g. potentiam obedientialem passiuam gratiæ , non verò effectiuam. Si autem cum potentia obedientiali passiuam gratiæ esset coniunctus influxus aliquis physicus materialis in gratiam , esto imperfectior , quàm effectiuus , non dispicio , qua consequentia posset hic negari. Neque item video , cur plures Theologi (citati à *Ripalda* disp. 42. de ente supernaturali num. 2. quibus adicio *Meratium* tract. de sacramentis disp. 4. sect. 8. *Vuadingum* disp. 7. de Incarnatione dub. 4. num. 36. *Franciscum Amicum* disp. 5. de sacramentis sect. 3. à n. 64. & præclarum *Metaphysicorum Fonsæcam* lib. 9. *Metaphysicæ* cap. 1. quæst. 4. sect. 3. v. *Dicendum*) negarent potentiam obedientialem actiuam entitatibus non effectiuis physicè naturaliter , si omnis entitas creata sit actiua per influxum materialem. Quòd enim hic sit imperfectior effectiuo , nihil prodest , nec repugnare videtur entitas effectiua naturaliter , quæ in hoc genere operetur æquè imperfectè , ac materia prima in genere actiue per influxum materialem. Ais actus supernaturales sunt supra virtutem etiam passiuam naturæ , vt conatur *Ripalda* disp. 8. num. 19. Ergo virtus passiuam præstat aliquem influxum ; aliàs non esset , cur exhauriretur virtus passiuam naturalis ; neque cur limitaretur aer v. g. ad patiendum tot gradus caloris , & non plures. Respondeo , sæpe limitari virtutem passiuam , non quia hæc præstet aliquem influxum , sed quia vel natura præscripsit terminum in intensione qualitatum , vel quia deficit influxus effectiuus agentis intrinseci. Legatur *Petrus Vuadingus* d. 7. de Incarnatione dub. 5. n. 51. vbi docet , causam materialem , quantum ex se est posse naturaliter sustentare infinitos effectus. Dona autem supernaturalia ideo sunt supra virtutem passiuam naturæ , quia sunt supra exigentiam cuiuslibet subiecti naturalis. Nec vllus antiquorum Theologorum meminit influxus materialis supernaturalis præstandi à natura in dona supernaturalia ; & ex Modernis vnus , aut alter meminit. *Ripalda* ipse disp. 26. sect. 4. explicat potentiam obedientialem passiuam independentem

ab influxu materiali supernaturali. Confirmatur proxima ratio; ad cauſandum adæquatè aliud in genere cauſæ materialis, non requiritur perfectio æqualis cum cauſato, neque item debet crefcere virtus, quò fuerit perfectius id, quod cauſandum eſt. En exempla: ſi materia ſublunaris diſtinguatur ſpecie à cæleſti, illa non debet eſſe perfectior hac ex eo præciſè, quòd ordinetur ad cauſandum perfectiores formas, quales ſunt viuenteſ. Sed quia id negant aliqui memorati in n. 45. exercitationis præcedentis. En aliud Aer, quò accreſcat noua virtus ſuſtentatiua, cauſat materialiter lucem, & ſonum. Theologi, etſi controuertant, an ex perfectiori potentia obedientiali effectiua cù æquali auxilio ſupernaturali euadat perfectior effectus? Et alij affirmant, alij negent; nullus tamen, què ſciam controuertit id de potentia obedientiali paſſiua; neque aſſeruit, ex perfectiori cum æquali eleuatione proditurum nobiliorem effectum. Tunc ſic: ſi cauſa materialis exhibeat influxum phyſicum, difficulter adinuenietur diſcrimen inter ipſam, & effectiuam.

35 Sexta, ſi in anima rationali reſpectu actuum conducentium ad ſalutem æternam, quorum eſt ſubiectum ſuſtentatiuum, concedas influxum prædictum, non cogeri ad effectiuum ex ſanctione Concilij Tridentini ſeſſione 6. cap. 5. & can. 4. Etſi enim anima non efficiat eos actus, ſed tantum patiat, non ſequetur, nihil omnino agere. Quid? Quod ex Tridentino coincidunt, nihil omnino agere, & merè paſſiuè ſe habere. Ergo quia penes ipſum cauſa merè paſſiua nihil agit ſed agit, & mouetur, quin moueat, vt etiam traditur à S. Damasceno cap. 5. Phyſicæ; conſonatque S. Cyrillus Alexandrinus l. 1. in Ioannem cap. 6. inquit, *Aliud eſt viuificare, aliud viuificari, ſicut agere atque pati.* Premo ampliùs hanc rationem voluntatis creatæ libertas ad actus conducentes in ſalutem æternam, nequit ſolummodò conſiſtere in eo, quòd eos patiat. Ita decernitur in Concilio Tridentino ſupra. Atqui ſi voluntas creatæ, vt cauſa paſſiua eorum actuum præſtaret aliquem influxum phyſicum, poſſet conſiſtere ipſius libertas in patiendo præciſè tales actus. Etenim influxus phyſicus materialis ortus à voluntate creatæ ſeorſim ab effectiuò eiudem voluntatis, poſſet eſſe liber, non minus, quàm dum eſt coniunctus, aut identificatus effectiuò ſecundum Aduerſarios: ita quidem vt oriretur à voluntate indifferenti in actu primo proximo ad vtrumlibet, & determinanti ſe in actu ſecundo per ipſum præciſè influxum phyſicum materialem ad vnum extremum, potiùs, quàm ad aliud, videlicet ad amorem v. g. Dei potiùs, quàm ad odium. Nec dicas voluntate non poſſe præciſè per influxum phyſicum materialem determinare reliqua comprincipia, vt efficiant amorem, eo quòd ſit cauſa minus nobilis, vt potè materialis. Non inquam, id dicas, nam voluntas influens efficienter in amorem, determinat Deum, gratiamque ad effectum omnem amoris, qui principaliter efficitur à Deo, & à gratia, quàm ab ipſa noſtra voluntate. Vt ergo vitetur inconueniens propoſitum, adſtruendus non eſt in cauſa paſſiua influxus phyſicus.

36 P. Arriaga diſp. 8. de anima ſect. 1. & to mo. 1. in 1. 2. diſp. 7. ſect. 1. admittit quidem de facto influere effectiuè voluntatem noſtram in actus ſalutares. Sed ait, neque ex Concilio Tridentino, neque ex ratione libertatis conuinci exiſtentiam influxus effectiui, ſi in voluntate admittatur influ-

xus ſuſtentatiuus inſtar eius, quem habet materia erga formas materiales. Non ex ratione libertatis ob argumentum à nobis factum. Non ex Tridentino Concilio; quia dummodò voluntas influat ſuſtentatiuè, non ager nihil omnino, neque ſe geret merè paſſiuè, ſicuti ſe gerit materia reſpectu animæ rationalis. Concludit itaque, ſatis eſſe ad mentem Concilij, ſi voluntas exhiberet liberè influxum ſuſtentatiuum. Nihilominus mens, & verba ſynodi expoſcere videntur influxum effectiuum. Legantur Suarez tomo & prolog. 1. de gratia cap. 2. Ripalda de ente ſupernaturali d. 29. Et notetur, ſynodum contra ponere noſtram voluntatem in animatis principiis, quibus competit ſuſtentatiuus influxus. Ergo alius, qui ſit effectiuus conuenire debet voluntati. Rurſus notetur. Lutherum damnatum in eo Concilio comparate voluntatem luto, aut rota, quando figulus ipſis impulſum imprimit, aut formam effingit. At rota ſuſtentat impulſum, & lutum formam effectiuam. Ergo voluntas aliquid ampliùs præſtare debet in actus ſalutares. Et de effectiua actiuitate requiſita ad liberum principium creatum, cenſuit antiquus Theologus Baſſolis tam altè, vt ſcripſerit, *poſitionem, quæ in libero arbitrio creato potentiam purè paſſiuam agnoſcit, eſſe falſam, & iudicio ſuo pernicioſam, & periculoſam, & contra rationes, & auctoritates ſanctorum, & ſententias Doctorem in articulis Pariſienſibus contentas, & contra auctoritates Philoſophorum.* Sic in 2. diſp. 25. q. 1. art. 2. eandem ferè cenſurâ iterat in 3. diſt. 33. q. 2. & a 2. in priori loco velis, remiſſe contendit, effectiuam entiuſtatem requiſitam eſſe in cauſis creatis liberis: nec minori conatu Durandus in 2. diſt. 24. q. 2. Olkot q. 3. determinationum. Scotus in 2. diſt. 25. q. 1. alique reſenſi, & imitati à Bellarmino lib. 3. de gratia, & libero arbitrio cap. 10. atque 11. Petro Fonſeca lib. 9. Metaphyſicæ c. 1. q. 5. ſect. 3. Theophylo Raynaudo in diſciplina morali diſp. 2. q. 1. art. 2. num. 92. & ſequentibus. Suarior tomo 1. Metaphyſicæ diſp. 19. ſect. 2. à num. 19. Petro Hurtado diſp. 15. de Anima ſect. 1. à §. 3. Quiedo contro. 12. de Anima puncto 3. vbi mordet interpretationem, quam Tridentino Concilio excogitat Arriaga.

37 Septima, ſi cauſa materialis influat phyſicè, poterit eius influxus ſuppleri naturaliter ab alio agente creato perfectiori. Vnde ſequeretur, poſſe ex natura rei agens creatum producere terminum ſine cauſa materiali, ac proinde creare. Octaua, poterit Deus concurrere in genere cauſæ materialis, non quatenus recipiat in ſe formam materialem, ſed quatenus in eam præſtet influxum phyſicum, qui diſtinctus ſit à receptione. Et ſic conceſſit Fonſeca 5. Metaphyſic. c. 2. q. 12. ſect. 2. ac 3. iterumque lib. & cap. 7. quaſt. 3. ſect. 4. Bartholomæus Amicus tract. Phyſicorum q. & art. 3. num. 7. referens Durandum, & Capreolum, adhæſit Fonſecæ, cuius opinio cum communiter diſpliceat, debet etiam diſplicere influxus phyſicus cauſæ materialis creatæ, in quo, vt in cardine, veritur Fonſecæ opinio, difficilis euerſi, niſi cardo remoueat. Nona, poterit cauſa materialis exercere illum influxum phyſicum in formam non ſolum non penetratam, ſed & diſtantem. Et ita etiam conceſſit Fonſeca in priori loco ſect. 2. v. *Quod ſi eos* inquit, non repugnare de potentia Dei abſoluta, quod materia exercent cauſalitate ſuſtinentiæ erga formam diſtantem, licet repugnet, quòd exercent cauſalitate receptionis

receptionis; causalitas autem, quam sustententia quoad esse formæ materialis vocat ipse, est influxus physicus, de quo litigamus. At per se notum apparet Auerſæ quæst. 14. Philosophiæ sect. 7. aliisque Authoribus, repugnare omnino, quod causa materialis assumatur a Deo ad causandum indistans; non enim concipiunt, quo alio modo, quam per intrinsecam sui communicationem queat causare materialis causa. Imò vix concipiunt, posse causare nisi per intimam penetrationem. Aduerterim tamen, opus reuera non esse, quod causa materialis sit intimè penetrata, & præſens formaliter effectui, si non repugnet conseruari causam materialem, & eius effectum ipsi vnitum, quin vllam habeant vbcationem. Et siue causa materialis præſtet influxum physicum in formam indistantem positinè localiter, siue non præſtet; nihilominus forma neque per se ipsam, neque per vbcationem causæ materialis erit indistans positinè localiter ab hac. Non per se ipsam, quia potest simul cum causa materiali variare præſentias ad spatia. Non per vbcationem causæ materialis, tum quia forma, præſertim si non sit modus, potest in eodem spatio conseruari per creationem, destructa causa materiali; imò & non destructa; dummodò diuinitus impediatur eius influxus physicus, aut esset actio producens formam dependenter à materia vt subiecto præſupposito pro priori; tum quia causa materialis vbcata præcedit pro priori naturæ formam, vbcatio autem formæ nequit esse prior, quam ipsa forma; & præterea vbcatio, quæ in vno signo naturæ non exercetur circa aliquod extremum, nequit in alio exerceri: tum quia potest causa materialis diuinitus vbcari in duplici spatio adæquato, quin vtrobique vbcetur forma causata materialiter. Quapropter formæ respondebit vbcatio distincta ab vbcatione causæ materialis. Quod obseruauit obiter contra nonnullos confundentes vtramque vbcationem ratione indistantiæ positinæ localis, seu potius intimæ penetrationis interuenientis necessariò iuxta ipsos inter causam materialem, & formam terminantem influxum physicum. Si dicerent, hunc influxum esse vbcationem formæ, melius quid esset in speciem; sed refutandum eisdem ferè argumētis, & quia alioqui toties varieretur influxus physicus, quoties materialis causa simul cum forma transiret ex vno spatio ad aliud.

38 Decima, poterit materialis causa, quin mutaretur causare, exercendo influxum physicum absque receptione formæ causatæ materialiter. Est autem in confesso apud Philosophos, & Theologos, nullam entitatem posse exercere munus causæ materialis respectu alterius, quin per alteram mutetur. Hinc Theologi constanter negant, Verbū diuinum esse causam materiale vnionis hypostaticæ ad humanitatem Christi, ne alioqui sequatur, Verbum diuinum subiisse mutationem. Inquies, causam materialem mutandā saltem per influxū physicum in se receptum, licet non mutaretur per receptionē formæ, quia abesset ea receptio. Sed contra, nam Arriaga disp. 9. Physic. sect. 1. n. 3. disp. 10. sect. 1. num. 5. & 6. sect. etiam 2. num. 12. repetit, causam materialem non immutari per præcisam rationem influxus, & causalitatis materialis distinctæ ab vnione & receptione formæ in ipsa causa materiali. Et quamuis in præ-

P. Gabr. de Idæno, Emphyreolog. Pars I.

citatis locis loquatur de causalitate materiali, vt est actio eductiua, seu actio, & passio independenter ab eo, quod oriatur physicè à causa materiali, tamen cum penes Arriagam actio eductiua recipiatur in causa materiali, & hæc per illam formaliter non immutetur; cur alicui non licebit dicere, causam materialem immunem fore à formali immutatione, etiamsi in se reciperet influxum physicum à se ortum, dummodò non daretur simul receptio formæ terminantis influxum illum. Contra rursus, nam influxus ille physicus non reciperetur in causa materiali, sed adhereret tantum formæ, vt de modo creationis satis celebre est. Hoc pacto causa materialis esset longè à periculo mutationis, neque aliter vitari potest, & si paulò antè in omnem partem me vertens proposuerim ex Arriaga effugium aliud mutationis.

39 Vndecima, formalis causa nullum exhibet influxum physicum in causam materialem. Ergo neque hæc in illam influet physicè. Antecedens negatur à paucis, & neque hi volunt, omnem formam influere physicè in suum subiectum, sed vt summum formam substantialem in materiam, quos quoad hanc partem impugnare promptum cuique erit post Suarezium disp. 15. Metaphysicæ sect. 8. Petrum Hurtadum, disp. 2. Physicorum sect. 8. Franciscum Alphonsum disput. etiam 2. Physicorum sect. 8. Auerſam quæst. 20. Philosophiæ sect. 10. Consequentiam suadet paritas rationis. Duodecima, entitatem aliquam esse causam materialem alterius, intelligitur sufficientissimè, si accedente vnione sustentet suo quasi in sinu alteram acceptam ab alia causa, & non valentem per se stare naturaliter. Ergo frustra additur ex parte materialis causæ quidpiam, quo ipsa det, & communicet esse, atque existentiam entitati sustentatæ.

40 Sed en quidam recentiores decimæ huius rationis, & præcedentium aliquarum vim agnoscentes, dicunt, materialem causam prodire quidem in actionem sed non influere in formam, illi enim tribuit esse, sed non huic, quæ à sola causa efficiente accipit suum esse & media actione procedente ex materiali determinatur vt existat ab efficiente, vniaturque intrinsecè cum materiali. Hinc assignant rationem, ob quam materia non sit pura conditio sine qua non ad formam eductam, quia scilicet pura conditio neque in effectum, neque in actionem influet. Cur etiam materia non sit materialis causa animæ rationalis, nempe quia neque in hanc, neque in actionem ipsius causatiuam influet. Hinc præterea inferunt differentiam causæ materialis ab efficiente, nam ista tam in actionem, quam in effectum influet, cum tamen altera in solam actionem, quæ est determinatio vt effectus sit ab efficiente, & vniatur intrinsecè cum materiali. Quod sit materia exerceat simul munus vtriusque causæ, influet & in actionem, & in formam; ita quidem vt actio sit indiuiduè determinatio ad id, vt forma habeat esse intrinsecè ex materia, & in materia, habeatque esse ab illa. Insuper quia causa tantum materialis non influet nisi in actionem, quæ est modus exiguæ valdè perfectionis, mirum non esse, aiunt, quod materia etsi sit tam ignobilis entitas, extendat suam actiuitatem ad tot in se formas sustentandas. Si obiiciatur, causam materialem non fore causam immediatam, & proximam; sed mediatam, & remotam formæ. Respondent, actionem non mediare vt principium quod solū obesse posset, ne materialis

L 3 causa

causa esset immediata, ac proxima respectu formæ. Si rursus opponatur, inconcepibile esse, quod actio oriatur actiue à causa materiali, & non ipsa forma, ad quam actio terminatur. Accurrunt ad varia exempla, quorum vnum referam, nimirum præmissarum, quæ sunt determinatio, vt conclusio, quæ sit essentialiter talis, existat dependenter ab habitu scientiæ, & non ab habitu principiorum, à quo ortum trahunt præmissæ. Vnde similiter poterit actio aliqua esse determinatio, vt forma existat actiue à causa efficiente, & non à materiali, à qua existit actiue ipsa actio. Si tandem urgeat quis sic, igitur principium efficiens solius actionis dari etiam poterit. Aiunt, nullam eius principij necessitatem inueniri, aut vtilitatem, quia principium, cui respondeat effectus, erit effectiuum actionis, vt potè quæ minoris perfectionis sit. Hactenus ex recentioribus, quorum ingenium hæc ipsa commendant, me etiam tacente.

41

Nihilominus non acquiesco; nam in in primis si causæ materiali tribuunt influxum, vt conueniat ei definitio causæ, videlicet est principium per se influens esse in aliud, certè in hac definitione *ad aliud* denotat effectum in quem causa debet influere: & *ad influens* significat principium prodiens, vel aptum prodire in influxum, ergo causæ materiali non competet definitio causæ, si prodeat tantum in influxum, & non attingat effectum. Deinde influxus, & causalitas est id, quo formaliter causa communicat in actu secundo esse effectui. Ita ad hoc vsque tempus intellexerunt, & loquuti sunt Philosophi. Ergo si causæ materiali concedatur influxus, & causalitas, negari ei nequit, quod per influxum, & causalitatem communicet formaliter in actu secundo esse effectui. Rursus entitas causæ denominatur prior suo effectui per influxum, atque causalitatem; & per hæc effectus constituitur dependens ab illa. Non igitur potest concipi influxus, & causalitas, quin concipiatur effectus posterior entitate causæ, & ab ipsa dependens. Ad hæc, si semel admittitur, materiam non agere formas materiales, non continere perfectionem ipsarum, & quo ad id habere se æqualiter circa formas materiales, ac circa animam rationalem, frustra excogitatur specialis ea actio materiæ sustentantis materiales formas; imò non sine magna nouitate, & parum conformiter ad Concilium Tridentinum causalitas causæ materialis vocatur actio; nam actio, & effectio sunt synonyma, licet *influxus*, & causalitas sint quid superius ad agere, & efficere, vt notat Sotus quæst. 3. super. 2. Physicorum ad 3. principale. Vel ipsum nomen *influxus* vellicatur à nonnullis alia in causa, quam in efficiente. Et Chrysolomus Caberus Primarius complurèsis in Scoti Cathedra tract. 2. Physicorum disp. 2. dub. 3. num. 4. inquit, *Influere salum conuenire propriè causæ efficienti, aliis verò causis minus propriè, formam enim se ipsam dare, influere propriè non est.* Ex quo subinfert in num. 5. materiam, & formam esse impropiè causas, & si propriè sint causæ intrinsecæ, sicut secunda intentio est propriè ens rationis, & non est propriè ens. Dissimulo alia contra Modernos illos, fateorque ingenuè, inductas rationes aduersus actionem, aut influxum, aut causalitatem physicam ortam à causa materiali inclinasse iam diu meum animum, & assensum propè extorsisse.

42

Dicendum videtur secundò, etsi materia non

influxat physicè in formas materiales, has educi ex potentia illius, nihil aliud erit, quam fieri actione effectiua dependente essentialiter ab illa vt præsupposita pro priori tanquam subiecto; ita vt quæ conseruabiles sunt, nequeant vlla ratione conseruari; quatenus productæ per eam actionem nisi existat materia, esto ipsi non sint formaliter vnitæ. Pronunciatum istud multa inuoluens, clarescet ex enodatione obiectionum sequentium.

Diluuntur nonnulla argumenta.

ET primò quidem deterrebit quem à negando influxu physico causæ materiali Religio in hanc causam, quam videmur cum iunioribus sui temporis memoratis, ac reprehentis à Dominico de Soto, & cum antiquioribus alijs allegatis à Bartholomæo Amico tract. 10. Physicorum q. 10. relegare ex scholis, non admissio illo influxu. Nam sine illo nequit intelligi causa physica, cum causa in communi sit principium per se influens esse in aliud. Sed is sciat, teneri omnes hæc occurrere difficultati, quia omnes debent exponere in genere causam formalem sine influxu physico in subiectum. Neque absque temeritate negabitur causa formalis siue propria, siue impropria in ratione causæ vt sic, & propria in ratione causæ intrinsecæ, pro vt dicebat Caberus supra. Nam Concilium Tridentinum. sess. 6. cap. 7. iustitiam in nobis receptam expertem influxus physici in animam declarat esse formalem causam nostræ iustificationis his verbis, *unica formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostræ, & non modo renouamur, sed & verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes.* &c. Ibidem nostræ iustificationis finalem causam præscribit gloriam Dei, & Christi, ac vitam æternam: & de fine esse propriam & realem causam, & si non influat per causalitatem physicam ortam à propria entitate, tradunt vnanimi consensu Philosophi, ac Theologi apud Bartholomæum Amicum tract. 13. Physicorum q. 3. Ægidium Lusitanum lib. 1. de Beatitudine q. 6. art. 1. Balthasarem Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 2. q. 6. sect. & n. 1. contra Petrum Hurtadum disp. 13. Aminastica sect. 5. Franciscum Alfonsum. disp. 16. Physicorum sect. 5. n. 47. Insuper, si creatio consistat in volitione diuina, erit Deus efficiens causa Angeli in quem non influat per causalitatem à se productam; idemque eueniret in entitate creata, quæ quia connecteretur essentialiter cum productione alterius (vt possibile indicant permulti) esset se ipsa causalitas. Ob hæc ad argumentum.

Responder quidam *ad influens* in definitione causæ, significare idem, ac communicans, seu tribuens esse. Et verò quamuis à materia non oriatur influxus physicus, potest rectè dici communicare, & tribuere esse formis, quatenus hæc, vel eductio ipsarum nequit fieri nisi dependenter à materia præsupposita pro priori, vt subiecto. Sed non placet, quia si materia communicat, & tribuit esse formis eductis, non erit iam pura conditio ad has, siquidem pura conditio in tantum differat à causa, in quantum causato non communicat, nec tribuit esse. Qui autem sic respondet, torus in eo est, vt materia ad formas eductas habeat se tanquam pura conditio necessaria antecedens. Quapropter dicendum est, etsi materia hoc modo

43

44

do

do se habeat ad formas, non tamen ad compositum, cui per sui ut subiecti intimam exhibitionem, dat esse distinctum inadæquate ab ipsa. Influxus itaque non in formas; sed in compositum; & huius sed non illarum erit causa rigorosè, geretque se vnio ut influxus, atque causalitas erga compositum, seu ut formalis ratio influendi, atque cauſandi. Si replices, compositum non inest materiæ. Ergo hæc non est materialis causa illius. Contra, quia compositum ratione formæ inest, vel recipitur in materia; ut omittam materiam, inesse, inexistere, seu permanere intrinsecè in cõposito; sicque intelligi à multis Aristotelicam definitionem causæ materialis, videlicet, *Ex qua aliquid fit, cum inſit*, referunt namque *non cum inſit*, non ad cauſatum, sed ad cauſam. Si rursus replices, ergo vnico, quam concessimus, esse causalitatem, & influxum causæ materialis, producetur (saltem à materia. Contra, quasi creetur vnico (quod per te non repugnat) tunc materia erit materialis causa compositi (cui tam necessaria est materialis causa, quàm formalis) & vnico exercebit munus causalitatis, quin oriretur à materia: per te etiam vnio est causalitas formæ in compositum, nec ideo vnio producit à forma, quæ eius est solum terminus intrinsecus, aut subiectum adhesionis in tua opinione. Satis itaque erit, si causalitas sit communicatio causæ ad cauſatum. Ex quibus aperitur via ad defendendum etiam, quòd materia sit causa materialis respectu formarum, quæ generantur, dependentque ab ipsa in fieri, & conseruari, non quia causet per influxum physicum à se ortum, sed quia ut subiectum præsuppositum communicet se intrinsecus formis ita dependentibus; quæ communicatio erit latè influxus, & per ordinem ad eam conueniet materiæ esse principium per se influens in tales formas, eo quidem pacto, ut hæc causæ definitio magis congruat efficienti, quàm materiali causæ formarum; seu eo pacto, conceptus causæ non sit vnio in vtraque causa; nam vna exhibet proprium influxum, secus alia: & forsitan ob defectum eius influxus inquit S. Damascenus in *Phyſica* c. 2. cauſam materiam non esse propriè cauſam, etsi in ratione adiuuantis sit propriè cauſa.

45 Secundo arguitur, de conceptu educationis est, formam educatam extrahi è potentia subiecti, in qua contineatur. Ast hoc ipso, quòd aliqua forma contineatur in potentia materiæ, actiue producatuſ dependenter ab illa, cauſatur à materia. Vti eo ipso quòd aliquis effectus contineatur in potentia alicuius agentis, actiue producatuſ in præſentia illius, efficitur ab eo. Ergo velimus, nolimus, materiali causæ influxum physicum in educatas formas elargimur. Respondetur, continentiam alicuius entis in potentia alterius, vel esse in potentia effectiua, vel in merè receptiua, vel in sustentatiua: cum autem materialibus formis factis sit contineri in potentia sustentatiua materiæ, & in effectiua agentis, additur sine necessitate continentia alia in potentia materiæ, ut causæ actiue.

46 Tertio arguitur, ni materia causet formam materialem per influxum physicum, non erit, cur potius forma educatur ex potentia materiæ, quàm è contra: nihilque habebit materia præ dispositionibus requisitis ad productionem formæ, præ calore v. g. præ requisito in materia ad educationem formæ igneæ ut ait Petrus Vuadingus d. q. de Incarnatione dub. 3. §. 2. n. 53. neque intercedet discrimen inter creationem Angelicæ substantiæ, &

educationem potentiarum illius, si Angelica substantia non influat physicè materialiter in potentias; ut enim illa nequit conseruari sine his, ita è conuerſo. Respondetur ad primum inconueniens, ideo potius educi formam materialem ex potentia materiæ, quia hæc præsupponitur ut subiectum pro priori ad illam agentem pro sui conseruatione, vnione ad materiam. Quare sicut etsi materia non causet rationalem animum, datur titulus, cur materia sit potius rationalis animi subiectum, quàm rationalis animus materiæ; ita similiter. Ad secundum inconueniens dicitur, esto materia sit pura conditio ad educationem formæ, quia neque ex parte materiæ, neque ex parte formæ datur titulus, ob quem illa debeat physicè prodire in educationem tribuens siue materialiter, siue educationem essentiam formæ, tamen cum hoc stat, materiam esse subiectum complebile per formam, proindeque non se habere, ut alia pura conditiones, scilicet ut calor respectu formæ igneæ. Omitto, educationem huius dependere essentialiter à materia, non sic à calore. Replicabis, materia ut existens realiter præsupponitur necessario ad educationem formæ, alioqui non interueniret discrimen inter educationem, & creationem formæ, & alioqui agens naturale produceret formam ex nihilo. Sed nisi materia sit causa influxiua, non præsupponeretur necessario, quòd enim est pura conditio ad actionem, vel nou debet præsupponi realiter existens, vel non debet tale esse, ut ab eo essentialiter, & immediatè dependeat actio. Obuiam itur dicendo non esse contra conceptum puræ conditionis præsupponi realiter existentem, ut id, à quo pro priori dependeat essentialiter, & immediatè actio. Si ab essentia distinguatur existentia, hæc erit præcisè conditio, ut quæuis causa creata operetur, & actio quæuis creaturæ dependebit essentialiter, atque immediatè ab ipsa. Rursus à volitione diuina præparatiua concursus generalis habet dependentiam essentialiter, & immediatam quilibet effectus creatus, quin in illum influat physicè ut principium, & causa volitio, sed omnipotentia. Premes educationem actio non dependet essentialiter nisi à sui termino, & causis, sicut creatiua non aliam habet essentialiter dependentiam; ideoque materiam sine forma substantiali conseruandam eadem actione creatiua, docetur communiter, quia scilicet forma neque est terminus, neque causa creatiue actionis. Sed contra, quia plures distinguentes actionem educationem formæ ab huius vnione ad materiam, sentiunt, eam actionem dependere essentialiter ab vnione, etsi vnio neque terminus, neque causa sit actionis; sed tantum conditio subsequens. Ergo similiter à pura conditione antecedenti poterit essentialiter dependere actio educationem. Quod additur de actione creatiua materiæ, si verum sit, vltiorem aliam exposcit rationem, de qua alibi. Ad tertium inconueniens respondetur, productionem substantiæ Angelicæ non dependere à potentiis, ut à subiecto præsupposito pro priori per modum puræ conditionis; quo pacto productio potentiarum dependet à substantia Angelica. Vnde elucet manifesta differentia inter productionem Angelicæ substantiæ, & potentiarum illius. Itaque ea actio erit creatio, quæ non dependeat in conseruari ab alio ut subiecto; ea verò erit educatio; quæ dependeat in conseruari à subiecto ut à conditione pura præsupposita pro priori, quæ dependentia saluatur optimè sine influxu subiecti, ut liquet in creatione animæ rationalis

nalis pro primo instanti, pro quo dependet à materia præsupposita pro priori, quin hæc in illam influat physice. Imò negato influxu physico melius videtur declarari discrimen inter educationem, & creationem. Nam si creatura possit diuinitus creare vt causa instrumentalis, poterit anima producere per creationem actum intellectiois; non enim est contra naturam creationis, quòd vniatur agenti. Eo in casu implexè exponent aduersarij, qui differat productio illa creatiua à causalitate materiali, quam ex natura rei præstat anima in actum intellectiois, quamque ipsi identificant cum causalitate effectiua orta ab eadem anima.

47

Quartò obiicitur, fieri diuinitus potest, vt accidens materiale, vel forma materialis substantialis recipiantur in materia, quin educantur ex huius potentia, sed creentur, & per se existant: Ita defendant Gerardus Senensis in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 2. v. *secundò*. Ripalda disp. 7. de ente supernaturali sect. 2. à num. 19. Auersa q. 12. Philosophiæ sect. 3. Tellez parte, 2. Philosophiæ disput. 25. sect. 1. num. 15. Bartholomæus Amicus tract. 11. Physicorum quæst. 7. dub. 4. art. & conclus. 2. Ad dirque Ripalda, posse etiam fieri, vt accidens supernaturale producat quoad entitatem creatione, & quoad vnionem educatione. Et quod plus est, non repugnat, modos vnionis, subsistentiæ aliòsque similes, qui se ipsis vniuntur subiectis, terminare creationem, vt tuentur Petrus Hurradus disp. 2. 2. de Incarnatione sect. 3. & disput. 12. Physicorum sect. 5. Atriaga disput. 4. Physicorum num. 122. Franciscus Alonfus disput. 15. Physicorum n. 27. Ouiedus controu. 13. Physicorum punct. 2. n. 2. Ioannes Gonzalius Martinius lib. 1. Physicorum pag. 88. Hemelman in disputatis ad 1. p. titul. 11. disp. 12. c. 2. At hæc omnia repugnabunt cum nostro modo declarandi conceptum educationis. Ergo &c. Respondetur, negàdo Minorem quoad formas non modales, etsi enim accidentales & substantiales recipiantur in materia, sine qua nequeat naturaliter conseruari, tamen fieri possunt tali actione, quæ quantum est ex se, queat illa conseruare independentè à materia. Talis autem actio erit creatiua, sufficienterque distinguetur ab educatione, siquidem hæc debeat essentialiter dependere in conseruari ab alio vt subiecto siue influente, siue præsupposito pro priori, vt pura tantum condicione. Ideo dixi num. 42. formas materiales educi ex potentia materiæ nihil aliud esse, quam fieri per actionem effectiuam non, valentem vlla ratione eas conseruare sine materia præsupposita proprios vt subiecto.

48

Hinc deduces à fortiori contra Lessium lib. 12. de perfectionibus diuinis cap. 16. libr. 3. de summo bono cap. 4. Auersam quæst. 71. Philosophiæ sect. 4. Cardinalem de Lugo disput. 12. de Incarnatione sect. 2. num. 17. præfatas formas, si creentur, terminaturas diuersam causalitatem effectiuam, ac dum generarentur per actionem distinctam à causalitate materiali, quia effectio creatiua esset impossibilis essentialiter cum causalitate materiali, quam essentialiter postulat effectio generatiua, vt sileam creatiuam effectioem fore entitatiuè supernaturalem, & è contra entitatiuè naturalem effectioem generatiuam, quia illa foret supra exigentiam totius naturæ; hæc autem conformis exigentiæ naturalium formarum. Vt item omittam, Deum suppletentem influxu effectiuo materialem quem formæ perant ex natura rei, debere operari diuersa actione, ac validioris.

Leges Coninkum 3. part. quæst. 77. artic. & dub. 1. Deinde inferes, etsi productio formæ in subiecto, sine quo nequit naturaliter conseruari, sit ex natura rei inditium educationis, non tamen simpliciter, & absolutè, quandoquidem productio formæ in subiecto non valentis ex natura rei conseruari sine ipso, possit esse creatiua. Deduces etiam è conuerso, & si productio formæ in subiecto, sine quo queat naturaliter conseruari, sit ex natura rei indicium creationis, non tamen simpliciter & absolutè, cum possit diuinitus forma aliqua educi ex subiecto, sine quo queat naturaliter conseruari. Annuant, necesse est, illi, qui animum rationalem generari posse non renuunt, attenta potentia Dei absoluta, quos inter recenseo Theophylum Raynaudum in Theologia naturali dist. 3. quæst. 1. artic. 8. num. 78. Petrum Vuadingum disp. 7. de Incarnatione dub. 5. Franciscum Alonfum disp. 15. Physicorum sect. 4. à num. 31. Eis si assentiaris, dicito, tunc producendum animum in materia per actionem, quæ in conseruari dependeat essentialiter ab illa, ita vt animus quatenus productus per talem actionem nequeat vlla ratione conseruari sine materia, licet tali actione deficiente conseruaretur per creatiuam naturaliter exactam, quæ vel coexistisset cum educatione, vel de nouo adueniret. Gabriel, qui sect. 44. in Canonem Missæ purat, Angelum diuinitus generari posse; & qui id ipsum affirmant de materia, habent munitam viam, vt discurrant, nisi aliunde impediuntur ratione indicata à S. Thoma opusculo 32. cap. 1. quòd scilicet *materia non habeat subiectum aliquod, de quo per actionem educi possit, quia materia non est materia, vnde materia non est generabilis, quia omne, quod generatur ex materia generatur*, seu debet afficere vt forma, vel saltem vt sic debet posse afficere aliud vt subiectum, id enim opus est ad generationem alicuius entitatis: neque materia neque Angelus possunt eo modo se habere, siquidem materia nequeat fieri forma, & Angelus nequeat fieri entitas incompleta instar formæ.

De formarum modalium creatione non sine distinctione loquendum est. Si enim producantur in subiecto, ex quo aliàs educuntur ex natura rei, iudico, productionem non posse non esse educationem, cum non possit non esse effectiua terminorum non volentium vlla ratione conseruari nisi vniti sint subiecto, in quo fiunt. Hic autem est ipsissimus educationis conceptus. At verò si modi producantur aut sine subiecto (vt de modo vnionis continuatiuæ inter partes materiæ opinantur Bernad. dict. 12. de Incarnatione sect. 1. numer. 38. & Franciscus Alonfus disputat. 2. Physicorum sect. 10. numer. 144. ac de modo vnionis integralis inter partes quantitatis in Eucharistia vt Ouiedus controuers. 13. Physicorum puncto 5. numer. 2.) aut producantur in subiecto, ex quo aliàs non educuntur ex natura rei (vt si modus subsistentiæ vniatur alteri naturæ à propria) censeo, terminare posse creationem, cum valeant fieri per actionem, quæ quantum est ex se, queat illos conseruare, aut sine subiecto absolutè, aut sine subiecto in quo producantur. Inquies, contra priorem partem, educationem importare producti termini dependentiam ab alio vt subiecto præsupposito pro priori; posse verò modum sic produci in subiecto sibi connaturali, vt dependeat solum à posteriori, vel à concomit

49

concomitante. Contra, quia negato influxu physico causæ materialis in formas eductas, nequit intelligi, in quo alio consistat, formam modalem dependere à priori ab alio vt subiecto præsupposito, quàm in eo, quòd producatur vnita subiecto sine quo nequit vllatenus conseruari. Sermo est de vnione ad subiectum receptionis; quia vnio ad subiectum adhæisionis stat cum creatione in sententia docente, creationem esse modum adhærentem termino creato; is enim modus non educitur, sed creatur, nec dependet à priori ab alio, vt subiecto præsupposito, et si producatur vnitus subiecto adhæisionis, nequeatque conseruari absque illo. P. Arriaga disp. 8. Phycorum sect. 1. n. 3. ait, illam entitatem generari, quæ à subiecto dependet saltem à posteriori, etiam si ab ipso non causetur. In quibus verbis alludit ad creationis modum, de quo antea fuerat loquutus. Et in disp. 9. sect. & subl. 4. n. 64. non recusat admittere, eum modum generari, si negeretur ad generationem requiri influxum physicum subiecti. Quod enim terminum creet, non obstat generationi sui, vt inhæioni subsistentiæ non obstat, quòd reddat substantiam independentem à subiecto inhæisionis. Sed certè absurdum videtur, actionem creatiuam esse generationem sui ipsius, & vix euitari posset, Angelum non esse simul creatum, & genitum vi eiusdè actionis; siquidem creari, vel generari terminum non aliud sit, quàm esse creatam, vel genitam actionem terminatam ad ipsum. Hoc tamen omisso, si generetur ex Angelica substantia modus creatiuus eiusdem substantiæ, ineuitabilis est mutua prioritas inter vtrūque; nam modus vt potè actio productiua substantiæ tanquam termini distincti, præcedet natura substantiam, & ipsa substantia præcedet saltem vt conditio modum, id namque, ex quo aliquid generatur non potest non præcedere hoc saltè pacto entitatem generatam. Præterea vnio Hypostatica et si educatur ex humanitate, non tamen ex verbo diuino præsupposito ad ipsam vnionem vt termino pure intrinseco. Ergo multò minus terminus creatiuus educetur ex effectu creato, qui minus præsupponitur ad modum, quàm verbum diuinum ad vnionem. P. Franciscus Amicus tomo de Angelis disp. 2. sect. 8. conatur, dependentiam vnus ab alio à priori, vt à forma intrinseca, qualem dependentiam in sententia plurium Thomistarum habet materia à forma substantiali non officere creationi rei sic dependentis: quæ doctrina, si vera esset, ministraret à fortiori arma contra generationem modi creatiui.

50 Quinto arguitur, duratio, si sit distincta à re durante, & tempore, educitur è subiecto in vno instanti, sine respectu ad sui in aliis conseruationem, quæ est prorsus impossibilis; siquidem duratio sit essentialiter transiens. Dico totum id verum esse in illa hypothesi, & durationis educationem saluari præcisè in actione dependente essentialiter à subiecto pro priori non nisi per vnum instans. Vnde patet sensus illorum verborum in n. 42. *Ita vt que conseruabiles sint, &c.*

51 Sexto, & vltimò opponitur (omissis aliis non magni momenti propositis à Ioanne Martinez de Prado p. 2. Metaphysicæ contro. 4. art. 2. §. 4.) forma potest esse educta ex materia quin ei vnatur formaliter, eamue compleat, & perficiat, vt nos retulimus ex probatis Authoribus n. 33. Ergo eductio è subiecto non est productio termini in ipso; materia enim non erit subiectum formæ, quæ ei vnita non sit. Responderetur, materiam respectu formæ

eductæ, & non vnitæ formaliter ipsi, fore quidem subiectum sustentatiuum, licet non foret receptiuum. Quare non se gereret vt prior natura præcisè, sed vt prior per modum subiecti. Ideo scripsi num. 42. opus nou esse ad educationem formæ ex materia, vt huic illa sit formaliter vnita. Sed de hoc in num. 33. & pleniori manu in sect. 4. Exercitationis aduenientis. Interim sciendum est, actionem eductiuam formæ, cuius vnio ad materiam diuinitus suspenderetur, distinguendam ab actione creatiua, quatenus illa dependeret semper, & essentialiter à materia, vt priori per modum subiecti ipsam recipientis in se; hæc verò non sic dependeret, quoad primam existentiam, neque quo ad sui permanentiam. Et quamuis creatiua actio animæ rationalis connectatur in prima sui existentia cum materia vt priori; at non connectitur cum ea vt sui subiecto receptiuo; neque item vllò in instanti præsupponit eam essentialiter vt aliqua ratione antecedentem; quin potius etiam ex natura rei in reliquis instantibus præter primum, potest conseruare rationalem animam se iunctam à materia. Vnde obiter manet solum quoddam argumentum subtilis Doctoris in 4. dist. 1. quæst. 1. conclus. 2. vbi enititur probare inseparabiles omnino esse generationem formæ & eius cum materia vnionem. Finio digressionem notans, materiam, et si non influat physicè in formam materialem posse dici naturam respectu huius: nam erit principium, quod vt tale præcisè non requirit influxum physicum; & simul erit causa modo declarato in numer. 44. et si sæpè vocata sit à nobis pura conditio ob defectum illius influxus.

REGRESSIO.

Empyreï forma educta fuit ex potentia materiae.

52 **E** Tenim producta fuit à Deo in materia, quæ sine vt subiecto nequit naturaliter conseruari. Ergo producta fuit à Deo ex potentia materiae. Consequentiam esse legitimam constat ex digressionem proxima; cum Deus in productione formæ Empyreæ se gesserit vt author naturæ, effectio autem formæ in subiecto, sine quo nequit naturaliter conseruari est ex natura rei indicium educationis, vt obseruabam supra: colligiturque ex S. Thoma 1. part. quæst. 90. art. 3. ad 2. dicente, *Actum extrahi de potentia materia, nihil aliud est, quàm aliquid fieri actu, quod prius erat in potentia. Sed quia animus rationalis non habet esse suum dependens à materia corporali, sed habet esse subsistens, & excedit capacitatem materiae corporalis, vt supra dictum est propterea non educitur de potentia materiae.*

53 Antecedens probatur primò, Empyreæ forma est materialis; res verò materialis exigit dependentiam in conseruari à materia, vt & spiritalis independentiam. Secundò, accidentia materialia Empyreï dependent in conseruari à materia vel ab alia re materiali. Ergo & forma substantialis, cum conceptus substantiæ non excludat hanc dependentiam. Tertiò, si forma Empyreæ esset independentis à materia, non deficeret ex separationem ab hac, ac proinde esset immortalis, & corruptibilis secundum se, non minus quàm rationalis animus; & præterea Empyreum esset naturâ sua corruptibile ratione separabilitatis naturalis à materia
reperat

reperit in forma Empyrea. Quartò si forma hæc non dependeret naturaliter à materia, esset sic operatiua extra ipsam; non enim est, cur dependeat in operari si non dependeat in suo esse. Hinc (vt subriceam notum exemplum rationalis formæ intelligentis naturaliter extra corpus) accidentia Eucharistica separata à materia operantur sine nouo miraculo quia præter quantitatem reliqua non dependebant immediatè in suo esse à materia, vel quia tota virtus operandi competus accidentibus perseverat, sicut antea, qua posterior causalis liberior est à veritate opinionum, & ab impugnationibus; sufficitque, vt exemplo accidentalium formarum operantium naturaliter, dum existunt extra materiam, ostendatur potiori iure operaturam sic substantialem formam existentem naturaliter se iunctam à materia, retineret namque totam virtutem agendi, & aliunde in suo esse non dependeret à materia etiam mediatè. Tunc sic: sed forma Empyrea non est naturaliter operatiua extra materiam, quod suadetur à paritate aliarum formarum materialium substantialium. Quis expertus est, ignem fugientem à materia ob introductionem alterius formæ calefacere & exurere? Quin omnes experimur, formas materiales sublunares produci ab agentibus creatis. Hæc autem nihil independens à materia, vel à re materiali, valent naturaliter producere; alioqui vim creatiuam etiam vnionum haberet, si vniones possent creati. Quintò, si forma Empyrea non penderet naturaliter à priori à materia, tanquam à subiecto, sed posset naturaliter conseruari sine ea, non apparet ratio, ob quam materia Empyrea depèderet naturaliter à posteriori ab ipsa forma Empyrea, vel ab alia substantiali, & ob quam non posset existere naturaliter, ac conseruari sine omni forma. Ex quo sequeretur, materiam neque cum forma Empyrea, neque cum quauis alia substantiali posse componere vnum per se substantiale. Huius absurdi sequela manet deducta in n. 8. Argumentum præsentis regressionis ostendit, quàm è diametro, & quàm non immeritò opponamur Ioanni Thomasio q. 4. Physicorum artic. 2. §. & aduerte, Lernæ lib. 1. Physicorum q. 14. Ioanni Martinez de Prado 2. p. Metaphysicæ contr. 4. art. 4. §. 5. opinantibus, formas cælestes fuisse quidem creatas naturaliter, sed diuinitus potuisse educi.

Obiiciuntur, & dissoluntur aduersantium rationes.

54 **M**ultis in nos insurgunt aduersarij, tum ab auctoritate; tum à ratione. Ab auctoritate quidem arguunt primò, quia Genesios primò dicitur, *In principio creauit Deus Cælum*. Ergo cæli Empyreï (de quo ibi) forma non fuit generata, seu educta; sed creata. Similiter in symbolo vocatur Deus creator Cæli. Debile argumentum: nam in Genesi simul dicitur Deus creasse terram; & in symbolo simul vocatur Deus creator terræ, & omnium visibilium: quin omnia visibilia fuerint presè creata; & formam terræ generatam, ac eductam fuisse, Suarius, vnus ex aduersariis, fatetur disp. 15. Metaph. sect. 3. n. 7. Et hunc Authorem possumus aliunde vrgere exemplo gratiæ habitualis, quam educi concedit lib. 8. de gratia c. 2. etsi in sacris oraculis nomine creationis exprimat eus infusio à Deo notetur cum Gabriele Alvarez in Isaiam c. 43 v. 1. verbum creò raro in scriptura Sacra significare productionem rei ex nihilo seu ex nullo præsupposito subiecto; sed communiter significare idem, ac Produ-

co, & id exornatur concinnè à Perauio tomo 2. Theologicorum dogmatum, lib. 2. cap. 1. vbi agit de verbi diuini productione, quæ à Patribus non semel vocatur Creatio. Non hic silebo quod aduertit Guilielmus Episcopus Parisiensis in 2. partis de vniuerso part. 1. cap. 31. *Verbum creandi, & nomen creationis, cum transfertur ad vulgare Hispanicum, penè eiusdem intentionis, & significationis esse cum verbo generationis, vel natiuitatis. Vnde apud Hispanos creatus de domo aliqua, hoc est stirpe, vel familia, dicitur qui de ea vel natus, vel genitus est.* Sic doctus admodum, & pius Guilielmus; qui ibidem addit, nostram apud gentem dici *creari Reges, & sacerdotes.* Accepimus Hispani à Romanis vnam, & alteram phrasim, vt & pleraque alias. Notetur rursus cum Oleastro, Honcala, Pereira, Mariana, Bonferio, & Celada, in adducto loco Genesis, neque Hæbraicam, neque Græcam, neque Latinam vocis *creauit* significationem cogere ad strictam creationem scholasticam interpretandam, vt non cogit, cum in eodem capite vers. 21. inquit de Deo Moyles, *Creauitque cæte grandia.* Et licet Patres aliqui videndi apud Suarezium lib. 1. de opere sex dierum cap. 1. n. 10. ac 11. & apud Montesinos 1. 2. q. 112. disp. 32. n. 34. intelligant verba illa *Creauit Deus cælum, & terram* de productione rei ex nihilo, præsertim ob adiunctam vocè *In principio*, id est, ante omnia, loquuntur non de productione formarum Cæli, & terræ, sed de productione materiæ; aut loquuntur de integris compositis Cæli, & terræ, quæ totaliter facta sunt de nouo ex nihilo alterius cõpositi, seu vnus partis tempore antecedentis aliam. Hinc permisso, Empyreï Cæli compositum strictè creatum fuisse, & id probari ex testimoniis adductis, similibusque aliis, vt ex Machabæor. 2. lib. c. 7. v. 28. vbi dicitur, *Peto te, nate, vt afficias ad cælum, & terram, & ad omnia, quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus.* Tamen de forma Empyreï nihil inde conuincitur. Quapropter Theologi, qui tradunt, Cælum initio fuisse productum propria creatione, non ideo censendi sunt nobis contrarij. Quod obseruatum velimus pro Molina disp. 2. de opere sex dierum, Tannero tom. 1. disp. 6. dub. 1. Bonferio, Gordoño in c. & v. 1. Genesis docentibus, creationem cæli rigorosam fuisse; & Molina fatetur singulariter de Empyreo; nam aliorum cælorum productio contigit pœnes ipsum secunda die ex materia realiter præexistente. P. Franciscus Amicus tom. de Angelis disp. 2. sect. 9. n. 165. certum esse inquit, non fuisse creationem eam actionem, qua forma cælestis initio producta est; neque eam, qua eius vnio ad materiam, licet postea addat compositum cæleste vt tale factum esse ex nihilo, & propter materiæ creationem denominari creatum.

Argumentantur secundò ab auctoritate Præceptoris Angelici scribentis 1. p. quæst. 65. artic. 4. in corpore. *In prima corporalis creatura productione non consideratur aliqua transmutatio de potentia ad actum, & ideo forma corporales, quas in prima productione corpora habuerunt, sunt immediatè à Deo productæ, cui soli ad nutum obedit materia tanquam propria causa.* Hucusque ille, cuius verbis Ioannes Thomasius q. & art. 4. Philosophiæ adiungit hanc Caietani interpretationem, *Aduerte hic diligenter, quod formam fieri per transmutationem, & ipsam educi de potentia ad actum; non differant.* Sed potuit falli Caietan. in ista interpretatione, vt ad Anaxagoram propè accedens falsus est in imaginatione paulò post propofita, *Imaginandū est, inquit, formas*

formas omnes educibiles præesse in materia in potentia, quasi latitantes sub potestate ipsius. Respondeo itaque, S. Thomam velle solummodò in prima corporalis creaturæ productione non factam ab agentibus creatis in materia transmutationem de potentia ad actum; cum enim dixisset, formas corporales reduci de potentia ad actum ab agentibus creatis compositis, excipit actutum formas productas in exordio mundi, quia tunc deerant agentia creata composita, quorum virtute reducerentur de potentia ad actum. Quòd autem per Dei virtutem reductæ tunc non fuerint, non lego in S. Thoma, nec legerunt Caietanus, & Ioannes Thomasius. Si per transmutationem materiæ de potentia ad actum significet S. Thomas non quamcumque reductionem de potentia ad actum, sed reductionem quæ sit transitus de priuatione ad habitum, & talem reductionem velit nec à Deo factam in prima corporalis creaturæ productione, restat probandum Caietano S. Thomam ei soli reductioni attribuisse educationis conceptum. Alia testimonia S. Thomæ congesta à Ioanne Martinez de Prado 2. p. Metaphysicæ Controu. 4. art. 4. §. 3. interpretanda sunt eodem in sensu, quo Patres numero præcedenti; & nusquam legetur in Theologia Principe, cælicas formas fuisse creatas, aut non educatas. Vnde Ortiz vnus ex rigidioribus Thomistis nostram sententiam defensari posse in via Præceptoris Angelici asserit tract. 3. Physicorum, conferentia, & §. 4. sequutus è vestigio Magistrum Tamariz Dominicanum. Et Ioannes de Portugal fatetur lib. 4. de Spiritu sancto cap. 30. p. 1. n. 7. formas cælestes fuisse productas de ipsa potentia materiæ, & non de nihilo, quia nempe materia præcesserit pro priori naturæ tanquam principium reale earum. Qui hæc admittit, non potest in reliquis discors à nobis esse, nisi quoad solam educationis vocem. Et neque quo ad hanc dissentiri à nobis potest Araujus, qui 1. p. q. 55. art. & dub. 2. n. 8. defendit, inditas Angelis à Deo species naturales intelligibiles educatas fuisse propriè ex intellectu Angelico in primo instanti, non obstante defectu transitus ex priuatione ad habitum.

56

Tertiò, arguunt ex vsitato modo loquendi; nam de formis cælestibus communiter dicitur, fuisse concreatas. Respondeo, ideo dici concreatas, quia productæ sunt simul cum materia tunc primò creata. Replicabis, formæ sublunares producuntur modò in materia conseruata per creationem, nec tamen dicuntur concreari. Respondeo, ex Granado 1 p. controu. 6. disp. 2. n. 3. vt forma aliqua dicatur concreata, opus esse, quòd totum ex ipsa resultans incipiat de nouo quoad omnes partes, & quòd fiat omnino ab agente potente omnes partes producere; materia autem, quæ est vna pars totius, non incipit modò existerè de nouo; nec agens creatum potest ipsam producere; imò nec Deus, quatenus causa vniuersalis concurrens simul cum causa secunda. Hinc inferes, non nobis aduersari Authores, qui productionem formarum cælestium vocant concreationem. Et quidem productio potentiarum tam naturalium, quam supernaturalium in substantiis Angelicis pro primo instanti appellatur concreatio non minus communiter; actio tamen terminata ad intellectum Angelicum v. g. non reputatur in se creatiua, sed educatiua: idem est de actione terminata ad gratiam habitualem collatam Angelis in primo instanti; nam iam pauci sunt Thomistæ,

qui dicant, ipsam in se non fuisse educatiuam, & qui id dicunt, sentiunt vniuersim, pro nullo instanti educi formas supernaturales, etiam si subiectum realiter præexistat.

A ratione, insurgunt primò. Partes per se compositi nec fiunt, neque producuntur, sed ad productionem totius comproduuntur. Ast cælum est creatum. Ergo forma illius non est educata, sed concreata. Respondeo primò, partes compositi fieri, & produci vt è contra destruuntur, & desinunt, si vocum inuolucra demantur; dici tamen comproduci ad productionem totius, quia productio partium tendit ad productionem totius resultantis ex ipsis. Hinc compositum dicitur generatum, aut creatum, non ex generatione formæ, aut creatione siue materiæ, siue formæ; sed ex generatione, aut creatione vnionis, quia à productione vnionis dicitur productum compositum; quare per id genus actionis dicitur productum, per quod producitur vnio; & quia compositum resultat non ex positioe materiæ, aut formæ, sed vnionis, quæ se habet vt ratio formalis, vltimò constitutiua illius in esse simpliciter totius. Vnde respondeo secundò, cælum non fuisse creatum strictè, neque absolutè, quæ est compositum, quia non est creata vnio inter materiam, & formam cæli. Sed de hac ratione inferius. Respondeo tertiò, cælum dici creatum, non quia creata est vnio, sed quia compositum ex materia, ac forma cælesti productum fuit ex nihilo iuxta modum declaratum in n. 5 4. vbi ob creationem materiæ dici etiam posse creatum cælum, addidimus, & nunc opportunè confirmamus verbis S. Augustini lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 6. *Ideo Deus reëctissime creditur omnia de nihilo fecisse, quia etiamsi omnia formata de ista materia facta sunt, hæc ipsa tamen materia de omnino nihilo facta est.* Item lib. de fide, & symbolo cap. 2. *Reëctissime credimus, omnia Deum fecisse de nihilo; quia etiamsi de aliqua materia factus est mundus, eadem ipsa materia de nihilo facta est, vt ordinatissimo Dei munere prima capacitas formarum fieret, ac deinde formaremur quacumque formata sunt.* Hoc autem diximus, ne quis existimet contrarias sibi esse diuinarum scripturarum sententias, quoniam & Deum fecisse omnia de nihilo, scriptum est, & mundum factum esse de informi materia. Rupertus lib. 1. in Genesim cap. 3. consequenter aduertit, vel cetera dici creata. Genesis 1. v. 21. *quia iam ipsa, de qua producta, vel sumpta sunt species, creata fuerat materia.* Respondeo quartò, licet admittatur, concreatam fuisse formam cælestem, non sequi educatam non fuisse, si in se ipsa spectetur, vt prænotatum est in n. proximo.

57

Opponunt secundò, ad educationem formæ de potentia materiæ, requiritur, vt forma fiat cum transmutatione, & ex vi transmutationis materiæ: sed sic non est facta forma cælestis; cum in eius effectioe mutatio nulla intercesserit. Etenim ad mutationem opus est transitu à priuatione ad habitum. Materia autem cælestis non præcessit cum priuatione formæ cælestis. Dico primò, si cæli syderei materia prius extiterit sub forma aquæ, & postea cælesti fuerit informata, cadere causâ argumentum, nisi limiteretur ad formam Emphyream. Secundò, in productione formæ Emphyreæ intercessisse priuationem modo exponendo in lect. 8. Dico tertiò ex communi sensu opus non esse ad formæ educationem, vt fiat cum transmutatione materiæ; satis est, si fiat dependenter à materia tanquam à subiecto. Et id etiam satis est ad genera

58

generationem sumptam præcisè, seu secundum se licet Tellez p.2. Philosophiæ disp. 23. sect.1. num.9. cum Rubio, supponens ad generationem requiri transmutationem materiæ, ac transitum ab vna forma in aliam, cuius priuatio præcesserit, affirmet, formam cælestem non fuisse generatam, quin neget, fuisse eductam. Nolim in quæstionibus de nomine oleum, operam que perdere; ideoque concedam, formam Empyream non fuisse productam per generationem conuersiuam ex alia forma substantiali in ipsam, neque item per mutatiuam ex priuatione formæ in possessionem eiusdem.

59

Insurgunt tertio, illa forma educitur, quæ fit ex aliquo subiecto tempore, aut natura præsupposito; sed forma Empyreæ producta non fuit ex materia, quæ tempore, aut uatura præcederet ipsam, vt scribit Cornelius in cap. 11. sapientiæ. v. 18. Ergo &c. Negatur minor, nam materia Empyreæ præcessit (vt cum S. Augustino docet S. Thomas, fidissimus eius assecla, & interpret. 1. p. q. 66. a. 1.) pro priori naturæ formam, vel tanquam causam in eam physicè materialiter influens, vel tanquam conditio requisita per modum subiecti ad ipsius existentiam. Quòd si quantitas Empyreæ conceditur à contrariis educta ex potentia materiæ, esto hæc sit determinata ad illam, & esto duratiue reali illam non antecesserit, non video, quo iure inficiatur, eductam formam substantialem. Adde, si materia disposita per virtutem diuinam accidentibus caloris applicetur ignis in eodem instanti, quo primitus sit creata, ignem educturum ex ea formam substantialem; non enim illam creabit, aut concreabit. Et de facto quidem cum corrumpuntur species Eucharisticæ, producitur simul nouum compositum substantiale quo ad materiam, & formam. Equis neget, hanc tunc educi ex potentia illius præsuppositæ pro priori naturæ? Inquit Fonseca, vt materia Empyreæ ordine naturæ præcederet formam deberet ipsa sola creari à Deo perfectè disposita ad formam, ita vt ex vi dispositionum resultaret naturaliter forma, & ex vtriusque compositum substantiale Empyreæ. A Deo autem non sic est creata materia, quia huiusmodi creatio est imperfecta, Deoque non digna, & quia est extra Theologorum sententiam de mundi inceptio. Contra primò, quia vt materia ordine naturæ præcesserit formam, satis est, quòd fuerit creata vt subiectum, à quo in fieri, & conseruari dependeat forma; quemadmodum satis est, vt nunc præcedat, & vt conseruetur forma dependenter ab ipsa præsupposita per modum subiecti, etsi simul in eodem instanti reali conseruet Deus vtramque. Contra secundò, quia animi rationalis productio pro primo instanti dependet à materia, vt à subiecto purè recipiente animum, quin animus resultet naturaliter ex vi dispositionum, quibus materia afficitur. Ergo similiter potest forma Empyreæ dependere à materia in fieri, & conseruari, ac proinde educi ex illa vt priori secundum naturæ ordinem, quin resultet ex præuiis dispositionibus. Contra tertio, quia nec formæ materiales, quæ naturali generationis ordine educuntur, resultant effectiue ex dispositionibus passiuè, vt fert communis sententia negans accidentibus virtutem effectiuam formarum substantialium, aut non concedens nisi accidentibus agentis. Contra tandem, quia licet vt agentia creata educant naturaliter formas, debeant præcedere dispositiones motu successiuo temporis productæ in passo; non sic

debet præcedere, vt Deus illimitata præditus virtute illas educat. Quare in vnico instanti produxit tum materiam, tum dispositiones, & ab his determinatus ex natura rei eduxit pro posteriori naturæ Empyreæ formam. Neque id est contra, aut præter Theologorum sententiam de inceptio mundi; nam Theologi non aliud intendunt, quàm in materia ordine temporis non præcessisse dispositiones ad introductionem formarum substantialium, quas Deus primò produxit initio mundi: Imò potius per plures Theologi docent, materiam prioritate naturæ antecessisse formam, colliguntque ex verbis sapientiæ 21. v. 18. *Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa*, quatenus præpositio *Ex* significet ordinem naturæ, & *Materia*, eam, quæ est prima. Vnde si materiam, quæ antecedentem naturæ, comitari debet ornatus dispositionum, obuiis brachiis hunc amplectentur. Nihilominus si quis diceret, pro priori naturæ nullam extitisse dispositionem in materia determinantem Deum ex natura rei ad producendam pro posteriori naturæ formam Empyreæ, non ideo huius educationem in discrimen adduceret; satis namque esset, quòd forma Empyreæ dependeret à materia in fieri, & conseruari tanquam à subiecto, vt saluaretur educi ex ea. Sed tamen præcedentia naturæ in dispositionibus conformis est ordini reperto in productione connaturali aliarum formarum, præterim materialium; & supposito materiam Empyreæ non esse determinatam ex se ad formam Empyreæ, sed indifferentem ad quamcunque formam substantialem, congruentius est, cogitare, Deum in tali materia produxisse potius hanc specie formam, quàm aliam; quia pro libito suo constituit in tali materia dispositiones, ex quarum præuisione pro priori tantum naturæ determinatus est ex natura rei ad efficiendam pro posteriori naturæ formam Empyreæ potius, quàm sydeream, aut elementarem. Verum est, nobis non constare, quanam sint accidentia, quæ in Empyreo habeant se vt dispositiones, vt constat accidentia caloris esse dispositiones ad formam igneam. Possumus nihilominus ex corporibus sublunaribus aliquam coniecturam desumere, & suspicari, non omnia accidentia, quibus ornatur forma Empyreæ, esse meras proprietates ipsius.

Obiectant quarto, si Empyreæ forma educatur & generetur, generabile erit Empyreum, proindeque corruptibile. Responderetur fatendo, Empyreum esse generabile per virtutem superiorem Dei, dici autem ingenerabile per ordinem ad agentia, causasque creatas naturales, quæ eius formam, nec educere, neque generare valent. Et hinc de nouo declaratur, cur Empyreum dicatur creatum; omnis quippe Dei actio, quam non sufficit attingere vlla causa creata, nuncupari solet creatio, vt perbellè obseruat Auerſa q. 33. Philosophiæ sect. 2. v. *Nihilominus*. & ante ipsum Suarius lib. 8. de gratia cap. 2. n. 16. Imò cuiusque entis secundi emanationem à primo appellari vulgariter creationem, animaduertunt Ripalda disp. 7. de ente supernaturali sect. 1. n. 7. Malonius in 2. dist. c. d. & f. 1. Vnde quoduis ens dependens à Deo dicitur creatura sacris in litteris crebertimè, & productio terminata ad ipsum nuncupatur creatio. Sic 1. ad Thimotheum cap. 4. v. 3. ait Paulus *Cibus, quos Deus creauit &c.* Iam autem in sensu, in quo concessi Empyreum esse generabile, non omnino concedo, esse corruptibile. Est enim à Deo naturaliter primò generabile;

generabile nec tamen est naturaliter corruptibile, licet casu quo miraculose destrueretur, destructio, quam subiret, esset corruptio. Sic Angelus est naturaliter creabilis à Deo, non verò naturaliter annihilabilis ab ipso; Sed si miraculose suspenderet Deus conseruationem creatiuam Angeli, destructio huius esset annihilatio. Finge, Deum remouere à materia formam Empyream; & postea illam reunire, tunc quidem euocaretur è potestate materiae, vt admittunt Connimbricenses lib. 1. Physicorum cap. 9. q. 12. art. 5. v. *Proposita*, in fine, nec ideo Empyreum euaderet naturaliter corruptibile à Deo. Legatur n. 60. Exercitationis 12. in cuius sect. 3. ostendo, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis, & in sect. 6. esse etiam sic incorruptibile à causa prima agente per potentiam ordinariam, & attemperante se rerum creaturarum exigentijs naturalibus.

Argumenti confecti à P. Suario explicatio, & dilutio

61 **S**uperiora argumenta efformantur plerumque à Thomistis. Accedo ad operosius aliud ex Doctore eximio. Illud sic se habet: vt forma aliqua educatur ex potentia subiecti, opus est fieri per distinctam actionem ab ea, qua fit subiectum. Sed forma Empyrea non fuit producta per distinctam actionem ab ea, quæ fuit creata materia. Ergo non fuit educta ex eius potentia. Maior probatur à Suario disp. 15. Metaphysicæ sect. 2. n. 15. tum inductione omnium formarum; quæ educuntur, fiunt enim eadem actione, qua compositum ex subiecto præiacente non factum per illam actionem: tum quia per actionem eductiuam vt potè essentialiter pendente à subiecto, fit forma, & vnitur subiecto, ita vt per eam fiat per se primò compositum, & comproducatur forma. Ergo fit extra potentiam subiecti, quod per se primò productum supponatur per aliam actionem. Minor probatur primo ab eodem in n. 17. citatæ sectionis, quia compositum Empyreum non est generatum, sed creatum. Ergo productio formæ constituentis illud compositum non est actio, quæ eductiua fit, distinctaque à creatione materiae: vbi enim non datur generatio totius, non potest dari eductio alicuius ex partibus. Secundò in n. 3. sectionis. 3. quando materia, & forma sunt inseparabiles, postulant fieri per vnã actionem inseparabilem, seu indiuisibilem ex natura rei. Sed materia, & forma Empyreæ, vt potè incorruptibiles, sunt inseparabiles. Ergo &c. Et ex hinc patet discrimen inter formam Empyream, & alias elementares initio orbis productas, quæ quia non sunt inseparabiles à materia, ideò non fuere productæ per eandem actionem, ac ipsa, proindeque terminarunt eductionem.

62 **V**t mens tanti Theologi intimè penetretur, aduertatur ex ipso in disput. & sect. 13. n. 5. actionem creatiuam Empyreæ constare partibus, quæ tamen saltem ex natura rei, non possint seiungi, ideoque vocari vnã, & indiuisibilem. Itaque in illa actione datur vna pars, quæ est creatio materiae, alia, quæ est informatio, seu vnitio formæ, quæque dependet à materia, vt à subiecto, & causa materiali; dicitur autem concreatio, quia natura sua est pars vnus totalis actionis, quæ est vera creatio. Ita loquitur hic Doctor in n. 6. nec minus perspicue lib. 1. de opere sex dierum cap. 1. n. 11.

Proxima animaduersio monstrabit, Hurtadum P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars 1.*

Mendozanum, & Arriagam fingere hostem, quem feriant, dum impugnant Suarezium. Arguit Hurtadus primò; actio est modus, qui non potest identificari cum rebus specie distinctis iuxta ipsummet Suarezium. Ergo materia, & forma Empyreæ non possunt fieri nisi per actiones specie distinctas. Secundò, actio creatiua materiae non potest non esse diuersa à productiua formæ materialis; cum illa tendat in rem per se subsistentem, hæc in rem dependentem in esse à materia; & cum materia prioritate naturæ antecedit formam: nam ex S. Augustino lib. 1. de Genesi ad litteram cap. 15. *Illud vnde fit aliquid, etsi non tempore, tamen quadam origine prius est, quàm illud, vnde fit.* Tertulliano lib. contra Praxeam. cap. 8. *Omne, quod prodit ex aliquo, secundum sit, necesse est eius, de quo prodit.* Tertio, esto materia, & forma concedantur produci per vnã actionem, hæc vt terminata ad materiam, erit creatio, vt terminata ad formam erit eductio. Arriaga verò arguit quartò, etsi diuinitus materia, & forma Empyreæ possint creari per indiuisibilem actionem, quæ simplex modus sit; tamen de facto sic non contigit, quia non est fundamentum tum ad creationem formæ Empyreæ, tum ad simplicem modum creatiuum terminatum ad materiam, & formam. Sed ad primum concederet Suarius Antecedens; imò in illa d. & sect. 13. n. 4. illud manifestè adstruit, inquiens. *Actio identificatur cum termino producto. Ergo sicut terminus coalescit ex partibus, ita necesse est, integram actionem productiuam ipsius termini consurgere ex partialibus actionibus productiuis, seu comproductiuis partium ipsius termini.* Ad secundum responderet, diuersas quidem esse actiones, connexas tamen inter se, nempe concreariam formæ cum creatiua materiae. In tertio argumento Hurtadum peccati inculat Arriaga, quia illa actio, quæ fit creatiua materiae, non potest simul esse eductiua formæ ex ipsa materia, alioqui causeret efficienter materiam, à qua causaretur materialiter; quæ mutua causalitas repugnat. At Suarius fatetur, actionem illam, qua parte est productio formæ, pendere à materia, vt à subiecto, & causa materiali; tamen non dici eductionem, quia per se, ac separatim, & per modum totalis actionis fieri non potest ex natura rei. Additque, si diuinitus forma Empyreæ conseruaretur in materia per actionem, quæ supponeret materiam factam, fore re ipsa eductionem. Quapropter nec Hurtadus benè refellit Suarium, neque hunc benè defensat Arriaga. Deficit vterque putando, poni à Suario vnã actionem, quæ partibus non constaret. Ad quartum diceret hic Doctor, se neque ponere formam Empyream strictè creatam, seu factam ex nihilo: sed concreatam; neque ponere simplicem modum productiuum terminatum ad materiam, & formam. Veram postea tela contra Arriagam, cuius est quartum hoc argumentum.

63 **N**unc quid mihi displiceat in opinione P. Suarii, edissero. In primis vt forma aliqua educatur, opus non est, fieri per actionem separabilem naturaliter ab ea, qua fit subiectum. Etenim quantitas Empyreæ educitur ex potentia materiae, & tamen neque actio creatiua materiae est separabilis ex natura rei, à productiua quantitatis, neque hæc ab illa. Ipse Suarez disp. 16. Metaphysicæ sect. 2. n. 15. ait, proprietates intrinsecas formarum substantialium non fieri sine aliquali eductione è potentijs formarum, in quibus recipiuntur. Et disp. 15. Metaphysicæ sect. 3. n. 9. dixerat, facultates animæ fieri per actionem, quæ in re sit eiuidem rationis

cum educatione anima autè rationalis non potest separari naturaliter à suis vitalibus facultatibus, neque hæc ab illa. Si ergo formæ accidentales educuntur ex potentia subiecti, non obstante connectione inter actiones productiuas, cur similis connectio obstabit, ne educantur formæ substantiales? Tellez vtitur aduersus Suarezium exemplo substantiæ naturalis, quæ vt forma afficit materiam vt subiectum, ex quo educitur, etsi creatio materiæ, & productio substantiæ habeant inseparabilitatem ex natura rei. Sed circa hoc exemplum videatur idem Doctor in n. 10. sectionis illius. 3. Melius vrgetur ex iis, quæ concedit n. 3. videlicet, si materiæ Empyreæ forma denudatæ diuinitus, & sine illa conseruata per eandem actionem creatiuam, quam antea terminauit, reuniret Deus formam antiquam, tunc actionem conseruatiuam materiæ fore creationem, & conseruatiuam formæ fore educationem, etsi tales actiones essent inseparabiles ex natura rei. Ergo de conceptu educationis terminatæ ad formam substantialem non est separabilitas ab actione creatiuam materiæ, quando quidem noua illa educio formæ Empyreæ esset inseparabilis naturaliter ab antiqua creatiuam, est conseruatiua materiæ. Nec casus miraculosus, & extraordinarius variare potest rerum essentielles conceptus. Infero vltèrius: Ergo naturali, & ordinario modo vniri formam materiæ, quas inter nequit ex natura rei dari separatio, non est contra conceptum essentialem educationis. Imò erit ipsissimus, & adæquatus conceptus. Vt enim sepe dixi, vniri formam subiecto, sine quo nequit naturaliter conseruari, est ex natura rei indicium educationis. Forma autem Empyreæ non valet naturaliter fieri, nec esse nisi in materia, cui primò fuit vnita. Neque est fundamentum ad cogitandum, factam per actionem, quæ quantum ex se est illam conseruaret à materia abiunctam.

65

Deinde non est, cur actio productiuam materiæ Empyreæ sit inseparabilis secundum se à productiuam formæ, quam possidet; maximè cum probatum à me iam sit in exercitatione superiori, Empyreum gaudere materia specificè vniformi cum materia reliquorum corporum sublunarium, & cælestium. Quare liberum fuit Deo inducere formam aquæ in eam materiam, in quam actu induxit Empyream. Quòd si induxisset, non deduceretur diuersa actione creatam ab ea, quæ de facto. Incorrutibilitas Empyreæ rectè statum materiæ vniformitate, vt videbitur in Exercitat. 12. sect. 3. Dici creatum, componitur rectè cum educatione formæ ipsius, vt visum est in n. 51. & 60. Et licet materia Empyreæ esset specificè difformis à materia formarum corruptibiliū receptrici, satis ei esset, si actio, qua produceretur, haberet inseparabilitatem naturalem à formæ Empyreæ productione subsequuta posteriori naturæ. Eo autem ipso quòd productio illius formæ dependentis in fieri, & conseruari à materia, vt à subiecto, & causa materiali subsequatur pro posteriori hanc, non potest non esse educio; præcipuè si talis sit, vt non valeat conseruare formam in absentia materiæ. Sanè de facto subsequuta est actio productiuam formæ creatiuam materiæ: tum quia orta est cum dependentia à materia, vi à causa materiali tum quia materia præ forma est subiectum in composito Empyreæ? subiectum verò requirit prioritatem aliquam respectu formæ, & actionis, qua producit: tum demum, quia esto ordine executionis fuerint productæ simul materia, & forma, non tamen ordine inten-

tionis. Quod si in materia Empyreæ existat aliqua vltima dispositio exigens formam iuxta dicta in n. 59. negari haud posse videtur posterioritas, quam intendo. Patet ni fallor ex his, fallam esse Maiorem, & Minorem argumenti elaborati à Suarezio, eisque ex abundantia admissis, non tenere consequentiam. Iam occasione arrepta ex argumento obiecto ab Arriaga in n. 63. voco ad examen.

An simplici modo creatiuo potuerint produci materia, & forma Empyreæ?

Affirmat præfatus Author, quæ non vider repugnantiam in eo, quòd vnus modus afficiat duos terminos. Ego negandum puto, permittens creationem consistere in modo. Moueor, in quocumque priori est actio debet etiam esse & terminus illius, quia actio non potest esse, nec intelligi in aliquo priori signo naturæ nisi actu producens, & consequenter nisi sit, & intelligatur actu eius terminus. Ita disco ex Arriaga disp. 1. de Generatione sect. 5. n. 49. & 51. Sed si forma Empyreæ creetur in materia per eandem actionem, qua ipsa materia, erit in aliquo priori actu, pro quo non sit eius inadæquatus aliquis terminus. Ergo &c. Hoc argumento persuadet sibi memoratus Author, actionem productiuam accidentium disponentium vltimò ad formas substantiales non esse de facto productiuam ipsarum; quia de facto productio accidentium non est in eodem signo, in quo sunt formæ substantiales. Si itaque probetur à me Minor, nihil desiderandum restabit. En probationem. Pro signo priori productionis materiæ non erit forma. Quia cum hæc non creetur vltimò, sed creetur recepta in materia, non potest non præsupponi producta materia pro alio signo priori: subiectum namque informationis, receptionisue debet esse prius in aliquo signo naturæ, quàm forma, à qua actu informatur, & quæ actu recipitur in ipso. Sic etiam disco ex Arriaga disp. 2. Physicorum n. 23. nec non disp. 4. n. 104. vbi in hunc modum definit subiectum in communi: *Est quid incompletum, & præuium ad eam rem, cuius vnionem petit, vt ab ea perficiatur.* Notes, si forma Empyreæ produceretur non vnita materiæ vt subiecto informationis, nec posteriùs, sed simul natura, non apparere repugnantiam in eo, quòd crearetur per eandem actionem, per quam materia. Totam hanc doctrinam amplexus est Arriaga disp. 9. Physicorum sect. 5. n. 75. sic scribens *Si duo termini vnus prius alio producat, non possunt produci vnica actione, quia non potest esse actio in aliquo priori etiam natura, nisi in eo sint omnes eius termini: poterunt verò si simul natura producantur.* Notes rursus, si actio debeat esse prior naturæ, quàm terminus distinctus productus; eo quòd independens sit ab influxu termini, cum tamen hic sit dependens ab illius influxu, proponendum esse paulò aliter argumentum superius, sed non minori vi, in hunc modum. In quouis immediato posteriori signo naturæ ad actionem debet esse eius terminus, non secus ac in quouis immediato priori signo non potest non præexistere causa actionis, quippe hæc sit determinatio actualis, & vltima, vt terminus agatur, & causa agat. At qui si forma Empyreæ creetur in materia per eandem actionem, qua ipsa materia, non erit in immediato posteriori signo naturæ ad actionem aliquis eius terminus inadæquatus. Ergo, &c.

Discussioni superiori addi poterat alia, nimirum, an

66

67

an per eandem actionem, per quam materia, aut forma Empyrea, potuerit creari vnio inter ipsas. Quid ego respondere debeam promptum cuius erit ex num. 49. De facto creatam esse, nulli venit in mentem. Et hinc denuò impeto aduersarios. Nam vt Empyreum in Philosophico rigore diceretur creatum, produci debuisset per creationem eius vnio ob indicatas rationes num. 57. confirmandas à simili compositi humani quod creatum non dicitur, nec ingenerabile, etsi eius materia, & forma terminent creationem, quia vnio non creatur, sed generatur, seu educitur: confirmandas etiam ex inde, quòd si vnio compositi sit accidentalis, compositum denominatur accidentale, quamuis partes sint substantiales. Cum ego in sacris litteris asseritur cælum creatum, omnibus incumbit eas interpretari. Nam licet concedatur creata cælestis forma, id non sufficit iuxta Philosophicum rigorem ad denominationem creati, & ingenerabilis, dum non adstruitur creata vnio; vt non sufficit partes esse substantiales, vt totum resultans ex illis denominetur substantiale, si vnio sit accidentalis; & vt non sufficit compositi substantialis humani creati materiã, & formam, vt homo dicatur creatus rigorosè, quia vnio non creatur. Quæ etsi in nutritione generetur, & in diminutione corrumpatur, fat non est, vt homo tunc dicatur absolutè generari, aut corrumpi, sed tantum partialiter, & secundum quid; quippè non generetur, aut corrumpatur integra, & adæquata vnio, sed partialis, & inadæquata. Nec in nutritione dicitur anima generare hominem, sed vnionem; ab hac enim, & non ab illo distinguitur adæquatè; causa autem, cui competat denominatio efficientis per generationem aliud, debet adæquatè distingui ab eo. Vbi obiter aduertendum est hominem dici creatum Genes. 1. v. 27. *Et creauit Deus hominem, &c.* quæ verba sicut interpretanda sunt ab aduersariis, quatenus homo dicatur creatus ratione animæ rationalis, vel ratione materiæ, vel ratione vtriusque, vtraque enim est creata; ita ratione materiæ licebit nobis interpretari ea alia, in quibus asseritur cælum creatum, licet nec forma cæli, nec vnio ad materiam sint creata, sed generata. Quid? Quod Genes. 2. v. 4. legimus, *Iste sunt generationes cæli, & terræ, quando creata sunt, in die, quo fecit Dominus Deus cælum, & terram.* In quibus verbis productio cæli vocatur generatio; & dum creata dicitur innuitur non debere sumi creatione in sensu rigido Philosophico. Redeo ad generationem vnionis neccentis materiam, & formam Empyreã, instauroq; pulchram argumétationem contra Suarium: materiam Empyreã habere intrinsecã connexionem, & determinationem ad vnionem substantialem cum forma, & produci tali actione, ex vi cuius non posset esse cum priuatione talis vnionis, non impedit, ne actio eam producens sit educitiua, & generatiua. Ergo connexio, & determinatio ad formam Empyreã, productioque, ex vi cuius non posset esse cum priuatione talis formæ, in causa non erunt, ne actio eam producens sit educitiua, & generatiua. Attento lectori relinquo similem efformandam instantiam in Thomistica argumenta. Finem impono præsentí sectioni monens eundem lectorem, dum mihi concedatur, formã Empyreã productam esse à Deo in materia vt in subiecto, sine quo nequit naturaliter fieri, & conseruari, non valdè me altercaturum de educationis nomine, & termino, qui visus est Gabrieli in 4. dist. & q. 1. dub. contra 7. conclusionem *obscurus*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

& non multum apud Originales Authores vsistatus: vnde addit ipse Gabriel; fateor me virtutem huius vocabuli ignorare secundum acceptionem diuersorum. Inter quos legatur Tostatus in cap. 23, Exodi q. 59. & 66.

SECTIO VI.

An educitiua forma Empyreã fuerit simul eius vnio seu productiua actio vnionis, quæ materia copulatur?

Affirmatiua pars nititur his fundamentis. Primum Aristoteles lib. 1. Phyllicorum c. 7. textu 62. & 64. lib. 7. Metaphysicæ textu 27. S. Thomas 1. p. quæst. 45. art. 4. & 8. in corpore docent, *Omne, quod fit nimirum à causis secundis, semper compositum esse* formas autem materiales siue substantiales, siue accidentales non fieri, neque produci, sed confieri, & comproduci, quia per se solitariè actionem non terminant. Vnde S. Thomas 1. p. quæst. 90. art. 2. in corpore inquit, *Nulli forma non subsistenti* (quales sunt omnes materiales) *propriè conuenit fieri, sed dicuntur fieri per hoc, quod composita subsistentia fiunt.* Secundum, non debemus de facto multiplicare actiones sine necessitate. At nulla est necessitas ponendi duas actiones, quarum vna terminetur ad formam Empyreã, altera ad eius vnionem cum materia. Sufficit vnica actio; nam cum forma, & vnio non sint naturaliter separabiles, sed producta formã producatur vnio, & destructa formã, destruaturn vnio, atque è conuerso, vtraque sufficienter respondebit vni, & eidem actioni. Confirmatur, vnio animæ rationalis ad corpus producitur per actionem diuersam ab ea, quã fit ipsa anima, quia hæc est separabilis naturaliter ab illa, & quia hæc creatur, illa generatur. Ergo cum è contra forma Empyreã sit inseparabilis naturaliter ab vnione, & generentur ambæ, producentur per actionem eandem ex opposito.

Tertium, forma materialis non fit quoad entitatem suam nisi per eam actionem, per quam materia tanquam causa materialis influat in ipsam. Sed materia non influat tanquã causa materialis in formam nisi vt vnitam. Ergo eadem actione, qua forma fit, & educitur ex materia, fit etiam, atq; educitur vnio ipsius formæ cum materia. Quarum educitiua, & creatio vt potè actiones specie distinctæ, debent habere terminos specie diuersos. Atqui secus contingeret, si educitiua formæ non sit etiam educitiua vnionis. Nam casu quo forma diuinitus crearetur (vt potest) tunc creatio haberet eundem omnino terminum, quem habuisset formæ educitiua, nisi hæc vltra formam fuisset terminata ad vnionem.

Quintum, forma materialis, non subsistit, sed inhæret materiæ. Ergo per eandem actionem, per quam educitur è materia, fit inhærens materiæ; vt patet exemplo accidentium, quæ quia non subsistunt, sed inhærent subiecto, & quia non sunt per se, sed in sunt, ideo ab actione educitiua habent vt inhæreant, & insint. Tunc vltra: sed forma materialis per vnionem inhæret materiæ, & per inhaesionem vnitur. Ergo eius vnio, & inhaesio fit per eandem actionem per quam è materia educitur. Sextum non repugnat, quod forma, & vnio generetur indiuisibili actione si in eodem instanti producantur, licet in

68

69

70

diuersis possint diuersas actiones terminare, quemadmodum non repugnat ignem C. prouenire ab ignibus A. & B. simul applicatis in eodem instanti, & concurrentibus per indiuisibilem actionem, tamen si posset ignis C à quolibet ex illis aliis ignibus, dum non applicarentur simul in eodem instanti, oriri per distinctam actionem. Igitur de facto forma, & vnio actione indiuisibili generabuntur.

Septimum actione, per quam in materia generatur forma, fit compositum; nam hoc indistinctum est à partibus simul sumptis. Ergo illa actione fit vnio; siquidem ex hac resultet compositum. Octauum, nisi eadem sit actio productiua formæ materialis, & vnio, sequetur, vel omnes formas creati, vel animum rationalem in primo instanti suæ existentiae educi è potentia materiae. Etenim animus rationalis præsupponit materiã dispositam, & naturaliter in primo instanti postulat vnionem cum ipsa. Quare ideo præcisè non educitur, quia actio, per quã producitur, non terminatur ad eum, & ad vnionem simul; quoad cætera namq; conuenit in primo saltem instanti cum aliis formis pro toto tempore existentiae ipsarum; &eductio perfici posset, ac saluari in vnico tantum instanti, vt monstratur exemplo durationis, cuiuseductio non protrahitur ultra vnum instans, siquidem sit essentialiter transiens.

Nonum, si actio ab igne erga alium ignem, aut calorem orta terminaretur solitariè ad formã ignis, aut caloris, posset ea actio reddi creatiua. Sed implicat contradictionem, vt actio, quæ naturã suã esteductiua (qualis abs dubio est illa orta ab igne naturaliter) transeat ad creatiuam. Ergo vt vitetur hæc contradictionis implicancia, dicendum est actionem ortam ab igne non terminari solitariè ad formã ignis, aut caloris, sed producere simul vnionem cum subiecto. Minor probatur, tum quia ignis nequit creare; tum etiam quia alioqui actio creatiua posset è conuerso transire adeductiuam; proindeque actio creatiua animæ rationalis posset reddieductiua; tum deniq; quia sicut in actione inuariabilis est respectus ad agens, & ad terminum, ita similiter inuariabilis est modus respiciendieductiuè, vel creatiuè. Præterea vbicatio, & vnio immutabiles sunt in modis definitiua, vel circumscriptione, & in modis essentiali, & intensiua, vel extensiua, &c. Superest probanda maior, sic, existente actione orta ab igne, & solitariè terminata ad formam ignis, aut caloris, posset diuinitus impediri à Deo actio altera productiua vnionis; nam prior actio non magis dependeret à posteriori, quam materia à forma substantiali, essentia à suis proprietatibus, & animus rationalis in primo instanti à corpore; quæ omnia possunt diuinitus existere eodem influxu, atque actione, absque extremis, cum quibus connectuntur. At impedita diuinitus actione productiua vnionis, redderetur creatiua actio prior; nam causaret formam, quæ nec à subiecto tunc dependeret, nec sustentaretur; imo quæ neq; vniretur vel eo modo, quo animus rationalis, dum informat corpus. Habetur hoc fundamentum apud subtilem Doctorem in 4. dist. & q. 1. concl. 2. Sed perdoctus quidam Neothericus digessit, & maiori luce donauit. Hactenus de argumentis pro affirmatiua parte.

Quam defendendam suscipit P. Suar. in locis citandis n. 82. exerc. 7. nam licet in eis locis allegandus sit à nobis, quatenus doceat, vnionem Empyreæ esse distinctam ab actioneeductiua formæ Empyreæ, tamen verisimile satis est, eum esse præcipuum

scopum exitij Doctoris, vt forma Empyreæ, vnioque ipsius fiant per vnã actionem distinctam. Exprimat aliquando, eam actionem esse vnã non vnitate simplicitatis, sed compositionis, quatenus actioeductiua formæ conectatur essentialiter concomitater cum actioneeductiua vnionis. Ita 1. tom. ad 3. p. disp. 8. sect. 1. v. sed nihilominus. Rubius lib. 1. de generatione tract. 1. q. 3. n. 39. conceptis verbis tradit, per vnã actionem indiuisibilem educi formã, & vniri materiã. Ouid. contr. 2. de generat. punct. 3. n. 2. ait, resipuisse Rub. lib. 2. de anima, tract. de potentiis animæ in generali. q. 4. n. 64. Sed in isto numero nec vestigiũ retractationis apparet. Fortè designatus est num. 64. pro 71. vbi Rubius concedit formã accidentalem, & actuaalem eius inhærentiam fieri per actiones diuersas, non secus ac substantia, & subsistentia. Ast id valde obiter concessum est à Rubio. De formis accidentalibus tradit Conink 3. p. q. 77. art. & dub. 1. in fine, intelligi simul naturã productas, & inhærentes, quia alioqui producerentur independenter à subiecto non minus, quam anima rationalis. Vnde cum hæc ratio æquè procedat in formis substantialibus materialibus, videtur dicturus Conink, eas etiã simul natura educi, & vniri. Cardin. de Lugo disp. 7. de Eucharist. sect. 7. à n. 108. propendet magis in eam partem, vt forma, materialis, & vnio ipsius cum subiecto fiant eadem actioneeductiua quam supponit distinctam ab vnione. Possunt recitari alij, de quibus in exerc. 7. n. 82.

Verumtamen negatiuam sententiam tuentur Ouid. supra n. 4. Alphons. disp. 13. Physicor. sect. 8. à n. 61. disp. 6. de Generat. sect. 2. n. 67. Petr. Hurtad. disp. & sect. 1. de Generat. §. 4. alique referendi in n. 68. exerc. 7. Eandem nos amplectimur opinionem, & probamus primò, quia forma Empyreæ est subiectum, in quo recipitur, & sustentatur vnio, vt dicemus in sect. 3. Exerc. 7. Ergo forma Empyreæ debet præcedere pro priori naturæ ad vnionem, vt iameducta, & existens. Ergo huiuseductiua actio, non potest non esse distincta ab vnitione, seu ab actione productiua vnionis. Prior consequentia patet; declaratur posterior; nam vna actio nequit producere vnũ terminum pro vno posteriori naturæ, & alium terminum pro posteriori alio, vt ostendi in n. 66. nequit etiam vna actio habere prioritatem naturæ respectu sui ipsius, seu esse prior, & posterior se ipsa, neq; item potest esse prior, & posterior eodem individuo termino, vt compertum est. Sed si actioeductiua formæ præcedentis naturã vnionem in se receptam, atq; sustentatam, esset simul actioeductiua vnionis, sequeretur manifestè triplex illud absurdum. Secundò, generatio formæ distinguitur ab vnione eiusdè formæ cum materia, vt copiosè tractabo in sect. 4. Exercit. 7. Ergo similiter distinguetur à generatione vnionis; nam omnia ferè argumenta, quibus distinctio ab vnione statuitur, militant æquè pro distinctioe generationis formæ à generatione vnionis. Tertio, diuersis terminis, & separabilibus de potentia saltè absoluta Dei actiones diuersæ respondent connaturaliter. Sed forma, & eius vnio distinguuntur; potestque forma existereeducta absq; vnione, vel saltem potest absq; ea existere creata. Ergo formæ, & vnioni respondent connaturaliter diuersæ actiones. Consequentia rectè procedit; Minor quoad primã partem est dubia, sed quo ad secundam certissima. Maiorem dicit Ouidus supra n. 5. esse necessariò ab omnibus admittendam, si nulla ratio adsit, quæ suadeat dari productionem communem terminis diuersis; aliàs nullum caput assignari poterit ad distinguendas actiones

actiones, si ex terminorum diuersitate non desumatur illarum diuersitas. Sed aduersarij suam habent, & non depretiandam rationem, vt formæ & vnioni generatis respondeat eadem actio generatiua; & terminorum diuersitas non est sufficiens caput ad diuersificandas actiones, sicut neque principiorum diuersitas, siquidem à distinctis principiis sæpe oriatur eadem actio. Quare aliter maiorem obfirmo, scilicet exemplo essentia, & proprietatum, vt formæ Empyreæ, & eius substantia, aut lucis quæ generantur per diuersas actiones, quia sunt termini distincti, & separabiles saltem diuinitus. Vbi in transcurso à paritate formæ Empyreæ, & subsistentia stabiliò sententiam. Nam sicut forma cõpletur per vnionem, sic etiam per subsistentiam; & sicut forma, ac vnio sunt mutuò inseparabiles naturaliter sic etiam forma, & subsistentia. Ergo quemadmodum hoc non obstante, forma, & subsistentia terminant connaturaliter diuersas actiones generatiuas, ita pariter forma, ac vnio. Si respondeas, ideo subsistentiam fieri per distinctam actionem, quia prodacitur efficienter à forma. Contra, quia etiam vnio causatur materialiter ab ipsa forma. Sed & quamuis non sic causaretur, sufficeret, quòd reciperetur in forma vt hoc procederet pro priori natura. Vnionem autem recipi debere in forma suadeo in n. 64. Exercit. 7.

75 **Quartò,** fatentur aliqui ex aduersariis, formas materiales posse diuinitus per creationem productas vniri materia, eadem vnione, eaque generata, qua nunc, dum naturaliter educuntur. Ergo actio generatiua vnionum non debet terminari indiuisibiliter ad ipsas, & ad formas materiales. Ergo nec è contra debet actio harum generatiua terminari ad illas indiuisibiliter. Confirmatur, vt vnio generetur, non est necesse, actionem eius generatiuam terminari ad formam, vt patet ex actione vnionis humanæ generatiua, quæ non terminatur ad animam rationalem; & vt etiam liquet ex casu proximè proposito admissio à nonnullis aduersariis. Igitur neq; opus erit, vt educatur materialis forma, actionem ipsius eductiuam tendere indiuiduè ad vnionem. Dices, discrimen esse, quia vnio per se ipsam essentialiter, ac formaliter depèdet à materia ex qua educitur, forma autè non sic dependet. Sed contra, quia ex dependètia essentiali, ac formali vnionis à materia vel infertur, vnionem non educiper actionem distinctam, vel nihil ad rem infertur; nam respectu actionis eductiuæ distinctæ habebunt se æqualiter forma, ac vnio, quando generantur; & solum erit discrimen in eo, quòd vnio in nullo casu possit produci separata à materia; secus forma; id verò ad præsentem difficultatem nihil interest. Insuper casu quò diuinitus creetur vnio, vt fieri posse in confesso est apud quosdam ex contrariis; tunc inseparabilitas vnionis ab extremis, adeòq; à materia, detrimentum non sentiet, & ad actionem solam reductetur diuersitas, quatenus causatiuè per actionem creatiuam non constituetur dependens à materia eomodo, quo per eductiuam. Ergo similiter vt forma materialis potius creetur diuinitus, quàm naturaliter generetur, & è conuerso, spectandus præcisè est modus actionis, qua causatiuè producit independentem, vel dependentem à materia tanquam causa materiali, & vt impertinens quid reputandù est, quòd actio productiuæ formæ non terminetur, vel terminetur indiuisibiliter ad vnionem. Et quidem actiones formarum productiuæ, quarum vna sit creatiuæ, & altera generatiua, distinguuntur sufficienter, circumscripto quouis alio, inter se, e.

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

si posterior sit alligata essentialiter subiecto formæ genitæ; tanquam passio formaliter, vel tanquam inferens in impedibiliter passionem in sententia diuersificante actionem eductiuam à passione; prior autem non sit alligata eo pacto. Distinguerentur etiam sufficienter, si ad posteriorem deberet essentialiter vel saltem naturaliter sublequi pro omnibus instantibus alia actio terminata ad vnionem formæ cum subiecto; prior verò neque essentialiter, neque naturaliter pro omnibus instantibus connectatur cum actione sublequa terminata ad vnionem, licet hanc naturaliter actionem ipsius productiuam exigat pro primo instati existentia formæ, vt cõtingit in actione creatiuæ animæ rationalis.

76 **Quintò,** produci formam per actionem, quæ simul sit vnio, seu actio causans vnionem, non est potius formam generari quàm creati. Nam si eadem indiuisa actio generatiua producere potest naturaliter formam, & vnionem; quid ni poterit saltem diuinitus vnica actio creatiuæ efficere vtramque: Quæ ratio, ni fallor premet valdè illos, quibus creabilitas vnionis adblanditur. Perdocti quidam Neotherici, qui quæstionem hanc exquisitiùs exagitarunt, suppetias nobis veniunt sexto hoc argumento armati: Non sufficit ad eductionem formæ, quòd eadem actio formam, atq; vnionem producat. Ergo in casum esetia vnitas tribuitur actioni, qua forma, & qua vnio generatur. Probatur Antecedens, vt forma sit educta, non satis est, quòd simul à parte rei existat producta, & vnita, id enim habet anima rationalis in corpore, quin tamen sit educta. Ergo neque satis erit ad rationem eductionis in actione producente formam, quòd simul à parte rei istam, & vnionem causet; siquidem id, quòd ex parte termini insufficienter reputatur, vt sit eductus, debeat consideratum ex parte actionis insufficienter haberi, vt sit eductio. Addunt & t suam cõfirmationem: Etenim quòd forma fiat per eandem, vel diuersam actionem, ac vnio, non potest inducere in formam, vt sit generata, vel educta; seu non potest esse ratio, vt sit potius generata quàm educta, & vice versa: quemadmodum, quòd forma ignea producat per actionem adæquatam pro venientem vel ab vno igne, vel à duobus attemperantibus concursum, qui vel sit indiuisè ab vtroq; vel partialiter ab vno, & partialiter ab alio, ita vt actio adæquata coalescat ex duobus distinctis inadæquatis, satis neutiquam est ad aliquam diuersitatem in forma ignea secundum se, eiuque existentia, ad quam non aliud attenditur, quàm actio adæquata, siue hæc ab vno, siue à duobus agentibus oriatur, siue sit simplex, siue composita. Argumentum, ac confirmatio vt venustatem, & valentiam habent suam.

77 **Aduersantium fundamenta demolièda iam sunt,** sed breuissimè; nam ex doctrina longæ huius exercitationis, & alterius, quæ proximè instituetur, euertuntur facillimè. Ad primum respondeo per instantiam compositi humani, in quo verum est etiam illud axioma; & tamen forma eius cõpositi fit actione diuersa ab actione, qua prodicatur vnio. Deinde explicatio illius paremiæ indicata est in n. 57. Nunc adiicio, ideo dici, *omne quod fit, compositum esse semper; quia cum in omni ortu tum subiectum aliquod sit, tum id, quod ad subiectum accedat, constat profecto quicquid fit, tum ex eo, quod fit, hoc est formam, tum ex eo, quod iam factum est, compositum, & concretum esse.* Ita S. Damascenus in Physica c. 3. genuinum Aristotelis sensum aperiens. Rursum addo, formas insubstantes ideo non fieri, nec produci, sed confieri, & comproduci, quia

quia actio, quæ existentiam, & conseruationem accipiunt connectitur naturaliter cum actione distincta producente vnionem, ex cuius productione, aut generatione denominatur cõpositum productum, aut generatum; & quandoquidem compositum sit primarius finis respectu agentis, ideo asseritur fieri, atque produci. Ad secundum, constat responsio ex nostris rationibus ex quibus, & amplius ex sect. 5. dissoluitur confirmatio, & octauum argumentum. Ad tertium, respondeo, formam vt vnitam formaliter non esse terminum influxus materiæ tanquam causæ materialis, alioqui rationalis forma, cui competit esse vnitam materiæ, esset terminus influxus materiæ tanquam causæ materialis. Quare forma materialis vt formaliter, & præcisè sustentata, atque educta erit terminus præfati influxus consistentis in actione, qua solitariè producitur forma dependenter necessariò à materia vt à subiecto sustentante præsupposito pro priori; siue hæc actio debeat essentialiter, siue tantum naturaliter importare concomitanter, aut pro posteriori aliam actionem ad vnionem non tantum pro primo instanti existentie formæ, sed etiam pro reliquis, sic quidem, vt causatiuè vi actionis forma sit vnita, & formaliter vi vnionis. Recolatur sectio illa 5. & expectetur sect. 4. aduenientis exercitationis 7. Ad quartum dico, actionem eductiuam non debere distingui specificè ab actione creatiua ratione termini etiam partialis; satis est si distinguatur ratione modi, quo terminum producit, vt cognitio intuitiua differt specificè ab abstractiua sufficièter ratione modi cognoscendi. Ad quintum, formam materialem non per vnionem, sed per actionem eductiuam, & passionem formaliter inherere materiæ, aut sustentari in ea, licet per vnionem formaliter ipsam informet, de quo in sectione promissâ. Vel dicito, formam per actionem eductiuam, & passionem inherere materiæ, aut sustentari ab ea incompletè; vt autem inhereat, aut sustentetur completè, opus esse vnione, quæ producatur per aliam actionem. Ad sextum nego antecedens; nam primum nostrum argumentum ostendit repugnãtiam in actione, quæ indiuiduè producat formam, & vnionem. Exemplum adductum in antecedentis probationem peccat per excessum, si enim ex eo, quod duo ignes applicati operentur per eundem indiuisibilem concursum infertur, formam, & vnionem simul productas non repugnare, vt fiant per eandem actionem, æquè inde deducetur non tantum non repugnãtia, sed etiã quod de facto forma, & vnio generatæ terminent eandem actionem, cum semper de facto simul producantur, sicut semper duo ignes prodirent in concursum indiuisibilem si semper simul aptè applicarentur passo. Addo, ex natura rei, formam & vnionem debere esse terminos diuersarum actionum, quicquid sit, an dependentia absoluta respondere queant vni eidemque actioni. Ad septimum, actione, per quam vnio producitur, fieri adæquatè compositum, & non actione, qua forma causatur: nam compositum includit materiam, ac formam non solum simul productas, sed etiam simul vnitas. Ad nonum argumentum iam respondi, vel præparauit in num. 48.

& 51. solutionem. Ne dicta repetam, remitto illuc lectorem, qui ex succedenti Exercitatione deponet scrupulos, si qui restant.

S E C T I O VII.

An eductio formæ Empyreæ prodierit ex huius priuatione existente in materia pro eodem instanti reali?

SI in vno instanti reali pro diuersis signis nature conuenire possint priuatio formæ, & ipsa forma, dicendum erit, eductionem formæ Empyreæ prodierit ex sui priuatione existente in materia pro signo priori instantis realis primi, in quo productum fuit Empyreum. Et quidem concursus priuationis, ac formæ pro vno instanti reali in eodem subiecto placuit Trombete lib. 1. formalitatum art. 4. de prioritate nature cap. 19. & Connimbricensibus, seu Emmanueli de Goes lib. 1. Physicorum cap. 9. quæst. 8. artic. 2. ad 3. sed Sebastianus Contus in Dialectica sub nomine cursus Connimbricensis, edita in lucem post commentarios in libros Physicorum desciuit ab ea sententia quæst. 4. in Præfationem Porphyrij artic. & sect. 3. ver. *Hoc tamen*. Quin & Emmanuel de Goes lib. 8. Physicorum cap. 8. quæst. 2. vbi probat, non dari in eodem instanti reali esse, ac non esse rei & quod plus est, ipse Goes l. illo 1. cap. 9. quæst. 17. art. 5. ver. *Proposita conclusio* scribit, non præfuisse in materia priuationem formarum caelestium, & elementarium initio molitionis rerum à Deo, quia *tam ipsa forma quam earum materia, & composita eodem instanti à Deo producta fuerunt*. Pater Fonseca libr. 5. Metaphysicæ cap. 18. quæstion. 3. sect. 2. & 3. admittens diuisionis negationem & diuisionem: in vno instanti reali pro diuersis statibus non valdè auerfaretur coexistentiam priuationis, & formæ.

Mihi tamen coexistentiam istam ostendit contradictoriam in terminis principium illud cunctorum notissimum, *Impossibile est, aliquid simul esse, & non esse*. Si enim priuatio in eodem instanti reali coexisteret formæ, hæc simul esset, & non esset. Nec refert dicere, in quolibet instanti dari duo signa, impossibileque esse, vt aliquid simul sit, & non sit in eodem signo, non verò, vt non sit in vno signo, & sit in alio. Contra namque se offert primò, instans reale in continuo successiuo est indiuisibile realiter formaliter, non secus ac punctum in continuo permanenti & in numero vnitas. Vnde sicut si Angelus verbi gratia, existat in puncto, debet toti ipsi præsens esse, ita si priuatio occupat à parte rei aliquid instantis realis, non potest non occupare totum illud. Etenim diuisio instantis realis in signa nature est diuisio tantum extrinseca cum fundamento in re. Hinc oritur, non posse pro vno signo omitti amorem à voluntate, & pro alio eiusdem instantis realis elici: neque posse intellectum in quotidiana sententia pro vno signo asserenti obiecto, & pro alio signo eiusdem instantis realis dissentiri eidem obiecto. Quia cum instans reale sit indiuisibile realiter formaliter, non potest non ei toti coexistere signum prius nature & quicquid in tali signo datur. Idem de posteriori signo. Confirmatur; in æternitate quia est indiuisibilis realiter formaliter, etsi diuisibilis virtualiter

tualiter in infinitum, non potest dari carentia rei, & res. Ergo neque poterit dari in instanti reali, quamuis hoc esset diuisibile virtualiter in infinitum, vt cogitant nonnulli Recentiores Philosophi sed ægrè explicaturi discrimen inter æternitatem, & instans reale.

81 Contra secundò, pari ratione dici posset, priuationem lucis, seu tenebras præcedere lucem pro priori signo naturæ, & priuationem gratiæ sanctificantis anteire ipsam gratiam; ac proinde peccatum lethale, quod per receptam satis Theologorū sententiam consistit, quando est habituale, in priuatione gratiæ componi simul in eodem instanti reali cum gratia. Ex quo sequeretur, Deum in reuocatis aliquid odio habere, & in eis esse aliquid damnationis; secus ac decernitur in Concilio Tridentino, sessione 5. c. 5. Posset deinde dici in Christi Domini anima priuationem scientiæ, seu ignorantiam præcessisse pro priori signo naturæ in primo instanti reali creationis scientiam beatam, aliaque infusas per se, & per accidens; cum tamen catholicè nequeat admitti, Christi animam vel in vno solo instanti reali habuisse ignorantiam priuatiuam propriè dictam. Contra tertio, quia magis opponuntur priuatio, & forma v.g. priuatio amoris, & amor, quàm amor, & odium obiecti eiusdem in eadem voluntate, & in eodem instanti reali; nam priuatio amoris, & amor opponuntur contradictoriè; amor verò, & odium contrariè. At communiter repugnans in eadem voluntate circa idem obiectum, amor & odium pro diuersis etiam signis eiusdem instantis realis. Ergo multo magis, aut æquè repugnabit priuatio amoris, & amor.

82 Contra quartò, priuatio est carentia formæ in subiecto capaci; sed pro priori signo naturæ non est in subiecto capacitas formæ, si pro eo signo datur priuatio. Ergo non datur pro priori signo priuatio formæ recipiendæ pro posteriori. Minor probatur exinde, quod neque iuxta Aduersarios possint coexistere pro eodem signo forma, & priuatio, siue signum sit prius, siue posterius. Confirmatur, repugnat priuationem coexistere pro posteriori cum forma, Ergo & repugnat existere pro priori ad illam. Nihil enim potest existere in priori signo naturæ, quod non existat in instanti reali, & proinde in posteriori signo, per quod constituitur instans reale. Contra quintò, Si pro primo instanti reali, introducit forma, existit priuatio in priori signo naturæ, id etiam eueniet pro reliquis instantibus. Etenim vt in primo instanti pro priori naturæ non intelligitur forma in materia; sic neque in secundo instanti pro priori naturæ. Et quidem si pro primo instanti censet à te dici sine absurdo, verificari de eadem forma non esse, & esse, censet idem, necesse est, pro secundo, & sequentibus. Vt si diceres, posse in vno instanti componi assensum & dissensum, amorem, & odium obiecti eiusdem, neutiquam negares consociari posse multis aliis. Instabis, dici à nobis, priuationem principium generatiuæ mutationis pro primo instanti, quin idem de sequentibus asseramus. Respondetur ita esse, quia nimirum in primo solum instanti dicitur materiam se habere aliter ac antea, & licet in sequentibus dicatur esse mutatam, sumitur denominatio à præterita mutatione, vt Caius dicitur filius Petri in omnibus instantibus, denominatione sumpta à præterita generatione. Contra sextò, ea præcedunt pro priori signo naturæ ad formam, quæ sunt eius causæ, vel requiruntur vt conditio

ad causandam formam. Sed priuatio non est causa formæ, neque conditio ad eam causandam, cum in formam non influat physicè, neque necessaria sit, vt agens extrinsecum, & materia causent formam. Quamuis autem priuatio sit principium compositi naturalis in fieri per generatiuam mutationem, quando actu non existit, id prouenit exinde, quod non est principium per modum influentis, sed termini, à quo præexistentis. Quare si priuatio eo titulo præcederet pro signo naturæ ad formam, quod est causa illius, aut conditio, deberet sequi forma, & non sequi pro signo posteriori naturæ; sequi quidem, vt supponitur, non sequi, quia alioqui forma si non eo instanti, saltem sequenti inferret ablationem priuationis, quæ fuit causa, aut conditio ad ipsam formam; imò vt existens pro primo instanti exigeret ablationem pro succedenti. Est verò prorsus incredibile, vt id, quod dependenter ab alio vt causa, aut conditione accipit existentiam, postulet defectum illius. Contra septimò, non magis existit causa in posteriori naturæ signo, cui responderet existentia effectus, quàm hic existat in eo, cui responderet existentia causæ. Sed in signo effectus non datur carentia causæ. Ergo in signo causæ non dabitur carentia effectus. Consequentia liquet. Probatio Minoris petenda est ex rationibus, quibus suaderi solet causam non existentem non posse operari physicè; quod adeo manifestum fuit S. Gregorio Thaumaturgo, vel S. Maximo Martyri in disputatione de Anima ad Tatianum, vt scripserit, *Nisi forte quis ita insanat, vt id, quod non est, eius, quod est, causam esse affirmet* &c. Maior non potest negari, nam non est potior ratio, vt causæ respondeat signum etiam effectus, quàm huic signum causæ. Contra octauo, filij diuini non datur carentia in originis signo, quo Pater æternus est prior in quo. Ergo nec formæ dabitur carentia in materiæ signo, quo materia est prior à quo. Potest etiam desumi argumentum ex formalitate, quæ sit ratione prior respectu alterius, vt ex rationalitate respectu risibilitatis; nam pro signo, quo concipitur rationalitas, abstrahitur tantum à risibilitate, & huius non concipitur carentia.

83 Contra Nonò, si priuatio formæ est in signo priori ad formam, existet pro eodem signo priuatio formæ, & ipsa forma nouiter introducta. Quandoquidem pro priori signo intelligitur introductio formæ nouæ, cum sit causa expulsionis formæ antiquæ; omnis autem causa antecedit pro signo priori effectum. Neque euades vim argumenti, si dicas in vno instanti reali plura esse signa naturæ, atque adeò in vno signo intelligi priuationem formæ introducendæ, in alio introductionem, in alio denique expulsionem formæ antiquæ. Etenim debet aliud signum superaddi, in quo intelligatur materia indifferens ad habendam priuationem formæ ignis, vel ligni v.g. quod signum est idem cū signo indifferentiæ ad habendam formam ignis vel ligni: cum hoc autem superaddito signo est impossibile in eodem instanti reali signum subsequutum priuationis formæ introducendæ adiunctum signo introductionis. Confirmatur, tum quia priuatio formæ ignis introductæ expellitur per huius formæ introductionem. Ergo illa priuatio non existit pro signo priori ad introductam formam, sed abstrahitur ab illa, & ab illius expulsionem. Tum quia quando forma ignis expellit formam ligni, prima forma præcedit pro priori expulsionem, seu priuationem secundæ. Ergo vel pro eo priori signo existit carentia priuationis

formæ ligni (quæ carentia priuationis est ipsa forma ligni) ac propterea existet pro eodem signo duplex forma , vel pro eo priori signo existet non carentia priuationis formæ ligni (quæ non carentia est ipsa priuatio formæ ligni) ac proinde existet pro eodem signo priuationes formæ ignis , & ligni . Si ergo ne in has absurditates incidatur, dicendum est, pro eo priori signo , neque expulsionem formæ ligni , neque carentiam expulsionis, sed præcisionem ab vtraque intelligi, & dari absolutè in illo instanti expulsionem , carentiamque formæ ligni ; ita pariter dicendum erit non intelligi pro priori priuationem , neque carentiam priuationis formæ introducenda , sed abstractionem à priuatione , & carentia priuationis; etsi simpliciter detur in tali instanti forma introducta , & carentia priuationis.

83

Sed obiicis, materia pro priori naturæ non habet formam , quia pro illo priori forma non est causa sui, neque conditio , vt causetur. Ergo pro illo priori habet formæ carentiam : quæ carentia, cum sit in subiecto capaci, erit vtique priuatio. Respondeo , materiam pro illo priori neque habere formam, neque carentiam formæ; sed præcisionem , vel fundamentum præcisionis ab existentia formæ , & à carentia formæ : quæ præcisio est quid medium inter vtramque , consistitque in eo, quòd neque forma, neque carentia formæ causent ipsam formam , aut sint ad eam conditio sine qua non : sicut præcisio à materia, ceterisque causis, & conditionibus in posteriori signo consistit in hoc, quòd neque à se ipsis, neque à sui carentia causentur. Vrges, si Materia in instanti reali non possidet formam , enuntiabitur rectè habere carentiam illius pro eo instanti. Ergo si ipsamet in priori signo non ornetur forma, dicetur æquè benè habere pro eo priori carentiam formæ. Respondeo, materiam non habere formam in instanti reali esse formalissimè habere carentiam formæ pro illo instanti : non enim datur medium inter non habere realiter absolutè formam & carere realiter absolutè forma. At in priori signo dari medium, scilicet præcisionem, vel fundamentum præcisionis à carètia, & à forma. Quare non habere pro priori signo non accipiendum est negatiuè, sed præcisiuè quo pacto accipi non potest pro instanti reali. Sicut de me, qui hæc scribo, negari simpliciter nequit, quod sim Religiosus Societatis hoc in instanti reali; quamuis pro priori signo ad scriptionem detur, vel fundetur præcisio ab statu Religioso, & ab eius carentia, eo quòd neque status hic, neque ipsius carentia sit causa, aut conditio, sine qua non ad scriptionem. Vrges rursus; priuatio, & forma non opponuntur contradictoriè immediatè. Ergo saltem diuinitus possunt simul coniungi in eodem subiecto. Pessima illatio; nam amor, & odium, assensus, & dissensus eiusdem obiecti in eadem voluntate non opponuntur contradictoriè immediatè; & tamen nequeunt diuinitus esse simul. Ad Antecedens dico, priuationem respectu subiecti capaci, & formam opponi contradictoriè immediatè, quia non datur mediū inter vtramque v.g. inter cæcitatem, & visum non datur medium respectu hominis; neq; cæcitas auferri potest nisi per visum neq; visus nisi per cæcitatem; & de homine verificari debet aut cæcitas, aut visus. Quare sicut carètia opponitur immediatè contradictoriè cū re, cuius est carentia, ita priuatio cum forma, cuius est priuatio. Fateor nihilominus, si priuatio & forma sumantur respectu

subiecti incapaci, non opponi contradictoriè immediatè, quia inter ipsas mediat negatio, v.g. inter cæcitatem, & visum datur medium in Angelo, qui neque est cæcus; seu priuatus visu, neque est videns, seu affectus forma visua.

Obiicis secundò, formæ priuatio competit materiæ in aliquo instanti reali. Sed non in alio, quàm in eo, in quo introducit forma, & in priori signo eius instantis. Ergo in eodem instanti reali coexistunt priuatio, & forma pro diuersis signis. Probat Minor quoad primam partem, quia in instanti antecedenti introductionem formæ non est materia subiectum dispositum, & aptum; secus verò in instanti, in quo introducit forma. Ergo in hoc solo competit materiæ priuatio, quæ est carentia formæ in subiecto apto nato. Probat quoad secundam partem eadem Minor, quia non in priori, sed in posteriori signo instantis realis introducit forma. Ergo huius priuatio competi è contrario materiæ non in posteriori signo, sed in priori. Nego Minorem quoad vtramque partem; atque adeò dico, priuationem conuenite materiæ in instanti præuio ad possessionem formæ, & conuenite non posse in signo priori eius instantis, quo possidet formam. Audi S. Damascenum in Physica cap. 2. *Ortus rerum naturalium tria prima principia sunt forma, priuatio, & materia. Verum forma quidem, & materia principia per se intelliguntur, quia materia forma subiicitur, neque ei aduersatur, eoque etiam nomine accedentem eam sustinet, imò vt rectius loquar, eam appetit. At priuatio, cum forma aduersetur, atque ita comparata sit, vt cum ea societatem coire nequeat, accedente ea discedit. Ac proinde priuatio ex accidenti dumtaxat principium esse intelligitur, vt que tantummodo generationem antecedat. Neque enim sublata priuatione generatio esset, quandoquidem id, quod oritur, ex eo, quod non eiusmodi erat, verum esse aptum erat, oritur. Quòd si priuatio non ex accidenti, sed per se principium esset subiectum perfectio per ipsius abiectiōnem interiret, si quidem esse ipsi simul cum priuatione esset; materia quippe forme priuata esset.* Hæc S. Damascenus, quibus nihil aptius, aut ad rem, aut ad elucidandum sensum Aristotelis in lib. 1. Physicorum cap. 7. 8. & 9. Neque obstat, in instanti præuio materiam non esse subiectum dispositum & aptum si est in possessione alterius formæ; nam aptitudo subiecti requisita ad priuationem, satis est, si sit remota in sensu composito priuationis, & proxima in sensu diuiso; seu satis est ad priuationem, quòd subiectum, cui competit, sit secundum se, & absolutè aptum naturaliter habere formam remoto impedimento alterius formæ, accidentibusque dispositionibus eius formæ, qua est priuatum.

Obiicis tertio, pro eodem instanti reali existit forma, & eius expulsio vi alterius formæ contrariæ, nam forma expellitur in instanti, in quo existit, & non in eo, in quo non existit, neque potest altera contraria pugnare cum ipsa nisi vt existente. Ergo similiter pro eodem instanti existet priuatio formæ, & eius introductio. Sed caue, ne sic arguens contendas latentem, in primo instanti transubstantiationis sacramentalis dari simul substantiam panis, quæ destruitur, & corpus Dominicum, quod introducit, vt peracutè odoratur Auerſa q. 10. Philosophiæ sect. 6. omnino videndus. Caue etiam, ne pariter contendas, dum vnum corpus detulbat

84

85

deturbat aliud è loco, ad quem se mouet, existere simul vtrumque in eodem loco, & dum gratia habitualis expellit peccatum lethale, aut è conuerso, confociari simul vtrumque in anima, quod admissum quidem fuit à Lorca tomo 2. in 1.2. disp. 40. conclus. 3. & 2.2. disp. 12. in Appendice ex num. 17. sed reiicitur, & exagitur à posterioribus Theologis Suario, Turiano, Ripalda, Ouiedo, & aliis in tract. de iustificatione. Quapropter respondendum est breuiter negando Antecedens, & dicendo primum esse formæ introductæ esse primum non esse expulsæ: ac proinde in eodem instanti expelli; non quidem in quo existit esse ipsius; formæ neque in quo non existit non esse; sed in quo existit primum non esse subsequens pro posteriori naturæ ad primum esse introductæ formæ contrariæ ob impossibilitatem vtriusque formæ; & non quia inter se pugnant more militum.

86

Obiicies quartò, voluntas creata in eo instanti realiter; in quo liberè operatur, est indeterminata pro priori signo, & determinata pro posteriori: neque enim est indeterminata in vno instanti reali, & determinata in alio, neque item est in determinata, & determinata in eodem signo eiusdem instantis realis; quare erit determinata in posteriori signo & indeterminata in priori. Ergo si in eodem instanti reali pro diuersis signis componi possunt carentia determinationis, & determinatio respectu voluntatis creatæ, sequitur, componi posse carentiam formæ, & ipsam formam. Respondeo cum Meratio. disp. 50 de Angelis sect. 1. in fine, indeterminatorem voluntatis creatæ in instanti, in quo liberè operatur amorem v.g. non esse carentiam determinationis existentis pro posteriori signo, consistentisque in amore; sed esse carentiam principij determinantis ad amorem, quæ carentia existit realiter pro signo tã priori quã posteriori licet in hoc nõ intelligatur, sed in priori, in quo intelligitur ea, quæ sunt causa, aut conditio ad liberè operandum amorem: sicut in posteriori intelligitur libertatis effectus, qui est determinatio consistens in amore, & qui non intelligitur in priori, quin eius carentia existat realiter pro eo signo. Vnde indeterminatio, & determinatio, quæ dantur in voluntate creatæ pro instanti reali, pro quo liberè operatur amorem, non se habent tanquam carentia, & forma oppositæ. Ex quo facile est respondere in forma ad argumentum.

SECTIO VIII.

Aneductio forma Empyreæ prodierit ex huius priuatione præexistentem ante materia Empyreæ creationem?

87

Difficultati huic ansam dedit P. Suarez disp. 15. Metaphisicæ sect. 3. n. 5. vbi præbens discrimen, cur in prima productione forma ignis fuerit educta, non sic cælestis, fatur in hunc modum: *Materia ignis ita est prior, ut ex vi actionis, per quam creatur, posset esse sub priuatione forma ignis. Et hoc modo non solum materia, sed materia, ut in potentia dicitur esse prior naturæ, non quia in re prius habeat priuationem annexam; sed quia ex vi actionis, per quam creatur, non caret priuatione, sed necessaria est alio actio, qua informetur, qua potest habere veram rationem eductionis. Materia autem calis eadem actione, qua creatur, informatur; & licet*

*secundum propriam rationem causandi, dicatur prior naturæ tamen ut existens in potentia, & aliquo modo sub priuatione nullomodo dicitur materia prior, & ideo non habet eam prioritatem naturæ, quæ ad eductionem forma necessaria existit. Huc vsque ille, qui longè fuit, ut putaret, quod nonnulli affingunt ipsis nempe primum formarum elementarium eductionem coexistisse earum in materia priuationi. Expendantur illa verba, Non quia in re prius habeat priuationem annexam. Leganturque scripta ab ipso tum disp. 19. Metaphisicæ sect. 9. n. 8. tum tomo 3. de Gratia lib. 7. cap. 19. n. 3. & sequentibus. Nemo tamen oculatus erit, qui neget, asserti à Suario formas elementares præ cælestibus productas fuisse aliquo modo ex priuatione sui. Et de cælestibus iam antea fuerat inficiatus in illa disp. 15. sect. 2. n. 17. inquit, *Materia calis, licet sit potentia ad suam formam, postulat ex natura sua, ut non sit in potentia ad illam, quia hoc esse in potentia includit, priuationem.* Si ergo per hunc Doctorem materia ignis fuit in potentia ad primæuam productionem formæ igneæ, habuit priuationem eius inclusam. Quod de materia elementari indicauit Suarius, expressit clarè de ipsa, & cælesti Raphael Auerla q. 10. Philosophiæ sect. 3. & ante ipsum Recentior quidam ex nostris in manus scriptis excultissimis, quos anteiuit litteratissimus vir Martinus Aluiz, quondam ex societate, postea Augustinianus, & Primarius complutensis, tam in S. Thomæ, quam in Scoti cathedra disp. 9. Physicorum q. 1. dum in Collegio nostro Palentino anno Domini 1595. dictaret Philosophiam.*

88

Ex antiquis fauere videntur Aristoteles, S. Cyrillus Alexandrinus, S. Thomas & Scotus; dum primus lib. 1. Physicorum sæpe profert absolutè, priuationem esse principium necessarium generationis compositi cuiusuis. Sed de Aristotele infra. Secundus lib. 2. contra Iulianum ait, *Quomodo dicitur alienum à vicissitudinibus, materialibus, & conuersionibus calum, quod factum est; nam si omnino factum est, usque & motum est. Id conuerti est, ac mutari; & quodammodo præcessit priuatio, quia aliquando nõ erat. Nam ei, quod ex nihilo factum est, ipsum vocari ad natiuitatem, & produci, mutatio, & conuersio est.* Eadem fermè habet Procopius, Gazeus in c. 1. Genes. v. 26. Tertius q. 3. de potentia art. 14. ad 7. pro parte negatiua inquit, *Potest dici, sicut & Auerenna dicit, quod non esse precedat esse rei, non duratione, sed natura, quia videlicet, si ipsa sibi relinqueretur, nihil esset.* In quibus verbis sermonem habet de creatura, quæ per accidens produceretur ab æterno. Vnde inferri potest, ergo si penes S. Thomam negatio præcederet creaturam productam ab æterno quatenus creatura, sibi relicta, nihil esset, præcedet etiam creatio formæ cælestis ipsam formam cælestem productam simul cum materia, quatenus hæc maneret priuata cælesti forma si Deus in ipsa non produxisset in primo instanti formam, cuius est capax. In eundem sensum potest trahi idem S. Doctor dum in 3. dist. 13. q. 1. art. 1. ad 2. scribit, *Gratia est facere Deo similem, nec oportet, ut de dissimili faciat similem, sed de non simili similem; nec ita quod semper negatio similitudinis similitudinem tempore precedat, sed naturæ sicut potentia est ante actum, sicut sola præcedit lucem.* Neque enim putandum est, Angelicum Præceptorem voluisse, negationem similitudinis cum Deo consistentis in gratia habituali, de qua ibi loquitur, coexistere simul pro eodem instanti reali cum gratia. Sic etiam 3. p. q. 34. art. 1. in corpore docet Christum in primo instanti

instanti suæ conceptionis, factum esse sanctum ex non sancto secundum hominem, non quidem priuatiuè, et scilicet aliquando fuerit homo, & non sanctus; sed negatiuè, quia scilicet quando fuit homo non habuit sanctitatem humanam. Quartus in 2. distinct. 1. q. 2. n. 3. v. Respondeo ait, Alio modo prius naturâ dicitur unum esse alio, quasi priuatiuè, quod scilicet non inest ei, cui dicitur primo conuenire; sed inesse ei, nisi per aliud impediretur. Sicut si dicatur in materia prius naturaliter esse priuatio, quam forma; non quidè quod ista duo sint simul in materia; ita quod priuatio prius in sit, qua forma, sed priuatio pro tanto potest dici prior natura, & prius naturâ in materia quam forma, quia priuatio semper inesset materia, nisi ab aliquo agente reciperet formam: ita quod ad habendum priuationem sufficit sola materia cum priuatione, vel negatione causa extrinseca; ad habendum autem formam requiritur causa extrinseca. Neque tamen priuatio est de ratione materiae, sicut neque forma, neque amba sunt simul in materia. Non ab similia tradit in q. 3. n. 19. vers. Hic dico & applaudit Dionysius Cisterciensis in 2. di. 1. q. 4. art. ac conclus. 2.

89

Pro difficultatis intelligentia adnotandum est, priuationem posse cogitari sub ratione tantum carentiæ, & sub ratione priuationis vt talis. Si sub prima ratione, non videtur negari posse eam fuisse principium generationis formæ Empyreæ, cū hæc prodierit ex non esse sui, quod non esse est ipsa carentia. Si hinc suboriatur dubium, cur generationis secundum se præcisè sumptæ non dicatur vulgò principium carentiæ negatiua formæ: Deponet illud, qui animaduertit, non dari respectu carentiæ negatiuæ subiectum, quod transeat ab illa, vt à termino à quo ad formam vt ad terminum ad quem. Neque ad generationem formæ ab æterno, si possibile, sit negatiuam carentiam formæ fore necessariam ex communi sensu: neque item processum à negatiua carentia rei ad esse rei incompetere solis agentibus creatis naturalibus in suis operationibus, aut solis compositis corporis in sui constitutione, vt patet in processu Angeli à negatiua carentia sui: nam Deus, à quo fit Angelus, est agens increatum, & ipse Angelus non est compositum substantiale corporeum. Philosophos autem, dum carentiam priuatiuam præ negatiua assignant principium generationis, attendisse tantum ad id, quod singulariter est proprium generationis ortæ ab agentibus creatis naturalibus, & terminatæ ad compositum substantiale corporeum. Vnde generatio secundum se sumpta, consistit adæquatè in entitate actionis exigentis essentialiter se ipsa causam producentem materiam vt subiectum, ac formam vt terminum productum, quin petat huius carentiam antecedentem negatiuam. Iam verò, si consideretur priuatio sub ratione talis, & vt distincta à mera carentia, qua sub consideratione consistit difficultatis punctum, asserimus, fuisse etiam principium. Sed antequam probationem nostram adducamus, vocanda est ad lydium lapidem alia, qua vtitur Modernus laudatus in num. 87. Et inter eam examinandam, & nostram proponendam, obfirmandamque dicemus non pauca de principiis entis naturalis tam in fieri, quam in facto esse, prout de illis loquitur Aristoteles lib. 1. Physicorum vtraque enim probatio hoc exposcet.

Disentitur, & reprobatur singulare quoddam argumentum pro parte affirmatiua.

Ergo Recentior ille discurret sic: Priuatio ideo 90
 censetur principium generationis mutatiuæ, quia eius ratione formam desiderat materia. Vnde priuatio vulgò dicitur causa appetitus colligiturque Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 4. textu 81. De quo axiomate longum sermonem habet Bartholomæus Amicus tract. 5. Physicorum q. 7. dub. 6. & concludit, priuationem esse principium appetitus, licet non sit vera causa, sed occasionalis, seu conditio sine qua non. Tunc ultra: sed materia in primo instanti suæ productionis desiderauit formam Empyream, indeterminatè saltem ratione priuationis. Ergo priuatio fuit principium generationis formæ Empyreæ. Suadet Minorem. Materia desiderauit formam Empyream ob carentiam antecedentem illius. Sed ea carentia esset priuatio, si ipsi coexisteret materia. Ergo desiderauit formam Empyream ratione priuationis.

91

Sed in primis licet hoc argumentum conuinceret, materiam desiderasse formam ob carentiam antecedentem, non exinde coget fieri, desiderasse eam ratione carentiæ, quæ esset priuatio. Etenim illam carentiam fore priuationem, si ipsi coexisteret materia, non facit esse priuationem, quando non coexistit. Ita dicent, qui cum Arriaga disp. 2. Physicorum sect. 1. 2. negationem, & priuationem nõ distinguunt ex parte recti, seu ex parte carentiæ. Qui verò cum Suariorum disp. 54. Metaphysicæ sect. 5. n. 7. distinguunt, dicent, carentiam, quæ fuit de facto ante productionem materiæ, & formæ, fore diuersam ab ea, quæ coexisteret materiæ. Deinde percrutari oportet Maiorem, & Minorem propositionem primi syllogismi. Ideo Recentior ille putat, priuationem formæ introducendæ esse præ forma antecedente principium generationis mutatiuæ, quia materia formam introducendam experit magis, quam priorè si sit magis disposita ad illam, quam ad hanc. Ista autem maior exigentia fundatur in priuatione formæ introducendæ, & non in forma præexistente. Verum vt priuatio sit præ forma antecedente principium, necesse non est ad hos confugere Labyrinthos, cum regis alia sint ob oculos via. Aristoteles non recensuit formam præexistentem inter prima principia, quia cum ex errore putarit, mundum fuisse ab æterno productum, perueniri non posse ad vllam formam, quæ esset prima, persuasum habuit. Nos nõ recensemus, quia generatio mutatiua vitalis præcisè non requirit formam præexistentem destrui, neque præcessisse formam aliquam. Si dicatur, priuationem esse ex forma tantquam ex termino à quo, & tamen esse primū, principium Responderetur, hinc vt in summū haberi priuationem non esse primum principium, quādo in materia reproduceretur forma, ex cuius destructione priuatio resultasset, & non negatio. Rursus insisto etiam casu non esset priuatio ex forma in eodem genere, in quo est generatio formæ ex priuatione, cum hæc non constitueretur per formam; generatio autem formæ vt mutatiua constitueretur ex priuatione: & cum forma sit ex priuatione vt termino à quo priuatiuo; at ex forma, vt ex positiuo, esset priuatio. Et præterea priuatio siquidem careat esse non propriè dicitur esse ex alio. Improbandum non esset, qui asseret, sub priuatione comprehensam ab Aristotele formam præexistentem, vt pote quæ est fundamentalis priuatio formæ aduenientis; proindeque

indeque tum ipsam priuationem formalem integrare vnum principium.

92

Quicquid de hoc sit, dictis non contrariamur, dum formam præexistentem ex alia parte adstruimus principium generationis conuersiua, eo quod ad denominationem actionis vt conuersiua requiratur transitus ex vna forma ad aliam: non ita quidem vt actio conuersiua exigat specificatiuè formam præexistentem, neque ita vt illam connotet extrinsece. Ergo ita vt ex illa per modum termini, à quo constituatur denominatio actionis vt conuersiua. Et ob similem rationem generatio mutatiua, vt talis, habet pro principio priuationem. Cum enim denominatio generationis mutatiua non consistat in sola entitate generationis, siquidem hæc secundum se potuisset existere sine ea denominatione, si non præcessisset priuatio; neque item consistat in sola priuatione, vt constat, sequitur, consistere in vtraque apud me, qui denominationes intrinsecas non expedito per connotata extrinseca: proindeque priuationem esse principium intrinsecum generationis mutatiua vitalis; quæ est aggregatum non physicum, sed morale, coalescens ex positiuo & priuatio; sicut aggregatum hominis cæci. Nec solum generatio vt mutatiua constituitur ex priuatione, sed etiam ipsum in facto esse compositum substantiale vt mutatum, saltem pro primo instanti. Neque obstat, quod obiicit Quiædus controuerf. 1. Physicorum puncto 2. num. 2. & 16. nempe compositum esse destructiuum formaliter priuationis, ideoque non posse hanc esse principium, irius vlla ratione, nihil enim potest esse principium sui non esse. Non, inquam; obstat; nam instatur in generatione vt mutatiua, quæ destruit formaliter priuationem, ex qua constituitur. Sed quia constituitur ex ipsa, non vt existente, sed vt distincta, idcirco priuatio non est principium formaliter sui non esse. Idem dictum putetur de priuatione constituente compositum vt mutatum, quod vt tale non erit ens physicum adæquatè permanens. Nonnulli, qui sibi persuadent, Aristotelem non egisse de principiis entis naturalis in fieri: non enim fecit mentionem nisi entis naturalis, quo nomine sine distinctione prolato significatur absolutè ens naturale in facto esse; possent ex proximè dictis declarare, qua ratione priuatio sit principium omnis entis naturalis in facto esse, videlicet quatenus constituit ens naturale vt productum per mutationem; sariusque id esset, quàm dicere, priuationem non esse principium in vilo composito positiuo adæquato, sed in positiuo inadæquato v. g. in hoc *Petrus non Musicus*; & Aristotelem solummodò voluisse præscribere tria principia, quorum duo, nempe materia, & forma constituent adæquatè aliqua composita naturalia; aliud verò, nempe priuatio constituat partialiter reliqua. Mirabar, expositionem hanc mentis Aristotelicæ prodiisse ab hominibus, qui Philosophum legerunt. Vbinam namque ille in toto libro primo insinuauit talem mentem? Et vbinam non curat manifestare materiã, formã, & priuationem principia esse entis eiusdem? Et hoc quidem est ens constans ex natura, nisi ipsi alios, quàm nos Aristotelicos Physicorum libros naçi sint. At homo vt non musicus non est ens constans ex natura: Quod si Philosophus sollicitus fuit, vt declararet principia hominis vt non musici tanquã entis naturalis, cur tam incuriosus circa principia hominis vt musici, vt fabri, & vt militis, nec non circa prin-

cipia ignis vt calidi, aquæ vt frigida? Iam id, quod dicunt de alto silentio Aristotelis, quantum ad ens naturale in fieri reprehenditur ab aliis iunioribus; quia cum Arist. c. 7. textu 67. & 70. doceat principia, tum duo, tum tria dici posse: exprimit eo ipso ens naturale in facto esse, duoque eius principia & ens naturale in fieri, triaque eius principia, idest, materiã, formã, ac priuationem. Sed iuniores isti non penetrarunt sensum Aristotelis, qui si materia, & priuatio sumantur, quatenus subiecto vnum sunt, ait efficere cum forma duo tantum principia, si verò quatenus sunt specie duo, inquit efficere tria cum eadem. Et hæc est explanatio à nostris Conimbricensib. tradita, & à S. Damasc. c. 2. ac 3. phys.

Vterius (vt reuertar ad argumentum superius) quæritur in seipso nodus, dum maior exigentia formæ introducendæ, quàm præexistentis fundatur in priuatione illius. Non enim fundatur nisi in dispositionibus ad formam introducendam; quæ cum plures sint, prævalent dispositionibus præexistentis. Et vt integrum iudicium feramus de Maiori propositione, si priuatio esset principium, quia illius ratione formam desiderat materia; id alicubi insinuatū fuisset ab Arist. imò non dixisset lib. 1. Phys. c. 6. textu 66. priuationem esse per accidens ad ens naturale; siquidem materiæ exigentia non se habet nisi per se ad formam magis appetitam. Ideò verò ab Arist. & à S. Damasc. c. 2. ac 3. Physic. dicta est requiri ex accidenti priuatio, quia esto constituat generationem mutatiuam vt talem, atq; adeò respectu illius sit principium per se; non tamen constituit intrinsecè ens naturale, seu compositum in facto esse secundum se (quod coalescit permanenter ex materia, & forma solum) quare respectu entis naturalis est principium per accidens, extrinsecè vt priuatio. Fas sit nomine principij insignire id, quod extrinsecum est; nam principium, vt à Philosopho usurpatur lib. 1. Physic. sumitur tantum pro intrinsecò, ac constitutiuo, alioqui curè processisset non cõputando inter generationis, & entis naturalis principia causam efficientem, finalè, atq; exemplarem. Dices, ergo dispositiones ad formam introducendã erunt non minus principium, quàm priuatio. Respondetur, si in maiori exigentia ratione priuationis fundatur hanc esse principium, inferri consequentiùs contra te, principis accensendas dispositiones. Nos idcirco non annumeramus principis intrinsecis entis naturalis, quia non sunt natura, qualia debent esse entis naturalis principia, de quibus fatur Aristot. & quia sunt proprietates, vel cõplementa naturarũ, & quia saltem diuinitus potest ens naturale existere constitutũ sine eis. Neq; rursus cõputamus inter principia intrinseca generationis mutatiua, quia ex illis, vt ex termino à quo non constituitur. Quo ad axioma: *priuatio est causa appetitus*, dico, sumi latè priuationem pro carentia confestim explicandã; & causã etiam sumi latè pro principio. Vt omittã intelligi debere axioma de appetitu formæ adquirendæ generatione mutatiua facta in tẽpore. Vt item omittam, rectã, sartamque seruari veritatè proloquij si priuatio quando datur, sit principium appetitus, licet hic aliàs possit dari sine illa.

Transeo ad minorè propositionem, quam negaret Arriaga cum disp. 2. Physic. n. 41. excludat à materia quæ miraculosè non priuetur omni forma, appetitum desiderij. Sed iniquè reiciere appetitum desiderij erga formas indeterminatè, probaui in sect. 2. exercit. proxima. Ex dictis ibi infertur, materiæ in primo instanti productionis non esse negandum appetitum desiderij erga formã Emphyream obten-

93

94

tam pro posteriori sino illius instāis. Nihilominus displicet mihi Minor ea propositio, quatenus ita-
tuit, præfatum appetitum desiderij prouenisse ra-
tione priuationis. Non enim prouenit nisi ratio-
ne carentiæ præcisiuæ habentis se, vel consideratæ
à nobis pro quodam priori signo, vt explicui in
sektione præcitata. Permissio tamen, prouenisse ra-
tione carentiæ antecedentis productionem mate-
riæ, adhuc illa carentia non esset priuatio; neque
forma Empyrea traheret ortum ex non esse sui
priuatio, sed negatio, vt iam atrigi initio n. 91.

95

Inquies, nisi recurratur ad carentiam anteceden-
tem, quæ vel priuatiua sit, vel negatiua, non pos-
se percipi appetitum desiderij erga formam pos-
sibilem à materia in primo instanti suæ productio-
nis. Respondeo, vt percipiatur appetitus deside-
rij, satis esse, si pro aliquo signo detur carentia
præcisiua formæ declarata in n. 83. Finge pro-
ductam ab æterno materiam, simulque vestitam
substantiali forma; tunc concipies in materia
pro priori signo naturæ exigentiam formæ, quæ
si negaretur materiæ, fieret ipsi violentia: pro-
indeque concipies appetitum desiderij ob solam
carentiam præcisiuam formæ habentem se vel
consideratam pro illo signo; non enim tunc re-
currere est ad carentiam antecedentem, quæ vel
priuatiua sit, vel negatiua. Extituram autem ca-
rentiam formæ si materia, & forma productæ non
fuisent ab æterno, non facit, antecessisse actu ex
nostro etiam modo concipiendi: sed antecessu-
ram in illo casu; nec facit, carentiam fuisse
principium formæ generatæ ab æterno in posi-
tione fictitia, sed futuram. In quo passus est
æquiuocationem Auerſa supra. v. *Adhuc tamen*,
dum vult, priuationem fore principium respectu
etiam generationis, quæ fieret ab æterno.

96

Redarguitur item Auerſa, tum quia quod ex-
titura esset carentia formæ, nisi hæc conseruaretur,
non sufficeret, vt illa haberet se tanquam
principium ad conseruationem huius. Ergo ne-
que sufficeret in prima productione siue æterna,
siue temporali. Tum quia formæ priuatio, quæ
daretur, ni produceretur forma, impeditur à
priori per ipsam formam. Ergo ea priuatio non
est principium formæ, siquidem principium non
debeat esse posterius principiatio, sed potius prius.
Tum denique quia agitur de priuatione vt gene-
rationis principio per modum termini, à quo, seu
ex quo præcedente transeat materia ad formam;
non autem agitur de priuatione vt termino im-
pedito, ad quem transiret materia, seu qui seque-
retur, si forma de esset, vi cuius impeditur. Hæc
namque consideratio aliena valde est à ratione
principij. Et declaratur exemplo, non enim dice-
tur, fieri ex paupere diues ille homo, qui cum an-
tea non esset expertus paupertatem, seu non ha-
buisset carentiam diuitiarum, his acceptis præser-
uaretur ab inopia. S. Thomas, & Scotus, quibus
insistunt Auerſa, & Neothericus assecla, impu-
gnatum discutendi modum insinuant non leui-
ter; nisi S. Thomam quis interpreteretur ex dicen-
dis in fine sektionis.

*Securius argumentum pro affirma-
tiua parte.*

97

Forma Empyrea producta fuit in materia ex
non esse sui in ipsa materia; capit enim esse
in hac, cum antea neque in se, neque in ea fuis-
set. Ergo producta fuit vt ex principio per mo-

dum termini à quo ex carentia sui habente se sub
ratione & conceptu priuationis, quia non esse
formæ in subiecto, quod aliunde sit talis formæ
naturaliter capax proximè, vel remotè, distin-
guitur sufficienter à carentia habente se sub ra-
tione, & conceptu puræ negationis, quæ quidem
nullum dicit respectum ad subiectum naturali-
ter capax. Gratis dicitur, carentiam priuatiuam
debere esse non esse formæ in subiecto, quod aliàs
existat realiter, & à parte rei; cum satis discrimi-
ninetur carentia priuatiua, à putè negatiua ex eo
quod hæc neque ad possibile subiectum, capax
saltem naturaliter, habeat respectum. Consideretur
diuersitas inter carentiam Angeli, & carentiam
formæ Empyreæ pro instanti immediatè an-
tecedenti instans primum creationis Angelorum,
& Empyreæ Cæli. Carentia Angeli non erat ca-
rentia rei in subiecto apto nato; secus carentia
formæ comparata ad materiam pro illo instanti
non existentem. Quando ergo in sequenti in-
stanti fuit producta forma in materia, iam existen-
te realiter, prodit ex hac carentia diuerso modo
ab eo, quo prodit Angelus ab alia; Modi autem
diuersitas in nullo alio potuit consistere, quàm
in eo, quod forma prodierit ex sua carentia vt
priuatiua, & Angelus ex sua vt negatiua.

Si quem inceserit dubitatio, qua ratione in
antecedenti instanti ad instans creationis materiæ
& formæ carentia huius sit priuatio; cum in eo
non detur subiectum ex cuius capacitate consti-
tuatur. Priuatio autem debeat constitui in recto
ex carentia, & in obliquo ex subiecti capacitate,
necnon ex forma, siquidem deficiat deficiente
quolibet ex his. Vel saltem priuatio debeat dice-
re intrinsecum, & essentialem ordinem ad subie-
cti existentis capacitatem, vt actio, & vnio ad
terminum, & extrema existentia. Eximet se hoc
scrupulo, si ex materia possibilis capacitate con-
stitui posse attenderit, vel ex intrinseco, & essen-
tiali ordine ad materiæ possibilis capacitatem; &
vno vel altero modo se habet, si carentia formæ
Empyreæ comparatur ad materiam, dum hæc erat
tantum possibilis notabitur in ea aliquid speciale
præ carentia eiusdem formæ comparata ad Ange-
lum. Illud autem speciale erit ratio priuationis.
Ego etiam meditabar, à capacitate materiæ iam
existentis refundi posse denominationem priua-
tiuæ in carentiam formæ tunc non existentem;
quemadmodum in priuationem, quæ euanescit in
instanti generatiuæ mutationis refunditur deno-
minatio principij, & quemadmodum denomina-
tio constitutiui horæ completæ refunditur in
instantia non existentia, quando hora completur.
Cui hoc arriserit, necesse est, dicere carentiam
formæ Empyreæ ante productionem materiæ ab-
straxisse à conceptu tam negationis, quam priua-
tionis, & adueniente materia accepisse rationem
priuationis ac principij generationis formæ Em-
pyreæ; non quidem vt existentem, sed vt destru-
ctam per ipsammet generationem. Priuatio ita-
que non vt existens, sed vt destructa constituit
denominationem generationis vt mutatiuæ, non
secus ac anni, non vt existentes, sed vt præteriti
constituunt denominationem hominis senis: non
secus etiam ac dies hesternus vt elapsus, & non
vt præsens, constituit denominationem hodie-
ni diei.

Erit, qui me contrarium putet S. Thomæ 3. con-
tra Gentes cap. 20. n. 3. vbi sic loquitur: *Quia
priuatio est negatio in substantia eius, quod substantia
potest*

98

99

potest inesse, manifestum est, quod cum hac forma, qua non implet totam materia potentiam, adiungitur priuatio forma; qua quidem adiungi non potest substantia, cuius forma implet totam potentiam materia. Dixerat antea potentiam totam materiae adimpleri à forma caelesti, & non ab elementari. Consonat Ferratiensis ibi. §. *ad euidenciam.* Sed reuera vterque tantum vult, materiae caelesti non fuisse adiunctam priuationem aliarum formarum à propria: quod & ego fateor, si materia hæc specie differat à sublunari. Permitto, sermonem vtrique esse de priuatione propriae formae; adhuc fauebit ex parte, quatenus prima elementarium formarum productio prodierit ex priuatione ipsarum. Erit alius, qui opponat, si ob nostram rationem forma Empyreici fuerit ex priuatione sui, materiam etiam eadem de causa fuisse ex priuatione sui in forma. Nego sequelam, quia carentia materiae, antequam ipsa, & forma produceretur, non fuit carentia formae in subiecto possibili naturaliter capaci. Si replicet, quod formae in definitione priuationis accipiendum esse laxè pro complemento quouis naturalis; nam si forma diuinitus fieret sine materia, diceretur habere huius priuationem. Diceretur, fateor, ab arguente; quod si deinceps aliis non dissonet, admitte, materiam produisse ex priuatione, & non præcisè ex carentia sui in forma. Re tamen vera absonat Bartholomæo Amico tract. 7. Physicorum q. 2. dub. 1. art. 3. n. 7. Nec vllus ait, rationalem animam, quando est separata à materia, habere strictam huius priuationem. Erit alter, qui obiiciat, si destrueretur pars aliqua materiae, carentia, quæ tunc daretur formae, non esset priuatio; & non alia de causa, nisi quia non esset carentia formae in subiecto capaci existente à parte rei. Diffiteor, priuationem non fore eam carentiam; nam subiectum possibile capax, & carentia cum eo comparata sufficeret ad priuationem.

Ex his omnibus infertur, nullam in tempore dari generationem formae siue substantialis, siue accidentalis in subiecto naturaliter capaci, quæ non sit mutatiua, cum nulla detur, per quam forma non producat dependentem à subiecto, & à priuatione præexistente ipsius etiam formae productæ. De formae generatione, quæ fieret ab æterno, iam dixi non semel, contentitque Amicus supra n. 8. non fore mutatiuam. Et exhibi dictis habetur non obscura discriminis ratio. Quapropter generatio formae facta ab æterno esset generatio præcisè, & secundum se, quatenus solummodò esset productio formae dependentem à subiecto; neque enim simul esset dependens à priuatione siue existente, siue præexistente. Idemque contingeret, si Deus per impossibile intelligeret, aut vellet ab æterno per aliquam intellectionem, aut volitionem distinctam realiter à se, & in se tanquam in causa materiali receptam, proindeque generatam. Ex quo casu impossibili insurgit non nemo contra Aristotelem requirentem ad mutationem, quod præcesserit priuatio ut terminus, à quo. Deus enim tunc mutaretur per intellectionem, aut volitionem siue præcedentia priuationis. Sed inefficaciter; nam etsi Deus tunc perficeretur, vel deprauaretur per intellectionem, aut volitionem, non tamen mutaretur, sumpta mutatione, seu motu pro actu entis in potentia prout in potentia passiuam priuatione antecedente formae, ad quam est mutatio, seu motus; neque Deus aliter se haberet, ac antea apparentius argui potest aduersus Aristotelem; nam cum ipse censerit, mundum productum esse ab æterno, processit

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

serit inconsequenter ad istum errorem, dum generationis cõpositi cuiusuis principium necessarium adstruxit priuationem; siquidem formas ab æterno generatas non potuerit præcedere, aut comitari priuatio. Chrylostomus Caberus tract. 1. Physicorum sect. disp. & dub. 1. n. 8. ait, Aristotelem designasse tantum principia corporis obnoxij generationi, & corruptioni, vel si designauit principia tam prædicti corporis, quam caelestis ingenerabilis, & incorruptibilis, accipiendum esse verbum illud *Omnia* in definitione principiorum entis naturalis, *qua nec ex se, nec ex aliis, sed omnia ex ipsis.* accipiendum, inquam, esse distributione accommodata, ita ut hoc ens naturale ex his principiis, & illud ex illis, & aliud ex aliis fiat. Verumtamen, ut omitam contortam valde esse interpretationem posteriorem; & priorem esse alienam à mente Philosophi, qui caelestia corpora posuit in numero entium naturalium, ut dicam in exercit. 9. ideoque debuit ea complecti, dum entium naturalium principia definiuit, manet adhuc in sua difficultas ad hominem contra Aristotelem tum quo ad corpora caelestia, tum quo ad sublunaria extantia ab æterno. Fortan Philosophus adstruxit priuationem principium necessarium generationis formae cuiusuis productæ in tempore: vel ideo asseruit, priuationem esse principium necessarium, quia nulla generatio determinatè assignari potest inter successiuas, quam non præcesserit formae priuatio. Si velis, Aristotelem inconsequenter se gessisse, ut notat Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 32. sect. 2. n. 7. nullius criminis reus apud me eris. Scio enim cum S. Hieronymo in epistola ad Theophylum de erroribus Ioannis Hierosolymitani, *Aliter se habere Apostolos, aliter reliquos tractatores; illos semper vera dicere; istos in quibusdam ut homines aberrare.*

De Angeli productione, quæ etiam ab æterno fieret, dicendum est, non fore ex negatiua Angeli carentia, ut colligitur ex superioribus, nam neque prioritate reali, neque rationis, aut naturæ præcederet absolute carentia negatiua. Licet verò ea productio esset creatiua, proindeque ex nihilo, non ideo deberet præsupponere producti Angeli carentiam negatiuam. Ut enim actio sit productio rei ex nihilo, satis est, quod *desit subiectum, resque producat nullo ipsius præexistente quod concuset quoquo modo existentiam.* Ita docemur ab Authore tractatus de oculo Mystico, aut Morali cap. 13. n. 3. iamque à multis est obseruatum, quod *Ex nihilo* in definitione creationis non aliud requirere, quam negationem, vel influxum physici subiectiui, vel subiecti præiij eo pacto, quo in sect. 5. declarauimus. Consule Hieronymum Falsolum 1. p. q. 46. art. 1. dubio vnico, vbi quid significet particula *Ex nihilo* in definitione creationis edisserit sat diffusè, nec minus doctè. Nihilominus Angelus conditus ab æterno respiceret carentiam negatiuam sui ut possibilem; is enim ordo ad non fuisse competeret ipsi connaturaliter. Imo etsi Angelus aliquis produceretur ab æterno ex connaturali sua exigentia; de quo in sect. 7. exercit. 12. adhuc respiceret absolute, & simpliciter carentiam negatiuam sui ut possibilem; attenda saltem potentia Dei absoluta, non secus ac Angeli nunc existentes producti in tempore, & connaturaliter duraturi in æternum respiciunt definitionem suæ existentiae ut possibilem diuinitus. Nulli namque enti finito, ac limitato repugnare

N

potest

potest essentialiter, quod non fuerit, aut quod postquam extitit, deperdat existentiam; quippe soli Deo sit essentialis, & semper fuisse, & nun-

quam deficere. De ordine creaturæ ad non esse agit strictim, & pulchrè Ægidius Romanus quodlibeto 5. quæst. 12.

EXERCITATIO SEPTIMA.

De unione substantiali inter materiam & formam Empyreï.

AD perfectam compositi Empyreï notitiam opus est, post tractationem de eius partibus, scilicet materia, & forma dicere nonnulla de unione substantiali, qua inter se copulantur.

SECTIO I.

An unio materiae, & formæ Empyreæ distinguatur ab utraque?

Affirmatiuè respondent nostri omnes scriptores, exceptis Valentia tomo 4. d. 1. q. 2. puncto 5. Petro Vuadingo d. proœmiali ad tractatum de Incarnatione, Martinono tomo 4. d. 5. de Incarnatione sect. 7. & 8. Inter negantes unionem distinctam referuntur Connimbricenses ab Albertino in primo principio Philosophico d. 4. de unione. q. 1. n. 4. Sed Connimbricenses 5. Physicorum cap. 2. q. 1. art. 3. (quod loci allegantur ab Albertino) solummodò conantur satisfacere argumentis, quibus Authores frequenter probant, totum non componi per entitatem distinctam à partibus, & unione; eaque quæstione non obscure indicant unionem deferre à partibus totius. Et cap. 9. q. 11. art. 13. v. *ut verò*, adstruunt expressè, unionem substantialem distinctam à materia, & forma; non quidem per modum causæ internæ mediæ ut ipsi explicant, art. 2. v. *si quis verò sciscitetur* In tract. etiam de Anima separata, d. 2. art. 1. defensant unionem distinctam inter corpus, & animam rationalem.

2 Subscribo communi Nostrorum asserto, quia nullum maius signum distinctionis, quam separabilitas vnus ab alio. Licet autem ex natura rei non possint separari materia, & forma Empyreï, queunt tamen de potentia Dei absoluta. Ergo à materia & forma: Empyreï distinguitur necessario nexus, per quem uniantur. Propono aliter idem argumentum: Materia, & forma Empyreï possunt realiter secungi, manere que simul existentes in eorum manera. Ergo actu coniungi, & uniri consistit in aliqua entitate mediâ ab ipsis distinctas. Nam *si alterum interminetur, alterum autem non, præfectò non idem sunt*, Iudice Philosopho lib. 7. Topicorum cap. 1. textu. 72.

3 Dices primò, Consistere in applicatione, ac penetratione materiae, & formæ hoc, quod est utramque actu coniungi, & uniri. Sed contrà primò, Ergo iam distinguitur unio ab illis; quandoquidem possunt simul existere materia, & forma, quin sint applicatæ, & penetratæ. Et semel admissa penetrationis, tanquam modi accidentalis distinctione à materia, ac forma, traheris inopinatò ad distinctionem unionis tanquam modi substantialis cum valeant materia, & forma esse penetratæ, & inuni-

ta substantialiter. Secundò, penetratio materiae, & formæ est quid accidentale. Ergo per eam nequit fieri vnum per se substantiale, cum enim per Aristotelem lib. 1. Physicorum cap. 6. textu 52. substantia nequeat ex non substantia esse, seu constare; Et cum tam essentialis sit vni per se unio, quam partes, & si hæc substantiales sint dum modò unio, non sit substantialis, vnum ex illa resultans erit accidentale. Tertio, anima rationalis cælos penetrans, non vnitur eis physicè. Quod si, ut forma uniat materiae, requiritur præter penetrationem, quod detur carentia alterius formæ penetratæ, sequitur, non posse diuinitus duas formas substantiales uniri eidem materiae; sequitur etiam casu, quod duo corpora diuinitus penetrarentur, neutrum informandum à sua forma substantiali. Ut omittam, ad unionem formæ accidentalis cum subiecto non requiri carentiam alterius formæ accidentalis penetratæ. Præterea potest Deus formam substantialem materialem creatione productam ponere in eodem loco, in quo est materia; quin huic uniat. De facto accidentia Eucharistica coexistunt eidem loco, cui corpus Christi est præsen, neque tamen informant Christi corpus, alioqui nullum ex illis existeret sine subiecto, eoque substantiali. Concilium autem Constantiense sessione 8. damnat hanc Vuiclephi propositionem, *Accidentia panis non manent sine subiecto in Eucharistia*. Quarto, verbum diuinum non minus est penetratum materiam, quam Christi humanitati. Ergo huic uniri consistit in aliquo distincto à penetratione. Rursus subsistentia Patris non minus est penetrata humanitati Christi, quam subsistentia Filii. Ergo hanc uniri præ illa humanitati Christi aliquid aliud est præter penetrationem. Vnde infertur, carentiam subsistentiæ propriæ in humanitate Christi, non satis esse, ut dicatur potius vnita verbo, quam mea humanitas, cum satis non sit, ut dicatur vnita Patri. Et licet mea humanitas, priuaretur subsistentia, id satis non esset, ut vniretur triplici subsistentiæ diuinæ, cum qua penetratur. Quintò, si informatio non consistit, nisi in intima præsentia formæ ad materiam, non erit, cur vna forma substantialis materialis expellat aliam; nam in eadem parte materiae, non afferent diuersas quantitates. Sextò, penetratio (estò per exercitationem concedatur ad eam sequi necessariò unionem) non est conditio per se requisita, ut coexistat præcisè materia, & forma, quia sine penetratione, possunt coexistere. Ergo neque est conditio, ut existat, unio identificata cum materia & forma.

Ergo

Ergo est conditio, vt existat vnio tanquam ratio formalis sequuta ex illa ac proinde tanquam quid distinctum ab entitatibus materiæ, & formæ. Confirmatur. duas has entitates existere vnitas, non est præcisè existere, neque est etiam existere penetratas. Ergo est aliquid aliud distinctum ab eis, & à penetratione. Septimò, materia, & forma hominis existunt vnità pro priori naturæ ad motum localem, & intimam vtriusque præsentiam adquirendam in eodem loco per motum localem. Ergo vnio non consistit in penetratione, & intima præsentia ad eundem locum. Probatur Antecedens, tum quia motus non dependet à sola anima, neque à sola materia, siquidem id, quod mouetur, est compositum vt compositum, & animal. Ergo dependet à materia, & forma vt vnitis. Tum quia id præcedit pro priori naturæ motum localem, quod est causa illius; materia autem, & forma non nisi vnità sunt causa motus. Tum quia pro priori illo datur necessitas, vt si anima moueatur, trahat secum corpus: hæc verò necessitas nequit aliunde quàm ex vnione prouenire: alioqui anima Christi, cum exiuit de sepulchro penetrans se lapidi, traxisset illum secum. Octauò, quando homo localiter mouetur, mutat præsentiam localem materiæ, & formæ. Ergo vnionem proindeque essentialiter vnionem. Ex quo vterius fieret, principium mouens localiter hominem destruere formaliter hominem, quatenus destruit eius vnionem, & generare formaliter hominem, quatenus producit nouam vnionem. Quapropter ne in absurdissima hæc deueniatur, dicendum est, vnionem distinctam esse ab intima præsentia locali materiæ, ac formæ ad idem spatium. Nondò, si vnio corporis, & animæ rationalis, atque adeo animatio indistincta prorsus esset à penetratione, sequeretur, oppositum mortem consistere præcisè in defitione penetrationis, quæ cum quid accidentale sit, fieret mortem hominis alienam esse à ratione destructionis, & corruptionis substantialis. Decimò; sine penetratione in eodem loco vniuntur physicè duæ partes materiæ. Ergo vnio vtrumque non redigitur ad penetrationem.

4

Dices secundò, præter penetrationem materiæ, & formæ, requiri illam esse vltimò dispositam ad hanc, vt detur vnio. Sed impugnaberis primò, quia potest diuinitus fieri, vt forma sit penetrata materiæ vltimò dispositæ, quin forma vniatur materiæ. Atqui existentibus omnibus constitutiuis intrinsecis alicuius constituti, seu compositi nequit non resultare tale constitutum, seu compositum: & existente constitutiuo adæquato alicuius denominationis, & eius connotato extrinsecè requisito, nequit etiam secundum connotatores non existere talis denominatio. Ergo compositum materiæ, & formæ vnità, aut denominatio vnità materiæ, & formæ, est quid distinctum à materia forma, penetratione, & vltima dispositione. Vbi diligenter considerandum est, denominationem materiæ vnità non posse consistere adæquatè in materia vltimò disposita, vt connotante formam penetrantem, tamen denominatio fundamenti similis termino consisteret adæquatè in illo vt connotante hunc existentem, quia ad priorem denominationem non sufficiunt materia, vltima dispositio, forma, & penetratio. satis verò sunt ad posteriorem, fundamentum, & terminus existens. Vnde connotatores non procedunt inconsequenter, dum posteriorem deno-

minationem volunt esse adæquatè intrinsecam fundamento, quin componatur ex termino, sed solum hic connotetur extrinsecè; priorem verò aiunt requirere vnionem distinctam à materia præparata, & forma, ac penetratione secundò, posita penetratione, & vltima dispositione, vel ponitur ratio formalis vniendi materiam, & formam; vel conditio requisita ad rationem formalem vniendi: si primum illis existentibus, non poterunt non esse vnità materia, & forma; quod falsum esse, iam constat. Si secundum, ergo vnio consistet in aliquo distincto. Tertio, præsentia vltima dispositione in materia, potest Deus non producere formam; potest etiam, quin sit præsentia vltima dispositio, educere formam ex materia, eamque illi vnire, & vnitam conseruare. Ergo vltima dispositio materiæ ad formam, neque est satis ad vnionem, neque requiritur ad eam essentialiter. Quarto, possunt diuinitus duæ formæ substantiales vniri physicè eidem parti materiæ per vniones distinctas. At dispositio vltima materiæ eadem erit respectu vtriusque formæ, & vtraque forma erit penetrata cum eadem materia. Ergo distinctio illarum vnionum aliunde prouenire debet. Quintò, variatis dispositionibus, variaretur homo, & cum dispositiones sint accidentia, homo esset accidentale compositum si vnio pertinens ad constitutionem hominis consisteret vel inadæquatè in dispositionibus. Sextò, in humanitate Christi præter capacitatem obedientialem, vt vniretur Verbo, nulla præcessit dispositio ad vnionem cum ipso; & præterea nulla fuit dispositio ad vnionem potius cum verbo, quàm cum Patre, aut Spiritu sancto. Ergo in alio, quàm in dispositione, consistit vnio hypostatica humanitatis ad verbum. Septimò, nisi anima rationalis vniatur physicè, & substantialiter corpori per vnionem distinctam à penetratione, & dispositionibus, tueri quis facile posset, esse formam intrinsecus assistentem, vt sunt Angeli respectu corporum caelestium quæ mouent; & vt sunt Dæmones respectu corporum humanorum, quæ obsident. Illud autem defendi nequit Catholicè, & conuenienter ad Concilium Viennense sub Clemente V. Lateranense sub Leone X. Quòd autem defendi nullo negotio posset, probatur, quia penetratio cū corpore non impediret, ne esset forma extrinsecus assistens; vt patet in Angelis, & Dæmonibus penetratis cum corporibus; dispositiones verò, si non aptant materiam ad vnionem substantialem distinctam cum anima rationali, possent dici deseruire tantum ad huius ingressum in corpus hominis, cuius operationes vegetatiuæ, ac sensitiuæ. Prouenirent ab alia forma materiali vitali; & operationes intellectiuæ à sola anima rationali extrinsecus assistente, & requirente ministerium sensuum externorum ac internorum corporis, vt tali, vel tali modo intelligat, & velit in homine; per species scilicet acceptas à sensibus penetratis secum. Octauò, cum vltima dispositio materiæ non sit potius ad hanc animam rationalem, quam ad illam eiusdem speciei, rogo à te, cur in resurrectione corporum vniretur potius vna anima huic corpori, quàm alteri, si ab utroque esset indistans? Et cur anima Christi Domini nascentis penetrata cum materia sanctissimæ Matris fuit potius vnita corpori Christi, quàm Matris, vel cur geminum corpus non informauit, si vniri, & informare nihil aliud est, quàm indistare à materia disposita, vel quid adderetur casu, quo vniretur, & informaret diuinitus duo illa corpora?

Nonò, vltima dispositio ad formam est vnita materia, non per se ipsam solam; est namque accidens absolutum: non per aliam dispositionem, ni velis procedere in infinitum; non per penetrationem, quia posset esse penetrata, & inunita. Ergo per vnionem distinctam. Neque id inficiari possunt Thomistæ, qui qualitatis intensiorem tradunt fieri per maiorem radicationem, super vnionem præstantiorem qualitatis ad subiectum. Et S. Thomas sæpe iterat, intensiorem esse modum qualitatis. Decimò, dispositio vltima indifferens est ad infinitas formas eiusdem speciei, Ergo materiam determinari ad coniunctionem cum hac numero forma, potius quam cum alia, importat quidpiam aliud.

5 Dices Tertio, vnionem esse formam, vt in materia, & materiam vt habentem formam. Sed ludis in terminis. nã coexistentia formæ, & materiæ non est forma vt in materia; & materia vt habens formam. Ergo est aliquid aliud distinctum à coexistentia materiæ, & formæ id, per quod forma est in materia, & per quod materia habet formam.

6 Neque minus impugnaberis, si dicas quartò, vnionem esse materiam, & formam simul sumptas. Etenim possunt materia, & forma simul existere, quin vniantur. Ergo vel simul sumi non est præcisè simul existere, sed aliquid inuoluit distinctum: vel simul sumi, est formaliter vniri per quidpiam distinctum à simultanea existentia vtriusque. Et vno verbo quæro abs te, quid sit materiam, & formam simul sumi: cum non sit entitas solius materiæ, neque solius formæ, neque entitas vtriusque.

7 Si dicas quintò, vnionem esse formam vt tali actione dependentem à materia. Reicietis, tum quia anima rationalis vnitur materiæ, quin per actionem, qua producitur & conseruatur, dependeat à materia. Quare quando ab hac separatur, terminat eandem actionem conseruatiuam. Tum quia integralis vnio duplicis partis materiæ non consistit in vnus productione dependenter ab alia vt à subiecto. Tum quia si sermo sit de formis materialibus, transeat eas vniri, esse formaliter idem, ac tali actione dependere à materia, dum fatearis, actionem illam esse simul vnionem: & hanc distinguui ab actione terminata ad formam rationalem. Præterquam quòd si actionem distinguas ab agente, & termino, negas inconsequenter distinctionem vnionis ab extremis mutuo separabilibus, eadem vtrobique militent argumenta.

8 Si dicas sextò, vnionem consistere in carentia diuisionis, ac separationis. Insurgam aduersus te primò, quia compositum substantiale est quid reale. Ergo eius ratio formalis, quæ est vnio, debet esse quid reale. Secundò, talis carentia diuisionis non resultat præcisè ex coexistentia materiæ, & formæ, potest namque dari ea coexistentia, & diuisio inter materiam & formam. Ego talis carentia diuisionis resultat ex vnione distincta materiæ, & formæ. Tertio, si vnio est negatio diuisionis, diuisio debet esse quid posituum; debent enim opponi mutuo, sicut non esse; & esse: proindeque materia, & forma separata acquirere taliquid posituum. Quartò, si vnio consistit in carentia diuisionis, eo ipso quòd materia vnatur vni formæ, vnietur omnibus aliis; cum eo ipso habeat diuisionis carentiam, quæ per te est formaliter vnio. Quod si respondeatur, habere respectu formarum, quibus non vnitur, posituum diuisionis modum. Finguntur hi modi, & dum animus est euitare modum vnionis, mille alij adduntur.

9 Si dicas septimò, materiam vniri huic formæ, esse non vniri alteri. Contra primò, quia cum materia sit ex se indifferens, vt vnatur, & non vnatur huic formæ, & etiam vt vnatur & non vnatur alteri formæ: rogo à te quid sit vniri huic, & non alteri, quid etiam sit alteri non vniri, & huic vniri? secundò, quia materia potest diuinitus vniri simul vtrique formæ, & tunc vniri vni, non erit formaliter non vniri alteri. Tertio, quia materiam vniri alteri formæ, aut erit quid posituum intentum à nobis, aut erit quid negatiuum chymæricum, nempe negatio negationis. Quartò, quia vnionis in materia negatio ad alteram formam resultat naturaliter ex vnione positua ad hanc tanquam effectus negatiuus ex posituo, vniri namque materiam huic formæ, quid posituum est, & vt conuincunt nostra argumenta, distinctum ab hac materia, & ab hac forma.

10 Si dicas octauò, consistere vnionem in relatione vniri, seu compositi resultante ex communicatiua formæ ad materiam actione, applicante illam huic. Repelleris primò, quia difficile est in opinione Thomistica, ne illa relatio sit prædicamentalis, vel secum eam afferat. Quamobrem dum fugis vnum modum, incidis in duos. Secundò, quia potest forma communicari materiæ vt subiecto, ex quo educatur, quin ei vnatur: vel si non potest, iam ipsa actio communicatiua, quæ est modus distinctus ab agente, & à forma, atque materia, exercebit vnionis munus inter materiam, formamque materialem, de qua habetur sermo in hac impugnatione. Tertiam sic efformo: actio primò productiua formæ siue spiritualis, siue materialis potest diuinitus non esse communicatiua formæ ad materiam. Rursus, actio conseruatiua formæ spiritualis, nedum diuinitus, quod competit etiam actioni conseruatiuæ formæ materialis, verum & naturaliter potest non esse communicatiua. Ergo vt sint communicatiua, inferantque relationem vniri, requiritur aliquid aliud; quod quidem erit vnio distincta. Video responderi posse, actionem, quæ fuerit primò productiua, aut conseruatiua, & non communicatiua, fore diuersam in se à communicatiua, idque sufficere, & vnionem distinctam haud necessariam esse. Sed qui ita respondeat, tenetur asserere, rationalem formam non posse per eandem numero actionem conseruari intra, & extra materiam; vixque reddet rationem, cur actio primò productiua, simulque communicatiua formæ illius non sit generatiua, cum dependeat essentialiter à materia. Præterea actioni primò productiua, aut conseruatiua communicanti materialem formam materiæ nihil deerit, quominus sit formaliter vnio.

11 Si dicas nono, vnionem esse materiam, & formam, volitionemque diuinam decernentem ipsas inter se neci. Imperum in te facio primò, quia obiectum volitionis diuinæ non est materia existens seorsim, neque forma existens seorsim: neque item materia & forma simul existentes. Ergo est aliquid distinctum ab vtriusque existentia, & coexistentia. Illud autem est vnio, quam intendo, quamque Deus ab æterno voluit existere pro instanti A v.g. & non pro aliis subsequentiis, in quibus materia, & forma permaneant, sed inunita. Neque pro obiecto vltiori sufficit diuina volitio amans se ipsam. Nam quando materia, & forma sint inunita, volitio diuina vult eas, & se ipsam. Ergo velle esse vnitas est velle aliquid aliud vltra materiam, & formam, volitionemque diuinam, ira

ita vt illud aliud sit id, quo formaliter vniuntur. Secundo, decretum diuinum existit ab aeterno amans se ipsum, & materia, ac forma possunt simul existere, quin vniuntur. Ergo vniuntur materiam, & formam in hoc instanti prouenit ex aliquo intrinseco superaddito constituyente denominationem realem materiae, & formae vnitae, volitioque à Deo, vt existat potius in hoc instanti, quam in aliis. Tertio, Empyreum compositum vt tale distinguitur à decreto diuino. Ergo distinguitur per entitatem aliquam omnino distinctam à decreto diuino. Atq; Empyreum compositum vt tale constituitur per simultaneam positionem partium materiae, & formae, seu per vnionem ipsarum. Ergo vt compositum constituitur per vnionem omnino distinctam à decreto diuino. Et mirum esset, si hoc gereret se formaliter vt vnio compositi Empyreici. Imò impossibile est, sic se gerere: alioqui compositum Empyreum, constitutum intrinsecè, non esset ens purè creatum, neque finitè perfectum, si vnio consisteret in decreto diuino quod est quid increatum, & infinitè perfectum: alioqui etiam compositum Empyreum vt tale non esset producibile de nouo; neque item vlla potentia destructibile esset; nam decretum diuinum, in quo consisteret ipsius vnio, nec nouae productioni, neque destructioni subest. Quapropter negari non debet, decretum Dei de materia, ac formae vnione terminari ad aliquid à se, & ab eis extremis distinctum, quo volito, vt potius pro hoc instanti, quam pro aliis existente vniuntur formaliter. Quarto, repugnat in creatis dari denominationem aliquam realem nouam absque forma aliqua reali noua, à qua proueniat. Sed denominatio formae Empyreicae vnitae cum materia est denominatio realis noua. Ergo vt ea resulter, opus est, poni à parte rei aliquam formam realem nouam, quae quidem erit vnio; nam materia, forma dispositiones ad hanc, decretum diuinum, & hoc instans potuissent coexistere, quin resulteret talis denominatio. Rursus, vt fert commune axioma apud Okamum in l. sentent. dist. 1. q. 5. art. 2. dist. 17. q. 1. in 3. q. 1. & in 4. q. 13. art. 2. Martinum de Magistris q. 1. de Magnanimitate fol. (mihi) 35. Bachonem quodlibeto 1. q. 8. art. 2. Gabrielem in 1. dist. 30. q. 4. priscosque alios Theologos, in creatis non potest transire à contradictorio intrinseco ad non contradictorium sine physica mutatione. Quod principium metaphysicum adeò constans antiquitus fuit, vt anno 1348. Ioannes, vel Nicolaus de Vltricoria, qui illud negat, coactus fuit fateri Parisiis post damnationem interminatam Romae. Et merito, quia alioqui posset intellectus, aut voluntas creatà transire à non intelligente, aut non volente ad intelligentem, aut volentem sine mutatione physica. Ergo forma nequit transire à non vnita ad vnitam sine mutatione physica; proindeque sine vnione distincta ab ipsa, & à materia, decretoque diuino; quod cum extrinsecum sit materiae & formae, nequit formaliter ipsas immutare intrinsecè. Et hinc obiter manet eneruatum argumentum acceptum ex Gregorio Ariminensi, inficiante axiomatis veritatem in 1. dist. 15. & 16. nec non dist. 18. q. 2. à Patre Petro Vuadingo, cui resistendo allaborauit iam struenuè P. Bernal. disp. 11. de Incarnatione sect. 3. à n. 27. Vtèrius increatis, si eadem habeant se realiter eodem omnino modo extrinsecè in duplici instanti, nequeunt sortiri diuersa praedicata extrinseca, si verò habeant se realiter

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

eodem omnino modo intrinsecè, nequeunt gaudere diuersis praedicatis intrinsecis. Nam si Petrus in instanti *A*, erat Senator, & non Consul, aut si erat cognoscens, & non amans, manentibus iisdem eodem omnino modo extrinsecè, & intrinsecè in instanti *B*. non poterit esse Consul, neque posterit esse amans. Ergo multò minus in creatis, si eadem habeant se realiter eodem omnino modo intrinsecè in duplici instanti poterunt participare intrinseca praedicata opposita, qualia sunt materiam, ac formam esse vnitas, & non esse vnitas, P. Martinus appellat ad diuina; nam Deus, qui ab aeterno liberè voluit meam existentiam, potuit eam nolle habens se eodem omnino modo realiter intrinsecè, cum tamen praedicatum volendi liberè meam existentiam sit Deo intrinsecum; essetque intrinsecum praedicatum nolendi eam liberè. Sed hic recursus auget, potius quam minuat difficultatem. Transfert namque ad creaturas ea, quae de Deo credimus captiuantes intellectum in obsequium fidei. Et certè Mysterium actuum liberorum Dei tam est supra nostrum caput, quam Triados Mysterium. Hinc Theologi diuisi sunt in tot modos explicandi actus liberos diuinos, nullusque hactenus est assignatus, in quo plenè quiescat humana mens. Si per fugium superius licet ad euadendum difficultatem vnionis distinctae inter materiam, & formam, licebit etiam, ad eludendas alias passim obuias in Philosophia, & Theologia, asserere eandem realiter entitatem creatam posse produci, & non produci, communicari, & non communicari, vniiri & non vniiri. Nam in Deo producit realiter Filatio, & non producit realiter natura, haec à Patre communicatur Filio, & Paternitas non communicatur, verbumque vnitur immediatè cum humanitate Christi, & natura non sic vnitur. Fas praeterea esset, affirmare intellectiones nostras, & volitiones, etsi contingentes, possintque ad esse, & abesse, identificari cum nostro intellectu; & me, qui in hoc instanti non cognosco. Caium, posse in instanti sequenti cognoscere absque noua aliqua intrinseca entitate superaddita meo intellectui; quod solus somniauit Gomezius Pereyra in Antoniana Margarita pag. 199. & sequentibus totius ferè illius libri, vbi vnionis indistinctae exemplo se protegit; exarmandus difficillimè, si aut intelligere creatum non requirat actionem physicam, aut haec sit etiam indistincta ab agente. Legatur num. 9. Exercitationis venientis. Et mea quidem sententia diuini actus liberi plusquam ratione ratiocinata distinguuntur à voluntate Dei, nimirum distinctione virtuali intrinseca non pertingente ad gradum distinctionis realis, nec modalis, nec ex natura rei. Quae distinctio virtualis intrinseca mitigat aliquatenus difficultatem liberorum actuum diuinorum, sed non penitus sedat. Cum enim diuina voluntas sit absolutè indefectibilis, & eius actus liberi sint absolutè defectibiles, licet non ex suppositione habitae existentiae ab aeterno, pungit semper spina, qua ratione hi cum illa habeant realè identitatem. Postremò vertit se in gyrum Martinus, nam dum in tomo 1. d. 14. sect. 4. agit de actibus liberis increatis, reconditum ipsorum arcanum patefacere aggreditur maligna luce vnionis ex parte rei indistinctae ab extremis separabilibus vnitis.

Possem cumulare alia argumenta in fauorem distinctae vnionis inter materiam, & formam; Achillem tamen, & commune, quod proposui, & communiui, sufficit. Jam breuiter produco, & de bello

aduersantia. Primum, materia, & forma constituunt vnum compositum per se immediate, seu absque medio aliquo, vt non semel pronuntiant S. Thomas, & Aristoteles. Ergo sine vnione media. Distingo Antecedens, constituunt per se immediate, seu absque medio aliquo habente se vt extremo, vel tertio, in quo vniantur, vel parte componente, concedo; habente se vt ratione formali constituendi, aut vniendi, nego Antecedens, & simul consequentiam, quia vnio non se habet vt extremum, vel tertium, vel pars, sed vt formalis ratio constituendi, aut vniendi. Quare materia, & forma vniantur per se immediate vt quod, sicque constituunt compositum, & si vnio distincta mediet vt quò, seu formalis ratio constituendi, & vniendi. Non secus ac potentia visiva per se immediate vt quò videt albedinem, quamuis mediet visio, vt formalis ratio videndi S. Thomas fauet nostræ sententiæ in locis allegatis ab Auerſa q. 19. Philosophiæ sect. 5. à Francisco Alfonso d. 5. Physicorum sect. 1. num. 6. estque ea satis frequens inter Thomistas, vt videre licet in Didiaco Ortiz tract. 4. Physicorum conferentia, & §. 1. Aristoteles etiam patrocinatur nobis, si fidem faciant, quæ ex ipso coniectantur Auerſa, atque Alfonso. Inquies, Philosophum inter principia compositi substantialis in facto esse non meminisse vnionis, idque indicium esse non agnitæ ab ipso vnionis immediate distinctæ. Ingenuè fateor non esse valdè litigandum de Philosophi mente circa distinctionem vnionis à materia, & forma saltem materiali, cum huius ab illa separabilitatem, de potentia Dei absoluta non agnouerit. Respondeo deinde, vnionem esse rationem formalem, per quam materia, & forma constituunt compositum, vt principia, & partes illius, ac propterea non esse principium, sed principiationem, seu rationem principiandi; sicut actio non est causa, sed ratio cauſandi. Vnde constat, optimo iure Aristotelem non accensuisse vnionem principis entis naturalis in facto esse. Magni tamen criminis reus non esset, qui vnionem substantialem vocaret principium vt quo, partemque vt qua. Adde S. Dionysium Areopagitam, qui c. 2. de cælesti Hierarchia ait, *Mors in nobis non est substantiæ consumptio, sed vnionum separatio.* At si inter nostrum corpus, & animam daretur vnio distincta, foret substantia, & in nobis mors foret consumptio eius substantiæ. Interpretor Areopagitam, quatenus mors in nobis non sit consumptio substantiæ alicuius absolutæ partialis, aut totalis, sed modalis, quæ ferè non est substantia, non secus ac de modis vniuersim diciturari solet, non esse entitates simpliciter, eorumque distinctionem à rebus, quas modificant, non esse realem in sensu explicato à P. Suarez d. 7. Metaphysicæ sect. 1. vt vt detur aliquis modus valdè perfectus physicè, nimirum vnio verbi cum humanitate vt Petrus Hurtadus d. 2. 1. de Incarnatione sect. 7. eruditissimè probat, & prælusèrat viriliter vna voce anno 1633. præſente me, & publicè sustinente partes oppositas Præſidis sapientissimi P. Antonij Perez, qui vnionis Hypostaticæ perfectione morale, & formaliter ratione verbi physicam commendabat summo pro debito, sed formaliter ratione sui physicam extenuabat, vt moralem inde magis magnificaret, quæ erat altissimo ingenio vir.

13 Secundum, si vnio distinguatur à materia & forma rationali, erit accidens cum debeat dependere à subiecto non tantum naturaliter, sed etiam essen-

tialiter; proindeque homo constitutus ex illa non erit completè in prædicamento substantiæ; neque vnū per se substantiale; quod vt distinctū ab omni accidentali, non debet vllò accidenti componi. Respondeo dependentiam etiā essentialē à subiecto, quod non sit inhæſionis non esse contra conceptū substantiæ, vt contra eū non est dependentia naturalis, quam à materia vt subiecto sustentante habet formæ materiales substantiales. Vnio ergo materiæ, & formæ cuiusvis substantialis obtinebit gradum substantiæ, quia constituet vnum substantiale; atque adeò sine dependentia à subiecto inhæſionis, licet non sine dependentia à subiecto recipiente, & sustentante. Instas, ergo homo erit saltem vnum substantiale modale ratione vnionis, quæ vt substantia modalis, constituit ipsum. Non video inconueniens in concedenda illatione, si nomine vnus substantialis modalis intelligatur substantia composita, cuius formalis vnitas physica sit substantia modalis, & partes componentes sint substantiæ absolutæ ac reales. Porro, si eo nomine intelligatur vnum substantiale, quod sic modale sit, vt non maneat absolutum ab omni alio subiecto à se distincto, respuenda est illatio.

Tertium, si detur vnio distincta inter materiam, & formam, admittenda etiam est inter humanitatem Christi, & verbum diuinum. Atqui incredibile apparet, existere, aut etiam possibilem esse entitatem creatam, quæ supernaturalis sit substantialiter, tantæque perfectionis, vt connaturaliter, imò & essentialiter constituat Deum, & Dei filium naturalem, velut effectum formalem sibi respondentem, ita vt aliter esse nequeat de potentia absoluta, Quod compereret iuxta nos enitati distinctæ vnionis Hypostaticæ. Ita quidem est; sed haud quaquam incredibile, subposita fide Incarnationis. Illud potius imperceptibile, humanitatem, & verbum, quæ potuerunt coexistere, quin constituerent eum effectum formalem, habere de facto, vt constituent, nulla superaddita entitate. Martirionus, cuius est hoc argumentum, affert alia contra distinctam vnionem Hypostaticam; sed quæ in sectionibus sequentibus leui opera expedientur. Instet quis, S. Athanasius in symbolo non agnouit vnionem humanam distinctam, neque vnionem item Hypostaticam distinctam, cum pronuntiauit, *sicut anima rationalis &c.* Respondeo voluisse tantum ibi explicare constitutiva substantialia absoluta. Aduertendum hîc est, videri nonnullis, non posse humanitatem, & verbum vniri absque vnione distincta, secus verò materiam, & formam, eo quòd hæc extrema, & non illa sint eiusdem ordinis, habeantque ex sua natura, respectum intrinsecum ad se mutuo. Nihilominus dum extrema talia non sint, vt inuicem nequeant etiam diuinitus existere in unita, vel saltem vnum ex illis nullatenus possit existere absque altero, inuitabilis est vnionis distinctæ necessitas ob nostram rationem.

15 Quartum, modus vnionis à nobis adstructus vnitur intrinsecè se ipso materiæ, & formæ absque medio alio modo, ne cogamur admittere, vnionem esse quid extrinsecum materiæ, & formæ, & ne admittere cogamur processum infinitum modorum. Ergo si modus vnionis est sui ipsius intrinseca vnio ad materiam, & formam, æquius sine additione illius dicitur eas se ipsis vniri inter se. Responderetur cum Archiepiscopo Hispalensi in 1. dist. 30. q. 1. art. 4. ad 8. Gregorij contra conclus. 1. vnionem nec de potentia absoluta posse existere absque

absque materia, & forma; quare cum non habeat indifferentiam, si existat, ut uniat, vel non uniat illis, erit se ipsa nexus actualis ad illas. Quæ, quia simul existentes, gaudent indifferentia, ut uniantur, vel non uniantur, ideo, quod uniantur, debet provenire ex distincto aliquo nexu ab utraque etiam coexistente. Hinc si daretur substantialis aliqua forma, quæ neque de potentia absoluta posset existere seiuncta à materia determinatâ, esset sui ipsius unio ad hanc. At formæ substantiales, de facto notæ, alienæ sunt ab essentiali ista inseparabilitate: nam forma rationalis conseruatur naturaliter extra materiam; irrationales verò, queunt saltem diuinitus existere separata à materia; ut à fortiori colligimus ex accidentali forma quantitatis, quæ in Eucharistia manet miraculosè independens à materia. Neque audiendi sunt nonnulli, qui apud Meratium disp. 13, de Incarnatione sect. 1. ut excludant unionem Hypostaticam distinctam inter verbum, & Christi humanitatem, cogitant, istam ex numerica sua, & individuali differentia determinatam ad unionem cum illo. Id namque falsissimum est, optimeque refutatur à Meratio ibi, Yllamberto 3. p. ad q. 2. d. 6. art. 2. priusque à Vasquio disp. 30. tom. 1. in 3. p. cap. 1. & Suario disp. 14. sect. 2. ex S. Augustino lib. 13. de Trinitate c. 18. ex Thoma Vualdensi in doctrinali fidei l. 1. art. 3. cap. 44. agente contra Vuiclephum, qui illud ipsum effutierat. Et verò si transferretur ad materiam, aut formam, impugnandum esset ex modò dictis. Replicabis, si inter materiam & formam interponitur unio distincta, debent materia, & forma, ut uniantur inter se, uniri ei unioni distinctæ, ne maneat disiuncta à se inuicem. Vel ergo uniantur ei unioni per se immediatè, vel mediante alio modo distincto unionis? Si hoc secundum, itur in infinitum. Si primum, ergo uniri formaliter non est recipere modum distinctum unionis, ita ut sine illo mediante non possit fieri unio. Distinguo vltimum istud consequens. Ergo uniri formaliter materiam, & formam non est recipere modum distinctum unionis nego, si sermo sit de unione ipsarum inter se, & concedo, si sermo sit de unione ipsarum cum eademmet unione. Hæc namque est essentialiter unio materiæ, ac formæ, & unio sui cum utraque; ideoque materia, ac forma non indigent receptione unionis distinctæ, ut uniantur cum unione, per quam uniantur inter se. Replicabis iterum. Ergo si unio uniat se ipsa materiæ, ac formæ, erit aliquid, quod uniat, & nõ tantum aliquid, quo alia uniat, & præterea unietur ut quod & non tantum ut quo. Respondeo, unionem esse aliquid quod uniat, sed non ut extremum, neque ut tertium, neque ut pars componens. Ex quo fit uniri tantum, ut quod, licet non ita sit unio materiæ, ac formæ, ut simul non sit unio sui ipsius ad utramque. Si adhuc contendas, uniri ut quod, quatenus est unio sui ipsius, quemadmodum visio, quæ videret albedinem, & se ipsam reflexè, esset visio sui ipsius, ut quod; reuocabitur ad meras voces contentio, in qua nolim tempus, & operam ludere.

* * *

SECTIO II.

An ex parte materiæ Empyreæ detur vnus modus unionis, & alter ex parte formæ?

PRO simplici modo decerno contra Paulum Aresium lib. 1. de Generatione d. 5. q. 16. & Petrum Hurtadum d. 5. Physicorum sect. 3. Valentinum quæ de Herice in M. SS. Philosophicis, necnon Fuente lib. 1. Physicorum q. 5. difficultate 2. art. 3. Cabreram, & Montesium relatos à Ioanne Martinez de Prado 2. part. Metaphysicæ contru. 5. art. 1. num. 7. partimque contra Bartholomæum Amicum, qui in Physica tract. 11. q. 10. dub. 4. art. 2. tradidit, dari de facto duplicem modum, etsi simplex sufficeret vrcumque. Decertoque primò, quia frustra per plura fiunt, quæ possunt fieri per pauciora. Sed per simplicem unionem sufficienter nectuntur Empyreæ materia, & forma. Ergo sine necessitate, & frustraneè asseritur composita. Secundò, implicat, materiam esse ex parte sua unitam adæquatè cum forma, quin hæc ex parte sua sit etiam adæquatè unita cum illa. Sed materia ex parte sua est adæquatè unita per simplicem unionem. Ergo per eandem simplicem unionem est adæquatè unita forma. Suadetur maior, tum quia adæquata unio est assentialiter adæquatus nexus extremorum, ut actio adæquata est coniunctio adæquata termini cum agente, & ut cognitio adæquata est cognitio intentionalis adæquata potentiæ cognoscentis cum obiecto cognito. Tum quia eo ipso quod materia sit adæquatè unita cum forma constituuntur inseparabiles ratione illius nexus, quæ inseparabilitas aut est primarius conceptus, aut saltem cõnaturalis proprietatis unionis. Vnde si adiuicem, ratione sui inseparabiles essentialiter possibiles sint materia, & forma, quælibet erit sui ipsius ad aliam unio, quin opus sit superaddita copulâ. Excogita, destrui diuinitus unionem tenentem se ex parte formæ, manere tamen unionem, quæ se tenet ex parte materiæ, adhuc hæc perseverabit inseparabilis à forma ratione conseruata unionis, & è conuerso forma. Ergo adhuc perseverabunt mutuo unitæ adæquatè. Tum quia materia per unionem redditur realiter cõponens cum forma vnũ totum. Ergo forma etiam per eandem unionem non potest non reddi realiter cõponens cum materia vnum totum. Et enim mariam reddi componentem cum forma vnũ totum, non est aliud, ex parte obiecti, quàm per unionem effici vnũ cõpositum ex materia, & forma: rursus formam reddi componentem cum materia vnum totum, non est aliud ex parte obiecti, quàm per unionem efficit vnum cõpositum ex forma, & materia; ita quidem, ut inter primam denominationem, & secundam sit solummodò discriminè in eo, quod prima importet materiã in recto, & formam in obliquo, secunda è conuerso.

Si respondeatur primò, per unionem tenentem se ex parte materiæ uniri formam tanquam terminum, non verò tanquam subiectum. Id autem requiri, ut forma sit perfectè unita materiæ. Contra primò, Verbum diuinum est perfectè unitum humanitati Christi, quin uniat ut subiectum unionis, sed solum ut purè terminus intrinsecus. Secundò, per Petrum Hurtadum d. 12. Physicorum sect. 5. potest unio materiæ

& formæ creati. Ast tum materia esset perfectè vnita cum forma, quia vniretur vt subiectum substantiuum, imò neque receptiuum vnionis, vt plures volunt. Si respondeatur secundo, tam materiam, quam formam vniri intrinsecè; proindeque opus esse duplici vnione: nam per vnica subiectatà in materia vniretur intrinsecè hæc, forma verò extrinsecè, quemadmodum voluntas amat intrinsecè per amorem, & obiectum amatur extrinsecè. Contra, quia verbum diuinum intrinsecè vnitur humanitati, cum tamè vnio sit vnica, subiecta-que in sola humanitate, vt paulò post dicam; & quia liquefceret ex sectione sequenti, vnio non potest non esse intrinseca extremis, quæ vnit, nec intelligi datur, materiam esse intrinsecè, & perfectè vnitam formæ & hanc illi non esse sic vnitam.

18 Si respondeatur tertio, ad vniendum intrinsecè duplex extremum, sufficere vnica vnionem; secus ad immutandum, & perficiendum. Cum verò materia, & forma immutentur, & perficiantur per vnionem, inde est, duplicem requiri. Contra primò, quia dummodò vnio simplex sustentetur in materia, & forma, immutabit, & perficiet vtramque. Secundo, si vnio materiæ ad animam rationalem diuinitus creetur, neutra immutabitur per modum subiecti sustentantis, aut recipientis vnionem, prout proximè notabam. Adde non deesse, qui putent, formam de factò nullatenus immutari per vnionem, imò neque perfici, licet posterius hoc imperceptibile mihi sit, quandoquidem eo præcisè, quòd forma perficiat materiam complendo ipsam, & actuando perficitur vicissim à materia complente, ac sustentate, aut recipiente. Sed de posteriori, & de priori in numeris 56. & 57. Subtilius respondebitur quarto, verum esse, non posse vniri intrinsecè vnium extremum, quin alterum vniatur etiam intrinsecè; non tamen per eandem vnionem, sed per diuersam: haud secus, ac in sententia Thomistica ingeniosè defensa nequit albedo *A.* esse similis albedini *B.* quin hæc sit similis illi non per eundem modum, sed per diuersum exactum essentialiter à modo residente in albedine *A.* Contra quia relatio albedinis *A.* ita exigit relationem albedinis *B.* vt neque diuinitus possit sine illa existere. At vnio extremi vnus potest diuinitus existere sine vnione residente in alio; quin de factò existit, vt videre licet in vnione humanitatis cum verbo, in quo non datur vnio indistincta ab ipsomet verbo; & contrarium dicere esset penitus improbabile, iudicio Suarj tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 3. v. *addunt aliqui*, Petri. Hurradi d. 21. de Incarnatione sect. & subsect. 2. n. 46.

19 Et hinc decerto tertio aduersus duplicatam vnionem, ea enim, quæ inter humanitatem Christi & substantiam verbi intercedit, simplex est, cum tamen vtrumque extremum vniatur perfectè mutuo, Ergo vnio simplex sufficit ad vniendas perfectè mutuo materiam, & formam, proindeque superfluit composita, vt forma vniatur saltem per modum termini intrinseci. Quod si termini intrinseci dignitatem soli diuinæ substantiæ reserues, dicam non esse, cur non sufficiat simplex vnio subiectata in materia & forma. Inquit quis, substantiam diuinam exercere vices substantiæ humanæ respectu humanitatis, substantiam autem humanam, si daretur, humanitati vniendam per simplicem vnionem à se distinctam. Sed reiicitur, quia licet substantia increata subrogetur loco creatæ ad munus personalitatis exercendum,

non tamen ad munus vnionis; alioquin non posset esse intimè præsens humanitati orbata creata substantia, quin ei vniretur. Præterea, si substantia increata esset formaliter vnio sui ad humanitatem, & determinatio actualis, exercitiumque vniendi, non potuisset non permanisse ab æterno vnita humanitati, vel connaturaliter saltem exigeret ad sui complementum aliam vnionem ex parte humanitatis. Quare à fortiori quæuis forma substantialis nequireret existere etiam diuinitus nisi vnita materiæ, vel ex natura rei connecteretur cum vnione alia ipsius, quin posset naturaliter durare forma rationalis separata à materia. Quæ omnia abhorrentia sunt. Omitto, substantiam humanam non esse entitatem modalem, sed absolutam ex doctrina tradenda in sect. 4. Exercitat. 8. & propterea vnionem, qua vniretur humanitati, non fore indistinctam ab ipsa.

Aduersariorum tela isthæc sunt in vniam quasi pharetram congesta. Primum, partes duæ materiæ vniuntur inter se per duplicem vnionem. Ergo & materia ac forma substantialis. Secundum, vnio, qua subiectum, & eius modus vnitur, est duplex. Ergo à fortiori vnio, qua materia, & forma copulantur. Tertium, homo constat duplici vnione. Ergo & reliqua composita. Quartum, in sententia distinguente relationem prædicamentalem à fundamento, & termino referuntur eà mutuo per duplicem modum relationis. Ergo in sententia distinguente vnionem à materia, & forma debet poni duplex modus vnionis. Quintum, idem modus nequit esse in duobus subiectis disparatis inter se, talia sunt materia, & forma. Ergo eadem vnio non valet esse in illis. Sextum, de conceptu vnionis est respicere vniam partem vt subiectum, & aliam vt terminum. Atsi daretur vnica vnio vel respiceret vtramque partem vt subiectum, vel vtramque vt terminum. Ergo debet in materia dari vna vnio, quæ respiciat ipsam, vt subiectum, & formam vt terminum, & alia in forma, &c. Septimum, vnio est simul materializatio, & informatio, sed materializatio debet distingui realiter ab informatione. Ergo & vnio, quæ sit materializatio ab vnione, quæ sit informatio.

Singula hæc repercutio tela. Primum, vnio duarum partium materiæ; ideo est duplex, quia cum qualibet pars sit in loco adæquatè distinctu à loco alterius, si neckerentur vnica vnione, hæc existeret in duplici loco adæquato: quod repugnat ex natura rei. At materia, & forma existunt in eodem loco penetratæ. Rursus forsitan est simplex, existitque in vtraque parte, ita vt neutra tantum seorsum sit locus adæquatus respectu illius, vel existit in vna tantum parte ex determinatione proueniente à voluntate diuina, vel existit denique in spatio immediato vtrique parti materiæ, aut vtrique eius puncto. Neque inconueniens est, res continuas, maiorem, quàm contiguas, debere habere extensionem; & quantitatem palmi verbi gratia sublatis vnionibus debere redigi in semi palmum. Neque item est absurdum, dari aliquem modum, qui partes, aut puncta, quorum est modus vnitiuus, respiciat non vt subiecta sustentationis, aut receptionis, sed vt terminos, quibus physicè, & essentialiter assignatur existens non in eodem spatio, sed in diuerso, immediato tamen; & qui ob dependentiam

physicam

physicam à partibus aut punctis materialibus, vt à terminis intrinsecis sit materialis; producatique per generationem, si ad hanc sufficiat physica dependentia essentialis ab alio præsupposito priori vt termino purè intrinseco: quòd si non sufficiat, producat per creationem. Ex his debilitantur, quæ opponit P. Martinonus, tom. 4. d. 5. sect. 7. n. 90. contra vnionem continuatiuam distinctam à partibus molis continuæ, & extensæ. P. Franciscus Amicus tomo de Incarnatione d. 8. sect. 2. n. 81. insinuat partes continui propter homogeneitatem posse vniri seipsis posita debita dispositione earum, quod valdè probabile est liberto Fromondo in labyrintho, seu libro de compositione continui cap. 49. Verum, quia stante hac dispositione (nisi sit ipsissima vnio) possunt saltem diuinitus esse inunita, ideo dicendæ non sunt habere sibi identificatam vnionem. Et ego, quid speciale habeat brachium cum manu mea præ manu ipsa cum hac papyro, cui est applicata, & contigua, vt brachium motum trahat manum, & manus mota non trahat papyrum? Certè non videtur aliud speciale reperiri in brachio respectu manus, quàm vnio continuatiua distincta.

22 Secundum, vnica est vnio subiecti, & modi, eaque adæquatè identificatur cum modo; nam si subsistentia v. g. sit modus, & vniretur naturæ tum per se; tum per vnionem tenentem se ex parte naturæ, opus esset ad hanc vnionem alia vnione tenente etiam se ex parte naturæ. Vergebis, materia vt vnita subsistentiæ refertur ad subsistentiam, non per ipsam subsistentiam. Ergo per vnionem distinctam, quæ sit ratio referendi. Verumtamen etsi hæc ratio neruosa esset, non licebit ex ea arguere duplicem vnionem inter materiam, & formam, cum materia vt vnita referri queat ad formam per vnionem adæquatè distinctam ab vtraque, & pari modo forma ad materiam. Deinde si natura vt vnita refertur ad subsistentiam per vnionem distinctam à natura, & subsistentia. Ergo ad ipsam vnionem deberet referri per aliam; & sic adigeris in progressionem infinitam. Fateare itaque, naturam vt vnitam referri ad subsistentiam per ipsammet subsistentiam: quæ etsi non distinguatur à ratione referendi, distinguitur tamen à fundamento; huiusque distinctio à termino, satis est ad relationem transcendentalem.

23 Tertium, rationes, quæ pro compositione vnionis inter materiam, & animam rationalem adducuntur, nullatenus probant idem de vnione inter materiam, & formas alias; quare admissio compositam esse vnionem humanam, negari potest consequentia ad ceteras vniones. Et neque contrarij ipsi æquè discurrunt in omnibus vnionibus: nam hypostaticam Verbi cum humanitate simplicem, reliquas autumant compositas. Absolutè censeo, vnionem humanam esse simplicem & materialem, subiectatam, vel in sola materia, vel in hac, & anima rationali. De quo in sectione venienti. Nunc tantum noto, vnionem inadæquatam materialem tenentem se ex parte materiæ terminari ad rationalem animam vnique cum ipsa in sententia aduersariorum: & proinde mirum non esse, si nostra vnio adæquata materialis terminetur ad eandem animam merè, aut etiam in ipsa subiectetur inadæquatè.

24 Quartum, vt summum habet vim contra Thomistas constituentes relationem prædicamentalem in duplici modo, ab eis verò, qui nec in vno, exigitur importunè, vt illorum modorum multi-

plicitatem concilient cum simplicitate vnionis. Dicent nainque, quid ad nos? Viderint Thomistæ, sibi que consulant. Verùm & his super sunt conciliationes nonnullæ. Prima desumpta exinde, quòd relatio prædicamentalis referri debet ad terminum non secundum esse absolutum, sed relatiuum consistens in modo. Ast vnio materiæ non refertur ad formam vt vnitam, sed secundum se: quare vnio materiæ non exiget vnionem aliam ex parte formæ. Secunda accepta ex alia conditione relationis prædicamentalis, videlicet ex eo, quòd terminum, vt purè extrinsecum respiciat. Vnde si vnus modus similitudinis poneretur in albedine *A* & *B* illa non referretur ad hanc vt purè terminum extrinsecum; quandoquidem referretur ad hanc vt intrinsecè relatum, & vt intrinsecè affectam modo, cuius ipsa albedo *A* est subiectum. Cum autem respectus vnionis sit transcendentalis, consequenter proceditur, dum vnica adstruitur. Tertia, quia relatio prædicamentalis vt talis non facit terminum sibi intrinsecum; alioqui non posset dari inter distantia, neque distingueretur ab vnione; quæ quia facit formam intrinsecam materiæ, contenta est simplicitate. Quarta, quia relatio vnionis ad extrema vnita non est prædicamentalis. Certum id est, si sermo sit de relatione ipsius vnionis ad extrema vnita, cum respiciat illa essentialiter, non minus, quàm actio effectum, & cognitio obiectum. Certum item esse debet, si sermo sit de denominatione vniri, qua vnum extremum refertur ad aliud. Etenim denominatio vniri prouenit à quodam respectu, qui adæquatè est intrinsecè, & essentialiter in ipsa vnione, & non completur vllò modo à termino, neque ab aliquo alio, vt complentur denominationes similis, propinqui, distantis. Vnde sicuti per vnica actionem refertur agens ad effectum, & effectus ad agens, cognoscens ad cognitum, & cognitum ad cognoscens per vnica cognitionem, ita pariter refertur per vnica vnionem materia vnita ad formam vnitam, & forma vnita ad materiam vnitam. Hanc doctrinam hanc ex Cardinali de Lugo d. 11. de Incarnatione sect. 2. à n. 10. qui rogatus, an præter relationem transcendentalem vniti resultet alia prædicamentalis, sicuti in Deo ex relatione transcendentali producentis resultat prædicamentalis alia creatoris; & in homine præter relationem transcendentalem genitoris, resultat alia prædicamentalis Patris? Respondet, affirmari posse resultare aliam, quæ non sit præcisè vniti, hæc enim non potest non prouenire à sola vnione; sed quæ sit vniti coexistentis, vel alia similis; postulansque iuxta Thomistas, modos duos, non vnionis, sed relationis; vt denominatio similitudinis exigit duos alios, ex quibus modus existens in albedine *A*, v. g. respicit existentem in alia vt purè terminum; & albedo *A*, ratione sui modi, est similis albedini *B*, quin ratione illiusmodi sit etiam hæc similis formaliter alteri. Ego id non capio: solum refero Thomisticam sententiam. Hinc exurgit noua disparitas inter relationem vniti & relationem similis. Etenim nec mente separari possunt hi conceptus: *Materia est vnita forma, forma est vnita materia*, vt neque hi: *Ego vnior affectiue obiecto per amorem: obiectum vnitur mihi affectiue per amorem*: Quapropter sufficit concipere vnica vnionem. Ast aliqui Thomistæ dicunt, non solum mente, sed etiam realiter separari posse hos conceptus: *Albedo A est similis albedini B, Albedo B, est similis albedini A*.

Si inter fundamentum, & terminum prædicamentalis relationis detur penetratio, persuasum est Arriagæ, d. 4. Physicorum sect. & subsect. 3. n. 59. ac 60. sufficere debuisse vnicum tantum modum in opinione Thomistica. Quæ persuasio, si recta esset, superuacaneus fuit noster labor in conciliationibus superioribus. Hæ tamen ipsæ ministrant arma contra Arriagam, & præterea neque penetratio, neque expenetratio variant conceptum relationis similitudinis v.g. inter fundamentum, & terminum. Hactenus pro aliquibus Thomistis; nam alij inficiantur vnionem distinctam à materia & forma; cum tamen tam largi sint in multiplicandis modis relationis prædicamentalis. Quòd quidem mihi mirum est; nam si duæ albedines, quæ nequeunt à parte rei coexistere, quin sint similes, habent similitudinem accessu duorum modorum; quid causæ est, ne sit necessarius vnus saltem modus vnionis, vt sint vnità materia, & forma, quæ possunt coexistere à parte rei absque vnione.

25 Quintum, materia, & forma, quamuis in vtraque subiectari vnionem concedatur, non sunt subiecta disparata, cum vnum ordinetur essentialiter vt incompletum ad aliud etiam vt incompletum, constituentque compositum substantiale per se.

26 Sextum, si vnio subiectetur in materia, & forma, respectus materiæ vt vnità erit tanquam subiecti vnionis ad formam vt subiectum etiam vnionis. Idem de respectu formæ vt vnità. Si verò vnio subiectetur in sola materia, respectus huius vt vnità erit ad formam vt ad terminum intrinsecum vnionis, & respectus formæ vt vnità erit vt termini intrinseci vnionis ad subiectum illius.

27 Septimum, materializatio non debet distingui ab informatione, quia illa nihil aliud est, quam vnio materiæ ad formam; materiæ, inquam, vt exercentis munus materialis partis respectu compositi: hæc verò nihil aliud est, quam eadem vnio formæ ad materiam; formæ, inquam, vt exercentis munus partis formalis respectu compositi. Vnde sicut actio, & passio non distinguuntur realiter in sententia Petri Hurtadi, sic neque debent distingui materializatio, & informatio. Petes à me, an saltem ratione ratiocinata sint distinctæ? Respondeo negatiuè; quia cum fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ consistat in eo, quòd vna formalitas entitatis realiter indiuisibilis nequeat esse alia per formalem prædicationem, deficit tale fundamentum in entitate realiter indiuisibili vnionis, quatenus materializatio, & informatio est; potest enim prædicari formaliter materializatio de informatione, & vice versa. Insuper repugnat materializatio non habens sibi identificatam realiter informationem, & è conuerso. Ergo nullum est fundamentum, vt intellectus distinguat in vnione materiæ, & formæ formalitates materializationis, ac informationis. Hisdem propè rationibus excludebam distinctionem rationis ratiocinatæ inter actionem eductiuam, & passionem. Replica bis, materializatio connotat in recto materiam, & in obliquo formam, & è regione informatio connotat in recto formam, & in obliquo materiam. Ergo distinguuntur ratione ratiocinata. Dico, satis esse diuersitatem illam connotandi ad distinctionem rationis ratiocinantis, non verò ratiocinatæ. Sic licet potentia cognoscens obiectum importet in recto potentiam, & in obliquo obiectum;

& obiectum cognitum à potentia importet in recto obiectum, & in obliquo potentiam, non attingitur inter vtramque denominationem nisi distinctio rationis ratiocinantis. Ex quo patet, diuersitatem connotatorum requisitam ad distinctionem rationis ratiocinatæ consistere in eo, quòd vnum respiciatur ab vna formalitate, quin neque in obliquo respiciatur ab alia. Patet etiam, diuersitatem connotandi, quam habent materializatio, & informatio, sufficere absque alia distinctione, ne idem omnino sit materializare, & informare; ne materia se ipsam materializet, & forma se ipsam informet. Sed insistes, si eadem entitas sit materializatio, & informatio, reddet informantem materiam non minus, quam materializatam, seu recipientem. Contra, quia eadem entitas est materializatio, & essentia, atque existentia, eademque est subiecti, & termini intrinseci vnio, nec ideo materiæ communicat esse; atque existere, neque reddit vnitam vt terminum intrinsecum. Ergo similiter et si informatio, non ideo debet præstare materiæ, quòd informet. Contra rutus, quia cognitio, & actio, à quibus intellectus, & causa accipiunt denominationem cognoscentis, & agentis, non eandem, sed diuersam cogniti, & producti transfundunt in obiectum, & in terminum. Ergo pariter ab indiuisibili vnione poterit materia sortiri denominationem recipientis, & formæ informantis; proindeque simplex vnio poterit simul esse materializatio & informatio.

28 Pro complemento huius sectionis inquirendum restat, an saltem de potentia Dei absoluta queat dari duplex vnio inter materiam, & formam? Quòd enim alterutra superflua esset, non obest in ordine ad potentiam Dei absolutam, vt præmeditatus est Arriaga d. 4. Physicorum sect. 2. n. 73. concedens, posse dari. Certè si sermo sit de duplici vnione adæquata, non est, cur magis repugnet, quam duæ formæ substantiales respectu eiusdem materiæ, & duæ actiones totales, respectu eiusdem effectus. Si verò intercedat sermo de duplici vnione, quarum qualibet sit inadæquata, vniamque inadæquatè materiam cum forma, & formam cum materia, est, qui tueatur non repugnare. Probat primo; possibilis est actio, quæ non valeat producere effectum nisi in consortio alterius partialis. Vt si Deus concurreret ad ignem per vniam actionem ortam à sola sua omnipotentia, & per aliam simulrancam prouenientem tum ab omnipotentia; tum ab altero igne: aut duo ignes producerent tertium per geminam actionem, quarum vna sine alia existere nequiret; aut ignis, vt primò productus prodiret in nouam sui actionem, quæ ab intrinseco orta, necessariò præsupponeret, atque exigeret priorem ortam ab extrinseco agente. Imo de facto ex sententia Suarezij tomo 3. in 3. p. disp. 50. sect. 4. aliorumque complurium, quos post se traxit, Corpus Christi vt conseruatum per actionem vnã à Deo producit se, vt in Eucharistia per aliam actionem præsupponentem essentialiter illam aliam Dei; quare posterior hæc erit inadæquata; nam si adæquata esset, non præsupponeret essentialiter priorem; possetque sufficienter communicare existentiam corpori Christi: & quod consequens est, sed absurdissimum, posset ipsum corpus causare se, quo ad primum esse. De facto etiam causalitas materialis, si sit distincta ab efficiente, nequibit sine huius consortio producere terminum. Ergo similiter possibilis erit vnio ex parte materiæ; que nisi in consortio alterius tenentis se

se etiam ex parte materiæ, non valeat materiam perfectè, & adæquatè vnire cum forma. De factò autem non est cur vnio tenens se ex parte materiæ non sit totalis, cum desit vnde retardetur, ne totalis fiat. Secundò, si dentur duo extrema, quorum quodlibet possit existere sine alio, si tamen simul existant, non possint non esse vnita; tunc duo illa extrema se ipsis vnientur, ita vt vnio inter ipsa conflatur ex vtriusque entitate; haud secus ac similitudo inter albedinem A, & B. conflatur in vtriusque opinioni ex vtraque albedine. Ergo tunc vnio erit composita. Confirmat in vnionibus partium continui, si in qualibet parte detur distincta vnio; nam vnio stans in parte A, vnietur seipsa cum vnione residente in parte B, & è conuersio; aliter inuitabilis est cumulus infinitus vnionum. Accedit auxiliaria ratio: non repugnant respectu eiusdem materiæ substantiales duæ formæ inadæquatæ, ex natura rei saltem inseparabiles, quarum vna aliam non præcedat; sed concomitanter se habeant, producantque indiuisim omnes operationes compositi. Ergo neque repugnabit in materia duplex inadæquata vnio, seu vna adæquata coalescens ex duabus partialibus.

29 Mihi videtur, repugnare vnionem, quæ ex parte vnus extremi comparati ad aliud sit inadæquata. Probo primò, repugnat actio, quæ ex parte agentis, à quo oritur sit inadæquata, ita vt exigat aliam ex parte eiusdem agentis, vt communicet esse effectui, & vt coniungat hunc cum agente: quicquid sit de exigentia actionis prouenientis ab alio agente, ne indiscutiendis, & euentilandis exemplis primæ probationis aduersæ immoremur. Ergo similiter repugnat vnio, quæ ex parte extremi, quod vnit, sit inadæquata, ita vt poscat aliam ex parte eiusdem extremi ad vniendum ipsum cum alio extremo. Confirmatur. Repugnat causalitas materialis orta à materia eo pacto inadæquata, vt ex materiæ parte exigat aliam causalitatem materialem ad causandum materialiter terminum. Secundò, repugnant duo extrema intrinsecè vnita eo ipso quòd coexistant, quorum quodlibet, vt vniantur se ipso alteri, exigat aliam vnionem, præter extremum coexistens. Præterea fictiuus est modus similitudinis, residens in albedine A postulantque alium modum similitudinis, vt illam reddat similem albedini B. affectæ suo modo similitudinis. Insuper implicantiæ terminorum inuoluit vnio tenens se ex parte A, exigensque aliam vnionem, vt vniantur ei, quæ se tenet ex parte B. En imperitum Neothericum propriis armis. Mirare hominum diuersa ingenia. Auxiliariæ rationis Antecedens pugna est, & contentiosum. Sed etsi pacatè admittatur, tamen quælibet partialis forma cõmunicabit materiæ effectû formalem specificum incompletum, diuersum à communicato per aliam. At vna vnio præstaret id ipsum, quod altera extremis vnitis. Et hinc emegit argumentum à priori contra geminam illam vnionem. Etenim ad id, quod vna vnio sufficienter præstat per se ipsam, nequit exigere aliam. Rursus, quæuis vnio debet esse vltima actualis determinatio ad vniendum suum extremum. Igitur, & quæuis debet esse adæquata determinatio, ne sequatur cumulus infinitus partialium vnionum vt sequeretur interminatus processus adæquatarum, si quælibet non resset vltima actualis determinatio.

SECTIO III.

Quodnam sit subiectum vnionis, materia ne, an forma Empyrea, vtraqueue simul.

30 **C**reditur Suarius d. 13. Metaphysicæ sect. 9. n. 13. docere, vnionem materiæ ad formam materialem subiectari in hac. Disp. verò 15. sect. 3. n. 11. vnionem materiæ ad formam spiritualem, licet spiritualis sit, subiectari in vtraque. Mens tanti Doctoris est satis implexa; nam cum ipse identificare videatur vnionem materialis formæ cum educatione, qua consequentia potest dici vnionem non subiectari in materia? Et qua ratione poterit vnio causari materialiter à forma, si eius sit causalitas materialiter productiua? Non credam talem in eximio Doctore oscitantiam, & incoherentiam. Quapropter mihi persuadeo, cum, aut distinxisse vnionem à formæ educatione, quam tamen cum vnitione, seu productione vnionis identificarit, aut solummodò voluisse vnionem formæ materialis esse in forma, vt in formali termino actionis, eo quòd ab agente naturali intendatur vnio propter formam; esse verò in materia, vt in subiecto. In vindicias Suarij affero ipsius verba, cum enim dixisset: *Tota efficientia agentis naturalis terminatur formaliter, & proximè ad formam, educendo illam, vel vniendo materie.* Infero, *Ergo quicquid de nouo facit, est informis, tanquam in formali termino actionis in materia autem solum, vt in subiecto.* Per etiam Vasquez tom. 1. in 3. p. d. 19. videtur asserere vnionem cuiusuis compositi subiectari in sola forma. Vt autem de eius mente dubitetur faciunt hæc verba, *Quæ (id est vnio) licet afficiat ipsam formam, vt modus ipsius, simul cum ipsa forma in subiecto recipitur; inò ratione illius forma inest subiecto.* sic n. 24. In sola materia subiectari vnionem defensant Rubius lib. 1. Physicorum tract. 2. q. 6. n. 64. Albertinus in primo principio Philosophico d. 4. q. 5. Ouedus controu. 4. Physicorum puncto, & n. 3. Franciscus Alfonso d. 5. Physicorum sect. 4. n. 34. Auerla q. 19. Philosophiæ sect. 6. Murcia lib. 2. Physicorum d. 3. q. 5. Nicolaus Yslambertus 3. p. ad q. 6. disput. 1. art. 13. Sfortia Pallanicimus lib. 2. de vniuersa Philosophia cap. 5. n. 398. Bernal d. 12. de Incarnatione sect. 1. n. 41. alique citandi in sectione sequenti non distinguentes vnionem ab actioneeductiua formæ materialis. Demum in materia & forma subiectari vnionem, sentiunt Bartholomæus Amicus tract. 11. Physicorum q. 10. dub. 3. art. 5. conclusione 2. Rodericus Aniaga disp. sect. & sub-sectione 4. Physicorum; quod & placuit Georgio Hemelman in disputatis Theologicis ad 1. p. titulo 11. disp. 3. cap. 2. d. etiam 11. cap. 2. singulorum afferam, & dissoluam rationes, & postea alias proponam, quibus moueor, vt subscribam tribus postremis Authoribus.

Authorum, quibus refragamur, & eorum etiam, quibus subscribimus, enervantur rationes.

31 **Q**uicquid sit de interpretatione adhibita Suario in n. præcedenti, illatio est inefficax. Stat enim optimè, quòd tota efficientia agentis tendat in formam, & quòd eam educat, vel vniant efficiendo

do vnionem, non in ipsa, sed in materia (etiam hac efficit actionem eductiuam) vel in vtraque. Ideo autem tota efficientia agentis naturalis versatur circa formam, quia supponit materiam productam.

34

Ratio P. Vazquij hæc est, forma determinatur ad materiam per vnionem, cum ex se sit indifferens vt sit, vel non sit in materia. Ergo determinatur per vnionem in se receptam. Sed eandem rationem efformare posset in materia, ac proinde, vel in hac sola ponere vnionem vel in vtraque. Cum enim tam indifferens sit materia, vt vnatur, vel non vnatur, quam forma; non est potior ratio ponendi vnionem in vna præ alia. Præterea determinari valet, vt sit in materia per vnionem subiectatam in hac, & respicientem ipsam formam vt terminum intrinsecum. Sic verbum diuinum determinatur vt sit in humanitate Christi per vnionem in hac receptam & terminatam ad ipsum. Sic forma determinatur, vt terminet generationem per actionem receptam in materia, & terminatam ad ipsam P. Tellez p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. 2. n. 2 tradere videtur, vnionem compositi omnino materialis recipi in sola forma, quia cum hæc sit effectus dependens, & vnio sit causalitas, seu dependentia, debet identificari vnio cum effectu dependente, nimirum cum forma, seu debet vnio recipi in sola forma, & nullatenus in materia, quæ est causa formæ materialis, quin forma materialis sit causa materiæ. Non assequor vim istius rationis. Nam in primis vnio formæ materialis cum materia distinguitur ab huius in illam causalitate; in illam, in quam, consideratam saltem in fieri, vt docet ipse Tellez, sect. & conclus. Prima; licet autem iuxta ipsum in conclusione 2. non distinguatur à causalitate materiæ erga formam in facto esse, tamen si causalitas erga formam in fieri non recipitur in sola forma, sed vel in sola materia, vel in vtraque simul, cur eodem modo non discurret de causalitate erga formam in facto esse? Deinde ex eo, quod vnio sit causalitas materiæ erga formam in facto esse, potius inferitur, non recipi in forma, si quidem hæc debeat præcedere pro priori natura, quatenus causalitas est. Vnde idem Tellez p. 3. d. 43. sect. 2. n. 10. statuit, actionem ita essentialiter respicere terminum, vt non habeat illum tanquam subiectum inhaesionis. Dicit quis, saltem vnio est causalitas formæ erga compositum, quod est effectus illius, vt causæ formalis. Ergo forma habet prioritatem naturæ respectu vnionis; si quidem omnis causa gaudeat tali prioritare respectu suæ causalitatis. Iam verò si forma est prior naturæ, quam vnio, nihil deest, ne sit subiectum eiusdem. Sed hæc ratio exilis est: nam licet causa extrinseca debeat antecedere ordine naturæ suam causalitatem non sic causa intrinseca, qualis est formalis, cum hæc non debeat esse formalis etiam causa suæ causalitatis, seu vnionis, neque debeat aliter causare, quam per intrinsecam communicationem sui vt constituentis compositum, informantisque subiectum: vt patet si posset creati vnio inter materiam, ac formam, tunc enim forma exerceret munus causæ formalis, & vnio esset eius causalitas, quin ordine naturæ præiret formæ vnionem, causaretue hanc aliquatenus. Et quamuis in causis extrinsecis opus sit, vt causalitas pendeat à sua causa, in eo genere, in quo est eius causalitas, secus se habet in intrinsecis. Ad hæc, estò concederetur prioritas formæ ad vnionem, esset per modum termini intrinseci, & non per modum subiecti sustentatiui, aut receptiui.

Rubius sic argumentatur, per eandem, actionem qua forma materialis educitur ex potètia materiæ, producitur vnio; & per eandem actionem, qua forma spiritalis vnitur materiæ, generatur compositum dependenter à materia. Ergo vnio dependet à materia in esse, ac fieri, ac proinde vt à subiecto eductionis. Ratio hæc, nisi aliunde fulciatur, non euincit vnionem, non subiectari in forma, vt in subiecto eductionis. Et præterea negatur, per eandem actionem produci formam materialem, & eius vnionem; productio enim vnionis sequitur pro posteriori signo ad existentiam formæ materialis. Si velit quis eandem actionem pro vno signo producere posse vnum terminum, & pro alio sequenti alium.

33

Albertus in hunc modum arguit, subiectum immediatum, & vnicum generationis est materia. Ergo & vnionis, quæ est terminus generationis, cum actio, & eius terminus debeant habere idem subiectum. Addit, si vnio humana subiectaretur in forma fore spiritali; atque ideo non posset attingi ab agenti naturali, quod est absurdum, alioqui vnus homo nõ generaret substantialiter alium. Respondetur, priorem rationem, qua etiam vnitur Yllambertus, debilem esse in composito, & forma materiali, in quò vnio sola nõ est terminus generationis. Et probandum superest, non aliud esse potète subiectum vnionis, quàm quod est generationis, neque aliud esse posse subiectum termini, quàm quod est actionis. Ad posteriorem respondetur, non fore spiritali vnionem humanam, si simul subiectetur in materia, vel si subiectata in sola forma, dependeat in fieri, & conseruari à materia, vt potest etiam materia non sit eius subiectum sustentatiuum.

34

Quidam ait, proprius esse materiæ recipere, quam formæ. Negatur id, si de receptione vnionis contendat. Adicit, forma materialis educitur ex potentia materiæ ab agente naturali. Ergo & vnio. Respondetur, specialem esse rationem in vnione, vt educatur ex potentia etiam formæ. Insistit, dispositiones ad formam deseruiunt vnioni. Ergo sicut dispositionum est vnicum, & commune subiectum materia, ita & vnionis. Sed non bene; nam dispositionum ad formam non potest in primo instanti esse subiectum ipsa forma propter peculiarem rationem, quæ non extenditur ad probandum, non posse formam esse subiectum vnionis sui ad materiam.

35

Franciscus Alfonsus exinde mouetur, quod in eodem subiecto, in quo recipitur productio vnionis, recipi debet ipsa vnio. Sed productio vnionis recipitur in materia, cum sit generatio totius. Ergo &c. Confirmat, quia nisi à materia sustentetur adæquatè vnio, explicari non potest, quare materia in composito sit subiectum præ forma, præcipuè spiritali. Respondetur, tum admittendo recipiendam vnionem in eodem subiecto, in quo recipitur eius productio; aut subiectum adæquatam respectu eductionis non debere esse adæquatam etiam respectu vnionis: tum eductionem vnionis recipi posse in materia, & forma, si hæc non producat ab educente vnionem, aut si eductio vnionis sit posterior eductione formæ, vt sentit ipse Alfonsus d. 13. Physicorum sect. 8. n. 61. In confirmatione committit circulum vitiosum; modò namque inquit, vnionem recipi adæquatè debere in materia, quia materia est subiectum in composito: cum antea d. 2. sect. 5. dixisset, ideo esse subiectum, quia recipit adæquatè vnionem. Et ne acquiescã huic subiecti conceptui

36

in

in causa sunt sequentes scrupuli. Primus, si materia uniretur formæ rationali per unionem creatione productam, materia esset subiectum formæ rationalis, quin sustentaret unionem, nec posset eam, quæ talis foret, ut non valeret educi. Quod autem materia posset sustentare alias uniones, non efficeret, ut esset subiectum etiam potentiale huius determinatæ. Constat in humanitate Christi, quæ etsi aliarum subsistentiarum possit esse subiectum, non ideo valet dici subiectum potentiale subsistentiæ increatæ. Secundus, si diuinitus vna pars continui sustentet adæquatè unionem ad alteram partem secum penetratam (in quo ægrè ostendetur repugnantia) adhuc non erit subiectum alterius partis, ut manifestum est. Et saltem accidens spirituale penetratum cum animo rationali, unitumque ei unionem subiectata vi utraque, esset forma animi non minus, quàm unio. Quod enim animus sit naturaliter subiectum adæquatum unionis compositi accidentalis, obiici non est, nequando diuinitus est subiectum inadæquatum, si illud animi forma. Sic accidentia supernaturalia sunt formæ animi, quin hic exigat vel inadæquatè unionem ipsorum. Adde, unionem duorum graduum intensiōis, neutrum respicere, ut subiectum adæquatum, cum tamen sit forma cuiuslibet. Ergo ut aliquid sit forma alterius, opus non est recipi sui unionem adæquatè in altero. Præterea rogo, quid sit, partem integrantem in continuo esse subiectum unionis inadæquatè præ ipsa unionem: Cogere novam subiecti rationem indagare. Tertius, si non repugnet materiam educi ex potentia animi rationalis, ut aliqui excogitant, illa, quin recipiat unionem, neque animum, erit potius subiectum, quàm hic, & hic erit potius forma, quam illa. Quartus, non inuoluunt contradictionem materia, & forma inseparabiles essentialiter, ut fert multorum opinio, & tunc materia erit præ forma subiectum, cum tamen quælibet erit æquè unio sui ad alteram. Quintus, non assignatur subiecti conceptus aliquis communis quatuor speciebus subiectorum, scilicet sustentationis, inhesionis, receptionis, & denominationis qui cum assignabilis sit, non dubium, quin procedatur diminutè. Proceditur etiam obscure, dum res comperta, qualis est materiam esse subiectum præ forma, explicatur per receptionem adæquatam unionis adeo incertam, & litigiosam.

37 Auerſa probat, tum quia unio est causalitas inter materiam, & formam, At forma non se debet gerere ut materia respectu illius causalitatis. Ergo non se debet gerere ut subiectum. Tum quia unio est receptio ex parte materiæ, & informatio ex parte formæ. Receptio autem debet esse in subiecto recipiente, non verò in extremo informante informatio. Tum quia naturaliter est impossibile, ut vna res habeat plures pro subiecto adæquato. Tum denique, quia materia, & forma distinguntur realiter. Ergo non possunt esse idem in vno tertio indistincto ab eis. Respondetur ad primum negando, unionem esse causalitatem materiæ in formam. Et licet id concedatur, nec non unionem esse causalitatem formæ in materiam, adhuc forma recipiens unionem non se geret ut materia, quia non se geret ut primum subiectum omnium; gerere autem se ut subiectum alicuius entitatis, non est transire ad spheram materiæ simpliciter, & absolute dictæ. At inquires, erit saltem transire ad spheram causæ materialis tam respectu unionis sustentatæ, quàm respectu compositi, cuius ea est materialis

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

causa, quæ unionem sustentat. Vnde omnis causa formalis esset simul materialis; quod non minus absurdum videtur, quàm si omnis causa materialis esset simul formalis. Sic argues ex peracuto. Recentiore. Sed contra, quia multi sentiunt, effectum causæ materialis non esse compositum, ut potè quod non distinguatur adæquatè ab illa sicut opus esset, ut causa materialis differret à formali, & assimilaretur efficienti: vnde solam formam causatam materialiter volunt, esse effectum materialis causæ, quia ex ista fit eo pacto, ut insit. In horum sententia, etiam si forma sustentaret unionem, non esset materialis causa compositi, quia non unio, sed passio, quas distinctas volunt, esset causalitas causæ materialis erga formam. Et ipsi quidem, quamuis materia sustentet unionem, non ideo unioni tribuunt munus causalitatis erga compositum, neque dicunt materiam esse causam materiale respectu compositi, sed causam intrinsecè constituentem ratione unionis. Concedamus tamen, compositum esse effectum materialis causæ, & unionem esse eiusdem causalitatem, non inde sequeretur, formam esse materiale causam compositi, licet sustentaret unionem; nam illius sustentatio, nec sufficit, neque requiritur ad conceptum causæ materialis, nam si non repugnet, creari unionem compositi, tunc istud constabit causis materiali, & formali, quin unio sustentetur in materia, aut forma. Ergo non requiritur ad causam materiale compositi, quod ea sustentet unionem, si autem non requiritur, non sufficit; quod enim non requiritur ad essentiam rei, non sufficit, si detur, ad illam, esto verum sit non sufficere quodcumque ex requisitis, si detur, quando essentia constituitur ex pluribus distinctis realiter, aut ratione, ut homo spectatus physicè ex anima, & corpore; ex animalitate verò, & rationalitate consideratis metaphysicè. Sed quicquid sit de hoc principio, quod uniuersim forsitan non est certum, ut colligetur ex n. 72. at in præsentī pacto nequeat locus exceptionis ob peculiarem aliquam rationem, neque arguens habet, vnde probet sustentationem unionis sufficere ad id, ut subiectum sustentatiuum sit causa materialis respectu compositi. Et verò licet materia, quæ est materialis causa compositi, sustentet unionem, per accidens hoc est ad conceptum causæ materialis erga ipsum compositum; nam quod requiritur, & præcisè sufficit, & nihil aliud est quàm gerere se tanquam subiectum formæ, ex qua constituitur compositum, siue sustentet, siue non sustentet unionem.

Ad secundū auerſæ argumentum dicitur, informationis rationē posse se tenere ex parte extremi informantis non minus, quàm rationem recipienti ex parte subiecti recipientis. Ad tertium negatur eiusdem rei non posse dari duo subiecta, quorum quodlibet sit inadæquatum. In sententia Thomistica recipiuntur omnia accidentia in toto composito, & actus vitales in anima, ac potentiis ab ea distinctis. Ad quartum, unionem, etsi sit modus, distinguui realiter secundum quid à materia & formæ; quare ex eo, quod sit communis materiæ, & formæ ut subiectis partialibus, non sequi eas esse idem inter se. Nam identitas in vno tertio illatiua identitatis inter se, est identitas realis tam simpliciter, quàm secundum quid. Vbi aduertendum est, entitatem modalem inseparabilem quidem esse à re cuius est modus, sed non habere omnimodam cū eo entitatem; alioqui materia v.g. non posset existere sine unionem ad formam. Quare in eo solū

O sensu

sensu dicitur modus habere identitatem cum re, quatenus à re est inseparabilis essentialiter, & quatenus totum esse modis, est in ordine ad rem, à qua nō potest nō pendere actualiter tanquā à subiecto.

39

Murcia affert duo argumenta. Primum, vnio debet immediatè attingere materiam, & formam, sed nisi recipiatur in sola materia, non attinget immediatè vtramque, quia quicquid recipitur in forma, mediatè tantum vnitur materiæ, idest, mediante forma. Secundum, vnio materiæ ad formam rationalem recipitur in sola materia. Ergo & vnio materiæ ad formam irrationalem. Probatur Antededens vnio materiæ, & formæ rationalis est materialis; tū quia fit per generationem, quæ materialis, est; tum quia eius principale efficiens est materiale, quod non potest producere entitatem spiritualementem; tum quia forma rationalis pendet à materia, quoad informationem. Ergo vnio, in qua cōsistit informatio educitur de potentia materiæ, & in ea recipitur proindeque non in forma, cum idē modus nequeat naturaliter recipi in duobus subiectis. Tūc sic; nihil materiale potest recipi in subiecto spirituali, alioqui deficeret ratio ad probandū, accidentia educta ex potentia animæ rationali esse spiritualia. Ergo vnio recipitur in sola materia. Ad primum respondetur, quicquid recipitur in sola forma, vniri mediatè tantum materiæ; non verò quicquid recipitur tum in forma, tum in materia. Intuset et si formæ tantum detur munus subiecti receptionis respectu vnionis, si hæc respiciat materiam, vt terminum intrinsecum, ei vnietur immediatè vt patet exemplo vnionis Hypostaticæ, quæ recepta in sola humanitate, attingit immediatè verbum.

40

Ad secundam Murcia rationē conceditur, vnionem humanam esse materialem. Neq; hinc sequitur eius subiectum sustentatiuum fore materiam. Modus enim creatiuus materæ est materialis; cum tamen materia non sit subiectum sustentatiuum illius, sed adhæsiuum. Cuius ea est ratio, quod ad materialitatem sufficit dependentia à priori in fieri, & conseruari à materia vt subiecto adhæsiōnis. Verū tamen si sequeretur, materiam fore subiectum sustentatiuum vnionis; cur non poterit vnā esse subiectū forma rationalis? Probabilior opinio tenet, actus vitales materiales, & potentias corporeas recipi in forma rationali. Omnia autem accidentia educta ex potentia illius ideo materialia non asseruntur, quia omnia non educuntur simul ex potentia materiæ, neque ab ea dependent in fieri, & conseruari. Dices, informationem spiritualis formæ debere esse spiritualementem, ac proinde vnionem, à qua est indistincta. Respondetur, non esse, vnde probetur assumptum. Quod si vnione creata vnitur humanitati Christianæ subsistentia increata, quid ni corpori vnietur vnioni materiali spiritualis forma? Dices rursus, receptum sapit naturam recipientis, & modus sequitur naturam, quam modificat. Ergo si vnio recipitur in forma spirituali, erit & ipsa spiritualis. Sanè ex Antecedenti æquè infertur, formam spiritualementem non posse recipi in materia; nec accidens in substantia, nec supernaturale in naturali. Non ergo quod recipitur siue vt res, siue vt modus debet omnino sapere sequiue naturā recipientis, seu esse eiusdem rationis cum eo, in quo recipitur sed debet se attemperare naturæ recipientis. Vt ges forma supernaturalis vnitur subiecto per vnionem supernaturalem. Ergo & spiritualis per spiritualementem. Negatur consequentia. Etenim res supernaturalis est supra naturalem, id eoque & eius vnio debet esse supra naturam. At res spiritualis non est supra

naturam, & exigentiam subiecti materialis; ac proinde nec eius vnio debet esse spiritualis. Insistis, res spiritualis, non potest ex natura rei sustentari à materia. Ergo neque è conuerso res materialis à forma spirituali. Respondetur, cum ex celebri axiōmate nobilitato à S. Dionysio Areopagita c. 4. de Diuinis nominibus §. 30. *Bonum ex vna integraque causa existat; malum autem ex multis, partialibusque defectibus*, bonum spiritualitatis provenire debere ex integra independentia à materia; cum tamen malo materialitatis sufficiat inadæquata dependentia. Imò si res spiritualis debet esse independens omnino à materia, eo ipso res materialis non debet esse omnino independens ab spiritu, ne vitioso circulo explicentur cōceptus rei spiritualis, & materialis. Vt omittam, rem materialem esse ex genere suo imperfectiorem spiritu; ideoque mirum nō esse, si non importet omnimodam ab hoc independentiam physicam in fieri & conseruari; qualē hic ex genere suo perfectior affert à materia. Replicas, bonum supernaturalitatis non debet esse ex integra independentia à principio naturali: actus namque vitales supernaturales sunt proximè, & immediatè non solum à principio supernaturali, sed etiam à naturali eleuato. Ergo neque bonum spiritualitatis requirit plenam independentiam physicam à materia. Occurritur replicæ, quoniā, vt sit supernaturalis entitas aliqua, non aliud opus est, quàm eminentia ipsius supra actiuitatem & exigentiā omnis principij naturalis se solo spectari; & hoc est supernaturalitatis bonum, quod debet esse ex integra causa, ita quidem, vt non sufficeret ad supernaturalitatem, si entitas actiuitatem, & exigentiam vnus, aut alterius principij naturalis secundum se, & non aliorum omnium superaret. Vnde et si actus vitales supernaturales producantur immediatè, ac proximè à principio naturali eleuato, in demjjs manet supernaturalitas. Secus est de spiritualitate, si entitas vel partialiter dependeret iuapre naturā à subiecto materiali, quia spiritualitatis bonum resultat ex opposita independentia adæquata. Sed his relictis.

Pro vnionis humanæ materialitate videatur Tellez p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. 2. à n. 8. & potissima apud me ratio in fauorem eius materialitatis est dependentia essentialis physica, quam in fieri, & conseruari habet vnio humana à corpore. Vnde gratis admissio, vnionem humanam esse duplicem, quarum vna teneat se ex parte corporis, & alia ex parte rationalis animæ, posteriorem hanc censentem etiam materialem, ob dependentiam physicam essentialē à corpore, vt à termino intrinseco, aut vt à subiecto adhæsiōnis. Eandem vnionis humanæ materialitatem probant alij, quia entitas spiritualis nequit esse diuisibilis integraliter. Sed vnio humana est diuisibilis integraliter. Ergo non est spiritualis. Suadetur Minor, quia alioqui quoties homo acquirit, aut deperdit partem aliquam materiæ, toties variabitur integra vnio; quod absurdum speciem præfert, præsertim si nutritio fieri possit successiue, & continuè, tunc enim singulis momentis produceretur noua vnio ad totum corpus, & destrueretur præexistens in toto corpore. Suadetur deinde Minor, quia actio nutritiua provenit ab anima vnita corpori; est namque actio ab animali, vt tali. Ergo actio nutritiua hominis, cum non producat vnionem, quam pro priori naturæ præsupponit, produceret aliam ad partes materiæ adquisitas de nouo; quæ posterior vnio consociabitur cum priori, si quidem prior, si semel antecessit

41

anteceffit naturâ, non potest in illo instanti reali definere ex aduentu posterioris; & ex vtraque adintegrabitur vna totalis. Suadetur vltèrius Minor, quia vnio humana ad viginti partes materiæ, quando duæ partes accedunt postea per nutritionem, nequit esse vnio harum partium; tum quia rationali animæ, quæ antea eas non informabat, sed viginti alias, debet superaddi aliquid intrinsecum, ratione cuius informet; aut certè sine superaddito aliquo intrinseco potuit similiter informare partes illas viginti: tum quia vnio non est indifferens, vt modo vniatur vni extremo, modo alteri, sicut neque actio est indifferens, vt modo vnum, modò alium terminum causet. Et ratio à priori est, quia vnio est essentialis determinatio ad extremum hoc, sicut actio ad huc terminum; nec possent determinari ad alterum extremum, aut terminum, nisi superueniret vnionis vnio, aut actionis actio. Concluditur itaque; accedentibus duabus partibus materiæ, vnionem, quæ fuerat ad viginti, non sufficere, sed nouo incremento, & extensione debere augetur. Erit ergo diuisibilis integraliter vnio humana. Et confirmatur exemplo diuisibilis integraliter vbicationis animæ rationalis, & Angeli ad spatium diuisibile: exemplo etiam substantiæ animæ rationalis in corpore, quæ si animam & corpus simul afficiat, erit diuisa in partes, aut per diuersas vniones terminabit partes corporis diuersas; quod additur propter diuini verbi substantiam, impartibilem quidè, sed afficientem simul animam, & corpus Christi Domini diuersa vnione in manu, ac in pede v.g. De quo secundo exemplo adueniet sermo in n. 68. exercitationis sequentis; ex cuius n. 70. facile erit colligere, partes integrales vnionis humanæ vniri inter se per superadditas vniones, vniri, inquam, tanquam, extrema modo explicando ibi in n. 65. Noretur id obiter contra Martinonum tomo 4. d. 5. sect. 7. n. 89. Non enim est absurda vnio vnionis habentis se vt extremi. Primum exemplum non promouet, sed potiùs retardat causam materialitatis, vnionis humanæ. Nam si vbicatio animæ rationalis, & Angeli in spatio diuisibilis est diuisibilis extensiuè, cum tamen sit spiritalis, poterit pariter vnio humana esse diuisibilis extensiuè, etsi spiritalis sit. Vnde negabitur Maior superioris argumenti. Nec nobis videtur esse contra conceptum spiritalis rei diuisibilitas extensiuæ, vt neque contra conceptum materialis rei opposita indiuisibilitas: licet de facto nulli rei spiritali adscribenda sit ea diuisibilitas, nullique rei materialis indiuisibilitas opposita, nisi cogat vis rationum.

42 Sfortiæ Pallauicini omitto argumentum, quia solummodò probat, vnionem subiectari in materia, eo quòd ex huius potentia educatur, sicut cætera omnia, quæ fiunt ab agente naturali, neque adducit rationem, ob quam non educatur ex potentia etiam formæ; imò neque probat, non subiectari in hac sola: sufficeret namque ad generationem vnionis ab agente naturali, quòd vnio educeretur ex potentia formæ.

43 Arriaga, hoc pacto discurrit, in primis non est vlla ratio, cur vnio recipiatur potiùs in materia, quàm in forma, & econtra. Ergo in vtraque recipitur. Maximè cum ex eo quòd vtraque ipsam recipiat, meliùs intelligatur, quo pacto se mutuò perficiant, & euitetur difficultas respiciendi aliud vt terminum purè intrinsecum. Deinde formæ omnes, excepta rationali, & fortè modò

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

actionis creatiue, sustentantur materialiter in subiectis, in quibus recipiuntur. Ergo cum in vnione non valeant rationes, quæ in rationali animo, & modo creationis, si recipitur in materia, & forma sustentabitur etiam ab eis. Quid virium sit in hoc argumento, postea apparebit. Modò infirmari videtur, si dicatur, in forma non esse capacitatem ad recipiendam vnionem. Addo, obstare forsan specialem aliquam rationem, ne vnio sustentetur materialiter ab omni subiecto, in quo recipitur. Amicus ita rationatur, materia, & formacum sint essentialiter imperfectæ, vnianturque, vt perficiantur in composito, debent conuenire ad constitutionem compositi per vnionem, quæ sit perfectiua, & mutatiua vtriusque. Igitur per vnionem, quæ in vtraque recipiatur, ac sustentetur. Istius ratiocinationis aciem præstringent ad notationes, quæ ex numer. 48. vsque ad 63. proponuntur.

Infirmitur rationes alia excogitata à Recentioribus.

44 **S**criptoribus, quorum argumenta profligauimus, aduenere subsidiaria. Recentiorum copiarum non leuibus instructæ armis. Argumentantur itaque primò: vnio est indistincta à causalitate materiæ in formam materialem. Ergo hæc nequit eam sustentare, alioqui inter vtramque intercederet mutua causalitas. Secundò, materia præcedit naturâ vnionem, proindeque potest eam materialiter causare, At forma non debet præcedere naturâ vnionem, cum absque tali præcedentia rectè queat vniri. Tertiò, dispositiones in materia eò tendunt, vt aliquid ex ea fiat. Ergo cum dispositiones materiæ eò non tendant, vt ex ea fiat rationalis animus, saltem eò tendent, vt fiat vnio. Quartò, si vnio subiectaretur in materia, & forma, produceretur vel per duas actioneseductiuas, quarum vna subiectaretur in materia, & alia in forma, vel per vnicam actionem. Non primum, quia aliqui actio materialiseductiua vnionis ex anima rationali subiectaretur adæquatè in re spiritali. Non secundum, quia actio subiectata in materia, & forma esset vnio materiæ, & formæ. Hæc pro vnione subiectanda in sola materia.

45 Sed ad primum respondetur primò, falsum esse Antecedens. Secundò; carere vi in forma substantiali spiritali, cum vnio eius ad materiam non sit causalitas huius in eam. Tertiò, non sequi mutuam causalitatem si forma materialis sit subiectum solummodò adhesionis respectu vnionis identificatæ cum causalitate materiali. Ad secundum respondetur primò, formam, etsi pro posteriori subsequutam ad vnionem posse esse subiectum saltem ad hæsiuum vnionis. Secundò, formam distinctam realiter à subiecto debere precedere naturâ vnionem. Ad tertium distinguitur consequens, Dispositiones eò tendunt, vt materia fiat vnio tanquam ex inadæquato subiecto, conceditur, tanquam ex adæquato negatur. Deinde responderetur, Dispositiones materiæ eò tendere, vt adaptent illam operationibus animæ rationalis, siue ex materia vt ex subiecto sustentante, siue solum vt ex recipiente producenda sit vnio. Replicabis, si vnio educitur ex potentia animæ rationalis: ergo homo generatur ex anima rationali. Occurritur dicendo, compositum non asseri generari nisi ex subiecto, in quo disposito per accidentia sustentatur, vel recipitur forma; vnio autem non est forma humani compositi. Replicabis

Q 2 rursus,

rursus, agens creatum non potest efficere aliquid in anima rationali ut in subiecto. Contra tamen, quia si agens creatum efficit cum dependentia à materia vnionem in anima rationali ut in termino intrinseco, cur non poterit ut in subiecto? Si roget quis, cur cum forma materialis dependeat secundum se adæquatè à materia ut subiecto sustentante, non sic similiter dependeat forma spiritualis ut vnita? In promptu est discrimen, nimirum non esse, à quo ut subiecto possit aptè dependere, forma materialis, nisi à materia, secus de vnione, que aptè dependere potest tum ab ipsa materia, tum à forma. Si ulterius efflagitet indicium, ex quo colligatur, vnionem sustentari à forma, non enim gratis sunt multiplicanda subiecta sustentationis. Quòd autem gratis non assignetur materia, indicio sunt dispositiones ad vnionem non valentes existere sine ipsa. Respondetur, ex eodem indicio, quo colligitur, materiam esse subiectum vnionis, deduci vnà esse formam. Ideo verò sola materia disponitur ad vnionem, quia solùm ex parte illius datur improportio.

46 Ad quartum dicitur, debile esse argumentum, si modus vnionis identificetur cum actione eductiua sui. Rursus dicitur, rem materialem posse adæquatè subiectari in re spirituali, dummodò simul habeat à re materiali dependentiã in fieri, & conseruari tanquã à conditione saltem pro priori requisita. Vt ulterius dicitur, actionem subiectatam in materia, & forma fore inchoatam vnionem materiæ & formæ, uti in sententia distinguente actionem eductiuam formæ materialis ab vnione, actio eductiua est inchoata, & imperfecta vnio; & uti actio productiua vnionis subiectatæ in sola materia erit radicalis vnio cum forma.

47 Tandem alij pro subiectanda vnione tam in materia, quã in forma sic argumentantur; materia, & forma perficiuntur, completunturque per vnionem; aliunde vtraque est magis indifferens ad vnionem, quã vnio ad ipsas. Ergo vnio respicit vtramque ut subiectum receptionis, & informationis. Rursus, nec materia, nec forma materialis possunt naturaliter existere, quin vniantur, proindeque æquè exigunt vnionem. Ergo æquè eam sustentant. Ratio hæc imbellis est, tum quia bene potest perfici, & compleri vnum ab alio, quin illud recipiat. Tum quia etsi materia, & forma sint magis indifferentes ad vnionem, quã vnio ad ipsas, possunt esse magis indifferentes ut termini, & non ut subiecta. Sic effectus actione generatiua *A*, productus est magis indifferens ad eam, quã ad ipsum actio, cū tamen effectus non sit subiectum actionis generatiuæ. Et vel supinus Aduersarius dicit, à materia, ut à subiecto exigere vnionem, à forma autem ut termino. Tum quia appositã ratio non extenditur ad probandum, rationalem animam esse subiectum sustentarium vnionis. Et præterea supponit conceptum falsum subiecti receptionis, & informationis, scilicet illam entitatem in composito esse alterius subiectum, quæ fuerit magis indifferens, quã hæc altera. Relege n. 24. exercit. 5.

Præuie adnotationes ad nostræ sententiæ firmiorem probationem.

48 **A**ntequam eam producam, præmitti aliqua debent, & stabiliri. Primum sit, posse vniri duo extrema quorum alterum sit subiectum, vnionis, alterum terminus purè intrinsecus. Tellez. p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. & n. 2. utitur exemplo rela-

tionis prædicamentalis realis nõ mutue consistentis in modo, qui est intrinsecè in vno extremo, & terminatiue, tantum attingit aliud extremum. Sed hoc exemplum inuoluit multa, quæ falsa apud me sunt; & præterea extrema non mutuo relata vniri non debent inter se physicè intrinsecè, quo pacto opus est vniri ea, quorum vnum est subiectum vnionis, alterum terminus purè intrinsecus. Securius exemplum est, sed non omnino certum in vnione duarum partium continuatiua, siue adæquata, siue inadæquata, quæ vnitur parti *A*, v.g. ut subiecto, & parti *B*. ut termino purè intrinseco. Sic multi opinantur. Constans, & perpetua præmissi probatio petenda est ex Christo Domino, in quo vnio Hypostatica vnitur humanitati ut subiecto, & substantiæ diuinæ, ut termino purè intrinseco.

49 Quis autem sit conceptus termini purè intrinseci, arduum est declarare. Dicerem, in composito per se illum esse terminum purè intrinsecum, qui nullum exercet munus intrinsecum subiecti sustentationis, receptionis, aut adhesionis, respectu vnionis. Ut enim ille habetur terminus purè extrinsecus, qui nullum exercet munus extrinsecum erga respectum in ipsum tendentem, ita similiter &c. Inquies, verbum Diuinum esse terminum purè intrinsecum vnionis Hypostaticæ in composito per se Christi Domini, & tamen constituere denominationem vniti, proindeque exercere aliquod munus. Respondeo aliud esse constitui à verbo denominationem vniti; aliud exercere munus erga vnionem. Cum itaque circa vnionem nullum exercet munus intrinsecum subiecti erit terminus purè intrinsecus respectu illius. At respectu denominationis vniti, non erit terminus purè intrinsecus, cum illam intrinsecè constituat vel tanquam subiectum denominationis, vel tanquam denominationis forma. Neque hinc inferas, obiectum respectu cognitionis fore terminum purè intrinsecum. Etenim ex cognitione, & obiecto non constituitur vnum per se, quod requiritur ad rationem termini purè intrinseci, ut distinguitur à termino purè extrinseco, qualis est obiectum respectu cognitionis, actio respectu agentis transeunter, relationis modus existens in termino respectu modi existentis in fundamento ex Thomistico placito. Quòd si obiectum comparatur ad denominationem cogniti, eodem modo philosophandum est, ac de verbo diuino. Quare respectu eius denominationis terminus purè intrinsecus non erit, tum quia ea denominatio non est vnū compositum per se, quia eam constituit ut subiectum. Instabis, vnio respectu denominationis vniti non est terminus purè intrinsecus, uti similitudo albedinis *B*. est terminus purè extrinsecus similitudinis albedinis *A*, in sententia Thomistarum. Ergo est terminus purè intrinsecus, cum non detur medium. Respondeo, dari medium, nempe esse formam denominationis vniti.

50 Ex dictis liquet, male additum ab Arriaga d. & sect. 4. Physic. n. 112. in definitione termini purè intrinseci, non debere vniri alteri in genere causæ formalis. Cū terminus purè intrinsecus possit vniri alteri ut forma denominans intrinsecè, & ut subiectum denominatum intrinsecè. Et quidem ipse Arriaga d. 1. Metaphysicæ sect. 1. n. 7. fatetur posse vnionem aliquo modo dici formam verbi, non receptam, aut subiectatam, sed dominantem intrinsecè. Si nomine causæ formalis intelligat partem incompletam superuenientem alteri, adigeretur fateri, actionem non vniri effectui ut formam termino purè intrinseco, cum illi

illi ut præexistenti non superueniat; aut cogetur fateri, non esse contra conceptum termini purè intrinseci vniri alteri ut formam. Reicio vterius Arriagam, quia non est contra conceptum formæ esse terminum purè intrinsecum vnionis; neque è conuerso est contra conceptum termini purè intrinseci esse formam. Ni velit ex hac definitione se se adstringere Arriaga ad subiectandam vnionem in forma. Quare in definitione termini purè intrinseci opus non est, apponere verba, per quæ discriminetur à forma; sed illa tantum, per quæ excludatur subiectum, & abstrahatur à forma. Virgeo, quia penes Arriagam creati potest vnio materiæ ad formam: quo in casu forma esset terminus purè intrinsecus vnionis creatæ. Ergo non rectè in definitione termini pure intrinseci excludit formam:

51 Quiedus controu. 4. Physicorum puncto 3. §. 4. n. 15. & 17. impugnat Arriagam dicentem, ex actione, & effectu transeunter producto si tri vnium accidentale per se. proindeque competere effectui transeunter producto definitionem termini purè intrinseci, videlicet, *qui verè & per se vnitur alteri, & non in genere causa materialis, vel formalis.* Impugnat, inquam, quia non est prior ratio cur actio cum effectu, quam cum agente habere dicatur vnionem, siquidem ab vtroque distinguatur, & dependeat, & in neutro recipiatur. Nec habere intimam præsentiam cum effectu sufficit, ut hic dicatur intrinsecus actioni, nisi ut summum localiter. Deus enim est intimè præsens actioni creatæ ex conceptu agentis immanenti; & tamen neque ex hoc conceptu est intrinsecus actioni creatæ neque actio creata est intrinseca Deo. Rursus cognitio intuitiua Dei est intimè præsens creaturis existentibus, quæ nihilominus non sunt terminus intrinsecus illius. Extat pulchra alia instantia apud Cardinalem Lugum d. 11. de Incarnatione sect. 7. n. 70. Adde, intimam præsentiam non requiri ad conceptum termini purè intrinseci; nam vnio continuatiua partis *A.* est ei tantum intimè præsens, respicitque ut terminum intrinsecum partem *B.* Imò per Quiedum supra n. 16. & iuxta indicata à nobis in n. 21. neutri parti est intimè præsens, seu penetrata: est tamen vtrique, intrinseca. Impugnationi huic inuenio solutionem in Arriaga; inquit enim n. 108. *illa denominatio producti, quando quidem est intrinseca, debet esse per vnionem, quidem distinctam ab ipsa actione, sed per ipsam, quia est modus intrinsecus termini; ideoque illi vnitur.*

52 Attamen ego sic contra insurgo primò; sicuti denominatio producti est intrinseca termino, ita agenti est intrinseca denominatio producentis; atque ut notat Conink 3. p. q. 77. art. & dub. 1. n. 10. non est mera denominatio extrinseca, sicut quando paries dicitur videri. Ego si actio respicit intrinsecè terminum, quia ei communicat denominationem intrinseci producti; ita pariter respiciet agens, cum ei communicet denominationem agentis intrinseci, licet non ab intrinseco quando est trahens. Secundo, actio generatiua nõ est intrinseca termino ut subiecto sustentationis, neque ut subiecto receptionis. Quo ergo pacto vnitur ei? Si respondeas vniri ut subiecto adhesionis, Contra, tñ quia id est satis difficile in actione creatiua. Et licet id admittatur in creatiua, non tamen in generatiua; cum huius sit sufficiens subiectum ipsum passum. Tum quia sicut ad hoc ut agens sit intrinsecè producens, non requiritur ei ut subiecto etiam adhesionis esse vnitam actionem; sed satis est, *P. Gabr. de Henao, Empyreolog, Pars I.*

quando non producit ab intrinseco, si sit subiectum denominationis. ita similiter ut terminus sit intrinsecè productus, satis erit si sit denominatio nis subiectum. Et confirmatur in verbo diuino denominato intrinsecè vnito humanitati, quin vnio sit vel adhesionè in eo. Nihilominus dico eum communè effectum esse terminum intrinsecum actionis; non quia actio sit intrinseca effectui; sed quia hic quo ad suam intrinsecam entitatem dependet ab ea. Cum verò agens non dependeat frequenter ab actione, ideo hæc non dicitur vulgò intrinseca illi. Loquor de agente transeunter. Addere possem ex Tellez p. 3. Philosophiæ d. 63. sect. 4. n. 2. actionem transeuntem constituere vnium per se cum effectu non autem agente.

Non silebo Quiedum, dum n. 17. scribit, se vocaturum intrinseca *que pertinent ad constitutionem vnium per se.* non satisfacisse omnium votis in hac difficultate. Non enim in præsentiarum laboratur circa definiendum conceptum rei intrinsecæ, sed termini purè intrinseci Et Quiedus apposita definitione includit etiam intrinseca per modum subiecti. Quo fundamento reiciendi sunt nonnulli aientes, terminum intrinsecum esse illum; *qui curat, quam terminat, in compositionem intrinsecam.* Quòd si per verbum *terminat* excludere voluerit intrinsecam rem per modum subiecti, & tantum denotare intrinsecam rem per modum termini, nihil prorsus explicant: Examinamus namque, quid sit, rem purè intrinsecè terminari ab aliquo in eunte compositionem intrinsecam cum ipsa?

Præmitto secundo, in composito per se, ut vnium perficiatur ab alio, non debet illud sustentare, seu causare materialiter. Stabiliò primò, humanitas Christi non solum perficitur per vnionem, quam sustentat, sed etiam per subsistentiam diuinam formaliter, cum ab hac reddatur formaliter subsistens, & sancta, Et licet vnio Hypostatica crearetur, adhuc per subsistentiam diuinam perficeretur humanitas; & nihilominus nullo in casu potest hæc illam sustentare. Secundo, non solum ab vnione, sed & ab anima rationali perficitur intrinsecè materia, cum tamen hæc non sustentet illam. Si dicas, materiam non perfici ab anima rationali, nisi ratione vnionis, quam sustentat ut intrinsecam perfectionem. Contra, quia si vnio materiæ ad animam rationalem creetur, tunc materia non sustentabit vnionem: & tamen Petrus Hurtadus (aduersus quem nunc agimus) concedit d. 12. Physicorum sect. 5. §. 57. perficiendam in casu hoc materiam per vnionem. Contra iterum, quia non minus intrinsecè perficitur materia per animam humanam quam perequinam. Atqui per equinam ut formaliter distinctam ab vnione perficitur intrinsecè. Ergo & per humanam. Imò multò magis per hæc tum ob maiorem huius nobilitatem, tum etiam defectum sustentationis, & causalitatis materialis erga hanc, quæ causalitas non leuem imperfectionem habet ad mixtam qualicumque suæ perfectioni. Contra denique, quia si vnio sustentata à materia, est huius perfectio, non potest non anima rationalis ratione sui esse perfectio eiusdem: nam vnio erit perfectio ut quo, & ratio iperficiendi; proindeque importabit essentialem ordinem ad animam rationalem tanquam ad perfectionem ut quòd, & tanquam ad principium perficiens absolute materiam indigentem ipsa anima pro sui complemento, ac perfectione.

Stabiliò tertio, in sententia ipsius Hurtadi, constituentis vniam vnionem ex parte materiæ, & aliam

ex parte formæ, perficitur materia, non solum per vnionem, quam sustentat, sed etiam per vnionem sustentatam à forma. Vt enim vnio accepta in materia exigit formam, ita etiam exigit vnionem receptam in forma. Quòd si verbum perficit humanitatem, quia vnio, sine qua verbum naturaliter esse potuit, sustentatur ab humanitate, perficiet sine dubio formam vnio residens ex parte materiæ cum à forma sustentetur alia vnio sine qua nec diuinitus existere illa valet. Quartò, non repugnat forma inseparabilis à materia ex suppositione coexistentiæ vtriusque; quæ forma talis sit, vt non sustentetur à materia, eo quòd sit spiritualis. Prædicta forma perficiet materiam, seorsim à qua possit absolute existere in rerum natura, ita vt et si destrueretur materia; valeret naturaliter, quantum ex se est, ea forma permanere. Quintò, calor productus per creationem, vnitusque subiecto capaci, denominabit illud calidum. Nam effectus formalis nihil aliud est quàm forma communicata subiecto capaci. Ergo subiectum illud perficitur per calorem, quem non sustentat, Dices, subiectum illud perficiendum per calorem, quia petunt ex natura rei vniri per causalitatem materialem. Contra, tum quia si vnio caloris ad subiectum creetur ex natura rei, non poterit vniri per causalitatem materialem, cum id repugnet eius essentiæ, perficiet tamen subiectum. Tum quia subiectum, & calorem exigere vniri per causalitatem materialem, non est actu sic vniri, nec est actu perfici, si sic non vniantur. Ergo ideo calor productus per creationem perficiet, subiectum, quia ad perficiendum, vt sic non requiritur causari materialiter. Tum quia si non repugnet accidens exigens ex natura sua creari, vt putat Ripalda, disp. 5. de ente supernaturali sect. 1. n. 9. illud vnitum subiecto perficeret ipsum, maximè si sit supernaturale, quin exigeret ex natura rei causari materialiter.

56

Ratio à priori omnium horum est, quia perfici vnium ab alio, est compleri intrinsecè per aliud. At materia completur intrinsecè per formam. Ergo perficitur ab alia, siue illam causet materialiter, aut illius vnionem; siue non. Confirmatur, vt aliquid perficiatur, sufficit esse in actuali possessione, & vnione eius perfectionis, ad quã ordinatur, & quam appetit. Ergo materia perficitur ex possessione formæ, siue eam, aut eius vnionem causet materialiter, siue non. Perficietur, inquam, quo ad suam entitatem intrinsecam, & non tantum in ordine ad totum, vt perperam vult Ouiedus controu. 2. Physicorum puncto 3. à n. 25. & controu. ac puncto 3. à n. 1. nec non controu. 4. puncto 2. §. 3. n. 10. fallò supponens, materiam non perfici intrinsecè per formam, licet enim materia habeat entitatem distinctam à forma, tamen entitas illa distincta perficitur intrinsecè ab entitate distincta formæ; alioqui humanitas non perficeretur intrinsecè per subsistentiam diuini verbi, nec intellectus creatus per vnionem beatam, siquidem humanitas, & intellectus creatus habeant entitates distinctas à subsistentia diuini verbi, & à visione beata. Vbi aduertas, aliud esse perfici identicè, aliud intrinsecè, Primo modo materia non perficitur à forma, nec humanitas à subsistentia diuini verbi, nec intellectus creatus à visione beata, secus secundo modo.

57

Obiicies, perfici est mutari; sed nisi materia sustentet vnionem, non patietur mutationem; cum non habeat per sustentationem aliquid de nouo. Ergo non perficietur. Respondeo, materiam ex vnio-

ne ad formam mutari, quatenus motus est actus in potentia siue receptiua, siue sustentatiua, & quatenus habet aliquid de nouo materia in potentia saltem receptiua. Hinc verbo diuino repugnat habere potentiam receptiuam vnionis Hypostaticæ; nam repugnat eius infinitæ perfectioni habere intrinsecè de nouo aliquid, quod antea non habebat, à quo intrinsecè afficiatur, informatur, & completatur, Alioqui supponeretur in verbo aliqua vacuitas, quæ repletur per receptionem vnionis, propterea que non esset infinite simpliciter perfectum in omni genere. Quare si verbum reciperet vnionem, vel perficeretur per illam, vel deformatetur, quatenus haberet intrinsecè aliquam perfectionem vel imperfectionem. Lege Cardinalem Lugum d. 11. de Incarnatione sect. 6. n. 66. Inlurges, Ergo saltem forma non perficietur per materiam, si non recipiat vnionem, cum constet non sustentare, neque recipere materiam. Respondeo, formam perfici per materiam. Rationem à priori præstiti in n. proximo. Replicabis, forma non mutatur, nisi recipiat vnionem. Occurro, dicens, nomen motus vulgò significare actum, seu formam rei motæ. Cum autem materia non sit actus, seu forma formæ, ideo per illam non mutatur secundum triualem vltim vocis. Iuxta quem materia in prima productione formarum, non fuit mutata, etsi ab eis fuerit mutata perfectionem. Iuxta quem etiam effectus non mutatur per actionem productiuam sui; cum tamen perficiatur ab ea, maximè si creatiua sit, consistensque in modo. Instas, forma denominatur vnita. Ergo mutatur. Respondeo, denominari vnitam non vt subiectum vnionis, sed denominationis, ideoque non mutari, quemadmodum verbum non mutatur etsi ab vnione denominetur vnitum. Contra perfectionem formæ per materiam obiici potest difficilis locus Sancti Thomæ. 1. p. q. 7. art. 1. in corpore, vbi inquit. *Materia autem perficitur per formam, per quam finitur; & ideo infinitum, secundum quod attribuitur materia, habet rationem imperfecti: est enim quasi materia non habens formam. Forma autem non perficitur per materiam, sed magis per eam eius amplitudo contrahitur. Vnde infinitum, secundum quod se tenet ex parte formæ, non determinatur per materiam, habet rationem perfecti.* Sed pro penetranda mente Angelici Doctoris consulantur inter alios P. Valentia tomo & disp. 1. q. 7. puncto 1. v. ad primum respondeo. P. Iosephus Augustinus ad cum S. Thomæ articulum.

58

Præmitto tertio, vt vnū perficiatur ab alio, opus non est, vnium se habere vt subiectum receptionis respectu alterius. Stabiliò primò, ex humanitate, quæ perficitur à verbo, quin illud recipiat. Secundò, ex gradibus intensiõis, qui se mutuo perficiunt, & neuter alium recipit, non enim comparantur, vt potentia, & actus, sed vt incompletæ partes vnibiles in ordine ad qualitatem perfectam constituendam. Tertio, ex partibus continui, quæ se etiam perficiunt, quin vna aliam recipiat. Sed quia potest dici, vnionem recipi saltem in extremo, quod perficitur. Ideo stabilio quartò, ex modo creationis perficiente intrinsecè rem, quam producit, quin in ea recipiatur. Et cum vnio modi illius non distinguatur ab eo, neque quo ad vnionem admittit receptionis subiectum. Quintò, si possibile sit compositum constans duplici parte essentiali, quarum neutra sit materia, nec forma, de quo non nihil in n. 73. Exercit. 4. mutuo se perficerent partes illæ se ipsis, si inseparabiles sint, vel simplici vnione copulata. si sint separabiles, quin vna reciperetur in alia,

86

& quin vnio, si inter veniat distincta, respiceret vtramque vt subiectum, aut vnam vt subiectum, & aliam vt terminum purè intrinsecum, sed vtramque vt terminos purè intrinsecos. Sextò, materia perficit formam intrinsecè; quin hæc illam recipiat: nec eius vnionem iuxta Hurradum. Pariter si partes continui vniantur per duas, vniones se perficiunt reciprocè, & tamen vna pars non recipitur in alia, neque vnio vnus partis in alia parte. Septimò, vnio Hypostatica perficitur per verbum non receptum in ipsa. Et quidem verbum non recipi in vnione Hypostatica, tam manifestum est, vt probatione non egeat. Vnionem verò Hypostaticam perfici per verbum, probatur, tum quia completur per illud, compleri autem vnum ab alio est idem prorsus ac perfici: tum quia vnio Hypostatica indiget essentialiter verbo, appetitque innatè, ordinaturque ad ipsum, vt ad finem sibi omnino necessarium, & intimum. Quæ omnia clarissimè ostendunt vnionem Hypostaticam perfici intrinsecè per verbum, cuius possessione non fraudatur, sed potiùs intimè fruatur; cum aliunde vnio non sit ratione suæ entitatis perfecta infinitè. Id addidi, ne aliquis recurret ad essentiam diuinam, quæ per relationes non perficitur extensiuè. Nam permissio hanc sententiã veram esse, apparet latum discrimen inter essentiam diuinam comparatam cum relationibus personalibus, & inter vnionem Hypostaticam comparatam cum verbo; essentia namque diuina vt distincta virtualiter intrinsecè à relationibus personalibus, est infinitè perfecta, non sic vnio, vt distincta realiter à verbo. Quare ab hoc perficietur intrinsecè non solum extensiuè, sed etiam intensiuè, quo saltem pacto essentia diuina vt potè infinitè perfecta lex suo conceptu, non perficitur à relationibus personalibus.

59 Præmitto quartò, vt vnum perficiatur ab alio, opus non est, se habere vel tanquam subiectum ad hætionis respectu illius. Stabiliò primò, quia quicquid sit, an relationes personales perficiant essentiam diuinam extensiuè, tamen hæc illas sic perficit, quin ipsis adhæreat, vt est vtrumque in confesso apud omnes Theologos. Secundò, in composito illo constante ex duplici parte essentialiter connexa, quarum neutra sit materia, nec forma, non adhærebit vna pars alteri, etsi ad inuicem perficiantur. Si enim vna adhæret alteri, vna se haberet vt forma, & alia vt materia, sicuti modus creationis adhærens termino habet se, vt forma illius, vt notat Cardinalis Lugus d. 11. de Incarnatione sect. 7. n. 74. quatenus præbet fundamentum, vt concipiatur adueniens, & adiacens termino indifferenti ad illum; vel ad alium, licet non supponat terminum pro priori, neq; ab eo dependeat à priori. Tertio, si vnio inier materiam & formam rationalem creetur, non adhærebit forma rationalis materiæ, cum ab hac non dependeat à posteriori, neque vnio adhærebit materiæ; cum vnio non sit accidens. Et tamen in hoc casu perficietur materia à forma rationali, siquidem ab hac animabitur, animari autem est ingenter perfici.

60 Inquies, in casu creatæ vnionis inter materiam, & formam rationalem non fore, cur potiùs illa sit subiectum, quàm hæc. Nam si confugiamus ad subiectum denominationis, eo quòd perficiatur; rationalis etiam forma perficitur; proindeque æquè erit subiectum denominationis: præter quam quòd non omne subiectum denominationis debet esse perfectibile. At specialiori modo debet se ha-

bere materia, vt subiectum: quem modum si designemus inuehemus in scholas nouum genus subiecti, cum in illo casu materia non sit subiectum sustentationis, inhætionis, receptionis, nec adhætionis. Esse autem denominationis, non sufficit. Respondemus, materiam fore subiectum præ forma, si in illa præ hac recipiatur vnio, eo enim ipso erit subiectum receptionis, tum formæ, tum vnionis. Si verò vnio æquè recipiatur in vtraque, sit que impotens educi, difficulter se expedient ab hoc argumento Arriaga, & alij. In nostris principiis materia præ forma erit adhuc subiectum receptionis, quatenus illa per se stat, quin præbeat fundamentum, vt modo adiacentis alteri concipiatur: hæc verò licet per se stet, & æquè, ac materia recipiat vnionem, tamen præbet fundamentum, vt concipiatur modo adiacentis materiæ, seu modo indigentis ea vt recipiente. Premis adhuc, forma recipitur, & adhæret vt quòd per vnionem in materia. Ergo saltem ipsa vnio debet recipi, & adhære vt quòd. Ergo non potest forma vniri materiæ, quin hæc vt minus recipiat vnionem, aut quin vnio ei adhæreat, Quare ipsi etiam, qui tenent, vnionem recipi in forma, tenentur dicere, vnionem adhære saltem materiæ. Respondemus, negando, formam debere recipi, aut adhære vt quòd materiæ, sed satis esse, vt retineat conceptu formæ, præferre fundamentum, vt concipiatur instar receptæ in materia, aut instar adhærentis ei. Quòd fundamentum, quia non præbet subsistentia verbi diuini cognoscenti eius infinitam perfectionem, & complementum, ideo non est forma humanitatis, cui vnitur; neque hæc est subiectum receptiuum, aut adhæsiuum illius. Supponimus, subsistentiam verbi Diuini non indigere reapse, & in se receptione, aut adhæsiōne ad humanitatem profui perfectione, & complemento.

Si petas à nobis rationem, cur Verbum non perficiatur per vnionem intrinsecam ad humanitatem pureque difficulter à nobis præstandam; cum dixerimus posse vnum perfici ab alio sibi vnio intrinsecè, quin vlla ratione sit subiectum sustentatiuum, receptiuum, aut adhæsiuum perfectionis. Quapropter videmur præcidisse nobis filum, quo Theologi communiter labyrintho hoc se liberant. Præterò sumus reddendo. Afferimus itaque, ideo verbum non perfici per vnionem, neque è contra deteriorari, quia est simpliciter infinitè perfectum in omni genere, exindeque incapax creatæ omnis perfectionis & imperfectionis. Sed rogabis, cur verbum vt distinctum virtualiter intrinsecè à natura diuina non perficiatur intrinsecè saltem extensiuè per vnionem, quemadmodum sic perficitur per ipsam naturam diuinam & vice versa hæc per illud. Respondemus, ea de causa, sic non perfici verbum per vnionem, quia cum sit infinitè perfectum intensiuè, incapax est perfici intrinsecè nisi per aliud infinitum intensiuè, identificatimque realiter secum, proindeque est incapax perfici eo modo per vnionem, quæ quid finitum est, distinctumque realiter ab ipso. Cardinalis Lugus d. 11. de Incarnatione sect. 7. ait, ideo verbum non perfici per vnionem, quia est ens completum. Non acquiesco, tum quia partes continui sunt entia completa; & tamen perficiuntur per vnionem, per quam vna pars non est intrinsecè in alia, vt in subiecto. Ergo ex eo præcisè, quòd verbum est ens completum, non rectè deducitur,

non perfici per vnionem, et si rectè dicatur, vnionem, & humanitatem non esse intrinsecè in verbo vt in subiecto. Tum quia licet ens completum non possit perfici per vnionem ad aliud, cur non poterit deteriorari? Dicat ergo Eminentissimus Cardinalis, cur verbum non deterioratur physicè per vnionem; vti intellectus creatus per actum erroneum, & voluntas per peccaminosum, præsertim si huic sit essentialis malitia, seu cur verbum per vnionem non afficitur malè, & disconuenienter? Nam enti completo non repugnat affici malè, & disconuenienter. Tum quia duæ naturæ in se completæ possunt vniri physicè, et si non constituerent vnum per se, & tunc mutuo se perficerent, haud fecus ac se perficiunt duæ partes integrantes. Potest etiam natura in se completa substantialiter, vti est Angelica, vniri physicè cum aliquo accidenti, & ab eo perfici: Cur ergo similiter non poterit Deus perfici per aliquod accidens creatum sibi vnium: maximè in eorum sententia, qui iudicent accidens terminari posse à verbo diuino immediatè? Tum quia si Deus ob rationem præcisè entis completi substantialiter nequit per vnionem cum humanitate perfici, erit aequè imperfectibilis per vnionem cum eadem Angelus completus substantialiter in esse naturæ, & subsistentis. Id autem videtur, si quidem Deo debeat competere posteriori iure, & meritò, ne per vnionem cum humanitate queat perfici. Tum denique, quia alioqui et si verbum causaret materialiter vnionem, eamque reciperet, non ideo perficeretur, aut deprauaretur per eam. Si respondeat, non posse causare materialiter, neque recipere vnionem. Ita quidem est. Sed huius rationem exigo; quæ non est, quia verbum est ens completum in se. Etenim non repugnat, ens completum causare materialiter, ac recipere. Ideo ergo non perficitur, nec deterioratur verbum per vnionem quia est simpliciter infinite perfectum in omni genere: & ob hanc eandem rationem non potest absolutè causare materialiter, recipereque vnionem, vt dicebam in n. 57. si causalitas materialiter, & receptio arguat, vt reuera arguit, perfectibilitatem in causante, & recipiente.

62

Modernus quidam Theologus accedens partim ad discursum Cardinalis de Lugo inquit, ideo verbum non perfici per vnionem, quia non est de intrinseco eius complemento esse vnium, ad naturam relictam distinctam. Rogatus verò, an si Deus per impossibile denominaretur cognoscens aut volens per cognitionem, aut volitionem creatam, sibi vnium, perficeretur per eam? Respondet, perficiendum vtiq; quia est de intrinseco Dei complemento esse cognoscentem, & volentem; quapropter haberet in eo casu aliunde complementum, quod esse postulat sibi identificatum. Fateor, & ego tunc perficiendum, vel deturpandum, quia non posset intelligere, aut velle per cognitionem, aut volitionem distinctam realiter à se nisi eam causaret materialiter, aut saltè reciperet: cognitio namque, aut volitio, nisi sit ab intrinseco, per identitatem, debet esse ab intrinseco per actionem physicam immanentem, aut saltè per receptionem. Hæc ratio efficax est, etià si fingeretur, Deum ab æterno cognoscere, aut velle per cognitionem, aut volitionem creatam; si vero fingeretur contingere vnum aut alterum in tempore, manifestissimum foret ipsis etiam bardis, crassoque sub aëre naris, Deum mutandum, & meliorandum, vel deteriorandum, si quidem haberet se intrinsecè benè, vel malè aliter, ac antea. Videatur S. Thomas 1. p. q. 14. art. 15. q. 19. art. 7. quibus in locis probat,

Deum non posse incipere cognoscere & velle per intellectionem, & amorem etiam increatum, quia alioqui mutaretur, neque irem posse desinere ob idem inconueniens. Disparitas tamen à Modetno allata desplicet mihi, quia licet sit de complemento Dei esse cognoscentem; sed non per cognitionem creatam realiter distinctam ab eius intellectu. Sic licet sit de complemento deitatis habere subsistentias relatiuas increatas, non tamen esse vniam creatis personalitatibus. Ergo ex ea disparitate non euincitur, Deum perficiendum per cognitionem creatam. Adde contra Lugum, & quoddam asseclam, esse quidem certissimum, verbum non perfici per vnionem, & existere in se completum per naturam diuinam, sed tamen prout terminat naturam humanam contendere posse, an sit completum terminat namque secundum subsistentiam, quæ vt sic est incompleta. Ita loquitur Arriaga d. 3. Physicorum sect. 1. n. 6. & Meratius d. 13. de Incarnat. sect. 3. scribit; verbum, quia ex se non est homo, quasi compleri in ratione hominis per humanitatem sibi vniam. Martinonius etiam tom. 4. d. 1. sect. 4. n. 32. non refugit dicere, verbum non esse completum in aliquo genere entis per se, nimirum in esse hominis, aut humanitatis, neq; supponi in isto genere completum, & integrum, sed potius esse in potentia ad complementum, id est ad hoc, vt inesse hominis integreretur, & compleatur per aliquid aliud, nempe per humanitatem. Videturq; id dicendum, nam alioqui ex verbo, & humanitate non componeretur vnum ens per se, vt enim hoc nequit componi ex duobus entibus completis, sic neque ex vno completo, & altero incompleto, aliter namque posset resultare ens vnum per se ex Angelo, & animo rationali vnitis, nec non ex materia prima, atque ex eodemmet Angelo, illa quidem vt subiecto, & hoc vt actu informanti: quod vtrumque abhorrens est, & secundum redarguitur fortiter à Doctore subtili q. 9. quodlibetica, Præuidit rationem hanc dubitandi Franciscus Amicus tomo de Incarnatione d. 1. sect. 4. n. 129. nec plenè soluit. Sed siue verbum dicendum sit in aliquo sensu incompletum, siue non, vrget semper difficultas, cur si potest vniri humanitati, quæ est perfectio, nequeat per eam perfici? Cui difficultati pro præsentis instituto sat laboris impendimus, remissis aliis in tractatum de Incarnatione.

Ex quatuor præmissis infertur primò, difficultatem termini purè intrinseci morari, quem non debere, ne in sola materia, aut sola forma subiectet vnionem. Secundò, perfectionem, quam materia, & forma participant mutuo ex vnione, non esse sufficiens fundamentum ad asserendum sustentari ab eis vnionem, imò neque recipi. Tertio, Petrum Hurtadum immeritò designasse vnium subiectum vnionis materiam, alterius formam; eo quòd hoc non perficeretur per illam, nisi reciperet vnionem, nec è conuerso. Quarto, posse optimè perfici adinuicem materiam, & formam, quin vnio adhæreat vtrique, imò neque vni earum.

Nostra sententia.

It pro ea primum asseritur, vnio recipitur in materia, & forma. Probat, vnio est forma modalis intrinseca materiæ, & formæ. Ergo recipitur in materia, & forma. Consequentia ostenditur, forma intrinseca modalis, debet recipi in entitatibus absolutis, quarum est informatio actualis; aliàs non esset ratio cur formæ absolutæ, siue

63

64

sive substantiales, sive accidentales debeant habere subiecta receptionis. Ergo, si probetur, unio- nem esse formam intrinsecam materiae, & formae, fiet exinde debere in utraque recipi. Probatur itaque antecedens, unio est entitas exigens in intimis esse materiae, & formae, aliunde materia, & forma sunt entitates incompletæ respectu unionis, per quam perficiuntur. Ergo unio ipsarum forma intrinseca. Prima antecedentis pars est manifesta; Secunda constat ex præmissis secundo. Consequentia claret ex definitione formae intrinsecae, videlicet, *quæ ex se apta est, & ordinata ad unionem intimam cum altero complebili prauio*. Hinc animus rationalis est forma intrinseca corporis, quia ex natura sua ordinatur ad intimam unionem cum corpore complebili per ipsum. Eregione verò verbum diuinum non est intrinseca forma humanitatis, quia non ordinatur ad unionem cum ea. Neque unio est forma verbi, quia etsi ordinetur ad illud, non tamē vt ad quid cōplebile, & perfectibile per ipsam. Dices, formam intrinsecam esse contentam subiecto ad- hæsionis, proindeq; unionem recipiendam fore in materia, adhæsionem formae. Contra primò, quia subiectum adhæsionis multorum imperus in se habet, nec de antiquitate gloriatur; quippè à nup- ris inuentum est, vt accidentalem modum creatio- nis alicui basi super imponant. Vnde qui modum productionum substantiæ censent esse substantia- lem, non curant de subiecto adhæsionis respectu modi creatiui substantia. Et cum unio materiae & formae sit modus substantialis, attribuendū est ipsi multò minus subiectū adhæsionis. Secundò, quia liberum tibi posthac erit, & materiae denegare mu- nus subiecti receptiui unionis. Tertio, quia subie- ctum adhæsionis afficitur etiam intrinsecè à forma adherente ei, solūmque differt à subiecto receptio- nis, quatenus hoc procedit pro priori, formam vt causa, vel conditio ad eam. illud autem subsequi- tur pro posteriori cum dependentia essentiali for- mae ab ipso. Ad intentum autem præsens sufficit mihi, obtinuisse, formam affici intrinsecè ab unio- ne, & respectu huius illam non esse terminum pu- rē intrinsecum.

65 Secundum assertum esto; unio sustentatur à ma- teria, & forma. Probatur, unio materiae, & formae dependet ab utralibet, vt à subiecto intrinsecè af- fectō per illam. Ergo vt à subiecto sustentante. Antecedens liquet ex primo asserto. Consequen- tia ex sect. 5. exercitationis præcedentis. Etenim formam aliquam sustentari, educique, nihil aliud est ex natura rei, quàm fieri dependenter à subiecto intrinsecè affectō; quo sine nequit naturaliter con- seruari. Sed unio inter materiam, & formam fit dependenter ab utraque vt subiecto intrinsecè af- fectō, ita vt neque diuinitus queat sine illis con- seruari. Ergo sustentatur à materia, & forma, edu- citurque ex potentia utriusque, saltem cum pro- ducitur secundum naturæ leges. Non tibi proderit si dicas, vt forma aliqua educatur ex potentia sub- iecti, opus esse dependentiā ab illo pro priori; unio- nem autem licet dependeat pro priori à materia, non tamen à forma, quin ab hac depēdere vt à sub- iectō pro posteriori subsequuto. Non, inquam, proderit primò, quia non est, cur potius dependeat unio à forma, vt pro posteriori subsequuta, quam à materia; proindeque dicas, neque ab hac su- stentari. Secundò, cum unio distinguatur ab actione educitiua formae materialis, & à creatiua formae rationalis; non est, cur utraque hæc forma subsequatur pro posteriori vt subiectum, cui ad-

hæreat unio. Creationis autem modus acciden- talis, ideo secundum ipsius patronos adhæret rei creatae vt subiecto subsequuto pro posteriori, quia est actio productiua illius. Et id mihi est difficile: subiectum enim, qua tale est, debet præcedere ali- quatenus formam in ipso existentem, estò eam non causet. Vnde si modus creatiui vnatur in- trinsecè cum re creata vt subiecto, vti clarè profi- teretur Arriaga d. 9. Physicorum n. 58. cum tamen obscurè insinuasset d. 2. n. 25. neque absolute, ne- que ex principiis huius authoris percipio: quip- pe subiectum vt tale debet præcedere formam sibi intrinsecam, statuente eodem Arriaga, tum d. illa 2. n. 23. tum d. 4. n. 104. statuente, inquam, gene- raliter, quamuis postea in num. 25. disp. illius 2. exceptionem tentet, quoad subiectum adhæsionis ob solitudinem, quam sæpe habet de creationis modo accidentali.

Hinc gradum facio ad non spernendam asserti confirmationem. Non solum materia, sed etiam forma præcedit aliquatenus, quin & pro priori unionem, qua copulantur. Ergo nihil deest for- mae, vt sit subiectum sustentatiuum unionis, si- ne ipsa vt subiecto non valentis conseruari. An- tecedens probatur primò, cum homo nutritur, forma rationalis præcedit pro naturæ signo prio- ri unionem ad nouas partes materiae vt causa ef- ficiens illius; sic enim *neesse est, vt causa ef- ficiens ea, qua fiunt antecedat*, docente Atheno- gora in legatione pro Christianis. Ergo præce- dit etiam simul cum subiecto sustentatiuo. Quod quidem est evidens, si cum communi sententia admittatur causalitas materialis, eaque indistin- cta ab effectiua; nam formae rationalis prioritas ad causalitatem effectiuam unionis, vel ad ipsam unionem vt effectiōem sui, non potest non esse prioritas ad causalitatem materialem unionis, vel ad ipsam unionem vt causalitatem materialem sui. Iam verò si rationalis forma simul cum sub- iectō sustentatiuo prior est naturā, quam unio, quidni etiam & ipsa subiectum sit sustentatiuum? Quicquid de hoc sit, forma rationalis præcedit unionem ad nouas partes materiae vt entitas perfectibilis per unionem. Ergo præcedit vt subiectum, & non præcisè vt causa efficiens; quæ etsi admittatur debere esse actionis subie- ctum (loquor de efficiente creata) tamen vt præcisè efficiens, non debet admitti, esse subie- ctum unionis. Deinde forma rationalis præcedit vt subiectum unionis non valentis conseruari si- ne ipsa. Ergo præcedit vt subiectum sustentati- uum. Elucidari potest id exemplo omnium alio- rum subiectorum, quæ siue modos, siue res ab- solutas censentur effectiue producere, & susten- tare simul. Idem antecedens probatur secundò, si sola materia præcederet pro priori unionem, hæc intelligeretur pro aliquo signo, ad quod non præintelligeretur forma. Ast repugnat, unionem inter extrema distincta, ac mutuo separabilia in- telligi pro aliquo signo, ad quod non præintelli- gantur ipsa extrema vt enim vbicatio distincta à corpore, & loco est nexus ipsorum coexistentium secundum spatium, ita unio est nexus extremorum coexistentium in vno per se. Ergo sicut nequit vbicatio intelligi pro vilo signo, ad quod non præ- intelligantur corpus, & locus: ita, &c.

Præter obiecta supra contra nostram sententiam adiciet aliquis id, quod nos ipsi non improbauimus in n. 21. Videlicet unionem continuatiuam posse esse talis conditionis, vt existens in spatio medio inter

66

67

inter partes vnitas, respiciat has vt terminos purè intrinsecos: Adiciet etiam id, quod indicauimus in n. 58. nimirum compositum substantiale constans duplici parte, quarum neutra sit materia, nec forma, posse habere vnionem, respectu cuius duplex illa pars sit purè terminus intrinsecus. Respondetur, vnionem illam continuatiuam non fore formam intrinsecam partium vnitarum ob impetrabilitatem cum ipsis seu quia intima ipsis esse non possit. Vnde argumentum pro vnione informatiua confectum integras suas retinet vires, vt de ea specialiter probetur recipi debere in materia, & forma. Quoad vnionem aliam memorati compositi substantialis, dicendum est militare peculiarem rationem, ne in vlla parte cõpositi recipiatur; quia scilicet neutra pars est materia, aut forma: quare sicut vna non præsupponitur ad alteram partem; ita neutra præsupponetur ad vnionem; proindeque neutra erit huius subiectum receptiuum, nec sustentatiuum. Quæ ratio, si non placeat, non reculabo admittere receptionem & sustentationem huius vnionis in vtraque parte; nec ideo inutile euadet argumentum deductum ex præfato composito: satis namque est ad intentum n. 58. quòd duæ partes se mutuo perficiant, quin vna recipiatur in alia.

SECTIO IV.

An vnio Empyrea distincta sit ab actione generatiua, seu eductiua formæ?

68 **D**istinctam esse sentio cum Petro Hurtado d. 5. Physicorum sect. 2. & 3. Gaspare Hurtado d. 2. de Incarnatione difficultate 8. & d. 4. difficultate 6. Arriaga d. 4. Physicorum sect. 3. Hemelman in disputatis ad 1. p. tit. & d. 11. c. 2. n. 6. Ouiedo controu. 4. Physicorum puncto 1. §. 3. n. 15. Francisco Alphonso d. 5. Physicorum, sect. 2. à n. 24. & d. 13. sect. 8. Bartholomæo Amico tract. 6. Physicorum, q. 4. dub. 2. tract. 10. q. 4. dub. 2. art. 3. dub. etiam 2. & tract. 11. q. 10. dub. 2. art. 3. Ioanne Gonzalio Martino lib. 1. Physicorum pag. 91. qui alios citant. Addo Martinonum tom. 4. d. 5. sect. 1. n. 8. & 9. asserentem, actionem eductiuam formæ esse diuersam, & naturam priorem eiusdem vnione cum materia, Durandum in 2. dist. 1. q. 4. n. 39. ubi ait; *omnem formam à quocumque productam prius ordine natura esse aliquid in se, quam vnitam materia, quamuis simul sint secundum tempus.* Addo etiam Niphum apud Alphonsum.

Exarantur complurium argumenta pro distinctione.

69 **F**amiliaria hæc sunt. Primum, vnio materiae, & formæ debet esse substantialis. Sed si distincta sit ab actione generatiua, erit accidentalis, cum omnis actio sit accidens. Responderi potest, actionem pertinentem ad essentiam compositi substantialis esse substantialem, eo quòd constituat intrinsecè compositum substantiale, intendaturque propter illud: talemque esse actionem generatiuam formæ substantialis ex materia, vtpotè constitutiua intrinsecè substantialis cõpositi, quæ est vnio materiae, & formæ. Vnde etsi alia merae actiones sint accidentia; secus hæc. Neque apud omnes con-

stat, actiones productiuas substantiarum quarumcumque esse accidentia. Imò si vnio formæ substantialis cum materia debet esse substantia, non sine negotio explicabitur, cur eductio ex eadem non debeat etiam esse substantia. Aduerte, enervæ esse hoc argumentum pro distinctione vnionis ab actione eductiua formæ accidentalis.

70 **S**ecundum, vnio est complementum materiae, & formæ, seu est id; quo vna alteram complet reciprocè. Ergo debet vtramque supponere in suo esse productam; haud secus ac subsistentia, quia est complementum substantiæ, supponit ipsam productam. Et complementum quidem videtur debere subsequi rem, quam complet. Dicitur potest, necesse non esse, vt complementum supponat in aliqua prioritate rem, quam cõplet, sed sufficere, si producendo compleat, & complendo producat. Sic respondet Bernal. d. 12. de Incarnat. sect. 2. §. 3. n. 33. censens, productionem substantialem Angeli esse subsistentiam termini producti. Non sunt abs re exempla materiae, & modi creatiui: illa vt distincta ab vnione complet formam; quin productam supponat, hic etiam est complementum rei pro posteriori subsequente. Sed & de omni actione contendit Tellez p. 2. Philosophiæ d. 63. sect. 4. n. 10. esse complementum termini causati.

71 **T**ertium, si actio eductiua identificetur vnioni, fore, vt non possit Deus eundem effectum se solo conseruare, quem simul cum causis creatis produxit. Nam cum vnio sit de essentia ignis, diuersus hic esset, si à solo Deo conseruaretur; quippe actio eductiua deberet esse diuersa. Responderi potest primò, satis esse, si Deus valeat conseruare eundem numero effectum, quoad eius principaliora constitutiua, qualia sunt in composito substantiali materia, & forma. Quòd si Deus se solo non potest conseruare entitates modales pèdentes essentialiter à causis secundis, mirum non est, si nequeat se solo conseruare idem numericè compositum substantiale constitutum essentialiter ex entitate modali vnionis, quæ, vt est actio, pendeat essentialiter à causa secunda, à qua, simulque à Deo est primò producta. Secundò, fore, vt valeret Deus se solo conseruare idem numero compositum ignis ob illicò dicenda.

72 **Q**uartum, ignis *A*, productus ab igne *B*. perseverat idem numero in absentia ignis *B*. cum tamen non perseveret eadem numero actio, si Deus se solo illum conseruet. Ergo actio eductiua formæ igneæ distinguitur ab vnione ipsius ad materiam: alioqui variata actione, varieratur vnio; proindeque compositum ignis: quin & hoc esset specie diuersum à composito producto ab igne *B*. cum actio eductiua orta à Deo sit specie diuersa. Ex quo fieret, Christum Dominum natum diuersum fuisse specificè à se ipso vt concepto ex Virgine Matre. Responderi potest primò, vnionem hanc numero non pertinere ad essentiam huius numero compositi, neque hanc vnionem in specie ad essentiam huius cõpositi in specie. Sic sentit S. Thom. in 4. dist. 44. art. 1. q. 2. ad 2. & 3. p. q. 79. art. 2. ad 2. rursus quæ in compendio Theologiæ seu opusculo 2 cap. 154. quem referunt, & sequuntur Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 12. n. 86. Suarez tom. 2. in 3. p. d. 44. sect. & dub. 2. ac in Metaphysica d. 5. sect. 6. n. 16. ubi tamen ad perfectam vnitatem huius numero compositi exigit hanc numero vnionem; addens, non esse vnionem ita necessariam ac materiam, & formam: in quo suffragatur ei Auerfa q. 11. Dialectica sect. 5. §. 9. *Dico secundo.*

Nec

Nec oblitus est sui P. Suarez in ea d. 44. vt obiicit Ægidius Lusitanus tomo 3. de beatitudine lib. 2. quaest. 5. art. 2. §. 1. num. 2. quia in anteriori d. 38. sect. 2. v. *Hinc sequitur*, dixerat, vnionem corporis, & animæ esse de essentia humanitatis. Non, inquam, oblitus est sui, quin potius memoriæ, ac doctrinæ constantiā seruat & Ægidius Lusitanus non penetrauit altum Suarij sensum. Franciscus Alphonsus, etsi d. 6. Physicorum sect. 3. n. 25. scribat, se credere, hanc numero vnionem requiri determinatè ad hoc indiuiduum compositum, tamen paulò antea scripserat, incertum sibi esse; adducitque similitudinem ex supposito, quod non requirit hanc naturam determinatam, sed hanc, vel illam vagè, cum tamen constituatur ex natura substantiali & substantia. Fauet apertissimè & in dubitanter Murcia lib. 1. Physicorum d. 7. quaest. 1. vtens similitudine ex continuo, cui tam essentialis est continuatiua vnio, ac composito: si verò Deus ab vna demat punctum, quo duæ medietates vniuntur, & aliud substituat, eadem numero vna maneret. Nisse in resolutione Thologorum tract. 7. p. 1. portione 4. quaest. 1. ad 4. fatetur, redire posse idem compositum, non redeunte eadem vnione partiū; licet postea dicat, verius esse, quod in resurrectione generali hominum redeat eadem vnio cum sit necessariò requisita ad entitatem totalem. Ergo, quamuis sentiam, hanc numero materiam, & formam pertinere ad essentiam huius indiuidui compositi, quia de facto *Petrus*, seu *hic homo* ex communi Philosophorum acceptione significat explicitè hanc numero materiam, & formam; aliter iudicio de vnione, eo quòd *Petrus*, seu *hic homo* non significet explicitè hanc numero vnionem; si attendatur Philosophorum consensui. Discordiæ occasio fuit, materiam, & formam constituere compositum vt partes illius, non sic vnionem. Quam etiam ob causam, materia, & forma recensetur communiter inter naturas, non sic vnio substantialis, vt nec substantia. Si tamen res metaphysicè tantum consideretur, puto, dummodò forma hæc determinatè requiratur, posse adhuc numero compositum exigi vagè hanc, vel illam materiam, & è conuerso. Delibata opinionis fusior declaratio exorbitat à præfenti instituto. Sed non omitam, ad hoc numero corpus requiri vagè formam cadauericam, vel vitalem penes grauissimos Theologos, præcipuè Vasquium tom. 3. in 3. p. d. 186. cap. 3. & iuxta non paucos Philosophos, ad indiuiduam cathedram opus esse hac, vel illa vocatione, ad hunc numero locum realem extrinsecum hac, vel illa superficie, tandem ad hoc numero tempus reale extrinsecum, seu ad hunc numero diem hoc, vel illo motu. In diuinis *hic numero* Deus constituitur vagè vna ex tribus personalitatibus. Non ergo mirum sit, si *Petrus*, seu *hunc numero hominem* dicamus constitui ex hac, vel illa vnione; & hoc numero compositum igneum ex vna, vel alia vnione; adhucque idem numericè perseuerare, etsi vni vnioni succedat alia quæ distincta etiam esset specificè. Et quidem si substantia specificè diuersa non reddit hominem diuersum specificè, vt patet in Christo Domino, cuius substantia est specificè diuersa à nostra, quin tamen sit homo diuersus specificè à nobis, ita neque vnio specificè diuersa faciet, vt compositum sit diuersum specificè; non enim magis videtur requiri ad vnitatem naturæ compositæ vnitatis vnionis, quàm ad vnitatem naturæ substantiæ vnitatis substantiæ. Potest etiam ex substantiæ diuinæ ad naturam

humanam vnione distincta specificè ab vnione meæ substantiæ defumi simile argumentum. Hinc multi, etsi concedant, distingui specificè vnionem meæ animæ rationalis ad corpus ab vnione animæ Petri; quia magis distinguitur illa vnio ab hac, quàm ab alia possibili inter meam animam, & corpus; quæ maior distinctio videtur esse specifica, & non merè numerica: nihilominus non inde se in eas angustias abripi dolent, vt nolentes cogantur admittere distinctionem specificam meam à Petro.

Responderi potest secundò deglutiendo variationes illas. Sic Bernal. dict. 12. de Incarnatione sect. 1. §. 2. n. 19. vbi conatur, duplo maiorem variationem sequi in aduersariorum sententia, cum debeant, quando conferuetur ignis à solùm à Deo, aduenire duæ nouæ educationes, alia vnionis, alia formæ. Cæterum aduersarij non impugnant mutationem vtcumque subiecti, sed compositi. Quare non benè Bernal. retortuet argumentum in illos. Quod additur de diuersitate specifica Christi vt nati à se ipso vt concepto ex Virgine Matre, soluitur facile, si Virgo Mater non concurrerit actiue in generationem humanam Christi, tunc enimeductio vnionis animæ Christi cum corpore perseueraret eadem in conceptione, ac in natiuitate; siquidem eius vnica, & adæquata causa efficiens fuisset solus Deus. Nemo autem non scit, quàm probabile sit, matres non concurrere actiue in generatione prolis. Deinde non videtur absurdum, si Christus vt natus fuerit specie, non quidem morali, sed physica, vel saltem logica diuersus à se ipso vt concepto, non secus ac vt iuuenis fuit sic diuersus ob variationem materiæ, & vnionis à se ipso vt puero. Dixi *specie non quidem morali*; nam speciè hac idem conceptus, & natus, puer, & iuuenis habendus est, licet realiter varietur vnio, imò & materia, ex qua principaliter constituitur natura humana. Addidi, *sed physica, vel saltem logica*, quoniam variatio vnionis si ostendit diuersitatem in vna ex his speciebus, fortè non nisi in loca, quatenus vna vnio ab altera distinguatur plus quàm numero penes considerationem logicam, non autem penes philosophicam.

Quintum, generatio hominis distinguitur ab vnione. Ergo & generatio aliorum compositorum purè materialium. Antecedens probatur, generatio hominis non respicit animum rationalem vt terminum. Ergo vnionem, cum non possit carere termino, & alius nequeat assignari. Ergo generatio hominis distinguitur ab vnione; alioqui ipsa generatio esset terminus sui ipsius. Quòd si in homine generatio distinguitur ab vnione, quid ni in aliis compositis, in quibus generatio non terminatur ad formam tantum, sed ad formam vt vnitam? Dicitur valet, verum quidem esse generationem compositi humani distingui ab vnione; non verò aliorum compositorum, cum in illis forma materialis sit aptus terminus generationis, secus in homine forma spiritualis rationalis. Iuxta hanc solutionem Christus Dominus vt natus non erit diuersus specificè à se ipso, vt concepto ex Virgine Matre, vt opponebatur in quarto argumento; nam perseuerare poterit eadem vnio in Christo nato etiam si specificè varietur actio generatiua vnionis. Secundò dici valet, in hominem vnionem materiæ ad formam producere se vt quòd, quin egeat alio termino, cum sit determinata per se ipsam vt oriatur ab hoc agente. Quare vel non erit, quatenus actio,

actio, relatio transcendentalis ad terminum productum, vel erit ad terminum indistinctum à se, & distinctum à fundamento; quod ad relationem transcendentalem satis esse aiunt plures, & nos insinuauimus in n. 22.

75

Sextum, vnio debet vniri extremo vtrique vnito. Ast eductiua actio formæ materialis vnitur huic soli. Ergo distinguitur ab vnione. Responderetur, tum negando maiorem, tum minorem, adhuc concessa maiori. Etenim actio eductiua vnitur passio vt subiecto, siue præterea vnatur formæ eductæ vt termino, siue non. Septimum, in nutritione formæ viuientium materialium producent vnionem sui cum materia de nouo acquisita; sed non producent se ipsas. Ergo vnio, quam producant, non est eductio ipsarum: quare vnio talium formarum distinguitur ab earum eductione. Negabitur Minor, si formæ materialium viuientium sint diuisibiles, in qua sententia apud me verissima partes vnitæ ad materiam comparatam per nutritionem producentur ab aliis partibus præexistentibus. Si verò sint indiuisibiles illæ formæ, discuti potest, vt in mutatione hominis, quatenus ob specialem rationem admittatur actioem nutritiuam animalis tam rationalis, quam irrationalis distinctam esse ab vnione formarum ad nouas partes materiæ, vel quatenus dicatur, eam actionem indistinctam esse ab vnione, & carere termino distincto, quem producat.

76

Octauum productio eductiua vnionis distinguitur ab vnione. Ergo à fortiori productio eductiua formæ materialis. Antecedens suaderetur, primò, quia eductio singulis instantibus variatur, cum per Cardinalem de Lugo d. 19. de Incarnatione sect. 1. n. 20. recentioresque alios omnis actio sit indistincta à duratione; vnio autem non variatur singulis instantibus; quod de Hypostatica videtur certum. Secundò, quia productio eductiua vnionis distinguitur ab ipsa, tum quia vnio non est essentialis determinatio, & formalis ratio vt subiectum producat, sed vt sit in loco; nihil ergo obstat, ne ipsa indigeat actione distincta eductiua, per quam fiat: tum quia emanat efficienter ab impulsu, quando corpus proicitur; quare cum perseveret vnio deficiente impulsu, sit exinde, illam non esse eductionem sui. Ergo neque vnio erit eductio sui. Tertiò, quia non est, cur actio transcendat omnes modos: si verò transenderet modum vnionis, eodem pacto transenderet reliquos. Quartò, quia non est potior ratio, vt vnio sit actio sui eductiua, quam vt sit sui vnio, aut sui duratio; neque item est potior ratio, vt vnio varietur pro varietate suæ eductionis, quam pro varietate suæ vnionis, aut durationis. Responderi potest negando primæ probationi, actionem identificari durationi. Quòd si cum Aureolo in 4. dist. 43. art. 4. ad 2. & Rubio lib. 2. de generatione tract. de reproductione rerum quest. 1. num. 24. quest. 3. num. 40. non censetur absurda variatio actionis in singulis instantibus, cur sic abhorretur variatio vnionis? De incorruptibilitate Hypostaticæ videndi sunt Theologi maxime Bernal d. 20. de Incarnatione sect. 1. à num. 3. Et quidem vnio Hypostatica ad vnionem animæ, & corporis, & ad materiam, vnionemque continuatiuam partium materiæ est existimanda corruptibilis. De vnione ad animam non audeo id dicere; tamen Concilia & Patres, dum aiunt, verbum vnitum fuisse immutabiliter, interpretatione non careant, scilicet verbum vnitum fuisse,

per vnionem, qua non immutaretur, vel cum decreto nunquam dimittendi illam numero animam & specificam materiam, & præterquam in triduo mortis, specificam vtriusque vnionem. Sed quamuis vnio cuiusuis compositi transiens, ac successiua esset, non idcirco compositum foret diuersum numero, si doctrinæ, quæ in num. 27. est indicata, applaudatur. Secundæ probationi responderi potest, vnionem non esse quidem productionem subiecti, sed sui, & deficiente impulsu, produci à corpore quiescente nouam vnionem, si hæc sit forma modalis, vt est vnio. Ad tertiam probationem dicetur, omnem modum educibilem esse eductionem sui, & vnionem, quia nullus potest existere, quin sit eductus, & vnus subiecto, cuius est modus. Ad quartam probationem dicetur, ideo vnionem non esse sui vnionem, aut durationem; quia alioqui toties variaretur vnio, quoties extrema vnita transirent ex vno spatio, aut instanti ad aliud. Si replices, inconueniens etiam esse variari toties, quoties variatur actio eductiua. Respondebitur, variationem actionis eductiua non esse tam frequentem; & præterea argumenta, quibus probatur identitas vnionis cum eductione, sui conuincere diuersitatem vnionis pro diuersitate eductionis, cum tamen nulla sint argumenta, ex quibus suspicari liceat identitatem vnionis, & vnionis, aut durationis.

Nonum, eductio vnionis ex materia non est vnio; alioqui vnionis daretur vnio; quæ non est minus absurda, quam actionis actio, & vnionis vnio. Ergo à fortiori eductio formæ materialis ex materia non erit vnio. Dicetur, eductionem vnionis ex materia esse ipsammet vnionem & inconueniens fore, si vnionis daretur vnio distincta, vt & actionis distincta actio, & vnionis distincta vnio; non autem si vnio materiæ & formæ sit vnio sui ipsius ad vtramque, quæ est eductio sui ex materia. Sic actio est productio sui vt quo, & termini distincti vt quòd: sic vnio est sui vt quo præsentia in spatio, & corporis, aut spiritus vt quòd. Vergebis, si vnio sit eductio sui, non poterit creari, nec produci per vniam causam, & conseruari per aliam; neque item poterit conseruari à solo Deo, siue per generationem, siue per creationem illud compositum, cuius vnio à Deo, & causa secunda fuisset educta, seu generata. Concedet hæc omnia, qui vnionis identitatem cum sui eductione defenserit. Vergebis iterum, si vnio formæ materialis esset productio eductiua sui respiceret, quæ est vnio, causam productiuam; sui; sed vnio vt talis debet solummodo respicere extrema, quorum est nexus. Fruololum argumentum, nam nec tu ipse negabis, vnionem per modum termini respicere causam aliquam, à qua producat per actionem distinctam. Si respicit, vt vnio est, patere, vt idem dicat Aduersarius: si verò respicit tantum realiter, & non sub conceptu præciso, & imperfecto vnionis, dicit similiter Aduersarius, vnionem, quæ est actio eductiua sui, respicere causam productiuam, non quidem sub conceptu vnionis, sed actionis, eductiua; sicut è contra sub conceptu vnionis, sed non actionis eductiua est de essentia compositi generati. Premes rursus, vnio compositi permanentis non est essentialiter successiua. At huius esset conditionis, si identificaretur actioni eductiua sui, quia actio eductiua terminatur non solum ad essentiam vnionis; sed etiam ad existentiam,

77

quæ

Quæ est duratio essentialiter successiva: quare fluente duratione vnionis, flueret essentialiter actio eductiua terminata ad ipsam durationem; & proinde vnio identificata cum actione eductiua. Ita ex Neotherico quodam; qui perperam tradit, existentiam vnionis esse eius durationem seorsim ab instanti coexistenti, vel ab aliqua alia entitate superaddita. Præterea successio vnionum in composito non faceret ipsum fluens, vt colligitur ex prima responsione ad quartum argumentum in n. 72. Neque apparet, vnde specialiter probetur isto argumento, actionem eductiuam vnionis distingui ab vnione; nam si præterlabente existentia permanet vnio secundum essentiam actualem, permanebit etiam actio eductiua indistincta ab vnione. Sed & admissio, actionem eductiuam nullatenus permanfuram, recidit Neothericus in idem inconueniens; vt enim actio eductiua erit fluens obdurationis, ad quam terminatur, fluxum, sic vnio etsi distincta ab actione eductiua, erit essentialiter successiva; quia terminabitur ad existentias vnionum extremorum præterlabentes. Ad hæc: qui compositum humanum labile & transiens adtruit ratione existentiarum corporis, & animæ, immeritò timeret, ne titulo vnionis indistinctæ ab actione eductiua parem subeat conditionem.

78

Decimum, non repugnat eductio, quæ recipiatur, vel in solo agente, vel in solo patiente, vel in vtroque, & non in termino educto; sed talis eductio non esset vnio termini educti, quandoquidem non esset vnio intrinseca sui cum termino educto, sed modus illi extrinsecus? & vnio debeat intrinsecè coniungi, ac vniri extremis vnitis. Ergo nõ repugnat eductio distincta ab vnione. Confirmatur, non inuoluit contradictionem entitas modalis indifferens ad varias causas efficientes; proindeque distincta à sui eductione; quæ non esset vnio eius entitatis modalis: quippe entitas modalis debeat vniri se ipsa, & vnionis vnio sit impossibilis; nam vnionis distinctæ necessitas cognita à Philosophis ex indifferentia extremorum ad vnionem, & carentiam vnionis inter se; quæ indifferentia, cum non detur in entitate modali, neque in vnione respectu rei cuius est modus, & ad quam est vnio, sequitur, entitatem modalem debere se ipsa vniri rei, cuius est modus; impossibilemque esse vnionem vnionis. Quapropter cõcluditur, non repugnare, distinctionem inter entitatem modalem, & sui eductionem. Confirmatur deinde; possibilis est extremorum mutuo separabilium vnio, quæ vniat tantum ea extrema, & distinguatur à sui eductione, imò de facto existit talis vnio, vt supra concessum est de vnione inter corpus, & animam rationalem, in prima solutione ad quintum argumentum n. 74. eademque est ratio de vnione humanitatis Christi Domini ad verbum diuinum. Et hinc, quicquid sit de distinctione, vel indistinctione vnionis, tam humanæ, quàm hypostaticæ à suis eductionibus, conficitur vndecimum argumentum, vnio humana, & Hypostatica non sunt productiones extremorum, quæ vniant. Ergo similiter vniones compositorum coalescentium ex materia, & forma materiali non erunt productiones formæ materialis: nihil enim causæ est, vt hæ ab illis quo ad id discriminentur. Confirmatur, rationalis, anima non respicit informationem, quæ sit productio ipsius animæ. Ergo nec aliæ formæ irrationales: æquum namque est, vt in omnibus formis similis sit potentia informatiua. Ad decimum respondebitur, tum negando Maiorem, quia repugnat eductio non recepta in pa-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

tum negando Minorem, quia eductio, respectu cuius terminus eductus haberet se vel tanquam subiectum adhesionis, vel tanquam terminus purè intrinsecus, posset optimè esse vnio ipsius termini educti, vt liquet ex sectione superiori; etsi autem eductio reciperetur vel in solo agente, vel in solo patiente, vel in vtroque, haberet se terminus eductus vt subiectum adhesionis, vel seu terminus purè intrinsecus respectu illius. Ad primam confirmationem, repugnare entitatem modalem producibilem iam ab vna, iam ab alia causa efficiente, vt repugnat vnio iam vni, iam alteri extremo vnibilis? & vt repugnat actio productiua iam huius, iam illius termini. Ad secundam, probabiliter quidem dictum in n. 74. vnionem humanam distingui à sui eductione, ne hominis generatio careat termino distincto, quem producat. Quia verò generationes compositorum adequatè materialium habent terminum distinctum, quem producant, ideo opus non est, vt distinguantur ab vnionibus necessitibus cum materia formas materiales generatas; imò impossibile erit distingui, iuxta mentem Aucthorum, quorum partes nunc agimus. Non ab similitur exhiberi potest discrimen quoad eductionem distinctam vnionis Hypostaticæ, Neque ideo dabitur vnionis vnio, sed vnionis actio eductiua. Præterquam quod haudquaquam inconuenire videtur, si vnio duplici titulo vnatur, subiecto, videlicet & quæ est forma educta, & quæ est entitas modalis; ita vt ex primo titulo vnatur per eductionem, & ex secundo vnatur per se ipsam. Quod si vnio creari queat, necessarium essentialiter non erit, vniri subiecto per eductionem; & ratione sui, seu quæ est entitas modalis, non vnietur essentialiter subiecto vt sustentanti, sed præcisè vt recipienti, aut vt termino purè intrinseco. Dicta contra geminam vnionem in sect. 1. non videntur aduersari iis, que nunc tentantur circa vnionem per se, & per eductionem vnitam extremo. Ad vndecimum respondebitur, vnionem corporis, & animæ rationalis (idem de vnione humanitatis Christianæ, & verbi diuini) non respicere formam eductam, vt respiciunt vniones aliorum compositorum; & idcirco mirum non esse si illa vnio non sit productio eductiua animæ rationalis, cum tamen vniones aliorum compositorum sint productiones eductiue formarum, ex quibus constant composita. Et hinc obuiam itur confirmationi. Etsi enim omnes formæ conueniant genericè in potentia informatiua, poterunt quæ per creationem producuntur, differre specificè ab iis, quæ per generationem, quatenus illæ dicant ordinem ad informationem, quæ non sit productio ipsarum, secus verò hæ:

Duodecimum, actio eductiua, seu generatiua distinguuntur à passione: sed vnio est indistincta à passione. Ergo vnio distinguitur ab actione eductiua, seu generatiua. Dicitur, falsam esse maiorem; quæ si permittatur, restat adhuc controuersie locus, an videlicet vnio formæ eductæ sit indistincta, vel distincta à passione? Nam distinctam fore ab actione eductiua certo certius est, si actio eductiua distinguatur à passione. Decimum tertium, generatio formæ consistit formaliter in duplici actione, ex quibus vna terminetur ad solam entitatem formæ, altera ad eius vnionem cum materia, ita vt prior illa actio ratione huius posterioris, quæ est vnio formæ, & generatio totius compositi, habeat esse generatiua, seu eductiua, licet ex se non sit magis eductiua, quàm creatiua, eo quod non

79

P magis

magis dependētiā, quā independentiā formæ à materia requirat. At duplex ea actio distinguitur ab vnione. Ergo ab vnione distinguitur generatio formæ. Respondebitur, generationem formæ non consistere nisi in vnica actione, quæ producendo vniet, & vniedo producat formam. Et quamuis generatio formæ distingueretur ab eius vnione, dareturque actio terminata ad solam entitatem formæ, & quæ non esset vnio formæ cum materia, tamen ista actio deberet habere aliquid speciale intrinsecum, ratione cuius diuersificaretur à Creatiua; alioqui sicut dicitur euadere generatiua, seu eductiua ex adiuncta alia actione terminata ad vnionem formæ materialis cum materia; ita actio producens animam rationalem euaderet generatiua, seu eductiua ex consortio actionis producentis vnionem animæ rationalis cum corpore. Si dicas, actionem terminatam solitariè, & præcisè ad formam materialem exigere naturaliter secundam aliam terminatam ad vnionem; ideoque ex eius consortio euadere generatiuam. Contra tum quia iam admittis, eam actionem habere aliquid speciale intrinsecum, ratione cuius diuersificetur à creatiua, nimirum exigentiam naturalem coniunctionis ac actionem, quæ producat vnionem formæ materialis cum materia: tum quia actio producens animam rationalem in primo instanti postulat naturaliter ipsius vnionem ad corpus in eo primo instanti, proindeque & actionem terminatam ad vnionem: nec tamen actio illa euadit generatiua in primo instanti ex coniunctione cum hac alia. Urgeo amplius actio ignis erga calorem secundum se vel differt essentialiter à creatiua, terminabili ad calorem eundem, vel non differt essentialiter? Si primum, obtinui intentum, Si secundum; ergo actio ignis erga calorem indifferens est, vt euadat creatiua, si non adiungatur ipsi alia actio erga vnionem caloris. Vnde fieret, ignem esse ex se indifferentem esse, vt generet, & creet calorem per eandem actionem indiuisibilem; quod vel per diuersas consetur communiter omnino impossibile, & saltem per eandem indiuisibilem sic censeretur. Nam quicquid sit, an idem calor possit diuinitus generari simul, & creati, certè actio generatiua nequit vllatenus transire in creatiuam, neque creatiua in generatiuam, & multo minus vna potest simul esse alia. Et ratio est, quia vt bene obseruat P. Franciscus Alfonsus d. 15. Physicorum sect. 5. n. 35. actio generatiua est dependentia termini à subiecto, & creatiua est è contrario independentia, nequit autem dependentia vnus termini transire in independentiam eiusdem, & conuerso; nec præterea potest idem esse dependentia, & independentia, simul eiusdem termini à subiecto. Confirmatur, quia cum calor idem sit, siue generetur, siue creetur, & generari ipsum sit quid diuersum à creati, opus est hanc diuersitatem resultare ex actione generatiua, & creatiua. Si dicas, actioni ignis erga calorem non posse non adiungi actionem erga vnionem caloris; iam fateris, actionem ignis erga calorem differre essentialiter à creatiua non exigente essentialiter consortium actionis erga vnionem sui termini; & licet actio creatiua animæ rationalis petat naturaliter vnionem huius cum corpore pro primo instanti, sed non pro sequentibus

80

Decimum quartum, causalitas materiæ in compositum non est eductio, aut passio formæ? sed vnio, vt videre est in composito humano. Rursus, causalitas materiæ erga formam materialem, non est vnio, sed eductio, aut passio formæ. Igitur vnio

distinguitur realiter ab eductione, aut passione formæ. Dicitur, veram esse primam Antecedentis partem in composito humano, non autem in aliis, circa quæ causalitas materiæ, si forma generetur, erit realiter eductio formæ. Negabitur in secunda parte, causalitatem materiæ erga formam materialem non esse realiter vnionem. Quod verò prior causalitas sit formaliter vnio, & non eductio, posteriorque è contra se habeat, ostendit solummodò distinctionem per nostros conceptus inter vnionem, & eductionem formæ, vt quòd materia causet per passionem, non per actionem, viceque versa agens, est indicium solius distinctionis ratione nostra inter passionem, atque actionem. Decimum quintum. Si vnio sit eductio formæ materialis, non erit generata, sed generatio. Ergo ab ipsa compositum non denominabitur generatum. Respondebitur, vnionem & esse generationem terminatam ad formam, & simul esse generatam per se ipsam vt quo: ideoque compositum rectè posse ab ea denominari generatum, vt quòd. Decimum sextum, si forma fiat per eductionem supernaturalem, quæ sit vnio constitutiua compositi, euadet hoc intrinsecè supernaturale. Videtur autem repugnare tale compositum ex materia, & forma substantiali naturali. Sed desiderabitur repugnantia ratio. Decimum septimum, vnio non potest antecedere formam; quam vniet, alioqui posset concipi essentia vnionis quin intelligeretur forma vnita. Ergo vnio nequit esse actio formæ eductiua; nam hæc debet pro aliquo naturæ priori signo præcedere suum terminum. Instabitur in actione quæ habet prioritatem respectu termini, sine quo vt succedente pro posteriori non potest cognosci ipsamet actio vt pro priori præcedens, quia formalis conceptus actionis importat de obliquo terminum vt conceptum. Quod idem de vnione responsum putetur. Hactenus de aliorum argumentis, & forte vsque ad fastidium.

Validiora alia afferuntur argumenta pro distinctione.

PRIMUM, vnio producta per generationem sustentatur à forma materiali Empyrea, vt firmatum manet in sectione anteriori. Ergo talis vnio nequit simul esse eductio ipsius formæ, aliter sequeretur mutua causalitas, aut saltem mutua prioritas. Secundum, reliqui modi præter actionem non agunt, nisi vt summum suas proprietates, & passiones. Eego cum vnionem fuerint odorati Philosophi non ex necessitate agendi, sed nec tendi extrema separabilia, dici debet satis vnioni factum, si necitat: imò supra eam fieri, si agat. Tertium, vbicatio; duratio, relatio sunt nexus extremorum coexistentium pro priori ad ipsos. Ergo similiter vnio. Rursus per vnionem sit vnium per se ex partibus distinctis. Ergo prius supponi debent tales partes productæ siue per generationem, siue per creationem. Et cum materia prius supponatur producta per creationem, eadem est ratio, vt forma materialis prius supponatur producta per generationem. quippe vnio æquè essentialiter pender ab vtraque, & æquè vtramque mutuo necitat. Nec videtur, cur potius generatio formæ materialis sit vnio quàm creatio materiæ, animæue, rationalis. Et qui dicunt variari toties vnionem formæ materialis, quoties variatur generatio eiusdem formæ, possent æquè dicere, variari toties creationem animæ rationalis, ita vt vna creatio succedat alteri

81

alteri, quoties variatur vnio animæ rationalis cum corpore. Idem de variatione creationis materiæ, quoties variantur vniones cum forma rationali, aut irrationali. Confirmatur,eductio formæ præcedit naturâ ipsam formam. Sed vnio subsequitur. Ergo vnio distinguitur ab eductione. Consequentia est perspicua, si quidem vna & eadem entitas nequeat simul habere prioritatem, & posterioratē naturæ respectu alterius. Maior non est minus clara; nam eductio est causalitas causæ efficiētis, & materialis erga formam; omnis autem causalitas erga tertium distinctum causatum præcedit naturâ ipsam terminum. Superest probanda Minor, & non ex eo, quod forma ideo vnatur, quia existit, & non ideo existat, quia vnitur; hinc namque non conuincitur nisi prioritas rationis in forma respectu vnionis, qualem prioritatem vendicat sibi gradus Metaphysicus superior respectu inferioris. Probanda est itaque tum quia non est, cur quæuis vnio, vel compositio non supponat prioritate naturæ omnia vnibilia, seu componibilia, vt subtiliter notauit Durandus supra, sermonem habens, vt & nos de componibilibus absolutis, quæ videntur debere prius naturâ esse, quàm quod actu component, & vniantur; tum quia vnio non minus est exercitium extremorum componentium, quàm actio, & passio est exercitium agentis, ac passi. Ergo non minus debent extrema componentia præcedere naturâ vnionem, quam agens, & passum præcedunt naturâ actionem, ac passionem. Tum quia vnio est modus essendi formæ: modi verò essendi rerum subsequuntur naturâ res ipsas, vt videre est in subsistentia, vbicatione, &c. Si respondeas, vnionem non esse modum essendi formæ, sed modum dantem esse: Cur non dices idem de subsistentia, duratione &c. Quartum non de conceptu actionis vt sic est vnire, neque de conceptu vnionis vt sic est agere. Ergo esto idem terminus sit simul productus & vnitus, prouenire id debet ex diuersis modis, quorum vnus agat, alter vniat. Alioquin modorum munera confunderentur, possesque cum actione identificare vbicationem, durationem, subsistentiam &c. Præuideo, à te dici posse, quandoque in vna entitate fædari munia, quæ in aliis dispersa reperiuntur. Sic cum passione identificatur actio eductiua, cum volitione diuina actio creatiua, cum relatione Patris æterni productio actiua Filij. Ideo huic argumento mordicus non adhæreo, suo tamen nitore non caret Et notetur, si forma materialis possit ex materia educi, quin ei vnatur, & vniri quin educatur, propositum argumentum nullis instantiis labefactatum iri.

Occurritur aduersantium argumentis pro indistinctione.

82

Vnionem Empyreum esse indistinctam ab actione generante formam tradere videtur Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 9. n. 10. & disp. 15. sect. 4. n. 3. disp. 48. sect. 3. n. 11. lib. 8. de gratia c. 2. tom. 1. in 3. p. disp. 8. sect. 1. & tom. 3. disp. 9. sect. 1. & in loco de gratia allegat pro se Scotum in 4. disp. & q. 1. conclus. 2. Quædus citat eundem in 3. dist. & q. 1. Okamum item ac Bassolium, eo quod doceat, vnionem consistere indepēdētia formæ à materia requisita vtriusque indistantia, tanquam conditione. Expressius loquitur Petr. Vuadingus in tr. de Incarnatione disp. proœmiali dub. 2. n. 25. & disp. 4. dub. 2. n. 146. Bernal disp. 12. de Incarnatione sect. 1. §. 1. Allegantur à nonnullis pro hac

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sententia Vazquez tomo 1. in. 3. p. disp. 71. n. 13. Albertinus, in primo principio Philosophico, seu in prædicamento, substantiæ disp. 4. q. 1. Rubius lib. 1. Physicorum tr. 2. q. 1. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 2. q. 1. lect. 3. & 4. rursus q. 3. lect. 1. ac 2. Connimbricenses lib. 2. Physicorum c. 7. q. 8. art. 1. Auerfa q. 12. Philosophiæ lect. 3. & 4. Sed præter Vazquiū reliqui aut sunt dubij, vt Fonseca, & Connimbricenses, aut fauent contrariæ opinioni, vt Albertinus ibi à n. 19. Rubius q. 6. eius tractatus 2. n. 59. Auerfa q. 19. lect. 7. v. *quarto prætereà*. Inter ancipites recentendus etiam est Balthasar Tellez p. 2. Philosophiæ d. 25. lect. 1. ac 2. nec enim eius mentem plene percipio. Et aliqui interpretantur etiam P. Suarium, quatenus per eandem actionem generatiuâ sēserit, produci, vnionē formæ materialis, & ipsam formam, distinxerit tamen eam actionem ab vnione. Quæ interpretatio in pleraque loca præcitata quadrat. Ex Neothericis in Manuscriptis indistinctionē actionis generatiuæ ab vnione tuentur abique vlla verborum ambiguitate, plures, præsertim P. Ioann. Mattinez de Ripalda. Vt verò quasi compendiarie via occurrā argumentis, quæ assentiunt.

85

Suppono primò, satis probabile esse non ita connecti eductionem formæ cum eius vnione ad materiam, vt diuinitus nequeat eductio realiter existere sine vnione. Videatur n. 33. & 51. Exercitat antecedentis. Suppono secundò, posse etiam diuinitus vniri formam materialē materiæ, quin ab ea educatur, sed creatur: siue creetur vnio, siue non. Legatur n. 47. præcitata exercitationis. Suppono tertio, nam absurdè dici posse, actionem eductiuam esse vnionem sui cum subiecto, non autem cū forma: proinque per illam non vniri etiam radicaliter materiam, & formam: vti neque radicaliter vniantur agens, & subiectum, licet sine eis nequeat conseruari; & vt actio eductiua distinguitur à mære effectiua, satis esse illam esse vnionem sui ad subiectū cum tamen hæc non sit vnio sui ad agens; illā importare naturaliter vnionem formæ ad subiectum, cum tamen hæc non importeret vnionem ad agens. Illustratur hæc supposito aliquibus exemplis: si creatio consistat in volitione diuina, non vnitur termino creato. Quod si consistat in modo, non ideo ei vnitur, quia aliter nō posset eum producere, sed quia modus debet habere aliquod subiectū, creatiui autem nullum aliud potest assignari, nisi terminus creatus. Caterum, cum eductiui modi sit sufficiens subiectum materia, non est cur debeat vniri formæ eductæ. Rursus, actio eductiua vnionis, non vnitur ipsi vnioni, ne hæc tum ratione eductionis tum ratione sui vnatur bis subiecto; quod absonat aliquibus. Insuper in diuinis productio actiua Filij consistens in relatione Patris non vnitur termino producto, nimirum Filio, quia cum distingantur realiter, non possunt vniri per identitatem; aliam vero vnionem physicam adhibere ecquis audeat? Inquies, per actionem eductiuam denominari formam intrinsecè productam. Ergo actio illa est intrinsecè vnita formæ. Contra tum quia per actionem non vnitam causæ, quæ est purè efficiens immediate, ac proximè denominatur hæc intrinsecè (sed non ab extrinsecò) producens, vel saltē talis denominatio non est merè extrinsecæ, sicut aquæ denominatio calefacientis. Tum quia quantitas denominatur intrinsecè producta per creationem in Eucharistia; & nihilominus tam creatio actiua, quàm passiuæ quantitatis identificatur iuxta plures cum volitione diuina, quæ nullatenus vnitur ipsi. Tum quia vt forma dicatur intrinsecè producta

P 2 satis

fatis est ipsam esse id, quod intrinsecè produci-
tur per actionem. Repeto prope scripta in n. 52.
Adiicio, dici speciali titulo productam intrinsecè
eam formam; quæ educitur; quia eductio exigit
naturaliter producere terminum intra subiectum.
Suppono tandem posse, duo extrema aliquatenus
vniri, quin vniantur formaliter. Pone tibi,
vnica actione creari materiam, & formam (vt pos-
sibile cenfet Arriaga disp. 3. Physicorum sect. 4.)
aut vnica vocatione constitui in loco, vnicaue
subsistentia terminari, tunc quidem aliquatenus
vnientur, non tamen formaliter vt subiectum, aut
forma. Pone etiam tibi, sensationem materialem
educit tum ex materia, tum ex anima; eo in casu
eductio sensationis vnietur materiæ, & animæ,
quin tamen vnirentur inter se ad constituendum
per illam educationem præcisè vnum ens substan-
tiale, aut accidentale.

84

His præsuppositis magnum non facessent ne-
gotium contrariorum argumenta. Primum, non
sunt multiplicandæ entitates sine vrgenti neces-
sitate; sed nulla est necessitas distinguendi edu-
ctionem ab vnione. Ergo &c. Verùm ex superio-
ribus constat necessitas huius distinctionis. Se-
cundum, inhærentia accidentis non est diuersa ab
eius vnione ad materiam, vt enim se habet inhæ-
rentia respectu formæ accidentalis, sic eductio
respectu formæ substantialis materialis. Negatur
Antecedens. Tertium, deficiente vnione formæ
materialis, deficit ipsius eductio, & vice versa.
Ergo vnio, & eductio non distinguuntur. Res-
pondetur primò, multa distingui realiter, quæ
habent connexionem mutuam non solum natu-
ralem, sed etiam essentialem; naturalem quidem
vt forma, & eius dispositiones; essentialem, vt
personæ diuinæ, & vt actio eductiua, ac passio in
multorum sententia eas distinguente realiter. Si
de connexionem essentiali mutua inter duo, quo-
rum vnum sit prius, & aliud posterius, & quorum
vnum exigit aliud indeterminatè, siue quod po-
sterius est, exigit determinatè, siue indeterminatè
id, quod prius est, interueniat sermo, abundant
exempla in vulgaribus opinionibus; materia exi-
git essentialiter hanc, vel illam vocationem, &
hæc numero vocatione, si sit modus, exigit deter-
minatè hanc numero materiam, actio eductiua
albedinis *A*, exigit ipsam determinatè, vt & crea-
tiua partis *A*, materiæ eandem partem determi-
natè, albedo autem *A*, existens petit hanc, vel
illam actionem, siue eductiuam, siue creatiuam:
Et pars *A* materiæ hanc, vel illam actionem crea-
tiuam. Quòd si forma materialis nequeat diuini-
tatis educi, quin vnietur, aut vniri, quin educa-
tur, connectetur essentialiter eductio cum hac,
vel illa vnione subsequuta pro posteriori; & vnio
cum hac, vel illa educatione antecedente pro prio-
ri. Imò nihil absurdi apparet in connexionem essen-
tiali mutua huius educationis, & huius vnionis; si
præcisè attendatur distinctioni reali inter vtram-
que saluanda. Respondetur secundò, posse diui-
nitatis permanere educationem formæ materialis
deficiente eius vnione, & deficere etiam posse di-
uinitatis educationem permanente vnione; quod
fatis est, vt distinguantur realiter, & quamuis ea
sit causa materialis, *ex qua aliquid fit, cum insit*,
vti definitur ab Aristotele lib. 2. Physicorum cap. 3.
textu 28. opus non est, rem causatam materialiter
inesse, seu vniri indispensabiliter vel per se, vel
per accidens; sufficit, si tantum ex natura rei de-
beat esse vnita. In quo differt causa materialis ab

efficiente; nam hæc neque ex natura rei, exigit
vnionem cum effectu. Quòd si termini vitales,
alique immanentes debent ex natura rei vniri suis
potentiis, id non habent, quatenus comparantur
cū illis vt cum efficiētibus, sed materialibus causis.

Quartum; intellecta præcisè vnione formæ ma-
terialis ad materiam, concipitur illam recipi in
hac, qua sine nequit naturaliter conseruari. Ergo
concipitur educi, & sustentari. Neque alio pacto
explicari congruè potest causalitas causa materia-
lis, quidve sit subiectum sustentationis. Concesso
antecedente, nego consequentiam quia ad hoc vt
forma educatur è subiecto, ab eoque sustentetur, fa-
tis non est vnio ad illud, sed opus est vel causalita-
te materiali orta à subiecto, vel actione generatiua
exigete essentialiter subiectum pro priori præsup-
positum, sine quo forma nequeat naturaliter con-
seruari, aut vt producta per talem actionem nequeat
vlla ratione cōseruari. Vnde licet intellecta vnione
naturali formæ materialis ad materiam concipiatur
præsuppositiuè forma educta, & sustentata con-
naturaliter, quia vnio naturalis exigit naturaliter,
quòd præcedat vel causalitas orta à materia, vel
actio generatiua connexa cum vnione, tamen eas
non exigit indispensabiliter, seu essentialiter. Quintum.
forma materialis per causalitatem materialem
sustentatur intrinsecè à materia, siquidè causa ma-
terialis causet intrinsecè effectum. Ergo per illam
causalitatem recipitur intrinsecè in materia, adeo-
que vnitur. Admisso antecedente, distingo con-
sequens; recipitur intrinsecè in materia vt in sub-
iecto sustentationis, concedo, vt in subiecto infor-
mationis, nego. Aliis terminis, excipitur intrinsecè
in materia vt in causa, concedo, vt in parte infor-
mata, nego. Quare per causalitatem materialem non
vnietur formaliter, sed radicaliter tantum, seu cau-
satiuè, quemadmodum in sententia distinguente
durationem à re durante, & tempore extrinsecò ha-
benti Angelus pro priori ad ipsam durationem est
radicaliter durans eo quòd sit determinatus, vt co-
existat potius huic instanti, quàm alij, seu vt pro
posteriori habeat durationem formalem responden-
tem huic instanti potius quàm alij extituro post
myriades amorum, quin possit existens absolui ab
omni instanti. Et quemadmodum Angelus idem in
frequentia opinione per seipsum est radicaliter in-
dependens à subiecto, & constituitur formaliter
independens, vel per volitionem diuinam creandi
ipsum, vel per modum superadditum; in quo si
constat creatio, erit formalis independentia mo-
dus is, & radicalis, ac causatiua volitio diuina con-
nexa essentialiter cum existentia Angeli, independen-
ter à subiecto pro sua temporis differentia.

85

Sextum, forma per educationem est in materia; sed
non iuxtapositione locali. Ergo vnione physica.
Respondeo primò, per educationem esse formam in
materia penetratiuè, quin eductio vnietur physicè
cum forma. Secundò, per educationem vniri mate-
riæ formam, non quidem formaliter, sed radicaliter.
Dicit aliquis, si forma potest esse vnita tantum radi-
caliter, & simul esse educta, poterit ex natura rei
materia sustentare simul duas formas substantiales;
& vltèrius sequetur, eandem materiam habituram for-
mam per educationem, simulque priuationem for-
mæ, si hæc non sit formaliter vnita. Respondeo, ma-
teriam esse tam impotentem sustentandi duas for-
mas, quàm habendi sibi vnitas, vtraque enim im-
potentia eisdem rationibus suadetur. Si ma-
teria sustentet medio influxu physico orto ab
ipsa, difficilius erit sustentare duas formas,
quam

86

quam habere sibi vnitas, vt inferebam num. 34. Exercitationis proxima. Neutiquam sequitur, materiam habituram simul formam, & priuationem. Etenim hæc denotat absolutè carentiam formæ eductæ, & vnitas vt potè quæ est malignantis naturæ destruentisque quicquid post se inuenit. Quare non potest absolutè dici, materiam priuatam esse forma, si possidet illam aliquo modo. Cum addito tamen rectè dicitur priuatam esse forma vt vnita; Et tunc priuatio non erit formæ, sed vnionis. Urgebit quis, si forma ignea educatur ex lignea materia, quin huic vnatur formaliter à parte rei, non expellet eo ipso connaturaliter formam ligneam; nam formalis causæ negatiuus effectus, qui est expulsio præexistentis formæ, præsupponere debet positium effectum formalem; hic verò absque vnione non communicatur subiecto. Respondeo, educationem formæ vnus inferre connaturaliter desitionem educationis formæ alterius contrariæ, & sicut ex educatione sequitur connaturaliter vnio formæ eductæ, sic ex desitione educationis; desitio vnionis. Non ergo opus est expectare effectum formalem positium communicatum à forma vnita vt detur connaturaliter expulsio alterius formæ vt eductæ; imo neque vt vnita. Miraculum quidem erit educi formam, & non vniri à parte rei; sed eo præsupposito sequetur adhuc connaturaliter desitio alterius contrariæ formæ quoad educationem, & vnionem; nam educationes formarum contrariarum sunt non minus impossibiles in eodem subiecto, quàm vniones; & hæc adueniunt, vel deficiunt connaturaliter quoties illæ adsunt, vel desunt. Hinc fit effectum formalem negatiuum, qui est expulsio formæ contrariæ, non debere semper præsupponere effectum formalem positium prouenientem ex alia forma vt vnita, licet ex natura rei, eum præsupponat; quia ad educationem subsequitur ex natura rei vnio. Legatur Franciscus Alfonsus disp. 12. Physicorum sect. 2. n. 13.

87

Septimum, educitio seipsa affigitur, vniturque materiæ, & formæ, illi vt subiecto, huic vt termino. Ergo ex vi tantum educationis vniantur materia, & forma, quin opus sit alia vnione. Vt enim quæ identificantur vni tertio, identificantur inter se in creatis, & duo puncta, quæ penetrarentur vni tertio, non possent non penetrari inter se; sic quæ sunt vnita vni tertio, nequeunt non esse vnita inter se. Confirmatur, prædicatum creatum; quod identificaret sibi duo alia, non posset non illa identificare inter se, vbicatio etiam penetrans secum duo corpora, deberet penetrare ea inter se. Ergo similiter educitio vnians sibi materiæ, & formam, necesse est vt vtramque vniat inter se. Respondetur primò, educationem non vniri formæ eductæ. Secundò, ex vi educationis vniri materiæ, & formam radicaliter non verò formaliter; vel quia immediatè, & proximè non exigit inseparabilitatem ipsarum, sed mediatè, & remotè quatenus exigit vnionem, vt ait Cardinalis Lugus disp. 11. de Incarnatione sect. 7. n. 77. vel quia non facit formaliter ipsas communicare in prædicatis intrinsecis. Octauum, ratione educationis constituitur forma indistans à materia tanquam à subiecto, quod actuat, & cum quo componit vnum per se. Ergo nihil desideratur ad vnionem. Nam licet neci vtrumque formam materiæ non sufficiat ad vnionem, neci tamen media educatione vt actum subiecto, sufficiens esse debet. Neque vnio distincta à nobis inducta potest aliquid aliud

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

habere: neque argumentum, ex quo probatur, materiæ, & formam siue rationalem, siue irrationalem vniri per entitatem superadditam, conuincit nisi entitatem, per quam materia, & forma alligentur, & connectantur, tanquam subiectum, & actus: quæ entitas superaddita, si non sit pura receptio formæ, vt est respectu formæ rationalis; sed sit etiam educitio, & passio formæ, vt est respectu formæ irrationalis, nullum arguit defectum, sed potius excessum, considerata præcisè ratione alligationis, & connexionis materiæ, ac formæ vt subiecti, & actus. Respondetur, esto per educationem constituatur forma indistans à materia, & hanc actuans, non tamen vt potentiam informatam; sed vt causatiuam, seu sustentatiuam, quin componat cum ea vnum per se. Reliqua, quæ adduntur, disparent tum ex dictis, tum ex dicendis. Sed instant Neotherici, materia patiens formam intelligitur formaliter actuata per illam. Ergo vnita. Probat Antecedens: quia eo ipso intelligitur forma subiectata in materia, nequit enim concipi vnum patiens aliud, quin concipiatur exercens formaliter rationem subiecti, & consequenter quin aliud concipiatur subiectatum. Ergo eo ipso intelligitur materia formaliter actuata per formam; nam conceptus rei alicuius subiectata in alia non potest non esse conceptus rei habentis suum subiectum, & existentis in suo subiecto, & proinde non potest non esse conceptus subiecti habentis suum actum, & existentis cum suo actu: qui conceptus est formaliter conceptus rei actuata. Distinguo primum antecedens, materia patiens formam intelligitur formaliter actuata vt potentia informatam, reuocatur, vt potentia causatiua materialiter, seu vt sustentatiua, annuo: idque vltimam, & non aliud obtinet antecedentis probatio vnde nego consequentiam, præsertim quoad vnionem formalem, perfectam, & completam materiæ, & formæ per educationem, & passionem. Instant rursus importunè, Materiæ communicari formæ tanquam causam materialem suo termino, nihil aliud est, quàm materiæ vniri formæ; sed per passionem materia communicatur formæ illo modo, Ergo per passionem materia vnitur formæ. Roborant Antecedens, quia formam communicari materiæ tanquam actum suæ potentiæ nihil aliud est, quàm formam vniri materiæ. Ergo è conuerso, materiæ communicari formæ tanquam causam materialem suo termino, nihil aliud erit, quàm materiæ vniri formæ; sicut enim communicatio formæ ad materiæ vt actus ad suam potentiam est vnio formæ cum materia, ita communicatio materiæ ad formam, vt causæ materialis ad suum terminum, debet esse vnio materiæ cum forma. Nego primum antecedens; & ad eius probationem dico, neque formam vniri formaliter materiæ, si præcisè communicetur huic vt actus suæ potentiæ causatiuæ materialiter, seu sustentatiuæ. Necesse itaque est communicari tanquam actum suæ potentiæ informatam, quod fit per vnionem distinctam à passione tam in forma rationali, quàm in irrationali; ita tamen, vt rationalis non admittat passionem præsuppositam naturaliter ab irrationali.

Nonum, educitio, cum sit realiter passio, recipitur per se ipsam vt quod in subiecto, inhæretque ei. Ergo per ipsam recipitur in subiecto forma, vt quod, eique inhæret vt quod. Etenim vt per effectum aliquid efficitur vt quod, ita per

88

P ; receptio

receptionem debet aliquid recipi ut quod, per in-
 hæsionem aliquid inharere, ut quod. Inculco roties
 dicta, videlicet per educationem recipi formam ut
 quod in materia ut in causa materiali à qua de-
 pender, aut ut in subiecto sustentatio; non verò
 ut in subiecto informationis, aut ut in parte infor-
 mata. Replicabis, forma nequit causare materia-
 liter à materia, quin hæc intrinsecè immutetur per
 illam; quod si id negetur, deficiet ratio ad proban-
 dum, repugnare Deo exercitium causalitatis ma-
 terialis erga formam. At eo ipso quod materia
 intrinsecè immutetur per formam, intelligitur for-
 maliter informata per ipsam. Ergo, &c. Respon-
 deo concedendo, materiam, dum causat materia-
 liter formam, non posse non ut potentiam susten-
 tantem mutari intrinsecè per formam, seu quod
 idè est, non posse non immutari intrinsecè ut quod
 per causalitatem materialem in se sustentatam, proin-
 deque ut quod per formam, non quidem ut infor-
 mantem, sed ut causatam materialiter, & ut sic
 sustentatam. Hinc cum Deo repugnet quævis
 mutatio intrinseca, repugnabit etiam exercitium
 causalitatis materialis distinctæ realiter ab vnione
 cum forma, siue inseparabilis, siue separabilis rea-
 liter à tali vnione. Ad minorem replicæ propo-
 sitionem dico, materiam non intelligi formaliter
 informatam per formam, nisi immutetur intrin-
 secè per ipsam ut formaliter, & in se vnitam; quod
 habet ratione vnionis distinctæ à causalitate ma-
 teriali, ad quam causalitatem subsequitur pro po-
 steriori naturæ ea vnio non essentialiter, sed tan-
 tum connaturaliter. Sic duriuscula alicui videat-
 ur separabilitas causalitatis materialis erga for-
 mam ab vnione eiusdem formæ cum materia, vel
 de potentia etiam Dei absoluta, nos tali separabili-
 tate haud quaquam egemus ad defendendam di-
 stinctionem realem inter vtramque.

89 Decimum, forma materialis est magis intrinseca
 materiæ per educationem, quàm rationalis per crea-
 tionem in primo instanti. Sed creatio formæ ra-
 tionalis in primo instanti est radicaliter vnio illius
 ad materiam, quia exigit formalem vnionem. Er-
 go educatio formæ materialis erit formaliter vnio.
 In primis, actioeductiua non magis vnitur ter-
 mino educto, quàm creatiua creato; propterea que
 nego per illam esse magis intrinsecam formam
 materialem, quàm rationalem per hanc. Deinde
 creatio formæ rationalis in primo instanti, etsi exi-
 gat vnionem non tamen est intrinseca saltem ma-
 teriæ, uti est intrinseca educatio formæ materialis;
 proindeque inficior creationem rationalis formæ
 in primo instanti tam presè esse radicalem vnio-
 nem, quàm est educatio formæ materialis. Vlti-
 rius, non omnis exigentia vnionis formalis est ra-
 dicalis vnio. Patet id in dispositione vltima ad
 formam exigente in instanti, quo primum existit,
 vnionem formalem huius ad materiam, quin ipsa
 sit radicalis vnio. Patet etiam in productione
 vnus partis continui, quæ etsi postulet vnionem
 ad aliam partem, nemo ipsam nomine radicalis
 vnionis insigniuit. Denique esto per educationem
 forma materialis esset magis intrinseca, quàm per
 creationem rationalis, adhuc non pertingeret edu-
 ctio conceptum vnionis, ut constabit ex sectione
 sequenti. Vndecimum, in materia non distingui-
 tur potentia causatiua materialiter, aut sustentati-
 ua formæ materialis à potentia eiusdem informa-
 bili per materialem formam. Ergo neque distin-
 guentur exercitia vtriusque potentiæ. Quare pas-
 sio, quæ est exercitium potentiæ causatiuæ mate-

rialiter, non distinguetur ab vnione, quæ est exer-
 citium potentiæ informabilis. Respondeo ne-
 gando consequentiam. Sic in igne non distin-
 guitur potentia immanenter operatiua caloris, à
 potentia transeunter operatiua; & tamen exerci-
 tia sunt distincta; nam exercitium potentiæ imma-
 nenter operatiuæ est actio immanens; operatiuæ
 vero transeunter, est actio transiens; quæ actiones
 distinguuntur realiter; siquidem prior respiciat es-
 sentialiter ignem ut agens, patientique, & poste-
 rior respiciat essentialiter tantum ut agens; lignum-
 que v.g. ut patiens. Neque aduersarij diffiteri pos-
 sunt diuersa esse exercitia potentiæ causatiuæ ma-
 terialiter, & potentiæ informabilis in materia,
 cum respectu formæ rationalis detur exercitium
 secundæ potentiæ, & non primæ, etsi eadem enti-
 tatiue sit materia, quæ exercet secundam tantum
 potentiam erga formam rationalem, & quæ pri-
 mam, ac secundam erga formam materialem.

90 Duodecimum, vnio formæ materialis ad mate-
 riam est indistincta ab educatione ipsius vnionis.
 Ergo & ab educatione formæ materialis. In isto ar-
 gumentum, vnio formæ rationalis ad materiam
 est educatio sui ipsius. Ergo & formæ rationalis.
 Quod consequens cum sit falsum, erit vel falsum
 antecedens vtriusque Enthymematis, vel si verum
 sit, sicut non deducitur ex Antecedenti posterioris
 vnionem formæ rationalis esse educationem
 talis formæ; ita neque deducetur ex antecedente
 prioris, vnionem formæ materialis esse educa-
 tionem eiusdem. Ego etsi supra aliorum partes sus-
 cipiens variè loquutus sim iam pro indistinctione
 vnionis à sui educatione, iam pro distinctione vnio-
 nis saltem humana, iudico absolute, nullam vnio-
 nem identificare sibi educationem sui. Ut enim ea
 solum entitas admittenda est vnio sui, cui si alia
 addatur vnio, abibitur in infinitum, sic ea solum
 entitas asseueranda est sui educatio, cui si assigne-
 tur alia educatio, procedetur sine termino. Ergo
 nullius formæ vnio assumenda est educatio sui;
 nam educatione distincta posita, non sequetur
 interminata series educationum, sed sistetur in
 vna, quæ sit educatio sui ut quod, & vnionis ut
 quod. Præterea quemadmodum vnioni satis est,
 quod sit formalis ratio necendi materiam; & for-
 mam, neque opus est quod sit formalis ratio vel
 solum formam producendi; ita satis erit, quod sit
 nexus sui ipsius ad materiam, & formam: nec
 opus erit, quod sit productio sui ipsius. Id ipsam
 probare quis posset, quia vnio materiæ, & formæ
 creari valet de potentia Dei absoluta. Attamen
 possibilis creatio vnionis, nequit aliunde suade-
 ri, quàm ex distinctione naturalis educationis;
 ideoque committeretur circulus vitiosus probando
 possibilitatem creationis ex distinctione natu-
 ralis educationis, & distinctionem educationis ex
 possibilitate creationis. Addo, si actionis queat
 diuinitus dari alia actio, videri Francisco Alphon-
 so disputat. 15. Physicorum sect. 5. num. 41. non
 implicatorium, quod educatio fiat per creationem.
 In mea sententia, licet vnio materiæ, & formæ
 distinguatur ab educatione sui nequit diuinitus
 creari. Sic tradidi in numer. 49. Exercitationis
 anterioris, cuius sectio 5. habenda est præ ocu-
 lis cupienti clariorem huius sectionis intelli-
 gentiam. Si contra distinctionem vnionis à
 sui educatione obiiciatur, vnionem vnien-
 dam subiecto tum ratione educationis, tum ra-
 tione sui. Respondendum est, non aliter in
 vnione, ac supra in forma materiali, & recolenda
 est

est solutio ad secundam confirmationem decimi argumenti in n. 78.

91 Decimum tertium, actus intellectuales, & volitivi nostri sunt per actionem generatiuam indistinctam ab vnione, etsi non sint adstricti essentialiter ad intellectum, & voluntatem, quia nisi sic fierent, sequeretur primò, posse cognitionem dirigere ad amandum, vel odio habendum quin voluntas sequens ductum intellectus, amaret, vel odio haberet. Secundò, posse voluntatem exercere libertatem contrarietatis circa obiectum, & non amare, nec odio habere illud; posse item mereri, vel peccare actu commissionis, quin amet, vel odio habeat. Nam si vnio actus cum voluntate impediatur diuinitus, vt potest, si est distincta ab actione sequuntur inuitabiliter hæc omnia, quæ quidem videntur absurda. Tertio sequitur, nos de facto prius mereri, quàm amemus obiectum conforme rationi, & prius demereri, quàm afficiamus in obiectum dissonum; vnio namque amoris, requisita ad denominationem amantis, esset naturâ posterior, quàm actio meritoria. Demum sequitur, denominationem amantis non esse nobis liberam, quia non est libera vnio, per quam constituitur, si quidem producto amore non est in nostra potestate impedire subsequutam naturaliter vnionem. Quis autem hæc absona esse non censet? Totius huius argumenti moles cadit, si negetur quod supponit, scilicet vitales actus nõ esse affixos essentialiter potentiis, & non produci actione indistincta, aut actione, quæ ipsos simul, & vnionem generet; tamen si talis actio distincta sit ab ipsis, & ab vnione. Quibus omissis respondeo primò ex propria sententia, etsi amor, quantum est ex se queat diuinitus produci, & non vniri voluntati, tamen si causetur præcedente cognitione directiua, vel liberè, non posse non accedere vnionem, ne deueniatur in primum, & secundum absurdum. Reliquis satisfacere debent, qui amorem putant entitatem modalem, sed productam per actionem distinctam; erit namque amor posterior, quàm actio meritoria, vel demeritoria, & qualibet earum posita, resultabit ille inimpedibiliter. Respondeo secundò, non sequi vltimum absurdum, quia vt denominatio amantis sit libera, non requiritur, quod constitutiua omnia sint impedibilia ex æquo, satis est si actio sit omnino impedibilis. Cætera sunt tantum apparentia absurda, præsertim si ad tertium dicatur, meritum, aut demeritum per modum viæ, & causalitatis solius saluari ante denominationem amantis. Nec de his plura, quæ digessi in Animasticis libris. Superior respectari à te iamdiu vnionis physice exenteratum conceptum. Sed hac expectatione te liberabo in sectione, quæ sequitur, nec debui antea, faciliora enim præmittenda erant, vt quæ de recondito vnionis physice conceptu formali dicerentur, intelligentiam expeditam haberent.

* * *

SECTIO V.

Quisnam sit formalis conceptus vnionis physice.

Nostri explicatio.

92 **V**Nionis physice conceptum sic declaro: *Est formalis ratio per quam duo, plurave extrema communicant mutuo in aliquibus predicatis intrinsecis non exigentibus identitatem cum alio, cui competunt.* Nam cum vnio physica sit æmula identitatis, & hæc consistat in indiuisione simpliciter, ratione cuius prædicatum vnus formalitatis est simpliciter, & absolute prædicatum alterius (loquor de identitate reali, vt distincta à virtuali) ita vnio physica, opus est, vt sit ratio, per quam extrema distincta realiter communicent in aliquibus saltem predicatis intrinsecis: hoc namque pacto imitabitur vnionem identitatis, eritque summa possibilis inter extrema distincta.

93 Dices primò, materiam ex vnione ad formam spiritualem non communicare in predicatis spiritualibus. Respondeo primò, opus non esse, vt extrema inter se, sed respectu totius communicent in predicatis intrinsecis. Secundò, extrema etiam inter se communicare in predicatis aliquibus. Sic anima ratione gratiæ sibi vnitæ redditur, & est grata, ac sancta. Sunt quidem prædicata non apta prædicari nisi essentialiter de suis subiectis, talia sunt prædicata entis, vnus &c. spiritualis, materialis. Sunt alia apta prædicari accidentaliter, & denominatiuè tantum; talia sunt prædicata albi respectu parietis, & lucidi respectu aeris. Alia denique sunt indifferentia prædicari quandoque essentialiter, quandoque accidentaliter, talia sunt prædicata extensionis, & subsistentiæ; nam extensio prædicatur de quantitate essentialiter quantum ad aptitudinem, de corpore accidentaliter; subsistere verbi increatum prædicatur essentialiter, de natura diuina, de humana autem non essentialiter, sed contingenter, & quasi per participationem. In predicatis secundi, & tertij generis communicant extrema physice vnita. Dices secundò, conceptum appositum non extendi ad vnionem continuatiuam, quæ physica est. Respondeo ratione huius communicare vnã partem cum altera in prædicato continuæ, molemque resultantem ex ipsis in predicatis magnæ, paræ, &c. Dices tertio, Albedinem vnitam physice Angelo de potentia Dei absoluta, nec communicare Angelo aliquod prædicatũ intrinsecum, neque ab illo participare. Respondeo, albedinem reddere Angelum qualificatum intrinsecè, & à composito accidentali resultanti ex vtroque, participari prædicatum *qualis*, aut *qualificati*. Dices quarto, Verbum diuinum ex vnione physica ad humanitatem non aliter se habet, ac antea. Ergo ea vnio non importat communicationem aliquam in predicatis intrinsecis. Fateor, verbum habere se eodem modo, quatenus ex vnione nullam refert perfectionem: nihilominus datur communicatio in predicatis intrinsecis, eaque noua; nam ratione vnionis verbum fuit de nouo incarnatum, Deusque factus homo, vicissimque homo Deus. Oppones quintò, humanitas Christi Deificatur per Deitatem, & hæc, naturæ diuinæ

dicitur assumpsisse illam, dicitur etiam incarnata: quæ sunt prædicata intrinseca, in quibus communicant deitas, & humanitas, quin uniantur immediatè, sed mediante personalitate verbi. Respondeo, uniri immediatè realiter, id est, non intercedente medio distincto realiter: nam personalitas verbi distinguitur tantùm virtualiter à Deitate, geriturque se tanquam conditio necessaria ut humanitas Deificetur, & ut Deitas assumat humanitatem, incarnataque prædicetur. Oppones sextò, Caritas Theologica, quæ in multorum sententia est forma sanctificans, immediatèque unitur non substantiæ rationali, sed distinctæ potentiæ voluntatis; sanctificat tamen naturam rationalem, & non solam voluntatem; sanctificatque intrinsecè, calor item, qui non immediatè unitur materiæ, sed quantitati in opinione frequenti, disponit nihilominus intrinsecè materiam ad formam; redditque ipsam non extrinsecè, sed intrinsecè calidam. Ergo dari potest absque unione immediata inter duo extrema communicatio in prædicatis intrinsecis. Neque hic, recurrere est ad medium indistinctum realiter, ut in solutione obiectionis quintæ; Nam potentia volitiva distinguitur realiter à charitate Theologica, & à substantia rationali; quantitas etiam distinguitur sic à calore, & materia. Respondeo, communicationem in prædicatis expensis, non fieri absque unione physica, immediata quidem ad potentiam; volitivam, & ad quantitatem; mediata ad naturam rationalem, & ad materiam. Quòd autem ratione unionis physice participant, communicentve in prædicatis intrinsecis non tantùm duo extrema, sed plura, tam longè abest à nostra mente, ut potius insinuatam sit à nobis in ipsa unionis physice definitione. Quæ illustrari potest ex idiomatum communicatione, quam in mysterio Incarnationis persuasit sibi Ecclesia, eo præcisè, quòd verbum diuinum physice fuerit cum natura humana unitum.

94

Elucescit iam disparitas inter unione, & educationem. Etenim ratione huius præcisè non communicant extrema in prædicatis intrinsecis. Quare albedoeducta tantùm ex pariete non denominaret album, usque dum accederet unio. Notauit id perdoctè P. Franciscus Alfonsus disp. 4. Physicorum sect. 1. num. 6. item disp. 1. 2. sect. 2. num. 8. Econtra verò unita parieti, sed ex eo noneducta album denominaret. Inficiatur id Merarius disp. 35. de Incarnatione sect. 3. ubi ait, gratiam habitualemente productam per creationem non denominaturam gratam, & sanctam animam, cui absque educatione uniretur. Probat exemplo accidentium sacramentalium in Eucharistia, quæ ideo non deminant corpus Christi quantum, aut album, quia etsi ei uniantur, non tamen inhaerent per educationem. Exemplum hoc mihi persuadet, accidentia Eucharistia non habere cum corpore Christi unione physica formalem, & propriam. Quo autem pacto absque unione alligetur ad illa, tractat luculentissimè disp. 6. sect. de Eucharistia Cardinalis Lugo, post quem verbum non amplius addam. Præterea si anima rationalis tribuit suum formalem effectum materiæ quin, ab hac educatur, sed tantùm ipsi uniat, si formæ materialis substantiales unitæ materiæ, ex cuius potentiæ non educerentur, impediende Deo miraculosè educatione denominarent materiam non minus, quàm si essenteductæ, sine causa id negatur de accidentibus absolutis. Et vigeo in horum ad

subiectum unione, quæ si possit diuinitus creari, denominabit animam unitam gratiæ habituali v.g. & gratiam habitualemente unitam animæ, quin ab ista, à qua habet actualemente essentialem dependentiam, ut à re modificata modus, in eo casu educeretur. Ergo multò melius gratia habitualis noneducta ex anima, sed præcisè unita per unione, siue generatione, siue creatione productam, communicaret animæ effectum, formalem gratæ, & sanctæ; multò inquam; melius, quia gratia habitualis, utpotè accidens absolutum non debet habere tantam dependentiam ab anima. Sane cum gratia, & sanctitas increata verbi noneducta ex anima Christi, reddet ipsam gratam, & sanctam ratione solius unionis physice; indicium haud leue est effectum formalem animæ gratæ, & sanctæ per gratiam, & sanctitatem etiam accidentialemente, necessariò non requirere huius gratiæ ex anima educationem; sed contentum esse sola unione physica. Et confirmatur, quia formalis effectus formæ siue substantialis siue accidentialis non aliis constitutivis dicitur communiter egere, quàm forma, unione, ac subiecto capaci licet verò in effectu formali aliquo scilicet intelligentis, aut volentis citari addendum sit aliud constitutivum, nempe actio orta ab intrinseco: aut in reliquis insolitum est, & absque ratione requirere alia constitutiva.

95

Sed inquit Iunior quidam, non esse absque ratione; nam accidentis conceptus consistere debet in ea à subiecto dependentia, quæ competere nequeat substantiæ; & cum huic conuenire queat dependentia, quæ à subiecto sit à priori per educationem prout patet in formis substantialibus materialibus, opus est, ut accidenti congruat alia dependentia, quæ sit à subiecto à posteriori, consistatque in unione connaturali petente essentialiter educationem accidentis ad communicandum subiecto effectum ipsius formalem. Quare casu, quo crearetur gratia habitualis, & uniretur animæ, hæc non denominaretur grata, & sancta, quia deesset connaturalis unio exigens essentialiter educationem gratiæ, & alia, quæ daretur, esset inepta ad præfatam denominationem. Contra tamen primò, quia dependentia accidentis à subiecto, seu inhaerentia in ipso sufficientissimè declaratur absque his ambagibus, quatenus accidens afficiat actu, vel ex suo genio debeat afficere naturam, extra cuius constitutionem sit? & is modus afficiendi actu, vel aptitudine vocatur inhaerentia actualis, vel aptitudinalis; neque potest conuenire ulli substantiæ. Secundò, quia accidentalis formæ unio connaturalis non magis petit educationem formæ unitæ, quam unio formæ substantialis materialis. Vtraque quidem naturaliter postulat educationem, & neutra essentialiter nullum enim est fundamentum, ut unio formæ accidentalis essentialiter hanc habeat exigentiam præ unione alterius formæ. Quòd si forma accidentalis non respuit essentialiter creationem sui, dum etiam est unita subiecto; cur unio, quæ non est educio eius formæ, & quæ non repugnet essentialiter, ut ipsa etiam creatur; sicut multorum fert opinio, excludet necessario creationem accidentalis formæ? Tertio, essentialis connectio, quam unio connaturalis accidentium habeat cum educatione ipsorum, præposterè vocatur dependentia à subiecto à posteriori: non enim est nisi à priori, si quidem subiectum, & accidenti ex illo educio debeant præcedere pro priori naturæ ad unione. Hinc reiiciendus est idem, vel alius (nā ex aliena loquor relatione) dū substantiæ conceptum

conceptum reuocat ad illam independentiam à posteriori. Certè nisi subsistentia indistincta sit realiter à substantia creata simplici, vel composita, nõ intelligo, qui possit in tali independentia consistere conceptus subsistentiæ. Natura namque Angelica, & humana, se ipsis independentes sunt ab vnione connaturali exigente essentialiter educationem earumdem naturarum, & se ipsis excludunt talem educationem. At subsistentia realiter indistincta refutanda veniet in sect. 1. & 2. Exercitationis proximæ. Et quia *Sine certo hoste pugnare casta contentio est, & virium frustratio, quod ita esset ingloriosum, & laboriosum.* Ut admonet S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ c. 16. ideo abstinere ab aliis impugnationibus, & eo redeo, vnde diuertit.

Notati nauis in aliorum explanationibus.

96

Recentior quidam definit vnionem physicam, quatenus sit *summa communicatio conceptuum realiter distinctorum*, siue ea, quæ inter conceptus realiter distinctos maior intercedere nequeat. Sicque distinguit vnionem physicam ab vnione intentionali intellectus, & voluntatis cum obiecto, ab vnione præsentiali rei cum loco, & tempore, & ab vnione virtuali causæ cum effectu. Reicitur ab alio, tum quia maior esset ea communicatio, quæ una res alteri vniretur physicè, simulque produceret, cognosceret, & amaret. Ergo etsi omnis vnio physica sit communicatio, non tamen omnis erit summa comunicatio. Tum quia quæuis vnio physica, vel est summa comunicatio absolutè, vel tantùm comparatiuè, id est, comparando extrema, inter quæ intercedit. Non id secundum quia alioqui comunicatio Angeli ad locum esset vnio physica cum loco; nam adhuc nequit ille habere maiorem communicationem. Non primùm, qua inter vniones physicas aliæ aliis sunt maiores communicationes; maior quippè est comunicatio materiæ cum forma per vnionem physicam, quàm comunicatio vnus partis materiæ, cum alia parte, & quam comunicatio eiusdem materiæ cum quantitate. Disputaturque à Theologis cum S. Thoma 3. p. q. 2. art. 9. an vnio Hypostatica verbi cum humanitate sit maxima omnium communicationum, seu vnionum physicarum in ratione communicationis, seu vnionis physicæ formaliter coniungentis extrema distincta? Variæque sunt, vt Theologi dubitent rationes. Non ergo quæuis vnio physica est absolutè summa comunicatio conceptuum realiter distinctorum. Sed prior Recentior respondere posset vtrique impugnationi, eatenus à se dici quamcumque vnionem physicam debere esse summam communicationem, quatenus quæcumque maior sit comparatiuè ad alias communicationes initio numeri relatas, siue sigillatim, siue simul considerentur. Vnde comunicatio, quæ esset vnio physica, productio, cognitio, & amor (si possibilis admittatur) vel quæ importaret hæc omnia per diuersas entitates respectu duplicis extremi, esset maior sub ratione vnionis physicæ, quàm sub ratione productionis, cognitionis, amoris tam sigillatim, quàm simul. Vnde etiam optimè stare poterit, vt non quæuis vnio physica sit summa absolutè comunicatio physica, sed vt vna sit maior, quàm alia in ratione communicationis physicæ. Verum tamen quia prior ille Recentior non explicat in quo consistat vnionem physicam esse summam communicationem comparatiuè ad alias vniones, quæ physicæ non

sunt, & quia nõ aliter se gerit, ac si definiendo hominem, diceret, *esse animal perfectissimum*, quin adderet id, in quo homo excedit reliqua animalia, præhabenda est nostra definitio.

Et ob eandem causam præferenda est alteri definitioni alterius Moderni aientis, physicam vnionem *esse communicationem physicam intrinsecam*. Neque enim declaratur, quid sit comunicatio physica intrinseca, quis eius effectus formalis, & conceptus vnionis physicæ manet æquè obscurus. Ad hæc actus liber diuinus est comunicatio physica intrinseca sui cum Deo, & subsistentia Patris cum Deitate; & tamen neque actus est vnio physica sui cum Deo, neque subsistentia cum Deitate, si vnio physica sumatur vt in præfenti pro compositione reali. Deus namque, vt docet inter alios Patres à Fauolo 1. p. q. 31. art. 2. dub. 5. n. 26. ad notatos S. Bernardus lib. 5. de consideratione ad Eugenium c. 7. *Non habet, quod ad numerum diuidat, non quæ colligat ad vnum; vnum quippe est, sed non vniũ; non partibus constat, vt corpus.* Taceo, actionem educationem esse communicationem physicam intrinsecam tam materiæ, quàm formæ, illi vt subiecto, huic vt termino intrinseco. Nec ideo Modernus, contra quem arguo, identificat ipsam cum vnione physica materiæ, & formæ materialis. Quod si actio educatiua recipiatur in agente creato, & non in materia, nec in forma, erit etiam comunicatio physica intrinseca agenti creato, & formæ; agenti quidem vt subiecto, & formæ vt termino intrinseco; distingueturque nihilo minus ab vnione physica siue agentis, siue materiæ cum forma. Sed etsi actio educatiua non recipiatur in agente creato, tamen est comunicatio eius physica, & est intrinseca formæ vt termino, quin neque actio educatiua, neque forma physicè vniantur creato agenti. Ita eò vsque saltem vtgebunt, quo vsque amplius exponatur, quid significetur nomine communicationis physicæ intrinsecæ. Nec si adicias, vnionem physicam esse *communicationem physicam mutuanam, & intrinsecam inter extrema distincta realiter*, deuitabis omnia superiora argumenta. Illiberabilior est tradita ab aliis definitio, vnio physica est *comunicatio extremorum distinctorum realiter*, conuenit namque actioni, cum hæc sit comunicatio agentis, & effectus distinctorum realiter; competit etiam cognitioni, & amori, qui actus sunt aliquatenus comunicatio intellectus, ac voluntatis cum obiectis, & in ente artificiali non deest sua comunicatio vnus partis cum alia.

Sunt qui sic definiant vnionem physicam, & est *ratio formalis vnus coalescentis ex pluribus*. Verùm in vno per aggregationem nõ interuenit vnio physica plurium, ex quibus coalescit, & tamen interuenit aliquid, vi cuius coeant plura in vnum. Et sic se habent clauis, & bitumen respectu domus. Franciscus Alfonso disp. 5. Physicorum sect. 2. n. 30. inquit, vnionem substantialem, *esse substantialem nexum formæ cum materia illis existentibus aduenientem vt totum substantiale medio illo constituent.* De vnione verò vt abstrahente à substantiali, & accidentali ait, *esse nexum formæ cum subiecto, illis existentibus aduenientem vt totum medio illo constituent.* Sed desideratur adhuc definitio vnionis physicæ tum personalis, tum continuatiua, vel quæ comprehendat genericè vtramque hanc vnionem. Vterius, si subsistentia creata sit modus vtriusque per se ipsum naturæ, erit nexus formæ cum subiecto, adueniens huic soli vt existenti; neque enim sibi vt existenti adueniet.

97

98

99

Cardinalis Lugo disp. 11. de Incarnatione sect. 7. sic explicat conceptum vnionis physicæ, scilicet *est nexus extremorum faciens ea inseparabilia quoad locum alterius saltem inadæquatum.* Vnde saluatur, humanitatem Christi esse vnitam physicè verbo diuino, & quæcumque humani corporis partem animo rationali, quia etsi humanitas non existat in omni loco, in quo verbum (nam *non est consequens, vt id, quod in Deo est, ita sit ubique, vt Deus,* docente S. Augustino epist. 57.) nec manus humana v.g. in omni existat loco, in quo animus rationalis, alioqui humanitas existeret vbique, essetque immentia, & manus humana penetraret cum capite, & pedibus, reliquisq; corporis partibus, tamè permanente vnione physica debent existere in loci adæquati parte, respectu verbi, & animi rationalis, esseq; inseparabiles quoad illa. Quam doctrinam reperit sapientissimus vir disp. 5. & 6. ac 8. de Eucharistia. Addit autem in præcitato tractatu de Incarnatione, vnionem physicam esse etiam alligationem ad hoc, vt ex extremis resultet aliquid vnum per se, & non per aggregationem, seu coacervationem.

100

Examino in primis aditionem rogans, in quo differat vnio ab extremis vnitis? Cum & extrema constituunt vnum per se. Rursus quid sit resultare vnum per se? & cur potius constitui possit ex subiecto substantiali, & forma accidentali, aut ex duabus partibus materiæ, quàm ex duobus entibus completis? Cur ex eductione & termino educto non resultet vnum per se, (si illa distinguitur ab vnione, & vnietur termino educto) nec non ex corpore Christi, & accidentibus Eucharisticis? Si respondeat, tunc resultare vniam per se ex duobus extremis, quando vnum saltem perficitur, aut deterioratur ab alio. Contra tum quia agens perficitur quadantenus per actionem, ad quam ordinatur, quin tamen actio si sit transiens, vnietur physicè cum agente, & quin ex hoc, & illa resultet vnum per se. Tum quia terminatio libera Dei non perficit essentiam, nec perficitur ab ipsa, vt plures iudicant, esto quasi constituat vnum per se, etsi Deo intrinseca, vt potè ipsi identificata realiter. Tum denique quia vniri formaliter aliquod extremum, & constituere per se, non est realiter perfici, aut deprauari, vt constat ex verbo vnito formaliter humanitati Christianæ, & constituente cum ea vnum per se. Ergo vniri formaliter duo extrema, non est, cur sit formaliter, vnum saltem ex illis perfici, aut deprauari. Et quidem si id esset, sequeretur, vniri perfectius illa extrema, quæ mutuo perficiuntur ex vnione; proindeque magis vniri corpus, & animam rationalem inter se, quàm verbum diuinum cum ipsis in Christo contra communem Theologorum 3. p. q. 2. art. 10.

101

Hinc non aridet mihi quidam Neothericus definiens vnionem physicam quatenus sit *vinculum, quo aliud perficitur* Nam licet verum sit debere realiter perfici, aut deteriorari aliquod ex extremis physicè vnitis, formalis tamen conceptus vnionis physicæ non exprimit id, quod proinde erit potius proprietas ipsius. Et præterea actio, & cognitio sunt aliquo modo vinculum agentis, & intellectus ad effectum, & obiectum; siquidem sint determinatio ad vtrumque; perficiunt item intrinsecè agens, & intellectum; vel extrinsecè illud actio, & hunc intrinsecè cognitio, simulque hæc extrinsecè obiectum, & illa intrinsecè, vel extrinsecè effectum, quin tamen gradum vnionis physicæ obtineant. Alius Neothericus, vt subterfu-

geret postremam hanc obiectionem, dixit, physicam vnionem esse *vinculum determinans intrinsecè vltimo ad vnum coalescens ex pluribus realiter distinctis, quorum aliquod perficitur intrinsecè, completurque alio.* Pro cuius definitionis declaratione notat, quodlibet in contiūuo extremum integralis vnionis compleri alio extremo; sed non perfici intrinsecè, nisi illud, in quo recipitur vnio. Ego tamen non video discrimen inter compleri intrinsecè, & perfici intrinsecè. Quare aut neutrum extremum cõplebitur intrinsecè, aut vtrumque perficietur intrinsecè. Rursum notat, esse aliquas formas accidentales subiecto physicè vnitas, quæ licet illud deprauet aliquatenus, tamen realiter physicè perficiunt, vt error intellectum & calor aqua, vel saltem ipsæ formæ perficiuntur à subiecto. Si autem nec subiectum à formis, nec formæ à subiecto perficiantur, non recusat, vt definitioni addatur, *quorum aliquod perficitur intrinsecè, completurque alio, vel deprauatur.* Nec ego quoad hanc partem iurgari volo.

102

Deinde, quod principaliter dicitur à Cardinali Lugo sequentes subit difficultates. Prima, si materia, & forma afficiantur vnica vbicatione, reddentur inseparabiles per ordinem ad locum: illa tamen vbicatione præcisè non vnientur physicè, neque constituent vnum per se. Secunda, materia, & forma vnitæ possunt diuinitus absoluui ab omni loco, seu nulla vbicatione gaudere, vt sentiunt per multi. Ergo conceptus vnionis informatiua non cõsistat in inseparabilitate quoad locum; nec erit essentialis proprietas eius vnionis, vt vnum extremum existat in loco alterius sibi vniti. Tertia; vbicatio Romana est vnio sui ad corpus in sententia huius Doctoris; si verò corpus locetur simul Parisiis, vbicatio Romana non erit alligata ad locum Parisiensem: imò repugnabit alligari. Ex quo infertur, non esse proprietatem connaturalem cuiuscumq; vnionis informatiua: vt existat in duplici loco adæquato in quo diuinitus ponatur vnium. Neque id erit proprietas essentialis respectu vnionis informatiua: nec dētis cum subiecto accidentia indifferentia ad varia loca. Nam diuinitus potest fieri vt corpus existens de potentia Dei absoluta Romæ, & Parisiis habeat Romæ calorē sibi vnium, careatque eo Parisiis. Potest etiam diuinitus fieri, vt Petrus sit Romæ, calor Parisiis, & vnio Matri. Sic tradunt Franciscus Alphonsus disp. 27. Physicorum sect. 2. n. 12. & Franciscus de Quiedo contro. 18. Physicorum punct. 7. n. 6. Cum enim Petrus, calor, & vnio queat diuinitus existere absq; omni vbicatione, & proinde absque penetratione; cumq; præterea vnio queat diuinitus non existere in loco aliquo adæquato, in quo existat Petrus, non apparet repugnātia specialis, si locetur in spatio, in quo nec Petrus, neq; calor existant, sitq; diuisa non entitatiuè, sed localiter à Petro, & calore. Non ergo est essentialis proprietas vnionis informatiua: facere extrema vnita inseparabiliq; quoad locum, siquidem ipsa non debeat esse inseparabilis essentialiter à loco extremorum. Et quamuis inseparabilitas naturalis extremorum, & vnionis sit proprietas vnionis informatiua, non tamen primarius, & formalis conceptus. Quis vnquam Theologus ex necessitate naturali, qua corpus Christi per concomitantiam sub speciebus panis adportat animam rationalem; & sanguinem, intulit vt ex ratione à propri vnionem inter corpus, animam & sanguinem; & non potius cum Tridentina Synodo sessione 13. cap. 3. ex vnione intulit

intulit adsporationem? Quis vnquam Philosophus ex necessitate naturali, qua corpus constitutum duplici in loco adæquato habet vtrouque eadem accidentia independentia à loco determinato, intulit vt ex ratione à priori vnionem accidentium ad corpus, & non potius ex vnione intulit existentiam accidentium? Confirmatur, quia priori ad alligationem materiæ, & formæ, quoad eundem locum intelliguntur illæ vnitæ, vt probaui in n. 3. Ergo ea naturalis alligatio non est primarius & formalis conceptus, sed proprietates vnionis informatiua.

103

Quarta difficultas, diuinæ personæ sunt inseparabiles quoad locum quemcumque, quin vniantur physicè. Rursus ego ipse sum inseparabilis à Deo in ordine ad locum meum adæquatum, non minus, quàm Christi humanitas à verbo diuino, nec ideo ego sum Deo vnitus physicè, nec mihi Deus, cuius spatij adæquati parti alicui tam non possum non coexistere, dum existo, quàm non potest non coexistere Christi humanitas parti alicui spatij adæquati respondentis verbo diuino, dum est physicè vnita ipsi. Nec proderit dicere cum Sfortia Pallauicino in assertis Theologicis lib. 7. n. 23. si per impossibile non existeret vbique verbum, adhuc tamen extitum ibi, vbi humanitas ratione vnionis intercedentis. Nam in primis, iudice P. Suario tom. 1. in 3. p. disp. 14. sect. 1. non repugnat, humanitatem vnitam verbo in vno loco, constitui in alio absque modo vnionis. Ergo si fingatur, verbum ratione sui non existere necessario in hoc alio loco, inferet vnio connaturaliter, & non essentialiter existentiam verbi in omni loco, in quo sit humanitas vnita. Deinde etiam in eo casu impossibili existeret mihi intimè præsens Deus ratione actionis productiua, & conseruatiua erga me exhibitæ ab ipso, vt à causa, à qua omnia essentialiter dependent, & à qua modo infinite perfecto oriuntur effectus. Nascitur hinc quinta difficultas; etenim actio siue generatiua, siue creatiua, orta à Deo, facit ipsum, & creaturam sic inseparabiles quoad locum, vt nequeat Deus non existere in loco adæquato creaturæ, & creatura nequeat non existere in parte aliqua loci adæquati occupati à Deo: quæ inseparabilitas non est vnio physica Dei, & creaturæ. Sexta, si Deus decerneret efficaciter Angelos Gabrielem, & Michaëlem manere semper penetratos, redderentur omnino inseparabiles per decretum diuinum, quod neque esset vnio physica formalis eorum, neque radicalis inferens formalem. Septima, materia & forma materialis per passionem, quæ non est vnio physica formalis vtriusque, vt coniuert Cardinalis Lugus, redduntur inseparabiles localiter; & licet non subsequeretur vnio physica formalis, non ideo distarent, aut non essent intimè præsentis, vt idem Doctor faretur. Non video quid desit passioni, ne sit proxima, & immediata exigentia inseparabilitatis materiæ, & formæ materialis causatæ materialiter, quemadmodum nihil deesset partibus materiæ, ne essent proxima, & immediata radix impenetrabilitatis, si ablata quantitate perseverarent impenetratæ, vt antea. Hæc difficultas est ad hominem proposita; nam absolute vitari potest, si respondeatur, ideo passionem non esse vnionem physicam materiæ, & formæ, nec sui cum forma, quia etsi materia, forma & ponantur diuinitus in duplici loco adæquato, aut si sola forma ponatur, manente materia in vno tantum loco adæquato, non debet passio constitui vtrouque; forma namque educta

in loco *A.* adæquato potest non educi in loco *B.* adæquato, siue vnjatur, siue non vnjatur materia in isto loco *B.* Responderi etiam potest, causam materialem, si actiue influat posse causare materialiter effectum distantem, vt tentatum est in n. 37. Exercitationis antecedentis. Octaua, si per vnionem physicam non possint non fieri inseparabilia quoad locum extrema, erit vnio vbicatio ipsorum in loco saltè inadæquato. Vltima difficultas, vniones continuatiua, & extensiuæ sunt vniones physica, quas non comprehendit apposita definitio, sed vt summum penetratiua, & informatiua. Etenim illæ vniones non exigunt nisi loci immediationem ac propinquitatem in extremis; & quod, moto vno extremo à loco immediato, propinquoque respectu alterius, moueatur & alterum.

104

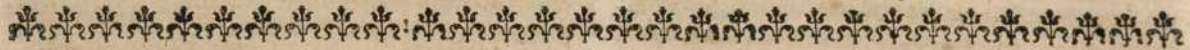
Percontabitur quis, an si vnum ex extremis vnitis physicè vel penetratiue, vel informatiue moueatur, debeat & aliud moueri? Debet quidem naturaliter, si vnum moueatur extra locum vtriusque adæquatum, & vtrumque sit independentes à determinato loco. Et sic intelligendū est vulgare axioma acceptum ex Aristot. l. 2. Topicorum c. 3. text. 23. l. 8. Physicorum c. 6. text. 52. *Motis nobis mouentur omnia, quæ sunt in nobis.* Ob defectum primæ conditionis non potest etiam diuinitus, multoq; minus debeat naturaliter, moueri increatum verbum, humanitate, cui physicè penetratiue vnitur, mota ex vno loco adæquato ad alium; quia videlicet hæc non mouetur, neque potest moueri extra locum adæquatum illius, arrepta adhuc potentia Dei absoluta. Eiusdem conditionis defectus est in causa, vt mota anima rationali in capite, non debeat naturaliter moueri in pede, cum quo physicè vnitur penetratiue, atque informatiue, quia nimirum motus præcisè in capite non est extra locum suum adæquatum. Ob secundæ conditionis defectum, vbicatio, quam Christi corpus habet in cælo vnitam sibi physicè penetratiue, atq; informatiue non debet naturaliter, imò nec diuinitus potest moueri cum Christi corpore, dum istud mouetur, aut moueretur ad alium locum definitiuum aut circumscriptiuum, quia scilicet vbicatio in cælo est dependens essentialiter à determinato, & certo eo spatio. Sed obseruandum est, posse competere duobus penetratis, sed carentibus vnione physica formali, & propria, vt vno moto moueatur aliud. Adest exemplum in casu sextæ difficultatis obiectæ contra Cardinalem Lugum. Præterea mota quantitate à sacerdote, vel à quouis alio in Eucharistia, mouentur reliqua accidentia, quæ quidem cum quantitate non sunt vnita physicè; & moto colore mouetur sapor, quin huic sit physicè vnitus ille; non enim color informat saporem; istud tamen exemplum intutum est; nam in quantitate recipi reliqua accidentia, vniriq; physicè cum ipsa, probabilius est, tum ne sequatur, non dari in Eucharistia album vel lapidum, & non produci per generationem calorem, aut frigus in hostia consecrata, quando applicatur agens calidum, aut frigidum: tum etiam, quia nisi quantitas exerceat munus subiecti erga aliqua accidentia, non apparet ex parte ipsius aliquis titulus vt quando ipsa mouetur, moueatur cætera. Quare mouebuntur miraculose à Deo ea præcisè de causa, vt occultetur mysteriū. Et inde fieret, nos modo proprio viuientium non manducare reliqua accidentia præter quantitatem; nam traiectio illorum non esset motus ortus à nobis. Adest tutius aliud exemplum. Nam motis speciebus sacramentalibus, mouetur corpus

corpus Christi, vt sub eis contentum, quin eis sit vnitum physicè formaliter, ac propriè. Quòd autem eis non sic vniatur, probauit iam in num. 3. colligitur à posteriori, quia non mouentur toties quoties Christi corpus mouetur extra locum adæquatum sui, atque ipsarum & aliunde ipsæ sunt independentes à determinato loco. Infuper Pater æternus, & Spiritus Sanctus sic sunt specialiter in humanitate Christi, vt si aliàs, & per impossibile carerent immensitate, mouerentur motà humanitate, vt huic adessent, propter circuminseffionem cum filio diuino vnito ad eandem humanitatem. De quo puncto tractat diligenter, & studiosè Augustinus Bernal. disputat. 23. de Incarnatione. Sed tamen humanitas non est vnita physicè immediatè Patri æternò, & spiritui sancto; quinimò nec mediatè vnitam esse, docet Franciscus Amicus disp. 16. de Incarnatione sect. 5. n. 100. quia verbi personalitas, cui per se immediate vnitur humanitas est distincta realiter à personalitatibus illius.

105

Quæret quis secundò, an si vnum extremum constituatur diuinitus in duplici loco adæquato debeat connaturaliter ex suppositione eius miraculi replicari vtròque aliud extremum vnitum physicè, vel penetratiuè, vel informatiue, & non dependens à loco determinato? Respondeo affirmatiuè. Et sane si sermo sit de extremo pertinente ad naturale complementum probatur; quia res, vbivis existat, exigit connaturaliter habere quicquid spectat ad sui naturalem perfectionem, & complementum, siue substantialem, siue accidentalem. Si autem sit sermo de extremo non pertinente ad naturale complementum, probatur etiam primò; quia aliter difficile est reddere ratio-

nem, cur verbum diuinum existat specialiter, aut nouo titulo in Eucharistia per concomitantiam propter vnionem cum corpore, & anima, quorum non est debitum complementum. Secundò, quia alioqui Christus vt existens in Eucharistia careret compluribus accidentalibus perfectionibus, quibus non exactis ad modum connaturalem existendi ornatur in cælo, & sine causa dicitur, prouenire ex nouo miraculo earum replicationem in Eucharistia. Tertio, quia si extremum, dum ex vno loco recedit, & accedit ad alium, fert secum alterum physicè vnitum, & non peritum; estque naturalis hæc ad extremum portatio, quidni idè eueniet, quando sic acquirit nouum locum, vt antiquum non deserat? Quartum, etsi extremum, quantum est ex se, non petat habere, nisi in vno loco aliud extremum spectans ad sui naturalem integritatem; nihilominus supposito miraculo duplicatæ vocationis connaturale est habere illud aliud extremum in vtroque loco. Ergo similiter continget, quamuis tale sit extremum, vt sine altero queat existere naturaliter, quantum ex se est, in vno loco, & quamuis alteri competat ex se incapacitas, seu repugnàtia naturalis ad existendum in duobus locis totalibus; quæ incapacitas æquè conuenit extremo pertinenti ad naturale complementum. Vnde ruit quicquid P. Arriaga disp. 14. Physicorum sect. 10. num. 147. opponit aduersus proximè dicta. Sed optimè ibi impugnat Vasquium, quatenus is docuit, nec diuinitus posse constitui vnum extremum in duplici loco adæquato, quin aliud physicè vnitum ponatur vtròque, quasi ratione loci deberet consergere noua connexio essentialis; quæ ratione extremi secundum se non dabatur.

EXERCITATIO OCTAVA.

De subsistentia compositi Empyreii.

VM subsistentia sit vltimum complementum cuiusuis compositi substantialis, curta esset nostra tractatio de singulari composito Empyreio, ni de eius subsistentia aliqualem institueret exercitationem.

SECTIO I.

Existencia, & distinctio realis, ac positina subsistentiæ à natura humana præmittitur, vt inde inferatur quid censendum sit de Empyrea.

I in natura nostra humana detur subsistentia, & vt quid positinum, ac reale, siue absolutum, siue modale, distinguatur à natura ipsa, idem procul dubio asserendum erit, vt patebit ex sect. 2. de quauis alia creata natura, siue rationali, siue irrationali, nunc existente, aut similem habente conditionem. Ea autem subsistentiæ existentiæ certa est ex Incarnationis Mysterio; distinctio etiam videbatur mihi transolidè obfirmata à Theologis plerisque, vt super sedendum putarem ab hoc pun-

cto, nisi recentium aliquorum inquieti conatus coëgissent non amouere manum. Sed antequam ad ipso deueniam, oportet præsupponere nonnulla, de quibus latius Pater Suarez dict. 34. Metaphysicæ.

Et primum sit, subsistentiam naturæ humanæ distingui ab huius existentiæ. Probant aliqui, quia accidentia, quæ non subsistunt, sed inhaerent, gaudent propria existentiæ; nam vel hoc non distinguitur ab eorundem essentia, vel etsi distinguatur, sicut accidentia habent proprias vocationes, & affectiones alias, ita debent habere proprias existentiæ. Sed inefficaciter, cum accidentis existentiæ sit accidentalis, proindeque dicitur longè aliena à ratione subsistentiæ. Probant alij, quia in Deo datur triplex subsistentia relatiua, nec tamen datur triplex existentiæ relatiua, sed vna tantum, eaque absoluta, & communis tribus personis. Inefficaciter etiam quippe falsum relationibus diuinis non

2

non

non comperere proprias existencias. Melius argui posset ex naturæ diuinæ existentiâ absoluta, quæ neque absoluta, neque relatiua substantia est. Verumtamen hoc omisso, probatur suppositio, quia natura humana Christi subsistit per substantiam verbi, existit autem per propriam, & naturalem suam existentiâ, tum quia ista non distinguitur ab essentia naturæ humanæ, tum quia productio naturæ humanæ Christi nequit terminari nisi ad eius existentiâ, siue indistinctam siue distinctâ ab essentia; tum denique quia natura humana Christi, vt materialis causa vnionis ad verbû debet pro priori naturæ existens præire ipsam vnionem. Probatur deinde suppositio, quia natura humana per existentiâ habet præcisè esse simpliciter extra causas; at per substantiam habet quiddam aliud, de quo in sect. 9.

4 Supponendum secundò, substantiam naturæ humanæ distingui ab existentiâ, & proprietatibus Characteristicis. Ab illa quidem ob proximè dicta; ab his verò, quia ex Concilio Lateranensi sub Martino 1. Canone 5. & 9. nec non ex sexta synodo Generali actione 4. Christus habuit has proprietates; cum tamen non habuerit, neque habeat substantiam propriam naturæ humanæ; & quia prædictæ proprietates sunt accidentia, ex quibus vnum per se substantiale, quale est subsistens, seu suppositum humanum, nequit constitui. Adde personas diuinas remotissimas esse ab eis proprietatibus accidentalibus. Patres aliqui Ecclesiastici, qui contra opponi possent, explicantur genuinè à Ruizio d. 32. de Trinitate sect. 6. supponendum tertio, substantiam humanam non esse entitatem substantialem deriuatam ex omnibus accidentibus existentibus in humana natura. Quia alioqui amisso vel vnico accidente maneret natura sine substantia vel saltem nouam acquireret. Durandus in 1. d. 34. q. 1. à n. 9. Ysambertus confestim citandus alias rationes ministrabunt.

5 Supponendum quartò, substantiam propriam homini distingui ab ipsius indiuiduatione. Nam si hæc indiuiduatio consistat in collectione accidentium, vt indicat S. Thomas 1. p. q. & art. 3. in corpore (pro cuius expositione consularur Ysambertus 3. p. ad q. 2. d. 2. art. 2.) militant eadem argumenta suppositionis secundæ; & præterea fieret, verbum assumpsisse immediatè accidentia, & quod absurdius est substantiam humanam, cum assumpserit naturam humanam non in communi, sed differentiis indiuiduantibus affectam, & in singulari, ac in atomo, vt Patres, & Theologi dicitant: nec aliter potuisset assumere. Si verò consistat in entitate substantiali intrinseca naturæ humanæ singulari, & terminatæ per se ipsam, redit idem argumentum ex mysterio Incarnationis. Nam verbum assumpsit naturam humanam indiuiduam, non verò substantiam humanam. Dum autem à Boetio definitur persona. *Rationalis natura indiuidua substantia*, adnotandum est cum S. Thoma 3. p. quæst. 16. à 12. ad 2. & q. 9. de potentia art. 2. ad 12. *indiuiduum sumi pro eo, quod non predicatur de pluribus, id est, sumi pro indiuiduo prædicabili, quod de vno tantum affirmatur, & non præcisè pro quouis singulari* S. Anselmus ad finem cap. 2. de Incarnatione verbi sumpsit indiuiduum in posteriori sensu, & ex Incarnationis mysterio optimè deduxit personam humanam esse aliquid distinctum ab indiuidua natura humana. Dedi S. Parris verba in n. 59. Exercit. 4.

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

6 His suppositis, nonnulli ex Nostris Modernis accedunt ad sententiam Scoti in 1. dist. 23. q. vni- ca in 3. dist. & q. 1. dist. item 6. q. 1. quod lib. 19. art. 3. qui præter essentiam, existentiam, & indiuiduationem naturæ humanæ ait, substantiam humanam addere negationem actualis dependentiæ ab alio toto, seu supposito. Vnde cum humanitas Christi actu dependeat à supposito verbi, caret proinde substantia humana. Ipse Scotus meditatur aliam negationem aptitudinalis dependentiæ ab aliquo toto, seu supposito; cuius negationis defectu anima rationalis in statu separationis non sit subsistens, neque personetur. Reicitur hæc sententia primò ab aliquibus, quia humanitas Christi non pendet actualiter à verbo, posset enim separata à verbo ex vi eiusdem actionis conseruari naturaliter. Quare sicut anima rationalis, dum est vnita corpori, non pedit actualiter ab hoc, quia ex vi eiusdem actionis conseruatur naturaliter, dum est separata, ita similiter &c. Secundò, quia natura diuina assumpta præcisè à proprietatibus personalibus non est subsistens siue absolute, siue relatiuè, & tamen sic sumpta nec actu pendet, neque naturaliter est apta pendere ab eis. Parui momenti argumenta. Respondebitur namque negationes dependentiæ, in quibus consistit substantia propria, esse negationes vnionis actualis, & aptitudinalis cū supposito altero, ideoque Christi humanitatem vt potè actu vnitam verbo, & naturam diuinam eo modo acceptam, vt potè quæ apta sit identificari, & reapse identificata sit tribus diuinis suppositis, non habere speciales substantias distinctas à verbo, & à diuinis tribus suppositis; etsi nec humanitas Christi dependeat efficienter à verbo, nec natura diuina à proprietatibus personalibus. Itaque hæc non constituunt supposita alia ab illa, seu non important substantias, quæ sint aliæ respectu naturæ diuinæ etiam vt præcisè sumptæ, cum ab hac sint indistinctæ realiter. Neque humanitas Christi gaudet substantia propria, cum alienam verbi sit realiter adaptata. Præterea defectus dependentiæ à verbi supposito, tanquam à causa efficiente, non arguit in humanitate propriam substantiam, nec item in natura diuina illo modo sumpta arguit aliam substantiam specialem defectus dependentiæ à tribus diuinis suppositis, tanquam à causis efficientibus, quia natura non debet sic dependere à substantia siue propria, siue aliena; satis est dependentia, vel quasi dependentia à posteriori.

7 Reicitur aliunde primò, quia si substantia humana non in alio consisteret, quam in negatione actualis vnionis ad verbum, tam ex ipsis terminis perspicuum fuisset, non assumptam à verbo substantiam humanam, vt frustra laborassent Ecclesiæ Concilia, & synodi Generales à tertia vsque ad quintam in definienda ea veritate contra Nestorium, & Theodorum Mopsualstenum. Quid enim ex terminis clarius, quam humanitatem vnitam verbo non mansisse inunitam seu cum negatione vnionis ad verbum? Neque hoc videtur potuisse negari si ab Hereticis, neque definiri ab Ecclesia nisi ridiculè, & nugatorie (quod absit) Nam definire in humanitate per verbum fuisse impeditam, & exclusam substantiam creatam, idem esset, ac definire, humanitatem vnitam verbo non habuisse negationem vnionis ad verbum. Accedit, Patres non semel dicere, verbum supplere hypostasim creatam humani

humanitatis, & consumpsisse, ac absumpsisse personam humanam: qui modi loquendi haud proprii essent, si hypostasis, & personalitas humana consisteret in negatione. Satis improprie diceretur lux supplere, & consumere tenebras; quin potius sicut aer tenebrosus proprie dicitur illuminari, sic suppositum humanum proprie diceretur assumi, & suppositari à diuino contra mentem, & phrasim Conciliorum, ac Patrum. Secundò, suppositum humanum est ens reale, substantiale, & per se. Siquidem Petrus v. g. ponatur in recta categoria substantiæ. Ergo constitui non potest per negationem, quæ nec ens reale, neque substantiale est, neque apta vniri physicè cum ente reali. Quòd si suppositum humanum constituitur ex negatione vnionis ad Verbum, quidni possibile erit compositum humanum constitutum ex materia, & negatione vnionis ad formam irrationalem? Tertio, substantia humana est complementum naturæ humanæ constituens ipsam in esse substantiali perfecto. Ergo substantia humana nequit consistere formaliter in negatione; cum hæc non possit esse complementum substantiale, & perfectio entis alicuius substantialis. Antecedens probatur, quia si natura humana esset ex se completa, & constituta in esse substantiali perfecto positiuè, non posset ex ipsa, & ex Verbo vnito resultare vnum substantiale per se; siquidem ex duplici ente prorsus, & positiuè completo resultare nequeat vnum per se. Quarto, natura vna humana potest diuinitus vniri alteri Angelicæ. At tunc vna & altera subsisteret in se & non subsisteret in se, si substantia in se sit negatio vnionis naturæ vnus cum altera; subsisteret quidem in se vtraque, quia vna non subsisteret in alia, cur enim potius natura humana in Angelica subsisteret, quàm è conuerso? Deinde neutra subsisteret in se ob defectum negationis vnionis mutua. Dices, fore, vt vtraque abstraheret à substantia in se, & in alia, sed contra, quoniam ei abstractioni opponitur negatio vnionis reciproca. Dices rursus, fore, vt vtraque subsisteret in se, & in alia. Sed contra, quia alioqui daretur, & non daretur negatio vnionis inter vtramque. Dices iterum, nisi vnio, aut negatio vnionis consideretur in vna natura respectu alterius habentis substantiam positiuam, qualem habet natura diuina, non verò Angelica, impertinens prorsus esse præsentis instituto. Sed contra, quia ineptè declaratur substantia, quatenus sit negatio vnionis inter vnam naturam positiuæ substantiæ compotem; & quia mea substantia propria non tantum debet importare negationem vnionis cum natura diuina, sed etiam cum natura Angeli. Quintò, per vnionem Verbi diuini cum natura humana, etsi hæc amittat negationem vnionis ad naturam diuinam, non tamen ad Angelicam, Exempli gratia. Ergo natura humana assumpta à verbo subsistet partim in alio, nempe in verbo ob defectum negationis vnionis cum ipso, & partim subsistet in se, ob negationem vnionis cum Angelo. Quæ sequela irreligiosa est.

7 Repellitur sextò, non est potior ratio, vt humana natura subsistat in se per negationem vnionis cum diuina, quàm vt è contra. At natura diuina non subsistit in se per negationem vnionis cum humana, ne absurdè sequatur subsistere in hac, quando aduenit vnio, & aufertur negatio, vt in tali casu subsistit hæc in illa. Ergo &c. Vrgeo,

substantiæ increatæ sunt quid positiuum. Ergo & creatæ. Antecedens constat, tum quia sunt perfectiones naturæ diuinæ; tum quia substantia Patris producit realiter substantiam Filij, & vtraque substantiam Spiritus sancti, negatio autem nec est perfectio, neque potest realiter producere, aut produci: tum quia alioqui Mysterium Trinitatis nihil aliud adderet naturæ diuinæ, quàm negationes, & per has constituerentur, ac distinguerentur personæ increatæ, verbumque sola negatione terminaret humanitatem, solaque negatio esset terminus vnionis hypostaticæ inter humanitatem & diuinitatem. Consequentia iam fulcitur: tum quia substantia creata est participatio increatæ: quare cum hac in ratione entis politici debet habere proportionem: tum quia licet ex triplici substantia naturæ diuinæ non valeat argumentum ad triplicem naturæ humanæ, valet tamen ex entitate positiuæ substantiæ increatæ ad entitatem positiuam creatæ: quemadmodum licet ex vnico realiter actu diuino, qui sit intellectio, & volitio, non valeat argumentum ad vnicum realiter actum creatum, qui sit intellectio, & volitio, valet tamen ex entitate & perfectione positiuæ intellectiois, aut volitionis diuinæ ad entitatem, & perfectionem positiuam intellectiois, aut volitionis creatæ. Septimò, natura humana, est absolutè, & simpliciter indifferens secundum se ad negationem vnionis cum verbo, & ad vnionem ipsam. Nam licet naturaliter sit inepta vniri; tamen obdientialiter est capax. Ergo, vt negationem vnionis præ vnione ipsa habeat, opus est aliquo positiuo superaddito, in quo fundetur, & ex quo resultet ea negatio. Octauò, si suppositum humanum requirit, vt quid constitutum sui, negationem aptitudinalis vnionis ad verbum, imò & essentialem cum vnione repugnantiam, adiicitur, aut præsupponitur sine causa, vt constitutum negatio altera vnionis actualis: nam quod omnino est repugnans vniri, hoc ipso præcisè non vnitur actu. Nonò, manus hominis diuisa à reliquo corpore est subsistens, neque tamen habet negationem aptitudinalis vnionis ad partes subsistentes brachij. Decimò, ea, quæ vocatur negatio dependentiæ aptitudinalis, non est negatio, sed positiuæ repugnantia naturalis cum dependentia; sicut è contra in anima rationali separata dependentia aptitudinalis est positiuæ capacitas naturalis ad dependentiam, aut vnionem cum corpore, vt subiecto informationis. Vndecimò, creatio Angeli independentis tam actu, quàm aptitudine à subiecto sustentate, non consistit formaliter in negationibus, sed in aliquo ente positiuo. Ergo similiter substantia propria eiusdem Angeli non consistit formaliter, nisi in positiuo aliquo ente. Vt enim Angeli creatio opponitur actuali, & aptitudinali dependentiæ à subiecto sustentante, ita substantia propria opponitur actuali, & aptitudinali dependentiæ ab alieno supposito. Et hæc satis contra Scorum, & Modernos illos, quorum tergiversationes ad pleraque obiecta non refert; quia mei ingenij tenuitas non benè eas calluit sæpe lectitatas. *Et quis, (vt ait S. Hieronymus lib. aduersus Iouinianum) superare queat, cuius assertionem penitus ignoret?*

P. Vuadingus disp. 4. de Incarnatione, P. Martinonus tomo 1. d. 36. sect. 3. tomo 4. d. 5. sect. 6. & alibi sæpe tradunt, (insinuatque P. Salmeron tom. 2. tractat. 27. pagin. 266. licet, tract. 11. pag. 136. nobis fauere videatur)
subsisten

substantiam humanam non esse entitatem absolutam, nec modalem distinctam ab humanitate realiter; sed esse quandam quasi formalitatem distinctam virtualiter extrinsecè, seu ratione ratiocinata cum fundamento in re, ut solet dici de substantiis diuinis, & de actibus liberis increaris comparatis cum essentia Dei. Vnde hæc opinio differt ab alia Durandi in 1. dist. 34. q. 1. n. 15. Henrici Gaudauensis, & non paucorum Nominalium, penes quam substantia, & suppositum humanum sola ratione ratiocinante distinguitur ab humanitate. Quæ Durandi, & reliquorum opinio non sine supercilio excipitur à Theologis, malèque audit apud ipsos. Si enim homo, siue suppositum humanum non aliter distinguitur ab humanitate quàm ex modo significandi, stare non potest, quòd à verbo assumpta sit humanitas, non verò homo, siue suppositum humanum: quemadmodum stare non potest, quòd assumpta sit entitas creata, & non sit assumptum ens creatum; cuius distinctio ab entitate creata; non alia est, quàm ex modo significandi: & quemadmodum stare non posset, quòd assumeretur animal rationale, seu habens animalitatem, & rationalitatem, quin assumeretur homo Metaphysicè, qui ab animali rationali differt ex solo modo significandi, vel potius sola ratione ratiocinante. Hoc argumentum, quod efficacissimum est contra Durandum, & Henricum, retinet eandem ferè vim contra Vuadingum, & Martinonum, Nam si natura humana, re ipsa, est homo, siue suppositum humanum, fiet, ut verbum assumens naturam humanam, assumpserit re ipsa hominem, siue suppositum humanum. Sic quia verbum assumpsit naturam humanam, & à diuina distinguitur tantùm virtualiter extrinsecè, & sola ratione ratiocinata cum fundamento in re expræcatis Theologis, fit, ut natura humana assumpta sit à diuina re ipsa, & in sensu reali, ac identico: fitque etiam, ut in Christo sit duplex natura altera diuina, altera humana. Quis autem Catholicè concedat, existere in Christo re ipsa suppositum diuinum, ac humanum, & hoc assumptam re ipsa fuisse ab illo? *Ab sit hoc ab intellectibus nostris*, inquit S. Gregorius Magnus homilia 38. in Euangelia, *ut personam Dei & hominis Redemptoris nostri Iesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe, atque in duabus hunc naturis existere dicimus; sed ex duabus personis compositum credi, ut nosas, vitamus.* Urgetur argumentum, natura humana, quæ re ipsa, penes Aduersarios est persona humana, existit in Christo sine diminutione alicuius prædicati realis, & identici. Ergo & existet realiter, & identicè in Christo persona humana. Consequens autem non videtur admitti posse Catholicè. Ergo neque antecedens quo ad indistinctionem realem naturæ humanæ à persona humana admittendum est vllatenus. Urgetur rursus, ea, quæ sunt indistincta realiter, sunt realiter inseparabilia. Ergo si natura humana esset indistincta realiter à persona humana, esset ab hac realiter inseparabilis. Ergo adhuc assumpta per verbum maneret realiter indiuisa ab hac. Plura alia contra Vuadingum, & Martinonum suggerit sectio 1. præcedentis Exe citationis. Nec in expensis habeant Ecclesiæ Patres, qui apud Suarium disp. 34. Metaphysicæ sect. 2. numer. 6. apertè docent distinctionem substantiæ à natura humana: quæ distinctio pro instituto Patrum aduersus Hæreticos maior videtur esse quàm rationis ratiocinata, & per nostros

P. Gabr. de Henao, *Empyreog. Pars I.*

conceptus. Nam Patres contendebant, non dari in Christo personam humanam, & diuinam, sicut re ipsa datur natura humana, & diuina. Et ut primum probarent, recurrerant ad distinctionem inter naturam humanam, & substantiam humanam. Si verò ea distinctio esset tantùm rationis ratiocinata, & per nostros, conceptus responderent facilè Hæretici, dari re ipsa in Christo duas personas, licet per nostros conceptus non nisi vnica, atque diuina daretur.

Aduersus entitatem, siue absolutam, siue modalem substantiæ humanæ superadditam humanitati argumentatur primò Martinonus. Natura diuina non subsistit per substantias relatiuas, quæ ex parte rei, & obiecti, sint distinctæ ab ipsa. Ergo neque humana natura subsistit per substantiam, quæ ex parte rei, & obiecti distinguitur ab ipsa. Secundò, illud debet subsistere per se, quod est aptum per se subsistere, alioquin aliud est aptum subsistere, & aliud subsistit: & non est idem, quod potest subsistere, & subsistit: quod est apertè impossibile. Sed natura humana est apta per se subsistere. Ergo per se subsistit. Ergo non subsistit per aliquid à se ex parte rei, & obiecti distinctum: nam sic subsistere, non est subsistere per se; & contradictio est in terminis dicere, quod res subsistat per se, & tamen subsistat per entitatem à se distinctam. Ut si quis diceret, rem existere per se, & tamen existere formaliter per aliud à se distinctum; id est habere formam, seu rationem formalem existentiæ per aliud à se distinctum. Adicit Martinonus tertium aliud argumentum: sed quod proponetur, & dissoluetur in num. 38. Respondeo ad primum, substantias diuinas relatiuas distinguit inter se realiter, & à natura diuina, licet non realiter, plus tamen, quàm ratione ratiocinata: & cum hæc distinctio (quæ virtualis intrinseca vocatur communiter) reperiri solùm queat inter prædicata entis infiniti, non posse non naturam humanam absque propria substantia humana assumptibilem à verbo habere maiorem distinctionem, proindeque realè à propria substantia humana. Quod si quæ de natura diuina, & de diuinis substantiis relatiuis verificantur, ut communicari illam Filio, & Paternitatem non communicari, illam non vniri immediatè humanitati, vniri verò verbum, illam non produci realiter, & produci realiter Filiationem, saluare velis sola distinctione rationis ratiocinata cum fundamento in re (quæ frequenter nuncupatur distinctio virtualis extrinseca) dicam hac sola distinctione saluari non posse ea, quæ verificantur de natura humana, & de ipsius propria substantia, videlicet assumi naturam humanam à verbo, & non assumi propriam ipsius substantiam. Sic distinctio virtualis extrinseca sufficiens iuxta te inter voluntatem Dei, & eius actus liberos, nullatenus sufficit inter voluntatem humanam, liberosque eius actus. Ad secundum respondeo, naturam humanam per substantiam terminari intrinsecè, quæ substantia est, seu ut sic reddi non indigentem alio, quo afficiatur; hunc autem effectum formalem prouenire optimè posse à forma, qua ex parte rei, & obiecti distinguitur ab ipsa natura humana: non secus ac ex anima rationali, sic distincta prouenit in materiam effectus formalis non indigentis alio, quo afficiatur, quatenus est primum subiectum.

Q 2

Patetque

Paterque ex verbi substantia communicata humanitati, à qua realiter distinguitur, posse naturam substantialem subsistere per aliquid distinctum ex parte rei, & obiecti. Videatur ipse Martinus tomo 4. d. 1. sect. 3. qui cum in num. 2. proposuisset idem omnino argumentum contra substantiam humanitatis per verbum diuinum realiter distinctam ab ipsa humanitate, postea in num. 25. illud diluit. Et cuius promptum erit accommodare naturam subsistenti per propriam substantiam ex natura rei distinctam quæ de subsistenti per alienam sic distinctam differt. Quod enim natura subsistens per propriam substantiam, subsistat per se, seu stet per se neutriquam obest distinctioni substantiæ; dicitur namque ita subsistere, seu stare potius, quàm quæ subsistit per alienam, quia vi propria, & ab intrinseco habet substantiam.

Argumentantur alij tertio, non potest vna materia esse subiectum duplicis formæ substantialis; neque vna forma substantialis esse subiectum alterius formæ substantialis; sed si substantia esset entitas distincta à materia, & anima rationali, materia reciperet tum substantiam, tum animam rationalem, quæ sunt duæ formæ substantiales, & anima rationalis reciperet etiam ipsam substantiam. Si respondeas, hanc non esse formam, sed puram terminum, quemadmodum in linea punctum non est forma, nec actus sed purus terminus. Contra est, quia substantia creata recipitur in natura substantiali vt entitas incompleta dependens ab ipsa inferi, & conseruari. Quare non vticumque erit forma & actus naturæ, vt respectu materiæ est anima rationalis, sed potiori iure, quàm hæc, æmulabiturque formas substantiales materiales. Exemplum puncti nequicquam adducitur, cum in linea non recipiatur, sed ei solummodò sit continuum. Quartò, non aliæ sunt partes hominis, quàm materia, & forma. Sed si homo constaret substantia distincta, hæc etiam esset eius pars, si quidem pertineret non minus, quàm materia, & forma ad intrinsecum, & essentialem conceptum hominis: corpus namque, & anima rationalis absque substantia non est homo. Vtrunque argumentum patitur instantiam in vnione materiæ, ac formæ rationalis: est namque substantialis, & recipitur, ac sustentatur in materia, & forma rationali: quæstioque erit de nomine, an vocanda sit forma? Pertinet etiam ad intrinsecum, & essentialem conceptum hominis, quicquid sit, an appellanda sit pars hominis? Communiter, & bene non dicitur forma, sed nexus materiæ, ac formæ; neque item pars, sed vinculum partium: Cuius ratio tradita est in sect. 1. Exercitationis proximæ. Respondeo absolute ad tertium, materiam non posse esse naturaliter subiectum duplicis formæ substantialis, quarum vtraque sit complementum ipsius, quæ primum subiectum est; posse tamen esse naturaliter subiectum vnus hoc modo se habentis; & alterius habentis se vt complementum materiæ, quæ est substantia. Similiter dum asseritur, vniam formam substantialem non posse esse subiectum alterius, sermo est de altera, quæ sit suapte naturam complementum materiæ sub conceptu primi subiecti. Ad do nomine formæ substantialis communiter significari actum materiæ vt primi subiecti. Ad quartum, substantiam non esse partem naturæ humanæ, seu compositi humani, sedus verò hominis, seu personæ humanæ;

præsertim si substantia non sit modalis, sed absoluta entitas. Nam si modalis sit dicitur, multo minus pars suppositi humani. Prætereò alia argumenta, quorum solutio perspicua est apud Franciscum Amicum tomo de Incarnatione d. 1. sect. 2. aliosque in hac exercitatione laudatos, & laudandos.

SECTIO II.

Deducitur existentia, & distinctio realis, ac positua substantiæ in Empyreo, Vbi an repugnet substantia creata, siue composita, siue simplex habens substantiam realiter indistinctam?

EX naturæ humanæ substantia fit communiter illatio ad alias naturas compositas materia, & formis irrationalibus. Nam cum illa natura sit perfectior his, si substantia non est expers, nec hæ erunt. Rursus si illa non est immunis imperfectione distinctæ realiter substantiæ posituæ, idem à fortiori censeri debet de his. Ita discuntur Arriaga d. 4. Metaphysicæ numer. 102. Alfonso d. 8. Physicorum numer. 8. sed non desunt, qui putent, maiorem esse perfectionem, non habere sibi identitatem substantiam. Quicquid de hoc sit, Mysterium Incarnationis suadet, non solum rationalem animam gaudere distincta substantiâ. Si quidem verbum diuinum non sit hypostatice vnitum corpori separato ab anima rationali in triduo ante resurrectionem. Quod si verbum vnitum fuit immediate non solum materiæ, sed etiam formæ cadavericæ corporis emortui: quod si prætereò verbum assumpsit sanguinem, & hic rationali anima non informatur in homine, ad est conuincens argumentum alias ad omnes formas substantiales materiales.

Imò multi existimant, repugnare substantialem naturam, quæ non gaudeat substantiâ distinctâ. Sic Sarez disp. 34. Metaphysicæ sect. 3. numer. 9. Petrus Hurtadus disp. 11. Metaphysicæ sectio 4. §. 39. Turrianus parte 1. selectarum d. 23. dub. 1. Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sectio 2. numer. 21. Franciscus Alfonso d. 8. Physicorum sectio 2. numer. 9. Balthasar Tellez parte 3. Philosophiæ d. 55. sectio 2. Probant pirmò, quia repugnat substantia creata, quæ sit identificata cum actione. Ergo & quæ sit identificata cum substantia; operari enim sequitur esse quoad perfectionem saltem, & simplicitatem. Secundò, inter naturam diuinam, & eius substantiam datur virtualis distinctio. Ergo & inter naturam creatam, & eius substantiam datur distinctio alia, quæ maior sit, si quidem Deus debet esse simplicior, quàm creatura. Tertio, natura diuina, quæ est summe perfecta, habet substantias distinctas virtualiter ab ipsa: rursus natura humana, quæ est media inter Angelicas, & irracionales, compos nst substantiæ realiter distinctæ. Ergo nulla natura est possibilis, quæ non habeat substantiam distinctam. Id namque est sufficiens fundamentum ad putandum superaddi substantiam naturæ

II

12

naturæ, non ratione perfectionis, aut imperfectionis, sed ratione naturæ substantialis, quæ talis est. Quarto, compositio ex natura, & subsistentia non conuenit composito corporeo, quæ præcisè est corporeum, neque substantiæ spirituali completæ, quæ præcisè est spiritualis. Ergo conuenit, quia participant prædicatum aliquod commune; quod quidem videtur esse prædicatum naturæ substantialis creatæ: maximè cum impossibilis appareat gradus substantiæ creatæ perfectior supra Angelicum. Quintò, impossibilis est substantia creatæ excludens compositionem accidentalem. Ergo & excludens compositionem ex termino substantiali subsistentiæ; hæc namque compositio est magis connaturalis substantiæ creatæ. Sextò, repugnat accidens, quod habeat inhærentiam indistinctam, alioquin esset inseparabile à subiecto. Ergo repugnat substantia creatæ habens indistinctam subsistentiam. Septimò, substantia creatæ identificans sibi subsistentiam esset in assumptibilis à Deo; cum tamen aliunde sit de ratione substantiæ creatæ, vt possit pendere à Deo omnibus modis non inuoluentibus contradictionem. Confirmatur ex S. Gregorio Nysseno cap. 27. orationis Catechetice magnæ, vbi admittens potuisse suscipi hypostaticè à Deo creatam quamcumque substantiam sine cælestem, siue terrestrem, inquit, *ab eius enim, qui est altissimus, & ad cuius altitudinem non patet aditus, naturâ ex æquo distat omnis creatura, & sunt omnia ei equaliter subiecta. Nam id, quod est eiusmodi, vt ad id omnino non pateat aditus, non alicui quidem prebet aditum: aliquid verò ad ipsum non potest appropinquare; sed ex æquo vniuersa, quæ sunt, superat, & superueniet. Neque est ergo terra remotior à suprema illa dignitate, neque calum propinquius; neque quæ vitam degunt in vtroque elemento hac in re quicquam à se inuicem differunt, vt alia quidem attingant naturam, ad quam non patet aditus, alia verò ab ea fecernantur.*

13

Sed his non obstantibus Ariaga d. 4. Metaphysicæ num. 101. Ouedus controu. 6. Metaphysicæ puncto 2. n. 18. pronuntiant non obtineri repugnantiam. Et Albertus Magnus in 3. d. & quæst. 2. art. 2. non distinguit subsistentiam à natura Angelorum existentium. Id ipsum innuere videtur S. Thomas 1. p. quæst. & art. 3. & in 3. dist. 5. q. 1. art. 3. lib. 4. contra Gentes cap. 5. v. *Considerandum est.* Opusculo de ente & essentia cap. 5. nec non quæst. 9. de potentia art. 4. Ex quibus responderi potest ad primum negando antecedens de actione, quæ non sit effectus, & concessio antecedente, negando consequentiam; nam vt operatio distincta sequatur esse; satis est, quòd esse sit compositum ex distinctis aliis entitatibus, quæ accidentales sint. Er sicut ex distinctione actionis à substantia creatæ infers distinctionem subsistentiæ, ita colligere posses existentia distinctionem, quam tamen ipse diffiteris. Ad secundum, subsistentiam creaturæ non debere esse relatiuam, vt debent esse tres diuinæ; quæ de causâ distinguuntur virtualiter à natura diuina, & realiter inter se. Nec creatura esset Deo simplicior, cum admitteret complementa complura accidentalia. Ad tertium, naturam diuinam gaudere subsistentiis modo præfato distinctis ratione perfectionis producendi ad intra; naturam autem humanam ratione capacitatæ terminandi à verbo diuino. Sed hinc non consurgere sufficiens fundamentum, in quo adstruatur exigentia subsistentiæ distinctæ à natura

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

substantiali, quæ talis est. Ad quartum, composito humano conuenit constitutionem ex natura, & subsistentia ob capacitatem terminandi à verbo increato cognitam ex Incarnationis mysterio; & exinde à paritate tribui eandem capacitatem naturis Angelicis de facto existentibus. Cum ergo ad naturas alias possibiles siue perfectiores, siue imperfectiores non fiat inuitabilis progressio penes similem capacitatem, ideo non videtur repugnare natura, quæ per se ipsam sit completa in esse substantiali, quin indigeat complemento substantiali subsistentiæ superadditæ. Ad quintum, repugnare substantiam creatam, quæ multis accidentibus non subiaceat, aut saltem subesse non possit, idque ob rationes alio in loco, ac tempore expendendas, ac prælibatas in n. 8. Exercit. 4. quæ nullatenus militat contra defectum compositionis ex substantiali natura, & subsistentia. Ad sextum, accidentis realis vt distincti à modali eum esse conceptum, vt seipso non inhæreat subiecto, neque aliud posse inter vtrumque assignari discrimen; Cum tamen non vnum, sed multiplex assignabile sit inter accidens, & substantiam, licet hæc se ipsa sit subsistens. Ad septimum, restare probandum debere esse possibilem omni naturæ substantiali creatæ modum dependendi à Deo Hypostaticè, siue ob conceptum naturæ substantialis creatæ, siue ob perfectionem Dei siue ob vtrumque simul. S. Nyssenus exponi potest de substantiis tantum, quæ actu creatæ sunt, aliisque possibilibus similis conditionis.

Verum etsi non ostendatur manifestè implicantiã contradictionis in natura creatæ subsistente per se ipsam, alterius esse conditionis Angelicas existentes persuadet mihi locus ille Pauli ad Hebræos 2. v. 16. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahe.* In quo commendatur Dei misericordia erga genus humanum, quatenus Verbum diuinum apprehenderit ipsum hypostaticè præ Angelis. Sanè si Angelos existentes non potuisset assumere, vana esset commendatio hæc comparatiua. Ignarus non sum aliorum sensuum illius loci, sed appositus acceptior est Patribus, interpretibus, Biblicis, & Theologis. Horum etiam consensus persuadet mihi, subsistentias distinctas in Angelis existentibus; quos assumi posse à Verbo, faterur apertè Angelicus Doctor 3. part. quæst. 4. art. 1. ad 3. Aliter sensisse 1. p. quæst. & art. 3. Concedit Caietanus, quia tunc nondum tractarat exactè S. Doctor Mytheria Trinitatis, & Incarnationis. Obseruationes (& meritò) sunt in S. Doctorem Syluester cap. & art. 3. circa §. 2. Suarez d. 34. Metaphysicæ sect. 3. num. 16. & 17. Fassolus in 1. p. quæst. & art. 3. dub. 1. num. 3. Ouedus controuel. 6. Metaphysicæ, puncto 2. num. 22. Auerſa quæst. 19. Philosophiæ sect. 3. Rua tom. 1. contr. 2. Scholastica pagin. 264. Aponte 1. part. quæst. art. & dub. 3. Araujus 1. part. quæst. 54. art. 5. dub. 1. num. 36. videndi penitus vt tanti Doctoris mens sibi constans percipiatur. Tunc sic: Ex eo quòd verbum potuerit assumere hypostaticè Angelos existentes, infertur præditos esse distincta subsistentia, vti ex facta à verbo assumptione naturæ humanæ deducimus, hanc potiri ex se subsistentia distincta. Compositionem istam ex natura, & subsistentia noluit ab Angelis relegare S. Dionysius Areopagita. 1. de cælesti Hierarchia, dum dixit, eos esse omnino simplices, & in supremo gradu simplicitatis; quæadmodum noluit

14

excludere compositionem ex substantia, & accidentibus; sed alias ex materia, & forma tam spiritualibus, quàm corporeis. Dices ex Petro Hurtado d. 42. de Incarnat. §. 2. etsi Angelus haberet indistinctam subsistentiam posset adhuc assumi à verbo; nam non repugnat, eandem naturam creatam subsistere simul per subsistentiam creatam & increatam contrà, quia quamuis natura creata habens subsistentiam propriam distinctam capax obedientialiter sit accipiendo subsistentiam alienam verbi, non tamen habens subsistentiam propriam indistinctam. Entitas namque, quæ sit formaliter subsistentia, est formaliter in assumptibilis, & ulterius terminabilis esse non potest, repugnatq; non minus ex terminis ipsis subsistentiam ut talem reddi subsistentem per aliam, quàm materiam reddi materializatam per aliam aut formam substantialem reddi informatam substantialiter per aliam. Iam verò si Angelus habens indistinctam subsistentiam propriam assumeretur à verbo, ipsa subsistèria propria Angeli redderetur subsistens per verbum, quandoquidem redderetur subsistens natura Angelica, à qua dicitur non distingui propriam subsistentiam, nisi ut summum per nostros conceptus. Contra deinde, quia assumptione Angelicæ naturæ à verbo non alio modo proponit possibilem S. Paulus, quàm quo facta est humanæ naturæ assumptio: sed hæc facta est non manente personalitate creata in Christo. Ergo illa proponitur possibile non manente etiam personalitate creata. Potuissent distinctionem subsistentiæ à natura Angelica comprobasse ex persuasione aliquorum Patrum, qui in assumptione corporum ab Angelis substantialem intercessisse unionem existimant, proindeq; secundum personam Angelicam. Nam substantialis unio debet esse inter partes substantiales incompletas, quarum una ordinetur ad aliam, ut ab ea compleatur, & perficiatur, nisi talis unio sit personalis, qualis fuit Verbi cõpleti essentialiter, & perfecti infinite ad naturam humanam. Cum ergo Angeli sint entia substantialem essentialiter completa, substantialis unio inter ipsos, & corpora personalis procul dubio fuit secundum illos Patres. Ita Tertulianus c. 3. & 6. de carne Christi, sermonem habens de apparitionibus Angelorum narratis in sacris litteris. Origenes tom. 2. in Ioannem, & alij, quorum meminit S. Hieronym. prefatione in Malachiam, & c. 1. Aggæi, epistolaque 126. ad Enagrium, dixerunt Ioannem Baptistam, Malachiam, & Aggæum fuisse Angelos incarnatos; sed & S. Ambros. S. Hieronym. Theodoretus, & Beda, apud Maluendam lib. 2. de Antichristo c. 7. indicant, Antichristum fore Diabolum incarnatum. Quæ etsi vera non sint, manifestant tamen præfatorum Patrum mentem circa distinctionem substantiæ ab Angelica natura.

15 Ex dictis deduco, compositum substantiale Empyreum prædictum esse substantialem distinctam ab ipso realiter. Etsi enim non videatur repugnare compositum ex materia, & forma substantialem materialiter gaudens subsistentia indistincta ab illis, & unione, diceretur sine fundamento existere nunc in universo, & tale esse Empyreum S. Gregorius Nyssenus cap. 27. orationis magnæ catechetice, & S. Augustinus lib. 26. contra Faustum cap. 7. lib. de vera Religione cap. 16. insinuant corpus cæleste potuisse hypostaticè assumi à verbo diuino. Unde specialiter colligitur corpus illud suapte naturâ affici per distinctam subsistentiam. Confirmatur, quia Patres Ecclesiæ, dum contra Valentinos,

& Gnosticos, qui dixerunt, verbum diuinum assumpsisse corpus æthereum, argumentabantur, nunquam refutarunt eos hæreticos, quòd impossibilis esset assumptio corporis cælestis à verbo in sectionis calce aduerto refutatus iam satis, superque à me exercit. 4. sect. 3. ac. 5. Tandem, & nobilem quendam recentiorum, qui distinguunt realiter totum substantiale à partibus simul sumptis, & unitis, dixerunt, subsistentiam esse protus indistinctam à toto, seu à totalitate. Quare hic actum non agam.

SECTIO III.

An subsistentia Empyrei sit eius productio?

16 P. Augustinus Bernal. d. 12. de Incarnat. sect. 1. singularem, & nouam calcet viam. Asserit namque, omnem productionem termini substantialis independentis à supposito alieno esse subsistentiam illius. Ex manuscriptis sapientissimi Theologi arripuit assertum hoc Ioachimus Valentinus in Physica, protulitque in lucem illaudato ingeniosi inuenti Authore, & Parente. Indicat id ipse Bernal. §. 2. num. 16. Ait itaque, actiones naturales terminatas ad materiam & formam substantialem Empyream v. g. necnon ad unionem substantialem connectentem ipsas, & præterea ad uniones continuatiuas substantiales, cum vnus partis materiæ cum alia parte, cum vnus partis formæ substantialis Empyreæ cum alia, esse subsistentias terminorum, quos producant. Sic habet expressè sectio 1. §. 3. n. 28. Si verò Empyreum supernaturaliter dependeret à subsistentia aliena, inquit, actiones supernaturales terminatas ad materiam formam & multiplices illas uniones non fore subsistentias ipsarum, quia non redderent ipsas independentes à supposito alieno, quin potius per tales actiones vnirentur formaliter extraneæ subsistentiæ; uti accidentia vniantur formaliter subiecto per actionem naturalem, per quam producantur eductiue. Hinc sect. 2. ac. 3. declarat qua ratione productio humanitatis Christi Domini non sit subsistentia ipsius, quia nimirum est simul unio cum aliena verbi diuini. Dicitis de productione naturali compositi Empyrei præcludit sect. 1. §. 2. ex creatiua substantiæ spiritualis completæ, scilicet Angeli, adstruens, creationem Angeli esse formaliter eius subsistentiam propriam.

17 Suadet id primò à num. 20. Creatio Angeli reddit ipsum independentem à supposito, & à subiecto, seu reddit non egentem alio à quo tanquam à termino substantialiter compleatur, nec non alio, à quo tanquam à subiecto sustentetur. Ergo creatio entitatis Angelicæ est eius subsistentia propria. Hæc enim nihil aliud præstat, quam reddere naturam substantialem independentem à supposito, & à subiecto. Obfirmat antecedens, quia accidentis inhærentia, (quæ est opposita creationi) reddit simul ipsum completum in suo esse accidentali, & dependens formaliter à subiecto, cum accidens compleatur, & vniantur formaliter per inhærentiam indistinctam ab educatione. Ergo similiter &c. Suadet secundò, Angelus per naturalem creationem est independens à supposito. Ergo est formaliter subsistens.

subsistens. Munit Antecedens, etenim naturalis creatio Angeli est per se ipsam, & ut quò independentens à supposito, uti & à subiecto inhærens. Ergo reddit Angelum independentem, ut quò à supposito, uti & à subiecto, siquidem ab illa habet Angelus totum suum esse. Tertio, creatio Angeli est eius essentialia complementum, & cum ipso constituit vnum substantiale concretum. Ergo est eius subsistentia. Quarto, si subsistentia Angeli sit entitas absoluta, vel modalis recepta in ipso, non minus generaretur Angelus, quàm homo, si enim hic dicitur generari, quia generatur vnio, per quã constituitur, etiam ex generatione subsistentiæ dicitur generari Angelus, qui in ratione suppositi constituitur ex subsistentia. Quinto, subsistentia diuini verbi est realiter, & formaliter indistincta ab eius productione. Ergo & subsistentia Angeli.

18

Hæc argumenta non sunt ad eò efficacia, ut in opinionem Augustini Bernalinos afficiant. Ad primum respondetur primò, negando Antecedens, cuius obfirmatio falso nititur fundamento, ut visum est in sect. 4. Exercit. Præcedentis, ubi stabilimus, educationem formæ materialis distingui ab vnione ad subiectum. Respondetur secundò, effectum formalem subsistentiæ propriæ non esse reddere Angelum independentem à supposito, nec à subiecto. Bernal n. 20. fatetur id vltimum, de quo, & de primo agemus in sect. 9. Respondetur tertio, reddendo disparitates inter accidentis educationem, & creationem Angeli, gratis admissio educationem esse indistinctam ab inhærentia. Prima disparitas est, quia educatio non est via ad accidens, ut reddendum inhærens; ast creatio est via ad reddendum Angelum subsistentem, ut constabit ex argumentis, quibus imperemus propositam sententiam. Secunda, quia educatio non est vltimum complementum formæ eductæ, alioqui ex forma substantiali materiali adueniente pro posteriori, & ex materia non resultaret vnum per se. Ast subsistentia est vltimum complementum substantiale Angeli; ideòque debet esse distincta ab actione creatiua. Tertia, quia educatio est omnino inseparabilis ab inhærentia accidentis; creatio verò non est essentialiter inseparabilis à subsistentia; cum creatio humanitatis Christi Domini separetur actu à subsistentia propria humana. Quarta, quia educatio est essentialiter productio accidentis in subiecto; creatio autem non est essentialiter productio Angeli extra suppositum alienum, ut patet exemplo proximè adducto. Ad secundum respondetur primò, Angeli creationem secundum se, neque esse independentem ut quo à supposito, neque dependentem, sed præcindere ab utroque; id est, indifferentem esse, quantum ex se est, ut coniungatur cum subsistentia propria, vel aliena. Etenim Angelus, quem producit, indifferens est, ut terminetur subsistentia propria, vel aliena, non tamen ut dependeat à subiecto; uti neque ipsa creatio. Ex quo apparet cur hæc sit potius independentia ut quò à subiecto, quàm à supposito. Respondetur secundò, creationem naturalem Angeli esse à supposito independentem, non quidem in facto esse, & per modum termini; sed in fieri, & per modum viæ, quatenus Angelus ut productus per talem actionem, nec attingit, neque potest attingere subsistentiam alienam. Admittitur ex abundantia, creationem naturalem Angeli connecti essentialiter cum subsistentia propria illius.

19

Ad tertium respondetur primò, creationem naturalem Angeli esse complementum substantiale

huius, ut creati; non verò ut subsistentis, quemadmodum de creatione humanitatis Christianæ concedere debet ipse Bernal. Respondetur secundò, creationem non esse complementum substantiale, uti opus est ad subsistentiam, quia omnis actio creata est accidens. Respondetur tertio, subsistentiam esse complementum substantiæ per modum termini, ac formæ; tale autem complementum debere sublequi pro posteriori substantiâ, ac proinde distingui ab actione creatiua Angeli, utpote præcedente ipsum pro priori. Ad quartum respondetur, absurdum non esse dicere, generari Angelum in ratione suppositi, seu subsistentis. Non tamen est dicendus generari Angelus absolute sumptus, quia ut sic significatur tantum eius essentia per modum naturæ; est per vocem *homo* significetur tam hominis naturæ, quàm suppositum. Cuius diuersitatis non aliunde, quàm ex communi vsu petenda est ratio. Pater Thellez p. 3. Philosophiæ disp. 57. sect. 1. n. 11. addit, nomine Angeli (etsi concedatur esse nomen suppositi) significari subsistentiam non in recto, sed in obliquo; ideoque ex generatione subsistentiæ non denominandum Angelum generatum secus ac compositum humanum, utpote cuius nomine significetur in recto, & de formali vnio generata. Dicitur etiam potest, denominationes aliquas non esse suppositi, sed naturæ; easque præcipue, de quibus ibi est sermo. Quapropter Angelus non denominabitur genitus ratione genitæ subsistentiæ; uti neque Christus denominatur improductus ratione improductæ subsistentiæ. Et cum generata vnio constituat humanam naturam, patet inde discrimen quoad denominationem hominis generati titulo vnionis. Ad quintum respondetur primò, paritatem desumptam ex subsistentia verbi diuini probare si quid valet, creationem Angeli esse identificatam cum ipsius substantia. Nam verbum diuinum est identificatum cum productione sui saltem passiuæ, quæ est indistincta formaliter à subsistentia Verbi diuini. Respondetur secundò productionem actiuam Verbi diuini consistere adæquate in Patris subsistentia, à qua distinguitur realiter subsistentia Verbi. Unde retorquetur argumentum sic Productiua actiua verbi est distincta realiter à subsistentia Verbi. Ergo creatio actiua Angeli est distincta realiter ab eius subsistentia. Respondetur tertio, ideo in diuinis subsistentiam Verbi esse eius productionem etiam actiuam, si velis, quia nequit assignari alia productio Verbi distincta realiter, siquidem natura diuina non distinguitur realiter à Verbo, & Patet potest solummodò esse principium productiuum, ut tecum supponimus: ast in creatis potest assignari productio Angeli distincta realiter ab eius substantia, & subsistentia. Adde, neque subsistentiam verbi, neque duas alias Patris, & Spiritus sancti præcedere, aut esse productiones naturæ diuinæ; uti naturæ Angelicæ productionem esse subsistentiam propriam cogitat Bernal. Adde rursus, subsistentiam Patris, neque naturæ diuinæ, neque ipsius Patris esse productionem, siquidem Pater est improductus tam secundum naturam, quam secundum Paternitatem.

Extrictis iam argumentis P. Bernal, efformamus hæc contra ipsum. Primum Creatio Angeli actiua est indistincta à volitione diuina efficaci; sed volitio diuina nequit esse subsistentia Angeli, alioqui hic subsisteret per aliquid diuinum. Ergo &c. Maioris probatio non est huius subsellij. Secundum,

20

omnis actio creata, distincta à termino est entitas accidentalis, vt neruose propugnant Petrus Hurtadus d. 10. Metaphysicæ sect. 3. Ariaga d. 4. Metaphysicæ sect. 6. Cardinalis Lugus d. 3. de Eucharistia sect. 8. n. 129. Oniedus controu. 4. Physicorum puncto 1. §. 3. n. 18. & controu. 6. Metaphysicæ puncto 1. §. 2. n. 13. Sed creatio Angeli si sit modus, est actio creata distincta ab Angelo. Ergo non est huius substantia; nam substantia debet esse entitas substantialis. Si negetur Maior, & dicatur, actionem constituentem siue compositi substantialis, siue suppositi non debere esse entitatem accidentalem, reuinci id non potest, nisi longa concertatione de conceptu substantiæ. Tertium, substantia Angeli est eius complementum per modum termini ac formæ simul. Sed complementum per modum termini ac simul formæ debet esse natura posterius re, quam complet. Ergo substantia Angeli nequit esse eius creatio, cum hæc sit prior natura quàm Angelus. Probatu maior, quia substantiæ propriæ Angeli nimis tribueretur, si, quod satis difficile est in substantia Verbi diuini respectu humanitatis assumptæ, diceretur habere solummodò rationem complementi per modum puri termini naturæ Angelicæ. Minor etiam probatur, quia complementum per modum formæ debet esse posterius subiecto, quod complet, siue tale complementum gerat se simul per modum termini, siue non. Confirmatur primò, Complementum, qualecumque sit, præsupponit rem, quam complet; præsupponit, inquam, vt subiectum saltem vnionis. Videantur scripta à nobis in exercit. proxima n. 50. Nam tentata ibi de complenda Dominica humanitate à verbo, etiam si ea non præsupponeretur vt subiectum receptiuum vnionis, extendi nequeunt ad complementum, quod sit creatio, & substantia Angeli: quippe hic tam indiget creatione, & substantia, quàm creatio, & substantia indigent Angelo. Neque est fundamentum, vt Angelus concipiatur per modum non indigentis creatione; & substantia. Cum ergo creatio nullatenus præsupponat Angelum, nequibit esse eius Complementum, & proinde neque substantia. Confirmatur secundò, substantia est complementum substantiæ Angelicæ, vt existentis, seu aduenit illi, vt existenti. Ergo subsequitur illam, vt præexistentem pro priori saltem naturæ, non minus, quàm forma substantialis subsequitur materiam, & quàm vbicatio Angelum Ergo huius creatio non est substantia. Etenim Angeli prima creatio non subsequitur ipsum vt præexistentem, sed potius est realiter via ad communicandam ipsi existentiam. Negare substantiam esse complementum substantiæ vt existentis, & terminum illius, erit procul dubiò inficiari conceptus hæcenus habitos de substantia. Concorditer ad eos inquit S. Thomas 3. p. q. 2. art. 3. ad 2. *Hypostasim significare substantiam particularem non quomodocumque, sed prout est in suo complemento.* Hinc per diuini verbi hypostasim communiter asseritur compleri Christi Domini humanitas, terminari, fierique incommunicabilis. Quod si Caietanus 3. p. q. 4. art. 2. exploditur communiter, quia affirmavit, substantiam prius conuenire naturæ, quàm existentiam; æquiori iure explodendus videtur, qui substantiam inducat prius, quàm naturam, & existentiam. Neque potest dici creationem, quatenus est actio productiua existentia Angelicæ, præcedere hanc, subsequi verò, quatenus est substantia & complementum vltimum substantiale, ac terminus eiusdem. Nam præcedere

pro priori naturæ, & subsequi pro posteriori naturæ respectu eiusdem entitatis Angelicæ sunt prædicata contradictoria in creatione; vt essent producere, & non producere eandem entitatem Angelicam. Confirmatur primò, quia substantia, aut personalitas naturalis est proprietas substantiæ. Vnde à Paschasio Diacono lib. 2. de spiritu sancto, & à Concilio Franco fordienfi in Epistola ad Episcopos Hispaniæ *persona*, seu formale personæ constitutum, quod est personalitas, vocatur *res iuris*, id est, entitas naturaliter debita substantiæ rationali tanquam proprietas, & substantia ipsa nuncupatur *res natura*, id est, res, quæ est naturæ, seu entitas naturæ. Atqui omnis proprietas debet effici, vel saltem subsequi id, cuius est proprietas. Confirmatur secundò, Substantia constituitur in esse simpliciter per suam entitatem, & in esse secundum quid per substantiam. Ergo sicut esse simpliciter debet præcedere ad esse secundum quid: ita actio tribuens substantiæ esse simpliciter, non poterit non esse prior, quàm actio communicans substantis esse secundum quid. Exoritur hinc alia confirmatio; quia actio productiua substantiæ eò tantum dirigitur, vt substantiam ponat extra causas. Ergo sicut ob id actio illa non est duratio, neque vbicatio substantiæ, sic neque erit substantia. Prodit & alia confirmatio, quia natura Angelica id formaliter, & præcisè per productionem habet à Deo, quod huius natura, vt natura est, habet à se formaliter, & præcisè. Sed natura diuina vt sic tantum habet existentiam à se. Ergo Angelica per productionem formaliter, & præcisè habebit existentiam ab alio, seu à Deo. Vnde sicut existentiam à se naturæ diuinæ subsequuntur virtualiter substantiæ relatiuæ, & substantia absoluta, si admittatur, non præcedit, ita seruata proportione in naturæ Angelicæ à Deo existentia per productionem.

Quantum. Humanitas Christi non subsistit per sui productionem, sed per substantiam Verbi diuini sibi vniti. Ergo aliæ naturæ humanæ non subsistunt per sui productionem, sed per substantiam, quæ sit distincta à productione ipsarum. Respondes, productionem humanitatis Christianæ non esse substantiam, quia non reddit humanitatem independentem à supposito; sed potius dependentem à Diuino: estque ei physicè essentialiter affixa, vt termino purè vnibili: at productionem aliarum humanitatum esse substantiam ipsarum, quia reddit ipsas independentes à supposito. Contra primò, quia sequitur, creationem animæ Christi esse entitatem supernaturalem, cum vnio hypostatica, à qua dicitur indistincta, sit supernaturalis entitativè; sequitur etiam, conseruationem materiæ in instanti assumptionis à verbo fuisse diuersam specificè à prima productione, quin & fuisse supernaturalem entitativè. sequitur præterea, diuersis actionibus producendam & conseruandam humanitatem Christi si non fuisset assumpta à verbo, aut si modò dimitteretur ab eo, aut si assumeretur à Patre æterno, vt potuit Non refugit Bernal. has illationes; quæ tamen sunt præter, imò & contra Patrum. Theologorumque existimationem, vt expendunt Suarez tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 1. Meratius d. 13. de Incarnatione sect. 2. Petrus Hurtadus d. 34. de eodem Mysterio sect. 2. & mirum est, Ecclesiæ Patres nusquam ex supernaturali modo, quo producta sit humanitas Christi, intulisse substantiam ipsius per solum diuinum verbum; & e contra Heterodoxos nusquam ex connaturali modo creationis animæ, & conseruationis

tionis corporis deduxisse humanam in Christo substantiam. Contra secundò, vnio hypostatica humanitatis ad verbum est posterior naturâ, quàm humanitas, & verbum, cum sit nexus illorum vt præexistentium. Ergo non est productio humanitatis, siquidem productio debet esse prior naturâ, quàm terminus productus, vel saltem debet esse concomitanter cum illo. Contra tertio, quia licet creatio animæ Christi exigeret essentialiter verbum, non est, cur sit vnio cum ipso, quemadmodum licet educatio vnionis inter animam, & corpus Christi postulet essentialiter extrema vnita, tamen non est vnio cum ipsis, alioqui superflua esset vnio distincta ab educatione. Contra quartò, anima rationalis, non repugnat essentialiter vnioni ad verbum. Ergo neque sic repugnabit connaturalis productio eiusdem animæ, vt ipsa anima vnietur verbo. Etenim connaturalis productio alicuius termini nullam cum extremo alio sortiatur impossibilitatem, quæ non reluceat in termino. Sed quia posset quis dicere educationem accidentis verbi gratia repugnare essentialiter eiusdem creationi, cui essentialiter non repugnat ipsum accidens; ideo quartæ huic impugnationi mordicus non adhæreo, nec eò diueri volo, vt probem, educationem accidentis componi simul posse cum eiusdem creatione.

22

Quintum actio, per quam fit forma materialis substantialis in subiecto, est vnio ipsius formæ cum subiecto. Ergo talis actio non posset esse vnio cum verbo. Nam penes Bernal, vnio hypostatica debet esse distincta ab vnione substantiali materiæ ad formam. Ex quo fieret, non posse assumi à verbo integrum compositum ex materia, & forma substantiali educta. Antecedens est bonum ad hominem. Si enim actio, per quam producitur, seu educitur accidens ex subiecto, est vnio ad istud in sententia Patris Bernal, teneretur similiter philosophari de actione, per quam producitur forma substantialis, seu educitur ex materia. Sanè argumenta huius Authoris dist. 12. sect. 1. §. 2. à numer. 17. pro educatione accidentis identificanda cum inherencia ad subiectum, faciunt æquè pro educatione formæ substantialis identificanda cum vnione ad materiam. Vbi notandum est, creationem non magis esse oppositam accidenti, quam formæ substantialis educationi. Quare sicut ex educatione formæ substantialis non infertur bene indistinctio substantiæ propriæ respectu Angeli à creatione naturali actiua, quam terminat, ita neque bene deducetur ex educatione accidentis. Conueniet vtraq; educatio in eo, quòd sit productio sui termini dependenter à causa materiali; & ab vtraque discriminabitur creatio siue naturalis, siue supernaturalis, quòd sui termini sit productio independenter ab illa causa; neque opus erit, vt creatio substantiæ sit formaliter propria eius, vel aliena substantia; nam absque hoc vltiori conceptu ingens differentia, & oppositio saluabitur inter creationem, & educationem. Confirmari posset quintum argumentum quia generatio vnionis inter corpus, & animam rationalem est indistincta ab ipsa vnione, non minus quàm generatio accidentis ab vnione ipsius generationis, & accidentis in opinione P. Bernal. Ergo vnio corporis, & animæ non fuit assumpta à verbo, vt proximè arguebam de vnione materiæ ad formam substantialem materialem sanguineam

v. g. si hæc in homine materialis sit. Sed liceret respondere, generationem hominis debere distingui ab vnione, ne detur actio sine termino producto distincto realiter; de quo in num. 62. exercitat. vicinæ nihilominus hinc non retardabitur superior ratio pro indistinctione generationis formæ substantialis materialis, & vnionis cum materia ab ipsa vnione. Sextum, substantia propria Angeli Gabrielis potest diuinitus terminare Raphaëlis naturam, vt admittit Bernal. dist. 24. sect. 3. sed si substantia propria Angeli Gabrielis consistat in eius creatione naturali, non poterit. Ergo, &c. Probat Minor, tum quia difficilè percipitur, quo pacto actio supernaturalis creatiua Raphaëlis vnietur per se ipsam actioni creatiue naturali Gabrielis vt termino purè vnibili. Et quidem sic deberet vniri. Si enim productio humanitatis Dominicæ vnietur per se ipsam verbo tanquam supposito, necesse est, idem dicere de productione Raphaëlis reddente illum dependentem à creatione Gabrielis tanquam à supposito. Tum quia substantia creata debet esse forma intrinseca naturæ, quam facit substantiam; sed actioni creatiue repugnat esse formam intrinsecam alicuius subiecti; alioqui educeretur ex illo; repugnat etiam actioni creatiue, qua est actio, vniri per super additam vnionem, vti & produci per superadditam actionem. De quo consule Hurtadum Mendozanum d. 16. Metaphysicæ sect. 5. §. 34. ac 35. Franciscum Alphonsum d. 20. Phyllicorum sect. 6. à n. 51. Balthasarem Tellez p. 3. philosophiæ d. 63. sect. 5. Actio autem creatiua Gabrielis vniretur per superadditam vnionem naturæ Raphaëlis, vt aduertit Bernal. d. 24. sect. 3. num. 60.

SECTIO IV.

An substantia Empyreï sit entitas modalis, vel res absoluta?

Cuiusvis naturæ creatæ substantiam creatam esse rem absolutam, seu entitatem afficientem naturam per vnionem distinctam, tuentur Ferrara 4. contra Gentes cap. 43. Caietanus 3. p. q. 4. art. 2. Ioannes de Neapoli q. 12. ex variis punct. 2. pag. 101. Petrus Ledesma q. 4. de perfectione diuina art. 3. concl. 5. Alphonfus Briceño in 1. sentent. contro. 1. art. 3. in Appendice Metaphysica membro 2. n. 20. Alvarez d. 23. de Incarnatione, Ægydius Romanus Henricus Gandauensis, Thomas Argentinensis, Capreolus, Bañez, Cabrera citati ab Albertino in Predicamento substantiæ q. 7. à n. 13. Okamus, & Biel apud Petrum Hurtadum d. 32. de Incarnatione §. 1. quid. 11. Metaphysic. sect. 5. §. 55. allegat Herreram, & alios Neotheriticos Thomistas, Consentientibus Medina, & Rada apud Auerfam q. 18. Philosophiæ sect. 6. Petro Fonsæca apud Lusium Turrianum p. 1. selectarum d. 23. dub. 1. sed pro contraria sententia adducitur à Vasquio tom. 1. in 3. p. d. 31. c. 6. n. 32. à Theophylo Raynaudo in Theologia naturali d. 3. quaest. 1. art. 6. n. 56. Thomas Argentinensis, & à Balthasare Tellez p. 3. Philosophiæ d. 55. sect. 1. n. 13. Petr. Fonsæca. Absolutæ entitati substantiæ fauent ex nostris sine ambiguitate Valentia tom. 4. d. 1. q. 4. punct. 2. v. sexta opinio. Granadus contr. & tract. 1. de Incarnat. d. 2. n. 3. Albertino. & Petr. Hurt.

23

supra

supra Arriaga d. 4. Metaphysicæ sect. 1. 2. & ex parte Ouid. contr. 4. Metaph. punct. 6.

24 In eandem feror sententiam, moueorq; primò, quia sicut ex P. Suarez d. 34. Metaph. sect. 6. n. 33. distinguitur actio productiua subsistentiæ ab ipsa subsistentia, ne sine necessitate dicatur talis esse conditionis subsistentiam, vt à Deo solo effici non possit; sic ego merito distinguam vnionem, quæ vnitur naturæ, ne sine necessitate dicam, talis esse, conditionis subsistentiam, vt seiuncta à natura conseruari non valeat à Deo solo. Secundò, subsistentia potest exhibere suum effectum formalem naturæ per vnionem distinctam. Patet id in verbo diuino, quod per vnionem distinctam reddit subsistentem humanitatem Christi seruatoris. Patet etiam in ipsa subsistentia creata, quæ etsi esset modus, possit per vnionem distinctam reddere subsistentem naturam, alienam, vt admittunt ex autoribus aduersis Bonac d. 2. de Incarnat. q. 3. punct. 5. propos. 2. à n. 3. Meratius d. 17. de Incarnat. sect. 2. Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 4. Franciscus, Alphonsus d. 8. Phycorum sect. 6. à n. 57. Isambertus 3. p. ad q. 3. d. & art. 1. cum tamen negent, actionem posse produci per aliam actionem, & vnionem posse vniri per aliam vnionem. Ergo nec de ratione subsistentiæ creata est communicare, suum effectum formalem per vnionem indistinctam. Voluntariè dices, id esse de conceptu subsistentiæ creata respectu propriæ naturæ. Imò nec respectu huius debet subsistentia vniri per indistinctam vnionem, si attendamus menti aliquorum ex contrariis; qui cum in supposito substantiali vnã tantum admittant subsistentiam, eamque per se vnitam formæ, cuius sit modus, volunt, vniri materiæ per vnionem distinctam. Tertio, sicut ex fide nouimus subsistentiam; ita & gratiam sanctificantem habitualement; & tamen asserimus, hanc vniri rationali naturæ per vnionem distinctam, quia caremus ratione, ob quam affigamus ipsam naturæ rationali magis, quam quantitatem materiæ primæ. Ergo similiter asserendum est de subsistentia; licet fateamur, non repugnare subsistentiam, quæ sit essentialiter affixa naturæ substantiali, vt non repugnat iuxta optimam Arriagæ animaduersionem tom. 2. in 1. 2. d. 46. sect. 1. n. 3. habitualis, seu permanens gratia sanctificans, quæ sit essentialiter alligata per se ipsam naturæ rationali. Quarto, formæ substantiales materiales non sunt modi. Ergo neq; subsistentiæ creata: siquidem, & illæ complent substantialiter materiam primam non magis, aut minus, quam hæ naturam. Inuenies rationem aliam magni apud me momenti in n. 55. exercit. 11.

25 Obiicies primò, subsistentia increata est inseparabilis à propria natura diuina. Ergo & creata à natura propria creata. Secundo, ex Mysterio Incarnationis licet colligatur aliqua distinctio inter naturam, & subsistentiam; non tamen distinctio, quæ sit rei à re. Tertio, si subsistentia creata non sit modus, erit forma absoluta; cuius defectum nequit suppleere verbum. Ad primum dico, ideo subsistentiam increatam esse inseparabilem à natura diuina, quia tanquam perfectio, aut formalitas necessaria est realiter indentificata cum ipsa. Vnde sicut ex indentificatione subsistentiæ increatæ cum natura diuina non inferes indentificationem subsistentiæ creatæ cum natura creata propria; ita neque debes inferre ex inseparabilitate vnus inseparabilitatem alterius. Vngebis, subsistentiæ diuinæ, relatiuæ non distinguuntur ab increata natura, nisi tantum virtua-

liter, etsi inter se realiter. Ergo subsistentiam creatam æquius est, modaliter, quam vt rem à re, distingui à sua natura. Fugit me ratio maioris huius æquitatis: nec voles omnia ea quæ in Deo distinctione virtuali gaudent, æquius esse vt in creatis modalem tantum obtineant. Ad secundum, nec ex Mysterio Incarnationis colligi, subsistentiam esse modum; cum verbum diuinum non sit modus magis, quam forma absoluta. Deinde dico, colligi mediata, & indirectè distinctionem tanquam rei à re; quia ex Mysterio Incarnationis constat, subsistentiam ex se non debere vniri per se ipsam naturæ, vt communicet suum effectum formalem; constat etiam, vltimum complementum naturæ substantialis alienæ non debere esse ei essentialiter affixum. Si autem effectus formalis subsistentis non exigit ex se vnionem indistinctam à subsistentia; nec exiget formalis effectus subsistentis creati. Rursus, si vltimum complementum naturæ substantialis alienæ non debet habere affixionem essentialem ad hanc, nec vltimum complementum naturæ substantialis propriæ debet habere talem affixionem. Ad tertium, subsistentiam esse formam absolutam terminatiuam naturæ, & à verbo diuino posse suppleri defectum formæ terminatiuæ sepositis quibusuis formæ imperfectioribus. Quod & tu teneris fateri; siquidem & modus est forma modalis; & verbum diuinum tam nequit esse modus, quam forma absoluta.

Obiicies quarto, si subsistentia creata sit res, poterit terminare naturam diuinam, vti potest alienam creatam. Hoc argumentum militat etiam contra Authores relatos num. 24. Et conceptus subsistentiæ, quæ sit res, non importat necessario capacitatem terminandi diuinam naturam; quemadmodum neque conceptus rei absolutæ importat necessario capacitatem terminandi à diuina subsistentia; aliqui accidens esset capax assumendi à verbo diuino: quod communiter negant Theologi. Pro multis videantur Granadus controuers. 1. de Incarnatione tract. 6. dist. 1. Meratius d. 19. de Incarnatione sect. 1. Ysambertus 3. part. ad quæst. 4. dist. 1. artic. 6. Respondeo itaque, naturam diuinam non posse terminari per subsistentiam creatam, siue hæc sit res, siue modus; tum quia natura diuina, si afficeretur subsistentia distincta realiter, reciperet in se vnionem illius; proindeque per talem vnionem, mutaretur, & perficeretur, aut deterioraretur, quod quàm sit à Deo alienum, nemo non cernit. Tum quia non possit terminari per subsistentiam creatam natura diuina, nisi vt eleuata; repugnat autem, eam eleuari, & assumi ad aliquod munus: Tum quia natura diuina vt distincta à personalitatibus, est subsistens absolute, vt pluribus placet Theologis; subsistentia verò vt subsistentia non est vterius terminabilis. Et licet nobis magis ardeat, naturam diuinam non subsistere nisi per personalitates nequibit simul terminari per subsistentiam creatam alienam, quandoquidem, personalitatibus propriis tam necessario, & adæquate perficiatur, vel compleatur intrinsecè, vi perfectio- nis alterius, vel complementi aduentitij capacitatem excludant ab ipsa natura diuina. Reperies in Nicolao Ysamberto 1. part. ad quæst. 4. dist. vnica artic. 2. rationem aliam non incongruam.

27

Obiicies quintò, subsistentia Petri terminat ipsius naturam, vt sistat in hoc supposito, & non in alio supposito, neque composito. Ergo non est entitas absoluta; alioquin subsistentia, quæ nunc est Petri, posset esse postea Pauli, quin & leonis. Quod si subsistentia humana est alligata ad naturam humanam, erit etiam ad hanc Petri naturam; vt enim terminat naturam humanam, vt sistat in se, sic & naturam Petri. Confirmabis, subsistentia propria dat naturæ sistere in se, & aliena sistere in alio. Ergo subsistentia propria Petri habet intrinsicè esse proprium illius, aliter enim se sola non poterit communicare illi formalem effectum sistendi in se; sicut subsistentia verbi, quia non est propria humanitatis Dominicæ non facit hanc sistentem in se; sed in alio. Respondeo primò, effectum formalem subsistentiæ propriæ non consistere in eo, quòd reddat naturam sistentem in se, vt dicam in sect. 9. Sed hoc prætermissò, respondeo secundò, subsistentiam Petri potuisse esse Pauli, inde tamen non sequi, posse reddere leonem subsistentem, quia fortè ex specie sua, & perfectione est determinata, vt compleat potius naturam rationalem quàm irrationalem; & quia fortè sicut istæ naturæ exigunt diuersam perfectionem, & potentiam ad operandum, ita & diuersum complementum substantiale. Respondeo tertio, per subsistentiam, quæ ex natura rei sit propria hominis, posse diuinitus reddi subsistentem leonem. Neque hinc sequitur, vt conatur Cardinalis Lugus dist. 12. de Incarnatione sectio 7. num. 83. leonem fore personam, vti neque sequitur id, si subsistentia verbi assumeret, vt potuit, naturam leonis. Etenim denominatio personæ constituitur intrinsicè ex natura quæ sit rationalis, vt ipse Lugus animaduertit. sect. 3. numer. 40. notaruntque iam olim. Sanctus Anselmus capite 76. Monolog. Richardus Victorinus libro 4. de Trinitate capit. 6. & 24. his verbis: *Nunquam dicitur persona nisi de rationali substantia aliqua.* Respondeo quartò, dummodò subsistentia Petri posset saltem diuinitus existere separata ab ipso, sufficere id, ne esset entitas modalis, sed indigens vnione distincta ad Petrum, quamuis nec Paulum, neque leonem subsistentes reddere valeat. Ad confirmationem dico primò, effectum formalem naturæ sistens in se, per subsistentiam propriam constitui, non ex hac sola sed & ex ipsa natura, ac ex vnione, quæ est essentialiter diuersa ab alia vnione aut naturæ ad alienam subsistentiam, aut subsistentiæ ad alienam naturam. Dico secundò, inconueniens non esse, si formalis effectus sistens in se requirat vt constitutum sui negationem vnionis ad alienam subsistentiam, dummodò negatio illius vnionis funderetur in connaturali, exigentia subsistentiæ, vt vnium propria natura.

28

Obiicies sextò, tota essentia subsistentiæ creatæ est præcisè tollere indifferentiam naturæ ad vltiorem terminum; sed ea entitas est modus, quæ præcisè tollit actualiter alicuius indifferentiam ad aliud. Ergo &c. Respondeo, quicquid sit de illo conceptu subsistentiæ creatæ saluari optimè si accedente vnione tollat subsistentia creatæ indifferentiam naturæ; vti subsistentia increata verbi tollit indifferentiam naturæ humanæ Christi Domini accedente vnione Hypostatica. Minor obiectionis sub litigio est; nam conceptus modi non consistit in eò, quòd præcisè tollat actualiter alicuius indifferentiam ad aliud, seu in eo quòd præcisè sit

actualis determinatio vnus ad aliud: alioqui Angelus esset modus potentie diuinæ, si produceretur se ipso absque intermedia actione; esset namque determinatio actualis potentie diuinæ ad existentiam sui ipsius. Si dicas, ideò non esse modum, quia non est determinatio actualis ad aliquam entitatem distinctam à potentia diuina, & ipso Angelo. Contra, quia per te vbicatio est modus, nec tamen est actualis determinatio rei vbicatæ ad aliquam entitatem distinctam à re vbicata, & ipsa vbicatio; non ad locum realem extrinsecum; neque ad intrinsecum, nam ab eo extrinsecò potest dari vbicatio, & hæc ab intrinsecò non distinguitur; non præterea ad spatium imaginarium, vt potè quòd nihil reale sit. Petrus Hurradus, qui est Author definitionis illius respectu entitatis modalis, probat potius ex illa, subsistentiam non esse modum; nihil enim est tertium, ad quod subsistentia determinare possit actualiter naturam. Ego tamen ea probatione non sum vsus, quia neque approbo illam definitionem entitatis modalis, nec necessarium esset subsistentiæ, approbata etiam illa definitione, determinare naturam ad aliquid distinctum adæquatè ab ipsa subsistentia, & natura, sed ad aliquid ab vtralibet distinctum inadæquatè, quale est subsistens, aut suppositum; veleatenus subsistentia determinaret naturam actualiter ad aliud, quatenus redderet ipsam alteri incommunicabilem, seu quatenus exduderet aliud, ne communicaret cum natura quam afficit.

29

Obiicies septimò, si existentia distingueretur ab essentia, esset modus. Ergo subsistentia, distincta ab essentia, & existentia naturæ substantialis, est modus, cum æquè vtraque sit determinatio actualis, & æquè vtraque concipi nequeat sine re, quam afficit. Respondeo primò, negari Antecedens à Balthasare Nauarræ 1. part. controuers. 14. §. 5. Ioanne de S. Thoma. 1. part. quæst. 3. d. 4. artic. 1. & à Ioanne Martinez de Prado 1. part. Metaphysicæ controuers. 7. artic. 4. §. 3. num. 75. post multos alios Thomistas. Quòd si modus deberet esse actualis determinatio vnus ad aliud distinctum adæquatè ab ipsa determinatione, & à re determinata; necesse foret, asserere existentiam non esse modum, non enim determinaret ad aliquid sic distinctum. Respondeo secundò, inficiando Antecedens; quia si existentia vniretur essentiæ per vnionem distinctam, iam hæc præhaberet totum munus existentie, si vnio formæ absoluta sit identificata cum actione eductiua, per quam producit; si verò distincta sit, & subsequatur formam absolutam, iam existentia erit antecedenter existens, denominansque proinde essentiam existentem, cuius, & sui est indiuisibiliter existentia; non secus ac actio est indiuisibiliter productio effectus, & sui. Addo, ipsam vnionem, cum constet essentia, & existentia, vt potè oppositam nihilo, vnendam cum sui existentia per aliam vnionem; quare sequeretur progressio infinita. Replicabis, vnio etiam, per quam subsistentia affigeretur naturæ, egeret alia subsistentia; atque ideo & nos eadem vrgemur difficultate. Sed inquirimus à te, an vnio, per quam subsistentia verbi diuini nectitur humanitati Christi Domini, indigeat alia subsistentia? An etiam vnio, per quam iuxta te propria Angeli Gabrielis subsistentia, etiam si esset modus, alligaretur diuinitus

naturæ

naturæ Michaëlis, requireret aliam subsistentiam? Teneris respondere negatiuè. Sic non respondeamus de vnione, per quam subsistentia creata coniungitur naturæ substantiali propriæ. Et ratio est, quia satisficit vnioni, si subsistat vt quo, & tanquam nexus, medio quo subsistentia copulatur naturæ. At vnio existentia, cum esset æquæ formaliter appositæ nihilo, & producta.

30

Obiicies octauò, id, quod se habet vt terminus formalis in aliqua compositione, non potest esse realitas; nam quod se habet vt realitas, componere debet cum eo, cui adiungitur, vt ex illis resultet totum per se, vel per accidens. Terminus autem formalis, qualis est subsistentia, nequit se habere vt vltima ratio compositi. Ergo nequit esse realitas componens, sed modus resultans ex compositione, vel integritate totius. Confirmabis, si subsistentia resultaret vt realitas, deberet rursus vniri, & componere cum re, quam afficit, & inde fieret totum aliud, & alia terminatio; sequereturque proinde processus in infinitum. Respondeo, subsistentiam, siue sit realitas, siue modus constituere, & componere intrinsecè suppositum simul cum natura substantiali: suppositum autem est quoddam totum per se. Quod verò subsistentia sit formalis terminus, non obstat, ne sit vltima ratio totius, seu compositi habentis se per modum suppositi vti verbum diuinum est vltima ratio suppositi constituti ex ipso, & humanitate Christi Domini. Confirmatio caret neruis; nam vnio interposita inter naturam & subsistentiam non magis efficit aliud totum, & aliam terminationem, quàm vnio hypostatica verbi ad humanitatem Christi, & quàm vnio formæ substantialis ad materiam, & accidentis ad subiectam. Et ratio est, quia vnio interiacens inter naturam, & subsistentiam habet se solummodò tanquam ratio vt quo totius, & terminationis resultantis ex natura, & subsistentia, quæ sunt partes constitutiua suppositi, legantur Suarius d. 34. Metaphysicæ sect. 4. num. 19. ac. 20.

31

Obiicies nonò, inhæsiō est modus accidentis. Ergo perfectas erit modus substantiæ. Decimò, perfectas communicata accidenti; dum est diuinitus separatum ab omni subiecto, pertinet ad gradum entitatis modalis accidentalis. Ergo perfectas, conueniens substantiæ suapte natura, pertinet ad gradum entitatis modalis substantialis. Respondeo, ad nonum, inhæsiōnem actualem accidentis debere esse actionem eductiuam, siue distinctam, siue indistinctam ab vnione cum subiecto; proindeque non posse non esse modum: at subsistentiam non debere esse actionem, neque vnionem; ideoque posse non esse modum. Omitto substantiæ perfectitatem, quæ accidentis inhæsiōni opponitur, non provenire à subsistentia, sed ab actione productiua substantiæ constituente ipsam independentem à subiecto inhæsiōnis à priori. Qua ratione concesserim vltiò perfectitatem esse modum; qui tamen alius sit à subsistentia. Ad decimum, si verum sit accidenti separato à subiecto communicari perfectitatem distinctam ab actione creatiua, talem perfectitatem fore entitatem absolutam accidentalem.

32

Obiicies vndecimò, in rebus extensis terminus extensionis est modus, Ergo & terminus substantiæ erit etiam modus. Duodecimò, subsistentia est terminus. Ergo non potest distingui plus, quàm modaliter alioqui; iam non esset purus ter-

mius, sed esset compar, qualis est forma respectu materiæ in composito. Ad vndecimum respondeo primò cum Auerſa q. 22. Philosophiæ sect. 4. ac. 5. Vuadingo d. 4. de Incarnatione dub. 2. §. 1. n. 15. Albertino de prædicamento quantitatis d. 3. quæst. 7. Pereira lib. 10. Philosophiæ c. 6. Nicolao Cabeo lib. 4. Meteorologicorum textu 9. quæst. 8, post Nominalium Coriphæum Okamum in Dialectica cap. de quantitate, & q. 1. ex præuis ad tract. de sacramento altaris, aliosque post veteres, non dari in continuo puncta terminatiua, sed illud terminari positiuè per suamet entitatem; nihilque aliud adquiri, quando diuiditur, quàm negationem vnionis continuatiua cum aliis partibus. Secundo ex Suario d. 40. Metaphysicæ sect. 5. num. 38. puncta terminatiua non esse modos; quod latè prosequitur Tellez p. 2. Philosophiæ d. 35. sect. 3. n. 14. rursus p. 3. d. 55. sect. 1. n. 20. etiam si uterque Author contradicat nobis in præſenti controuersia de subsistentia. Tertio, ex Rubio in tract. de compositione continui à num. 25. Petro Hurtado d. 15. Physicorum sect. 3. à §. 7. pro modali entitate punctorum terminantium militare aliquam rationem, quæ non vrget pro subsistentia. Rationem videbis in eis. Ad duodecimum, nihil obſtare, quo minus subsistentia vocetur pars suppositi; & eo ipso, quòd natura sit causa materialis subsistentiæ creatæ, non posse hanc esse purum terminum illius, qualis est subsistentia increata verbi diuini respectu humanitatis Christi.

33

Obiicies decimo tertio, subsistentia est essentialiter terminus immediatus naturæ. Ergo sine ista nequit etiam diuinitus existere, aut conseruari. Decimo quarto, subsistentia non ponitur à philosophis in diuisione rei, aut substantiæ. Decimo quinto, si subsistentia sit modus, soluuntur facillè plures quæstiones, quæ de ea excitantur. Decimo sexto, ea forma inter modos est computanda, cuius vnio distincta si daretur, participaret ipsummet formalem effectum, qui communicatur subiecto; sed subsistentiæ vnio si distincta daretur, subsisteret. Igitur subsistentia est modus. Maior probatur, quia si sistendum est in vnione participante eundem formalem effectum, ne sequatur infinitus processus, meliùs ab initio ponitur forma, quæ sit sui vnio, & communicatiua effectus formalis, & quæ proinde sit modus. Minor concessa est à nobis in num. 29. Respondeo ad decimum tertium, subsistentiam esse essentialiter terminum aptitudinalem naturæ, & vt sit actualis terminus superaddi debere vnionem. Inquies, sic multiplicari entitates sine necessitate. Verùm & tu affigis essentialiter entitates sine necessitate, & in eadem entitate multiplicas prædicata; quod non est minus peccatum, quàm nostrum. Certè argumenta à nobis proposita aliqualem præferunt necessitatem. Premes iterùm, ad effectum formalem subsistentiæ creatæ, non est opus tribuere ei perfectiōnem, & entitatem absolutam. Ni fallimur, posses similiter dicere, ad effectum formalem sancti non esse opus tribuere gratiæ habituali perfectiōnem, & entitatem absolutam; cum non videatur repugnare gratiæ habitualis, seu permanens, quæ sit modus, imo talis est vnio hypostatica. Deinde nos sic argumentabamur in n. 74. ad effectum formalem subsistendi non est opus tribuere subsistentiæ creatæ perfectiōnem & entitatem modalem. Iudicet æquus Philosophus, cuius sit potior causa; cum sine fundamento non debeat entitatum perfectiō minorari; alioqui licitum esset, modi imperfectiōnem

nem tribuere luci, colori &c. Vergebis, omnibus entitatibus danda est minor distinctio, quæ possit eis tribui: potest autem inter subsistentiam, & naturam non alia maior, quàm modalis assignari. Sed vnde tibi constat, dandam potius esse minorem; quam maiorem distinctionem? Habemus præterea in hac materia speciali vestigia maioris distinctionis, etsi concederemus debere nos semper esse propensos in fauorem minoris. Ad decimum quartum, Philosophis Ethnicis antiquis ignotam fuisse subsistentiam; ideoque neque in diuisione rei, neque modi eam posuisse. Reducenda quidem est ad prædicamentum substantiæ, vt pote eius complementum; non secus ea existentia substantiæ reuocanda esset ad idem prædicamentum, si distingueretur à substantia actuali. Ad decimum quintum, illas quæstiones non solui difficilius si subsistentia sit res. Nec facilitas deberet esse grata, quæ vano, ac ruinoso niteretur fundamento. Ad decimum sextum, laborare vitio eius maiorem, nam vnio gratiæ, sanctitatisque habituali ad animam est sanctitas vt quòd, nec idè gratia est forma modalis. Quare cum subsistentiæ vnio subsistere tantum debeat vt quòd; poterit similiter subsistentia exc ludi à modorum albo. Faterer, annumerandum modis, si necesse esset, vnionem subsistere vt quòd, & hinc per me licebit distinguere maiorem, vt vera sit de forma, cuius vnio participaret vt quòd eundem effectum formalem falsa autè de forma, cuius vnio solū vt quo participaret.

SECTIO V.

Quenam sit causa subsistentiæ Empyreï?

34

Agendum est de efficiente & materiali; nam de formali, & finali nihil est speciali adnotatione dignum. Subsistentiam effici ab ipsa natura substantiali, tradunt Fonseca, Valentia, Rubius, Ragusa, Gaspar Hurradus, & cum ipsis Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. & n. 1. vbi vltèrius citat S. Thomam, Caietanum, Medinam, Genebrardum, Suarium, Petrum Hurradum, & Cardinalem Lugum; quibus adiicio Ægidium Romanum, Capreolum, Ferrariensem, Sencinatem ex fide Thomæ Pij 1. p. q. 3. 3. art. 4. dub. 7. n. 5. Arriagam d. 4. Metaphysicæ sect. 13. n. 139. Quiedum controu. 6. Metaphysicæ puncto 6. n. 19. Annuo his omnibus; & probo primò, ex S. Athanasio dicente in lib. de definitionibus. *Essentia est domina, & genitrix Hyposteseum.* Consonat S. Anastasius Sinaita apud Petauium tom. 2. Theologicorum dogmatum, in addendis ad libri 6. c. 11. & §. 8. Probo Secundò quia cum essentia producant per simplicem emanationem alias proprietates, & passiones, & in sect. 7. Exercit. 10. contendam, efficiet potiori iure natura substantialis suam subsistentiam, vt potè magis intimam ipsi, quam alia proprietates, & passiones, magisque exactam.

35

Contra hoc assertum opponitur primò, si existentia distinguatur ab essentia, produccetur ab efficiente essentiam, eo quòd sit modus, vel res absoluta valdè intima essentia. Ergo similiter subsistentia fiet à generante naturam. Secundò, inhæsiò accidentis non fit ab accidente, sed à generante ipsum. Ergo perfectas naturæ non fit ab hac, sed à producente naturam. Tertio, forma

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

substantialis in prima generatione non potest producere suam vnionem cum materia; alioqui quis se ipsum posset generare. Ergo neque potest natura suam producere subsistentiam, vt enim vnio est de complemento substantiali formæ, ita subsistentia est de complemento substantiali naturæ. Quartò, vt natura operetur alios effectus distinctos à subsistentia, debet supponi completa per hanc. Ergo signum est, neque posse efficere hanc. Quintò, creatio animæ rationaliter minatur ad ipsam vt ad naturam subsistentem, cum creatio sit rerum subsistentium. Ergo subsistentia animæ rationalis non orietur nisi à Deo creante ipsam animam. Sextò, si humanitas Christi habeat virtutem effectiuam propriæ subsistentiæ, erit in statu violento per vnionem ad verbi subsistentiam, à qua impeditur, ne propriam producat. Septimò, subsistentia est modus naturæ; agenti autem, cui conuenit producere rem, conuenit producere etiam eius modum.

36

Respondetur ad primum, idèd essentiam non posse efficere sui existentiam, licet distinguerentur, quia alioqui essentia sibi ipsi daret esse, & esset à se, vt optimè considerauit Hemolmam in disputatis Theologicis ad 1. partem tit. & d. 4. cap. 2. numer. 19. vel quia cum essentia sint secundum se improducibiles, si agens, non producat existentiam, nullus erit terminus suæ actionis. Nihil autem simile sequitur ex eò, quòd à natura fluat subsistentia per simplicem emanationem. Ad secundum patet disparitas, si inhærentia accidentis sit indistincta ab actione, per quam educitur, si quidem accidens non potest efficere sui educationem. Sed etsi sit distincta, constabit discrimen ex solutione ad tertium. Omitto parificari incongruè subsistentiam cum inhærentia. Recole num. 18. & expecta num. 59. ac 73. Ad tertium, concessio antecedente, negatur còsequentia. Dissimilitudinis ratio in aperto est, si vnio sit indistincta ab actione generante formam. De vnione etiam animæ rationalis ad corpus non posse produci nisi à generante, liquet ex inde, quòd generans non potest habere alium terminum suæ actionis, nisi vnionem. Accedit, animam rationalem innatè appetere magis separationem à corpore, & huic non vniri nisi ex determinatione agentium. Formæ aliæ materiales, etsi ipsarum educitio distincta sit ab vnione, præueniuntur, impediunturque ab educente eas, ne efficiant vnionem; nam agentis, cuius est generare formam, est etiam producere illius vnionem ad materiam. Cæterum, si ne causa diceretur, pertinere similiter ad agens, efficere subsistentiam, si ad illud non spectet efficere proprietates alias, & passiones formæ. Addo tam pro forma rationali, quam pro quauis materiali, non operari in subiectum, nisi quatenus huius est forma actualis, & proinde nisi præeat vnio pro priori saltem naturæ. Consultus P. Aartholomæus Amicus tract. 11. Physicorum q. 7. dub. 5. multarum rationum syluam in hac difficultate præstabit. Ad quartum itur obuiam per instantiam hanc: vt natura recipiat alias formas distinctas à subsistentia, debet supponi completa per hanc. Ergo signum est neque posse recipere hanc. Quare sicut ex eo, quòd natura debeat esse completa in suo esse substantiali, vt recipiat alia formas, non sequitur debere esse completam ante subsistentiam, vt recipiat ipsam subsistentiam ita neque sequitur aliud. Ratio à priori est, quia plura requiruntur, vt natura completa, & còstituta

R in

in suo esse determinato recipiat, & operetur, quàm ut se compleat, ac constituat in illo. Rationem istam exorno exemplis num. 50. Exercit. 11. Admisi gratis complementum subsistentiæ esse conditionem præuiam, ut operetur natura extra se. Rogas, an substantia prius naturâ producat, aut conseruet in se subsistentiam, quàm alias proprietates accidentales, exempli causa, vocationem? Vazquez in 5. p.d. 12. cap. 3. & sequentibus, Ysambertus ad quæst. 6. eiusdem 3. p. disp. 1. art. 14. ac 15. Tellez supra num. 12. aiunt, substantiam prius naturâ concipi existentem, proindeque vocationem, quàm ut concipiatur producens subsistentiam. Neque obstat, inquit Tellez maior connexio substantiæ cum subsistentia, tanquam cum suo substantiali complemento. Nam forma substantialis maiorem habet connexionem cum materia, præsertim si forma sit materialis. quàm cum vocatione; & nihilominus pro priori naturæ ad vnionem præ intelligitur forma vocationem. Posset dici, substantiam simul naturâ, & comitanter producere, aut conseruare in se subsistentiam, & accidentales alias proprietates. Licet enim ad operandum extra se sit conditio præuia v.g. vocationem, non tamen ad operandum intra se, ni velis, substantiâ, ut producat sui vocationem, debere præire vocationem pro priori. Ad quintum, creationem animæ rationalis terminari ad ipsam ut subsistentem, non formaliter, sed fundamentaliter, aut cõsequentiè, seu illatiè, quatenus creationem animæ subsequatur subsistentia emanans pro posteriori ab anima ipsa. Et fortè dum creatio dicitur esse rerum subsistentium, & aliquando, sed improprie, vocatur subsistentia, non aliud significatur, quàm esse rerum per se existentium independentem à subiecto inhærentis, & sustentationis. Versa Bartholomæum Amicum in tract. & q. 5. Physicorum art. 4. circa principium. Rubium lib. 2. de anima tract. de potentiis ingenerali q. 4. num. 70. ac 71. Ad sextum, cum iuxta plures dari possit violentia contra virtutem purè receptiuam, impugnari eodem argumento virtutem receptiuam propriæ subsistentiæ in humanitate. Et licet hæc non gauderet actiuitate erga illam, exigeret tamen ut produceretur à Deo. Quare eadem manet difficultas, vrgetque ex æquo omnes Theologos. Legantur Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sectio. 1. numer. 19. Bernal. d. & sectio 2. de Incarnatione, Granadus controu. 1. de Incarnatione difficultate 12 tract. 3. Ysambertus 3. parte ad q. 1. d. 4. Tellez supra à n. 15. Ad septimum, neque subsistentiam esse modum, neque productionem omnis modi debere immediatè responderè agenti, causanti rem. Id namque ex mero arguentis libito pronuntiat.

37

Deuenio ad causam materialem subsistentiæ. Imponitur ab aliquibus Patri Suario d. 34. Metaphysicæ sectio 6. numer. 23. negare subsistentiæ creatæ dependentiam à natura velut à causa materiali; cum reuera non neget nisi dependentiam, quæ dicitur inhærentia. Videatur Auerſa q. 16. Philosophiæ sectio 6. v. *Ex altera parte* consentiens cum Doctore eximio in modo loquendi. Naturam esse causam materialem subsistentiæ propriæ prumptum est nobis probare ex præiacto fundamento circa conceptum causæ materialis in sectio 5 Exercit. 6. Etenim creata subsistentia producitur in natura, qua sine ut subiecto saltem informationis nequit naturaliter conseruari; cum sit ens incompletum, ordinatum ex se ad complendam, & perficiendam naturam in

suo esse substantiali: sitque complebile, & perfectibile ab ipsa natura. Hinc inferitur primò, subsistentiam creatam non esse terminum [purè intrinsicè] naturæ, quam afficit, uti verbum diuinum est terminus purè intrinsicè humanitatis Christi Domini. Inferitur secundò, non produci subsistentiam creatam per eandem actionem, quàm natura, etiam si subsistentia fieret ab efficiente naturam. Nam cum hæc sit materialis causa subsistentiæ, debet præsupponi producta, & existens, proindeque terminans diuersam actionem ab ea, quam pro posteriori terminet subsistentia.

Aduersus subsistentiæ à natura tanquam à causa materiali dependentiam insurget quis primò, Si subsistentia naturæ Angelicæ dependeat ab hac, ut à causa materiali, Angelus, qui est nomen suppositi, non solum diceretur generatus, sed etiam generatus à sui natura ratione subsistentiæ. Secundò, subsistentia facit naturam independentem, sustentatque ipsam, & fulcit. Ergo non potest sustentari, dependereque à natura ut à causa materiali. Leuia sunt hæc, & ad primum quidem iam respondi numer. 19. Argumenti secundi Antecedens assumit conceptum formalem subsistentiæ litigiosum; imò falsum, si independentia, quam naturæ communicat subsistentiæ, debeat esse independentia à causa materiali, si rursus sustentatio naturæ per subsistentiam debeat esse tanquam per causam materialem. Ut taceam, formam nec debere, neque posse circa se ipsam exercere effectum formalem, quem exercet circa subiectum.

38

SECTIO VI.

An subsistentia sit principium operationum naturæ Empyreæ?

NOuis quibusdam Theologis apud Suarium d. 34. Metaphysicæ sect. 7. n. 4. visum est, subsistentiam esse cõprincipium operationu naturæ. Sunt qui eos refellant, quia subsistentia creata est modus; hic autè non est operatiuus. Sed ineffaciter, tum quia subsistentia creata non est modus; tum quia non est contra conceptum modi esse operatiuum, ut contra Petrum Hurtadum d. 2. Metaphysicæ sect. 5. §. 48. probant Hemelman in disputatis Theologicis ad 1. part. tit. 11. d. 13. cap. 2. numer. 5. Arriaga d. 1. Metaphysicæ sectio 1. à numer. 12. uti neque est de conceptu rei esse operatiuam aliorum effectuum, quam suarum proprietatum, & passionum, ut patet in materia, & quantitate. Petrus Hurtadus in editione nouiori §. 79. temperat quod in antiquiori dixerat.

39

Refellendi sunt itaque primò ex S. Maximo Abbate, & Martyre apud Baronium tomo 8. anno Christi 656. n. 25. aiente; *non operatur quisquam secundum Hypostasim, sed secundum naturam.* Secundò, aliquæ operationes Christi Domini proueniebant ab humanitate, ut à principio adæquato, quin diuina subsistentia influeret physicè in illas; alioqui omnes actiones Christi fuissent essentialiter diuersæ in specie à nostris, omnesque fuissent supernaturales entitatiè ob essentialem dependentiam à principio adè excellèti supernaturali,

40

&c

& quæ supernaturales erant non indiguissent conaturaliter principio alio supernaturali intrinseco. Tertio, quia increata personalitates non influunt ad extra nisi ut summum intentionaliter per modum obiecti motui ad visionem sui; quod placet nonnullis Theologicis apud Martinum Perez d. 1. de Deo ut Trino sect. 4. n. 5. Ludouicum de Ribas tomo 1. Summæ Theologicæ tract. 3. d. 5. cap. 4. n. 35. Yssambertum 1. p. ad q. 12. d. 6. art. 2. Ouedum controu. 8. de Beatitudine puncto 3. n. 128. Profectò si verbi personalitas physicè produceret specialiter operationes, Christi non essent indiuisa, & inseparabilia opera Trinitatis ad extra; cuius oppositum decernitur in Conciliis Tolernis 6. & 11. in confessione fidei, doceturque à S. Leone Magno serm. 3. de Pentecoste S. Ambrosio cap. 9. in Symbolum S. Augustino lib. 1. de Trinitate cap. 4. lib. 2. cap. 5. & 10. tract. 20. in Ioannem, Enchiridij cap. 38. Stephano Eduensi Episcopo cap. 29. de sacramento altaris, ab aliisque Ecclesiæ Patribus, quorum doctrinam tota Theologorum natio improloquium celeberrimum accepit cum Magistro sentent. lib. 3. dist. 1. Ergo neque personalitates creatæ influunt ad extra purè saltem physicæ. Et verò si increata personalitas Patris influit ad intra ut quò in filium æternum, ideo est, quia ea sola distinguitur realiter à filio principiato, cum non distinguantur vlla ratione in natura. Quarto, quia etsi vnio substantialis necens materiam, & formam sit de complemento substantiali vtriusque, non influit tamen in operationes vtriusque, neque alterutris. Ergo neque substantia in operationes naturæ, etsi hanc substantialiter compleat. Quintò, quia substantia est vltimus terminus naturæ completæ. Ergo præsupponit in hac omnia prærequisita ex parte principij ad operandum. Sextò, quia nulla est formalitas in effectibus naturæ, neque titulus, ob quem ad ipsos debeat natura admittere consortiũ substantiæ influentis. Septimò, si non sola humanitas, sed etiam substantia esset principium accidentium, seu operationum humanarum, sequeretur non in sola humanitate, sed etiam in substantia consistere substantiam, essentiamque humanam, si quidem substantia foret prima radix accidentium, seu operationum, simul cum humanitate. Sequela autem est absurda; inde enim fieret, verbum diuinum non assumpsisse totam substantiam, essentiamque humanam, quandoquidem non assumpserit humanam substantiam. Doctrina præsentis sectionis clarescet magis ex veniente

SECTIO VII.

An substantia sit saltem conditio præuia operationum naturæ Emphyreæ?

41 **L**icet substantia non sit principium influens in operationes naturæ; censetur vulgo, esse conditionem præuiam ad illas, non secus ac approximatio agentis ad passum, & representatio obiecti est conditio præuia ad agendum, & amandum. Suadetur primò, ut natura diuina sit principium generandi verbum, & dicatur generans, indiget substantia Patris tanquam conditione. Ergo ut natura creata operetur indiget etiam substantia

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

tanquam conditione. Secundò, natura diuina prius intelligitur subsistens per tres personalitates, quam intelligatur operans ad extra, ut non sine absurdo negari posse ait noster Franciscus de Zuniga in tract. de Trinitate d. 1. dub. 4. in 7. numero. Tertio, verbum diuinum complet ut conditio humanitatem Christi ad efficiendas, & recipiendas operationes naturæ humanæ; quæ ob hanc causam appellantur ab Ecclesiæ summatibus Thematicæ, seu Dei vitales; suntque infiniti valoris, ac dignæ præmio infinito. Ergo substantia creata, cuius vices erga humanitatem Christi gerit verbum diuinum, complet ut conditio naturam ad proprias operationes. *Quarto, actiones sunt suppositorum iuxta pronuntiatum S. Damasceni lib. 3. de fide orthodoxa c. 15. & Theologorum communiter, omniumque Philosophorum Scholam, ut testatur Ioannes Theologus in Concilio Florentino sess. 18. qui vtitur eo axioma ad probandum personam esse producetem in diuinis, & patrem esse principium generatiuum filij. Sed persona, & Pater in diuinis tenet se ex parte principij formaliter ad producendum, & non merè materialiter, ac per accidens. Quare Ioannes Theologus voluit; suppositum in ratione talis debere præcedere operationes, & in hoc sensu intellexit tolemne illud axioma. Quintò, nisi substantia debeat præcedere omnes operationes naturæ, non erit, cur Christi humanitas non meruerit saltem de congruo vnionem, & subsistentiam verbi diuini. Sextò, substantia est vltimum complementum naturæ esse substantiali; sed substantiale esse naturæ consistit in eo, quòd sit principium radicale operationum. Ergo per substantiam completur per se in esse principij radicalis. Ergo ea requiritur ex parte principij ad operandum. Septimò, modus operandi sequitur modum essendi; & ob id animus rationalis pro priori ad vnionem cum corpore non potest operari; sed substantia pertinet ad complementum intrinsecum substantiæ operantis. Ergo prius, quàm hæc operetur, compleri debet in suo modo essendi per illam. Octauò, esse supponitur ad operari; Ergo prius supponitur natura subsistens, quàm operans. Ergo substantia est conditio ad operandum. Nonò, esse naturæ est propter operari. Ergo id, quod pertinet ad esse naturæ, pertinet per se ad operationes illius, sed substantia pertinet per se ad esse naturæ tanquam complementum intrinsecum illius. Ergo pertinet per se ut conditio ad operationes illius. Decimò, id, quod eger alio ad existendum, eger etiam illo ad operandum. Sed natura eget substantia ad existendum. Ergo & ad operandum. Vndecimò, accidens completur per inhærentiam prius naturam, quàm operetur. Ergo & substantia per substantiam prius naturam, quàm operetur. Duodecimò, priores dicuntur priorum affectiones, id est, passiones, & proprietates, docente Aristotele lib. 5. Metaphysicæ cap. 12. Ergo cum substantia sit affectio naturæ præcedentis operationes, prior utique istis erit.*

Hæ rationes non adedò conuincentes sunt, ut solutioni aditum præcludant. Prima solui potest dicendo, nimis probare, cum substantia Patris sit non solum conditio generationis verbi, sed & generatiuum principium. Sed admissio, fore tantum conditionem, ideo esset, quia aliter, non distingueretur realiter, ut debet, genitum à generante. At sine substantia creata ut conditio ad operandum se habente, distinguitur sufficienter natura creata ab effectibus, quos producit. Secunda dicendo, asserti gratis naturam diuinam debere

42

præintelligi (ordine causalitatis) cum tribus personalitatibus ad operationes ad extra. Tertia respondendo, si verbi diuini subsistētia se habeat concomitanter, satis id esse, vt actiones humanitatis Christi Domini sint Theandricæ, & vt dignificentur infinite à verbo diuino. Quarta respondendo in primis, si actiones dicerentur suppositorum, quia supposititas est conditio præuia ad illas, debere æquè dici vbicatorum, & durantium; siquidem vbicatio, & duratio sint conditiones præuia ad actiones; quas nemo dixit esse vbicatorum, ac durantium: quare actiones non dicentur suppositorum ex eo saltem præcisè, quòd supposititas sit conditio præuia ad ipsas; sed ex alio etiam titulo; qui si assignetur, respondebitur, ipsum solum sufficere, circumscripta ratione conditionis præuia. Deinde, actiones eatenus dici esse suppositorum, quatenus supposititas est præcisè complementum substantiale naturæ operantis, vel quatenus tribuuntur suppositis, denominant illa, referunturque in ea, tanquam in finem: ad hoc autem opus non esse, quòd supposita vt supposita præcedat pro priori naturæ actiones, quemadmodum opus non est, vt præcedant passionēs, licet hæc etiam tribuantur suppositis, & denominent ipsa. *Non enim est natura genitum esse, sed Hypostaseos.* Vt instituitur à S. Damasceno, lib. 4. de Fide orthodoxa c. 7. Sed quid de Ioanne Theologo? Asseri potest, eius quidem conclusionem approbatam fuisse à Concilio Florentino, non verò rationem, neque vsurpationem axiomatis. Nā apud Philosoph. Ethnicorum scholam erat aliud in vsu, nimirum: *Actiones sunt singularium, vel circa singularia, vt colligitur ex Aristotele lib. & cap. 1. Metaphysicæ, vel actiones sunt compositorum, vt infertur ex lib. 1. ad Anima cap. 4.* Affirmari præterea valet, Ioannem illum voluisse solummodò, actiones esse suppositorum, vt comitanter se habentium per modum conditionis necessariae, si agentia sint supposita; nam rationalis animus separatus suas habet naturaliter spiritualis actiones, quin sit suppositum, & quin in aliquorum sententia sit subsistens. Licet addere, non tenere argumentum ex diuinis desumptum; cū in diuinis supposita sint principia productionum realium ad intra, non verò in creatis. Quinta atendo, humanitatem Christi non meruisse de congruo, neque potuisse ex natura rei vnionem Hypostaticam, quia etsi subsistentia non debeat præcedere ex natura rei operationes, debet tamen non subsequi illas, sed comitari. Vti actio generatiua committatur essentialiter passionem, si inter vtranque detur distinctio. Præmium autem respondens operationi meritoria debet esse posterius naturā, quàm hæc. Omitto alia fundamenta.

43

Sexta solui potest, respondendo, non compleri à subsistentia naturam in ratione radicis operationum; alioqui subsistentia esset comprincipium illarum, neque compleri in ratione actus primi; vti completur per approximationem; sed compleri e ratione, qua forma materialis, per quantitatem, quatenus scilicet subsistentia pertinet ad constitutionem naturæ in modo connaturali essendi. Septima, modum operandi sequi modum essendi, nihil aliud esse, quàm modum operandi imitari modum essendi: hinc autem non fieri, modum omnem essendi debere præcedere pro priori operatione; alioqui sessio hominis intelligentis deberet præcedere pro priori intellectionem; cum tamen sit conditio per accidens. Satis itaque est, si modus essendi superad-

ditus, etiā si connaturaliter ex actus, gerat se vt conditio per se simultanea. Sic videtur se gerere vnio formæ substantialis ad materiam respectu operationum formæ substantialis siue rationalis, siue irrationalis, & subsistentia respectu operationum naturæ. Admisso tamen adhuc vnionem formæ substantialis esse conditionem præuiam, non sequitur idem de subsistentia; tum quia vnio est constitutiva naturæ completæ, vt operatiuæ, secus subsistentia, si quidem supponit naturam constitutam: tum quia formæ rationali vt operetur independentem à corpore pro priori instantis realis, in quo creatur, est impedimentum vnio ad corpus subsequuta pro posteriori ad existentiam ipsius: quare vt sit proximè expedita ad operandum independentem à corpore, debet habere negationem vnionis ad corpus. Et ex hinc ab opposito colligitur, vnionem esse præuiam conditionem ad omnes operationes dependentes à corpore. Porro autem nulla est similis ratio à posteriori, vel à priori ex qua colligatur, subsistentiam debere præexistere, & constituere naturam in actu proximo expedito ad operandum. Octaua; Esse, quod, se habet tanquam principium, aut conditio præuia, supponi ad operari; non verò esse, quod solum se habet tanquam constituens rem in modo connaturali essendi. Nona, subsistentiam pertinere per se non præuiè, sed comitanter ad operationes naturæ; maximè cum huic adueniat pro posteriori. Decima, falso supponi in omne, quo indiget principium ad existendum, esse necessariò, prærequisitum ad operandum. Nam principium indiget ad existendum pluribus subsequutis pro posteriori, & hæc non debent præcedere pro priori operationem. Patet in igne, ad cuius conseruationem opus est octo gradibus caloris subsequutis pro posteriori, quin tamen octo gradus caloris constituent in communi sententia actum primū ignis, vt productiuū alterius ignis. Cum ergo ad existendum natura nõ indigeat subsistentia nisi vt subsequuta pro posteriori, non est, cur ea vt conditione præuia indigeat ad operandum. Vndecima; si inhærentia accidentis sit indistincta ab eductione, vel hanc essentialiter comitans, debere præcedere operationes accidentis: secus si subsequatur pro posteriori existentiam accidentis; vti subsistentia subsequitur existentiam substantiæ. Duodecima, Aristotelem valdè laxæ proprietatis ibi meminisse.

Mirum iam non sit, Albertinum d. 3. de prædicamento substantiæ, quæst. 2. num. 17. Merarium d. 14. de Incarnatione sect. 2. Arriagam, d. 4. Metaphysicæ sect. 13. numer. 125. Ouiedum controu. 4. Metaphysicæ puncto 3. numer. 15. negasse subsistentiam esse conditionem præuiam ad operandum, indicante Vazquio 3. p. d. 21. cap. 3. Et quidem subsistentiæ, vt conditionis præuia exigentium ista reddunt argumenta difficilem. Primum, natura diuina, antequàm completè subsistat per tres personalitates, intelligitur potens cum sola personalitate Patri producere filium. Ergo complementum subsistentiæ non est prærequisitum ad operandum. Secundum, materia prima prius naturā, quàm subsistat, recipit formam substantialem, & prius, quàm hanc, recipit accidentia dispositiua, & efficit ea, quæ ipse materiæ sunt proprietates. Ergo natura potest recipere, & operari prius, quàm subsistat. Tertium, accidentia sine subsistentia sunt completa, ac expedita ad recipiendum

44

& efficiendum. Ergo & substantiæ. Quartum, tam connaturalis est inhærentia accidenti, quàm substantiæ subsistentia. Sed inhærentia non est conditio præuia requisita naturaliter vt accidens operetur; quandoquidem dum per se existit sine inhærentia, operetur æquè naturaliter ex suppositione primi miraculi, ac dum inhæret, vt patet in Eucharistia. Ergo, &c Quintum, subsistentia potius est in ordine ad essendum, quàm ad operandum. Ergo gratis recensetur inter condiciones præuias ad operandum, cum mysteria fidei, ex quibus illa innouit, ad id non cogant; & incredibile videtur, latuisse Ethnicos Philosophos aliquod ex prærequisitis, vt substantiæ operentur. Sextum, si à substantia auferatur miraculosè subsistentia, operabitur illa naturaliter, vt concedit Suarez d. 34. Metaphysicæ sect. 7. n. 15. coniuente Petro Hurrado in Metaphysica d. 11. sect. 9. §. 125. & Balthasare Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 3. n. 40. Ergo subsistentia non est conditio præuia, vt operetur substantia; Id enim, sine quo potest naturaliter fieri effectus, non est conditio præuia ad ipsum; alioqui in Architecto, ars Musicæ esset conditio per se præuia ad ædificandum. Hinc quia calor in passo est conditio per se, & præuia, vt introducatur ignis, si passum impediatur à receptione caloris, non poterit naturaliter ignis applicatus in introducere in passo formam igneam. Septimum, non apparet, in quo genere, aut quia ratione subsistentia sit conditio præuia ad operandum, cum neque sit applicatio agentis ad passum, neque dispositio ad effectum; proindeque non iuuat immediatè ad effectum. Quòd autem substantia nequeat existere naturaliter sine subsistentia, non efficit, ne hæc sit potiùs conditio ad operandum, quàm quantitas in forma substantiali materiali. Quare sicut quantitas non est præuia conditio, vt forma substantialis materialis operetur; ita neque subsistentia, vt operetur quæcumque substantialis natura. Octauum, si ad operandum sit conditio præuia subsistentiæ, actiones naturæ erunt diuersæ pro diuersitate subsistentiarum; actio namque non tantùm specificatur à causa, & termino, sed etiam à conditione præuiæ requisita. Vnde omnes actiones Christi Domini distinguuntur specificè à nostris, imò & supernaturales euadent quoad entitatem.

45

Sed neque his argumentis impugnatur solidè necessitas subsistentiæ vt præuiæ conditionis ad operationes naturæ. Ad primum namque dici potest, per Filij & Spiritus Sancti personalitates constitui naturam diuinam completè in suo determinato modo essendi; & productionem ipsarum tendere ad subsistentiam; ideoque non debere esse condiciones præuias ad se ipsas; quemadmodùm subsistentia creata non est præuia conditio, vt natura illam producat. Ad secundum, materiam priùs subsistere partialiter, quàm efficiat suas proprietates, & quàm recipiat dispositiones ad formam substantialem, ipsamque formam substantialem. Et hæc responsio suaderi potest ex doctrina Suarez tom 1. in 3. p. d. 17. sect. 6. vbi probat, partes humanitatis priùs natura esse assumptas à verbo diuino, quàm propriis, & naturalibus accidentibus sint informatæ, eo quòd substantiæ priùs natura conueniat propria subsistentia, quàm quodlibet accidens; ordinem autem subsistentiæ propriæ seruat verbum in assumptione partium Humanitatis. Si velis, non dari in composito nisi vnicam subsistentiam aduenientem post formam substantialem, respondebitur, subsistentiam debere solùm esse con-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog, Pars I.

ditionem præuiam ad operationes ortas à toto composito, Ad tertium, accidentia esse completa ad operandum sine subsistentia; quia non hæc sed inhærentia est complementum ipsorum, quo ad esse. Ad quartum, inhærentiam esse conditionem præuiam, vt accidens operetur naturaliter, ideoque opus esse nouo miraculo, vt accidentia Eucharistica non inhærentia agant; & Deum agere semper cum illis, vt occultetur Mysterium; quemadmodùm hac de causa producit in speciebus vini amissam frigiditatem ex præsentia ignis, cum tamen frigiditas illa non nisi à forma vini emanatura esset naturaliter, vt potè eius proprietas. Vel dici potest; accidentia Eucharistica, quæ agunt, inhærent subiecto non minus, quàm antea; inhærent namque quantitati, quæ est subiectum adæquatum aliorum accidentium materialium; & quæ sola manet sine subiecto immediatè, quin sit operatiua ad extra. Licet autem in Cõcilio Constantiensi sessione 8. hæc Viclephi propositio sit damnata. *Accidentia panis non manent sine subiecto in Eucharistia* intelligitur satis communiter concilium, quatenus quantitas maneat sine vllò subiecto; cætera verò accidentia sine subiecto substantiali; quod erat mediatum respectu ipsorum, habente se antea, & postea quantitate tanquam subiecto immediato, & sufficienti. Ita Authores, qui quantitatem putant subiectum adæquatum cæteriorum accidentium materialium, non vitalium. Ad quintum, subsistentiam ea ratione, qua est in ordine ad connaturalem modum essendi, esse in ordine ad connaturalem modum operandi: Neque mirum latuisse Ethnicos Philosophos aliquod ex prærequisitis ad operandum, cum latuerit substantiarum complementum aliquod substantiale, & connaturalis aliquis modus essendi, vt præter Albertinum de prædicamento substantiæ d. 3. q. 1. n. 31. vnumque, aut alterum Theologum priscum persuadent sibi reliqui. Ad sextum, substantiam non operaturam naturaliter, si priuatur omni subsistentia. Ad septimum, subsistentiam esse ad operandum præuiam conditionem in genere entitatis constituentis naturam in suo connaturali modo essendi. [Ad octauum, actionem non specificari à quacumque conditione exacta naturaliter vt præuia, vt neque à quacumque sic exacta vt subsequenti; & alioqui diuersa foret actio ignis ex præcisa diuersitate approximationis. Dantur quidem aliquæ condiciones præuiæ, à quibus diuersificantur actiones, vt colligi potest ex n. 96. Exercit. 6. Et sine essentialis determinata dependentia harum ab illis saluari nequit directio, & motio vnius actus intellectus, & voluntatis ab alio præ reliquis simul existentibus in intellectu, & voluntate. Nam recursus vulgaris ad decretum Dei statuentis à cognitione hac præ alia dirigi intentionem, & ab hac præ alia intentione moueri electionem: recursus etiam singularis P. Ripaldæ d. 67. de ente supernaturali sect. 3. ad defectum conditionatum huius intentionis, si ab fuisset hæc cognitio, aut ad diuinam scientiam de tali defectu, sternit viam ad negandas actiones, vnionesque distinctas. Sed quicquid si istis quæ in medio relinquo nihil vrget in subsistentia, vt ex ipsa resultet diuersitas in actiones naturæ, etsi conditionis antecedentis gradum teneat.

Cum communis opinio neque suis argumentis vincat, neque contrariis reuincatur, ego dissidium, & litem sedarem affirmando, subsistentiam esse ad operandum conditionem non per accidens, sed necessariam ex natura rei, non præuiam, sed comitantem,

R 3

quatenus

46

quatenus cum virtute ad operandum intelligatur simul, & existat virtus, aut habilitas ad subsistentiam, & simul natura prodeat substantia tam in operationem, quam in subsistentiam. Et verò esse conditionem necessariam ex natura rei, suadent plures ex rationibus adductis n. 41. Esse conditionem comitantem, non redarguitur rationibus collectis n. 44. In hanc mentem vocari potest Magnus Suarez, dum disp. 24. Metaphysicæ sect. 7. n. 13. & 15. ait, subsistentiam requiri per se ex parte agentis, non ex parte actionis, aut termini. Si enim censeret esse conditionem præuiam ea ratione, qua approximat, diceret esse naturaliter requisitam etiam ex parte actionis, uti requisita est approximat, ita quidem ut actio orta ab agente non approximat fit miraculosa, & supernaturalis, quò ad modum Sic supponere videtur tomò. 1. in 3. p. d. 31. sect. 6. de actione autem orta à natura priuata omni subsistentia, fatetur d. illa 34. sect. 7. n. 15. fore debitam naturaliter, proindeque non miraculosam, neque supernaturalem quoad modum. In eadem mentem voco P. Arriagam d. 4. Metaphysicæ, n. 125. ac 126. Inquit namque, subsistentiam se habere comitanter cum operatione, & ad hanc esse per se necessariam perfectitate connexionis cum natura operante quatenus natura exigit habere subsistentiam pro posteriori. Et hinc præbet discrimen inter subsistentiam respectu naturæ operantis, & artem Musicæ respectu ædificantis: ut subsistentia sit conditio per se, & necessaria; ars Musicæ conditio per accidens. Dices, si subsistentia sit saltem conditio simultanea requisita naturaliter ad operationes naturæ, opus fore nouo miraculo, ut hæc orbat omni subsistentia operetur. Repondeo, opus non fore, quia ex suppositione miraculosi illius status, & modi essendi sine subsistentia debitus est naturæ concursus ad operationes; non enim datur ratio siue à priori, siue à posteriori, ex qua oppositum suspicemur; uti datur ad colligendum non deberi concursum agenti non approximat. Et quidem si naturæ habenti vtrumque miraculosum modum essendi non deberetur concursus ad operationes, humanitas Christi subsistens miraculose per verbi personalitatem, nullas in operationes prodiret, quæ non essent supernaturales, quo ad modum. Quod falsum esse conuincit Henricus de Gandauo quodlibeto 15. q. 3. Ex his liberatur Suarez ab insequentia nota, qua illum inurere conantur Arriaga supra. n. 124. Quiedus controu. 6. Metaphysicæ puncto 3. n. 17.

SECTIO VIII.

Quibus entitatibus compositi Empyreici competat subsistentia?

47 **C**um compositum Empyreum constet materia, forma, & vnione essentiali eas neccente; necnon vnionibus integralibus neccentibus inter se partes materiae, & partes formæ, examinare oportet, an omnibus his entitatibus conueniat habere subsistentiam? De re latius entitatibus, cum sint substantialia, controuertitur; nam aliis accidentalibus, quibus gaudet Empyreum, citra dubium est, non competere subsistentiam,

PRIMUM PRONVNCIATVM.

Materia prima subsistit in composito Empyreico per subsistentiam propriam, & Specialem.

48 **S**ubsistere vtrumque à nemine negatur. Subsistere per peculiarem subsistentiam, probatur primò, quia Verbum diuinum terminauit immediatè materiam diuersa vnione ab ea, qua formam rationalem; alioqui in triduo mortis Christi mutasset vnionem ad corpus, & ad formam rationalem, & in resurrectione adquisisset aliam vnionem similem antiquæ: Quæ variatio vnionum esset parum conformis Patribus Ecclesiæ, S. Leoni serm. 9. de Natiuitate, & serm. 17. ac 19. de Passione, S. Bernardo lib. 5. de consideratione ad Engenium cap. 10. & aliis; necnon Theologis antiquis: quorum vestigiis insistit S. Thomas 3. p. q. 50. art. 3. ad 2. & 4. rursus art. 4. ad 1. Ergo materia, & formæ rationali competunt diuersæ subsistentiæ suapte naturâ. Confirmatur, verbum assumpsit formam substantialem cadauericam in triduo mortis, ut docent Suarez tomò 1. in 3. p. d. 14. sect. 2. & tom. 2. d. 38. sect. 3. iterumque d. 47. sect. 3. Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sect. 4. sed non assumpsit, destructa antiqua vnione ad materiam. Ergo per diuersam. Secundò, materia ut distincta à quouis alio est substantia, & natura, Ergo ei responderet propria subsistentia distincta à subsistentia cuiusuis alterius. Tertiò, diuersis partibus materiae continuæ respondent diuersæ subsistentiæ, ut inpronuntiato 3. & 4. defendam. Ergo & materia, ac formæ: Si enim ex diuersitate partium integralium colligitur diuersitas subsistentiarum, colligetur etiam aptè ex diuersitate partium essentialium. Quartò, si materia subsisteret per formæ subsistentiam diceretur materia assumi à forma; sicut in Christo dicitur assumi à verbo.

49 **Q**uintò, maiorem, vel tantam connexionem habet materia cum subsistentia, quantum cum vbicatione; sed materia habet vbicationem distinctam ab vbicatione formæ. Ergo & subsistentiam, Consequentia æquabilitas se se proderet, & ostenderet in n. 51. Minor fortificatur, nam manente materia in eodem loco, & cum eadem vbicatione, quam res existens non amittit nisi per motum localem, potest forma vel destrui, vel separari localiter, vel conseruari in eodem loco, sed sine vnione cum materia: quibus in casibus vbicatio huius erit distincta ab vbicatione alterius. Ergo & quando vna habet vnionem cum altera; nam ex illis aliis casibus coniectura, & indicium ad hunc capitur. Sextò, si materia subsisteret per subsistentiam formæ, aut totius substantialis, mutaretur toties subsistentiam quoties variaretur forma, aut totum substantiale. Tanta autem mutatio subsistentiarum non sine absurditate induceretur. Septimò, si essentia actualis distinguatur ab existentia, essentiis actualibus materia, ac formæ responderent diuersæ existentia. Ergo cum subsistentia distinguatur à materia, & forma, responderent his diuersæ subsistentiæ. Octauò, materia non subsistit per subsistentiam animæ rationalis, ipsi vnitæ. Ergo neque per subsistentiam aliarum formarum substantialium. Consequentia videtur bona à paritate, & aliunde omnia Aduersariorum argumenta hinc infringuntur. Staderit antecedens, tum quia ut materia subsisteret immediatè, ac formaliter per subsistentiam rationalis animæ deberet habere sibi vnitam subsistentiam; recipereque ipsam

ipsam, ac sustentare tanquã materialis causa. Atqui rationalis anima est sufficiens, adæquataque materialis causa subsistentiæ, vt patet in statu separationis à materia. Ergo in statu coniunctionis sufficiens etiam erit, atque adæquata. Tum quia subsistentia animæ rationalis est spiritualis; sed subsistentia spiritualis nequit reddere materiam, quæ corporea est, subsistentem, quia id apparet ex se absolum; & quia eo ipso esset corporea; spiritualitas namque consistit independentia à re corporea, vel saltem postulat secundariò talem independentiam. Si dicas, subsistentiam animæ rationalis vnità corpori esse spiritualem, non minus, quàm ipsam animam, afficere tamen corpus per vnionem materialem, quia hanc exigit secundum se. Contra, quia posses similiter dicere, corpus vbi cari per præsentiam spiritualem animæ rationalis vnitam ipsi vnione materiali non exacta. Et quia si subsistentia sit modus, nequit saltem ex natura rei afficere subiectum per vnionem distinctam. Imò & diuinitus nequire, tenent mordicus P. Suarez tom. 1. in 3. p. d. 13. sect. 4. Cardinalis de Lugo d. 12 de Incarnatione sect. 7. n. 91. Si autem sit res, afficeret corpus per vnionem materialem, & animam rationalem per spiritualem. Quid, vt hæc euitaret, assereret, subsistentiam animæ rationalis vnità corpori esse materialem, reiiciendus esset; quia absurdum est, rem spiritualem subsistere per subsistentiam materialem, & quia cum subsistentia animæ rationalis extra corpus sit spiritualis, erit etiam spiritualis subsistentia intra illud; quia denique subsistentia emanat à natura vt passio, & proprietates ipsius, à natura autem spirituali non videtur emanatura passio, & proprietates materialis quandoquidem ei sit improporcionata, Nonò, materia præsupponitur subsistens pro priori ad formam substantialem, vt potè materialis causa illius, vel saltem vt pore receptiuum subiectum. Ergo subsistit per subsistentiam, quæ sit prior, quàm subsistentia formæ, vel compositi. Confirmatur, materia præsupponitur pro priori naturæ ad quantitatem, & ad alia accidentia, quibus disponitur ad recipiendam formam substantialem; præsupponitur, inquam, vt causa saltem materialis eorum. Ergo præsupponitur subsistens antecederet ad formam, & ad esse totius substantialis; subsistentia namque est in sententia Aduersariorum conditio necessaria, vt natura recipiat, & efficiat omnes alios effectus distinctos à subsistentia. Et non nisi voluntariè dicetur, esse solùm cõditionem necessariam, vt natura completa recipiat, & efficiat.

SECUNDVM PRONVNCIATVM.

Forma substantialis habet in composito Empyreo propriam subsistentiam.

50 **F**ulcitur primò, quia Verbum diuinum assumptum immediate formam sanguineam; non enim eam assumpsit, sicut accidentia medio subiecto. Propositionem istam tum authoritate, tum ratione insigniter munitam licet videre apud Cardinalem Lugum d. 14. de incarnatione sect. 2. & 3. Sed forma substantialis sanguinea est in homine materialis, vt suppono ex libris Animasticis. Ergo forma substantialis materialis habet ex se subsistentiam. Si neges minorem, instans adhuc argumentum; sanguis in triduo mortis Christi mansit hypostaticè vnitus verbo non minus, quàm corpus, quia non minus, quàm hoc erat pars humanitatis

assumptæ, vt deducitur ex Concilio Tridentino sess. 13. c. 3. vbi ex eo quod sanguis sit Christi pars, adstruit, debere nunc poni in Eucharistia sub speciebus panis per concomitantiam propter coniunctionem naturalem partium inter se, ratione cuius vbi est vna pars, debet esse altera. Tunc sic; sanguis in triduo mortis non afficiebatur nisi forma substantiali materiali. Ergo &c. In forma cadauerica corporis assumpta à Verbo efformatur similis ratio. Nec valerè respondere, ideo dici sanguinem assumptum à Verbo, quia in forma sanguinis fuit à Verbo præuenta vnio ad subsistentiam propriam, & connaturalem materia. Etenim impedire præcisè vnionem ad subsistentiam materiæ, non sufficit vt dicatur sanguis assumptus à Verbo; alioqui materia ipsa diceretur assumpta à Deo ex eo præcisè, quod hic impediret resultantiam propriæ subsistentiæ ex illa. Ergo opus est, vt à Verbo terminetur immediate. Neq; aliter potest à verbo præueniri vnio ad subsistentiam materiæ, nisi ipso vnio immediate sanguini; cum præuentio illa debeat consistere in effectu formali subsistentis, quem præbeat Verbum sanguini, & non tantum materiæ; quippe hæc poterat subsistere per Verbum, quin subsisteret sanguis, & è conuerso. Præterquàm quod vnio sanguinis cum subsistentia materiæ non redderet illum subsistentem, si subsistentia sit modus solius materiæ; si verò sit modus vtriusque, aut res absoluta efficiens materiam, & sanguinis formam, iam subsistentia erit propria vtriusque, neque erit cur porius dicatur, formam subsistere per subsistentiam materiæ, quàm hanc per subsistentiam illius; sicuti si vnio compositi sit simplex, non dicetur potius vnio formæ, quàm materiæ. Inuari potest tota huius numeri ratio ex Tertulliano in lib. de carne Christi cap. 3. vbi indicat, columbam, quæ apparuit in baptismo Christi, fuisse hypostaticè vnitam spiritui sancto: quod etsi non arrideat (& meritò quidem) alijs Patribus apud Barradam tomo 2. in Euangelia lib. 1. c. 13. illorū tamen nemo recurrit ad impossibilitatē, fundatā in columbæ materiali forma inassumptibili per diuinam personam. Ipse Tertull. ibi c. 4. significantius exprimit, potuisse à Verbo diuino suppositari animam corpoream bruti. Et hæc opinio percrebuit in Theologorum lycæis contra Petrum Hurtad. d. 1. de Anima sect. 6. §. 46. disp. 43. de Incarn. sect. 2. paucosq; alios antiquos Theolog.

Fulcitur secundo, quia forma substantialis subsistit in composito, & non ratione materiæ; alioqui non distingueretur à forma accidentali, quæ solùm subsistit ratione subiecti, cui inhaeret. Ergo forma substantialis subsistit ratione sui, ideoque debet respondere illi propria subsistentia. Tertio dependentia formæ materialis substantialis in fieri, & conseruari à materia non opponitur conceptui substantialis naturæ. Ergo neque conceptui substantialis naturæ subsistentis ratione sui; siquidem subsistentia est proprietates naturæ substantialis. Vt enim ait S. Athanasius disputans contra Arium in Concilio Nicæno, *substantia est, vnde est, quod res subsistat.* Quarto, sicut inhaerentia est affectio accidentis, ita subsistentia est affectio substantiæ. Ergo sicut cui libet formæ accidentali conuenit sua inhaerentia, ita cui libet formæ substantiali sua subsistentia. Quintò, forma rationalis separata à materia subsistit, tum quia Verbum diuinum vnitum fuit rationali formæ separata, tum quia forma rationalis in statu separationis habet quicquid composito substantiali satis est, vt subsistat. Ergo forma rationalis subsistit etiam, dum est coniuncta materia

51

materiæ. Nam coniunctio non obstat, vt subsistat: alioqui in humanitate Christi non subsisteret per verbum. Et præterea coniunctio ad corpus stat cum creatione, & cum independentia ab illo vt subiecto sustentante. Neque vnionis ad materiam negatio est effectus formalis primarius subsistentiæ, vt constabit ex sectione sequenti; esse autem secundarium diceretur gratis; maxime quando materia est subiectum purè receptiuum. Iam verò si forma rationalis coniuncta materiæ subsistit, subsistet per propriam subsistentiam; cum subsistere debeat per eandem subsistentiam, qua in statu separationis; alioqui anima Christi non habuisset in statu coniunctionis, & separationis eandem vnionem ad Verbum diuinum. Sextò, rationalis forma potest naturaliter subsistere, & irrationalis diuinitus, quin sint vnitæ cum materia, cuius, aut compositi subsistentiam participant. Ergo dum sunt vnitæ suam etiam propriam habent subsistentiam, non secus, ac tunc gaudent speciali vocatione: quia absque vnione possunt naturaliter, vel diuinitus existere simul in eodem loco, ac materia. Confirmatur, sicut immota materiâ potest forma naturaliter, vel diuinitus separari ab ipsa, & affici speciali sua vocatione ad alium locum, indeque inferitur materiam, & formam in statu coniunctionis vocationi per distinctas vocationes; ita subsistente materia potest naturaliter, vel diuinitus separari forma à materia, & subsistere peculiari alia subsistentia. Ergo æquè inde deducetur, vtramque vnitam subsistere per diuersas subsistentias. Septimò, forma rationalis prius naturâ fuit à Verbo assumpta, quàm vnita corpori; & è conuerso corpus fuit prius natura assumptum à Verbo quàm vnitum animæ. Vltèrius secundum S. Thom. 3. p. q. 6. art. 5. ad 1. prior naturâ in ordine executionis fuit assumptio animæ; & corporis, quàm totius humanitatis. Ergo quia anima, & corpus habent ex se proprias subsistentias, quarum loco sunt assumpta à verbo. Alias probationes huius pronuntiatum petere licet ex præcedenti.

*Itur obuiam argumentis contra 1. & 2.
Pronuntiatum.*

52 **P**rimum argumentum est; subsistere est existere per se, & esse incommunicabile substantialiter alteri. Sed sola natura completa constans ex materia, & forma vnitis existit per se, & est incommunicabilis substantialiter alteri. Ergo ea sola subsistit. Confirmatur, accidenti, quia est in alio, non competit subsistentia. Sed materia, & forma sunt alterius, idest, compositi. Ergo huic, & non illis competit subsistentia propria. Secundum, subsistentia est terminus vltimus naturæ: Si autem materiæ, & formæ seorsim conueniret, non esset terminus vltimus naturæ; siquidem terminus vltimus debet vltimo loco aduenire. Sic verò non adueniret materiæ subsistentia, sed potius forma; & huic, si rationalis sit adueniret illa. Ita arguit Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sect. 3. à num. 37. Sed ad primum respondeo negando Maiorem; alius enim est formalis effectus subsistentiæ, vt adueniente sectione expendam. Respondeo deinde, distinguendo consequens, sola natura completa subsistit vt ens completum, seu vt ens non existens in alio vt in toto, concedo: vt ens incompletum, seu vt ens existens in alio tanquam in parte, nego. Itaque subsistentia animæ rationalis vnitæ corpori est perfectitas entis incompleti, cui

perfectitati non opponitur vnio, & communicatio actualis cum alio ente incompleto; alioqui opponeretur etiam aptitudinalis; vt iuxta ipsum Lugum opponitur perfectitati entis completi vnio, & communicatio cum alio ente completo. Constat autem ex anima rationali subsistente in statu separationis non opponi perfectitati entis incompleti aptitudinem ad vnionem cum altero ente incompleto. Replicabis, existere per se, & existere in alio opponuntur. Ergo & animam subsistere, ac existere in composito. Distinguo antecedens; Existere per se completè, per modumque totius, concedo; Existere per se incompletè, per modumque partis, nego. Ad confirmationem respondeo, accidenti non competere subsistentiam, non quia præcisè est in alio, sed quia est in alio, cum quo non constituit, neque constituere potest vnum per se substantiale. Ex hinc intelligitur, cur accidens præ forma substantiali dicatur inherere subiecto, licet absque hoc nequeat etiam illa existere, & conseruari naturaliter. Ad secundum respondeo, subsistentiam inadæquatam non esse vltimum terminum naturæ incompleta.

Tertium argumentum est; Ex Mysterio Incarnationis non colligitur partibus compositi substantialis respondere proprias subsistentias. Et verbum diuinum non assumpsit materiam, ac animam rationalem seorsim, & secundum se, sed vt vnitas: neque per partiales subsistentias, sed per vnitam, & indiuisibilem. Quartum; si existentia distingueretur ab essentia actuali, existerent materia, & forma substantialis per eandem existentiam. Ergo similiter. Quintum, si materiæ responderet propria subsistentia, hanc illa efficeret, quod est inauditum paradoxon, vt inquit Luisius Turrianus p. 1. selectarum d. 23. dub. 2. Præterea subsistentia propria materiæ non fuisset purè impedita à verbo in humanitate Christi, sed corrupta: quod in subsistentia animæ inconuenienter dici, censet S. Thomas 3. p. q. 6. art. 3. in corpore. Ad tertium pater solutio ex superioribus maxime ex prima probatione pronuntiatum primi, & ex quinta pronuntiatum secundi. Neque vrget exemplum humanitatis Christianæ terminata indiuisibili subsistentia. Nam verbo diuino repugnat diuisio in partes, secus subsistentiæ creatæ. Et saltem diuisio in partes integritates conceditur communiter huic, cum tamen debeat negari increatæ, etsi terminet eandem partes materiæ, quas terminaret illa. Ad quartum dico, ex opposita Maiori probatum à me pronuntiatum primum in n. 49. Do tamen, non repugnare, admissa illa suppositione, modum existentie communem materiæ, & formæ, vnitumque vtrique intrinsecè, & immediatè, dummodò materia, forma, vnio, & existentia producerentur per vnitam actionem creatiuam: aut etsi forma, vnio, ac existentia generarentur, concedatur cum Thomistis, necessarium non esse, præsupponi existentem essentiam actualem, vt causet materialiter. Cæterum hinc tantum fit, non repugnare de potentia absoluta, materiam, & formam subsistere per eandem subsistentiam: quod ego non inficio. Sed nihilominus dico ob rationes præstitas, non sic de facto euenire. Quare non sine necessitate multiplico subsistentias. Ad quintum respondeo, nouitatis immeritò notari emanationem subsistentiæ vt proprietatis à materia. Videatur Rubius lib. 1. Phisic. tr. 1. de materia q. 4. n. 12. Quod si tibi emanatio non placeat, respondebo, subsistentiam partialem materiæ effici à solo Deo. Quod additur, difficultate caret, vt inquit

quit præcitatus Rubius n. 8. quia cum materia sit ordine executionis prius assumpta, quam tota humanitas, præuenta fuit partialis substantia, ne emaneret: intellige præuentam non absolutè, sed vt in humanitate, in qua *persona diuina* :. impediuir, *ne propriam personalitatem*; quæ alias flueret, haberet vt explicat S. Thomas 3. part. q. 4. art. 2. ad 3.

54

Sextum argumentum est, materia, & forma substantialis nequeunt esse supposita partialia, licet sint partes suppositi. Ergo partes substantiæ eis respondententes non sunt partiales substantiæ, cum partialium suppositorum effectum formalem communicare non valeant. Septimum materia (idem de forma) per substantiæ partem non fit incommunicabilis alteri toti substantiali simpliciter distincto; quin potius sit communicabilis formæ, & parti substantiæ; ita vt cum illis componat suppositum, quod est totum substantiale distinctum simpliciter à materia, & parte substantiæ, qua afficitur. Ergo hæc pars non est substantia partialis. Sic Franciscus Alphonsus dist. 8. Physicorum sect. 4. numer. 38. Respondeo ad sextum, denominationem suppositi, & personæ debere prouenire à substantia adæquata. Et huius ratio est, quia suppositum significat ex communi consensu naturam completam; & persona naturam completam rationalem, terminatas quidem substantia. Videatur S. Damascenus c. 44. Dialecticæ, & Diodorus Catiæ Episcopus, cuius verba refert Vvadinus d. 2. de Incarnatione dub. 2. §. 4. n. 20. Si communem consensum non venereris, dicam cum Granado controu. 1. de Incarnatione tract. 6. disp. 3. n. 11. dari in composito duplex suppositum partiale, seu duplicem formam Hypostaticam partialem. Et Richardus Victorinus lib. 4. de Trinitate c. 25. videtur admittere animam rationalem separatam alienam non esse ab appellatione personæ; sic enim fatur; *Proprium est diuina nature personarum pluralitatem habere in vnitae substantiæ; è contra verò proprium est humana nature pluralitatem substantiarum habere in vnitae persona. Nam quod humana persona in simplicitate substantiæ quandoque inuenitur, non de nature ipsius conditione, sed de conditionis ipsius corruptione fore deprehenditur.* Petrus Abaelardus expositione in Symbolum Apostolorum, dum inquit, *Animam humanam, quandiu in corpore est personam dici non posse; quia carni coniuncta vnã hominis personam, atque vnã rationalem substantiam cum ea constituit;* videtur etiam indicare animam humanam, quandiu est separata à corpore, habere rationem, & nomen personæ; quandiu autem est coniuncta illi, rationem, nomenque vnus persona resultare ex vtroque. Hugo victorinus, & Magister sententiarum apud Rufium d. 32. de Trinitate, sect. 2. animam separatam dicere personam. Sed terineri debet contrarius loquendi modus communis. Ad septimum respondeo, materiam per substantiæ partem, qua constituitur in ratione substantis, non verò suppositi simpliciter dicti fieri incommunicabilem alteri supposito simpliciter: quod quidem non est sola forma cum parte substantiæ; sed materia etiam cum sua parte substantiæ, vel completa natura simplex, qualis est Angelica.

55

Octauum argumentum est, solo titulo materiæ debetur composito non esse in alio; quandoquidem forma materialis sustentatur, & spiritalis recipitur in alio. Ergo incomposito subsistit sola materia, & ratione materiæ omnia substan-

tialia quæ in ipsa ponuntur: hanc enim vim habet subsistens, vt subsistere faciat quicquid substantiale ponitur in ipso. Et ideo natura diuina subsistit in humanitate assumpta à verbo. Respondeo, solo titulo materiæ deberi composito non esse in alio vt in supposito. Etenim negatio essendi in alio vt in supposito debetur etiam partibus substantialibus compositi; alioqui non discriminarentur ab accidentibus; cum hoc etiam excludant alienum suppositum ratione subiecti, à quo non magis dependent, quam formæ substantiales, à materia. Ideo verò in humanitate Christi subsistit natura diuina; quia substantia verbi ita reddit humanitatem subsistentem, vt non desinat esse propria naturæ diuina.

56

Nonum argumentum est, materiæ conuenit ratione formæ habere vltimum complementum accidentale, nam ex formæ exigentia oritur, quod hæc potius, quam illa accidentia insint materiæ, & composito. Ergo pariter conuenit materiæ ratione formæ habere vltimum complementum substantiale, qualis est substantia. Decimum id tribuit substantiam alicui concreto, quod exigit, vt ipsum principaliter & per se subsistat, quippe impertinens est alterius partis substantiæ, vbi totum concretum non est subsistens. Sed quod concretum substantiale subsistat, prouenit non ex materiæ, sed ex formæ conditione, & dignitate, album namque, & ignis constant eadem materia, nec ramentum subsistit album, secus ignis; cuius discriminis causa est sola forma substantialis in igne. Ergo concretum substantiale subsistit vi solius formæ substantialis. Sic ingeniosi recentes. Respondeo ad nonum, non omnia accidentia conuenire materiæ ratione formæ, quantitas namque, & vbicatio conueniunt materiæ ratione sui, & præuie ad formam. Fateor aliorum accidentium specialium in hoc composito præ illo exigentiam refundendam esse in formam, quia materia secundum se est indifferens ad hæc, vel illa accidentia. At cum sit determinata ad subsistendum, non est cur ipsi non respondeat propria, & peculiaris substantia. Nec video, vnde probati possit, id, quod confert materiæ, aut composito aliquid complementum accidentale, debere eo ipso conferre complementum substantiale, substantiæ. Ad decimum dico, tam à materia, quam à forma tribui concreto substantiali, quod subsistat, & accidentale concretum vt tale ideo non subsistere, quia etsi materia quæ est vna eius pars subsistat, non sic alia.

57

Vndecimum argumentum est; Substantiales formæ materiales afficiuntur modo substantialis inexistentiæ in materia, ita vt ab ea dependant in fieri, & conseruari. Ergo non afficiuntur modo substantiæ, seu perfectiatis. Confirmatur primò, formæ substantiales materiales terminantur vltimò per inexistentiæ in materia, seu per inhaerentiam in ea. Ergo non terminantur per modum perfectiatis, substantiæue. Confirmatur secundò, subsistere est existere per se, seu sustentari in se; sed formæ substantiales materiales non existunt per se, seu sustentantur in se, sed potius in materia. Confirmatur tertio, substantia est vltimus terminus naturæ substantialis aptæ, & sufficientis ad per se standum propria vi. Sed substantialis natura formæ materialis non sic est apta & sufficiens ad standum. Confirmatur quarto, ab exemplo accidentalium formarum,

formarum, quibus non cōpetit propria subsistentia ob dependentiam à subiecto in fieri, & conserua. 1. Confirmatur denique, quia formæ substantiales materiales nullam habent operationem propriam, independentemq; à materia. Ergo neq; habent esse proprium, ac per se, ac proinde neq; subsistentiam. Nam operationes sequuntur esse rerum, & modus operandi sequitur modum essendi. Respōdeo fore, vt istud argumentū conuinceret rē, si effectus formalis siue primarius siue secundarius subsistentiæ esset reddere substantiam independentem à subiecto sustentationis. Verum cum gratis attribuat ille effectus subsistentiæ, causā cadit argumentū, & eius tres confirmationes. Quarta verò, & vltima, si quid speciale afferunt, nihil tamen, quod difficultatem ingerere possit consideranti, subsistentiam aut esse complementum nisi naturæ substantialis siue independentis, siue dependentis à subiecto sustentationis; consideranti etiam formam substantialem materialem conseruatam diuinitus sine vnione ad materiam posse operari non minus naturaliter esse, quam si existeret vnita materia. Quare si titulo operationū attribuenda est subsistentia naturæ substantiali, negatur ea inconsequenter formæ substantiali materiali, dum esset saltem separata diuinitus à materia, imò & dum est coniuncta; nam & tunc gaudet virtute naturali conditionata ad operationes proprias, independentesq; à materia, sub conditione scilicet, quod ab hac seiungatur miraculosè. Dixi, *si titulo operationum, &c.* absolute namq; subsistentia non competit naturæ substantiali ob titulum operationum in extraneo subiecto: idq; concedere debet aduersarius, vt qui subsistentiam non adimat materiæ, nullatenus extra se operatiuæ. Si autem recurrat ad proprietates, & passiones, quas intra se producit materia, parem virtutem productiuam habet forma substantialis materialis.

58 Vrgēbit aliquis, ideo formis substantialibus materialibus competeret subsistentia, non obstante dependentia à materia, vt à subiecto substante, quia habent independentiam ab alieno supposito. Sed hæc independentia satis non est, vt eis assignetur perfectitas aliqua propria. Potest enim fundari vel in materia, vel in composito, vel in termino quodam existentie competente præfatis formis; qui tamen non sit partialis subsistentia, etsi cum subsistentiæ materiæ componat subsistentiam totalem, & suppositam. Sed contra, quia independentia à supposito alieno, qua gaudet substantiale compositum, debet fundari in materia & forma; cum æquè vtraque sit essentialis pars compositi per se incommunicabilis alteri supposito. Quod si forma esset independens ab alieno supposito ratione solius materiæ, non esset, in quo differret ab accidenti; nam & hoc est etiam independens ratione subiecti, in quo sustentatur. Quod additur, excogitarumque est à Suario d. 32. Metaphysicæ sect. 5. à num. 52. de termino existentie, multis ex capitibus displicet mihi. Nam imprimis si in composito ex materia & forma materiali non datur nisi partialis subsistentia materiæ, non esset illud completè, & adæquatè subsistens secundum se totum, vti non esset substantiale secundum se totum, si constitueretur ex aliquo, quod non esset substantia. Materia etiam vnita formæ materiali foret in statu incompleto. Deinde terminus ille existentie, nisi sit subsistentia, supervacaneus erit siquidem forma sufficienter terminetur, reddaturque existens dependentem à materia per educationem, & vnio-

nem substantialem. Ad quid ergo deseruiet terminus ille? Anne vt tribuat formæ existentiam perfectam per se, & independentiam omnimodam à materia? Quid? Quod si terminus ille non sit subsistentia, forma eo prædita non poterit immediatè assumi à verbo. Si enim natura in capax subsistentiæ propriæ posset assumi immediatè à verbo, posset (dissentiente Suario, tomo 1. in 3. part. d. 14. sect. 4.) assumi & accidens separatum ab omni subiecto; cum in eo statu ex Suario tomo 3. in 3. part. d. 56. lect. 2. fulciatur accidentali termino existentie. Præterea ex Mysterio Incarnationis non haberetur certa notitia subsistentiæ creatæ; sed vt summum termini existentie, si verbum diuinum non debeat supplere in assumpta forma materiali sanguinis v. g. defectum subsistentiæ creatæ. Vltimus forma materialis separata diuinitus à materia ornaretur existentie termino, qui esset incompleta subsistentia, vt admitti Suarez dist. illa 32. Metaphysicæ sect. 5. n. 51. & 52. Ergo vnita materiæ non caret tali subsistentia. Si enim non est contra conceptum subsistentiæ partialis afficere naturam aptam ex se dependere naturaliter à materia, vt à subiecto sustentante, non est; cur sit contra eius conceptum afficere naturam, quæ actu dependeat.

Vrgēbit iterum non nemo, etsi accidentia existant extra aliena subiecta independentem ab eis, non sufficit id, vt asserantur habere perfectitatem aliquam propriam, quando gaudent modo existendi dependentem à subiecto connaturali sustentante. Ergo idem erit de formis materialibus substantialibus. Sed contra, quia dependentia accidentis à connaturali subiecto sustentante excludit independentiam ab illo, & importat independentiam ab alieno; primum quidem formaliter, & secundum consecutiue. At independentia formæ substantialis materialis à supposito alieno non excludit formaliter dependentiam à materia, quia illa independentia non opponitur huic dependentiæ, sed dependentiæ à supposito alieno. Quare illa dependentia erit argumentum perfectitatis positivæ substantialis; etsi coniuncta sit cum dependentia à subiecto sustentante. Adde, independentiam accidentis ab alieno subiecto consistere in actione eductiua ex proprio, aut in vnione ad istud: independentiam verò formæ substantialis materialis ab alieno supposito consistere debere in alia entitate distincta ab educatione illius ex materia, & ab vnione ad hanc. Nam si concedatur, aliquam independentiam ab alieno supposito consistere in actione producente rem, deuenitur in opinionem reiectam lect. 3.

TERTIVM PRONVNTIATVM.

Vnio necēssam materiæ, & formam Empyreæ terminatur subsistentia siue propria, siue totius.

60 **R**atio est, quia vnio coporis, & animæ Christi assumpta est à diuino verbo. Siquidem ab hoc assumpta est humanitas, secundum se totam: humanitas autem non minus constituitur ex vnione coporis, & animæ, quam ex corpore, & anima. At ex eo, quod vnio humana terminata sit à verbo, inferatur manifestè, eam vel ex se habere propriam subsistentiam, vel saltem subsistere subsistentia totius; cum

cum terminatio præstita à verbo agat vices terminationis exhibendæ à subsistentia creata. Rursus ex eo, quòd vnio humana gaudeat vel propria, vel totius subsistentia, infertur idipsum de vnionibus aliorum compositorum purè materialium. Desumi potest & alia ratio ex assumpta à verbo vnione inter materiam, & formam sanguineam, inter corpus etiam, & formam cadauericam in triduo mortis; quæ duæ formæ materiales sunt, & substantiales.

QVARTVM PRONVNTIATVM.

Vnio nectens materiam, & formam Empyream habet propriam subsistentiam.

61 **P**rimum fundamentum est, quia vnio prædicta subsistit, vt manet stabilitum in anteriori pronuntiato, & non subsistentia materiæ, aut formæ; tum quia potest perseverare naturaliter subsistentia materiæ aut formæ sine ea vnione. Ergo si subsistentia sit modus, non potest saltem naturaliter subsistentia materiæ, aut formæ reddere vnionem subsistentem. Si verò sit res, non est, cur materiæ, aut formæ competat ex natura rei specialis subsistentia, & non vnioni. Tum quia subsistentia materiæ, aut formæ est prior vnione. Ergo hanc aduenientem pro posteriori, non reddit subsistentem; præsertim si subsistentia sit modus, atque adeo totum eius esse consistat in actuali exercitio. Tum denique, quia vnio non vbicatur per vbicationem materiæ, aut formæ alioqui existeret in loco extrinsecè, & per accidens, & alioqui destructa vnione, non posset materia, aut forma persistere immota in eodem loco, cui antea præsens erat, vel saltem non posset non accipere nouam vbicationem ad eundem locum, quæ noua vbicatio esset præcedenti dissimilis, quatenus non esset sicut præcedens, vnionis ad locum determinatio vltima, & essentialis. Procedit hoc inconueniens contra eos, qui volunt vbicationem esse entitatè modalem. Preterea si accidentibus absolutis respondent diuersæ vbicationes ab vbicationibus materiæ aut formæ, quia quantitas v.g. potest absolute perseverare in eodem loco, & transferri ad locum aliù, etsi destruat tam materia, quàm forma vt contingit in Eucharistia. Et hinc probat Tellez p. 3. Philosoph. disp. 44. sect. 1. n. 6 alia accidentia ornari suis peculiaribus vbicationibus. Sanè incoëquenter ipse postea in n. 9. vnioni prædictæ, aliisq; sententibus modalibus siue substantialibus siue accidentibus denegat speciales vbicationes. Vt enim quantitas potest absolute esse vbicata sine materia, & forma, sic materia, & forma sine vnione substantiali. Concludo ergo, hanc non subsistere per subsistentiam materiæ, aut formæ, vt non vbicatur per alterutrius vbicationem.

62 **S**ecundum, quia etsi vnio ea sit modus depèdens essentialiter à subiecto, est tamen substantia; est etiam natura partialis, etsi non per modum partis vt tracto in n. 6. exerc. sequentis, & tam essentialiter intrinsecè constituit naturam completam, quàm materia, & forma. Ergo si hæc afficiuntur propriis subsistentiis, afficietur & illa. Gratis namq; dicitur obstat vnioni dependentiam essentialem à subiecto, si dependentia naturalis non obstat formæ substantiali materiali. Gratis etiam dicitur, subsistentiam propriam non afficere nisi naturam, quæ se habeat in composito per modum partis. Et permisso, vnionem nulla ratione esse naturam, sufficit

esse substantiam intrinsecè constitutiuam naturæ completæ, vt propriam sibi vendicat subsistentiam. Tertium, in triduo mortis Christi, anima, & corpus perseverarunt vnita verbo diuino, sicut antea. Ergo sola vnio hypostatica ad vnionem animæ, & corporis, tunc amissam desit, & hac recuperata in resurrectione rediit de nouo sola illa, quæ in vnionibus animæ, & corporis, non assumptorum à verbo diuino, est manifestum indicium subsistentiæ creatæ propriæ, & immediatæ.

Expediuntur difficultates contra tertium, & quartum Pronuntiatum.

63 **P**rima difficultas est, de conceptu substantiæ non est habere propriam subsistentiam, alioqui Angeli Gabrielis creatiua actio, quæ est substantia, haberet propriam subsistentiam, & hæc subsistentia fieret per aliam actionem substantialè de qua idem sequitur, ac proinde processus infinitus subsistentiarum. Ergo licet vnio inter materiam & formam sit substantialis, non rectè infertur affici propriam subsistentiam. Respondeo primò, actionem creatam creatiuam Angeli Gabrielis non esse substantiam, vt tradidi in n. 20. Respondeo secundò, fortè productionem substantiæ esse subsistentiam sui ipsius, vt actio productiua vbicationis est vbicatio sui ipsius iuxta dicèda in n. 57. exerc. 11. Respondeo tertio, non sequi processum infinitum subsistentiarum ex eo, quòd vnio essentialis subsistat per subsistentiam distinctam; sequi autem ex eo quòd productio substantiæ sic subsistat, ideoque productioni negandam subsistentiam, secus vnioni, quæ præter rationem substantiæ imbibit rationem naturæ, vel saltem habet constituere intrinsecè naturam. Et hinc probaui subsistere, & non præcisè ex conceptu substantiæ.

64 **S**ecunda difficultas est; vnio substantiæ est substantia, constituitq; intrinsecè suppositum; & tamen non subsistit. Non quidè per se ipsam, alioqui in supposito Christi Domini daretur aliquid intrinsecum substantiale subsistens finitè, & creatè. Non per subsistentiam, quam vnit; nam cum sit essentialiter alligata supposito resultanti ex subsistentia, non est, cur potius hæc sit subsistentia suppositi, quàm illa sui. Non per superadditam aliam subsistentiam: quia sequeretur processus infinitus subsistentiarum, & quia vnioni ad subsistentiam verbi in Christo nequit tribui subsistentia creata. Si ergo vnio naturæ cum subsistentia non subsistit, neq; subsistit vnio partium naturæ completæ, scilicet materiæ, & formæ. Proposita difficultas nulla est respectu substantiæ creatæ, si hæc sit modus. Cæterum etsi sit res absoluta, atq; adè vnita naturæ per vnionem distinctam instatur in vnione hypostatica humanitatis Dominicæ ad subsistentiam increatam. Respondeo ergo, vnionem siue ad subsistentiam increatam, siue creatam subsistere tantum vt quo, quemadmodum actio sit tantum vt quo, & quemadmodum substantiæ actio productiua subsistit tantum vt quo, etiamsi sit substantia. Et ratio est, quia vnio cum aliquo extremo participat vt quo rationem, sub qua vnit extremum. Ast vnio essentialis, cum non sit vnio substantiæ, sed partium naturæ completæ, debet, vt subsistat, vniri substantiæ per superadditam vnionem; eo autem ipso debet subsistere vt quod. Adde, vnionem ad subsistentiam neque esse naturam, neque intrinsecum constitutiuum naturæ completæ, sed esse aliquid superueniens naturæ,

naturæ, & per quod huic communicatur subsistentia. Quare diuersa est causa ipsius à causa vnionis partium naturæ. Adde etiam, vnionem Hypostaticam humanitatis Dominicæ ad verbum non esse capacem propriæ subsistentiæ. Ergo neque alienæ verbi, ita vt per hanc reddatur subsistens vt quod. Recole num. 29.

65 Tertia difficultas est, materiæ, & formæ vnio est entitas modalis. Ergo nequit esse subiectum entitatis alterius siue modalis, siue absolutæ, quæ sit subsistentia. Vrgetque magis difficultas, si subsistentia sit entitas absoluta, nam modus non videtur posse esse subiectum entitatis absolutæ. Quarta difficultas; nequit vna vnio per aliam vniri vt neque vna actio fieri per aliam. Ergo vnio materiæ, ac formæ non potest vniri subsistentiæ per vnionem siue distinctam, siue indistinctam ab ipsa subsistentia. Quinta difficultas, si vnio animæ, & corporis assumpta esset à verbo diuino, sequitur dimissam fuisse in triduo mortis, contra decantatam Patrum, & Theologorum Paræmiam: *Quod semel Deus assumpsit, nunquam dimisit.* Ex his difficultatibus prior superatur negando, modum non posse esse subiectum alterius entitatis etiam absolutæ. Legatur Tellez part. 2. Philosophiæ d. 23. sect. 4. n. 8. vbi exemplis partialium subsistentiarum vnitarum inter se per vnionem subiectatam in vtraque vel in alterutra subsistentia; & entitatis modalis relatiuæ habentis se vt fundamentum, & subiectum alterius entitatis modalis relatiuæ probat, vnum modum exercere posse munus subiecti respectu alijs modi, si verum sit, subsistentias, & prælationes prædicamentales esse modos. Legatur præterea exercitationis nostræ 11. numer. 57. vbi probabimus, nihil obstare, quominus entitas modalis recipiat, & sustentet entitatem absolutam. Posterior difficultas eleuatur dicendo, vnionem, qua vnio est, non posse vniri per aliam vnionem, secus qua est extremum: quo pacto se gerit vnio materiæ & formæ comparata ad subsistentiam. Sic indiuisibile, quod est vnio duarum partium quantitatis in probabili sententia, habet se vt extremum vnium materiæ per vnionem superadditam. Sic vnio materiæ & formæ substantialis vnitur tãquam extremum per interiectam vnionem alteri vnioni partium materiæ, ac formæ; vt enim partes inter se continuantur, beneficioque vnionis distinctæ ob mutuam ipsarum separabilitatem; ita ob eandem rationem videtur cogitandum de vnione ipsa diuidua. An autem similiter actio possit se habere, vt effectus respectu causæ distinctæ ab ea, cuius est actio? Certum est, non posse naturaliter, vt vnio potest naturaliter esse extremum. Et communiter iudicatur, repugnare etiam de potentia Dei absoluta, vt actio vnus causæ attingatur ab alia causâ tanquam effectus per diuersam actionem. Ad Authores laudatos n. 22. Dices, entitas modalis nequit vt forma vniri per vnionem distinctam alteri vt subiecto. Ergo è conuerso nequit vt subiectum vniri per vnionem distinctam alteri, vt formæ. Si autem vnio materiæ, & formæ afficeretur subsistentia, huic tanquam formæ per vnionem distinctam, vniretur tanquam subiectum, cum tamen aliunde sit entitas modalis. Antecedens est verum saltem ex natura rei; proindeque & consequens erit verum in eodem sensu. Respondeo, entitatem modalem, quæ ex sua natura est vnice, & adæquatè forma vnus subiecti, non posse nisi vt summum diuinitus esse formam alterius subiecti alieni, ideoque ex sua natura non admit-

tere vnionem distinctam ad istud. Hinc verò non sequitur, debere eo ipso respicere naturaliter vnionem sui vt subiecti ad aliam entitatem vt ad formam; nam quod naturaliter est forma vnica, & adæquata vnus subiecti, potest simul esse naturaliter subiectum alterius formæ, vnique per vnionem distinctam, si forma sit entitas absoluta. Quapropter vnio materiæ, & formæ, etsi nequeat naturaliter vt forma per vnionem distinctam vniri accidenti. v. g. vt subiecto, quia materiæ tantum, & formæ est vnice, & adæquatè forma suapte naturâ, poterit nihilominus vt subiectum per vnionem distinctam vniri subsistentiæ, vt formæ absolutæ. Quinta difficultas vincitur, si respondeatur, axioma illud intelligendum de assumptis vt partibus naturæ humanæ, videlicet de anima, & corpore, ita vt nunquam dimiserit totum hoc & simul, sed aliquas eius partes, & successiue in nutritione.

QVINTVM PRONVNTIATVM

Partes integrantes materia, & forma Empyreæ terminantur in toto partialibus subsistentiis.

66 **A**nnuit S. Thomas 1. p. q. 75. art. 2. ad 1. vbi sic fatur: *Hoc aliquid potest accipi dupliciter, vno modo pro quocumque subsistente, alio modo pro subsistente completo in natura speciei. Primo modo excludit inherentiã accidentis, & formã materialis. Secundo modo excludit imperfectionem partis. Unde manus posset dici hoc aliquid primo modo, sed non secundo modo. Sic igitur cum anima humana sit pars speciei humana, potest dici hoc aliquid primo modo quasi subsistens; sed non secundo modo, sic enim compositum ex anima, & corpore dicitur hoc aliquid. En manu rationem subsistentis concedit expressè. Vnde cum ad 2. ait, per se existens quandoque potest dici aliquid, si non sit inherens, vt accidens, vel vt forma materialis est, & nisi sit pars. Sed propriè, & per se subsistens, dicitur, quod neque est prædicto modo inherens, neque est pars. Secundum quem modum oculus, aut manus non posset dici per se subsistens, & per consequens nec per se operans, intelligendus est negare manui subsistentiam completam, vt adnotarunt diligenter Rubius libr. 1. Physicorum tract. 1. de materia quæst. 4. num. 9. Ylambertus 3. part. ad quæst. 2. d. 2. art. 8. Dixerat Angelicus Doctor in eodem sensu q. 29. art. 1. ad 5. *Anima est pars humana speciei. Et ideo licet sit separata, quia tamen retinet naturam vnibilitatis, non potest dici substantia indiuidua, quæ est Hypostasis, vel substantia prima, sicut nec manus, nec quacumque alia partium hominis. Et sic non competit ei definitio personæ, neque nomen.* Supponit in his verbis S. Thomas manum subsistere. Et obiter animaduertatur, quàm sint conformes tanti Doctoris menti conclusiones nostræ superiores, si secundæ partem excipias, in qua inadæquatæ subsistentiæ formæ materialis substantialis probabiliter indulimus. Nec desunt, qui pro ea S. Thomam adducant, & interpretentur; sed ægerrimè quidem in 1. p. q. 75. art. 3. circa corporis finem.*

Firmo à ratione Pronuntiatum. Primò, quia verbum diuinum potuit assumere manum vnitam integro corpori, quin assumeret cæteras corporis partes. Ergo manus existens ex toto integrali, subsistit per subsistentiæ partes participantes se ipsis rationem formalem subsistentiarum. Verùm quia aduersarij

aduersarij negant antecedens, licet non alia de causa, quam præconceptæ ab ipsis opinionis, ideo argumentor secundò, verbum diuinum mansit hypotheticè vnitum partibus sanguinis effusi in passione, quin integrales antiquas vniones amiserit: id enim diceretur sine suffragio Patrum Ecclesiæ, & veterum Theologorū. Ergo partes existentes in tornantur, quantum ex se est, eisdem partialibus subsistentiis, quibus seiunctæ à toto. Tertio, mutarentur vniones subsistentiæ ad partes corporis Christi pro omnibus instatibus, quibus aucti dentes, & capilli assumerentur à verbo, si partes totius integralis careant partialibus subsistentiis. Quarto, de supposito humano, vel equino, dicitur nutrirī, & augeri; qui loquendi modus non minus indicat partiales, suppositalitates, vel subsistentias quàm partes nutritas, & auctas. Quintò, non est, cur partes subsistentiæ non habeant denominationem partialium subsistentiarum, dum afficiunt totum integrale. Et quamuis existere in alio vtcumque esset contra rationem subsistentiæ; nihil obstaret quoad præfens attinet, siquidem vna pars materiæ, aut formæ non existit in alia, neque est in toto per modum existendi, sed per modum solius vnionis necentis vnã partem cum alia, vt ingeniosè considerauit Gaspar Hurtadus d. 4. de Incarnatione difficultate 11. Demum partes separatæ à toto subsistunt. Ergo & coniunctæ; alioqui earum subsistentia, dum sunt separatæ, consisteret in carentia vnionis integralis; & hinc sensim deueniretur ad totius essentialis subsistentiam propriam consistentem in carentia vnionis cum verbo diuino; vel alioqui ob solam diuisionem manus v.g. à brachio pullularet in manu entitas positua, quæ esset subsistentia; & ob solam reuisionem detraheretur; cum tamen ortus, atque interitus entitatis præfata cogitetur absque fundamento. Si reflectas in nos argumentationem, eo quòd brachium & manus, quæ ante separationem erant vnum suppositum, fiant duo post separationem ratione vel carentiæ vnionis, vel productæ nouiter entitatis posituæ, quæ sit suppositalitas. Repulsabimus, quia nomen, & conceptus suppositi non congruit partibus integralibus, nisi vt existentibus in toto integrali. Sed esto congrueret eis, vt seiunctis à toto, adhuc ratio suppositi non consisteret tantùm in partibus cum carentia vnionis verum etiam in entitate positua præhabita suppositalitatē.

SEXTVM PRONVNTIATVM.

Partes integrantes materia, & forma Empyreæ afficiuntur diuersis partibus subsistentiæ.

68 **S**ue qualibet pars dicenda esset subsistentia, siue non. Adstruitur pronuntiatum primò, quia verbum diuinum pro multiplicitate partium corporis Christi habuit multiplices vniones integrales ad corpus: alioqui cum Christus per nutritionem adquirebat nouam partem corporis, & deperderet aliquam antiquam, adquiret integram nouam vnionem ad corpus, & deperderet totam antiquam. Ergo partes corporis terminantur in nobis suapte natura diuersis partibus subsistentiæ creatæ. Secundò, partes integrantes separatæ à toto possent assumi à verbo diuino. Ergo gaudent ex se partibus subsistentiæ, dum sunt coniunctæ; nam in separatione non compararent ex se nouas

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

partes subsistentiæ, neque amitterent antiquam. Tertio, materia (idem de forma materiali) habet partes substantiales integrantes. Ergo ei respondent diuersæ partes subsistentiæ, vt partibus accidentalibus; quantitatis respondent diuersæ partes albedinis. Quòd si subsistentiam partium integralium ponas indiuisibilem integraliter, & extensiuè; cur non affirmabis id ipsum de albedine? Quarto, subsistentia partium materiæ est materialis. Ergo cõposita ex partibus. Etsi enim materiali enti non repugnet indiuisibilitas integralis, tamen de facto in nullo existentium est admittenda, nisi rationum vis cogat. Quintò, vnio partium materiæ occupantium spatium palmare, est integraliter diuisibilis. Ergo, & subsistentia. Sextò, si subsistentia duarum partium materiæ esset simplex, vel existeret in duplici loco adæquato ipsarū, cum non esset ratio, cur ex se existeret in vno potius, quàm in alio; vel determinaretur à Deo ad locum *A* præ *B*. Existencia in duplici loco adæquata superat capacitatem naturam entis corporei. Determinatio proueniens à solo Deo est parum philosophica, si ex rerum naturis designari illa potest. Septimò, si subsistentia duarum partium formæ esset impartibilis, esset & impartibilis subsistentia totius Oceani, & pro cuiuslibet guttæ coniunctione, aut separatione mutaretur subsistentia. Quo concessio, reliquum est, vt dicas mutari etiam ipsam aquæ formam. Octauò, subsistentia est affectio naturæ; qualibet autem pars materiæ vnita formæ est natura, & natura completa. Ergo cuiuslibet parti materiæ sua responderet subsistentia, & similiter cuiuslibet parti formæ vnitæ ad materiam.

SEPTIMVM PRONVNCIATVM.

Vnio continuatiua partium materia, & partium forma Empyreæ efficitur propria subsistentia partiali.

Probatur breuiter, quia partes materiæ, & partes formæ habent partiales subsistentias, vt in 5. Pronuntiato visum est. Ergo & vnio continuatiua substantialis illarum partium. Consequentia hæc non exigit peculiarem probationem, cum ei deleuiant expensæ pro tertio, & quarto pronuntiato.

Enodantur obiectiones contra quintum, & sextum Pronuntiatum.

Obiicitur primo, si partes materiæ aut formæ terminarentur partialibus subsistentiis, vna subsistentia vniretur alteri; id autem repugnat subsistentiæ, cum effectus formalis illius sit perfectas, quæ importat negationem existendi in alio instar partis, seu formæ. Contra primò, quia vnã partem materiæ, aut formæ vniti alteri non impedit, ne vtraque subsistat, cum vnio mutua ipsarum non sit existencia vnus in alia, nec existencia vnus subsistentiæ in alia subsistentia, vt circa finem n. 67. argumentabar ex Gaspare Hurtado. Contra secundò, quia perfectas propriæ subsistentiæ non affert negationem existendi in alio, vtcumque, sed in alio supposito; alioqui anima rationalis vnita corpori, & in eo, vt in subiecto receptionis existens non subsisteret; secus ac sentit Albertin. cuius est proposita obiectio d. 3. de predicamento substantiæ q. 6. Cõtra tertio, quia vnio immediata vnus subsistentiæ partialis cū alia, non facit vt partes materiæ, aut formæ, quas afficiūt, sint in alio

S supposito

69

70

supposito simpliciter. Quapropter non est, cur opponatur conceptui subsistentiæ diuisio in partes, & in partiales subsistentias. Posset adici ex Petro Hurtado d. 2. Phisic. lect. 7. §. 129. satis esse partes subsistentiæ vniti mediâtè, dummodo immediatè vniantur partibus materiæ, aut formæ, quæ immediatè inter se copulantur. Nam licet hic Author loquatur de vnione subsistentiæ materiæ cum subsistentia formæ, extendetur non incongruè eadem doctrina ad vnionem subsistentiarum afficientium duas partes materiæ, aut formæ. Balthafal Tellez, p. 3. Philosophiæ d. 55. lect. 3. n. 8. & 9. reiicit Petrum Hurtadum. Primò, quia partiales subsistentiæ materiæ vniantur inter se, cum in toto non sint separata. Sed non vniantur per se ipsas, cum distinguantur realiter, & vna sine alia possit mutuo existere; neque item vniantur per vnionem materiæ, & formæ; cum diuersa extrema diuersam postulent vnionem, & vna numero vnio respiciat essentialiter, & vnice duo extrema, Ergo vniantur per vnionem distinctam, & specialem. Secundò, quia vnio, quæ de facto datur inter corpus, & animam Christi, vnit hæc duo, quin vniant partiales subsistentias naturales corporis, & animæ; quippe talibus subsistentiis careat Christus. Ergo vnio inter materiam, & formam non est formalis vnio inter subsistentias materiæ, & formæ, alioquin daretur formalis causa, seu formalis vnio sine suo effectu formali. Vtraque impugratio nec leuiter offendit Petrum Hurtadum; non enim aliam vnionem inter subsistentias materiæ, & formæ curat Hurtad. quàm eam, quæ coniungit materiæ ac formæ ipsas subsistentias, & quæ sufficit ne ipsæ sint in toto separata, quemadmodum vnio albedinis ad quantitatem vnitam materiæ, sufficit, ne albedo sit separata à materia. Nihilominus cum Suario d. 34. Metaphysicæ sect. 4. tom. 1. in 3. p. d. 17. lect. 5. Yllamberto 3. p. ad q. 6. d. 1. art. 12. aliisque ab utroque citatis contra Vasquium 3. p. d. 39. c. 2. n. 9. & sequentibus probabilius mihi est, vniti immediatè subsistentias materiæ, & formæ, eo quòd sint partes ordinatae ad constituendum vnum suppositum per se, & vnam subsistentiam totalem, ac completam. Sic duo gradus caloris intensi non solùm immediatè vniantur communi subiecto, sed etiam inter se. Nec ideo putandum est, vnionem immediatam subsistentiarum materiæ, & formæ fore per modum intensionis, cum aliunde non sit per modum extensionis, neque item per modum actus & potentia. Potest namque præcisè esse per modum partium penetratarum, mutuoque perfectibilium. Similiter dico subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ, vniti immediatè non minus, quam ipsas partes materiæ, aut formæ, quia videlicet ordinantur ad complendum vnum subsistens integrale, & vnam subsistentiam integram perficiendam. Hæc immediata vnio inter subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ gerit se per modum extensionis. Et tam hæc, quàm illa inter subsistentias materiæ, & formæ distincta est ab extremis vnitis, vt persuadet mutua separabilitas extremorum secundum se; & tam vna, quàm alia subsistit *vt quòd*; imò subsistere *vt quòd*, & in humanitate Christi assumptas vniones vnionum formaliter, & immediatè à verbo diuino, tueri videtur Yllambertus. Sed cum ipse ibidem sentiat, vnionem materiæ, & formæ non subsistere *vt quòd*, neque in humanitate Christi terminatâ fuisse formaliter, atq; immediatè per Verbum, quia non est substantia etiam incompleta; sed modus quidam substantia-

lis, eodem fundamento debet id ipsum affirmare de illis aliis vnionibus, nêpe de vnionibus inter subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ, de vnionibusque vnionum Verbi cum anima, & corpore, atque ita quidem affirmat in art. 13. Vnde non intelligo cur in præcedenti tam sollicitus sit quoad assignandum discrimen vnionis cum anima, & corpore ab vnionibus proximè memoratis. Quas non subsistere *vt quòd*, probatur non obscure ex n. 64. vt vt sit de vnione formæ cum materia quantum ad præsens attinet. Franciscus Ouiedus controu. Metaphysicæ puncto 4. n. 15. docet, & Franciscus Alfonso d. 8. Phisic. lect. 4. n. 35. indicat, subsistentiam vnionis inter materiam & formam esse vnionem subsistentiarum materiæ ac formæ. Non assentior, tum quia subsistentia ea est entitas absoluta, tum quia quamuis esset modalis, deest fundamentum cogitandi exercere simul munera subsistentiæ, & vnionis subsistentiarum materiæ, ac formæ, tum denique quia non apparet contradictionis implicancia, in eo, quòd materiæ, ac formæ vnio per subsistentiam propriam subsistat, quin subsistant materia, & forma per proprias subsistentias; & tunc subsistentia vnionis non esset vnio harum subsistentiarum, neque eo ipso variaretur. Ob has rationes tenendum etiam est, vnionem subsistentiarum afficientium duas partes materiæ, aut formæ distinctam esse à subsistentia, qua continuatiua vnio earum duarum partium terminatur.

Obiicitur secundò ex Francisco Alfonso supra n. 42. & 43. partes subsistentiæ afficientes manum, non sunt sufficientes, vt communicent illi denominationem suppositi. Ergo non habent rationem partialium subsistentiarum, licet eam habeant partes afficientes materiæ extensionem, in qua permanere possit essentia hominis. Contra primò, quia prima deductionis pars est contra S. Thom. transcriptum n. 66. concedentem, posse manum vnitam reliquo corpori dici subsistentem partialiter. Contra secundò, quia non est de ratione subsistentiæ vt sic tribuere denominationem suppositi, lustretur iterum oculis n. 54. & Suarez d. 34. Metaphysicæ sect. 5. à n. 58. attentè inspiciatur, vt & Bartholom. Amicus tract. & quæst. 5. Phisicorum art. 3. à num. 18.

SECTIO IX.

Quisnam sit formalis effectus subsistentiæ?

Res est implexior, quàm primo aspectu appareat; & in qua facilius sit aliorum cogitationibus obstacula opponere, quàm propriam expromere, & ab impedimentis liberare. *Nomen subsistentiæ neque ab omnibus saltem litteratis agnoscitur*, inquit Richardus de S. Victore lib. & cap. 4. de Trinitate, subsistentiæ autem conceptus multò est abstrusior, cuius discussio occupare debuisset primam, aut secundam sedem in hac Exercitatione, nisi cessisset loco, quoniam tertio quoque Verbo hæreret lector, præmissarum sectionum noticia, documentisque non instructus. Et mihi quidem claritas semper in optatis est. Nam vt testatum reliquit Ilacius Aloysius in altera computi sui parte, *Non solùm tyrannis artis cuiuslibet, sed eorum plerisque, qui in ea perfectiores sunt, incundiora solent esse, quæ sunt clariora, eo quòd facilius capiuntur.*

*Tribus explicandi modis opponuntur
obstacula.*

73

Pluribus Recentioribus in Manuscriptis familiare est dicere, effectum formalem primum substantiæ esse reddere naturam potentem operari, seu complere naturam in ratione primæ radicis; & principij operatiui. Huic dicendi modo fauere videtur Petrus Hurtadus d. 11. Metaphysicæ sect. 2. §. 80. adhæret expressè Franciscus Alonfus d. 8. Physicorum sect. 3. n. 31. Non acquiesco, cum quia, vt visum est in sect. 7. satis dubia est exigentia substantiæ per modum conditionis præuiæ ad operandum; tum quia ratio conditionis præuiæ concessa gratis substantiæ, est communis multis aliis entitatibus, vt & conditionis comitantis ratio, quæ mihi magis placuit. Tum quia non repugnat entitas absoluta substantialis, quæ non sit vllatenus operatiua, vt attinguam in Exercit. 16. neque tamen careret substantia. Quod si hæc debet esse complementum naturæ ad operandum, habetque id ex conceptu suo formali primario, procedunt inconsequenter Aduersariorum nonnulli, dum materiam expertem omnis actiuitatis, non tamen substantiæ volunt: procedunt etiam in consequenter alij, dum substantiam negant animæ rationali separatæ, quo in statu est operatiua naturaliter. Tum quia ex mysterio Incarnationis haud quaquam colligitur talis formalis effectus substantiæ; & quamuis colligeretur vt secundarius, non tamen vt primarius; absolute que videtur concipi prius in substantia, quod perficiat naturam in ordine ad se, quam quod compleat in ordine ad operandum. Tum quia etsi creaturæ inuoluerent contradictionem, adhuc spiritus sanctus gauderet substantiâ, quæ tunc non præstaret naturæ diuinæ, vt posset operari. Tum denique, quia qualitas definitur à P. Suarez d. 42. Metaphysicæ sect. 1. à n. 5. entitas absoluta adiuncta substantiæ ad complementum perfectionis eius, tam in existendo, quam in agendo, Et cum hæc definitio qualitatis sit maximè accepta multis Philosophis, ac Theologis erit ipsis inuisa illa alia substantia, seu potius eademmet deuoluta ad substantiam.

74

Non minus frequenter asseritur, effectum formalem substantiæ esse reddere naturam independentem à subiecto in hæsiōis. Ita censere videtur Suarez d. 34. Metaphysicæ sect. 4. n. 24. & sect. 5. n. 42. Sed contra primò, Humanitas Christi Domini non in hæret verbo tanquam subiecto, quin potius in hoc sensu existit per se. Ergo non amisit hanc rationem per se existendi, cum tamen amiserit propriam substantiam. Nec proderit dicere, amisisse vnâ rationem independenti à subiecto in hæsiōis per propriam substantiam, & per verbum accepisse aliam rationem independenti. Etenim humanitas Christi, abstrahendo à quouis alio distincto, est independentis à subiecto in hæsiōis, siquidem se ipsa compositioni cum alio vt subiecto repugnat. Ergo in humanitate per verbum non fuit impedita vna ratio sic independenti, & comparata alia. Contra secundò, independentia à subiecto in hæsiōis, est effectus negatiuus; sed primarius effectus substantiæ debet esse positiuus. Ergo &c. Probatur Maior, dependentia à subiecto in hæsiōis est effectus positiuus. Ergo terminus contradictorius est negatiuus. Atqui iste terminus est independentia à subiecto in hæsiōis; Quicquid enim habet carentiam dependentiæ à subiecto est ab illo independentis. Ergo independentia à subiecto est

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

carentia, & effectus negatiuus. Si respondeas, independentiam à subiecto esse carentiam dependentiæ fundatam tamen in substantia. Impugnaberis; nam exinde inferam: Ergo independentia à subiecto nõ est effectus formalis primarius, sed secundarius substantiæ, sicut carentia caloris in subiecto est effectus formalis secundarius frigoris. Assigna ergo primum, & positiuum effectum formalem substantiæ. Contra tertio, substantia fundat per se ipsa immediate carentiam dependentiæ à subiecto in hæsiōis. Etenim substantia à parte rei non habet talem dependentiam, vt pote quæ sit de conceptu accidentis. Ergo à parte rei habet per se ipsam immediate carentiam dependentiæ; nullum quippe ens à parte rei abstrahit à forma, & eius carentia. Confirmatur, substantia fundat immediate carentiam accidentis. Ergo & carentiam dependentiæ fundatæ in accidenti, à quo substantia discriminatur antecedenter ad substantiam: Quare super vacante per hanc redderetur independentis à subiecto in hæsiōis. Contra quarto, ex eo præcisè, quod Angelus terminet creationem, est independentis à subiecto in hæsiōis: creatio autem Angeli non est eius substantia, vt sect. 3. probaui. Confirmatur, substantia Angeli supponit ipsum existentem per creationem; Ergo supponit ipsum independentem à subiecto in hæsiōis; nam creatio est productio rei ex nullo præsupposito subiecto in hæsiōis. Contra quinto, substantia Angelicæ repugnat tam immediate dependentiæ à subiecto in hæsiōis, quam esse accidens. Ergo fundat immediate carentiam dependentiæ à subiecto in hæsiōis. Vnde sicut modi, quia non possunt non in hæsiōis subiecto, vel sustentari in eo, non habent distinctam dependentiam, ita substantia Angelica, quia non potest in hæsiōis, non habebit independentiam distinctam. Et quidem substantia Angelica per suammet entitatem est magis, vel æquè independentis à subiecto, quam forma materialis substantialis per substantiam quando à Deo conseruaretur diuinitus extra materiam. Contra sexto substantia, neque reddit substantiam Angelicam independentem à subiecto, quatenus tollit dependendi indifferentiam, quam habent, neque quatenus ipsa est magis independentis quam substantia Angelica. Non primum, cum substantia Angelica sit per se independentis. Non secundò, cum substantia sit in illa vt in subiecto. Quare non erit magis independentis, quam illa. Ex his colligitur primò, coaceruari male à Murcia lib. 1. Phys. d. 6. q. 5. in forma tam rationali, quam irrationali terminum existentia, & substantiam, dum informat materiam; eo quod vtraque forma sit in composito independentis à subiecto in hæsiōis, ac proinde competet vtriq; præter substantiam terminum existentia, seu perfectitatis modus, similis modo perfectitatis, quo afficiuntur accidentia separata à subiecto in hæsiōis. Malè, in quâ, nam forma quæcumque substantialis fundat se ipsa immediate carentiâ dependentiæ à subiecto in hæsiōis, ideoque non eget modo superaddito, vt à materia talem habeat independentiam. Discrimen ab accidentibus in promptu est, cum ea se ipsis non fudent immediate carentiam dependentiæ à subiecto in hæsiōis; quare egent entitate superaddita fundante illam, dum sunt independentia, siue talis entitas sit actio creatiua, per quam producuntur, & conseruantur à subiecto, siue modus, quæ vocant perfectitatis superueniens. Colligitur secundò, non esse effectum formalem substantiæ facere naturam independentem à subiecto sustentationis. Nam contra hunc effectum

S 2

militant

militant omnia ferè argumenta opposita. Dices, cuncta, quæ subsistunt, habent independentiã à subiecto sustentationis. Ergo ex subsistentia prouenit talis independentia. Respondeo primò, falsum esse antecedens vt constat ex sectione præcedenti. Resp. secundò, ea, quæ subsistunt, fundare carentiã dependentiã à subiecto sustentationis, non per subsistentiam, sed per se ipsa, vt Deus, Angelus, materia prima, & anima rationalis, si hæc nequeat diuinitus generari; nã si diuinitus generari queat, proueniat immediatè carètia dependentiã, non ex ipsius entitate, sed ex actione creatiua. Colligitur tertio, neque esse effectũ formalem subsistentiã reddere naturam independentẽ à subiecto à posteriori: contra quem formale effectum dixi non nihil in n. 95. Ex. præced.

75 Nonnulli, vt subterfugerent obiecta argumẽta, addunt, subsistentiam fundare immediatè ex natura sua carentias dependentiã à subiecto, & à supposito. Reiciuntur breuiter, primò, nã in explicatũ relinquunt conceptũ subsistentiã cum opponant in explicacione terminũ, cuius primariũ examinatur conceptus. Secundò, quia creatio quantitatis Eucharistica fundat illas carentias; & tamen quãtitas Eucharistica non afficitur subsistentiã, et si admittatur affici modo accidentali perfectiãtis. Tertio, quia ex subsistentia propria non prouenit carentia dependentiã à supposito proprio; carentia autem dependentiã ab alieno non prouenit ex formali effectũ cõmuni subsistentiã, vt abstrahenti à propria, & ab aliena, sub qua ratione agimus nunc de ea. Tandẽ, quia resultantia duarũ illarũ carentiarũ non potest esse primariũ formalis effectus subsistentiã, quæ cũ sit entitas positiua, debet habere aliquẽ effectũ formale primariũ positiuũ. Et hic qualis sit, non declaratur.

Tribus aliis modis intentantur obiecs.

76 **R**odericus Arriaga d. 4. Metaph. n. 64. & ex parte Petrus Hurtad. d. 1. 1. Metaphys. lect. 6. §. 80. inquirunt, subsistentiam esse vltimũ complementum substantiale naturæ in esse substantiali. Displicent nobis primò, quia explicatum desideramus, quid sit complere vltimò substantialiter naturã in esse substantiali? Et an dentur alia naturæ cõplemeta substantialia, quæ non sint vltima? Secundò, quia subsistentia inadæquata materiæ nõ est terminus substantialis vltimus illius; cum vltimò cõpleatur per formam substantiale. Quod si negetur talis subsistentia inadæquata, tamen Arriaga non negat animæ rationali searata subsistentiã propriã adæquatam nouiter comparatam; adæquatam, inquam quatenus non est apra ad componendã aliam subsistentiã. Tunc sic, anima rationalis, adhuc terminata per talẽ subsistentiã non est vltimò substantialiter cõpleta, vt docet ipse Arriaga. d. 10. de anima lect. 2. Ergo subsistentia non est vltimum cõplementum substantiale. Et ne sit tergiuerfandi locus, efformo iterũ argumentationem in anima rationali Christi subsistente per integram, & cõpletam subsistentiã Verbi in triduo separationis à corpore, cum tamen tunc esset cõplebilis vltimò per vnionẽ substantialem ad corpus. Tertio, vnio essentialis inter materiã, & formam cõplet substantialiter vtramq; Ergo solius subsistentiã munus non est complere substantialiter naturam. Verum tamen quia respõdebitur, vnionem essentialẽ non complere vltimò, cũ post ipsam adueniat subsistentia; ideo vrgentius insisto vnioni subsistentiã ad naturam adæquatam. Nam ea complet naturam pro posteriori ad existẽtiam subsistentiã, quæ per Arriagam distinguitur ab vnione sui ad naturam, & est posterior extremis

vnitis. Fateor, præfatam vnionem complere solũ vt quò. At id satis est, ne subsistentia dicatur absolute vltimum complementum substantiale.

77 Quarta, natura humana est se ipsa sufficienter completa in ordine ad se. Ergo, si completur per subsistentiam, est in ordine ad aliud, nimirum vel ad operandum, vel ad subsistendum, si in ordine ad operandum reciditur in effectum formalem subsistentiã explorum n. 73. si in ordine ad subsistendum, manet inexplicatus formalis effectus subsistentiã. Quintò, subsistentiam complere vltimò naturã in esse substantiã, esset dare illi aliquam rationem substantiã, quam ex se non habeat. Sed subsistentia non sic se gerit. Etenim natura vt distincta à subsistentia est substantia. Inquies, subsistentiam dare naturã rationem, & perfectiõnem substantiã subsistentis. Sed contra, nã hoc est dicere, subsistentiam reddere naturã subsistentem. Et rogo à te, quid desit substantiã secundum se, ob quod nisi adueniat subsistentia; sit incompleta in esse substantiã? Quid etiam recipiat substantia in esse talis à subsistentia, ob quod cõpletur ab hac? Quintò, si subsistentiam complere naturam, sit idem, ac perficere, subsistentiã relatiuã diuinã non cõplebunt naturã diuinã; siquidẽ extensiuẽ hanc non perficiunt, vt indicant plures grauissimi Theologi, & intensiuẽ non perficere, vt potè ex conceptu suo habentẽ infinitã perfectiõnem, certũ omnino sit. Confirmatur nec paternitas, nec filiatio in diuinis cõplent vltimò naturã increatã, cum vltimò cõpleatur per Spiritum sanctum; & tamen paternitas, & filiatio sunt relatiuã subsistentiã. Si respõdeas, naturã increatã compleri inadæquatè per paternitatem, & filiationem, adæquatè verò per ipsas, & spirationem passiuam: Progredior sic. Paternitas, & filiatio sunt perfectæ subsistentiã; & nihilominus neutra ex illis complet adæquatè naturam increatam. Ergo non est de ratione perfectæ subsistentiã complere adæquatè, & vltimò naturam. Rursus, et si verbum diuinum compleat sufficienter humanitatem Christi; tamen quantum est ex se, non respuit complementum, quod pater præstare simul posset humanitati; neque hæc quantum est ex se, quin neque vt completa per verbum; respuit complementum exhibendũ à Patre: tam enim est obediencialiter indifferens ad vtramlibet subsistentiam, quã ad vtramque simul. Ergo subsistentia saltem diuini vixi non sic complet vltimo humanitatem, vt excludat siue ratione sui, siue ratione humanitatis vltimò complementum alterius subsistentiã diuinã.

78 Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione lect. 3. n. 32. contendit effectum formalem propriæ subsistentiã esse reddere naturam terminatam in se sola, & sistentem in se; & non in alio. Suffragatur illi ex parte Quietus controu. 4. Meiap. puncto 3. n. 19. Contra primò, quia ille effectus formalis deducitur à sapientissimo viro ex inde, quòd subsistere aliquem apud latinos, est ita sistere, vt non progrediatur vltimò, ideoque subsistere in se, idem fore, ait, quod in se existere, seu terminari. At, et si aliquando eam habeat significatiõnem, vt in Calepino adaucto legere est, tamen in præsentiarũ cum latina vox *subsistentia* repondeat Græcè *Hypostasis*, accipienda esset diuerso in sensu ex vi saltem Ethimologiã, ex qua *Hypostasis* significat omne id, quod aliis subest, seu sæces in liquoribus, & sedimentum vrinæ in ima marulæ parte subsidens, vt adnotatur à Calepino. Hinc fides, quæ cap. 11. epistolæ ad Hæbreos v. 1. vocatur latine *separandarum substantia rerum* dicitur Græcè *Hypostasis*

Hypostasis, id est, fundamentum, prout aduertit Bartholomæus Amicus tract. & q. 5. Physicorum art. 1. n. 4. Et Petrus Hurtadus d. 11. Metaphysicæ sect. 1. §. 2. non siluit, vbi nos legimus Plam. 68. v. 3. *infixus sum in limo profundi, & non est substantia*; alios vertere, *non est substantia*, id est in profundo calamitatum oceano non inuenio fundum, cui innitens subsistam. Sed de his ad fatiæatem vsque Patres Vazquez tom. 2. in 1. d. 124. Ruiz disp. 3. 1. & 3. 2. de Trinitate, Petrus tom. 2. Theologicorum dogmatum per totum ferè 4. librum videndus etiam est Richardus de S. Victore lib. 4. de Trinitate cap. 12. Philippus Abbas lib. 6. in cantica cap. 43. Contra secundò, quia non exponitur formalis effectus subsistentiæ, vt abstrahit à propria, & aliena. Tertio, quia naturam sistere in se, vel est sistere in se ipsa solùm, vel sistere in proprio supposito terminarique ab eo? Non primum, siquidem natura ulterius tendit ad subsistentiam vt sit in proprio supposito. Non secundum, quia idem est, ac dicere, subsistentiam facere; vt natura habeat subsistentiam. Vnde relinquitur inexplicatus conceptus proprie subsistentiæ. Contra quartò, quia natura Patris æterni non sistit in se per propriam subsistentiam, vt simul etiam non progrediatur ad alios à Patre, nempe ad Filium, & ad spiritum sanctum; qui licet non sint aliud, seu alia; sunt tamen alij à Patre. Ergo subsistentia propria non sic reddit naturam sistentem in se, vt impediatur sistere simul in alio, iuxta sensum declaratum. Addit Lusus n. 36. effectum formalem subsistentiæ propriæ esse completere naturam ad hoc, vt sit sustentata in se, & vt habeat fulcimentum aliquod intrinsecum proprium, quo se sustineat; sicut accidens sustentetur ab alio. Contra, tum quia accidens non subsistit per subsistentiam totius, eo quòd sustentetur à subiecto. Ergo neque forma substantialis materialis subsistit per subsistentiam totius, eo quòd sustentetur à materia causante ipsam materialiter non minus, quàm quantitatem. Tum, quia in ratione subsistendi æquatur forma irrationalis rationali, dum hæc vnitur materiæ, cum tamen illa non subsistenteret absque materiæ ope. Tum quia ægrè percipitur, quo pacto modus subsistentiæ creatæ sustentetur suis quasi At lanticis humeris substantiale compositum. Neque item apparet, cur vt sustentetur in se Angelus non sufficiat actio per quam producitur, & conseruatur à Deo Cogita, Deum conseruare Angelum sine omni subsistentia (vt miraculosè potest jux Lugo in illa d. 12. sect. 2.) an tunc in nihilum abiret ob defectum alicuius fulcri, & sustentaculi.

79

Prælustris Modernus Magister meus in Theologicis, cuius ad 3. p. accuratissimis elucubrationibus desudant iam Lugdunensia prela, censet, effectum formalem subsistentiæ esse, reddere naturam substantialem immediatè incommunicabilem diuinitus substantiæ, quæ non est de naturali complemento illius; seu, vt inquit etiam Cardinalis Lusus d. 16. de Incarnatione sect. 1. num. 24. esse positiuè terminare, & quasi multo, aut vallo munire, & circumdare substantiam completam, ne possit ab alia substantia attingi per physicam vnionem. Vult itaque primò, Neothericus ille, naturam per subsistentiam non reddi incommunicabilem tantùm naturaliter, sed etiam diuinitus, tum quia pro priori ad subsistentiam propriam, natura creata est incommunicabilis naturaliter verbo diuino; tum quia natura creata per subsistentiam propriam est magis incommunicabilis

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

alteri alienæ, quàm alteri propriæ. Cum ergo alteri propriæ sit incommunicabilis naturaliter, reddetur incommunicabilis etiam diuinitus alteri, alienæ. Vult secundò, naturam per subsistentiam non fieri incommunicabilem nisi illi substantiæ, quæ nequeat esse de naturali illius complemento. Hinc infert, materiam per subsistentiam propriam non fieri incommunicabilem formæ substantiali, quia hæc est naturale illius complementum. Infert etiã, partes integrantes materiæ, & formæ materialis substantialis partialibus ornatas subsistentiis non fieri incommunicabiles aliis partibus, quia partes integrantes complent se mutuò naturaliter.

Laudo ingeniosum inuentum; sed ne ei assentiam, hæc me retardant. Primum, ex Mysterio Incarnationis colligitur, impeditam fuisse subsistentiam creatam, vt humanitas vniretur verbo; non verò colligitur, non potuisse diuinitus vniri, re-tenta subsistentia creata, Dices, Concilia, & Patres Ecclesiæ, inferunt, humanitatem Christi propria carere subsistentia, eò quòd à verbo est assumpta; si autem propria subsistentia, & aliena verbi, possent diuinitus componi in humanitate, non esset quadratus Conciliorum, & Patrum discutus, eludereturque ab Hæreticis respondentibus, extitisse miraculosè in Christo personalitatem creatam, & increatam, ne vlla perfectio naturalis deesset humanitati Christi. Et præterea difficulter dignoscitur miraculum in terminatione humanitatis ab vtraque personalitate, diuersos enim præstarent effectus formales, & ideo neutra superflueret, vt non superfluunt gratia substantialis, præsentia circumscriptiua in cælo, & definitiua in Eucharistia. Respondeo primò, concilia, & Patres alijs ex capitibus intulisse humanitatem assumptam à verbo carere subsistentia creata; qui ea noscere cupiat, adeat Augustinum Betnal. d. 24. de Incarnatione sect. & §. 2. Francisc. Alphonsum d. 8. Physicorum sect. 5. à n. 51. Sed quia in quinta Synodo Generali collatione 8. canone 5. videtur haberi proposita illatio ex illo præcisè capite, sic enim ibi: *Si quis non confiteatur Dei verbum carni secundum subsistentiam vnitū esse, & propter hoc vnā eius subsistentiam, seu vnā personam, & sic & sanctum Chalcedonense Concilium vnā subsistentiam Domini nostri confessum esse, talis anathema sit*: ideo melius respondeo secundò, satis esse Conciliorum, & Patrum deductioni, si propria; & aliena subsistentia nequunt stare simul in humanitate sine nouo miraculo. Nam ad id defecto admittendum carerent Hæretici fundamento, si quidem defectus perfectionis naturalis consistentis in subsistentia creata compensatur superabundanter per increatam verbi. Et ob id docent communiter Theologi, humanitatem Christi non appetere elicite subsistentiam creatam; & multi addunt, neque innatè appetere. Quod vero subsistentia creata, & increata diuersos præstarent effectus formales humanitatis, non efficit vtriusque simultatem non esse miraculosam. Duæ formæ substantiales diuersæ in specie non habentes tamen dispositiones contrarias, communicarent materiæ diuersos effectus formales, nec ideo non esset miraculosa iuxta communem sententiam coexistētia vtriusque in eisdem partibus materiæ. Negata repugnantia essentiali inter subsistentiam creatam, & increatam, complures adhuc manent rationes ad affirmandum non coexistētiam sine nouo miraculo. Exhibeo vnicam hanc rationem prout ad præsens attinet; nimirum subsistentiam creatam propriam humanitatis non fore in suo genere terminum

80

S 3

vltimum

ultimum substantialem illius, si quantum est ex se, & ex natura rei posset stare cum subsistentia increata. Quam rationem amplius illustrabo in n. 92. Illatio superior Conciliorum, & Patrum exornari potest eleganter simili alia facta ab ipsis circa definitionem substantiæ panis, & vini in Eucharistica conuersione ob euitanda noua miracula, vt sapientissimè expendit Cardinalis Lugus d. & sect. 7. de Eucharistia. Et quamuis is Author Suariorum insistens in d. 12. de Incarnatione sect. 6. n. 71. assignet aliquod discrimen inter vnam, & alteram illationem quia dependentibus semel accidentibus panis, & vini in Eucharistia à corpore, & sanguine Christi miraculosè iam meritò reputatur superflua dependentia prior naturalis à substantiis panis, & vini, vt quæ nihil speciale præstaret: tamen hoc qualecumque discrimen, ad aptari nequit definitioni earum substantiarum in rerum natura. Idem mysterium Eucharistiæ suppeditat nobis aliud exemplum. *Nā in Ecclesia Dei semper hæc fides fuit statim post consecrationem existere corpus Christi in speciebus panis ex vi verborum, animam autem, & sanguinem sub eisdem vi naturalis connexionis, & concomitantia qua partes Christi, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur.* Quæ factè sunt verba Concilij Tridentini sessione 13. cap. 3. indeque constat, Ecclesiam deduxisse existentiam animæ, & sanguinis ibi, vbi est corpus, ex vi verborum sub speciebus panis, quia vnio exigebat connaturaliter eam existentiam, et si ex miraculo posset fieri, vt sub speciebus panis poneretur corpus, quin simul constituerentur anima, & sanguis vltimo modo. Sed quia Ecclesiæ deerat fundamentum ad alterum istud miraculum sibi persuadendum, idcirco ex connaturali lege vnionis intulit per quam aptè; sicque pariter in nostro casu. Adicio tertium exemplum ex verbis Angeli ad mulieres Matthei cap. 28. v. 5. *Non est hic, surrexit enim.* Quibus verbis abutenti Caluino in vltima monitione ad Vuestphalum, aliisque Hereticis apud Bellarminū lib. 3. de Eucharistia cap. 4. vt probent non posse etiam diuinitus corpus idem existere in pluribus locis, alioqui infirma esset cōsequētia Angeli: respondere solent Catholici, sufficere ad eius bonitatem, si ex natura rei, & de potentia tantum ordinaria nequiret corpus Christi intra, & extra sepulchrum commorari.

81

Secundum, non est cur personalitas verbi reddat diuinitus incommunicabilem humanitatem alteri personalitati diuinæ, quæ est connaturalis ipsi verbo, & cuius effectus formalis non est incompossibilis cum effectu formali verbi, tam respectu naturæ diuinæ quam humanæ; nā nō est, cur huic magis repugnet habere simul plures modos existendi in alio, quam accidenti habere simul plures modos inhærendi diuersis subiectis. Quibus accedit, potentiam obedientialem humanitatis, non ex hauriri per terminationem præstitam à verbo diuino. Si dicas, ideo esse, quia vna subsistentia reddit naturam immediatè incommunicabilem alteri substantiæ sibi non connaturali. Contra, licet subsistentia connaturalis reddat naturam incommunicabilem alteri substantiæ non connaturali, & alienæ, non est, cur subsistentia non connaturalis, & aliena reddat incommunicabilem alij substantiæ non connaturali & alienæ; quæ neque habet oppositionem cum ipsa, neque importat superfluitatem, sed potius pertinet ad connaturale complementum naturæ diuinæ. Si dicas rursus, ideo esse quia, subsistentia Patris non est connaturalis

complementum humanitatis. Contra, neque subsistentia verbi est connaturale complementum humanitatis; neque huic aliud præstaret subsistentia Patris, quàm ex se sufficienter complere: & aliunde non habent inter se oppositionem, neque superfluitatem. Confirmatur, subsistentia propria creata non reddit essentialiter naturam incommunicabilem alteri propriæ. Ergo neque aliena increata alteri increatæ alienæ. Confirmatur iterum, quia si naturam diuinam summè, & infinitè completam, terminato potest connaturaliter triplex subsistentia propria diuina, quid causæ erit ne naturam humanam, quæ ex se incompleta est, nequeat diuinitus terminare simul eadem triplex subsistentia aliena respectu ipsius? Si vltius dicas, ideo esse, quia vna subsistentia diuina gereret in humana natura vices subsistentiæ creatæ, quoad incommunicabilitatem. Cum ergo propria subsistentia creata faceret naturam humanam diuinitus incommunicabilem cuiusque alteri subsistentiæ, exhibebit etiam ipsi naturæ talem incommunicabilitatem vna subsistentia diuina. Contra, quia eandem feram reciprocas, & reddis ad id, quod in antecedenti numero est reiectum S. Anselmi cap. 2. cur Deus homo cap. 9. autoritas, quæ solet afferri contra possibilitatem assumptionis naturæ humanæ à tribus diuinis personis simul, aptam naturam habet interpretationem in Vadingi disp. 13. de Incarnatione, dub. 8. §. 3. n. 129.

Tertium, materia subsistens partialiter, & actuata per formam substantialem *A*, potest diuinitus actuari per formam substantialem *B*, etiam subsistentem. Ergo, & Angelus Gabriel subsistens per propriam subsistentiam poterit diuinitus vniri subsistentiæ Angeli Raphaelis. Probatum consequentia, ideo potest materia, quia forma *B*, potest ex se esse connaturale complementum materiæ; licet non in sensu composito formæ *A*, sed etiam subsistentia Angeli Raphaelis potest esse connaturale complementum Angeli Gabrielis, licet non in sensu composito subsistentiæ propriæ. Etenim penes hunc Modernum subsistentiæ sunt entitates absolutæ, quæ ex se non sunt alligatæ ad vnam potius naturam quam ad aliam. Confirmatur, ideo per se non potest Angelus Gabriel retenta propria subsistentia vniri naturæ Raphaelis, quia hæc non est, neque potest esse connaturale complementum illius. Sed ista ratio non est efficax penes potentiam Dei absolutam, nisi aliud addatur. Ignis namque potest diuinitus vniri frigiditati, quæ nec est, neque potest esse eius connaturale complementum. Confirmatur deinde, quia subsistentia verbi est vnibilis diuinitas cum humanitate, quæ neque est, neque potest esse connaturale complementum naturæ diuinæ. Ergo subsistentia non est diuinitus inuisibilis cum subsistentia quauis non valente naturaliter esse complementum illius naturæ, cuius est propria subsistentia. Ergo nullius subsistentiæ est effectus formalis reddere naturam diuinitus inuisibilem cum substantia, quæ neque sit, neque possit esse connaturale complementum naturæ, quam afficit. Si dicas, subsistentiæ verbi non vniri humanitati vt supposito. Contra nam neque sic vniretur Gabrielis subsistentia naturæ Raphaelis; quippe non vniretur huic vt subsistentiæ formaliter sed huic alias subsistenti, vel orbatæ à Deo propria subsistentia.

82

83 Quartum, Angelus Gabriel se ipso, seu per suam naturam est inunibilis naturaliter alteri substantiæ, quæ non sit, neque possit esse connaturale complementum illius. Ergo gratis additur forma intrinseca, quæ ipsum reddat diuinitus inunibilem: uti corpori habenti vnâ vbicationem circumscriptiuam gratis adderetur aliquid intrinsecum, quo redderetur impotens diuinitus ad aliam vbicationem circumscriptiuam; & uti ipsi Angelo Gabrieli inunibili naturaliter cum albedine, gratis adderetur aliquid intrinsecum, ratione cuius impediretur penes potentiam Dei absolutam ab vnione cum albedine. Confirmatur, vel Angelus Gabriel est seipso essentialiter inunibilis alteri substantiæ non connaturali, vel est tantum naturaliter inunibilis? Si primum, Ergo superuacanea est substantia distincta; non aliter ac oculo corporeo ineleuabili essentialiter ad visionem, Dei frustranea foret additio distinctæ formæ excludentis eam visionem. Si secundum, satis est decretum diuinum non vniendi ipsum; quod decretum haberetur à Deo attendente exigentiæ naturali ipsius Angeli. Sic aquæ, exempli ergo, inunibili ex se naturaliter cum accidenti supernaturali sufficit decretum diuinum non vniendi illam, quin necessarium sit quidpiam aliud intrinsecè adiectum determinans ad carentiam vnionis cum accidenti supernaturali. Neque dicas, educationem quantitatis excludere essentialiter eiusdem creationem, quam naturaliter terminare nequit. Id enim non est ad rem, nam existens quantitas, non aliter, quam vt educta excludere potest siue essentialiter, siue tantum naturaliter simultaneam creationem; neq; eductio in eum præcipuè finem est instituta, vt excludat creationem, sed vt termino communicet existentiam cum dependentia à subiecto. Confirmatur rursus; Angelus est tantum naturaliter ex se inunibilis alteri substantiæ. Ergo non potest exigere vt proprietatem entitatem aliquam, per quam inunibilis diuinitus reddatur; alioqui iam erit ex se essentialiter inunibilis, si non possit non habere aliquam propriam, vel alienam substantiam, vt fert multorum Theologorum opinio. Adde, mirabilem esse positionem entitatis, quæ contra Deum armet creaturam respectu alicuius effectus formalis habitus naturaliter ab ipsa creatura ex se. Anne Deus non posset se cohibere ab vniendo Angelum Gabrielem Angelo Raphaëli, etiamsi non esset in Gabriele illud quasi repagulum, & vallum, quo retardaretur, & impediretur Deus?

84 Quintum, natura non fit per substantiam incommunicabilis diuinitus accidentibus, quæ non sint ipsius connaturale complementum; alioqui aqua subsistens non posset recipere octo gradus caloris simul cum frigiditate, aut seorsim ab hac, alioqui etiam anima subsistens nequiret accipere donum aliquod supernaturale gratiæ, vel gloriæ. Ergo neq; per substantiam fit incommunicabilis diuinitus natura alij substantiæ, quæ non sit connaturalis respectu naturæ. Sextum, partes octo subsistentis aquæ vniri possunt cum aliis octo subsistentibus; quia ex partibus integrantibus affectis suis subsistentiis non resultat vnum per se essentialiter, sed integrale. Ergo & Angelus subsistens vniri poterit saltem diuinitus cum alio subsistente; non enim resultabit vnum per se essentialiter, sed quasi integrale, & continuatiuum. Lege Hispalensem in 2. d. 3. q. 1. art. 3. notabili 9.

85 Septimum, etiam si forma substantialis non posset in materia componi diuinitus cum alia forma,

ineptè definiretur, forma substantialis est illa, quæ vnita materiæ impedit, ne eidem materiæ vnatur altera forma substantialis. Ergo similiter, &c. Vnde admissa ex abundantia; repugnantia essentiali duplicis substantiæ, quarum vna sit propria, & altera aliena aut quarum vtraque sit aliena; & admissa etiam repugnantia substantiæ vnionis inter substantiam subsistentem, & aliam substantiam non connaturalem, incommunicabilitas ista non esset nisi vt summum effectus secundarius substantiæ; vt iuxta admittentes repugnantiam duplici formæ substantialis in materia, talis incompossibilitas non est nisi effectus secundarius formæ substantialis. Ad hæc: mirum quid est, ponere in duobus subiectis duas formas, non alia de causa, quam vt vna impediatur vnionem sui subiecti cum alia. Et fieret ex hinc, naturas non habituras indigentiam substantiarum, si Deus omnes has destrueret, cum solum egerent illis, ne communicarentur ipsæ substantiæ. Octauum, natura diuina, vt virtualiter condistincta à reatiuis, subsistentiis, nequit vllâ potentiâ substantialiter, & immediatè vnire sibi naturam aliquam creatam. Ergo omnimoda incommunicabilitas vnus naturæ cum alia non connaturali sibi potest aliunde formaliter prouenire, quam ex substantia. Si respondeas, eam incommunicabilitatem in natura diuina illo modo consideratam prouenire ex substantia absoluta. Contra quia in Deo non datur ista substantia; vel si datur, poterit vi ipsius substantia- liter, atq; immediatè vniri cum natura creata non connaturali sibi, ita quidem vt substantiæ reatiuæ vnirentur tantum mediatè. Quare substantia aliqua, nempe absoluta, & communis in Deo conduceret potius, vt natura increata immediatè esset comunicabilis creatæ naturæ extraneæ; sicut conducunt substantiæ reatiuæ vt sit mediatè comunicabilis. Quod si per reatiuas substantias natura diuina non est incómmunicabilis alteri naturæ creatæ, quæ non sit naturale eius complementum, cur per absolutam incómmunicabilis, foret? Anne quia alioqui natura creata assumpta immediatè ab increata subsisteret eo ipso per tres substantias reatiuas diuinas, vt Patres Ecclesiæ inferebāt, si de facto vnio immediatè non in sola substantia reatiua filij, sed in natura increata contigisset humanitati? Verumtamen illatione patrum concessa, implicantiã contradictionis non inuoluit, quod humanitas in alio prouidentia diuinæ ordine subsisteret eo pacto, etsi nunc non ita subsistat, quoniam non est immediatè assumpta nisi à sola personalitate verbi.

86 Ex dictis hæctenus laboriosum non erit refutare eos qui naturæ incommunicabilitatem vniversim agnoscunt, vt effectum formalem substantiæ. Et hæc quidem non facit naturam incommunicabilem proprio supposito, quando est propria, neq; alieno, quando est aliena. Rursus alieno supposito ipsa natura per se ipsam est naturaliter incommunicabilis, neque à propria substantia mutuatur essentialiter incommunicabilitatem. Peæterea, materia per suam substantiam non fit incommunicabilis naturaliter vni formæ substantiali, & diuinitus duplici, neque vna pars aquæ subsistens alteri parti, neque corpori animus rationalis separatus subsistens, neq; natura diuina per substantiam paternitatis redditur incommunicabilis substantiis filiationis, & spirationis passiuæ. Denique incommunicabilitas vel est pura negatio, vel est negatio fundata in aliquo positio superaddito naturæ?

naturæ? Si primum, substantia non erit entitas positiva, & realis, cuius contrarium modò supponitur, probatumque est in sect. 1. Si secundum, restat declarare effectum formalem positivum, & primum eius entitatis. Dicere verò, talem esse ut non nisi per negationem exprimi queat, est prorsus succumbere difficultati, & promittere effectus formalis positivi explicationem impossibilem. Sufficiat delibasse hæc impugnationum capita; & postremum premit ex æquo modernum, de quo antea.

*Menum Iudicium de formali effectu
substantiæ.*

87

Persuadeo mihi, effectum formalem primum positivum substantiæ consistere in eo, quòd substantiam, quâ substantia est, terminet intrinsecè. Substantiam, inquam, quâ substantia est, nam etsi forma substantialis terminet intrinsecè materiam, & unio substantialis utramque, tamen forma non terminat materiam, quâ hæc præcisè est substantia, seu præcisè titulo substantiæ: sed quâ est talis substantia per modum primi subiecti: unio etiam substantialis etsi terminet intrinsecè materiam; & formam, non tamen, quâ præcisè sunt substantiæ, sed quæ sunt tales substantiæ per modum primi subiecti, & per modum entitatis incòplera aptæ adiacere primo subiecto, cum quo constituat unum per se. Hinc tamen materiam eandem terminet intrinsecè, tam substantia, quàm forma, oritur id ex diversis titulis; nempe terminatio à substantia ex titulo substantiæ, terminatio à forma ex titulo materiæ primæ, uti etsi actus supernaturalis exigat tam principium vitale, quam supernaturale, exigentia principij vitalis fundatur in vitalitate reperta in ipsomet actu; exigentia verò principij supernaturalis fundatur in titulo supernaturalitatis, quâ gaudet.

88

Quòd si ulterius à me petas, quid sit, substantiam terminare intrinsecè substantiam, quâ substantia est? Aio, nihil aliud esse, quam sic afficere substantiam, ut illam, quâ substantia est, reddat non indigentem alio. Ut enim substantialis forma eatenus intrinsecè terminat materiam, quatenus ipsam sic afficit, ut in ratione primi subiecti reddat non indigentem alio: ita similiter eatenus substantia terminabit intrinsecè ipsam materiam, quatenus eam in ratione substantiæ reddet non indigentem alio. Considera materiam separatam diuinitus à forma, & substantentem, tunc quidem indiget forma non ex præciso titulo substantiæ, sed ex titulo substantiæ per modum primi subiecti: si autem adueniat unio ad formam, iam terminatur ab hac, non ex titulo præciso substantiæ; alioqui omnes substantiæ exigent similem terminationem, sed ex titulo talis substantiæ; terminatur scilicet, quatenus in ratione primi subiecti redditur non indigens alio.

89

Sed oppones primò, accidens, quâ accidens est, non terminatum intrinsecè per aliud specialiter. Ergo neque substantia. Respondeo terminationem substantiæ innotuisse nobis ex Trinitatis, & Incarnationis Mysteriis, non autè terminationem accidentis: imò ut extremè differat à substantia, debere expers esse terminationis, qua suapte natura fiat non indigens alio. Oppones secundò, substantiam creatam, quâ talis est, indiget multis qualitatibus, & accidentibus. In primis respondeo, sufficere

mihi, si qua substantia est, abstrahens à creatura, & increata, non indigeat alio quam substantia. Deinde dico, indigentiam qualitatum, aut accidentium communem esse substantiæ creatæ cum ipsis qualitatibus, aut accidentibus, non verò indigentiam substantiæ. Adde, substantiam indigere substantia, non tanquam aliquo accidentali, sed substantiali. Oppones tertio, substantiam, quâ substantia est, terminari intrinsecè etiam per ubicationem; cum omnis substantia postulet præsentiam ad spatium, non minus, quam substantiam. Respondeo, terminationem ab ubicatione conuenire non soli substantiæ, sed etiam accidenti, proindeque ubicationis exigentiam in substantia non fundari, seu oriri ex præciso, & unico titulo substantiæ, uti oritur exigentia substantiæ. Obiicies quartò, ipsam substantiam esse substantiam, neque tamen qua substantia est, terminari intrinsecè per aliam substantiam. Aio, substantiam habere se ipsa effectum, quem communicat formaliter, habere, inquam, ut quo, non ut quòd. Quare cum id sit, quo terminatur intrinsecè substantia, ut substantia est, non debet ipsi respondere aliud, per quod terminetur intrinsecè ut substantia est, quemadmodum neque respondet actioni alia actio, unio alia unio, ubicationi alia ubicatio. Obiicies quintò, committi circulum in definitione substantiæ, & substantiæ; nam substantia definitur, quæ intrinsecè est constitutiva suppositi, siue essentialiter, siue integraliter; & substantia definitur, quæ terminat intrinsecè substantiam, qua substantia est. Dico, substantiam alio modo, quàm qui propositus est definiti à me in Metaphysica. Modo sat est scire substantiam esse terminum intrinsecum eius entitatis, quam substantiam fatearis; & sub ea præcisè ratione, qua substantia est.

90

Explicatum effectum formalem substantiæ non aliunde probare possum, quam ex Mysteriis Trinitatis, & Incarnationis; in quorum primo natura diuina, quâ est substantia terminatur intrinsecè per substantiam. Cur autem hæc debeat esse triplex, & relatiua, non est præsentis loci indagare. Suppono, naturam diuinam non habere substantiam absolutam, & communem; nam cum substantia sit terminus naturæ substantialis, quam afficit, sequeretur naturam diuinam effectam, seu gaudentem substantia absoluta, & communi, sibi identificata virtualiter, fore incapacem substantiæ relatiuæ: quippe terminus, ut terminus formaliter est incapax terminandi ulterius ab alio. In secundo, id est, in Mysterio Incarnationis, natura humana, quâ est substantia, terminatur intrinsecè per substantiam verbi diuini. Vnde nihil accidentale, naturæ humanæ terminatum fuit ab hoc. Eatenus autem natura diuina terminatur intrinsecè, quâ est substantia, per substantiam relatiuam propriam (quæ triplex est,) & eatenus natura humana, quâ est substantia, terminatur intrinsecè per substantiam alienam verbi; quatenus utraque redditur sub illa ratione substantiæ non indigens alio, quo afficiatur. Eundem effectum formalem substantiæ confirmare possum ab autoritate. Nam S. Cyrillus Alexandrinus, & Anastasius Patriarcha Theopolitanus in explicatione compendiarie fidei aiunt, rem substantentem esse rem, *qua per se est, neque altero indiget ad hoc, ut ipsa subsistat* Epiphanius Diaconus in septima Synodo Generali actione 6. tom. 3. tradit naturam

per

per se existentem esse illam, *qua non indiget altera, ut subsistat.* Sanctus Ilidorus Hispanensis libr. 2. de differentiis num. 4. *Esse id, quod non ab alio, sed semper ex se est; id est, quod propria in se virtute subsistit:* Phabadius Agennensis lib. Contra Arianos totidem verbis multò antea fuerat usus. Quamvis verò sermonem habeant de natura, substantiæque diuina, præmonstrant tamen viam explicandi formalem effectum substantiæ ut communis ad substantiam creatam, & increatam eo modò, quo à nobis. Vtteriùs Boethius libr. 2. de duabus Christi naturis loquitur de Deo sic: *Est Hypostasis id est, substantia, subsistit enim nullo indigens.* Dices, Rusticum Cardinalem in disputatione contra Acephalos, cum de Deo statuisset, esse per se subsistentem, *quia nullius alterius ad hoc, ut sit, indiget,* addere, non posse asseri de creaturis, quòd sint per se subsistentes à creatore enim esse sumpserunt, & in ipso viuimus, mouemur, & sumus. Ergo præcitati Patres, dum pati formiter ac Rusticus, explicant, quid sit substantia in Deo, neutiquam inlinuant conceptum substantiæ communem Deo, & creaturis, sed potiùs videntur denegare creaturis substantiam. Respondeo, si nomine rei substantiæ significetur ea, quæ nullo intrinseco, & extrinseco indiget, de negata rectè à Rustico substantiam creaturis etiam substantialibus, siquidem omnino indigeant Deo ad sui existentiam, & conseruationem; è contra verò concessam rectè Deo existenti, permanentique à se; præfata tamen significatio extraordinaria est, quoad partem, qua dicitur, rem subsistentem debere nullo extrinseco indigere Sanctus Damascenus in Dialecticæ cap. 4. definiens substantiam in communi, & comprehendens tam increatam, quàm creatam, inquit, *substantia est res per se consistens, nec, ut existat, re vlla alia opus habens:* & in capit. 39. *substantia est res per se existens, nec ab alio vllò ad hoc ut sit, opus habens; Rursum, substantia est quicquid per se subsistit, neque in alio suum esse habet; hoc est, quod non propter aliud est, neque in altero existentiam suam habet, neque, ut consistat, altero opus habet verùm in se ipso est, atque in ipso quoque, accidens suum esse habet.* Conducunt hæc omnia Sancti Damasceni verba, tum ad ostendendum, extraordinariam esse significationem usurpatam à Rustico, tum ad comprobandum substantiæ formalem effectum quem assignauimus.

91

Ex Mysteriis Trinitatis, & Incarnationis deducitur, substantias creatas de facto existentes terminari intrinsecè, quæ substantiæ sunt, per substantias distinctas, ut postmodum latiùs tractabo, licet non repugnent aliæ, quæ ut dixi sectione secunda, terminentur per substantias indistinctas, & quæ propterea habeant per se ipsas, ut quæ substantiæ sunt, non indigeant alio, quo afficiantur. Substantiæ de facto existentes, nequeunt ex natura rei habere duplicem substantiam propriam ut neque ignis geminatos octo gradus ca-

loris, neque materia duplicem quantitatem, neque quælibet alia entitas reiteratam proprietatem. Et quidem cum substantiæ per substantiam propriam vnâ terminentur intrinsecè, superfluet alia quæ hunc ipsum effectum formalem præster. Et hinc obiter apparet ratio, ob quam respectu naturæ diuinæ nulla ex tribus subsistentiis relatiuis propriis sit impossibilis naturaliter cum alia; quælibet enim sic terminat naturam diuinam, vel ei præster diuersum effectum quasi formalem ab illo, quem præbet alia; quia licet conueniant in ratione terminandi, nihilominus vnâ quæque terminat diuerso, & speciali modo. Vnde natura diuina terminatur inadæquatè ab vnaquaque, & adæquatè à tribus; Si autem natura humana verbi gratia, afficeretur triplici substantia propria, quælibet exhiberet ipsi eundem omnino effectum formalem, ac alia. Ceterum id non vetat, ne diuinitus natura humana possit affici triplici substantia propria, si quidem superfluitas vnus effectus, formalis in præsentia alterius, non est impedimentum respectu diuinæ omnipotentia, neque respectu creaturæ, ut subiectæ obedientialiter Deo.

Similiter dicendum est, naturam humanam verbi gratia, non posse ex natura rei, in consortio substantiæ propriæ admittere substantiam alienam verbi; neque in consortio huius admittere alienam alteram Patris æterni, aut Spiritus sancti; posse tamen diuinitus. Prioris ratio est, quia cum per substantiam propriam terminetur intrinsecè, quæ substantia est, seu sub hac ratione reddatur non indigens alio, quo afficiatur, sequitur substantiam alienam verbi; superuacaneam esse, ut communicet hunc effectum formalem humanæ naturæ. Quæ ratio etiam valet ad probandum, humanam naturam affectam aliena verbi substantia non posse naturaliter admittere alteram Patris æterni, aut Spiritus sancti. Et aduertendum est, naturam humanam affectam substantia verbi, etsi titulo substantiæ ut cumque sit reddita non indigens alio, adhuc tamen titulo substantiæ conaturaliter existentis habere indigentiam radicalem substantiæ propriæ emanaturæ ab ipsa, nisi aduenisset substantia verbi. Ratio posterioris est, quo ad simultaneam terminationem per substantias verbi, & Patris æterni, aut Spiritus sancti; quia non magis repugnant duæ substantiæ alienæ, inter se quidem compossibiles in natura diuina, afficientes eandem naturam humanam, quàm duæ formæ substantiales respectu eiusdem materiæ, duæ vbiationes, siue definitiæ siue circumscriptiæ respectu eiusdem corporis, duæ actiones totales respectu eiusdem effectus. Ut enim hic sic producitur per vnâ actionem totalem, ut reddatur non indigens alia, per quam producatur, & nihilominus id ipsum habere simul potest diuinitus ratione alterius actionis totalis; ita pariter natura humana reddetur per substantiam verbi alio non indigens, quæ substantia est, poterit diuinitus simul participare

92

participare similem effectum formalem à subsistentia Partis æterni, aut Spiritus sancti. Iam quoad simultaneam terminationem per propriam creatam subsistentiam, & per alienam increatam Verbi, ratio est; quia complementum intrinsecum connaturale, & sufficiens esse per propriam subsistentiam, non est, cur debeat impedire absolutam Dei potentiam, ne possit communicare simul aliud intrinsecum complementum, quod sufficiens etiam ex se sit, sed omnino indebitum humanæ naturæ tum absolute, tum in consortio illius alterius complementi. Exemplis indicatis proximè, & præcipuè illo geminæ vocationis eidem corpori diuinitus communicabilis, quarum vna sit circumscriptiua, altera definitiua potest id ad amissum declarari. Videantur Bachon. in 3. sentent. dist. 5. quæst. 1. art. 2. Petrus Hurtadus disp. 1. 1. Metaphysicæ sect. 7. Arriaga d. 4. sect. 13. subsect. 3. Quiedus controuers. 6. punct. 5. Bernal, & Alfonsus iam citati in n. 80. qui omnes nobis consentiunt, naturam humanam existentem in propria persona potuisse diuinitus assumi à Verbo. Quod si ea miraculosè in duobus locis constitueretur, consentirent in hoc casu Suarez tomo 1. in 3. part. d. 13. sect. 1. Ylambertus ad 3. p. q. 4. d. 1. art. 3. Vaudingus d. 13. de Incarn. dub. 8. §. 1. Martinonus tomo 4. d. 7. sect. 2. sed quidem si propria, & aliena subsistentia non sunt essentialiter impossibiles in eadem natura respectu diuersorum locorum, neque respectu vnus incompatibiles erunt. Non quia vniuersum quæ compossibilia sunt in eodem subiecto posito in diuersis locis, debeant etiam esse, quando subiectum in vno tantum loco existit, vt ait Cardinalis de Lugo d. 12. de Incarnatione sect. 6. num. 79. & cum ipso Quiedus supra num. 7. id enim deficit in vocationibus circumscriptiua, & definitiua, quas diuinitus potest habere corpus simul in diuersis locis non tamen in vno; sed quia nulla specialis repugnantia apparet in coexistentia subsistentiarum, propriæ, & alienæ respectu vnus loci, & quia subsistentiæ sunt entia independentia à loco determinato.

93

Si incomposito substantiali non detur nisi vnica, & simplex subsistentia, ab hac terminabitur intrinsecè substantia, quæ est substantia completa. Quia tamen rationalis anima, quæ est substantia incompleta, gaudet, secundum ferè omnes sub-

sistentiâ, dum est separata à corpore, ideo pro conceptu formali subsistentiæ satis fuit dicere esse terminationem intrinsecam substantiæ, quæ substantia est, abstrahendo ab eo, quod substantia sit completa, vel incompleta, licet conuenienter ad statuta à nobis in sect. anteriori substantiis etiam incompletis constituentibus totum substantiale suæ respondeant subsistentiæ partiales, ex quibus conflatur vna adæquata totius compositi substantialis.

Substantia creata, etsi, qua substantia est, terminetur intrinsecè per subsistentiam distinctam, habeatque connaturaliter hanc terminationem, & magis connaturaliter existat terminata per subsistentiam alienam, quam si per nullam terminetur, tamen contradictionis implicantia non relucet si existat, & conseruetur absque omni subsistentia tam propria, quàm aliena. Mihi quidem non magis difficile id apparet, quàm existentia, & conseruatio materiæ sine omni forma substantiali. Non enim minus forma substantialis terminat intrinsecè materiam, quæ est primum subiectum, quam subsistentia terminat intrinsecè eandem materiam, quæ est præcisè substantia. Si ergo potest diuinitus existere, & conseruari materia absque omni forma substantiali, vt latè probaui in Physicis, poterit etiam existere, & conseruari diuinitus absque omni subsistentia.

94

Ex assignato effecto formali primario, & positiuo subsistentiæ nascitur in communicabilitas, quam cuncti Theologi agnoscunt in supposito. Cum enim hoc sit completum in ratione talis naturæ, & præterea sit terminatum intrinsecè in ratione substantiæ, affert eo ipso negationem communicationis ad suppositum aliud. Et cum suppositum inuoluat subsistentiam, afferet proinde essentialiter vt tale negationem communicationis siquidem terminus vt terminus formaliter est incapax vltioris terminationis, & communicationis cum alio termino formaliter vt tali. Videtis Suarium lib. & cap. 1. de Trinitate n. 11. necnon Balthasarem Tellez, qui p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 2. eruditè agit de secundariis effectibus formalibus subsistentiæ; Præterea Hieronymum Florauanzium, qui lib. 2. de Trinitate titulo de personis in vniuersum, & in notatione 20. ad Theoriam breuiter æquè, ac doctè explicat eisdem effectus.

95

EXERCITATIO NONA.

De Empyreï natura prout hæc est principium motus & quietis.

IGI hucusque de Empyreï natura, quatenus hæc sumitur pro partibus substantialibus constitutiuis compositi corporei: qua in significatione materia, & forma tantum sunt Empyreï natura, cum illæ solæ sint partes eius. Alia in acceptione ampliori, nimirum quatenus significat essentiam, entitatemque, seu conceptum formalem intrinsecum cuiusque rei, vnio, & subsistentia sunt ex parte naturæ compositi, & suppositi Empyreï. Superest modò agere de eius natura, prout habet ordinem ad operationes, easque intrinsecas, vt loquitur S. Thomas, vel quisquis est ille Author opusculi 30. de ente, & essentia cap. 1. & prout de ea tractat Aristoteles lib. 2. Physicorum cap. 1. & lib. 5.

& lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. Alias naturæ acceptiones congerunt eruditè Con-
nimbricenses lib. 2. Physicorum, cap. q. & art. 1. Tellez, & Bartholomæus Amicus;
ille parte 2. Philosophiæ d. 24. sect. & num. 1. hic tract. 8. Physicorum quæst. 5.
Ripalda d. & sect. 1. de ente supernaturali.

SECTIO PRIMA.

*An compositum Empyreum sit naturale
ens, & natura?*

I PRætermisissis variis acceptionibus entis natura-
lis discendis ex Pereyra lib. 7. Philosoph. natu-
ralis cap. 2. Amico supra q. 7. dub. 3. prælaudatis-
que aliis Authoribus, illud dicitur ens naturale,
quod constat natura. Hæc autem quid sit, attentè
examinare oportet, neque enim querere, neque dubi-
tare licet absque anticipata notione, seu definitione
rei de qua agitur, vt ex Epicuri sententia admonet
Sextus Empyricus lib. 1. aduersus Mathematicos cap. 7.

DIGRESSIO.

*Explicatur natura definitio tradita ab
Aristotele.*

Nimirum est principium, & causa motus, & quie-
tis eius, in quo est primò & per se, & non secun-
dum accidens. Ita Aristoteles lib. 2. Physicorum
cap. 1. textu 3. Per *τὸ principium* conuenit natura
cum priuatione; per *τὸ Causa* differt ab illa. Causan-
tur plures Philosophum, quòd sine necessitate ad-
diderit in definitione *principium*. Immerito tamen;
quia congruenter voluit ille apponere vocem, in
qua natura conueniret genericè cum priuatione, ac
termino positiuò à quo licet verò per particulam
causa conueniat genericè cum illis, quæ natura non
sunt, non tamen cum priuatione, neque cum ter-
mino positiuè à quo.

2 Ly motus denotat *Actum entis in potentia, prout
in potentia*. Quæ motus definitio concinnata est
ex illis verbis Aristotelis lib. 3. Physicorum cap. 2.
tex. 15. *Motus est actus eius, quod in potestate est, qua-
tenus tale est*. Nomine *actus* intelligitur via & ten-
dentia ad terminum, vel intelligitur còmune quid
viæ, & termino. Nomine *entis in potentia* intelli-
gitur potentia actiua mouens, & passiua mota. Addi-
tur, *prout in potentia*, vt denotetur, motum esse
actum imperfectum potentia; sicque actuare ip-
sam, vt per se ordinetur ad perfectum actum, seu
ad terminum, à quo actuetur magis potentia, quin
terminus ex se inferat vteriolem actuationem, li-
cet indifferens ad eam sit, vt primus gradus caloris
ad secundum vel si mauis, vt denotetur, potentiam
passiuam motus debere præextitisse cum priuatio-
ne formæ, ad quam est motus. In hoc differt mo-
tus ab actione; hæc enim non connotat priuatio-
nem formæ, quam producit, secus ille. Et cum mo-
tus sit actus potentia actiua, & passiua, indistin-
ctionem realem habet ab actione, & passione, se-
cundum id, quod importat in recto. Imo formaliter
est idem cum illis, quia motus secundum re-
ctum est formaliter actus potentia actiua, & pas-
siua; actus autem formalis potentia actiua, & pas-
siua est idem formaliter, ac actio, & passio. Si non
repugnet duplex entitas, quarum vna sit essentia-

liter determinata ad generandam aliam eodem
semper modo, & hæc alia sit æquè alligata ad prio-
rem tanquam ad subiectum, tunc prior foret actio
generatiua, & posterior passio; proindeque distin-
guerentur realiter actio generatiua, & passio; idè-
que eueniret, si possibilis sit entitas affixa essentia-
liter alteri, vt sustentationis subiecto indifferenti
ex se ad ipsam, vel ad eius carentiam; tunc enim
affixa entitas esset passio distincta realiter ab actio-
ne generatiua, per quam produceretur. Et ex ordine
ad præfatas actiones, ac passiones realiter diuersas
periri posset distincto formalis, seu rationis ratiocina-
tæ inter eas, quæ modò dantur. Illud *Quietis* de-
notat non quietem negatiuam, seu carentiam vt
cumque morus, neque quietem priuatiuam, seu
carentiam termini, ad quem refertur innata incli-
natione; sed quietem positiuam, quæ est persisten-
tia in termino adquisito per motum. Quietem
hanc experimur; dum intendimus amouere lapi-
dem à centro, sentimus enim resistentiam. Et qui-
dem cum natura debeat esse causa quietis, & nec
quies negatiua, nec priuatiua causam positiuè in-
fluentem habere valeat; planè fit, non definiti natu-
ram in ordine ad illas. Sicut motus connotat
priuationem formæ præexistentem; ita quies pos-
sessionem formæ præexistentem vel per vnicum
instans. Ob id in primo instanti, quo acquiritur ter-
minus, non datur quies sub illo. Hinc deducitur,
motum, & quietem positiuam opponi penes id,
quod importat in obliquo, videlicet penes priua-
tionem & formam, non verò penes id, quod im-
portat in recto, videlicet penes entitatem actio-
nis. Deducitur rursus, non posse eandem rem ha-
bere quietem in duobus terminis contrariis, ea ra-
tione, qua nequit habere morum ad illos. Fonseca
5. Metaphysicæ q. 1. cap. & sect. 4. v. *Aduerte etiam*,
Pereyra lib. 7. Philosophiæ cap. 10. Rubius lib. 2.
Physicorum cap. & q. 1. v. *Proprium*, Murcia lib. 1. de
caelo cap. 2. in dubiis circa litteram post antiquio-
res alios conantur, dictionem, *Et intelligendam
esse disunctionem ita vt sufficiat ad naturam esse
causam, vel motus, vel quietis*. Neque ob stare de-
ber, particulam *Et esse coniunctiuam ex se*. Cum
in sacra scriptura etiam lacis quandoque sumat
disiunctiuè, vt aduertere licet in Arriaga d. 6
Physicorum num. 3. conatus tamen illorum Au-
thorum superuacaneus est, si quidem in præfenti
agatur de motu, vt est productio termini, & de-
quiete, vt est conseruatio illius. Nulla autem est
entitas non valens conseruare vel breui temporis
spatio terminum, quem semel produxit, sed de par-
ticula *Et* redibit iterum sermo in n. 12.

τὸ Eius, in quo est refertur non ad motum, & qui-
etem, sed ad ipsam causam; significatque, motum,
& quietem debere esse quid proprium illius totius,
in quo est ipsa causa, & natura. Verba *Primo & per
se*, indicant id, quod est natura, debere esse de pri-
mario, & essentiali conceptu illius, quod mouetur,
& quiescit. Illa denique, *Et non secundum accidens*
admonent, naturam debere esse partem essentia-
lem totius substantialis, & non accidentalis. Hæc
adeo minutè pro explicanda definitione naturæ,
*Non enim rectè virtutem definitionis explorat, qui
non*

non omnia diligenter prolata sententia verba perpendit, vt inquit Cassianus collatione 14. cap. 16.

R E G R E S S I O.

Compositum Empyreum est naturale ens, & natura.

4 **C**um ens naturale sit quod constat natura rectè concludetur, Empyreum esse ens naturale, si probatum fuerit constare natura. Probo itaque sic. Empyreum constat materia, & forma; sed tam materia, quàm forma sunt natura. Ergo Empyreum constat natura. Materiam esse naturam, prouulgat Aristoteles lib. 2. Physicorum c. 1. textu 10. ac 12. c. etiam 2. textu 21. nec non lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. consulantur Franciscus Alfonsus d. 9. Physicorum sectio 2. à num. 22. Ouiedus controu. 4. Physicorum puncto & num. 2. qui à num. 3. optimè explicat Aristotelis testimonia antinomia. Fatentur id ipsum vnanimi consensu Philosophi, exceptis P. Vazquez tomo 1. in 12. d. 25. num. 20 & 21. Vallesio in 11. controu. ad Tyrones. Nolano, Vicomercato, & Zauarella apud Bartholomæum Amicum tract. 8. Physicorum quæst. 10. dubio. art. & num. 1. Certè cum materia sit principium passiuum substantialis generationis, operationumque compositi, & actiuum suarum proprietatum, ac passionum, iniuriè denegatur ei gradus, & fastigium naturæ. Nec iuuabit dicere, ens artificiale habere etiam principium passiuum motus; & tamen non esse naturam. Respondetur namque primò, ens artificiale vt tale superaddere enti naturali figuram, cui non competit definitio Aristotelica, vt pote accidentaliter respectu compositi naturalis. Secundò, ens artificiale non habere principium effectiuum, neque passiuum motus, qui sit proprius entis artificialis. vt tale est. Et licet artificiosa dispositio conducatur quandoque ad aliquam circumstantiam motus, non tamen necessaria est per se ad substantiam illius. Nec rursus iuuabit dicere, nullum motum fore violentum, cum omnis motus esset naturalis, quatenus esset à materia, vt à principio passiuo. Occurritur enim respondendo, vt motus sit violentus, satis esse si sit contra inclinationem formæ, quæ in composito est præcipua, & nobilior pars præterea motum violentum composito non esse naturalem materiæ, vt natura est, colligitur id ex interpretatione illarum dictionum, *Eius in quo est*, posita in n. proximo. Violenti definitio, *Motus ab extrinseco, passio resistente*, intelligenda est vel de præstantiori passi parte, quæ est forma, vel de toto passo, seu composito: sic Raynaudus in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 14 alijque passim.

5 Formam substantialem materialem esse naturam, sola Scotica inficiatur Schola cum suo Magistro in 2. dist. 18. q. vnica. Et quidem nihil ei deest, vt competat apprime definitio naturæ. Si opponas formam non esse principium passiuum; nosse de uisiles, sufficere ad rationem naturæ, si sit actiuum tantum; imò cum hoc principium sit perfectius, erit perfectior natura, quàm quæ sit principium tantum passiuum. Præterquam quòd plurius perfectionum, & proprietatum forma est principium passiuum, & actiuum. Si iterum obicias, formam esse causam effectiuam motus; causam autem effectiuam non esse per se intrinsecam illi, quod mouetur. Vti requiritur ad rationem naturæ. Scias, oportet, causam effectiuam motuum immanentium, esse intrinsecam illi, quod mouetur. Quare forma, quatenus efficit immanen-

ter suas proprietates, & passiones dicitur, se mutare laxè, vel à se mutari & ratione formæ conueniet composito, quod mutetur. Adde, formam esse causam etiam passiuam prædictorum motuum.

6 Possem deducere, Empyreum constare naturam, ex eo, quòd etiam constat vnione substantiali inter materiam, & formam, quæ vnio est natura ex Arriaga disp. 6. Physicorum num. 7. Quia estò non sit pars compositi, est nihilominus eius substantiale constitutum, ita vt ratione illius differat ens naturale ab artificiali; producitque, & recipit sui vocationem. Verùm cum vox *natura* sumi consueuerit pro parte essentiali substantialis compositi, & pro substantia absoluta, ideo vnio numero naturarum non adscribitur frequenter. De subsistentia, ex qua similiter desumi posset argumentum, dicam non nihil postea in n. 9.

7 Non solùm Empyreum est Ens naturale, prout constat naturis partialibus, sed etiam est natura. Contendunt id de omni composito substantiali Smplicius lib. 2. Physicorum textu 16. cum Porphyrio (quem citat) Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 4. quæst. 1. sect. 3. Rubius lib. 2. Physicorum cap. & quæst. 1. v. ad vltimum. Murcia lib. 2. Physicorum d. 1. quæst. 2. Ouiedus controu. 4. Physicorum puncto 2. num. 8. Et probat hic ex Aristotele dicente textu 12. ex versione Argyropolis. *Id autem quod ex his est compositum, natura quidem non est, sed est & constat natura. Quibus verbis innuere videtur, compositum non solum esse naturam, vt materia, & forma; sed simul esse naturam, & constare naturam.* Et in textu 1. dixerat, *Natura quidem sunt animalia, partesque ipsorum, & planta, & simplicia corpora, & terra, ignis, aer, & aqua. Hac enim & eiusmodi res natura esse dicimus.* Eadem fermè habet lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. textu 5. *Quapropter & quacumque natura sunt, aut sunt iam existente ex quo apta nata sunt fieri, aut esse, non dicimus naturam habere, si non habent speciem, & formam. Ergo natura quidem, quod ex virisque est, & animalia, & eorum partes.* Non spero tutum præsidium ex his testimoniis. Nam *ly Est, & constat natura* in primo testimonio idem significat, ac esse ex natura & constare naturam, *Natura quidem sunt animalia* in secundo; & in tertio *Ergo natura quidem, quod ex virisque est, vt animalia* habent nomè *Natura* non in calu recti, sed obliqui; faciuntque hunc sensum, *Animalia sunt ex natura, seu constant natura.* Vnde potius aduersari videtur Aristoteles præcipuè in primo testimonio. Validior non est probatio hæc à ratione. Magis naturalis est motus in toto, quàm in parte existente in toto. Ergo totum, quod est principium motus in se ipso, erit potius natura, quàm materia, & forma existentes vt partes in toto. Infringitur enim negando Antecedens de motu comparato ad formam. Huic si motus sit naturalis, erit naturalis non magis, sed æquè respectu totius; Si verò sit naturalis tantum per ordinem ad materiam, non erit magis naturalis respectu motus, quin imò erit violentus. Neque totum est principium motus in se ipso ratione sui, sed ratione partium. Eget nouo fulcimento probatio. Propterea aliis ego vtor. Prima, compositum substantiale est integrum, & adæquatam principium motus, & quietis in se ipso, quicquid enim materia, aut forma patiuntur, aut agunt dicitur ipsum compositum pati, aut agere. Ergo sicuti est in se compositum, licet id habeat ratione partium, ita erit in se natura integra, & còpleta, licet habeat ratione partiū pati, aut agere. Secunda, ex essentiis
materia

materiae, & formae coalescit quaedam essentia completa, & adequata. Ergo ex naturis partialibus earum coalescet una integra & adequata natura. Confitimatur, materia, & forma seorsim sumptae sunt incomplete, & partiales naturae. Ergo ordinantur ad aliquam completam, & totalem naturam constituendam, scilicet ad compositum. Confitimatur deinde, quia compositum non distinguitur a partibus, quae sunt naturae; sed id, quod est indistinctum a natura non potest non esse natura. Ergo &c.

8 Inquies primò, Contrarium esse nobis Aristotelem aientem lib. 2. Physicorum cap. 1. textu 4. *Naturam autem habent, quae tale obtinent principium, sunt quae haec omnia substantia, siquidem subiectum quidam sunt, & in subiecto semper est natura.* Ergo cum compositum nec sit subiectum, neque inhit subiecto; alienum erit à conceptu naturae. Respondetur. Aristotelem loquentem ibi de natura incompleta; & compositum esse subiectum subsistentiae, plurimumque operationum. Inquies secundò, compositum non esse naturam, sed ens naturale; quod solet defini, *Ens completum constans naturam* Respondetur, compositum posse dupliciter considerari. Primò, quatenus constat naturis partialibus; secundò, quatenus est natura completa. Primo modo est ens naturale; secundò modo est natura. Neque mirandum est id, quod est ens naturale in una consideratione esse naturam in alia. Etenim compositum respectu materiae, ac formae est ens naturale, & respectu subsistentiae, seu supposito est natura, ut non negant multi ex aduersariis. Aduertendum hic est, etsi compositum sit natura secundo illo modo, quatenus nimirum est natura completa, tamen non esse naturam adequatè distinctam à quolibet natura partiali. Quae fuit mens Arist. dum in textu 17. dixit. *Id autem, quod ex his est compositum, natura quidem non est,* id est, non est natura distincta adequatè siue à materia, siue à forma.

9 Inquies tertio, totum non inesse primò, & per se alicui. Respondeo primò, totum substantiale esse in se ipso negativè, quatenus non est in alio subiecto; & sic interpretanda esse Aristotelis verba: *Eius in quo est primò, & per se.* si referantur, ad naturam completam. Secundò, totum substantiale esse in supposito. Quia tamen Aristor. non agnouit subsistentiam, ideo huius inter naturas non meminit. Re spectata independentè ab Arist. placito, si forma est natura, eo quòd sit causa motus, & quietis in toto, in quo est, cur compositum non erit etiam natura, cum sit causa motus, & quietis in supposito, in quo est primò, & per se? Inquies quartò, naturam debere esse principium primum, & immediatum motus, compositum autè non esse principium primum, & immediatum; cum ante illud dentur materia, & forma, quae sunt principia. Respondetur primò, compositum esse principium primò; & immediatum in ratione principij completi. Secundò, plurimum operationum dependentiù à materia, & forma unitis primò, & immediatè principium esse compositum. Inquies quintò, Angelum fore naturam completam, non minus quam compositum substantiale corporeum, si ad conceptum naturae non requiratur esse partem, aut constitutiuum essentiale eius, in quo est Respondetur, ita esse, loquendo Metaphysicè, non verò ex placito Aristotelis definiens naturam in ordine ad motum corporeum, vel pendentem aliquo modo à corpore Ut omittam, Aristotelem consuisse intelligentias esse expertes omnis motus interni localis, & intentionalis; putauit namque eas esse immobiles localiter, & intelligere, ac velle per intellectionem, ac volitionem indistinctas realiter à

R. Gabr. de Hepao, *Empyreolog. Pars I.*

pro pria substantia; quod nos maiori luce illustrari tribuimus Deo soli. Vbi opportunè adnotandum est, Graues Theologos admittere in Deo rationem naturae, non tantum ut natura significat essentiam, & quidditatem, sed etiam ut significat principium coniectum, ac intrinsecum operandi ad intra, sed depuratum ab imperfectionibus causae, nec non motus stricti, atque sensibilis. Quo secundo sensu affirmant, Verbum diuinum procedere à Patre in similitudinem naturae, non verò spiritum sanctum, licet vterque primo sensu procedat à Patre. Ita Zunniga Noster disp. 2. de Trinitate, & cum ipso multi Moderni. Inquies denique, si compositum est natura, iudicandum idem fore de supposito. Fatur, Sed Aristotelem latuit suppositum, & subsistentia, quae excludenda non est in rigore Metaphysico à choro naturarum partialium: congruit enim ipsi definitio naturae. Neque obstat, ipsam esse complementum naturae; nam forma est etiam complementum materiae, & vtraque est natura. Neque item obstat, subsistentiam esse extra compositum, quandoquidem non sit pars constitutiua illius; nam saltem non est extra suppositum, quin potius huius est constitutiua per modum substantiae absolutae ex dictis in sect. 4. Exercit. anterioris. Et quamuis primò non inhit composito, secus supposito; & quamuis etiam adueniat illi, ut constituto in esse naturae completae; non tamen huic, quod reddit formaliter tale.

SECTIO II.

Enodantur obiectiones aliquae.

10 **Q**uibus specialiter moueri quis posset, ne Empyreum numeret inter entia naturalia, & naturas. Sit prima ab authoritate Philosophi 8. Metaph. text. 9. vbi ait, *Naturam enim solam profectò quis ponet eam, quae in corruptibilibus est, substantiam.* Respondet Auerſa q. 1. sect. 6. Arist. solummodò narraſſe posse à quopiam putari in solis substantiis corruptibilibus inueniri naturam, ipsum tamen non approbaſſe. Pereira lib. 7. Philosophiae cap. 10. sic interpretatur, *Si quis manifesta, & vulgata rationem natura spelet, solum existimabit naturam eam, quae est mortalis.* Fonseca verò in explanatione textus illius vertit sic; *In iis enim, quae gignuntur, & intereunt ea sola forma, quae est natura, sine principium motus intrinsecum, substantia dicenda est.* Iuxta vltimam hanc interpretationem, quam genuinam cenſeo adducitur abs re Aristoteles, quis pluribus in locis discretè deprædicat caelum natura constans. In primis textu 12. lib. 8. Metaphysicæ substantias sempiternas, id est caelestes vocat naturales. Deinde lib. 1. de partibus Animalium cap. 5. ait, *Substantia quae naturam constant, partim ingenta, immortalesque seculis omnibus sunt, partim ortus participes, atque interitus.* Postremo lib. 1. de Cælo, cap. 2. text. 3. infert. *Cælum moueri; omnia namque corpora naturalia, magnitudine sue mobiles per se loco dicimus esse.* *Natura enim principium ipsis insitum esse motus asserimus.* Qui plura velit adeat Patres Pereyram lib. & c. 7. Rubium lib. 2. Physicorum cap. & quaest. 1. à n. 24. Bartholomæum Amicum tractat. 8. Physicorum q. 11. dub. 4. art. 3. hic postremus agit de cælo vniuersim, & de Empyreo specialiter, quae solet mirabili copia & indefessa deligentia in reliquis Philosophicis.

Sit secunda, Empyreum est corpus completum simplex; sed corpus completum simplex neutiquam est natura, non enim primò, & per se inexistet

T fter

stet alicui. Ergo, &c. Nego maiorem, vt in sect. 2. Exercit. 4. sed & maiori permissa, nego minorem, nam quæ de composito dixi, valent etiam pro corpore completo simplici. Et notandum est, huius partes fore similiter naturas, si heterogeneæ sint; nam eo ipso erunt essentielles aggregato resultantem ex ipsis; non verò, si homogeneæ sint, nam eo ipso erunt integrales, non secus ac partes materiæ sunt integrales respectu ipsius materiæ. Replica-bis ex Patre Rubio supra v. *quod verò*. saltem Empyreum habet materiam, & formam alterius conditionis à cæteris corporibus cælestibus, & subcælestibus. Ergo non est propriè ens naturale, sed quasi diuinum à materialitate, & motu abstractum. Neglecto antecedente vim consequentiæ non calleo. Nam diuersitas materiæ, & formæ non adimeret conuenientiam in ratione entis naturalis, aut in natura; quemadmodum diuersitas inter materiam, & formam corporis sublunaris mutuo comparatas impedimento non est, ne conueniant siue vniocè, siue analogicè in conceptu naturæ. Ab existimatione Rubij longè fuit Fonseca, qui lib. 5. Metaphys. c. 4. q. 2. sect. 7. v. *licet quoque* reputat, exclusum iri absurdè Empyreū à consideratione Physica, si non esset ens naturale; quiq; v. sequenti deducit vt conueniens ex propositione entis naturalis ad solum motum, non fore Empyreum rem naturalem. Fonseca comitem se adiunxit Bartholom. Amicus prælaudatus. Non me præterit, Empyreum vocari ab aliquibus recensendis in introductione ad Exercit. 11. *Ens diuinum*, non quia velint, non esse ens naturale, neque constare naturā sed quia est corpus expers motus localis.

12 Sit tertia; In Empyreo non datur principium motus, cum illud sit immobile; Ergo non datur natura. Responderi solet, in Empyreo reperiri (vt & in terra) principium quietis; idq; satis esse ad rationem naturæ; quæ non exigit esse principium motus, & quietis simul, seu copulatiuè; sed vel motus, vel quietis, seu disiunctiuè. Contra tamen primò, quia Aristoteles nullibi meminit naturæ, quin de ea, vt principio motus loquatur; & raro de ea fatetur, vt principio quietis. Librum tertium Physicorum sic exorditur, *Cum autem quidem ipsa natura motus, mutationis suæ principium sit, & nostra doctrina sit de natura non lateat nos oportet, quidnā sit motus. Nam si signoretur ipse, naturā etiam ignorari necesse est.* lib. 1. de cælo c. 2. text. 5. tradit, naturam esse propensam in motū. Contra secundò, quia supersedendum est ab ea interpretatione definitionis Aristotelicæ, vt ratio assignata in n. 2. conuincit. Ob quæ duo non sunt audiendi, qui particulam. Et sic interpretatur, vt natura, etsi in aliquibus, in quibus inuenitur, sit simul principium motus, & quietis, non tamè in omnibus. Multòq; minus sunt absolutè audiendi, qui eo pacto explicant, vt natura in omnibus debeat esse principium motus, licet in aliquibus sit principium quietis, & in aliquibus non. Nam hi vt prospiciant naturæ cæli syderei officiant naturis cæli Empyreï, & terræ.

13 Ideo respondeo primò, Empyreum gaudere productione & cōseruatione plurium terminorū intra se, proindeq; principio motus, quietisque, sumpto motu latè pro quauis operatione reali immanète, & sumpta strictè quiete pro persistètia in termino acquisito per motū. E contra cælum sydereum, si moueretur ab intrinseco localiter haberet principium motus stricti, qualis est localis; simulq; habet principium quietis laxæ, qualis est adquisitio termini per motū, siue ab extrinseco, siue ab intrinseco, eūq; locale, quamuis non absq; successione alterius mo-

tus. Sed quia cælum sydereū moueri localiter ab extrinseco, longè probabilius est, ratio principij motus in ipso reuocanda est ad productionē intrinsecam suarū proprietatum, quæ latè est motus. Respondeo, secundò, Empyreū propria virtute naturali remeaturū in sum centrū, si ab eo dimoueretur. Vt autem Empyreū constet naturā, satis est, cōponi e forma, quæ possit esse principium actiuū naturale motus localis; quippe verba in definitionibus non dicunt actum, sed apertitudinē. Suppono aliunde Empyreū relictū in suo connaturali statu esse principium quietis. Hæc eadem doctrina acomodari potest cælo sydereo, maximè si moueatur ab extrinseco; nā deficiente impulsu motoris extrinseci quiesceret naturaliter, & extractum è suo centro moueretur propria virtute ad illud. Respondeo tertio, Empyreum posse moueri à Deo intra propriū centrum, vt modo mouetur ab intelligentiis astris; qui motus non foret violentus Empyreico, cum non esset cōtra eius exigentiā, & inclinationē; neq; foret naturalis absolutè, cū non oriretur à principio interno actiuo: foret tamen aliquatenus naturalis per ordinem ad principium passiuum. Qua ratione S. Th. 2. Physic. super text. 2 & 1. p. q. 70. art. 3. ad 4. nec non 3. cōtra Gentes c. 23. vult, Astrorū motum esse naturalem. Dices, non magis fore naturalem motū Empyreï ex parte principij passiuï, quàm motum lapidis sursum. Sed male, quia motus Empyreï non esset contra propensionem, & appetitum formæ Empyreæ; ast motus lapidis sursum, aut quies in aere est contra exigentiā formæ lapideæ. Maneat itaq; vt probabile, sufficere ad rationē naturæ, quòd sit principium passiuū motus, non oppositi cū inclinatione cōpositi, cui inexistit primo, ac per se tale principium. Si cælum sydereū moueatur ab extrinseco, quies ipsius, deficiente impulsu motoris extrinseci, esset naturalis respectu principij, tam actiuū quàm passiuū, vel saltè respectu solius secūdi huius principij, neq; enim quies opponeretur propensionī formæ sydereæ; vt neq; nunc opponitur motus, quem habet ab extrinseco causatū, & intrinsecè receptū. Loquor de cælo sydereo secundū se. Nam si consideretur in ordine ad inferiora corpora vniuersi, & ad statū generationum, ac corruptionum in mundo sublunari, neutiquā esse naturalis quies eius cæli, quādiu præfatus status perseueraret, sed solus motus esset naturalis. Hinc enervantur, quæ aduersus hanc responsonem traditam à Connimbr. opponit Tellez p. 2. Philosoph. d. 24. sect. 1. n. 5. & 14. Discors ni fallor à se ipso in d. 40. sect. 3. vbi cōfirmat Connimbricensium doctrinam. Respondeo quartò, partem saltem mediā Empyreï agitari motu accessus, & recessus, fluxus, & refluxus, siquidè ea est fluida, & permeabilis, vt ostendam in sect. 1. exerc. 14. Is autem motus correspondebit principio passiuo tam materiæ, quàm formæ Empyreæ, quin sit contra alterutrius inclinationem. Secunda, & tertia responso illustrabitur pleniùs in sect. 3. exerc. 11. Etiam patet multiplex via ad occurrendum obiectioni, quæ ex quiete extra desumi posset contra definitionem naturæ. Sed istud erga terrā officium, ne ob quietem eiiciatur è naturarum censu, tibi, seruata proportione, prosequendum relinquo; nam me solummodò delectat.

— Super aethereas errare licentius auras
— inuat ire per alta

Astra inuat terris, & inerti sede relicta

Nube vehi, v. alidisq; humeris insistere Atlantis.

Et cogitantes supera, atque caelestia; hæc nostra, vt exigua, & minima contemnimus, vt inquit Cicero 4. Acad. quæstionum.

LIBER TERTIVS.
DE TRIBVS
INSIGNIORIBVS PRO-
PRIETATIBVS EMPYREI CÆLI.

V IDELICET de luce, immobilitate, & incorruptibilitate; cum enim ordine dignitatis, & notionis sint prima, recta methodus petit, ut comperta iam existentia, & essentia Empyreï, exploremus illas diligenter. Theologi, præsertim antiqui, inter proprietates Empyreï recensent uniformitatem. Sed de hac vix occurrit nobis speciale aliquid dicendum, nisi quod oblata occasione attingemus in Exercit. 16.

EXERCITATIO DECIMA.

De Luce Empyreï.

MENTIS oculis irradiat ante alias proprietates, utpote quæ nomen compararit Empyreico, de quo verius dicere possumus id, quod de Iustini Imperatoris secretiori cubiculo Corippus in lib. 1.

*Est Domus interior, tectorum in parte superna
Luce sua radians, & aperto libera Calo
Conspicuo vitrei splendens fulgore metalli
Dicere, si fas est, rutili non indiga solis.*

SECTIO PRIMA.

An Empyreum sit lucidum?

NULLVS est, qui neget, quin potius affirmant expressè per plures Patres Ecclesiæ sparsim dati in sect. 3. exercit. 2. Ad stipulantur cuncti Theologi, quos non sine temporis dispendio in calculum redigerem. Et quidem ciuitatem cælestem exornari luce non mutuata à sole, prouulgat semel, & iterum Ioannes in Apocalypsi. Etenim cap. 21. v. 23.

P. Gabr. de Henno, Empyreolog. Pars I.

ait, *Et ciuitas non eget Sole, neque Luna, ut luceant in ea; nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Rursus cap. 22. v. 5. Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucerna, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos & regnabunt in secula seculorum. Similia prædixerat Propheta Euangelicus cap. 60. v. 20. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam. Vbi obseruatione dignum est, Ethnicos etiam in suis campis Elysiis posuisse alium solem, aliaque sydera, Poetarum Princeps Virgilius lib. 6. Aeneidos sic narrat de Sybilla, & Anea,*

Deuenero locos latos, & amena vireta

T 2

Fortuna

*Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
Largior hic campos æther, & lumine vestit
Purpureo, solemque suum, sua sydere norunt.*

Imitatur Claudianus lib. 2. de raptu Proserpinæ,

*Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sydera sunt orbis alij, lumenque videbis
Purius, elysiosque magis miraberis campos.*

Valerius Flaccus lib. 1. Argonauticon

*— donec sylvas, & amana piorum
Deueniunt, camposq; ubi Sol, totumque per annum
Durat aprica dies, thysique, chorique virorum,
Carminaque*

2

Pro luce Empyreï potest non incongruè adiungi locus ille Tobie cap. & v. 13. alloquentis caelestem Hierusalem potius, quàm mundialem, luce splendida fulgebis. S. Basilii homilia 2. in Exameron adducit duo alia testimonia, primum ex Salomone, dicente prouerbiorum 4. v. 18. *lux in istis semper est presens.* aut vt in nostro vulgato interprete: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* Secundum ex Paulo ad Colos. 1. v. 12. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.* Noster Celada in Benedictione 1. de Adamo, & Eua Genesis 1. v. 2. n. 15. accipit aduersatiue à *Autem* in primoribus verbis Genesios. *In principio creauit Deus calum, & terram, terra autem erat inanis & vacua, & tenebra erant super faciem abyssi.* quasi sensus sit, etsi terra vacua erat in cælis, & abyssi tenebris de formata; tamen cælum Empyreum habitabatur ab Angelis, eratque luce conspicuum. Arrisit hic sensus venerabili Bedæ in Exameron, vbi inquit: *Merito cælum cali non inane, & vacuum factum esse memerat, sed neque tenebris in eo, vel abyssio locus remanere ullus perhibetur, quod Dominus Deus illuminat, & cuius lucerna est agnus.* Hactenus Beda, qui paulò antea scripserat alia germana, transcripta à nobis n. 5. 2. Exercit. 2.

3

Eiusdem Exercitationis n. 90. proposui rationes aliquas non omnino spernendas pro luce Empyreï. Plus tamen momenti apud me habet ista: *locus improborum* pænis addictus in imis terræ visceribus tenebrosus, est, & obscurus adeò vt ignis ibi inclusus vel nihil, vel parùm luceat, vti perdoctè tractant Suarez lib. 8. de Angelis cap. 12. n. 32. Barradas tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 4. Granadus parte. 3. controu. 3. de Nouissimis tract. 10. d. 4. Bonacina 3. p. di. p. 3. q. 5. puncto. 4. propositione vnica n. 4. Ergo locus in suprema orbis parte deputatus præmiandis probis erit ex aduerso lucidus, & luminosus. Dorotheus, Abbas de vita piè & rectè instituenta, doctè in 12. adeo certus fuit de luce locorum, in quibus degent sancti, vt hinc efformarit argumentum ad tenebras locorum, quæ incolentur à damnatis, vt sancti (ita ille) capiunt loca præclara, & lucida, Angelorumque delectationem, bonitati eorum congruam, sic peccatores habent loca obscura, & tenebrosa, horrore, & ecstasi plena. Clerus Rimanus epistola 31. ad S. Cyprianum luci Empyreæ contra ponit Tartareas tenebras: *Parauit calum, sed parauit & Tartarum :: Parauit inaccessibilem lucem, sed parauit etiam perpetua noctis vastam aeternamque caliginem liceat, adiacere gentile Appollonium Iuneum, qui apud Stobæum ferm. 118. ait. Animas ad opacum locum deducit (mors) ubi Iudices, ac veraces Dij de iustis, iniustusque sententiam ferentes sedent & singulas in illorum, qui prius aduenerant, referunt nume-*

rum. Tum anime, quæ à Iudiciis absoluuntur, victoriam nata ad campos Elysios, & voluptates illic viuentes mittuntur, & fiunt amice, & socia Damonum. Haroumque, quorum olim famam solum admirabantur, & Imperatoribus, ac Regibus semper adherent. Malas vero, & improbas infelix mutatio suscipi nec amplius luce fruuntur. concinit Plato in Phædone, & in Axiocho.

Argentinenfis in 2. dist. 2. q. 2. art. 1. subministrat aliam rationem, quia nimirum nobilissimo corpori inter non viuentia, quale est Empyreum, debet tribui nobilissima qualitas inter omnes corporeas non vitales, qualis est lux. Et sanè decebat Dei Optimi, & Maximi Regiam theatrum pulchritudinis, Beatorum sedè mirabili splendore coruscare. Ecquis somniet caelestem patriam atra caligine circumfusam, & tristes sine sole domus supernas? Ecquis fingat Augustius, ac sanctius, in toto orbe domicilium, & palatium tenebris oblitum? *Qui edificium aliquod dignum Patrisfamilias struere desiderat, antequam fundamenta imponat, unde lucem ei infundat, explorat, & ea est prima gratia, quæ si desit, tota domus deformi horret in cultu. Lux est, quæ reliquos domus commendat ornatus.* Hæc cum ita sint iuxta S. Ambrosium lib. 1. in Exameron cap. 9. Incredibile profus est, lucis ornatum defuturum dignissimo huic habitaculo Dei, Angelorum, & hominum. S. Ephrem lib. de Resurrectione mortuorum ait: *Si quacumque pressio nobis fuerint aurum, argentum, & vestimentum, serui, & ancille, pecorum, & bouum armenta equorum, & camelorum greges, non oriatur autem Sol, pro nihilo putabuntur.* Si ergo pretiosa quæque subcaelestia vilescunt, deficiente luce, verendum esset, ne eadem absente, pro nihilo haberentur Empyreæ. Absit itaque vt Beati existant clausi tenebris, & carcere cæco, filique lucis (quod nomen tribuitur iustis Lucæ 16. v. 8. ad Ephes. 5. v. 8. ad Thessalon. 1. c. ac v. 5.) atra, atque perpetua obuoluantur caligine in sedibus caelestis patriæ.

Hinc Ecclesia in Canone Missæ Empyreum vocat *locum lucis*, vt interpretatur Gabriel Biel sect. 56. & in Missis pro defunctis appellat *regionem lucis*. S. Dionysius Arcopagita cap. 7. de Ecclesiastica Hierarchia §. 4. similiter loquitur. S. Bernardus l. 5. de consideratione ad Eugenium Beatorum mansiones lucidas dicit. Et quotquot Empyreï cæli de scriptionem fecere plenissimam lucem, qua emicat, cum primis commendarunt. S. Cæcilia, vt in eius actis refertur, sic alloquitur apparitores demirantes, quòd in iuuentutis vernante flore ad mortem alacris properaret. *Hoc non est iuuentutem perdere, sed mutare. Hoc est dare lutum, & accipere aurum, dare habitaculum vile, & paruum, & accipere palatium amplissimum ex lapidibus pretiosis, & auro constructum, dare angulum breuem, & obscurum, & accipere forum lucidum, margaritis caelestibus coruscans, dare rem perituram, & accipere rem, quæ finem nescit, & mortem ignorat; dare lapidem vilem, qui pedibus conculcatur, & accipere lapidem pretiosum, qui in diademate Regio vibranti resplendet aspectu.* S. Vigilantius in vita S. Altionis Martyris aliquantò elegantius ait, *Regio robustorum seu fortium virorum est :: Plures ibi & valde nobiles degunt, quorum possessio paradysus dicitur, quorum tabernacula ex lumine sunt constructa, quorum vita Deus est, & conuersatio immortalis existit, quorum vestes sanguine suum conperse, & in capite corona ex auro purissimo cum gemmis variis fabricata. Rex eorum potentissimus cuius nomen*

Deus Deorum, & Dominus Dominantium, cuius nuntij Angeli dicuntur iustitie, quorum vestis una est omnibus, & tactus eorum igni assimilatur vrenti. Senatus huius Imperatoris valde clarus habetur, Media pars Prophetæ nuncupantur, alij verò Apostoli pronuntiantur. Civitas valde præclara, nomenque eius Christopolis; cuius murus ex auro purissimo habens portas duodecim, & in ipsis singula dependent margarita, atque singuli ex Senatoribus per singulas sedent. Prima porta dicitur Petri, secunda Pauli, tertia Andrea, quarta Ioannis, quinta Iacobi, sexta Philippi, septima Bartholomæi, octava Thome, nona Matthæi, decima Thadæi, undecima Simonis, duodecima Mattheia. Sed & templum mirificum est in ea habens Sancta sanctorum, & altare aureum, ante cuius conspectum vir quidam adstat mirificus, tenens decem chordarum psalterium, ac ingiter ibidem degentes ad laudem Regis illius cohortatur dicens laudate Dominum de celis, laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Huius itaque nomen David, filius Iesse pronuntiatur. Sed & platea huius civitatis ex auro purissimo sunt strata, cuius fluvius vitam æternam emanat, cuius pomifera per singulos menses reddunt fructus suos, & folia eorum ad medicamentum procedunt animarum; cuius lumen inenarrabile est, & porta nunquam clauduntur, eo quod nunquam ibi nox erit, nec vlla tenebra, sed semper gaudium, & perpetua lætitia ibidem commoratur. Extat cumulatiflima hæc descriptio in viris Patrum piissimi Heriberti Rosuicidi; plura ex ea exaravi, quam scopus in præfentiarum propositus exigebat, sed parceret facile lector ea non secus, ac ego, oblectatus.

6 Breuius ad rem S. Gregorius Magnus in fine septimi Psalmi penitentialis. Ibi sancti sine fine laudabunt Deum, & in lumine claritatis eius exultabunt, cuius effecti illius civitatis, qua libera est, & æterna in celis. Quam non obscurant tenebræ, non obumbrat nox, non consummat vetustas, non in ea rutilat lumen solis, aut luna splendor, aut stellarum iubar; non ibi lucerna queritur, non lampas accenditur, non lychnus aptatur, claritas quippe diuina eam illuminat, sol clarificat iustitia, lux vera illustrat, lux, inquam, inaccessibleis, qua non clauditur loco, non finitur tempore, non obumbratur tenebris, non variatur nocte :::: Ibi est lux sine defectu, &c. S. Cyprianus epistola 77. ad Nemesianum, & alios. Expectatis quotidie lati profectionis vestre saluarem diem, & iam iamque de seculo recessuri ad Martyrum munera, & domicilia diuina properatis; post has mundi tenebras visuri candidissimam lucem, & accepturi maiorem passionibus omnibus, & conflictationibus claritatem. Amedeus Lausanensis homilia 8. de laudibus B. Virginis. Ascendit (Christus) ad Patrem, parare famulis suis locum, ut eos in amantissima, cali regione lucidissimis paradisi mansionibus inter vernantes ignitos lapides collocaret. Cassiodorus lib. de Anima cap. 19. Erit illic etiam dies continua, & serenitas æterna sol ibi quippe nulla nube fuscatur; sed omnia de authoris gratia plus fulgebunt. Antiochus Monachus homilia 126. Macriori utamur studio, & in id toti incumbamus, ut aliquando detur apprehendere sublimem illam arcem, inò civitatum omnium matrem nostram sublimem illam Hierusalem; que sanè omnium nostrum mater est, ac regio felicissimè viuientium; in qua lux suos quaquaversum euibrat, & eiacularur radios, inextinguibilis sax resulget. Tatianus orationis contra Græcos, Haud enim infinitus, est

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

mundus, sed finitus, & terminus circumscriptus. Est autem supra eum aliud eum præstantius, cui nulla partium accidit mutatio, ex qua varij morbi nascuntur, sed iucundissima temperie præditum diem extendit perpetuum, & luce terrenis hominibus inaccessible resplendet. Est & hoc testimonium in signe pro existentia Emphyrei. S. Agnes inter cælites iam degens, lucidas vocat Emphyrei sedes, ut refert S. Ambrosius serm. 90. Apud Corippum Poëtam Christianum lib. 3. Iustinus Imperator affatur sic auunculum præmortuum Iustinianum,

Nos flemus tristes, mentisque ardore dolemus,
Tu, pater, Angelicas inter sanctissime, turmas
Latus abis, positoque Deum iam corpore cernis,
Et fruere meliore die sub lumine solis,
Nox cui nulla subit salue, pater inclyte, salue,
Æternum, pater alme, vale

7 Concinunt Christianis Gentiles. Augustinus Steuchus lib. 3. de perenni Philosophia cap. 15. vertit in latinum ex Græco sequens Apollinis oraculum. Est supra caelesti vastitate desuper fulgor, motus, immensum eum. Est autem inter Beatos inestimabilis, incomprehensibilis, nisi seipsum, consilia, consiliet Pater magnus, ut videatur. Hic neque æther fert sydera micantia, nec luna obscura lucis attollitur. Non Deus occurrit per semitã, neq; ego ipse radius continens, amplectens spargor per æthera volutus. Sed est flamma Dei immensa profunditas, repens voluitur rapide cum strepitu: Non tamen qui illum tetigit ignem ætherium, timidus cor, non enim habet ardorem, sed placida combustionem seculum seculi miscetur ex Deo ipso. Per se genitus indocibilis, sine matre inconcussus, cuius nomen sermone non capitur. In igni habitans. Hoc Deus, exigua vero pars Dei nos Angeli. Idem Steuchus affert illa Homeri carmina latinitati donata,

Venit olympum, ubi sedes diuum dicitur esse
Immota, hæc haud vento quatitur, nec spargitur
imbre.
Non nix decidit, aut splendor purissimus albet,
Et sine nube nitor campos hic occupat omnes.

Ex Homero Lucretius lib. 3. de rerum natura hos suos expressit versus,

Apparet diuum numen, sedesque beata,
Quas neque concutiunt venti, nec nubila nimbis
Aspergunt, neque nix acri concreta pruina
Cana cadens violat, semperque innubilius
æther
Integit; & large diffuso lumine ridet.

Affundo lucem ab epitheto clari, quod Maro lib. 4. Æneidos tribuit olympo.

Ipse Deum tibi me claro demittit Olympo.
Regnator.

Et Valerius Flaccus lib. 1. Argonauticôn Olympum insignit nomine flammiferi; non nisi quia putabatur esse Iouis domicilium. Imò Olympus sic dictus, quia totus spléndidus, totus lucens, ut notat Seruius. Ideoque Homerus lib. 13. Iliados versu ultimo vocat Olympum Iouis splendores. Si ergo cælum Emphyreû Dei est præcipuum habitaculum; merito asseritur à Christianis lumine conspicuum; apud Deum enim non sunt vlla tenebra, ut inquit S. Ioannes in epistola & c. 1. v. 5. sed potius splendor in circuitu eius est, teste Ezechiele cap. 1. v. 4. &

lucem habitat inaccessibilem, docente Paulo 1. ad Thomotheum c. 6. v. 16. vbi Theodoretus. Si autem ad lucem, quæ est circa ipsum accedi non potest; quomodo potest ipse videri, à mortalibus scilicet in hac vita Psaltes etiam facer psalmo 101. v. 2. Meditabatur Deum, amictum lumine sicut vestimento, quem de Empyrei luce intelligi posse animaduertunt. Incognitus, Genebrardus, & Lorinus. Elysiarum, in quibus Beatorum hominum sedes secundum Ethnicos; lucem deprædicant ipsi, vt Plato in Phædonè, Lucianus lib. 2. verarum historiarum, alique Philosphi collecti à Theophylo Raynaudo in Theologia naturali dist. 7. q. 4. art. 5. Eumenius in Panegyrico ad Constantinum Augustum sic de eius patre Castantio Chloro fatetur: *Cuius etiam suprema illa expeditio non Britannica trophæa (vt vulgo certum est) experit, sed Diis iam vocantibus ad intimum, terrarum limen accessit. Neque enim ille tot, tantisque rebus gestis, non dico Calcedonum, aliorumque Pictorum sylvas, & paludes, sed nec Hiberniam proximam nec Thulen ultimam; nec ipsas (si quæ sunt) Fortunatorum insulas dignatur acquirere sed (quod eloqui nemo voluit) iturus ad Deos, genisorem illum Deorum, ignea cæli astra resonantem, prospexit oceanum, vt futurus exinde luce perpetua iam videret illic diem penè continuam. Verè enim profecto illum superũ templa petierunt, receptusque est confessu cæli, Ioue ipso dexteram porrigente. Nota illud, vt futurus (vel vt alij legunt fruturus) exinde luce perpetua: quam in Iouis statione & domicilio confingebant Ethnici, vt dudum dixi, & rursus illustro verbis Claudij Mameertini in Genethliaco Maximiani Imperatoris. Itaque illud, quod de Ioue vestro cecinit Poeta Romanus, plena Iouis omnia esse, scilicet animo contemplatus, quanquam ipse Iupiter summum cæli verticem teneat supra nubila, supraque ventos sedens in luce perpetua, Numen tamen eius, ac mentem toto infusam esse mundo, id nunc ego de utroque vestrum audeo prædicare &c. Omitto plura ex prophana litteratura, vt apponam syllina illa carmina lib. 2.*

*Ast alios, qui ius æquum coluere, bonumque,
Et quibus & pietas, & mens fuit optima cordi,
Sublatos Genij rapidum per fluminis æstum
Ducent in lucem, & secure munera vite.*

Eaque alia Rufi Festi Auieni vatis Hispani in descriptione orbis terrarum,

*Hæc sunt dona piis, sic illos Iupiter imis
Exemit tenebris, Erebi sic infæcia virtus.*

SECTIO II.

*An lux Empyreæ producta sit simul cum
ipso cælo?*

8 **S** Bruno lib. de nouo mundo c. 2. Guillelmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso parte 1. c. 40. & 41. Alexander Alensis 2. p. sumæ Theologiæ quæst. 45. membro 2. ad 2. Michael Palatius in 2. d. 13. v. *Iam verò aiunt, tunc Empyreum luce decoratum, cum imperatum est à Deo Fiat lux; proindeque tenebras, de quibus facer textus, occupasse etiam Empyrei vastitatem.* Transcribo solius Palatij verba, *Arbitror autem sub censura*

meliore, in primo die calum hoc (Empyreum) vastasque elementorum moles factas à Deo esse, sub tenebris tamen, quas aliquo ipso eodem die luce visibili illustrauit. At verò caelestes alij globi omnes, siue planetarj orbes, vel astratus orbis cum primo mobili conditi sunt à Deo in quarto die.

9 Refragatur exertè S. Basilius homilia 2. in Exameron, & Pates, qui cum eo affirmant, ex ortas esse tenebras ex opacitate supremi orbis mobilis secludentis fulgorem Empyrei. Hi autem sunt S. Clemens Romanus S. Gregorius Nyssenus, S. Ambrosius, Iunilius, Nicetas, Theodorus, Theodoretus, Sinaita apud Marti nengum in Glossa magna litterali à pagin. 350. vsque 352. Addo S. Cæsarium Dialogo. 1. Gregorium Cedrenum initio compendij historiarum. Præterea Rupertus lib. 1. de Victoria verbi Dei cap. 25. Discordat non obscure, dum scribit, *Sciendam, tres esse calos autoritate scripturarum. Primum, & summum, quod à principio creauit Deus, quod est inuisibilis patria beatorum spirituum. Infimum verò acrem istum, qui calum dici consuevit; unde volucres cæli. Medium autem firmamentum, quod die secundo Deus fecit, calumque appellauit. Hoc calum medium nondum erat factum, quando Diabolus cecidit, sed erat factum calum illud inuisibile, quæ habitatio est sanctorum, Angelorum, semper lucens illis ex Dei visione. Et hoc infimum calum, scilicet aer, nihil habebat saltem corporeæ lucis; sed tenebra, inquit scriptura, erant super faciem abyssi.* Dissentiunt etiam tacitè reliqui Patres omnes enim supponunt, lucem, cuius productio refertur à Moysè, aliam non fuisse à solari vel si distincta à solari, eius tamen gessisse vices vique ad quartam diem; solari autem luce non emicat Empyreum, lumen habens sine sole suum. Colligiturque id ex locis Isaïæ, atque Apocalipseos expensis n. 1. & docet S. Bonauentura in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. in corpore, vbi inquit, solem non diffundere lucem in Empyreum, quia huius lux absorbet illam, & quia Empyreum est extra terminum constitutum solari luci. Franciscus Vallesius cap. 1. de sacra Phylsophia ad stipulatur Seraphico Doctore hisce verbis. *Sol non illustrat totum hunc orbem, sed eam solum partem, quæ motui subiecta est. Nam qaandoquidem in quarto orbe situs est, substantque illi tres tantum, superstant verò plures, si quidem Planetarum alij tres, insuperque stellatus, & nona sphaera atque qui his superstant, tantò sunt crassiores, quanto sublimiores, constat, solis splendorem non posse sedem Beatorum attingere, aut adeò languidum, vt illa futura esset obscura. Constat verò eam non posse esse lumine vacuam, quia cum corpus luminis receptiuum sit, esset in tenebris, si lumine careret. Quid verò magis absurdum, quam putare Beatorum sedem tenebrosam esse, aut omnino parum lucidam, idque lumine ab imperfectiori mundi parte vendicato? Hactenus Vallesius, Legantur Albertus in 2. dist. 2. art. 5. infine Ambrosius Spiera in floribus sapientiæ serm. 41. parte 2. conclus. 2. & ex Modernis Auetis quæst. 35. Phylsophiæ sect. 1.*

10 **A**gidius Romanus 1. p. Exameron cap. 10. tradit, Empyreum creatum esse lucidum. Eadem est sententia recentium omnium Theologorum, vt ex sectione sequenti constabit. Interim satis sit citasse Pereyram lib. 1. in Genesim. n. 47. Augustinum, Tornium in primordiis mundi pag. 21. Dunallium. tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 2. v. *qua res.* Restam lib. 1. Meteorologiæ tract. 5.

tract. 5. cap. 6. v. Plures. Tenam in cap. 1. epistolæ ad Hæbreos difficultate 3. sect. 2. n. 12. Antonium Zaram in Anatomia Ingeniorum sect. 4. memb. 12. pag. 531. Probatum primò, quia tenebræ expulsæ productione lucis, non fuerunt nisi super faciem abyssi, vt narrat Moyles; *Abyssi* autem nomine non comprehenditur Empyreum, sed aquarum congeries. Secundò, quia nisi præcæssisset Empyreum luce præditum, carentia huius in aquis, non propriè vocaretur *tenebra*. Conuenientius autem est dicere, veras fuisse tenebras, ortasque ex velo Empyreï, vt notat Petrus Hurtadus d. 3. de cælo sect. 2. §. 27. Probatum tertio, quia sic verum est Deum non inchoasse opus suum à tenebris, vt S. Basilius, & alij Patres respondebant Manichæis. Quartò, quia *cum spectetur in futura remuneratiõne duplex gloria, scilicet spiritualis, & corporalis, non solum in corporibus humanis glorificandis, sed etiam in toto mundo innuando; inchoatque sit spiritualis gloria ab ipso mundi principio in beatitudine Angelorum, quorum equalitas sanctis promittitur, inde conueniens fuit, vt etiam à principio corporalis gloria inchoaretur in aliquo corpore, quod etiam à principio fuerit absque seruitute corruptionis, & mutabilitatis, & totaliter lucidum, sicut tota creatura corporalis expectatur post resurrectionem futuram.* Ita S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore. Si tamen aliquis infirmare conetur congruentiam adductam à S. Doctore, quia neque Angeli creati sint in gloria spirituali visionis beatæ, Sciatis hanc, & similes congruentias non adeo rigidâ lance librandas. Quintò, quia cum Empyreum sit naturâ sua, & ab intrinseco lucidum, vt inter alios tradit Paulus Schaliger. lib. 2. de rerum causis, & successibus cap. 26. impediisset. Deus emanationem lucis non sine miraculo, quod gratis excogitatur. Et si verò in Genesi post productionem calis, & terræ narratur productio lucis, sermo est de luce mundi a nobis aspectabilis.

SECTIO III.

Cur Empyreï lux non illuminauerit abyssum in mundi natalitiis? & cur à terricolis nunc non videatur?

II **D**isquisitionem vtramque coniungo, quia vtrique vnica ratione satisfaciam.

Occurritur vni, & alteri Dubitationi.

Molina d. 3. de opere sex dierum v. ad tertium, Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 5. q. 1. art. 2. Thireus lib. de iudiciaria Christi apparitione cap. 26. n. 117. Becanus 1. p. tract. 4. cap. 2. n. 9. Petrus Hurtadus disp. 2. de cælo sect. 5. §. 63. disp. 3. sect. 2. §. 24. & 27. Franciscum Alphonfus d. de cælo sect. 10. n. 125. Quietus controu. de cælo puncto 4. num. 1. Bonferius, Gordonus in cap. 1. Genes. Martinengus in Glossa magna par 249. & 353. Auerfa in Philosophia q. 32. sect. 4. q. etiam 35. sectio 5. Restâ loco præcitato. Escalante lib. 8. Clypei Concionatorum verbi Dei cap. 3. Vincentius Reginus lib. & cap. 4. elucidationum Evangelicarum numer. 5. ac 6. adstruunt Empyreum quasi cortina quadam opaca contextum, haud secus ac sancta sanctorum velo serico, & arca fæderis capris pellibus operiebantur. Et hinc

ob impedimentum illius opacæ quasi cortinæ volunt Empyreum non sparissè suam lucem in abyssum, & modò à nobis non videri. Sequi se putant sanctos Clementem Romanum lib. 3. recognitionum, Basilius homilia 2. in Exameron. Anastasium Synaitam lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Brunonem lib. de nouo mundo cap. 2. Attramen ex horum Patrum dictis colligitur solummodò, inferius cælum esse velut interiectum velum, ne nostro aspectui superius pateat; interponi verò cortinam inter Empyreum, & cælos mobiles) quod opus est, ne illius lux hos, & abyssum illuminaret in orbis incunabilis) nullatenus innunt.

Nos adhæremus Authoribus illis, quatenus vel Empyreum opacum sit versus partem infimam concauam, vel firmamentum opacum sit versus partem superiorem proximam pauimento Empyreï, aut super cælestibus aquis. Si opacitas sit in inferiore parte Empyreï, non micabunt huius luce super cælestes aquæ, secus si sit in superiore parte firmamenti. Qui præter firmamentum, aut cælum sydereum ponunt primum mobile distinctum, poterunt dicere, hoc esse opacum. Quolibet ex præfatis modis assignatur sufficiens impedimentum, ne nunc à nobis cernatur lux Empyreæ, de qua non inepè dicere possumus, quod de natura diuinitatis Iulius Firmius Maternus lib. 8. Matheus cap. 33. *celari, & abscondi plurimis integumentis ab initio, ne omnibus facilis esset accessus, neue cunctis patefacta maiestatis sue origine panderetur.* Sed quia antequam Deus iuberet, vt fieret lux, nihil præter Empyreum ea ornabatur (quicquid secus dicat Guillelmus Vorillongin 2. dist. 12. art. 2. conclus. 1. & 3. Ideo magis propendeo contra Vincentium Reginum, vt opacitatem constituam in superficiæ concaua Empyreï, sic enim rectè se habet, aquas, quæ proxime ipsi permanserunt, & reliquam partem abyssi extitisse in tenebris, vsque ad instans, in quo Deus imperauit effectiõnem lucis. Et quidem sine fundamento diceretur Empyreï pauimentum amisisse opacitatem statim, ac conditum est firmamentum, aut primum mobile. Inquies, satisfactis esse fundamenti, ne alioqui supercælestes aquæ sint modò in tenebris. Sed contra, quia licet eiaucta ab Empyreï luce non fulgeant, poterunt fulgere luce accepta ex cælis inferioribus. Præter quàm, neque ex sacris oraculis, neque ex Patribus scimus, an illæ nunc gaudeant lucis ornatu.

Via ab aliis tentata multos obices habent.

Patres relati numer. 11. & præcipuè S. Basilius memoratus à S. Thoma 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. aiunt, *factum esse cælum rotunditate conclusum, habens corpus spissum, & adeò validum, vt possit ea, quæ extrinsecus habentur ab interioribus separare.* Ob hoc necessario post se regionem relictam carentem luce constituit, vt potè fulgore, qui super radiabat, excluso. Sed S. Thomas non acquiescit: quia corpus firmamenti, etsi sit solidum, est tamen diaphanum, quod lumen non impedit, vt patet per hoc, quod lumen stellarum videmus non obstantibus aliis cælis. Hanc tamen rationem, qua S. Thomas refellit Patrum sententiam, non multum consistere pronunciat

Martinengus in Glossa magna pagin. 249. *Nam ex stellarum fixarum conspectione egregie certè omnes orbes usque ad ipsum firmamentum diaphanos esse enuncitur; sed secus est de orbibus superioribus nono, ac decimo; cum super ipsos nullum sit astrum, ex cuius lucis emissione, ac ad nos transiione certi reddamur, ipsos quoque esse diaphanos.* Eadem repetit pag. 353.

41

Illi Patrum sententiæ accedunt proximè Gabriel in 2. dist. 14. quæst. vnica art. 3. dub. 1. Argentinus in 2. dist. & quæst. 2. art. 1. v. *Ad primum nego.* Doctor fundatissimus Ægidius Romanus ibidem, quæst. & art. 2. in resolutione quarti dubij v. *ex his* Ioannes Altestaing. in lexico. Theologico, verbo *calum*: dum tenent, ideo Empyreum non videri, quia impedit firmamentum stellis non diaphanis plenum. Sed contra primò, quia in aquis supercaelestibus nullæ sunt stellæ; quare micabunt illæ splendore mutuato ab Empyreo. Verùm quia aliqui vltro id concedent, & nos supra n. 12. non omnino renuimus. Contra secundò, non omnes stellæ sunt intransparentes; saltem sol est pellucidus. Quia verò dicitur solem, aliaque astra ob nimiam suam lucem intercipere transitum ad spectus ad alia vltiora obiecta, vt contingit in flamma apud nos. Contra tertio, stellæ non faere productæ in firmamento vsque ad quartum diem. Ergo licet modò impedirent, ne cerneretur Empyreum, debet alia reddi ratio obscuritatis abyssi in orbis exordio, non enim potuerunt, antequam existerent, impedire, ne Empyreum luce illuminaretur. Contra quartò, firmamentum, seu cælum stellarum habet plura spatia stellis vacua. Cum ergo illa sint diaphana, aditum præbunt, vt cernatur lux Empyreica. Contra quintò, Deus posuit in firmamento cæli luminaria, vt lucerent in eo; si autem Empyreum transmitteret lucem in firmamentum, iam hoc luceret aliunde. Contra sextò, lux ab Empyreo causata, siue in superficie sola, siue etiam in profunditate astrorum, attingitur oculorum acie, quamuis non discernatur ab aliâ luce, quam habent, vt non discernitur inter lucem ipsi ingenitam; & acceptam à sole. Demum, non est tanta astrorum lux in absentia solis, & lunæ à nostro Emispherio, vt quasi absorbere valeat micantissimam Empyreici. Ex his colligitur rationem S. Thomæ in num. præcedenti aliquatenus consistere. Et sine causa existimatur à Martinengo, cælum nonum, ac decimum non esse diaphanos.

13

S. Thomas in loco superiori, & in 2. sent. dist. ac quæst. 2. art. 1. ad 3. tradit, ideo Empyreum non illuminare, nec videri, quia caret densitate requisita ad ei aculandum splendorem, & ad terminandum visum. Rationem hanc approbant Aureolus in 2. dist. & art. 3. Durandus dist. 2. quæst. 1. num. 5. Gabriel dist. 14. quæst. vnica art. 3. dubio 1. Palatius dist. 2. d. 1. Sotus in 4. dist. 45. quæst. & art. 1. v. *Dicitur ergo*, nec non dist. 49. quæst. 4. art. 5. v. *Sed maior.* Angles in 1. dist. 12. quæst. & difficult. 3. Rubius lib. 1. de cælo cap. 5. quæst. 3. Duualius tract. de quatuor Nouissimis quæst. 6. art. 4. Ægidius Moncurtius in typo omnium scientiarum cap. 6. de natura corporum caelestium, & complures alij. Eam non probabunt, qui sentiunt, Empyreum esse solidum, ac densum versus pavementum. Prætereà licet raritas Empyreici corporis esset in causa, ne illud videretur, tamen non est, cur sit impedimento; ne eius cernatur lux. Sic licet aër in se ipso non conspiciatur à nobis ob defectu

densitatis; nihilominus nos non laeret lux, qua afficitur. Vltèrius Empyreici pars media debet esse lucida, non minus quàm corpus solare, & igneum vsuale, nec minus, quàm corpus glorificatum, vt in sequentibus ostendetur. Si enim radios non emittit, non erit lucidum, sed solummodo diaphanum, vt cælum sydereum. Ex quo fieret, nec ab oculo glorioso cernendum esse Empyreum, vt à nobis non cernuntur partes cæli syderei, quia carent congrua densitate, vt inquit Connimbricenses lib. 1. de Generatione cap. 9. quæst. 2. art. 3. v. *Pro resolutione.* Et vt non videntur partes aeris. Petrus Hurtadus d. 2. de cælo sect. 5. §. 62. refutat hunc ipsum modum dicendi; quia licet Empyreum ob raritatem non posset videri, tamen illuminaret, & totas inferiores sphaeras redderet conspicuas, sicut illuminat aër: & quia Empyreum intensione lucis vinceret difficultatem raritatis. Ita addit d. 3. sect. 2 §. 24. verumtamen quemadmodum ipse sect. 4. §. 55. ait, ignem vicinum lunæ non conspici à nobis, quia non habet lucem admodum vehementem, quia possit in tanta distantia terras illustrare, & quia illius raritas (sicut aërea) non potest visionem terminare, vel ob defectum vis productiua specierum, vel ob harum imbecillitatem ex doctrina eiusdem Authoris dist. 17. de Anima section. 2. §. 13. possent vtique non dissimiliter respondere Aduersarij. Sed de exemplo ignis in concauo lunæ dicam nonnihil postea.

15

Idem S. Thomas ibidem aliam reddit rationem, videlicet Empyreum habere claritatem gloriæ, quæ cum claritate naturali non est conformis, & cuius non sunt capacia inferiora corpora. Nunquam credam, Angelicum Præceptorem existimasse, lucem Empyreicam esse supernaturalem, quo ad substantiam, seu entitatem. Si ergo naturalis est, cur imperfectè saltem non videbitur secundum aliquem gradum? Imò, & cur perfectè non videbitur secundum omnes gradus? Non enim perstringet oculos ob vehementiam caloris, aut si corrumpat sensum, præstabit hunc effectum multoties: quin & toties, quoties habeamus oculos apertos, & erectos in cælum patens. Id autem alienissimum est, à ratione, & experientia. S. Clemens Romanus; seu potius S. Petrus apud ipsum in locis citatis n. 12. Exercit. 2. supponit, lucem Empyreici terriculis visibilem esse quantum ex se est. Vnde non immeritò scripsit Auerla q. 32. Philosophiæ sect. 2. eam sine dubio visibilem esse naturaliter, si non obster impedimentum aliquod extrinsecum. Virgo aliunde, claritas Christi in transfiguratione fuit gloriæ claritas, quantum ad essentia quamuis non quantum ad modum essendi. Sic S. Thomas 3. p. q. 45. ar. 2. in corpore. Ast claritas illa apparuit nõ solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbravit. Ergo lucem Empyreici esse claritatem gloriæ, non est sufficiens ratio, vt non appareat in corporibus propinquis, si nullum adsit obstaculum eius emissioni. Minor propositio conceditur à S. Thoma iu 3. dist. 16. q. & art. 2. ad 7. vbi inquit, *In vestibus fuisse splendorem ex claritate corporis procedentem.* Non sic clarè respondit 3. p. q. 45. art. 2. Cum propositionem illam adduxisset tertio loco pro negatiua parte: *quia ad mysticam transiuit rationem* (ex arto Caietani verba) *relinquens pro manifesto, nihil officere claritati gloriöse corporis Christi, si tanta est, quòd*

quod etiam splendidas vestes efficiat, & nubes lucidas reddat per radiorum suorum emissionem. Et quidem quævis lux videtur debere esse diffusiva sui, multoque magis lux gloriæ, si fortè distingueretur specie à solari, & elementari, excederetque vtramque hanc in perfectione; siquidem ingens sit lucis nobilitas, & commendatio, quod gaudeat virtute communicativa sui. Adde, omnes in ea esse mente, quod si corpus gloriosum locaretur in medio regionis aeræ, cum sol nostro discesserit Emisphærio, pleniori luce hoc illustrandum, quàm si sol medium iter teneret. Quidni idem censeam de Emphyreo, si eius luci obstaculum aliquod non interponatur? Plura alia exhibebit lect. 5.

17 Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 16. cogitat, distantiam Emphyrei esse in causa, ne eius lux à nobis conspiciatur. Sed in primis desideratur ratio, ob quam Emphyreum non fugarit abyssi tenebras sibi propinquæ. Deinde cum Emphyreum sit corpus tantæ molis, adeoque intensa refertum luce, compensabitur ex hinc distantia, quemadmodum compensatur in stellis fixis. Dices, etsi elementum ignis in sua sphaera sit multò vicinior nobis, quàm Emphyreum tamen à nobis non videtur. Nihil ergo mirum, si Emphyreum non videatur. Respondetur primò, molem Emphyrei esse incomparabiliter maiorem mole ignis in sua sphaera, & propinquitatem in igne vinci à mole in Emphyreo. Secundò, ignem contiguum Lunæ ideo non videri, vel quia ibi non est lucidus, ob defectum alicuius humoris, quo extra suam sphaeram afficitur; vel quia celerrimè circumagitur ab orbe Lunæ: constat autem experimento, corpora immota melius conspici, quàm si huc, & illuc ciantur; & vix discerni, quæ in loco aliquantulum distant circumuoluuntur velociter: sed tamen perfectè videnda, si starent immota. Tertio, respondent multi, raritatem ignis in sphaera superiori efficere, ne terminet visionem. Sed refelluntur ab aliis, tum quia ad raritatem opus est corpusculis aduentitiis; quæ nulla sunt in regione ignis, & quæ semel intus suscepta absumerentur protinus actiuitate ignis ipsius. Tum quia raritas non efficit, vt arbor accensa in monte non cernatur è longinquo. Ergo nec efficiet, vt non videatur tantus ignis, quantus est proximè sub cælo. Tum quia raritas in aère non impedit, ne infrigidet; imò quo rarior est aër, eò plus infrigidat nocte hyemis serenissima. Ergo & ignis tanto magis illuminabit, quanto rarior fuerit. Tum denique quia ignis in concauo Lunæ existens non retardatur à calefaciendo ob raritatem. Ergo multò minus retardabitur ab illuminando, cum lux careat contrario. His motus Arriaga d. & lect. 4. de Generatione, & tom. 2. in 1. p. disp. 30. lect. 3. contra communem sententiam negat ignem confinem lunæ. Sed independenter à raritate, ignis poterit subterfugere visum nostrum, & defectus extraneorum corpusculorum vti satis non est, vt inficietur Arriaga regionem mediam Emphyrei esse raram; sic nec satis esse deberet, vt dubitaret de raritate ignis in summa arce mundi subcælestis. Reliqua, quæ, permissa raritate, subiiciuntur, promouent dicta à nobis in 15. numero.

18 Richardus in 2. dist. & q. 2. & Bartholomæus syllilla in speculo quæstionum peregrinarum Decade 1. c. 3. q. 2. recurrunt ad substrationem diuini concursus, sine quo lux Emphyrea nequit aliam produ-

cere in corporibus vicinis, nec emittere species sui in nostros oculos. Reicit Ricardus Petrus Hurtadus, quia in primæua mundi conditione, non licet miracula recurrere iuxta S. Augustini regulam lib. 2. de Genesi ad litteram cap. 1. Ei se submitteret Richardus, si aliter res componi posse persuaderet sibi: hoc enim in sensu loquutus est S. Augustinus. Quod si non sine miraculo, & violentia aliqua initio mundi productus est ignis in Inferno propter Dæmones paulò post illuc detruos, detineturque ibi, & fortè diuina virtute impeditur, ne luceat, sicut elementaris, si cum eo conueniat in specie, non ineptè dicitur similiter, ex subtractione diuini concursus prouenire, ne lucem, & species emittat extra se Emphyreum. Elucidatur id ex sententia Patris Suarij lib. & cap. 2. de opere sex dierum, vbi statuit, productam simul cum cælo lucem, noluisse tamen Deum concurrere cum ea ad illuminandum aquas, donec dixit: *Fiat lux*. Et licet magis approbat alios modos consiliandi productionem lucis cum tenebris abyssi, hunc non improbat. Neque miracula in primæua mundi conditione sunt penitus excludenda. Ipse Petrus Hurtadus disp. 3. de cælo lect. 6. §. 94. inquit: *Fecit ergo Deus solem, & stellas ex aqua, quæ erat in eodem loco, in quo producta fuerunt stellas, quia Deus illam non voluit descendere in terram, sed eam miraculo retinere in cælo, vt ex illa astrâ conficerentur*. An non fuit miraculum, aquas supra firmamentum mansisse, & in videntem herbam repente, ac in plantas inesse perfectò pallulasse terram? Hinc fatur appositè S. Chrylостomus oratione super illud: *Sufficit tibi gratia mea, cum Deus vniuersum hoc vndique sibi summa ratione constans ab initio procrearet, miracula miraculis cumulauit: quippe qui nullis naturæ legibus teneretur, sed abundantia quadam potestatis omnia distingueret, & fecerneret*. His non obstantibus displicet mihi Richardus, quia sine necessitate in asylum miraculi se recipit; & quia sic Deus administrat omnia, quæ creauit, vt etiam ipsa proprios exercere, & agere motus sinat, vt inquit S. Augustinus lib. 7. de ciuitate Dei cap. 30.

16 P. Tirinus in cap. 1. Genes. v. 7. refert ex aliquibus, aquas supra cælos relictas partim ad ornatum, vniuersi, partim ad præcipiendum nobis adhuc exulibus prospectum cali Emphyrei, cateroquin splendidissimi, & sole nostro lucidioris. Repetit eadem verba in Psal. 148. v. 4. & coniuere videtur. Contra tamen, quia aquæ supercælestes non opacæ, sed diaphanæ erunt suapte natura si eiusdem sint speciei cum nostratibus; neque est fundamentum iudicandi inductam à Deo opacitatem super cælestibus illis. Contra rursus, quia si aquæ illæ productæ fuissent cum opacitate, quod necesse esset ad impediendam transmissionem lucis Emphyreæ in abyssum, antequàm Deus iuberet fieri lucem subemphyream; sequeretur, producta hac luce non emicuisse totam abyssum. Et credibile mihi est, aquas illas eiusdem conditionis cum aliis ab Emphyreo remotioribus, & destinatis, vt secunda die fieret ex ipsis firmamentum, prodiisse ab opifice Deo opacas, cum tamen aliæ prodierint diaphanæ. P. Bonfret. ad quem Tirinus respexit, non dubitat, aquas supercælestes aliquam opacitatem habere. Quo fit, inquit in cap. 1. Genes. vers. 7. *vt in ea lumen à luminoso corpore emissum paulatim hebescat, & in ingenti profunditate; cuiusmodi aqua illa cælestes haberent, tandem etiam euanescat; arque adeò neque profunditas ea immensa à visu penetrari possit.*

possit. Idem Bonfrierius circa v. 2. dixerat: *Et si lux Empyrea aliquo usque abyssum illam aquarum penetraret, non potuisset tamen immensam profunditatem pervadere, & sic longe maxima sui parte fuisse luce vacuam, & ob id absolute dici fuisse caliginem contectam.* Verum explicatio hæc verborum Genesis *Et tenebra erant super faciem abyssi,* valde licentiosa est. Et lux ab Empyreo diffusa tanta esset, ut limpidissimarum aquarum totam vinceret profunditatem, vel saltem maiori ex parte. Montepilosus, qui tomo 2. partis 2. Theologiæ disp. 31. art. 2. num. 4. d. 33. art. 2. num. 3. d. 35. artic. 2. numer. 2. & 4. ferè conuenit cum Bonfrierio & Tirino de usu aquarum super caelestium, impugnabitur à quouis, & expugnabitur iam nullo labore.

20 P. Arriaga disp. de cælo sect. 6. num. 67. scribit, *Calum Empyreum esse lucidissimum, vob tamen opaco, qua parte nos respicit, obiectum communiter putatur. Ego in hac re dico, sicut non potest bene probari, ita neque reiici. Qui enim diceret ipsum calum esse opacum; in sola autem superficie versus Beatos habere lucem splendidissimam, quomodo reiiceretur?* Sic author loquatur de superficie Empyreici concaua respiciente non dicit idipsum, quod communiter putatur, & à me est assertum. Si verò loquatur de superficie conuexa, insinuetque, Beatos non intra, sed extra Empyreum consistere; neque ipse in Theologicis, neque ego in isto opere probamus existentiam Beatorum supra Empyreum. Et præterea maior huius pars foret opaca, quod mihi absurditatis speciem præfert, & iam iam refutabitur.

SECTIO IV.

An lux Empyreici sit in tota eius profunditate, vel solum in aliqua parte?

21 **I**dest, an Empyreum sit transparentes secundum omnes sui interiores partes. Propono rationes dubitandi. Prima in Empyreo existet color, ut porè qualitas summopere conducens ad pulchritudinem. Sed corpus coloratum nequit simul esse transparentes. Nam color requirit perspicuum opacitate terminatum. Ergo, &c. Secunda partes valde densæ non possunt interius penetrari lumine. Ast Empyreum est densum, ac solidum penes omnes sui partes. Ergo, &c. Tertia, repugnat corpus esse simul transparentes, & lucidum ex se. Sed Empyreum est lucidum ex se: Ergo non potest vna esse transparentes.

22 Nihilominus affirmo, Empyreum & esse lucidum ex se, & interna luce perfusum, quoad omnes sui partes. Probatum primò, quia Apocalypsis 21. v. 18. dicitur de cælesti Hierusalem: *Ipsa verò ciuitas aurum mundum simile vitro mundo* Rursus v. 21. *Et platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.* S. Gregorius lib. 18. Moralium c. 31. interpretatur priora verba de transparentia corporum glorificatorum, liceat & nobis priora, ac posteriora interpretari de transparentia domicilij caelestis; maximè cum huius lumen, & ornatus comparetur toties crystallo lapidibusque translucidis in illo Apocalypsis capite & in 4. v. 6. dicatur *In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Vbi Pereirus, & Cornelius intelligunt Empyreum quod est sedes Dei, Angelorum, ac Beatorum. Con-

firmatur, Beatorum corpora erunt lucida, & transparentia ex celebri multorum Patrum, & Theologorum sententia ut compertum erit legenti Aggidium Lusitanum tom. 3. de Beatitudine lib. 5. q. 4. art. 3. §. 2. à n. 8: Ergo idem censendum est de Empyreo. Confirmatur rursus, quia terra post diem Iudicij fiet petua sicut vtrum, ut n. 88. exerc. 24. attingam, citato interim solo Alberto Magno in 4. dist. 48. art. 7. Ergo à fortiori Empyreum factum est pellucidum ex sua natura.

23 Probatum secundò, inter caelestia inuenitur corpus partim transparentes, & partim lucidum ex se, nam cælum, in quo continetur sol, est transparentes, lucidus autem ex se ipse sol. Rursus inter caelestia existit corpus totaliter transparentes, videlicet aqueum, seu Crystallinum. Ergo si est aliud superius, oportet, quod sit totaliter lucidum ex se, & transparentes. Discursus hic est S. Thomæ 1. p. q. 66. art. 3. in 3. dubitandi ratione, & q. 68. art. 4. in corpore. Confirmatur, sol est lucidus ex se, quin in sola extrema superficie luceat; nam cum totus sit eiusdem rationis in omnibus suis partibus, si lucet secundum extimas, vtrique & secundum intimas. Ergo Empyreum, quod in perfectione lucendi non debet cedere soli, afficitur etiam luce in toto suo corpore. Probatum vltimo; quia si Empyreum non sit oculis peruium, non poterit vnus Beatus homo intueri corporaliter alium, nec erit spectabile ipsum Empyreum, nisi ab existentibus supra vel infra illud.

24 Ad primam rationem dubitandi responderetur primò, in Empyreo non inueniri veros colores, sed apparentes, ut in sect. 2. exercit. 15. dicam. Secundò, negando corpus coloratum non posse simul esse transparentes. Constat id in vitro viridi, topazio, smaragdo, quera putrida, oculis felinis, plumisque quarundam auium (de quibus Plinius libr. 10. Historiæ naturalis cap. 47. Solinus capit. 20. Politic. S. Isidorus Hispalensis lib. 12. originum cap. 7.) nec non in noctilucis Harum exemplo vtritur S. Antoninus 3. p. summa Theologiæ tit. 30. cap. 7. §. 4. & multò ante ipsum S. Cyrillus Hierosolimitanus Catecheti 18. Illuminatorum ad probandum in glorificatis corporibus stare posse lucem, & colorem. En S. Cyrilli aurea verba. *Præuidens istam hominum incredulitatem Deus vermibus paruulis astate lucidum dedit corpus, ut eo splenderent, ut ex apparentibus crederetur id, quod expectamus. Qui enim partem potest præstare, poterit & totum, & qui fecit vermis ut lumine splenderet, multò magis illustrabit hominem iustum.* Sic Hierosolymorum Antistes; cui nota fuisset cicindela Indica, dicta *Cocynus* spargens noctu tantum lucis ut ad eam legi, scribi- que possit, instarque facis deseruiat iter agentibus (testante Francisco Lopez Gomara in historia Indiarum, & Petro Cieza in Peruana, referentibusque Francisco Torreblanca lib. 11. Practicabiliū Iuris spiritualis cap. 3. num. 8 Eusebio Nierembergio in Prolusione ad Historiam naturalem, Andrea Pinto Ramiresio in commentariis ad Apocalypsim iam typo paratis, & ex Authoris beneficio à me visis non sine admiratione magnæ, atque reconditæ eruditionis) auxisset inde exempli vim. Dum autem Aristoteles cap. 3. de sensu, & sensibili ait: *Colorem esse terminum perspicui in corpore definito,* seu terminato, intelligendus est explicuisse solummodo proprium subiectum coloris, ut frequenter à nobis videtur; communiter enim color est in corpore opaco. Nam

Nam si censuisset Aristoteles, requiri essentialiter opacum corpus ad colorem, non nisi curtè hunc definiisset lib. 2. de Anima cap. 7. textu 67. dicens: *Color motu est eius, quod est perspicuum actu, & id est eius natura.* Tertio, Aristotelem definiisse colorem sub ratione termini, in quo sistat visio; sub hac autem ratione requirit color subiectum opacum. Verùm non omnis color debet habere in omni subiecto rationem termini in, quo sistat visio; vti neque omne perspicuum debet esse visibile per alienum lumen. Quare sicut datur perspicuum, quod fulget innata luce, Licet Philosophus supra textu 68. non definiit perspicuum nisi sub ratione medij visibilis per alienum lumen, quasi colorem, vt explicant ibi Connimbricenses & Ioannes Baptista Villarparandus explanationum Ezechielis tom 2. p. 2. lib. 2. Ifagogico cap. 6. ita poterit dari color in Empyreo, aut corporibus glorificatis, qui non sit in subiecto opaco.

25 Ad secundam respondetur primò, Empyreum non esse densum, & solidum, sed rarum, & liquidum penes regionem mediam, vt in sect. 1. Exercit. 14. enitar probare. Secundò, partes valde densas posse interius penetrari lumine. Claret id in Crystallo; & in sole; quem in tota profunditate peruadi à luce notant Guilielmus de Rubione in 4. dist. 46. art. 3. concl. 4. ad 3. dubium. Granadus 3. parte controu. 13. de Nouissimis tract. 3. d. 6. n. 11. Petrus Hurtadus disp. 17. de Anima sect. 2. §. 12. Auerſa q. 34 Philosophiæ sect. 2. tametsi Arriaga d. de cælo sect. 6. num. 68. supponat, solem esse opacum à tergo, vt possit ad nos melius lucem mittere.

26 Tertio magnum facessit negotium iis, qui glorificata corpora lucida ex se, & translucida fore defensant Suarez tomo 2. in 3. p. d. 48. sect. 2. fatetur, nullum posse corpus in eodem instati lucere actu, seu emittere ex se lumen, & simul se actu præbere transparens respectu eiusdem videntis. Cum autem id, quod ex se lucidum est non queat non naturaliter actu lucere, sequitur, non nisi supernaturaliter posse idem corpus esse lucidum ex se, & transparens. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 16. v. *ad tertiam obiectionem* inquit corpus glorificatum non fore peruium ex transparentia intrinseca consistente in qualitate opposita opacitati, sed ex nolitione extrinseca Dei, decernentis, si Beato placeat, ita transmitti species per eius corpus, ac si opacum non esset. Quapropter alter Beatus v. g. Sanctissimus Parens Ignatius poterit videre corpus Sancti Francisci Xauerij ratione opacitatis, intrinseca, quam habet; poterit etiam ratione perspicuitatis extrinseca cernere, quæ ultra illud sunt, dummodò non resistat S. Xauerius. Argentinas in 2. dist. 2. art. 1. v. *Respondeo* S. Antoninus, vbi supra, Lessius lib. 3. de summo bono cap. 5. & Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 3. v. *ad tertium* admittunt, ex rei quidem natura non choatere, secus diuina virtute, quod vna luceat, & peruiam sit oculis idem corpus. De Empyreo loquitur speciatim Argentinas. Tandem Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 4. art. & §. 3. num. 17. concedit summè lucidum naturali luce non posse esse transparens secus summè lucidum supernaturali luce, qualem vult esse illam, quam in dotem accipiunt Beatorum corpora.

27 Retuli varios respondendi modos, quos reperi improbat Theologis, vt appareat, quàm sit difficile, vel in glorificatis corporibus lumino-

sis diaphaneitatem vendicare, & vt miretur lector, nouum pro Empyreo excogitandum; cum tamen eadem sit causa illius, & glorificatorum corporum, & pro his iam antiquitus elaboratum sit. Ego superſedissem ab eo labore contentus responsione præstita à S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstioncula 1. ad 2. scilicet non posse idem corpus esse transparens & luminosum quando claritas causatur ex densitate partium lucidarum; ast claritatem corporum glorificatorum non causari ex densitate partium, licet eam densitatem corpora non deperdant in resurrectione. Hinc ignis extra suam spheram non est transparens, quia eius claritas causatur ex densitate partium, quam quia non habet in sua sphaera, ideo ibi parum, aut nihil lucet, estque ibidem diaphanus; aliter impediret ad spectum cæli.

Gradum facio ad Empyreum. In eo claritas non causatur ex densitate partium: vnde non est cur inimicetur transparentiæ Empyrei saltem secundum regionem medicam; quæ, vt ego iudico, rara est, & fluida. Sed estò sit densa; cur nequibit, esse transparens, ac lucida ex se? An quia transparens secundum Aristotelem debet esse visibile non per se, sed alieno lumine? Certè ille non de omni transparenti loquutus est, vt animaduerti in n. 24. & contendunt Connimbricenses lib. 2. de Anima c. 7. q. & art. 1. eo quòd sol & ignis sunt transparentes, & tamen collescent proprio splendore; dicuntur autem terminare visum, & si in illis non sit terminata lux, quia huius abundantia impedit transitum ad spectus ad alia vteriora obiecta; vel si omnino non impediatur, ita occupat sensum vt ultra posita obiecta pertingat tenuiter, & obscure, quin ea ab aliis valeat inter noscere. Itaque Philosophus est tantum locus de transparentibus, quæ cum frequenter occurrant, visu penetrantur: talia sunt *aer, & aqua, & solidorum complura, vt vitrum, & glacies & huiusmodi corpora.* Iplius sunt verba. Adde, Philosopho in animo solum fuisse explicare transparens, quod est medium visus, vt distinguitur à termino visus; transparenti autem vt sic essentialè est non habere proprium lumen, vt & non habere colorem. Quare corpus transparens, habens ex se lucem, erit terminus visus, quatenus ex se eam habet, & emittit.

29 Vt rem totam absolua, existere actu corpora lucida ex se, & translucida, ita vt præbeant adiutum ad videndum vteriora obiecta. Ægidius Lusitanus supra num. 16. scribit, *patere id in pluribus lapidibus pretiosis, qui & simul sunt transparentes, & actu lucent.* Ex quo sic ratiocinatur. *Porrò si naturaliter non repugnat aliquid lucere & esse transparens transparentia naturali; utique neque repugnabit, corpus gloriosum simul esse lucidum, & transparens transparentia supernaturali.* Rectè intulisse Ægidium, nemo ibit inficias, si lapides illos in medium produxisset. Sciebam inter lapides in externa solum superficie alios lucere, alios interna; & natia fulgere luce (si fides adhibenda sit iis, quæ de carbunculis nocturno tempore emicantibus circumferuntur ex S. Augustino lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 16. S. Isidoro l. 16. originum cap. 13. Alberto Magno l. 2. Mineralium tract. 2. cap. 3. Rucio l. 2. de gemmis cap. 14. Bernardo Cæſio l. 4. de Mineralibus parte 2. cap. 4. f. 5. n. 7 Ludouico de Gongora Poëſis Hispanæ Principe in 1. Solitudine) alios esse in tota profunditate diaphanos. Ast hætenus non audiui inuentos lapides,

lapides, qui simul sunt vndequeque peruij, & actu luceant per se. Idcirco vsurpo tutius aliud exemplum. Si cælum sydereum habeat ex se aliquam lucem non mutuatam à sole, aut stellis (quod Petto Hurtado disp. 2. de cælo sectio 5. §. 64. & Francisco Alfonso d. de cælo sect. 10. num. 123. non displicet) existet in rerum natura corpus, quod vna luceat, & diaphanum sit, ita vt præbeat aditum videndis aliis corporibus. Præterea pupilla oculi felini est diaphana, vt de omni pupilla ocalari notum est, aliunde habet innatam lucem. Video his exemplis solummodo probari natiuam lucem remissam non esse impossibilem cum perueritate aditum præbente ad vltiora obiecta cernenda. Sed tamen ex hinc verisimiliter suadetur, nec intentam esse impossibilem. Ergo non capio, cur præcisè ex maioris lucis intentione exurgere debeat impossibilitas. Verum est, solem, qui valde lucidus est, non permittere aditum visui ad vltiora obiecta; idemque est de flamma apud nos. At non præcisè ex lucis intentione id prouenit; sed ex caloris vehementia lædente visum: lux autem Empyrea non afferet secè calorem; nec præstringet, quin potius demulcebit iuventium oculos. *Anne times (quærit S. Bernardus term. 8. in psal 90.) hos tanta plenitudine luminis, ubi singuli insti, tanquam singuli soles fulgeant, caligaturos fore? Timendum id plane, si non ipsos quoque oculos, sicut cetera membra humani corporis, resurrectio glorificaret.* Nunc et si nihil sit luce iucundius, nihil radio solis acceptius, *Aitamen res hac tam iucunda, tam accepta, & placida, ubi supra modum se se oculis nostris obtulerit, vt notat S. Chrysostomus homilia 5. de incomprehensibilis Dei natura, & 19. in acta, quia singuli sensus nostri modum, normam, & limitem habent datum a natura.* At oculorum gloria, & impassibilitas eos naturæ terminos tunc nesciet. Vnde Thomas in cap. 21. Apocalypsis v. 23. ait: *Oculi glorificati bene poterunt sustinere tantum splendorem, imo delectabuntur in eo.*

SECTIO V.

An lux Empyrea sit supernaturalis?

30 **H**ic quæstioni excitandæ ansam dedit Angelicus Doctor 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. Cum dixit de Empyreo, *vel habet claritatem gloria, quæ non est conformis cum claritate naturali.* Claritas autem gloriæ est supernaturalis vt innuit S. Thomas in 3. dist. 16. quæst. 2. art. 1. ad 4. & vt disertè docent complures. Respondeo tamen lucem Empyream non esse supernaturalem quoad entitatem. Prima ratio est, lux afficit Empyreum, vt proprietates eius. Ergo non est supernaturalis entitas. Antecedens ad eò certum fuit Mayroni; n. 2. dist. 13. quæst. 1. vt scripserit: *teneri per fidem. quòd cælum Empyreum est primum lucidum nisi fortè loquatur de fide tantum humana.* Nyssè in resolutione Theologorum præambulo primo ad opus secundæ diæ tradit, Empyreum esse simpliciter lucidum, id est lucidum absolutè & principaliter inter alia corpora vniuersi; nisi fortè nõ simpliciter significet idem ac omnino: quo in sensu Albertinus Magnus in 2. dist. 3. art. 4. asseruit, Empyreum esse totum lucidum. Sed et si Mayro

loquatur de fide tantum humana, adhuc fauet antecedenti. Nam si Empyreum autoritate Patrum, & Theologorum est primum lucidum, suntque secunda lucida, quibus lux correpondeat, vt proprietates, correspondebit non minus Empyreo. Et hic est communis conceptus, & existimatio eorum omnium, qui istius cæli notitiam habuerunt. Consequentia iam suadetur, quia Empyreum est ens naturale quoad materiam, formam, & vnionem, vt probatum est in sect. 2. Exercit. 6. Ergo eius proprietates nequit esse supernaturalis; nihil enim naturale potest connecti cum entitate supernaturali, vt cum proprietate exacta ad sui conseruationem. Ergo lux, quæ est proprietates Empyrei non potest contineri intra spheram supernaturalitatis. Confirmatur, Empyreum est immobile, & incorruptibile, quin opus sit eleuari vel extrinsecè ad ordinem supernaturalem, vt immotum persistat, & incorruptum. Ergo similiter erit lucidum, quin opus sit eleuari intrinsecè ad ordinem supernaturalem per lucem supernaturalem ei communicatam. Secunda ratio, si lux Empyrea esset supernaturalis, superaret in perfectione lucem naturalem. Hinc autem sequeretur nec dignius posse intendi lucem Empyream per solarem si secundus v. g. gradus intentionis debeat præcellere in perfectione primum. Etenim gradus quilibet lucis solaris non posset non esse imperfectior quolibet assignabili intra cumulum lucis Empyreæ; vt quilibet forma materialis substantialis, et si perfectiores, & perfectiores in infinitum queant à Deo produci, debet esse imperfectior quilibet forma spiritali substantiali, et si imperfectiores, & imperfectiores in infinitum valeant à Deo fieri.

Tertia ratio, lux Empyrea, vt pote qualitas actiua, efficiet in subiecto sibi proximo lucem supernaturalem, si sit supernaturalis, absitque impedimentum, quale modò est opacitas paupimenti Empyrei. Id autem videtur esse præter, imò & contra omnium mentem. Prævideo, dici posse, non omnem effectum absolutum, qui ex entitate supernaturali oriatur, debere esse supernaturalem. Neque desunt exempla, quorum aliqua proponuntur alibi. Tamen nullum adducetur, in quo entitati supernaturali non alius respondeat effectus, quàm naturalis: luci autem supernaturali qui alius respondebit nisi naturalis lux? Ergo vel Empyreum producat lucem supernaturalem, vel lux, qua ornatur, non est supernaturalis. Sed quia adhuc asseri posset, effectum supernaturalem, qui respondeat luci supernaturali, esse speciem impressam emissam ab ipsa, & non indifferentem ex se, vt oriatur à luce naturali: ideo nimis præsumendum non est de hac ratione. Accedo ad quartam, lux Empyrea est visibilis corporeis oculis naturalibus; sed si ea adstruatur supernaturalis nullo pacto poterit conspici corporeis oculis naturalibus. Ergo non est supernaturalis. Consequentia est peremptoria. Minor stabilietur in Exercit. 22. Probatum Maior, quia lux Empyreæ conspicietur ab hominibus beatis. Nam si iuxta Ecclesiastem cap. 11. v. 7. *Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solè,* & iuxta S. Leonem Magnum term. 3. de Eypahania: *Illis oculis voluptatem affert lux ista visibilis,* quantò delectabilius erit videre corpus Empyreum, quod solem ipsum tam superat claritate, quam sol reliqua sydera? Quis credat hanc oblectationem defurram beatis hominibus S. Basilij homilia 6. in Exameron numerat inter pœnas damnatorum

damnatorum hominum, quod intuituri non sunt Empyream lucem. *Si solem hunc, inquit, haud conspicere detrimentum est homini cæco, quod detrimentum est peccatori verissima illa, perpetuaque luce carere?* Anne etiam illi, qui summa felicitate fauentur carebunt visione eiusdem lucis? Frustra cælestis Regia condita esset à Deo tam ingenti coruscans splendore.

Clara micante auro, flammisque imitante pyropo,

Si Beatæ lux Empyreæ occultanda foret. *Aufer lucem (qua est pulchritudo, & ornamentum omnis visibilis creatura) & omnia in tenebris ignota manebunt, proprium non valentia demonstrare splendorem,* inquit S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 7. idem autem est, si auferas lucis visionem. Quid enim refert Beatos esse circumseptos lumine, & in pulcherrimo habitaculo, si aliunde erunt velut talpæ in præsentia meridiana lucis? S. Augustinus enarratione in Psal. 25. aiebat: *Quomodo nihil prodest aperire oculos, si sit quisque in tenebris; ita non habet prodesse esse in luce, si clausi sint oculi:* addimus nos, nihil profuturum Beatæ habere oculos apertos, & incolere locum multa splendidum luce, si hæc ab ipsis conspici nequeat. Eadem Maior propositio probatur deinde ab existimatione Patrum, qui, ut semel, & iterum in superioribus tradidi, putarunt, lucem Empyreæ à nobis videntam, & discernendam, nisi esset impedimento aliquod corpus interiectum. Si verò eam supernaturalem iudicarent, non curarent de interposito corpore; ipsa enim esset ex se inuisibilis naturaliter, incapaxque discerni per actus naturales ut minimum S. Theresia c. 38. suæ vitæ sat apertè significat, visam à se Empyreæ lucem. Probatur ulterius, quia claritas Christi Domini in transfiguratione est visa à discipulis, ut ex S. Augustino certissimum supponit Suarez tomo 2. in 3. p. d. 32. sect. 1. v. *An verò & fateretur S. Thomas tum, in 3. dist. 16. q. & art. 2. tum, in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstiuncula 2. in cuius corpore hæc habet. Dicendum est, quod Claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo non glorioso videri potest.* Eadem inculcat in solutione ad 1. & 2. Ergo licet Empyreæ lux esset claritas gloriæ, erit visibilis oculis nostris corporis. Probatur denique, quia Christus post resurrectionem suam nunc claritatem gloriæ ostendebat, nunc pro libito occultabat, ut cum S. Augustino aduertit Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 16. in fine: & saltem erat in potestate Christi, quod eius claritas videretur ut docet S. Thomas 3. p. q. 54. art. 3. ad 1. qui in additionibus ad 3. p. q. 85. art. 2. & 3. extendit id ad omnia corpora glorificata respectu oculi non gloriosi; à quo carnendam illorum claritatem, si per Beatos liceat, constanter asseuerat. Paulo pergenti Damascum, iisque, qui cum comitabantur, visum est è corpore Christi in vicino medio aere sparsum lumen, ut constat ex Actorum 9. v. 3. item ex 22. v. 7. & 9. rursusque ex 26. v. 13. Anne dices, socios Pauli subleuatos ad intuitionem supernaturalem corpoream? Non persuadebis Nostro Massutio lib. 2. vitæ S. Pauli cap. 4. Corpora rediuiua, & glorificata Henochi, & Eliæ paruo interuallo ante resurrectionem vniuersalem, eorumque claritas naturaliter, & sine miraculo patebunt oculis aliorum hominum, ut notat Thomas in cap. 11. Apocalypsis v. 9. Quod plus est à reprobis conspicietur in die extremi Iudicii claritas corporis Dominici, & electorum aliorum hominum, ut post multos

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Patres, & Magistrum sententiarum in 4. dist. 48. dicit ipse S. Thomas in art. illo 2. q. 85. & in art. 2. q. 90. ostenditurque à Suariorum tom. 2. in 3. p. d. 57. sect. 9. v. ut ergo. Nec credibile est damnatos eleuandos ad visionem corpoream supernaturalem; & communiter à Theologis existimatur non habituros supernaturalem vllum actum, aut habitum, si sacramentalem characterem excipias in iis, qui inuia susceperunt sacramentum aliquod imprimens characterem; pro cuius permanentia in damnatis stant Theologi cum S. Thoma 3. part. quæst. 63. artic. 5. ad 3. Iam ergo si glorificatorum lux corporum attingibilis est oculorum acie, etiam naturali, attingibilis; itidem erit lux Empyreæ.

S. Thomæ mentem in verbis, quæ huic quæstioni occasionem præbuere, explorabo sedulo in Exercit. 32. Obiiciet insuper aliquis locum Pauli ad Timothæum 1. cap. 6. v. 16. *lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre potest.* Qui locus cum in num. 7. intelligatur à nobis de luce Empyreæ, denotat, eam per vires saltem naturæ non posse videri. Responderetur primò, ab Apostolo asseri, Deum habitantem in luce Empyreæ à nullo hominum videri posse vigore naturæ, non verò lucem ipsam, quæ vocatur *inaccessibilis*, vel per ordinem ad adspæctum, stante impedimento veli interiecti; vel per ordinem ad progressuum motum corporis humani non glorificati. Non absimiliter percipi valet Isaias dum cap. 64. vers. 4. ait. *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti diligentibus te.* Si loquatur, ut vult Suarez 3. p. quæst. 57. in commentario art. 5. de corpora etiam pulchritudine cælestis patriæ. Responderetur secundò, verba Pauli intelligi frequenter de luce increata diuinitatis, *quoniam Deus lux est,* inquit S. Ioannes in epist. 1. cap. 1. vers. 5. Et ut S. Gregorius lib. 18. Moralium cap. 28. *Illi simplici, & incomprehensibili essentia non est aliud claritas, aliud natura sed ipsa ei natura sua claritas, ipsa claritas natura est.* Leges Maximilianum Sandæum in Theologia Mystica, commentatione 13. Exercit. & Disquisitione 1.

32

SECTIO VI.

An lux Empyreæ sit diuersa in specie à solaris aut ignea luce?

MOueri quis posset ad statuendam diuersitatem specificam his argumentis. Primum, lux Empyreæ nuncupatur in Apocalypsi cap. 21. *Claritas Dei;* quo in modo dicendi denotatur claritas quædam speciei alterius perfectioris, & sublimioris. Secundum, in eodem capite Apocalypsis enuntiatur, *Ciuitatem cælestem non egere sole, neque Luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus.* Hæc autem verba innuere videntur diuersitatem specificam inter lucem Empyreæ, & solarem. Tertium desumitur ex verbis Sancti Chrysostomi, & S. Augustini. Ille in epistola 1. ad Theodorum lapsum ita fatur de regno cælesti, *Omnis effectuum turba, quæ hic sedata est, perimetur, omnia erunt pax, lætitia gaudium, omnia serenitas, & tranquillitas, omnia dies, & splendor, & lux. Lux, non quæ nunc est, sed planè alia, quæ hanc rariùm excedit fulgere, quantum*

33

ea lumen lychni. Neque enim occultitur illic aut nocte, aut congresset nubium; nec urit, nec inflammat corpora. Nam nox non obumbrat, nec aderit vespera. Hic ferm. 85. in appendice de diuersis, siue 1. de festo omnium sanctorum. Pax cuncta & letitia continet, tranquilla sunt omnia, & quæta. Iugis splendor, non iste, qui nunc est, sed tanto clarior, quanto falciior, quia ciuitas vt legitur, illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Vbi sancti fulgebunt vt stella in perpetuas æternitates, & sicut splendor firmamenti, qui ad iustitiam erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nulle tenebra, concursus nubium nullus, nec frigoris, ardorisque asperitas vlla; sed talis erit rerum quedam temperies, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, nisi illorum, qui perfrui digni immuniuntur. Quartum, lux Empyreæ fulgentior est luce solis per intensiorem sibi connaturalem. Sed lux solis videtur maiorem intensiorem habere non posse naturaliter. Ergo id prouenit ex diuersitate specifica lucis Empyreæ à solari. Confirmatur, Empyreum est fulgentius, quam corpus solare. At id melius intelligitur, si dicatur, lucem Empyream esse non solum intensiorem, sed & perfectiorem. Ergo, &c. Quintum, lux solis, & ignis calefacit ex natura sua subiectum caloris capax. Sed lux Empyreæ non est ex natura sua effectrix talis alterationis; alioqui vel actio eius continuò suspenderetur diuinitus; vel adiungi deberet alia qualitas, quæ eius resisteret actiuitati.

34

Hæc argumenta non admodum vrgent, Ad primum respondere promptum est, ideo lucem Empyream vocari *claritatem Dei*, quia cumulator, est, quam solis; vel quia est claritas Regiæ celestis, in qua felicitat suos electos Diuina Maiestas, vel quia est claritas supremi corporis in vniuerso; consuetum namque est in sacris litteris, ea, quæ sunt summa, vocare diuina, vt astra, cedros, montes Dei. Si cum vatablo noster Pintus Ramiresius in Paralielis Politicis num. 1092. Tirinus, & alij passim. Adde ex humanioris litteraturæ Professoribus, Cerdam in nota ad v. 37. Eclogæ 3. virgilianæ. Similiter quod in re quaque maximum est, & præstantissimum, id dicitur esse Dei. Ita Andreas Schotus in adagiis sacris Testamenti noui pag. 126. Ad secundum, ideo scribi *ciuitatem caelestem non egere sole, neque luna, vt luceant in ea*, quia neque à Sole neque Luna transmittitur in illam lux. Ad tertium, SS. Chrysostrum, & Augustinum intendere tantummodo lucem Empyream à solari aliam esse in intensiõne. Et sic intelligenda sunt quædam verba S. Theresiæ cap. 38. suæ vitæ. Ad quartum, pati instantiam in sole, & igne: ille enim per intensiõnem sibi connaturalem fulgentior est, quam hic; & vltèrius hic non potest habere naturaliter intensiorem lucem; & tamen non differt specie lux solaris ab ignea. Non, inquam, differt, siquidem non prouenit ex natura lucis igneæ, quod solarem non possit æquare in intensiõne; sed ex minori capacita formæ substantialis igneæ, quàm solaris. Idem dictum putetur de claritate solari comparata ad Empyreum. Ex proximo exemplo innotescit, intelligi optimè, fulgentius esse Empyreum, quam corpus solare, quin recurratur ad perfectiorem lucem in specie. Si replicas, claritatem solarem esse summam, quæ naturaliter dari potest. Ergo Empyreæ non potest esse maior, nisi aut per miraculum, aut quia sit distinctæ speciei. Respondetur, esse summam

respectu aliorum corporum caelestium, & subcaelestium de facto existentium; non verò respectu Empyreæ, aut alterius compositi naturalis producibilis à Deo. Constat ex his debilitas confirmationis. Ad quintum, lucem Empyream esse effectricem caloris in subiecto capaci; ipsum autem Empyreum non esse subiectum capax ideoque intra illud non produci à luce calorem, vt à solari non efficitur in astris, quin lucis solaris actio diuinitus suspendatur, aut quin in astris ponatur qualitas obfistens eius actiuitati. Et de luce Solis post diem vniuersalis Iudicij ait Richardus Victorinus lib. 3. super Apocalipsim c. 7. non effecturam calorem in aère ob nimiam huius subtilitatem acceptam in renouatione postrema.

35

Moueri alius posset ad affirmandam vnitatem specificam inter lucem Empyream, & solarem, ac elementarem his rationibus, Prima, inter duas entitates specifica distinctio non est assignanda sine necessitate; in præfenti autem nulla apparet. Secunda, Empyreæ materia, & quantitas pertinent ad eandem speciem, ad quam materia, & quantitas reliquorum corporum. Ergo similiter lux. Tertia, lux solaris, & ignea, aliorumque mixtorum, vt Nitedulæ, conueniunt in specie, vt sentiunt communiter Doctores apud Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 9. art. 2. Ergo & Empyreæ conueniet in specie cum luce solis, & ignis, &c. Quarta lux Empyreæ intenderet solarem diffusam per cælum astrigerum, & elementa, si velum, quo obtegatur Empyreum, adimeretur; fieret enim aër v. g. magis lucidus. Ergo non differt in specie à solari. Nam ex qualitibus distinctis in specie completa nequit resultare intensio; aliàs color intenderet calorem in eodem subiecto existentem; ex aduentuque coloris redderetur subiectum magis calidum. Quinta lux corporum gloriatorum est eiusdem speciei cum solari, & elementaris. Ergo & Empyreæ erit eiusdem speciei cum illis. Antecedens colligitur ex scripturæ testimoniis, quæ deseruiunt ad probandam dotem claritatis incorporibus Beatorum. Etenim in eis testimoniis comparatur claritatis dos luci solari, & elementari, vt Mat. c. 13. vers. 43. 1. ad Corinth. cap. 15. vers. 41. & 42. Danielis cap. 12. vers. 3. Iudicum cap. 5. vers. 31. Sapientiæ cap. 3. vers. 7. & de Christo transfigurato dicitur Matth. cap. 17. vers. 2. *Et resplenduit facies eius sicut sol.* splendor autem, qui tunc restagnauit in Christi facie, fuit eiusdem rationis cum splendore gloriæ, siquidem penes S. Hieronymum. *Qualis futurus est Christus tempore iudicandi, talis apparuit Apostolis.* Et paulò post: *Transformatus est Dominus in eam gloriam, qua venturus est postea in regno suo.* Penes Eusebium Gallianum etiam, *talis apparuit* (in transfiguratione Christus) *qualis post hanc vitam in regno suo cunctis fidelibus apparebit.* Licet, vt docet S. Ephræm, *non totam gloriæ suæ abyssum eis ostenderit, at quantum pupilla oculorum suorum capere, discernere poterant.* Et vt S. Leo, *temperarit, tunc, claritatem ad discipulorum ad spectum.* Atque vt S. Chrysostrum; *Discipulis tunc parens tantum splendorem adaperuerit, quantum illi percipere poterant.* Quo loci occurrunt memoriæ ea Papinij carmina lib. 4. Syluar. in Euch. ad epulum Domitiani,

*Ipsam, ipsam cupido tantum spectare vacantis
Tranquillum vultu, sed maiestate serena.
Mulentem radios, summittentemque modestè*

Fortuna

*Fortuna vexilla sua, tamen ore nitebat
Dissimulatus bonos, talem quoque barbarus
hostis.
Possit & ignota conspectum agnoscere gentis.*

His ex permisso versibus explico Patrum verba de Christi ad discipulorum imbecillitatem temperato fulgore. Sexto accedit autoritas S. Athanasij q. 79. circa Parabolas Euangelij. S. Basilij homil. 6. in Exameron, & in Psal. 28. v. 7. S. Ambrosij lib. 4. in Exameron cap. 3. S. Cæsarij Dialogo 1. Hi enim quatuor Patres, ut & Theodoretus in Psalm. 28. v. 7. in Psal. 96. v. 4. Procopius Gazæus in cap. 1. Genesis v. 14. supponere videntur, lucem Empyream non esse diuersam specificè ab ignea, etsi in illa sit diuisa illuminatiua vis abustiuat; quam hæc in Inferno habeat carens vi illuminatiua. Præsento verba solius Ambrosij. *In retributionibus quoque meritorum colligimus diuidi ignis naturam, ut alios illuminet, alios exurat; illuminet iustos, exurat impios. Non eosdem, quos illuminat, exurit, & quos exurit, illuminat; sed illuminatio eius inextinguibilis est ad perfunitionem bonorum; exustio vehemens ad supplicia peccatorum.*

Propendo magis in posteriorè hanc partem, seu in specificam conuenientiam lucis Empyreæ cum solari, & elementari. Etsi enim appositis rationibus à secunda ad ultimam præbere solutionem arduum non sit, tamen prima ratio instar multarum est. Legantur sectio 1. exercit. 13. & sectio 4. exercit. 22.

SECTIO VII.

A quo efficiatur lux Empyreæ.

37 **V**Alles cap. 1. sacræ Philosophiæ, & Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine libr. 5. quæst. 4. artic. 5. §. 2. num. 9. indicare videntur, lucem in Empyreum diffundi à corpore Christi, ut à Sole in Stellis, & corpora sublunaria. Illud Apocalypsis 21. *Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus.* Daret fortè occasionem alicui, deditque re ipsa Bartholomæo Sybillæ in speculo peregrinarum quæstionum Decade 1. cap. 3. quæst. 2. Sed immerito: nam in his verbis Sol mysticus Empyrei deprædicatur claritas Dei, & Luna mystica lux agni, seu humanitatis seruatoris Christi. Et licet hic suo fulgore illustraret corporaliter Empyreum, innata alia lux deberet in eo præsupponi, alioqui tenebrosum præcessisset, usque dum Humanitas Christi occupauit eius sedes. Et præterea si Humanitas Christi, & Beatorum omnium corpora secederent, ut possunt, in spatia imaginaria ultra Empyreum, redderetur illud denuò obscuratum, aut indigens luce solari (si hæc aucta post diem Iudicij illuc pertingeret) ne omnino tenebresceret. Cum Christus etiam iudicaturus mundum, deseret ad tempus, domicilium Empyreum, maneret hoc in Cymeriis tenebris: tunc enim Beati omnes aderunt cum Christo, ut Tostatus q. 295. in cap. 25. Matth & Suarez tom. 2. in 3. p. d. 57. sect. 3. luculentissimè probant. Quare nec ab Angelis illuminabitur tunc; euacuabitur namque omnibus ex phrasi S. Chrysostomi. Verum neque modo lucem ab eis accipit; non enim habent vim productiuam lucis; & cum creati non sint in Empyreis, ut

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

in sect. 2. exercit. 20. probabo, sequeretur extitisse tenebrosum usque dum Beati Angeli incoluerent ipsum. Adde, fore, ut minueretur fulgor Empyreici, quoties ad terram descenderent. *Nam in terram à Deo missi, non remanent in celo, ut discimus in S. Damasceno lib. 2. de fide cap. 3. Niceta lib. 2. Thesauri cap. 40. & ut ex S. Anastasio Sinaita lib. 1. de rebus fidei catholice dogmatibus, essentiam sortiti sunt circumscriptam (id est, terminatam) ut ne potueris Gabriel simul in celo esse, & apud virginem.* Imo iuxta Didimum Alexandrinum lib. 1. de Spiritu sancto, & S. Anselmum in Elucidario, *Angelus, qui aderat Apostolo in Asia oranti, non poterat simul eodem tempore adesse aliis, (Apostolis) in ceteris partibus mundi constitutis; iuxta S. Basilium item lib. de Spiritu sancto cap. 22. Reliquæ virtutes omnes in loco circumscriptæ esse creduntur. Nam Angelus, qui astabat Cornelio, non erat in eodem loco, quo cum astaret Philippo; neque qui locutus est Zachariæ ab altari, per idem temporis etiam in celo suam implebat stationem: iuxta Diadochum in Eclogis S. Damasceni titulo 47. Quo tempore Angeli mittuntur in mundum, impossibile est, eos in eodem esse loco, & supra caluum.* Sic vertit ex Græco Petauius tomo 3. Theologicæ dogmatum libr. 1. de Angelis cap. 13. numer. 12. Notentur hæc contra Viguerium cap. 3. Institutionum §. 2. vers. 4. vbi cum adstruxisset, Angelos esse in loco per operationem subiicit, *An autem Angeli possint esse nusquam? Dubium est, quia cum Angelus sit in loco per operationem, & applicationem virtutis, circa locum, & possit ab illa cessare, videtur esse posse nusquam, hoc est, in nullo loco. Aliqui tamen probabiliter tenent oppositum propter ornatum sedium celestium eis deputatarum; propter quem ornatum, etiam si alibi operentur, cum custodiunt homines, non desinunt esse in illo loco. Unde Matth. 18. dicitur, Dico enim vobis, quod Angeli eorum in celis semper vident faciem Patris mei, qui in celis est. Et sic quamuis possint desinere esse in locis extrinsecis, non tamen possunt derelinquere habitudinem ad loca, ad quæ ornanda fuerunt deputati à principio sue nature. In quibus aliter dicuntur esse, quam in inferioribus, cum circa ea operantur. Et sic non sunt eodem modo in duobus locis totalibus. Si queratur quid sit ille ornatu? Cum erimus in patria videbimus. Quidam dicunt, quod est quedam refulgentia claritatis ex presentia Angeli acceptantis illum locum; & sic sunt semper ibi per effectum impressum, & permanentem, quia illa refulgentia semper manet, & non eorum virtus, quando operantur in alio loco; & sic quando cessant operari in aliis locis, redeunt ad illam residentiam, per quam sunt ibi definitiua. Quia nulla videtur ratio, quare Angeli boni sint nusquam, & deserant locum eis ordinatum. Hucusque Viguerius; in quo probanda non est inuariata omnium Angelorum in Empyreis presentia, etiam penes effectum illius refulgentiæ, cum Patres absolute doceant, Angelos non manere in celo, dum ad terram mittuntur. Neque locus Marthæ aliud euincit, quam Angelos custodes videre semper faciem Patris, quandiu sunt siue in celis, siue infra. Hinc reiciendus est Mayro in 2. dist. 2. q. 8. tradens Angelum posse esse naturaliter in celo simul, & in terra, confirmansque ex cap. 12. Tobie vers. 15. vbi Angelus Raphaël existens in terra dixit, *Ego sum Raphaël Angelus vnus ex septem, qui semper astamus ante Dominum.**

Sed Mayo ex suo adiunxit aduerbium *semper*; & sensus Raphaelis est, pertinere se ad septenarium numerum Angelorum, qui ordinariè assistunt in cælo, etsi aliquando extraordinariè mittantur foras. Hieronymus Columbus lib. 1. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 34. n. 5. ac 6. lib. 2. cap. 57. n. 1. & 2. non reuolens concedere, totum cælum, ac terram esse locum adæquatum naturalem habitationum Angelorum, vt Michaelis, Gabrielis, ac Raphaelis, hinc etiam explodendus est. Et vltra Patres memoratos S. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 10. inquit: *Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia*, debuisset considerari exactè à Columbo, vt & S. Chrysostomus homilia 3. in epistola ad Hebræos. S. Bernardus serm. 5. in Cantica S. Nazianzenus oratione 2. de Theologia, S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium cap. 3. S. Athanasius q. 26. ad Antiochum. Agam iterum in Exercit. 16. contra Vigurium, & in sect. 7. Exercit. 20. multis impugnabo, lucem causatam ab Angelis in Empyreo. Valles, & Ægidius suprâ citati non aliud forsân voluerunt, quàm ciuitatem cælestem accipere ab humanitate Christi aliquod lucis incrementum. Sed neque id verum erit ex natura rei, si Empyreum totum sit summè lucidum modo explicando in sect. 8. & 9.

38

Iam ergo vt innotescat effectrix causa lucis Empyreæ prænotandum est, hanc esse ignatam Empyreæ proprietatem, vt dicebam in n. 30. tum, quia lux est proprietas reliquorum corporum caliditium. Ergo & huius nobilissimi. Tum quia immobilitas, & incorruptibilitas sunt proprietates negatiuæ Empyreæ. Ergo lux erit proprietas positiua. Et ita ab omnibus supponitur; cum apud omnes fixum, & ratum sit, quantum perpetua lætione comperire potui, Empyreum esse ex se aliquatenus lucidum. Hoc prænotato infero, lucem Empyream fieri immediatè à forma substantiali huius cæli. Nam proprietates fiunt immediatè à suis naturis, vt ostendit sequens

DIGRESSIO.

Proprietates efficiuntur à substantiis, quarum sunt proprietates.

39

In isto vestigiis Angelici Præceptoris, qui 1. p. q. 77. art. 6. in corpore, clarissimè, multumque eypressè, teste Deza Archiepiscopo Hispalensi in 1. dist. 3. q. 6. notabili 4. art. 3. docet, potentias animæ effici ab ea. *Vnde manifestum est*, inquit, *quod omnes potentia animæ fluunt ab essentia animæ; sicut à principio: quia iam dictum est, quod accidens causatur à subiecto secundum quod est actus, & recipitur in eo, in quantum est in potentia.* Quod si potentia animæ efficiuntur ab ea, cur lux residens in Empyreo non efficietur ab eius forma substantiali? Expressit id ipse S. Thomas paulò antea dicens, *Actualitas forme accidentales causatur ab actualitate subiecti, ita quod subiectum, in quantum est in potentia, est susceptiuum forme accidentalis; in quantum autem est in actu, est eius productiuum.* Et hoc dico de proprio, & per se accidenti. Cum sensus S. Thomæ adeò perspicuus sit, non desunt zelatores scholæ Thomisticæ, qui nos ei oppositos obmurmurent, adducentes ipsius verba in solutione ad 2. scilicet, *Subiectum est causa propriæ accidentis, & finalis, & quodammodo actiua.* Si enim censuisset, inquit, substantiam verè producere propria accidentia, non addidisset, *esse causam quodam modo actiuam illorum.*

Deuissent aduertere, idè additum à S. Thomæ id, quia substantiæ non producit suas proprietates per actionem transmutatiuam, sed per emanatiuam. semper naturalem resultantiam; quæ actio, etsi physice sit propria, ac vera, & diuersa à creatione, vel generatione substantiæ; sed moraliter non reputatur distincta ab actione productiua substantiæ, vt neque naturalis prima actio orta à substantia, vel à proprietatibus; indeque emanauit protitum adagium: *Qui dat formam, dat consequentia ad formam*, illudque aliud gemellum *operatio quæ simul incipit cum esse rei, est et ab agente, à quo habet esse.* Sic intelligendi sunt antiqui Thomistæ. Replicant qui de recentibus bene mereri vellent S. Thomas art. 7. ad 1. ait: *Sicut potentia animæ ab essentia fluit, non per transmutationem, sed per naturalem quandam resultantiam: ita est etiam de vna potentia respectu alterius.* Quare cum in eius mentem venire non potuerit, vnâ potentiam producere aliam inferiorem per veram actionem mediam; ita neque animam producere potentiam superiorem per actionem mediam. Attamen primum venit in mentem S. Doctoris tum ibi per totum articulum 7. tum in 1. dist. 3. q. 4. per integrum articulum 3. defenditurque à Caietano in priori loco, ab aliisque Thomistis, teste Aueria quæst. 47. Philosophiæ sect. 2. Et oporteret ex Consilio S. Cyrilli Alexandrini lib. 9. contra Iulianum: *Sapientia eruditos, & verorum dogmatum scrutatores non semel sed sapissimè, sursumque, & deorsum versare sensus singulorum, de quibus dubitatur, & quodammodo frequenter ructare, & iugi studio inuestigare difficiliora theoremata. Nam quod simpliciter susceptum est, & absque iudicio, & inquisitione, sit interdum damnosum.*

Probo à ratione intentum. Primò, substantialis forma, estò sit subiectum suatum proprietatum, est tamen simul in actu. Ergo non est, cur eas, non efficiat. Ideo enim materia non efficit formam substantialem, cuius est subiectum quia pro priori ad formam non supponitur in actu formali. Debeo argumentum hoc Angelico acumini in articulo illo 6. Inquit, probum non videri, alioqui aqua esset principium effectiuum caloris, cum sit in actu; & materia pro priori ad formam substantialem efficit quantitatem, cum tamen non sit in actu formali, de quo loquitur S. Præceptor; licet sit in entitatio. Respondeo, argumentum egere fulcimentis vt rem absolutè conuincat; non verò vt discriminet proportionem, quæ est in forma substantiali ad effectiorem suarum proprietatum ab improportionem, quæ est in materia ad effectiorem formæ substantialis. Secundò, substantia est in se productiua accidentium, quæ non sunt eius proprietates. Ergo à fortiori eorum, quæ sunt. Obfirmo Antecedens ex Thomisticis principiis. Nam primò inter substantias datur immediatè prædicamentalis relatio similitudinis. Ita S. Thomas 1. p. q. 28. art. 1. ad 2. & q. 7. de potentia art. 9. ad 4. item opusculo 48. tract. 5. de predicamento ad aliquid cap. 4. (si sit legitimum Angelici Doctoris) & cum eo plures Thomistæ relati ab Aueria q. 25. Philosophiæ sect. 4. Sed talis relatio consistens in modo penes ipsos, efficitur immediatè per naturalem resultantiam à substantia, quæ est fundamentum, vt de omni relatione prædicamentali tradunt apertè. Deinde duratio Angelica, & Animastica, quæ secundum Thomistam est modalis entitas, efficitur immediatè à substantiis Angeli, & Animæ. Vltèrius quando Angelus se ipsum cognoscit intuitiue tunc substantia

40

substantia Angelica concurrat effectiue per modum obiecti ad sui cognitionem intuitiuam, ita ut substantia Angelica præstet id, quod præstat in Raphaële species Gabrielis ad cognitionem huius. Propositio hæc est manifestè s. Thomæ 1. p. q. 56. art. 1. Ergo substantia est productiua accidentium in se. Insuper plurimum Thomistarum apud Amicum tomo de Angelis d. 9. sect. 6. n. 94. & Franciscum de Lugo d. 8. de Angelis cap. 3. n. 8. sententia est, species impressas Angelorum fluere effectiue ab ipsorum natura, siue dicendæ sint, siue non proprietates naturales. Denique Bartholomæus Medina 3. p. q. 2. art. 5. ad 5. Scripsit si Deus separaret miraculosè ab Anima Christi intellectum, tunc illam per se immediatè prodituram in intellectionem; & in alio ordine rerum non repugnare substantialem creaturam immediatè actiuam, defensare licet per recentissimum Thomistam Ioannem Martinez de Prado 2. p. Metaphysicæ controuersia 9. art. & §. 3. Is Author art. 4. §. 2. num. 59. & sequentibus labefactare conatur argumentum desumptum paulò autea à nobis ex actiuitate immediata substantiæ Angelicæ in cognitionem sui intuitiuam. Sed dum negat substantiam Angelicam influere tunc immediatè, rogandus est, quidnam sit illud, quod influit immediatè per modum obiecti? Et dum rursus in aliam partem se vertens, ait, non esse inconueniens, quòd substantia habeat immediatam efficientiam obiectiuam, ugendus est, ut dicat cur non sine inconuenienti, habebit immediatam efficientiam per modum potentia? Pleraque saltem argumenta aduersariorum contra posteriorem hanc efficientiam patiuntur instantiam, aut eliduntur in priori illa. Quam substantiæ Angeli cogniti, penetrati cum cognoscente quidditatiue, Thomistæ negare solent ea de causa inter alias, quòd substantia non sit operatiua ad extra; unde ipsimet parem agnoscunt utramque efficientiam, licet non seruent consequentiæ tenorem, qui Angelo Raphaëli tribuunt efficientiam obiectiuam suæ cognitionis, & eidem adimunt obiectiuam efficientiam cognitionis elicita à Gabriele indistincte, aut penetrato.

41 Tertiò, substantia est sufficienter approximata sibi ipsi, ut constat; aliunde est satis proportionata productioni suarum proprietatum. Si enim vnum accidens est satis proportionatum ad productionem alterius æqualis sibi in perfectione, immertò negabitur substantiæ proportio ad productionem accidentis superati ab ipsa imperfectione. Experimur etiam ad substantiæ præsentiam resultare, ac fieri proprietates ipsius. Ergo productio proprietatum iniuriè tribuitur alteri agenti. Quando enim commodè fieri potest, conuenientius recurritur ad principium internum, quàm ad externum: & substantiæ conceptui non repugnat vis effectiua, ut patet in Deo. Cui hæc ratio nullatenus placuerit, nullam inueniet ad probandum, entitates creatas gaudere vi effectiua. Quartò, operationes proprietatum tribuuntur substantiæ, ut primæ radici, & principali efficienti. Ast non, quia recipit proprietates; alioqui aquæ effectæ calore tribuerentur huius operationes: neque quia exigit proprietates; alioqui materiæ tribuerentur operationes non solum formarum substantialium materialium; sed etiam spiritualium ut talium, cum has exigit quatenus disposita ad ipsas. Ergo ideo tribuuntur, quia efficit proprietates. Confirmatur, ut aliquis effectus tribuatur alicui en-

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

titati ut primæ radici, & principali causæ agendi, debet prouenire à tali entitate saltem mediata, quatenus immediatè causet talis entitas aliam suppletentem sui vices. Nam si hoc pacto res non se habeat, quo iure prior illa entitas vendicabit sibi nomen & dignitatem primæ radici, & principalis causæ agendi? Explico exemplo materiæ, quæ vocatur primum subiectum: nam licet in communi opinione non recipiat immediatè omnia accidentia, recipit tamen immediatè quantitatem, in qua immediatè recipiuntur alia accidentia. Ergo ut igni v. g. tribuatur calefactio ligni tanquam primæ radici, & principali causæ agendi, debet saltem ignis efficere calorem immediatè in se, & mediantè ipso calefactionem ligni. Confirmatur deinde, proprietates Metaphysicæ concipiuntur trahere ortum ab essentia immediatè. Ergo proprietates physicæ, quarum instar illæ aliæ apprehenduntur, ducunt immediatè veram, & propriam originem realem ab eadem essentia, si creata sit.

42 Quintò, aqua separata ab igne recuperat amissam frigiditatem. Sed talis recuperatio satis Philosophicè refertur in ipsam aquam denuò efficientem frigiditatis, neque enim datur aliud agens, in quod commodè referatur, maximè quando aer ambiens non habet tantam frigiditatem, quanta est ea, quam habet aqua. Dices, species vini in Eucharistia recuperare pristinum frigus, si fortè calore fuerint affectæ, & tamen eam recuperationem non prouenire à substantia vini, cum ibi non existat. Respondetur cum Suario tom. 3. in 3. p. d. 57. sect. 1. v. *ultimo*, & Cardinali Lugo d. 9. de Eucharistia sect. 2. n. 21. suppleri à Deo efficientiam formæ vini; ut sic occultet mysterium. Quòd si in casu nostri argumenti recurras ad Deum, ut ad causam producentem adæquatè frigiditatem, quo fundamento negabis, Deum efficere adæquatè calorem, quem præsentem calore ignis applicati experimur in ligno? Nec philosophicum est recurrere ad causam vniuersalem, nisi manifesta ratio ad id cogat ob defectum, aut improportionem causæ particularis secundæ. Dices rursus, frigiditatem aquæ fieri ab occulta quadam qualitate, sicut, extrinseco impedimento amoto, fit descensus grauium per qualitatem grauitatis, & non immediatè per formam substantialem lapidis v. g. cui tam cõnaturalis est descensus, quam aquæ frigiditas. Sed contra, quia occulta illa qualitas cõmentitia est; & Philosophis persuasum habent sibi, frigiditatem in aqua esse vnã ex primis qualitatibus quæ aliã non supponat. Præterea fieret ne à solo Deo vel etiam à forma aquæ ea qualitas? Si à solo Deo, fiat & ab ipso solo frigiditas titulo conseruantis aquam, nam in hoc titulo non fundatur minus ius ad effectiõem frigiditatis, quàm in titulo producendi primitus. Si etiam à forma aquæ, iam admittis, formam aquæ esse in se immediatè operatiuam; quo admissio, fatere mecum, producere immediatè in se frigiditatem, quin ad occultam qualitatem appelles. Et rogo iterum, an ea qualitas esset ingenita aquæ, vel tunc primum adquiretur, quando ignis separaretur? Si esset ingenita, cur occultam aliam qualitatem innatam non constituis in Angelo, & anima rationali ad productionem potentiarum intelligendi ac volendi, & ad recuperationem ipsarum, si fortè aliquando deperdantur diuinitus? ut omitam, miram esse qualitatem, quæ inuariabilis sit in aqua, nec intensiõni, & remissiõni sit subiecta. Si tunc primum adquiretur. Ergo similiter casu, quo Angelus

amissam diuinitus potentiam intellectiuam recuperaret, adquirenda etiam esset occulta quædam qualitas, à qua oriretur potentia intellectiua. Et hæc satis contra merum figmentum eius qualitatis: cui non fauet exemplum grauitatis; tum quia hæc forsân non distinguitur à forma lapidea. & densitate; tum quia estò distinguatur, vt mihi probabilius est, arguitur minus aprè ex qualitate nota ad ignotam. Dices vltèrius, frigiditatem aquæ causari ab huius actione generatiua manente virtualiter in aqua ipsa tâquam in termino producto; ea namque actio, sublato impedimento prorumpit incunctanter in frigiditatem. Sed contra, tum quia deficiente termino actionis, nequit vllatenus manere actio, quæ debet esse vltima determinatio ad existentiam termini, & essentialiter connexa cum existentia ipsius; tum quia illa actio transiit formaliter, ac realiter, vt fateris. Ergo cum causetur de nouo frigiditas, debet dari noua actio formalis, ac realis, per quam fiat, & non sufficiat virtualis. Postremò dices, manere semper in aqua diminutam aliquam frigiditatem, per quam illa restituitur integram antea habitam. Sed contra, quia alioqui vbicumque fuerit vnus frigiditatis gradus, ibi ad summam vsque semper vnietur, & quodcumque calidum igne fiet necessariò, producente primo gradu secundum, & secundo tertium, sicque de reliquis, si deficiat impedimentum præualentis contrarij.

43

Sextò, probant alij, quia nulla est substantia creata, quæ alicuius accidentis non sit immediatè passiuæ. Ergo & nulla erit, quæ alicuius accidentis immediatè effectiua non sit. Septimò alij, quia substantialium formarum perfectio dignoscitur ex proprietatibus earum. Vnde quò perfectiores constat esse proprietates, eò formas perfectiores indicamus. Sed si hæc non efficerent illas, leue esset indicium, quandoquidem materia, vnio, & actio exigant formam substantialem, compositum, & terminum, parua tamen sint perfectionis. Octauò iidem, quia accidens efficit suas proprietates. Ergo & substantia suas, ne accidens antistest substantiæ in dominio physico erga proprietates, & ne imperfectior actus essendi superet perfectiorem in operatione. His argumentis ego non vtor. Nam sextum instatur in materia, quæ & si passiuæ sit formarum substantialium, actiua tamen non est. Ergo sicut à virtute passiuæ materiæ in formas substantiales non valet illatio ad effectiuam, eo quòd hæc maiorem perfectionem exigat, quàm illa, sic neque valebit à virtute passiuæ substantiæ creatæ respectu priorum accidentium ad virtutem actiuam respectu eorundem, nisi aliud addatur. Ad septimum dici potest, ex perfectione proprietatis exactæ deduci perfectionem formæ exigentis independentem ab efficientia, vti independentem ab hac perfectior censetur ea materia, quæ determinatè exigat perfectiorem formam substantialem. Sunt quidem aliquæ entitates, in quibus exigentia aliarum non arguit magnam perfectionem ob prædicata alia imperfecta, quæ simul important. Sed & illæ eò erunt nobiliores, quò nobiliores fuerint entitates exactæ. Ad octauum respondebitur, vel negando. Antecedens, nam vbicatio in accidentibus (idem de duratione, si distinguatur ab ipsis, & coexistenti instanti) erit eadem naturaliter, ac in substantia, aut eandem causam sortietur. Neque dantur aliæ proprietates communes omnibus accidentibus. Qualitates verò secundas oriri efficienter ex primis, & secundas aliquas ex aliis secundis,

sive in elementis, sive in mixtis, inficiantur complures. Quòd autem accidens sit operatiuum ad extra, non conuincit debere pariter esse operatiuum ad intra; siquidem modus operandi ad intra, seu immanenter sit ex genere suo perfectior modo operandi ad extra, seu transeunter; & à minori ad maius non conficitur efficax argumentum. Vel respondebitur peimittendo Antecedens & negando consequentiam, cum enim constet, accidentia esse operatiua in subiecto extraneo, idque non constet de substantiis creatis, apparet ixinde aliquòd discrimen vt accidentia præ substantiis creatis suas producant proprietates, in quas magis propendent, quam in effectus communicandos extraneo subiecto ad speciej propagationem, quia per illas perficiuntur intrinsecus, & in sua entitate, prospiciuntque propriæ suæ conseruationem.

Obiectant frequenter Thomistæ. Primò, substantia creata non est operatiua in subiecto extraneo. Ergo neque in se ipsa. Secundò quantitas, quæ est materiæ proprietas, non producit ab ipsa materia. Ergo neque aliæ proprietates à suis naturis substantialibus. Tertio, si quæuis substantia creata produceret suas proprietates, viueret per illas; causatas quidem immanenter, & ab intrinseco. Quarto, gratia habitualis sanctificans, non efficit immediatè reliquos habitus supernaturales, etiam si in ordine supernaturali se gerat per modum naturæ, & substantiæ. Quintò, qui dat formam, dat consequuta ad illam. Ergo proprietates non causantur à substantia, quam subsequuntur, & afficiunt sed à generante ipsam. Sextò, nisi proprietates fierent à generante, sequeretur, nullius actionis naturalis posse dari duplicem terminum, alium primarium, alium secundarium. Septimò, grauiæ & leuiæ localiter mouentur, illa deorsum, hæc sursum, non à se, sed à generante. Ergo similiter substantiæ non à se, sed à generante prorumpunt in productionem suatum proprietatum. Octauò, calor, qui est proprietas ignis præcedit vt dispositio ad introductionem huius in ligno. Ergo oriri nequit ab igne, alioqui simul præcederet pro priori, & subsequeretur pro posteriori, intercederetque mutua causalitas in eodem instanti inter ipsum, & ignem.

44

His citissime me expedit. Ad primum, nego antecedens. Et eo concessò, nutat consequentia; tum quia vt substantiæ creatæ operentur in subiecto extraneo, gaudent accidentibus tanquam vicariis, & instrumentis non verò vt operentur in se ipsis suas proprietates; tum quia substantia Angelica, aut Animastica rationalis debet ob speciales rationes esse immediatè operatiua actuum vitalium in se, et si concedatur instructam esse potentiis distinctis ad agendum extra se. Secundi argumenti antecedens admittitur à Vasquio, Pereira, & Petro Hurtado; sed consequentiùs negatur à nobis, cum materia sit perfectior quantitate, & sufficienter applicata ipsi, aliundeque nulla se offerat ratio, ob quam carere debeat vi effectiua eius. Quòd enim dicatur potentia pura passiuæ, satis non est. Nam hoc nomen idemne præstat, si materia careat tum actu formali, tum actu primo effectiuo formarum substantialium; nec nemini potentiæ puræ passiuæ tanta religio debetur, vt eius de causa, & ad maiorem incolumitatem cunctis actiuitas excludenda sit à materia. Quòd autem materia non constet partibus, secus quantitas, satis etiam non est, et si primum mihi non probetur. Deus

45

namque

namque partium expers causat quantitatem effectiue, & ipsa materia causat saltem materialiter iuxta aduersarios. Ad tertium respondeo, proprietates non esse extra statum integrum, & naturalem substantiæ, ideoque hanc non viuere per productionem illarum. Argutiæ aliæ de requisitis ad vitam dissimulandæ mihi videntur hoc in loco, & tempore. Ad quartum, gratiam habituales esse solum modò naturam, & substantiam per imitationem, quatenus eam comitantur reliqui habitus supernaturales, vti essentiam proprietates. Si enim gratia esset rigorosè natura, subiicerentur in illa supernaturales habitus, & esset stricta substantia, quemadmodum est stricta substantia quicquid in ordine naturali est natura. Ripalda disp. 121. de ente supernaturali sect. 3. à n. 12. Granadus 1.2. controu. 4. d. 4. n. 3. & controu. 8. tract. 4. d. 3. de fensant, gratiam effectiue producere reliquos habitus supernaturales; insinuatque id à S. Thoma 1.2. q. 110. art. 4. ad 1. Extricat ingeniosè Ouidius controu. 3. de Iustificatione punct. 1. quicquid vulgò opponitur contra eam gratiæ actiuitatem, quæ si vera esset, nostram probaret sententiam. Ad quintum, qui dat formam, dare mediare consequuta ad illam, quatenus actio producens formam infert actionem huius in proprietates consequutas. Vnde vtraque actio reputatur moraliter vna & indiuisibilis, vt iam monui in n. 39. Explicandumque pariter est illud aliud axioma, *quod est causa causa, est causa causati*, &c. Ad sextum, proprietates esse terminum secundarium actionis, per quam producit substantia, eo quòd talis actio connectatur ex natura rei cum subsequuta alia actione producente passiones. Et quidem cum materia, aut forma substantialis Empyreæ possit diuinitus produci, & conseruari sine quantitate, aut luce, & per creationem producat, & conseruetur materia, quantitas verò per generationem, infertur optimè, diuersam esse realiter actionem productiuam, & conseruatiuam materiæ, aut formæ substantialis à productiuam, & conseruatiuam quantitatis, aut lucis. Quippe, vt rectè docet Gerardus Senensis in 1. dist. 33. q. 1. art. 2. v. *Illud*, terminis separabilibus realiter, & præsertim vni creabili alteri generabili debent saltem ex natura rei respondere diuersæ actiones. Imò si materia quantitatem aut forma substantialis præcedat lucem, vt causa materialis, repugnat omnino, vt non respondeant actiones diuersæ. Nam si materia vt causa materialis præcedit pro priori quantitatem, necesse profusè est, actionem productiuam materiæ præcedere etiam pro priori actionem productiuam quantitatis. Proindeque vnã distingui ab alia. Neque euades difficultatem dicendo, hinc tantum conuinci distinctionem inter actionem productiuam quantitatis, & passionem materiæ ab ipsa quantitate. Et si enim gratis conuincerem distinctione actionis eductiue à passione, tamen non possum non censere impossibile, vt actio eductiua præcedat pro priori passionem, cum manifestissimè repugnet quantitatem, pro vno priori existere vt generatam seu vt eductam ex potentia materiæ, quin pro eodem priori existat vt recepta, ac sustentata in materia, quæ hoc igitur patietur quantitatem; & cum non minus aperte repugnet, quantitatem existere, aut intelligi existentem, quin sit, aut intelligatur causata adæquatè. Ad septimum respondeo, grauium, & leuium motum non prouenire immediatè, & proximè à generante, sed ab ipsis grauibus & leuibus: tribui tamen generanti; tribui, inquam,

physicè mediatè, & moraliter immediatè. Pro qua sententia fideiussor sit eximius Doctor Suarez d. 18. Metaphysicæ sect. 7. à n. 21. Replicabis, saltem motus grauium, ac leuium non oritur immediatè physicè ab ipsis substantiis grauibus, ab leuibus, sed à distinctis qualitibus grauitatis, ac leuitatis. Fateor. At grauitas, & leuitas oriuntur immediatè physicè à substantiis, quas afficiunt. Quidni ergo & aliæ proprietates? Quod verò motus grauium, & leuium non fiat à substantiis, probat vt summum harum proprietates habere etiam effectiuam suam vim erga alia, sed vis ea, neutiquam à me negatur. Ad octauum dico, Thomistas non auerfari mutuam vnus in alterum causalitatem, si vnum causet materialiter, vel quasi materialiter & alterum efficienter. Ast quia mutua hæc causalitas mihi non arridet, ideo meliùs dixerim, calorem in instanti, in quo est dispositio ad ignem, non produci efficienter ab ipso, tecus in sequentibus instantibus, si perseueret idem numero calor. Nam in aliis instantibus non præoccupatur ignis ab alio agente, neque dependet pro priori naturæ à calore tanquam à dispositione, sed pro posteriori naturæ tanquam à pura proprietate. Inquies ad conseruationem ignis præcedit materia pro priori naturæ, vt disposita per calorem exigentem conseruari ignem. Sed contra, quia non præcedit nisi materia secundum se, quæ eo ipso quod in instanti antecedenti possederit formam ligneam & nunc non detur præualens contrarium, postulat naturaliter ratione formæ antè habitæ permanentiam eiusdem. Verum tamen accidentia, quæ sint puræ proprietates alicuius substantiæ, vt lux respectu formæ substantialis Empyreæ, orientur tam in primo instanti, quàm in sequentibus à tali substantia. Pro huius Digressionis doctrina consulatur sectio. 5. Exercit. 8. vbi probaui, naturam creatam producere efficienter connaturalem sui subsistentiam.

REGRESSIO.

Lux Empyreæ efficitur à forma substantiali Empyreæ.

Deducitur necessariè ex dictis. Mirabitur quis existere in rerum natura perfectam adeò formam substantialem; quæ innata actiuitate producat proximè & immediatè tam eximiam qualitatem in tanta intensione, quantam ostendent duæ sequentes sectiones. Ergo demiror non tam id, quam Numinis magnificentiam in construenda Regia, vbi amicos suos in æternum beatificet quo ad Animam & corpus. Certè

46

Hic locus est, quem, si verbis audacia detur, Haud timeam magni dixisse palatia Regis.

Semel autem supposita cognitione finis, quem in Empyreæ structura præfixit sibi Deus, non adeò mira mihi videtur tanta lucis copia effluens naturaliter ex huius cæli forma.

SECTIO VIII.

An lucis Empyreæ intensio sit tanta, vt ad eam non perueniat actu aliud corpus, nec peruenire possit ex lege ordinaria Dei.

Communis omnium Christicolarum existimatio est, superari ab Empyreæ in splendore ignem, firmamentum, stellas & solem. Vnde S. Petrus

47

apud S. Clementem Romanum lib. 1. *Recognitio-*
num inquit de cælesti Hierusalem, super splendorem
solis fulgebit in habitatione sanctorum. Argentinas
 in 2. dist. 2. art. 1. *asserit, Empyreum in omni sua par-*
te lucere sicut Sol, vel sicut clarissima Stella. Ioan-
 nes Iustus Lanspergius serm. 5. in festo S. Barbaræ,
 Bultus p. 2. Rosarij serm. 19. titulo de *tertio gau-*
dio paradisi: si omnes stella firmamenti haberent lu-
men solis, nihil fore incomparatione splendoris, &
luciditatis cæli Empyreï. Brulefer in 2. dist. 14. q. 1.
quamlibet partem Empyreï esse lucidiorem in centu-
plum sole. Ea existimatio fundatur tum in iis, quæ
 de claritate cælestis ciuitatis denuntiat S. Ioannes
 in Apocalypsi; tum in loci dignitate. Si enim hæc
 suaderet, locum, in quo Beati commorantur, debere
 esse lucidum, suadebit vna, illum esse fulgentissi-
 mum inter cuncta vniuersi corpora. Id ipsum pro-
 bo philosophicè. Intensa lux est proprietas Em-
 pyrei cæli ratione exigentiæ stantis ex parte formæ
 substantialis Empyreæ. Ergo cum hæc sit perfe-
 ctior formis corporum, quorum modò memini,
 perfectiorem lucis exigit, & obtinet intensionem.
 Oppones, formam noctilucæ nobiliorem simpli-
 cior esse, quàm formam Empyreï; nec tamem in-
 tensiorem lucem exigere, aut habere. Respondeo
 primò, excellentiam formæ noctilucæ non consi-
 stere præcipuè in exigentiâ lucis, sed in facultate
 vitaliter operandi, idèoque non debere superare in
 luce formas alias, quibus penes facultatem il-
 lam tantum est nobilior; aut non apparere, in quo
 forma Empyreæ superet intrinsecè siue simpliciter,
 siue secundum quid lucidorum omnium corporum
 formas, nisi in exigentiâ plenioris lucis. Secundò,
 constitutioni, siue temperamento noctilucæ fore
 nociuam tantam lucem, quantam habet Em-
 pyreum, idèoque ex hac parte minui exigentiâ,
 quæ ex latere maioris perfectionis, quasi debuisset
 excrescere. At non est cur Empyreæ nocuum
 afferat plenitudo lucis. Vnde deficit caput, ex quo
 decreseat exigentiâ illius.

48

Si Empyreum compararetur cum corporibus
 glorificatis, persuadebit sibi aliquis cum Ægidio
 Romano in 2. dist. & quæst. 2. art. 3. in resolut. du-
 bij v. *Redeamus, & v. Ad maiorem*, corpora saltem
 Christi, & Deiparæ excedere illud in claritate.
 Nam cuiusvis gloriosi corporis claritas erit ma-
 ior, quàm solis, vt sentiunt SS. Ephræm in oratio-
 ne de iudicio, Anselmus in elucidario, & in lib.
 de similitudinibus cap. 59. Laurentius Iustinianus
 lib. de disciplina, & perfectione Monastica con-
 uersationis cap. 23. Thomas in 4. dist. 48. quæst. 2.
 art. 3. *Maior inquam, quàm solis, quando, vt præ-*
cinit Isaias, cap. 3. v. 26. Erit lux luna, sicut lux solis,
& lux solis erit septemplex, sicut lux septem-
dierum. Quæ verba intelliguntur à Patribus, &
 Theologis de incremento lucis in sole, & luna
 post diem Iudicij. Videantur S. Basilius in Psal. 44.
 S. Anselmus vbi supra. Et notetur S. Methildem
 lib. 4. spiritualis gratiæ cap. 7. *agnouisse à Domino,*
quod in resurrectione futura corpus septies sole cla-
rius erit, & anima septies clarior corpore, velut
vestimentum corpus suum reincludens per omnia
membra corporis, velut sol per Crystallum lucebit.
 Rursus notetur, Alberto Magno in 4. dist. 48.
 art. 4. & ex modernis nostro Ioanni Phelippæo in
 cap. 1. Osee v. 9. non improbabile apparere, quòd
 lux solis minorata sit posthominis peccatum; in-
 deque inferet, lucem, tunc addendam, fore septies
 maiorem, aut æqualem habitæ in sex primis die-
 bus. Si ergo tanta est lux in quolibet Beato,

quanta erit in Christi Domini, & Matris sacra-
 tissimæ corporibus? De Christo ait Venerabilis
 Pater Ludouicus de la Puente lib. 5. in Canticum
 Canticorum exhortatione 30. §. 3. *Fulgere millies*
pulsquam sol. Antifiodorensis lib. 4. summæ titulo
 de sensibus spiritualibus esse in infinitum sole lu-
 cidiorum. Viegas in cap. 21. Apocalypsis com-
 mentario vltimo sect. 4. num. 2. expendens illa
 verba, *Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius*
est agnus scribit, *Ex hoc loco obiter collige, excellen-*
tem humanitatis Christi splendorem, & præstantiam,
siquidem cum lucerna dicatur comparata fulgentissi-
mo soli diuinitatis; nihilominus instanti solis præ-
sentiâ fulget: quod sanè mirum videri debet. Quis
enim lucernam soli oppositam vidit unquam splen-
descere? Quare non immeritò Ioannes ad Christi;
quatenus homo est splendorem exaggerandum, cum
premississet claritas Dei illuminabit eam, videlicet
Sol ipse diuinitatis; continuo subiunxit, Et lucerna
eius est agnus, vt intelligeremus Christum, vt homo
est, tanti esse splendoris, & excellentiæ, vt etiam Deo
comparatus, claritatem, splendoremque retinere videat-
ur. Ioachimus Abbas in cap. 1. Apocalypsis v. 13,
 inquit *Christum positum in regno diuinitatis sue*
tanta præminere claritate, tanta maiestatis gloria
super Angelos fulgere, qui quondam propter homi-
nes ab Angelis extiterat minoratus, vt sicut in eo ali-
quando diuinitatis sue gloriâ occultabat humanitas,
ita nunc humanitatis eius abiectio exinanita à mai-
estatis sue gloria, & ab splendore summa lucis velut
absoluta esse videatur. Vt enim aliquando semet ip-
sum exinanivit formam serui accipens, ita nunc for-
ma ipsa seruitutis à maiestatis gloria exinanita est, vt
nihil in eo suspitionis remaneat, quo verus Dei filius
minus esse credatur. S. Vincentius Ferrer in serm.
 2. pro Sabatho Domin. 1. Quadragesimæ animad-
 uertit, dici de Christi facie in Transfiguratur. resplen-
 duisse, sicut Sol, non quærum sol, quia sine compara-
 tione facies Christi plus resplenduit; sed quia in hoc
 mundo nihil est clariùs sole, idè ad manife-
 standum exemplum futura resurrectionis, & facies
 Domini resplendere, & iusti fulgere dicuntur, sicut
 sol. Christi corpus post resurrectionem visum à
 Paulo tantam spargebat lucem, vt splendorem so-
 lis vinceret, & in meridie, vt ipse Apostolus te-
 statur Act. 22. v. 6. & 26. v. 13. obscuratio solis,
 & lunæ relata Matthæi 24. v. 29. & indicata Isaiæ
 24. v. 23. Ioelis. 3. v. 15. tribuitur à multis Patribus
 apud Suarium tomo 2. d. 56. sect. 3. Maldonatum
 in Matth. 24. v. 29. Barradam tomo 3. in Euangelia
 lib. 9. cap. 10. Castro in cap. 3. Ioelis v. 15. Pereyram
 in 6. Apocalypsis d. 29. Escobarem volumine 5. in
 Euangelia temporis pag. 5. aduentui secundo
 Christi; ex cuius claritate sic orbis fulgebit, vt
 nec Solem nec Lunam apparere, aut lucere sinat.
 Hinc Victor Antiochenus in cap. 13. Marci v. 24.
 ait id (nempe sol contenebratur) non ita acci-
 piendum est quasi lampas illius extinguatur, aut
 secundum se lucere desinat; sed quòd immenso ad-
 uentui Christi splendore superatus lucis radios clare,
 vt ante, non diffundat. Eusebius etiam Gallicanus
 in catena S. Thomæ ad c. Lucæ 21. v. 25. *Cum vitæ*
corruptibilis consummatio ageretur, & secundum Apo-
stolum species huiusmodi transibit, & nouum succe-
 det

det seculum, in quo vice sensibilium luminarium ipse Christus fulgebit, quasi in bar, & Rex noui saculi tanta erit eius. Numinis virtus & gloria, ut sol, qui nunc radiat, atque Luna, & cetera sidera aduentu maioris luminis occultentur. Thacophylactus ibidem adductus ad v. 27. tradit, Christum in Iudicio amplius, quam sol, radiaturum, eaque de causa inter alias cognoscendum ab omnibus: & de quouis Beatorum cogitat S. Chryostomus homilia de premiis sanctorum inter nosci posse in celo ex fulgore superme accepto, quasi lux in tanto, vel tanto cumulo sit signum, & tessera, ut discernatur inter vnum Beatum & alium. Qui cum Petro Hurtado d. 48. de Incarnatione lect. & sublect. 2. d. 148. de charitate §. 10. Sandæ in Theologia Juridica comment. 48. Augustino Bernal. d. 30. de Incarnatione f. 3. gratiam habitualement Christi infinitam intensiue autument, idem forsitam iudicabunt deluce, quæ gratiæ, & gloriæ animæ respondet, ut communis est Theologorum persuasio. Sed ego non sequar Hurtadum, Nam Clemens VI. Pontifex Maximus in Bulla, seu Epistola ad Patriarcham Armenorum datam apud Villanouam Auennionensis Diæcesis 18. Kalend. Octobris, anno sui Pontificatus 10. qui fuit Christi 1351. & exarata ab Abrahamo Bzobio in Annal. Ecclesiast. anno illo 1351. n. 21. proponit ipsi credendum beatitudinem creatam, qua Christi anima est beata, infinita perfectioe non excedere beatitudinem Angelorū, vel beatitudinem animarū. Si autem visio beata non est intensiue infinita in anima Christi, neq; gratia habitualis, cui proportionatur ex æquo visio, infinitam habebit intensiue. Sed licet finita affirmetur lux, indicium est infinitæ propè superior calculatio. De Virgine Matre asseruit Dionysius Richel lib. 4. laudum eius art. 7. fore clariorem, candidiorem, speciosorem sole etiam innouato, & eius comparatione nec stellas fuluras. Ob id fortè à S. Damasceno in oratione de Natiuitate Virginis, & à Chylippo. S. Ephræmo, ac Gregotio Thaumaturgo in aliis de Deipara vocatur fons lucis, lumenque luci dissimum, quo mundus illustratur. Et Petrus Damiani in serm. de Assumptione inquit, Sicut sol solus orbem illuminat, sic hæc sola solidiori lumine, & Angelos, & homines illustrat. S. Bernardinus Senensis tom. 4. serm. 3. de nomine glorioso, Virginis art. & cap. 3. pag. 104. electa est ut sol ad irradiandam totam multitudinem spirituum beatorum: Ipsum Mariæ nomen sonat idem ac illustrata, illuminata, ut docent S. Epiphanius in oratione de laudibus Virginis, & S. Thomas opusculo 8. vbi notat, significare etiam idem, ac illuminatrix, quod & à SS. Gregotio Thaumaturgo serm. 2. in Annuntiatione S. Mariæ, Hieronymo in lib. de Nominibus Hæbraicis fuerat prænotatum. Authores, qui post Suarium, Henriquez, Barradam, atque Spinellum apud Sherlogum volumine 2. in Canticum Canticorum, Vestigatione, ac n. 11. Thomam Massutium lib. 8. de Cælesti conuersatione cap. 3. num. 2. Poiræum in Corona Virginis tract. 1. cap. 6. tract. 2. cap. 10. non sine exemplo antiquorum de quibus Elias à S. Thæresia lib. 2. legationis Ecclesiæ triūphantis c. 10. n. 19. & Anton. de Quintana Duennas in lib. de Nomine Sanctissimo Mariæ p. 350. volunt existere in Virginis anima plures gradus gratiæ, quàm erunt in reliquis caliculis, excepto Christo, satis consequenter & piè dicere poterunt, in corporis claritate eodem superare. Sicque dicitur à S. Bernardino Senensi tomo illo 4. serm. de Assumptione Virg.

Mariæ art. 3. cap. 1. pagin. 157. lux corporis gloriosa Virginis Mariæ maior est quam futura sint omnia corpora Beatorum simul sumpta, dempto glorioso corpore Iesu Christi. Asseritur etiam ab innominato quodam Authore apud Eusebium Nicrembergium lib. de affectu, & amore erga Deiparam cap. 17. & ipse Nicrembergius in cap. 18. putat, Virginem Matrem ornari cumulationi gratia habituali, quàm quæ vnquam communicata fuit, & distribuetur omnibus puris creaturis collectiue sumptis, imò & quàm quæ daretur cunctis hominibus si perseverasset innocentia, iustitiæque originalis status. Addit Cornelius in cap. 8. sapientia v. 26. Incrementum impendiò maius. His tamen adhuc non admissis, ingens fundamentum est ad credendum, gloriosissimam Dominam excedere in claritate Emyreum. Relinquo aliis rem istam profundius meditandam.

Hactenus de prima parte sectionis. Ut secundæ satisfaciã, dico, verisimile mihi esse, tanta lucis copia exundare Emyreum, ut non sit producibilis ex lege ordinaria Dei forma substantialis exigens maiorem ut sui proprietatem. Ita apud me statuo, dum considero attentè, quantam deceat esse dignitatem loci, in quo Deus se facie ad faciem exhibet videndum. Etenim in nullo alio elucescet magis illis præstantia, quam in eo, quòd gaudeat forma, vltraquam non sit possibilis ex ordinaria lege Dei alia postulans maiorem intensiue lucis.

49

SECTIO IX.

Sitne tanta lucis Emyreæ intensio, ut nec naturaliter, nec diuinitus possit augeri per gradus superadditos?

A Spero primò, non posse esse naturaliter maiorem. Non probò, ex eo quòd Emyreum habeat limitatam virtutem susceptiuam. Etenim ratio hæc est inefficax, si causa materialis præstare non debeat actiuum aliquem influxum. Imò etsi præstare, deberet, non video, cur maior virtus requiratur in aere v. g. ad suscipiendum nouem gradus lucis (suppono dici octo gradus lucis esse intensiue, quàm maiorem non potest sustentare naturaliter aer) quàm ad suscipiendum simul octo gradus lucis, & sex caloris, quos simul coniunctos experimur. Inquies, subiectum quod cum vna vocatione habet virtutem ad recipiendum octo gradus lucis, & sex caloris, caret virtute ad recipiendum octo gradus lucis cum duplici vocatione. Ergo ex virtute aeris ad recipiendum cum octo gradibus lucis alios sex caloris non rectè arguitur virtus recipiendi simul cum octo gradibus lucis nonum alium. Sed contra, quia subiectum neque cum vno solo lucis gradu habet virtutem naturalem ad duplicem vocationem in diuersis locis. Ergo sicut hinc non inferes, non habere virtutem ad duos gradus lucis, ita neque hinc ostendes defectum virtutis, ad nouem gradus lucis, concessa virtute ad octo lucis, & sex caloris. Contra iterum absolute, quia cum nobis constet experientia non posse idem corpus existere naturaliter in duplici loco adæquato, congruenter deducimus entia creata carere virtute naturali ad recipiendum simul duas vocationes respondentes duobus

50

duobus locis adæquatis, idque independenter à receptione plurium, vel paucorum aliorum accidentium. At nihil est, unde colligamus, deesse vires aeri ad sustentandum nouem gradus lucis, quin potius ex ratione indicata, & alibi magis ex professo euoluenda colligitur oppositum.

52

Probo itaque assertionem; quia si lux Empyrea posset naturaliter intensior produci à forma substantiali Empyrea, esset actu producta, nisi intercesserit miraculum, siquidem forma non impedita miraculosè, neque retardata ex contrarij resistentia operetur quantum potest, utpotè agens necessarium. Forma autem Empyrea non est impedita miraculosè à Deo, ut producat in se ortam lucem, quantum potest, neq; habet contrarium retardans ipsam. Ergo non gaudet virtute producendi in se alium gradum lucis præter eos, quibus de facto ornat. Si roges, an ex parte etiam graduū lucis detur terminus intrinsecus intensiōis, vti datur ex parte caloris recepti in aere? Respondeo, non dari. Cur enim octo gradus lucis respuent nonum, à quo perficerentur sine dispendio aliquo, aut damno sui, si talis gradus eis adiungeretur? Neque ex parte caloris datur terminus intensiōis, nisi quatenus calor ex natura sua est dispositio ad ignem; dispositio verò ad ignem debet esse in tali intensiōe, & non maiori, cum debeat esse in ea quam ignis valeat effectiue conferuare, aut restaurare, si aliquis gradus amiserit ex pugna agentium circumstantium. Cæterum hic terminus intensiōis est non intrinsecus calori, sed potius extrinsecus per ordinem ad ignem non valentem eleuare suum influxum vltra octo gradus. Colludit ex integro nostra hæc doctrina cum ea, quam tradit Auerſa quæst. 39. Philosophiæ sect. 1. & ex parte cum ea, quam Quiedus controu. 4. de Generatione puncto 3. §. 2.

53

Assero secundò, intensiōem lucis Empyreae posse esse supernaturaliter maiorem. Assentient huic asserto, quotquot infinitum in intensiōe non repugnare affirmant; imò & deberent assentire, quotquot negant, ut præclare conuincit Auerſa q. 24. Philosophiæ sect. 4. Probari posset, quia sol habet de facto lucem secundum terminum maximum lucis sibi connaturaliter possibilis. Et tamen in mundi renouatione accipiet supernaturaliter incrementum lucis. Ergo qualitates ordinis naturalis non habent intensiōis terminum, vltra quem repugnet augeri diuinitus. Consequentia est legitima, Minor sacratur Patrum, & Theologorum consensu. Maior pro se habet naturæ iura, quæ tandem violanda soli dicetur improbabiler, ut ex S. Thoma, & Sorò notat Suarez tomo 2. in 3. p. d. 58. sect. 2. v. *Addo præterea*. Non insisto huic probationi, quia erit, qui dicat, formam solarem post diem extremi iudicij fore perfectiorem substantialiter, & ab ea orituram lucem cumulatorem, ut proprietatem connaturalem.

54

Sit prima nostra ratio; nullus est possibilis numerus, vltra quem non possit alius maior superaddi intra lineam finitæ multitudinis. Ergo similiter, cum essentia perfectionesque create habeant se instar numerorū, nullus erit possibilis gradus lucis Empyreae, vltra quem nequeat perfectior alius produci intra lineam etiam finitæ perfectionis. Sicut enim quilibet numerus est capax incrementi, quia finitus est, ita gradus quilibet eadem de causa. Antecedens, cuius probatio iam est insinuata, illustratur autoritate S. Augustini lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 18. S. Damasceni in Physica c. 11. aientiu

certissimū esse numeros infinitos esse, potestate scilicet, seu syncategorematicè; quod docetur etiam ab Aristotele in 3. Physicorum libro c. 7. textu 68. Secunda ratio sit, repugnat moles quantitatis finitæ, quā maiorem non possit Deus facere per quantitatem siue æquè perfectam, siue perfectiorem præexistentem. *Quis enim Catholicus audeat dicere, esse posse corpus finitum tanta magnitudinis, ut Deus non possit facere maius?* Suarj sunt hæc verba. d. 30. Metaphysicæ sect. 17. n. 20. post S. Thomam dicentem 3. p. q. 7. art. 12. ad 1. *Cuilibet finita quantitati potest fieri additio, quia ex parte quantitatis finitæ non est aliquid, quod repugnet additioni.* Ergo pariformiter repugnat intensiō finitæ, quam augere Deus sit impotens, siue gradus intensiōis debeant esse perfectiores præexistentibus, siue æquè perfecti. Tertia ratio, producto octauo gradu lucis Empyreae non exhauritur diuina omnipotentia, de qua inquit S. Dionysius Areopagita c. 4. de diuinis nominibus §. 2. *posse innumerabiliter infinitas potentias producere, & infinitas infinitis numero productas potentas nunquam posse, supra quam infinitam potentia eius potentissimæ effectiōnem hebetare.* Ergo exerceri potest omnipotentie actiuitas in productione alterius gradus, qui sit nonus, & perfectior. Confirmatur, gradus octauus distat à Deo per infinitum interuallum in perfectione. Ergo non est, cur alius, & alius perfectior superaddi ei nequeat, nullus namque assignabitur, qui ad Dei accedat perfectionem. Certè si Deus potest producere octauum illum gradū, quia est finitæ, & limitatæ perfectionis, distansque infinitè ab ipso Deo, cur hic non poterit producere nonum? Qui etsi haberet maiorem perfectionem, quàm octauus, non tamen omnem possibilem, quin potius esset finitæ, & limitatæ perfectionis, distansque infinitè à Deo. Confirmatur rursus, quia cū quilibet gradus sit finitus, valebit Deus cuilibet gradui designabili alium, & aliū adicere, à quo magis, & magis in infinitū participetur. Alioqui participabilitas diuina, quæ infinita est, exhauriretur participatione finitæ, qualis esset cuiusuis gradus designabilis. Alioqui etiam gradum, supra quem producere non posset alium perfectiorem non excederet infinitè: infinitus enim excessus postulat infinitum interuallum, infinitam distantiam, & infinitos gradus intermedios. Confirmatur vltteriùs, calor v. g. qui pro disputatione fingatur infinite intensus, posset, quantum ex se est producere plures, & plures perfectiores gradus caloris in subiecto extraneo, nullus enim gradus esset determinatè assignabilis, supra quem non existeret alius perfectior habensque maiorem actiuitatem in calore infinitè intenso. Ergo respectu Dei, cuius perfectio est simpliciter infinita, continensque eminenter cum infinito excessu intensiōem quamcumque caloris, nullus gradus huius poterit determinatè assignari, vltra quem possibiles non sint alij crescentes in perfectione. Sit quarta ratio, si intensiō ut octo esset suprema, & finitæ alia maior esset impossibilis, sequeretur, intensiōem ut nouem (quam mente cogitemus, neque enim id non licebit) euasuram infinitam ob additionem vnus tantum gradus, nempe noni; cum tamen finitum additione finiti nequeat cōcipi euadere infinitū; & perfectiones, quæ diuisæ sint finitæ, nequeant, si mente coniungantur, perfectionē vnā infinitā constituere, nam quod ex finitis constat est, sine vlla controuersia finitum est, teste S. Damasceno supra. Adde, octauum gradum distare magis à primo, quàm ab octauo nonus

concipiatur distare. Sed octauus distat finitè à primo. Ergo ab octauo nonus finitè distans concipitur. Quare intentio vt nouem neutiquam euadet infinita. Quinta ratio, calori, vt calori non magis repugnat quantacumque intensio, quàm extensio, sicut enim saluabitur essentia caloris sub qualibet extensione, ita etiam sub qualibet intensio. Ergo quemadmodum calor potest habere saltem diuinitus maiorem, & maiorem extensionem, sic etiam & intensio. Quòd si ex parte subiecti detur aliquid speciale in intensio, poterit vtrique superari à Deo producente calorem vltra virtutem naturalem receptiuam, vel vltra exigentiam naturalem illius. Sexta ratio, possibiles sunt plures, & plures in infinitum durationes lucis intensæ: igitur & intensior in infinitum lux. Vltima ratio, si admittatur gradus aliquis intensiois, vltra quem non possit Deus efficere alium, deficiunt argumenta contra Abaelardum arbitrantem lib. 3. Introductionis ad Theologiam n. 5. *Deum posse id solum facere, quod quandoque facit.* Sed respicit Abaelardus dicens in Apologia, seu confessione sua, *Deum multa facere posse, que nunquam faciet.* Nec minus defunt contra Caluinum lib. 3. Institutionum cap. 23. comitem Abaelardi in errore, sed non in resipiscencia. Item contra Ioannem Hussium damnatum in Concilio Constantiensi sessione 15. asserentem, non posse à Deo fieri animas vltra eas, quæ fuerunt, sunt, & erunt, seu vltra certam numerum, mundumque à Deo non posse maiorari, vel minorari. Deficiunt itidem ad probandum, repugnare multitudinem Angelorum v. g. segratadim excedentium in perfectione, vltra quam multitudinem nequeat Deus alium Angelum producere continentem eminenter perfectionem illius. Talis autem multido repugnat, vt contra Aureolum Bachonem, & Durandum sentiunt communiter Theologi videndi apud Connimbricenses lib. 3. Physicorum cap. 8. q. 3. art. 2. *Falsolum 1. p. q. 7. art. 3. ad 4. dubio 11. n. 14. Recepturum lib. 4. de Deo q. 8. cap. 4. n. 12. Marchinum. 1. p. q. 25. art. 6. d. 5. sect. 1. licet illorum antiquorum opinionem emortuam iam, & sepultam, & quam Bañez vt hæreticam, Henriquez vt parum tutam, & periculosam traducunt, extumulare tentent Arriaga d. 13. Physicorum. sect. 3. Baffonus allegatus ab Auerſa q. 24. Philosophiæ sect. 4. nec non Theodorus Smising. tomo de Deo vno, tract. 3. d. 7. q. 5. n. 7. 2. & hic quidem à n. 78. præfigit Deo terminum essentialem in productione intensiois, vti præfixerat in productione quo ad species substantialium creaturarum; consequentiùs in vtroque, quàm verius.*

54

P. Franciscus Alfonso d. 2. de Generatione sect. 9. singulariter inter modernos nostros tuetur, qualitatem ordinis naturalis nec diuinitus posse inrendi vltra connaturalem terminum intensiois siue intrinsecum, siue extrinsecum. Ita expressè n. 110. & probat à n. 101. eodem argumento, quo infinitum actu in intensioe repugnare. Argumentum est huiusmodi. Intentio infinita vel constaret gradibus naturalibus, vel supernaturalibus? Si primum, daretur substantia naturalis petens per se gradus illos. Etenim naturales gradus debent per se consequi ex natura rei ad substantiam aliquam naturalem; eo autem ipso hæc illos exigere, cum substantia petat ex natura rei illas qualitates, quæ per se consequuntur ad ipsam. Si secundum, existeret entitas creata continens in se infinitam, & illimitatam perfectionem essentialem. Cum enim vnus gradus intensiois superet

alium in perfectione essentiali, quilibet gradus designabilis in intensioe infinita superaret infinitos alios in perfectione essentiali, p. oindeque esset infinita, & illimitata perfectionis. Confirmat primò, qualitas intensa infinitè haberet infinitos gradus perfectiores, & perfectiores essentialiter. Ergo esset infinitè perfecta. Secundò, eo ipso quòd aliquod ens sit ab alio, qualibet eius perfectio debet esse finita essentialiter in serie sua; sicut eo ipso quòd Deus sit ens à se, necesse est, quòd qualibet eius perfectio sit infinita essentialiter in sua serie. Tertio, substantiæ naturali creatæ non potest conuenire per se qualitas infinitè intensa. Ergo repugnat qualitas creata constans infinitis gradibus intensiois subordinatis inter se. Non enim minorem connexionem habent gradus intensiois subordinati inter se cum qualitate ex illis resultante, quàm habet qualitas naturalis cum substantia naturali, ad quam per se consequitur. Ergo sicut repugnat substantia naturalis, ad quam per se consequatur qualitas aliqua infinitè intensa, ita repugnabit qualitas constans infinitis gradibus subordinatis inter se. Cum ergo ob hæc persuadeat sibi Alfonso, repugnare infinitum actu in intensioe constante gradibus inæqualibus penes perfectionem, persuadet etiam sibi, qualitatem naturalis ordinis habere terminum intensiois, vltra quem repugnet augeri adhuc de potentia absoluta Dei. Nam si posset augeri in infinitum, non esset, cur nequiret habere actu infinitum augmentum. Et licet nequiret habere, nihilominus sequeretur, Deum cognoscere extra se speciem aliquam inter creaturas infinitæ perfectionis essentialis, siquidem cognosceret vnã qualitatem possibilem constantem infinitis gradibus possibilibus perfectioribus, & perfectioribus in infinitum. Ne ergo id sequatur, præfigendus est terminus qualitatis naturalis intensiois, quæ iuxta hunc Authorem resultat ex gradibus inæqualibus in perfectione.

Argumenti nouitas me cogit, vt in eo extricando plus solito spatier. In primis, gradus intensiois infinite possent esse naturales. Neque facile ostendetur repugnare substantiam naturalem exigentem infinitos gradus intensæ qualitatis, siue æquales, siue inæquales in perfectione, naturales tamen. Sicuti vnio Hypostatica, quæ in ordine supernaturali est inter creatas perfectissima entitas, exigit, poriturque in humanitate Christi infinitis gradibus supernaturalis gratiæ habitualis, vt nonnulli Theologi citati in n. 48. volunt. Deinde substantiæ illius concessa repugnantia: gradus infiniti inæquales in perfectione essent naturales? quia licet tota ipsorum collectio superaret exigentiam cuiusuis substantiæ naturalis; non tamen quilibet sigillatim; gradus enim nonus, v. g. caloris, qui superaret exigentiam ignis præsentis, fortè non superaret exigentiam alterius ignis creabilis à Deo. Vltimus gradus intensiois infinitæ possunt esse supernaturales. Nam admissio gratis, quemlibet gradum excedere infinites alios in perfectione, id satis non est, vt quilibet sit illimitata perfectionis; quippè ita superares, vt supra ipsum gradum essent alij perfectiores, & vt superati sint perfectionis finitæ. Hinc si Deus non haberet omnem perfectionem possibilem, non esset infinitus secundum essentiam ex eo præcisè quòd præmineret in perfectione creaturis omnibus. Si intensio constet infinitis partibus proportionalibus, instatur clarè ratio Alfonso in intensioe penes duos gradus, quia si omnes

55

omnes partes gradus primi sunt inequales, Ergo secundus excedens omnes illas excedit infinitas partes inter se inæquales, quin tamen sit infinite perfectus per hunc Authorem, cui sententia Aristotelica de compositione continui non displicet in disp. 25. Physicorum, & conuenienter ad eam docet disp. 2. de Generatione sect. 5. n. 52. partes cuiusvis gradus esse dissimiles, & inæquales in perfectione.

56

Ad primam confirmationem respondeo per instantiam in collectione, numerove substantiarum perfectiorum, & perfectiorum in infinitum, quæ tamen non est infinita per essentiam. Dicit Alfonso in collectione substantiarum, superior neque formaliter, neque eminenter deberet continere perfectionem inferioris; at in collectione graduum qualitatis intensæ per additionem vnus, resultat qualitas specificè perfectior præ existente, & includens formaliter omnes gradus. Vnde si isti sunt perfectiores, & perfectiores in infinitum, resultabit ex illis vna qualitas, quæ intrinsecè & essentialiter includat infinitam perfectionem, Contra, tum quia est gradus quilibet superadditus includeret formaliter perfectiones infinitorum aliorum, adhuc non esset infinitus secundum essentiam, cum perfectiones aliorum sint limitata. Tum quia quilibet gradus superadditus habet in se finitam perfectionem. Quare sicut ex infinitis gradibus æqualibus præditis perfectione finita, non potest resultare perfectio simpliciter infinita; ita neque ex infinitis inæqualibus, dummodò quilibet in se seorsim non includat infinitam perfectionem. Tum quia perfectio qualitatis intensæ est dispersa per singulos gradus, & ex illis omnibus constat. Vnde si octo gradus (finge esse summam intensiorem possibilem in calore respectu ignis) sint in se finiti, cur euadet infinitus secundum essentiam alius gradus, quem ego contendo posse superaddi illis octo? Ad secundam respondeo per instantiam in infinito secundum extensionem, & in infinito secundum intensiorem per gradus æqualis perfectionis. Quare sicut non est contra rationem entis ab alio infinitudo in serie quantitatis extensæ, & qualitatis intensæ per gradus æquè perfectos; sic neque erit per gradus inæquales. Et quidem sicut qualitas intensæ resultat ex gradibus æqualibus, quin euehatur ad spheram infinitæ simpliciter secundum essentiam; sic ex inæqualibus. Nam infinitum simpliciter secundum essentiam est illud, quod gaudet omni perfectione simpliciter simplici. Ea autem non gauderet infinitum coalescens ex infinitis gradibus multiplicatis in infinitum. Ad tertiam respondeo, æqualem vim habere contra intensiorem infinitam ex gradibus non subordinatis. Æquè enim videtur repugnare substantia naturalis creata, cui conueniant per se infiniti gradus non subordinati, ac subordinati. Si gradus subordinati infiniti, debeant esse supernaturales, in promptu est assignare repugnantiam substantiæ naturalis, cui conueniant per se: nihil enim supernaturale potest per se consequi ad entitatem naturalem, vt quid exactum a illa; vt suppono ex conceptu entis naturalis, & supernaturalis. Licet autem substantia naturalis exigens gradus infinitos supernaturales inuoluat contradictionem, non sic ipsi gradus, vt patet. Si gradus subordinati sint naturales, non illicò apparet repugnantia substantiæ naturalis, quæ exigat gradus infinitos, vt dixi in n. 55, & repetam in n. 58.

Hæc pro enodando Alfonso argumento, quod etsi vim haberet ad probandum intensiorem infinitæ actualis repugnantiam, non video, quam habeat ad probandum octo gradibus (in quibus consistat summa intensio connaturalis) non posse diuinitus superaddi alium perfectiorem, & his alios perfectiores, & perfectiores finitos in infinitum. Legatur Auerlæ 24. Philosophiæ sect. 4. ostendens, ex possibilitate maioris & maioris intensiorem sequi vt summum contradictionis implicantiæ in intensiorem infinita actuali. Sed reuera solummodò sequitur, repugnare gradus intensiorem, siue finitos, siue infinitos, siue æquales siue inæquales in perfectione ultra quos non sint possibile alij, & alij; quæ consequutio est apud me verissima; nec enim minus repugnat qualitas intensissima omnium possibilem, quam substantia creata omnium possibilem perfectissima. Quod additur ab Alfonso de cognitione diuina terminata ad qualitatem constantem infinitis gradibus possibilem, perfectioribus, & perfectioribus in infinitum, patitur manifestam instantiam in cognitione etiam diuina terminata ad collectionem, aut numerum substantiarum possibilem perfectiorum, & perfectiorum in infinitum, manet que abundè dilutum ex præcedentibus vt & plura alia similia, quæ afferunt non nulli Scotistæ, vt Smising, supra, & Franciscus Felix tract. de Incarnatione cap. 11. difficultate 3, ac 4. Franciscus del Castillo in eodem tract. d. 11. q. 5. post Subtilem suum Doctorem in 3, & in Reportatis dist. 13.

57

Assero tertio, etsi mihi manifestè non constet de repugnantia formæ naturalis substantialis, quæ exigeret infinitos actu gradus lucis; sed tamen eius conditionis non esse formam substantialem Empyream. Quia licet ex hinc magnopere commendaretur, id nihilominus est supra, & contra Philosophorum, ac Theologorum existimationem, fundatam in illis verbis sapientiæ cap. 11. v. 21. *Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.* Et cunctis quidem statuunt, aut supponunt, non existere qualitatem naturalem infinite intensam; præsertim ex formæ substantialis, & naturalis exigentia. *Multum autem dare solemus, & debemus, præsumptioni omnium hominum, veritatisque argumentum est, aliquid omnibus videri.* Vt instruimur à Seneca epist. 118. Petrus Hurtadus d. 13. Physicorum sect. 3. §. 62. Roderic. Arriaga disp. etiam 13. sect. 4. n. 48. & Balthasar Tellez parte 2. Philosophiæ d. 31. sect. 1. num. 6. tradunt, impossibile esse substantiam naturalem creatam, cui competere naturaliter intensio infinita alicuius qualitatis, alioqui ea substantia esset infinita penes essentiam. Sed hanc rationem nihil habere debent, qui vnioni hypostatice respondere aiunt gratiam habitualemente infinite intensam tanquam proprietatem; & qui sentiunt, non repugnare lumen gloriæ infinite intensum, proindeque connexum suapte naturæ cum visione Dei intensæ infinite, quam connaturaliter efficeret. Nec desunt, qui vnioni hypostatice tribuant efficientiam gratiæ habitualis in Christo. Sanè exigentia natia, & efficientia alicuius, quod infinitum sit in aliquo tantum genere, & se gerat, vt proprietas non arguit infinitudinem simpliciter & in omni genere, sed infinitudinem secundum quid, & in aliquo tantum genere respectu rei gaudens tali exigentia, atque efficientia; quæ posterior infinitudo non superat spheram creaturæ. Angelus postulat naturaliter æternam, & infinitam durationem à parte post, ita vt auiternitas

58

nitās sit eius proprietās connaturalis. Non pauci, nec vulgaris notā Authores iudicant, possibilem esse Angelum, qui naturaliter perat vocationes simultaneas ad immensum, infinitumque spatium. Dices, virtutis finitā subiectum, vti deberet esse entitas postulans qualitatem infinitē intensam, tanquam sui proprietatem affectiuam, non posset hanc naturaliter sustentare. Contra, quoniam minor perfectio requiritur ad sustentandum, quā ad efficiendum. Cum ergo non repugnet creaturæ potestas connaturalis effectiua intensiōis finitæ repugnabit multo minus sustentatiua virtus. Et vtraque erit simpliciter finita, tamen secundū quid infinita. Omitto, nullam ad sustentationem materialem requiri virtutem, quæ propriè sit actiua ex parte subiecti sustentantis, vt tenet Arriaga, ex quo accepta est replica. Dices rursus, subiectum limitatum, qualis est omnis forma creata comparata ad suas proprietates accidentales, debere esse limitatè perfectibile. Si verò exigeret qualitatem infinitē intensam vt proprietatem, esset illimitatè perfectibile ex sua natura. Contra, quia tamen esset illimitatè perfectibile ab ea qualitate; aut ex multis aliis capitibus esset suaptè naturā limitatè perfectibile, & ab ipsa qualitate perficeretur limitatè, non quidem penes numerum graduum, sed penes imperfectionem accidentis.

SECTIO X.

An lux Empyreæ accipiet augmentum in mundiali renouatione? & an Empyreæ concava superficies reddetur lucida, conspicieturque à rediuiuis pueris, qui cum peccato originali decesserunt?

59

Inrefragabilis Doctor Alexander Alensis 2. part. Summæ Theologiæ q. 47. membro 3. Vincencius Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 89. Pelbartus lib. 2. Rosarij Theologici verbo *Calum* §. 23. aiunt (quod & innuit Glossa super Psal. 101. v. 27.) Empyreum secundū se totum in maiorem lucem innouandum, cum reliquæ orbis partes in die iudicij renouentur. Negant id, & meritò Suarez tom. 2. in 3. p. d. 5 §. 8. sect. 2. v. *Ex quibus*. Thyrius de iudicaria Christi apparitione cap. 22. n. 29. Nam cum Empyreum fuerit ab initio summè lucidum, vt in sect. 8. visum est, & tradit Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. excogitaretur sine fundamento sacræ scripturæ, aut Patrum accepturum diuinitus nouam lucis accessionem. Et testimonia quidem scripturæ sacræ, quæ syderibus pleniorē lucem tribuendam significant, transferrentur ad Empyreum absque exemplo Patrum. Confirmatur primò, quia sicut Beatorum corpora statim habent omnem perfectionem internam gloriæ, quin ea, consistens præcipuè in luce, accipiat incrementum; ita decet Empyreum, quod peculiariter dicatum est statui Beatitudinis corporalis habere ab initio nobilitatem suam perfectionem consistentem in luce, quin hæc aliquando ardeat. Confirmatur secundò, quia Empyreum non purgabitur, vt ostendam in sect. 2. Exercit. 12. Ergo neque innouabitur per maius lucis augmentum. Recipiet quidem nouum aliquem decorem, sed qualem, discere ex Iunilio Episcopo Africano lib. & cap. 2. de partibus diuinæ
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

legis; *Quadam decorem suum in futurum recipient, vt corpus incorruptionem, & mortalia immortalitatem, & caeleste regnum habitationem sanctorum, quatenus non iam paucorum, sed omnium Beatorum hominum glorificata corpora excipientur in Empyreum.* Et de hac immutatione potest intelligi Rupertus lib. 1. de victoria Verbi Dei, c. 25. dum inquit: *Isti duo cali, medium, & infimum (id est firmamentum, & aer) comparatione illius terrij (id est Empyreæ) terra sunt, quia terrenis conspiciuntur oculis; illud autem, quod terrenis non conspiciuntur oculis, prius quam immutetur per gloriam resurrectionis, dicitur calum cali iuxta illud Davidicum, calum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

60

De Empyreæ pauimento, quod nunc est opacum consentienter ad scripta in sect. 3. censeo cum Molina d. 3. de opere sex dierum v. *Ad tertium*. Aliisque recentioribus laudatis n. 11. reddendum transparentem, & diaphanum, proindeque immutandum accidentaliter. Nam si elementis omnibus addenda est eximia quædam claritas, & quod mirabilius est, terra, etsi nunc opacæ, reddetur lucida, & peruia, sicut vitrum, vt dicam loco iam promisso in n. 2. multò potius illuminabitur, fietque peruium Empyreæ pauimentum. Et id rectè fieri potest sine mutatione substantiali; non aliter ac sine ea euadent pellucida, & transparentia corpora glorificata non obstante natia, quam nunc habet, opacitate. Fieri etiam potest sine rarefactione, vt ex eodem exemplo liquet, & ex priori alio terræ. An tunc inferiores sphaeræ caelestes, & elementares illuminandæ sint ab Empyreæ? vide in Exerc. 16. Rursus an pueri, qui cum solo peccato originali decesserunt, & rediuiui habitabunt, non sub terra, sed supra, vt ex multorum sententia referemus in sect. 10. exerc. 24. vel in loco subteraneo sed pellucido instar Crystalli, & illuminato vt probabilius videtur P. Arriag. tom. 1. in 1. d. 5 §. 2. sect. 2. P. Thyrao tract. de gloriola Christi apparitione c. 22. n. 67. intuituri sint lucem Empyreæ? non tractatur à Doctoribus.

61

Et ex vna quidem parte ablato impedimento opacitatis, quid in causa erit, ne conspiciatur? Ex altera autem parte intuitio lucis Empyreæ origo esset ingentis tristitiæ ob simul consideratam priuationem tantæ felicitatis; cum tamen pueros illos nulla tristitia afficiendos credant cõmuniter Theologi apud Salam 1. 2. tract. 13. d. 11. sect. 6. q. 2. Aluarezium lib. 11. de auxiliis diuinæ gratiæ d. 114. Montepilosum tom. 3. part. 2. Theologiæ d. 143. Azorium p. 1. Institutionum Moralium lib. 4. c. 33. q. 2. Franciscum Amicum tom. 3. Cursus Theologici disp. 25. sect. 5. n. 133. Jacobum Gordonum lib. 1. Theolog. Moral. q. 14. c. 5. n. 31. Dionysium Carthusianum in 2. dist. 33. q. 2. apud quem veluti ex condicito plerique Theologi veteres conspirant. Præterea sicut nunc Empyreæ lux occultatur terricolis, *Ne quis fortè indignus habitatione caelestium, & Dei ipsius sedē videret, quæ his solis, qui mundi sunt corde, videnda preparatur*, vt inquit S. Petrus teste S. Clemente Romano lib. 3. Recognitionum; ita æquū apparet, ne postea eadē lux cernatur à paruulis illis exclusis Dei regno propter peccatū originale. Fæuetque similitudo perita ex dānatis existentibus in orco, quibus lux Empyreæ manebit occulta vt scribā in exerc. 24. Hæc quæstio ex eis est, in quibus secundū Richard. Victorin. lib. 2. de Emmanuele, c. 1. *Multò tolerabilius est dubitare de veritatis assertionem, quā falsa confidētē astruere.* Et in quibus iuxta Volusianum epistola ad Augustinum: *Tunc magis ignoratur veritas, postquam præsumptum est,*
X quòd

quod possit agnoscere. Sed ne quæstionem indefinitam relinquam, propendeo magis in priorem partem, quia miracula non sunt præsumenda, nisi probentur, ut est in præmia Theologica, pro qua Ferdinandus de Castro Palao 3 p. operis Moralis tract. 17. d. 1. puncto 10. n. 3. citat nonnullos Theologos. Miraculum autem esset, si præfati pueri non conspicerent Empyream lucem. Et cum huius intuitu erunt indigni, qui calitum frequentibus visitationibus oblectabuntur, ut Catharinus in libello de ipsorum statu coniectatur? Ulterius in extremo iudicio conspicient gloriam Christi, ut docet S. Thomas in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. quæstioncula 1. ad 3. Tostatus in cap. 25. Matthæi q. 3 13. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 53. sect. 6. Granadus controu. 13. de Nouissimis p. 2. tract. & d. 4. sect. 2. Quidni ergo siue tunc, siue post videbunt lucem Empyreæ? Tristitia ob priuationem cælestis aulæ non aliter impedietur ac tristitia ob Iudicis respectu eorum sententiam mediam inter præmium, atque supplicium, uti loquitur S. Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. & ob priuationem beatæ visionis, cuius notitiâ non omnino carebunt. Inquies ex Thoma in cap. 1. Apocalyp. v. 7. Paruuli cæli videbunt Christum in Iudicio, non tamen cognoscent, nam si aliter viderent, cognoscerent suum damnium, & dolerent, & sic haberent penam materiale, quod non est verum. Ergo, similiter quamuis videant lucem Empyream, saltem non cognoscent eam esse loci deputati ad præmium Beatorum. Difficile mihi est, Christum ut Iudicem

non cognoscendum à paruulis; sed qui secus putes, poterit consequentiam concedere Hominum in vita mortali, & damnatorum in Inferno diuersa valde conditio ab statu illorum paruulorum, notabile offert discrimen, ut diuerso modo discutatur circa visionem Empyreæ lucis.

De qua cum iam sat multa tractarim, superest, ut cum Boetio lib. 3. de consolatione, metto 9. diuinum Numen sic deprecet:

Da, Pater, augustam menti conscendere sedem.

Da fontem lustare boni, da, luce reperta,

Inte conspicuos animi defigere visus,

Disiice terrena nebulas, & pondera molis;

Atque tuo splendore mica; tu namque serenum:

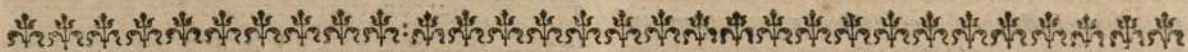
Tu requies tranquilla piis, te cernere finis,

Principium, vector, dux, semita, terminus idem.

Propheta Baruch cap. 5. v. 9. prænuntiat, Deum adducturum Israel cum iucunditate in lumine maiestatis sue, cum misericordia & iustitia, qua ex ipso est. S. Iob cap. 36. v. 33. ait: Deum annuntiare de ea (idest luce) amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Utinam sim ego ex amicis, & electis, quibus Empyreæ lux, ut possessio perfruenda indulgeatur; & quibus ascensus in fulgentissimam lucem concedatur ob Christi seruatoris merita, & Deiparæ Mariæ patrocinium! O me nimium felicem, si non in tenebras exteriores proiciat, sed in lucem sanctam perducat, si me non locus horris, & caliginis, sed

Stellantis Regia cæli

Accipiat securum!

EXERCITATIO VNDECIMA.

De immobilitate & loco Empyreæ Cæli.

A immobilitate Empyreum sortitur tantam dignitatem, ut ens diuinum nuncupetur à S. Thoma in 2. d. q. & art. 2. ad 4. vbi ita fatur: *Alio modo dicitur naturale secundum quod diuiditur contra ens diuinum, quod abstrahitur à materia, & motu: & sic naturale dicitur illud solum, quod mouetur, & est ordinatum ad generationem & corruptionem in rebus. Et hoc modo cælum Empyreum non est ens naturale, sed diuinum, quod ordinatum est ad gloriam Beatorum, nec materiam habet determinatam ad motum, sed ad finem suum.* Eodem nomine Diuini insigniunt Empyreum Ægidius Romanus in 2. dist. & q. 2. in resolutione art. 2. v. Ad 3. Franciscus Georgius Venetus in harmonia mundi cantico 1. tomo 3. concentu 6. Franciscus Iunctinus in sphaeram Ioannis de Sacrobosco pag. 548. Tam nobili ergo proprietati huiusce cæli impendemus non immeritò aliqualem operam.

SECTIO PRIMA.

An Empyreum sit corpus immotum?

A Pud Theologos res est extra diffidium. Ex Patribus contestantur quieti Empyreæ S. Nazianzenus, Procopius, Beda exarati in exercit. 2. sect. 3. necnon S. Theresia à Iesu, ut retulimus. f. 4. n. 79. Ad eam comprobendam utitur Ioannes de S. Geminiano lib. 1. summæ de exemplis cap. 32.

authoritate S. Basilij aientis homilia 2. in Exameron, *Sicut damnati in tenebras exteriores abiguntur, ita remuneratio pro dignis operibus restauratur in ea luce, qua est extra mundum, & ibi quietis domicilium fortietur.* Proponit eadem verba S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore. Sed alij textum Græcum Basilij sic vertunt. *Qui dignè egerunt volunt a diuina, nimirum hos in lumine supercaelesti suam habere requiem constare.* Ex qua versione nihil pro quiete Empyreæ firmum habetur.

Sacris in litteris non leue habet fundamentum Empyreæ

Empyreus quies: Nam in eis illud vocatur sæpe sapius terra ut Pl. 26. v. 13. *Credo videre bona Domini in terra uiuentium.* Pl. 141. v. 6. *Portio mea in terra uiuentium.* Itaiæ c. 38. *Dixi non uidebo Dominum Deum in terra uiuentium.* Matth. 5. v. 4. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* In quibus verbis alludit Christus ad illa Pl. 36. v. 11. *Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis,* & in v. 9. dixerat Regius uates: *Sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram.* Frequentissimumque est apud Patres Ecclesiæ intelligere nomine terræ in his locis cælestem patriam, ut citatis multis obseruat Sylueira ad c. 5. Matth. v. 4. legatur nominatim S. Gregorius Nissenus oratione 2. de Beatitudinibus. Ideo autem Empyreum sic appellatur, quia sicut sola terra inter elementa est immobilis, ita inter cælos solum Empyreum. Incognitus in Pl. 150. v. 2590. super illud *laudate eum in firmamento uirtutis eius* v. 1. scribit ex Nicolao de Lyra: *Hic vocatur firmamentum cæli Empyreum eo quod est immobile, & firmum, & sic magis aptum diuina contemperationi, & eius laudi.*

3 Trahi huc potest S. Paulus in epistola ad Hebræos c. 12. v. 28. dum concludit, *Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam.* Sed de lege Euangelica magis genuinus est sensus literalis eo loci. Aptiora sunt sunt alia uerba eiusdem epistolæ c. 8. v. 1. & 2. *Talem habemus Pontificem qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister, & tabernaculi ueri, quod fixit Dominus, & non homo.* Hisce in uerbis denotatur tabernaculum cæleste, cuius minister, & Pontifex sit Christus; illudque tabernaculum non ab homine, sed à Deo opifice stabilium. Ergo cælum uolubile longè abest, ut sit illud tabernaculum. de quo Gentium Doctor sermonem habet. Illationem hanc natiuam agnoscunt Cornelius, & Ribera, ac Iustinianus; concinnitque animaduersioni Theophylacti dicentis. *Ecce maius quiddam, & certius tabernaculum cælum habemus: nam uetus illud nostrum hoc nouum perfigurabat. At primum illud manibus fuerat hominum fixum, ut de Mosse fertur, & aliis, ad uero nouum Deus perfixit. Hinc autem intelligi potest, quemadmodum & Basilii sentit, nec mobile esse cælum, nec circulare.* Sentiant id ipsum S. Athanasius, S. Chrysostomus, Theodoretus, & Procopius adducti à Sixto Senensi in Bibliotheca sancta lib. 5. annotatione 3. ac. 9. nec non 14. & 80. libro etiam 6. annotatione 335. à Molina d. 3. de opere sex dierum v. *secundò ex illo Psalmo,* à Connimbricenis lib. 1. de cælo c. 5. q. 1. art. 2. Si respondeatur, hos Patres ut & alios, quos refert Pereyra lib. 2. in Genesim n. 37. & S. Dionysium Areopagitam c. 4. de diuinis nominibus §. 4. ex interpretatione S. Maximi, Gregorijque Pachymerij, S. Casarii dialogo 1. ac. 2. Oecumenium in Pl. 103. v. 3. loquutos de toto corpore Cælesti, quod immotum censuerunt, & in sydereo moueri astra, non ut gemmam in annulo, sed ut aues in aëre; quæ est etiam opinio multorum Astrologorum hac tempestate. Fateor ita quidem opinatos fuisse patres illos. Sed hinc potius infertur, mirandum non esse si Christiana Philosophia agnoscat immotum cælum Empyreum. cui apprimè quadrant uerba S. Pauli, quicquid sit de sydereo. Videantur alia sacræ paginæ testimonia in sect. 2. exercit. 2. Omitto uerba Psal. 32. v. 6. Prouerbior. 3. v. 19. ubi cæli dicuntur firmati, & stabiliti uerbo, & prudentia Domini. Nam non sunt specialia pro Empyreis; Et qui cum Aristotele sydereum cælum moueri putant, sic ea accipiunt, ut motui cælorum non in-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

commodent. Non tamen omittam quædam S. Ambrosij uerba in lib. de Noë. c. 7. *Addidit illic (in arca ueteris testamenti) supportatoria immobilia esse, quod sanctorum statio stabilis, & firma sit, quia uita probabilis tramitem uirtutis ductu secuti sunt, corruptela declinantes consortia.* Sic S. Ambrosius, qui paulò antea dixerat, arcam illam, fuisse *imaginem imitatricem intelligibilis mundi.*

4 Pro quiete Empyreus suppetunt nobis rationes non incongruæ. Prima, Beatorum status est liber ab omni mutatione. Ergo oportet, ut eorum domicilium sapiat status beatifici conditionem in immobilitate. Confirmatur ex Durando in 2. d. 2. q. 1. n. 6. Empyreum est ordinatum, ut sit sedes Beatorum existentium in plena fruitione quietante appetitum rationalis creaturæ. Ergo est immotum, sic enim intercedet similitudo inter locatos, & locum. Secunda, Empyreum est speciale Dei domicilium. Ergo magis assimilabitur Deo in actu secundo immanente quietis, quàm in trãseunte motus. Par autem est, ut quoad possit, assimiletur Deo suum domicilium. Et deducet quidem locum, qui præcipua Dei sedes sit perpetuus motus, ut expendit Pineda in c. 1. Eccles. v. 4. n. 2. Physic. dogmatum. Hinc Homer. canit de Olympo, Deorum, quos uenerabatur, domicilio. .... *Sedes diuum dicitur esse*

Immota.

Et Lucretius in l. 3.

Apparet diuum numen, sedesque quies.

Reliqua utriusque Poëtæ habes n. 7. exercitationis præcedentis. Tertia, corpus aliquod motu absolui, est magna perfectio. Ergo cum Empyreum sit corpus adeò excellens, occupetque supremum locum in mundo, tanquam sibi naturalem, & proprium, erit omnino liberum à motu locali. Quarta, in die extremi Iudicij cessabit motus cæli syderei; quia tunc deficiet omnis generatio, & corruptio, quibus nunc deseruit motus ille. Sed Empyreum non deseruit generationi, & corruptioni rerum sublunarium, aut saltem hunc in finem non est conditum. Ergo semper immotum stat. Et id quidem congruit, ut quietis aliorum cælorum esset exemplar uti notat Sotus in 4. dist. 45. q. & art. 1. v. dicitur ergo. Confirmatur, corpora posita in suo centro, quiescunt ibi perpetuò, nisi bonum alterius, ad quod sunt destinata, aliud exigat, tunc enim mouentur vel ab intrinseco, vel ab extrinseco. Sed Empyreum conditum est à Deo in suo centro, ut & reliqui cæli; & præterea uiuersi bonum non exigat eius motum, cum factum non sit propter conseruationem rerum corruptibilium sed propter perfectionem uniuersi ad finem supernaturalem. Ergo quiescit permanenter in suo centro; non secus ac expleto prædestinatorum numero, quiescet cælum sydereum multò conuenientius, quàm si moueretur; nam ut sapienter ait Fonsæca 5. Metaph. c. 4. q. 2. sect. 7. *Magis consentanea est, & nature cælestium corporum, & libera, beataque; intelligentiarum morricium conditioni, & futuro item huius inferioris mundi statui perpetua calorum quies, quàm motus.*

5 Vincentius Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis epa. 89. addit quintam hanc rationem. Nullum unforme omnino circulare habet rationem inceptionis sui motus in una parte potius quam in alia quare cum ubiq; nequeat incipere, nusquam incipit. Sed Empyreum est corpus unforme, & omnino circulare. Ergo, &c. Huius argumenti maior esset uera, si corpus unforme omnino circulare mouendum esset ab intrinseco, secus si ab extrinseco. Tunc enim ratio inceptionis motus in una parte

potius, quàm in alia desumeretur ex libito mouentis ab extrinseco. Empyreum autem si esset mobile, esset quidem ab extrinseco motore, vt de aliis cælis communiter existimatur. Vel saltem inceptio motus ex vna parte potius, quàm ex alia proueniret à diuina determinatione. Minor eiusdem argumenti, quoad secundam partem negatur à pluribus. Imò aliqui ex eo, quod figura Empyrei sit quadrata secundum conuexam superficiem, conantur suadere ipsius quietem. Nam figura quadrata aptior est ad quietem, quàm ad motum, vt probat Aristot. lib. 2. de Cælo c. 4. Præterea si Empyreum quadratum moueretur, fieret, vt spatium semel occupatum relinqueret vacuum. Sed neq; istud argumentum est efficax, vt dicam in exerc. & n. 13. gratis etiam admissio, conuexam superficiem Empyrei non esse circularem.

6 Authores Moderni exinde frequenter probant, Empyreum non moueri, quia alioqui Beatorum corpora essent in perpetuo motu, ni miraculosè impediretur, ne ea secù raperet. Vanè ad continuum miraculum adstringeres Deum, si potuit, vt debes fateri, condere cælum immotum. Quòd si Deus fundauit orbè terræ immobilem, vt còmodè in eo habitarent mortales, quidni architectatus fuerit immobile Empyreum? vt sic corpora, reddita immortalia, aut continuò non circumuoluerentur ex natura rei, aut non starèt, nisi perenni miraculo. Nec sufficit respòdere, fore, vt post extremi iudicij diem stet immotum cælum sydereum, ac proinde vti Beatorum corpora locata in illo non cecantur continuo motu, quin miraculo sit opus, & quin sequatur aliquid indecori. Nam contra est, quia modo existunt in cælo corpora Christi Domini, ac Deiparæ, multorumq; aliorum: quare modo debent existere in cælo, quòd sit immotum. Nihilominus enervari aliunde posset Modernorum argumentum, quia etsi glorificata corpora existeret in cælo circumuoluto, non idèd mouerentur ex natura rei, neq; enim ibi grauitarèt. Et quamuis, quantum ex se est, grauitarent, tamen per dotem permanentem agilitatis impedirent Beati grauitationem suorum corporum; quæ dos, etsi sit supernaturalis, pertinet tamen ad glorificationis corporalis statum. Quo supposito non esset nouum miraculū impeditio grauitationis facta à Beatis. Leges n. 7. exerc. 14. & exerc. 18. Itaq; sicut Angelus motor spheræ solaris non trahitur ab ea, sic neq; traherentur corpora glorificata à cælo sydereo circumuoluto, in quo existerent. Sed his non obstantibus, nescio quid indecentiæ apparet in eo, quòd Beatorum immota adhuc corpora existeret, vt inordinatio domicilio in quadam velut rota (quæ apud Hispanos *Grna* nominatur) continuè gyrata. Hinc Aristoteles ignarus cæli immoti locauit beatas intelligentias extra vltimam spheram mobilem, vt patet ex lib. 1. de cælo c. 9. text. 100. cum tamen sciret eas posse stare, licet existerent intra spheram circumuolutam; quia nimirum alienam putauit à beatitatis statu motionem perpetuam domiciliij. Video dici posse, fore contra decentiam status Beatifici, si beati agitentur ad motum sui domiciliij. Vnde Tullius lib. 1. de natura Deorum, sermonem habens contra quosdam Philosophos antiquos, qui Deum non distinguebant à mundo, prout comprehendente tam cælos, quam reliqua sublunaria, disserit optimè his verbis. *Quæ vero vita beata attribuitur isti rotundo Deo? nempe vt ea celeritate conterqueatur, cui par nulla, ne cogitari quidem possit. In qua non video, vbinam mens constans, & vita beata possit insistere.* Cæterum si non

agitentur non fore contra decentiam. Nam Angeli motores cælestium spherarum beati quidem sunt, & Deus ipse est maximè beatus, existit tamen ipsi affixi spheris motis, & Deus in toto vniuerso, quòd penes maiorem partem tot subit mutationes. Ob hæc nimis non contendam pro cõiectura, seu imaginatione superiori. Ostendi iam in sect. 6. exerc. 2. inualidas rationes naturales, quibus veteres aliqui theologi necessariam esse in vniuerso existentiam cæli cuiusdam immoti comprobare intendebant; ideoque eas prætermitto.

SECTIO II.

Insignis difficultas contra quietem Empyrei.

7 **E**Am sic propono. Primum mobile est contiguous Empyreo, corpori solido penes concuam saltem, & conuexam superficiem, Ergo secum rapit illud, quemadmodum citissimo suo motu rapit inferiores cælos. Cum enim gyramus rotam aliquam, illa non solum circumfert inferiora solida sibi contigua, sed etiam exteriora; si vero exteriora solida non possit circumferre, neq; à nobis poterit gyrari, dum contigua sit. Quare si Empyreum nequit circumuolui à primo mobili, hoc non mouebitur nec à se, neque ab intelligentia assistente, nec à solo Deo. Vrgetur difficultas, si aliquid esset impedimento, ne Empyreum moueretur à primo mobili sibi contiguo maximè vel grauitas, vel corpus exterior, vel centri possessio. Sed primo Empyreum caret grauitate non minus, quàm cæteri cæli; deinde motui circulari ipsius nullum corpus obsistet; cum nullum sit extra ipsum. Denique Empyreum ex motu circulari non amittet suum centrum; vti non amittunt alij cæli. Ergo illud mouetur ad motum primi mobilis.

8 P. Ferdinandus de Salazar commentariis in Prouerbia tum cap. 8. n. 28. tum cap. 21. num. 1. coactum se fateretur hoc argumento, vt inter primum mobile, & Empyreum collocet corpus quoddam liquidum, in quo quasi frangatur, & hebescat motus rapidissimus illius, haud secus ac frangitur motus orbis lunaris in igne, aut aëte, aliter secum terram abriperet. Istud corpus liquidum sunt supercælestes aquæ passim decantatæ sacris in oraculis. Cornelius in cap. 8. Prouerbiorum non improbat discursum Ferdinandi. Laudandus est tantus hic vir, quod rem sacram ratione Philosophica curarit constabilire. Diuinæ quidem litteræ expressis adèd verbis aquas supercælestes contestantur, vt nisi Philosophia videretur contradicere, quisque Catholicus ea testimonia familiari in sensu intelligeret, ac interpretaretur. Ego tamen etsi Philosophiâ inimicam haberem, dicerè cum S. August. lib. 2. de Genesi ad litteram c. 5. *Quoquomodo, & qualeslibet aquæ ibi sint, eas esse ibi minimè dubitamus. Maior est quippè scriptura huius auctoritas, quam omnis humani ingenij capacitas.* Vnde meritò scripsit Hieronymus ab Oleastro annotationibus in c. 1. Genes. *Controuertunt hic aliqui, an vera sint aquæ supra firmamentum, seu extensionem? Et cum scriptura ubique clamet, eas ibidem esse, malunt multi Theologi cæcos Philosophos sequi, quam scriptura auctoritatem, qui si auctoritati eiusdem scriptura (addi id potest ex S. Augustino lib. 11. de Ciuitate Dei c. vltimo) subditi essent, aliquid aliud ex hoc intelligendum esse senserent.*

conferent. Acerbius loquitur Beda quæstionibus in Genesim, Tandem (ita ille) *insanire desinant Heretici, atque confusi cognoscant, quia qui cuncta potuit creare, potuit & illarum aquarum naturam glaciali soliditate stabilire in calo.* Salianus in Annalibus, die mundi secundo, affirmat Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani epistolam recitatam in sexta Synodo Generali act. 11. & approbatam tanquam orthodoxam act. 13. referre inter Origenis errores, quod *supercælestium aquarum creaturam improbarit, & tradit Salianus; quod non solum faciunt qui eas in Angelos commutant.* (vt Origenes refutatus à S. Basilio homilia 3. in Exameron. S. Epiphano in epistola ad Hierosolymitanum Patriarcham Ioannem. S. Hieronymo in epist. ad Pammachium. Ruperto lib. 1. de operibus sanctissimæ Trinitatis cap. 23. Procopio Gazæo in cap. 1. Genesim, & ab aliis Patribus) *sed etiam qui pro supercælestibus aquis subcælestes inuehunt nubes.* Neque silendum est, positionem de aquis, quæ super cælos sunt, habitam quasi raram, & constantem in quinta synodo Generali & in epistola Iustiniani Imperatoris ad Mennam. Transscripti synodi, & epistolæ verba in exercitat. 6. n. 13. Alcanius Martinengus in Glossa magna litterali ad c. 1. Genesim v. 6. à pag. 637. vsque ad 652. numerosissimum omnium ferè Patrum Ecclesiæ profert syllabum in fauorem prædictarum aquarum, & non temerè pronuntiat, *Accedit sanctorum Patrum auctoritas, qui mihi certè œcumenici ferè cuiusdam concilij speciem, ac maiestatem præse ferre videntur. Et quidem si Ecclesia ea Patrum tempestate ad hanc decidendam litem conciliū inssu Papæ coegisset, nec aliud profecto ipsi definiissent. Nec possum non vehementer mirari, quod sententia ista per mille ducentos, & amplius, annos frequentioribus calculis recepta & sancita, nunc ita facile contemptui habeatur.* Hucusque Martinengus, cui cõsonant Delrius de opere secundæ diei n. 42. Nicolaus Cabeus in Meteorologicis lib. 1. text. 4. q. 2. text. 72. q. 2. & Robert. Bellarminus in Pl. 148. v. 4. Vnde repurgandus est Matthæus Boroaldus, dum lib. 2. Chimici c. 5. ineptit, vocans somnia aquas collocatas supra firmamentum Crystallinum. Etsi autem apud Patres fuerit aded perpetua, & firma opinio de existentia verarum lympharum super cælos mobiles; defudarunt tamen in reddenda ratione, & sine, quo illic posita à Deo. Varij varias designarunt causas parum conformes Philosophiæ; non pauci se incios confessi, Deum, qui locauit, nouisse, satis esse responderunt pro sincera in diuinas litteras intellectus obedientia. Ast iam apparet causa satis plausibilis; nimirum vt in eis hebesceret motus primi mobilis, & sic staret immotum Empyreum, quod alioquin moueretur, si esset contiguum primo mobili.

9 Dices primò, negotium superesse admissis adhuc naturalibus aquis supra primum mobile: nam illæ non sunt fluentes, aut extensæ in vapores, sed glacie concretæ, & instar Crystalli condensatæ. Negare non possum, sic nonnullos Patres putare, verumtamen plures sunt, qui fluidas aut in vapores redactas autumant; & ex primis iam vnum, iam aliud significant aliqui. Sequor eos, qui in nebula speciem illas adstruunt videndi apud Martinengum à pag. 656. vsque ad 660. & quamuis summam ibi feruent frigiditatem, si tamen gaudeant humiditate propè summa, glaciales non erunt, cum gelu non oriatur è sola summa frigiditate, sed etiã ex siccitate: quippe experientia teste per humidita-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

tem dissoluatur. Dices secundò, vt ex vnus corporis motu moueatur aliud contiguū, opus est, quòd vnum veluti conetur alterum è loco exturbare, ne suum motum vltiorem impediatur; nam cum in eodem loco nequeant simul stare, si corpus A non expellat corpus B. sistet profecto corpus A aut retrocedet, aut verget in latus. Ast primum mobile non conaretur occupare locum Empyreï, etsi esset ei contiguum, tum quia non leuitat, tum quia ipsius motus est in suo centro: si verò conaretur ascendere in locum Empyreï, ageret contra innatam inclinationem in suum centrum. Ergo etsi primum mobile esset contiguum Empyreï, non ideò ciceretur istud ex motu illius. P. Eusebius Nierembergus in curiosa Philosophia lib. 6. c. 12. & lib. 2. historiæ naturæ c. 5. & 6. ac. 7. Quiedus etiam contr. vnica de Cælo puncto 47. contendunt simili discursu contra recepta Astronomiæ principia, nequire primum mobile ferre secum inferiores orbes sibi contiguos. Si obiiciatur hominem ferri à nauis, etiam hæc non deceret cum illo quòd ad locum; nihil refert, etenim homo grauitat in nauis, impeditque aliquatenus motum illius; ideo nauis multum onerata tardius mouetur. Vna autem sphaera non grauitat in alia; nec ex vnus pondere retardatur motus alterius. Ad hæc: nauis leuitat, ne mergatur, homo grauitat, vt mergatur; vincit tamen impulsus nauis, quia fortior, ideoque cedit homo, & se ferri patitur. Ast neque primum mobile grauitat, neque leuitat inferior sphaera; quare inter vtumque nullus erit impulsus, proindeque neutrum mouebitur ab alio. Si obiiciatur rursus, quando situla agitur in gyrum, rapit suo motu, si velox sit, aquam intus inclusam contra ipsius etiam grauitatem. Multò ergo melius vnus globus cælestis rapiet alium carentem grauitate, per quam renitatur. Neque id refert; nam potius grauitas aquæ contentæ intra situlam est in causa, vt ad motum situlæ moueatur aqua; quia nimirum vinci non potest illius grauitas, quin & huius grauitas, vincatur, medio motu, vel impulsu. Qui totum istum discursum censuerit obtinere intentum, habebit & inerte argumentum Salazarij, saluaq; perstabit Empyreï quies, etsi inter ipsum & primum mobile non intercedat corpus aliquod fluidum, quales sunt supercælestes aquæ. Nullus tamen inficiabitur, eo discursu non improbatò, ruere funditus antiquam Astrologiam, multos dominatam per annos. Quare qui, hanc indemnem seruare in animum induxerit, eneruet, necesse est. eum discursum, & confugiat ad aquas supercælestes, ne primum mobile rotet Empyreum sicut retat subiectas sphaeras. Mihi quidem cum liberto Fromondo lib. 1. Meteorologicorum c. 2. art. 6. probabilissimum est; & ex simili principio in n. 6. dixi, corpora glorificata non mouenda, quamuis existent in calo, quòd moueretur.

SECTIO III.

An Empyreum possit moueri?

EX antiquis Ægidius Romanus in 2. dist. & 10
 q. 2. in resolutione articuli 2. v. *ex hoc autem*
 Argentinas ibidem art. 1. v. *est tamen.* Durand. q. 1.
 n. 5. Mayro in 2. dist. 14. q. 3. Ioannes Neapoli q. 31.
 p. 5. ad 4. Heruæus quodlib. 10. q. supponunt posse
 moueri, quòd tamen relinquit sub dubio Aureolus

in 2. dist. 12. art. 2. Ex Modernis Bartholom. Amicus tract. 8. Physic. q. 11. dub. 4. art. 3. n. 8. Suarez lib. 1. de opere sex dierum c. & n. 5. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. n. 17. Iosephus August. in 1. p. q. 7. art. 3. n. 19. affirmant, non minus naturaliter mouendum, quàm modò quiescat. Auerſa q. 27. Philosophiæ sect. 8. negat posse moueri naturaliter si sit quadratum penes partem conuexam, vel concuam. Ita etiam Barthol. Amicus tract. 21. Physicorum q. & dub. 2. n. 9. Rubius lib. 2. de cælo c. 5. quæst. 3. tradit Empyreum esse localiter immobile suapte naturâ, neque posse moueri virtute naturali Angelica Votrillong. Author vetustus in 2. dist. 24. admittit, Empyreum esse de se immobile per naturam. Annuit cum Ioanne de S. Thoma Didacus Ortiz tract. 7. Physicorum, conferentia & §. 2. n. 570. Recensebo postea cæteros Authores, qui de motu possibili Empyreï sermonem habuerunt. Quid ego iudicem, variis propositionibus declaro.

PROPOSITIO I.

Potest operante Deo supernaturaliter, moueri Empyreum à suo centro.

11 **P**ROBatur primò, quia Ecclesiastici 16. v. 18. dicitur: *Ecce calum, & cali calorum: in conspectu illius (nempe Dei) commouebuntur.* Quæ verba non ineptè in hunc sensum queunt verti, licet alios admittant, non secus ac illa Iacobi cap. 9. vers. 6. *Qui commouet terram de loco suo, & columna eius concutiuntur.* & cap. 26. vers. 11. *columna cali contremiscunt, & pauent ad nutum eius.* Quo etiam loquendi modo vsi sunt vates prophani, vt Homerus 1. Iliad, & cum ipso Virgilius 9. ac. 10. *Aneyd.*

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Sic de Ioue. Ouidium, Lucanum & Catullum dedit Octavianus Tufus ad c. 16. Ecclesiastici vers. 18. Probatur secundò autoritate Aeneæ Gazæ in Theophrasto, vbi ait: *Nihil earum, quæ videntur, rerum, fixum, ac firmum existimo, siquidem id Deus loco suo mouere velit.* Præterea inter articulos dānatos Parisiis anno 1226. continetur hic, referaturque in eandem rem à Dionysio Cisterciensi 1. sententiarum d. 8. q. vnica art. 3. solutione argumenti 2. *Quòd Deus non potest mouere calum motu recto, & est ratio, quia tunc relinqueret vacuum.* P. Monzæus in selectis d. 1. c. 7. præsumit sine fundamento solam rationem damnari. 3. Empyreum est corpus habens quantitatiuam molem, finitam in loco finito. Ergo potest diuinitus fieri propinquius, vel remotius ab aliis corporibus, tam secundum aliquas sui partes, quàm secundum omnes. Quarto, Elementa possunt virtute diuina extrahi à suo centro. Ergo & Empyreï cæli machina.

12 **A**rgumenta, quæ Aureolo ingessere difficultatem erga motum possibilem Empyreï, isthæc sunt. Primò immobilitas est in Empyreo negatio. Secundum, motus violentus non est sine naturali, hic autem non competit Empyreo. Sed ad primum negatur, immobilitatem in Empyreo esse negationem, non enim est nisi priuatio: & licet esset negatio, posset vinci à Deo, quia est carentia motus in subiecto obedientialiter saltem apto moueri. Ad secundum negatur, non posse Empyreo secundum se competere naturaliter aliquem motum, de quo in tertia propositione. Et quamuis non posset naturaliter competere aliquis motus, non inde sequi-

tur, neque violenter posse. Quandoquidem terra moueri valeat violenter, quin tamen ei competat motus naturalis in centro.

Patri Monzæo supra probabile videtur, non posse mundum totum à Deo moueri sursum, deorsum, dextrorsum, & sinistrorsum. Recentiores aliqui apud Valsquium tom. 1. in 1. p. d. 29. cap. 5. n. 24. asseruerant id ipsum, sed impugnantur acriter à Valsquio, à Petro Hurtado d. 14. Physicorum sect. 3. §. 24. sect. 6. §. 82. ab Arriaga d. 14. Physicorum. sect. 4. n. 78. ab Auerſa in 1. p. q. 8. sect. 4. Præcipuus inter illos Recentiores est Bañez, qui in 1. p. q. 8. art. 2. v. circa tertium, inquit, non posse totum mundum motu recto moueri à Deo, nili creato nouiter corpore aliquo, per quod si esset contiguum, vel ad quod, si esset distans, moueretur mundus. Monzæo autem probabile apparet, producto nouiter alio corpore, si esset distans, fore, vt non posset moueri mundus versus illud, quia motus in vacuo, & per vacuum vniuersim repugnet. Attamen, iudice S. Thoma, ac multis aliis, quos refert, & sequitur Tellez p. 2. Philosophiæ d. 32. sect. 5. n. 8. non solum repugnat de potentia absoluta, sed naturaliter etiam posset in tempore per vacuum dari motus corporis existentis infra orbem lunæ proueniens, vel ab extrinseco motore, vt ab Angelo, vel ab innata granitate, aut leuitate; & supra Empyreum posset dari naturaliter primo modo, licet non secundo ob defectum grauitationis, & leuitationis ibi, vt notat Franciscus Alphonſus d. 23. Physicorum sect. 4. n. 24. addens in n. 25. posse hominem, si ponetur supra Empyreum mouere se naturaliter progressiuè versus quamcumque partem illius spatij imaginarij. Sed de hoc puncto iterum agemus in exercit. 18. Dominicus Bañez, & Philippus Monzæus deuenerunt in eam mentem, vt occurrerent cuidam argumento pro existentia Dei in spatio imaginatio ultra Empyreum. At neque verum est, Deum in tali spatio non existere, neque, etsi verum esset, respondere sic argumento, bene, & sufficienter, vt perspicuum erit legenti Authores præcitatos, Thomamque Pium 1. p. quæst. 8. art. & dub. 2. num. 18.

PROPOSITIO II.

Empyreum extractum è suo centro moueretur propria virtute ad aliud, si relinqueretur suæ naturæ.

14 **P**Ræiuere expressè Salas in sect. 2. tract. 2. d. & sect. 14. num. 101. Ioannes Gonsaluis Martinus lib. 2. Physicorum d. vnica quæst. 1. ad tertium. Franciscus Alphonſus dist. 9. Physicorum sect. 2. n. 14. & quo ad alios cælos tum ipse Alphonſus d. de cælo sect. 9. n. 106. tum Ouedus controu. 4. Physicorum puncto 2. n. 7. Mendoza in Viridario lib. 4. n. 229. Didacus Ortiz lib. 2. Physicorum cap. 5. n. 48. Bartolomæus Amicus tract. 8. Physicorum q. 11. dub. 4. art. 5. n. 20. Auerſa quæst. 34. Philosophiæ sect. 4. cum Marsilio Ficino, compluresque alij contra Cælium Rodiginum lib. 1. lectio-num antiquarum, cap. 12. Rubium lib. 1. de cælo cap. 2. q. 3. & alios, quibus fauet S. Thomas lib. 1. de cælo in calce lectionis 5. Moueor à paritatibus tum terræ, tum aliorum elementorum, tum omnium essentiarum. Nam etsi terra sit ex se immobilis, si tamen à Deo extra suum centrum poneretur, rediret ad illud propria virtute, vt obseruauerunt Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. sect. 5.

v. ad primum. Connimbricenses lib. 2. Physicorum cap. 1. q. 2. art. 3. v. *Si tamen*. Alia etiam elementa mouentur per intrinsecam virtutem in suum centrum, siue motus tribuendus sit principaliter grauitati, vel leuitati ipsorum, siue tribuendus sit, generanti ipsa. Denique cunctæ essentia, si denudentur suis proprietatibus, & postea non impediantur, recuperant illas ab intrinseco, vt aqua frigiditatem.

15 Oppones primò, in corporibus caelestibus non datur leuitas, neque grauitas; daretur autem, si Empyreum rediret ab se in suum centrum. Secundo, non potest vni simplici corpori competere nisi vnus motus ex Philospho lib. 1. de caelo c. 2. textu. 7. Si verò futurum est, vt aliquis motus competat Empyreo, erit circularis. Oppones tertio, corpus elementare, aut mixtum eleuatum ad caelum, vel supra Empyreum, non inde descenderet, etsi relinqueretur suæ naturæ, & extrinsecus non impediretur. Ergo multo minus descenderet Empyrei pars leuata sursum. Respondetur ad primum, virtutem illam motiuam Empyrei in suum centrum non dici leuitatem, neque grauitatem, quia non oritur ex temperamento primatum qualitatum. Ad secundum, casu, quo Empyreum moueretur circulariter, fore vt ei ab intrinseco non conueniret talis motus; vni autem simplici corpori recte conuenire potest duplex motus, vnus ab intrinseco, alter ab extrinseco, vt patet in igne, qui ex se inclinatur ad motum sursum, & ad locum superiorem, simulque in sua sphaera circumuolui putatur à globo Lunæ. Respondetur deinde: Estò proprior esset Empyreo motus circularis in suo centro, quàm motus tendentiæ ad illud non esset, cur vni simplici corpori non valeat conuenire duplex motus diuisiues; & vnus quidem in casu magis extraordinario, seu potius in casu violento. Affunditur lux vtrique responsioni exemplo grauium, & leuium; illa enim aguntur sursum, & hæc deorsum ad impediendum vacuum in vniuerso; aguntur, inquam penes aliquos ab intrinseco, & penes alios ab extrinseco. Ad tertium conceditur antecedens conuenienter prælibatis in n. 6. & negatur consequentia: quia si aqua, aut lapis descenderet, proueniret id ex grauitate, cum tamè grauitatio non incipiat, nisi à globo lunari. At descensus partis Empyreæ non nasceretur ex grauitate, sed ex inclinatione ad suum locum naturalem. Negarunt aliqui, locum, in quo existit caelum, esse ei naturalem; sed refelluntur rectè à Bartholomæo Amico in art. præcitato; nam connaturale caelo est occupare locum, in quo omnibus emineat.

PROPOSITIO III.

Tam naturaliter, attenta præcisè Empyrei natura, & abstrahendo à fine suæ conditionis, potest ipsum moueri circulariter, quàm modo naturaliter mouetur caelum sydereum.

16 **S**It prima ratio, Astra post diem Iudicij magni quiescent naturaliter, si spectentur ex se tantum, atque ex intimis suis principiis. Ergo è contra Empyreum mouebitur naturaliter, si Deus velit. Tam propria namque Astrorum videtur esse mobilitas, quàm Empyrei propria asseritur immobilitas. Quare sicut Astra absolutè non sine miraculo quiescent, non quia quiescere sit supra natu-

ram caeli in se atque ex intimis suis principiis spectari, sed quia inductio talis quietis immutabit (quod solius diuinæ virtutis est) vltimum seruum cursum, & extinguet seriem generationum, & corruptionum mundi sublunaris, quæ motu caeli continuato, si res suæ naturæ relinquerentur, perennis esset, & in omnem æternitatem duraret, vt optimè inquit Connimbricenses lib. 1. de caelo c. 2. q. 3. art. 4. Ita Empyreum absolutè non sine miraculo moueretur, non quia moueri esset supra, vel contra naturam Empyrei, sed quia non esset secundum eius finem; seu secundum legem ordinariam, & totius vniuersi ordinem, vt loquitur Suarez lib. 1. de opere sex dierum c. & n. 5. Antecedens, quoad quitem Astrorum, post diem iudicij inuariato Theologorum omnium roboratur consensu. Quoad cessationem verò non violentam, sed naturalem à motu traditur à S. Thoma in 4. dist. 48. q. 2. art. 1. & 2. q. etiam 5. de potentia art. 5. ad 12. Argentinensi in 2. dist. 14. art. 1. & in 4. dist. 48. art. 4. Gabriele in 2. dist. 14. q. vnica art. 3. dub. 2. Suario tomo. 2. in 3. p. d. 58. sect. 3. v. quinto finita. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. sect. 7. v. Demum. Serario in c. 10. Iosue q. 14. Raynaudo in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 14. Bartholomæo Amico tract. 8. Physicorum q. 11. dub. art. & conclus. 4. Salas in 1. 2. tract. 3. d. 2. sect. 1. n. 4. Petro Hurtado d. 2. de caelo sect. 4. §. 50. Tellez p. 2. Philosophiæ d. 40. sect. 3. n. 4. Aueria q. 34. Philosophiæ sect. 7. Connimbricensibus vbi supra, aliisque innumeris, tam vetustis, quàm recentibus. Ex hinc validissimum consurgit argumentum contra eos, qui asserunt, astra moueri ab intrinseco. Cum enim astrorum motus non sit duraturus in æternum, sed aliquando cessaturus, vt quid ea condiderit Deus cum exigentia connaturali, & ab intrinseco motus æterni? Quando quidem sic potuerit condere, vt sine virtute motiua, sibi intrinseca; solumque cum indifferentia ad motum ex impulsu intelligentiæ assistentis, vel solius Dei circumuoluerentur perpetuò, vt primum extitissent, vsque ad diem Iudicij. Certè status violentus astrorum per totam æternitatem non congruit cum ordine diuinæ sapientiæ disponentis omnia suauiter, neque cum perfectione, & melioratione caelestium corporum post diem iudicij. Sed his relictis.

Secunda ratio sit, Empyreum per motum circulare non priuaretur perfectione aliqua sibi debita, siquidem non extraheretur à suo centro. Ergo motus ille non esset contra naturam Empyrei. Confirmatur, ignis si in sua sphaera rotetur à globo lunæ, non mouetur contra suam naturam, quia per talem motum non priuatur perfectione aliqua sibi debita, & quia alioqui aliquid violentum esset perpetuum contra effectum Philosophi lib. 1. de caelo c. 2. textu 15. Ergo similiter dicendum est de Empyreo. Antecedens admittitur à Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 4. q. 2. sect. 7. v. si quis. Suario d. 43. Metaphysicæ sect. 4. n. 13. Molina 1. p. q. 12. art. 2. disp. 2. v. ad primum ergo. Connimbricensibus lib. 1. de caelo cap. 2. q. 3. art. 2. v. Igitur. Quare sicut motus circularis est præternaturalis igni, quia non fit ab intrinseco, neque ex inclinatione, neque contra inclinationem ignis, ita motus Empyrei in suo centro esset præternaturalis. Id ipsum concedunt de motu circulari Astrorum Petrus de Aquila in 4. dist. 47. & 48. q. 3. art. 4. Noyse in resolutione Theologorum tract. 7. parte, & q. 2. Angles in 1. dist. 14. q. 1. difficultate 5. Iunctinus in sphaeram Ioannis de Sacrobosco pag. 590. Pereyra lib. 2.

lib. 2. in in Genesim n. 24. allegans Auicēnam, Albertum, Scotum, Durandum. Item Petrus Hurtadus d. 2. de cælo sect. 1. § 5. sect. 4. §. 48. & duobus sequentibus. Arriaga d. de cælo sect. 5. n. 58. & 63. Franciscus Alfonso d. 9. Physicorum sect. 3. n. 42. d. de cælo sect. 9. n. 110. Cabæus lib. 3. Meteorologicorum textu 3. q. 2. Auerſa q. 34 Philosophiæ sect. 7. Raynaudus in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 5. aliique cōglobati à Bartholomæo Amico dub. 4. art. 2. n. 4. Dices. Cū Connimbricēnsibus loco præcitato, astra non habere principium internum inclinans ad alium motum, uti illud habet ignis Contra, illuminatio facta per motum alterationis est aeri præternaturalis, ex eo quod non sit ab intrinseco, neque iuxta, neque contra exigentiam aeris, etiam si hic habeat inclinationem ad alios motus. Ergo inclinatio in igne ad motum sursum non impediet, ne sit præternaturalis circumuolutio ipsius à globo Lunæ. Ergo è contrario defectus inclinationis ad alium motum in astris non impediet, ne præternaturalis sit ipsorum in centro conuersio. Ratio à priori est, quia neque habent inclinationem ad motum conuersiuum, sed potentiam tantum neutram, seu indifferentem æquè ad motum, ac ad quietem. Quo autem pacto motus astrorum sit nihilominus naturalis, & esset etiam motus Empyreï respectu principij passiuï: explicui n. 13. Exercit. 9. consentiente Bartholomæo Amico dub. & art. 4. n. 15.

PROPOSITIO IV.

Si per Deum liceret, posset Empyreum moueri circulariter ab aliquo Angelo valde perfecto.

18

ET enim Empyreum ex se tam est aptum moueri, quàm astra, ut stabiliui in propositione superiori. Aliunde Empyreï magnitudo, etsi excederet virtutem aliquorum Angelorum, non est cur omnium, ita ut in cætu Angelico nullus sit spiritus, qui quantum ex se est, non habeat sufficientes vires ad mouendum Empyreum; quippè Angeli, de facto mouentes astra, non sunt omnium perfectissimi. Quare excessus magnitudinis Empyreæ præ primo mobili, aut maiori astro compensabitur excessu perfectionis, quem habent Seraphini præ virtutibus, à quibus mouentur astra, ut indicat. Origenes Commentario in Math. 24. & putat S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 80. & opusculo 10. articulo 17. nec non opusculo 11. art. 4. Timebit quis, monendum aliquando Empyreum si in aliquo Angelo dentur ad id vires. Deponet tamen metum, si consideret in Angelis esse vires ad faciendum vacuum in rerum natura, ut sentiunt Suarez d. 35. Metaphysicæ sect. 6. n. 27. Theophylus Reynaudus in Theologia naturali dist. & q. 4. art. 2. n. 274. Franciscus Alfonso d. 23. Physicorum sect. 2. n. 11. Auerſa q. 27. Philosophiæ sect. 8. Ioannes Gonſaluis Martinus lib. 4. Physic pag. 362. & 366. impediri tamen ab Authore naturæ ob huius bonum, quemadmodum impediuntur, ne moueant primum mobile ab occidente in oriens, cum tamen possent eadem potestate qua ab oriente in occidens, & ne essent à mouendo illo, aliisque calis. Lege Serarium in cap. 10. Iosue q. 16. Quo in sensu fortè dicitur à Deo apud Iobum c. 38. v. 37. *Conuentum calis quis dormire faciet? Dæmones etiam ligantur à Deo, ne plura damna*

faciant, quæ possent cum magno vniuersi detrimento, ut occidere animalia, eradicare arbores, transferre montes. Videantur Suarez lib. 4. de Angelis c. 27. n. 6. Alarcon 1. p. tract. 6. d. 7. c. & n. 2. & credatur firmissimè cum S. Augustino lib. & c. 18. de Ciuitate Dei, Dæmonem, seu Angelum nihil operari, secundum naturam suam potentiam, nisi quod Deus permiserit.

PROPOSITIO V.

Si per Deum liceret, posset Empyreum moueri circulariter vel ab imperfectiori Angelo.

PROPOSITIO hæc conformis est doctrinæ Vazquij 19 1. p. disp. 188 cap. 5. num. 21. & Suarij lib. 4. de Angelis c. 32. n. 2. ille nanque ait, si quodlibet corpus caeleste mouere potest Angelus inferioris gradus, & ordinis, ut omnes fatentur, poterit etiam quodlibet aliud mouere corpus. Hic verò ex eo, quod corpora caelestia non resistent motui, neque fluida sint, neque ex natura rei scindi apta, infert inesse virtutem cuius Angelo ad mouendum quodcumque cælum possibile maioris magnitudinis. Vazquio colludit Martinius Deltrius lib. 2. disquisitionum Magicarum q. 8. & Suario cenſonant Franciscus de Lugo d. 3. de Angelis c. 3. n. 14. Hieronymus Columbus lib. 1. de Hierarchia Angelica, atque humana c. 39. n. 2. Explano rationem indicatà à Suario, & simul fulcio proportionē si. Empyreum, etsi immensam penè molem habeat, ea et tamen grauitate, ita quidem ut pondus arenulæ tenuissimæ maius sit, quàm pondus ipsius: imò ipsius nullum est pondus. Præterea non est fluidum, neque scindibile secundum partem concavam, & conuexam. Ergo cum aliunde mobile sit, poterit quilibet Angelus rotare ipsum, vel leuissimo impulsu. P. Petrus Hurtadus d. 12. Metaphysicæ sect. 2. §. 7. eodem ferè argumento ductus inquit, etsi fingeretur cælos moueri ab aliquo viuente corporeo, non ideò hoc defatigatum iri, irrequieta circumuolutione. Nam cum cali neque graues sint, neque lenes, minore resistentia mouentur, quàm palea ventis, imò nulla. Hæc ibi; quæ tamen non cohærent cum dictis ab ipso in d. 2. de cælo sect. 5. §. 2. vbi probarat, rem corpoream non posse mouere cælos; quia si esset viuens, defatigaretur agendo; probarat etiam, neque animum rationalem posse, quia non habet tantam vim impulsuam.

Respondent primò Connimbricenses lib. 2. de cælo c. 5. q. 8. art. 2. v. Pro explicatione, Murcia lib. 1. de cælo d. 2. q. 1. in Empyreo non esse renitentiam ad motum interuentu qualitatis, quæ in contrariam partem impellat; esse tamen aliam renitentiam consistentem in improportione quadam penes magnitudinem, ratione cuius Empyreum requirit validum impulsu, ut moueatur. Refelluntur exinde, quod magnitudo Empyreï no affert secum maius motus impedimentum, quàm paruus scrupulus; imò reuera minus affert, cum nullam habeat qualitatem resistentem motui; secus scrupulus. Efformetur globus ingens ex papyro; mouebitur vel habitu, si in aere pendulus sit. Ergo improportio penes magnitudinem in causa non erit, ne possit ab Angelo circumagi Empyreum.

Respondet secundò, Auerſa q. 34. Philosophiæ sect. 7. vastitatem Empyreï fore in causa, ne moueatur à quouis Angelo. Nam cum vna pars Empyreï non possit moueri sine motu totius, opus est virtute valde magna, ut diffundatur impetus in totam

19

20

21

totam illam vastitatem, etsi in tota illa non sit resistētia grauitatis. Sic lux non inuenit resistētiā in aere, & tamen parua candela diffundit lumen per breue spatium. Reiiicitur primò, si Empyreus partes penetrarentur diuinitus, & redigerentur in magnitudinem cuiusdam Astrolabij, posset Empyreum sic contractum moueri ab Angelo quolibet diffundente motum per illud totum. Ergo & modo poterit, si quidem modò non est in Angelo defectus virtutis motiue habendæ tunc in illo casu, neque modò existit in Empyreo ratione extētionis aliqua resistētia, aut grauitas, qua careret in statu illo contractionis, seu penetrationis. Secundò, cum Empyreum non grauitet vlla ratione, si quis homo locaretur à Deo proxmè infra illud, sustineret maiori facilitate vastitatem totius corporis Empyreus, quàm ego nunc sustineam lapillum, aliquatenus grauitantem. Ergo similiter Angelus maiori facilitate diffundet impulsū per totam Empyreus vastitatem carentem grauitate, quàm per quoddam Astrolabiū, quod aliquatenus est ponderosum. Si enim ob vastitatem non crescit sustentandi difficultas, dum vastitati non coniungitur grauitas; neque ob eandem crescit difficultas mouendi, dum deficit ponderositas. Tertio, si solari globo vniatur continuatiuè trabs aliqua, circumuoluetur cum ipso ab Angelo. Ergo similiter si trabi, dum geratur ab Angelo, vniatur corpus Empyreum, rotabitur vnà. Et hoc quidem sine vehementiori impulsu, quando quidem nullum nouum pondus accrescat ex vnione Empyreus; aliqualē verò crescat globo solari ex vnione trabis. Quartò etsi impulsus non sit effectiuus alterius impulsus, nec desineret ex eo, quòd paulatim superetur à grauitate corporis proiecti, aut moti; ac proinde non haberet contrarium, vt vult Auerſa q. 40. Philosophiæ sect. 6. tamen negare non potest, grauitatem corporis reluctari impulsui in locum alienum, quando primum imprimitur. Cum è contratio aer non obſiſtat receptioni lucis. Ergo etsi possibile sit corpus perfectè sphericum, quod ob sui vastitatem grauitati coniunctam moueri non possit à quouis Angelo, aut si possit moueri, non nisi remissè; nihilominus non erit possibile corpus grauitate carens, in cuius omnes partes ob vastitatem præcise nequeat quilibet Angelus assistens aliquibus partibus diffundere qualitatem impulsiuam; quæ, si liber Auerſa, paulatim postea corrumpetur, nisi adesset Angelus ipsam conseruans. Quartò id, quod reluctatur impressioni impulsus, est grauitas corporis proiciendi, aut mouendi. Ergo cum in mole maxima Empyreus non reperiatur grauitas, producet Angelus tam facile impulsū in illa, quàm in alia minori, quæ grauitatem haberet v.g. in sphaerula lignea. Hinc emergit disparitas inter impulsū, & lucem. Nam respectu illius datur aliquid, quod resistat impressioni saltem; cum tamen respectu huius nihil detur, quod resistat introductioni in aere. Agentia autem quæ operantur per qualitates expositas resistētiæ, non habent per se limitatam actiuitatis sphaeram, si desit resistētia; ideo ab vno igne totus calefieret aer humiditate priuatus. Quæ verò agentia operantur per qualitates non expositas resistētiæ, habent per se limitatam sphaeram actiuitatis; ideo corpus immutat visum per species intentionales in certa distantia. Et idem est de luce. Et vt appareat huius sphaeram dimetiendam esse diuersimodè, ac sphaera impulsus, finge corpus paruum,

quod nunc à me mouetur occupare postea virtute diuina tantum spatij, quantum sol: finge etiam, aerem occupantem spatium, quod nunc illustrat lux caudela, dilatati postea in spatia, quæ luce solari perfunduntur. In primo casu poterit æquali facilitate moueri à me corpus illud; quin in secundo possint illa spatia illustrari à candela. Ergo impulsui non obest quantitas spatij, siab sit grauitas magna; obest autem luci.

P. Arriaga d. 4. de Generatione n. 129. videns ex nostro argumento sequi vel à musca mouendum Empyreum, si imprimeret impulsū, conatur eneruare illud exinde, quòd si ponatur vna sphaera maxima, & ponderosa, non mouebitur à musca per eam saltante. Ex quo infert, aliquam requiri virtutem ad mouenda corpora perfectè spherica. Sed retorquemus telum, si musca saltet per sphaeram maximam, quæ tamen ponderosa non sit, mouebit illam æquè facilè, imò & facilius, quam globulum laneum aliquid ponderis habentem. Ergo ad mouenda corpora perfectè spherica grauitate carentia, non est necessaria maior virtus, quàm muscæ. Patri Recupito lib. 2. de Deo vno q. 12. c. 2. n. 5. incredibile videtur immensum propè cæli corpus moueri posse à quocumque motore corporeo. *Qualis enim, aut quantus hic Gigas qui non vt Atlas humeris sustinere (quæ inquit Aristoteles 2. textu 4. antiquorum est fabula) sed digito calum possit, vel calce propellere?* Sic Recupitus, sed & Lessio lib. 11. de perfectionibus diuinis c. 8. n. 46. ac Bonartio in c. 16. Ecclesiastici v. 26. difficile apparet, tam ingentis vastitatis corpus moueri posse etiam ab Angelis. Verumtamen si imaginatio ratione corrigatur, non solum secundum, sed neque primum iudicabitur incredibile.

Insurges primo, vt quid ergo vtitur Deus ministerio Angelorum ad mouenda astra, si vel ex leuissimo impulsu possunt ea gyrtari? Secundo vt quid etiam Angeli sunt perpetuò affixi astris circumuoluti, si impulsus semel impressus nequit deficere, neque retardari ex occurſu contrarij? Tertio cur vel imperfectior Angelus non valebit mouere totam terram? Primo quaesito obuiam eo dicens, Angelis à Deo commissum esse mouere astra, vt quemadmodum sublunaria per caelestia reguntur, ita regantur caelestia per spiritualia: hoc enim pacto rectus euadet ordo gubernationis inferiorum per superiora. Eusebius Nierembergus in curiosa Philosophia lib. 6. cap. 3. 1. putat satis esse ad prædictum ordinem, si astris assistant Angeli tutelares, vt assistunt elementis, & mixtorum speciebus secundum illud S. Augustini lib. 83. quaestionum quaest. 79. *unaquæque res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam, sicut aliquot locis diuina scriptura testatur.* Vnde Origenes homilia 8. in Ieremiam non saliter loquitur de præsentia Angelorum ad astra, quàm ad reliquas res visibiles, *Intelligamus, inquit, omnibus rebus Angelos præsidere tam terra, & aquæ, quàm aeri, & igni, & hoc ordine peruenire ad omnia animalia, ad omne germen, ad ipsa quoque astra caelestia.* Sed contra; nam cum astra sint ab agentibus creatis incorruptibilia iuxta Peripateticos, in cassum demandata esset à Deo Angelis cura arcendi ipsorum damna. Si autem corruptibilia sint, in eisque motum non efficiant Angeli, erit nulla, vel modica subiectio ad Angelos ex eo, quòd tantum arceant corruptionis pericula, quæ remotissima esse totæ sæculorum

22

23

ſæculorum ſeries apertiffimè nos edocet. Adde, cõuenientiffimum eſſe, vt Angelis, quæ ſunt ſubſtantia inter creatas perfectiffimæ, committeretur adminiſtratio ſubſtantiarum inter non viuentes primatum obtinentium; reſpectu quarum habeant ſe Angeli, proportione ſeruata, ſicut ſpiritus animales reſpectu hominis, cui deſeruiunt ad motum. Ob has, atque alias, quas prætereo, rationes, & præcipuè ob verbum Iobi cap. 9. v. 13. *Sub quo curbantur, qui portant orbem*, intellecta à nonnullis de Angelis, & orbe cæleſti, ait S. Bonauentura in 2. diſt. 14. art. 3. q. 2. *poſitionem*, quod corpora cæleſtia moueantur ab Angelis, *Magiſtrorum eſſe tam in Theologia, quam in Philoſophia, quia concors pietatis, fidei, & rationi plurimum eſſe videtur* S. etiam Thomas opuſculo 10. art. 3. ſcribit, *Cæleſtia corpora à ſpirituſuali creatura moueri à nemine ſanctorum, vel Philoſophorum negatum legiſſe me memini*. Rurſus 1. p. q. 110. art. 1. in corpore. *Omnia corporalia regi per Angelos, & hoc non ſolum à ſanctis Doctõribus ponit, ſed etiam ab omnibus Philoſophis, qui incorporeas ſubſtantias poſuerunt*. Et quod plus eſt q. 6. de potentia. art. 3. in corpore decernit: *Fidei ſententiam eſſe, quod non ſolum corpora cæleſtia, ſuo imperio moueant localiter Angeli, ſed etiam alia corpora Deo ordinante, & permittere*. In cenſura tamen hac non fuiſſe temper S. Thomam inferebam n. 18. Exercit. 6. quod hic adnotatum volo in gratiam Leſſij & Nierembergij, ne eorum opiniones audiant malè, dum primus aſſerit, aſtra moueri à Solo Deo (quod & aſſeruerit Auguſtinus Stheuchus in Colimopia ad cap. 1. Genetiſ, Zaca in Anatomia ingeniorum ſect. 2. membro 3. pag. 267. plureſque recenti à Connimbricenſibus lib. 2. de cælo cap. & q. 5. art. 2.) dumque ſecundus aſſerit, moueri intinſecè à ſua forma, in qua ſententia fuere Philoponus lib. 1. de mundi creatione c. 12. Pariſienſis ſecundæ partiſ deſvniuerſo p. 2. cap. 9. Didacus de Zuñiga lib. 4. Phyſicæ cap. 1. alijque indicati à Cælio Rodigino lib. 1. lectionum antiquarum cap. 19. & collecti ab Auerſa q. 34. Philoſophiæ ſect. 7. item à Franciſco Alfonſo d. de cælo ſect. 9. n. 98. & hanc ſententiam non vulgari eruditione liberat ab omni calumnia Balthazar Tellez p. 2. Philoſophiæ d. 44. ſect. 4. videturque ex parte placuiſſe ſapientiffimo Alfonſo Salmeroni tom. 2. Prologomeno 10. can. 6. p. 173. vbi ſic fatur. *Aſſignauit autem Deus pro ſua ſapientia proprium Angelum motorem, quo inclinationem talium corporum (id eſt, orbium Planetarum) ad talem motum perficerent, veluti ſi quis grane decurſum, & leue ſurſum impelleret, coadiuando, & dirigendo motum*. In quibus verbis ſignificat, aſtra moueri à ſe ipsis, licet ſimul etiam partialiter moueantur ab Angelis. Vtramque illam opinionem reputat pro abilem Araujus 1. p. q. 50. art. 1. poſteriorem verò Martinus Breſſerus lib. & c. 1. de conſcientia n. 6.

24

Ad ſecundum quæſitum reſpondeo, impulſum eſſe forſan qualitatem pereuntem abſque vllõ cõtrario, poſtquam durauit per aliquod temporis ſpatium. Ita Rubius lib. 8. Phyſicorum tract. de impulſu q. 3. n. 85. Arriaga d. 4. de anima num. 114. Quiedus controu. 20. Phyſicorum punct. 2. n. 80. Alfonſus d. vltima Phyſic. ſect. 4. n. 48. Tellez p. 2. Philoſophiæ d. 38. ſect. 1. n. 9. Franciſcus de Mendoza lib. 4. viridarij n. 225. Auerſa q. 40. Philoſophiæ ſect. 6. Quæ ſententiã, ſi vera ſit, ceſſaret motus aſtrorum, Angelis non conſeruantibus impulſum, ſed quia cum hac ſententiã ſtat, etſi Angeli ſepa-

rarentur ab aſtris per breue tempus, permanſurum impulſum. Ideo aio ſecundò, Angelos ſe ipsis immediate abſque qualitate impulſiua reſtare aſtra, vel talem eſſe qualitatem, quam imprimunt, vt petat non conſeruari ex natura rei, niſi ſint præſentes Angeli. In primum propendet magis Suarez d. 35. Metaphyſicæ ſect. 6. n. 25. & lib. 4. de Angelis cap. 31. n. 10. Et ſecundum explicatur à Mendoza ſupra n. 193. ac 195. poſt Vazquium, alioſque, quos citat, exemplo qualitatis obſcuratiuæ, qua lapſis in aere pendulus detineretur ab Angelo ne deiceretur: hæc namque qualitas reſiſtens grauitati lapidis conſeruari nequit naturaliter in abſentia Angeli. Sed quia multi dicunt, Angelum in eo caſu detenturum lapidem in aere, quatenus vel conſeruaret vocationem productam in lapide, vel efficaciter applicaret potentiam ſuam motiuam & per eam reſiſteret grauitati lapidis, ideo libetius acquieſco Suariorum; quin ideo vniuerſim negem, Angelum poſſe imprimere qualitatem impulſiuam; quando illud ſcilicet in locum diſtante eſſet proiciendum ab Angelo immoto. P. Iulius Caſar Bulergerus lib. 1. de licita, & vetita Magia c. 19. Probat, Angelum non poſſe impulſione mouere corpus, quia alioqui moneretur, & occuparet locum, è quo truderet corpus impulſum: ſic autem moueri non poteſt, cum incorporeus ſit. Debilis ratiuncula, ſi quidem ad impellendum corpus neceſſaria non eſt vlla ipsis Angeli, vt nec Dei motio localis, neque quæ fieret ad exiſtendum definitiuè in loco impulſi corporis, argumentum eſſet corporeitatis in Angelo.

Tertio quaſito occurro inquiring, nullum fieri argumentum ex cælis ad terræ elementum; hoc enim habet maximam grauitatem, illi autem nullam. Et ideo *forſaſſe non poteſt Angelus totum elementum terræ ſurſum mouere, non ſolum ex generali lege prouidentia, vt eſt indubitatum, ſed etiam ex defectu propriae poteſtatis propter nimiam terræ reſiſtentiã*. Quæ ſunt verba Suariorum lib. 4. de Angelis cap. 32. n. 2. cum ergo virtus motiua Angeli ſit finita ſimpliciter, tanta poteſt eſſe grauitas elemèti terreſtris, vt reſiſtentiã, qua renitatur motui ſurſum ſit maior actiuitate potentia motricis Angeli cuiuſuis de facto exiſtentis. Sed tamen S. Anſelmus, cum in Elucidario dixiſſet, *Sanctorum (in corpore glorificato) talem fore valentiam, vt ſi montes, & omnem molem terræ vertere vellent, valenter poſſent* (quod etiam repetit in lib. de ſimilitudinibus cap. 52.) addit, *Nemo enim dubitat, Angelos hoc poſſe, quibus æquales dicuntur eſſe: niſi hæc per exaggerationem ſcripta interpretetur quis, vt quando ipſe S. Anſelmus in Elucidario ait, Beatorum tam efficax erit potentia, vt ſi aliud cælum, & aliam terram facere velint, potenter poſſint* Suariorum d. 35. Metaphyſicæ ſect. 6. n. 26. & 27. Concedit cuius intelligentiæ, ſpectata ſola natura, poteſtatem eleuandi totam terram vſque ad cælum Spina quaſtione de ſtrigibus cap. 5. & 7. fatetur id ipſum, & impugnatur à Theophylo Raynaudo diſt. 4. Theologiæ naturalis q. & art. 3. num. 248. quia indicium petitum ex motu cæleſtium ſphærarum ab intelligentiis infimi ordinis leue admodum ſit, cum cæleſtes ſphærae careant grauitate reſiſtente. Do S. Thomam tanquam iudicem arbitrum, qui in opuſculo 10. articul. 16. rogatus *an Angelus poſſit mouere totam molem terræ, & vſque ad globum Lunæ, licet nunquam mouerit, vel moturus ſit?* Reſpondet: *naturali ſua virtute hoc non poſſe, quia nulla virtus*

25

multa virtus creatura potest immutare ordinem principalium partium vniuersi, ad quem pertinet, quod terra sit in medio locata. Videtur tamen mihi, contrarium posse tolerari absque fidei periculo, si tamen quis referat intensionem suam ad ponderis quantitatem, non ad predictum ordinem vniuersi. Certum est enim, quod naturali sua vertute Angelus potest alicuius ponderis terram mouere; sed vsque ad quanti ponderis quantitatem mouere possit, non potest à nobis determinari. Hactenus Angelicus Doctor; & conuenienter ad eius resolutionem explicari potest Firmilianus, ac S. Gregorius Magnus, dum primus epistola 75. inter alias S. Cypriani inquit, *Non quod Demoni tanta esset potestas, ut terram mouere, aut elementum concutere nisi valeret & dum secundus lib. 2. Moralium cap. 15. Quia enim notum est, quod absque superno nutu moueri elementa non possunt, latenter infertur, quod ipse (nempe Deus) contra illum (idest, Iobum (elementa mouerit, qui moueri permisit, quauis Satan a Domino semel accepta potestate ad usum sua nequitia etiam elementa concutere preualet. Redeo ad S. Thomam, qui in opusculo 11. art. 5. & q. 16. de Malo art. 10. ad 8. eadem prope habet quæ in illo opusculo 10. vbi adjicit: Si autem queritur de motu circulari, per quem predictus ordo non variatur (& cui non resistet grauitas terræ, cum in suo centro non grauitet (videtur, quod naturaliter terra quiescat, ut vult Philosophus in libris de calo. Sic S. Præceptor. Vnde quemadmodum Angelus non potest ignem priuare calore (nemo enim, ex doctrina S. Ambrosij serm. 19. de Epiphania, potest mutare naturam, nisi qui Dominus est natura) ita neque poterit Angelus priuare terram quiete excludente motum circularem penes omnem sui molem; neque item poterit facere leui quodam impulsu à se exhibito trepidet, ut tota terra? quod tamen non ab Angelo solum, verum etiam ab homine, imo & à culice fieri posse, excogitauit Archimedes Mathematicæ disciplinæ consultissimus, assensitque P. Vazquez 1. 2. d. 18. cap. 2. à n. 20. contra quem ingeniosè disputant Mendoza lib. 4. viridarij problemate 45. Petrus Hurtadus d. 3. de opere sex dierum sect. 5. subsect. 2.*

Ast hinc imperum aliquis in nos faciet; nam si terra moueri nequit circulariter ab vno, aut à pluribus Angelis, dedita opera in id incumbentibus, neque ad hunc motum gaudent ipsi naturalibus viribus, cur idem non dicemus de motu circulari Empyreæ cæli? quod non minus, quàm elementum terræ, vocatur à Theologis immobile, nec minus naturà sua videtur petere perpetuam quietem, utpote congruentiorem fini, ob quem est creatum. Respondemus, dummodò Empyreum ster actu immotum, satisfieri fini suæ à Deo creationis: & exemplum aliorum calorū habentium potentiam neutram ad motum manu ducere nos vt idē affirmemus de Empyreæ.

SECTIO IV.

An Empyreum sit in loco reali extrinseco.

26

Difficultas hæc purè vocalis discutitur aeri contentione ab antiquis, licet illi non loquantur de Empyreæ, sed de primo mobili, quod putabant, aut permittebant, esse vltimam sphaeram cælestem. Si prius à nobis explicetur, quid sit locus realis extrinsecus, breui elucescet, quid sit quæstioni respondendum: quippè definitio res

singulas breuiter semper absoluit, Censore Cassiodoro lib. de Anima cap. 11. & Galenus lib. 1. Methodi suader, vt in quauis quæstione, de notione prius conueniat; cum sine hac proposito res substantiam inuenire non liceat; ipsam verò notionem, que ab omnibus in confesso sit, sumendam ducit Medicorum Princeps, cuius iudicium maximè probamus.

DIGRESSIO.

Definitur locus realis extrinsecus.

AB Aristotele sic lib. & cap. 4. Physicorum 27
 textu 41. *Eius, quod continet, extremum est immobile, primum.* Ex quibus verbis conflata est familiaris hæc definitio: *Est superficies corporis continentis prima, & immobilis.* ò superficies significat terminum, seu extremitatem corporis, siue in eo detur distincta superficies terminatiua indiuisibilis in profunditate, siue non. ò Corporis continentis innuit distinctionem inter locum, & locatum, & excludit à ratione loci vltimam superficiem corporis contenti. Dictio Prima denotat illam solam superficiem corporis continentis pertinere ad locum, quæ immediatè attingit locatum. Hinc aer, & non cælum est locus immediatus, & proximus mei corporis. Vox *Immobilis* traxit Aristotelicos in non leuem curam. Etenim vas est locus aquæ, transferturque simul cum illa ex vna parte ad aliam. Præterea turtim immotam circundant diuersæ superficies aeris agitati, quin turris acquirat diuersa loca. Sed tamen prima ratio nec difficilem reddit mentem Philosophi, nec mouere debet ad discedendum ab ipso; cum ipse dicat expressè, vas non esse locum inibi definitum, seu non esse locum naturalem. Quare ex eo, quod moueatur vas, non sequitur locum naturalem esse mobilem. Perpendantur iustè verba hæc Philosophi textu 41. *ut autem vas & locus qui potest transferri ita & locus vas est immobile. In eo itaque, quod mouetur, cum aliquid mouetur, id quoque, inus & locum mutat veluti in flumine nauigium, ut vase potius, quam ut loco, eo quod continet, utitur. Locus enim immobilis vult esse. Quocirca vniuersum flumen magis est locus, quoniam vniuersum est immobile. Quam ob rem locus eius, quod continet, extremum est immobile primum.* Huc vique ille. Secunda etiam ratio reuertitur ex appositis verbis, exemploque lembi decurrentis per flumen. Vt enim non pars vndæ sed totum flumen est locus lembi; ita non vna pars aëris, sed totus aer est locus turris. Totus autem aer est immobilis, quatenus persistit semper in suo centro, quin ad aliud spatium feratur motu recto, seu lationis. Explicationem traditam mentis Aristotelicæ prosequitur latè Pereyra lib. 11. Philosophiæ cap. 13. indicauitque aliquatenus Arriaga d. 14. Physicorum sect. 1. n. 2. dum dixit, definitam solummodò ab Aristotele terram, in qua immobiliter locantur omnes aliæ res. Nihilominus etsi terra sustentet ea, quæ in ipsa immediatè locantur, tamen non continet, seu ambit; & præterea Aristoteles definiuit locum amplè comprehendendo omnia elementa, & orbis cælestes, vt constat ex cap. 4. & 5. sed præcipuè notentur hæc verba in textu 46. *Atque ob hanc causam terra in aqua est, hæc in aëre; hic in æthere, æther in calo, cælum non ultra in alio.*

Verum vt loquamur cum pluribus, etsi sentiamus cum paucis, dicimus, Definitionem Aristotelicam 28

licam congruere non solum loco naturali, corporum simplicium, & elementorum, sed etiam omni loco vniuersum, & simpliciter. Ad cuius declarationem aduertimus, locum quem libet extrinsecum realem constitui tum ex superficie, tum ex tali distantia ipsius superficiæ à reliquis corporibus, vel ab aliquo puncto fixo. Etenim sola superficie non debet esse immobilis, vt patet in aere, & aqua maxime mobilibus. Sola etiam distantia superficiæ non censetur locus realis extrinsecus. Cum ergo distantia superficiæ non possit aliò mutari, ideò locus assortitur, & est immobilis ratione ipsius. Replacabis, ergo eadem ratione erit immobile locatum. Respondetur, hoc non includere essentialiter tantam, vel tantam distantiam, nisi sumptum reduplicatiuè vt locatum; aut locum vel specificatiuè sumptum importare essentialiter talem distantiam, & consequenter affixas spatio imaginario vbicationes, quibus extensa superficiæ ambit, circumdatque locatum: quippe si partes superficiæ essent penetratae non continerent illud. Constituitur itaque locus pro materiali per superficiem, & pro formali per distantiam, eo quidem pacto, vt hic numero locus dicat determinatè talem distantiam, non verò hanc superficiem numero, nec speciè, sed hanc, vel illam numero, aut speciè; ac proinde nec hanc numero, aut speciè vbicationem, sed hanc, vel illam. Hinc turris immota, etiam variis agitur ventis, aut etiam modo circumdetur aqua, modo aere, perseverat in eodem loco numericè, vti perseverat idem numericè compositum, etiam varietur vniò substantialis inter materiam, & formam eandem iuxta scripta in n. 7 2. Exercitat. 7. In hoc modo dicendi assignatur aliquod constitutum determinatè requisitum ad locum, licet enim non sit de essentia huius indiuidui loci hæc numericè, aut specificè superficies, & vbicatio, secus hæc distantia; quam quia non seruat aqua inclusa vase translato ex vna in aliam partem, ideò non perseverat in eodem loco reali extrinsecò, Et huic ea de causa immobilitatem attribuit Aristoteles; quia cum corpora moueantur ad acquirendum ipsum, necesse est, vt sit aliquid fixum, & stabile, ne frustra queratur. Consultè Balthasarem Tellez p. 2. Philosophiæ d. 3 2. sect. 1. & aduerte, dum res dicitur existere in loco, intelligendum esse de loco pro materiali, qualis est superficies, non autem de loco pro formali, qualis est distantia, neque enim res existit in vbicationibus superficiæ, sed in superficie ipsa includente determinatas vbicationes, quæ induit loci denominationem.

R E G R E S S I O.

Empyreum non est in loco reali extrinsecò,

29 **P**robatur, locus realis extrinsecus est superficies immobilis, & prima corporis continentis. Sed respectu Empyreï nulla datur superficies immobilis, & prima corporis, quod contineat ipsum. Ergo respectu Empyreï nullus datur locus realis extrinsecus. Nam, vt inquit Aristoteles cap. 5. textu 43. *Id corpus in loco est, extra quod aliud corpus est, quod ipsum contineat, illud vero non est, extra quod nullum est.* Vnde in textu. 45, concludit, *cælum autem, vt diximus, nusquam est totum, neque villo in loco, siquidem nullo corpore continetur.* Et textu 46. *vniuersum autem alicubi non est, quod enim alicubi est, & ipsum aliquid est, & aliud, in quo continetur, oportet esse; extra vniuersum, at totum nihil est.* Denique in fine

huius textus affirmat, *cælum non esse ultra in alio.* quemadmodum terra in aqua, hæc in aere, hic in aethere, æther in cælo. Omnia hæc Aristotelis testimonia cum ritè, atque attentè considerasset Sextus Empyricus lib. 9. aduersus Mathematicos titulo de loco, non temerè adiudicauit Philolopho opinionem de non existentia cæli in loco. Sed non etiam putabit aliquis, aut Aristotelem sibi contrarium, aut nos ei. Nam lib. 4. cap. & textu 1. ait: *Ea, que sunt alicubi esse, omnes existimamus.* textu 13. *Corpus omne in loco est.* & cap. 4. textu 3 2. *Nam & cælum in loco esse, ob id maxime arbitramur, quod semper motu creatur.* Vterius in lib. 5. cap. 5. textu 5 4. dixerat. *omne corpus, quod sub sensum cadit, in loco est.* Respondemus sigillatim ad authoritates adductas. In prima loquitur Aristoteles, vel de iis tårùm, quæ sunt infra vltimam spheram, vel iuxta vulgarem estimationem; vel de loco sumpto proprio imaginario. Quem sensum seruat in secunda; nisi mauis loqui dubitando, & inquirendo; vt colligit ex contextu Auerla q. 27. Philosophiæ lect. 4. In tertia fatetur ex populari persuasionem; ideoque S. Thomas legit, *Propter hoc maxime opinantur aliqui &c.* In quarta sermonem tantum habet de corporibus subcælestibus, vt ex contextu constat. Similiter intelligendus est Plato, quando in Timæo parte 3. scribit; *Asserimus, necessarium esse, vt quicquid est, alicubi sit locatum, regionemque aliquam occupet. Quod vero nec terra, nec villo vniuersi situ comprehenditur, haudquaquam esse arbitramur.* Et in eodem sensu accipiendus est S. Augustinus, cum in epistola 57. ad Dardanum pronuntiat *spatia locorum tolle corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt nec erunt.* Item S. Fulgentius dum cap. 4. contra sermonem Fastidiosi ait) vt & Beda, aut Honorius Augustodunensis lib. 1. cap. 21. de Philosophia. Cleomedes etiam lib. & cap. 1. de contemplatione orbium cælestium (*In loco est omne corpus.*

Assertioni nostræ, & probationi fauet S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 3. percontans Faustum Reyensem. *Quomodo corporeus mundus localis est, & in loco non est? Quod si mundum in loco esse responderis (ait ille) nihilo segnius quero, locus, in quo est mundus extra mundum, an ne de mundo sit: si de mundo non illo in mundo, sed in alio ipse cum mundo est. Si extra mundum, rursus, quero, vtrum locus, in quo est mundus, in loco sit? Aut igitur loca, hoc est corpora infinita futeberis; itaque Deo, qui solus infinitus est corpus æquabis, aut mundum non in loco esse concedes.* Eundem arguendi tenorem habet Gilbertus Porretanus in l. sex principiorum cap. 5. & ob id pro hac assertione citatur ab Auerla supra, vt permulti alij; præsertim S. Thomas opusculo 5 2. de natura loci. & op. 70. sed. 5 2. non est S. Thomæ in enumeratione S. Antonini 3. p. historiali tit. 18. cap. 1 1. §. 2. Ferdinandi del Castillo lib. 3. Chron. Prædicatorij ordinis cap. 3 1. Possuini in apparatu; & quamuis esset S. Thomæ, vt putat Ioannes Garzonius in eius vita, non stat ibi pro nobis; in 70. autem nihil ad rem habet. Quare securius addo Argentinensem in 1. dist. 44. artic. 4. ad 8. rursus in 4. dist. 50. art. 3. Scotum in 4. dist. 49. q. 16. ad 1 & q. 1 1. quodlibetica Alanum lib. 1. de Eucharistia cap. 38. Curielem lia. 1. Controversiarum 5. in ordine art. 4. n. 27. Murciam lib. 4. Physicorum d. de loco q. 5. Iulium Casarem Scaligerum de subtilitate ad Cardanum exercit. 5. Molinam 1. p. q. 5 2. art. 1. d. vnica membro 1. §. *Esse in loco.* Dandinum lib. 1. de Anima digressione 8. Bartho-

lomæum Amicum tract. 20. in 4. Physicorum q. 5. dub. 2. num. 5. & sequentibus, Jacobum Grethferum tomo 2. defensionis controuersiarum Bellarmini col. 230. Thomam Gianninum lib. 8. Philosophiæ cap. 17. Suarium d. 51. Metaphisicæ sect. 2. num. 8. & lib. 4. de Angelis c. 1. num. 8. c. 8. num. 12. Albertinum tom. 2. in Prædicamento ubi d. vnica quæst. 1. num. 30. Præpositum 1. p. quæst. 8. à 2. num. 10. Falsolum ibidem, art. & dubitatione 2. n. 13. Rubium lib. 4. Physicorum tract. de natura loci q. 4. Caberum Cisterciensem tract. 4. Phys. d. 1. duc. 2. n. 4. Arriagam d. 14. Physicorum sect. 1. n. 4. & omiſſis compluribus passim obuiis, tres Eminentissimos Cardinales Toletum lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 7. Bellarminum lib. 3. de Eucharistia c. 5. & 6. ac 7. Lugum disp. 5. de Eucharistia sect. 4. num. 81. Nec aduersantur S. Iustinus Martyr, in libro de reprehensione aliquorum dogmatum Aristotelis, in quæst. 130. ad Orthodoxos, S. Augustinus in lib. 2. de sermone Domini in monte, & Alcuinus in lib. 2. de Trinitate cap. 5. Etsi enim dicant, cælum existere in loco, videntur loqui non de extrinseco reali, sed imaginario, nisi magis placeat interpretari S. Iustinum, S. Augustinum, & Alucinum, quatenus per existentiam cæli in loco denotent ipsum non esse immensum, sed circumscriptum potius, & terminatum. Hinc quia è regione Deus est immensus, frequentissimum est apud Ecclesiæ Patres affirmare, Deum non existere in loco. Legatur Receptius lib. 4. de Deo vno q. 13.

Excluduntur varij modi defensionis existentie Empyrej in loco reali extrinseco.

31 **T**Hemistius 4. Physicorum textu. 45. Iauellus lib. 4. Physicorum q. 13. & Fonseca 5. Metaphisicæ cap. 13. q. 9. sectio 4. volunt supremam sphaeram esse in loco ratione superficiei cæli immediati inferioris. P. Arriaga videtur transulisse id ad Empyreum, dum inquit num. 4. *Potest autem ea parte, quæ ad terram respicit, dici esse in loco iuxta alios calos.* Sed contra primò, quia cælum inferius continetur à superiori, locaturque in eo. Ergo non continet, nec locat superius; nam vnum corpus nequit esse contentum, & continens, locatum, & locus respectu alterius, in quo contineatur, & locetur; neque item vnum corpus habet duplicem locum. Secundò, Philosophus non ait, cælum esse in æthere, ætherem in aere, aeri in aqua, aquam in terra, terram non vltra in alio; sed è contra: Ergo superiora corpora non locantur in inferioribus, sed potius inferiora in superioribus. Adde ex Toletò, fore, vt terra non esset in loco, si sphaeræ superiores locentur in inferioribus. Quare Authores illi incidunt in inconueniens, quod fugere cupiebant. Tertio, vnum ex attributis loci iuxta Aristotelem cap. 40. textu 30. est, quod æquet locatum, seu non excedatur à locato. Inferius autem cælum inæquale est superiori, & ab hoc exceditur. Quarto, locus debet continere locatum, & id, quod continet, eo, quod continetur, maius esse debet, vt inquit S. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses cap. 1. Ergo superius cælum non potest contineri tanquam à loco ab inferiori, quod quantitate molis minor est.

32 Pereyra lib. 11. Philosophiæ cap. 9. & Andreas Cæsalpinus lib. 3. quæstionum Peripateticarum q. 3. & alii apud Connimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 2. art. 1. adstruunt, vltimam sphaeram esse

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

in loco ratione centri, circa quod mouetur. Cæterum id traduci nequit ad Empyreum, vtpote immotum. Deinde centro, siue sit punctum aliquod fixum in media mundi vniuersitate situm, siue sit tota terra, non conuenit, esse superficiem, quæ contineat vltimam sphaeram. Videantur Connimbricenses præcitati, & Auerſa q. 27. sect. 4. qui multis aliis ex rationibus impugnant hanc sententiam. P. Tellez parte 2. Philosophiæ d. 32. sect. 2. n. 7. testatur, esse opinionem aliquorum, quòd suprema sphaera existat in loco per vltimam sui superficiem. Reiciit tamen ipsos, & bene, quia nec ille, vt locus sit extrinsecus, ideoque debet esse superficies distincta à corpore contento.

Thomistæ, & ex nostris Connimbricenses vbi supra asserunt, extremam sphaeram non esse actu in loco simpliciter, & per se, seu secundum se totam, secus potestatiue; ratione suarum partium. Aiunt itaque, primum mobile existere in loco ratione partium, quia dum circulariter mouetur, vna pars succedit in locum alterius. Sed cum partes sint continuatæ, possint verò saltem diuinitus scindi, idè ratione eorum est solùm potestatiue in loco. Et id videtur intendisse Aristoteles cap. 5. à textu 43. vsque ad 46. inclusiuè. At Toletus in commentatio textus 43. censet, hanc expositionem reuera non esse admodum consonam contextui: & postea approbat expositionem simplicij, Themistij, & Alberti intelligentium per *Totum*, & *cælum* mundum vniuersum, qui secundum se totum in loco non est, sed secundum partes. Etenim mundus vniuersus non mouetur secundum se totum, vt mutet locum; mouetur autem secundum partes, secundum quosdam quidem circulariter, & non sursum, nec deorsum; secundum alias verò sursum, & deorsum, vt secundum elementa leuia, & graua. Transcripsi ferè Toleti verba, omiſſis Aristotelicis, pro quorum intelligentia altercarur. Connimbricensibus in art. 2. displicet proxima expositio; tum quia Aristoteles in tractatione de loco, nullam sphaeram cælestium, neque elementarium inferiorum mentionem fecit; tum quia dixit de partibus cæli, esse quodammodò in loco; inferiores autem sphaeræ sunt simpliciter, & absolutè in loco; tum quia partitio præsentia localis in potentialè, & actualem non aliò tendit, nisi vt constet, partes supremæ sphaeræ non esse actu, sed potentia præsentis loco. Contra tum quia cælestium, & inferiorum sphaerarum sublunarium meminit Philosophus dum dixit: *Atque hanc ob causam terra in qua est, hac in aere, hic in æthere, æther in calo, &c.* tum quia eatenus scripsit *omnes partes quodammodò esse in loco*, quatenus non quodammodò debeat cadere supra omnes partes; ita vt sensus sit, omnes ferè partes vniuersi esse in loco; quia vna tantùm illius pars nempe suprema sphaera non est in loco; tum quia illa partitione vitur solummodo, vt ostendat, mundum esse in loco; secundum partes, non potentia, sed actu. Id ex contextu patere assueat Toletus, qui paulò antea animaduertat, si Aristoteles per *totum* vltimam sphaeram significare vellet, non diceret, moueri sursum, aut deorsum.

Quicquid sit de interpretatione verborum Aristotelis, existentia in loco ratione partium attributa primo mobili non potest accommodari Empyreò, cum hoc cælum non moueatur. Si tamen Thomistæ velint aparc, quatenus

Y præcisè

precisè vna pars Empyreï ambiatur ab alia suo modo, seu quatenus qualibet pars est contenta inter alias. Refellendi sunt primò, quia si ego idipsum conarer de corpore Christi existente, vt iudicat S. Thomas, supra Empyreum, nimirum esse in loco continente, quatenus vna pars corporis arbitur ab alia suo modo, seu quatenus qualibet pars est contenta inter alias, audiendus non essem ab eis, vtpote contrarius Angelico Præceptori, qui 3. p. q. 57. art. 4. ad 2. docet. *Nihil prohibere corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continenti.* Quòd si S. Thomas non transtulit ad Christi corpus doctrinam de existentia primi mobilis in loco continenti secundum partes, neque ipsi transferant ad Empyreum. Secundò quia iuxta Philonem libr. de somniis, Achillem Tatum in Isagoge ad Arati phænomena cap. 5. Georgium Pachymetium in cap. 14. S. Dionysij de Hierarchia cælesti, S. Hilariū in Plalm. 2. *Ab eo, quod terminatur, id, quod terminat, differt; neque id ipsum est finitum esse, atque finire: & penes S. Damascenum lib. 1. de fide Orthodoxa cap. 16. Locus corporalis est eius terminus, quod continet, ei, quod continetur, attingens, vt aer continet corpus; sed non omnino continens aer locus est continenti corporis; sed terminus aeris continentis contiguus corpori contento; & omnino quodcumque est continens, non in eo est, quod continetur.* lib. 2. cap. 8. *Est cuiusque corporis locus eius continentia.* Similia habent S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in opusculo de Cherubinis à Moysè factis n. 8. Nemesius de natura hominis c. 3. Hugo Ethe-rianus de animarum regressu ab inferis c. 6. Præ-terea ex S. Gregorio Magno lib. 2. Moralium c. 12. Petro Damiani in opusculo 36. de diuina omnipotentia, Beato præfatione in titulum Apocalypsis, *Id, quod interius concluditur, à concludente exterius continetur.* Insuper penes S. Claudianum Mamercum lib. & cap. 3. de statu Animæ, *Notum est, corpore contineri nihil corporeum posse, nisi quod continet, exterius sit, & quod continetur, interius.* Et Lucretius lib. 1. de rerum natura dixit,

Extremum porro nullius posse videtur

Esse, nisi ultra sit quod finiat.

Tertiò vna pars Empyreï vnitur per continuationem alteri. Ergo vna non est in alia vt in loco; locus enim debet esse non vnitus per continuitatem rei locata, vt tradit Aristoteles cap. 4. text. 30. & 34. nec non 44. Pro quo loci attributo multus est Auerſa in sect. 3. Quòd diuisibilitas, & discontinuatio partium Empyreï penes diuinam omnipotentiam, satis est, vt illud sit potestatiuè in loco ratione partium, satis etiam erit circumscribi posse alio corpore, vt sit potestatiuè in loco secundum se totum, vt obseruat Meratius tract. de Angelis disp. 19. sect. 2. Refellendi tandem sunt, quia existentia in loco ratione partium communis esset omnibus corporibus positis infra ambitum vniuersi. Ergo cum ea præ Empyreio aliquid speciale habeant, quoad locum extrinsecum realem definitum ab Aristotele, illud maximè erit, quòd ambiatur superficie prima, & immobili corporis alterius: & in hac continentia, vel in eius defectu consistet existentia in loco, vel defectus existentia in loco. Hinc inferes, licet Beatorum corpora reciderent supra Empyreum, tamen hoc nec partialiter extitutum in loco reali extrinsecò; non enim contineretur ab ipsis instar superficie; vt nec nos sic continemus terram quam calcamus.

SECTIO V.

An Empyreum sit in loco imaginario extrinsecò.

35
PRobau, Empyreum non existere in loco reali extrinsecò. Progredior modò ad discutendum, an existat in loco imaginario extrinsecò: Huius explicatio prius est præmittenda. Et mirum est, quam variè, & caliginosè se gerant Moderni in definitione loci imaginarij. Aliorum imaginationes, quibus is locus humanæ menti redditur prope inaccessibleis, cum tamen, ni fallor, facilis valdè sit, non curabo. *Nam terendum tempus non est in earum discussione causarum, que suapte natura tam clare sunt, vt obscurari potius disputatione minuta videantur.* Ita admonet S. Claudianus Mamercus lib. de statu animæ cap. 3.

DIGRESSIO.

Quid sit locus imaginarius extrinsecus?

36
MEa mens est, illum consistere in carentia loci extrinseci realis, seu in carentia superficie, quæ sit immobilis, & prima corporis potentis rem aliam continere, aut terminare. Cum autem sola superficies nõ sit locus realis extrinsecus, sed vltèrius constituatur hiè ex tali distantia superficie à reliquis corporibus, vel ab aliquo puncto fixo; sola carentia superficie non erit locus imaginarius; sed præterea constitueretur hic ex carentia superficie taliter distantis ab aliis corporibus possibilibus, vel ab aliquo puncto fixo possibili, aut existenti. Suaderetur explicatio hæc primò, quia vacuū definitur ab Arist. lib. 4. Physic. c. 7. text. 57. locus, in quo nulum est corpus, seu locus carès corpore. Ergo aptè definitur à simili spatiū imaginariū per carentia corporis continentis, aut terminatis. Et illud quidem discrimen versabitur inter vacuum, & spatiū imaginariū, quòd ex superficie carentia constituitur in recto imaginariū; sed vacuum constituitur in recto ex superficie ipsa. Est & aliud discrimen, quòd vacuum importet aptitudinem, vt repellatur à corpore solo imaginariū autem, vt contineat, aut terminet siue corpus, siue spiritum. Hinc Aristoteles, cui consentit Achilles Tatus in Isagoge ad Arati Phænomena c. 8. cum aliis apud Rhodigin. lib. 1. lectionum antiquarū c. 7. & apud Gianninium lib. 8. Philosophiæ c. 29. ac 30. inficiatus est vacuū extra vniuersum ob naturalem saltè incapacitatem corporis aduentitij; etsi supra vniuersum constituerit intelligentias beatas spirituales; Pythagoricos verò, ac Stoicos, qui vacuum ibi agnoscebant, ea cura sollicitabat, vt præfatam incapacitatè conuellerent. Sic Cleomedes lib. & c. 1. de orbium cælestium contèplatione, Lucretius lib. 3. & 5. de rerum natura. Confirmatur, quia spatiū imaginariū vocari consuevit vacuum negatiuum, cui vsui conformis est nostra explicatio. Secundò, eo ipso, quòd produceretur à Deo superficies corporis alicuius contigua Empyreio v.g. continensq; ipsum vnde-quaque, eo ipso Empyreum desineret formaliter esse in spatio imaginario, in quo antea existerat. Ergo spatiū illud consistebat formaliter in carentia loci realis extrinseci, cum destrueretur formaliter per huius positionem. Tertiò, si corpus gloriosum Christi Domini eleuetur, vt potest, supra Empyreum, ibique se moueat, acquirat

acquiret per motum noua, & diuersa spatia imaginaria inadæquata. Ast non alia ratione, nisi quia comparabit nouas, & diuersas carentias loci realis extrinseci. Ergo sicut in earum diuersitate formaliter consistit diuersitas vnus spatij imaginarij inadæquati ab alio, ita in eis consistet formaliter essentia spatij imaginarij adæquati. Maxime cum spatium imaginarium debeat adquiri per motum tanquam terminus ipsius motus. Quartò, de spatio imaginatio sic declarato verificantur omnia vulgò dictitata de eo, scilicet esse æternum, cum ea carentia detur ab æterno: esse infinitum, & constans fixis punctis, cum componatur ex infinitio immobilium, negatiuèque extensarum carentiarum aggregato, aut numero: esse tandem mensuram vocationum; cum per carentiam superficiæ, vt taliter distantis, valeamus metiri rerum existentium vocationes. Quintò S. Thomas 1. p. q. 46. à 1. ad 8. hæc habet, *Cum dicitur supra calum nihil est, ly supra designat locum imaginatum tantum, secundum quod possibile est imaginari dimensionibus celestis corporis dimensiones alias superaddi, ex quibus verbi colligitur, dimensiones, seu superficiem, quæ possit, Empyreo superaddi, & cuius carentia detur actu, esse spatium imaginarium, ita vt hoc in recto, constituantur ex carentia, & in obliquo ex dimensionibus, seu superficiæ possibili superaddi.*

37 Hactenus de spatio imaginario secundum se. de eo, vt à nobis imaginario concipitur, pauca restant dicenda. Imaginamur itaque illud, vt sapienter norant Hemelman in disputatis ad 1. p. titulo 10. d. 6. cap. 2. & Franciscus Alfonso d. 22. Physicorum sectio 3. num. 18. ad modum extensæ substantiæ tenuissimæ admittentis faciliter suum intra sinum corpus quocumque, vel spiritum ad illud se mouentem. Prætermitto obiectiunculas nonnullas, quæ contra spatium imaginarium, vno, vel altero modo declaratum solent efformari: Si quid verò specialiter urgeat contra definitionem imaginarij spatij à nobis propositam dissoluetur in decursu Exercitationis.

REGRESSIO.

Empyreum existit in loco imaginario extrinsecò.

38 **P**leramque consentient quotquot Empyreo negant omnino locum realem extrinsecum, vel ratione partium; & quotquot concedunt Deo existentiam in spatio imaginario supra Empyreum. Astipulatur expressè Auersa q. 27. Philosophiæ sect. 4. nec non Tellez parte 2. Philosophiæ d. 3. 2. sect. 2. n. 10. vbi quæstionem de existentia supremi cali in loco dirimit asserendo, illud esse in loco, non quidem vero, sed imaginario, quatenus circumscribitur superficiæ, non quidem corporis ambientis, sed superficiæ imaginaria. Vnde ignoro, qua consequentia in d. 3. 8. sect. 2. n. 10. neget, mundum esse in aliquo spatio imaginario, affirmetque, esse in se ipso. Probatum primò, spatium imaginarium esse carentia primæ, & immobilis superficiæ corporis potentis rem aliam continere, aut terminare. Sed Empyreum existit in tali carentia. Ergo existit in spatio imaginario. Secundò, si produceretur, à Deo corpus aliquod ambiens totum Empyreum, existeret hoc in loco reali

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

extrinsecò illius. Ergo de facto, existit in spatio, quod illi responderet: spatium verò, quod illi responderet, est imaginarium extrinsecum. Tertio, simili modo se habet præsentia ad spatium, ac se habet duratio ad tempus. Sed Empyreum antequam moueretur primum mobile, erat durans in tempore imaginatio. Ergo modo est præsens spatio imaginario; cū modò non detur locus realis extrinsecus, in quo cõtineatur vti datur mobilis primi motus, qui est mensura durationū illius; proindeque tempus reale extrinsecum illius. Quare deficiente tali motu post diem extremi Iudicij, redibit Empyreum ad tempus imaginarium. Quartò, quod actu est, non potest, ex natura rei saltem, nullibi esse. Ergo cum, Empyreum actu sit, alicubi, est (alicubi enim, aut *ibi non dicimus, nisi cum specialiter locum designamus*, vt ait S. Odilo Abbas Cluniacensis serm. 1. de Natiuitate Domini) Ast non in loco extrinsecò reali, vt constat ex sectione præcedenti. Ergo in imaginario. Nec valebit respondere, Empyreum esse alicubi ratione extensionis suarum partium, vel ratione situs, seu vbi intrinseci subsequuti iuxta aliquos necessariò ex tali extensione. Etenim ipsa extensio partium alicubi est (idem de situ, seu vbi intrinsecò) cum non sit nullibi; & cū sit hic, & non alibi extensio, vbi posset poni à Deo sursum mouente Empyreum. Sed non est alicubi loci realis extrinseci; Ergo alicubi loci imaginarij.

P. Vazquez 1. p. d. 29. n. 114. manifeste inficiatur existentiam Empyrei in spatio imaginario, idque docendum esse ab omnibus, qui præsentiam Dei in spatio imaginario non admittunt, aduertit Ouiedus controuers. 15. Physicorum puncto 3. n. 5. Hinc Moncaus in selectis d. 1. c. 7. Granadus in 1. p. controu. 1. Generali tract. 3. d. 3. sect. 4. n. 26. Iosephus Augustinus in 1. p. q. 8. art. & difficult. 2. num. 40. & alij cum negent existentiam Dei in spatio imaginario vltra Empyreum, & ambitum vniuersi, negant etiam mundi totias in eodem spatio præsentiam; quod nihil aliud est, quàm inficiari existentiam Empyrei in illo spatio. Ex quibus Authoribus argui sic potest contra nostrâ sententiam, primò, spatium imaginarium est quid fictium, & chimericum. Ergo nequit in illo existere Empyreum; alioqui posset æquè dici, existere in chimera. Et vt ait S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu Animæ cap. 5. *Quod nihil est, recipere aliquid non potest.* Nec minus S. Thomas in dist. 37. quæst. 2. art. 3. in argumento. *Sed contra. In quocumque est aliquid, illud oportet esse quia in nihilo nihil omnino est.* Secundo, coexistere est simul existere. Ergo cum spatium imaginarium non existat, non potest Empyreum illi coexistere, & consequenter neque existere in illo. Vtrumque hoc argumentum imbellesensebitur, si attendatur explicationi spatij imaginarij à me traditæ. Quare ad primum nego, spatium imaginarium esse quid fictium, & chimericum; est enim carentia quædam, quæ etsi non sit quid reale positiuè existens, aut possibile, non est tamen quid fictum. Sic vacuum, tamen essentialiter importet in obliquo carentiam corporis contenti intra superficiem, & latera corporis alterius, non ideò est quid fictum, vel inadæquatè ratione carentiæ corporis contenti. Replicas: Ergo si in carentia loci extrinseci realis locatur Empyreum, cur non locabitur in alijs carentiis? Sed rogo ego, & peto à te, cur primū mobile sit in Empyreo vt in loco reali extrinsecò, non sic verò in diuina

39

immensitate? Respondebis, quia Empyreum habet superficiem corpoream, non verò Deus. Ego similiter tibi respondeo, nimirum non quamcumque carentiam aptam esse, ut in illa locetur Empyreum: sed eam, quæ sit carentia superficiæ corporeæ. S. Claudianus Mamercus, & S. Thomas sic intelligendi sunt, ut quod nihil est, non possit per modum entis positivi, & loci realis recipere aliquid; secus per modum entis negativi, & loci imaginarij. Ad secundum dico, spatium imaginarium existere instar entis negativi; & Empyreum ipsi coexistere non ut entis positivo, sed ut negativo. Sic Deus coexistit nunc negationi Antichristi, & privationi, quam formæ sublunaris habet materia cælestis. Vergebis, carentia loci realis extrinseci, est non esse huius loci. Ergo Empyreum existere in tali carentia erit idem ac existere in non esse loci illius. At existere in non esse loci est non existere in loco. Si dicatur, esse non existere in loco reali extrinseci, non autem in imaginario. Premes etiã num, quia existere in loco imaginario, id est, ac existere in non reali; sic verò existere est absolute non existere in loco. Sed respondeo, esse absolute existere in loco ut imaginario, qui non est carentia loci omnis, sed loci solius realis. Facem hæc præferbant ad defendendã expeditè præsentiam Dei ab æterno in spatio, quod nunc occupatur ab uniuerso, & in eo, quod supra Empyreum concipitur longè, lateq; imò, & in infinitum patere. De qua præsentia S. P. Ignatius lib. Reuelationum suarũ c. 3. 4. apud Andream Lucam lib. 6. vitæ Gloriosissimi Patriarchæ societatis Iesu c. 6. post S. Dionysium Areopagitam c. 3. de diuinis nominibus §. 1. aliosque Patres, sed nolim falcem in alienam messem mittere.

40 Solummodò adnotarim duo; quorũ primum sit, sicut non est negandum, Deum existere in loco reali extrinseci, et hinc definiatur, quatenus sit superficies corporis continentis prima, & immobilis; ita negandum non esse, Deum existere in spatio imaginario, licet hoc definitum à me sit, quatenus sit carentia loci realis extrinseci, seu carentia primæ, & immobilis superficiæ corporis potētis rem aliam continere, aut terminare. Aderit itaque Deus intimè præsens cuius loco extrinseci reali, & cuius etiam imaginario, quin ab vllò contineatur, aut terminetur: secus est de corporibus, quæ à loco extrinseci reali indistanti continentur, ac circumscribuntur secus etiam est de spiritibus creatis, qui à determinato loco extrinseci reali, vel imaginario terminantur, & finiuntur, existentes quidem in reali per intrapositionem, seu per intimam, ac penetratiuam cum ipso coexistentiam, & non per extrapositionem, seu per positionem extra situm ipsius, hic enim modus existendi proprius est, & conaturalis corporibus. Secundum sit, Deum in mundo corporeo condito non existere ut in spatio imaginario, neque item sic extitutum in vacuo, quod fieret intra limites mundi: nam cum spatium imaginarium consistat in loci realis extrinseci carentia, & hæc in mundo corporeo non datur, neque daretur etiam si intra eius limites fieret vacuum, sequitur, Deum in mundo pleno corporibus non existere, neq; extitutum in parte aliqua illis vacua, tanquam in spatio imaginario, sed tanquam loco reali extrinseci pleno, aut vacuo. Caterum in vastitate, quæ responderet mundo corporeo condito, & in ea, quæ supra Empyreum protenditur existebat Deus ab æterno tanquam in spatio imaginario; quia in vtraque vastitate fuit ab æterno loci realis extrinseci carentia, quæ in posteriori nunc perseverat,

neque enim spatium imaginarium requirit omnino, ut nihil existat in eo; sed tantum, ut nihil existat, quod corpus sit, faciatq; locum realem extrinsecum ratione suæ quantitatis extensæ. Et quoad hoc conuenit spatium imaginarium cum vacuo, quod saluum permanet, dum non repletur corpore extenso. Hæc adnotasse oportuit, ad pleniorẽ superiorem elucidationem.

SECTIO VI.

An Empyreum sit in loco reali intrinseci?

41 **V**oco locum realem intrinsecum eam formam, qua res formaliter constituitur hic, vel alibi, seu qua alligatur determinato spatio; non secus ac forma, per quam res coexistit tempori extrinseci labenti, nuncupatur tempus intrinsecum reale Appellationem illam reputant valde probabilem Toletus 4. Physicorum cap. 5. q. 8. & Suarez disp. 51. Metaphysicæ sect. 2. n. 4. Ioannes Gonzalius Martinus 4. Physicorum in illustratione quinque priorum capitum. Erit itaq; locus intrinsecus vbicatio seu præsentia rei ad spatium. Num ea gaudeat Empyreum? Examino. Et ne aliquis putet, extra cancellos tractari à me de vbicatione, sciat Patrem Suarez vbi supra sect. 2. n. 21. & frequenter alios ex nostris, argumento desumpto ex Empyreo, reuocare plurimum Thomistarum sententiam de essentia, & constitutiuis vbicationis; cui argumento conantur occurrere ipsi Thomistæ, ut videre licet in Ioanne Sanchez Sedeño lib. 6. Logicæ q. 10. & in quibusdam nuperis zelatoribus eorundem Thomistarum. Ut veritas exercitius appareat, opus est multiplici digressionem.

DIGRESSIO I.

Locus intrinsecus, seu vbicatio non est locus extrinsecus denominans rem vbicatam.

42 **I**Ta communiter nostri Theologi, & Philosophi. Fulcitur primò, quia existere corpus vbicatum non potest esse mera denominatio à loco extrinseci proueniens. Nam si locus sit imaginarius nequit communicare denominationem realem, qualis est denominatio vbicati; si verò locus sit realis, nequit eam comunicare se solo, uti vna albedo denominat aliam sibi similem, vbicumq; existat alia. Quare corpus existens Romæ denominaretur à loco Vallisolerano vbicatũ Vallisoleti. Præterà variato loco extrinseci reali, immoto tamẽ persistente corpore, daretur variatio vbicationũ, & præsentiarũ in corpore. Et deficiente loco extrinseci reali circumscribente corpus, persisteret hoc nullibi præsens, et si à Deo conseruaretur, uti antea erat in rerum natura. Deniq; locus ipse realis debet esse vbicatus, & præsens ibi, ut contineat aliud corpus, alioqui aqua modò continens piscẽ, contineret hunc existens vbilibet. Ergo deueniendũ est necessariò ad aliquod corpus, quod non sit præsens per denominationem à loco reali extrinseci. Fulcitur secundò, possunt coexistere Petrus, & talis locus extrinsecus, quin Petrus sit vbicatus in tali loco. Ergo esse vbicatum in tali loco, nõ est denominatio proueniens præcisè ex coexistentiã Petri, hoc etiã existente à parte rei: rursus separabile realiter est à Petro contineri in gymnasio, hoc etiam existente à parte rei. Ergo gymnasium continere

continere Petrum, & Petrum contineri à Gymnasio distinguitur realiter ab vtriusque existentia, & coexistentia Ergo vbicatio, seu denominatio Petri vbicati in gymnasio non refunditur in illū ex gymnasio præcisè. Cōfirmatur iterum, in instanti A, exitebant à parte rei Petrus & gymnasiū, quin ille vbicaretur à parte rei in hoc. Ergo vbicati in hoc à parte rei in instanti B, prouenit ab aliquo de nouo superaddito, distinctoque ab vtroque, ratione cuius resultat in gymnasiū denominatio realis vbicantis, & in Petrum vbicati. Germano argumento probaui in Exercitatione 7. à n. 2. vñtionem non esse denominationem realem prouenientem præcisè ex coexistentibus extremis mutuo separabilibus realiter. Quòd si illud causa cadat, de erit fundamentum ad distinguendam actionem ab agente, & termino nec non cognitionem ab intellectu, & obiecto cognito, quando neque agens connexum est termino, nec terminus agenti: & quando neque intellectus essentialiter petit cognoscere obiectum, nec obiectum cognosci ab intellectu. Vnde rursus confirmatur, intentionalis præsentia obiecti ad intellectum indifferentem, seu non determinatum essentialiter, vt cognoscat, non est præcisè ipse intellectus denominans obiectum sibi præsens. Ergo similiter physica præsentia corporis ad locum extrinsecum, cui non sit essentialiter alligatum, non erit præcisè ipse locus denominans corpus sibi præsens. Fulcitur tertio, si existat locus, non potest non ipsi esse præsens Deus non ob aliam rationem, nisi quia præsentia Dei ad locum est denominatio resultans præcisè ex hoc in illum. Ergo si præsentia Angeli v.g. ad locum sit denominatio resultans præcisè ex loco in Angelū, idem de eo dicendum esset ac de Deo. Quare Angelus intra vniuersum nequiter occupare modò spatium maius, modò minus, requireret absolui ab omni spatio reali; imò nequiter non esse præsens omni spatio tam reali, quam imaginario, quod co-existeret ipsi. Dices, Deum ex se ipso habere existentiam existendi in omni loco; Angelum autem ea carere. Fateor, & hinc instauro vires argumenti. Nam si neque Angelus exigit ex se existere intra Empyreum coexistens sibi in rerum natura; neque aliunde Empyreum exigit includere intra se Angelum coexistentem sibi in rerum natura. Ergo Angelum esse præsentem Empyreis addit aliquid aliud præter denominationem resultantem præcisè ex vtriusque coexistentia in rerum natura.

43 Si opponas primò Angelicum Doctorem dicentem lib. 2. contra Gentes c. 13. *Denominatur aliquid ab eo, quod est extra ipsum, vt à loco dicitur aliquid esse alicubi.* Respondeo, vel probatores Thomistas non conuinci hac autoritate, vt affirmant, prædicamentum vbi esse puram denominationem extrinsecam. Legantur Capreolus in 2. d. 2. & 6. q. 1. art. 3. Soncinas 5. Metaphisicæ q. 4. 1. Arauio 5. Metaphisicæ, q. 7. art. 1. Albelda 1. p. q. 10. d. 22. ad 3. Astudillus lib. 3. Physicorum q. 1. Sensus S. Thomæ est, rem denominari alicubi existentem à loco non vt à forma intrinseca præsentia, sed vt à termino. Et quidem S. Thomas in 4. dist. 16. q. 3. art. & quæstiuncula 1. in corpore docet conceptis verbis, vbi non esse locum, sed quid ex eo in subiecto relictum: atque id ipsum lego traditum antea ab Hugone Etheriano lib. 3. de hæresibus, quas in Latinos Græci deuoluunt, c. 8. Scio Hispalensem in 2. dist. 6. q. 1. art. 3. in 2. notabili mordicus eniti, vt prædicamentum vbi sit pura
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

denominatio extrinseca ex placito Angelici Doctoris, & art. 4. ad Argumenta Gregorij contra 1. conclus. protūpere in hæc verba; *Nusq̃ S. Thomas docuit, aut sensit, quod vbi sit aliquod accidens formaliter inbarens mobili secundum locum, neque ipsi locato, sed esse accidens extrinsecum, & ab extrinseco denominans ipsum, licet Ioannes Capreoli cum nonnullis aliis non certè mentem Philosophi, & S. Doctoris capientes opinentur, vbi esse accidens intrinsecum formaliter inbarens rei locata.* Hactenus Archiepiscopus Hispalensis, vt videas quam oppiddo iurgentur Thomistarum summates circa Præceptoris mentem.

Si opponas secundò, locum fieri præsentem corpori est denominatio ab hoc proueniens. Ergo & è conuerso. Respondeo, vt corpus fiat loco præsens debere fieri aliquam mutationem, aut præsentiam fit autem in corpore aptius, quàm in loco, cum hic sæpe perseveret immobilis; & cum locus imaginarius sit incapax patiendi mutationem, aut præsentiam realem. Eo verò ipso, quod per mutationem, aut præsentiam superadditam sit præsens loco corpus, redditur locus præsens corpori; quemadmodum eo ipso, quòd obiectum sit cognitum, est potentia cognoscens. Aduertendum autem est cū Emin. Cardinali Lugo d. 5. de Eucharistia sect. 5. n. 143. denominationem corporis præsentis loco extrinseco reali cōstitui ex vtriusque præsentia ad spatium imaginarium, haud secus ac denominatio vtriusque coexistentis constituitur ex vtriusque existentia. Cogita me immoto manente, destrui à Deo hoc cubiculum, tunc quidem non essem in hoc cubiculo, neque ipsi præsens essem, non quia subirem mutationem aliquam intrinsecam, seu aliquid intrinsecum amitterem, vel acquirerem de nouo; sed quia deficeret huius cubiculi præsentia, ex qua partialiter constituebatur denominatio mei præsentis ipsi cubiculo.

45 Si opponas tertio, corpus esse præsens loco, nihil aliud est, quàm esse indistans ab illo; sed constituitur indistans per carentiam distantia. Ergo præsentia ad locum nihil aliud est, quàm denominatio resultans ex loco in locatum cum carentia distantia inter vtrumque. Respondeo, corporis præsentiam ad locum non esse formaliter, sed illatiuè indistantiam illius ab hoc, si indistantia sit carentia, vt supponit obiectio. Vnde etsi constituat indistans per carentiam distantia, debet præsupponi præsens per aliquid positium. Quod sic ostendo ex superioribus. Possunt coexistere corpus, & locus quin sint indistantia; ergo vt ex loco in corpus resultat illa carentia, debet superaddi coexistentia vtriusque aliquid aliud, quod quidem est præsentia quam intendo. Rursus, corpus est indifferens, vt sit distans, vel indistans ab hoc loco. Ergo vt sit indistans per carentiam distantia, debet determinari ab aliquo præuio ad illam carentiam, conuenoque cū illa; vñ determinatur ab aliquo positio vt sit distans. Consideretur, claritatis gratia, Angelus (idem quoad hoc de corpore) pro primo signo, quo est creatus, tunc erat indifferens ex se, sicut & postea pro aliis signis conseruationis, vt haberet aut carentiam distantia à cælo Empyreis, aut distantiam. Rogo ergo cur potius pro sequenti signo habuerit carentiam distantia, quàm distantiam? Sanè ratio habendi carentiam distantia non potuit esse realis actio terminata, immediatè ad ipsam carentiam; nulla enim actio realis valet terminari immediatè nisi ad ens reale. Nec item potuit esse actio creatiua Angeli, neque præterea
Y 3 huius

huius existentia; quandoquidem tam actio creativa Angeli, quam existentia sint indifferentes aut ad carentiam distantiam, aut ad distantiam. Denique non potuit esse ipsum Empyreum, nam hoc existente liberum erat Deo producere Angelum vel in terra, vel in spatio imaginario, vel nullibi existentem. Assignanda igitur est in Angelo aliqua forma, siue realis, siue modalis, ratione cuius habeat pro sequenti signo carentiam distantiam ab Empyreo potius, quam distantiam. Quare sicut carentia corporeitatis fundatur in entitate physica Angeli, per quam est formaliter spiritualis, ita carentia distantiam ab Empyreo debet fundari in aliqua entitate physica superaddita, per quam sit potius præsens illi; quam alibi, vel nullibi existens.

DIGRESSIO II.

Locus intrinsecus, seu ubicatio est forma intrinseca & positiva superaddita rei ubicate.

46 **E**oldem habet Patronos hoc assertum, quos superius Roboraturque primò ex ipso: ubicatio non est præcisè entitas locata rei, neque denominatio constata ex re locata, & loco, neque aliqua forma negatiua: Ergo est forma aliqua intrinseca, & positiva superaddita rei locatæ, & loco. Tres antecedentis partes manent probatæ in proxima digressione. Consequentia rectè inferitur. Secundo, Petrus existens in hoc loco habet aliquam denominationem intrinsecam, qua carebat dum existeret in alio loco. At ea denominatio non constituitur præcisè ex loco, in quo existit, & ex ipso Petro. Ergo constituitur ex forma intrinseca superueniente, ne detur noua denominatio intrinseca, absque aduentu nouæ entitatis intrinsecæ, & ne perierit pristina denominatio intrinseca absque amissione pristina entitatis intrinsecæ. Tertio, Deum esse præsentem ubique, est intrinsecum ipsi. Ergo Petrum esse præsentem alicubi, est intrinsecum ipsi; sed Petrus non variatur in se, variata præsentia ad aliquem locum. Ergo præsentia ad illum est forma intrinseca superaddita Petro; non tamen Deo ob rationem dictam in secundo fulcramento proxima digressionis. Quarto, potest corpus existens in loco *A.* poni simul diuinitus in loco *B.* vel circumscriptiuè, vel definitiuè; sed tunc deberet habere aliquid in *B.* quod non habet in *A.* si enim haberet idem in *B.* quod in *A.* non esset magis extra *A.* quam antea: Ergo haberet nouam formam intrinsecam affigentem ipsum loco *B.* Nec sufficit mera coexistentia ad locum *B.* nam suppono coexistisse in rerum natura huic loco, dum erat in solo loco *A.* adæquato. Confirmatur, vt Petrus sit in hoc cubiculo potius, quam in platea, vbi antea erat, debet habere aliquid nouum. Id autem nouum non potest esse aliud, quam noua ubicatio producta per motum localem, siue hic distinguatur ab illa, siue non. Confirmatur iterum, vt corpus existat in loco non est satis coexistentia vtriusque; alioqui non posset dari ulla diuersitas in modis præsentia ad locum respectu eiusdem corporis, vel diuersorum: vti quia vt corpus duret in instanti satis est coexistentia corporis, & instantis, durare non potest corpus diuerso modo in instanti *A.* ac in *B.* & duo corpora durare nequeunt dissimili modo in eodem instanti *A.* vel *B.* atqui vnum corpus po-

test esse circumscriptiuè præsens vni loco, & simul definitiuè præsens alteri, idemque est de diuersis corporibus. Ergo diuersitas ista provenit ex diuersitate præsentiarum, quarum vna sit circumscriptiuè, altera definitiuè, & illa faciat partes corporis præsentis distinctis partibus loci, hæc vero eidem parti. Hinc corpus Christi est circumscriptiuè in cælo; quia ibi extensionem habet partium ad partes loci, est autem definitiuè in hostia consecrata, quia per præsentiam quandam superadditam respondent cunctis partibus, & cuilibet parti hostia omnes partes illius. Nec sufficeret formalis negatio distantiam ab hostia, tum quia nihil posituum auferretur à corpore Christi, ex quo posituum resulteret illa negatio; si autem aliquid posituum additur est præsentia intenta, ex qua resulteret illa negatio: tum quia si corpus Christi nullibi existeret (vt potest diuinitus) haberet formalem negationem distantiam ab hostia, & cæteris rebus omnibus, & tamen non esset adhuc localiter definitiuè præsens hostia. Neque item sufficeret negatio extensionis localis, nam hac sublata, aut non data intelligimus solummodo corpus non esse circumscriptiuè in loco; non verò communicari ei præsentiam definitiuam cum alia re respectu eiusdem spatij.

47 Probatum sextò, quando res aliqua mouetur, datur aliquid distinctum à loco, & re, quæ mouetur, scilicet motus localis, qui est intrinsecus rei mota. Tunc sic: motus localis est actio, quæ neque rem locatam, neque locum extrinsecum producit, vt compertum est, siquidem res, & locus extrinsecus realiter præexistant motui: imaginarius autem sit improductibilis. Ergo ea actio vel producit terminum aliquem extrinsecum distinctum à se, vel indistinctum? Si distinctum; in ipso consistet ubicatio, si indistinctum, ipsamet actio grammaticaliter erit realiter ubicatio: inducetque localis motus denominationem vocationis, quando res medio ipso perseverat in loco, quiete itque in eo, non tamen denominationem motus, quia ad hanc requiritur præcessisse priuationem in instanti immediate antecedenti, cum igitur in instanti antecedenti non præcedat priuatio præsentia, inde est, non manere motum sub ratione, & denominatione talis, quando res medio ipso perseverat in loco. Itaque distinguetur ubicatio à motu locali, quatenus hic connotat priuationem, secus illa: haud aliter ac eadem actio, quæ est primò productiuè, & conseruatiua, provt est primò productiuè distinguitur inadæquatè à se ipsa vt conseruatiua; nam vt primò productiuè connotat non esse sui, aut termini in instanti immediate præcedenti, non autem vt conseruatiua. Ex quo inferitur pereunte motu locali in ratione actionis, & motus perire etiam vocationem, non vero pereunte in ratione motus: proindeque perseveraturum motum in ratione actionis rem præsentem constituentis immediate, vel mediatè vsque dum ab aliqua causa destruat. P. Franciscus Alfonso d. 22. Physicorum sect. & n. 3. contendit vocationem distingui realiter à motu, quia perseverat deficiente illo. Quare sicut colligimus calorem distingui realiter ab actione productiuè sui, quia persistit deficiente agente, & cõsequenter actione, per quam fuit productus, ita similiter. Et addi potest pro distinctione motus ab vocatione, quam producit, quia ubicatio ad spatium *A.* v.g. est eadem, siue producat per motum sursum, siue per motum deorsum; & quia difficulter intelligitur actio, quæ terminum

terminum distinctum non fortiaur, & causet. Hæ tamen rationes supponunt motum non esse se ipso vocationem; qua suppositione non egemus impræsentiatum. Supponunt etiam motum producere vocationem, cum nihilominus nonnulli velint, hanc produci à corpore moto habente se vt conditione necessaria, & determinatiua ipso motu, qui sit per se alligatus isti loco, Et hinc rogati, cur cum corpus sit ex se indifferens ad hanc vocationem in isto loco, vel illam in alio, producat potius hanc, quàm; illam? Respondent; id provenire ex determinatione motus. Rogati rursus, cur euanescente motu, maneat corpus in isto loco, & non in alio, in quo erat antea quàm moueretur? siquidem pereunte motu, & termino illius, debet se habere corpus sicut antea, quàm fuisset, si per motum non produceretur vocatione in isto loco. Respondent, manere corpus in isto loco, quia ex motu excitatur necessariò corpus ad productionem vocationis in isto loco. Qui sic discunt non initentur vocationem distinctam intentam à nobis; sed absque necessitate abeunt per deuia, & prærupta loca. Si enim motus producit terminum distinctum, cur ipsi functionem vocationis adhibere recusant? Si motus est per se alligatus isti loco, cur ab eo, aut eius termino distinguunt vocationem, multiplicantque entitates? Ad hæc; si daretur aliqua actio noua, per quam res transiret formaliter ab vno instanti ad aliud in actione illa tantum aut eius termino poneretur conceptus durationis, Ergo cum ipsi assignent actionem, per quam res transeat ab vno loco ad alium; in tali actione, aut eius termino conceptum vocationis agnoscere satius erit, quàm nouas inuehere entitates. Quod si corpori quiescenti post motum velint communicare productionem vocationis, dicant, hanc productam antea à motu, conseruari postea per nouam actionem ortam à corpore. Nam etsi causæ primò productiue non debeat denegari conseruatio effectus, si illa existat; secus si non existat. Præterea velim, edisserant, quemnam terminum distinctum, & productum habeat motus lationis. Excepta namque semel vocatione, nullus alius inter prædicamenta assignari commodè potest, nisi vt summum relatio, quæ si sit rei locatæ ad locum, erit eo ipso vocatione. Tandem, quamnam functionem obiret ille terminus? Cur talis esset naturæ vt transacto motu euanesceret illicò? Dicere in eum finem præcisè existere, vt terminet actionem, nugatorum prorsus est.

48

Inquies primò, præsentia non producit per motum, vt patet in Angelo, qui absque motu locali habuit primam præsentiam; & in Empyreo, quod à sui conditione est in loco, quin habuerit motum localem. Si respondeatur, præsentias Angeli, & Empyreici comparari potuisse per motum, vel præsentias acquisitas per motum, produci per ipsum, & inde à paritate deduci, quamlibet præsentiam ad locum esse entitatem distinctam. Contra assurges, motus localis est ratio, per quam Petrus transit à loco *A*, ad locum *B*, sed per hanc rationem non producit præsentia. Nam Petrus per productionem præsentia in loco *A* non transit ad locum *B*. quippe præsentia ad locum *A* est illi essentialiter affixa; nec item transit per productionem præsentia in loco *B*. Etenim productio præsentia in *B*. non pender à Petro, vt est in *A*, neque à Petro vt sic, quia vt sic est indifferens ad hanc, & illam præsentiam. Ergo pender à Petro, vt determinato ad locum *B*. Ergo ante

productionem præsentia in loco *B*, est Petrus in illo. Ast non potest esse in *B*, nisi transierit ab *A* ad *B*. Ergo transitus ab *A* ad *B*. est prior naturà, quàm productio præsentia in *B*. Ergo per talem motum non producit præsentia in *B*. Quare motus localis erit actio grammaticalis, cuius primarius effectus erit reddere subiectum aptum ad respondendum successiue loco, & effectus secundarius erit successiua correspondentia proueniens non à forma intrinseca, sed extrinseca. Diruitur moles huiusce Argumenti, dicendo, productionem præsentia in loco *B* pendere à Petro vt determinato negatiue ad locum *B*, pro priori illius instantis, in quo producit præsentia ad locum *B*. & vt præexistente positiue in loco *A* proximo pro instanti immediatè antecedenti. Clarescet id in n. 50. Neque præmes, si replices, eo ipso quòd vocatione sit forma distincta, debet vocatione ad locum *B* existens pro priori expellere vocationem ad locum *A*, sicut calor prius naturà introducit in passo, quàm expellatur frigus. Etenim non omnia, quæ opponuntur, se gerunt eodem modo, ac calor, & frigus. Est id perspicuum in amore, & odio eiusdem obiecti. Inquies secundò, Ideo præsentia est forma distincta, quia Petrus per illam se habet diuersimodè, ac antea. Hoc autem est falsum, cum in primò instanti, in quo res producit, sit præsens loco, quin se habeat intrinsece diuerso modo, ac antea. Fingis hostem, quem ferias. Diuersitas illa conuincit vt summum, præsentiam comparatam per motum esse entitatem distinctam. Stet itaque, vocationem, & præsentiam creaturæ in loco esse formam intrinsecam, positiuam superadditam, siue distinguatur, siue non distinguatur à motu locali, quando hic interuenit. Abstiniui ab ea probatione vocationis superaddita desumpta exinde, quòd externis sensibus percipiatur vocationes suorum obiectorum, tum quia aduersus Ariagam disp. 3. Animalica, sect. 1. subsect. 6. impugnat effaciter istud principium à Cardinali Lugo d. 5. de Eucharistia sect. 4. ex n. 86. vsque ad 100. tum quia etsi percipiatur vocatione sensibus, non tamen ipsi discernunt, aut intellectui ministrant ansam diiudicandi, an distincta, an indistincta sit ab obiecto; & ipatio; sicut licet duratio, vel saltem existentia non lateat eisdem sensus, nihilominus distinctio, aut indistinctio existentia ab essentia, & durationis à re, & tempore coexistente manet occulta.

49

Contra assertum huius digressionis arguitur primò ex autoritate S. Thomæ. Scribentis 1. p. q. 110 art. 3. in corpore, *Mobile secundum locum non est in potentia ad aliud intrinsecum, in quantum huius modi; sed solum ad aliquid extrinsecum, scilicet ad locum.* Quibus verbis videtur docere præsentiam non esse quid intrinsecum, distinctumque à re præsentia. Caterum si Doctoris animus tantum est, mobile non esse in potentia ad aliquid intrinsecum per quod mutetur secundum esse reale perfectum, vel per quod disponatur ad generationem, aut corruptionem substantialem. Deducit id ex inde, quòd iuxta Aristotelem 8. Physicorum cap. 7. textu 59. & 60. motus localis sit perfectio inter omnes corporeos: quia, *quod mouetur minimè omnium motionum latione ab essentia abscedit; hac enim sola nihil, quod insit, mutatur; quomodo eius, quod alteratur, qualitas; eius, quod augetur, & decrescit, quantitas.* Hunc in modum interpretanda sunt alia S. Thomæ testimonia collecta à Capreolo in 2. dist. 6. q. vnica, art. 3. in fine responsionis ad argumenta contra secundam conclusionem; item

S. Damasceni in physica c. 6. quædam verba desumpta ex Aristotele, vt & pleraque alia suæ Physicæ.

50

Secundò arguitur, Petrus est prius naturâ, in hac aula, quam producat vbicationem distinctam in ea. Ergo superfluit vbicatio distincta. Probatur antecedens, causa efficiens cum omnibus requisitis antecedit effectum prioritate naturæ. Sed vnum ex requisitis ad producendam vbicationem in aula, est existentia in ea. Ergo &c. Suadetur minor, Petrus est indifferens ad producendas vbicationes in locis B & C & D ergo vt producat vbicationem in loco B aulae, indiget determinatiuo aliquo; hoc autem determinatiuum est existentia Petri in aula præcedens priori naturæ. Respondeo, vt Petrus producat primam sui vbicationem, opus esse existentia in loco, non quidem positiuam, sed negatiuam; seu opus esse carentia vbicationis constituentis Petrum distantem. Hæc ergo carentia est determinatiuum ad producendam primam vbicationem. Si verò vbicatio in aula non sit prima, sed supponat aliam in atrio v. g. tunc quidem existentia negatiua in aula non est determinatiuum ad producendam vbicationem in ea, sed existentia positiuam in atrio proximo. Vt enim per motum acquirat Petrus nouum locum aulae, debet præiupponi proximus ipsi, ac proinde vbicatus in loco proximo. Hinc si effectus aliquis, puta Angelus, producat à Deo solo, erit pro priori naturæ indifferens ad quemcumque locum, cum neque ex parte ipsius, neque ex parte Dei detur determinatio ad certum locum. Effectus verò, qui producat à causis creatis erit pro priori naturæ determinatus negatiuè ad locum, in quo producitur; cum causæ creatæ determinatis alligentur locis. Hinc præterea effectus, cuius præsentiam ad locum impediisset Deus, determinaretur ab hoc, si postea constituendus esset alicubi præsens, vt potius in vno loco, quam in alio produceret vbicationem sui. Ita Franciscus Alfonsus d. 22. Physicorum sect. 4. n. 48. Inferet aliquis: ergo Petrus, vt producat effectum aliquem in extraneo subiecto, non indigebit præsentia positiuam in loco, si vt producat primam vbicationem sui, non indiget præsentia positiuam in loco. Sed male; plura enim requiruntur, vt agens operetur in alio, quam vt operetur in se. Vnde si essentia actualis distinguatur ab existentia, vt essentia Angelica producat sui existentiam, non indiget præcedente existentia pro priori; secus vt producat alios effectus extra se. Subsistentia etiam est conditio præuia ex multorum sententia ad effectus producendos ab agente in subiecto extraneo, non tamen ad productionem sui in ipso agente. Certè si vt Petrus produceret sui præsentiam in loco, opus esset præexistentia positiuam in loco, daretur in eodem instanti reali duplex præsentia, scilicet præuia illa pro priori naturæ, & ea, quæ causatur pro posteriori. Vtremque, Petrus est indistans à se ipso sufficienterque determinatus, vt si se moueat à loco A. ad B. producat in se præsentiam ad locum B. determinatus, inquam, ex præsentia ad locum A, non quidè vt existente in instanti motus sed vt præistente in instanti anteriori. Quare non est necessaria præexistentia positiuam ad locum B. in instanti, in quo mouetur ad illum. Quæ omnia non militant respectu Petri vt operantis in extraneo subiecto, ideòque indigebit præexistentia positiuam in loco, vt extra se operetur.

Ex hinc fit contra Arriagam d. 7. Physicorum sect. 6. subsect. 4. & tomo 2. in 1 p. d. 15. n. 18. d. 18.

n. 11. præsentiam, & approximationem localem esse necessariam ex natura rei, saltem per modum conditionis antecedentis, vt ignis calefaciat lignum v. g. vt intentionalis approximatō voluntatis ad obiectum media cognitione est conditio præuia, vt voluntas amet illud, Et quidem ideo ignis calefacit lignum, quia huic approximat, & non e contra. Ergo si quia ideo amamus, quia cognoscimus, & non e conuerso, cognitio est conditio præuia ad amorem, erit ob eandem rationem localis approximatō ignis ad lignum conditio præuia ad calefactionem. Verge, ex duobus extremis, illud est prius naturâ, quod ab alio non dependet in sui existentia, & illud est posterius, quod dependet. Sed approximatō ignis, non dependet in sui existentia, etiam connaturali à calefactione, secus prima huius existentia ab illius approximatione. Ergo &c. Confirmatur, quia approximatō non est causa calefactionis: deinde non est conditio subsequens, non enim, vt existat supponit calefactionem. Rursus non est conditio comitans, cum possit persistere naturaliter calefactio quin coexistat ipsi approximatō, & hæc queat sic existeret, quin coexistat illi; vel potius quia nulla assignabilis est ratio, ob quam simul naturâ, aut comitanter se habeant. Ergo est conditio antecedens, ac præuia. Quòd si vt animal moueat localiter corpus extraneum prærequiritur ex natura rei præsentia animalis tanquam conditio antecedens effectum motus; prærequiritur etiam agentis creati præsentia, vt moueat per alterationem, & per generationem substantialem passum extraneum. Sed dicit Arriaga, vt animal moueat corpus extraneum, non prærequiritur huius approximatō ad illud in instanti motus, siquidem per motum comparetur vbicatio corporis, & in ea vbicatione consistat partialiter approximatō. Ergo similiter vt ignis calefaciat lignum, non prærequiritur approximatō ignis ad lignum. Hoc argumentum iudicio tanti viri est euident. At enim si quemadmodum per motum corporis producit aliquid, ex quo constituitur ipsius, & mouentis approximatō, ita per calefactionem fieret quidpiam, ex quo constaretur ignis, & ligni approximatō, non dissentiret. At cum falsum sit id posterius, non possum non dissentiri, & negare consequentiam, admissio antecedente. Nec mirum est, non præquiri approximationem ad producendum constitutiuum aliquod approximationis; præquiri verò ad producendum id, quod nullatenus pertinet ad ipsam approximationem. Si Arriaga vellet non præquiri approximationem ignis ad calorem, qui producit in ligno, euident proculdubio esset eius argumentum, & exemplum optimum, quo vtitur.

Tertiò arguitur, si res existat in loco per formam intrinsecam superadditam, sequeretur posse diuinitus existere simpliciter, & absolute, quin alicubi existeret. Non enim est cur detur tanta connexio inter actionem productiuam rei, & productiuam vbicationis, vt posita existentia illius, nequeat pro posteriori suspendi existentia huius siue in fieri, siue in conseruari. Atqui rem existentem absolui ab vbicatione in omni loco, repugnat non minus, quam absolui à duratione in omni tempore. Respondeo primò, posse diuinitus produci, aut conseruari rem creatam sine omni vbicatione; ita quidem vt à mundo esset distans negatiuè, non verò positiuè; & ita etiam vt mundo esset præsens negatiuè, non autem positiuè. Quare haberet negationes

52

tionem distantiam, & presentiam; quarum prima negatio non est formaliter approximatio, nec necessario connectitur cum ea; & secunda negatio non est formaliter distinctio, nec necessario connectitur cum ea. Et difficile cogitatu non est, rem non fore distantem positivè, neque presentem positivè mundo; non enim opponuntur contradictioni distantia, & presentia positivè, sed distantia, & non distantia, presentia, & non presentia. Unde sicut penes Cardinalem Lugum d. 12. de Incarnatione sect. 7. n. 93. Franciscum Alphonsum d. 8. Physicorum sect. 7. n. 74. & complures alios datur medium inter existere per se positivè, & existere in alio positivè, nimirum existere negativè neque in se, neque in alio, & ideo non repugnat existere rem sine subsistentia propria, & aliena; ita dabitur medium inter esse distantem positivè, & presentem, seu indistantem positivè; & ideo non repugnabit rem absolui ab omni distantia, & presentia positivè. Ita multi, quos sileo, & ab re hic exolverem implicancias, quas oppositum sentientes excogitarunt, quasque infringere operosum non est, si consideretur res pro priori ad vocationem in loco reali, vel imaginario; nam in eo statu debent fateri Adversarij, rem neque distantem positivè, neque presentem positivè loco considerari, sed præcipientem à distantia positivè, & à presentia positivè, siue vocationis sit forma intrinseca superaddita, siue denominatio mera ex re, & loco proveniens. Ut ergo Angelus v. g. pro priori ad vocationem in mundo, vel extra mundum præcipientem à distantia, & à presentia respectu mundi, sic poterit diuinitus existere realiter, quin sit distans positivè, & quin positivè sit præsens respectu eiusdem. Et sanè Angelus non magis exigit vocationem definitivam, quam corpus circumscriptionem: corpus autem potest diuinitus privari vocatione omni circumscriptione, & extensione locali; quapropter, docente Lugo disp. 5. de Eucharistia sect. 8. etsi Deus denegaret Corpori Christi Domini vocationem circumscriptionem in Empyreo, non idcirco desineret esse in Eucharistia. Præterea substantia materialis potest diuinitus conservari sine omni quantitate, ita ut reducatur ad punctum, vel ad exiguam partem spatij, vti inter alios probant Aueria quæst. 22. Philosophiæ sect. 1. Nicolaus Cabeus lib. 4. Meteorologicorum textu 9. q. 4. circa finem. Ergo & possunt tam substantia materialis, quam spiritualis privari omni vocatione, non enim magis videntur connecti cum vocatione, quam substantia materialis cum quantitate. Mihi quidem probabilissimum est, nullam entitatem creatam, excepta actione, connecti posse essentialiter, salvo Dei Dominio perfectissimo, cum alia entitate creata (etiam indeterminatè) subsequuta pro posteriori. De quo in n. 37. & 38. Exercitationis sequentis. Absolutionem existentis rei creatæ à duratione propositam in argumento concedat quisque, aut neget possibilem provi de distinctione, aut indistinctione durationis ab existentibus re, ac tempore decreuerit, nisi fortè distinctione etiam admittat militet peculiare inconueniens contra creaturam à duratione absolutionem, quod scilicet creaturam sine duratione existentem non posset Deus vllatenus destruere; nam posse destruere aliquid, est posse præstare, ut aliquando, seu immediatè post non existat, quod extitit aliquando, seu immediatè antea, in quo inuoluitur duratio. Cum igitur repugnet creatura indestructibilis à Deo, ut dicemus in sect. 4.

Exercitationis proximæ, implicabit etiam contradictionem creatura existens, & non durans. Sic discuntur subtiles Recentiores, qui dum addunt, posse diuinitus carere duratione creaturam existentem, cui in aliquorum sententia compereret essentialis indestructibilitas, aut inconsequenter procedunt, aut discursus sui acumen retundunt. Posse namq; Deum producere creaturam est a què posse præstare ut quod aliquando, seu immediatè antea non existit, aut potuit non existere, existat, positivè existere aliquando, seu immediatè post, in quo includitur duratio. Respondeo secundo, rationem essentialis connexionis inter actionem productivam rei, & actionem productivam alicuius vocationis, desumi ex contradictionibus, quæ videntur relucere in eo, quod res existat. Nam etsi ego tales contradictiones non dispiciam, nolim tamen litem de distinctione vocationis ad has angustias reuocare. Qui distinctionem vocationis detrectant, & simul iudicant entitatem creatam non posse non existere alicubi, non obstante indifferentia ad hunc, vel illum locum, vocantur procul dubio in eandem curam, ac nos, quibus distinctio vocationis arridet. Motium enim assignandi tam strictam connexionem rei cum denominatione presentie ad aliqualem locum, si efficax sit, sufficit ad concludendam non minus strictam connexionem cum productione vocationis respondentis loco alicui.

Contra idem assertum multa alia conglomerantur argumenta; quæ omnia diluuntur feliciter, & expeditè à Cardinali Lugo d. & sect. 5. de Eucharistia, vbi Ægidij Conink 3. p. quæst. 75. art. 4. dub. 1. conclus. 2. & 3. oppositos edidit conatus, eademque manu enervat quicquid ex Tolero lib. & cap. 3. Physicorum q. 3. conclus. 2. lib. etiam 4. cap. 5. q. 4. conclus. 3. Fonseca lib. 5. Metaphysicæ cap. 15. quæst. 7. sect. 3. ac 5. Valentia tom. 1. d. 4. quæst. 3. punct. 2. Fassiolo 1. p. q. 12. art. 2. dub. 7. in responsione ad obiectionem 6. Præposito 1. p. q. 8. art. 2. & q. 52. art. 1. dub. 2. à n. 12. Vuadingo tract. de Incarnatione D. proœmiali de modis, Augustino Bernal. disp. 11. de Incarnatione sect. 5. n. 57. d. 20. sect. 3. §. 2. n. 27. adici, & obiici possit. Sed nouissimè P. Franciscus Amicus tom. 2. de Angelis d. 5. sect. 2. videtur discordare à nobis, dum adstruit, corpora non existere in loco, nisi per solam extensionem localem; & spiritus etiam non existere in loco nisi per solam locabilitatem respondentem corporum locabilitati, quæ est illa extensio localis resultans naturaliter ex quantitate, cum tamen locabilitas, seu extensio, non formalis, sed virtualis creatorum spirituum dependeat liberè à voluntate ipsorum quantum ad occupandum hoc, vel illud spatium, & modò maius, modò minus, inuariata semper locabilitate, seu extensione virtuali; ratione cuius proximè occupatiui sunt spatij. P. etiam Ioannes Marrinon tract. de Angelis d. 42. sect. 5. & 6. tract. de Incarnatione d. 5. sect. 6. tract. de Eucharistia d. 32. sect. 7, n. 37. multò magis discordat, quippe qui omnino amplectatur sententiam Ægidij Conink reputans inexpugnabile hoc argumentum. Posita in existentia creaturæ in spatio vero, vel imaginario, & quouis alio, re, vel ratione, sen. oto, creatura verè, & realiter est illi præsens; & ista intima inexistencia non posita, quicquid aliud ponatur non est præsens. Ergo fit præsens formaliter per eam solam intimam inexistenciam.

Verum enim verò, quæ attinet ad Martinonum concedo integrum enthymema confectum ab ipso. Intima tamen ea inexistencia est vbiatio distincta, quam contendo. Nam cum possit existere Angelus, & simul cælum Empyreum v. g. quin ille habeat inexistenciam intimam in hoc, sequitur, talem inexistenciam esse quid distinctum ab existentia simultanea illius, & huius. Et id sit satis aduersus Martinonum, etsi enim ipse nullam non moueat lapidem, vt vbiationem distinctam exterminet, nihil tamè affert, quod facili negotio dissolui nequeat ex dictis tū in duabus his digressionibus, tum quando haberet sermonem de vnione, & subsistentia. Qua attinet ad Amicum, faterur, extensionem formalem localem in corporibus esse formam intrinsecam superadditam, vt & extensionem virtualem localem in spiritibus creatis; primamque illam extensionem non discriminat ab vbiatione circumscriptiua, vt nec secundam à definitiua. Concordat itaque nobis absolutè quo ad distinctionem formæ, per quæ res creata existit in loco; idèdque nunc breuissimè aduersus eum decertabimus. Et in primis nisi admittat, variari formalem corporis extensionem localem, quoties ex vno loco mouetur ad alium, existere eandem extensionem iam in vno loco, iam in alio non potest non prouenire ex aliquo, quod superueniat extensioni. Indicat Amicus prouenire ex eo, quòd eademmet extensio connotet iam hoc spatium, iam illud. Sed contra, quia connotatio iam huius spatij, iam illius oriri debet ex entitate aliqua superaddita extensioni, nam si existente spatio *A*, & *B*. & inuariata corporis extensione, connotabatur antea spatium *A*, & postea non spatium *A*, sed *B* connotatur, defectus connotationis prioris arguit desitionem alicuius entitatis, vt & alicuius nouam positionem aduentus posterioris connotationis. Deinde idem corpus seruata eadem extensione partium potest diuinitus existere in duplici spatio adæquato. Ergo existentia in vtroque addet quidpiam vltra extensionem. Tam hoc, quàm prius illud argumentum proponitur à nobis, vt validum solummodò ad hominem, qui non distinguens vbiationem circumscriptiuam ab extensione formali, & actuali corporis in ordine ad locum, tradit simul extensionem istam non variari quoties corpus mutat locum, neque variandam, seu nouam superaddendam, quando idem corpus constitueretur e reum scriptiue per diuinam virtutem, in duplici loco adæquato. Re autem ipsa conuenimus cum Amico in non distinguenda vbiatione circumscriptiua à prædicta extensione; siquidè eo præcisè quòd corpus habeat partes, extra partes ita quidè vt totum sit in toto spatio, & pars in parte spatij, intelligitur, & existit vbiatum circumscriptiue. Sed contra Amicum addimus, variari extensionem actualem, & nouam superaddi in casibus propositis. Affinxit, ni fallimur, Author ille extensioni actuali, quæ propria sunt extensionis aptitudinalis, hæc enim perseuerat eadem, siue cum corpus mouetur ex vno loco; in alium, siue cum diuinitus constituitur in duplici loco adæquato circumscriptiua. Hæc aptitudinalis extensio competit corpori ratione suarum partium exigentium naturaliter illam aliam actualem; quæ negari potest à Deo in vno loco, & non in alio; in quo existat corpus, vt de corpore Christi Domini constat habente in cælo extensionem actualem non sic in speciebus Sacramentalibus: potest etiam à Deo multiplicari, vt contingeret; quando idem cor-

pus collocaretur circumscriptiue in duplici spatio adæquato; potest præterea non solum ipsa, sed & omnis alia præsentia ad locum negari à Deo iuxta dicta in n. 52. Reclamant nonnulli, quia implicat contradictionem, quòd corpus non sit extensum, aut inextensum. Si extensum, gaudebit præsentia circumscriptiua, si inextensum, partes illius erunt penetratæ in eodem loco; gaudebunt que proinde præsentia definitiua. Nutat hoc dilemma; etsi enim corpus non possit non habere extensionem aptitudinalem; at potest non habere extensionem actualem positiuam, & inextensionem actualem positiuam, manens extensum negatiue tantum, & inextensum etiam tantum negatiue, existensque propterea sine aliqua vbiatione: nam extensio purè negatiua non est vbiatio; nec etiam est vbiatio inextensio purè negatiua; quandoquidem circumscriptiua vbiatio debeat esse extensio actualis positiuam, & vbiatio definitiua debeat esse inextensio actualis positiuam. Partes illius corporis orbiati omni vbiatione non essent positiuè intra alias eiusdem corporis, neque essent positiuè extra; & inter illud corpus & aliud corpus & aliud vbiatum, ac circumscriptiuum neque posset interijci positiuè; neque posset non interijci positiuè quantitas bipalmaris v. g. Quod tradit Amicus de illa inuariabili locabilitate Angelorum, non magis firmum est, quàm fundamentum, cui innititur de inuariabili extensione actuali corporum. Idem iudicium ferendum est de Raynaudo, qui in Theologia naturali dist. 4 q. 3. art. 1. n. 197. & sequentibus præluxerat Amico.

DIGRESSIO III.

Locus intrinsecus, seu vbiatio est entitas realis, vt distincta à modali.

55
I Ta Arriaga d. 14. Physicor. sect. 2. subsect. 7. Cuius opinatio censetur non improbabilis ab Ouedo controu. 4. Metaphysicæ puncto, & n. 6. Suadere quis posset ex eo, quòd producat per actionem distinctam, si quidem perseueret destructo, vel separato motore, à quo producit, indifferensque sit ad varias causas efficientes primò productiuas? quæ enim comparatur per motum, potuit & sine motu, viceque versa. Ergo cum de conceptu modi sit habere identificatam sibi actionem, per quam causatur, vbiatio non erit modus. Non acquiesco, cum vnio materiæ, & formæ producat per actionem distinctam ab ipsa, vt sect. 4. Exercitat. 7. promouit, Sit tamen modus; & in sententia Francisci de Zuñiga d. 1. de Trinitate, actus intellectus ac voluntatis creatæ fiunt per actionem distinctam, & produci possunt à solo Deo efficienter; nihilominus sunt modi intellectus, ac voluntatis à quibus vt à subiectis, & causis materialibus dependent essentialiter penes Zuñigam. Quare Balthasar Tellez p. 3. Philosophiæ d. 44. sect. & n. 1. non bene infert, doceri à Perro Hurtado d. 14. Physicorum sect. 4. §. 29. vbiationem distingui realiter à re vbiata, quia ibi doceat, fieri per actionem distinctam. Meliori iudicio ipse Tellez n. 2. censet valdè probabilem nostram sententiam. Quæ efficacius suaderetur primò, quia illæ solum formæ sunt affixæ essentialiter subiectis, ac proinde modi vniti per se ipsos, quæ si indigeant affixione, seu vnione distincta, itur in infinitum. Hac ratione colligimus, actionem, passionem, & vnionem esse modos. Vnde dum Ioannes Martinez de Prado 1. p. Metaphysicæ

ficæ contr. 1 o. art. 4. §. 2. n. 5 8. scripsit, se non videre firmum vllum fundamentum, quo probetur essentialis alligatio modorum ad res, quarum sunt modi non penitus introspexerat horum essentiam, neque discreuerat grauiter abentitatibus absolutis, quarum plures non possunt non naturaliter alligari subiectis. At ex eo, quod vbicatio indigeat affixione, seu vnione distincta ad rem vbicatam, non itur in infinitum vbicationum, neque vnionum. Etenim actio productiua vbicationis, & vnio ipsius ad rem vbicatam non egebunt vbicationibus distinctis à se, coexistent namque essentialiter vbicationi, & consequenter spatio imaginario illius; & præterea vnio vbicationis non desiderabit aliam sui vnionem. Secundò, quemadmodum sine necessitate non debent admitti entitates creatæ, quas Deus se solo non possit efficere, ita neque debent admitti entitates, quas separatas ab aliis nequeat Deus se solo conseruare. Sed nulla est necessitas adstruendi vbicationes creatas tam arctè affixas rebus vbicatis, vt sine his non valeant à Deo conseruari. Minor huius rationis constabit ex solutione earum, quæ adduntur ab aduerariis. Tertio. non est, cur potius vbicatio sit modus, quàm quantitas. Sed quantitas est res, vt omnes supponunt, & patet ex mysterio Eucharistiæ, vbi conseruatur sine subiecto. Ergo &c. Quod si à paritate quantitatis inferimus, alias entitates esse separabiles à suis subiectis, ni detur specialis ratio, quæ aliud conuincat, vt in actione, passione, & vnione; cur cum hæc ratio non appareat in vbicatione, vt visum est dudum, non extendemus illationem ad eam? Euoluatur Exercitationis 8. sectio 4. in qua de absoluta subsistentiæ entitate defensionem prouinciam suscepi.

56 Dices primò, vbicatio est saltem spatio imaginario affixa essentialiter. Ergo est modus. Contra à paritate cognitionis, quæ essentialiter est affixa exprimentæ priuationi, aut negationi, Chymerae uel alicui, quin habeat rationem modi, eo quod desit ratio ad affigendam ipsam essentialiter potentia cognoscenti, seu subiecto, & ad istud affixio, quæ sit vnio requiritur ad conceptum modi, alioqui Angelus foret modus diuinæ omnipotentia, à qua prorsus est inseparabilis. Dices Secundò, munus vbicationis est determinare rem indifferentem ad locum, modus autem est ille, qui determinat indifferentiam rei seu subiecti. Definitur namque à S. Thoma opusculo 40. *determinatio adiacens rei*. Contra, non est cur vbicatio sit per se solam determinatio actualis, satis est si sit determinatiua ex se, actu quo determinet, accedente vnione: vti satis id ipsum est cognitioni, & vti albedini satis est, si me, qui sum indifferens vt sim albus, aut non albus, determinet adiectu vnionis distinctæ. Ipsa vbicatio non per se, sed per actionem inter mediam determinatur ad hoc agens, potius quàm ad aliud, à quo posset produci in sententia arguentis. Ergo pariter per intermediam vnionem poterit determinari ad hoc subiectum præ illo. Dices tertio, vbicatio nihil aliud præstat, quàm determinare rem ad locum. Non ergo est res absoluta, cui debet competere munus distinctum à determinatione. Erit igitur modus, qui definitur, *Alicuius indifferentia determinatio, tanquam vltimum exercitium actuale relatiuum*. Contra, quia sufficit vbicationi, quod per se sit in actu primo determinatiua rei ad locum, neque opus est tribuere ipsi soli munus determinationis actualis, vt iam explicui. Dices quartò, non est potior ratio ad affigendum

essentialiter vbicationem huic spatio, quàm huic subiecto. Rursus si per vnionem distinctam alligatur subiecto vbicatio, cur per eandem, aut aliam distinctam non alligabitur spatio? Contra, nequit dari vera, & physica vnio ad spatium imaginarium, cum hoc sit mera carentia, potest autem dari ad subiectum, quin sit ratio, quæ suadeat, talem vnionem debere esse indistinctam ab ipsa vbicatione. Quare vt hæc præstet suum munus, neque debet habere imbibitum conceptum vnionis physica ad spatium imaginarium, neque debet importare illam, vt appendicem. Vnio verò physica vbicationis ad spatium reale, etsi non repugnet, frustra poneretur, siue distincta, siue indistincta, vt vbicatio exequatur suum munus. Etenim vbicationes, quæ communiter dantur perseverant eadem, etsi varietur spatium reale, vt ex veniente digressionem perspicuum erit. Patet iam, cur vbicatio affigatur essentialiter determinato spatio imaginario, cum impossibilis sit vnio physica, vi cuius vnientur huic potius, quàm alteri. Est & alia ratio, quia nimirum nisi vbicatio hæc responderet essentialiter huic spatio, opus esset vteriori vbicatione, vt responderet: quare vel sequeretur processus infinitus vbicationum, vel deueniendum tandem esset ad aliquam affixam essentialiter huic spatio. Si autem aliqua concedatur sic alligata, quid causæ est ne prima? Hinc colligitur, vbicationem adstrictam essentialiter vni spatio non posse contingenter constitui in altero, quatenus cum altero vnietur physice. An autem sine physica vnione ad spatium posset diuinitus fieri ei præsens, interueniente alia superaddita vbicatione sibi vnita, respectu cuius haberet se vt extremum, & non vt vbicatio? Non video apertam repugnantiam, neque contra talem replicationem vbicationis militant quæ Eminentissimus Cardinalis Lugus d. 5. de Eucharistia sect. 3. sapienter proponit aduersus vbicationem, quæ sub ratione vbicationis fieret præsens alij spatio, vltra illud, cui essentialiter responderet. Reperies in n. 65. exercit. 8. quædam exempla, ex quibus capies coniecturam vbicationis, cum qua tanquam cum extremo vnietur diuinitus alia vbicatio.

57 Dices quinto, modum vnionis v. g. ad materiam, & formam habere vbicationem, ac propterea hanc recipiendam in illo, id autem videtur absurdum, cum vbicatio si sit accidens reale superet in perfectione modum vnionis. Contra, tum quia non omne accidens superat in perfectione modum, maxime substantialem, qualis est vnio inter materiam & formam, tum quia materia recipit formas substantiales, à quibus superatur in perfectione. Dices Sexto, vbicationem habere durationem distinctam, & durationem vbicari etiam, rursusque vbicationem hanc durare, quare incurritur processus infinitus. Certè idem argumentum efformare licet, siue vbicatio sit modus, siue non. Ego, qui durationem à re durante, & tempore coexistente non distinguo, non curo illud. Qui durationem vbicationis constituunt in actione, per quam producitur, dicent illam per se essentialiter esse affixam spatio, in quo producit vbicationem; ideoque non egere distincta vbicatione. Qui durationem vbicationis constituunt in entitate hanc subsequente, dicent, durationem vbicari per vnionem ad vbicationem, & hanc durare per vnionem ad illam, vt expendit Arriaga. Dices se primò, si vbicatio affigeretur subiecto per vnionem distinctam, ipsa hæc vnio esset formaliter vbicatio, tum ne sequatur processus infinitus

finitus vbiationum, tum quia ex vi illius connexionæ essentialiter cum tali vbiatione determinaretur res locata ad hoc spatium, ita quidem ut ipsa vnio esset per se adstricta huic spatio, immobilisque ab eo; imo per illam primò esset res alligata spatio. Et hinc discriminabis cognitionem ab vbiatione, quippe cognitio non affigitur intellectui per vnionem, quæ habeat formaliter munus representandi. Contra, quia tu ipse admittis vbiationem produci per actionem distinctam; in qua rationis positæ infringitur robur. Respondabis, non infringi, quia ut res vbiatur, opus non est produci vbiationem per talem actionem, cum per vbiationem creatione productam vbiaretur æquè bene: opus tamen est vniri per talem vnionem. Ergo si hæc imbibit in se adstrictionem ad spatium, superfluet subsequuta vbiatio. Contra, ut res vbiatur, non magis est requisita hæc vnio, quàm hæc actio. Quare si vbiatio potest terminare diuersas actiones, ita etiam diuersas vniones; quin & vniones, quarum vna generetur, alia creetur, si modus capax sit creati in subiecto siue extraneo, siue connaturali, ut de tuo modo vbiationis concedis. Eadem itaque sit causa actionis, & vnionis, quibus producit, & vnitur vbiatio; quas esse vbiationes sui, non autem rei ad locum euincit tua ratio. Ne id mireris, vtor exemplo actionis producentis vnionem substantialem inter materiam, & formam, quæ est vnio sui ad alterutram, vel ad vtramque; nec ideo ut superflua repudiabitur subsequuta vnio. Vnde sicut per actionem causatiuam vnionis radicaliter solummodo vnuntur materia, & forma, ita per productionem, & vnionem vbiationis non amplius, quàm radicaliter vbiabitur res; siue productio vbiationis affigatur spatio huius, siue alteri: ut posset si actio motiua recipiatur in mouente extrinseco, aut anima rationalis per actionem in capite efficeret vbiationem in pede. Ideo autem vnio cognitionis ad intellectum nec radicaliter est representatio obiecti; quia ut vniri, non debet se ipsam representare: vti actio productiua substantiæ, siue hæc sit modus siue res, non debet esse substantia sui. Si rem radicaliter vbiari per vnionem non approbes, eo quòd vnio sit posterior natura, quàm vbiatio. Saltem non est posterior natura, quàm denominatio, & formalis effectus rei formaliter vbiatæ; cum talem effectum intrinsecè constituat; rem quidem ad locum determinans non ut quòd, neque tanquam forma, & ratio primaria; sed ut quòd, & tanquam communicatio formæ, ratioque secundaria; quo pacto se habent vniones omnium aliarum formarum non modalium. Et hinc, quicquid sit de radicali vbiatione rei per vnionem, constat hanc non esse illius sufficientem determinationem ad locum. Est autem sui determinatio, ne si alia determinatione sit opus, abeat in infinitum. Sic vnio hypostatica Verbi ad humanitatem Christi est communicatio sanctitatis increatæ, & simul in plurium sententia est sanctitas creata. Sic rursus visio Dei est via ad beatitudinem obiectiuam, simulque est beatitudo formalis. Quòd verò cognitio vniri intellectui per nexum, qui nullatenus exerceat functionem representandi, ideo est, quia eius functionis nulla necessitas assignari potest in nexu cognitionis ad intellectum.

enim se habet calefactio ad calorem, ita vbiatio ad vbi; & quemadmodum calefactio est actio, per quam ignis producit calorem, adiungitque sibi; sic vbiatio est coniunctio, siue vnio rei cum suo vbi: quod fateris, esse accidens absolutum. Contra, quia desciscis à communi vsu non distinguente inter vbiationem, & vbi: *Omnia autem periclitabuntur, aliter accipi, quàm sunt, & amittere, quod sunt, dum aliter accipiuntur, si aliter, quàm sunt, cognominantur. Fides nominum salus est proprietatum.* Ut inquit Tertullianus l. de carne Christi cap. 13. Contra rursus. quoniam tu ipse absolutum accidens vocas durationem, non verò actionem, per quam producit, sic appellas. Et quidem si non vbiationis, sed vbitatis nomine vtuatur, iam tuum argumentum nullum est, deficit namque vbiationis cum calefactione consonantia, ex qua illud duxisti. Præterea si actio per quam producit vbi, sit vbiatio rei toties res dicetur habere diuersam vbiationem, quoties varietur ea actio. quod etiam est alienum ab illorum mente, qui sentiunt, vbi fieri per actionem distinctam. Vterius si ex eo quòd actio producens calorem vocetur calefactio, inferas, actionem producentem vbi appellandam vbiationem: ego quoque inferam, nuncupandam substantiationem eam actionem, quæ sit causatiua substantiæ; aut quòd dissonantius est, actionem effectiuam lucis nominandam lucefactionem, rideretque merito, si hoc nomen vsurparem, quia nimirum non vult vsus; quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi. Adde, ignem non adiungere sibi calorem per quamcumque calefactionem, nam calefactio producens calorem in passo extraneo, non adiungit nunc igni, aut calori existenti in igne ipso. Dices nonò, si vbiatio materiæ, aut formæ substantialis sit accidens reale, manebit destructo pane in Eucharistia, siquidem perseverent omnia accidentia realia panis. Arriaga d. 5. Metaphysicæ sect. & subsect. 1. n. 4. lubens admittit, manere vbiationem materiæ habentis sibi identificatam quantitatem, ratione cuius vbiationis Sacramentalis species gaudent impenetrationem, & extensione actuali non minus, quàm antea. Reclamant Ouiedus controu. 7. quia motis localiter species Sacramentalibus destruetur vbiatio, quæ respondebat materiæ; non enim est transferibilis de loco ad locum. Sed poterit dicere Arriaga, produci tantè à Deo vbiationem, quæ competeret materiæ, si hæc existeret. In sententia apud me probatori distinguente quantitatem à materia, & ad vbiationem quantitatis post consecrationem non deficientis reuocante impenetrationem, & extensionem actualem specierum Sacramentalium fortè aliquis, & si vbiatio materiæ sit accidens reale, non verebitur negare, quòd post consecrationem perseveret. Idem de vbiatione substantialis formæ panis, & vini. Suarez tomus 3. in 3. p. d. 56 sect. 1. Granadus tomus 5. controu. 6. tract. & disp. 3. Amicus tomus 7. d. 23. sect. 1. Gaspar Hurradus d. 7. de Sacramentis difficult. 1. censent, non esse decretum fide Catholica, manere in Eucharistia omnia accidentia realia panis, & vini, sed ea tantum, quæ sensibus sunt perceptibilia siue ut sensibilia particularia, siue ut communia; cuius generis non erunt vbiationes materiæ, ac formæ substantialis. Adde non esse accidentia realia inuariabilia, de quibus videntur intelligendæ sanctiones Conciliorum;

dum tradunt, persistere accidentia panis & vini consecratione peracta. Nihilominus quia Vazquez tom 3. in 3. p. d. 194. cap. 1. Meratus tom 3. d. 27. Cardinalis Lugus d. 10. de sacramentis sect. 1. fide catholica ratum & fixum volunt, realia quæcumque accidentia persistere, & quia saltem conformius id est doctrinæ Conciliorum, sanctorum, ac Patrum iudice Suario, aliisque supra citatis; idè securius est, fateri permanentiam vicationum materiæ, & substantialis formæ panis, ac vini, si sint accidentia realia, & non modi, vt pro vitili defensauimus huc vsque. Casu autem, quo Sacramentales species moueantur localiter, incongrua non est responsio, quam pro Arriaga excogitauimus. Neque argueris, mansuram in Eucharistia existentiam, & substantiam panis, ac vini, si perleuat vicatio; nam cum hæc sit accidens, & illæ sint substantia (vt taceam existentia ab essentia indistinctionem) lippis, & tonforibus innotescit disparilitas.

DIGRESSIO IV.

Locus intrinsecus, seu viciatio habet respectum essentialem ad spatium imaginariū, & non ad reale.

59 **S**ic inter alios ingeniosissimè Cardinalis Lugus. d. 5. de Eucharistia sect. 5. à n. 104. Probatur primò, quia etsi Angelus motor primi mobilis sit in eo vt in loco extrinseco realiter terminante, moueaturque successiue primum mobile, & modò secundum vnā partem respondeat Angelo, modo secundum aliam, adhuc Angelus conseruat eandem vicationem, & situm, vt cum Aristotele docet S. Thomas 1. p. q. 51. art. 3. ad. 3. Et idem esset de corpore contento in alio, quod gyraretur motu circulari intra idem spatium. Sed non conseruarent eandem vicationem & situm, si hic, & illa respicerent essentialiter spatium reale; si quidem variarentur viciatio, & situs ex variatione successiua primi mobilis, alteriusue corporis circulariter moti intra idem spatium. Secundò, quando mouetur homo obiselus à Dæmone, aut vas, continens aquam, transfertur ex vnā parte ad aliam, Dæmon, & aqua retinent eandem indistantiam ab homine, & vase, in quibus sunt vt in loco reali extrinseco; & tamen non retinent eandem vicationem; alioqui viciatio esset mobilis, & transferibilis de spatio ad spatium; aut alioqui homo, & vas retinerent eandem vicationem; quod est apertè falsum, cum cernantur oculis moueri, & cum debeant habere nouum aliquid, ratione cuius sint, vbi antea non erant: id autem nouum nequit aliud esse, quàm noua viciatio producta per motum localem. Tertio, si Deus destrueret Empyreum immoto Angelo, vel corpore Christi, adhuc Angelus, & corpus Christi retinerent eandem vicationem, non tamen eundem locum extrinsecum realem. Rursus si Deus ad motum Angeli, vel corporis Christi, moueret sursum Empyreum, adhuc Angelus, & corpus Christi conseruarent eundem locum extrinsecum realem, non tamen eandem vicationem. Ergo cum hæc non varietur, variato loco extrinseco reali, neque permaneat, permanente illo, sequitur non habere respectum essentialem nisi ad locum extrinsecum imaginariū.

60 Probatur quarto, quia Angelus, vel corpus glorificatum, si eleuentur à Deo supra conuexam Empyreï superficiem, poterunt habere distantiam ab alio Angelo, vel corpore glorificato eleuatis supra eandem superficiem; & brachium corporis glorificati distabit à pede: poterunt etiam mouere se localiter; & corpus glorificatum poterit mouere manus, palpebrasque oculorum. Ergo gaudebunt vicatione nullam habente dependentiam à loco extrinseco reali, sed ab imaginario. Confirmatur in ipsis Angelis, qui potuerunt produci à Deo ante mundum corporeum; & tunc potuisset Gabriel esse intimè præsens Raphaeli, & distans à Michaeli, quin intima præsentia ad Raphaelem, & distantia à Michaeli esset penes locum extrinsecum realem. Quintò, denominatio Angeli, aut corporis intimè præsentis Empyreico præsupponit Angelum, aut corpus ibi esse, vbi est Empyreum vt denominatio Angeli coexistentis alteri Angelo in duratione, præsupponit Angelum existere, quando existit alter Angelus. Ergo existentia Angeli, aut corporis ibi, vbi est Empyreum, id est, viciatio Angeli, aut corporis in Empyreico, non dicit respectum intrinsecum; & essentialem, nisi ad locum extrinsecum imaginariū, in quo ipsum est: quemadmodum existentia Angeli, quando existit alter Angelus, non dicit respectum intrinsecum, & essentialem ad alterum Angelum, sed ad instans imaginariū, in quo existit alter Angelus. Confirmatur, duratio Angeli, aut corporis non habet intrinsecum, & essentialem respectum ad instans reale, sed ad imaginariū: quippe potuit produci Angelus, aut corpus, & durare ante omne instans reale, & potest permanere cessante omni instanti reali. Ergo idem censendum est de vicatione Angeli, aut corporis, cum hoc solum discrimine, quòd viciatio præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & loci imaginarij addat entitatem quandam positiuam, duratio verò nihil addat præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & instantis imaginarij, vt notabam. Quare apposita confirmatio melius efformatur sic in nostris principiis. Denominatio Angeli, aut corporis durantis in instanti absolute, non constituitur ex instanti reali, sed ex imaginario. Ergo similiter viciatio Angeli, aut corporis absolute, non exigit locum extrinsecum realem, sed imaginariū; licet illum exigat denominatio Angeli, aut corporis viciati in tali loco extrinseco reali, vt obseruabam in n. 44. Vltimò probatur, quia si viciatio Angelica haberet respectum intrinsecum, & essentialem ad locum extrinsecum realem vt sibi coexistentem; esset materialis; siquidem physicè, & vt à termino intrinseco, cui essentialiter affigeretur, dependeret à re materiali, nempe à loco extrinseco reali. Vnde sicut modus creatiuus accidentium materialium in Eucharistia; & modus creatiuus materiæ extra eam materiales sunt, quia per se pendent physicè à quantitate, & materia tanquam à termino intrinseco; sicut esset materialis vnio animæ rationalis ad corpus, etsi in anima adæquatè reciperetur, quia physicè dependeret à corpore velut à termino intrinseco; ita pariter &c. Hoc argumentum efficax erit saltem apud eos, qui nobiscum sentiunt, dependentiam determinatam physicam, & non purè intentionalem à materia, aut quantitate satis esse ad materialitatem rei dependentis. Nec proderit, si respondeas, Angelum posse se absololuere naturaliter ab omni vicatione ad locum realem extrinsecum. Hinc enim tantum præcauerur spiritualitati Angeli, non verò vicationis. Sic ex eo, quòd anima rationalis queat

tiam ab alio Angelo, vel corpore glorificato eleuatis supra eandem superficiem; & brachium corporis glorificati distabit à pede: poterunt etiam mouere se localiter; & corpus glorificatum poterit mouere manus, palpebrasque oculorum. Ergo gaudebunt vicatione nullam habente dependentiam à loco extrinseco reali, sed ab imaginario. Confirmatur in ipsis Angelis, qui potuerunt produci à Deo ante mundum corporeum; & tunc potuisset Gabriel esse intimè præsens Raphaeli, & distans à Michaeli, quin intima præsentia ad Raphaelem, & distantia à Michaeli esset penes locum extrinsecum realem. Quintò, denominatio Angeli, aut corporis intimè præsentis Empyreico præsupponit Angelum, aut corpus ibi esse, vbi est Empyreum vt denominatio Angeli coexistentis alteri Angelo in duratione, præsupponit Angelum existere, quando existit alter Angelus. Ergo existentia Angeli, aut corporis ibi, vbi est Empyreum, id est, viciatio Angeli, aut corporis in Empyreico, non dicit respectum intrinsecum; & essentialem, nisi ad locum extrinsecum imaginariū, in quo ipsum est: quemadmodum existentia Angeli, quando existit alter Angelus, non dicit respectum intrinsecum, & essentialem ad alterum Angelum, sed ad instans imaginariū, in quo existit alter Angelus. Confirmatur, duratio Angeli, aut corporis non habet intrinsecum, & essentialem respectum ad instans reale, sed ad imaginariū: quippe potuit produci Angelus, aut corpus, & durare ante omne instans reale, & potest permanere cessante omni instanti reali. Ergo idem censendum est de vicatione Angeli, aut corporis, cum hoc solum discrimine, quòd viciatio præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & loci imaginarij addat entitatem quandam positiuam, duratio verò nihil addat præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & instantis imaginarij, vt notabam. Quare apposita confirmatio melius efformatur sic in nostris principiis. Denominatio Angeli, aut corporis durantis in instanti absolute, non constituitur ex instanti reali, sed ex imaginario. Ergo similiter viciatio Angeli, aut corporis absolute, non exigit locum extrinsecum realem, sed imaginariū; licet illum exigat denominatio Angeli, aut corporis viciati in tali loco extrinseco reali, vt obseruabam in n. 44. Vltimò probatur, quia si viciatio Angelica haberet respectum intrinsecum, & essentialem ad locum extrinsecum realem vt sibi coexistentem; esset materialis; siquidem physicè, & vt à termino intrinseco, cui essentialiter affigeretur, dependeret à re materiali, nempe à loco extrinseco reali. Vnde sicut modus creatiuus accidentium materialium in Eucharistia; & modus creatiuus materiæ extra eam materiales sunt, quia per se pendent physicè à quantitate, & materia tanquam à termino intrinseco; sicut esset materialis vnio animæ rationalis ad corpus, etsi in anima adæquatè reciperetur, quia physicè dependeret à corpore velut à termino intrinseco; ita pariter &c. Hoc argumentum efficax erit saltem apud eos, qui nobiscum sentiunt, dependentiam determinatam physicam, & non purè intentionalem à materia, aut quantitate satis esse ad materialitatem rei dependentis. Nec proderit, si respondeas, Angelum posse se absololuere naturaliter ab omni vicatione ad locum realem extrinsecum. Hinc enim tantum præcauerur spiritualitati Angeli, non verò vicationis. Sic ex eo, quòd anima rationalis queat

naturaliter existere separata à corpore, arguitur quidem spiritualitas animæ, non verò vnionis, qua coniungitur corpori, dum ipsum informat. Adde, etiam si Angelus non posset existere naturaliter, quantum ex se est. quin esset præfens huic, vel illi loco extrinseco reali, non ideo sequeretur esse materialem. Ergo neque sequeretur esse materialem vocationem, qua præfens est determinato loco extrinseco reali, quamuis ea vocatione dependeat à tali loco. Nego antecedens, & quidem in tractatu de Angelis exinde confirmari Angelos posse naturaliter, quantum ex se est, existere extra mundum corporeum, quia alioqui sequeretur esse materiales. Quam rationem indicat Arrubal tom. 2. in 1. d. 155. cap. 2. d. 156. cap. 2.

R E G R E S S I O.

Empyreum est in loco intrinseco reali.

61 **D**educitur ex dicti; Nam defectus loci extrinseci realis non est impedimento, ne sit in loco intrinseco, seu ne habeat formam intrinsecam absolutam, quæ ipsum affigat formaliter alicui spatio imaginario. Confirmatur primò, Empyreum modò est hic, & non alibi, cum tamen possit à Deo alibi supra, vel infra poni; destructis reliquis sphaeris vniuersi. Ergo habet nunc aliquam intrinsecam vocationem, quam potest non habere; cum habeat aliquid, ratione cuius affigatur, vt existat hic, & non alibi. Secundò, si supra Empyreum produceretur à Deo alia mobilis, vel immobilis sphaera, quæ ipsum contineret; retineret eandem præsentiam, seu eandem distantiam, aut indistantiam à reliquis corporibus inferioribus, qua nunc gaudet: Ergo nunc gaudet vocatione intrinseca, quæ faciat ipsum præfens spatio imaginario, & distans, aut indistans à cæteris corporibus.

62 Confirmatur tertio, si Empyreum disunctum ab aliis orbibus eleuaretur à Deo sursum, non existeret, vbi nunc est, nec haberet distantiam à me, quam nunc habet. Ergo pateretur aliquam mutationem: sed non extrinsecam. Ergo intrinsecam consistentem in acquisitione loci noui intrinseci, seu vocationis. Minor subsumpta stabilitur, tum quia moueri localiter, est aliter intrinsecè se habere; siquidem moueri localiter, est verè mutari; verè autem mutari, est aliter intrinsecè se habere, vel intrinsecè recipiendo formam antea non habitam, vel abiiciendo formam antea intrinsecè habitam. Ergo cum in illo casu Empyreum moueretur localiter haberet se aliter intrinsecè, ac proinde pateretur mutationem intrinsecam. Tum quia Theologi ea ratione inter alias probant, Deum non posse moueri localiter, quia alioqui subiret mutationem intrinsecam. Tum quia Empyreum existere alicubi, est quid ipsi intrinsecum, Ergo non potest non subiicere mutationi intrinsecæ, dum desinit existere illic, vbi antea erat, & incipit existere hic. Tum quia diuersæ denominationes reales nequeunt consurgere nisi ex præuia rei alicuius intrinseca mutatione. Ergo cum ex motu Empyreici sursum consurgant diuersæ denominationes reales Empyreici distantis, propinquiue ad alia corpora, debet præire in-

trinseca aliqua mutatio. Ast non in spatio imaginario, vt constat; nec in reali, cum Empyreum eo careat, neque in aliis corporibus; supponitur enim alia omnia quiescere. Ergo talis mutatio intrinseca debet præire in ipso Empyreico, Et licet mutatio, quæ ex motu sursum obueniret Empyreico, esset extrinseca, tamen non posset dari, nisi per alicuius extrinseci variationem; quæ tunc quidem non interueniret.

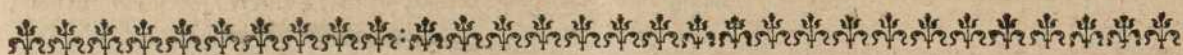
63 Frustra dices ex Thomistis, Empyreum esse in loco extrinseco reali secundum sui partes, ac proinde sine necessitate recurri ad hæc de loco intrinseco, seu vocatione respondente spatio imaginario. Frustra, inquam ob scripta in numer. 34. & quia Empyreum secundum se totum existit, vbi nunc est. Ergo ei penes se totum debet respondere locus intrinsecus, seu vocatione. Ergo præter vocationem potentialem in loco reali extrinseco penes partes debet ei penes se totum concedi alia non resultans ex circumscriptione loci realis extrinseci, quandoquidem ei penes se totum concedatur non respondere locum realem extrinsecum. Ast inquis quæ sunt intra Empyreum, vt Angeli, & homines glorificati existunt in loco reali extrinseco. Ergo partes saltem interiores ipsius Empyreici existentiam in loco reali extrinseco. Nego consequentiam, quia interioribus partibus Empyreici non respondet superficies immobilis, & prima corporis distincti circumscriptibilis, vel terminantis, vt respondent hominibus glorificatis, & Angelis commorantibus intra Empyreum.

64 Obiiciet quis, quando rei debet resultare ex incidentia temporis, & relatio prædicamentalis in fundamento ex positione termini. Ergo similiter vbi rei debet resultare ex circumscriptione loci. Ergo Empyreum in circumscriptionem à loco extrinseco carebit vocatione. Admisso ex abundantia, durationem resultare ex tempore, & relationem prædicamentalem ex termino, dico, vocationem resultare ex circumscriptione loci extrinseci, siue realis, siue imaginarij. Quare dummodò Empyreico coexistat locus imaginarius etsi absit realis, erit vocationem. Vbi resultantiam ex loco extrinseco nec capio, nec proba. Eam latè impugnatam videbis in Suario d. 51. Metaphysicæ sect. 1. n. 19. Opponet vltèrius, licet vocatione sit quid intrinsecum rei vocatione, debet tamen esse quid intrinsecum impotens inueniri sine loco extrinseco. Adducetque S. Thomam 10. Metaphysicæ sect. 12. sic concludentem *Erunt igitur tria genera entis, in quibus potest esse motus. quæ sunt qualitas, quantitas & vbi: loco cuius ponit locum, quia nihil aliud significat esse vbi, nisi esse in loco; & moueri secundum locum nihil aliud est, quam moueri secundum vbi.* Respondeo primò, S. Thomam fortè intelligendum de loco imaginario, sine quo saltem nequit inueniri vbi. Secundò, de vbi terminatiuè, quod in omnibus corporibus, excepto Empyreico, est indistinctum à loco reali extrinseco. Potest præterea obiici S. Th. dum 1. part. quæst. 8. art. 4. in corpore ait, *granum milij esset vbique, supposito quòd nullum aliud corpus esset.* Nam cum iuxta S. Thomam tale granum in eo casu non existeret vbique loci imaginarij, sequitur extititum vbique loci realis, etiam si non contineretur immobili, & prima superficie corporis alterius. Ergo de facto Empyreum existet etiam in loco reali, quin obstat defectus primæ

primæ, & immobilis superficiæ corporis alterius, à quo continetur. Imò existet ubique loci realis vniuersum, et si non primo quia non totum est in quolibet loco, sed secundum suas partes; nec iterum per se, quia si ponerentur aliqua alia loca, non esset in eis. Quæ sunt verba eiusdem S. Doctõris in solutione ad. 3. Explico S. Thomam, quatenus gñam milij in eo casu præfens loco imaginario faceret locum realem, vltra quem non esset alius realis locus, sed imaginarius. Eodem forè modo exponenda sunt posteriora verba. Et ex prioribus infert Arrubal tom. 2. in 1. part. dist. 153. cap. 1. numer. 4. sensisse Angelicum Præceptorem. Vbi in corporibus non dependere à loco reali extrinseco. Sed & vbi in Angelis independens etiam esse, colligere licet ex Aristotele lib. 1. de celo cap. 9. textu 100. Nam loquens de beatis intelligentiis, & existentibus super extimam lationem, inquit, non esse in loco, nimirum reali, esse tamen illic; quod intelligi nequit absque vbi. Quare hoc in Angelis stare poterit sine loco reali extrinseco.

66 Obiici denique potest, eo ipso quòd existat Empyreum, deficit spatium imaginarium, si quidem deficiat loci realis extrinseci carentia, in qua per me consistit spatium imaginarium. Non ergo in hoc existet Empyreum per vbi-cationem suam intrinsecam. Respondeo, eo ipso quòd existat Empyreum extensum deficere carentiam loci realis extrinseci respectu aliorum, non verò respectu sui. Premes, Ergo vbi-catio aliorum in Empyreo non dicit respectum intrinsecum, & essentialem ad spatium imaginarium, si existente Empyreo extenso deficiat carentia loci realis extrinseci in ordine ad alia locabilia ibi, vbi existit Empyreum. Quæ illatio est contra doctrinam Digressionis 4. Pater Franciscus de Lugo lib. de Deo vno disputat. 18. cap. 4. numer. 22. Laborat in huius replicæ enodatione, nec quid respondeat, capit benè mei ingenij exilitas. Dico, breuiter, & dilucidè, vbi-cationem Christi verbi gratia in Empyreo habere intrinsecum, & essential-

lem respectum ad carentiam possibilem loci extrinseci realis; quæ carentia possibilis est spatium imaginarium possibile; nec respectus ad carentiam actualem loci extrinseci realis, est intrinsecus, & essentialis illi vbi-cationi; quin potius cuiuscumque per accidens est, quod carentia sit actualis; & proinde quòd actuale sit spatium imaginarium. Doctrina digressionis quartæ accipienda est de respectu vbi-cationis intrinseco, & essentiali ad spatium imaginarium possibile; vel si mauis, vt præcindens ab actuali, & merè possibili, seu ad spatium imaginarium secundum se. Urgebis iterum: spatium debet simul existere cum entitate, quam circumscribit, vel terminat, quando quidem capacitas debeat simul esse cum re circumscripta, vel terminata. Ergo non eo ipso quòd existat locus realis extrinsecus, deficit spatium imaginarium in ratione continentis, vel definientis actualiter entitatem respondentem loco illi reali extrinseco, qui nouiter aduenit: vt si Empyreum fuisset productum in spatio imaginario terminante Angelos, qui creati essent ante mundum corporeum, non idcirco desineret tale spatium sub ratione terminantis actualiter Angelos, vti terminabat ante Empyreum productionem in ea suppositione conficta de anteriori creatione Angelorum. Verùm hæc replica destruit, seu recantat, quod principalis obiectio permittebat nostræ sententiæ. Iuxta quam respondeo, negando antecedens de spatio, quod actuale non sit formaliter. Et ad probationem dico, adueniente loco reali extrinseco non debere cum re circumscripta, aut terminata existere simul capacitatem consistentem in spatio imaginario actuali; sufficit, si sit, & intelligatur ea capacitas, quæ consistit in spatio imaginario secundum se. Nec de istis plura, ne nimis spatietur calamus per imaginarium spatium, cui præter modum multi operam prolixam nauant, non tam exercentes intellectum quam defatigantes imaginationem.

EXERCITATIO DVODECIMA.

De incorruptibilitate Cæli Empyreï.

RISTOTELES libr. 5. de partibus Animalium cap. 5. Cælos sydereos vocat diuinam mundi partem, eo quod immortales sæculis omnibus sint. Quantò securius nuncupationem illam deoluere possimus ad Empyreum, fiet planum in præfenti Exercitatione.

SECTIO I.

An Empyreum aternabit incorruptum substantialiter, vti creatum est?

1 **I**Ta quidem. Si ab autoritate præfidium cupis? Præsto sunt Sanctus Clemens, Sanctus Hippolytus, P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

larius, Venerabilis Beda, & Procopius, quos legere poteris in sectione 3. Exercitar. 2. Addo Sanctum Damascenum lib. 2. de fide orthodoxa capit. 10. vbi loquens de terra elementari ait: *Minor est longè, multoque minor celo est, vt punctum quoddam in eius medio pendula, & ipsa pertransibit, & alterabitur. Beatus autem est, qui mitium terram hereditabit. Nam quæ* sanctos

sanctos susceptura terra est, immortalis est. Ad stipulantur cuncti Theologi quin vllum dissentientem inuenerim. Si à ratione?

2 Prima sit ex S. Thoma 1. p. quæst. 66. art. 3. in corpore, oportuit, corporalem gloriam, ratione cnius Beatorum hominum corpora erunt incorruptibilia, inchoari in aliquo corpore, quod etiam à principio fuerit, & maneat semper absque seruitute corruptionis. Secunda ex Durando in 2. d. 2. quæst. 1. numer. 5. Empyreum est conditum à Deo, vt in illo Beati aternitatem participant. Ergo congruum est, conseruari illud incorruptum in aeternum. Confirmatur, beatitas mentium, & glorificatio corporum erit aeterna, nesciens corruptionem. Ergo & locus eis destinatus.

3 Tertia ratio, Sedes Dei est cælum, & maxime Empyreum. At sedes Dei est in sæculum sæculi iuxta Regium Vatem Psalm. 44. vers. 7. Ergo saltem per aternitatem consistentem in permanentia sine substantiali corruptione. Confirmatur ex eodem Regio vate canente de cælis cælorum Psalm. 148. vers. 6. *Statutos in aeternum, & in sæculum sæculi*: ex Christo etiam Domino apud Lucam cap. 16. vers. 9. vocante Empyrei *tabernacula aeterna*. Præterea ex S. Paulo 2. ad Corint. 4. vers. 18. dicente, *qua videntur temporalis esse, qua autem non videntur, aeterna esse*. In his autem includitur regnum cæleste, vt ex contextu patet. Confirmatur rursus, quia Empyreum est præcipuum domicilium Dei; huic autem, cum sit immortalis, conuenit domicilium numquam interiturum. *Uniuersi enim*, scribit Aristoteles lib. 1. de cælo cap. 3. textu 22. *qui Deos esse putant, tam Græci, quam Barbari ipsum supremum locum Diis tribuerunt, propterea quod immortale ad immortale est accommodatum*. Vnde Sybilla apud S. Theophylum Patriarcham Antiochenum lib. 2. ad Autolicum canit.

*Qua enim caro potest cælestem, & verum
Oculis cernere Deum, immortalem qui habitat
urbem?*

Cælius Rhodiginus lib. 1. lectionum antiquarum c. 13. refert ex Plotino, cælum esse immortale, quia locus Dei immortalis. Quarta, Tanta est puritas Empyreæ, ciuitatis, *vt non transibit per eam pollutum, neque intrabit in eam aliquod inquinatum*, quemadmodum dicitur Isaiæ 35. vers. 8. Et Apocalypsis 21. v. 27. quibus verbis insistens S. Chrysostomus homilia 12. in Matthæum appellat cælestem ciuitatem *regionem, qua omnino in via corruptioni permaneat*. Ergo par etiam est, vt ipsa in se libera sit à substantiali corruptione. Misfam facio quintam rationem deductam ex Ecclesiaste cap. 3. vers. 14. aiente. *Didici, quod omnia opera: qua fecit Deus, perseverant in perpetuum; quæ videlicet fecit Deus se solo sine concursu causæ secundæ; quorum operum vnum est Empyreum*. Nam illorum verborum variæ sunt interpretationes videndæ in Lorino, & Pineda. Non tamen omitam verba tum Christi Domini dicenda in die magni iudicij: *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi*. Tum Pauli, dicta ad Corinthios: *Scimus enim, quoniam si terrestri domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod edificationem ex Deo habemus, domum non manufactam aeternam in cælis*. Vtraque enim aptè intelliguntur de Empyreo, vt & ea alia Christi apud Matthæum cap. 6. vers. 20. Lucam cap. 12. vers. 33. *thesaurizate autem vobis thesauros in*

cælo, vbi nec arugo, neque tinea demolitur, quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit.

4 Oppones, immutandum Empyreum substantialiter in fine saltē mundi. Et huc trahes non pauca sacrarum litterarum testimonia, in quibus de cælo, & cælis vniversim id innuitur, & præsertim illud Apocalypsis in cap. 21. v. 1. *Et vidi cælum novum, & terram novam; primum enim cælum, & prima terra abiit*: In quo alludere videtur S. Ioannes ad Cælum, & terram quæ Genesis cap. & v. 1. dicuntur creata à Deo in principio: cælum autem in principio creatum, vel est vnice Empyreum, vel comprehenditur principaliter sub cali voce. Respondeo, testimonia scripturæ non percipienda de cælo Empyreo, sed vt summum de sydereo. Ita ex doctrina S. Petri obseruantissimus discipulus S. Clemens lib. 2. & 3. & 8. Recognitionum, cuius verba dedi in Exercitat. 2. sect. 3. locus Apocalypsis etiam indicaret aliquam mutationem in Empyreo, non tamen substantialem, sed accidentalem. Imò nec vnā, nec aliam indicat; nam dici cælum, quod abiit, esse primum, non est allusio ad cælum, vel cælos omnes initio creatos, sed ad statum, qui proximè antecessit mutationem in cælo innouato sydereo. Et non dissimili sensu prædixerat Evangelicus Propheta cap. 65. vers. 17. *Creandos cælos novos, & terram novam, & non fore in memoria priora*, Scripsi sacræ paginæ testimonia intelligenda, vt summum, de cælo sydereo, sciens, sic frequenter explicari ab interpretibus Biblicis, & Theologis, vt ex eis non patiantur deduci, sydereum cælum substantialiter corrupendum. Cæterum S. Petri testimonium in 2. epist. cap. 3. v. 7. & 10. ac. 12. magni semper est ponderis in contrarium. In eo discriminat cælum ab elementis, proindeque non de aëreo, sed de stellato ait, arsurum, & dissoluendum. Hæc autem loquutio denotare videtur introducendam in materia illius cali formam igneam, & antiquam cælestem deperdendam. S. etiam Clemens, cuius testimonium est expressum, haberi debet, vt interpret sui Magistri. Vltimus diuinæ litteræ innuunt maiorem innouationem faciendam in cælo sydereo, quàm in corporibus resurgentium: ideoque illa videtur fore substantialis, cum hæc sit futura tantum accidentalis. Ad hæc, cælum stellatum, & sydera donanda sunt post diem iudicij cumulationi luce, proindeque perfectiori forma substantiali, à qua dimanet, vt proprietates, ne lux ea per miraculum aeternet. Sileo alias rationes, & Patrum suffragia, ne extra metam diuager. Consulantur Salmeron tomò 1. Prologo meno 8. pag 103. & in locum præcitatum S. Petri, nec non in epistolam ad Hæbræos cap. 1. v. 11. Molina disp. 3. de opere sex dierum Serarius in 2. S. Petri cap. 3. Antonius Zara in Anatomia ingeniorum sect. 4. membro 12. à pag. 563. rursusque à pag. 585. Becanus in explicatione operis diei secundi n. 5. Petrus Hurtad. d. 1. de cælo sect. 5. §. 49. & 50. Franciscus Alphonsus d. de cælo sect. 3. si foret placeat renouatio cæli syderei in fine mundi per acquisitionem nouæ formæ substantialis, & amissionem antiquæ. Hac in re parum curandum esse quid Philosophi dicant, notant Emmanuel Sà super 2. S. Petri; & Maldonatus super illud Christi apud Matthæum cap. 24. v. 29. *stellæ cadent de cælo*. putans, stellas verè casuras, inquit, *Magis Christo id affirmanti, quam Aristoteli neganti fieri posse, credendum esse, arbitror*. Adamus Contzen similiter ibidem ait, *Nec audio hic*

hic Aristotelem, cui calum ideo est incorruptibile, quia ingenerabile. Si factum esse mundum intellexisset, etiam corrumpi posse docuisset. Miror sanè, quosdam Philosophorum illi tam firmiter inherere, cum rationes eius necessario refutare oporteat. Gordonus non patitur in verbis Christi de stellis caelis discedi à proprietate sermonis. Cerda in aduersariis sacris c. 1 § 4. n. 21. scribit: Cur opere tanto institerint Philosophi in probanda incorruptibilitate Cali, diu hæsiti. Et quidem dispicere, in quantum possum, nulla alia eos res mouet quam saluum, & integrum Aristotelem præbere. Egregia quidem laus illum antepone-re tot caelestibus (id est, Patribus Ecclesiæ.) Ego nihil ambigo, cum errasse, & quotquot eius sententiam defendunt.

SECTIO II.

An Empyreum eternabit incorruptum accidentaliter, ut creatum est.

5 **I**n fine mundi non corrumpendum accidentaliter, nec alterandum, ut purgetur, ut corrumpentur accidentaliter, & alterabuntur elementa tradunt S. Thomas in 2. Petri cap. 3. v. 12. Hugo de S. Charo ibidem, Paludanus in 4. dist. 49. q. vnica art. 3. Sotus in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. in 1. conclusione Argentinas in 4. dist. 47. art. 4. Vuendelinus in 4. dist. 47. q. art. & conclus. 2. Ioannes Altesta in lexico verbo, *calum*. Ferdinandus Vellofillus in aduertentiis ad 8. tom. 5. Augustini q. 12. Suarez tom. 2. in 3. p. d. § 8. sect. 2. v. *Ex quibus*, & alij recentiores. Probatum primò, quia nec calum sydereum sic est corrumpendum, & alterandum, ut communiter censetur. Secundò, quia Empyreum nullas affectiones, & sordes extraneas materiales vnquam contraxit, aut contrahet ex inferioribus corporibus, aut ex eis, quæ illud inhabitent ante finem mundi. Cum autem ex sua creatione purissimum sit, non apparet, cur indigebit purgatione. Tertiò, beatæ animæ, & corpora glorificata indiga non sunt lustrationis. Ergo neque Empyreum, quod statui beatitudinis spiritualis, & glorificationis corporalis dicatum, ac paratum est à constitutione mundi. Si opponas, Angelos peccasse in Empyreum; ideoque istud desiderare purgationem. Respondeo non peccasse in Empyreum, ut contendam in Exercitationis 20. sect. 2. cuius num. 10. omnino videatur. An verò Empyreum innouandum sit aliquatenus per lucis accessionem? tractaui in exercit. 10. sect. 10.

6 Empyreum satis frequenter corrumpendum accidentaliter quoad vniones partium quantitatis, negari nequit in sententia, quæ illud penetrabile, & fluidum asserit. Eam nos approbauimus in Exercit. 14. sect. 1. vbi ex hac accidentali corruptione substantialem non timendam, fieri perspicuum. Moderni aliqui eam excellentiam tribuunt Empyreum, ut inibi nullum accidens corruptioni subiaceat; ideoque dicunt, esse incorruptibile modo superiori ad reliquos caelos, in quibus producuntur lux, motus, & aliæ qualitates, mediis quibus defertur influxus in corpora sublunaria. Lux verò & cætera enumerata, sunt accidentia, quæ corruptionem subeunt. Si obiciatur ipsis, in Empyreum saltem produci, & corrumpi species impressas emissas è corporibus Beatorum,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

& ex eodem Empyreum. Respondent, nihil causæ esse, ob quam tales species prius producantur in Empyreum, tanquam in vehiculo & medio præsertim cum communicentur modo supernaturali, & initio beatitudinis comproductæ habeantur à cælicolis. Tribuitur Empyreum ea excellentia sine fundamento, & contra veritatem. Nam in sensibus externis, & internis glorificatorum hominum existentium intra ipsum, multi actus subidunt corruptionem, & dum vnus beatus homo moueatur ibi, destruetur vbicatio materialis præcedens; varij etiam soni producuntur, & deficient, dum loquatur. Præterea linguæ glorificatæ indet Deus iam hos, iam illos sapes, destructis prioribus; eritque vicissitudo odorum, quos exhalabunt corpora glorificata, nisi dicatur cum Arriaga tomo 2. in 1. part. dist. 57. numer. 10. odorem semel exhalatum permanenturum perpetuò ob carentiam contrarij; quod etiam indicatur à Tanero tomo 2. dist. 1. quæst. 3. dub. 4. numer. 37. Omitto diffusionem lucis in Empyreum à corporibus glorificatis; quia poterit responderi, non cauendam naturaliter in ipso, utpotè summè lucido. Superiora illa de speciebus impressis excogitantur gratis. Cur enim Deus impedit miraculosè lucem Empyreum, & corporum glorificatorum, ne emittat species sui, & ne transmittat per medium aptum? Cur species omnes sensuum externorum infusæ sint? Et cur omnes simul ab initio glorificationis corporum inditæ sint? Frustra tot miracula fierent à Deo, cum tam facillè sit ipsis beatis hominibus in Empyreum comparare species ab obiectis.

SECTIO III.

An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causis secundis? Et quomodo concilianda sit substantialis incorruptibilitas Empyreum cum eius materia, corruptibilitium formarum capaci?

7 **Q**uoad primam tituli partem conueniunt cuncti Theologi, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis; idque nulla ratione negari posse, pronuntiat Tannerus tomo 1. distinct. 6. quæst. 2. dub. 6. numer. 10. post Suarium dist. 13. Metaphysicæ sect. 1. numer. 13. Si calum sydereum sit eo pacto incorruptibile, ut Peripatericæ scholæ consensus communis profiteretur, vno ad stipulante S. Dionysio Areopagita cap. & §. 4. de diuinis nominibus, vel altero ex antiquioribus Patribus, vrger à fortiori ratio pro Empyreum. Sed quia illud calum non esse eo pacto incorruptibile, innuunt cum Magistro Carthusianus in 2. dist. 14. q. 2. Florianus Nannius in catena argentea ad cap. 1. Genesis v. 6. conclus. 3. Martinengus in Glossa magna litterali pagin. 476. & 605. ac. 666. Catharinus verò in cap. 1. ad Hebræos & in 2. Petri cap. 3. Salmeron vtrouique, & tom. 1. prolog. 8. pag. 103. Hieronymus Magius lib. 2. de mundi exustione cap. 6. ac. 7. Valles cap. 89. Philosophiæ sacræ, Delrius in cap. 1. Genesis Petauus tom. 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de opificio sex dierum c. 12. n. 19. Franciscus Resta lib. & tract. 1.

Z 3 Meteorolo

Meteorologia cap. 10. & 11. Ioannes Mariana lib. 2. de morte, & immortalitate cap. 1. libertus Fromondus lib. 3. Meteorologicorum cap. 2. art. 6. Recupirus lib. 2. de Deo q. 12. n. 15. Ioannes Ludouicus de la Cerda in aduersariis sacris cap. 154. n. 21. Clavius in cap. 1. Sphæra. Nierembergus cap. 13. de stellarum vita, & in historia naturali lib. 2. cap. 10. & 11. ac. 13. nec non lib. 3. cap. 8. Tellez p. 2. Philosophia d. 40. sect. 1. referens multos alios tam externos, quam è nostra societate, tradunt apertè, esse corruptibile vi agentium naturalium, non secus ac corpora elementaria: ideò recurrendum est ad speciales rationes adductas in sect. 1. quæ præfenti instituto æquè deseruiunt. Et videtur Empyreï dignitas postulare, vt illi concedatur incorruptibilitas similis ei, quam habent Angelus, anima rationalis, & materia prima, quæ nullius causæ secundæ naturalis actiuitate nauia destrui possunt. Cumque non repugnet corpus substantiale completum, compositumque ex materia, & forma; quod suapte natura sit incorruptibile substantialiter à causis creatis, tale profecto Empyreum de facto, creditur à Theologis sufficientissimo, & optimo iure.

Quoad secundam tituli partem libero fidem datam in n. 51. Exercit. 5. proponam prius, & refutabo varios conciliandi modos, & postea probatioribus duos producam, obiectionibusque, quibus patent, obuiabo.

Varij modi conciliationis referuntur, & reiiciuntur.

Primus sit, redigens Empyreï à causis secundis incorruptibilitatem substantialem in expletionem materiæ per formam substantialem, quam habet. Illum attingit, & repudiavit Auerſa q. 33. Philosophia sect. 6. Repudiatur etiam à me. Primò, forma rationalis, cum sit perfectior, quàm Empyreia, explebit magis capacitatem materiæ, eius quæ appetitum exsatiabit abundantiùs; & tamen vi agentium naturalium expelli potest à materia possessa. Secundò, satietas materiæ ex forma Empyreia non impediet, ne pariatur accidentia elementaria aduentitia. Ergo saltem erit Empyreum accidentaliter alterabile per qualitates sublunares primas, & secundas. Tertio si forma Empyreia explicat magis appetitum materiæ, hæc existens sub forma elementari à vidius appetet formam Empyreicam. Ergo facile pateretur alterari à qualitatibus Empyreï; essetque proinde forma Empyreia generabilis naturaliter, quantum ex se est à causis secundis. Quarto, etsi forma Empyreia explicat potentiam materiæ, non est, cur ex abundantanti non reciperet hæc formam elementarem, si inter vtramque non sit contrarietas. Sic aer recipit lucem ex abundantanti, propriis qualitatibus alioqui contentus. Sic etiam hic numero actus naturalis productus ab habitu dependet ex abundantanti ab eo: nam quantum ex se est, non indiget habitu, vt fiat absolutè & simpliciter, & deficiente habitu conseruaretur sine iuuamine alterius compincipij suppletis vices illius. Loquor non de actione, qua producitur intellectio, aut volitio; quippe ea actio in singulari exigit per se, & essentialiter habitum, sed de termino per talem actionem producto. Huic ego innixus rationi dicebam, posse non solum diuinitus (quod iam fateretur recentissimus Thomista Ioannes Martinez de Psado p. 2. Metaphysicæ controu. 16. art. 3. §. 5.

contra suorum consuetum dogma) sed etiam ex natura rei, ni lex diuina obstat, duplicem causam adæquaram concurrere ad eundem effectum. Si enim potest ex natura rei concurrere causa aliqua partialis ad effectum, ad cuius existentiam non sit simpliciter, & absolutè necessaria ipsa, neque alia supplens vices ipsius, cur non & adæquata? Eadem est vtrouique difficultas, & argumenta contra adæquarâ intenta retardantur ex obiectu inadæquarâ Superfluitas vnius actionis adæquarâ in præfentia alterius morari neminem debet: nam licet reliquæ præter vnam superfluant actionem respectu effectus, non tamen respectu exigentiarum in causis; quarum concurrentia est per accidens, & non per se. Quare sicut natura permittit monstra debita per accidens titulo exigentiæ causarum, ita permittet duplicem actionem totalem. Satis sit delibasse hæc; quæ vt euitent Petrus Hurtadus d. 16. Animastica lect. 7. Auerſa, & alij negant habitibus naturalibus influxum effectuum in actus. Verumtamen adhuc instaurari posset argumentum. Nam si naturaliter præcedere potest vt conditio ad actus intellectus, & voluntatis aliquid non requisitum ad illos, sed habens se tantum ex abundantanti. Ergo similiter potest naturaliter, siue adæquarè, siue inadæquarè influere actiue in effectum entitas, cuius influxus habeat se solum ex abundantanti. Vt omittam, nunquam commodè explicari, quo pacto minuat conatus potentiæ ex præfentia habitus facilitatis, nisi hic simultaneè influat actiue. Scripsi supra: *Ni lex diuina obstat*, vbi obstat, ne causæ secundæ reproducant suos effectus, quorum tamen iterata productio esset omnino naturalis in quotidiana sententia, si Deus vellet causis secundis largiri concursum ad illam. Naturalis etiam prorsus foret plurius effectuum prima productio, quæ nihilominus nunquam existet, quia Deus sic decreuit. Quod addo propter Pradum præ allegarum, reprehendentem ibi, aut alibi. quemdam ex nostris ob eandem, aut similem restrictionem; quasi id omne, cui obstat lex diuina, debeat quantum de se est, non possit euenire ex natura rei.

Secundus sit, Empyream quantitatem esse specie diuersam ab elementari, eo quod accidentia Empyreia, & elementaria exigant talem diuersitatem in subiecto, in quo sunt recipienda adæquarè. Quare cum accidentia elementaria non possint recipi in quantitate Empyreia, neque eam destrueri, sequitur Empyreum fore incorruptibile accidentaliter, & exinde substantialiter: nam nequit naturaliter introduci noua forma substantialis, neque expelli antiqua, nisi nouiter disponatur materia. Contra primò, quia si vt defendatur incorruptibilitas Empyreï, confugitur arbitrariè ad diuersitatem specificam quantitatis; satius erit, & conformius antiquorum, & recentium Philosophorum menti confugere ad diuersitatem specificam materiæ. Secundò, saltem ab alio cælo erit corruptibile Empyreum, ni etiam quantitas huius constitatur specificè diuersa à quantitate cuiusuis alterius cæli. Tertio, Empyreum posset corrumpi ab agente naturali, quod sine introductione accidentium sublunarium destrueret vniionem partium materiæ, & quantitatis inter se, ita vt diuideret in partes, in quibus separatis ab aliis nequireret naturaliter conseruari forma Empyreia. Quarto fortè erunt possibilis naturalia aliqua accidentia, quibus receptis in quantitate Empyreia, destruantur alia ipsius Empyreï. Quintò, compositum substantiale

stantiale Empyreum, vt distinctum à quantitate, debet esse magis incorruptibile, quam elementate; non vero esset, si incorruptibilitas proueniat præcisè ex diuersitate quantitatis. Sextò, lux Empyreica non exigit quantitatem Empyreicam potius, quam sublunarem. Ergo neque alia accidentia exigunt vnàm quantitatem potius, quam aliam. Videatur Exercitationis. 13. sectio. 1 in qua probo, quantitatem Empyreicam esse eiusdem speciei cum sydera, & sublunari. Neque hic vocandum est in litem, an quantitas sit subiectum adæquatum aliorum accidentium materialium?

10

Tertius sit, nudans Empyreum omni dispositione accidentali præter lucem. Quare etsi in eo agentia naturalia introducerent qualitates elementares, non expelleret formam Empyreicam, quia forma substantialis non deturbatur, nisi media destructione suarum dispositionum, quippe substantiæ non contrariantur immediatè. Impugnatur primò, quia non prospicitur in alterabilitati Empyreici, per qualitates elementares; nec incorruptibilitati per diuisionem partium; quam tamen incorruptibilitatem adstruunt plures. Secundò, si forma Empyreica non afferat accidentia, quæ aliis omnino præcludant aditum, consociabuntur in eadem materiæ parte forma Empyreica, & elementaris producta ab applicato agente. Nam materia, quantum est ex se, capax est n. multiplicis formæ, etsi vna indeterminatè solum indigeat. Ideò verò non recipit simul duas formas substantiales numero tantum diuersas, quia vna præstaret quicquid alia. Sed de hoc alibi. Tertio, parum philosophicè negantur corporibus cælestibus accidentia, quibus ornentur, & agant. Corporum, quæ non habebant multa accidentia, nullam hucusque fecit experientiam Philosophia. Et in credibile est, tam diuersas operationes astrorum non fundari in diuersis proprietatibus, & accidentibus. Quartò, cur pars aliqua Empyreici non poterit ita rarefieri ab aliquo naturali agente, vt lucem non emitteret? Quo casu interiret forma Empyreica ob exigentiam tantæ luminositatis, qua carent reliqua corpora cælestia.

11

Quartus sit, Ideo Empyreum esse iustantialiter incorruptibile quia eius dispositiones non sunt contrariæ elementaribus. Vnde licet hæc introducerentur in Empyreico ab aliquo agente naturali non expellerent illas, ac proinde non sequeretur destructio formæ Empyreicæ. Nam vltima dispositio ad destructionem non esset solum calor vt octo v.g. introductus ab igne, sed etiam expulsio dispositionum formæ Empyreicæ, quas non remouebit calor vt octo, cum non contrarietur eis. Hunc modum reputat probabilem P. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 11. num. 16. refellit tamen ex inde, quod iam agens naturale posset alterate Empyreum. Fatentur vltro nonnulli defensores modi huiusce; alij respondent, non posse, quia Deus negabit concursum, ne agens naturale producat superflue qualitates, quæ aliis expellendis deseruituræ non sint. Ergo sic contra insurgo primò, quia per hunc modum non prospicitur Empyreici naturali incapacitati qualitatum sublunarium. Secundò, si dispositiones cælestes, & sublunares non sunt contrariæ, & impossibiles, non afferent formas impossibiles; neque impedient illæ introductionem formæ substantialis elementaris. Quare materia eadem recipiet formam elementarem simul cum Empyreica. Si verò impediunt, erunt inter se pugnantibus. Ex hinc enim collegit Philosophia repugnantiam disposi-

tionum inter se. Tertio, si qualitates Empyreicæ non sunt contrariæ sublunariis, poterit Empyreum suas diffundere qualitates in orbis cælestes inferiores: nam potiore iure non erunt contrariæ qualitates Empyreici, & sphaerarum mobilium. Rursum poterit sphaera lunæ suas diffundere in elementa. Gratis dices, impediri perpetuò à Deo. Nam licet non conducerent ad introducendam formam cælestem, prodesse tamen ad perficiendum insigniter elementa. Quapropter non esset superflua coexistentia qualitatum cælestium, & elementarium. Nec te protectu putes exemplo agentium similibus, quibus, si conueniant propè idem passum, denegat Deus concursum ad producendum in eadem parte passi qualitates duas numero tantum distinctas. Ideo enim denegat, vel quia passi potentia est limitata, ad recipiendam vnica qualitate vnus speciei, vel quia vna numero qualitas non communicat effectum formalem notabiliter distinctum ab alia numero tantum diuersa. Quartò, ni dispositiones cælestes, & sublunares sint impossibiles, agens cæleste, & sublunare applicata materiæ priuata omni forma producerent in ea simul suas qualitates, & ad vtraique sequeretur ex natura rei forma substantialis cælestis, & sublunaris, vel vtrumque agens efficeret alterutram ex illis, vel neutram. Quæ omnia non carent absurdo. Quintò, quamuis dispositiones elementares non sint expulsiuræ Empyreicas, non est cur agenti elementari negaret Deus concursum ad productionem illarum. Nam ne superflua sint, satis est, quod possent absolute deseruire ad introductionem formæ elementaris. Sic etsi Deus decreuisset ab aliquo corpore nunquam separare rationalem animam, adhuc ignis applicatus produceret calorem in tali corpore; nam ex vno miraculo non teneretur Deus ad aliud. Præterea si corpori diuinitus orbaro omni qualitate contraria igni, applicaretur hic, non desineret calefieri. Ergo si ignis applicetur Empyreico, non desinet hoc calefieri ex eo, quòd caret naturaliter qualitatis oppositis cum calore.

12

Quintus sit, ideo Empyreum esse incorruptibile substantialiter intrinsecus, quia habet dispositiones inuincibiles omnino ab agentibus creatis. Eum approbat Ariaga d. 2. Physicorum n. 160. Nobis non placet primò, quia Empyreicæ dispositiones erunt saltem vincibiles à Deo per vires potentia ordinariæ; ac proinde Empyreum non erit secundum suam naturam indestructibile saltem respectu Dei. Secundò, admissa contrarietate, & mutua pugna inter dispositiones Empyreicas, & sublunares, poterit intra naturæ limites adeo crescere harum efficacitas, vt illarum vincat resistantiam. Quare Empyreum non erit simpliciter incorruptibile, si ad vires agentis alicuius naturalis creabilis à Deo attendatur. Sine fundamento excogitaretur resistantia finita naturalis, quæ à nulla actiuitate naturali producibili à Deo posset superari. Hinc puto, fore, vt posset destrui materia ab aliquo agente naturali, si ea esset capax contrarij fore etiam, vt ab agente aliquo naturali obrineretur duarum partium quantitatis penetratio; si agens naturale posset inire pugnam pro illa penetratione. Hinc præterea censeo, nullum esse possibilem Angelum tantæ resistantiæ ad obfirmandum se in loco, & tantæ vis ad se mouendum, vt nequeat ab alio superiori creabili à Deo propulsari ex loco, & detineri in eo. Tertio, Empyreum debet adstrui non solum substan-

tialiter incorruptibile, sed etiam accidentaliter per qualitates primas, & secundas elementares. Certe qui Peripateticam propugnant sententiam, æque conantur utramque incorruptibilitatem incorporibus cælestibus. Arriaga vero illam tantum rectam, factamque curat, oblitus huius. Nam inuincibilitas cælestium dispositionum aditum non prohibet qualitatibus elementaribus, quæ ipsis non afferant interitum. Quarto, esto Empyreæ dispositiones debellari non valeant ab elementaribus, cur non ab aliis cælestibus? Cur etiam illæ nequeant triumphum reportare ex his, quæ vincibiles sunt à suis contrariis? Si autem queant, erit Empyreum generabile naturaliter à causis secundis; nam in corpore elementari propinquo, introducta vltima dispositione Empyreæ, sequeretur naturaliter forma similis. Inquies, formam Empyreæ non esse actiuam alterius, vt videmus in multis formis sublunariis, quæ aliarum similium non sunt productiuæ; & experientiâ ipsâ edocti, Scimus, formas eò esse minus actiuas, quò maiorem habent resistentiam, ne à materia expellantur per alias contrarias. Quicquid de hoc vltimo sit, si forma Empyreæ queat vincere dispositiones aëris v.g. proximè applicati, introducendo suas vsque ad vltimam, sequeretur naturaliter productio formæ alterius Empyreæ in materia aëris, siue vna forma aliam produxerit immediatè, siue solus Deus ad exigentiam introductorum dispositionum: quod posterius & absurdum est. & nobis sufficit contra aduersarios.

13 Sextus sit, ideo Empyreum gaudere intrinsicè incorruptibilitate substantiali, quia de facto nullum existit, neque imposterum existet agens naturale, cuius actiuitas valeat spoliare formam Empyreæ materia possessa, (seu potius materiam formam suscepta. Displicet & iste modus primò, quia huius impotentia inuestigatur ratio, si ex parte materiae non sit incapacitas formæ aduentitiæ substantialis. Secundò, saltem respectu Dei esset Empyreum suapte natura substantialiter corruptibile, si ex parte ipsius non sit aliquid repugnans destructioni formæ habitæ. Tertio, si incorruptibilitas Empyreæ reducitur in defectum virtutis agentium naturalium, quæ actu existunt, & existent in præsentis ordine vniuersi, illud non erit absolute, & simpliciter indestructibile ab agentibus naturalibus secundis, cum possent alia à Deo produci, quæ vim haberent naturalem ad destruendam formam Empyreæ. Quarto, si Deus igni valenti ex se destruere formam Empyreæ denegaret concursum, ea non esset ab intrinseco incorruptibilis. Ergo modò non erit sic incorruptibilis; si impotentia destruendi sit solum penes agentia secunda existentia, & exitura.

*Probatiores alij modi adducuntur
in medium.*

14 **P**osset in primis dici, incorruptibilitatem Empyreæ prouenire ex aliqua qualitate naturali exacta ex natura rei à forma Empyreæ; quæ qualitas in reliquis præter supernaturalitatem similis sit qualitati, per quam beatorum corpora reddantur impossibilia, habeatque repugnantiam naturalem cum omni alteratione destructiua sui compositi: vt eam habet cum lumine, & speciebus visibilibus opacitas terræ; & vt per Patrem Suarium 3. p. quæst. 5. art. 3. in commentario v. *Secundò posset, indiuisibilitas corporum cælestium prouenire for-*

tasse ex vi alicuius qualitatis naturalis repugnantis partium discontinuationi. Qualitas præfata exacta naturaliter à forma Empyreæ talis erit conditionis vt resistat cuicumque causæ secundæ, ne vllas introducat dispositiones in corpus Empyreum, à quibus ipsum alteretur, & disponatur ad corruptionem substantialem; vt resistat, inquam, *non per contrarietatem formalem, sicut calor obstat impressioni frigoris; nam vnum contrarium non impedit omnino impressionem alterius, imò admittit, quia circa idem subiectum successiuè versari possunt; sed per modum naturalis impotentia.* Ita Salas loquutus 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 17. n. 143. de qualitate reddente impassibilia corpora glorificata. Quæ verba non ineptè ad illam alteram qualitatem transferri possunt. Quod si alicui difficile videatur, qualitatem naturalem habere explicatam vim resistendi sine pugna, seu sine actione, & repassione, & se extendere ad arcendas tam varias qualitates, notet, Salam supra non inuenire repugnantiam in qualitate, quæ licet non sit conaturalis corpori humano, sit tamen entitatiuè naturalis, & efficaciter resistat omni læioni humani corporis; notet etiam, Recapitulum lib. 6. de Deo vno quæst. 3. cap. 4. n. 5. dicere, si possibilis sit qualitas corporea reddens corpus humanum impassibilem arcendo omnem actiuitatem contrarij, non apparere repugnantiam, cur impossibile sit corpus, cui talis qualitas corporea possit esse conaturalis. Et addit: *Imò de facto multi putant, calum esse corpus alterius rationis habens qualitatem restinam, per quam arcendo actiuitatem ignis contigit sibi, reddatur impassibile à contrario, & in alterabile.*

Deinde dici potest, ideo Empyreum esse incorruptibile substantialiter, quia eius dispositiones ita adherent ipsi, vt semel acquisita possessione præcludant aditum aliis aduentitiis, sine actione quidem, & repassione. Sic semel existens vno hypostatica in humanitate Christi Domini, & vitio Beata in intellectu, nequeunt saltem ex natura rei amitti per peccatum in instantibus sequentibus. Sic Deus, & in sententia S. Thomæ Angelus sunt immutabiles in decretis liberè cum perfecta deliberatione habitis, licet diuina, & Angelica voluntas non sit ex se determinata ad illa habenda. Modum hunc breuiter attingit Quicquid disp. de cælo puncto & n. 1. Copiosius Franciscus Alfonsus d. de cælo sect. 1. num. 17. & est Neothericis familiaris, nobisque gratior, quam præcedens, vt qui sine necessitate adiciat qualitatem illam specialiam, & expositus sit difficultati declarandi, quid eueniret casu quo Deus de potentia absoluta orbaret Empyreum qualitate illa? Maneret ne Empyreum substantialiter incorruptibile? Si affirmatiuè respondeas; addidisti frustra qualitatem illam; si negatiuè, non adeò digne cogitas de incorruptibilitate Empyreæ, quæ est præcisè compositum substantiale coalescens ex materia, & forma substantialibus.

Satisfit nonnullis argumentis.

16 **C**ontra modum præhabitu obijciens primò, dispositiones cælestes deicere dispositiones elementares aquæ, quando ex huius materia educta fuit forma cælestis. Ergo & dispositiones elementares poterunt eicere ex materia sphaeræ lunaris dispositiones cælestes. Secundò, sphaera Lunaris introducet suas dispositiones in igne contiguo

triguo, ac proinde erit generabile cælum. Tertio, ignis elementaris destruet virtute sua naturali in fine mundi dispositiones cælestes. Ergo hæc non exigunt ita firmiter adhærere materiæ, vt nunquam ab ea possint expelli naturaliter. Quarto, pro signo aliquo priori secundi iustantis conseruationis cæli præcinditur à dispositionibus cælestibus; cum pro priori aliquo signo sit Deus indifferens ad eas conseruandas, vel non conseruandas. Ergo pro illo priori non postulant; ne introducantur dispositiones elementares. Ergo si in illo priori secundi instantis applicaretur ignis cælo, produceret in eo suas dispositiones, proindeque igneret ipsum. Quinto, Materia cælestis in primo instanti productionis formæ cælestis pro signo, quo ab hæc præcinderat, fuit indifferens ad recipiendam formam cælestem, vel elementarem; & reciperet in posteriori signo hanc, si Deus illam ipsi non communicaret. Ergo ita similiter contingit in secundo instanti, & continget in reliquis aliis. Tum quia in secundo instanti potest Dices pro sua libertate habere se quo ad conseruationem formæ cælestis eodem modo, ac in primo instanti, quo ad productionem, & sicut potest liberè ipsam conseruare, vel destruere, ita potest expectare, an agens aliquod naturale elementare introducat, vel non introducat suas dispositiones in materia. Tum quia si forma cælestis non fuisset producta in instanti *A*, posset primitiùs produci, vel non produci in instanti *B*, dependenter ab eo, quòd materia haberet dispositiones cælestes, vel elementares. Sed præcedens productio formæ cælestis non determinat Deum, neque materiam ad conseruationem formæ cælestis. Ergo &c. Tum quia Deus potuit decernere primam productionem formæ cælestis ex mero suo libito independenter ab omni dispositione præuia, & fortassis ita de facto decreuit, vt multi volunt. Ergo potest etiam decernere destructionem formæ cælestis ex mero suo libito naturali, quin vllum habeat respectum ad præexistentes dispositiones cælestes.

17

Respondetur ad primum, non aliter se habere dispositiones cælestes; postquam receptæ sunt in materia, quàm se habent vno hypostatica, & visio beata, postquam vel per vnum instans extiterunt in humanitate, & intellectu. Quare sicut vno hypostatica & visio beata non possunt deperdi per peccatum, expellerent tamen illud, si aduenirent naturæ; quæ antea peccasset: ita pariter &c. Ratio est, quia dispositiones elementares non exigunt, ne deturbentur per cælestes, aut quasuis alias: contra verò dispositiones cælestes exigunt non deturbari per alias, quatenus petunt, ne Deus in præsentia ipsarum præstet concursum agentis alicui creato ad operandum in materia possessa ab ipsis. Ad secundum, corpora cælestia non posse in contiguis, siue cælestibus siue sublunariis producere effectus similes effectibus sibi conaturalibus, & in suis, si sola lux excipiantur. Plura existunt entia creata, quæ in passo sibi proximo non valent producere qualitates similes iis, quibus ornantur. Ad tertium, cælum sydereum in fine mundi nihil passurum ab igne, vel si passurum sit, destruendas ab igne dispositiones cælestes, siue quia Deus nolens exigentiæ ipsarum iura connaturalia seruare, præbebit concursum calori, & siccitati ignis, vt operetur in materia calorum; siue quia substrahet conseruatiuum influxum in dispositiones cælestes ad præsentiam ignis, qui ex nullius contrarij retardatus oppositione citissimè comburet cælum sydereum, & postea

Deus producet perfectiorem formam cælestem substantialem.

Ad quartum dicitur, etsi in priori aliquo signo secundi instantis conseruationis cæli præcinderat à dispositionibus cælestibus, vt conseruatis, non tamen vt habitis in primo instanti; idque sufficere vt in priori illo signo intelligatur exigentia, ne introducantur in materia dispositiones elementares, quatenus dispositiones cælestes vt existentes in primo instanti postulabant, ne in secundo pro vilo signo pateret aditus elementaribus. Sic Angelus vt existens in primo instanti perit, ne à Deo destruat in sequenti; & pro priori signo quo Deus est absolutè indifferens ad conseruandum, vel non conseruandum, Angelum, intelligitur exigentia conseruationis. Sed neque hæc exigentia, neque illa formæ cælestis, cum sint tantum naturales, & non essentielles, necessitant Deum ad conseruandum Angelum, & ad impediendam introductionem dispositionum elementarium. Allicunt itaque solum modo, vt Deus tanquam Author naturæ decernat conseruare Angelum, & impedire introductionem dispositionum elementarium. Vnde ignis applicatus materiæ cælesti pro priori illo signo secundi instantis non introduceret in ea calorem, siquidem proxima potentia ignis ad operandum requirit volitionem Dei applicatiuam omnipotentie ad operandum; quæ volitio non intelligitur pro illo priori, quin potius intelligitur exigentia, & quædam naturalis quasi determinatio, vt Deus nolit concurrere cum igne, si se gerat velut Author naturalis: nolente autem Deo concurrere cum igne, iam hic erit posituè impotens operari in materia cælesti. Replicabis in priori illo signo non existunt, neque concipiuntur conseruata dispositiones cælestes, Ergo nequeunt esse impedimentum; ne introducantur elementares; nihil enim potest esse, aut concipi impedimentum, ne præualeat aliud contrarium, nisi existat, aut concipiatur existens. Fateor, dispositiones cælestes pro illo signo non esse impedimentum proximum, sed remotum; nam proximum est defectus volitionis diuinæ præparantis omnipotentiam ad concurrendum cum dispositionibus elementaribus, vt operentur in materia præocupata à cælestibus. Et quidem in priori illo signo non intelligitur volitio diuina applicans omnipotentiam ad concurrendum, sed, vt iam dixi, intelligitur exigentia, & quædam naturalis quasi determinatio fundata in præexistentia dispositionum cælestium, vt Deus seruans naturæ iura, velit non expedire seu noliti expedire omnipotentiam ad concurrendum cum dispositionibus elementaribus.

18

Ad quintum respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam, cuius prima probatio est inefficax. Nam quamuis Deus tam possit absolute in secundo instanti conseruare, vel non conseruare formam cælestem, quam potuit in primo producere, vel non producere; nihilominus vt Author naturalis tenetur in secundo instanti conseruare formam cælestem; quin expectet, an agens aliquod naturale elementare introducat suas dispositiones in materia; quæ obligatio Dei vt Authoris naturalis fundatur in iure ante habitæ existentie à forma cælesti. Probatio secunda est etiam inefficax, cum constet ex dictis, præexistentiam cælestis formæ quasi determinare Deum vt Authorem naturalem ad eius conseruationem. Tertia probatio non continet

19

tingit

tinet maiorem vim, siquidem Deus ut Anthor naturalis teneatur seruire iura formæ, ac dispositionum cælestium præexistentium, postulantiùmque naturaliter, ut conferentur à Deo. Quapropter diuersa omnino est ratio inter primum, & recundum instans. Etenim pro priori signo primi instantis, seu pro signo indifferentiæ diuinæ ad productionem formæ cælestis nulla intelligitur exigentia ex parte huius; sed pro priori signo secundi instantis, seu pro signo indifferentiæ diuinæ ad conseruationem. Hinc fit, materiam, quæ in primo instanti receptionis formæ cælestis pro signo, quo ab ea præscindebat, capax fuit recipiendi formam cælestem, vel elementarem, non habere in secundo instanti capacitatem proximam recipiendi elementarem, quia ad talem capacitatem proximam opus esset, non præcessisse immediatè formam cælestem. Scripsi *immediatè*, nam si forma cælestis non præcessisset immediatè, sed fuisset iam deperdita, nullam fundaret exigentiam, ut nullam fundauit in instantibus præiis ad sui productionem, & in instanti etiam ipso suæ productionis pro signo indifferentiæ diuinæ ad productionem, vel non productionem:

Gemino exemplo vnionis hypostaticæ, & vnionis Beate inamissibilem per peccatum elucidatur præscripta doctrina.

20

Clarescunt hæc omnia exemplo vnionis hypostaticæ, quæ ut summè, & infinitè sanctificans humanitatem Christi in genere sanctitatis participabilis à creatura rationali petit, ne in sequentibus ad primum instantibus amittatur per peccatum. Sed aduertendum est contra Petrum Hurtadum d. 60. de Incarnatione sect. 4. id speciale in vnione hypostatica, quòd non tantum naturaliter, sed etiam essentialiter exigat non amitti per peccatum. Ita Suarez, Vazquez, Raguffa; Moncaeus. Meratius, Lugus, Bernal, Martinonus, Gaspar Hurtadus, & Franciscus Amicus in tract. de Incarnatione. Quorum sententiam subsidiario isto argumento desumpto ex doctrina præcedenti, aliquando confirmabam: sanctitas diuini verbi communicata humanitati superior est, ac potentior summè, & infinitè quouis peccato. Ergo per nullum superari, & amitti potest etiam de potentia absoluta; ita ut peccatum gerat se velut contrarium, vi cuius deperdatur ab humanitate sanctificatio participata ex diuino verbo. Consequentia rectè deducitur, quia summa, & infinita superioritas ac præpotentia est insuperabilis, utpote importans summam, & infinitam resistentiam. Antecedens suaderetur, quia verbi sanctitas communicata humanitati est summa, & infinita; ergo quouis peccato superior est, ac potentia summè & infinitè; quia de ratione summæ, & infinitæ sanctitatis est summa, & infinita oppositio cum quouis peccato. Hæc autem oppositio exigit summam, & infinitam superioritatem, ac præpotentiam, ratione cuius non solum sit incompossibilis essentialiter aliquo peccato, sed ab aliquo etiam essentialiter inexpugnabilis. Vnde sicut non esset summa, infinita sanctitas, si stare posset simul cum peccato; sic nec esset summa, & infinita, si vinci posset à peccato.

21

Hoc argumentum eò pluris est habendum,

quòd maius, & altius habet in Ecclesiæ Patribus fundamentum. Nam S. Cyrillus Alexandrinus lib. aduersus Antropomorphitas cap. 23. ait, ideo *verbum humanam naturam gestasse, ut eam quam ab Adam acceperat imbecillitatem, in se validam, ac peccato superiorem declararet.* Idem S. Cyrillus lib. de recta fide ad Theodosium scribit de Christi anima, quòd postquam verbum reddidit illam sibi propriam per hypostaticam vnionem *sue nature firmitate, ac immutabilitate, per inde ac vellus colore imbut, peccatoque superiorem efficit.* Et paulò post de Christi carne, quòd *postea quam verbi viuificantis caro effecta est, inestigio statum firmum, ac omnibus modis stabilem, peccatoque, quod olim tyrannidem in nos exercebat multo potentior nacta est.* Origenes lib. 2. Peri archon cap. 6. inquit. *Ferrum natura sua capax est caloris, & frigoris, si tamen semper intra fornacem ignis contineatur, dici poterit incapax frigoris. Sic Beatissima Christi anima, in Deo semper existens quicquid agit, quicquid intelligit, Deus est, & ideo inconuertibilis est, & immutabilis, quam inconuertibilitatem ex diuini verbi vnione indeficienter ignita possedit.* Et non multò post addit: *Ha humanitatem diuinitatis igne requieuisse, ut nullum prorsus peccati frigus potuerit sentire: in quo anima Christi præstat ceteris sanctis, ad quos non ignis ipse diuinitatis, sed eius calor aliquis peruenit.* S. Augustinus lib. 2. de Incarnatione verbi postquam dixisset eadem ferè, quæ Origenes, subiungit *sicut vas ipsum, quod substantiam continet unguenti, nullum genus aliud potest recipere liquoris, ita anima Christi velut vas, in qua inerat substantia unguenti (nimirum Deitatis) impossibile fuit, ut contrarium reciperet odorem.* En S. Cyrillus satis clarè docet, sanctificationem humanitatis à verbo potentior esse, ac superiorem omni peccato. Origenes, comparat eam sanctificationem cum calore, seu potiùs ignitione ferri ab igne; & sicut ferrum secundum se est capax frigoris, si tamen sit ignitum, præcludit aditum frigori, neque ab hoc superari potest: ita humanitas, quæ secundum se est capax peccati, tamen post acceptam sanctificationem à Verbo, portam, qua data ruat peccatum, præcludit, manetque insuperabilis ab ipso peccato, Et notare oportet in Origene discrimen, quòd assignat inter ignitionem humanitatis à Verbo, & calorem aliorum iustorum à gratia habituali; nam hunc dicit posse superari à frigore peccati, non verò illam. S. Augustinus vtitur aptissima comparatione, ut declareret, sanctificationis à Verbo odorem inuincibile esse per contrarium odorem peccati.

22

Illustratur, & roboratur vis argumenti. Si humanitas Christi redderetur immortalis per assumptionem à Verbo, sicut redditur sancta, non posset vlla ratione subire mortem physicam, qua deperderet immortalitatem, quia immortalitas comunicata haberet summam, & infinitam repugnantiam cum morte physica, essetque superior, & potètiore quouis agente creato, quòd fingamus intentaturum ipsi interitum. Ergo cum verè reddatur sancta per assumptionem à Verbo, repugnabit æquè, ut per peccatum amittat sanctitatem communicatam ex Verbo. Rursus si anima Christi redderetur intelligens per sapientiam increatam verbi, ut affirmarunt antiqui nonnulli, tunc per actum falsum, & erroneum non posset deperdere summam, & infinitam sapientiam increatam communicatam sibi in exercitio. Vel ergo aduersarij retractent quæ

quæ dicunt de sanctificatione humanitatis, à verbo, vel nobiscum sentiant; eam sanctificationem esse prorsus inamissibilem per peccatum. Roboratur ulterius idem argumentum. Si (ut potest) verbum assumeret humanitatem, quæ in instanti, proximè antecedenti extitisset fædara peccato actuali, vel habituali, impediret eo ipso in evitabiliter continuationem peccati actualis, vel maculam peccati habitualis. Nam si non impediret; fieret confociari cum verbo in humanitate assumpta peccatum actuale, vel habituale. Ergo similiter non potest non inevitabiliter in humanitate suscepta impedire peccatum de futuro, ita ut nec à peccato expugnari queat, neque cum peccato queat fæderari. Si enim ob summam, & infinitam superioritatem, ac præpotentiam ad peccatum non posset non sequi huius expulsio, non poterit non ob eandem arceri, ne humanitatem inuadat; si quidem vnum contrarium præualens summè; & infinitè quoad expellendum aliud contrarium ab humanitate, debet etiam esse præualens summè, & infinitè quoad arcendum ab ipsa. Roboratur denique idè argumentum, etsi peccatum læthale non adeo deturpet animam meli hominis, quam vnionis gratia sanctificat humanitatem Christi, tamen vinci non posset, nisi à bonitate Dei infinita, vel infundente gratiam habitualement, vel condonante extrinsecè solùm sine infusione gratiæ habitualis. Ergo vnionis gratia vinci nullatenus poterit per vites alicuius finiti agentis, qualis esset humanitas peccans; neque enim Deus potest esse agens, quod peccet, neque quod eleuet humanitatem ad peccandum, ita ut Deus sit agens principale peccati.

33 Cardinalis Lugus disp. 26. de Incanatione sect. 5. n. 70. addit humanitatem in primo etiam instanti assumptionis non potuisse pro aliquo priori signo demereri assumptionem ad vnionem per aliquod peccatum. Non assentior, quia vnio non potest esse, neque intelligi superior, & potentior peccato, nisi existat realiter, aut nisi intelligitur extitisse in humanitate immediatè antè; superioritas enim, & præpotentia vnus contrarij aduersus aliud debet fundari vel in existentia præsentis contrarij superioris, vel potentioris, vel in existentia immediatè præcedenti. Neutro autem modo se habet vnio pro priori signo instantis primi. Vnde sicut tradidi, materiam in primo instanti receptionis formæ cælestis pro signo quo ab ea præscindebat, capacem fuisse recipiendi formam cælestem, vel elementarem; ita sentiendum est, humanitatè in primo instanti assumptionis pro signo præcedente ab vnione potuisse esse indifferentem ad demerendam vnionem per peccatum. Rem declaro exemplo formarum aliarum, quæ habent impossibilitatem physicam, siue, naturalem, siue essentialem; naturalem quidem ut frigus ut octo, & calor ut octo; essentialem, ut amor efficax & odiùe efficax iusdè obiecti. Nam pro priori signo ad primam introductionem frigoris in subiecto, indifferenti æquè ad frigus, & calorem nequit dari exigentia fundata in frigore, ne introducatur calor: quippe non entis nullæ sunt proprietates: & quemadmodum pro eo signo priori non datur exigentia productionis frigoris, sic nec datur exigentia non productionis caloris oppositi ipsi frigori.

34 Sed, relictis exemplis, argumentor ad hominem contra Lugum. Humanitas, quæ in instanti *A*, habuisset vnionem hypostaticam, & amissura eam

esset ex mero libito diuino, quin in instanti *B*, ornanda esset per vnionem, posset in hoc instanti pro signo priori ad subsistentiam creatam gaudere potentia proxima peccandi, & peccare. Ergo multò melius poterit vtrumque in casu, de quo controvertitur. Etenim in proposito casu deficeret titulus existentiae anterioris in vnione; qui titulus non deficeret in casu antecedentis, esset tamen insufficientis. Si dicas, in casu antecedentis non coniungendam vnionem cum potentia proxima peccandi, secus verò in casu consequentis. Nam nego intercedere hoc discrimen; sed nullum apparet inconueniens in admittenda coniunctione vnionis cum potentia proxima peccandi; imò nostra ratio haud leuiter probat, non posse non coniungi in casu consequentis. Et ad rationem desumptam ex summa & infinita sanctificatione humanitatis, respondetur, impossibilem esse sanctificationem comparabilem primò per operationem liberam creaturæ, quin talis sanctificatio sit impedibilis per operationem peccaminosam, quantum est ex parte creaturæ operantis, & ex parte sanctificationis. Quare etsi in primo instanti vnio hypostatica compossibilis sit cum potentia proxima peccandi non ideò amitte primatū sanctificandi summè, & infinitè in cõceptu sanctitatis participabilis, & admissibilis primò per liberam humanitatis operationem. Quòd autè naturaliter in primo instanti secū nō patitur potentiā proximā peccandi, non prouenit præcisè ex cõceptu sanctitatis, sed ex eo, quòd sit sanctitas, quæ naturaliter pro priori debet præcedere operationes, ut potè quæ sit vnio subsistentiæ. Vnde si diuinitus contraueniatur huic debito, nihil deperdet perfectionis in conceptu sanctitatis, si coniungatur cum potentia proxima peccandi. Si dicas iterum, nos etiam admittere humanitatem, quæ in instanti *A*, habuisset vnionem, & ultra non habitura esset ex mero libito diuino, posse pro priori signo instantis *B*, gaudere potentia proxima peccandi & peccare, quin tamen admittamus, posse peccatum impedire conseruationem vnionis in instanti *B*. Ita quidem est. Sed nos titulum anterioris existentiae in vnione assignamus; quem titulum assignando non sunt aduersarij.

27 Quæ de forma cælesti scripsimus, elucidantur etiam exemplo visionis beatæ, cuius conseruatio impediri nequit naturaliter per peccatum; & planius esset exemplū, si, ut plures putant, nec diuinitus queat impediri, simulque verum sit in primo instanti, quo quis sit beatus, posse diuinitus pro signo aliquo priori ad visionis productionem dari potentiam proximam peccandi, & per peccatum impediendi primam existentiam visionis. Inueniri namque posset saltem diuinitus in visione, quod naturaliter contingere posse in forma cælesti statuimus, ut scilicet semel existens in materia nequeat naturaliter expelli per formam elementarè, licet in primo instanti potuerit naturaliter impediri eius productio per introductionem formæ elementaris in eadem materia. Et verò, quòd visionis conseruatio non possit diuinitus deperdi per peccatum, probatur ab aliquibus, quia summa felicitas visionis debet esse superior, & potentior, quàm miseria peccati. Ergo sicut summa sanctitas vnionis hypostaticæ est omnino inamissibilis per peccatum, ita similiter erit inamissibilis summa felicitas visionis. Præterea quòd in primo instanti cum visione stare valeat diuinitus potentia proxima peccandi, probatur

probatum ab iisdem, quia non implicat contradictionem, ut in eodem instanti sit meritum visionis, ortum non ex fide, sed ex scientia aliqua infusa, & simul detur ipsa visio sicuti in eodem instanti existit meritum gratiæ habitualis, & collatio ipsius gratiæ. Neque est inconueniens, quod in eodem instanti pro diuersis signis existat quis in via, & simul in termino; uti non est inconueniens, quod existat quis per contritionem in via ad iustificationem, & simul in termino iustificationis per gratiam habitualement intuitu contritionis collatam in eodem instanti. Si autem in primo instanti visionis potest dari meritum illius, cur non poterit dari demeritum per culpam? Ut si alicui Deus imponeret operis meritorij præceptum, quod si in instanti *A*, adimpleret, donaret Deus visionem, si non adimpleret, negaret. Imò si præceptum esset purè negatiuum ut non furandi, posset in instanti *A*, per futurum impediri donatio visionis, & per omissionem furti non meritoriam non impediri.

26 Posteriorem hanc partem non approbo, quantum ad vim impediendi in primo instanti visionem per peccatum. Quia cum visione nequit componi iudicium, quo voluntas relinquatur indifferens ad peccandum. Visio enim iudicat nullam esse rationem, qua Deus possit offendi ab habente ipsam, quia videt infinitam bonitatem per essentiam. Iudicium autem indifferens iudicat Deum, ut possibilem offendi ab habente ipsum, aut propter bonum vtile, vel delectabile creatum, aut propter difficultatem placendi Deo in omnibus. Hæc impossibilitas cum potentia proxima ad peccandum non resplendet in visione ratione sanctitatis (etiam si gratis concederetur esse sanctitatem) sed ratione modi tendendi representatiuè erga Deum. Vnde non licebit inferre contra me, vnionem hypostaticam cedere in perfectione sanctitatis visioni, si hæc non possit in primo instanti componi cum potentia proxima ad peccandum, possit verò illa, qua in rebus per tempus ortis noua maior gratia, ut celebrat S. Augustinus lib. 13. de Trinitate cap. 19.

27 Dixi supra; quantum ad vim, &c. quia quantum ad impediendum collationem visionis per actum, vel per omissionem actus sine peccato, approbo posteriorem partem. Arridet & mihi prior pars de inamissibili cōseruatione visionis per peccatum, quia iudicium indifferens requisitum ad potentiam proximam peccandi stare nequit cum cōseruatione visionis. Sed ratio, qua mouentur illi Authores, neruosa non est; nam iuxta ipsos visio est eius conditionis felicitas, ut componi queat de potentia absoluta cum miseria peccati habitualis, cum qua miseria impossibilis est sanctitas vnionis. Ergo paritas ab vnione ad visionem non admodum vrget. Hinc qui volunt cōseruationem visionis impedibilem esse per peccatum, respondebunt visionem esse summam creaturæ rationalis felicitatem; non ratione sui præcisè, sed ratione etiam carentiæ peccati, & potentia proxima ad illud, quas carentias non essentialiter, sed naturaliter tantum importet; uti gratia habitualis, si composibilis sit cum peccato lethali, non erit ratione sui præcisè sanctitas creaturæ rationalis, sed ratione etiam carentiæ peccati, quam carentiam naturaliter inferat. Inquies, cur de sanctitate verbi communicata humanitati Christi non possit affirmari id ipsum,

quod de visione responderi posse notauit? Dico, affirmari non posse, quia in præsentiarum supponitur vnionis gratiam impossibilem esse essentialiter cum peccato quouis tam habituali, quam actuali; & quia cum verbi sanctitas sit infinita in se simpliciter, & in se essentialiter illatiua carentiæ peccati, non potest non, eo ipso, quod communicetur humanitati, inferre essentialiter in humanitate carentiam peccati, cum quo componeretur, & à quo expelleretur semel communicata. Et hæc satis de vnione hypostatica, ac de Beata visione; quæ si longa videantur, dabit veniam lector, si aduertat, nec vulgaria esse, nec breuius explicari potuisse, nec inutilia esse ad illustranda scripta de forma cælesti. Est qui obiiciat non debuisse nos exemplis præfatarum supernaturalium formarum comprobasse incorruptibilitatem formæ Empyreæ naturalis, & compositi resultantis ex ipsa, atque ex materia capaci corruptibilium formarum; nam supernaturales illæ inuertunt plerumque naturæ ordinem. Sed respondetur, supernaturales formas conuenire in multis cum naturalibus, ut in exigendo subiectum capax, vnionemque ad ipsum & in contrariando aliis, etiam si disconueniant in communicando effectu formali super, vel contra naturam. Non igitur extra chorum afferuntur ea exempla. Et cedo mihi, si in ordine supernaturali dantur aliqua formæ supernaturales, quæ præcludunt aditum contrariis, etiam si communiter aliæ in eodem numerice vel specificè subiecto non gaudeant tali vi, cur naturalis ordo non habeat etiam formas aliquas naturales valde perfectas informautes inamissibiliter subiectum, quod aliæ minus perfectæ informant amissibiliter? Cur ex vno ordine non discurremus appositè ad alterum?

SECTIO IV.

An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima agente per potentiam absolutam.

28 **E**TI in præcedentibus sæpe repetitum sit, Empyreum posse substantialiter destrui à Deo, si hic utatur sua absoluta potestate, operæ pretium erit veritatem hanc alius comprobare. Quæ est de fide charholica, si humana adhibeatur Pereyre lib. 2. in Genesim num. 5, Suatio d. 21. Metaphysicæ sectio 1. num. 6. & lib. 1. de Angelis cap. 9. num. 5. Vazquio tomo 2. in 1. p. d. 181. cap. 2. n. 7. Arrubali 1. p. d. 151. cap. 1. num. 5. & 6. Tannero 1. p. d. 5. quæst. 1. dub. 3. num. 15. Præposito 1. p. quæst. 9. art. 2. Ripaldæ tomo 1. de ente supernaturali d. 59. sectio 1. num. 7. lib. 1. contra Baium disp. 12. sect. 13. num. 149. Petto Hurtado disp. 54. de Incarnatione sect. 6. subsect. 3. §. 91. Francisco de Lugo disp. 2. de Angelis cap. 3. num. 9. Quiedo controuers. 7. de Anima puncto 1. §. 4. num. 21. rursus controu. 3. de Beatitudine puncto 3. n. 28. & 13. Nicolao Ysamberto 1. p. ad quæst. 50. disp. 2. art. 3. Montefino in 12. disp. 7. quæst. 2. num. 37. ut omittam alios Theologos, qui pronuntiant, rem esse omnino certam, nec existere, neque possibilem esse creaturam indestructibilem essentialiter à Deo. Stabilitur primò ex verbis epistolæ 1. ad Timotheum

Timotheum cap. 6. v. 16. *Qui solus* (idest Deus) *habet immortalitatem.* Ea enim sic intelliguntur à Patribus , vt significant Deum solum esse , cui competat non posse vlllo modo desinere seu in nihilum redigi. Huc faciunt , quæ Theologi cum S. Thoma 1. p. q. 9. art. 2. congerunt , vt ostendant ex factis , litteris & Patribus immutabilitatem essentialem deesse ad non esse ita specialiter Deo conuenire , vt nulli creaturæ competere queat. Videantur Fassolus ibi , & Gillius , estque eruditione ex promptè parabilis.

29 Stabilitur secundò ex testimoniis sacræ scripturæ , quibus ipsi Theologi cum ipsomet S. Thoma 1. p. q. 104. art. 1. ostendunt , rem quamlibet creatam non posse habere nisi ex Dei conferuantis manu permanentiam in sui esse. Etenim ea testimonia sic percipiuntur à Patribus , & Theologis , taliaque sunt , vt apertè denotent . rem quamcumque creatam conferuari à Deo libere , habituramque in nihilum , si Deus , vti potest . manum subtraheret. Sapientiæ 11. v. 26. dicitur : *quomodo posset aliquid permanere , nisi tu voluisses , aut quod à te vocatum non esset , conseruaretur?* 2. Machabæorum 8. v. 18. *Potest . . . : vniuersum mundum vno nutu delere.* Apocalypsis 4. v. 11. *Tu creasti omnia , & propter voluntatem tuam erant , & creata sunt.* Colossensium 1. v. 16. & 17. *Omnia per ipsum , & in ipso creata sunt , & ipse est ante omnes , & omnia in ipso constant.* Circa quæ vltima verba notare oportet hæc S. Chrysostomi ; *Quod verò dicit , in ipsum , quid est? hoc scilicet , in ipsum pendet omnium hypostasis. Non solum ipse ea ex nihilo ad hoc , vt essent , produxit , sed idem ipse nunc quoque ea conseruat , ac tuetur , ita vt si ipsius curâ destituerentur , mox perirent , & corrumperebantur. Sed non dixit , conseruat , quod crassius fuisset , sed quod subtilius est , nempe , quod omnia in ipsum pendent. Dumtaxat ad ipsum annuere , & inclinari , satis est ad conseruandum , & constringendum.* Consonat S. Anselmus ibi dicens : *Omnia in ipso constant , quia sicut omnia creauit , ita omnia continet , & regit : omnia in ipso constant , quia secundum immensitatem incircumscriptæ , & comprehensa diuinitatis eius omnia sunt intra ipsum , & ne in nihilum redeant , per eum constituunt.* Ipse S. Anselmus explicans illa ad Habræos cap. 1. vers. 3. *Portans omnia verbo virtutis sue , ait. Sursum tenet , ne decendant , & in nihilum reuertantur , vnde creata ab ipso fuerant , & sustentat ea , non labore , nec difficultate , sed verbo virtutis sue , id est , imperio sue potentia , hoc est , sola voluntate sua , que in eo virtus , est , & omnipotentia.* Legantur idem S. Anselmus cap. 1. de Diaboli calu , Iunilius l. 2. de partibus diuinæ legis c. 3. Primasius in locum præcitatum ad Habræos. S. Augustinus lib. 4. de Genesi ad litteram . cap. 12. lib. 5. cap. 20. S. Gregorius Magnus lib. 16. Moralium cap. 18. alijque adnotati Patres à Petauio tom. 1. Theologicorum Dogmatum lib. 8. cap. 2. à Raynaudo in discussione nouæ libertatis p. 2. cap. 4. à n. 8. vsque ad 12. rursusque n. 22.

50 Stabilitur tertid ex patribus Ecclesiæ. Ducat chororum antiquissimus Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 8. inquit : *Quæcumque initium sumpserunt , & dissolutionem possunt percipere* S. Athanasius oratione 2. contra Arrianos. *Reliqua omnia (extra Deum) vt quæ facta sunt , nihil*

simile habent ratione substantia cum suo creatoris sed extra eum sunt gratia , & voluntate per verbum eius condita à Deo , vt rursus possint desinere vbi ille , qui fecit , voluerit , In oratione Contra Gentes : *creatarum rerum natura , quia ex nihilo constat fluxa , imbecillis ; & morti obnoxia est per se iudicata.* In epistola ad Africanos *Qua creata sunt : . . . neque omnipotentia , & immutabilia esse queunt , nam alterius potestate continentur , & natura sunt mutabilis , vt sacra littera testantur.* S. Hieronymus in quadam ad Damalium epistola incipiente. *Quonia vetusto & c. Potest rursus non esse quod non fuit.* Et in c. 3. ad Ephælios. *Fuit tempus , quando vniuersa non fuerunt , & rursus si voluerit , in nihilum reuertentur.* S. Augustinus lib. de natura boni contra Manichæos cap. 1. *Solus Deus immutabilis : omnia , quæ fecit , quia ex nihilo fecit , mutabilia sunt.* lib. 12. de ciuitate Dei cap. 1. *Immutabile non esse nisi vnum Deum vere beatum ; ea verò , quæ fecit , bona quidem esse , quod ab illo ; verum tamen mutabilia , quod non de illo , sed de nihilo facta sunt.* Lib. aduersus Felicianum Arrianum cap. 7. *Creatura ex eo , quod non est , in id quod est : quo ostenditur , quia ex nihilo prolata est : & propterea quantum ad se attinet , ex eo , quod est , in id , quod non est , in nihilum nisi perpetua gratia fecerit , natura sua qualitate vertenda est.* Author de cognitione veræ vitæ cap. 7. *Omne , quod ex nihilo esse capit , in nihilum redigi poterit.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. thesauri cap. 2. *Omnia , quæ ex nihilo producta sunt , possunt etiam , si creator voluerit , ad nihilum deuenire.* Et paulò post. *Et si Angelus immortalis quodam res est , propter voluntatem , & gratiam Saluatoris , sed tamen quoniam ortum habuit , & esse capit , occidere quoque potest , & non esse.* Nam quæ naturis præcipue in sunt , ea respectu creatoris Dei , nihil sunt. *Quare sicut ignis combustus quidem est , sed non Deo : sic & Angelus immortalis quidem est , sed non Deo.* Solus enim Deus propriè immortalis est , qui naturaliter id habet ; cetera per gratiam , vti creatura. Lib. de recta fide ad Theodosium. *Deus quidem in bonis est , quæ commutari nequeunt , creatura autem sunt in conuersione , & mutatione , & in foribus habent corruptionem.* S. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. *Ideo natura à Deo facta proficere possunt , quia esse caperunt , ideo deficere , quia ex nihilo facta sunt.* Ad defectum eas conditio ducit originis ; ad profectum vero prouehit operatio creatoris. S. Damascenus lib. de duabus Christi voluntatibus , Dialogo de Manicheorum hæresi , & lib. 1. de fide cap. 3. *Entia creata omnino mutari queunt , quorum enim esse à mutatione incepit , ea mutationi prorsus subiaccere , necesse est.* Et addit postea. *Mutabilia igitur entia sunt omnino , quæ creata sunt.* lib. 2. cap. 3. *Omne creatum vertibile ; solum autem increatum inuertibile.* Et inferiùs. *In mortalis Angelus non natura , sed gratia ; nam omne , quod cepit , desinere suapie natura potest.* cap. 3. *Physicæ Quandoquidem igitur materia ex nihilo in ortum producta est , prorsus quoque perfectæ corruptioni subiecta sit , necesse est ; etiam si aliqui optimus Deus opificium suum non in nihilum redigat , sed in præstantiorem potius statum immutet.* S. Epiphanius hæresi 76. *Quicquid habet principium ; finem etiam habebit , si ei liberit , qui ei , quod initium accepit , vt esset , tribuit.* Nicetas lib. 2. thesauri cap. 40 : *Quicquid creatum : idem & mutabile est. Increatum solum est immutabile : . . . Quicquid cepit , idem & natura desinit , & ad interitum tendit.* S. Anastasius Synaita

oratione 1. *Omne quod ex nihilo factum est, vim habet, ut ad nihilum rursus redeat.* Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 4. *Omnia, qua ceperunt esse ex tempore, pro beneplacito conditoris possibile est esse, possibile est non esse.* Digitum intendam scēt. 6. in alios Patres, apud quos familiare est dicitare neque Angelos, neque animos rationales, neque cælos esse incorruptibiles, nisi ex gratia seu priuilegio Dei; & in hoc loquendi modo, ut minimum significant, nullam creaturam talem esse, quam Deus nequeat destruere; Patrumque complurium verba, & rationes comprehendunt non solum creaturas existentes, sed quascūque alias possibiles.

31 Stabilitur quartò etiam ex Patribus; nam S. Basiliius in Psal. 114. scribit. *Omne compositum dissolui est aptum* S. Gregorius Nazianzenus. Oratione 2. de Theologia. *Eo ipso, quòd substantia coalescit, ex multis, non repugnat dissolui.* Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 28. inter opera S. Augustini: *Omne quod partibus constat, dissolui poterit.* Richardus Victorinus lib. 2. de Trinitate cap. 17. *Quoad ex pluribus compositum est, naturaliter* (id est quantum ex se) *diuisibile, est* S. Anselmus c. 3. de Incarnatione verbi. *Omne compositum necesse est, aut intellectu posse disungi, aut re ipsa.* Intellectu quidem si sit compositum metaphysicè; re ipsa si physicè sit compositum, Zacharias Mytilenensis lib. de mundi opificio: *Compositum omne ex natura sua est dissolubile.* S. Gregorius Taumaturgus, vel S. Maximus Martyr in disputat. de Anima, ad Tatianum. *Quod multarum est partium, diuisibile, ac dissolubile est.* S. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ c. 17. *Quicquid partem habet, potest utique diuidi.* Paræmia hæc videntur à Patribus deprompta ex Platonis Timæo, vbi habetur: *Omne colligatum solui potest.* Cum ergo Empyreum compositum sit ex materia, & forma substantialibus per se, & intrinsicè, non repugnabit disungi hanc ab illa, siue vtraque siue neutra, siue alterutra manente in rerum natura; proindeque non repugnabit corrumpi substantialiter Empyreum. Adi Suarium lib. 1. de Essentia Dei cap. 4. n. 6. vbi exinde probat, Dei substantiam non esse realiter compositum, quia alioqui non esset omnino necessaria, & ita ab intrinseco immutabilis substantialiter, ut ex vi sui esse, implicet contra dictionem non esse; adducitque Nazianzeni exarata verba, & addit: *Quamuis Philosophi docent, cali substantiam esse incorruptibilem, licet composita sit ex materia, & forma. . . . Nihilominus verissimum est per se, & intrinsicè non repugnare. . . . materiam, ac formam cali disungi, & partes integrales cali diuidi:*

32 Stabilitur quinto ex ratione, quam exhibent S. Thomas 1. p. q. 9. ar. 2. in corpore, & iterum, q. 104. art. 3. in corpore, Biel lectione 4. in canonem Missæ littera R, & quam præallegati Patres in n. 30. edocent conceptis verbis: Empyreum, & quæuis creatura eius esse debet conditionis, ut liberè à Deo producat. Quare repugnat creatura, quæ mutationem de non esse ad esse exigat essentialiter, seu ad cuius ex nihilo productionem Deus essentialiter teneatur. Ergo Empyreum, & quæuis creatura cuius debet etiam esse conditionis, ut possit quam producta est, conseruetur à Deo liberè, seu cum potestate continuandi, & suspendendi conseruationem. Ergo repugnat; quòd Empyreum, & quæuis alia creatura essentialiter respiciat mutationem de esse ad non esse, exigatque essentialiter sui à Deo manentiam in æternum. Antecedens videtur omnino certum, & fide catholica sanctum.

Secunda consequentia legitimè inferitur ex prima. Hæc verò probatur, tum ex perfectione Dei, tum ex imperfectione creaturæ. Ex perfectione eisdem Dei, quasi ad eam spectat libertas, qua possit pro libito producere, & non producere Empyreum, & quamcumque creaturam, spectabit non minus libertas, qua possit pro libito conseruare, & non conseruare. Non absimiliter ex imperfectione creaturæ promptum tibi erit argumentari. Confirmatur rationis vis: actio, qua Deus primò produxit Empyreum est indistincta ab ea, qua conseruat. Si ergo in actione primò productiua sic Deus se debet gerere ob sui perfectionem, & imperfectionem Empyrei, ut pro priori sit absolutè indifferentis indifferentia contradictionis ad actionem, & carentiam actionis: cur pari indifferentia non debet gaudere pro priori ad eandem actionem ut conseruatiua? Etsi aliquorum effectuum actio conseruatiua distincta sit à primò productiua diuina, ut quando Deus se solo conseruat ignem v. g. qui primò productus est, à Deo, & simul ab alio igne, non idèò titubat, sed potius inualefcit confirmatio, Etenim si effectus creati prima productio quæ sit à Deo simul, & ab alia causa secunda, debet esse absolutè libera ipsi Deo, non minori, sed maiori in speciem debet esse sic libera eius effectus conseruatio, quæ solo à Deo sit. Confirmatur rursus: creatæ causæ è quarum perfectione est, producere liberè suos effectus, id etiam habent, ut eos conseruent liberè. Constat id in voluntate tam Angelica, quam humana. Nam actus, quos liberè producant, liberè etiam conseruant. Ergo multò potius increata causa, e cuius perfectione est, producere liberè quemcumque effectum creatum, id etiam habebit; ut quemcumque postea liberè conseruet. Alioqui respectu effectus, quem liberè productum non posset non conseruare Deus, gereret se imperfectiori modo in ratione causæ conseruantis, quàm voluntas Angelica, & humana, respectu actuum, quos liberè producant, & deinceps liberè conseruant.

Ebulliunt hinc confirmationes aliæ. Nam Deo tribuendâ est summa perfectio excogitabilis in ratione causæ conseruantis, habito respectu ad quemcumque effectum creatum. Non tribuitur autem, si aliquem conseruet necessariò, quia in ordine ad talem effectum carebit perfectione, quam in ratione causæ conseruantis habet voluntas Angelica, vel humana, erga suos actus liberos. Præterea non dignè cogitaretur de Deo, si aliquem effectum creatum diceretur producere necessariò absolutè, & simpliciter, fieretque Deum, ut primò producentè effectum & ut comparatum cum Angelica, vel humana voluntate primò producete liberè aliquos suos effectus superari ab ea imperfectione. Ergo pariter, & c. Insuper erga quamcumque creaturam, ut conseruandam debet adscribi Deo non minus perfectum dominium, quàm erga quamcūque ut primò producendam. Sed erga quamcumque ut primò producendam habet dominium quo possit primò producere, & non producere. Igitur erga quamcumque, ut conseruandam tale habebit dominium quo possit conseruare, & non conseruare. Et quidè nullius creaturæ prima productio fundare potest impotentiam destruendi à Deo, sed potius fundare debet oppositam potentiam. Proprietatis enim diuinum dominium erga creaturas tam longe abesse debet à læsione ex productione, ut potius ex hac tanquam ex nouo titulo quasi compleatur, & perficiatur. Hinc Patres, & Theologi duo dominia erga creaturas depradicant

deprædicant in Deo, alterum iurisdictionis, alterum proprietatis, & huius duos primarios titulos, nempe creationem, & conseruationem, quin libertati conseruationis præiudicet creatio. Lege Lessij de perfectionibus diuinis librum 10. qui totus est de Dominio Dei. Tandem si non repugnaret creatura indestructibilis essentialiter à Deo vix assignabis rationem, ob quam ea deberet dependere à Deo adæquatè, vel inadæquatè, vt à causa immediate conseruante; & saltem præclusus tibi esset aditus ad præcipuam rationem, qua ducuntur Theologi, tam præci, quàm moderni. Vtrique enim rerum creaturarum dependentiam immediatam à Deo in conseruari probant exinde præsertim quòd eas valeat in nihilum redigere. Alensis 2. p. quæst. 13. membro 4. discutiens in terminis, an repugnet creatura indestructibilis essentialiter à Deo, nostram resolutionem, cui fauet, sic confirmat; quia id, quod habet diuersam naturam à diuina, vt haberet quæuis creatura non ex se, sed ex nihilo est, & proinde non potest non esse simpliciter contingens, & potentiale, obnoxiumque mutationi de esse ad non esse. Noster Gillius lib. 2. commentationum Theologicarum tract. 8. c. 13. n. 6. Hanc Alensis confirmationem pulchrè adornat. Adiciere quis potest aliam confirmationem, quia non alia de causa dicunt Theologi cuncti, humanitatem Christi non potuisse vniri æternitati diuinæ, vt redderetur æterna à partè post, neque immortalitati diuinæ, vt redderetur omnino indefectibilis, quemadmodum vnitur subsistentiæ, & sanctitati diuinæ, vt reddatur subsistens, & sancta; non inquam, alia de causa, nisi quia alioqui vnio, ratione cuius humanitati commmunicarentur effectus formales æterni à partè post, & immortales, esset essentialiter æterna à partè post, & indestructibilis omnino; quod repugnare, vel vnioni hypostaticæ verbi cum humanitate, persuadent sibi omnes.

Peropportuna Corollaria.

34

EX veritate stabilita infertur primo contra Arriagam disp. 10. Physicorum à num. 17. disp. 15. à num. 64. repugnare substantiam creatam, quæ essentialiter se ipsa duret per vnum diem, aut horam. Nam sicut repugnat substantia ad cuius productionem in hac die, aut hora Deus necessariò teneatur, ita etiam illa alia: contra quam autoritates scripturæ, & Patrum, rationesque nostræ faciunt æquè, ac contra substantiam creatam durantem essentialiter se ipsa per totam æternitatem à partè post. Et prioris illius admittà possibilitate nequit consequenter negari huius posterioris possibilitas. Infertur secundò eisdem de causis contra eundem Arriagam, repugnare indiuisibilem durationem creatam, distinctam adæquatè à re durante, affixam essentialiter spatio vnus diei, aut horæ. Vnde laudanda est ingenuitas præfati authoris, qui Theologum agens tom. 2. in 1. part. d. 2. num. 6. retractauit scripta antea in Philosophicis. *Sicut enim laudabile est à vera sententia non moueri, ita culpabile persistere in falsa, quam nunquam tenere prima laus est, secunda mutare, vt aut ex initio vera permaneat, aut mutata falsa, succedat.* Quæ sunt S. Augustini verba lib. 3. aduersus Cresconium cap. 3. Infertur tertio contra aliquos recentiores in manuscriptis, si Angelus produceretur à Deo in æternitate, non duraturum in hac per modum in-
P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

diuisibilem durationis; quia alioquin hic modus esset indestructibilis essentialiter à Deo in tota æternitate à partè ante. Duraret ergo Angelus vel per durationes successiuas, vt tentat Arriaga dist. 17. Physicorum à num. 12. vel per coexistentiam sui cum æternitate, vt censent, qui non agnoscunt modum distinctum ad rei creatæ permanentiam, siue in æternitate, siue in tempore. Durationes illæ successiuæ in æternitate, nescio quàm consequenter defendantur possibiles ab Arriaga, cum ipse paulò antea tradidisset, repugnare ens ab æterno successiuum.

35

Sed veres in me tela nam Angelus, quem admitto posse à Deo produci in æternitate, foret indestructibilis à Deo in tota ea æternitate. Respondeo, non fore ex se, & essentialiter indestructibilem, sed tantum per accidens, ex suppositione scilicet decreti diuini efficacis de eius productione, & conseruatione in æternitate, & per æternitatem; quod decretum non exigeretur ab ipso Angelo ex se, & essentialiter. Replicabis, impotentia destruendi in æternitate Angelum, qui in ea esset productus, nihil incommodi importaret, quia esset ex suppositione Deo libera de ipsius productione in æternitate. Ergo idem censendum est de impotentia destruendi in tempore Angelum, qui in eo sit productus, & qui peteret essentialiter durare in æternum, siquidem hæc etiam impotentia erit ex suppositione Deo libera de productione Angeli in tempore. Respondeo, toto celo distare vnã impotentiam ab alia; nam prior impotentia non fundatur in exigentia vlla essentiali Angeli, sed præcisè in suppositione consequenti diuinæ voluntatis, quæ eo ipso, quod decernat producere Angelum in æternitate; non potest non decernere eiusdem in æternitate conseruationem. Cæterum posterior impotentia fundaretur saltem ex parte in Angelo exigente essentialiter decretum diuinum de conseruatione sui. Deus autem, sicut non potest necessitari ad decretum de productione prima alicuius creaturæ; ita neque ad decretum de alicuius conseruatione. Et non satis est ad perfectionem Dei libertas in prima productione creaturæ, sed vltterius opus est libertas in conseruatione, ita vt creatura, iure suo essentiali, non adigat Deum ad conseruationem sui. Aduerterimq; si non repugnaret Angelus indestructibilis essentialiter, fore, vt ante omne decretum liberum competeret essentialiter Deo, non posse producere talem Angelum, nisi vt duraret in æternum. Ea verò impotentia essentialis in Deo tam est absurda, quàm esset absurda impotentia essentialis in eodem Deo ad producendum Angelum nisi in æternitate, aut nisi in hoc determinato instanti nostri temporis. Et tam est repugnans Angelus, cuius essentia, si producat in vno instanti, petat necessariò durare in sequentibus; quàm est repugnans Angelus, cuius essentia, si producenda sit, exigat necesserio produci in æternitate, aut in aliquo determinato nostri temporis instanti. Ex quo amplius elucescit, impotentiam Dei ad destruendum Angelum in æternitate à partè ante vel per æternitatem à partè post, ex suppositione quòd voluerit libere creare in æternitate, vel creatum in tempore conseruare libere per æternitatem, discordare summoperè ab impotentia Dei ad destruendum illum alium Angelum potentem essentialiter durare in æternum.

Infertur quartò contra Martinorum dist. 6.

36

de Deo sect. 1. num. 10. sect. 3. num. 34. repugnare actum Angelicum, vel humanum supernaturalis fidei, proindeque essentialiter verum, qui siue productus ab æterno, siue in tempore reflectens supra se enuntiaret: *Ego nunquam mutabor; ego æternitati diuina à parte ante, vel à parte post semper coexistam.* Etenim talis actus esset essentialiter indestructibilis à Deo per æternitatem vel à parte ante, vel à parte post: proptereaque non minus repugnat, quam actus enuntians de se cum veritate essentiali: *Ego producitur ab æterno, vel ego producitur in hoc determinato instanti.* Inferitur quintò ob dicta in numer. 34. contra Arriagam, repugnare cognitionem creatam essentialiter veram, quæ affirmer, se duraturam per duo tantum instantia. Inferitur sextò; contra Martinonum d. 10. de Incarnatione sect. 3. à num. 27. vsque ad 30. & contra Modernos aliquos in manuscriptis visionem Dei beatam permanenter Angelos, & homines non esse essentialiter indestructibilem à Deo. Ita communiter Theologi 1. 2. quæst. 5. artic. 4. quo loci ait Salas tract. 2. dist. 11. lect. 2. numer. 4. *Supponimus, non ita esse perpetuam visionem, postquam producta est, ut nec de potentia absoluta possit corrumpi; sic enim solus Deus est perpetuus, & incorruptibilis: omnes autem creature sunt corruptibiles.* Præterea Eminentissimus Lugus dist. 19. de Incarnatione sect. 1. num. 18. tentans varia, ut conciliet visionis destructibilitatem cum noticia Beati de eius æterna duratione. Franciscus Amicus tomo 6. dist. 19. de Incarnatione num. 28. dicens, Dei visionem, quæ est visio Dei, posse destrui, non verò quæ est beata, quia sic inuoluit decretum diuinum actu manifestatum Beato, de perennitate visionis. Sed cum iuxta ipsum Amicum tom. 3. disput. 2. de vltimo fine num. 243. Visio Dei indiuisibiliter attingat Deum, & decretum diuinum de conseruatione sui, idque cum essentiali veritate, non bene percipio istius Authoris conciliationem. Nonnulli Neotherici non audent concedere creaturam, quæ ratione suæ perfectionis sit indestructibilis à Deo, tamen visionem Dei, & alios actus intellectuales intrepidè admittunt indestructibiles ratione intentionalis veritatis essentialis. Reiciendi sunt primò, quia in actibus intellectualibus creatis essentialis veritas est perfectio. Et vel est perfectio maior, vel minor, quàm quæ reperitur in ente creato non intentionali? Si maior, ergo ex perfectionis capite magis repugnabit in actu intentionali indestructibilitas essentialis. Si minor, ergo Deus, qui potest absolute destruere quodcumque ens creatum non intentionale, poterit multo potius euertere ens intentionale ignobilius, siquidem minor perfectio entis intentionalis potius deseruiat ad ruinam subeundam, quàm arcendam possibilitatem. Secundò quia scripturæ, & Patrum testimonia loquuntur generaliter de omni creatura. Tertio, quia simili iure possent dicere, non repugnare actus intellectuales creatos, qui ratione intentionalis veritatis essentialiter exigent produci à Deo in æternitate, vel in aliquo determinato instanti nostri temporis; & qui exigent essentialiter, ut si destruerentur, reproducerentur postea. Possent etiam dicere, non repugnare lumen gloriæ, quod ob essentialem connexionem cum actu essentialiter vero affirmante de ipso perennaturum in æternum, esset omnino indestructibile à Deo. Cerrè quod

Beatus debeat habere notitiam de æterna duratione suæ visionis, ut si securus omnino sit, non fuit sufficiens motiuum ad asserendam ipsam visionem essentialiter indestructibilem. Non enim opus est, ut visio reflectens supra se enuntiet cum essentiali veritate æternam sui durationem; sed satis est, si per aliam cognitionem distinctam pertinentem ad constitutum, vel complementum integrale beatitudinis, & supponentem pro priori naturæ visionem, cognoscat, & affirmet beatus cum euidencia, cum essentiali veritate & cum reflexione secundæ cognitionis supra se æternam durationem ipsius visionis non postulantis, nisi naturaliter tantum secundam hanc cognitionem. Sic iuxta plures beatitudo constituitur, vel impletur integraliter per amorem Dei, per peccati habitualis carentiam, quin visio connectatur essentialiter secundum se cum amore; cum neq; carentia peccati habitualis. Et secundum omnes beatitudo in statu connaturali constituitur, vel impletur integraliter per carentiam actualis tristitiæ, & doloris. Si hoc modo (ut omittam alios satis familiares inter Theologos) declaretur notitia Beati de perennitate visionis, euitatur huius indestructibilitas essentialis, siquidem visio erit ex se destructibilis à Deo non minus, quàm Angelus de facto existens, quem conseruare in æternum decreuit Deus, quemque videt duraturum in æternum. Sed inquires, forte, ut Deus non posset destruere visionem ex suppositione saltem secundæ cognitionis. Respondeo, hanc impotentiam esse omnino consequentem, nimirum ex duplici suppositione omnino Deo libera. Alia productæ visionis, alia productæ secundæ cognitionis, quin visio postulauerit essentialiter secundam cognitionem, & quin alio titulo Deus coactus fuerit ad productionem secundæ cognitionis. Et licet producta secunda cognitione in primo instanti beatitudinis, nequeat Deus in secundo instanti destruere visionem, potuisset tamen in primo, neque visionem neque secundam cognitionem producere; & in secundo habet tantum impotentiam destruendæ visionis prouenientem ex exercitio suæ potentia, & libertatis; qualem habet postquam per fidem diuinam innouesceret alicui homini, vel Angelo in vno instanti decretum Dei de producenda creatura aliqua in sequente instanti; qualem inquam, habet, ad impediendam productionem talis creaturæ. Nam vtraque impotentia fundatur præcisè in decreto libero diuino manifestato de conseruanda visione, & producenda ea creatura.

Occurritur duplici obiectioni.

REstant duo non contemnenda argumenta aduersus veritatem hactenus fancitam. Primum, complures sunt entitates creatæ, ad quarum productionem primam, vel conseruationem tenetur essentialiter Deus, si semel liberè produxerit primò, vel conseruarit alias naturæ prioritate anteriores. Cur ergo repugnabit creatura, ad cuius continuatam productionem tenetur essentialiter Deus, si semel liberè ipsam de non esse renouauerit. Antecedens probatur multis exemplis. Nam in plurimum sententia non potest Deus producta materia prima non producere formam substantialem, & producto Angelo non potest non producere

re durationem ; vocationem , substantiam. Responderi potest primò, admittendo antecedens quatenus non repugnat Deum ex productione vnius entitatis teneri essentialiter ad productionem alterius, ita tamen vt nulla singulariter, & indeterminatè sit assignabilis, ad quam teneatur. Nam hoc pacto respectu cuiuslibet in particulari habebit libertatem, & dominium, quoad productionem & conseruationem. Ast si possibilis esset Angelus essentialiter indestructibilis, teneretur Deus ad eius in particulari conseruationem. Discrimen istud, etsi minuat, non tamen penitus eleuat vim argumenti. Et dicent aduersarij; cur impossibilis erit creatura, quæ sui, vel alterius conseruationem exigat essentialiter? Addent, posita actione creatiua, vel generatiua impediri non posse à Deo existentiam effectus determinati, & singularis; quem prioritate naturæ præcedit actio. Responderi secundò potest negando antecedens cum Monæo in selectis d. 1. cap. 8. & cum Meratio tract. de Angelis disp. 15. sect. 1. quibus in locis statuunt vniuersim, debere, quicquid est posterius, impediri posse, absoluta saltem Dei virtute, posito priori in rerum natura. Et suadent primò, quia nisi hoc principium sit verum, deest ratio ad probandum, posse corpus Christi habere in Eucharistia totam suam quantitatem sine vlla extensione locali. Suadent secundò, quia quod est prius alio, eique præsupponitur tanquam iam constitutum, & existens, non potest secundum id præcise, quo prius est, dependere à posteriori, alioquin esset prius, & non prius. Si autem prius secundum id, quod est prius, non potest à posteriori dependere, neque poterit exigere habere istud posterius tanquam quid omnino necessarium ad hoc vt sit secundum illam rationem, qua prius est. Sed si non exigit, quid obstare potest, ne valeat ponit prius illud, posteriori isto non posito? Quæ ratio efficax est non solum de posteriori singulariter, & determinatè, sed vagè, & indeterminatè spectato. Suaderi tertio potest, quia cum ei, *qui non condidit, nulla sit in id, quod conditum non est, potestas*, vt sapienter ait S. Iustinus in 1. oratione cohortatoria ad Græcos; ideo Deo tribuitur immediatus concursus simul cum qualibet causa secunda in quemlibet eius effectum, vt mera sui concursus negatione, vel suspensione queat impedire existentiam, vel conseruationem cuiuscumque effectus creati. Id enim pertinet ad perfectissimum Dei dominium erga creaturas. Sed si Angelus v.g. habeat essentialem connexionem, cum productione alicuius vocationis, non poterit Deus per meram negationem, vel suspensionem sui concursus impedire existentiam, vel conseruationem omnium vocationum illius: debet namque aut destruere Angelum, aut concurrere ad productionem, vel conseruationem alicuius vocationis. Ergo. Quartò illustrari potest ex S. Basilio homilia 6. in Exameron, vbi contendens, impossibile non fuisse Deo producere, & conseruare lucem initio orbis tribus diebus ante solem, inquit: *Itaque ne mihi dixeris, fieri hæc non posse, vt lux à corpore solis separaretur. Neque enim ego lucis à solis corpore separationem mihi, aut tibi possibilem esse dico: sed asserendum esse censeo, qua mentis sola cogitatione, cogitationeque disparari possunt, ea re ipsa seiungi posse facultate creatoris viriusque natura.* Germana alia legere licebit: apud Sanctum Cæsarium Fratrem Sancti Gregorij Nazianzeni dialogo 1.

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

Procopium Gazeum in cap. 1. Genesis vers. 14. Si obiiciatur, constituta actione pro priori non posse à Deo pro posteriori cohiberi existentiam termini. Occurrit Monæus inquit; mirum non esse, siquidem actio habeat essentialem habitudinem ad terminum. Sed non satisfacit; nam aduersarij habitudinem etiam essentialem contendunt in Angelo ad aliquam vocationem vagè, & indeterminatè, & similiter in materia ad hanc, vel illam formam substantialem; quæ habitudo laxior est, quàm quæ datur in actione ad terminum singularem, & determinatum. Melius diceretur, actionem esse exercitium actuale diuinæ omnipotentiaæ erga terminum, & esse viam ipsius termini. Quamobrem sicut non est contra perfectionem Dei, quod terminum in instanti, in quo producitur, non possit impedire vt iam existentem in facto esse pro posteriori signo naturæ, sic neque erit contra eisdem perfectionem, quod non possit impedire, vt iam existentem pro priori signo naturæ in exercitio actuali diuinæ omnipotentiaæ, & in via ipsius termini ratione actionis: *cuius vis tota in faciendo est.* Vt docet S. Damascenus cap. 8. Institutionum. Dum itaque hanc ponere, & non ponere sit Deo liberum, nihil aliud requiretur. Si rursus obiiciatur, habere albedinem, aut carentiam illius est posterius ad hominem v.g. qui tamen aliqua ex eis, neque diuinitus carere potest. Respondebitur, carentiam albedinis non esse exercitium positium diuinæ omnipotentiaæ, ac libertatis; est principium Monæi, ac Meratij, intelligendum de posteriori, quod sit quid positium, & non oppositum contradictoriè formaliter alteri posteriori. Vnde Petrus, exempli causa, poterit simulcarere albedine & nigredine & simul vtrâque habere, non tamen poterit, si non afficitur albedine, non habere eius carentiam, neque quibus non habere albedinem, si non afficitur eius carentia; neque item valebit pariter habere albedinem, carentiamque illius. Nonnulli Neotherici, ne Deus essentialiter connectatur cum existentia creaturæ, vel eius carentia, quarum vtrâque sit ens essentialiter imperfectum, respuunt carentias, quæ distinctæ sunt à nolitionibus diuinis existentiarum creaturæ; sed hæc paradoxa sunt, & essentialis connectio Dei cum volitione, vel nolitione existentiaæ albedinis esset æquè contra perfectionem diuinam, ac supponitur à Modernis fore connexionem cum albedine, vel eius carentia distincta à nolitione Dei, sicut connectio cum volitione albedinis vel nolitione nigredinis argueret tantam imperfectionem, quantam connectio cum existentia vel albedinis, vel nigredinis. Præhabita priori responsione.

Amplector illud principium, & independenter à præsentis puncto repudiantur à me exempla in antecedentis probationem allata; & quoad durationem attinet, vel ea non distinguitur à creatura, & in instanti coëxistenti, vel si distinguitur, poterit creatura existere, quin formaliter, & positiuè duret, impediente Deo durationem per potestatem absolutam. De vocatione non nihil dixi numer. 49. exercitationis proxima. Et materiam primam sine forma substantiali, substantiamque sine substantia posse diuinitus existere, celebres sunt multorum sententia. Sed non dissimulabo rationes. Monæi, & Meratij pro illo principio non esse admodum vrgentes. Nam prima, vt non probat, posse

38

corpus Christi existere sine omni vbi-
circumscripta, quàm definitiua (hanc habet in
Eucharistia) sic neq; probat, posse quidquid deest
posteriori, impediri potestate Dei absoluta, posito
priori in rerum natura. Et ad defendendam exi-
stentiam corporis Christi in Eucharistia sine vbi-
catione circumscriptiua seu extensione locali, non
est opus veritate vniuersali illius principij; satis
est, nullam apparere repugnantiam in doctrina
fidei de existentia corporis Christi sub speciebus
sacramentalibus absque præsentia vnius partis
extra aliam. Secunda ratio peccat ab excessu, cum
æquè faciat contra dependentiam naturalem à
posteriori aliquo, & comitante; à posteriori qui-
dem, qualem habet materia prima à quantitate; à
comitante verò, qualem habet indiuisibile copu-
latiuum, si non sit vnio, à partibus, vel punctis
continui. Procedit etiam ex æquiuocatione
quadam, quia dependentia siue essentialis, siue
naturalis in aliquo priori ab alio posteriori non
est dependentia, vt à causa, sed vt ab effectu, ideo-
que melius vocabitur cõnexio alicuius prioris cū
alio posteriori, vt sui cõplemento, vel perfectione,
siue intrinseca, siue extrinseca. Ratio tertia à nobis
addita plausibilis quidem erit apud eos, qui con-
tra Durandum, Aureolum, Ludouicumque Be-
reurdolanum, ea vtuntur, vt euincant concursum
immediatum Dei cum causis secundis in effectus
ipsarum. Sunt tamen multi moderni; qui eam re-
pudiant, & alius fidunt. Nam si immediatus Dei
concurfus cum causis secundis, non ex alio
titulo esset, quàm vt Deus posset immediatè
impedire existentiam, vel conseruationem effe-
ctuum prodeuntium à causis secundis, aiunt, defi-
cere titulum illum, vt Deus per modum causæ
primæ, & vniuersalis concurrat cum intellectu
Angelico, vel humano, & lumine gloriæ ad
visionem beatam; haberet namque immediatam
facultatem impediendi visionem per subtractio-
nem concursus obiectiui, quem vt causa parti-
cularis in ipsam exhibet, etiam si vt causa prima, &
vniuersalis aliunde non concurreret. Cum ergo
in visionem concedendus sit Deo influxus per
modum causæ primæ, & vniuersalis, non secus ac
in alios effectus, concludunt, influxum per mo-
dum causæ primæ, & vniuersalis, simultaneum-
que cum causis secundis, in quoslibet earum
effectus, concursum adscribendum Deo contra
Durandum ob alios titulos, & rationes. Quarta
denique à nobis adiecta ex autoritate S. Basilij
valet, vt probeatur, euitandum esse, quantum fieri
possit, sic cogitare effectum creatum connexum
cum sui causa creata, vel è conuerso, vt neque diui-
nitas possint seorsim, ac diuisim existere. Sed
nihilominus vt sunt aliqui effectus, qui sine
causis creatis nequeunt diuinitus existere, aut
conseruari, quales sunt modales: ita dicent
aduersarij, dari causas, quæ nequeant existere,
aut conseruari diuinitus, absque effectibus creatis
aliquibus.

39

Secundum, quod restat argumentum, est hu-
iuscemodi. Non repugnat actus, qui cum essentiali
veritate enuntiet & de se. Ergo non durabit nisi in
hoc vnico instanti, Talem actum non poterit Deus
conseruare in duplici instanti. Quin imo de facto
entitatem durationis, qua ego duro in præsentii
instanti, nequit Deus conseruare in sequenti.
Et penes Cardinalem de Lugo d. 19. de Incarna-
tione S. 1. num. 20. identificantem perceptiones,
appetitionesque creatas cum actione ipsarum

productiua, hancque cum duratione, nulla erit
perceptio, aut appetitio creata, quam Deus ultra
vnum instans possit retinere in rerum natura.
Si ergo non repugnant entitates creatae, quæ
essentialiter renuant suà Deo conseruationi,
neque repugnabunt aliæ, quæ eam essentialiter
postulent. Respondeo primò, ex præfato actu,
& duratione non rectè argui ad creaturam essen-
tialiter indestructibilem à Deo. Nam creatura,
si sit conseruabilis, debet esse conseruabilis
liberè à Deo ob nostra argumenta. Ast neque
actus ille, neque duratio supponuntur conserua-
biles. Quare non est necesse, vt Deus gaudeat
libertate, quoad conseruationem, & non conser-
uationem eorum. Sic erga ea, quæ sunt producibi-
lia, debet Deus gaudere libertate; non autem circa
ea, quæ sunt improducibilia, vt chimera. Respon-
deo secundò, impossibilem esse actum illum, non
secus ac qui de se diceret cum essentiali verita-
te. *Ego producor in hoc instanti determinato: &
durationem non distingui à re creata durante, &
instanti coexistente probari ab aliquibus, ne detur
entitas creata; cuius continuata existentia non
sit in potestate Dei. Adduntque alij, repug-
nare actum illum, & durationem distinctam,
quia alioqui exigerent sui destructionem, sed
viam ad euitandum in actu saltem illo id in-
conueniens ostendit Ripalda tomo 2. de ente su-
pernaturali lib. 5. disp. 104. sect. 4. num. 30. Pos-
sibilis permanentia nostrorum cognitionum non
tantum diuinitus, verum etiam naturaliter,
traditur à S. Augustino tract. 1. super Ioannem
his verbis, *Quid est ergo illud in corde tuo, quan-
do cogitas quandam substantiam vinam perpetuam,
omnipotentem, infinitam, ubique presentem,
nusquam melusam? Quando ista cogitas, hoc est
verbum de Deo in corde tuo. Numquid autem hoc est
sonus ille, qui quatuor litteris constat, & duabus
syllabis? Ergo quacumque dicuntur; & transferunt,
soni sunt, litteræ sunt, syllabæ sunt. Hoc verbum transit,
sonat. Quod autè significauit sonus, & in cogitante est,
qui dixit, & in intelligente est, qui audiuit, manet hoc
transfuentibus sonis.* Sic S. Augustinus, ob cuius
authoritatem repudiari debet identificatio adæ-
quata nostrorum cognitionum cum duratione
essentialiter successiua; vt alia impugnatis capita
dissimulem, præcipuè ex visione beatifica Ange-
lica, atque huimana, quæ docente eodem S. Augu-
stino lib. 15. de Trinitate cap. 16. *Volubilis non est
ab alia in aliam iens, atque rediens, & qua nulla vi-
ce variatur, vt ipsemet S. Doctor inquit l. 1. 2. Con-
fessionum cap. 11. quæque postquam inchoata fue-
rit: sine aliqua intermissione, seu euacuatione:
continuata existet, & continuabitur: vsque in
sempiternum, vt dicit Summus Pontifex Benedi-
ctus XI I. in Extranaganti, de qua copiosissimè
agam in exerc. 21. quamuis verò vnus actus visio-
nis beatificæ succedat immediatè alteri absque
interruptione; verba tamen Pontificis indicare
videntur continuationem eiusdem actus. Vtinam
Eminentissimus Cardinalis de Lugo primam suæ
Theologiæ partem, quàm cuncti expectunt, profer-
ret in lucem, ibi enim auctoritatis propositæ;
explicationem disceremus ab vniuersali
Magistro, & nostræ ætatis Clarissimo
Theologo.**

SECTIO V.

Ad sectionem IV. Appendix, in qua tractatur, an sicut repugnat entitas creata, ex cuius productione teneatur omnino Deus ad productionem alterius, ita etiam impossibile sit creatura, cuius productio prorsus obliget Deum ad alijs destructionem.

40

Acutissimi. Recentiores doctrinam traditam in sect. 4. sic, dum contra nos publice disputarent, impetierunt. Potest Deus ex productione vnus entitatis creatæ omnino adstringi ad destructionem alterius, vt ex productione gratiæ habitualis in natura rationali ad destructionem peccati lethalis actualis. Ergo & potest ex productione vnus entitatis creatæ prorsus teneri ad alterius productionem. Nam si non est alienum à perfectione, domino, & libertate Dei, vt ex suppositione suæ determinationis liberæ ad effectum vnus creaturæ debeat destruere aliam, cur alienum erit, vt debeat aliam efficere. Hæc obiectio occasionem nobis attulit expromendi id, ad quod iam dudum inclinabamus animum, scilicet nullam rem creatam impossibilem esse cum alia sibi contraria, si habeatur respectus ad potentiam Dei absolutam: ex quo principio aliquando defendimus gratiam habitualem, & peccatum mortale actuale posse diuinitus componi. Libet hic cum bona lectoris gratia nostrum fundamentum producere in medium, & emerſuras difficultates non nullas præoccupare, ne Recentiorum obiectio pluris habeatur, quàm par est, & ne sectionis 4. doctrina nuter, argumento tam in speciem valido impetita.

41

En itaque fundamentum nostrum. Nullum est ens creatum, cuius contradictorium sit impossibile absolute, & simpliciter. Ergo similiter nullum erit, cum quo sit impossibile omnino suum contrarium. Vt enim impossibilitas contradictorij arguit summam, & infinitam necessitatem existendi habitam ab entitate, cuius contradictorium est impossibile, ita impossibilitas omnimoda cum suo contrario argueret summam, & infinitam vim resistendi in entitate, cuius contrarium sit prorsus impossibile cum ipsa. Tunc sic: gratia habitualis, & peccatum lethale actuale (quod suppono consistere in positivo) sunt entitates creatæ, & oppositæ contrariè, vel quasi contrariè. Ergo quemadmodum earum contradictoria nequeunt esse impossibilia, sic nec ipsæ inter se possunt esse omnino impossibiles. Confirmatur vis argumenti. Nullum est ens creatum, quod, si habeat contrarium, sit indestructibile essentialiter ab ipso; id enim argueret summam, & infinitam resistantiam. Ergo pariter nullum erit ens creatum, quod cum suo contrario sit essentialiter infæderabile, nam & id etiam argueret summam, & infinitam resistantiam. Declaratur exemplo humanitatis Christi Domini sanctificatæ infinite per gratiam vnionis hypostaticæ ad Verbum diuinum. Etenim vnionis gratia, quia est infinita, neque potest componi cum peccato, neque potest per illud amitti, vt supponendum est pro præſenti difficultate, nec ab aduersariis negatur. Et quidem aduersarij, dum disquirunt, an cum gratia vnionis possit diuinitus componi peccatum? Respondent, non posse componi, quia

ea gratia est infinita; & hæc est optima ratio, etiam si ipsi alias assignent communes, tam gratiæ vnionis quàm gratiæ habitualis. Cum ergo neque gratia habitualis, neque peccatum habeant infinitudinem per essentialitatem, & sint entitates contrariæ, vel quali contrariæ, sequitur, posse diuinitus conuenire simul.

42

Dices primò, volitionis liberæ diuinæ non est impossibile contradictorium. Ergo falsò à nobis asseritur proprium esse entis infiniti, vt eius contradictorium sit impossibile. Vt erit obiectio; etsi volitionis liberæ diuinæ non sit impossibile contradictorium, tamen ea est impossibile essentialiter cum nolitione libera diuina eiusdem obiecti habente se vt contraria respectu illius volitionis. Ergo non bene infertur omnem entitatem, cuius contradictorium est possibile, esse etiam compossibilem cum sui contrario. Promouetur obiectio; non est impossibile contradictorium gratiæ vnionis hypostaticæ; & nihilominus gratiæ vnionis hypostaticæ contrarium, quod est peccatum habet essentialitatem impossibilem cum ipsa gratia vnionis hypostaticæ. Ergo non rectè infertur, &c.

43

Respondeo permitrens, possibile esse contradictorium formaliter volitionis liberæ diuinæ; nam fortè solum possibile est contradictorium virtualiter, id est, nolitio libera diuina eiusdem obiecti. Respondeo, inquam, volitionem liberam diuinam (quicquid sit an gaudeat perfectione infinita) non facere impossibile suum contradictorium, siue formale siue virtuale; alioqui ea volitio non esset quidpiam contingens. Verumtamen ad nostram rationem sufficere, si omne & solum ens necessarium infinitum faciat impossibile suum contradictorium, licet detur aliqua formalitas infinita, sed non necessaria, quæ non faciat impossibile suum contradictorium. Ad primam confirmationem permitto, volitionis diuinæ liberæ non esse impossibile contradictorium formale, & fateor, ipsammet volitionem esse impossibilem essentialiter cum nolitione libera diuina eiusdemmet obiecti ob eandem ferè rationem, ob quam inferius adstruam impossibilem esse essentialiter effectum formalem creati amoris cum effectu formali odij respectu eiusdem obiecti in voluntate creatæ. Vnde admitto integrum confirmationis primæ antecedens; & ad consequentiam dico, intendi solummodò à me entitatem, cuius contradictorium sit possibile, debere esse compossibilem cum contrario, quod habeat, nisi vtraque entitas non posset non communicare, eo ipso, quod existeret, suum effectum, vel quasi effectum formalem, quorum vnus inuoluat essentialiter carentiam alterius. Explicabitur id postea. Ad secundam confirmationem concedo, non esse impossibile contradictorium gratiæ vnionis hypostaticæ; concedo etiam hanc gratiam componi nequaquam posse cum peccato siue lethali, siue veniali. Quare consentio maiori, ac minori confirmationis; & ad consequentiam aio, me non sic argumentati; omnis entitas, quæ non facit impossibile suum contradictorium, debet facere eo ipso compossibile suum contrarium. Aliter namque argumentor, sic nimirum; in entitate faciente impossibile suum contradictorium non potest non dari infinita necessitas existendi. Ergo in entitate faciente impossibile suum contrarium, non potest non dari infinita resistantia. Vnde consequentia non

eneruatur, sed potius roboratur exemplo gratiæ vnionis hypostaticæ, vt visum est supra.

Dices secundo: gratia habitualis potest naturaliter expelli per peccatum lethale, & hoc vicissim per illam. Ergo siam debilem habent resistantiam, vt possint mutuo se vincere naturaliter; habebunt etiam tam tenuem vt queat vnâ federari naturaliter, vel certe ratio resistantiæ à nobis proposita vires nullas continebit. Respondeo, multa, quæ non possunt simul naturaliter coniungi: expellere se quam facillimè. Gratia vincitur per peccatum, quia eam Deus subiecit vni nostri liberi arbitrij, Peccatum vincitur per gratiam, quia Deus applicat suam omnipotentiam ad productionem gratiæ, non obstante resistantia peccati. Et licet præfata applicatio sit miraculosa, tamen peccatum dicitur expelli naturaliter per gratiam, quatenus Deus decreuit producere hanc existentibus talibus dispositionibus in homine, qui peccauit. Sed vt notaui, productio gratiæ est miraculosum valde opus, & solius omnipotentia diuinæ operantis absque vilo debito naturali imò vrentis summa & infinita indulgentia, ac misericordia, in productione gratiæ, cuius productione miraculosa posita; sequitur naturaliter destructio peccati. Et in hoc etiam sensu potest asseri peccatum expelli naturaliter per gratiam. Ast quo ad simultarem gratiæ; & peccati Deus non subiecit gratiam vni nostri liberi arbitrij. Resistit ergo gratia simultati peccati; sed non tam validè, vt eius resistantia nequeat superari de potentia absoluta.

45 Dices tertio, peccatum lethale etsi sit infinitæ malitiæ, potest non tantum diuinitus, sed etiam naturaliter deturbari per gratiam habitualem. Ergo perpetuam à nobis deducitur, gratiam habitualem fore infinitam secundum essentiam, si non posset, aut expelli per peccatum, aut cum peccato componi diuinitus. Respondeo, peccatum lethale esse infinitæ malitiæ, quatenus vt summum nulla pura creatura potest condignè satisfacere pro eo, & quatenus nullum est assignabile pro ipso supplicium, quo maius aliud non mereatur. At non est infinitæ malitiæ secundum essentiam. Replica bis, saltem peccatum lethale habet maiorem malitiam, quam habeat gratia habitualis bonitatem. Et tamen per gratiam potest vinci peccatum lethale. Contra, quia magna resistantia, quæ datur in peccato lethali, vincitur per bonitatem diuinam infinitam, vel applicantem suam omnipotentiam ad productionem gratiæ habitualis, ita vt gratia vincat formaliter peccatum lethale, & omnipotentia vincat actiue, vel condonantem extrinsecè peccatum, sine infusione gratiæ habitualis. Loquor in casu, quo expellitur habituale peccatum. Ceterum dum in præsentia peccati siue actualis, siue habitualis coexistit diuinitus gratia, vincitur etiam à Deo resistantia peccati.

46 Dices quarto, Possibilis est gratia habitualis infinite intentæ. Ergo si nostra ratio quicquam valet erit impossibilis essentialiter talis gratia cum peccato mortali sui contrario. Respondeo, gratiam habitualement infinite intentam, non esse infinitam simpliciter, atque absolute; ideoque communicatam animæ non habere, neque exigere infinitam resistantiam ad peccatum; & proinde vinci posse per peccatum, componique cum illo. Replica bis, gratia vnionis hypostaticæ non est infinita simpliciter: ergo poterit vinci per peccatum & cum illo coniungi, vt potest gratiæ habitualis infinite intentæ. Contra, nam quamuis modus participandi

gratiam vnionis hypostaticæ non sit infinitus simpliciter, sanctitas tamen participata mediante illa, est infinita simpliciter. Porro gratia habitualis infinite intentæ ne participaretur modo simpliciter infinito, nec ipsa in se esset simpliciter infinita. Ex quo patet disparitas.

Dices quinto, visio beata habita ab homine, vel Angelo nec stare simul potest cum peccato, nec per illud deperdi, quin sit infinita. Ergo non sequeretur; gratiam habitualement esse infinitam, si cum peccato lethali nequiret componi de potentia absoluta. Respondeo, visionem beatam non posse stare cum peccato actuali: etiam veniali neque posse deperdi, per peccatum, quicquid sit, num habeat rationem formæ sanctificantis: nam vtraque ea impossibilitas prouenit ex tendentia intentionali propria visionis beate declarata in n. 26. Replica bis: non repugnat sanctitas creata indistincta ab actu effectiuo, videlicet à dilectione Dei. Ergo saltem talis gratia erit impossibilis essentialiter cum omni peccato, saltem actuali lethali, si in actibus intentionalibus, aut affectiuis nostra ratio non militet, vt videtur non debere militare; si quidem actus intentionales, aut effectiui contrarij non concedantur à nobis posse diuinitus componi, si velimus parere communi sententiæ. Contra, si dilectio Dei super omnia, aut contritio sit forma sanctificans, aut si non repugnet dari aliquam dilectionem, vel contritionem, quæ sint formæ sanctificantes, talem sanctitatem fore impossibilem essentialiter cum peccato lethali actuali, naturaliterque saltem cum peccato habituali, admitendum est; at priorem impossibilitatem habebit non ratione sanctitatis creatæ, sed ratione tendentiæ affectiue. Quapropter naturalis dilectio Dei super omnia gaudebit impossibilitate eadem cum peccato lethali actuali, quamuis fatendum sit, hanc naturalem dilectionem nullatenus esse formam sanctificantem. Præterea attritio de peccato generaliter propter turpitudinem peccati esset impossibilis essentialiter cum peccato actuali etiam veniali, & tamen talis attritio est supernaturalis foret, neuntiquam accederet ad gradum formæ sanctificantis. Non nihil restat difficultatis in argumento 5. & in replica, sed exantlabitur postmodum.

48 Dices sexto, forma cadauerica, & forma vitalis nequeunt conuenire etiam diuinitus, nihilominus sunt entitates, quarum contradictoria non sunt impossibilia, & quæ haud quaquam infinite sunt. Ergo nostra ratio non obstat, quominus gratia, & peccatum componi queant, diuinitus. Sed omisso, formam cadauericam putari fictitiam ab Egidio de Conink in 3. p. q. 76. num. 14. respondeo, formam cadauericam, quæ sit essentialiter impossibilis cum forma vitali, excogitatam esse à nonnullis absque sufficienti fundamento. Dum animal repente occiditur, quo præcipue in casu recurritur ad formam cadauericam, satis est, si in corpus animalis introducat formam accommodatam corpori organico, & habens naturalem impossibilitatem cum forma vitali, maioremque quam cum quauis alia forma non vitali. Certè si licet excogitare formam substantialem, quam vocant cadauericam, gaudentem essentiali impossibilitate cum forma vitali, licebit & mihi affirmare, omnem formam substantialem non vitalem, habere essentialem impossibilitatem cum quauis forma substantiali vitali. Et saltem

saltem non possem efficaciter impugnari, si dicerem, omnem formam substantialem, non vitalem esse impossibilem essentialiter cum quavis forma substantiali vitali. Replicabis, corpus animalis, necessario constituitur mortuum per formam cadauericam; sed corpus mortuum, ut mortuum requirit essentialiter carentiam formae vitalis. Ergo forma cadauerica affert essentialiter hanc carentiam. Contra, est namque falsa maior, si quidem ut detur corpus mortuum, satis est carentia animae unitae corpori. Vnde corpus in quod non introduceretur de potentia absoluta forma cadauerica, postquam anima destructa est, vel separata, diceretur, essetque mortuum. Et lapis est corpus mortuum, quin habeat formam cadauericam. Insuper distingui potest maior, constituitur mortuum positivè per formam cadauericam, conceditur; mortuum negativè, negatur; positivè, inquam quatenus forma cadauerica est forma positiva gaudens impossibilitate naturali cum vita. Non negativè, quia forma cadauerica non affert essentialiter negationem vitae. Replicabis rursus, si idem corpus ponatur diuinitus in duplici loco, non poterit in vno habere formam vitalem, & in alio cadauericam. Ergo quia hae formae sunt essentialiter impossibiles. Contra, nam posset nouo miraculo affici duplici ea forma, & per cadauericam redderetur mortuum positivè, non autem negativè.

49

Dices septimò, assensus, & dissensus, amor, & odium eiusdem obiecti, etsi sint entitates contrariae ac, finitae, & quarum contradictoria non sunt impossibilia, nequeant tamen diuinitus componi. Ergo neque poterunt diuinitus componi gratia, ac peccatum, non obstante ratione à nobis assignata, quae exemplo entitatum, de quibus in antecedenti, videtur enervari. Responderi posset ex Paludano in 3. dist. 15. quaest. 2. Gabriele in 4. dist. 10. quaest. vnica, & dub. 3. quibus proximè accedunt Ouiedus controu. 6. de anima puncto & §. 3. Alfonso d. 15. de anima sect. 7. assensum, & dissensum, amorem, & odium eiusdem obiecti posse diuinitus componi. Quod aliquo in sensu verum esse, aperiam paulò post. Nunc, omisso antecedenti, nego consequentiam. Et pro indemnitate nostrae rationis dico, eam intelligendam esse de entitatibus purè physicis, seu de entitatibus, quae non sint intentionales, neque affectivae. Debentque ex parte conuiuere nobis aduersarij. Etenim entitates creatae, quae non sunt intentionales, neque affectivae, componi possunt diuinitus cum entitatibus aliis non contrariis sibi rigorosè, licet darentur aliqua entitates creatae, quae cum aliquibus sibi rigorosè contrariis nequirent adhuc diuinitus coniungi. Ast actus intentionales, & affectiui, non possunt penes aduersarios componi cum pluribus actibus, qui non sunt rigorosè contrarij. Exempli gratia dilectio Dei super omnia non tantum est impossibile cum Dei odio, quod est rigorosè contrarium illi dilectioni, sed etiam est impossibile cum complacentia in peccato lethali; quae complacentia non est rigorosè contraria ei dilectioni. Amplius; secundum aduersarios nihil intentionale, aut effectiuum est compossibile diuinitus cum suo contrario etiam in gradu remisso: at plura physica sunt compossibilia diuinitus cum sui contrariis in gradibus intensis, & naturaliter in remissis. Replicabis primò, assensus, & dissensus sunt impossibiles essentialiter, quia per vnum

actum destruitur obiectum alterius. Sed etiam per gratiam destruitur formalis effectus peccati lethalis, & è conuerso. Sicut ergo assensus, & dissensus sunt essentialiter impossibiles, ita etiam gratia, & peccatum. Probabis Minorem, quia gratia denominat animam sanctam, hic autem effectus formalis destruit formalem effectum, quem communicat peccatum. Respondetur inficiando Minorem, ad cuius probationem aio, gratiam se sola non denominare animam sanctam; nam denominatio animae sanctae inuoluit peccati carentiam, quam ut subsequam impottat ex natura rei gratia, non tamen essentialiter. Replicabis secundò, si potest anima affici habituali gratia, quin ab hoc denominetur sancta, proindeque potest gratia adunari cum peccato: cur intellectus non poterit affici assensu, quin ab isto denominetur assentiens; proindeque cur non poterit coniungi in eodem intellectu assensus, & dissensus eiusdem obiecti? Respondetur, assensum existentem in intellectu non posse non denominare ipsum intellectum assentientem; nam licet haec denominatio inferat essentialiter carentiam dissensus, nihilominus non constituitur ex tali carentia, sed praecipuè ex assensu, & ex intellectu, ut subiecto capaci, atque item ex vnione: Quae tria, si existant, non potest non resultare denominatio assentientis, & impedire denominationem dissentientis; itemque & dissensum unitum intellectui ut subiecto capaci. Ceterum, ut iam animaduerti, denominatio animae sanctae constituitur inadæquatè ex carentia peccati, quam carentiam infert tantum ex natura rei gratia habitualis.

Addo, assensum, & dissensum eiusdem obiecti posse diuinitus componi in subiecto incapaci, ut in petra, si actus intentionales, & affectiui sint qualitates absolutae, & non modi dependentes se ipsis essentialiter ab intellectu, & voluntate. Imò addo, & respondeo principaliter ad septimam objectionem, posse in subiecto capaci dari assensum, quin denominet intellectum assentientem, darique simul dissensum, si hic queat intellectui vniri quin denominet; ut si vnatur, quin producat ab intellectu, aut quin in eo sustentetur. Sunt enim, qui velint, opus esse ad denominationem ex actibus intentionalibus, & affectiuis deriuandam in intellectum, & voluntatem creatam, ut actus producantur ab istis potentiis, & in eis sustententur; neque sufficere, si infunderentur à Deo, aut si ab eis producerentur diuinitus per creationem, quin sustentarentur. Ut vt sit, fatendum esse iudico, dissensum posse fieri praesentem intimè in intellectu denominato per assensum, si actus intentionales sint qualitates absolutae. Vnde deducitur assensum, & dissensum non opponi contradictoriè virtualiter, si considerentur secundum se, & non secundum formales affectus. Et hinc retorqueo argumentum in aduersarios hoc pacto: assensus, & dissensus possunt diuinitus componi, si vnus ex illis non communicet effectum suum formalem intellectui, vel quia non vnatur intellectui, sed solummodò sit ipsi intimè praesens cum altero actu, vel si vnatur quidem, sed non sufficienter ad communicandum effectum formalem. Ergo pariter poterunt semel diuinitus coniungi gratia, & peccatum, si gratia non communicet suum effectum formalem animae. Quòd si gratia secundum se opponeretur contradictoriè virtualiter cum peccato, non posset

50

intimè

intimè esse præsens animæ, in qua existeret peccatum; neque posset esse præcisè vnita sine communicatione adhuc sui effectus formalis. Hæc omnia eò deseruiunt, vt ostendatur, gratiam, & peccatum non opponi essentialiter, nisi secundum suos effectus formales. Id autem libentissimè à nobis conceditur, imò & à nobis nihil aliud contenditur. Et solùm discordamus ab aduersariis, quatenus defendimus, gratiam vnitam animæ, & ex illa vt subiecto eductam non communicare essentialiter denominationem sanctitatis. Ex dictis in hoc numero inferri potest integra responsio ad obiectionem n. 47. de impossibilitate visionis beatæ cum peccato actuali, nam ea impossibilitas non erit ratione solius beatæ visionis secundum se, sed ratione effectus formalis, qui potest diuinitus impediri ex defectu alicuius requisiti ad ipsum, & tunc manebit vnà peccatum actuale, non secus ac dictum est de assensu, & dissensu. Inferri etiam potest plena solutio ad argumentationem num. 42. de impossibilitate volitionis, & nolitionis liberæ diuinæ circa idem obiectum; nam cum effectus, vel quasi effectus formales vtriusque actus sint essentialiter impossibiles, & aliunde inimpedibiles sint tales effectus, si semel existant actus diuinæ volitionis, & nolitionis liberæ, fit, eos actus incompatibiles esse tam secundum effectus, vel quasi effectus formales, quàm secundum se, & entitatiuè.

51

Sed adhuc in tutò non sumus, tum quia vbi-
cationis circumscripitiua, & definitiua eiusdem
corporis in eodem loco sunt entitates positiuæ
impossibiles essentialiter, & in eis vbi-
cationibus non valemus recurrere ad id, quod in as-
sensu, ac dissensu erga idem obiectum. Tum
quia substantia propria, & aliena nequeunt di-
uinitus coniungi in eadem natura Angelica, aut
humana, vt tenet communissima sententia; &
non pauci sunt, qui censeant, duas formas sub-
stantiales neutiquam posse conuenire simul in ea-
dem materia; de formis autem substantialibus, &
subsistentiis dicere non possumus id, quod de
actibus illis vitalibus. Nihilominus quantum ad
subsistentias propriam, & alienam defendimus
iam in exercit. 8. num. 69. & 81. non tantum en-
titatiuè, sed etiam communicando suos effectus
formales efficere posse diuinitus eandem naturam
simultanè. Quantum ad formas substantiales
adæquatas non subordinatas vulgò docetur, posse
diuinitus conuenire simul in eadem materia, ex-
hibereque ipsi suos effectus formales. Sic Murcia
lib. 2. Physic. d. 4. q. 7. Auerſa quæst. 16. Phi-
loſophiæ sect. 5. Alfonso d. 3. Physic. sect. 5. Ar-
riaga d. 3. Physic. sect. & subsect. 6. cum Suario,
Fonseca, Rubio, Petro Hurtado, quos allegat
Alfonſus in n. 49. Quantum ad vbi-
cationes circumscripitiuam, & definitiuam eiusdem corporis in
eodem loco dicere quis posset cum Vazquo in 3.
d. 191. cap. 2. n. 13. vbi-
cationem definitiuam cor-
poris non esse entitatem positiuam, sed priuatio-
nem extensionis localis, seu vbi-
cationis circun-
ſcripitiuæ. Deinde dicere posset, non repugnare,
quòd vnum corpus in vno loco gaudeat vtraque
vbi-
catione, etſi vtraque sit entitas positiuæ. Sua-
rius tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 4. v. *Quinta ratio.*
interſent hæc verba. *Sed hæc ratio in primis non
procedit in præſentis diuerſarum rationum, quia illa
ſecundum ſe diſtinguuntur: poterit ergo in eodem ſpa-
tio idem corpus eſſe ſemel quantitatiuè, & iterum ſa-*

*cramentaliter, vt ſi Chriſtus appareret intra hoſtiam
extenſus, & in propria ſpecie conſeruata ſacramentali
præſentia, quàm antea habebat.* In quibus verbis vi-
detur tradere eximius Doctòr competere poſſe de-
ſinitiuam, ac circumscripitiuam præſentiam ſimul
eidem corpori ad idem ſpatium. Et in exemplo
apparitionis illius concordant non tantum quoad
poſſibilitatem, ſed etiam quoad factum. Patres
Coninch 3. p. q. 76. art. 8. dub. 1. à num. 128.
Breſſerus lib. 6. de conſcientia cap. 24. à n. 346.
Et verò cum idem corpus queat in vno loco ha-
bere præſentiam diſinitiuam, ſimulque in alio
circumscripitiuam, docente fide, videtur, poſſe in
vno loco ambas habere, nam formæ contrariæ,
quæ non repugnant essentialiter in ordine ad idè
ſubiectum, minimè ſic repugnant in ordine ad lo-
cum eundem, vt probat Cardinalis de Lugo in
tractat. de Euchariftia diſp. 5. ſect. 2. à num. 50.
Vnde in tract. de Incarnatione diſput. 12. ſect. 6.
num. 9. inferit, duas ſubſtantias, alteram pro-
prietam, alteram alienam, ſi non repugnent natu-
ræ humanæ conſtitutæ in duplici loco, nequa-
quam ei repugnaturas, etiamſi in vno tantum
loco exiſtat.

Neutra ex his ſolutionibus mihi placet, nam vbi-
cario definitiua eſt ens poſitiuum, non minus,
quàm circumscripitiua; & vtriusque vbi-
cationis in
eodem corpore, penes eandem omnino partem
ſpatij non credam admiſſam eſſe à Suario compo-
ſibilitatem; ſed ſolummodo admiſſiſſe, corpus, quod
in parte *A*, ſpatij afficitur præſentia definitiua,
poſſe in parte *B*, contigua affici circumscripitiua,
quin deperdat definitiuam. Et ita indicant Conink
v. *Suppono ſecundo.* Breſſerus n. 348. Ideo autem
non credo illud prius ſiue de Suario, ſiue de Co-
nink, & Breſſero, quia inextenſio, & extenſio vnus
corporis in ordine ad idem omnino ſpatium im-
plicant ex ipsis terminis contradictionem. Ergo ſi
corpus in parte *A* ſpatij ſit inextenſum per vbi-
cationem definitiuam non poterit in eademmet
eſſe ſimul extenſum per circumscripitiuam. Regula
præſcripta à Cardinali de Lugo patitur exceptio-
nem in præſatis vbi-
cationibus, vt adnotauit n. 92.
Exercit. 8. Inſinuauitque Eminentiffimus Purpu-
ratus dum n. 53. dixit, ſermonem ſibi eſſe de for-
mis independentibus à loco determinato.

Age vero, & à difficultate de vbi-
cationibus illis
nos expediamus exinde, quòd impossibiles ſunt
essentialiter, quoad effectus formales reſpectu ei-
dem corporis, ac loci, non tamen entitatiuè. Im-
pedietur autem effectus formalis, ſi Deus vtrique
vbi-
cationi denegerit vniones cum corpore, aut exi-
ſtente vna, & vnita communicanteque ſuum for-
malem effectum, & cohibeat Deus concurſum ad
vnionem alterius, tunc enim hæc altera non præ-
ſtabit corpori effectum ſuum formalem, ſecus prior
illa. Suppono ex ſect. 6. exerc. 11. vbi-
cationes eſſe
entitates abſolutas & non modales.

Opponer quis, & vrgentiſſimè, vniones ſaltem
ipſæ erunt essentialiter impossibiles, & ex pro-
ductione vnus in corpore tenebitur Deus ad de-
ſtructionem alterius. Non ergo vniuerſim verum
eſt, nullam rem creatam eſſe impossibilem
essentialiter cum alia ſibi contraria. Si reſpon-
deatur, euitari non poſſe in entitatibus aliquibus
creatis modalibus essentialem impossibilitatem,
vti euitari nequit, quòd Deus non poſſit non
deſtruire entitates, modales, ſi ceſſet à conſeru-
atione extremorum, à quibus essentialiter depen-
pent, vt attingi in num. 38. Contra, quia iam
fundamen-

52

53

54

fundamentum præiactum in num. 41. labefactatur, & redit argumentum propositum in n. 40. Facit hæc obiecto, vt quasi in aqua hæream, seu potius fluctuem, & vt.

Quo me cunque rapit tempestas, deferat hospes.
 Nam licet ab omnibus cogitari debeat diuersimodè de entitatibus absolutis, quàm de modalibus, omnes namque reputare debent impossibilem creaturam absolutam, quæ constituat filium Dei naturalem, exigendo essentialiter, aut tantùm naturaliter constituere illum, cum tamen non repugnet, imo de facto existat modalis entitas creata vnionis hypostaticæ humanitatis cum verbo diuino, cui modalis entitati connaturaliter, & essentialiter sit constituere filium Dei naturalem. Nihilominus si admittamus entitates modales incompossibiles essentialiter inter se, fateamurque nostrum fundamentum habere in eis exceptionem non ob eminentiam perfectionis, sed potius ob exilitatem, atque ignobilitatem in gradu entitatio, certè, facta ea exceptione, iam fundamentum vniuersaliter prolaturum non valet, si autem sic non valet, nihil valet; & ex reliquis huius selectionis vt summum suadebitur; vitandas esse, quantum fieri possit, & nisi cogente manifesto argumento non concedendas entitates creatas, quæ in eodem subiecto stare simul nequeant, vt neque sunt ponendæ absque comperta necessitate entitates creatæ modales iuxta dicta in n. 51. Exercit. Præcedentis, ne multiplicentur creaturæ, quas Deus non valeat conseruare, si deficient aliæ, quarum sunt modi. Ergo sicut hoc non obstat non possunt non admitti aliquæ entitates modales, quales sunt actio, passio, & vnio, ita negari nequibunt aliquæ entitates creatæ importantes essentialiter incompossibilitatem. Nec ideo sequitur possibilem esse aut existentem creaturam; cuius productio connectatur essentialiter cum productione alterius. Nam creaturæ essentialiter connectæ productio necessitaret ex se, & absolute Deum ad productionem alterius. At productio creaturæ incompossibilis essentialiter cum alia non necessitaret ex se, & absolute Deum ad destructionem alius, siquidem exerceri possit productio illius creaturæ in subiecto in quo non detur hæc alia quare necessitas destruendi hanc aliam, erit tantum ex suppositione Deo libera producendi illam creaturam in subiecto, in quo alia existat: sicut necessitas destruendi modum destructa re, quam modus afficit, est necessitas non allata ex se; & absolute à destructione rei, sed ex suppositione, quod Deus liberè produxerit in re modum, quia si non produxisset modum (& potuit utique non producere) saluaretur destructio rei absque destructidne modi, Hinc dissoluitur obiectio n. 40. quin opus sit suscipere onus defendendi, quamcumque creaturam debere esse diuinitus compossibilem; cum alia sibi contraria.

55

Sed qui adhuc vellet persistere in ea prouincia, posset dicere, denominationem corporis vbicati definitiuè in loco *A*. constitui partialiter ex negatione vbicationis circumscriptiæ vnitæ cum eodem corpore respectu eiusdem loci *A*, quam negationem importet connaturaliter, non verò essentialiter vbicatio definitiuæ vnitæ, non secus ac denominatio sancti per gratiam habitualement resultat partialiter ex peccati lethalis negatione, quam non essentialiter; sed tantum connaturaliter exigit habitualis gratia vnita naturæ rationali. Vnde sicut habitualis gratia, & peccatum lethali-

le possunt diuinitus existere simul in eadem natura rationali, quin hæc sit sancta, ita de potentia absoluta stare simul valebunt in eodem corpore vbicatio definitiuæ & circumscriptiæ vnitæ respectu eiusdem loci *A* quin corpus si vbicatum definitiuè. Eritne tunc vbicatum circumscriptiuè in loco *A*? Minime, Non enim est potior ratio, & denominatio corporis vbicati definitiuè ibi constituatur ex negatione vbicationis circumscriptiæ vnitæ, quàm vt è contra denominatio corporis vbicati circumscriptiuè ibi constituatur ex negatione vbicationis definitiuæ vnitæ. Igitur si prioris denominationis partialiter constitutum est negatio vbicationis circumscriptiæ vnitæ, erit etiam posterioris constitutum negatio vbicationis definitiuæ vnitæ. Et hoc pacto discurrete posset quis in actibus assensus, & dissensus vnitis eidem intellectui, respectu eiusdem obiecti, vt scilicet denominatio intellectus assentientis constituatur partialiter ex negatione assensus vniti cum eodem intellectu circa idem obiectum, & vice versa denominatio intellectus dissentientis constituatur partialiter ex negatione assensus vniti, quin assensus vnitus connectatur essentialiter cum negatione dissensus vniti, & quin hic connectatur essentialiter cum negatione illius vniti, sed tantum connaturaliter; ideoque possint diuinitus existere simul vniti, & non denominare intellectum assentientem, aut dissentientem. Si hæc arideant, erit vniuersim verum, nullam creaturam esse essentialiter incompossibilem cum alia sibi contraria; Sin minus, tentauimus viam, quam forsitan alij feliciori euentu percurent, inuentis aptioribus solutionibus earum difficultatum, quæ cursum nostrum præpedierunt. Sed quo ad actus intentionales, & affectiuos contrarios gratius est nobis quod scripsimus in calce n. 49. Quapropter aut dicatur, posse diuinitus intellectum v. g. assentiri simul & dissentiri eidem obiecto, aut non negentur entitates aliquæ creatæ diuinitus incompatibiles. Et hæc est vltima nostra resolutio in præsentis puncto: quod si non nemini nimis extente discidium appareat prima facie, aduertat ex S. Ilidoro Pelusiota lib. 3. epist. 57. *veram breuitatem cum perspicuitate coniunctam non in argumentorum prætermissione, sed in earum rerum quæ ad institutam materiam nihil opis conferunt, reiectione suam esse; vt enim ea, quæ ab orationis argumento aliena sunt, ponere supervacaneum est: ita etiam eorum, quæ ad ipsius confirmationem aliquid momenti afferunt, nihil omittere necesse est.* Quocirca, *nectu quoque si in pugnam, atque argutricem orationem incidas, prolixitatem causas: verum illud cogita, non aliter eam, id, quod querebatur, perspicue declarare potuisse, nisi longo verborum ambitu vteretur.* Si rursus alicui videamur ancipites, nec in vna doctrina fixi, audiat ex Iulio Firmico Materno lib. 1. Astronomicon cap. 2. *Difficilia esse semper, & ardua, ad quæ rudes, & indocti inconstancia trepidationis accedimus. Nec facile posse nos consequi ratione quicquid non præcepta nobis magisteria tradiderunt, sic prima litterarum signa cum quadam fastidij aspernacione cognoscimus. Sic in incognito itinere constituit in primis vestigiis penè deficiamus. Vides vt primos discentes computos, digitos, tarda agitatione defleatans.*

SECTIO VI.

An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima, ita ut, quantum ex se est, exigat naturaliter, ab ea in perpetuum conseruari?

56 **E**X gratia seu privilegio Dei incorruptibiles esse cælos vniuersim ait S. Damascenus cap. 6. Physicæ, & lib. 2. de fide cap. 6. *Cum alia omnia (sic ille) quæ ortum habuerunt, iuxta naturæ suæ seriem corruptioni obnoxia sint, tum ipsi quoque cæli tametsi gratia Dei contineantur, atque conseruentur, At Deus solus naturâ, & principij, & finis est expers.* S. Cyrillus Alexandrius lib. 2. contra Iulianum prope finem loquens de cælo inquit. *Quod ex confesso factum est, quo pacto extra corruptionem est; & quo pacto immortale naturâ, quod nativitatibus, & corruptionibus vim patitur . . . Quo pacto igitur, quod soluitur immortale naturâ; quomodo autem est absque interitu, quod sola voluntate opificis incorruptionem sortitum est? Neque enim natura in illis soliditatem habet, neque bonum fundamentum.* S. Iustinus in reprehensione non benè datæ responsionis ad quæstionem 5. Christianorum. *Calum quod creatum est, à Dei voluntate habet, quod non intereat* S. Hilarius in P. 22. *Neesse est, verò, ut habitatio habitatore suo digna sit. Etsi corruptibili loco id, quod infinitum est, & incorruptibile includimus, etsi Deum in cælo hoc habitare credimus, queramus ergo, quæ habitatio sit Dei.* Hugo de S. Charo in 2. Petri cap. 3. v. 12. notat speciatim de ipso cælo Empyreo, *fundatum esse, & soliditatem diuinæ bonitate, & non propria natura.* Hic loquendi modus vsurpatus à Patribus videtur non leuiter fauere negatiuæ parti quæstionis propositæ. Et confirmatur à simili ex communi Patrum effato de immortalitate Angelorum, & animorum rationalium per gratiam Dei Ita vltra S. Cyrillum Alexandrinum, & S. Damascenum exaratos num. 30. effantur Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in epistola recitata à synodo sexta generali, actione 11. & approbata in actione 13. S. Cyrillus Patriarcha etiam Hierosolymitanus catechesi 16. illuminatorum. Clemens Alexandrinus in Petri Canonicam primam S. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses cap. 64. Arnobius lib. 1. contra gentes cap. 64. S. Ambrosius lib. 3. de fide ad Gratianum cap. 2. S. Hieronymus in cap. 1. epistolæ ad Titum, Dialogo 1. contra Pelagianos non longè ab initio S. Bernardus lib. 5. de consideratione ad Eugenium cap. 4. Zacharias Mytilenensis in libro de mundi opificio S. Hilarius in Psal. 148. Theophylus Alexandrinus apud Gennadium in libro de viris illustribus S. Dionysius Areopagita cap. 6. de diuinis nominibus S. Augustinus epist. 56. ad Dioscorum. Tatianus Assyrius in oratione contra Græcos. Nicetas tomo 1. annalium, & lib. 2. thesauri cap. 40. Elias Cretensis in 1. orationem S. Gregorij Nazianzeni, Philippus Abbas in epist. 20. ad Richerum, alique permulti, quibus familiare est dicere, Angelos, & animos rationales non esse immortales naturâ suâ, sed gratia, munere, voluntate Dei. Iunilius Africanus lib. & cap. 2. de partibus diuinæ legis pronuntiat generaliter. *Nihil comparatione Dei esse immortale* S. Iustinus in

responsione quæst. 13. ad Gentes scribit. *Quorum immortalitas ex alterius voluntate pendet, ea immortalia esse non possunt. Itaque Deum solum immortalitatem habere dicimus, propterea quod non aliena voluntate, sed suapte naturâ hæc in eum cadunt.* Polyxenus in capitulis contra Diodorum Tarsensem apud Molem Barcepham p. 3. de paradiso cap. 5. inquit. *Immortalitas ad solum Deum spectat, etsi vlla sit natura, quæ non dissoluitur, nec vlla mortis fatoperimitur, id ex gratia donatum sibi ab illo habet; quod autem alteri acceptum fertur id rursus pro illius arbitrio adimi potest.* Habuerunt præ oculis omnes hi Patres verba illa Pauli 1. ad Timotheum cap. 6. v. 16. prædicantis de Deo. *Qui solus habet immortalitatem.* Accedit ratio, quia omni enti creato, sicut ex natura sua conuenit potentia, vt sit, antequam producat à Deo, ita ex natura sua debet conuenire potentia, vt non permaneat, seu vt destruat à Deo, postquam semel est productum.

Nihilominus defensiva est à nobis pars affirmatiua. Et supposito, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis, assentientur nobis quotquot iudicant, Angelos, & animos rationales esse immortales, & indestructibiles suapte naturâ per respectum etiam ad Deum Creatorem. Possimus ab autoritate arguere ex Patribus, & Theologis, qui ore pleno Empyreum vocant incorruptibile. Indicaui Patres in num. 1. Theologi autem, tot sunt, quot agunt de isto cælo; omnes enim inter proprietates Empyrei recentent incorruptibilitatem, quæ absolute prolata significat in entibus creatis indestructibilitatem naturalem à causa etiam prima. Progredior ad rationes. Et argumentor primò non repugnant creaturæ, quæ post semel acceptam existentiam exigant naturaliter durare in æternum. Ergo tale esse de facto Empyreum, Angelos, & animos rationales, credendum est. Pater Ioannes Martinon ob autoritatem Patrum negat consequentiam, sed admittit antecedens in num. 53. disp. 36. tract. de Angelis oblitus quidem eiusdem autoritatis: nam. Patres de omni creatura æquè ac de Angelis, animisque rationalibus asserunt non esse, neque posse esse immortalem naturâ suâ. Certè admissio antecedente, nobilitas Angelorum, & animorum rationalium, expeditiorque interpretatio Concilij Lateranensis, ac Patrum (de quibus infra) suadent consequentiam. Quæ negata reliquum esset, vt diceretur, Angelos, & animos rationales, etsi conseruentur à Deo in æternum citra ipsorum exigentiam, esse tamen de facto ex se, sicut sonum, impullum, & alias qualitates, quas aduersarij putant naturæ fluxæ, & non diu persistentis. Quæ dixi de Angelis, animisque rationalibus, valent pro Empyreo, seruata proportione.

Argumentor secundò, Empyreum non est minus æternum, quàm est lucidum, & illuminatiuum. Sed Empyreum ex natura sua est lucidum, & illuminatiuum, ita quidem, vt si à Deo orbetur luce, aut impediatur ab illuminando passum applicatum, & dispositum (quorum neutrum est supra vires Dei, vt neque destruere Empyreum) fiat contra naturalem exigentiam Empyrei. Ergo contra eandem fiet, si à Deo non conseruetur in æternum. Confirmatur, Deus contraueniet naturæ Empyrei, si ipsum priuet luce, quam tamen non potest habere nisi acceptam à Deo producente inadæquatè, vel adæquatè. Ergo magis contraueniet, si ipsum destruat, cum magis appetat permanere

57

58

permanere in esse simpliciter, quàm permanere in esse secundùm quid, seu in esse præditi luce. Simile argumentum confici potest pro nativa immortalitate Angelorum, & animorum rationalium. Nam hi non sunt minus æterni, quàm ignis calidus, & calefactivus, nec minus exigunt postquam sunt creati à Deo, suam conservationem perpetuam, quàm ignis, dum existit, exigit continuationem actionis generativæ caloris, & concursum ad calefaciendum subiectum approximatum, & præparatum. Exemplo ignis eo libentius sum usus, quò video S. Cyrillum Alexandrinum lib. 8. thesauri cap. 2. vtriusque illud ipsum, dum dixit. *Quæ naturis præcipue insunt, ea respectu creatoris nihil sunt. Quare sicut ignis combustivus quidam est, sed non Deo; Sic Angelus immortalis quidam est, sed non Deo.* En S. Cyrillus non minus naturâ suâ immortalem Angelum agnoscit, quàm ignem naturâ suâ combustivum; licet attenda potentia Dei absolutâ possit Angelum destrui, & ignis non comburere.

59 Argumentor tertio, Non convenit Empyreo respectu Dei alia potentia ad corruptionem, nisi non impossibilitas, seu non repugnantia ab intrinseco, vt ab eo corumpatur. Sed hæc non repugnantia satis non est, vt naturâ suâ dicatur corruptibile à Deo; alioqui similis non repugnantia in elemento terræ, vt à Deo sursum, vel deorsum, vel in gyrum moveatur, satis esset, vt diceretur naturâ suâ mobile, alioqui etiam par non repugnantia in nostro intellectu ad beatam efficiendam visionem sufficeret, vt istius effectivus suapte naturâ diceretur. Hæc ratio (quæ etiam accommodari potest Angelis, & animis rationalibus) etsi sufficiens sit contra aduersarios, tamen sufficiens non est, vt nos probemus, Empyreum dicendum esse naturâ suâ incorruptibile à Deo; Nam homini convenit non repugnantia, vt à Deo incorruptus conservetur, & nihilominus vocari non potest naturâ suâ incorruptibilis à Deo.

60 Argumentor itaque quarto, explens lacunam rationis proximæ, nisi & hæc, quæ sequitur, desideret etiam aliquod supplementum; Empyreo nulla potentia actiua, aut passiva competit inclinans positivè in sui corruptionem respectu etiam omnipotentia diuinæ: quia satis apparet, vt inquit S. Augustinus lib. 11. de civitate Dei c. 27. *quantum refugiat natura non est*, vtque S. Damascenus lib. 3. de fide c. 23. *omnia ipsius esse, & nequaquam non esse naturale habent desiderium.* S. Dionysius Areopagita c. 8. de divinis nominibus §. 4. ait nominatim de Angelis desiderate semper esse, & S. Paulus ad Romanos 8. v. 20. scribit. *Vanitati creatura subiecta est, non volens, id est, non ex se ipsa, & propria inclinatione.* Vt interpretatur Dionysius Carthusianus. Ergo Empyreum respectu etiam omnipotentia diuinæ, est naturâ suâ incorruptibile. Rationis aciem non hebetabis aiendo, nec homini competere potentiam actiuam, aut passivam inclinantem positivè in sui corruptionem, & tamen esse corruptibile naturâ suâ. Etenim in homine datur ex natura rei aditus ad accidentia conservationis illius contraria, conferentiaque positivè ad corruptionem compositi humani. Ast in Empyreo non datur ex natura rei aditus ad similia accidentia causata siue à Deo, siue ab agentibus secundis; quorum accidentium exigentia præponderet exigentia, quam suæ conservationis habet Empyreum. Confirmatur, Empyreum non postulat

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sui corruptionem, cum hæc non sit eius bonum, & perfectio, quin potius appetit innatè, vt & quoduis ens creatum, conservationem sui. Ergo nisi detur prævalens exigentia, erit contra naturam Empyreici destruere ipsum. Sed neque ex parte Dei, nec ex parte causarum secundarum datur exigentia destructionis Empyreici prævalens innato appetitui, quem suæ conservationis habet. Ex his promptè quisque deducet, cur Empyreum dicatur naturâ suâ producibile à Deo, aut generabile potius, quàm corruptibile; quia nimirum productioni, aut generationi nihil est, quod naturaliter restiterit; cum tamen corruptioni resistat ius connaturale ante habitæ existentia liberum ab exigentia prævalente contrarij. Neque opus est ex parte Empyreici aliud, quo se quasi ob armet ad arcendam corruptionem, vt copiosè eos pendit Martinonus in disp. illa 36. à num. 43. vsque ad 46. agens de Angelis, & animis rationalibus, quorum naturali in destructibilitati à Deo fauet æquè hæc ratio quarta, tradita eleganter à S. Gregorio Neocesariensi in disputatione de anima ad Tatianum, interprete Gerardo Vossio, vel à S. Maximo Martyre apud Petavium tomo 3. Theologorum dogmatum lib. 1. de Angelis cap. 5. n. 7.

61 Contra quam obiici potest; existunt quædam entitates creatæ, quæ non perdant in sui destructionem, pereant tamen absque defectu causæ conservatiæ, & absque prævalente exigentia alicuius contrarij, ita petire species nonnullas impressas, qualitatem impulsivam, & sonum postquâ duraverint per aliquod temporis spatium, censent non pauci: est etiam multorum opinio, sacramenta eleuari ad causandam physicè gratiam habitualè media qualitate supernaturali, quæ suapte naturâ transeat post obitam suam functionem; & inter gratias actuales existentes, & prævenientes ad actus salutis numerantur à pluribus præter actus intellectus, & voluntatis quædam supernaturales qualitates non vitales suapte naturâ evanescentes. Non ergo efficax est quarta ratio ad probandum, Empyreum esse suapte naturâ incorruptibile respectu Dei, neque item ad probandum, Angelos, & animos rationales sic esse immortales.

62 Ripalda citatus num. 39. putat, negandum esse antecedens ab iis, qui velint præclusum non esse sibi aditum ad probandum, Angelos, & animos rationales (idem de Empyreo) esse naturâ suâ indestructibiles, & æternos à parte post. Id enim communiter probatur ex ratione quarta, quatenus scilicet Angeli, & animi rationales non possunt deficere ex defectu causæ conservatiæ, qui est Deus; neque item ex prævalente exigentia contrariorum; nulla enim sunt accidentia contraria ipsis, neque denique ex exigentia, quam sui defectus habeant. Alienum namque valde est à natura, vt innatè appetat non esse. Ast Arriaga, cum sæpe admittat antecedens, fatetur vltro disp. 10. de anima numer. 8. & tomo. 2. in 1. p. disp. 2. numer. 25. commune istud argumentum pro immortalitate Angelorum, & animorum rationalium non convincere, nisi supplementum aliquod addatur, quale est, nullam respectu ipsorum assignari posse rationem, aut experientiam, ex qua rimemur defectibiles esse eo modo, quo impulsus, aut sonus v. g. Sunt, & alia supplementa. Primum, quia cum de Angelis productis, & de animis rationalibus creatis iam, & creandis ad finem vsque

mundi, doceat Catholica fides duraturos in æternum, non sine figmento excogitaretur conseruandos præter ipsorum exigentiam ex meroplacito diuino, vti conseruaretur per quatuor instantia impulsus qui vltra vnum non exigeret durare. Secundum, quia rationes, quæ suadent, impulsus, & sonum euanescere suapte naturâ, non valent pro Angelis, & animis rationalibus de factis existentibus, reliquisque eivdem conditionis. Hinc Vasquez, & alij, dum dixerunt, Angelos, & animos rationales existentes nunc, & exituros in hoc vniuerso non esse suapte naturâ immortales respectu Dei, non ideo voluerunt, esse suapte naturâ euanescentes, neque id velle possent attentis iis, quæ de immortalitate Angelorum, & animorum rationalium tradunt Concilia, & Patres.

63

Ego quidem, si admittatur antecedens, non video apertam repugnantiam in Angelis, & animis rationalibus diuersæ speciei, qui desinerent eodem modo, quo impulsus. Adsonat Arriaga in posteriori loco numer. 32. Si opponat quis, cum modum desinendi fore argumentum magnæ imperfectionis, & exilitatis in Angelis, & animis rationalibus diuersæ speciei, vti est in impulsu. Respondetur, Angelos, & animos rationales diuersæ speciei deficientes suapte naturâ habituros ingentem perfectionem ob prædicata spiritualium, & intellectualium; habituros etiam multo maiorem durationem, quàm qualitates aliæ siue materiales, siue spirituales, quæ concedantur esse suapte naturâ transeuntes. Addi potest, dari complura entia impulsu imperfectiora, quæ nihilominus non possunt deficere ex natura rei, nisi adsit contrarium; & lucem esse perfectiorem impulsu, cum tamen in absentia causæ secundæ, quæ primò produxit, nec per vnum instans conseruari exigat. Consequenter ad hæc non video apertam repugnantiam in corpore cælesti, quod esset præfato modo defectibile tam secundum formam, quàm secundum materiam. Sed huius conditionis non esse præsens Empyreum: ostendunt ea, quæ Arriaga, & nos adnotauimus, ne Angeli nunc existentes, & animi rationales creati, ac creandi in hoc vniuerso dicantur suapte naturâ transeuntes. Quare concludo, rationem quartam fore se sola efficacem, si negetur antecedens obiectionis propositæ in numer. 61. Si verò concedatur, adiungendum esse aliquod supplementum quartæ rationi, vt sit efficax.

74

Ad Patres initio adductos, Respondeo primò, loqui de cælis distinctis ab Empyreo, quos fortè iudicarunt corruptibiles, etiam naturaliter à causis secundis; conseruatos tamen hæctenus, & conseruandos vsque ad finem mundi integros, & saluos, non aliâ re, quam creatoris sui verbo, vt ait Theodoretus sermon. 1. de prouidentia, & vt in Timæo dicebat Plato, diuino beneficio præseruatos hucusque & præseruandos à corruptione. Respondeo secundò, Patres conari solummodo cælum vniuersum, & Empyreum speciatim tale non esse vt à se existat, & permaneat sine influxu, & manutentione Dei, vtque essentialiter repugnet destructioni, quemadmodum sui definitioni repugnat Deus. Eodem modo interpretandi sunt Patres, dum dicunt, Angelos, & animos rationales non esse immortales naturâ sua, sed gratia, munere, ac voluntate Dei. Licet autem, An-

geli, & animi rationales semel producti exigant naturaliter conseruationem à Deo præstandam, tamen ea conseruatio vocatur latè gratia, quia fundatur in creationis libito, quod fuit ex mera liberalitate diuina, quodque solet appellari gratia, *ratione quadam non improbanda*, vt cum aliis Patribus Africanis inquit S. Augustinus in epist. 95. ad Innocentium Papam, & S. Hieronymus epistola 189. ad Cyprianum ait, *gratia esse Dei, quod creatus est homo*. S. Anselmus lib. de concordia Præscientiæ prædestinationis, & gratiæ Dei cum libero arbitrio cap. 3. *Omnis creatura gratia existit, quoniam gratis facta est*. S. Bernardus tract. de gratia, & libero arbitrio: *liberum arbitrium, vt esset, creatis gratia fecit*. Legatur Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 101. sect. 1. n. 4. lib. 1. tom. 1. contra propositiones Michaelis Baij disp. 5. sect. 1. n. 4. & 5. vbi ex Patribus aduertit, comprehendi sublata significatione gratiæ omnia bona creationi naturæ annexa, & debita, quorum vnum est conseruatio respectu naturæ Angelicæ; eo quòd donentur cum ipsa natura, secundum illud; *qui dat formam, dat consequentia ad formam*. Est & alia causa, ob quam ea conseruatio nuncupetur gratia, quia scilicet præsupposita adhuc creatione, præstatur à Deo absolute absque coactione, & necessitate; neque enim exigentiæ connaturales creaturarum cogunt, & necessitant Deum. Instat Martinonus num. 49. quod ex naturali exigentiâ est, non potest propriè dici esse ex gratia, & non ex natura; nemo namque dicet, ignem esse calidum, aut calefactiuum ex gratia, & non ex natura. Fateor de creaturis irrationalibus magis impropiè dicendum; quia gratia valdè impropiè dicitur fieri erga subiectum in capax rependendi grates. Sic donum creationis respectu Angelorum, & hominum consequit dici gratia latè, non autem respectu brutorum. Iunilius explicandus est, quatenus comparatione essentialis immortalitatis diuinæ vix afferat caput naturalis immortalitas conueniens aliquibus creaturis. Et hac de causa prædicat S. Paulus de Deo; *Qui solus habet immortalitatem*; vt apud Marcum cap. 10. vers. 18. ait Christus Dominus. *Nemo bonus, nisi vnus Deus*. Vti etiam apud S. Gregorium lib. 2. Moralium cap. 3. Angeli dicuntur *corpus comparatione summi & circumscripti spiritus*, qui est Deus. Ex hinc patet interpretatio ad Sanctum Iustinum, & ad Polixenum, & quam bene scripserit ad Eutonum Diaconum. Sanctus Isidorus Pelusiota lib. 3. epistola 149. *Immortale de eo, quod cum ortum habuerit, minime tamen moritur, hoc est de Angelo, vni de anima prædicari potest: atque item incorruptibile de iis, quæ quamuis effecta sint, ea tamen conditione fuerunt, vt à corruptione aliena essent*. Iam verò, cum tam facile fuerit explicare Patres, qui obiiciuntur contra nos, nescimus, an aduersariis ita facile erit declarare eos, qui contra eos afferuntur. Nam S. Dionysius Areopagita lib. de diuinis nominibus cap. 4. tradit, *Angelos habere vitam sempiternam, & que imminui non potest, ab omni interitu, & morte solutam, ac liberam*. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. de recta fide ad Reginas. *Eminentia Angelorum est, esse extra carnem, & immortales*. S. Athanasius l. de communi essentia diuinitatis. S. Damascenus lib. institutionum c. 7. Author libri de cognitione veræ vitæ c. 6. inter opera S. August. definiunt, Angelos esse non minus immortales, quam

quàm in corporeos, inuisibiles, & intellectuales. Constat Bupalum in 1. p. quæst. 50. art. 5. quæstio vnica difficultate 1. §. 2. vbi quo ad Angelos recenset plures alios Patres. De anima rationali inquit S. Clemens in constitutionibus Apostolicis lib. 6. cap. 11. *Animam in nobis consistemur expertem corporis, & immortalitate præditam, neque merito deleri* S. Gregorius Magnus lib. 4. dialogorum cap. 45. *immortalem dicit animam rationalem, quia essentialiter viuere nunquam desinit, & nature sue vitam perdere non valet.* In Concilio Lateranensi generali incepto sub Iulio secundo, & finito sub Leone decimo sessione 8. Constitutione incipiente: *Apostolici Regimini, damnantur, & reprobantur omnes asserentes, animam intellectuam mortalem esse. . . cum illa non solum verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicitis recordationis Clementis Papa quinti . . . in generali Viennensi Concilio edito continetur, verum & immortalis.* Quo loci notetur, particulas *per se, & essentialiter*, quibus significatur, animam intellectuam esse ex natura, & exigentia sua intrinseca formam corporis, videri etiam cadere supra vltimum verbum. Respondent Aduersarij, nihil aliud condudi ex his testimoniis, quàm Angelos, & animos rationales esse immortales respectu causarum secundarum, & respectu potentia ordinaria diuina non operantis, nisi secundum earum causarum exigentiam naturalem. Sed contra primò, quia æquè (sed non benè) possent respondere, concludi tantum esse immortales eo præcisè, quòd nunquam sint destruendi, licet essent suapte naturâ transeuntes, quantum ex se est, vel licet essent ex se destructibiles à causis secundis. Contra secundò quia Angeli ratione producibilitatis naturalis, à Deo dicuntur producibiles simpliciter, & absolutè, licet producibiles non sint à causis secundis; neque à Deo vt operante secundum exigentiam causarum secundarum. Contra tertio, quia nisi animi rationales habeant naturâ suam permanere indestructi à Deo dum sunt separati à corpore, non erunt, neque dicentur magis immortales, quàm animi irrationales. Etenim permanere indestructos priores illos ex priuilegio solo Dei, non satis est; cum & hi posteriores queant sic permanere; & non magis horum, quam illorum valeant agentia creata dissoluere vnionem ad corpus, quin in vtrosque seiunctos possint aliquid operari. Contra quartò quia absurdum videtur, concedere formis celestibus maiorem incorruptibilitatem, quàm rationabilibus animis. Hoc verò absurdum sequitur, si animi rationales separati à materia conseruentur ex solo Dei priuilegio. Nam & formæ celestes ab eadem separata conseruentur non aliter, & aliunde excederent animos rationales, quatenus causæ secundæ, & Deus ordinariè non operans, nisi iuxta exigentiam causarum secundarum, nequeunt vniones formarum celestium ad materiam disseccare. Contra denique, quia eo ipso, quòd animi rationales sint immortales respectu causarum secundarum, & respectu potentia ordinaria diuina non operantis, nisi ad exigentiam naturalem talium causarum, sequitur, immortales etiâ esse suapte naturâ respectu Dei, nisi admittantur entitates creatæ suapte naturâ pereuntes, de quibus in n. 62. & 63. Qui enim negat prædictas entitates, asserunt, omnem creaturam carentem contrario, & habentem causam conseruatiuam indefectibilem, qualis est Deus, esse eo ipso suapte naturâ immortalem respectu Dei.

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

Ratio, quæ postremo loco attingitur in numero 56. diluta manet ex præcedentibus: ostensum namque iam est insensu composito acceptæ semel existentia non conuenire vlli enti creato potentiam natiuam, vt non permaneat; quin imò reluctari delirioni, quantum est ex sua natura.

65

SECTIO VII.

Cuiusdam obiectionis occasione disquiritur, an repugnet creatura, cui connaturale esset durare ab æterno, sicut Emphyreo, & nonnullis aliis creaturis connaturale est durare in æternum?

Contra doctrinam sectionis superioris opponi singulariter potest, si non repugnet, imò, & de factò existant creaturæ (vt Emphyreum, Angeli animi rationales &c.) quas Deus naturaliter teneatur per æternitatem à parte post conseruare; non erit, cur ipsa tales non sint, vel repugnet aliæ, quas Deus in æternitate à parte ante producere obligatus fuerit naturaliter: de factò tamen non produxerit, vt ex fide catholica constat, contrariens propter honestum aliquem finem illarum exigentia, siue potius obligationi seu naturali. Non secus ac etli forma sydereæ nunc existens exigat naturaliter permanere in æternum, destruetur nihilominus in fine mundi iuxta Authores memoratos in num. 4. Non secus etiam ac prima die mundi contra naturalem terræ inclinationem omnes eius partes extimæ non sunt dispositæ cum æquali distantia à centro; & contra naturalem aquarum propensionem secunda die pars ingens mansit supra cælos sydereos, pars item magna alueis, & locis subterrestribus inclusa est, imò totum hoc elementum contra eandem propensionem amisit locum superiorem toto terræ elemento, ideoque in fine mundi plures putant terram comparaturam figuram vndequa sphericam sibi connaturalem, & aquas subcalestes redituras in locum deperditum. Non secus denique ac media regio acra, quæ naturâ suam debuisset esse calida in gradu excellenti, accepit à Deo frigiditatem in eo gradu ob commune bonum mundi sublunaris, & præsertim animantium, retinebitque illam ex principio orbis, vsque ad huiuslustrationem. Sic cum Benedicto Pereyra, & Marco Fritschio Ioannes Geraldinus p. 1. de Meteoris lect. 3. & huius opinionis cum probabilitatis laude mentionem faciunt Cannimbricenses tract. 1. de Meteoris c. 2. Rubius lib. 2. de Generatione tract. de primis qualitatibus q. 8. n. 117.

66

Et sanè qui tuentur, potuisse fieri ab æterno creaturam permanentem non sine negotio afferent repugnantiam creaturæ, quæ existeret ab æterno ex debito connaturali, imò & quæ ex eodem debito duraret in æternum. Adhuc enim non foret æqualis Deo in modo durationis. Nam Deus ita exigit durare, vt ei essentialiter repugnet non permanere ab æterno, & in æternum. Illi autem creaturæ, etli naturaliter repugnaret non durare vtroque modo tamen nõ repugnaret essentialiter. Confirmari potest primò, quia si Angelus, citra exigentiam naturalem crearetur ab æterno, posset

67

ab æterno elicere actum, qui cum veritate naturali de se annuntiaret existeret ab æterno. Qui actus eo ipso exigeret naturaliter existere ab æterno, & non produci in tempore; vti actus, qui de se firmaret cum veritate naturali duraturum se in æternum, exigeret naturaliter permanere in æternum, & nõ destrui in tempore. Confirmari potest secundò non repugnantia creaturæ illius à paritate nõ repugnantis creaturæ præsentis, & locatæ, vbiq; vniuersi ex naturali sua exigentia. Pro cuius creaturæ non repugnantia stant Suarez tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 1. v. *Prima ergo ratio*, & lib. 4. de Angelis cap. 1. num. 5. Gillius lib. 2. Commentationum Theologicarum in p. 1. tract. 11. cap. 17. n. 5. Præpositus 1. p. q. 8. art. 4. num. 1. 2. quæst. 9. art. 2. num. 3. quæst. 5. 2. art. & dub. 2. num. 1. 8. Fallolus 1. p. quæst. 8. art. 4. in commentario num. 4. Meratius disp. 17. de Angelis section. 2. Martinonus disp. 42. de Angelis section. 4. num. 3. 5. Gamachus in 1. p. quæst. 8. cap. 1. conclus. vltima. Episcopus Segobienfis Aruius 1. p. quæst. 5. 2. art. 3. dub. 1. numer. 21. Ylambertus 1. p. ad quæst. 8. disp. 2. art. 9. Erit enim adhuc proprium Dei esse vbiq; tum quia Deo soli conueniet essentialiter, & per se in toto vniuerso esse, tali autem creaturæ tantum naturaliter: Tum quia Deus per eandem immensitatem suam, quæ est in toto vniuerso, potest esse in alio maiori, & maiori in infinitum spatio, si daretur, talis verò creatura per eandem vbiq; locum, aut eandem, quibus esset in hoc vniuerso, non posset esse in alio vltiori: tum quia Deo repugnat moueri, & redigi ad minus spatium: Ceterum tali creaturæ non repugnaret. Rationes sic discriminandi præsentiam Dei, & creaturæ istius in toto vniuerso applicari etiam queunt ad præsentiam connaturalem creaturæ vltra vniuersum in spatiis imaginariis: & eam possibilem non negant præcitari Theologi, si vnum, aut alterum excipias, qui existentiam in spatiis imaginariis vltra vniuersum, vel ipsi Deo non concedunt. Maius quid audeat Arriaga disp. 14. Physicorum numer. 102. & tomo 2. in 1. p. disp. 15. num. 11. & 12. disp. etiam 16. num. 24. videlicet nullam inuolui repugnantiam in substantia creatæ, quæ sine addita vbiq; locum per suam essentiam esset vbiq; quia verò posset aut non produci, aut producta destrui, non esset infinita. Si istæ substantiæ creatæ non implicent contradictionem, cur implicabit alia, quæ saltem naturaliter exigeret durare ab æterno, & in æternum? Si quidem inter eius æternitatem, & diuinam satis esset discriminis.

68

Recurfus ad Ecclesiæ Patres, qui contra Arium probabant, Verbum diuinum non esse creaturam, quia erat æternum, & ab æterno genitum non admodum deterrebit aliquem. Nam cum defensores creaturæ producibilis ab æterno ex mero libito diuino intelligant partim illa testimonia vrgentia ad hominem contra Arium admittentem, omne creatum incepisse in tempore; partimque intelligant de creatura producta ab æterno ex connaturali exigentia; posset vltimò quis ea interpretari de creatura, quæ æterna esset ex essentiali exigentia, & non præcisè ex connaturali. Neque hæc interpretatio videbitur magis violenta, quàm alia adhibita Patribus adstruentibus, spiritum sanctum esse Deum, quia existit vbiq; quod alienum est à creatura; adhibita, inquam, ab Authoribus citatis numero proximo, quatenus Patres arguant, supposito aliunde certo vel experientia, vel reuela-

tionem diuinam, nullam creaturam existere de facto vbiq; aut quatenus Patres deducant diuinitatem Spiritus sancti ex essentiali ad omne spatium præsentia, & non præcisè ex connaturali; licet autem hæc non repugnet creaturæ alicui possibili, secus illa. Patres, qui contra creaturam à parte ante æternam agunt, collecti extant apud Valentiam tom. 1. disp. & quæst. 3. puncto 2. apud Toletum lib. 8. Physicorum quæst. 2. Qui verò agunt contra creaturam vbiq; præsentem recensentur ab eodem Valentia disp. 1. q. 8. puncto 4. & in controuersis lib. 1. de vera Christi præsentia cap. 1. 2. à Fallolo 1. p. quæst. 8. art. 4. S. Thomas in 4. dist. 10. quæst. & art. 1. in 6. argumento dixit, *Ponere, quod corpus Christi vbiq; possit esse* (etiam definitiuè, vt in sacramento Eucharistiæ) *est hæreticum, quia hoc solius diuinitatis est*. Sed tamen B. Angela de Fulgino cap. 37. suæ vitæ Mayro, & Vorrillog. in 4. dist. 10. art. 3. difficultate 1. Argentinensis in 4. dist. 10. quæst. & art. 1. in responsione ad 4. Moysè in resolutione Theologorum tract. 6. part. 3. quæst. 2. Roffensis lib. 5. contra Oecolampadium cap. 23. Cludius de Sanctis in 4. repetitione de veritate Eucharistiæ cap. 7. allegans ex nostro Francisco Turriano lib. 3. de dogmaticis Characteribus verbi Dei Magnetem antiquissimum Patrem, vt quem vixisse dicant, tum ipse, tum Posselinus in Apparatu ante annos mille, ac trecentos. Bellarminus lib. 3. de sacramento Eucharistiæ cap. 5. Valentia in locis allegatis & præterea tom. 4. disp. 1. quæst. 5. puncto 2. Sotus 4. Physicorum quæst. 2. art. 3. Suarez tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 4. libro, & cap. 2. de attributis negatiuis Dei num. 12. Ioannes de S. Thoma 1. p. q. 8. d. 8. art. 7. Machim ibidem d. 13. sect. 3. Corollario 3. Daniel. Malonius in 2. dist. 8. d. 10. Murcia lib. 4. Physicorum d. 1. q. 7. Aueris q. 27. Philosophiæ sect. 6. Lugus d. 5. de Eucharistiæ sect. 1. num. 19. Meratius d. 24. de Eucharistiæ sect. 3. Tannerus d. 2. de Deo quæst. 4. dub. 2. num. 13. in tomo 1. & alibi. Arriaga d. 14. Physicorum sect. 7. num. 124. Ouedus controuersia 1. Physicorum puncto 9. num. 6. Alfonso d. 22. Physicorum sect. 7. num. 63. Tellez p. 2. Philosophiæ p. 32. sect. 4. num. 6. Recupitus lib. 4. de Deo vno quæst. 15. Ylambertus 3. p. ad q. 75. d. 3. art. 5. Gamachus in 1. p. quæst. 8. cap. 1. conclus. vltima & in 3. p. quæst. 76. c. 4. Bartholomæus Amicus tract. 20. in 4. Physicorum quæst. 7. dub. 2. num. 9. & 10. Becanus tomo 2. opusculo 14. c. 19. num. 3. Antonius Perez Benedictinus controu. 1. de fide Actuum Apostolorum cap. 16. Innumerique alij non verentur dicere, posse Christi corpus constitui vbiq; definitiuè per potentiam Dei absolutam: & plerique excitaris persuadent sibi, non implicare contradictionem, quòd siue idem corpus, siue aliud quodcumque per eandem potentiam occupet circumscriptiuè omne spatium. Illa S. Thomæ censura proposita est inter arguendum pro parte negatiua articuli, ideoque ab aliquibus iudicatur, non tam ex mente Angelici Doctoris, quàm si contineretur in corpore articuli, vel in responsionibus. Sed qui sic putant, ostendunt se parum versatos in S. Thoma, si quidem in ipso argumenta *sed contra*, soleant habere potiores partes; suntque quasi regula decidendæ difficultatis. Quare præstat fateri ingenuè, S. Thomam tunc temporis in ea fuisse sententia S. Augustinus in epistola 3. ad voluisianum inquit, *nullum corpus potest esse vbiq; totum* & in epist. 57. ad Dardanum admonet,

non esse putandum Christum ubique diffusum secundum formam humanitatis, *Cauendum est enim, ne ita diuinitatem adstruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus.* Cæterum in epistola 3. loquitur de corpore suapte natura, independenterque à potentia Dei absoluta: & in 57. cum neque ex Incarnationis mysterio, neque aliunde colligatur, humanitatem Christi ubique iam adesse, optime notat, euacuandam veritatem corporis humani assumpti à Verbo diuino, si eo ipso, quod verbum ubique existat, humanitas etiam ipsi vnita, eiusdemque naturæ eum nostra existeret ubique. S. Hilarius Pictauiensis, lib. de Patris & filij essentia, & in Psalmum 124. Scribens, *homo, aut aliquid aliud ei simile, cum alicubi erit, tamen alibi non erit. Non secundum nos corporalis est Deus, ut cum alicubi absit aliunde.* Facilem habet interpretationem ex dictis, multoque faciliorem contra Hæreticos aburentes his S. Hilarij testimoniis, ut probent idem corpus nullatenus posse existere diuersis in locis.

69

Non magis retardabit aliquem sequens obiectio: Deus pro aliquo priori naturæ in æternitate esset indifferens absolutè ad producendam, & non producendam creaturam illam. Ergo pro eo priori non posset intelligi existens creatura illa. Ergo cum neque antea, extitisset, non posset fundare exigentiam naturalem suæ productionis; quemadmodum Angelus fundat naturalem exigentiam suæ conseruationis in instanti B, quia et si in signo priori huius instantis, in quo Deus est indifferens absolutè ad conseruandum, & non conseruandum Angelum, non intelligatur Angelus existens, extitit tamen in instanti A, postulans naturaliter, ut conseruaretur in B. Non ergo explicari potest, qua ratione creatura exigere queat naturaliter æternam sui à Deo productionem. Respondebit namque primò pro eo priori dari exigentiam naturalem productionis creaturæ illius fundatam in Deo habente naturalem connexionem cum productione talis creaturæ, vt in æternitate pro priori originis, pro quo intelligitur Pater diuinus ut principium reale Filij diuini, datur naturalis exigentia in Patre producendi pro posteriori filio. Et sicut esset contra conceptum filij, si per impossibile non produceretur, sic esset contra naturam illius creaturæ, si non produceretur, vtente Deo sua absoluta potestate. Secundò si rerum creabilium essentia, antequàm existant extra causas, sint quid positium, æternum, necessarium, distinctumque à Deo, fundari posse in ipsis exigentiam naturalem, ut producantur ab æterno. Si replices, cur post destructam existentiam non poterit saluari exigentia reproductionis? Dicet, posse saluari naturaliter, si possibilis sit naturaliter reproductio eiusdem effectus, si verò impossibilis sit naturaliter reproductio eiusdem effectus, & omnino repugnet substantia creata supernaturalis, repugnaturum saltem effectum substantialem, cui esset debita reproductio, eo enim ipso talis effectus esset supernaturalis.

70

Hæc iamdiu excogitaueram, sed postea incidi in quinque ex nostris Authores, & in exterum quemdam, quorum animos eadem pulsauit difficultas. Primus est P. Franciscus Alfonsus, qui disp. 28. Physicorum sect. 1. num. 14. tradit, repugnare creaturam illam, quia non esset finita, & limitatæ perfectionis, cum exigeret naturaliter

durationem æternam à parte ante; quæ perfectio esset infinita in suo genere, ita vt verificari deberet secundum se totam de creatura producta ab æterno, proindeque verificari deberet, vt infinita actu, non enim posset assignari duratio, ad quam non præcessissent infinitæ alia. Sed inefficaciter primò, quia exigere perfectionem infinitam in aliquo genere; non arguit entitatem infinitam simpliciter, sed secundum quid. Hinc si possibilis sit intensio actu infinita discurrunt probabiliter, qui vnioni hypostaticæ tribuunt excellentiam exigendi intensiorem infinitam gratiæ habitualis. Secundò Angelus exigens naturaliter durare ab æterno non exigeret durationes actu, & collectiuè infinitas, sed durationes, quarum vna succederet alteri, si ab æterno posset dari ens successiuum, vt plurimum sententia fert. Quid? Quòd Angelus posset exigere durare per durationem, distinctam quidem à se, indiuisibilem tamen, vt nonnulli volunt de Angelo producto ab æterno ex mero libito diuino. Præterea si Angelus sic productus constitueretur formaliter durans ab æterno per coexistentiam propriæ entitatis, & æternitatis diuinæ, vt decernit ipse Alfonsus d. 24. Physicorum, sect. 4. n. 34. Non video, cur Angelus productus ex connaturali exigentia non constitueretur similiter durans ab æterno. Tertio Angelus Gabriel in primo instanti suæ productionis non solum exigit durationem in secundo instanti, sed in omnibus sequentibus per totam æternitatem à parte post, ita vt nullum sit assignabile instans, ultra quod non postulet durare. Ergo et si non exigit durationem actu, & cathogorematicè infinitam, secus potentia, & syncathogorematicè infinitam. At Angelus exigens ex natura sua produci ab æterno creatus tamen in instanti, in quo Gabriel, non alio modo postulare durationem æternam à parte ante, Ergo si non est contra conceptum creati entis exigentia æternæ durationis à parte post, non videtur esse contra eum connaturalis exigentia æternæ durationis à parte ante.

Secundus est P. Franciscus Amicus; qui tomo 1. d. 7. sect. 3. n. 39. testatur, se semel audiuisse assertam à Theologis doctissimis non repugnantiam creaturæ illius; ipse verò bifariam in eam arguit. Primò, quia Deus non omnia merè gratis, & liberaliter extra se produceret, si esset aliqua creatura, quæ connaturaliter exigeret produci ab æterno: quod enim connaturaliter exigit creatura, non merè gratis, & liberaliter, sed cum aliquo debito, & obligatione confertur à Deo, Cum tamen huic debeat competere modus producendi ad extra omnium perfectissimus, qualis est, qui merè gratiosus, & liberalis, vt potè qui magis commendat munificentiam diuinam. Hinc S. Athanasius oratione 1. contra Arianos, S. Hieronymus in epistol. ad Ephesios cap. 3. S. Damascenus libr. 1. de fide cap. 8. docent, omnia extra Deum non nisi voluntate, gratia, & beneficio condi posse, creationemque à Deo non posse non esse opus voluntatis. Secundò in num. 40. quia creatura postulans naturaliter durare ab æterno, postulare sui in æterna duratione immutabilitatem quoad esse, & quoad operari, cum in æternitate nequeat dari mutatio; atque adeò postulare non habere perfectam ad Deum subiectionem, quæ exigentia est contra conceptum creaturæ. Neutra ratio est ineluctabilis. Non prima, quia sicut perfectio Dei, vt causæ in æternum

71

conseruatiuæ Angelorum de facto existentium, non vendicat sibi immunitatem ab omni obligatione, & debito; ita eiusdem perfectio vt causæ ab æterno productiuæ illorum, vel alterius creaturæ non videtur debere vendicare; & sicut obligatio & debitum naturale conseruandi in æternum Angelos de facto existentes, stat cum absoluta libertate Dei ad eos conseruandos, & non conseruandos; ita obligatio, & debitum naturale producendi, ab æterno eos, vel alteram creaturam videtur stare cum absoluta libertate ad productionem, & non productionem. S. Athanasius, S. Hieronymus, & S. Damascenus exponendi videntur, quatenus excludant à Deo in creatione necessitatem officientem libertati absolutæ. Non secunda, quia creatura illa potuisset à Deo non produci, non obstante debito naturali; & licet producta semel non posset à Deo in æternitate destrui, posset tamen in tempore, & posset etiam conseruata in tempore habere mutationem, quoad operari. Et inter creaturam illam, & aliam, quam repugnare diximus in 54. hoc intererediter discriminem, quod illa semel producta non esset indestructibilis in æternitate à parte ante essentialiter ratione sui, sed ratione talis æternitatis non admittentis destructionem in iis, à quibus participatur. At alia creatura esset indestructibilis ratione sui essentialiter per æternitatem à parte post, & non ratione talis æternitatis, quæ secundum se non respicit destructionem in iis, à quibus participatur.

72 Tertius est P. Ioannes Martinus, qui tract. de Angelis disput. 36. sect. 5. num. 47. ait primò, non bene argui ex creatura exigente naturaliter durare in æternum ad exigentem naturaliter durare ab æterno, nam quæ exigeret hoc secundum, vtrique est illud primum; quod vtrumque simul est maior perfectio, quàm illud primum seorsim. Ait secundò non apertè implicare creaturam, quæ exigeret naturaliter durare ab æterno, & vtitur confirmatione, quæ inter nostras est prima; nisi quod adhibeat exemplum in actu supernaturali, qui concrearetur in Angelo producto citra exigentiam ab æterno, & qui de se enuntiaret se æternum esse. Sed hoc exemplum peccat per excessum; nam talis actus, si quidem esset supernaturalis, & proinde essentialiter verus, esset etiam essentialiter æternus à parte ante, vti qui de se enuntiaret cum essentiali veritate, se fore æternum, esset iuxta ipsum Martinum, vt visum est in num. 36. essentialiter æternus à parte post. Creatura autem essentialiter æterna à parte ante non bene audiret inter Theologos. Quod primo loco ait Martinus non sine nauo est, tum quia posset excogitari creatura, quæ exigeret naturaliter produci ab æterno, non tamen durare in æternum, eo quod in tempore destrui posset naturaliter à contrariis, quibus exposita esset. Sic stupa producta citra exigentiam in æternitate non posset comburi ab igne producto, & applicato in eadem æternitate; posset tamen comburi in tempore; tum quia ex exigentia durationis in æternum ad exigentiam; durationis ab æterno non arguitur, quasi prima supponat necessitatè secundam, sed quasi prima si vestigium ad indagandam non implicantiã secundam. Et hinc explicari posset damnatio cuiusdam articuli facta ab Stephano Episcopo Parisiensi, quòd mundus est æternus, (ita articulus 11.) quia omne, quod habet naturam, per quam possit esse in futuro

to, habet naturam, per quam potuit esse in toto præterito.

73 Quartus est P. Iul. Cæs. Recupitus, qui lib. 4. de Deo vno quæst. 19. multam argumentorum syluam congerit pro implicantiã creaturæ illius. Argumentatur itaque primo ab authoritate Patrum, quorum alij, vt S. Bernardus sermone 31. in Cantica. S. Anselmus in Menologio cap. 27. & in Profologio c. 22. S. Eulogius oratione 5. S. Maximus in centuria 1. Theologica cap. 2. dicunt esse de ratione creaturæ, quòd sit non ens; alij, vt S. Athanasius in 2. & 3. contra Arianos oratione S. Augustinus lib. contra Felicianum Arianum cap. 7. S. Eulogius supra, S. Maximus. centuria 4. esse de eiusdem creaturæ conceptu, vt fiat ex nihilo; alij, vt Tertullianus lib. aduersus Hermogenem cap. 4. S. Chrysostomus homilia 2. in Ioannem, S. Ilidorus Pelusiota lib. 3. epist. 18. S. Maximus centuria 1. Theologica cap. 7. S. Fulgentius contra Fastidiosum Arianum, aiunt, æternitatem esse propriam solius Dei. Argumentatur deinde ex rationibus. Prima, naturalis exigentia durationis æternæ à parte ante in creatura non potest fundari in ratione generica creaturæ, neque in specifica talis creaturæ, siue corporeæ, siue spiritalis. Secunda, æternitas à parte ante est proprietas Dei secundum vltimam, & quasi specificam rationem deitatis. Ergo non potest esse connaturalis alicui creaturæ. Tertia, si non repugnaret creatura connaturaliter æterna à parte ante, neque repugnabit quæ sit essentialiter sic æterna. Quarta, æternitas, quæ est duratio infinita, nequit esse naturalis mensura creaturæ finitæ. Quinta, creatura debet esse mutabilis ex se, cum sola natura diuina sit expers mutationis omnis, vt tradit S. Gregorius Nyssenus tract. 2. in Psalm. cap. 4. in oratione Catechetica magna cap. 6. & vt S. Augustinus lib. 11. de ciuitate Dei cap. 10. *Et bonum solum simplex, & ob hoc solum incommutabile, quod est Deus. Ab hoc bono creata sunt omnia bona, sed non simplicia, & ob hoc mutabilia.* Vnde S. Leo magnus in epistola 93. ad Tutibium cap. 13. scribit: *Christiana sapientia nouit vera Deitatis inuolabilem, & inconvertibilem esse naturam; animam autem (rationalem) siue corpore viuentem, siue à corpore separatam multis passionibus subiaccere. Qua vtrique, si diuina esset essentia, nihil aduersi posset incidere. Et ideo ineffabiliter aliud creator est, aliud creatura; ille enim semper idem est, & nulla varietate mutatur: hac autem mutabilis est, etiam non mutata, quia vt non mutetur, datum poterit habere, non proprium.* Ergo nulli creaturæ potest esse connaturalis status immutabilitatis, qualis esset status æternitatis à parte ante. Sexta, de facto non datur creatura æterna à parte ante; ergo non est possibilis creatura connaturaliter sic æterna. Proposui summam argumentorum P. Recupiti, & simili breuitate, quid, ad ea responderi possit, indicabo.

74 Patres primæ classis intelligendi videntur, quatenus existentia non sit de essentiali ratione creaturæ. Qui spectant ad secundam abs re adducuntur, nam creatura producta ab æterno iuxta exigentiam naturalem ipsius non minus fieret ex nihilo, neque minus de non esse acciperet esse, quam quæ produceretur sine exigentia. Legatur Fassolus 1. part. quæst. 46. artic. 2. dub. 1. num. 16. & 17. rursusque à num. 26. vsque ad 28. repetaturque oculis num. 68. exercitationis nostræ 6. Patres tertiæ classis exponi possunt, quatenus

quatenus æternitas essentialis sit solius Dei propria. Ad primam rationem respondebitur, naturalem exigentiam durationis æternæ à parte ante fundari in specifica conditione talis creaturæ siue corporeæ, siue spiritalis, non secus ac fundatur naturalis exigentia æternæ durationis à parte post in specifica conditione Angelorum, & in specifica Cæli syderei, vel saltem Empyreï. Neque ostendit Recupitus, cur repugnet aliquis Angelus, cuius maior specifica præexistentibus perfectio exigeret durationem æternam à parte ante, tanquam naturalem proprietatem. Ad secundam, æternitatem essentialiter à parte ante esse proprietatem Dei solius, æternitatem verò naturalem ita esse proprietatem Dei, ut à creatura etiam haberi queat. Ad tertiam, sicut ex eo, quòd sit possibilis creatura naturaliter æterna à parte post, non infertur possibilem esse æternam essentialiter, sic neque infertur, possibilem esse æternam essentialiter à parte ante, ex eo quòd esset possibilis æterna naturaliter. Disparitas est, quia creatura naturaliter à parte ante æterna non necessitaret Deum ad sui productionem, secus creatura essentialiter æterna quæ necessitas orta ex iure creaturæ est contra perfectionem Dei, & supra contingentiam creaturæ. Qui dicunt, posse dari creaturam essentialiter æternam à parte post ex suppositione saltem alterius non sic æternæ, difficulter ostendent impossibilitatem creaturæ essentialiter æternæ à parte ante, ex suppositione saltem alterius non sic æternæ. Ipsi viderint quodnam discrimen exhibituri sint; vel si deglutiant possibilitatem creaturæ essentialiter æternæ à parte ante, timeant Theologorum seuerum Tribunal. Multo coherentius negata est à nobis in sect. 4. creatura essentialiter æterna à parte post ex suppositione etiam libera alterius productæ, & conseruata. Ad quartam, durationem non solum æternam à parte ante, sed & æternam à parte post (quarum neque vtraque simul est quid infinitum simpliciter, ne dum vtralibet seorsim) posse esse mensuram rei in essentia finitæ, dummodo ab hac non exigatur ut mensura essentialis, sed solum ut connaturalis. Ad quintam, respondebitur ut ad secundam ex P. Francisco Amico in num. 71. mens trium illorum Patrum Ecclesiæ non alia est, quàm eorum, de quibus in num. 64. Ratio denique sexta præoccupata iam est ex dictis in num. 66.

75

Quintus est P. Rodericus de Arriaga, qui tomo 2. in 1. part. dist. 28. sect. & subsect. 2. n. 17. excitatis duabus quæstionibus, Prima vtrum simpliciter mundus debuerit esse ab æterno? Secunda, an casu quo existere deberet mundus in aliqua differentia temporis, probari possit, illi fuisse contingens, quod in hac potius, quàm in illa produceretur? Ad primam respondet negatiuè, quia creatura non potest habere necessitatem ad existendum, subiacer enim Dominio Dei, ut si velit illam producat, sin vero, non, sed relinquat eam in esse possibili. Ad secundam ait, non posse ratione naturali id, quod in ea proponitur, probari à se, ut qui dixerit in Phisicis, non esse vllam repugnantiam in aliqua creatura, naturâ suâ, tali, ut si existat, debeat necessariò esse ab æterno, quemadmodum vbicatio in hoc loco, & duratio æterna sunt tales, ut potuerint quidem simpliciter non existere, si tamen existant, nequeunt non existe-

re in hoc loco & hodie. Eius conditionis videretur Arriagæ esse durationem, quam haberet creatura permanens producta ab æterno iuxta sententiam distinguentem durationem à creatura durante & tempore imaginatio coexistente, docentemque simul, non repugnare, quòd ex mero libito diuino citra vllam exigentiam Angeli verbi gratia produceretur hic à Deo in æternitate. Nam illa duratio Angeli esset creatura, & alligaretur essentialiter ad æternitatem; sin minus poneretur frustra, ut determinaret Angelum ad durandum in æternitate; & alioqui illi durationi addenda esset alia, quæ si per se ipsam esset affixa essentialiter æternitati, procedit argumentum in hac secunda, si verò non esset ita affixa, abitur in infinitum durationum. Ita ferè Rodericus; & concludit: *Data autem possibilitate non possumus nos à ratione naturali ostendere, talem non esse hunc mundum, licet Angeli, qui intuitiuè illum cognoscunt, possint etiam perfecte noscere; non esse in eo eiusmodi exigentiam durationis ab æterno potius, quam in tempore, seu non esse eam alligationem magis ad æternitatem, quàm ad tempus presens.* Hucusque ex Arriaga; qui dum admitit, possibilem esse creaturam, quæ si produceretur, exigat non tantum naturaliter, sed etiam essentialiter produci in æternitate, non videtur negaturus possibilitatem creaturæ postulantis absolute suapte naturâ, ut non produceretur nisi in eadem æternitate; imò videtur talem possibilitatem expresse concedere. Circa argumentum, quod ex duratione Angeli in æternitate desumit, dixi non nihil in num. 34. Tandem sextus est Nicolaus Ysambertus, qui 1. parte ad q. 10. d. vnica art. 7. pronuntiat contra possibilitatem eius creaturæ; nihil tamen exportat, quod nostros prætenent.

76

En pro vtraque parte agitaram controuersiam. Et quidem obsecundans monito S. Basilij in præfatione ad institutionem Monachorum; *Quod deesse mihi ad scientiam putavi, ad communem id protuli inquisitionem. Facilius enim pluribus conferentibus si quid difficile, vel obiectum esse videtur, clarescit, Deo sine dubio inueniendi gratiam largiente.* Exerceant alij ingenia in hac controuersia intricata, & obscura, tunc, auditis hinc, & inde inuentis rationibus, collatisque inter se veritatem clarescentem assequar, iudiciumque feram, tum ex Tatiani Assyrij sententia in oratione contra Græcos, *oporteat illum, qui sapit, aliorum expectare testimonium, ac testes ipsos inter se consentire.* Interim neuter esto; nam *periculosa presumptionis est, nec dum rebus rectè discussis nec certa ratione collecta, de natura cuiuslibet rei proponere, ac de fragilitatis sua consideratione capere coniecturam, nec de statu, & qualitate ipsius disciplina, vel de aliorum experientia proferre sententiam.* Quæ sunt Cassiani verba collatione 7. cap. 4.

77

Manum à tabula amoueram, cum me ad illam duæ obiectiones reuocarunt, Prior ex S. Hilario in Psalmum 129. scribente: *Quicquid compositum est necesse est non fuerit æternum; quia compositio habet initium, quo componatur, ut maneat.* Igitur repugnat creatura composita ex subiecto substantiali, & forma siue substantiali, siue accidentali, cui connaturalis sit existentia æterna à parte ante. Posterior ex ratione, impossibilis est creatura, suapte natura sit absolute debita prima productio pro aliquo instanti temporis deter-

minato. Ergo & illi pro æternitate à parte ante. Sed neutra obiectio sufficiens est, vt quis retractet præconcepam opinionem. Nam prior, quæ æquè facit contra creaturam æternam à parte ante ex mera indulgentia diuina, facile eleuatur interpretando S. Hilarium de creatura sic composita, vt subiectum substantiale antecedit realiter formam; quo pacto non antecederet in creatura naturaliter æterna à parte ante; solam namque originis, & naturæ præcedentiam seruaret subiectum respectu formæ. Posterior verò non minus promptè enervatur, vel negando antecedens, vel (quod mihi magis arridet) negando consequentiam, concessio antecedenti. Cum enim nihil speciale habeat instans *A.* v.g. præ *B.* deest cardo, in quo fundetur absoluta exigentia primæ productio-

nis pro instanti *A.* præ *B.* competens, vt contenditur, creaturæ non alligatæ essentialiter absolute ad instans *A.* Cæterum quia æternitas à parte ante quid speciale habet præ instanti aliquo temporis determinato, mirum non est, si creatura possit naturaliter postulare produci potius pro illo, quàm pro hoc. Urgebis, cur saltem repugnabit creatura, quæ naturaliter petat produci in tempore quantocyùs, aut produci in vno vel altero temporis instanti indeterminatè? Respondebitur, nullam in tali creatura apparere repugnantiam. Submitto hæc, iterumque superiora examini eorum, qui maturè & iudicato pronuntient, tamen si à me Salmantica coram sapientissimis Theologis fuerint tanquam opinabilia proposita, & defensa, nec male audierint.

LIBER QVARTVS. DE ALIIS ACCIDENTIBVS ET QVALITATIBVS EMPYREI CÆLI.

RES proprietates in præcedenti libro illustrata habent quasi primatum inter alias Empyreï. Ad has modò accedimus.

EXERCITATIO DECIMATERTIA.

De quantitate permanente Empyreï.

EX accidentibus offert se primò quantitas permanens. Et quia magnitudo, ac figura exterior, interiorque Empyreï annexa est proximè, & per se tali quantitati, ideo de ipsis vnà erit agendum.

SECTIO PRIMA.

An quantitas Empyreï distincta sit in specie à sublunari?

NEGATIVE respondent Heruæus tract. de materia Cæli, quæst. 4. in 5. ratione conclusionis Soncinæ 8. Metaphysicæ quæst. 13. ad 4. Suarez d. 13. Metaphys. sect. 13. num. 16. tomo etiam 2. in 3. p. d. 48. sect. 3. v. *Ex quo discursu.* & in commentatio ad quæst. 54. art. 3. v. *Secundo possit.* Rubius lib. 1. de cælo cap. 2. q. 9. Murcia lib. 1. de cælo cap. 3. in dubiis circa litteram. Tellez parte 2. Philosophiæ d. 22. sect. 5. n. 15. & 16. alijsque communiter, apud Auerfam quæst. 34. Philosophiæ sect. 1. qui neuter stat; & pro affirmatiua parte noster Pereyra lib. 5. Philosophiæ cap. 10.

Subscribo communi placito, & probo primò, quia nulla est necessitas distinguendi specificè quantitatem Empyream à sublunari. Secundò; materia Empyreï est eiusdem speciei cum materia reliquorum corporum siue corruptibilium, siue incorruptibilium. Ergo & quantitas; par enim est, vt habeant inter se hanc similitudinem, & proportionem. Dixi: *par esse*, nam absolute, & simpliciter non repugnat, quantitatem Empyreï distingui in specie à quantitate aliorum corporum siue cælestium, siue sublunarium, etsi omnia con-

ueniant specificè penes materiam. Vt enim eadem numero causa potest producere effectus specie diuersos ob concursum, vel existentiam variarum aliarum causarum, vel conditionum; sic eadem materia in specie posset ratione diuersarum in specie formarum substantialium, quarum est capax, habere quantitates specificè dissimiles. Probo tertio, lux Empyreica eiusdem est speciei, cum sydereâ, ac elementari, igitur, & quantitas.

Oppones primò, ea, quorum non est communis materia, differunt genere, & non solum specie vt pronuntiat Aristoteles, lib. 10. Metaphysicæ, textu 12. sed quantitatis Empyreæ, & sublunaris non est communis materia. Ergo &c. Confirmatur, diuersitas specifica subiectorum indicat diuersitatem specificam formarum. Ast materia, quæ est subiectum quantitatis in corpore Empyreico, & elementaribus, gaudet diuersitate specifica. Idem igitur dicendum est de quantitate. Confirmatur rursus, Quotiescumque essentiæ sortiuntur distinctionem specificam, subeunt hanc etiâ præcipuâ, & insigniores ipsarum proprietates. Sed materia Empyreica & sublunaris, quarum est præcipua, & insignior proprietas quantitas, discriminantur inter se in specie. Ergo & quantitas, quæ est proprietas illius discriminabitur in specie à quantitate, quæ est huius proprietas. Respondeo, falsam esse minorem argumenti, & confirmationum, vt visum est in sect. 1. Exercit. 5. Sed tamen ea vt vera permissa, Aristoteles adductus in maiori argumenti intelligendus est de iis, quæ ex materia non communi componuntur

nantur intrinsicè, qualia permitto esse composita cælestia, ac sublunaria. Quantitas autem non componitur intrinsicè ex materia, cui inest. Primæ Confirmationis maior, generaliter prolata, ruinosa est. Nam quando formæ sunt absolutæ, seu non modales, tam possunt, etsi conueniant in specie, in formare subiecta disconuenientia, quam possunt, etsi differant in specie, in formare subiecta non differentia. Et quemadmodum distinctio specifica formarum indifferentium ad eandem in specie materiam non desumitur ex ordine ad istam, sed ex aliis prædicatis; ita diuersitas specifica subiectorum, quæ receptiua sint aliquarum formarum similium inter se specificè, prouenit ex aliis prædicatis, quam ex capacitate ad has formas. Id ipsum à posteriori constat per communem sententiam, quæ calorem ignis, & terræ, cæterisque elementorum symbolas qualitates fatetur esse eiusdem speciei, quamuis subiecta, in quibus recipiuntur, vel natura saltem, à quibus exiguntur non pertineant ad eandem speciem. Mixta etiam complura specificè diuersa gaudent qualitatibus non sic diuersis, ut Crystallus, & papyrus albedine eiusdem speciei, Potentia visua hominis censetur à Rubio in tract. de potentiis animæ in generali q. 8. dub. appendice, eiusdem speciei cum potentia visua leonis, quamuis orientur ab animabus, & animalibus specie diuersis tanquam proprietates ipsorum. Maior secundæ confirmationis proprior est vero; adhuc tamen responderi potest; si materia Empyrea distingueretur in specie à sublunari, sicut hæc exigeret aliquam ex primis qualitatibus tanquam notabilem proprietatem, ita exigendam ab illa passionem aliquam nobis occultam, & maximè diuersam à qualibet primarum qualitatum, quin necesse esset, ut distinctionem specificam essentialium sequeretur distinctio etiam specifica quantitatum. Dicitur itidem potest, cum materia Empyrea respiceret determinatè substantialem formam diuersam specificè ab ea, quam respiceret determinatè materia sublunaris, satis id fore ad discriminandas essentialias utriusque materiæ, tamen si quantitates sub eadem specie continerentur, eo quod vni, & alteri materiæ consumilem effectum formalem communicarent:

4 Oppones secundò, quantitas Empyrea non est subiectum receptiuum accidentium disponendum ad generationem, & corruptionem; secus sublunaris. Ergo differunt in specie. Distinguo antecedens, non est subiectum receptiuum expeditum, & proximum, concedo; impeditum, & remotum, nego. Ab exemplo materiæ claret distinctio. Ei non acquiescit Auerfa, quia si quantitas Empyrei est secundum se susceptiua illorum accidentium susciperetque, si diuinitus separaretur ab Empyrea forma, non erit, cur non suscipiat, quando ipsi est coniuncta; siquidem ad suscipiendum supponitur non indigere ope formæ, proindeque ab Empyrea non impeditur. Contra, Etenim Empyrei quantitatem non suscipere accidentia ignis applicati, non proueniret ex eo, quod indigeret iuuamine formæ, sed ex aliis capitibus assignatis in Exercit. præcedenti. Certè, si, fatente ipso Auerfa quantitas sydereæ non potest mutationem condensationis, & rarefactionis subire, non ob naturam specificam sui, sed formæ sydereæ, cur idem non liceat mihi dicere de mutatione per accidentia disponenda ad generationem, & corruptionem? Vnde sine necessitate recurrit Auerfa ad negandum quantitatem esse subiectum aliorum acci-

dentium, ut satisfaciatur obiectioni: quæ minorem vim habebit, si materia Empyrea distinguatur specificè à sublunari; nam tunc quantitas non solum ratione formæ substantialis, sed etiam ratione materiæ impeditur recipere accidentia extranea.

SECTIO II.

Quanta sit Empyrei magnitudo, seu moles? ubi de eius à terra distantia.

5 **T**anta est in cælesti machina, ut meritò quærat Isaias cap. 40. vers. 12. *Quis calos palmo ponderauit? Et Ecclesiasticus cap. 1. v. 2. Altitudinem cæli quis dimensus est?* Quæ verba interpretatur P. Pina non solum de distantia cæli à terra, sed de vnus, cuiusque cæli grossitie. Plinius lib. 2. historiae naturalis cap. 1. sermonem habens vniuersim de mundi mole, inquit, *Furor est, mensuram eius animo quosdam agitare, atque prodere ausos.* & cap. 23. *Mirum, quo procedat improbitas cordis humani paruulo aliquo inuitata successu: . . . ausique diuinare solis ad terram spatia, eadem ad cælum agunt, ut protinus mundi quoque mensura veniat ad digitos.* Eodem furore correptus non iniuriè iudicaret, si Empyrei certam mensuram sperarem tradere. In re consequibili tantum per coniectamenta ab humano ingenio, referam quæ ex antiquis, & modernis potui sedulus comparare. Sed tamen fatendum est, magnitudinem Empyrei meliùs sciri ab eo, qui se eam ignorare prouulget. Aptè ad id S. Chrylostomus homilia 5. contra Anomæos. *Dic, queso, si inter duos orta altercatio esset de cæli magnitudine, quorum alter negaret, hominis oculum rem posse percipere; alter contenderet fieri posse, ut palmo sua manus facile meriendo totam molem transmitteret. Quem cæli nouisse dixeris magnitudinem? Cum ne, qui scire contendit quot palmos cæli ambitus compleat, an eum, qui nescire profiteretur? Hunc prorsus.*

6 Simon Magus somnauit lumen immensum supra calos, ut refertur lib. 2. recognitionum S. Clementis, Franciscus item Patricius in Pancosmia lib. 1. 4. 7. 8. & 14. crebra & indigesta reiteratione machinatur Empyteum infinitæ molis; neque hic sistit, sed vltetius confingit lib. 4. ac 14. penetrari illud cum omibus aliis vniuersi partibus. Talia hæc sunt, tamque monstrosa, & dissona, ut me suppuderet argumentationis neruos in ea contendere. Adeat qui velit, Nostrum Bartholomæum Amicum tract. 18. Physicorum q. 4. ubi fuisse reuincit infinitam mundi extensionem. Spretis igitur eis deliriis. De magnitudine Empyrei finita, ac terminata (tamen per exaggerationem vocetur persæpe immensa) Partes pauci speciatim agunt. Origenes lib. 2. Periarchon cap. 3. ait *Immensa quadam sui magnitudine, & ineffabili complexu spatia vniuersarum spherarum ambitu magnificentiore constringere.* S. Bernardus serm. 2. de Assumptione Virginis expendens illa verba. *Intrauit Iesus in quoddam Castellum, proumpit in hæc. Opportunè satis hoc mihi in loco Prophetica exclamatio assumenda videtur: O Israel, quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis eius, An non ingens, cuius comparatione Castellum dicitur terra huius spatiosissima latitudo? an non ingens patria, & regio inastimabilis quando ab ea Saluator adueniens cum ingrederetur orbem terra, introiret castellum?* Sic S. Bernardus; & adnotandum est, exclamationem, quam affert

affert ex Propheta Baruch cap. 3. v. 24. accipi à Gaspare Sanchez in sensu etiam litterali de celo, Beatorumque Sedibus. Et huic interpretationi multum fauent verba aduincta à Propheta in v. proximo. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus* frequenterque est apud Patres sic intelligere tam priora, quam posteriora satis fuerit indicasse vnum, vel alterum, nempe S. Ambrosium in oratione funebri de obitu Theodosij lib. 6. Exameron. cap. 8. & epistola 59. S. Anselmum lib. de similitudinibus cap. 44.

7 S. Bernardinus relatus à Mauburno in Roseto titulo 38. Alphabeto 75. littera d. *Affirmat Empyreum ad minus centies firmamentum superare.* Moderatius se gessit Cassianus 3. p. Cathalogi gloriae mundi consideratione 20. vt qui existimet, Empyreum excedere in decuplo omnes alios inferiores orbis caelestes. *Extendat (ita ille) considerationem suam vsque ad calum Empyreum, discurrendo mente magnitudinem aliorum nouem calorum, quorum singuli excedunt inferiores omnes in decuplo: & sic aliquantulum intelliget magnitudinem, & altitudinem ipsius decimi calis Empyreici scilicet, quod excedit in decuplo omnes alios.* Quid Tannerus cum Lessio sentiat tradam in n. 8. Exercitationis confinis. P. Cornelius in cap. 1. Genesis v. 7. docet ex Astronomis, *Multo minorem esse proportionem totius mundi intra concauum firmamenti contenti ad complexum calis Empyreici, quam sit globi terra ad ipsum firmamentum.* Insignes Mathematici eò progrediuntur apud Eusebium Nieremberghium lib. 4. de discrimine intertemporale, & æternum cap. 3. vt mensurent magnitudinem huius calis adeò capcis afferantque, eam esse plus, quam decem mille, & quatuordecim millionum milliarium in longitudine & in latitudine trium mille, & sexcentorum millionum. Desumpsit hæc ex Drexelio, qui 3. p. Æternitatis lib. 2. de celo cap. 8. §. 2. narrat non absimilia. P. Vasconcellius lib. 1. de Angelo Custode cap. 18. parte 3. n. 4. tam magnum afferit Empyreum, vt ad ipsum ambiendum viginti quatuor horis opus sit motu tam veloci, quam esset ille, quo vigesies autis totam circum terram iret spatio vnus Salutationis Angelicæ. P. Thyraeus tract. de iudicialia Christi apparitione cap. 26. à n. 100. de magnitudine, distantiaque Empyreici hunc in modum curiosè scribit. *Magnus admodum hic Beatorum est locus, quin imò incredibilis prope modum magnitudinis, vt pote in cuius comparatione terra veluti punctum existimatur. Et profectò si quid dicitur, verum est, superiores orbis excludere inferiores magnitudine, omnino oportet, magnum, vastissimumque corpus esse vltimum, quod inferiora omnia suo complexu continet.*

8 Licet tanta sit Empyreici, aliorumque calorum moles,

*Cuius nec spatium visus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit*

à Deo tamen velut nihilum calos extensos decantat Isaias cap. 40. v. 22. & Salomon 3. Regum cap. 8. v. 27. libroque 2. Paralypomenon cap. 2. v. 6. necnon cap. 6. v. 18. ab ipsis illum capi non posse. Hinc Georgius Pisides in mundi opificio sic Deum alloquitur.

Immensitas namque orbium caelestium

Dimensa tecum est velut punctum in angusto situm.

Et paulò antea dixorat de celo.

Ingens enim est, velut Dei paruus thronus.

O infatigabilem Numinis potentiam! ò illimitatam Numinis immensitatem! Conferamus magni-

tudinem Empyreici cum paruitate terræ, *Cuius tanta est comparatio ad calum, quantum est punctum circuli ad totam circumferentiam; tanta enim est calis ad terram comparatio, iuxta S. Cyrillum Hierosolymitanum Catechesi 6. Mystagogica.* Conferamus, inquam, vt despiciamus terram, & aspiremus ad Empyreum. Traho huc consilium Africani ad Scipionem. *Sentio te sedem etiam nunc hominum ac domum contemplari, qua si tibi parua, vt est, ita videtur, hac caelestia semper spectato, illa humana contemnis.* Ita in scipionis somno Tullius, qui meritò addit, *nihil posse videri magnum in rebus humanis ei, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo.* Sed tamen etsi tam parua sit terra, maxime, quæ ab hominibus habitatur, *Hæc est materia gloria nostra, hæc sedes, hic honores gerimus, hic exercemus imperia; hic opes cupimus, hic tumultuatur humanum genus, hic instauramus bella etiam ciuilia, mutisque cadibus laxiorem facimus.* Sic conqueritur Plinius lib. 2. historiae naturalis cap. 68. Nec minus grauitè Boethius lib. 2. de consolatione Philosophiæ metro 6. prola 7. *Omnen terra ambitum, sicut Astrologicis demonstrationibus accepimus, ad calis spatium puncti constat continere rationem: id est, vt si ad caelestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatij prorsus habere iudicetur.* Huius igitur tam exigua in mundo regionis quarta ferè portio est, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quarta, si quantum maria, paludesque premunt, quantumque siti vasta regio distenditur, cogitatione substraxeris, vi, angustissima inhabitandi hominibus area relinquatur. In hoc minimo igitur puncti quodam puncto circumsepti, atque conclusi, de pernulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? Alexander magnus audiens ab Anaxarcho ex autoritate Democriti innumerabiles esse mundos: *Heu me miserum, dixit, quod ne vno quidem adhuc positus sum.* Quæ verba, cum retulisset Valerius Maximus lib. 8. cap. 13. addidit: *Angusta homini possessio gloria fuit, quæ Deorum omnium domicilio sufficit.* Iuuenalis etiam Satyra 10. cecinit.

Vnus Pellao iuueni non sufficit orbis.

Æstuat infelix angusto limite mundi,

Vt Gyara clausus scopulis, paruaque scripso.

Seneca in epistola 91. inquit; *Alexander Macedonum rex discere Geometriam infelix caperat, sciturus, quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupauerat. Ita dico infelix ob hoc, quod intelligere debebat, falsum se gerere cognomen. Quis enim esse magnus in pusillo potest?* Nos verò, qui meliora scimus, & Empyreum totum, quantum est, paratum à Deo pro hominibus, ipsiusque Dei esse Regiam, & Angelorum Metropolim, miseros nos, & infelices reputemus, si eo aliquando non potiamur, si sic transeamus per temporalia, & terrena; quæ tam caduca, & pusilla sunt, vt amittamus æterna: Beati ter, milliesque beati, qui in amplissima tua domo habitabunt, Domine, & quibus.

Nec metas rerum, nec tempora pones,

Imperium sine fine dabis

Ampla Alexandri potentia esset eis angusta custodia, ait S. Anselmus in Elucidario. Vel quisquis est Author eius operis. Aded longè, lateque patebit Beatorum regnum! Cuius amplitudinem dum animo recogitaret S. Zeno Veronensis pulchra in hæc verba prorupit serm. 1. de Auaritia. *Habitacula preparata sunt infinita, nemo sit de mansionibus sollicitus. Certè gloria nostra insignis res erit, si*
Dei

Dei ciuitatem felicitate nostri numeri fecerimus angustam.

9 Ex distantia inter nos, & Empyreum concipit Thyraus supra Huius magnitudinem numerans inter nos, & vel cælum decimum milliaria 75577155. alij plura alij pauciora computant. Et quidem quamuis Astronomis decimæ spheræ distantiam designantibus adhibeatur fides, superat humani ingenij industriam vltiora spatia dimittere. Nihilominus Salmeron tomo 1. tract. 36. pag. 372. inquit, Empyreum fortassè plus distare à firmamento, quàm hoc à terra. Callanæus 12. parte Cathalogi gloriæ mundi consideratione 2. memoria prodit dictum à nonnullis, quòd si massa plumbea à calo Empyreo descenderet, via in quingentis annis ad terram veniret. Consonant S. Bernardinus tomo. 1. serm. 50 pag. 300. Mauburnus in Roseto titulo 38. alphabeto 75. littera d. Maius quid tradit Cornelius in cap. 1. Gen. v. 16. & in 3. Baruch. v. 25. nec non in 11. Mathæi v. 12. nimirum si quis per octo mille annos ascendens è terra pertranfret quondam centum milliaria, vix peruenturum ad concanum Empyreii superficiem; imo etiam si quotidie octingenta milliaria conficeret in hoc ad cælum itinere, non peruenturum ad Empyreum, asseruerat Drexelius præcitarus, Consulatur Abulensis Paradoxo 5. cap. 14. Benedictus Iustinianus in 1. Petri cap. 3. v. 22. Neque prætereatur Procopius Gazæus inquis in c. 1. Genes. v. 8. *quantum primum cælum remotum est ab secundo (id est Empyreum à firmamento) tantum distat secundum ab orbe habitabili, & quidem primum cælum erit domicilium Sanctorum.* vt vt sit longissimè disiunctum est Empyreum à terra. Hinc de Beatorum oculis prædicet Ilaïas cap. 33. v. 18. *cernent terram de longe.* Id est, in interprete Titino, *eminus è calo Empyreo, despicientque omnia quasi punctum vnum, sordes, & nihil.*

SECTIO III.

Quanam sit Empyreii figura exterior?

10 CÆlum vniuersim non esse circulare, sed semisphæricum, vel planum censuere permulti Patres, scilicet S. Iustinus q. 59. & 130. ad orthodoxos (si eius sint hæc quæstiones) S. Basilius homilia 1. & 3. in Exameron. S. Ambrosius lib. 1. Exameron cap. 6. S. Chrysostomus homilia 14 in epistolam ad Hæbræos expenderes v. 2. cap. 8. Theophylactus Primasius, Haymo Theodoretus ibidem, rursus S. Chrysostomus homilia 4. in Genesim & 2. de incomprehensibili Dei natura. S. Cyrillus Aierosolymitanus cathechesi 9. Mistagogica S. Clemens Romanus in constitutionibus Apostolicis lib. 7. cap. 34. cap. 35. lib. 8. cap. 15. S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 6. Acarius adductus à Francisco Zephyro fol. 14. Cathenæ v. v. P. P. super Pentatheucum S. Cæsarius dialogo 1. Euthymius in Psal. 103. v. 1. Lactantius lib. 3. diuinarum institutionum cap. 34. Procopius in Genesim cap. 1. & 7. Anonymus Græcus in opere, cui titulus est *liber Christianorum*, quodque extat M. S. in Vaticana, & ex parte legitur in Bibliotheca Photij codice 36. Seruerianus Gabalensis in oratione 3. de mundi opificio, Diodorus Tarlensis in ea Photij Bibliotheca codice 223. Theodorus Mopsuestenus apud Philoponum lib. 3. de mundi opificio cap. 9. & sequentibus. Author chronici Alexandrini, dum

de S. Paulo Apostolo agit, Sed S. Dionysius Areopagita cap. 4. de diuinis nominibus §. 4. vti exponitur à S. Maximo Georgioque Pachymerio & non pauci alij, quorum catenam conterit Martingus in Glossa magna litterali ad cap. 1. Genesim pag. 612. iudicarunt figura prorsus sphericâ. Nec omnes à nobis memorati constantes semper fuerunt in priori opinione, vt S. Ambrosius, & Theodoretus, ille in Psal. 118. serm. 12. hic q. 20. in Genesim, & serm. 1. de prouidentia S. Damascenus non magis vni, quàm alteri opinioni defert, pro vt & S. Augustinus lib. de Genesi ad litteram cap. 9. Nos recepte apud Philosophos, Astronomos, Theologos, & scripturæ Interpretes de spherica vndeque calorum mobilium figura lubentes adhæremus. Et omissa cura exponendi sacrarum litterarum testimonia, quibus Patres illi nitabantur, gressum facimus ad cælum immobile.

11 Illud esse sphericum secundum partem etiam conuexam, credunt Caietanus, & Suarez 3. p. q. 57. in commentario ad Artic. 5. & secundus iterum lib. 1. de opere sex dierum cap. 10. n. 16. Granadus 1. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. d. ac dubio 6. n. 5. & 3. p. ac tract. d. 5. sect. 3. n. 12. Ribera, & Iustinianus in cap. 8. ad Hæbræos v. 2. Cornelius, & Titinus in Apocalypsi, cap. 21. v. 16. Lorinus in Ecclesiastem cap. 1. v. 6. & in Psal. 103. v. 3. Delius in sacra lectione 13. pag. 200. Ex antiquis S. Bonaventura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. n. 17. supponit esse circulare. Scifellus tract. 2. lucæ, Zara in Anatomia ingeniorum sect. 2. membro 13. pag. 263. Tena in cap. 8. ad Hæbræos difficultate, & n. 1. Aueria q. 32. Philosophia sect. 4. Iosephus de la Zerda in Mariali, Academia 29. sect. 4. n. 42. Parauisus in ser. de Visitatione Virginis §. 1. Martinus lib. 4. Physic. pag. 367. Et id ipsum affirmant Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. Pelbartus lib. 2. Rosarij Theologici verbo *cælum* §. 9. Ioannes de S. Geminiano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32 Berchorius in Reductorio morali lib. 5. cap. 4. Esse tamen quadratum penes superficiem conuexam innuit Molina d. 3. de opere sex dierum v. secundo propendetque magis Thyraus in tract. de apparitione Christi gloriosa cap. 26. n. 105. Tradunt apertè Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 4. q. vnica art. 4. & cap. 5. q. 1. art. 2. Petrus Hurtadus d. 3. de cælo sect. 2. §. 23. Iosephus Augustinus in 1. p. q. 7. art. 3. n. 19. Duuallius tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 4. Ludouicus Diaz in doctrina Philosophica tract. & q. 2. cap. 5. n. 43. Ferdinandus Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Philippus Ossuleuanus in Decade Patritiana lib. 9. cap. 10. Franciscus Scriba discursu 2. de Gloria §. 3. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 24. §. 5. in lit. d. Nierembergus lib. 4. historia naturalis cap. 5. Pintus lib. 3. de Christo caucifixo tit. 1. loco & num. 4. Thyraus de iudiciaria Christi apparitione cap. 26. num. 104. Ouiedus d. cælo puncto 3. §. & num. 1. Alfonso in eadem d. sect. 6. Poza in Elucidario Deiparæ lib. 2. tract. 16. cap. 1. Hormæchea prologo 4. in Cantica num. 201. & in cap. 1. v. 1. n. 335. prætereà v. 6. num. 22. & 29.

12 Probat autem hic Author ex similitudine arcæ testamenti, quæ erat quadrata, seu potius quadrangula, vt aduertit Becanus cap. 13. Analogiæ veteris ac noui Testamenti num. 12. iuxta cap. 25. Exodi v. 10. Addere poterat Hormæchea sanctum fuisse quadrangulum, nec non, & sanctorum, vt post alios ostendit Cornelius in cap. 41. Ezechielis vers. 41. In sanctis verò sanctorum denotatur

batur Empyreum penes S. Hieronymum in ep. ad Fabiolam de vestitu sacerdotum. S. Thomam 1. 2. quæst. 102. art. 4. ad 4. & ad 6. S. Antoninum 1. p. Summæ Theologiæ titul. 14. cap. 4. §. 3. & non nihil indicat Iosephus Iudæus lib. 3. antiquitatum cap. 8. Verum symbola ista nimis remota sunt, & magis ad suggesti concionatorij, quam ad Cathedræ Theologiæ vsum; nec arca fuit figura Empyreï, sed cætus Beatorum hominum ob rationem requirendam ex Beccano supra n. 11. Quod si allegoricis significationibus agendum sit, cidaris, seu tyata introminenta Pontificia, in quibus erat totus orbis terrarum. Vt dicitur sapientiæ 8. 1. v. 24. additurque, *Et magnificentia tua* (idest Dei) *in diademate capitis illius scripta erat*, adumbrabat Empyreum, Deumque in eo præsentem, vt docent S. Thomas supra art. 5. ad 10. Cornelius ac Lorinus ad locum præcitatum sapientiæ, Becanus supra cap. 7. quæst. 5. n. 9. Cidaris autem describitur à S. Hieronymo, *rotundum pileolum, quasi sphaera media sit diuisa, & pars una ponatur in capite*. Sic in epistola illa ad Fabiolam. Adducit rursus Hormæchea. S. Brunonis sermon. 8. de confessoribus hæc verba. *Ad mensuram palmi factum est* (Rationale Pontificium) *ipsum videlicet, de quo scriptum est, & celos palmo ponderauit. Celi ergo, & rationale vnus mensura sunt*. Sed S. Bruno dicitur loquutus populariter de omnibus cælis; quare eandem admittet interpretationem, quam Ilaia locus cap. 40. v. 12.

13 Probari secundò potest, quia si Empyreum non sit sphaericum, adest ratio satis Philosophica eius immobilitatis. Etenim figura quadrata erit motui impedimentum: alioqui si moueretur, daretur vacuum in rerum natura; vt in simili de cælo mobili, quod esset figuræ rectilineæ, ratiocinatur Aristoteles lib. 2. de cælo cap. 4. textu 27. *Præterea cum videatur, ac supponatur* (ita ille) *vniversum ipsum versari, demonstratumque sit extra conuersionem extimam, nec locum nec vacuum esse, rotundum etiam esse ob hæc etiam ipsa necesse est. Nam si rectarum linearum erit figura, eueniet & locum esse, & corpus, & vacuum extima. Nam cum rectarum linearum figura versatur, nunquam eundem occupabit locum, sed vbi prius erat corpus, nunc non erit, & vbi nunc non est, rursus ob angulorum transitionem erit*. En ab Aristotele absurdum reputari, si spatium occupatum semel ab aliquo corpore naturali relinquatur inane. Ne ergo hoc inconueniens sequatur ex motu Empyreï, rectè adstruitur immobile naturaliter ob figuram quadratam. Dices, si dari vacuum ex natura rei est inconueniens incurere in illud, qui quadratum adstruunt Empyreum; erit enim in eius angulis locus carens corpore. Respondetur, non fore locum carentem corpore, quo antea repletetur; nec item fore locum aptum naturaliter repleti corpore; proindeque non sequi vacuum strictè sumptum. *Vacuum enim non est, quod nullius capax est*. Naturaliter, vt inquit S. Claudianus Mamertus. lib. 3. de statu animæ cap. 5. At si Empyreum sit quadratum, & moueretur, spatium modo occupatum naturaliter, careret postea corpore, & iterum occuparetur. Sic Auersa quæst. 27. Philosophiæ sect. 8. Superior tamen probatio non est admodum efficax, tum quia plures dicunt, non repugnare ex natura rei vacuum intra ipsum etiam vniversum; tum quia rationes, quæ pro repugnantia illa adducuntur ab alijs, idem non persuadent de vacuo, quod resultaret ex

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

motu Empyreï quadrati. Ob id Connimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 9. quæst. 1. artic. 4. v. ad secundum fatentur ratiocinationem Aristotelis pro figura rotunda cæli mobilis non esse necessariam, sed probabilem. Elcalante censens vbi supra Empyreï concavam etiam superficiem esse quadratam, euitat vacuum in eius angulis ob repletionem aquarum supercælestium. Sic cap. 7.

Frequentius arguitur in fauorem quadratæ superficiæ extimæ ex illo Apocalypsis 21. v. 16. *Ciuitas in quadro posita est*. Quod videtur sincerius ita intelligi; maximè cum in oppositum nulla appareat vrgens ratio, & sic concilientur Patres Ecclesiæ, quatenus alij habuerint sermonem de toto cælo quoad conuexam superficiem, dum dicunt, esse semisphaericum, vel planum; alij vero de toto de cælo quoad concavam, dum aiunt, esse sphaericum seu circulare. Confirmatur, quia figura quadrata est magis accommoda quieti, & habitationi. Si ergo Empyreum est immotum, conditumque à Deo ad habitationem Beatorum, verisimile valdè est, accepisse eam figuram, quæ proposito fini est congruentior. Confirmatur iterum; ciuitates quadratæ commodiores sunt, & pulchriores; perfectiores itidem, & fortiores: Empyreum autem eo sine principaliori construxit Deus, vt esset Beatorum ciuitas. Par ergo fuit eâ figurâ architectari, quæ magis referret perfectæ, absolutæque verbis structuram. Hinc etiam figura sphaerica secundum se sit nobilior, & perfectior, quam quadrata, vt enim de illa dixit Manilius lib. 1. Astronomicon:

Hæc aeterna manet, diuisque simillima forma,

Cui neque principium est vsquam, nec finis in ipsa,

Sed similis toto remanet, perque omnia par est.

Et Philippus Abbas tomo 2. moralitatum in cantica canticorum; quicquid est rotundum, videtur esse perfectum. Tamen Empyreï fini non esset tam proportionata. Ad hæc ferè omnia sufficienter respondet Tiritius inquitens. *Quod verò ex hoc loco Apocalypsis. 21. v. 16. probare contendunt, cælum Empyreum non esse rotundum, sed quadrangulum, & quadratum, non sat solidum videtur. Nam illa quadratura tantum est symbolica, significans primò ciuitatem omni ex parte aequè magnam esse; quod licet præstet forma quadrata, tamen maximè locum habet in forma rotunda. Secundò forma esse vt commodissima, ita & pulcherrima, qualis in minoribus locis est quadrata, sed in maioribus rotunda. Tertio munissimam, ac fortissimam esse; nam in parnis vrbibus fortiores sunt, quæ in quadrum efformantur, binis semper angulis vtrinque oppositis, & se mutuo tutantibus. At in magnis vrbibus, si quadrilatera essent, anguli nimis à se mutuo distarent, nec alter alteri posset presidio esse. His ergo rotunda figura maius addit robur, cum præstet incolis æqualem è centro accessum ad quodvis latus, vel punctum circumferentiæ. Quod igitur symbolo quadratura nobis adumbratur in vrbibus, quibus assueuimus, quasque oculis vsurpare, & metiri possumus, idem in alijs, quæ sui magnitudine excedunt sphaeram visus nostri (qualis est vrbs, quæ hic describitur) longè commodius præstat forma rotunda. Cuius tamen hic non meminit Ioannes, quia nec Ezechiel cap. 48. vers. 16. meminerat ad cuius ciuitatem hic alludit Ioannes, licet Ezechielis (quæ representat Ecclesiam militantem) longè minor sit hæc Ioannis Ciuitate, quæ est Ecclesia triumphans. Item illa Ezechielis (quæ etiam imper-*

C c

fectos

fectos continet) variis suburbiis constat ut patet ex vers. 17. & ex cap. 45. vers. 2. quæ hic nulla ad sunt, quia hic omnes sunt ciues, & domestici Dei, omnes perfecti in charitate in gaudio, in gloria. Hucusque Titinus. Adiecerim ego locum Apocalypsis, si deseruiat ad probandum, superficiem conuexam Empyreï esse quadratam, vtilem æquè fore, ut probetur id ipsum de concaua, quam nihilominus rotundam esse volunt Authores huius sententiæ. Nec silendum est S. Ioannem non loqui de toto Empyreo, sed de quadam eius parte, in qua tanquam in ciuitate degunt Beati; neque enim dimensiones vrbs ibi descriptæ quadrant in totum Empyreum, vti appositè admonet S. Bernardinus Senensis cap. 21. Apocalypsis v. 15. vel Nicolaus Lyranus, cui Cartagena in homilia 8. de transfiguratione adiudicat commentarium Apocalypsis additum nouissimæ editioni operum S. Bernardini. Vnde ut summum colligere licet ex S. Ioanne partem occupatam à Beatis esse quadratam. Sicque nuper asseruit Neothericus perdoctus, tum ob testimonium illud, tum ut omnes Beati, se inuicem simul aspiciant.

15 Tandem arguitur ad idem intentum, quia forma quadrata est conuenientior, ut Beati sint velut in theatro supra eam partem si o, quæ respondet Hierosolymorum vrbi, & terræ, quam Christus Dominus, dum inter mortales degeret, incoluit; & ut corporeis oculis continuò intueantur Christum glorificati homines. Confirmant aliqui apud Martinengum pag. 611. quia alioquin una pars Empyreï à coruscantissimo Christi corpore magis, quam cælum à terra distaret. Vnde vel Beatis vacua ea pars esset, vel Beati in ea degentes nimis à Christo gloria fonte longinqui cernerentur. Respondet ipse Martinengus pagina 615. Corpora glorificata in cælo sic locari, puerile admodum est existimare, Deo siquidem, & splendidissima Christi humanitati esse proximum in cælo, nihil aliud est, nisi ex meritorum copia ad ampliorem, seu præcelsiorem, augustioremque gloriam assumi. Hæc eruditi verba viri displicent nobis vehementer, & insuauia erunt, ni fallimur, legenti exercitationis 23. sectionem 5. sequentesque duas alias, Auerſa quæst. 32. Philosophiæ sect. 4. agnoscit maiorem conuenientiam pro Beatorum sedibus, & mansionibus si Empyreum sit sphericum. Nam si esset quadratam, vel una sola eius quadrati facies esset Beatorum locus, & sic ad sextam solam illius cæli partem cælestis patria sine causa restringitur, vel adhuc totum quadratum secundum omnes facies est Beatorum sedes, & sic præstat sanè cælum esse rotundum, quia maior est communicatio, & uniformitas in ipso toto, & inter omnes partes. Sic Auerſa, cui & Tanero tomo 2. d. 1. quæst. 3. dubio 4. numer. 33. opinantibus, Beatos ordinariè habituros in tota Empyreï amplitudine, non consentio, sequutus Claudium Seifellum tract. 2. in cap. 2. Lucæ Roam de statu Beatorum cap. 6. Granadum 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. dist. 5. sect. 2. num. 8. Sed de hoc in exercitatione præcitata. Verum etsi Beati exituri sint frequenter non sparsi per totum Empyreum, sed in parte quadam velut in theatro, cuius supremum locum occupet Christi humanitas, omnibus se spectabilem exhibens, opus non est, ut Empyreï conuexa superficies sit quadrata, maximè si Beati intra, & non supra ipsum commoraturi sunt, quemadmodum tradam in sect. 2. exercit. 18. Satis itaque

est, si Christi humanitas existat in celsissimo loco Empyreï respondenti vrbi Hierosolymorum, & Beati à dextris, & sinistris in semicirculum teneant propinquiora loca pro meritum, & gloriæ præcellentiâ; quod amplius explicabitur in exercitatione illa 23. Authores, qui cogitant, Beatos pedibus contingere extimam Empyreï superficiem, si dicant, existere omnes in vna quadrati facie, non saluabunt maiorem vnius præ alio altitudinem in situ locali, comparatione facta inter vnum, & alium. Si verò dicant, existere omnes in superficie globosa Empyreï, existent plures in parte cæli è diametro opposita; quod supra est reiectum, & omnes erunt æquales in situ locali, comparatione facta ad centrum vniuersi, ut magis ex instituto declarabo in exerc. 18.

Cum ergo nulla sit ratio, quæ efficaciter suadeat, Empyreum non esse conforme reliquis cælis, & elementis in rotunditate vtriusque superficiem, suffragium ferre pro ea decreui. Quam aliqui apud Rubium lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3. probant exinde, quia si Empyreum quadratam figuram haberet non possent illa, in quæ influit, recipere æqualiter, aut saltem secundum proportionem influentias ipsius. Paruipendit hoc argumentum Rubius, qui vtriusque opinionis liberam optionem relinquit. Est quidem anceps influxus Empyreï. Sed etsi admittatur proueniet ab illo immoto, ideoque non obstante figura quadrata seruabit æqualitatem, ac proportionem suam ex parte.

16

SECTIO IV.

Quenam sit Empyreï figura interior, seu an intra ipsum sint domus & palatia?

17 P. Sebastianus Barradas tomo 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. existimat, esse in Empyreo ampla, admirabiliaque palatia ex incorruptibili materia ipsisque margaritis pretiosiore fabricata. Nitorem, gratiamque suam ademisse tanti viri opinationi vereretur, ni eius apponerem verbâ: Respondetur (inquit) in cælo non fore quidem necessaria palatia, aut domus ad propulsandas acris molestias. Sed tamen videri concedendum, decorem cælestis ciuitatis palatia magnificaque postulare edificia. Nunquid nihil in cælo præter cæli immensam illam latitudinem, longitudinemque apparebit? Nunquid Beati omnes in cælo veluti in agro oues erunt simul in eodem loco? Nunquid immensi cæli Empyreï loca quam plura vacua erunt, & deserta? Non videtur hoc decorum ::::: Habebunt Beati mansiones, ut ex Euangelio constat. Cur non palatia, alia aliis superiora, quibus non concludantur, erunt enim translucida, sed decorentur, & alijs ab alijs separentur pro dignitate, ac distinguantur iuxta illud Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multe sunt. Et post pauca: Intra ipsum cælum Empyreum ad conuexum vsque Beatorum palatia admirabiliter summi artificis manu constructa sunt, ordineque ita disposita, ut alia sint inferiora, alia superiora, & alia alijs sint pulchriora, ac pretiosiora, in celsissimo cæli loco palatium summi Regis Christi est, quod omnem superat admirationem. Eo inferius Deiparæ Virginis palatium alterum, quale tante Regiæ dignitas postulat. Ordine sequuntur alia penè

pene infinita tam Angelis, quam hominibus attributa. Habent enim Angeli quoque peculiare sedes, atque palatia, quibus alij ab alijs seiungantur loco. Sunt namque etiam in loco, si non circumscriptivè, certè, definitivè.

18 Et ne aliquid inexplicatum relinqueret, addit: *Pariunt hæc palatia questiones alias. Prima, quoniam tempore sunt fabricata? Respondetur, cum cælum ipsum conditum est, tunc fabricata, & Angelis sunt attributa. Cecidere permulti Angeli, ad palatia illorum vacua vocantur homines. Quod si plures sint homines predestinati, quam Angeli damnati, non deerunt omnibus palatia. Secunda. Numquid Christi palatium usque ad ascensionem Christi ab initio orbis desertum fuit? Quid mirum fuisse vacuum, Regemque multis expectasse annis, sicut alia vacua palatia homines expectant. Tertia. Novuerant ne Angeli quemnam Regem palatium illud expectaret? Novuerant, siquidem Incarnatio illis à Deo est reuelata. Quarta, Angelorum pene infinita multitudo est: Adde homines beatos: non videtur cælum tot palatia capere posse. Respondetur, cælum esse capacissimum, posseque capere omnia. Quod si non vis, esse palatia ampla, concede minora, vel saltem concede admirabiles quosdam thronos beatis hominibus esse fabricatos: Angelis, qui corporibus carent, sed in loco sunt, loca thronis similia esse attributa. Hactenus piè, & floridè Barradas. Qui pro hac existimatione refert Caietanum 3. p. quæst. 53. in commentario artic. 5. Sorum in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 7. conclus. 2. Ast hi duo, non palatia, sed distinctas mansiones locales tribuunt Beatis. Refert præterea Patrem Ferdinandum Perez è nostra. Societate, quondam primarium Vniuersitatis Euorensis Doctorem, literis, & virtute præclarum: Adiungit item S. Anselmum c. 44. de similitudinibus, vbi hæc habet: *In superna Hierusalem locus est amarus, & magna dulcedine refertus, domus parata, ædificia ampla, diuersi generis mansiones. Et in cap. 43. dixerat. Domus, & ædificia magna, & spatiosa ex parte vacua remansisse. In cælo decidentibus Angelis.**

19 Ex modernis adiicio Cornelium in cap. 21. Apocalypsis vers. 19. Benedictum Fernandez in cap. 1. Genesis sect. 2. num. 1. Tannerum tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 30. Drexelium 3. part. æternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. Nierembergium lib. 4. historiæ naturalis cap. 3. Ludouicum Cresolium in Antologia sacra cap. 1. sect. 6. Ex Patribus antiquis obseruati nonnullos. In primis S. Athanasius quæst. 90. ex variis ait: *Quid est, quod inquit, gloriabuntur in gloria, & exultabunt in cubilibus suis? Pios dicit spirituales, & sanctos homines, qui gloriabuntur post mortem in cubilibus suis. Cubilia verò sunt mansiones, & domicilia sanctorum, qua post mortem inuenient, & exultabunt in regno calorum. S. Epiphanius apud Cresolium: in sanctissimis domicilijs inter Angelorum choros versabuntur beati homines. Constantinus magnus oratione ad sanctorum cælum cap. 9. apud Eusebium Cæsariensem tradit ex Platone, animabus piorum euolantibus ad cælum, domicilia pulcherrimis cæli locis velut consecrata esse. Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam adhortatur nos, vt cogitemus aureas super cælos sanctorum omnium domos. S. Vincentius Ferrer. serm. 2. de Assumptione scribit: *Intra Cælum Empyreum sancti Angeli cum magna lætitia recipiunt animam beatam: Angeli, & sancti recipiunt per fenestras;*
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.*

& ibi sunt palatia corporalia de materia cælesti. Repetit eadem in sermone vnico pro sabatho post Ascensionem. Consonat Guillelmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso parte 2. cap. 47. & fortè alij antiqui reperientur. Illustrari possunt palatia Empyreæ ex plateis in ciuitate cælesti perspectis à Ioanne cap. & vers. 21. Apocalypsis. *Et platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum pellucidum. Quippe per plateam in singulari numero, multas intelligat Cornelius. Accedit illud Tobie c. 13. v. 21. Ex lapide candido, & mundo omnes platee eius sternentur, & per vicos eius Alleluia cantabitur.*

20 Fateor, opinionem Barradæ alirumoque, qui ei adhaerent, habere satis ponderis à ratione, & ad speciem habere non nihil authoritatis in antiquis. Verumtamen dum Beatis distinctæ mansiones assignentur pro meritorum dignitate, possunt reliqua metaphoricè percipi. Parem ferunt censuram Thyraus tractat. de iudiciaria Christi appositione cap. 26. num. 110. Vasconcellius lib. 1. de Angelo Custode cap. 18. parte 5. Rora de statu Beatorum cap. 8. & talis quidem ferenda est, si illorum, qui sequuntur, præponderet Authoritas Sanctus Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 36. narrat ex quodam milite rediuiuo. *Transacto autem ponte, amana erant prata, atque virentia, odoriferis herbarum floribus exornata, in quibus albatorum hominum conuenticula esse videbantur. Tantusque in eodem loco odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis fragrantia illic decambulantes habitantesque satiaret. Ibi mansiones erant diuersorum, singula magnitudine lucis plena. Ibi quadam mire potentie adificabatur domus, qua aureis videbatur laterculis constructa, sed cuius esset non potuit agnosci. Cetera videbis in S. Gregorio, à quo sic sciscitatur Petrus Diaconus: *Quid est hoc, queso te, quod in amanis locis cuiusdam domus laterculis aureis adificari videbatur? Ridiculum est valde, si credamus quòd in illa vita adhuc metallis talibus egeamus. Responder S. Pontifex, *Quis hoc, si sanum sapiat, intelligat? Sed per hoc, quod illic ostensum est, quisquis ille est, cui mansio ista construebatur, aperit datur intelligi, quid est, quod hic operatur. Hæc S. Gregorius animaduersione digna. Si enim nemo sanum sapiens debet intelligere esse in paradiso terrestri domus ex laterculis aurum referentibus ædificatas; neque etiam in Empyreæ ex materia, auro, ac margaritis pretiosiori. Dionysius Carthusianus tract. de particulari iudicio singulorum artic. 31. post traditam visionem illius militis, de quo Sanctus Gregorius, & alias, addit, *Vnde videtur in paradiso terrestri esse quadam remuneratio hominum, cum in cælesti palatia non sint. Quid cauendum fit in his Carthusiani verbis, adnoto in exercitatio 21. Rabbanus transcriptus in Catena aurea S. Thomæ super illud Petri apud Matthæum 17. vers. 14. *Faciamus hic tria tabernacula, inquit, Errauit in eo, quod cælesti conuersationi tabernacula faciendâ putauit, in qua domus necessaria non erat, cum scriptum sit, templum non vidi in ea. Sanctus Anselmus enarratione in cap. 17. Matth. vers. 14. Remigius apud Syluestrum in Rosa aurea tract. 1. Sabbatho post. 1. Dominicam quadragesimæ, Radulphus Ardens homilia 2. in transfiguratione. Tostatus quæst. 73. in præfatum caput Matthæi eisdem ferè verbis errorem Petri detegunt. Et ex indicato loco Apocalypsis cap. 21. vers. 22. attendendum, ait Vbertinus*****

Casalenſis lib. 5. Arboris vitæ cap. 12. quod propter hoc, quod dicit, templum non vidi in ea, quod gloriam Beatorum iam patet, quod non erunt ibi materialia templa. S. Chryſoſtomus homilia 1. de Reſurrectione Chriſti, inquit, *Et nunc quidem opus eſt noſtro corpori domicilio, propter carnis infirmitatem; tunc verò (nempe poſt reſurrectionem, & exiſtentiam in cælo) idem & corpus erit & domicilium, neque teſto, neque vllis velamentis habens opus, pro omnibus his contentum ſui ipſius incorruptibilitate.* Proclus relatus à S. Epiphania hæreſi 64. (ſi Proclum hunc adducere liceat) vult Deum non lapideam domum David ædificare; nec ut in regno Cælorum pulchram domum habeat, ſed carnem tabernaculum anima, quod ipſe ſuis manibus fabricauit.

21

Neque deſunt rationes contra domus & palatia in Empyreo. Etenim ſumma loci temperies & Beatorum immunitas à paſſione, ac corruptione inutilem videtur oſtendere domorum uſum, ubi Beatos non percutiet aſtrus, & ſol. Itæ 49. v. 10. neque item frigus. Præterea in ſtatu innocentia ſi perſeueraffet, nullæ conſtruerentur domus, ut aduertit Ariaga tomo 2. in part. 1. diſt. 43. n. 12. & in aureo ſæculo conſectò ab Ethnicis, & Poëtis putarunt ipſi, non fuiſſe; Vnde Ouidius lib. 1. Meramorphoſeon canit de hominibus poſt tranſactum illud ſæculum.

Tunc primum ſubiſſe domus-----

Alludit Iuuenalis Satyra 15. dum ait indultum nobis à Deo animum,

Mutuus ut nos

*Adſectus petere auxilium, & præſtare iuret,
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, & proanis habitatas linqwere
ſyluas,
Ædificare domos, laribus coniungere noſtris
Teſtum aliud. ....*

Ergo rationale ad modum apparet, ut nos iudicemus in Empyreo neutiquam aſſurgere ædes, & palatia. *Eſi autem ampla etiam, & magnifica domus poſſeſſio ad humanam felicitatem pertineat: quid cælo ipſo, quod Dei claritate vndique colluſtratur, vel amplius, vel magnificentius cogitari poteſt?* Quæ ſunt Catechiſmi Romani verba p. 1. cap. 13. num. 12. Et alicui forſan videbitur domorum diuiſionem non decere calitum conuictum, & concordiam. Hinc Valerianus Epiſcopus Cemeſienſis in vna homiliarum de miſericordia, ſuadens hanc diuitibus erga pauperes inquit, *Quare illos non vna patrimoni in terra diuiſio maneat, quos in cælo eadem portio promiſſe hereditatis expectat?* Sed certè ea diuiſio indecens haud quaquam eſſet, ut neque indecens eſt diſtinctio manſionum, & locorum in cæleſti ciuitate; quam tamen Beati omnes adeo vnanimiter poſſidebunt; ut vnus alium excludere non velit à propinqua, ſiue manſione, ſiue domu. *Saculare vitium eſt,* notat S. Ambroſius lib. 1. de Abraham cap. 3. *ut diuites terra non capiat. Nihil enim ſatis eſt diuitum cupiditati. Quanto ditior quis fuerit, tanto anidior ad poſſidendum. Extendere agri terminos cupit, & vicinum excludere.* Iuuenalis in Satyra 14. perſtringit acutè eodem diuites mundales,

Ergo paratur. -----

Alter villa tibi, cum res non ſufficit vnum.

Et proferre libet ſineis, maiorque videtur,

Et melior viſcina ſeges. -----

Plus ab hoc ſæculari vitio, quam cælum à terra, diſtabunt Beati, etſi opulentiffimi.

Alia, quæ ad interiorem, & exteriorem figuram Empyreï pertinent, attingentur in exercitationibus ſequentibus. Semper tamen fatebimur cum V. Beda ſerm. 18. de ſanctis, *ut verè illa ciuitas, comprehendere nullus ſermo ſufficit.* Inculcabit nos aliquis de nimia in his curioſitate. *Non enim eſt cura ſanctis (quos imitari debuiffemus) axem cali, & elementorum ſpatia philoſophico more numeroſque deſcribere. Quid enim hoc prodeſt ſaluti? Quia ſancti ſpiriſualibus ſemper intenti, & vite æterna profutura vel cognoscere geſtiunt, vel docere.* Ita Sanctus Ambroſius in Pfalm. 118. ſerm. 12. Et S. Claudianus Mamertus lib. 1. de ſtatu animæ cap. 25. inquit: *Quid mihi proderit uſſiam altitudinem corporei cali querere, planorum ſyderum aiaſtemata, vel circuloſum vias, vel ſingulorum interualla rimari? Quid ſpatia terre cognoscere, vel abyſſi profunda penetrare? Non de his me, ut reor, Apoſtolus commonitum voluit que non ſolum laborioſa ſunt, ſed etiam noxia, ſi cum per hac ad æterna, ſemperque manentia tranſeundum ſit, in his hæreatur, atque remaneatur.* Eadem ferme ſcribit S. Auguſtinus lib. 2. de Geſi ad litteram cap. 9. & 10. B. Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſtol. 273. Sed hæc omnia immeritò diſtorquentur contra nos; ut ut valeant aduerſus quoidam Philoſophos antiquos, ex quibus Eudoxus, referente Petronio Arbitro in Satyrice; *Conſenit in celiffimi cacumine montis, ut aſtrorum, calique motus deprehenderet.* Philoſophi illi, qui ſe ipſos ſcire non poterant, uti exprobat S. Ambroſius ſerm. 10. in Pfalm. 118. *Cali ſcrutabantur plagas, nimis curioſè, & immoderatè, adeoque exquisita ſua de cælo, & aſtris afficiebantur inquisitione, ut dixerit Ptolomæus Aſtronomorum Princeps, aut neſcio quis eius nomine lib. 1. Florilegij variorum epigrammatum Græcorum.*

Mortalem ſcio me, ac vita breuis; aſt ubi flexus

*Aſtrorum, atque orbis mente agito varios,
Non iam contingo pedibus ſola; ſed Iouis almi.*

Conſors, Ambroſia pabula ſacra fruor.

Ouidius lib. 1. Faſtorum verſ. 297.

Felices anima, quibus hæc cognoscere primis,

Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.

Credibile eſt, illos pariter, vitisſque, locisſque

Altius humanis exeruiſſe caput.

Admonere oculis diſtancia ſydera noſtris,

Ætheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.

Nos quoque ſub ducibus cælum metabimur illis,

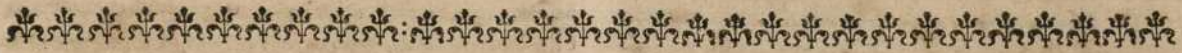
Ponemusſque ſuos ad vaga ſigna dies.

Et Seneca in lib. de conſolatione ad Heluiam c. 9. *Dum oculi mei ab illo ſpectaculo, cuius inſatiabiles ſunt, non obducantur, dum mihi lunam, ſolemque intueri liceat, dum cateris inherere ſyderibus, dum ortus eorum, occaſus, interuallaque, & cauſas inueſtigare velocius meandi, vel tardius, ſpectare, tot per noctem ſtellas micantes, & alias immobiles, alias non imaginum ſpatium excurrentes, ſed intra ſe circumagentes ſuum veſtigium, quaſdam ſubito erumpentes, quaſdam igne fuſo perſtringentes*

22

stringentes aciem, quasi decidant, vel longo tractu cum luce multa prateruolantes: dum cum his sum, & celestibus, quæ homini fas est, immiscear, dum animam ad cognatarum rerum conspectum tendentem in sublime semper habeam, quantum refert mea, quid calcem? Ast nos cælo sydereo, & astris, nec tam prolixè distinemur, nec tam intemperanter afficimur, non enim hoc cælum, quod oculis nostris suspicimus, valde pretiosum est Deo. vt docemur à S. Augustino enarratione in Psalmum. 98. Sed cum Empyreum, vtpotè Beatorum sedes & metropolis, Deo sit valde pretiosum, no-

bisque proinde debeat esse, liceat aliqualis de illo curiositas, & inuestigatio, maiorque, quàm de sydereo. Et licet quidem per Hilarium in Psalmum 129. cuiusuis cæli perscrutatio quæ de perfecta assequutione non gloriatur, dum inquit. Quis causus, naturasque cali & huius, & superioris, & cæterorum sciet? secreta illa, & profunda imperspicabilis iudicij secreta mens terrena non penetrat. Inuestigare ea, perscrutarique pium est: sed inscrutabilia ea esse, & inuestigabilia, confitenda sunt; quorum est alterum religiosa voluntatis, alterum imperspicabilis natura:

EXERCITATIO DECIMAQVARTA.

De Empyreï soliditate, & diffluentia.

RECTVS ordo petit, vt de his quantitatis affectionibus modò tractemus, videamusque, an vtraque, an alterutra Empyreico comperat? Quo in puncto, quia copiosi erimus, ideo specialem instituimus Exercitationem, ne præcedens, in qua expendimus alias Empyreicæ quantitatis affectiones, nimis excreveret.

SECTIO I.

An Empyreum sit corpus solidum, vel diffluens?

Authorum sententiæ.

Empyreum esse diffluens, seu liquidum contendunt ex Modernis Daniel Malonius in 2. dist. 2. d. 7. sect. 5. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. & in 1. 2. quæst. 4. a. ac dub. 6. n. 45. Barradas tomo 3. in Euang. lib. 10. cap. 3. Alcazar lib. 2. in eas Testamenti partes, quas respicit Apocalypsis pag. 62. Cornelius in Genesim cap. 1. v. 6. in Apocalypf. cap. 22. v. 6. in epist. 2. S. Petri cap. 3. v. 10. Tirinus in cap. 22. Apocalypf. v. 1. Granadus 3. parte controuers. 13. de Nouissimis d. & sect. 3. num. 27. Tannerus tom 1. disp. 6. quæst. 3. dub. 1. num. 45. & sequentibus, rursus tomo 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 2. num. 33. Arriaga. tom. 2. in 1. partem disput. 29. num. 15. disp. 57. num. 9. Drexelius 3. p. Æternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. Salas in 1. 2. tract. 2. d. & sect. 14. num. 101. Roa de statu Beatorum cap. 6. Cælada in cap. 1. Genes. v. 6. num. 41. Auerfa q. 32. Philosophiæ sect. 4. ac 3. p. Theologiæ quæst. 53. sect. 2. & 1. 2. q. 4. sect. 9. Franciscus Torreblanca Villalpando libr. 7. iuris spiritualis practicabilium cap. 3. num. 37. Hieronymus Columbus de Angelica, & humana Hierarchia lib. 8. cap. 9. num. 3. Bonacina in 3. parte disput. 3. quæst. 5. punct. 4. §. 1. Mendoza in quodlibetis q. 6. scolastica. n. 15. Indicat Estius in cap. 15. Marci v. 19.

Ex antiquioribus Guilielmus Parisiensis secundæ partis de vniuerso parte 2. cap. 81. fauet huic sententiæ; in fine tamen addit: *Verum secundum Aristotelem, & sequaces eius non est possibile in corpore caelesti quocumque esse, vel fieri scissuram, vel diuisionem quancumque: quantumminus corpus illud comparatione aliorum calorum glorio-*
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

*sum, immune est ab huiusmodi passionibus. Fauet etiam S. Thomas in 2. d. quæst. & a. 2. ad 5. inquiring: Potest dici, quod etiam erit confractio cali Empyreï. Nec hoc erit ei ignobilitas, quia erit instrumentum motum à lingua glorificata, & materia vocis prolata in laudem diuinam. Neque propter hoc sequitur, quod sit generabile, & corruptibile; quia raritas, & densitas sunt æquiuocè dicta in isto corpore, & in istis corporibus. Sicut etiam ponunt Astrologi inter duas sphaeras, qua non possunt scindi, aliquod spatium repletum corpore diuisibile cum in isto spatio sit motus Planetarum secundum motum Epicicli. De hac positione quorundam Astrologorum non adeò benignè loquitur S. Thomas in 2. de cælo. lect. 5. propè finem, & in 12. Metaphysicæ lect. 10. Positionis alterius de Empyreico cum meminisset Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. in 4. conclus. ait: *Profectò non est facile, sic de incorruptibili cælo sentire, cum scindi, corruptio sit.* Obseruantius de ea sentiunt Bartholomæus Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum. decade 1. cap. 3. quæst. 8. Medina in 1. 2. quæst. & art. 3. *Ad argumentum contra auditum.* Bañez in 1. p. quæst. 66. art. 3. in solutione ad vltimum. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. art. & dub. 3. & videtur amplexari Ledesma in secunda quartæ quæst. 86. art. 3. Eam alrè infedisse Angelico Doctori, colligeret quis exinde, quod tum in 2. d. & q. 2. artic. 1. ad 3. & ad 1. in scripto ad Annibaldum, tum 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. respondeat, idè Empyreum non emittere lucem, quia est corpus rarum, vti ignis in concauo Lunæ. Sed hac coniectura infirma esset; nam saluari optimè potest, Empyreum esse rarum, & nihilominus non sectile. Sicque sentiunt aliqui citandi in n. 5. S. Bonauenturæ in 2. dist. 2. in expositione litteræ n. 32. Alberto in 2. dist. 3. art. 6. Roberto de Licio sem. de Beatitudine consideratione 3. non displicet superior sententia, vt nec Richardo in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 3. ad 7. Durando in 4. dist. 44. quæst. 5.*

quæst. 5. n. 15. Tatarcto in 4. dist. 49. quæst. 14. ad 1. Georgio Veneto in Harmonia mundi cantico 3. tom. 8. controu. 2. & pro illa refertur à Ioanne Maiore in 4. dist. 49. quæst. 14. conclus. 4. in responsione ad 1. quidam Middiltonus, qui dixit, *Cælum Empyreum intus suscipi, & expelli, & reuniri more aeris, dum beati homines loquantur.*

3

Neque aliena est ab Ecclesiæ Patribus. S. Basilii homilia 3. in Exameron vocat firmamentum; *natura solidioris*, quàm Empyreum. Concordat S. Ambrosius lib. 2. Exameron c. 3. Nam discriminans firmamentum à cælo prima die creato ait: *Sed mouet nos, quia & nomen aliud significatur, & species solidior, & causa discernitur, & persona cooperantis adiungitur.* Acacius apud catenam Lypomani super cap. 1. Genes. inquit: *Par esse, quod primum, ac supremum cælum sit longè tenuius.* Moses Barcepha parte 1. de Paradiso cap. 8. *Firmamentum præcedentia quadam subtilitatis cælo illi sublimiori, spiritibusque dicato cedere.* Præterea Origenes homil. 1. in Genes. *Cum iam antea Deus fecisset cælum, nunc firmamentum fecit: id est corporeum cælum, omne enim corpus firmum est sine dubio, & solidum.* In quibus verbis animaduertendum est, idè Empyreum ab Origene vocari incorporeum, non quia sit spiritualis, seu immaterialis substantia, sed quia facile cedit. Inspiciantur lynceis oculis S. Basilij isthæc verba homilia 3. in Exameron: *Scriptura sacra nomine firmamenti in iis rebz, quæ robore viribusq; exsuperant, uti consuevit. Nam externi homines id firmum corpus dicunt, quod quasi solidum est, densum, ac plenum, ut à Mathematico corpore distinguerent. Est autem Mathematicum corpus, quod in dimensionibus solis consistit latitudine, in quam longitudine, & profunditate. Firmum autem, solidumque quod cum dimensionibus & reuili, resistereque potest. Scriptura autem sacra, quod per robustum est, neque cedit, id omne firmamentum dicere consuevit, atque adèo ut & in aere addensato hac ipsa voce plerumque uti videatur, veluti cum dicit, qui tonitruum firmat, soliditatem enim, & resistenciam eius spiritus, qui in nubium concavis sinibus includitur Firmitudinem tonitruum scriptura nuncupauit. Igitur & hic etiam pro quadam firmas, solidaque natura ad detinendas aquas, ac coercendas idonea, qua suapte natura dilabuntur, per facileque dissoluntur, hanc à scriptura vocem ordinatam esse arbitramur.* En siderum cælum, quatenus distinguitur ab Empyreo (corpore quidem Mathematico) solidum est, densum, ac per robustum, & nullatenus cedens. Eodem in sensu intelligendus est Eusebius lib. 13. de præparatione Euægelica c. 6. dum scribit. *In creatione mundi sensibilis solidum cælum creauit; solidum porrò nihil aliud, quàm sensibile est.* Id est renitens, ac resistens. S. Gregorius Nyssenus in Exameron profert alia verba impensè etiam perpendenda. *Ego (sic fatur ille) corpus quidem densum, & spissum, solidum, resistens, ac durum, siue ex quatuor illis unum, siue etiam aliquod aliud præter hæc, quemadmodum externis Philosophis visum est, nullum circa firmamentum arbitror spectari; sed extremitatem naturæ sensibilis, quam natura ignis irrequieta, semperque se mouente vi illustrat, & ambit, ea à scriptura firmamentum dici comparatione sempiterna, incorporea, & cælumque effugiens proprietatis. Quis enim ignorat, quod quicquid solidum, ac firmum est, per quandam duriciem prorsus densatum, & consolidatum sit. At quod densum, & durum est, à qualitate ponderis, & grauitatis vacuum, ac purum non est. Quod autem graue est ad supera ferri naturam non potest. Atqui*

super omnem sensibilem creaturam firmamentum est. Non igitur aliquid crassum & corporeum circa ipsam putare esse, consequentia sermonis dat: sed ut dictum est, comparatione cura eo, quod cogitatione, & mente percipitur, & incorporeum est, quicquid sensibilis generis est, solidum dicitur, etiamsi naturali tenuitate effugiat animaduersionem, & visum. Hactenus S. Nyssenus, docens, tum firmamentum potiori iure dici corpus, quàm cælum, quod cogitatione, & mente percipitur; quod videtur esse Empyreum: tum ipsum firmamentum esse corpus tenue, & molle, licet non adèo, ac aliud cælum sempiternum (seu antiquius mundo sensibili secundum hunc Patrem) Incorporeum, tactumque effugiens, quod videtur etiam esse Empyreum. Nisi alicui magis placeat per cælum distinctum à firmamento intelligere in S. Nysseno Angelicos spiritus. S. Cæsarius in dialogo 1. rogatus. *Quid est secundum naturam firmamentum, quod intermedium separat aquam, & aquam ultra caelestem, & marinam?* Respondet, *Primo quidem die cælum creabatur, quod situm est supra firmamentum: secundo vero id firmamentum, quod supra caput nostrum cernitur: quod alterius, quàm superius illud, est natura.* Rogatus rursus: *Quomodo vero cum ventis, & eiusdem sunt nominis, alterius & diuersa erunt natura?* Respondet: *Qui studiosè, & non perfunctoriè literam examinant, etiam in appellatione multum differentia deprehendent. Aliud enim cælum, aliud vero est firmamentum. Proinde & ex ipsa appellatione discernimus id, quod cernitur, solidioris esse naturæ, quàm sint in adspectabilia. Moses siquidem inquit: In principio fecit Deus cælum, & terram. Hinc vero firmamentum illud memorat, & dixit Deus: Fiat firmamentum. Et Isaias asserens illorum quidem tenuitatem, & leuitatem naturæ, huius vero soliditatem, & crassitudinem corporis, inquit. Qui firmavit cælum veluti fumum, & extendit ipsum, veluti tabernaculum. De eo vero, quod cernitur, inquit, qui fixit cælum veluti cameram: Superiorum igitur substantiam silentio præteriens, quantum assequi possum, eius, quod cernitur, naturam crystallinam inquit esse diuino præcepto fixam, & roboratam, ut facilius ferat ultra mandata: idemq; nostra crassitudinis expertus esse virosq; vero cælum substineri ab ea, quæ omnia vincit, & sustinet, diuina virtute. Sic S. Cæsarius: qui in eodem dialogo iterum tradit; cælum superius firmamento subtilioris esse substantiæ, quàm superiora, & leuiora, velut bullæ in glacie enascentes. Si quis interpretetur S. Cæsarium; quatenus cælum illud subtilius sint Angeli apud ipsum; & non Empyreum, litere interpretationi non interdum. Nicetas Choniates lib. 4. thesauri in confutatione hæresis 9. & Georg. Cedrenus initio Cõpend. Histor. amulati sunt Patres supra memoratos.*

4

Non defuere Authores, qui in Empyreo cavitates aère plenas machinati sunt, & qui cum ipso secundum se solido penetrari aère fluidum excogitarunt. Ita nonnulli impugnati ab Hærico, & Abulensi locis infra allegandis, ac Ioannes Maior ubi supra loquens in hunc modum: *Aer erit cum cælo. Nam corpora Beatorum in cælo erunt simul penetratiua, aliquin oporteret cælum cedere.* Suasio est ad hoc, quia omne, quod ad Beatorum corpora cõduci, stabit cum cælo, ut aer, sine quo non bene viuunt homo, suas operationes exercendo. Hoc autem modo tenendo nulla est difficultas, quin beatus loqui poterit.

Porrò Empyreum esse solidum, & inflexibile affirmant Henricus Quodlibeto & q. 7. Egidius Romanus in quodlib. 6. q. 25. & in 2. dist. q. & art. 2. in responsione dubij 2. Argentinenfis dist. & q. 2. art. 1. v. Respondeo, quod resuscitatis. S. Antonius. 3. p. summæ Theologicæ tit. 30. cap. 7.

§. 2. Aureolus in 4. dist. 48. art. 1. v. *Alii eiusdem opinionis*. Scotus in 4. dist. 49. q. 16. v. *contra, fide tenemus* Bassolis ibidem art. 1. Paludanus in 4. dist. 44 q. 3. in fine. Iauellus 8. parte Philosophiæ Christianæ tract. & cap. 3. Abulensis in Paradoxo 5. cap. 190. Viguierus in Institutionibus cap. 14. §. 2. v. 6. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 7. v. *dubium autem est*. Suarez lib. 1. de opere sex dierum. cap. 5. & tomo 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. Henríquez lib. ultimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Connimbricenses l. 2. de Anima c. 8. q. 3. à 2. Theophylus Raynaudus in Theologia naturali dist. 2. q. & art. 1. n. 23. Ægidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 7. art. 2. §. 4. à n. 4. Benzoni in Canticum Magnificat lib. 2. cap. & dub. 4. libertus Fromondus in vesta tract. 2. cap. 1. Martinus Merlennus in cap. 1. Genes. v. 8. q. 7. art. 1. n. 12. Alijque non pauci recentiores. Ex relatis scriptoribus Argentinenfis. v. *Respondeo, quod licet*. Abulensis cap. 191. & Iauellus volunt nihilominus, Empyreum esse tam raræ substantiæ, sicut aerea materia,

Nostrum iudicium.

6 **V**ariis assertionibus digestum expromo. Prima, Empyreum est solidum penes superficiem concavam. Habet patronos Lessium, Tannerum, Roam, & Auertam; à mente Patrum Ecclesiæ non est extranea. Probat 10. ex Apocalypsi. cap. 21. v. 12. ubi de ciuitate cælesti dicitur; *Et habebat murum magnum, & altum*. nomine enim muri venit satis aptè percipienda superficies solida Empyrei tam concava, quàm conuexa. 2. ex Apostolo in epist. ad Hæbræos cap. 4. v. 14. prædicante de Christo *penetrasse calos*. At si Empyreum esset vndequaue liquidum, & permeabile propriè illud non penetrasset; cum tamen Apostolus loquatur de stricta penetratione, vti interpretatur S. Thomas 3. p. q. 57. art. 4. ad. 3. Probat 3. ex cap. 6. Paralypomen. v. 39. & 33. ubi asseritur cælum, quod est habitaculum Dei, *esse firmum, & firmissimum*. Id autem non ita bene stat, si totum Empyreum sit fluidum. 4. Machina huius mundi visibilis fabricata ad mortalium habitationem continet pauimentum solidum, firmum, & stabile. Ergo par est, vt illud etiam contineat machina mundi inuisibilis constructa à Deo ad habitationem immortalium. Sed quia responderi poterit, hos, vt insistant pedibus, non indigere pauimento, sicut indigent illi, & præterea stationem ordinariam Beatorum non fore in superficie concava Empyrei, ideo aliter instauro probationem, eo quòd videatur rationi consentaneum, vt Dei Regia, pulcherrimumque vniuersi opificium separetur à reliquis corporibus cælestibus solido aliquo, & constanti termino circumscriptum. 5. nisi inter Empyreum liquidum, & aquas supercælestes esset aliquod firmum, & stabile interstitium, confunderentur, & miscerentur. Vnde sicut inter supernas aquas, & terrestres interpositum est firmamentum, ne confunderentur vt canit Ecclesia in hymno ad vespertas Feriæ secundæ

*Immense calis conditor,
Qui mista ne confunderent,
Aqua fluente diuidens,
Cælum dedisti limitem,
Firmans locum cælestibus
Simulque terra rinulis.*

Ita similiter & c. video responderi posse, corpora liquida Empyrei, & aquarum supercælestium non permiscenda, ita vt vnum continuaretur cum alio, obstarer enim diuersitas specifica formarum; quæ etsi non obstarer contiguitati, nihil incongruentiæ in hac apparere. Sed tamen, vt minimum sequitur, corpus liquidum Empyrei, accedentibus glorificatis corporibus, occupaturum partem spatij possessi antea ab aquis, relicturumque eam, dum glorificata corpora recederent. Nam si totum Empyreum est liquidum, recurreretur sine causa ad rarefactionem, & condensationem. Incongruum autem est dicere Empyreum iam se extendere ad limites aquarum, iam se intra suos coarctare. Neque proderit cogitare, extensurum se versus partem superiorem. Etenim id etiam præferret absurditatis speciem. Et præterea cur potius versus superiorem, quam inferiorem extenderetur, maximè quando corpora glorificata accederent primò ad inferiorem? 6. Nisi superficies concava Empyrei sit densa, adeoque solida, difficile expeditur, cur eius interior lux initio orbis non illuminauerit abyssum, & cur à nobis nunc non ornatur. Scripsi: *difficile expeditur*, consocius saluari ab Auertâ q. 33. Philosophiæ sec. 3. q. 34. sect. 2. & 8. differentias opacitatis, & diaphaneitatis in corporibus cælestibus absque differentiis densitatis: constat quippe Crystallum esse magis densam, quam lignum & tamen illa est diaphana, non verò istud. Nonnullis constat etiam aerem infimæ regionis plus densitatis, & minus opacitatis, habere quàm nubes siquidem his ille succumbat? & radius solatis altius in illum, quam in has penetret, vt peritè notat Fromondus lib. 5. Meteorologicorum c. 5. art. 1. qui lib. 4. cap. 2. art. 5. animaduertit, marinas aquas densiores quidem esse fontanis; simulque pellucidiores. Lege Hieronymum Trimarchy in lib. 1. Meteorolo. d. 5. sect. 7. n. 41. & in lib. 2. d. 1. sect. 5. n. 56. Nicolaum Cabeum lib. 4. Meteorologicorum textu 14. q. vnica v. *verum quidem est*. Vbi notat eum, qui obstinatè negaret duritiem, & mollitiem in corporibus cælestibus, non posse euidenter conuincij, idemque de densitate, & raritate dictum putat. Mihi satis est, opacitatem summam agere saluari posse absque soliditate. Superficies verò concava Empyrei debet modo esse opaca summè, vt tradidi in Exercitation. 10. num. 19. & 20.

7 **S**ecunda assertio. Empyreum est etiam solidum penes superficiem conuexam. Sic Authores recensiti pro prima. Probat 10. quia conuenientissimum videtur, vniuersum hoc circumvallari constanti, & immobili aliquo corpore, quod sit terminus limitaneus naturæ, & mundi. Insuper ornatus recti decet supremum domicilium. Secundò, quia alioqui ex accessu corporum glorificatorum moueretur corpus liquidum Empyrei versus spatia imaginaria, & ex discessu retroduceret. Tertio, quia cū superficies concava Empyrei sit solida, deest ratio negandi id ipsum de conuexa. Probabit quartò aliquis, quia beati homines commoraturi sunt ordinariè supra conuexam Empyrei superficiem; ideoque debet esse solida; aliter non nisi miraculosè insistent pedibus supra ipsam. Sed hoc argumento non utar. Nam in primis beati homines non nisi intra Empyreum existent frequenter, iuxta dicendum in sect. 2. Exercitationis 18. Deinde si à glorificatis corporibus auferenda sit naturalis grauitas; vt opinantur nonnulli apud Ægidium Lusitanum tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 1. art. & §. 2.

n. 3. lib. 5. quæst. 5. art. 7. §. 2. num. 5. consistunt æquè facile supra liquidam superficiem, ac supra solidam. Imò et si auferenda non sit grauitas naturalis, quod multò verius est, consistent æquè facile, non quia superficies non obstante liquiditate, grauior esset, quàm corpora glorificata, & sic sustentarentur supra illam, non secus ac ligna supra aquas, vt ait Arriaga tomo 2. in 1. parte. d. 33. num. 23. tribuens sine causa grauitatem corpori cælesti, & Empyreo, maioremque, quàm humano: Sed quia potius superficies illa nec grauitatem, nec leuitatem haberet, & proinde corpora glorificata supra eam nec grauitarent, nec leuitarent, vt idem Author melius considerat disp. 56. num. 27. ac 28. Plura de hoc puncto in exercit. 18. Et aduerterim hic contra Sotum v. illo *Dubium autem est.* Possè beatos homines pedibus gradiendo mouere, & sistere se supra ignem, aërem, & aquam, quia impedire possunt grauitationem suorum corporum, & non impellere, neque diuidere ea alia. Ita Ægidius (cum Ouando) lib. 4. quæst. 22. art. 3. §. 2. num. 8. Suarez tom. 3. in 2. p. d. 48. sect. 4. v. *Nihilominus hæc Durandi sententia.* Salas in 1. 2. trac. 2. d. 14. sect. 18. num. 148.

8 P. Tannerus quæst. 3. dub. 1. num. 26. existimat, superficies, de quibus in præcedentibus assertionibus, consolidatas secunda die mundi, cum ex diuino imperio factum est firmamentum. Non enim erat, cut initio crearetur Empyreum solidum penes vtramque superficiem, siquidem in prima sui creatione esset solummodo sedes Dei, & Angelorum, pro quibus necesse non fuit, fieri firmum. Simili argumento posset dicere non condensatam vtramque superficiem vsque ad ascensum Christi Domini in Empyreum, aut vsque ad diem magni Iudicij non consolidandam. Vtteriùs nomine firmamenti nullus huc vsque intellexit Empyreum, aut eius aliquam partem, vt notant Delius in cap. 1. Genes. num. 36. Petrus Hurtadus disp. 2. de opere sex dierum sect. 3. Et absurdum videtur ex condensatione vtriusque superficiem facta in secunda die minus spatij occupare vniuersum, quàm antea. Quod si vsque ad secundum diem permanit liquidum totum Empyreum, cur eius lux non se extendebat ab abyssum, tenebrasque non fugabat? Denique beati homines non existent ordinariè, iudice ipso Tannero, supra conuexam Empyrei superficiem, neque item supra concauam, sed in altissima parte regionis mediæ, *que occupabit distantiam, seu spatium longè maius, quàm sit interuallum inter superficiem terræ, & calum Luna, quod Astronomi statuunt, esse plus quàm centum, & sexdecim millium miliarium; maximè cum spissitudini spheræ Octauæ tribuant centum octoginta miliones miliarium.* Imò ob hanc ipsam causam distantia illa intra superiorem, & inferiorem partem Empyrei spissitudinem, seu crassitiem totam totius globi elementaris ad concauum luna vndique protensi longè excedit. Alioquin enim aut calum Empyreum cum aliis cælis, aut sedes, & habitatio illa Beatorum, *in qua iuxta S. Thomam 3. p. q. 57. art. 4. & communem Doctorum erit distinctio locorum secundum altitudinem pro diuersa Beatorum perfectione) cum calo Empyreo non haberet debitam proportionem. Neque enim in angusto palatio decet, vt locus habitationi destinatus, variisque quasi contiguationibus interstrictus, angustius spatium occupet, quàm tectum, aut pavementum, seu fundamentum.* Omnia hæc

verba ipsius sunt Tannerus in num. 45. Si ergo frequens Beatorum hominum statio futura non erat supra alterutram superficiem, assignet aliam causam consolidationis factæ secundo die. Sed et si supra vnam, vel alteram futura esset, constat ex numero confini, non debuisse ob hunc titulum condensari. Satius itaque est dicere, Empyreum dum primò creatum fuit, accepisse soliditatem in vtraque superficie ob rationes à nobis præstiras.

Idem Tannerus q. 4. dub. 5. num. 14. cum asseruisset, fore, vt cælum sydereum liquecat post diem iudicij, addit: *Excipio tamen hic calum Empyreum, quod Beatorum habitationi destinatum, soliditatem vtrique suam ob eandem causam perpetuò duraturam retinebit.* Videlicet quoad superficiem concauam, & conuexam. Lubens assentior cum Bonacina supra quæst. & punct. 5. propol. 4. n. 9. dummodò soliditas vtriusque superficiem non adstruatur, vt necessaria ad glorificatorum corporum sustentationem. Hinc dissentior Cornelio in c. 1. Genes. v. 6. inter vsus aquarum supercaelestium hanc delignant, *vt sicut aqua hic aëri nostro, ita aqua illa subservirent aëri, qui est in calo Empyreo.* Etenim impedire interstitio solido superficiem concauæ non poterunt deservire aëri Empyreo. Neque video quid officij, si expeditæ essent, præberent.

Tertia assertio; Empyreum est diffuens, & molle penes partem mediam. Ita Authores relati num. 1. & 2. ac 3. Probatum primò à Tannero q. 3. dub. 2. num. 47. quia corpora vniuersi, quò nobiliora sunt, sublimioremque occupant locum, eò sunt liquidiora, & subtiliora. Ergo Empyreum, quod est corpus omnium nobilissimum & supremum, excedet omnia in liquiditate, & subtilitate secundum regionem mediam; nam secundum superficiem proprio iuri quasi, cedit propter Beatorum corpora, quemadmodum aqua propter habitationem mortalium non occupat locum sibi naturalem supra elementum terræ. Non fido huic probationi; nam licet in corporibus elementaribus valeret antecedens, non sic in cælestibus; cum sydera ex communi sententia solida sint suapte natura; quod saltem de Planetis, & Stellis nullus quem sciam negat. Adde, corpora mixta, quò nobiliora, eò plerumque esse densiora, ac firmiora, vt in metallis, lapidibus, & pluribus viuientium partibus obseruat Petrus Hurtadus d. 2. de calo sect. 5. §. 62. Probatum itaque secundò, quia Empyreum vnde quaque durum instar æris, aut Crystalli non concipitur, vt capax illarum amantatum, & deliciarum, quas vulgari Christianorum existimatio putat continere, neque enim

— *Largius vsquam*

Indulsi natura sibi —

Tertiò & meliùs, quia cum Empyreum conditum sit à Deo, vt in ipso tanquam in perpetuo, & stabili domicilio degant corporaliter Beati immortalitatem corporum consequuti, oportuit construi habitationi commodum. Sed nisi liquidum ponatur, non erit commodum magis, quàm marmor, aut Crystallus. Equis autem commodè habiter intra solidum marmor, aut Crystallum? Quarrò nisi pars media Empyrei sit permeabilis Beatorum corpora semper penetrabuntur miraculosè cum Empyreo ipso: nec poterunt se naturaliter mouere; neque loqui, nisi sit spirabilis; neque item audire, & olfacere, nisi sit scindibilis, & liquida. Quare mille miracula multiplicant sine necessitate

9

10

necessitate, qui illam veluti marmoream, aut crystallum fabricantur.

11 **Quarta assertio:** Supercaelestis aquae, de quibus in sacris litteris fit mentio, non replent spatium medium Empyrei. Est contra singulorum opinionem Tanneri quæst. 3. dub. 1. à n. 39. aliorumque paucorum, de quibus in num. 21. Probatur primò quia tam peregrina opinione non egemus ad defendendam Empyreici fluiditatem. Secundo, si nomen aquarum competit parti mediæ Empyreici, sequitur tenebras, quas *super faciem abyssi* fuisse, ait Moyses cap. 1. Genes v. 2. extensas utique vsque ad illam. Etenim per *in abyssi* significatur iuxta Tannerum *totus mundus corporeus, tam caelestis, quam elementaris, iam antea quoad substantiam creatus*: & per *in aquas* in illis verbis: *Spiritus Domini ferebatur super aquas* intelligitur *totum liquidum, ac Diaphanum tam caeleste, quam elementare corpus, quod à terra sursum per infinita quasi spatia diffusum erat*. Sic ipse in synopsi totius opificij sex dierum. Tertio: incredibile est, vocem hanc, *aqua* in brevissima narratione capituli 1. Geneseos significare tum totam mundi substantiam liquidam, & permeabilem, ac diaphanam; tum quia corpus spirabile Empyreum, diuersum specie secundum materiam (ut ipse Tannerus censet (& formam substantialem ab aquis elementaribus; tum caelum sydereum, antequam, consolidaretur, & firmamenti nomine insigniretur; tum aquas ipsas elementares.

12 **Quinta assertio:** Si in Empyreico assurgant palatia (de quibus in sect. 4. exercitationis proximæ) non erit ex integro liquida pars eius media. Et credibile est, dari intra ipsam solidum aliquod quasi pavementum theatri, seu montis summitatē, in qua aderunt Beati Christo Domino, ut Principi. Id indicare videtur S. Ioannes cap. 21. Apocalips. v. 10. dum se sublatum dicit *in montem magnum, & altum, & ostensam ibi ciuitatem Sanctam Hierusalem*. In quorum verborum declaratione scribit Cornelius: *Mons hic non erat extra ciuitatem, quasi eò ductus sit Ioannes, ut eminens ex eo conspiceret ciuitatem, sed fuit mons ipse ciuitatis, siue in quo adificata erat hæc ciuitas. Porro mons hic in cacumine, ubi erat ciuitas, planus erat, & equalis, nam de ciuitate ipsa dicitur v. 16. longitudo, & altitudo, & latitudo eius aequalia sunt*. Hæc Cornelius, cui consentit, multoque antea notarat S. Bernatdinus Senensis, vel Nicolaus Lyranus ibi: *Per montem designari caelum Empyreum, quod secundum Sanctos, & Doctores est locus honorum, & in corporalibus habet locum, & situm supremum*. Præter pavementum theatri erunt solidi aliqui throni pro Christo saltem, & eius sanctissima Genitrice, ut dicam in Exercitat. 18. & in Exercitat. 19. Neque hi throni, aut illud pavementum necessaria erunt, ut Beati pedibus instent, uti de pavemento indicat Auerſa supra: sed conducent ad maiorem pulchritudinem Regiæ caelestis, & ad ostentationem maioris maiestatis.

Soluuntur obiectiones.

13 **Prima contra tertiam assertionem;** cali cæteri imperfectiores Empyreico solidi vnde quaque, & ex natura sua. Ergo à fortiori ipsum Empyreum debet excogitari solidum secundum se totum. P. Tannerus negat caelos sydereos suapte natura esse solidos, licet de facto habeant soliditatem P. Balthazar Tellez parte 2. Phylsophiæ d. 40. à n. 16.

vsque ad 21. cum Paulo Aresio, Arriaga, Schomberio Cysato, & sempilio, qui citant multos alios antiquiores, defendat, caelos tam stellarum fixarum quam errantium, & Planetarum esse liquidos: concordat Martinonus tomo 1. disputationum Theologicarum disp. 33. sect. 4. n. 26. Libertus Fromondus in Vesta tract. 2. c. 1. quoad caelos Planetarum, idque valde probabile est Marino Merferino in c. 1. Genesis vers. 8. q. 7. & Hieronymus in c. 7. Genesis vers. 11. libenter saltem admittit, corpus firmamenti porosum esse. Naclantus in Medulla scripturæ sacrae pag. 481. caelum inferius stellato permeabile instar aeris à Planetis iudicat; in idque inclinatur animum Tornicellus die mundi prima, num. 2. Sed etsi concedatur antecedens, diuersa est Empyreici, & aliorum caelorum causa; cum illud conditum sit in eum præcipue finem, ut sit domicilium fixum Beatorum; quare par est. ut fortiatur conditiones, quæ commodiores sint ad habitationem. Vna autem ex conditionibus est liquiditas secundum profunditatem. Ut taceam, soliditatem non esse vniuersim maioris perfectionis indicium, quia si ex elementis exemplum sumatur, quò perfectiora sunt, eò sunt liquidiora.

14 **Secunda:** Beati pro libito, & arbitrio suo caelos inferiores solidos, cum velint, perambulabunt. Ergo soliditas Empyreici non obstaret eorum actionibus, quemadmodum non obstabit aliorum caelorum soliditas. Respondetur, Alios caelos non fore ordinarium domicilium Beatorum; ideoque congruentias à nobis allatas retinere specialem vim respectu Empyreici, in quo non videtur poni conuenienter medium semper resistens naturaliter corporeis Beatorum actibus præcipuis.

15 **Tertia:** Beati erunt cum Christo supra Empyreum: ergo sine necessitate adstruitur medium Empyreici permeabile, respirabile, ac scindibile. Respondetur negando antecedens, de assistentia crebra supra Empyreum, ut iam promisi, me tractaturum in sect. 2. exercitat. 17. Inquies, ut quid regionem mediam Empyreici constituo diuisibilem, & liquidam, cum intra eam indiuisibilem, & densam queat à Beatis de articulari vox, audiri sonus, olferi odor, non aliter ac extra, & supra Empyreum ipsum, cumque fieri queat motus localis eodem modo, & æquè facile, ac per globum solis? Concedo, motum localem fieri posse eodem modo, & æquè facile per regionem mediam Empyreici, si esset in scindibilis, ac per globum solis, casu quo Beatus velit uti dote subtilitatis, quia tamen penetratio cum regione media esset miraculosa, nõ minùs quam cum globo solis ideo incongruè videri, talem esse eam regionem, quæ occupatur ranquam perpetua sedes, & domicilium, ut ad mouendum se, & existendum inibi opus sit continuato miraculo. Quod enim ad tempus deſeri valeat à Beato regio media ascendendo supra, vel descendendo infra Empyreum, non faciet, ne miraculosa sit frequens cum ipſo penetratio. Spectat autem ad suauitatem diuinæ prouidentia sic condidisse ciuitatem caelestem, ut quantum fieri possit euentur miracula in motu, & existentia caelorum intra illam. Et licet respectu status Beatitudinis, cui connaturalis est dos subtilitatis in corporibus humanis, miraculosa non si penetratio cum alio corpore non glorificato; at respectu humanorum corporum semper est miraculosa. Hinc à fortiori pro loquutione, auditione, & olfactione

non sunt multiplicanda miracula in Empyrea aula, si quidem munera dotium gloriæ, quibus ornatur glorificata corpora, non ad id deseruiunt, ut sine percussione respirati aeris, vel quasi aeris formetur vox, articuleturque per syllabas, ac verba; neque item ut soni, & odores, vel species eorum ferantur ad auditum, & olfactum non percussendo medium liquidum; neque tandem ut odores, vel eorum species immutent olfactum humanum absque attractione aeris, vel quasi aeris externi. Nam impossibilitas, agilitas, & subtilitas corporum glorificatorum ordinantur procul dubio ex instituto suo ad alias functiones longè diuersas; & supposita concessione prædictarum dotium intercederent noua miracula in formatione vocis, auditione soni, olfactione odoris intra regionem mediam Empyreï, si inflexibilis esset, & solida. Inquies iterum: Si Empyreï pars media sit respirabilis, proindeque solo aere incluso in corpore Beati non sit efformanda vox, sed necessarium sit corpus externum molle, quod trahatur, & emittatur, quodque impulsus, & repulsus reddat vocem, & sonum, quodque sit vehiculum vocis, & soni vsque ad aures, ebulliunt inde non pauca absurda. Primum, fore illud corpus eiusdem speciei cum aereo; siquidem commisceretur aeri emissio ex ore Beati, quando formaret vocem impulsione, attractioneque corporis illius liquidum. Secundum, ab illo corpore occupandum in pulmone, & aliis interioribus partibus Beati locum, quem antea occupabat aer internus elementaris: quare calefieret. Tertium, fore deportandum in terram, si Beatus ad eam descenderet, illo enim os, & interiora esset repletus. Vnde sequeretur vacuum in Empyreo. Et adhuc extra istud non posset loqui: si enim loqueretur, emitteret, & perderet corpus illud liquidum; quandoquidem ad vocem dearticulatam opus sit emittere aerem, vel quasi aerem extra os, utpote quæ efformetur in dentibus, & labris, experientia id ostendente. Qua de causa, ut notat Aristoteles lib. 2. de anima cap. 80. textu. 90 non valemus inspirare, seu attrahere aerem, & loqui simul. Qua etiam de causa cum S. Thomas in 2. dif. q. & art. 2. ad 5. dixisset, *ad formationem vocis ut cumque non esse necessariam expulsionem, vel attractionem aeris*, addit paulò post, *ad vocem* (nempe dearticulatam) *non tantum exigi aerem interiorem, sed etiam exteriorem, cuius contractione, & motu sonus deferatur*. Respondetur, si commisceantur aer internus elementaris (qui forte in Empyreo non erit, ut postea attingam) & corpus illud liquidum, non sequi esse eiusdem speciei; aer enim, & aqua commiscantur, cum tamen sint diuersæ. Neque sequi calefaciendum, etiam si diffusum esset per interiora Beati; est namque incapax alterationis proueniens à primis qualitibus. Quare sicut manus Beati temperatè calida non afficiet calore Empyreum siue solidum, siue fluidum, sic nec cor afficiet ipsum. Denique non sequi deportandum ad terram; etenim impediens Deus, & ne sequatur vacuū intra corpus Beati, infundet ei Deus aerem elementarem. Et licet deportaretur, non sequeretur vacuum in ipso Empyreo; quippe rarefieret aliquantulum regio ipsius media. Quod adiicitur in tertio absurdo solutionem exposcit, & ab iis, qui solo aere elementari existenti intra glorificatum corpus volunt efformari vocem in Empyreo. Ideo Suarez, Henriquez, Salas, & alij respondēt, Beatum non permissurum exire extra os aerem, aut si exeat

reuocaturum imperio. Et hæc quidem traduci facillè possent ad corpus liquidum Empyreï, quando Beatus descenderit in terram; nisi maius vltimum tunc aere elementari, quia videlicet ex Empyreo non deportarit corpus illud liquidum. Si verò Beatus ascenderit supra conuexam Empyreï superficiem, vel descenderit ad orbem sydereos, tunc pro formanda voce vteretur corpore liquido, quo in Empyreo, nimirum, vel aere elementari, vel aura Empyreica. Et magis propendeo, ut putem, in Beato nullum fore aerem elementarem internum, dum existat intra Empyreum; non enim est necessarius siue ad refrigerandum corpus, caloremque temperandum, siue ad efformandos spiritus vitales. Quapropter loco aeris elementaris succedet tenuissima aura Empyreica, replebitque cavitates internas, quas modo ille occupat vna cum superfluis humoribus ac facibus. Sermonem non habui de aere innato potentie auditivæ, si (secus ac censet Rubius iib. 2. de anima tract. de sensu auditus q. 6. n. 121.) sit similis elementari; nam sine dubio corpus glorificatum eo non carebit. Aduerterim, Beati loquentis vocem, dum ad tempus commoretur supra Empyreum, vel intra spheram stellatam, posse audiri ab alio ibidem existente; delatis per vacuum, vel per medium solidū speciebus soni, aut translatis in facultate auditivā quin percurrat spatium interiectum; tam enim vnum, quam aliud fieri valet diuinitus. Qui dicunt, aut speciei concursum à Deo supplendum, aut solo Deo illam producendam in audiente, superuacaneè ponunt loquutionem. Ut quidem externè, & sensibilibiter alloqueretur vnus Beatus alium, si sonus ore prolatus, aut species ab ipso causata non immutet physicè auditum alterius? Nullus iam non videbit, quam expedite in nostro modo discutendi defendatur loquutio, & auditio Beatorum, maximè intra Empyreum. Neque minus expedite defenditur olfactio, tū qua parte necessarium est pro odoris vehiculo corpus liquidum, tum quæ requiruntur (experientia teste, & obseruatore Aristotele lib. 2. de anima c. 9. text. 98.) in homine olfaciente attractio aeris, vel quasi aeris externi. Merito itaque ob hanc causam Tannerns tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 38. & Arriaga tom. 2. in 1. p. d. 57. num. 10. admittunt respirationem in Beatis intra Empyreum, quicquid desudet Ægidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 8. art. vnico §. 4. à n. 27. ne eam concedat. Inquies, pisces olfacere, quin attrahant aerem, ut falsus est Plinius lib. 9. historiae naturalis cap. 7. Ergo ex eo quòd Beati olfaciant, non rectè inferitur necessitas inspirati aeris, vel quasi aeris. Respondeo, pisces habere organum olfactus patens, & apertum; ideoque non requiri in ipsis inspirationem ad eleuandum operculum; cuius eleuationis de causa est in hominibus necessaria.

Quarta: Empyreo debet tribui omnis incorruptibilitas possibilis non solum quo ad qualitates, sed etiam quoad quantitatem. Si autem esset liquidum, & tranabile, fieret in illo frequens diuisio, & corruptio indiuisibilium; imò & sequeretur substantialis destructio ipsius; posset enim scindi in partes minores quantitate requiritæ ad cōseruationem formæ substantialis Empyreicæ. Respondetur, satis esse dignitati Empyreï, si sit incorruptibile substantialiter, & accidentaliter per qualitates elementares. Neque ex eo quòd vniones partium Empyreï sint destructibiles, ipsū dicetur absolūtè, & simpliciter corruptibile, uti materia non sic dicitur corruptibilis

bilis, quantamuis partium ipsius vniones possint destrui ab agente naturali. Replicabis, homo ob destructibilitatem vnionis substantialis inter animam & corpus dicitur simpliciter, & absolute corruptibilis. Ergo similiter &c. Sed contra, quia vnio partium quantitatis Empyreæ non est de huius essentia, vel licet vt summum sit ei essentialis exigentia vnionis, non tamen ipsa vnio. At substantialis vnio inter animam, & corpus est de essentia hominis, ita vt vnionis exigentia etiam essentialis non sufficeret ad constituendum hominem. Insurgens rursus cum Bernal. d. 12. de Incarnatione num. 39. Arriaga disp. 4. Physicorum à num. 124. Alfonso disp. 2. num. 144. pars quantitatis est essentialiter diuisibilis in partes, & debet essentialiter includere vnionem partium, cuius destructæ ratione possint partes separari. Contra pars quantitatis non est essentialiter diuisibilis vt totum in partes, sed vt pars in partes. Quare etsi essentialiter exigat vnionem, tamen eam essentialiter non includit, cum vna pars aliam non includat essentialiter, sed exigat; eo quidem pacto, vt in qualibet parte saluetur tota essentia quantitatis. Quod additur in obiecti ne principali, nullius est momenti. Etenim non poterit diuidi Empyreum in partes minores minimo necessario ad conseruationem formæ substantialis. Id autem prouenit ex eodem capite ex quo incorruptibilitas substantialis, & accidentalis per qualitates contrarias: de quo iam egimus in exercitat. 12. à num. 14. Vnde quemadmodum non posset corrumpi cælum sydereum ab Angelo, & si valeret naturaliter in aliquas partes scindere illud, vt suspicatur Auerſa quæst. 34. Philosophiæ section. 1. quia adhuc non valeret secare ultra terminum paruitatis ad conseruationem necessariam: ita excogitandum est de Empyreæ. Ad hæc; forma eius substantialis in qualibet minima parte posset conseruari naturaliter; quia formæ non viuentes nullum sibi præfigunt terminum in paruitate, & vel in vno indiuisibili queunt ex natura rei conseruari, maxime si absint contraria. Ideo dicit Arriaga d. 2. de Generatione num. 58. si ignis, redactus ad indiuisibile materiæ, poneretur in vacuo, vel inter corpora non contraria se non videre, cur non permaneret. Quod potiori iure existimari debet de forma Empyreæ quæ à nullo agente contrario debellaretur; quæque etiam in ingenti magnitudine non est operatiua, vt fert multorum sententia. Non sileo timendam non esse magis corruptionem formæ substantialis Empyreæ, quàm aeræ elementaris inclusæ intra corpora glorificata pœnes aduersarios. Vt ergo ipsi aiunt, acré illum internum non corrupendum quantumuis millies refrangatur in ore Beatorum, sic mihi pròptum erit, Empyreæ indemnitate tueri non obstante quacumque partium diuisione. Quòd si aeri illi communes faciant dotes gloriæ supernaturales, habet etiam Empyreum suam naturalé incorruptibilitatem. Scripsi id conscius cuiusdam recetioris, qui præfato aeri propter permanentiam intra corpora Beatorum affingit dotes gloriæ, contradicente Egidio supra q. 22. art. 7. n. 9. & rennente etiam ratione. Nam cum prædictus aer non fuerit socius meriti, nec sit humani corporis pars, alienus videtur à participatione dotium gloriæ. Et confirmatur à simili assumpti ab Angelo aeris, quem non eo ipso reddet penetrabilem Angelus etiam Beatus, vt optimè docet Arriaga tom. 2. in 1. p. d. 21. n. 3. Ex quo obiter conficio nouam meæ sen-

tentiæ probationē. Etenim admissò gratis illo acré intra corpora glorificata, nisi regio media Empyreæ sit permeabilis, & fluida, sequeretur iugis penetratio regionis mediæ, & aeris illius sine dote subtilitatis.

Quinta; Empyreum est in motum. At si spatium medium esset liquidum, velut aeræa regio, moueretur saltem intra eundem locum secundum varias partes per modum accessus, & recessus, fluxus, & refluxus. Responderetur, esse tantummodò immotum secundum rectum, & pauimentum.

Sexta; conuenit Empyreum esse solidum in significationem, quòd nunquam inanescunt Beatorum gaudia, & quòd nunquam erit diuisio Deum inter, & illos. Responderetur, satis esse ad hanc significationem, quòd Empyreum sit solidum penes vtramque superficiem. Si ex significationibus moralibus res sit discernenda, plures cuilibet occurrerent pro liquiditate Empyreæ.

Septima designari certò non potest, quanta sit liquiditas regionis mediæ Empyreæ. Vt nec à te certò determinari potest quanta sit soliditas. Tantam iudico fore liquiditatem, quanta sufficiens sit ad functiones corporeas hominum glorificatorum sine recurſu ad miracula. Tenuior, vt credo, erit aura Empyreæ, quàm superema aeris elementaris, multoque purior, & defæcator. Nec ideo beatos homines aut sustentare non poterit, si in ipsa velint consistere, aut ad respirationem non deseruiet, vt de acré in vertice montis olympi, nubes excedentis, perhibent antiqui apud S. Augustinum lib. 3. de Genesi ad literam c. 2. & lib. imperfecto de Genesi c. 14. Nosterque Iosephus Acoſta in historia naturali, & moriali Indiarum cap. 9. de acré Peruani montis cui nomen *Parinaaca*. Nam cor, suauissima gaudens temperie, non indigebit refrigeratione auræ crassioris, & humidioris; & vt Beati insistant pedibus, nulla opus est soliditate regionis mediæ Empyreæ, vt dixi num. 7.

Octaua ex Tannero contra quartam assertionem desumitur ab autoritate facta paginæ. Etenim aquæ supercaelestes sunt *supra firmamentum*, vt constat ex Genesi 1. v. 7. Firmamentum verò secundum substantiam est idem, quòd cælum, vt etià constat ex v. 8. Prætereà Danielis 3. v. 60. Vocantur *aqua, quæ super calos sunt*: & Psalmo 103. v. 3. dicitur: *Extendens cælum sicut pellē, quæ regis aquis superiora eius*. Psalmo etiam 148. v. 4. coniunguntur cum cælis caloribus, id est cum supremo, dum canit Regius Vates: *Laudate eum cæli calorū, & aquæ quæ super calos sunt, laudent nomen Domini*. Denique in Apocalipsi c. 4. v. 6. c. 7. v. 17. c. 2. v. 7. c. 7. v. 1. & 7. Fit simul mentio habitationis caelestis & aquarū. Responderetur, nomine *firmamenti* intelligi cælum sydereum in illo loco Genesi: per *calos* autem in Daniele, & in Psalmo 103. per *superiora cæli* percipi debere cælum acereum, & sydereum, conuerxumque huius superficiem. Quòd si Paulum picentem de Christo de Ephæſios 4. v. 10. *super omnes calos ascendisse* non interpretatur Tannerus de ascensu super conuexam Empyreæ superficiem, idem nobis liceat de concaua. Psalmus 148. & Apocalipsiſis nõ fauent huic Authori. Nam cælis caloribus aquæ supercaelestes coniunguntur, vt potè post Empyreū proximè succedentes. Et notetur cum Pereira lib. 1. in Genesim num. 98. neque à Davide, neque à Daniele dictum esse: *& aquæ omnes, quæ super calos caloribus sunt*, quo dicendi modo si vsi fuissent, magis in speciem argueret Tannerus. Notetur iterum, ex ordine memorandi aquas supercaelestes firmum vllum indicium non haberi, siquidem

17

18

19

si quidem à Dauide inuitantur post solem, & Lunam ad laudandum Deum, & à Daniele ante. Ipse Dauid. Psal. 101. v. 26. ait: *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.* Vbi etsi prius meminerit terræ, quàm cæli, non idcirco quispiam colliget, conditam esse terram ante cælum. Apocalypsis verba de corporeis aquis, quæ tamen sint infra Empyreum, percipienda veniunt; si in sensu non mystico tantum, sed & in litterali velit prolata Tannerus.

21

Nona ex eodem contra eandem assertionem desumitur ab Autoritate Antiquorum. In primis S. Gregorius Nyssenus in exameron sic loquitur. *At que illic aqua dicitur, cum neque videatur, neque suat, nec ullis prius eiusmodi terminis coerceatur, quibus naturâ humida continentur, sed extra locum sit, & expertis omnium qualitatum; ne sub sensum cadunt, super ipsa ferantur spiritus Dei, & supra calos esse credatur, & omnibus, que sensu cognoscuntur, superior sit, qui non à communi aqua diuersam putet, naturamque sensibus non obnoxiam, sed animo, ac mente solum comprehensam existimet inter eos, qui iudicare possunt, arbitror esse neminem.* Deinde quidam Anonymi apud Bedam libro de mundi cælestis terrestrisque constitutione censuere nihil nisi inane esse ultra supercælestes aquas. Et ipse Beda lib. de naturis rerum cap. 8. ait *aquas super firmamentum positas, calis quidem spiritualibus humiliores esse, sed tamen omni creatura corporali superiores.* Præterea Guillelmus Parisiensis in 1. partis de vniuerso parte 1. cap. 39. asserit, Beatorum corpora commoratura in aquis supernis. Adiciio Richardum de S. Victore lib. 2. exceptionum cap. 7. dicentem: *Aque, que supra firmamentum sunt, sunt extrema, & ipsa omnium sunt suprema.* Richardus etiam de Mediauilla in 4. dist. 49. quæst. 3. ad 7. inquit: *Calum aqueum ad eos (nempe beatos homines) se habebit aliquo modo, sicut ad nos se habet terra, quoad hoc, quod habebunt pedes suos supra connexitatem illius, quamuis quandoquomque placebit eis, ita se sine quacumque difficultate eleuare poterunt, ut illud non tangant.* Respondetur, adduci perperam S. Gregorij auctoritatem; cum ille aquarum super firmamentum euectarum nomine non nisi Angelos ad beatitudinem adscitos intellexerit, ut ait Martinengus in Glossa magna pag. 619. & patebit legenti non perfunctoriè S. Gregorium, aut quæ ex ipso congerit idem Martinengus pag. 627. De Anonymis illis apud Bedam ecquis scit, an constituerint aquas supra conuexam Empyreï superficiem, ita ut præter eas sit aliud corpus molle replens Empyreum? Ec quis etiam scit, an agnouerint Empyreum? Beda ipse multis in locis tradit, supercælestes aquas inferiores esse Empyreum: in cap. 8. libri de naturis rerum comprehendit illud inter cælos spirituales. Quod quidem non est Patribus insolitum, ut sæpe alias obseruauim. Parisiensis Paradoxorum abs re asseritur. Ille enim non facit partem Empyreï aquas supercælestes, quin imò eas manifestè discriminat ab ipso. Est tamen singularis, quatenus in eis Beatorum corpora habitatura significat. Sed pro intelligendo Parisiensi, & impugnando vterius Tannero lagatur num. 11. exercit. 23. Exceptionum opus non est magni momenti, cum ambigat, & meritò, Cardinalis Bellarminus, an sit legitimum Richardi Victorini; eademque ob rationes ambigendum est, an sit Hugonis Victorini, inter cuius etiam scripta circumfertur. Et cuiuscumque sit Authoris,

respondetur, ut ad Anonymos ex Beda. Richardus de Mediauilla indicat ut summum, supercælestes aquas esse pauimentum, cui insistant homines glorificati, & apertè antea distinxerat ab ipsis corpus Empyreum *habens se ad corpora glorificata, sicut aer ad corpora corruptibilia.* Tanneri itaque opinioni propitia non est antiquitas, quin potius inimica. Idque præterea exinde liquet, quod inter tot de supercælestibus aquis apud Patres sententias nulla colludat cum Tanneri cogitatione; quam tamen præmeditatus est Alcazar lib. 2. in eas Testamenti partes, quas respicit Apocalypsis pag. 62. vbi scribit. *In hac re mea fert opinatio, calum Empyreum liquidum natura sua vocari aquas superiores.* Et Titinus in Psal. 148. v. 4. non videtur respicere; ait namque: *Posuit verò has aquas Deus supra omnes inferiores (Empyreum) calos, & forte in parte cali Empyreï, tanquam loco (ex decreto Dei) ipsis naturali, sicut phlegma in homine posuit in ipso capite, inquit S. Augustinus.* Et quidem ad ornatum vniuersi, & ut æternum extet matrix calorum. Addit Cornelius, seruire quoque oblectamento sanctorum, qui ut in celo Empyreum habent aerem suum connaturali respirationi sensationi, & motui corporum necessarium, ac speciebus omnium rerum deuehendis aprissimum, ita vero similiter habent & aquam variis rerum formis effigurandis, omnique ornatui recipiendo accommodatam. Gerardus etiam Mercator in Atlante c. 9. fabricæ mundi Empyreum, & aquas illas non discernit.

SECTIO II.

Quo pacto fiant in Empyreum rarefactio, & condensatio.

22
CONSTAT ex sectione præcedenti in Empyreï parte media dari rarefactionem & condensationem; sed explicare oportet, quo pacto fiant: est enim in ipso specialis difficultas. Et primò quidè densitas inducit grauitatem, raritas leuitatem, & inquit Philosophus lib. 4. Physicorum. cap. 9. textu 85. Empyreum autem alienum est à grauitate & leuitate. Hac ratione ductus S. Gregorius Nyssenus, cuius verba exaravi in n. 3. vi detur renuere densitatem in corporibus cælestibus. Deinde densitas oritur ex frigore, raritas ex calore, aut saltem densitas (idem de raritate) consistit in quadam qualitate promanante ex temperamento primarum. Ast Empyreum est incapax caloris, & frigoris, neque habet temperamentum primarum qualitatum. Et non apparet, per quam qualitatem possit destitui vniò continuatiua partium Empyreï, uti opus est ad rarefactionem, & condensationem. Quare quemadmodum non posset rareferi, & condensari corpus completum simplex, ut sentit Arriaga d. 5. Physicorum sectio 3. sic nec poterit Empyreum. Vltetius, si rarefactio fiat per introductionem aeris, vel subtilium corpusculorum, ut cum Okamo, Gabriele Valesio deffensant Arriaga d. 6. Physicorum à num. 195. Qui edus controu. 6. de Generatione à puncto 7. & Tellez parte 4. Philosophiæ d. 73. sectio 2. nec aër, nec talia corpuscula sunt in Empyreum. Si verò rarefactio fiat per additionem nouæ quantitatis, non deperdita antiqua, ut cum Scoto in 4. dist. 12. quæst. 4.

quæst. 4. & Caietano in 3. p. quæst. 77. art. 5. tenent plures memorati ab Auerſa quæst. 38. Philosophiæ sect. 4. aut deperdita antiqua, vt volunt Gotfredus quodlibeto 11. quæst. 3. Marcilius in 4. quæst. 9. ar. 2. Pomponatius lib. 2. de augmentatione cap. 13. Veractuz lib. 1. de Generatione speculatione 7. aliique relati à Rubio lib. 1. de Generatione tract. de rarefactione quæst. 1. num. 126. satis ex se apparet, non produci de nouo, neque deperdi partes aliquas quantitatis in Empyreo; maximè cum eo ipſo deberent produci nouæ partes materiæ, & formæ substantialis, ac etiam destrui vltimo si cum antiquioribus quibusdam Philosophis apud Aristotelem lib. 4. Physicorum cap. 6. rarefactio dicatur fieri per vacuitates paruulas inter discontinuatum corpus, absurda est inductio vacui tam patui, quàm magni, tam in sublunariibus, quàm in caelestibus.

23 Vt à propositis liber euadam, dico primò, nec densitatem in Empyreo inducere grauitatem, nec raritatem inuehere leuitatem. Cum enim non sint in ipſo qualitates primæ, & in harum temperamento consistat grauitas, & leuitas, aut saltem ex illo oriatur, fit exinde, densitatem in Empyreo non debere reportare grauitatem (idem de raritate) si, vt probabitur, possit stare in illo densitas sine primis qualitatibus. Aristoteles autem loquutus est de densitate orta ex qualitatibus elementaribus. S. Gregorius Nyſſenus eandem subit interpretationem.

24 Dico secundò, densitatem non debere semper oriri ex frigore, nec raritatem ex calore. Probat, tum quia in cælo sydereo sunt aliquæ partes densiores aliis, vt docent Auerroes lib. de substantia orbis c. 2. Albertus lib. 2. cæli tract. 1. c. 2. S. Thomas in 2. dist. q. & art. 2. ad 5. & dist. 14. q. vnica art. 2. ad 4. Ægidius Romanus lib. 2. exameron cap. 3. 2. & 35. Connibrices lib. 1. de cælo cap. 2. q. 5. art. 3. & lib. 1. de Generatione cap. 5. q. 17. art. 1. Rubius lib. 1. de cælo cap. & quæst. 3. permultique alij: & à fortiori quorquor putant, stellas, & Planetas solidis corporibus constantes peragere suos motus in spatio fluido cælorum: cum tamen partes illæ corporum caelestium densiores, vel rariiores non patiantur frigiditatem, vel calorem penes Peripateticam scholam. Tum quia elementaris etiam aer condensatur quandoque absque nouo frigore superaddito; vt si per fistulam immittatur maior portio aeris in vesicam, quæ antea erat aere, non tamen adeò condensato, plena; & cum titione ardenti scindimus aerem, condensatur hic, quin ipse titio, neque aliud agens circumstans producat specialiter frigus in aere. Hinc non est, cur corpus gloriosum nequeat comprimere spatium liquidum Empyrei, & proinde causare condensationem in aliquibus partibus, quin debeat in eis superuenire frigus.

25 Dico tertio. Estò corpora addensentur, & rareſcant per quasdam qualitates superadditas, non debent semper tales qualitates oriri ex temperamento primarum, nec est, cur talium qualitatum sit incapax corpus Empyreum. Prima pars probatur, quia sine fundamento diceretur oppositum. Et quia opacitas, & diaphaneitas non debent semper oriri ex temperamento primarum qualitatum, vt patet in cælo sydereo. Ergo nec densitas, & raritas. Et quia si demas ab aere temperamentum primarum qualitatum, adhuc ex transitu corporis solidi condensaretur. Probat pars secunda, quia non est, cur Empyreum sit incapax talium

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

qualitatum, cum proximè non disponent ad corruptionem. Neque esset maior imperfectio in receptione talium qualitatum, quàm in receptione specierum intencionalium, aut lucis. Et quia Empyreum non est incapax qualitatis impulsivæ, vt actutum suadebo. Ergo nec illarum, per quas condensaretur, & rareſceret.

Dico quarto, vnio continuatiua partium Empyrei destruitur ad exigentiam qualitatis impulsivæ. Etenim supposita liquiditate Empyrei penes regionem mediam non apparet in ipſo specialis difficultas præ aliis corporibus diuiduis; & liquidis, igne v. g. aere, & aqua. Neque corpora caelestia vendicant sibi immunitatem à qualitate impulsiva, vt compertum est in sphaeris volabilibus. Oppones corpus gloriosum non posse destrui vnionem continuatiuam partium Empyrei per subtractionem concursus, nec corruptionem subiecti, nec per formam contrariam. Non primum, siquidem corpus gloriosum non conseruet vniones continuatiuas Empyrei, siue sint generatæ, siue creatæ. Non secundum, quia quando condensatur Empyreum, nihil materiæ, formæ substantialis, quantitatisue perit. Non tertium, non enim dispicitur qualitas contraria vnioni continuatiuæ. Simili argumento conatur Arnaga corpus completum simplex fore indestructibile ab agente naturali. Respondeo, destruendam vnionem continuatiuam ob exigentiam impulsus recepti in partibus Empyrei, talis namque impulsus exigit vel partes cessare ab eductiua conseruatione, vnionis, vel Deum à creatina, ne sequatur penetratio corporis impellentis cum ipſis partibus. Sic diuisio capitis à collo in homine exigit, vt cesset Deus à conseruatione vnionis inter animam rationalem, & corpus. An autem in corpore simplici completo inuenire sit aliquod discrimen, nullatenus ad nos spectat modò.

Dico quinto: rarefactio in Empyreo fit per introductionem corporis aduentitij, destructis solùm modò vnionibus, quibus partes Empyrei continuabantur. Vt intelligat, suppono primò, in corpore quanto præter partes, aut puncta materiæ, & quantitatis, nec non formæ materialis, si ea inſormetur, dari vniones continuatiuas materiales, siue productas per creationem, siue per eductionem distinctas à partibus, seu punctis continuatiuis. Voco partes, seu puncta, vt abstraham modo ab Aristotelis, & Zenonis placitis circa compositionem continui ex partibus in infinitum diuisibilibus, aut ex solis punctis. Conspirant pro hac suppositione omnes illi, qui inter materiam, & formam substantialem admittunt vnionem distinctam. Ex Authoribus, qui Aristotelem sequuntur; Rubius lib. 6. Physicorum tract. de compositione continui q. 1. dub. 2. à v. secundum igitur Petrus Hurtadus disp. 15. Physicorum sect. 3. propendente Toletò lib. 6. Physicorum cap. 2. quæst. 1. à conclus. 1. conantur mediare puncta inter partes continui in infinitum diuisibiles, eaque esse actuales vniones partium. Cæteri aut non concedunt puncta, vt Libertus Fromondus in Labyrintho, seu libro de compositione continui à cap. 3. vsque ad 38. Nicolaus Cabeus lib. 4. Methorologicorum textu 9. q. 8. aut præter illa adstruunt vniones distinctas, vt Suarez d. 40. mathaphisicæ sect. 5. n. 46. Consulatur Balthazar Tellez parte 2. Philosophiæ d. 35. sectio 3. numer. 5. & 15. ac 16. Suppono secundò, vniones cõtinuatiuas occupare diuersum spatium locale à

D d partibus

partibus, aut punctis, quæ non sunt vniones. Ita Rubius supra, Chryostomus Caberus tractatu 6. Physicorum d. 1. dub. 4. à num. 2. Franciscus Quietus controu. 17. Physicorum punct. 7. à num. 6. & alij, quos suppresso nomine indicat Alphonius dist. 25. Physicorum sect. 7. num. 85. Suppositio hæc indicata iam in num. 21. exercitatur. 7. lateque stabilita ab Quieto, paucis subiaceret difficultatibus, & satis plausibilis apparebit, si ex ea rarefactio, & condensatio declaretur.

29

Vt iam sic contendo. Habeat tractus aliquis Empyreici viginti partes, aut puncta v. g. materiæ quantitatis, & formæ occupantes totidem localis spatij, cū inter qualis duas partes, aut puncta mediet vnio distincta occupans spatium diuersum sequitur partes, aut indiuisibilia loci esse triginta. Si ergo in tractū illū introducatur linea, cuius partes (idem de punctis si hæc sola, vel simul cum partibus agnoscas) & vniones possideant decem partes loci, amittentur decem tantum vniones Empyreici, siquidem partes, & vniones non se extendent ad vltiora spatia, sed in deserta ab vnionibus succedet linea introducta. Si verò ingrediatur corpus occupans viginti partera loci, deserentur viginti quoque partes loci occupandæ à corpore ingrediente. Quare partes Empyreici contentæ in illo tractu extendentur ad proximū, & ex eo occupabunt decem partes loci: quod quidem si destructis decem vnionibus partium tractus proximi; in quarum vnionum spatia succedunt decem partes alterius tractus, coniungenturque immediatè partibus aliis absque vnionibus occupantibus spatium aliquod intermedium. Nam si decem partes coniungantur aliis per vniones respondentes diuersis spatiis, deerunt illis spatia, aut partes totius regionis mediæ Empyreicæ reliquæ antiquæ, & vltimæ partes tectum, aut pavementum solidum, ac immobile penetrabuntur. Vniuntur itaque decem partes aliis decem per vniones non respondentes diuersis spatiis. Nec admirationi debet esse dissimilitudo vnionum ex determinatione diuina, quarum aliæ occupant spatia diuersa à partibus vnitis, aliæ non diuersa: vt admirationi non est in sententia postea referenda, partium, quarum aliæ occupent duo spatia, aliæ vnum dissimilitudo. Imo minor apparet difficultas in præfata dissimilitudine vnionum, quandoquidem illæ habebunt ex essentia sua occupare diuersa, aut eadem spatia, determinante Deo ad huius potius, quam alterius vnionis productionem ob exigentiam corporis rarefacti, aut condensati; partes verò non habebunt ex essentia sua esse in duobus spatiis; aut in vno; sed modo erunt in duobus, modo in vno.

Expliciti rarefactionem Empyreici, nec non & condensationem. Eo enim ipso, quod partes vnitæ antea per vniones occupantes spatia inter media accipiant vniones respondentes spatiis ipsarum partium, coarctantur ad pauciores partes loci; proindeque condensantur; rarefiunt verò eo ipso, quod recuperent vniones similes prioribus. Hinc cum corpus Christi seruatoris ingressum est Empyreum, destructæ sunt à Deo tot vniones occupantes spatia media; quot à corpore Christi possidentur partes loci, & tot sunt productæ occupantes spatia partium Empyreici, quot sunt destructæ. Si autem nunc discederet ab Empyreico, fierent à Deo vniones pares, destructis, & partes Empyreici dilarentur ad plura spatia.

30

In mundo sublunari possunt rarefactio, & condensatio explicari eodem modo, seruata proportio-

ne. Sed obseruandum est primò, nunquam in eo contingere nouam rarefactionem formalem (idem de cōdensatione) absque qualitate, quæ sit radicalis raritas, siue hæc sit distincta siue indistincta à tēperamento primarū qualitatum. Cæterū corpus rarefactum ad exigentiā illius qualitatis non potest occupare spatium maius, quin discontinuetur ratione aduentitij alicuius corporis introducti. Fiat itaque rarefactio ceræ, exempli causa, per introductionem aeris occupantis spatium maius illo, quod antea occupabatur ab vnionibus continuatiuis partium ceræ amissis per intromissionem aeris. Fiet etiam condensatio ceræ per recuperationem talium vnionum sequentem ex expulsionem aeris, qui successerat loco prædictarum vnionum. Hic modus coincidit ex parte cum opinione Okami, & aliorum supra n. 2. delibata; non tamen est expositus tot difficultatibus, quibus illa. Ex eo percipitur, quo pacto non resultarit vacuum in mundo subcælesti, cum Seruatoris corpus penetrauit cælos tunc enim productæ sunt vniones occupantes tot spatia media inter partes, quot respondebant corpori seruatoris. Arriaga d. 14. Physicorum n. 160. ait, productum de nouo à Deo aliud corpus æqualis molis. Sed parum Philosophicè id excogitatur, ni fallor. Obseruandum est secundo, non sufficere ad rarefactionem formalem in mundo sublunari, quod partes alicuius corporis dilarentur vtcumque, alioqui daretur rarefactio solium, vel vitris, dum eius latera per ingressum aeris dilatantur, alioqui etiā vitri corpus palmare, quod miraculose extenderetur ad duos spatij palmos immediatos, diceretur rareferi. Opus ergo est, tum vt dilatatio partium proueniat ex vi alicuius qualitatis, quæ eam exigat, tum vt partes, quæ antea erant physicè vnitæ, discontinuentur. Similiter ad condensationem formalem non satis est contractio partium, alioqui corpus Christi in Eucharistia esset magis densum, quàm in Empyreico. Sed requiritur præterea vnio ipsarum ex exigentia alicuius qualitatis, quæ sit radicalis densitas. Hinc cum præcisè scinditur aqua à nauis, non sequitur condensatio formalis. Ex quo infertur, eam non fieri præcisè ex eo, quod corpus glorificatum se moueat progressiue per Empyreum. Nam vtrobique deest qualitas, quæ sit densitas radicalis & præterea vt oblique non datur contractio partium, siquidem spatium desertum à nauis, vel corpore glorificato se mouente, occupetur ab aqua, vel aura Empyreica circumstante, & in harum spatium succedant, quæ loco expelluntur. Obseruandum est tertio, existere in mundo sublunari corpora aliqua rara ex natura sua & alia densa ex natura etiam sua. Priorum exemplum sint aqua, aer ignis, &c. Posteriorum verò terra, Adamas, ferrum, &c. Ex illis aqua, & aer sunt rara sine calore, & licet priuarentur humanitate, manerent adhuc rara. Ex his ferum, & adamas, quantumuis calefiant, non redduntur rara. Illa corpora dicenda potius sunt mollia, seu subtilia, quàm rara, hæc potius dura, quàm densa, vt apptimè notauit Quietus controu. 6. de generatione puncto 6. num. 8. Illis corporibus similis est regio mediæ Empyreici, his tectum, & pavementum ipsius, siue regionis mediæ subtilitas formalis præsupponat qualitatem, quæ sit subtilitas radicalis, siue non præsupponat: idem de duritie formali tecti, & pavementi liberum est censere. Verisimilius tamen est, non præsupponere, cum satis esse videatur vnio facile solubilis. Verum quemadmodum corpora sublunaria, quæ sunt

sunt subtilia ex natura sua, possunt condensari accidentaliter; ita etiam regio media Empyrei ex ingressu noui corporis in ipsam, & aliis ex causis, videlicet ex loquutione, & ex efformatione corporum similitudinis humanis facta ab Angelis, de quo in exercitatione 26. section. 2. Et tunc densitas quasi radicalis erit impulsus præstitus, vel qualitas indita à Deo exigens compressionem partium; nam huius qualitatis asseri potest capax Empyreum, ut tentabam in num. 25. Obseruandum est quartò, corpora, quæ suapte naturâ sunt subtilia, & tenuia, habere multas vniones occupantes distincta spatia ab spatiis partium, vel punctorum, è contrâ verò accidere in corporibus duris, & solidis; quæ quò fuerint solidiora, eò pauciores habebunt vniones, ut & illa è conuerso eò plures, quò tenuiora fuerint. Vnde in corporibus suapte naturâ raris non est nec esse constituere corpuscula extranea, & aduentitia. Ridendus quidem esset, qui ea semper incombusta confingeret intra ignis spheram. Ex hinc intelligitur, quo pacto corpora etiam sic rara, vel densa habeant sub magnis, vel paruis dimensionibus parum, vel multum quantitatis. Obseruandum est quintò, etiam plerumque corpora suapte naturâ subtilia, & tenuia possunt condensari, accidentaliter tamen stare posse subtilitatem, ac tenuitatem sine capacitate naturali ad condensationem accidentalem, uti sine capacitate naturali ad diuisionem; quia nimirum vniones inter partes, vel puncta sint inamissibiles naturaliter; quòd enim occupent spatia diuersa ab spatiis partium, vel punctorum, non satis est præcisè, ut naturaliter subiaceant destructioni. Cerrè sicut dantur corpora aliqua spissa, quæ facillè, & alia quæ non nisi difficillè queunt rarefieri, ita videntur dari posse aliqua rara quæ vilo absque negotio cendensentur, & alia, quæ naturaliter recusent condensationem. Imò tale esse corpus Empyreum retuli ex sententia grauium Doctorum numer. 2. ac 5.

31 Si cui modus is declarandi rarefactionem, & condensationem in orbe Empyreico, & sublunari non placeat, eligat alium inter Neothericos familiarem, probatumque nouiter à P. Francisco Alfonso d. 9. de Generatione sect. 4. qui mihi etiam præ cæteris gratus fuit. Consistit in eo, quòd partes, vel puncta per rarefactionem ponantur induplici, vel triplici spatio; per condensationem autem redigantur ad duplex, vel ad vnum: ita quidem ut vtrumque contingat ex vi qualitatis, quæ sit raritas vel densitas radicalis. Et quia is, cui sua omnia placent, acquirendi meliora, potestate se priuat, ut inquit Tarianus oratione contra Græcos, ideo vterque hic modus non adeò à nobis adamatur, ut illi, qui meliorem attulerit, occludamus aures, quin potius lectorem Benignum rogamus.

— Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti, si non his, vtere mecum.

SECTION III.

An ex Diuinis litteris Empyreum aliquando discissum colligatur.

32 Fortasse aliquis putaret disruptum aliquando Empyreum, tum ob illud Ezechielis c. & v. 1. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Aperti sunt cali, & vidi visiones Dei. Tum ob illud Matthæi 3. v. 16. Et ecce aperti sunt ei cali, & vidit spiritum Dei, tum præcipuè ob illud Actuum Apostolorum 7. v. 56. Ecce video calos apertos, & filium hominis stantem à Dextris Dei; & vers. antecedenti: Intendens in calum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à Dextris Dei: Nam per gloriam Dei intelligunt communiter interpretes cum P. Salmerone claritatem quandam corpoream in calo præferentem Dei præsentiam. In calo quidem Empyreico, ut omnes, quotquot vidi, indicant, excepto Lorino, qui ait sibi videri, Christum ipsum tantisper exiluisse de calo, ac propius accecisse, unde se ipsum commodè videndum exhiberet. Realis calor discissio in baptisate saltem Christi insinuari videtur à S. Chryostomo, ut testatur Maldonatus in cap. 3. Matth. vers. 16. si dicatur Empyreum esse solidum, & insectile. Visum iam est, quàm probabiliter molle, & sectile illud adstruxerimus. Et quamuis admittatur, durum esse, ac inflexibile suapte naturâ, secundum omnes sui partes, quid vetat dissecari à Deo? Si dicatur vltèrius, disrupto calo, aut in spatio intermedio introducendum aliud corpus diaphanum, per quod transmitterentur species; tale autem corpus quodnam futurum sit, non apparet: aut vacuum fore impedimento, ne videretur à S. Stephano Christus sedens à Dextris Dei. Responderi potest, non repugnare, quòd corpus Christi locatum in Empyreico, luxque ipsum circumstans, traducant species vacuum, eaque caudent in distans, quin diffundant per medium.

Nihilominus sine necessitate miracula hæc confinguntur. Vnde meritò scribit Cornelius: 33 *Aliqui imaginantur calos verè fuisse apertos, quasi realiter eorum soliditas diuisa, & scissa sit. Verum hæc est rudis, crassaque vulgi imaginatio: hoc enim naturaliter est impossibile, supernaturaliter superfluum.* Sic in visione S. Stephani, Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 27. sect. 1. in principio tractans, vtrum baptizato Christo verè fuerit calum apertum, inquit, *Doctores omnes sine controuersia & ferè sine disputatione docent, calum, quòd elementis imminet, non fuisse re ipsa diuisum; non quia id fuerit Deo impossibile, sed quia iam inuistatum miraculum neque fuit tunc necessarium, nec verba scriptura cogunt, ut id fingatur.* Concordant Ecclesiastici Patres, S. Hieronymus in cap. & v. 1. Ezechielis, rursus in 3. Matth. v. 16. Beda in c. 1. Marci v. 10. Author operis imperfecti in Matth. hom. 4. Author etiã commentariorum in Marcum sub nomine S. Chryostomi homilia 3. S. Thomas 3. p. q. 39. art. 5. ad 2. & Theologi ibi; nec non Biblici interpretes, ad præcitata scripturæ loca. Legantur Barradas tom. 2. in Euangelia lib. 1. cap. 13. Toletus in cap. 3. Lucæ annotatione 47. Sylueira in c. 3. Matthæi v. 16. Cornelius ibi, Estius in acta cap. 7. v. 55.

Existimare tamen aliquis possit, eatenus fuisse apertos calos inuictò Protomartyri Stephano, quatenus redditum est patens Empyreum, facta rara, & transparenti concaua huius superficie, quæ sola ob densitatem, & opacitatem, quam habet, est in causa, ne à nobis videatur, ut dixi in exercit. 1. o. sect. 3. Si permilla adhuc rarefactione, & transparentia, respondeas, non potuisse naturaliter conspiciere lucem Empyreum ob distantiam, & ob interpositos alios calos, afferet patrocinantem sibi multisecum Antistitem Abulentem in cap. 3. Matth. q. 80. Si aliquid, quòd in calo sit, videri debet (sic Abulentis) oportet, quòd istud 34

fit valde magnum, & etiam lucens: quia alias, etiamsi magnum esset, non videretur, cum in tanta distantia species sine naturali luce non haberet efficaciam mouendi. Si autem ista duo concurrunt, etiam clauso cælo poterit videri id, quod interius est. Et patet hoc, quia stella sunt in octauo cælo, & tamen videntur à nobis, licet septem cæli Planetarum sint interpositi inter nos, & ipsa. Ratio huius est, quia corpora cælestia sunt diaphana, & non obstant visioni, licet sint aliquid solidum, sicut aer non obstat visioni.

35

Ego rarefactionem, & transparentiam superficiei Empyreæ in casu Beati Stephani, quia gratis poneretur non approbo. Quod si in ea ponenda esset aliqua mutatio, satis esset transparentia, quin vltius adderetur rarefactio, vti satis erit post diem iudicij vniuersalis iuxta scripta in num. 59. exerc. 10. Neque ex rarefactione, & multo minus ex transparentia saluatur Grammaticus sensus scripturæ; non enim dicitur aperti, quod præcisè rarefit, quodque præcisè redditur transparentis. Quare cum ab omnibus fatendum sit, aut diuina virtute corpus Christus diffudisse sui species vsque ad oculos Stephani (non enim naturaliter posset eas traducere in raptam distantiam, cum non sit tam ingentis molis) aut hos eleuatos fuisse sine interuentu specierum: fateamur etiam par est, alterutram ex his eleuationibus sufficere, vt cerneatur ab Stephano lux Empyreæ, non obstante densitate, & opacitate antiqua superficiei concavæ Empyreæ. Et confirmatur, quia si tunc reddita fuisset rara, & diaphana hæc superficies, resplendisset luce deriuata ex Empyreo totus mundus sublunaris, & lux ipsa contenta intra Empyreum non soli Stephano, sed & aliis, qui cum ipso erant, patuisset: quorum primum voluntariè, & sine fundamento diceretur, & secundum est contra S. Augustinum in sermonibus 92. & 94. de diuersis. Nam in 92. ait: *Solus videbat, quia illi soli apparebat.* & in 94. *Non illi videbant, sed inuidebant, & ideo non videbant, quia inuidebant.* Licet autem S. Doctor loquatur de visione terminata ad Christum si tamen menti attendatur, cõprehendit æquè visionem terminatã ad lucem eo loci fulgentem, quo Christus conspiciebatur ab Stephano. Addo ex Lorino; si Iudæi viderent vel Christum, vel lucem ostensam fortissimo Protomartyri, non abhorruissent tantoperè hunc profitentè, cernere se gloriam Deij, ac Christum. Sed instas percontans, cur cæli asserantur aperti, si neq; in Empyreo neque in subiectis sphaeris facta est vlla mutatio? Respondeo cum Cornelio; ideo asseri apertos, quia Stephanus non aliter corporeis oculis intuitus est Christum existentem intra Empyreum, ac si istud cælum, & inferiores alij diuisi fuissent ad præbendum visui aditum: fuit ergo loquutio metaphorica. Verum tamen non eodem modo interpretanda est apertio cælorum in baptisinate Christi: ibi namq; ob rationes à Suario expensas proxima aerei cæli regio apparuit Christo, & adstantibus, quasi discissa, quatenus partibus aliquibus hinc inde condensatis medium mansit rarius, retulitque speciem cuiusdam hiatus, & fissuræ. Contingit id ipsum die Ascensionis Christi, innuit S. Chrysostomus in serm. de Ascensione Domini, & opinantur Catharinus lib. 3. adnotationum aduersus Caeteranum, Salmeron tomo 4. p. 1. tract. 18. pag. 231. censentes tunc impletum, quod Ioannis 1. v. 51. dixit Christus ad Nathanael: *Videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra filium ho-*

minis. Apertio cælorum memorata ab Ezechiele potest sic etiam explicari, vt & alia narrata cap. 10. Actorum v. 11. nisi quis malit vtrobique agnoscere metaphoricam tantum loquutionem, vel saltem scissuram cæli aerei respectu solius visionis imaginariæ. His breuiter enodandi omnia, quæ in n. 32. obiecta sunt ex sacris monumentis. Vbinam autem S. Chrysostomus indicet, diuisum esse realiter cælum sydereum, quando Baptizatus est Christus, hæcenus non inueni post accuratam inquisitionem.

SECTIO IV.

An per loquutionem Angelorum in Empyreo condensentur partes aliqua illius? & an Beatorum nomina scripta sint in illo?

DVrandus in 2. dist. 11. quæst. 2. numer. 6. Heruæus ibidem quæst. 1. referunt opinionem aliquorum asserentium, Angelos inter se colloqui per quasdam figuras impressas cælo Empyreo habentes apud Angelos peculiarem significationem. P. Franciscus Amicus tom. de Angelis d. 15. n. 3. cum proposuisset modum explicandi loquutionem Angelorum per signa sensibilia ad placitum, vel per modum scripturæ virtute Angeli loquentis in Empyreo impressa, vel per modum vocis in aere formata, ait sentire sic Ægidium in 2. d. 10. q. 30. in resolutione articuli. Argentinatem ibidem art. 2. Molinam 1. p. q. 106. art. 1. Sed Ægidius, & Argentinas longè sunt à figurarum sensibilibus in Empyreo impressione, vt animaduertit Theophyl. Raynaud. d. 4. Theologiæ naturalis. n. 128. cõpertumq; erit legenti Argentinatem in solutione ad 2. Molina admittit quidem, posse Angelos loqui adhibendo signa corporea per motionem, aut impressionem in corpore factam, non tamen declarat in quonam corpore. Et præterea hi tres Authores non negant, loquutionem Angelorum fieri posse alio modo purè spiritali.

36

Quorumcumque fuerit Authorum ea opinio, reijci solet ob condensationem, quæ ex talium figurarum impressione sequeretur in corpore Empyreo. Sed enim ex capite reijcitur inefficaciter, secus ex aliis, si impressio figurarum dicatur necessaria ad fermocinationem Angelorum. Et primum caput sit quia S. Paulus in 1. ad Corint. c. 13. v. 1. scribens, *si linguis hominum loquar, & Angelorum, & c.* significat non obscure discrimen inter linguas, seu loquutionem hominum, & Angelorum, quatenus scilicet hi non indigeant adminiculo corporis, indigeant verò illi. Quo in sensu intelligitur communiter à Patribus S. Paulus. Secundum, quia ridiculum est, affirmare creaturas rationales purè spirituales, quales sunt Angeli, pendere ex corporeis figuris ad habendam societatem rationalem, & politicam inter se per manifestationem internorum conceptuum, & affectuum; nec posse inter se loqui, si existerent supra Empyreum, aut in vacuo intra mundum. Tertium, quia loquutio Angelorum non est opus potentia exequutiua ad extra, sed intellectiua interna, & spiritalis, vt tradunt Patres apud Meratium tractat. de Angelis dist. 34. sect. 1. act. 2. Si autem necessariò consisteret in figurarum inscriptione, esset necessario

37

necessario opus potentiae exequutinae ad extras; imò proprie non esset loquutio, sed scriptio. Quartum, quia praefata figura, cum non significarent naturaliter, debuissent ipsi Angeli conuenisse de eorum significatione ad placitum; quae conuentio faciendae esset per loquutionem purè mentalem; nam si per alias figuras, abitur in infinitas. Quintum, quia cuncti Angeli perciperent & audirent quicquid quilibet loqueretur; nisi fingatur, quemlibet Angelum posse efficere tot figuras, quot sunt Angeli, & animae, quibuscum secretè loqui potest; ita ut figuram directam à Gabriele ad Raphaëlem nequeant alij Angeli callere, etiam cognoscant esse impressam Empyreo. Sextum, quia saltem non posset vnus Angelus alloqui alium, quin ceteri deuenirent in notitiam loquutionis, et si res loquuta lateret. Ceteri namque Angeli viderent figuras insculptas; nisi fingatur, dum vnus Angelus vellet alloqui aliū secretè, secessurum; vtrumque in locum remotum Empyreii. Et permixta hac fictione, ad vtriusque Angeli ex conuentione mutua secessum praecessisset loquutio merè intellectualis. Omitto complura alia, quae cuius se se offerent. Sed non ideo negandum est, posse Angelos inter se, & cum Beatis animabus, aut hominibus loqui, si velint per figuras in Empyreo condensato insculptas; quarum ad placitum significatio nota esset vel per scientiam à Deo infusam, vel per conuentionem iam antea factam inter loquentes seu potius scribentes. Quod si in Empyreo Angeli allument quandoque corpora, poterunt etiam more hominum loqui ibi sensibiliter, & externè. Poterunt itidem absque assumptis corporibus sic mouere, & comprimere aërem, seu auram Empyream, ut emitrat sonum similem voci humanae dearticulatae. Denique poterunt variis eiusdem aureae commotionibus hoc, vel illo modo factis, non subsequuto sono, communicare suos internos actus, dummodo antea constituerint significatiuos ad placitum tales impulsus.

38 Arrepta occasione ex superioribus figuris, seu characteribus, disquiro, An beatorum, vel potius praedestinatorum nomina scripta sint in Empyreo? Quaestioni huic, cum Ioannes de Vercellis Generalis Magister Ordinis Praedicatorum eam proposuisset S. Thomae, respondit Angelicus Doctor. *Videtur mihi, non esse verum, videlicet nomina sanctorum digito Dei scripta esse in caelis ad honorem eorum. Si tamen dicatur, quod sic, nullum est periculum.* Ita in opusculo 10. art. 29. & cum rogatus etiam fuisset: *An nomina impiorum in inferno existentium digito Dei scripta sint in terra ad vituperium eorum?* Respondet in art. sequenti. *Non hoc verum puto si corporaliter intelligatur. In nullo tamen fides obstitit, ut mihi videtur.*

39 Pro sanctorum nominibus exaratis in Empyreo adduci possunt verba Christi Lucae 10. v. 20. *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in caelis.* Sed ea de libro vitae exponuntur à Patribus, ut obseruat ibi Maldonatus: ita quidem ut voce *Calorum* intelligatur Dei vita per essentiam, in qua velut in charta scriptio Praedestinatorum facta sit. Cur autem essentia Dei significetur *Calorum* nomine in

appositis verbis Christi discas ex Suario lib. 1. de Praedestinatione c. 20. n. 10. S. Ambrosius videtur non nisi materiale caelum intellexisse: Nam lib. 1. in Exameron c. 6. ait. *Extenditur enim vel quasi pellis ad tabernacula, habitationesque sanctorum, vel quasi liber, ut plurimorum scribantur nomina, qui Christi gratiam fide, & deuotione meruerunt; quibus dicitur: Gaudete, &c.* Non absimiliter noster Benedictus Fernandez in c. 1. Genesis sect. 2. n. 1. inquit. *Tum etiam dicitur caelum nominis, quia liber nomen Dei quidem manu exaratus nominibus. O illi felicissimi, quibus à Domino dictum est; Gaudete, &c. Quasi iam tunc à primaua caelorum conditione videantur in ipso Empyreo Beatorum patria, Dei omnipotentis Regia sumptuosissima, & apparatusissima fabricata ades, quarum in postibus inter aurum & Margaritas, de quibus Apocalypsis 21. inscripta legantur nomina Praedestinatorum: quem sensum Christus Dominus respexit in verbis: venite, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi. Matth. 13.* Haec tenet Benedictus. Verum neque S. Ambrosius, neque ipse accipiendi sunt in sensu adeo rigoroso, & Grammatico. S. Vincentius Ferrer serm. 2. in Feria 2. Dominicae 1. Quadragesimalis loquens de Beatis redeuntibus ex vniuersali iudicio ad Empyreum, fatur in hunc modum: *Inuenient suas Cathedras cum nominibus suis, & ibi collocabuntur.* Vt etiam sunt quae leguntur serm. 1. in Dominica 1. Aduentus, sed vtraque concionatorie, populariterque dicta, & pro captu rudis vulgi: ut & cum Prudentius in hymno de S. Romano describit perennitatem tabularum caelestium, in quibus facta Martyrum sunt consignata,

*Hic in regestis liber est caelestibus.
Monumenta seruans laudis indelebilis:
Relegendus olim sempiterno iudici:
Libramine aequo, qui malorum pondera,
Et pramiorum comparbit copias.*

Pauloque antea fuerat modulatus:

*Inscripta Christo pagina immortalis est,
Nec obsolescit vllus in caelis apex.*

Et in alio hymno de sanctis Emeterio, & Cele donio:

*Scripta sunt caelo duorum Martyrum vocabula
Aureis, quae Christus illic annotauit litteris.*

40 Qui apud Martinum de Roa c. 8. de statu Beatorum adstruunt in Empyreo triumphales arcus, in quibus caelata conspiciantur aegregia caelitum facinora, trophaeque ex hostibus reportata, fortassis non aspernarentur praefatas nominum inscriptiones. Illis autem Authoribus consentire videtur Ludouicus Cresolius in Antologia sacra cap. 1. sect. 6. & Antonius Vasconcellius lib. 1. de Angelo Custode cap. 18. parte 5. Nihilominus de nominum inscriptionibus in caelo Empyreo eandem fero censuram, quam S. Thomas. Reprobatorum scriptio in terra, improbata etiam à S. Thoma, fundari potest in verbis Hieremiae c. 17. v. 13. *Recedentes à te, in terra scribentur.* Haec tamen intelligentia nimis crassa est. Consulantur Prophetæ istius Expositores.

EXERCITATIO DECIMAQVINTA.

De nonnullis Empyreï qualitatibus.

DE luce, quæ est nobilior, & notior qualitas inter cælestes, egi in libro præcedenti. Quapropter de aliis qualitatibus primis, & secundis non nihil restat tractandum.

SECTIO I.

An in Empyreo sit aliqua ex primis qualitatibus?

Qualitates primæ sunt calor & frigus, humiditas, & siccitas. Eas à cælo sydereo exterminat Peripaterica schola, & potiori iure ab Empyreo Theosophia. Soli S. Hilarius, & Venerabilis Beda innuunt, aquas super cælos mobiles locatas à Deo, ut Empyreï retundant ardorem. En verba Sancti Hilarij in Psalmum 135. *Cum regionem cognitionis suæ, qui infinitus est, collocaret, cælo superiore, atque primo, eodemque in orbem collocato, terminum quendam virtutibus, quæ primum ad se cognoscendum gignerentur, inclusit. Neque enim gignenda creationes virtutem inconspicibilis Dei ferre potuissent, nisi natura temperatioris obiectu, sedem hanc moderate, ad infirmitatem habitationis incoherent. Aquis enim, elevatis illam ipsam primi calis naturam temperavit, quæ superni Dei accensa virtute nequaquam ab inferioribus esset patienda naturis. Cælum verò inferius non uniforme, sed multiplex tetendit, quod totum firmamentum nuncupans valida ad sustentationem aquarum superiorum, temperationemque aeris nostri firmitate solidavit. Et idcirco plures calos Prophetica doctrina prodidit: quia necessarium naturæ nostræ fuit per momenta quedam, & profectus rationabilium moderationum regionem hanc indulti vobis ad præsens habitaculi temperari. Hactenus S. Hilarius, quem imitatus est V. Beda in lib. de natura rerum cap. 7. inquiring: cælum superioris circuli proprio discretum termino & equalibus undique spatiis collocatum, virtutes continet Angelicas, quæ ad nos exeuntes æthera sibi corpora sumunt, ut possint hominibus, etiam in edendo similari, eademque ibi revertere deponunt. Hoc Deus aquis glacialibus temperavit, ne inferiora succenderet elementa. De hinc inferius cælum non uniforme, sed multiplici motu solidavit, nuncupans illud firmamentum propter sustentationem aquarum. Sic Beda.*

2 Volupe erit scire, quid de hac causa censeat Ascanius Martinengus in glossa magna litterali ad Genes. cap. 1. pag. 667. Hilary causa, ait, non tantum Philosophis sed & Theologis priscis invenusta visa fuisset, atque commentitia Omnes siquidem Patres uno consensu supremum illud cælum Dei, Angelorum domicilium, Regiamque perennem, incorruptibile prorsus, ab omnique affectione, & qualitate elementari immune; &

coruscantissimum esse; sed lumine longè à lucis huius nostræ natura, semoto, & absque fragrantia diiudicarunt: Quapropter definitio est cunctorum Patrum cælum supremum affectionem nullam peregrinam ad unamque (quemadmodum etiam scholasticorum acies uniuersa decernit) nactum esse. Immune igitur, atque expertus ardoris, cum cælum ipsum statuatur, neque aquas ad eius retundendum flagorem super calos eneclat fuisse, existimandum est.

Empyreum esse expertus harum qualitarum, probatur primò; quia non apparet conducentia ipsarum ad finem, obquem est illud conditum. Secundò, Empyreum est ingenerabile, & incorruptibile ab agentibus creatis. Ergo caret qualitatibus proximè disponentibus ad generationem, & corruptionem; quales sunt primæ. Tertio, Empyreï forma est diuersæ speciei ab omnibus elementaribus ut stabiliui in exercitatione. 6. a. numer. 1. & aliunde nullum est indicium, ex quo valeamus coniectare, quod communicet cum ipsis in qualitatibus primis. Quarto, alij cæli alieni sunt ab his qualitatibus. Ergo multò potius Empyreum, cuius natura est longe superior, & excellentior. Quintò, locus, in quo prædominetur aliqua ex qualitatibus præfatis, non est accommodus habitationi ordinaria corporum glorificatorum. Nam etsi ista sint impassibilia, & incorruptibilia, tamen ad suauem Dei providentiam pertinebat, talem ipsis deputare locum, qui, quantum ex se est, non importaret nocumentum habitatoribus suis, vel spectatis secundum naturalia. Inuenies alias rationes in exercitatione præcitata contra calorem speciatim: & faciunt etiam complures, quas congerit Suarez libr. 2. de opere sex dierum capit. 4. numer. 16. ac 17. contra illos, qui dixerunt, aquas supercælestes ad id deferuire, ut temperent ignitam, & ardentem cælorum naturam, ne actione sua corrumpant cætera corpora. Et fortè Sanctus Hilarius & V. Beda non sunt loquuti de cælo Empyreo, sed de sydereo; sic enim communiter intelliguntur, ut & impugnantur.

4 Opposes ex Sancto Thoma 3. part. quæst. 54. artic. 3. ad 2. *Ad rarum & spissum sequuntur graue, & leue, calidum, & frigidum, & alia eiusmodi contraria, & quæ sunt principia corruptionis corporum elementarium.* Ergo cum per nos Empyreum habeat differentias raritatis, & spissitudinis, seu densitatis, habebit etiam qualitates caloris, frigiditatis &c. Neque proderit respondere S. Thomam loquutum fuisse solummodò de raritate, & densitate in corporibus elementariis.

elementaribus. Addit enim illicò. *Vnde corpus, quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autem sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum predictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani; sicut est corpus caeleste: tale corpus non potest dici palpabile.* In his verbis Præceptor Angelicus præbet impalpabilitatem corporibus cælestibus ob carentiam, non quidem resistentiæ, sed densitatis: alioqui futura palpabilia, si densitatem haberent, nam ad hanc sequerentur reliquæ qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus. Caietanus in Commentario horum verborum S. Thomæ, inquit, negati ab eo in corporibus cælestibus densitatem, quæ eiusdem sit rationis cum densitate corporum elementarium. Quæ ex interpretatione sit densitatem, & raritatem à nobis adstructas in Empyreo, non debere supponere, aut importare primas qualitates, siquidem illæ non sint eiusdem rationis cum elementaribus, à quibus hæc supponuntur, aut importantur. Duplicet Suario interpretatio Caietani, maximè si quantitas corporum cælestium, & elementarium sit eiusdem speciei nam utraque corpora conuenient in habendo multum, vel parum quantitatis sub paruis, vel magnis dimensionibus; id quod præcisè est conuenire in densitate, vel raritate. Sed quicquid sit de interpretatione Caietani, respondemus doceri à S. Thomæ, spissitudinem resistentem tactui ob præcisam rationem talis, importare grauitatem, & qualitates primas, reddereque corpus, quod afficit, palpabile. Cum ergo spissitudo corporum cælestium, quæ præcisè talis, non resistat tactui; sed quæ habet coniunctam indiuisibilitatem: inde est, non debere importare grauitatem, nec primas qualitates, nec reddere ipsa palpabilia per tactum sensitium. Hæc est mens S. Thomæ, dices ergo corpora cælestia resistentia tactui afficientur præter spissitudinem alia qualitate, ratione cuius reddantur indiuisibilia, & quæ etiã reperiatur in corporibus cælestibus minus spissis, seu raris si omnia sint indiuisibilia, vel quæ desit in non resistentibus, & diuisibilibus, si aliqua talia sint. Illatio uisã est probabilis Patri Suario, & de duritie aquæ gelidæ non apparet improbabile Patri Arriaga d. 4. de Generatione n. 15. esse qualitatem quandam impediendam tactu, ne facillè diuidantur partes, licet n. 31. ac 32. procliuior sit, ut affirmet, esse ipsum frigus petens, ne vnio partium dissoluatur. Dicit præterea potest, indiuisibilitatem corporum cælestium prouenire ex intensiori spissitudine, seu densitate, vel ex firmiori vnione continuatiua partium. Hucusque ex mente Sancti Thomæ; nam in exercitat. 31. v. 1. tentabimus, non improbabiler, posse circa corpora cælestia exerceri actum sensitium tactus, & non tantum quantitatum contiguitatis, qualis exerceretur à gustu, si applicaretur linguæ corpus nullo sapore præditum.

SECTIO II.

An in Empyreo sint colores? an viridaria, gemma, lapidesque pretiosi?

DEuenio ad secundas qualitates, ut sunt color, sonus, odor, & sapor; nam de aliis non occurrit dubitandi ratio. In primis Pater Cornelius in cap. 1. Genesis. v. 6. videtur admittere veros colores in Empyreo, dum dicit, *habere suum aerem, vel aerem omnium rerum specie ornatissimum.* Clarius fatetur in cap. 21. Apocalypsis v. 19. *Corpora & oculi sanctorum, suas habebunt opes, & obiecta pulcherrima, ac præstantissima, quibus se pascant, & oblectent. Oculi autem non sola luce pascuntur, sed & varietate colorum, & virore vario camporum, arborum, florum, fructuum; item fluij, & fontibus pellucidis instar vitri, ac præsertim gemmis fulgentibus. Ergo in calis hæc eis non deerunt; alioqui feliciores fuissent in terra, quam erunt in calo.* P. Arriaga tomo 2. in 1. p. dist. 57. num. 2. scribit: *premens vestigia Tameri tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 32. Calum ipsum Empyreum probabiliter & amenissimæ luce, & variis etiam in diuersis partibus diuersis coloribus depictum creditur. Certè Sanctus Ioannes Euangelista Apocalypsis 21. omnes lapides pretiosos in ea ciuitate ad ipsius ornatum reperiendos affirmat, & licet illi veri lapides non admittantur, nihil tamen vetat, quo minus in ipsam cali substantiam colores varios Deus indiderit, qui diaphaneitate, & quasi crystallina densitate refracti longè pulchrius, ac efficacius micent, variosque emittant radios, quam saphyri, toparij, Rubini, caterique pretiosi lapilli: quæ omnia saltem in pavimento ipsius cali, quod solidum esse probabiliter creditur, locum habent, imò etiamsi respirabile, & permeabile totum sit, adhuc in eo facillè eiusmodi colorum varietas potest reperiri, ut in Iride cernitur.* Sic duo isti Authores.

Sed cum veros colores naturales oriri ex temperamento primarum qualitarum, sit ferè ab omnibus receptum, & primis qualitatibus non afficiatur Empyreum, ut probaui in sect. præcedenti, credendum est, Cornelium, & Arriagam non loquutos nisi de apparentibus, quales videmus in calo sydereo, Iride, nubibus ceruicibus columbarum, & caudis pauonum. Eis ob diuersam incidentiam lucis variegabitur Empyreum, satisque sunt ad voluptatem Beatorum. S. dicas pro coloribus veris, posse non oriri ex temperamento primarum qualitarum, si supernaturales sint, aut finaturales extrinsecus tamen à Deo inditi. Sed contra, quia colores supernaturales, nec diuinitus videri valent ab oculis hominum glorificatorum, ut in sect. 4. Exercitationis 32. contendam. Et colores naturales, extrinsecus tamen à Deo inditi, excogitentur sine causa; cum per apparentes facillè sit Deo recreate incredibiliter Beatorum oculos. Si dicas aduersus colores apparentes, regionem mediam Empyrei esse liquidam, ad colores autem præfatos requiri corpora congruenter densa, & nonnihil terminata, in quibus figi possit visus,

vt decernunt Zabarella lib. 1. de visu. cap. 2. Connimhrices lib. 2. de Anima cap. 7. q. 3. num. 1. Respondeo, densæ fient, & opacæ aliquæ partes regionis mediæ Empyreæ, prout Deus voluerit variis coloribus oblectare Beatorum oculos. Et id iptum necesse esset ex natura rei ad colores veros naturales, siquidem ob defectum densitatis, & opacitatis alicuius carent colore subtilissimi vapores, & exhalationes ascendentes è terra vsque dum coalescant in nubem, vt ait Franciscus Alfonsus d. 10. Animastica num. 27. qui etfi num. 26. inficietur, colores cali syderei, Iridis, nubis, &c. esse apparentes, non tamen hos vniuersim negat sed admittit nonnunquam, vdelicet cum lux nimis remissa in vmbrosis locis apparet nigredo, & cum lux nimis intensa in vitro appareret albedo.

7 Ex eorumdem locorum apparentium varietate cernentur in Empyreo *prata amanissima, nemora, similiaque alia qua Beatorum oculis afferant ipsa varietate oblectationem, & ciuitatem illam celestem exornent*, vt mediatur Barradas tomo 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. quem sequuti sunt Drexelius in 3. parte Aternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. & Cornelius. loco supra citato. Sed hic Author in cap. 22. Apocaliptis vers. 2. explicans illud. *In medio platea eius, & ex utraque parte fluminis lignum vita afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.* Scribit. *Flumini hic, arbores, & poma ad litteram, vii sonant, accipi posse. Quid enim obstat? Nam si hic in paradiso terrestri fructus est Adam, multo magis isdem fruuntur Beati in paradiso celesti huius enim specimen & imago fuit terrestris.* Huc vsque Cornelius, quin in cap. 5. Matthæi v. 4. repetit isthæc non ingrata Tirino in cap. 22. Apocaliptis. v. 1.

8 In confirmationem adducuntur carmina Sancti Augustini libro Meditationum capit. 26.

Quis promat, summa pacis quanta sit latitia,

Vbi viuus margaritis surgunt edificia,

Auro celsa micant recta, radiant trichinia,

Solis gemmis pretiosis hæc structura nititur,

Auro mundo tanquam vitro urbis via sternitur.

Abeest limus, deest finis, lues nulla cernitur.

Hyems horrens, æstas torrens illic numquam sanunt.

Flos perpetuus rosarum ver agit perpetuum.

Candent lilia, rubescit crocus, sudat balsamum,

Vniunt prata, vernant sata riuus mellis influunt,

Pigmentorum spirat odor, liquor, & aromaticum,

Pendent poma floridarum non lapsura nemorum;

Sed quis intelligat hæc omnia in sensu litterali? Citatur idem Sanctus Augustinus in cap. 6. Meditationum à Tirino, & Sanctus Laurentius Iustinianus in lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. nec non San-

ctus Anselmus in lib. de similitudinibus cap. 37. nihil tamen ad intentam rem habent. Solus Sanctus Anselmus cap. 44. vocat celestem Hierusalem *locum amanum*; quæ verba nimis remota sunt, vt & illa alia, quibus ab Ecclesia instructi vtimur in commendatione Animæ. *Constituat te Christus filius Dei viuus intra paradisi sui amana virentia.*

Adducuntur etiam verba Sanctæ Dorotheæ Virginis, & Martyris ad Tyrannum *Imus* (omitto alia) *per hæc pœnas breues, & exiles ad paradysum deliciarum, vbi sunt poma mira pulchritudinis, rosa, lilia, & flores innumeri, qui nunquam marcescunt, vbi sunt fontes aqua vita, qui nunquam siccantur, quibus anima sanctorum fruuntur, & exultant in Christo.* Hæc audiens Theophylus, Præfidis Allessor dixit Dorotheæ non sine irrisione: *Mitte mihi poma è paradiso sponsi tui, cum èo peruenieris.* Respondit illa: *faciam.* Cum tunc esset dies sexta Februarij, vix Martyrio coronata euolauit ad cælum, cum Angelus in pulcherrimi pueri specie attulit Theophylo calathum pomis, & rosis refertum. Motus miraculo Theophylus addixit se Christo, pro cuius confessione mortem perpeffus, Martyris Lauream comparauit. Non abfimiliter S. Digna paulò ante Martyrium suum: *assistere sibi per somnum videt puellam habitu, & specie percomptam Angelico, rosas, & lilia manu gestantem, quam cum de nomine, causaque sui exploraret aduentus. Ego sum, inquit, Agatha, olim propter Christum diris aturita supplicis, & nunc veni partem tibi purpurei muneris huius afferre. Accipe libens donarium, & viriliter age in Domino.* Ita Sanctus Eulogius in memoriali Sanctorum lib. 3. cap. 8. Attramen verba S. Dorotheæ aut terrestrem paradysum commendabant, aut si celestem (quod magis credo) prolata fuerunt accomodatè ad captum audientium, vt per illa, quæ inter mortales summa sunt voluptati, manu duceret ad altiores, & solidiores Empyreici delitias, ac oblectamenta. Et putarim, rosas, ac poma Theophylo allata ex paradiso terrestri, si fortè perleuerat; aut ex alia regione, quæ eo tempore tales ferret fructus; aut virtute diuina fuisse procreata.

In eiusdem opinionationis confirmationem addi possunt nonnulla alia S. Elyabeth Schonau-giensis lib. 2. visionè c. 3. ait: *Vidi procul hinc versus orientem edificium valde gloriosum, quasitibus muris circumdatum, & varia distinctiones mansionum in eo, & splendor lucis immensa omnia illustrabat.* In circuitu autem eius arborum, & herbarum, & florum incundissima amanitas. Guntelinus quidam apud Vincentium Bellouacensem allegandum in num. 17. *Vidit intra paradysum herbas, & arbores, pulcherrimas.* Simile quid conspexit Oenus miles, de quo infra numer. 18. In libro quodam Hebraico, de quo Galatinus lib. 12. arcanorum Catholicæ veritatis capit. 6. vocatur paradysus celestis: *Ager arboribus plenus.* Pafchafius lib. 4. in lamentationes Hieremiæ ait: *Sanctorum animas requiescere in herbis virentibus.* S. Paulinus epist. 12. ad Seuerum in titulo apponendo Basilicæ Fundanæ.

Ipsè Deus nobis princeps Crucis, atque corona

Inter floriferi caeleste nemus paradisi.

S. Augustinus ferm. 1. de omnibus Sanctis (qui est

est 85. de diuersis in appendice (Floribus cali nec rosa, ne lilia cadesunt. Certent singuli ad verosque honores amplissimas accipere dignitatum coronas, vel de virginitate candidas, vel de passione purpureas, In caelestibus castris pax, & acies habent suos flores, quibus milites Christi coronantur. Clemens Alexandrinus libro 2. Pædagogici capit. 8. Pulchra amarantibi corona est ei reposita, qui se rectè gesserit. Hunc florem terra ferre non potest, calum solum modo potest producere. Alludit ad 1. Petri. 5. vers. 4. Et cum apparuerit princeps Pastorum, percipietis immarcessibilem gloria coronam. Venantius Fortunatus in orationem Dominicam. Magis illud regnum querendum est, ubi semper liliorum, rosarumque blandior lux arridet, ubi pictura floris odoriferi non marcescit, ubi loci facunditas neque nube premitur, neque sole siccat, ubi non finitur cum possessore possessio, ubi quicquid desiderat animus, dat aspectus, ubi iustus gemmas calcabit in plateis, quas modo Reges non habent in coronis ubi mortalitas translata in immortalitatem cum Angelis sorte simili gloriatur, ubi hominibus, & Deo fit vna possessio. S. Cyprianus de laude Martyrij: Quibus inquisitus fuit Deus semper, aut notus, nunquam excidit Christi locus, ubi iacet gratia, ubi virentibus campis terra luxurians alumno se induit gramine, & redolente pascitur flore, ubi alium nemora tolluntur in verticem & ubi arbor densiore coma vestit, quicquid curuantibus ramis scena deiacens inumbrarit. Omnia illic non frigoris, nec ardoris nec ut in autumnus arua requiescant, aut iterum verè nouo tellus facunda parturiant, vnius cuncta sunt temporis, vnius poma feruntur atatis. Quippe cum nec mensibus suis tunc luna deseruiat nec per horarum sol momenta decurra, aut in noctem lux fugata concedat. Habe populos quies lata, sedes tenet placida, vbi fons scaturiens medius sinu aluei prorumpentis emergit, & rauco per interualla circuitu sinuosus flexibus labitur, ut in orationis sibi fluminum diuidatur. Hinc ergo magna laus Martyrum, hinc nobilis coronam victorum, quibus maiora his reponenda sunt, quibus auctiora sunt premia. Germana dia passim reperiuntur in Patribus: quæ sicut & hæc, non sunt accipienda in sententiæ Grammatico: de visionibus autem in sectione 4.

11

Nam veras arbores, & rosas ad Empyreum traducere, parum e Theologia est, ut enim inquit Moses Barcepha part. 1. de paradiso cap. 6. Corporata arbores: : : e terra lata pullulant, non autem supra calum nascuntur. Et ut Sanctus Cæsarius Dialogo 3. ubi autem in calo sunt fici, palma, mala punica, cæteraque, que paradisi plurima continet, & quibus floret naturaliter? Huc adscisco inuectiuam illam Tertulliani contra Valentinianos capite vigesimo. Satis meminerat Ptolomæus puerilium dici bulorum in mari poma nasci, & in arbore pisces, sicut & in caelestibus nucera presumpsit. Operatur Demiurgus ignorans; & ideo fortasse non scit arbores in sola terra institui oportere. Aduoco etiam illud Lucretij libr. 3. & 5. de rerum natura,

Denique in æthere non arbor, non aquore
in alto
Nubes esse queunt, neque pisces vinere in
aruis:
Nec crux in lignis, nec saxi succus in
esse,
Certum ac dispositum est ubi quicquid crescat,
& insit.

Certè etsi Beatorum oculos hisce oblectari oporteat, transferuntur sine necessitate arbores, & rosæ ad Empyreum, si quidem colores apparentes referent eas; aut Deus indet oculis glorificatorum corporum species representatiuas similibus oblectorum. Non ergo Empyreum cogitemus, sicut Xenophanes, & Anaxagoras lunarem globum arboribus, montibus, ac vallibus discriminatam.

12

Petrus Cornelius non contentus iis, quæ ex ipso retulimus, adiecit in capite vigesimo, primo Apocalypsis vers. decimo nono videri sibi veras fore gemmas in calis non terrestres, sed caelestes, & longè hisce nostris præstantiores. Id colligitur ex Sancto Ioanne hic, qui eas se in calo vidisse assererat, atque ex Tobia capite decimo tertio vers. vigesimo primo. Porta Hierusalem ex Saphyro, & smaragdo adificabuntur; ex & lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius sternentur, & per vicus eius Alleluia cantabitur. Ad quæ verba hic alludit. Ioannes. Verba enim scriptura proprie, ut sonant, accipienda sunt, ait sanctus Augustinus, nisi quid absurdi ingerant. Hactenus Cornelius, à quo non videtur distare Rupertus, cum libro primo in Genesim capite quadragesimo sexto ait. De illa terra paradisi illud sciendum est, quia mox, ut dixit Deus, congregentur aquæ, quæ sunt sub firmamento in locum vnum, & appareat arida, sic apparuit, ut postea nunquam disparuerit, sicut nihilominus mox ut dixit Deus, Germinet terra herbam virentem, &c. sic germinauit, sic floruit, & fronduit, fructumque attulit, ut iam ultra deflorescere non possit. Nam ut taceam de luce Angelicarum specierum, quæ nunquam ibi desunt, si in hoc exilio quadam terra huius particula, scilicet pretiosi lapides, quales maxime carbunculi sunt, sic apparent, ut in nocte pro lucernis esse possint, quam splendide putas terram illam apparuisse, ubi neque huiusmodi lapidum, nec alicuius boni, quod visum delectet quicquam abesse potest. Cæterum Tuitiensis Abbas non de paradiso caelesti, sed terrestri fatuit, licet illa verba: Nam ut taceam de luce Angelicarum specierum, quæ nunquam ibi desunt, aniam aliquam præbeant putandi sermonem habuisse, ubi Angeli commorantur. Recogitet lector, an probabile sit, iam hos, iam illos Angelos digredi ex caelesti in terrestrem paradysum, ita ut ab hoc aliqui nunquam absint? de quo rursus in Exercitatione. 18.

13

Hoc omisso, si per sanctum Gregorium Magnum transcriptum num. 20. Exercitat. 13. nemo sanum sapiens debeat intelligere, esse in terrestri paradiso domus ex metallis veris, idem iudicium

iudicium æquiori iure ferendum est de veris gemmis in Empyreo, maximè cum ad oblectationem glorificatorum oculorum satis sit, quòd per colores apparentes represententur aliqua partes Empyreï, ac si essent gemma. Et hoc modo aprius dicitur de cælesti terra, quod de Romana cecinit Propertius, libr. 3. elegia 21.

*Omnia Romane cedant miracula terra,
Natura hic posuit, quicquid ubique fuit.*

S. Ioannes in Apocalypsi intelligendus est (vt & Tobias adnotante ibi nostro Didaco Celada) loqui symbolicè, dum describens pulchritudinem cælestis Hyerusalem congerit omnia, quæ in sublunariis æstimamus vt pretiosa & quibus vt, pulchris iucundamar; nec nisi sumpta ab istis similitudine poterat (vt admonet S. Gregorius. Nyssenus oratione 2. de Beatitudinibus (explicare inter mortales ornamenta ciuitatis Empyreæ; re quidem vera longè superantia quicquid apud nos cernitur. Vnde Valerianus Episcopus Cemeliensis in homilia 15. peropportunè hortatur Christicolæ. *Aptemus animos ad futuram gloriam, qua reposita est nobis & præparamus terrenis cælestia, vt possimus illa aterna vite promissa contingere. Nemo autem sibi de huius mundi ambitione blandiatur, quam videt. in diem deficere accessu ætatis, & temporis. Si comparemus denique aternis præsentia, satis vilia, & inutilia constat esse, qua temporaliter possidemus. Require denique gratiam debite hereditatis, & intelligis huius mundi diuitias displicere, actu dicas, nihil auro obscurius, nihil argenti splendore sordidius. In comparatione autem paradisi, vitro similis est gemma pretiosior. Ita est enim huius lucis, & futuri temporis dignitas, ac si stante in cælo luna oculis hominum radius se matutinalis infuderit. Tandem enim placet lunare commercium, quandiu tenebrosa noctis constitutis legibus præstat officium, qua quamuis placeat candore nocturni luminis, obscuratur tamen superuenientis syderis claritate melioris.*

SECTIO III.

An in Empyreo sint soni?

14 **S**oni non oriuntur vt proprietates ex temperamento primarum qualitatum, licet ad eorum varietatem magnopere conducatur diuersitas illius, quatenus corpora se percutientia debent esse magis, aut minus dura, & leuia. Sed cum per nos Regio media Empyreï sit liquida, quemadmodum aer, & aqua, nihil ei deest, vt medio ipso edatur sonus ex percussione, siue vnus, siue duorum corporum solidorum.

15 Et fortè ex collisione vnus partis Empyreæ cum alia, siue ex impetu, vnus in aliam, proueniente commotione, vel à Deo solo, vel à Beatis simul cum ipso, resultabit gratissimus sonus. sic ex collisione marinorum fluctuum efficitur sonus nec non ex impetu venti in aerem, & halitus accensi in nubem, vt obseruant

Auerfa quæstion. 54. Philosophiæ section. 5. & Cabeus libro secundo, Meteorologicorum textu quinquagesimosexto, quæstione prima. Quare suo modo reperietur in Empyreo species quædam concentus Pythagorici calorum. De vocibus à Beatis efformandis ex contractione Empyreï tractabo cumulatissimè in Exercitatione vigesima nona, nec pauca dixi in præcedenti.

SECTIO IV.

An in Empyreo sint odores?

16 **B**eatu Laurentius Iustinianus libro de disciplina, & perfectione Monastica conuersionis capite vigesimo tertio, ait: *Fragrans suauitas cælestium odoramentorum mira liquefactione resperget odoratum in cælo.* Barradas tomo tertio in Euangelium, libro decimo, capite tertio, Lessius libro tertio de summo bono, capite octauo, numero 102. Drexellius parte 3. æternitatis libro secundo, capite tertio, paragrapho primo, Roa de statu Beatorum capite decimo, Tannerus tomo secundo, d. 1. quæstione tertio, dubitatione quarta, numero trigesimo septimo, Laurentius Cupærus de quatuor hominum nouissimis concione vigesima secunda, pagina 469. Arriaga tomo secundo in prima parte d. 57. numero decimo; non renuunt concedere ipsum Empyreum efflare odorem. In huius comprobationem afferet quis narrationem cuiusdam hominis ad vitam reuocati, teste S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino in epistola apposita ex integro à Baronio tomo 9. Annalium Ecclesiasticorum anno Christi 716. num. 11. vidit quoque (ita S. Bonifacius) *mira amicitia locum, in quo pulcherrimorum hominum gloria multitudo miro letabatur gaudio, qui cum inuitabant ad eorum gaudia, si ei licitum fuisset, cum eis gauisurus veniret. Et inde mira dulcedini fragrantia veniebat, qua Beatorum aditus fuit ibi congregantium spirituum; quem locum Sancti Angeli affirmabant famosum esse Dei paradysum.* Sed videtur distinxisse illum à cælesti Hierusalem cum post visionem Purgatorij dicat num. 22. *Et circa illud flumen specularis muros fulgentes clarissimi splendoris, stupende longitudinis, & altitudinis immensa, & sanctos Angelos audiri dixisse: Hæc est enim illa sancta, & inclita ciuitas cælestis Hierusalem, in qua ista perpetualiter sancta gaudebunt anime. Illa itaque animas, & istius gloriose ciuitatis muros ad quam post transitum fluminis festinabant, tam magna immensi luminis claritate, & fulgore, splendentes esse dixit, vt reuerberatis oculorum pupillis præ nimio splendore eos nullatenus aspicere potuisset.* Sic de cælesti Hierusalem, vt distincta ab illo Dei famoso paradiso. Quare cum in eo solo perceperit miræ dulcedinis fragrantiam, testimonium hoc non ad eum est ad rem. Vti neque aliud apud Sanctum Damascenum capit. 30. Historiæ Barlaam & Iosaphat, vbi refert mirabilem aliam Regis Iosaphat visionem, in qua etiam vrbs Empyreæ discernitur à quodam paradiso. *Pulchris floribus, atque ingenti suauitate prædito, vbi & plantas omnis generis cernebat* (Iosaphat)

(Iofaphat) *inuistatis*, quibusdam & admirandis fructibus, tum visu incundissimis, tum perceptu suauissimis redundantes. Arborum porro folia ex tenuissima quadam aura dulcem sonum edebant, & dum impellerentur, inexplebilem odoris fragrantiam emittebant, &c.

17 Non valde aptior est ad rem alia visio Drithelmi tradita à V. Beda libr. 5. Ecclesiastica historiarum gentis Anglorum. cap. 13. Nam post multa de quodam paradiso, in quo recipiuntur animae eorum, qui in bonis quidem operibus corpore exierunt, non tamen sunt tanta perfectionis, ut in regnum calorum statim mereantur introduci, inquit, Cumque procedentes transissemus: aspicio ante nos multo maiorem luminis gratiam, quam prius, in qua etiam vocem cantantium dulcissimam audiui, & odoris fragrantia miri tanta de loco effundebatur, ut is, quem antea degustans quasi maximum rebar, iam permodicus mihi odor videretur; sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius, qua nunc apparuit, lucis, tenuissima prorsus videbatur, & parua. Sic Drithelmus; pro cuius visione, & duabus aliis superioribus, & altera quæ habetur apud Ioannem Subdiaconum in diuinis apothegmatibus libr. 1. de contemplatione, num. 15. altera etiam, quam refert Vincentius Bellouacensis in speculo libr. 29. à capit. 6. vsque ad 10. legenda est cautio, quam adhibeo in Exercitatione 21.

18 Congruentior, multoque insignior est alia visio sancti Saluij Episcopi Abigenensis memorie prodita à S. Gregorio Turonensi lib. 7. historiarum. cap. 1. Cum me ante hos quatuor dies, contremiscente cellula exanimem vidistis, apprehensus à duobus Angelis in calorum excelsa sublatum sum, ita ut non solum squalidum hoc seculum, verum etiam Solem, ac Lunam, nubes, & sidera sub pedibus habere putarem. Deinde per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omne pauimentum erat quasi aurum, argentumque renitens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis. Quam ita multitudo promiscui sexus obtexerat, ut longitudo, ac latitudo caterue prorsus peruideri non possit. Cumque nobis via inter comprimentes ab iis, qui precedebant, Angelis pararetur, peruenimus ad locum, quem iam de longinquo contemplabamur; In quo super pendebat nubes omni luce lucidior, in quo non sol, non luna non astrum cerni poterat sed super his omnibus naturali luce splendidius effulgebat. Et vox procedebat de nube tanquam vox aquarum multarum. Ibi etiam me peccatorem humiliter salutabant viri in veste sacerdotali, ac seculari, quos mihi, qui precedebant, narrauerunt, esse Martyres, ac confessores, quos hic summo excolimus famulatu. Stans igitur in loco, in quo iussus sum, operuit me odor nimis suauitatis, ita ut ab hac suauitate refectus, nullum adhuc cibum, potumque desiderem, & audiui vocem dicentem: Reuertatur hic in seculum, quoniam necessarius est Ecclesie nostris. Prætermitto visionem aliam cuiusdam militis relata à S. Gregorio magno lib. 4. Dialogorum cap. 36. nam eam ex parte dedi n. 20. exercit. 13. In ea etiam traditur, tantum odorem suauitatis inesse paradiso, ut ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes, habitantesque satiet. Extat & alia Ludouici Oenij militis apud Henricum Alterciensem in narratione de Purgatorio S. Patritij. tomo 2. Sanctorum Hiber-

nia, Thomam Mesinghamum cap. 10. de Purgatorio eodem. Angelumque Manrique in analibus Cisterciensibus anno Christi 1154. cap. 5. In qua dicitur tanta suauitatis odorem ex paradisi aperta porta prodiisse, ut si totus mundus in aromata verteretur, huius suauitatis abundantiam non vinceret. Sed in vtraque visione habetur sermo de paradiso terrestri, indigentque circumspeditione accurata.

Et verò Empyreum emitte ex se odorem, negandum prorsus est. Etenim odor per Aristotelem libr. 2. de Anima cap. 9. textu 100. & libro de sensu & sensibili capit. 3. oritur ex temperamento primarum qualitarum, prædominante siccitate, & calore. Hinc in elementis, dum sincera sunt, & pura, non experimur odores. Cum ergo Empyreum careat temperamento primarum qualitarum, non erit ex se odorosum. Erit tamen eius regio media satis ac commoda, ut ferat odores, aut ipsorum species, ob defectum densitatis, ac soliditatis.

Sanctus Laurentius Iustinianus, & si qui alij sint Patres, interpretandi sunt de odoribus extrinsecis, & aduentitiis Empyreum. Similiter venit percipienda visio transcripta n. 18. Prædicti odores profluent ex corporibus Beatorum, & præsertim Christi Domini, de cuius carne sentient alij glorificati homines mirificam fragrantiam, ut ait Ambrosius Catharinus in libro de Bonorum præmio, & nos latius examinabimus in Exercitatione 38. Quod si velis addere odores naturales quo ad entitatem immixtos à Deo extrinsecus Empyreum, tecum non contendam. Etsi enim in numer. 6. detrectauerim colores naturales, qui extrinsecus inderentur à Deo, ideo fuit, quia per apparentes ob diuersam lucis incidentiam prospicitur satis voluptati oculorum proueniens ex Empyreum.

SECTIO V.

An in Empyreum sint sapes?

21 Sapes oriuntur ex temperie primarum qualitarum, humiditate prædominante Siccitati. Et quia Empyreum ea caret temperie, sequitur, sapes non esse naturales ipsius proprietates P. Atriaga tomo 2. in 1. parte d. 57. num. 11. cogitat corpus caeleste Empyreum habiturum se, sicut Israeliticum Manna, in ordine ad exercitium gustus glorificati. Admittam facile Deum imprimere aeri Empyreum varios sapes naturales quo ad entitatem. Id tamen non est necesse, ut in gustu Beati homines sua fruatur voluptate; prouiderit enim Deus alia ratione, de qua in Exercit. 31. Et cum aer sublunaris, cuius loco succedit caelestis ille, non afficiatur qualitatibus lapidis aduentitiis forsitan aliquis ob hanc causam dicet, neque caelestem illum affici. Precemur Deum, ut experientia discamus hæc præparata diligentibus se, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Interim nos, qui tam ingentes delicias in Empyreum speramus, erigamus oculos ad ipsum, ne oblectamentis, & illecebris suis, nos terra decipiat. ut admonet S. Cyprianus

S. Cyprianus epistola 8. *Angustus animus est, aciebat Seneca in consolacione ab Heluiam cap. 9. quem terrena delectant. Ad illa adducendus est, scilicet ad caelestia latè patentia. Felices nos,*

si, vt de Christianis antiquis. Sanctus Iustinus Martyr. in epistola ad Diognetum, Degamus in terra, sed in calo politiã nostram habeamus.

Finis prima partis Empyreologia, ad maiorem Dei gloriam & Deiparæ Virginis sine labe conceptæ.

Subiicit Author se, & sua correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

T T P O G R A P H V S L E C T O R I.

Admonuit nos Author, vt quoties in prima parte occurreret titulus *Sancti* præfixus Claudiano Mamercio Presbytero Viennensi in Gallia, deleretur ob causam, quam exhibet in secunda parte Exercit. XXI. Sed cum is scrupulus renuntiatus nobis sit post excusam primam partem, nolimus hîc Authoris voto non satisfacere; idquecirco, candide Lector, monitiunculam hanc adiecimus, vt ad nos transmissa est.

INDEX LOCOR VM

Sacræ Scripturæ , quæ in prima parte
Empyreologiæ elucidantur.

*Littera E , indicat Exercitationem ; littera P , Præloquia :
littera n , numerum.*

Cap. 1. v. 1. **I**N principio creavit
Deus cælum , & terra-
ram. Ex. 2. n. 4. Ex. 3.
n. 4. n. 19. ex. 6. n. 54.

Ex. 10. num. 2.

27. Et creavit Deus hominẽ. ex. 6. n. 67

2. 2. Igitur perfecti sunt cæli , & terra.
exerc. 3. n. 20

4. Istæ sunt generationes cæli , &
terræ. ex. 3. n. 4. ex. 6. n. 67.

21. Creavitque cete grandia. ex. 6.
num. 54.

24. 63. Egressus fuerat ad meditandum
in agro. Præl. 8.

26. 28. Rursum fodit alios puteos. P. n. 52

Ex Exodo.

C. 20. v. 11. **S**Ex enim diebus fecit Domi-
nus cælum , & terram & c.
ex. 3. n. 4.

Ex Libris Paralipomenon.

L. 1. C. 6. **T**V exaudies de cælo firmis-
simo habitaculo tuo. Ex. 2.
n. 6. ex. 14. n. 6.

2. 2. 6. Si cælum , & cæli cælorum capere
eum non possunt. Ex. 2. n. 6.

Ex Esdra.

C. 2. v. 6. **T**V ipse Dominus solus , tu
fecisti cælum , & cælum
cælorum. ex. 2. n. 6. ex. 3. n. 4.

Ex Tobia.

C. 12. **E**Go sum Raphaël Angelus vnus
v. 15. ex septem , qui adstamus
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

ante Dominum. Ex. 10. num. 37.

13. 21. Ex lapide candido , & mundo om-
nes plateæ eius sternentur , & per
vicos eius Alleluya cantabitur.
ex. 13. n. 19.

13. Luce splendida fulgebis ex. 10. n. 2.

Ex Iob.

C. 9. v. 6. **Q**Vi commouet terram de lo-
co suo , & columnæ eius
concutiuntur. ex. 11. n. 11.

13. Sub quo curuantur , qui portant
orbem. ex. 11. n. 23.

19. 26. Rursum circumdabor pelle mea.
ex. 4. n. 47.

27. Quem visurus sum ego ipse , &
oculi mei conspècturi sunt , &
non alius ex. 4. n. 47

26. 11. Columnæ cæli contremiscunt , &
pauent ad nutum eius ex. 11. n. 11

36. 33. Annuntiat de ea amico suo , quòd
possessio eius sit , & ad eam pos-
sit ascendere. ex. 10. v. 62.

38. 37. Conuentum cæli quis dormire
faciet. ex. 11. n. 18.

Ex Psalmis.

C. 8. v. 4. **Q**Voniam videbo cælos tuos.
Ex. 3. n. 4.

18. 4. Laudate eum cæli cælorum. Ex. 3.
num. 4.

26. 13. Credo videre bona Domini in
terra viuentium. ex. 11. n. 2.

36. 11. Mansueti autem hæreditabunt
terram. ibid.

44. 7. Sedes tua Deus in sæculum sæculi.
ex. 12. num. 3.

In primam Partem Empyreologiæ

- 101.26. Initio tu Domine terram fundasti,
& opera manuum tuarum sunt
cœli, exerc. 3. num. 4. & 20. ex. 14.
num. 20
- 102.19. Dominus in cœlo parauit sedem
suam, ex. 2. n. 6.
- 103.2. Amictum lumine sicut vestimen-
to. ex. 10. n. 7
- 103.3. Extendens cœlum sicut pellem, qui
tegis aquis superiora eius, ex. 14.
num. 20
- 113.16. Cœlum cœli Domino, terram
autem dedit filiis hominum. ex. 2.
num. 6
- 141.6. Portio mea in terra viuentium,
ex. 11. num. 2
- 144.10. Sancti tui benedicent tibi, gloriam
regni tui dicent, P. n. 19
- 144.13. Regnum tuum regnum omnium
sæculorum, ex. 3. n. 9
- 148.4. Laudate eum cœli cœlorum, &
aquæ, quæ super cœlos sunt lau-
dent nomen Domini, ex. 14. n. 20
6. Statuit ea in æternum, & in sæcu-
lum sæculi, ex. 12. n. 3
- 150.1. Laudate eum in firmamento vir-
tutis eius, ex. 11. n. 2

Ex Proverbiis.

- C. 4. v. 18. **I**ustorum autem semita quasi
lux splendens, ex. 10. n. 2
8. 22. Antequam quicquam faceret à
principio, ex. 3. n. 20

Ex Ecclesiaste.

- C. 1. v. 10. **N**ihil sub sole nouum. Præl.
num. 49
3. 14. Didici, quòd omnia opera, quæ
fecit Deus perseverant in perpe-
tuum, ex. 12. n. 13.
11. 7. Dulce lumen, & delectabile est
oculis videre solem, ex. 10. n. 31
16. 18. Ecce cœli cœlorum in conspectu
illius commouebuntur. ex. 11. n. 11

Ex Sapientia.

- C. 9. v. 16. **C**um difficile æstimemus quæ
in terra sunt. P. n. 13
11. 18. Omnipotens manus tua creauit or-
bem terrarum ex materia inuisa,
ex. 4. n. 21. ex. 6. n. 59
21. Omnia in mensura, numero, &
ponderes desposuisti. ex. 10. n. 58
26. Quomodo posset aliquid permane-
re, nisi tu voluisses, aut quod à te
vocatum non esset, conseruaretur
ex. 12. n. 29

18. 24. Et magnificentia tua in diadema-
te capitis illius scripta erat. ex. 13.
num. 12

Ex Ecclesiastico.

- C. 1. v. 2. **A**ltitudinem cœli quis dimen-
sus est? ex. 13. n. 5
18. 1. Qui uiuit in æternum, creauit om-
nia simul. ex. 3. n. 17

Ex Isaia.

- Cap. 30. **E**rit lux Lunæ sicut lux Solis,
v. 26. ex. 10. n. 48
33. 18. Cernent terram de longè. ex. 13.
num. 9
35. 8. Non transibit per eam pollutus,
ex. 12. n. 3
38. 11. Dixi, non videbo Dominum
Deum in terra viuentium, ex. 11.
num. 2
40. 12. Quis cœlos palmo ponderauit,
ex. 13. n. 5
49. 10. Non percutiet eos ætus, & Sol,
ex. 13. n. 21
60. 20. Non occidet ultra Sol tuus, ex. 10.
num. 1
64. 4. Oculus non vidit absque te, quæ
præparasti diligentibus te, ex. 10.
num. 32
65. 17. Cœlos novos, & terram nouam
ego creo. ex. 12. n. 4
66. 1. Cœlum sedes mea est, terra autem
scabellum pedum meorum, ex. 2.
num. 6

Ex Hieremia.

- Cap. 17. **R**ecedentes à te in terra scri-
v. 13. bentur, 14. n. 40

Ex Baruch.

- C. 5. v. 9. **A**dducet Deus Israel cum iu-
cunditate in lumine maie-
statis suæ cum misericordia, &
iustitia, quæ in ipso est, exerc. 10.
num. 62
3. 24. Magnus est, & non habet finem,
excelsus, & immensus, ex. 13. n. 6

Ex Ezechiele.

- C. 1. v. 1. **A**perti sunt cœli, & vidi visiones
Dei, ex. 14. n. 32
4. Splendor in circuitu eius, ex. 10.
num. 7

Index Locorum Sacrae Scripturae.

Ex Daniele.

Cap. 3. **A** Quæ, quæ super cælos sunt.
v. 60. ex. 14. n. 20

Ex Libris Machabæorum.

L. 2. C. 7. **P** Eto nate, vt aspicias ad cæ-
v. 28. lum, & terram, & ad omnia,
quæ in eis sunt, & intelligentias,
quia ex nihilo fecit illa Deus, ex.
3. n. 4. ex. 6. n. 54

8. 18. Potest ::: vniuersum mundum
vno nutu delere. ex. 12. n. 29

Ex Matthæo.

C. 3. v. 16. **E** T ecce aperti sunt ei cæli, &
vidit spiritum Dei? ex. 14.
num. 32

5. 4. Beati mites, quoniam ipsi posside-
bunt terram, ex. 11. n. 2

13. 52. Qui profert de thesauro suo noua
& vetera, Præl. n. 54

17. 2. Et resplenduit facies eius, sicut
Sol, ex. 10. n. 35

17. 14. Faciamus hîc tria tabernacula,
ex. 13. n. 20

24. 29. Stellæ cadent de cælo, ex. 12. n. 4

25. 34. Venite benedicti Patris mei, pos-
sidete paratum vobis regnum à
constitutione mundi, ex. 3. n. 4
& 20

Ex Marco.

C. 10. v. 18. **N** Emo bonus, nisi vnus Deus,
ex. 12. n. 64

Ex Luca.

Cap. 10. **G** Audete autem, quòd nomina
v. 20. vestra scripta sunt in cælis.
ex. 14. n. 39

12. 36. Thesaurizate autem vobis the-
sauros in cælo, vbi nec ærugo,
ex. 12. n. 4

16. 9. Vt recipiant vos in æterna taber-
nacula. ex. 12. n. 3

Ex Ioanne.

C. 1. v. 51. **V** Idebitis cælum apertum, ex.
14. n. 35

8. 14. Ille homicida erat, ab initio, & in
veritate, non stetit. ex. 3. n. 17.

14. 2. In domo Patris mei mansiones
multæ sunt. ex. 13. n. 17

Ex Actis Apostolorum.

C. 7. v. 55. **I** Ntendens in cælum vidit glo-
riam Dei, ex. 14. n. 32

56. Ecce video cælos apertos, & filium
hominis stantem à dextris Dei,
ex. 14. n. 32

20 35. Beatius est magis dare, quàm ac-
cipere, ex. 5. n. 37

Ex Paulo ad Romanos.

C. 2. v. 16. **N** Vsqum Angelos apprehen-
dit, sed semen Abraham,
ex. 8. n. 14

8. 20. Vanitati creatura subiecta est non
volens, ex. 12. n. 60

22. Scimus enim, quòd omnis creatu-
ra ingemiscit, ex. 5. n. 98

Ad Corinthios.

Epist. 1. C. 2. **N** Obis autem reuelauit Deus
v. 10. per spiritum sum P. n. 15

12. & v. 12. Omnia autem membra corpo-
ris, cum sint multa, vnum tamen
corpus sunt. ex. 4. n. 52

13. 1. Si linguis hominum loquar, &
Angelorum, ex. 14. n. 37

1. 15. 39. Non omnis caro eadem caro & c.
ex. 5. n. 63

2. 4. 18. Quæ enim videntur temporalia
sunt, quæ autem non videntur,
æterna. ex. 12. n. 3

5. 1. Scimus enim, quoniam si terrestris
domus nostra huius habitationis
dissoluetur, quòd ædificationem
ex Deo habemus, E. 2. n. 7

12. 2. Raptum vsque ad tertium cælum,
E. 2. n. 8. & seqq.

4. Raptus est in paradysum, ibid.

Ad Ephesios.

C. 4. v. 10. **A** Scendit super omnes cælos,
E. 14. n. 20.

Ad Philippenses.

C. 3. v. 20. **N** Ostra autem conuersatio
in cælis est, Pr. n. 9

Ad Colossenses.

C. 1. v. 12. **G** Ratias agentes Deo Patri & c.
ex. 10. n. 2

17. & 17. Omnia per ipsum, & in ipso
creata, & ipse est ante omnes, & c.
ex. 12. n. 29

In primam Partem Empyreologiæ,

Cap. 3. v. 1. & 2. Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. P. n. 9.

Ad Timotheum.

Epist. 1. **A**bstinere à cibus, quos Deus creavit. ex. 6. n. 60
C. 4. v. 3. 6. 16. Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quæ nullus hominum vidit, nec videre potest. ex. 10. num. 7. & 32. ex. 12. n. 28. 56. & 64.

Ad Hebræos.

C. 4. v. 14. **Q**ui penetrauit cælos. ex. 14. num. 6
8. 1. & 2. Talem habemus Pontificem &c. Ex. 11. n. 3
12. 28. Itaque regnum immobile suscipientes. ex. 11. n. 3

Ex Petri Canonica 2.

C. 1. v. 4. **M**axima, & pretiosa nobis promissa donauit. ex. 5. n. 43.

Ex Ioannis Epistola 1.

C. 1. v. 5. **Q**uoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. ex. 10. n. 8

Ex Apocalypsi.

C. 4. v. 6. **I**n conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. ex. 10. num. 22
10. Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt. ex. 12. n. 29
21. 1. Et vidi cælum nouum, & terram nouam, primum enim cælum, & prima terra abiit. ex. 12. n. 4
12. Et habebat murum magnum, & alium. ex. 14. n. 6
16. Ciuitas in quadro posita est. ex. 13. num. 14
21. Et platea ciuitatis aurum mundum tanquam vitrum pellucidum. ex. 10. n. 22. ex. 13. n. 19
22. Templum non vidi in ea. ex. 13. n. 20
23. Et ciuitas non eget sole. ex. 10. n. 1. & 33. ac 37
22. 5. Et nox vltra non erit &c. ex. 10. n. 1.

INDEX THEOLOGICVS

Difficultatum, quæ iuxta methodum Summæ S. Thomæ discutiuntur vel delibantur in prima parte Emphyreologia.

Littera *E*, indicat Exercitationem; littera *S*, Sectionem; littera *P*, Præloquia, littera *N*, numerum.

In 1. p.

- Pro q. 3. *N* corpus viuum sit nobilius non uiuo. Ex. 6. num. 24.
- q. eadē a. 3. *An Angeli habeant distinctam substantiam?*
Exerc. 8. n. 14.
7. a. 1. *An forma perficiatur per materiam?*
ex. 7. n. 57. & 58.
- eadem a. 2. *An materia gaudeat actu entitativo?* ex. 5. n. 67. & seqq.
- eadem a. 3. & 4. *An repugnet infinitum in intensione, constante gradibus naturalibus inæqualibus?* ex. 10. à n. 53.
8. a. 1. *An Deus existat in spatio imaginario extra calum?* ex. 11. n. 39.
- ead. a. 4. *An repugnet creatura, quæ ex naturali sua exigentia existat ubique?* ex. 12. n. 67. *An creatura possit diuinitus istitui ubique?* n. 68.
9. a. 2. *An implicet contradictionem creatura, quam Deus nequeat destruere?* ex. 12. à n. 28
- ead. a. 3. *An potuerit produci ab aeterno creatura permanens?* ex. 3. n. 5. *An repugnet creatura, quæ ex connaturali sua exigentia potuisset produci ab aeterno?* ex. 12. à n. 66
11. a. 3. *Cur Deus sit immultiplicabilis numerice, & specificè?* ex. 5. n. 27. & 30.
12. a. 5. *An visio beata possit fieri sine lumine intrinseco gloriæ?* præloq. num. 33. *An lumen intrinsecum gloriæ sit tota ratio agendi visionem beatam?* ibid.
20. a. 1. *An amor strictus possit ferri in bonum re ipsa præsens?* ex. 5. n. 87. & 88. ac 89
24. a. 1. & 9. *An beatorum nomina scripta sint in celo?* ex. 14. num. 38. & 39. *ubi an damnatorum nomina scripta sint in terra?*

- q. 27. *Vsque ad 43. inclusive conducit.* ex. 8. quæ est de subsistentia.
30. *Speciatim a. 2. cur persona v.g. Patris aeterni non sit multiplicabilis numerice aut specificè?* ex. 5. n. 27. & 30
43. a. 7. *An Columba, quæ apparuit in Christi baptismo, assumpta sit hypostaticè ab Spiritu sancto?* ex. 8. n. 50
- Pro q. 45. a. 1. *Particula ex nihilo quo modo intelligenda sit in definitione creationis?* ex. 6. n. 101.
- ead. a. 4. *An strictè sit creatum Emphyreum?* ex. 6. n. 51. & 67
6. a. 1. & 2. *An Emphyreum sit improductum, & aeternum?* ex. 3. n. 1.
- ead. a. 3. *An Emphyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem?* ex. 3. sect. 2.
50. a. 2. *An impossibilis sit substantia composita ex materia, & forma spiritualibus?* ex. 4. n. 11. & seqq. ex. 5. S. 1.
- ead. a. 4. *An Angeli sint multiplicabiles intra eandem speciem?* ex. 5. à n. 26. vsque ad 30. inclusive.
- ead. a. 5. *An Angeli sint incorruptibiles substantialiter suapte natura, vel ex privilegio Dei?* ex. 12. per totam S. 6. *An possibiles sint Angeli desinentes suapte natura?* n. 62. & 63.
52. a. 2. *An repugnet Angelus existens naturaliter ubique?* ex. 12. n. 67.
56. a. 1. *An quando Angelus se cognoscit intuitiue, effectiue concurrat substantia Angelica per modum obiecti ad sui cognitionem?* ex. 10. n. 40.
61. a. 3. *An Angeli sint conditi ante Mundum visibilem?* ex. 3. a. n. 15.
62. a. 8. *An visio beata possit amitti per peccatum?* ex. 12. n. 20
66. a. 1. *An materia prima queat ex natura sua existere sine omni forma substantiali?* ex. 6. n. 8. *an saltem ex potentia Dei absoluta?* ex. 5. n. 21. & in

In primam Partem Empyreologiae,

Præloquiis. numer. 32.

- q. cad. a. 2. An Empyreus materia distinguatur specificè à materia reliquorum corporum? Ex. 5. S. 1. an repugnet diuersitas specifica inter materias? ibid. an materia habeat unitatem positiuam numericam, & specificam? ibidem.
- ead. a. 3. Facit tota ferme prima pars.
67. & 4. Eius articulis non erit incongruus ex. 10.
68. a. 1. An Calum sydereum sit factum prima vel secunda Mundi die? & ex qua materia? ex. 2. n. 4. ex. 4. n. 20. & 21. ex. 5. n. 63
- ead. a. 2. Cuinam fini deseruiant aquæ supercaelestes, ex. 10. n. 12. & 19. an aquæ sint supra firmamentum? ex. 11. n. 8. & 9. an repleant spatium medium Empyreus? ex. 14. n. 11. & 20
- ead. a. 4. Facit ex. 2. imo & integra prima pars. Videantur peculiariter quoad numerum calorum, n. 31. & 32. ac 39 ex. 2
70. a. 3. An Empyreus, & aliorum calorum forma sint vitales? ex. 6. S. 3.
75. a. 2. & 3. An animæ rationales, & irrationales sint subsistentes? ex. 8. S. 8. an partes integrantes materiae, & formæ materialis terminentur in toto partibus subsistentibus? ibid. ut & an afficiantur diuersis partibus subsistentiæ?
- ead. a. 4. An homo consistat adæquatè in anima rationali? ex. 4. n. 46.
- ead. a. 6. An anima rationalis sit suapte natura incorruptibilis? ex. 12. S. 6. an repugnet anima rationalis suapte naturam desinens? n. 62. & 63
- ead. a. 7. An Angeli sint perfectiores hominibus? ex. 6. n. 26.
77. a. 6. An potentia anima efficiantur ab ipsa? ex. 10. n. 39
- ead. a. 7. An una potentia fiat ab alia? ibid.
90. a. 2. Quidnam sit formam educi de potentia materiae, ex. 6. S. 5
104. a. 1. & 2. Unde probetur immediatus Dei concursus cum causis secundis? ex. 12. n. 38
- ead. a. 3. An repugnet creatura, quam non possit Deus destruere? ex. 12. S. 4.
105. a. 2. An queat Deus mouere localiter corpus Empyreum? ex. 11. n. 10. & 11. ac 12
- ead. Reuise difficultatem ad a. 1. & 2. q. 104
107. a. 1. An per locutionem Angelorum in Empyreum condensentur partes aliquae illius? ex. 14. S. 4
110. a. 1. & 2. ac 3. An Angeli efficiant lucem in Empyreum? ex. 10. n. 37. an Angeli moueant sydera corpora? ex. 6. n. 18. ex. 11. n. 23 An ab aliquo Angelo posset Empyreum mouere circulariter? ex. 11. n. 18

112. a. 1. An Angeli, quæ in terram mittuntur, mancant simul in calo? ex. 10. n. 37

In 1. 2.

- Pro q. 5. **A**N visio beata possit amitti per a. 4. peccatum? ex. 12. n. 30. an ea sit essentialiter indestructibilis? n. 36 Vbi quo pacto conciliatur eius destructibilitas cum uoluntate beati de æterna duratione?
110. a. 4. An gratia habitualis producat effectiue reliquos habitus supernaturales? ex. 10. n. 45
113. a. 1. & 2. An gratia habitualis sit diuinitus compossibilis cum peccato lethali actuali, ex. 12. S. 5

In 2. 2.

- Pro q. 175. **Q**uid significetur nomine tertij a. 3. cæli, ad quod raptus est Paulus? quia etiam nomine Paradisi? ex. 2. n. 8. & 9. ac 11

In 3. p.

- Pro q. 2. **A**N potuerit Verbum assumere a. 3. naturam subsistentem? ex. 8. n. 50. & 92
- ead. a. 5. An Christus sit uniuocè homo cum aliis hominibus? ex. 4. n. 45
- ead. a. 6. An natura humana fuerit unita accidentaliter Verbo Dei? ex. 4. n. 50
- ead. a. 7. An unio Verbi cum natura humana distincta sit ab extremis unitis? ex. 7. s. 1. cur Verbum sit terminus pure intrinsecus unionis, & per eam non perficiatur? E. 7. n. 48. vsq; ad 63. incl.
- ead. a. 11. Cur humanitas Christi non potuerit ex natura rei mereri unionem ad Verbum? ex. 8. n. 42
- q. 3. & 8. Eius articulis conducit, ex. 8
- ead. a. 6. An plures personæ diuinae possint simul assumere eandem numero naturam? ex. 8. n. 81. & 92
4. a. 1. An uerbum potuerit assumere naturam Angelicam? ex. 8. n. 14. an naturam caelestem? ibid. n. 15
- ead. a. 2. Id ipsum, quod ad a. 3. q. 2
- ead. a. 3. Quo sensu dixerint aliqui patres Verbum assumpsisse hominem? ex. 4. n. 60
- q. 5. & 4. Eius articulis an unio inter animam & corpus assumpta sit à Verbo? ex. 8. n. 60. vsque ad 65. inclusiue. An unio etiam inter partes corporis? ibidem n. 68. vsq; ad 71. inclusiue & per totam ex. traduntur non pauca de modo unionis ad partes humane naturæ assumptæ.

Index Theologicus Difficultatum.

- q.6.a.3.& 4. ac 5. *An anima rationalis fuerit assumpta à Verbo prius naturâ, quâ corpori unita, & e conuerso corpus fuerit prius assumptum à Verbo, quâ unitum anima, an etiam prior naturâ fuerit assumptio anima, & corporis, quàm totius humanitatis, ex.8. n. 51*
- 7.a.11. *An habitualis gratia Christi sit infinita? ex. 10. n. 48*
- ead.a.12. *An habitualis gratia Christi queat diuinitus augeri? ex.10. à n. 51. vsque ad 56. inclusiuè, an repugnet quantitas finita, cui à Deo non possit fieri additio? ibidem n. 53*
- 27.a.5. *An Deipara virgo superet in gradibus gratiæ habitualis omnes Angelos, & meros homines collectiuè sumptos? ex.10. n. 48*
- 39.a.5. *An ex diuinis literis Empyreum aliquando discussum colligatur? ex.14. S.3*
- ead.a.6.& 7. *An columba, quæ apparuit in Christi baptismo sit hypostaticè assumpta ab Spiritu sancto, ex.8. n. 50*
- 45.a.2. *An claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa? ex.10. n. 31. & 35. cur Christi facies dicatur resplenduisse sicut sol? ex.10. n. 48*
- ead.a.3. *An in Christi transfiguratione viderint Apostoli diuinam essentiam? ex. 3. n.111.*
- 54.a.2. *An Christi corpus resurrexerit integrum absque defectu præputij? ex. 4. n. 37*
- ead.a.3. *An corpus celeste possit tangi? ex. 15. num.4*
- 75.a.1. *An idem corpus queat diuinitus existere circumscriptiuè in duplici loco adæquato. P.n.34. an idem corpus possit per potètiã Dei absolutam constitui ubique siue definitiuè siue circumscriptiuè? ex.12. num.68. an repugnet creatura existens ubiq; essentialiter vel saltem ex natura rei? ibid. n. 67*
- ead.a.5. *An ubicationes panis, & vini destructi in eucharistia maneant simul cum aliis accidentibus? ex.11. n. 58*
- 76.a.6. *Cur motis speciebus sacramentalibus moueatur corpus Christi ut sub eis contentum, non obstante defectu unionis physica, formalis, & propria? ex.7. n.94. & 105*
- 77.a.1. *An accidentia eucharistica habeant*

- cum corpore Christi unionem physicã formalem, & propriã? ex.7. n.3. & 94*
- ead.a.2. *An quantitas sit subiectum reliquorum accidentium manencium in eucharistia? ex.8. n.45*
- ead.a.3. *An accidentia eucharistica operentur extra se equè naturaliter, ac si non essent separata à substantia panis, & vini? ex.8. n.45. & 46. à quo nam principio proueniat recuperatio frigiditatis pristina in speciebus sacramentalibus vini, si fortè calore fuerant affecta? ex.10. n.42*

In Supplementum 3. p.

- Proq.69. **A**N pueri qui decesserunt cum a.6. *solo peccato originali intuituri post resurrectionem sint lucem Empyream, ex. 10. à n.60. an cultum frequentibus visitationibus oblectandi? ibidem.*
- 73.a.2. *An ex presentia Christi venientis ad iudicium vniuersale Sol & Luna obscurabuntur? ex.10. n. 48*
- 74.a.4. *An ignis vltimæ conflagrationis purgabit celum sydereum? ex.12. n.4. & 7. an purgabit etiam Empyreum, ex.12. S.1. & 2.*
79. & 80. *An resurget idem num. homo physice vel moraliter, ex.4. n.40. & 47 An si unio animi, & corporis rediuiui sit diuersa, erit diuersus numero homo, ex.4. n.43. ex.7. num.72. ex.11. num. 28*
- 82.a.1. *In quo consistat impassibilitas corporum glorificatorum, ex.12. n.14*
- 83.a.6. *An corpus celeste sit impalpabile, ex. 15. num.4*
- q.85. *Competens est ex.10. S. 4. & 5*
- 9.a.2. *An in die Iudicij extremi conspicietur à reprobis hominibus claritas Corporis Christi, ex. 10. n.31*
- 91.a.2. *An post iudicium cessabit motus corporum caelestium. ex. 11. n.16. Vbi an caelestium corporum quies erit ipsis naturalis.*
- ead.a.3. *An in corporibus sydereis augebitur claritas. ex.10. n.52. & 60. An in Empyreo? Exercitat. 10. num. 59. & 60*

INDEX RERVM

Notabilium, & Verborum, quæ in Emphyreologia parte prima continentur.

Littera E, indicat exercitationem: Littera P, præloquia littera N, numerum.

A.

Abram.

BRAM interpretatur Pater sublimis. ex. num. 8.

Accidens.

Accidens non est operatum ad intra. exerc. 10. num. 51. Accidentia Eucharistica penetrata sunt cum corpore Christi, non tamen vnita. ex. 7. num. 3. Accidentia Eucharistica separata à materia sine nouo miraculo operantur. ex. 6. n. 53. Plura accidentia competunt materiæ ratione sui ipsius. ex. 8. n. 56. Non repugnat accidens materiale supernaturale. e. 6. n. 10. Accidentia Emphyrea aditum præcludunt sublunaris formæ ingressui. e. 12. n. 10. Accidentia corporibus cælestibus insunt, vnde operationum diuersitas in astris dimanat. e. 12. n. 10. Accidentia Emphyrea non sunt inuisibilia à sublunariis respectu potentiæ Dei absolutæ. ex. 12. n. 12. Sublunaria accidentia, etsi intra limites naturæ crescant, cælestium resistantiam vincere non poterunt. ex. 12. n. 12. Motus accidentibus Eucharisticis Christi corpus occultandi miraculi causa mouetur. ex. 7. n. 104. Omnia accidentia quæ substantiæ insunt, debent eam comitari etiam in duplici loco constitutam. ex. 7. n. 105. Accidentium materialium productio extra subiectum in Eucharistia, modusque perseiratis ipsis communicatus, est supernaturalis. ex. 6. n. 5. Repugnat substantia creata incapax accidentis. ex. 4. n. 5. & ex. 8. num. 12.

Actio.

Actio & repassio mutua duorum an, & quo pacto sit indicium communis materiæ. ex. 5. num. 48. Actio productiua formæ spiritualis potest supernaturaliter non communicare formam materiæ. ex. 7. n. 10. Actio creata distincta à suo termino est entitas accidentalis. ex. 8. n. 20. Actiones diuersæ respondent terminis separabilibus de potentia absoluta. ex. 6. n. 74. Actione qua vnio producitur, totum compositum fit. ex. 6. n. 77. Vide *Eductio*.

Actus.

Actus naturalis ex abundantia dependet ab habitu non requisito per se. ex. 12. n. 8. Deficiente habitu, ab altero principio idem actus conseruatur. ibidem. Repugnat actus supernaturalis fidei, qui de se prædicat immutabilitatem. ex. 12. n. 36. Actibus externis sensitiuis beatorum hominum quomodo deseruiat Emphyreum? ex. 14. n. 14. Actus liberi diuini v.g. nolitio, & volitio creandi mundum pro eodem determinato instanti essentialiter opponuntur ratione effectuum formalium quos semel existentes non possunt non præstare. ex. 12. n. 50. Actus liberi diuini virtualiter intrinsecè distinguuntur ab essentia diuina. Ex his ad creata nulla paritas deduci valet, sicut nec ex Triados mysterio. e. 7. n. 11. Actus voluntatis si causentur præuia cognitione requisita ad libertatem, non potest non subsequi vnio ipsorum ad voluntatem. e. 7. num. 91.

Vide *Cognitio*.

Aer.

Aer Emphyreus est incapax alterationis à primis qualitatibus prouenientis. ex. 14. n. 15. Aer Emphyreus beato corpori internus non debet dotes gloriæ participare. ex. 14. n. 16. Aer assumptus ab Angelo non redditur penetrabilis ibidem. An Emphyreus aer sit elementaris. ex. 14. n. 15.

Vide *Beati*.

Aerea regio media exigit calorem in gradu excellenti, quia Deo denegatus est ob bonum commune vniuersi. e. 12. n. 66.

Æthimologia.

Æthimologia huius nominis *Emphyreologia*. P. n. i. Æthimologia Emphyrei ex. 1. n. 9. Variæ huius nominis, cælum, Æthimologia. e. 1. à n. 1.

Alanus.

Alanus insulensis quis, & an vnus, vel duo? e. 2. num. 74.

Alexander.

Alexandri tertij decretalis aduersus quem fuerit scripta? ex. 4. n. 40.

Alexandri Magni dictum. ex. 13. n. 8.

Amadai.

Amadai Minoritæ reuelatio de productione Emphyreæ

Index Rerum Notabilium & Verborum.

pyrei, & Angelorum ante hunc mundum visibilem. ex. 3. num. 22.

Angelus.

Angelus per quid constituatur independens à subiecto? ex. 8. num. 18. Angelis commissum est mouere astra. ex. 11. num. 23. Angelus est naturaliter inuicibilis alteri substantiæ, quæ non sit de complemento ipsius. ex. 8. num. 20. Angelus, qui æternitate admittitur posse produci, foret indestructibilis extrinsecè ex suppositione diuini decreti, non autem ratione suæ exigentiæ. ex. 12. num. 35. Angeli productio, quæ fieret ab æterno, non foret ex negatiua Angeli carentiæ. ex. 6. num. 101. Angelus superat in perfectione substantiali animam rationalem. ex. 6. n. 25. Nullus Angelus est possibilis tãta vi præditus ad se mouendum, aut ad se in loco obfirmandum, vt non possit ab alio possibili è loco propulsari, aut in eo detineri. ex. 12. num. 12. Impotentia destruendi Angelum in æternitate non læderet diuinum dominium, secus impotentia destruendi in tempore. ex. 12. num. 35. Ex albedine Angelo vnita quis effectus formalis ipsi proueniret. ex. 7. num. 93. Angelus naturã suã est incorruptibilis non solum à causis secundis. sed etiam à prima. ex. 12. num. 57. & 64. Habet Angelus appetitum innatum in sui conseruationem. ex. 12. num. 60. Si possibilis est creatura suapte natura absque contrario periens, nulla potest assignari specialis repugnantia in Angelo naturã suã pereunte. ex. 12. numer. 63. Reicitur modus Durandi explicans loquutionem Angelorum. ex. 14. num. 37. Potest Angelus hominibus beatis colloqui figuris corporeis Empyreo condensato incisis. Potest Angelus assumpto aereo corpore animæ beatæ sensibiliter loqui. Potest Angelus beatam animam, aut alium Angelum alloqui per sonos ex compressione aeris articulatos similes humanis vocibus. Ibidem. Angeli non habent virtutem lucis productiuam. ex. 10. numer. 37. In inferiores orbes missi Empyreum deserunt. Angeli duplicem locum naturaliter occupare non possunt. Ibidem. Angeli mouentes astra non sunt omnium perfectissimi. ex. 11. num. 18. Angeli possunt, si per Deum liceret, Empyreum circulariter mouere. Habent vires ad faciendum vacuum. Eis virtus inest ad gyrandum primum mobile ab occidente ad oriens. Ex se possunt à calorum motu cessare. Ab his omnibus impediuntur per Authorem naturæ prouidentem vniverso. Ibidem. Vel imperfectior Angelus Empyreum mouere potest. ex. 11. num. 19. An Angeli astra moueant? ex. 11. n. 23. Angelus non potest terram à suo centro dimouere. ex. 11. num. 25. An possit dici aliquo sensu Angelum generari. ex. 8. n. 19. Angeli conditi sunt simultate non solum morali, sed etiam physica temporis cum creatura mundana. ex. 3. num. 23. Hæresis ab aliquibus putatur asserere Angelos creatos fuisse ante mundum hunc corporeum. Ibidem. Angelus nequit etiam diuinitus generari. ex. 6. numer. 48. Ex creatione Angelorum ante mundum sensibilem non deberet inferri anterior creatio Empyrei. ex. 3. num. 24. Proponuntur errores Basilidis, & Valentinianorum circa constructionem Empyrei ex Angelis. ex. 3. numer. 27. Angeli existentes non sunt compositi ex materia & forma. ex. 5. num. 15. & sequentibus Anima non est forma

extrinseca corpori assistens. ex. 7. num. 4. Anima rationalis vnio ad corpus est terminus actionis generatiuæ. ex. 8. num. 36. subsistit anima rationalis separata à materia. ex. 8. num. 53. cælum sydereum non habet animam rationalem; item neque Empyreum. ex. 6. numer. 13. & sequentibus. Animarum rationalium inæqualitas in perfectione substantiali intra eandem speciem est valde probabilis. ex. 4. num. 25. Anima rationalis innatè appetit separationis statum. ex. 8. num. 36. Vide *Angelus*.

Antiqui.

Antiquorum autoritas quanti facienda sit in illectione opinionum P. n. 28.

P. Antonius Perez Magister authoris laudatur. ex. 5. n. 41. & ex. 7. n. 13.

Apostoli.

Apostoli in transfiguratione non viderunt diuinitatem, lumenque increatum essentia diuinæ ex. 3. n. 13. Lux, quam Apostoli viderunt, creata, & corporea fuit ibidem.

Appetitus.

Appetitus innatus materia quid sit, & quæ eius rendentia 2. ex. 5. per totam. Vide *materia*. Appetitus per modum desiderij non postulat abentiam boni ex. 5. num. 90. discrimina inter appetitum innatum & elicatum ex numer. 97.

Aqua.

Aquæ supercælestes non replent spatium medium Empyrei ex. 14. num. 11. contra naturalem propensionem in principio mundi ingens pars aquarum supra cælos mansit ex. 12. n. 66. Aquarum elementum naturaliter appetit totam terræ superficiem occupare ex. 12. num. 66. Aquæ supercælestes fulgere possunt luce accepta à cælis inferioribus. ex. 10. num. 12. miraculosè supra firmamentum manserunt in prima mundi conditione. ex. 10. num. 18. supercælestes aquæ diaphanæ sunt. ex. 10. num. 19. non sunt impedimentum, ne Empyreum videatur, aut mundum illuminet. Pro ipsis autoritas scripturæ & Patrum. Ibidem. Aquæ supercælestes Empyreo antiquæ sunt, ne primi mobilis motu Empyreum etiam moueretur. ex. 11. num. 8. In speciem nebulae sunt. ex. 11. num. 9. Probabilissimum est, Empyreum non mouendum, etsi primum mobile, & non aquæ, Empyreo contiguum esset. ex. 11. num. 9. Aquæ supercælestes non temperant calorum naturam, quæ sit ignita. ex. 15. num. 3.

Arbores.

Arbores veræ in Empyreo non dantur. ex. 15. num. 8.

Arcus.

Arcus triumphales cogitantur à nonnullis in Empyreo. ex. 14. n. 40.

Aristoteles.

Aristoteles vbi locauit intelligentias? ex. 11. n. 6. In consequentis notatur à nonnullis dum priuationem assignauit principium necessarium generationis. ex. 6. n. 100. non agnouit separabilitatem formæ materialis à materia. ex. 7. numer. 12.

Artificiale ens quid addat naturali? ex. 9. n. 4. non est principium effectiuum, neque passiuum motus. ex. 9. n. 4.

Assensus.

Assensus adæquatè præbet effectum formalem assentientis quin tunc effectum carentia dissentus

In primam partem Empyreologiae,

sensus constituat. ex. 12. num. 49. Assensus & dissensus impossibiles sunt in anima rationali, secus in petra. ex. 12. num. 50. Potest in anima rationali dari assensus, quin ipsi communicetur effectus formalis, tum ob carentiam vnionis ad animam, tum quia potest ab extrinseco produci, & sic animæ vniri & Assensus, & dissensus non sunt essentialiter impossibiles contradictoriè etiam virtualiter secundum se spectati, secus ratione effectuum formalium. Ibidem.

Astra.

Astra, quantum de se est, post diem iudicij naturaliter conquiescent, licet artenta celsatione vsitati rerum cursus, supernaturalis sit eorum quies. ex. 11. num. 16. Astra ab Angelis mouentur. ex. 11. num. 23. An astra impulsus, aut alia qualitas ab Angelis imprimatur, vt moueantur. ex. 11. n. 24. Potest dari impulsus astris, vt moueantur. Talis impulsus impressus astris naturaliter esset absque cõrario defectibilis, & ideo ad sui cõseruationem Angelum illum imprimentem requireret. ex. 11. numer. 24. Non mouentur astra ab intrinseco. ex. 11. num. 16. quinam asserant moueri à solo Deo, aut moueri ab intrinseco. ex. 11. n. 23.

Authores.

Authores domestici quomodo allegandi sint? P. num. 42. Quomodo utilitas percipienda sit ex lectione authorum? P. num. 24. & sequentibus. Deprehenduntur illi qui vnus authores citationes conglomerauerunt. P. num. 29. Tum illi qui, quod ab aliis compilarunt, callide occultare conantur. P. num. 30.

B

Basilides.

Basilidis error asserentis ab Angelis fuisse factum supremum calum. ex. 3. n. 27.

Beati habent omnimodam securitatem de aternitate gloriæ non ratione visionis Dei aternam sui durationem enunciantis, sed ratione alterius actus à visione distincti, qui est integrale complementum Beatitudinis. ex. 12. numer. 36. Beati possunt se sistere (supra aerem), aquam, & ignem impediendo grauationem suorum corporum. ex. 14. num. 7. Beati ordinariè non existunt supra superficiem concavam, nec conuexam Empyrei, sed in medio Empyreæ regionis. ex. 14. num. 8. Beati inferiores calos aliquando perambulabunt. ex. 14. num. 14. Beatorum cor aut manus temperatè callida Empyreum nullo calore afficiet. ex. 14. num. 15. Beatus in terram descendens aère elementari vocem articulabit si descenderit ad sydereos orbes, vel supra Empyreum ascenderit, vterque vel aura Empyreæ, vel corpore alio liquido ad formandas voces. Beatus in Empyreico nullum aerem elementarem internum habebit, cuius loco aura Empyreæ succedet. Beati supra Empyreum, aut in orbe stellato existens poterit audiri ab alio ibi existenti, diuinitus delatis speciebus soni per vacuum, & per medium solidum. Ibidem. An beatorum nomina & facinora exarata sint veris characteribus in Empyreico? ex. 14. num. 30. & sequentibus. Quid ad hanc quæstionem responderit S. Thomas Ioanni de Vercilles Generali magistro ordinis prædicatorum? Quid de hac scriptione Sanctus Ambrosius sentierit?

Prudentij camina decantantis scripta Beatorum facinora Ibidem. Beatorum corpora miram ex se fragrantiam emittent. ex. 15. n. 20. Si Beatus in mundi regiones aereæ collocaretur, perfectius nostrum Emisphærium illuminaret, quàm sol. ex. 10. num. 16. Aeri existenti intra corpus Beati non communicantur dotes gloriæ. ex. 14. num. 16. Locorum claritas non causatur ex densitate partium. ex. 10. num. 27. Beatorum corpora lucida, & transparentia sunt. Ibidem. Possunt esse in spatiis imaginariis extra Empyreum. ex. 10. numer. 37. Beatus supra Empyreum existens distaret ab alio Beato ibi etiam existente. ex. 11. num. 60. Etsi existerent Beati in cælo volubili, non mouerentur. ex. 11. numer. 6. & 9. Quomodo corpora beatorum consisterent in superficie Empyreæ, si esset liquida? ex. 14. numer. 7. Beatus descendens in terram non deportaret secum corpus liquidum, ex quo constat pars media Empyreæ. ex. 14. num. 15.

Beatus

Beati Episcopi Vxamensis expositio super Apocalypsim extat in bibliotheca Collegij societatis Iesu Vallisolerani sancti Ambrosii. p. n. 23. Illud opus falsò attribuit Ludouicus Alcazar Apringio Hispano & Episcopo Pacensi. Ibidem.

Breuitas

Breuitas operis in quo ponenda sit 2. p. n. 76. & quibus placere soleat? Ibidem.

C

Caictanus

Caictanus negauit Empyreæ existentiam Ex 2 n. 2. In eundem centuræ Ibidem & n. 102 & sequentibus.

Carbunculi

Carbunculis quæ fides adhibenda? Ex 10 n. 29

Carentia

Carentiæ indistinctæ à decretis diuinis repudiantur. Ex 12. n. 37.

Carthaginenses

Carthaginenses inuectores arietis muralis p. n. 49. Causa potens liberè effectum producere liberè etiam potest cõseruare. Ex 12. n. 31. Duplicis causæ adæquatæ ex abundantia possibilitas ex natura rei admittitur, & variis exemplis confirmatur. Ex 12. n. 8. Causæ secundæ nullam habent actiuitatem destructiuam Empyreæ. Ex 12. n. 7.

Causalitas

Causalitas indæquæ se tenens ex parte causæ exigens causalitatem se tenentem ex parte effectus repugnat. Ex. 7. n. 29. repugnat causalitas ex parte materiæ exigens aliam causalitatem ex parte formæ. Ibidem. Causalitas materiæ in formam ab vnione distinguitur. Ex. 7. n. 44. Vide Actio, & eductio.

Celeritas

Celeritas nimia in librorum editione deuitanda p. n. 87. Christus aliquando insidebit ad ostentationem maiestatis in solido aliquo throno, ex Empyreico condensato constructo. Ex. 14.

Index Notabilium, & Verborum.

n.12. Et si cælum Empyreum sit interius sphaericum, Christi humanitas existet in cellissimo loco Empyreï, unde ab omnibus Beatis in semicirculo instantibus conspici possit ex. 13. n. 15. Christi humanitas pro priori ad unionem indifferens fuit ad peccandum, & non peccandum. ex. 12. n. 25. Christi corporis claritas in vniuersali resurrectione etiam reprobis visibilis apparebit. ex. 10. n. 32. Christus mystica, non physica Empyreï lux est. ex. 10. n. 37. si Christus supra Empyreum existeret, in loco reali extrinseco non existeret. ex. 11. n. 34. An Christus à solo Deo conseruatus differat à se ipso vt concepto à Beata virgine? ex. 7. n. 73. Christi humanitas erat principium adæquatum suarum operationum. Ex. 8. n. 40. Christus post resurrectionem claritatem gloriæ quandoque ostendebat. ex. 10. n. 48. Ecce claritate Empyreum. ex. 10. n. 48. Ex eius glorificato corpore sentient alij beati homines mirificam fragrantiam. ex. 15. n. 20. Christi corpus quo pacto resurrexerit integrum absque defectu præputij? ex. 4. n. 47. Cum Christus ascendit in cælum, apparuit hoc quasi discissum & Angeli in assumptis Corporibus ascendentes & descendentes. ex. 14. n. 34. Vbi, & in antecedentibus de apertione cælorum in baptisate Christi? Gratia habitualis, & beata visio Christi non est infinita intensiue. ex. 10. n. 48. Christus non surrexit idem numero homo qui vixerat, & mortuus est, physice loquendo. e. 4. n. 47.

Vide *Humanitas, Verbum, Vno Hypostatica.*

Cicindela.

Cicindela indica tantum lucis noctu spargit, vt eius splendore scribi, legique possit, iter agentibus instar fax desequit. e. 10. n. 24.

Cognitio

Cognitio essentialiter vera affirmans se duraturam per duo instantia implicat. e. 12. n. 36. Implicat cognitio essentialiter vera exigens essentialiter conseruari, aut semel destructa reproduci: aut produci à Deo in æternitate, vel in aliquo determinato instanti. ibidem. Implicat cognitio affirmans reflexe, se non duraturam nisi in vnico instanti. ex. 12. n. 39. Cognitio realiter adæquatè distinguitur à sua duratione. ibidem.

Vide *Actus.*

Cælum.

Cælum non potest producere qualitates similes his quibus ipsum ornatur in corporibus contiguus vna excepta luce. ex. 12. n. 17. Cælum nunquam diuisum aut scissum est. ex. 14. n. 35. Cælum sydereum an sit liquidum, vel solidum? ex. 11. n. 3. ex. 14. n. 13. Qui Patres putarint, cælum non esse sphaericum. ex. 13. n. 10. Possibile est cælum suapte natura absque contrarioprioris. ex. 12. n. 63. Cælorum mobilium figura sphaerica est. ex. 13. n. 16. Cælum inferius à superiori continetur vt loco reali extrinseco, non verò è contra. ex. 11. n. 31. Cælorum contemplatio quare minus frequens est mortalibus? p. n. 7. Assidui cælorum contemplatores varij. p. n. 8. Qualis esse debet cælorum contemplatio. p. n. 12. Cælorum notitia, et si difficilis, non negligenda. p. n. 15. Et sequentibus. Cælum sydereum non est corpus simplex, completum. e. 4.

n. 20. Cælum Empyreum non est corpus simplex completum. ex. 4. n. 22. Cælum non verè & realiter in Christi baptisate, nec in mysterio S. Stephani disruptum. e. 14. n. 33. Examinatur verus sensus scripturæ dicentis cælos apertos fuisse Beato Stephano. ex. 14. n. 35. In Christi baptisate, & ascensione apparuit cælum quasi disruptum. ibidem. De cælorum distantia ne Empyreï lux videatur quid senserit Abulensis? ex. 14. n. 34. Cæli nomen ex. 1. n. 1. & sequentibus. Eius Æthymologia ibidem.

Vide *Anima.*

Cælestia.

Cælestia corpora capacia sunt qualitatis impulsivæ. e. 14. n. 26. De cælesti patria dictum Anaxagoræ. p. n. 9.

Color.

Coloris definitio ab Aristotele tradita examinatur. ex. 10. n. 24. & 28. Coloris veri non dantur in Empyreio. e. 15. n. 6. In Empyreio dantur colores apparentes. Supernaturales colores non possunt videri. In opaca quadam parte mediæ regionis Empyreæ colores apparebunt. ibidem. Ex hac colorum apparentium varietate cernitur in Empyreio viridaria. Huius sensus B. Augustinus fuit, cuius carmina adducuntur. e. 15. n. 8. Pro his Empyreis viridariis visiones aliquæ factæ B. Dignæ, & Elyzabeth Schonaugienli asferuntur. ex. 15. n. 9. & 10.

Commentarius.

Commentarius in Exameron dubium an sit Eustathij. e. 2. n. 40.

Complementum.

Complementum non debet pro priori supponere rem quam complet. e. 7. n. 70.

Compositum.

Compositum. Vt vnum extremum in composito ab alio perficiatur non debet illud sustinere. e. 7. n. 54. An Deus se solo possit conseruare idem numero compositum materiale, quod primo produxit, in consortio causæ secundæ. ex. 7. n. 72. & sequentibus. Compositum à suis partibus realiter inadæquatè distinguitur. ex. 4. n. 26. Ad constitutionem compositi substantialis nil aliud requiritur, quam materia, forma, & vnio. e. 4. n. 27. Non requiritur modus substantialis deriuatus à forma, ex quo vt parte constituitur compositum. ex. 4. n. 28. Compositum non consistit in entitate superaddita materiæ, & formæ vnitis. e. 4. n. 29. Verbum assumpsit compositum humanum. e. 4. n. 36. Etiam si totum humanum esset idem, ac humanum suppositum non consisteret adæquatè in entitate superaddita materiæ & animæ rationalis vnitis. ex. 4. n. 34. Respondetur argumentis pro entitate, quæ addita materiæ & formæ vnitis sit compositum. e. 3. n. 39. Compositum à subsistentia distinguitur. Vide *subsistentia*. Compositum distinguitur ratione nostra à partibus vt vnitis. e. 4. n. 54. Cuiusdam recentioris argumenta pro entitate superaddita constituyente compositum ex. 4. n. 39. Non repugnat compositum ex materia & forma spiritualibus.

Vide *Materia.*

Concilium.

Concilium Hispanum Peñafeliense celebratum anno 1302. fauet Empyreio. e. 2. n. 75.

Condensa

In primam partem Empyreologiæ,

Condensatio.

Condensatio, & rarefactio dantur in Empyreo. ex. 14. n. 22.

Vide *Densitas, & raritas.*

Contradictoria.

Contradictoria etiam pro diuersis naturæ signis non possunt coexistere. ex. 6. n. 79.

Corpus.

Corpus potest esse lucidum, & transparent. e. 10. n. 24. & 29. Corpus immotum facilius conspicitur. ex. 10. n. 17. Corpus non mouetur nisi in loco. e. 2. n. 91. Corpora mixta eò nobiliora, quod densiora. ex. 14. n. 10. Non repugnat corpus completum simplex. ex. 4. n. 9. & sequentibus. Impugnatur aliquorum probationes pro corpore completo simplici. ex. 4. n. 9. & sequentibus. Validiores pro eo probationes proponuntur. e. 4. n. 11. Variæ implicantiæ corporis simplicis completi proferuntur, ipsisque satisfit. ex. 4. n. 15. & sequentibus. Actio productiua corporis completi simplicis esset creatiua. e. 4. n. 19. Id corpus per quæ agentia destrueretur? ibidem. De actione productiua, & conseruatiua, item de vnione continuatiua partium huius corporis lege plura. ibidem.

Creatio.

Creatio actiua Angeli indistincta est à volitione diuina efficaci. ex. 8. n. 20. Creatio & conseruatio animæ rationalis vocatur quandoque gratia. ex. 12. n. 40. Creatio vt sit productio rei ex nihilo, satis est, quod de sit subiectum, resque producat nullo ipsius esse præexistente, quod causet quoquo modo existentiam. ex. 6. n. 75.

Creatura.

Creatura omnium imperfectissima an de facto existat, vel sit possibilis? ex. 5. n. 38. & sequentibus. Creatura omnis eius est naturæ, vt libere à Deo producat. e. 12. n. 32. & 33. Implicat creatura exigens essentialiter produci, aut conseruari. Repugnantia creaturæ exigentis essentialiter conseruari, ostenditur, ex perfectione Dei, & imperfectione creaturæ. ibidem. Ex scripturis, & Patribus ostenditur repugnantia huius creaturæ. e. 12. n. 28. & sequentibus. Creatura essentialiter exigens produci destrueret Dei dominium. e. 12. n. 33. Creaturæ prima productio non potest fundare impotentiam destruendi à Deo. Confirmatur prædicta repugnantia exemplo humanitatis Christi, cui ne æterna, & indestructibilis à Deo redderetur, prædicatum æternitatis vniti non potuit. ibidem. Repugnat creatura, cuius productione necessiteretur Deus ad alterius destructionem. exerc. 11. n. 40. Nulla possibilis est creatura tantæ resistentiæ, quæ sit indestructibilis à suo contrario. ex. 12. n. 41. & sequentibus. Implicat creatura habens contrarium essentialiter cum illo infæderabilis. Creatura, cuius contradictorium est possibile, simul cum suo contrario compossibilis est, nisi obstent vtriusque effectus formales. ibidem.

Vide *Cognitio.*

Possibilis est creatura exigens naturaliter ab æterno produci. e. 12. n. 67. Inæqualis esset Deo in modo durationis. Possibilis est creatura natura sua vbique locata. Possibilis est creatura cuncta spatia imaginaria occupans. ibidem. Proprii æternitatis ad productionem creaturæ exigentis ab æterno existere, exigentia ad talis creaturæ productionem in ipso Deo daretur. ex. 12. n. 69. Ex exigentia æternæ durationis à

parte ante non arguitur perfectio simpliciter infinita in illa creatura. e. 12. n. 70. Posset hæc creatura per successiuas durationes, aut etiam per indiuisibilem durare. ibid. Absolutè hæc creatura liberaliter à Deo existentiam acciperet. ex. 12. n. 72. Potest, licet non in æternitate, in tempore tamen perire, aut mutari tam quoad esse, quàm quoad operari. Si creatura hæc esset stupa applicata igni non cremaretur in tota æternitate, combureretur tamen in tempore. ex. 12. n. 73. Explicantur Patres de creatura essentialiter æterna, quæ repugnat. e. 12. n. 73. & 74. Possibilis est creatura quæ natura sua petat in tempore quantocumque produci. Item quæ in hoc, vel illo determinato instanti petat naturaliter produci. e. 12. n. 77. Probabilissimum est, repugnare creaturam essentialiter connexam cum alia, præter quam actionem productiuam essentialiter connexam cum termino. ex. 11. n. 52. An creatura quæ non duraret, posset à Deo destrui. ex. 11. n. 52. Respectu cuiusvis creaturæ possibilis est alia similis. ex. 5. n. 15. & sequentibus.

Vide *Cognitio.*

Chrystallus.

Chrystallus lumine interiorius penetratur. ex. 10. num. 25.

D

Damnati.

Damnati nullum habebunt supernaturalem actum vel habitum præter characterem, qui sacramentum characterem imprimens susceperunt. ex. 10. numer. 32. An damnatorum nomina veris litteris in inferno sint scripta. ex. 14. num. 40.

Densitas.

Densitas non obstat diaphaneitati. ex. 14. num. 6. Densitas in Empyreo non inducit grauitatem, nec raritas leuitatem. ex. 14. num. 23. Densitas non debet semper oriri ex frigore, nec raritas ex colore. ex. 14. num. 24. Etsi densitas aut raritas proueniant semper ex qualitatibus superadditis, hæc tamen non debent esse primæ. ex. 14. num. 25. Vide *raritas.*

Desiderium.

Desiderium non postulat absentiam realem boni. ex. 5. n. 90. & 92. Impossibile est Deo desiderium suæ bonitatis. Idem.

Deus.

Deus foret operosior ad puniendam, quàm ad præmiandum, si non daretur existentia Empyrei. ex. 2. n. 96. Deus vt author naturalis tenetur cælestem formam conseruare, quin expectet, an agens creatum in cælestem materiam suas dispositiones introducat. ex. 22. n. 19. Præexistentia formæ cælestis in instanti antecedenti quasi determinat Deum vt authorem naturæ ad sui conseruationem. ibid. Deus solus est principalis causa animalium, quæ absque propagatione gignuntur. ex. 6. n. 26.

Discursus.

Discursus. Non nimium impendendum alienis discursibus refellendis. p. n. 84. Quando eos impugnare oporteat. p. n. 83.

Dispositiones.

Dispositiones Empyrei semel possessæ à materia cælesti inamissibiles sunt. e. 12. n. 15. Dispositiones Empyrei exigunt, ne Deus præstet concursum agenti creato ad operandum in materia possessa

Index Rerum Notabilium & Verborum.

possessa ab ipsis, e. 12. n. 17. Vanitatis dispositionibus hominis non variatur homo. e. 7. n. 4. Ex parte humanitatis Christi nulla præcessit dispositio ad vnionem cum verbo, potius, quàm cum Patre, aut spiritu S. e. 7. n. 4. Dispositio vltima materiæ ad animam rationalem non exigit hanc animam potius, quàm illam. *ibid.*

Dissensus.

Dissensus. Vide *assensus.*

Distinctio.

Distinctio specifica cur appelletur formalis? ex. 5. n. 66. Distinctio individualis cur dicatur materialis? *ibid.* Quomodo accipiendum sit illud proloquium: *actus est qui distinguit?* *ibid.*

Diuina.

Diuina vocantur in scripturis sacris, quæ in aliquo genere sunt summa. ex. 10. n. 34.

Diuisio.

Diuisio apta rerum multum valet ad facilem earum cognitionem. P. n. 81.

Domus.

Domus nullæ construerentur in statu innocentia ex. 13. n. 21. Quid senserit B. Gregorius M. de domibus Empyreï? ex. 13. n. 20.

Duratio.

Duratio dicit essentialem ordinem ad tempus imaginarium, non verò ad tempus reale. ex. 11. n. 60. Duratio ab actione productiua distinguitur. ex. 7. n. 76. Duratio, & vbiatio existunt pro posteriori ad rem, cui affixæ sunt. ex. 7. n. 81. Implicat indiuisibilis duratio creata affixa spatio vnus horæ aut dici. ex. 12. n. 34. Si Angelus in æternitate produceretur, & duraret per indiuisibilem modum durationis, sed per successiuas in æternitate. *ibid.* An duratio distinguatur à re durante simul cum instanti? e. 12. n. 37. An si duratio à re durante distinguatur, possit per potentiam absolutam esse sine omni duratione *ibid.* Vide *Cuatura, & Cognitio.*

E

Educi.

EDuci aliquid non est præcisè dependere ab alio vt à conditione. ex. 6. n. 2. Eductio formæ substantialis ex materia non accidentalis, sed substantialis est. ex. 7. n. 69. Repugnat eductio non recepta in passo. e. 7. n. 79. Eductio non distinguitur à passione. Eductio in vnica tantum actione consistit. *ibid.* Ab vnione distinguitur. e. 7. n. 68. Eductio præcedit naturam formam. e. 7. n. 81. Poteest diuinitus manere eductio termini absque vnione. e. 7. n. 84. Eductio formæ Empyreæ non fuit actio productiua vnionis. e. 6. n. 68. Eductio non debet specificè distingui ab actione creatiua ratione terminis, sed ratione modi, quo producit. ex. 6. n. 78. Vide *causalitas, & Vnio & Materia.*

Elementa.

Elementa possunt diuinitus à suo loco extrahi. e. 11. n. 11. Si extraherentur à suo contro, naturaliter ad aliud redirent. e. 11. n. 14.

Empyreologia.

Empyreologia eius ethymologia. P. num. 1. ad physicam pertinet tractatus de Empyreologia. P. n. 3. Ad Theologiam pertinet, quatenus Empyreum est domicilium Beatorum *ibid.* Dignitas Empyreologiae cognoscitur clarè ex eius obiecto. P. n. 4. Eius vtilitas tam in ordine ad intellectum, quam voluntatem. P. n. 6. Eius amænitatis, & difficultas. P. n. 6. & seqq. Autores, qui P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

bus vsus fuit autor ad Empyreologiam. P. n. 24. Stylus, quem obseruat autor in hoc tractatu, scholasticus est. P. num. 34. Alethodus eiusdem tractatus. P. n. 36. Nec nimis breuis nec nimis latus esse conatur autor in eodem tractatu. P. num. 32. & 33.

Empyryus est nomen cuiusdam piscis. ex. 1. n. 9. Empyreï nomen, eius ethymon. *ibid.* Empyreum pro Beatorum domicilio vsurpari ostenditur. ex. 2. n. 10. Empyreï existentia. ex. 2. per totam. Empyreum non est mobile. ex. 2. n. 6. Empyreum est corporeum & quantum. ex. 4. n. 2. Interpretatio Patrum vocantium Empyreum incorporeum. ex. 4. n. 3. Empyreum non est spirituale. e. 4. num. 5. Existentia Empyreï plurium scriptorum autoritate elacidatur. ex. 2. per totam, Hebræis, æthnicisque Philosophis aliqualis de Empyreï existentia lux affulsit. ex. 2. n. 81. & seq. Operosior fuisset Deus ad puniendum, quàm ad præmiandum, si nõ daretur existentia Empyreï. ex. 2. num. 96. Paradyfi terrestris constructio suadet constructionem Empyreï. e. 2. n. 97. Empyreum est Dei regia. e. 2. n. 99. Sententia Steuchi Eugubini de productione Empyreï proponitur ex. 3. n. 1. & 2. In bonum sensum reducitur ab aliquibus. *ibidem.* Sententia Claudij de Sainctes proponitur. ex. 3. n. 3. Empyreum est ens à Deo productum. ex. 3. n. 4. Empyreum est locus positius, ac corporeus, & non spatium imaginarium. *ibidem.* Empyreum non est immentum, nec penetrabile cum alio corpore. e. 3. n. 5. Non est quid positium medium inter reale & rationis, improductum à Deo. ex. 3. n. 6. Ad pium sensum reducitur sententia Albertini de spatio imaginario. ex. 3. n. 7. Empyreum vocatur à nonnullis PP. æternum, quia antiquissimum est, semperque durabit. e. 3. n. 10. Empyreum nõ est productum à Deo ante mundum sensibilem. ex. 3. n. 27. Empyreum incorruptum substantialiter permanebit in æternum. ex. 12. n. 1. Empyreï incorruptibilitas ex scripturis, PP. æthnicis comprobatur. ex. 12. n. 3. Satisfit autoritati S. Petri pro contraria sententia adducti. e. 12. n. 4. Empyreum in fine mundi non est accidentaliter mutandum nec purgandum. ex. 12. n. 5. Empyreum nullas affectiones, aut extraneas sordes contraxit, aut contrahit ex corporibus inferioribus *ibidem.* Corruptendum est quoad vniones partium quantitatis, quin ideo accidentaliter illustratione indigeat. ex. 12. n. 6. Incorruptibile est vi agentium naturalium. ex. 12. n. 7. Non ideo est incorruptibile quia eius materia expleta est per formam substantialem ipsius. ex. 12. n. 8. Eius incorruptibilitas non debet tribui quantitati, quæ specie differat à sublunari. e. 12. num. 9. Vnde eius incorruptibilitas proueniat? ex. 12. num. 15. Pro priori signo conseruationis formæ Empyreï nõ præscinditur à dispositionibus cælestibus vt habitis pro instanti antecedenti. ex. 12. n. 18. Pro priori ad conseruationem formæ Empyreï datur exigentia, ne elementares dispositiones introducantur cum qua exigentia impossibilis est volitio Dei, vt autoris naturæ applicatiua omnipotentia ad cooperandum cum agente creato ad expellendam Empyreï formam. ex. 12. n. 28. Corruptibile est Empyreum, attenda absoluta Dei potentia. ex. 12. n. 28. Eius corruptibilitas de potentia absoluta probatur ex sacris litteris, & PP. ex. 12. n. 28. & seq. Incorruptibile est à causa prima suapte natura

In primam partem Empyreologiae,

natura, & non solum gratia, & privilegio creatoris. e. 12. n. 57. Natura sua est lucidum & illuminatum. ex. 12. n. 58. Ei non competit vlla potentia actiua, aut passiuu inclians in sui corruptionem. ex. 12. n. 60. De Empyreici mole error Simonis Magi. ex. 13. n. 6. Quanta sit eius distantia à terra. ex. 13. n. 9. Eius vtraque exterior superficies sphaerica est. ex. 13. n. 16. Et si Empyreum esset quadratum, in eius angulis non daretur rigorose, vacuum, si moueretur. ex. 13. n. 13. Est solidum penes superficiem concavam & conuexam. exerc. 15. num. 6. & 7. Vtraque Empyreici superficies ab initio mundi consolidata est. e. 14. n. 8. Diffuens est, & molle penes partem mediam. e. 14. n. 10. Et si eius partium vniones destruantur, non dicitur corruptibile. ex. 14. n. 16. Scindibilitas Empyreici quoad vniones partium non arguit ignobilitatem. ibid. Incapax est caloris & frigoris, leuitatis, & grauitatis. ex. 14. n. 22. Non est incapax qualitatum distinctarum à primis, per quas eius partes rarefient. ex. 14. n. 25. Nullas habet primas qualitates. ex. 15. n. 1. & seq. Quid de existentia primarum qualitatum in Empyreico senserint B. Hilarius, & V. Beda? ibid. In Empyreico veræ rosæ & arbores, non sunt. ex. 15. n. 10 & 11. Pro Empyreicis rosis exponenda sunt aliqua Patrum testimonia. ibid. In Empyreico veras gemmas existere videtur indicare Rupertus. ex. 15. n. 12. In eo non sunt veræ gemmæ, sed apparentes. ibid. Symbolicè S. Ioannes Euangelista ex pretiosis metallis Empyreum construxit. ex. 15. n. 13. Empyreum lucidum est. ex. 10. n. 1. Est etiam transparentens. ex. 10. n. 23. & 28. Secundum omnes suas partes ens naturale est. ex. 10. n. 30. In fine mundi non recipiet maiorem lucem, aut pulchritudinem præter eam, quæ ex glorificatoris corporibus in ipsum refluat. ex. 10. n. 59. Eius pauimentum in fine mundi redditum lucidum & transparentens, quod contingeret, absque substantiali mutatione. ex. 10. n. 60. Empyreum non mouetur. ex. 11. n. 1. Eius quies probatur ex scripturis & PP. ex. 11. n. 2. & seq. Empyreum debet sapere conditionem Beatorum. ex. 11. n. 4. Non est conditum, vt corruptioni & generationi sublunarium deseruiat. ibid. Si moueretur, ab extrinseco moueretur. e. 11. n. 5. Si moueretur, beatorum corpora naturaliter non deberent moueri. e. 11. n. 6. Indecens est beatorum corpora existere in Empyreico velut in gyrata rota. ibid. Ideo primi mobilis motu non rapitur, quia hic hebetatur in aquis, quæ sunt supra primum mobile. ex. 11. n. 8. Diuinitus dimoueri potest à suo centro. ex. 11. n. 11. Si moueretur à suo centro, naturaliter ad illud per intrinsecam virtutem rediret. ex. 11. n. 14. Hæc virtus intrinseca, qua Empyreum ad centrum rediret, neque esset grauitas, neque leuitas. ex. 11. n. 15. Non est quare Empyreico duplex motus, circularis scilicet & reclusus ad centrum in casu extraordinario conuenire diuinitus non possit. ibid. Empyreum ex vi suæ naturæ abstrahendo à fine suæ conditionis tam naturaliter potest circulariter moueri, quàm cælum sydereum. e. 11. n. 16. Moueri potest ab Angelo valde perfectio, imò & omnium imperfectissimo. ex. 11. n. 18. & seq. Empyreum grauitate caret. ex. 11. n. 19. Immenfa eius moles motui non resistit. e. 11. n. 20. Ex vastitate non renittitur impressioni impulsus. ex. 11. n. 21. Empyreum carens grauitate à minutissima musca di-

moueri potest. e. 11. n. 22. Empyreum non est in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 29. Autoritari Aristotelis satisfit. Quid DD. & PP. senserint, Empyreum non esse in loco reali extrinseco? ibid. Ex eo, quod contiguum sit cælo immediate inferiori, non potest dici existere in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 31. Non est in loco reali extrinseco, etsi contineatur vltima sui superficie. ex. 11. n. 32. & 63. Non est in loco reali extrinseco ex eo, quod si moueretur, qualibet pars alteri continuæ succederet. ex. 11. n. 33. Si res aliqua Empyreum ambiens produceretur, hoc esset in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 36. & 38. Existit in loco imaginario extrinseco. e. 11. n. 38. Explicatur existentia empyrei in spatiis imaginariis. ex. 11. n. 39. Existit in spatiis imaginariis per vocationem realem positiuam ab ipso distinctam. ex. 11. n. 61. Subsistentia realiter distincta gaudet. ex. 8. n. 15. Est ens naturale. ex. 9. n. 4. Est natura. ex. 9. n. 7. Quare igneum dicitur? ex. 6. n. 3. Impossibile est iuxta Aristotelem fieri scissuram in Empyreico, vel alio corpore caelesti. ex. 14. n. 2. Empyreica aura tenuior est, quàm suprema aëris elementaris. ex. 14. n. 19.

Empyreici materia,

Forma,

Eductio,

Vnio,

Subsistentia,

Dispositiones,

Qualitates,

Incorruptibilitas,

Raritas & densitas,

Immobilitas,

Figura,

Lux. Vide omnia suis in locis.

Ens.

Ens positiuum medium inter creatum & increatum repugnat. ex. 3. n. 6. Ens spirituale simul, & corporale est impossibile. ex. 4. n. 5. & seq.

Essentia.

Essentia diuina videnda est in se à beatis, non in quadam luce ac claritate ex ipsa effluente. ex. 3. n. 8. Essentiæ creatæ instar numerorum se habent. ex. 10. n. 53.

Ethnici.

Ethnicorum testimoniis Christianæ veritates confirmandæ. p. n. 45.

Eucharistia.

Eucharistia. In Eucharisticis speciebus Deus diuinitus supplet defectum substantiæ, quando producit in illis calor. ex. 10. n. 42.

Excursionones.

Excursionones nonnunquam permittuntur scriptoribus. p. n. 83.

Excusatio.

Excusatio longior libri euitanda in præfationibus. p. n. 88.

Existentia.

Existentia etsi distingueretur ab essentia, non esset illius modus. ex. 8. n. 29.

F.

Fides.

Fides. Implicat actus humanus, vel Angelicus supernaturalis fidei affirmans se aternitati semper coexistere. ex. 12. n. 36. Vide *Cognitio.*

Figura.

Figura Empyreici. Vide *Sphæra.*

Finitum.

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

Finitum.

Finitum additione finiti nequit infinitum euadere. ex. 10. n. 53.

Firmamentum.

Firmamentum plura spatia habet stellis vacua. e. 10. num. 14.

Forma.

Forma duplex adæquata non subordinata potest simul in eadem materia reperiri. e. 12. n. 51. Forma cælestis in indiuisibili conseruari potest. ex. 14. n. 16. Forma potest diuinitus materiæ vltimo dispositæ non vniri. ex. 7. n. 4. Formam potest Deus materiæ vltimò non dispositæ vnire. Materiæ dispositæ vltimò potest Deus formam ei penetratam non vnire. *ibid.* Si daretur forma, quæ nec diuinitus posset existere seiuncta à determinata materia, esset sui ipsius vnio ad materiam. ex. 7. n. 15. Forma substantialis habet propriam subsistentiam. ex. 8. n. 50. & seq. Formæ & materiæ possibilis est vnica subsistentia, de facto tamen duplex datur. ex. 8. n. 53. Forma substantialis est natura. ex. 9. n. 5. Forma Emphyrei specie differt à formis reliquis tam cælestibus, quàm sublunaribus. ex. 6. n. 1. Forma Emphyrei materialis est. ex. 6. n. 4. Ex forma supernaturali & materia naturali posset resultare vnum per se. ex. 6. n. 6. Possibilis est forma substantialis supernaturalis. ex. 6. n. 9. Possibilitas formæ substantialis supernaturalis, siue spiritualis, siue materialis non est neganda eo quod cum materia naturali non constitueret vnum per se. Impossibilitas formæ substantialis supernaturalis suaderi tantum potest eo, quod repugnet substantia supernaturalis absoluta, quam tamen nullum argumentum demonstrat repugnare. Deus suppleret in genere causæ efficientis concursus materiæ in formam substantialem supernaturalem. *ibid.* Forma Emphyrei non est supernaturalis. ex. 6. n. 12. Sine forma substantiali nequit materia prima existere naturaliter. ex. 6. n. 8. Non est vitalis. ex. 6. n. 15. & seqq. Formam emphyrei non esse vitalem probatur ex PP. & Concilijs. *ibid.* Superat in perfectione alias cælestes. e. 6. n. 22. Perfectior est formis sublunaribus inanimis. ex. 6. n. 23. Forma emphyrea imperfectior est absolute formis viuentibus. ex. 6. n. 24. Educta est è potentia materiæ. ex. 6. n. 27. & 52. Quid sit formam educi è potentia materiæ? e. 6. n. 28. Proponuntur & repudiantur varij modi explicandi educationem formæ è potentia materiæ. *ibid.* Forma Emphyrei & materia eadem actione creatiua produci non possunt. ex. 6. n. 66. Forma materialis non per vnionem, sed per educationem, & passionem formaliter materiæ inhæret. ex. 6. n. 77. Quando vna forma expellit contrarium, hæc præcedit pro priori ad expulsionem illius. ex. 6. n. 83. Formæ contradictoriæ etiam pro diuersis signis naturæ coexistere non possunt. ex. 6. n. 99. In eodem instanti quo forma expellitur, contraria introducitur. ex. 6. n. 85. Pro priori ad formam Emphyream non præxtitit priuatio formæ in materia. ex. 6. n. 78. Si forma emphyrea produceretur non vnita materiæ vt subiecto informationis nec posterius, sed simul natura posset creati per eandem actionem. ex. 6. n. 66. Conceptus formæ in quo consistat, & quam determinationem postulet? ex. 5. n. 24. Forma immultiplicabilis numericè repugnat. ex. 5. n. 27. An sit possibilis forma ignobilior materia prima? ex. 5. n. 37. Vnitas & distinctio

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

quo pacto à forma proueniant iuxta Aristotelem, & S. Thomam? ex. 5. n. 65. Non repugnat compositum ex materia & forma spiritualibus. Vide *Materia*. Possibilis est Angelus constans ex materia & forma spiritualibus. ex. 5. n. 15. & seqq.

Vide *Materia, & eductio.*

Formalitates.

Formalitatatum distinctio vnde desumenda? ex. 7. num. 27.

G

Gehenna.

Gehennæ nomine pro inferno vsus est primo Christus D. ex. 2. n. 105.

Gemma.

Gemmæ veræ non dantur in Emphyreo. e. 15. n. 12. & seqq.

Generatio.

Generatio formæ siue substantialis, siue accidentalis in subiecto naturaliter capaci nulla datur in tempore, quæ non sit mutatiua. ex. 6. n. 100. Generatio, quæ fieret ab æterno, non foret mutatiua. ex. 6. n. 101. Generatio formæ factæ ab æterno esset generatio præcisè, & secundum se. *ibid.* Generationum, & corruptionum series æterna esset, si res suis naturis relinquerentur. ex. 11. n. 16.

Genus.

Genus. Ad pulchritudinem vniuersi non spectat, vt nullum detur genus, intra quod non contineantur plures species. ex. 5. n. 60.

Gratia.

Gratia habitualis est natura & substantia per imitationem. ex. 10. n. 45. An effectiue producat reliquos habitus supernaturales. *ibid.* Gratia naturaliter expellitur per peccatum, & è contra. ex. 12. n. 45. Gratia infinite intensa non est absolute infinita, & ideo non habet infinitam resistantiam cum peccato, cum quo potest diuinitus componi. *ibid.* Gratia vnionis hypostatice et si non sit simpliciter infinita, sanctitas tamen participata est infinita simpliciter, ac proinde gratia vnionis est impossibilis etiam diuinitus cum peccato. ex. 12. n. 46. Gratia simul cum carentia peccati denominat animam sanctam, separata tamen à carentia non denominat. e. 12. n. 49. Gratia, & peccatû, si præstent suos effectus formales, quos possunt non præstare, essentialiter opponuntur non ratione sui, sed ratione effectuum formalium. ex. 12. n. 50. Potest impediri effectus formalis peccati tum defectu vnionis ad animam, tum etiam quia ab extrinseco potest produci odium Dei, & sic vniri animæ. ex. 12. n. 50. Aliquando solet dici gratia, quod ex exigentia donatur. ex. 12. n. 64. Gratia Christi non est infinita. ex. 10. n. 48. Gratia non educta sed creata, animæque vnita eam sanctam redderet. ex. 7. n. 94.

Gravitas.

Gravitas in probabiliore sententia à re graui distinguitur. ex. 10. n. 42. Gravitatem naturalem à beatis auferendam sensit Egidius Lusitanus. ex. 14. n. 7. Grauium descensus immediate prouenit ab ipsa re graui. ex. 10. n. 45.

H

Habitus.

Habitus naturalis influit ex abundanti in actus ex. 12. n. 8

In primam partem Empyreologiae,

Heretici.

Heretici uonnulli negantur Empyrei existentiam, ex. 2. n. 1.

Homo.

Homo factus ad contemplandum caelum iuxta philosophos. P. n. 10. & 11. Hominis generatio ab vnione distinguitur, ex. 7. n. 74

Humanitas.

Humanitas Christi non existit extra omnem locum corporeum & caelestem; nec in solis globo ex. 3. n. 22. Humanitas Christi non est de se essentialiter determinata ad vnionem cum Verbo ex. 7. n. 16. Per vnionem cum Verbo perficitur. ex. 7. n. 58. Immediate vnitur Deitati, cum nihil realiter distinctum mediet, ex. 7. n. 93. Christi humanitate ex vno ad alium locum mota non mouetur Verbum cum humanitate vnitum, ex. 7. n. 104. Christi humanitate mota, si Pater aeternus non esset immensus, humanitatem comitaretur, ibid. Subsistit per subsistentiam Verbi, ex. 8. n. 2. Non subsistit per subsistentiam, quae sit productio humanitatis, ex. 8. n. 22. Est principium adaequatum suarum operationum, ex. 8. n. 40. Potuit diuinitus vniri Verbo etiam retenta propria subsistentia, ex. 8. n. 92.

Vide *Christus*, & *Beati*.

I.

Iambicum.

Iambicum carmen vnde nomen sumpserit? P. num. 14.

Idiotæ.

Idiotæ non est liber de oculo Mystico euulgatus à Theophylo Raynaudo, ex. 2. n. 59.

S. P. N. Ignatij sententia circa Autores modernos. P. n. 39. Quanti habuerit S. S. Thomam, & Bonauenturam? ibid.

Ignis.

Ignis in sua sphaera ideo non videtur à nobis, quia caret aliqua qualitate necessaria, vt videatur, quam tamen habet extra sphaeram, vel quia celerissime circumagitur ab orbe Lunæ, ex. 10. n. 17. Ignis productus est in inferno in prima mundi conditione, ex. 10. n. 18. Probabile est, inferni ignem non lucere ex defectu diuini concursus, ibid. Ignis in sua sphaera transparens est; secus extra illam, ex. 10. n. 27. Quod ignis extra suam sphaeram transparentis non sit, ex densitate prouenit. ibid. Non est eiusdem speciei cum Empyreo, ex. 6. num. 2. Ignis inclinatur ad motum sursum, simulque circulariter circumagitur à globo Lunæ in probabili sententia, ex. 11. n. 15. Motus circularis ignis praternaturalis est non verò contra naturam, ex. 11. n. 17.

Immobilitas.

Immobilitas non est negatio in Empyreo sed priuatio, ex. 11. n. 12. Vide *Empyreum*.

Impulsus.

Impulsui non obstat quantitas spatij, vbi grauitas abest. ex. 11. n. 21. Vide *astra*.

Incorruptibilitas.

Incorruptibilitas Empyrei exemplo vnionis hypostatica & visionis beatæ illustratur, ex. 12. n. 20. est proprietas Empyrei negatiua, ex. 10. n. 38

Infernus.

Infernus tenebrosus, & obcurus est, ex. 10. n. 3.

Informatio.

Informatio à materializatione non distinguitur nec realiter nec formaliter, ex. 7. n. 27. Conno-

tata diuersa non sufficiunt, vt informatio ratione nostra distinguitur à materializatione, secus vt ratione ratiocinante. Iuxta subiecti capacitatem denominat. ibid.

Ingenia.

Ingenia fordida sunt, quæ nihil de suo afferunt, P. n. 57. & seqq. Quo pacto vni Authori alligandus sit probus Theologus? ibid.

Inscriptio.

Inscriptionis nouitas plerumque opus commendat, P. n. 22.

Inuentum.

Inuentum nihil est simul, & consummatum, P. n. 1. P. Ioannes Chacon L. I. Præceptor Authoris Laudatur. P. n. 20

Ioannis Hussij & Abaylaidi error circa diuinam potentiam, ex. 10. n. 53.

Fr. Ioannes Martinez de Piado Dominicanus contra Thomistarum dogmata duplicem causam adaequatam diuinitus possibilem tutatur, ex. 12. n. 8. Malè asseruit, non per se naturaliter accidere quidquid ex lege diuina non euenit, ibid.

S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus alius est à Iuliano Pomerio Presbytero in Gallia, ex. 2. num. 45

L.

Liber.

Liber de disciplina scholarum dubium cuius sit? ex. 2. n. 46. Liber dictus *Oculus mysticus seu moralis* cuiusnam auctoris? ex. 2. n. 59. Omnes libri suos habent detractores, P. n. 88.

Locus.

Locus superior etiam in physicis perfectiorem arguit substantiam, ex. 6. n. 23. Loci realis extrinseci definitio. ex. 11. n. 27. Loci extrinseci definitio omni corpori conuenit, ex. 11. n. 28. Locus realis extrinsecus constituitur ex superficie prima immobili, & ex distantia ad reliqua corpora, ibid. Locus imaginarius extrinsecus est carentia loci realis extrinseci, ex. 11. n. 36. & 37. Locus imaginarius solet vocari vacuum negatiuum. Est capax admittendi corpora. Plena explicatio loci imaginarij, ibid.

Vide *Empyreum*, & *ubicatio*.

R. P. Ludouicus de la Puente scripsit vitam Marinæ de Escobar, ex. 2. n. 80.

Lumen gloriæ implicat, quod ob essentialem connexionem cum actu essentialiter vero de ipso affirmante duraturum in æternum, sit in destructibile à Deo. ex. 12. n. 36. Lumen ignis intra suam sphaeram non est transparens, ex. 10. n. 27. Cui intra suam sphaeram à nobis non videatur? ex. 10. n. 17. Lumen gloriæ non est necessarium ad visionem beatam attendentia Dei absoluta. P. n. 27. Non est tota adaequata agendam visionem. ibid.

Lux.

Lux Empyrea non exigit quantitatem Empyream potius quàm aliam, ex. 12. n. 9. Lucem in Empyreo existere probatur ex scripturis, PP. & Ethnicis, ex. 10. n. 1. & seq. Qui senserint non simul creatam fuisse empyream lucem cum ipso Empyreo? ex. 10. n. 8. Lux qua de sermo est in Genesi solaris est, non Empyrea, ex. 10. n. 9. Solari luce Empyreum non emicat, ibid. Empyreum in ipso creationis instanti luce perfusum est, ex. 10. n. 10. Lux proprietas est Empyrej, ibid. Lux est perfectior proprietas formarum caelestium, ex. 6. n. 22. Lux Empyrea ideo in principio mundi abyssum non

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

non illuminavit, quia infima pars cōcaua Em-
pyrei opaca est. e. 10. n. 12. Eadem est ratio, quare à
nobis nunc non cemat. *ibid.* Improbantur ali-
quæ rationes, quibus aliqui contendunt Em-
pyream lucem à nobis non videri. e. 10. n. 14. Em-
pyrea lux ex se visibilis est à terricolis. ex. 10. n. 16.
Est naturalis. *ibid.* Per omnes Empyrei partes
diffunditur. e. 10. n. 22. Non requirit subiectum
opacum. e. 10. n. 24. Variis exemplis hoc probat-
ur. *ibid.* Lux solis, & flammæ non reddit solem
& flammam visui imperuia, sed calor vehemens
immixtus ab eis. ex. 10. n. 29. Lux Empyrei non
est supernaturalis quoad substantiam. ex. 10.
n. 30. Lux empyrea actiua est de se lucis in sub-
iecto sibi proximo, nisi ab opacitate pauimenti
empyrei impediatur. e. 10. n. 31. Lux visibilis est
corporeis Beatorum oculis. *ibid.* Lux solis, &
ignis specie non differunt. ex. 10. n. 34. Lux solis
maxima est subcælestium corporum. *ibid.* Lux
solis non efficit calorem in astris. *ibid.* Lux Em-
pyrea non efficit calorem in aëre Empyreo vt
in subiecto incapaci. *ibid.* Nulla lux subcælestis
specie differt ab alia. e. 10. n. 35. Lux glorificato-
rum corporum eiusdem speciei est cum solari.
ibid. Lux inferni eiusdem speciei cum empyrea.
ibid. Lux empyrei vitiuam vim retinens illumi-
natiua caret. *ibid.* Lux empyrea ab ipso Empyreo
immediatè oritur effectiue. e. 10. n. 38. & 46. em-
pyrea lux intensione superat omne corpus luci-
dum inanimatum de facto existens. ex. 10. n. 47.
Non improbable est, lucem solis post hominis
peccatum decreuisse. e. 10. n. 48. Obscuratio, &
obnubilatio solis in fine mundi à pluribus cla-
ritati aduenientis Christi tribuitur. *ibid.* Lux
empyrea non superat in intensione lucē Chri-
sti, & B. Virginis. *ibid.* Lux diffusa à Christi cor-
pore non est infinita. *ibid.* Celebre testimonium
Pōntificis de finitudine beatitudinis creatæ Chri-
sti. *ibid.* Lux à Deipara oriens superat claritatem
omnium sanctorum disunctiue sumptorum.
ibid. Probabilissimum est, lucem & gloriam Dei-
paræ gloriam omnium beatorum collectiue sum-
ptorum excedere. *ibid.* Lux Christi, & B. Virginis
lucem empyrei superant. *ibid.* Ex lege Dei ordi-
naria probabile est, non posse intensiorē lucem
haberi empyrea ab vlla substantia. ex. 10. n. 49.
Lux Empyrei non potest naturaliter intendi per
gradus superadditos. ex. 10. n. 50. In luce non
datur terminus intensiōnis. e. 10. n. 51. Intensio
lucis Empyreæ supernaturaliter maior esse po-
test. ex. 10. n. 52. Lucem infinitè intensam forma
Empyrei non exigit. ex. 10. n. 58. Empyrea lux
post diem iudicij videbitur à pueris in originali
decedentibus. e. 10. n. 61. Lux est perfectior pro-
prietas formarum cælestium. e. 6. n. 22.

M.

Magnitudo.

Magnitudo empyrei variæque circa ipsum
sententiæ. ex. 13. n. 5.
Maria sanctissima excedit claritate empyreum.
exerc. 10. n. 48. Fruitur intensiore gratia ha-
bituali quàm omnes Angeli & meri homines
collectiue sumpti. *ibid.* Vide *Virgo, & lux.*
Marina de Escobar Monialibus S. Brigittæ regulas
inscripsit. ex. 2. n. 79. Eiusdem funus aliaque
scitu digna. *ibid.* *Marianus.*
Martianus Capella quisnam autor? e. 2. n. 10. Ma-
gni habitus ab antiquis. ex. 2. n. 85.
S. Martinus *cali suspex* vocatus propter assiduam
calorum contemplationem. p. n. 8.

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

Materia.

Materia Empyrei est eiusdem speciei cum materia
reliquorum corporum cælestium. e. 5. n. 63. Ha-
bet vnitatem specificam positiuam cum materia
omnium aliorum corporum. ex. 5. n. 64. Materia
prima habet actum entitatum propriamque
existentiam. ex. 5. n. 67. & seq. Quo sensu appel-
letur pura potentia. *ibid.* Materia Empyrei an
petat innatè perfectiores formas, quarum ca-
pax est? vbi de appetitu innato erga actum habi-
tam. ex. 5. Ferè per totam. Multiplex appetitus
materiæ erga formas adstruitur. ex. 5. n. 79. Eius
appetitus non est ad formas in communi, sed ad
singulas in particulari. ex. 5. n. 80. Eius appeti-
tus est efficax, & absolutus. ex. 5. n. 81. Est per
modum amoris stricti. ex. 5. n. 82. Est etiam per
modum desiderij & quomodo, & respectu eius
formæ illi conueniat? e. 5. n. 83. & seq. Est per
modum gaudij. n. 87. & 97. & seq. Apperit ap-
petitu desiderij in prior; naturæ formam habenda-
dam pro posteriori. ex. 5. n. 90. & 91. Appetitus
efficax, & determinatus erga formam determi-
natam constituitur per dispositiones ad illam.
ex. 5. n. 93. Materia vt informata per vnam for-
mā non desiderat nec inefficaciter vllam aliam.
ex. 5. n. 85. 94. & seq. Desiderat tamen alias spe-
cificatiue, & secundum se, dum est informata
per vnam. ex. 5. n. 86. Secundum se plus appetit
formas perfectiores. e. 5. n. 96. licet materiæ pro
priori ad formam conueniat appetitus desiderij
erga aliquam, non tamen determinatè erga il-
lam, quam pro posteriori obtinet. ex. 5. n. 84. An
materiæ conueniat appetitus innatus erga for-
mas corruptas? ex. 5. n. 99. & seqq. Si materia
non habeat virtutem naturalem ad iterum re-
cipiendas formas corruptas, non appetet eas re-
produci secus si talem virtutem habeat. ex. 5.
n. 99. & 100. Possibilis est diuersitas specifica
inter materias. ex. 5. n. 3. Materia spiritalis seu
primum subiectum substantiale spirituale non
repugnat. ex. n. 7. & seq. Materia illa spiritalis
efficere & recipere posset intellectiōnes, & vo-
litiones. ex. 5. n. 9. & 15. Compositum resultans
ex illa materia & forma non occuparet plus spa-
tij, quam sola materia, etiam si sit ea perfectius.
ex. 5. n. 10. Esset absolute perfectius, quàm ani-
mus rationalis. ex. 5. n. 14. Materia spiritalis,
quæ sit diuisibilis in partes integrantes non re-
pugnat. ex. 5. n. 16. Posset informari forma cor-
porea, & vnum per se cum illa constituitur. ex. 5.
n. 20. Materia prima alligata ad vnam speciem
formarum corruptibilium possibilis asseritur.
e. 5. n. 6. & 11. & seqq. Repugnat, quæ sit alligata
huic numero formæ. e. 5. n. 26. & seq. Vbi ostē-
ditur eam materiam fore infinitam, nisi posset in
indiuuis multiplicari. Materia prima est igno-
bilior quacumque forma substantiali viuente.
e. 5. n. 36. & 37. An sit ignobilior absolute qua-
cumque forma. *ibid.* An materia de facto exi-
stens sit entitas omnium imperfectissima. e. 5.
n. 38. Non repugnat materia ignobilior existi-
te. e. 5. n. 39. & seq. Materia Empyrei est eiusdem
speciei cum materia sublunari. e. 5. n. 44. & seq.
Materia in quo sensu dicatur radix generatio-
nis & corruptionis. e. 5. n. 53. Materia, & forma
quam proportionem inter se seruare debeant.
e. 5. n. 59. Materia vnam numero tantum for-
mam substantialem recipit, quia qualibet præ-
stat, quidquid alia præstaret. e. 12. n. 10. Destrui
posset ab agente naturali, si capax esset contrarij.

In primam partem Empyreologiae,

ex. 11. n. 12. Materia caelestis capax diuersarum specie quantitatum. ex. 13. num. 2. Materia non dicitur corruptibilis ex eo, quod partium uniones destruantur. exerc. 14. num. 16. Materia & forma hominis existunt unitae priori ad motum localem. exerc. 7. num. 3. Materia prima suam habet peculiarem subsistentiam. ex. 8. num. 48. Partibus diuersis materiae diuersa correspondet subsistentia. ex. 8. n. 48. Materia subsistit pro priori ad formam. exerc. 8. num. 49. Partes materiae, & formae terminantur in toto partialibus subsistentiis. ex. 8. n. 64. & sequentibus. Quid sentiendum sit de influxu physico materiae in formam? exerc. 6. n. 32. & sequentibus. Proponuntur rationes negantes concusum materiae in formam. ibidem. Materia pro priori ad formam nec habet formam positivam, nec priuationem illius. ex. 6. num. 83. Si materia physice influeret in formas materiales, has educi ex potentia illius, nil aliud erit, quam fieri dependenter ab illo influxu. ex. 6. num. 32. Varij modi explanandi educationem formae ex materia reiciuntur. ex. 6. n. 28. Si forma materialis non terminet influxum physicum materiae, educi ex potentia huius, erit fieri actione dependente essentialiter ab illa. ex. 6. num. 42. Diluuntur nonnulla argumenta contra praecedentem explanationem. ex. 6. num. 43. Ad educationem non requiritur transmutatio materiae. exerc. 6. n. 58. Actio educitua formae non requiritur, quod sit separabilis ab actione qua fit materia. ex. 6. num. 66. Eductio formae dicenda est produsse ex sui priuatione existente in materia pro signo priori primi instantis realis in quo productum fuit Empyreum, si in eodem instanti reali pro diuersis signis naturae existere possit forma, & ipsius priuatio. Caterum haec coexistentia non est admittenda. ex. 6. num. 78. Impugnantur praedicta coexistentia. ibidem. Educationis compositi Empyreici ex materia principium fuit priuatio. exerc. 6. num. 87. Materia non potest etiam diuinitus generari? ex. 6. num. 48.

Materiales quaelibet formae etsi perfectiores & perfectiores in infinitum producantur, imperfectiores erunt spiritali forma. exercit. 10. num. 30.

Materialitas.

Materialitas & supernaturalitas optime coherent. ex. 6. n. 5.

Metalla.

Metallis veris Empyreum caret. ex. 13. n. 20. & ex. 15. n. 13.

Methodus.

Methodus quantum conducatur ad scientias? P. num. 80.

Miracula.

Miracula non sunt necessario reicienda a prima mundi conditione. ex. 10. n. 18.

Primum mobile est mensura durationum. ex. 11. n. 38. Antequam produceretur, tempus imaginarium praecise dabatur. Eius motu cessante ad imaginarium tempus omnia redibunt. ex. 11. num. 38.

Morderni.

Moderni auctores non negligendi. p. num. 38. & seq. Etiam si adhuc viuunt, citandi. p. n. 40. Modernorum manuscripta perlegenda. P. n. 42. Modernorum laudes in citationibus omittere praestat. ibid.

Mors.

Mors viuentis non consistit in desirione penetrationis materiae & formae, sed in defectu unionis. ex. 7. n. 3.

Mortui.

Mortui ad rogam proiiciendi cur ad apertis oculis apud antiquos efferrentur. P. n. 8.

Motus.

Motus potest dari naturaliter per vacuum. ex. 11. n. 13. Motus circularis Empyreici praeternaturalis non contra naturam esset. e. 11. n. 17. Ut causetur motus, non requiritur motio in causante. ex. 11. n. 24.

Mundus.

Mundus hic totus dimoueri potest a Deo quouersus. exerc. 11. num. 13. Propter bonum commune vniuersi non omnes terrae partes extimae aequaliter a centro distant contra naturalem sui propensionem. ex. 12. 36.

N.

Natura.

Naturae definitio explicatur. ex. 9. n. 2.

Natura diuina non habet subsistentiam absolutam. exerc. 8. num. 90. Natura diuina denominatur inadaequate ab vnaquaque subsistentia. ex. 8. num. 80. Natura diuina prius intelligitur subsistens, quam operans. ex. 8. num. 41. Cur sit immultiplicabilis. exerc. 5. num. 28.

Noua saltem debet esse dispositio librorum, qui eduntur. P. n. 50. Quare multa, vetusta videntur noua? P. n. 49. Noua veteribus addenda. P. n. 52. & seq.

Nouitas operis animos allicit. P. n. 20.

Quanam nouitas improbanda? P. numer. 51. Non affectanda nouitas in opinionibus. P. num. 71.

Noctilucae splendor, & eius praesertim, quae in Indiis. ex. 10. n. 24.

Numerus.

Numerus nullus est possibilis cui alius non possit addi. ex. 10. n. 53.

O.

Odor.

Odoris fragrantiam emittere Empyreum qui dixerint? ex. 15. n. 16. In combinationem odorum Empyreici historiae aliqua, & visiones narrantur. ibidem. & sequentibus. Patres solidae Empyreae nullos odores emittunt: Aereae tamen commoda sunt, ut odores ferant. ex. 15. n. 20.

Olympus.

Olympi montis in vertice quam subtilis aer. e. 14. num. 19.

Opacitas.

Opacitas summa aegre saluatur absque soliditate. ex. 14.

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

ex.14.n.6. Non debet semper provenire ex primis qualitatibus.ex.14.n.25.

Opinio.

Opinio non ideo repudianda est, quia antiquis fuerit ignota. P.n.67.& seq.De opinionum novitate. P.n.64. & seq.Aliorum correctioni exponenda sunt opiniones nostrae. P. n.44. Nec non & publicis disputationibus, ibid.

P

Palatia.

Palatia, & domus nulla erunt in Empyreo. e.13. n.19. Si in Empyreo essent palatia, eius media pars ex integro liquida non esset. ex.14. n.12. Figura interior Empyreii palatii ex incorruptibili materia fabricatis constat iuxta aliquos. ex.13.n.17.

Paradisus.

Paradisus facta est ante perfectam caeli & terrae exornationem. ex.4.n.25. Vide *Paulus*. Num ex caelesti paradiso in terrestrem digrediantur Angeli. ex.14.n.12.

Pariacaca.

Pariacaca mons in Indiis quam sublimis. ex.14. n.19. Pavimentum Empyreii lucidum, & transparens in fine mundi reddetur. ex.10.n.60.

S. Paulus.

S. Paulus fuit raptus ad Empyreum. ex.2. n.8. & sequentibus. Vbi de paradiso caelesti. Peccatum, Vide *Gratia*.

Penetratio.

Penetratio duarum quantitatum à naturali agente obtineretur, si posset dari eius virtutis agens quod pro illa valeret pugnare. ex.12.n.12.

Philosophus.

Philosophi antiqui in cacumine celcissimi montis astrorum cursus deprehendebant. ex.13.n.22. Non agnouerunt subsistentiam. ex.8.n.33. Aliquam Empyreii notitiam habuere. ex.2.n.81. & sequentibus.

Philosophia frequenter recursum ad causam primam non paritur. ex.10.n.42.

Potentia.

Potentiae animae ab ipsa anima efficiuntur. ex.10. num.39.

Prasentia.

Prasentia intima materiae, & formae ad vnum locum non est vtriusque vno. ex.7.n.3.

Privatio.

Privatio fuit principium educationis compositi Empyreii. ex.6.n.87.

Singulare quoddam argumentum pro sententia affirmante privationem esse principium generationis discutitur, & reprobatur. ex.6.n.90. & sequentibus. Securius argumentum proponitur. ex.6.n.97. Si privatio, & forma possunt coexistere in eodem instanti reali pro diversis signis naturaeeductio formae Empyreae dicenda foret prodisse ex sui privatione existente in materia. ex.6.n.78. Si Deus per impossibile intelligeret, aut vellet, ab aeterno per intellectionem, aut volitionem, distinctam realiter, haec non procederent dependenter à privatione. ex.6.n.100. Repugnat privationem esse pro posteriori naturae cum forma. ex.6.n.81. Non est causa privatio, neque conditio ad formam. ex.6. num.81. Privatio, & forma respectu subiecti capacis contradictorie immediate opponuntur. ex.6.n.83.

Prædeterminatio.

Prædeterminatio physica ad actus liberos voluntatis reicitur noviter à Francisco de Aramdo

Dominicano. Præl. n.35. Verba Reverendissimi F. Thomae Turchi Magistri Generalis Prædicatorum circa prædeterminationes physicas. Pr. n.35.

Proprietates.

Proprietates efficiuntur à substantiis, quarum sunt ex.10.n.39. Actio productiva proprietatum indistincta modaliter censetur ab actione productiva substantiae. Angelici Præceptoris mens explicatur circa proprietatum effectivam causam. Ibidem. Proprietates sunt terminus secundarius actionis primo productivae. ex.10.n.45. Ex natura rei à substantia dimanare debent. Ibidem. Proprietates, quae simul sunt dispositiones in signo, quo disponunt, non fiunt à forma, ad quam disponunt, sed pro posterioribus signis: secus est de proprietatibus, quae munere dispositionum non funguntur. ex.10.n.45.

Pueri.

Pueri in originali decedentes frequentibus calitum visitationibus ex quorundam opinione oblectabuntur. ex.10. n.61. Pueri in Originali decedentes in die Iudicii Christi gloriam conspicient. Ibidem. Christum in die iudicii clarè recognoscent. Ibidem.

Pugna.

Pugna vnius contrarij cum alio debet fundari in coexistentia viriutque, vel in existentia alterius in instanti immediate antecedenti. ex.12. num.23.

Q

Qualitas.

Quadrata figura omnium aptissima ad quietem. ex.11.n.5.

Qualitas, quae excludat naturaliter aliam inductivam corruptioni in Empyreum, non repugnat. ex.12. n.14. Non repugnat iuxta *P. Salas* qualitas efficaciter resistens omni laesioni humani corporis. ex.12.n.14.

Ex Qualitatibus specie completa distinctis non potest intensio fieri. ex.10.n.35. Qualitas occulta, effectiva frigiditatis in aqua, commenticia est. ex.10.n.22.

Quantitas.

Quantitas Empyreica educitur è potentia materiae. ex.6. n.64. Quantitas Empyreica non est specie distincta à sublunari. ex.13.n.2. Quantitas Empyreica ex se susceptiva est accidentium deseruentium ad corruptionem; per Empyreum tamen formam impeditur. ex.13.n.14. Quantitas Empyreica solet dici immensa. ex.23. numer.6. Quantitatis Empyreicae milliaria. ex.13.n.7. Quantitas terrae respectivè ad Empyreum est instar puncti. ex.13.n.8. Quantitas effectivè à materia procedit. ex.10.n.45. Quantitas, qua maiorem non possit producere Deus repugnat. ex.10. n.53. Potest res corpora esse absque vlla quantitate, redacta in punctum. ex.11.n.52. Principium multiplicationis intra eandem speciem non desumitur necessario ex quantitate. ex.5. n.18. & 30.

R

Rarefactio.

Rarefactio quo pacto fiat in Empyreico? ex.14. n.28. quomodo in orbe sublunari fiat. e.14.n.30. Nunquam in sublunariibus contingit absque interuentu alicuius qualitatis: Ascendete Christo ad calos nec rarefactio, nec vacuū in sublunariibus relultrauit. Deambulante Beato nō con-

In primam Partem Empyreologiae,

tingit formalis rarefactio in Empyreo, *ibid.* Et vide *Densitas*, ac *Condensatio*.

Ratio.

Rationi magis fidendum, quam auctoritati privatae cuiuscumque Doctoris, P. n. 59. & seqq.

Regni caelorum voce quinam primi sint vsi? ex. 2. n. 88.

Relatio.

Relatio praedicamentalis fundamenti ad terminum essentialiter exigit relationem termini ad fundamentum, e. 7. n. 18. Relationes diuinae habent proprias existentias, ex. 8. n. 5. Distinguuntur realiter inter se, & plusquamratione, seu virtualiter extrinsece à natura, ex. 8. n. 9. Quare non sit vna relatio multiplicabilis in personas numericè tantum distinctas: ex. 5. n. 27. & sequentibus.

Religiosa vita imago est Empyreï, P. n. 18.

Reproductio.

Reproductionem formarum praecise impedit diuinum decretum, ex. 12. n. 8.

Resurget idem homo non logicè, nec physicè, sed moraliter, ex. 4. n. 37. Quid contingeret, si duo homines moriantur cum eisdem partibus materiae. *ibid.* Christus non resurrexit idem numero homo physicè, qui vixerat, & mortuus est, *ibid.*

Rosa.

Rosae verae non dantur in Empyreo, ex. 15. n. 7.

S.

Sanctitas.

Sanctitas Verbi diuini humanitati communicata potentior est quouis peccato, ac proinde à nullo expelli potest, ex. 12. n. 20

Sapientes.

Sapientium colloquia quantum profint, P. n. 43. Consulendi sapientes ab eo, qui libros edit. *ibid.*

Sapores oriuntur ex primis qualitatibus, ex. 15. n. 21. Sapores non sunt naturales proprietates Empyreï, *ibid.* Non est improbabile, Deum impressurum aeri Empyreico varios sapores naturales, quibus Beatorum gustus perfuatur, *ibid.*

Sol.

Sol secundum omnes sui partes, & non praecise secundum extimam superficiem lucidum est, e. 10. n. 23. Non est transparentis, ex. 10. n. 29.

Soliditas superficialium Empyreï non est necessaria ad sustentationem Beatorum, ex. 14. n. 9.

Sonus non oritur vt proprietates primarum qualitatum, licet eis adiungetur, ex. 15. n. 14. Veri soni in Empyreo dantur ex collisione vnus partis Empyreae cum alia ex. 15. n. 15. Sonorum concetus ex hac Empyreï aeris collisione dabitur, *ibid.*

Spatium.

Spatium imaginarium non est quid fictum nec chimericum, ex. 11. n. 39. Vide *locus*.

Species.

Species immultiplicabilis in plura indiuidua repugnat, ex. 5. n. 27. & seqq.

Spherica.

Sphaerica est figura caelorum mobilium, ex. 13. n. 11. Empyreum est etiam sphaericum vndequaq;

Stylus.

ex. 13. n. 11. & seqq. Stylus quis sit optimus in Theologis, P. n. 78.

Stella.

Stellae vsque ad quartam diem productae non sunt in firmamento, ex. 10. n. 14.

Subiectum.

Subiecti conceptus quisnam sit, & quanam indifferencia requiratur ad illud, ex. 5. n. 24.

S. Stephanus Christum vidit vel absque concursu specierum, vel immixtis diuinitus speciebus, e. 14

n. 35. In Martyrio S. Stephani Empyreum nec transparentis, nec rarum factum est, *ibid.* Iudaei Christum non videbant, *ibid.*

Subsistentia diuini verbi non sustentat humanitatem Christi per influxum, ex. 4. n. 47. Subsistentia est incommunicabilis existentia naturae, quae rationis capax sit, ex. 4. n. 49. Subsistentia Patris aeterni tam penetrata est humanitati Christi, quam Subsistentia verbi, ex. 7. n. 3. Subsistentia verbi non est actualis determinatio vt humanitati vniatur, ex. 7. n. 19. Existentia Subsistentiae in omnibus naturis tam rationalibus, quam irrationalibus, ex. 8. n. 1. & 11. Subsistentia naturae humanae distinguitur ab huius existentia, ex. 8. n. 2. Distinguitur ab humanae naturae individuatione, ex. 8. n. 4. Subsistentia non consistit in negatione, ex. 8. n. 5. & sequentibus Subsistentia diuina est quid posituum, ex. 8. n. 7. Subsistentia creata non est praecise formalitas distincta ratione nostra cum fundamento in re à natura, ex. 8. n. 8. Subsistentia diuina ratione infinitatis diuinae est distincta virtualiter intrinsece à natura, ex. 8. n. 9. Subsistentia non est pons naturae humanae, est tamen pons hominis, ex. 8. n. 10. Non repugnat Subsistentia identificata cum natura, ex. 8. n. 12. & sequentibus. Repugnat Subsistentia identificata cum natura Angelica existente, ex. 8. n. 14. Actio productiua termini substantialis non est Subsistentia illius, ex. 8. n. 18. & sequentibus. Accidenti quare non competat Subsistentia, ex. 8. n. 18. Subsistentia Aeterni Patris adaequatè est productio actiua verbi, ex. 8. n. 19. Subsistentia verbi non est productio actiua verbi, ex. 8. n. 19. Subsistentia subsequitur productionem naturae pro posteriori, ex. 8. n. 20. Subsistentia est proprietates naturae. *Ibidem.* Est forma intrinseca naturae, ex. 8. n. 22. est entitas absoluta, & per vnionem distinctam communicatur naturae, ex. 8. n. 25. Subsistentia verbi terminat, & complet humanitatem Christi, nec vt modus, nec vt forma sed supplet defectum formae. *Ibidem.* Cur Subsistentia creata, etsi sit res absoluta, non possit terminare naturam diuinam, ex. 8. n. 26. Leonina natura potest diuinitus subsistere per Subsistentiam humanam, ex. 8. n. 27. Empyreum suam Subsistentiam efficit, ex. 8. n. 34. Ad productionem Subsistentiae non praecedit natura Subsistens, licet ad alios effectus cum Subsistentia praecederet, ex. 8. n. 36. Substantia simul natura Subsistentiam, & alias proprietates efficit. *Ibidem.* Natura est causa materialis Subsistentiae, ex. 8. n. 37. Subsistentia non est praecise terminus pure intrinsecus naturae. Non producitur eadem actione, quae natura. *Ibidem.* Non influit in operationes naturae, ex. 8. n. 40. est conditio comitans ex natura rei ad operandum, ex. 8. n. 46. quibus competat Subsistentia propria, ex. 8. n. 47. Subsistentiae partiales vniuntur inter se, ex. 8. n. 70. Vnio partialium Subsistentiarum duplicis partis materiae distincta est ab vnione continuatiua partium materiae. *Ibidem.* Munus Subsistentiae non est complere naturam in ratione primae radice operationum, ex. 8. n. 73. Non est eius munus reddere naturam independentem à subiecto receptionis, aut sustentationis, ex. 8. n. 74. Non fundat immediate carentiam dependentiae à subiecto, & supposito, ex. 8. n. 75. Subsistentiae effectus formalis non est vltimò complere naturam in esse substantiali, ex. 8. n. 76. Eius effectus non est naturam in se

sistere

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

lister, & reddere in se sola terminatam. ex. 8. n. 78. quid significet hæc vox substantia. ex. 8. n. 78. Non reddit formaliter naturam etiam diuinitus incommunicabilem substantiæ. e. 7. n. 79. Explicatur mens Authoris. e. 8. n. 87. & sequentibus. Substantiæ de facto existentes nequeunt ex natura rei habere duplicem substantiã; possunt tamen diuinitus. e. 8. n. 91. Potest natura humana substantiam æterni Patris simul ac Verbi diuini, de potentia Dei absoluta, secus autem ex natura rei. e. 8. n. 92. Potest natura humana propria substantia subsistens assumi de potentia absoluta à verbo. Ibidem. Non repugnat naturam existere absque vlla substantia. e. 8. n. 92. Incommunicabilitas suppositi est effectus secundarius substantiæ. ex. 8. num. 95.

Substantia.

Substantia creata implicat, quæ essentialiter se ipsa durer per vnum diem, aut horam. ex. 12. n. 36. Implicat substantia ad cuius productionem in hac hora, vel illa teneatur Deus. Ibidem. Substantia est productiua accidentium in se. e. 10. n. 40. Ex principiis Thomisticis probatur, substantiam producere in se accidentia. ex. 10. n. 40. An sit possibilis substantia exigens vt proprietatem intentionem aliquam infinitam. e. 10. n. 58. Nõ repugnat substantia non operatiua. ex. 8. n. 73. A ratione possibilis est substantia supernaturalis. e. 6. n. 5. Impossibilis est substantia incapax essentialiter accidentium supernaturalium aut non contaturalium sibi. ex. 4. n. 18. Cuius substantiæ creatæ potest Deus citra omnem exigentiam ex mera, & gratiosa sua voluntate elargiri multa dona accidentalia. Ib. Vide *Creatura, & corpus.*

Supernaturales formæ naturalibus assimilantur in exigendo subiectum capax, vnionemque ad ipsum, & contrariando aliis formis oppositis etiam supernaturalibus. ex. 12. n. 28.

Sydereum cælum lucidum, & trãsparens esse, probabilissimum est. ex. 10. n. 29. Syderei cæli motus in die Iudicij cessabit. ex. 11. n. 4. An sydereum cælum post diem Iudicij perfectiori forma substantiali, & cumulationi luce donandum sit. ex. 12. num. 4. & 17. Pro hac syderei cæli intrinseca mutatione celeberrima auctoritas S. Petri explicatur. ex. 12. n. 4. In cælo sydereo sunt aliquæ partes densiores aliis. e. 14. n. 24. Vide *Calum Empyreũ.*

T

Tactus

Tactus an possit exerceri circa corpora celestia. ex. 15. n. 4.

Temperies.

Temperies summa Empyreï est immunis à passione, & corruptione. ex. 13. n. 21.

Tenebræ.

Tenebræ, quæ in mundi principio erant, super faciem abyssi, scilicet sub Empyreï orbis erant. e. 10. n. 10. Ex velo Empyreï proueniebant. ibid.

S. Terefia.

S. Terefia encomium. ex. 2. n. 79. Ipsi pro Empyreico suffragium. ibid.

Terminus.

Terminus purus vnionis quis sit. ex. 7. n. 49.

Terra.

Terra miraculosè virentem herbam repentiè produxit initio orbis. ex. 10. n. 18. Terra, si à centro suo extraheretur, naturaliter ad suam locum rediret. ex. 11. n. 14. Terra est in loco reali extrinseco, etiam si sub se aliud corpus non contineat. ex. 11. n. 31.

Theologus.

Theologus non debet contemnere litteras humaniores. P. n. 46. & sequentibus. Non conquiritur à Theologo scoluli Verborum. P. n. 77.

S. Thoma.

S. Thomæ auctoritas quatenus sequenda sit. P. n. 31. Scripta S. Thomæ exposita sunt variis interpretationibus. P. n. 32. Thomistæ deseruerunt nonnunquam S. Thomam. Ibidem. Thomistæ dissident inter se circa mentem S. Thomæ. P. n. 33. & sequentibus S. Thomas anxius de S. Augustini mente circa Empyreum. ex. 1. n. 10. S. Thomæ tribuitur falsò commentarius in librum Boethij de Disciplina Scholarium. ex. 2. n. 46. Postilla super Genesim, & expositio in Apocalypsim an eiusdem. ex. 2. n. 73. opusculum 52. non est S. Thomæ. ex. 11. n. 3. Commentarius in Matthæi euangelium an sit S. Thomæ. ex. 2. n. 105.

Totum.

Totum non distinguitur à partibus vnitis. ex. 4. n. 25. & seqq. q. Totalitas in composito non est substantia. Ibidem.

Vide *compositum.*

V

Vacuum.

Vacuum impediendi gratia ascendunt graui, leuia descendunt. ex. 11. n. 15. Vacuum quid sit. ex. 11. n. 36.

Vbicatio.

Vbicatio circumscriptiua, & definitiua diuinitus possunt comitari corpus etiam in eodem loco existens, non tamen vtraque præstare potest suum effectum formalem, qui ex defectu vnionis ad corpus impediri potest. ex. 12. n. 51. & sequentibus. Vbicatio quam Christi corpus habet in cælo nec diuinitus potest moueri, dum Christi corpus mouetur. ex. 7. n. 104. Vbicatio vocatur locus realis intrinsecus. ex. 11. n. 41. Vbicatio distinguitur à loco reali extrinseco. ex. 11. n. 43. Vbicatio distinguitur à loco reali extrinseco. ex. 11. n. 43. Vbicatio non est mera extrinseca denominatio à loco extrinseco reali. Ibidem. Quare Vbicatio locum imaginarium non afficiat. ex. 11. n. 44. Vbicatio non est formaliter distantia corporis ab aliquo loco, sed illam arguit. ex. 11. n. 45. Vbicatio est forma intrinseca, & positiua superaddita rei vbicatæ. e. 11. n. 46. & sequentibus. Deus non vbicatur per vbicationem distinctam. ex. 11. n. 47. Vbicatio non præcedit pro priori ad ipsam efficiendam vbicationem, licet præcedat ad effectus ab ipsa distinctos. ex. 11. n. 50. Potest res existere, quin aliqua vbicatione afficiatur. ex. 11. n. 52. Impugnantur duo modi defendendi vbicationem indistinctam à re vbicata. ex. 11. n. 53. & 54. Vbicatio est entitas realis distincta à modali. ex. 11. n. 55. Vbicatio affigitur essentialiter, non verò vnitur spatio imaginario. ex. 11. n. 56. Vbicatio vnionis inter materiam, & formam recipitur in vnione. e. 11. n. 58. Vbicationes materiæ & formæ panis destructi in Eucharistia manent cum reliquis accidentibus. e. 11. n. 58. Vbicatio essentialem ordinem dicit ad spatium imaginarium, non verò ad reale. ex. 11. n. 59.

Veritas.

Veritas, quò obscurior est, eò magis excitat animum ad illius inuestigationem. P. n. 27. veritas ante omnia quærenda Theologo. P. n. 72.

Verbum.

Verbum diuinum tam penetratum est meæ, quàm Christi

In primam partem Empyreologia,

Christi humanitati.ex.7.n.3. Verbum humanitati vnitur vt terminus vnionis, non vt illius subiectum.ex.7.n.17. verbum non recipitur in vnione. ex.7.n.58. Cur verbum per vnionem non perficiatur?ex.7.n.71. & sequentibus. Humanitas assumpta à verbo, & per scientiam increatam redderetur intelligens, etsi per impossibile actum erroneum haberet, increata scientia ab errore non expelleretur, ex.12.n.22. Verbi diuini productio actiua, consistit adæquatè in subsistentia Patris.ex.8.n.19. Verbum diuinum, identificatum est cum productione passiuæ sui. Ibidem. Vide *Humanitas, Christus, & Subsistentia.*

B. Veronica.

B. Veronica de Bialco suffragium pro Empyreo. ex.2.n.79.

Veteres.

Veteres quatenus sequendi? P. num.65. & sequentibus.

B. Virgo.

B. Virgo an concurrerit actiue in generationem humanam Christi. ex.7. n.73. Vide *Maria.*

Visio.

Visio beata semel existens non potest naturaliter expelli per peccatum. ex.12.n.25. Variis exemplis confirmatur visionem non posse etiam diuinitus expelli per peccatum. Ibidem. Visio Dei Angelos, aut homines beans non est essentialiter indestructibilis. ex. n.36. Visio beata ex duplici suppositione indestructibilis est, tum ratione decreti diuini de ipsius existentia, tum ratione actus essentialiter veri enuntiantis æternitatem ipsius. Ibidem. Quomodo Deus in sui visionem concurrat? ex.12.n.38. Visio beata potest diuinitus fieri per auxilium extrinsecum P. n.33. Visio beata non est entitas successiua. ex.12.n.39.

Vnio.

Vnionis hypostaticæ inamissibilitas per peccatum illustratur. ex.12.n.22. Vnio hypostatica melior est animæ Christi, quàm gratia habitualis puro homini. ex.12.n.22. Vnio hypostatica substantialis est. ex.4.n.40. Vnio hypostatica est omnium maxima. ex.4.n.41. Vide *Verbum, & Subsistentia.*

Vnio

Vnio materiæ, & formæ Empyreæ distinguitur ab vtraque. ex.7. num.2. Vnio materiæ, & formæ non consistit in penetratione materiæ cum forma. ex.7.n.3. vnio distinguitur à forma penetrata cum materia vltimò disposita ad eius receptionem. ex.7.n.4. ludunt terminis dicentes vnionem esse materiam prout in forma, & hanc prout in illa. ex.7.n.5. Vnio non est forma prout tali actione à materia dependens. ex.7.n.7. vnio non consistit in carentia diuisionis, ac separationis. ex.7.n.8. vnio materiæ cum hac forma non est carentia vnionis materiæ cum altera forma. ex.7.n.8. vnio non consistit in relatione vniti resultante ex actione applicante materiam formæ. ex.7.n.10. vnio distinguitur à materia forma, & volitione diuina tendente ad vtriusque nexum. ex.7.n.11. vnio constituit compositum vt ratio formalis medians vt quo ex.7.n.12. Non est principium vt quòd compositi naturalis. Ibidem. Vnio ab extremis distincta forrè non cognita ab Aristotele. Ibidem. Vnio materiæ, & for-

mæ substantialis est etiam substantialis. ex.7. n.13. quo sensu possit dici ex vnione substantiali vnum modale resultare. Ibidem. Vnio hypostatica à suis extremis distinguitur. ex.7. n.14. & 19. vnio se ipsa materiæ, & formæ vnitur. ex.7. n.15. Ad vniciendam formam materiæ sufficit vnica vnio. ex.7. n.16. Inter humanitatem & verbum simplex vnio intercedit. ex.7. n.17. & 19. vnio simplex in duplici extremo subiectata immutat vtrumque. ex.7. n.18. An vnio duarum partium materiæ duplex sit, vel vnica. ex.7. n.21. vnica est vnio subiecti, & modi, & ab vtroque indistincta. ex.7. n.22. vnio humana est simplex. ex.7. n.23. Potest diuinitus dari duplex vnio adæquata inter materiam, & formam. ex.7. n.28. inadæquata tamen implicat. ex.7. n.29. vnio continuatiua partium Empyreæ destrui potest ad exigentiam qualitatis impulsuæ. ex.14. n.26. vnio continuatiua diuersum locum occupat à loco partium materiæ. ex.14. n.27. vniones duplicis indiuidui etiam si distinguerentur specie logica, & physica non diuercificarent indiuidua specificè. ex.4. n.33. vniones duplicis indiuidui non sunt distinctæ specie morali philosophica, aut logica, sed dissimiles intra eandem omnino speciem. ex.4. n.34. Circa vnionis materiæ, & formæ subiectum improbantur aliqui modi dicendi. ex.7. n.31. & sequentibus. Potest dari purus terminus vnionis, qui eam non sustentet. ex.7. n.48. vnio hypostatica perficitur per verbum. ex.7. num.58. Vnio recipitur in materia, & forma. ex.7. n.64. Vnio sustentatur in materia, & forma. ex.7. n.75. Vnio distincta est ab educatione formæ. ex.7. n.78. Vnio formæ subsequitur. ex.7. n.81. Vnio accidentis ad subiectum distinguitur ab educatione accidentis. e.7. n.84. essentialis connexio vnionis cum educatione indistinctionem non arguit. Ibid. Proponuntur argumenta pro distinctione vnionis ab educatione. ex.7. n.81. Soluuntur argumenta pro indistinctione vnionis ab actione generatiua. ex.7. n.84. Proponitur, & explicatur definitio vnionis physice. ex.6. n.92. & sequentibus. Vnio physica æmula est vnionis identitatis. ex.7. n.92. Impugnantur aliqui modi explicandi conceptum physice vnionis. ex.7. n.96. Vnio habet propriam subsistentiam. ex.8. n.61. & sequentibus. Vnio materiæ, & formæ habet propria accidentia distincta ab accidentibus materiæ, & formæ. ex.8. n.61. Vnio continuatiua partium materiæ, & partium formæ habet propria subsistentiam. ex.8. n.69. Vnio hypostatica supernaturalis, & materialis simul est. ex.6. n.5. Vnio materiæ, & formæ Empyreæeducta fuit. ex.6. n.67. Vt educatur Vnio, non est necesse, quòd eius acto productiua ad formam terminetur. ex.6. n.75. si vnum externum vnionis substantialis in duplici loco poneretur, deberet aliud externum comitari illud ex vi vnionis. ex.7. n.105.

Vnitas.

Vnitas transcendentalis quid sit: & quo differant vnitas numerica, specifica entitatiua, & incompleta? ex.5. n.64.

Vniuersum.

Vniuersi pulchritudo non, postulat, vt intra quodcumque genus plures contineantur species ex.5. n.60.

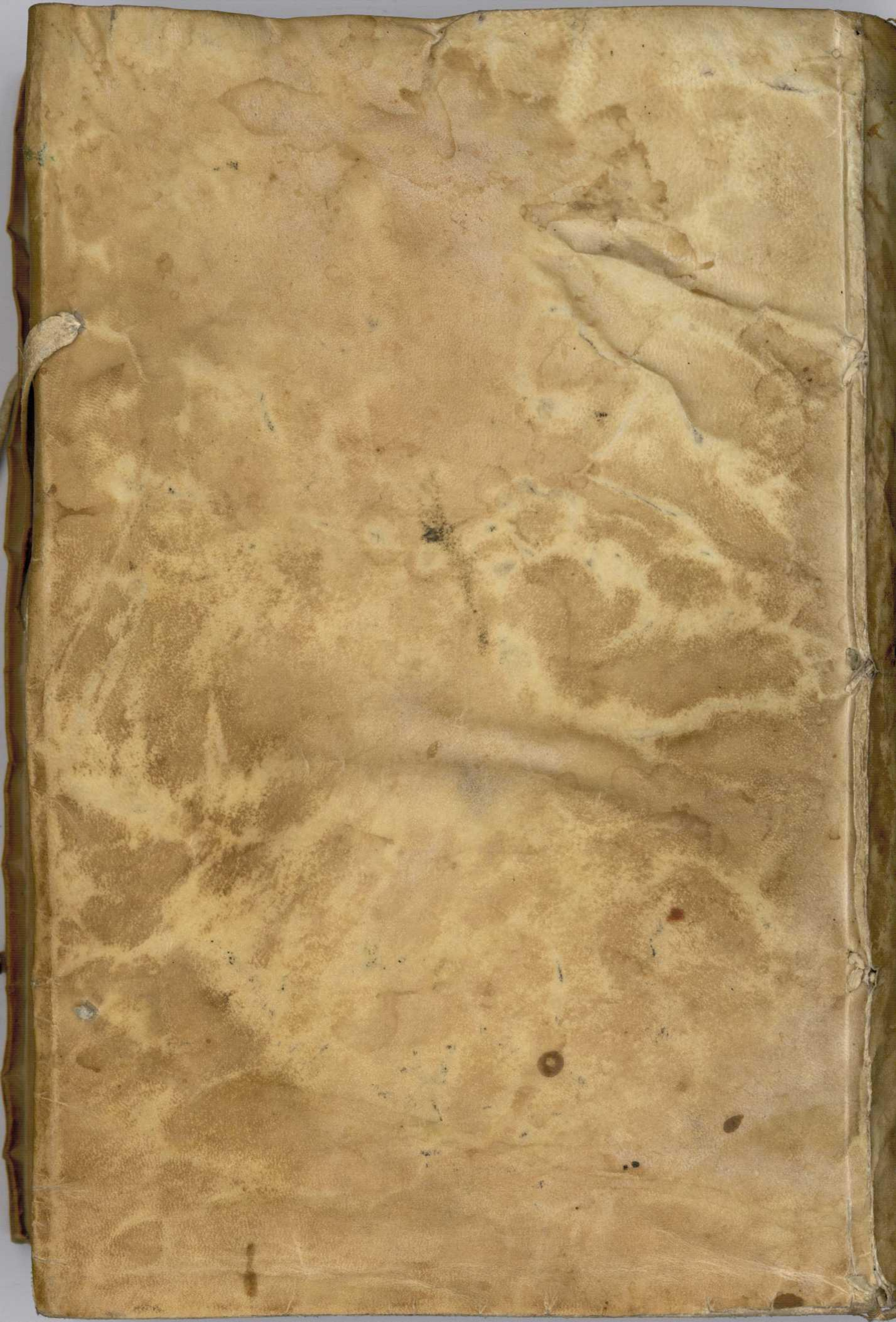

Handwritten text in a historical script, possibly Latin or Greek, written vertically on aged, stained paper. The text is mostly illegible due to fading and damage.

A
2-46